RABBI MENACHEM ALEXANDER
ברוקלין, נ.י.
Brooklyn, N. Y.

תולדות יהודה

שהיה אדמו"ר הרב הגאון האמיתי חריף ובקי מופלג שיף עיול שוף וגרים באריתא תריא מוכתר בנימוקין לא צרך לקיצין חסידא ופרישא בצינא דגדולא שלשלת היוחסין המסורסם בקדושת מו"ה יהודא דוד הנקרא ראטטענבערג בהרב המופלג מו"ה יחיאל זל מאוהעל בהרב מו"ה ליב זל מושמנראד מגזע הרב הגאון המפורסם מקאמונקא זל ומגזע הרב הקדוש מלובלין זלה"ה אביר דקיק טאהליע והקדוש ר' פעשעד ותליל באונגארן ושמה מעודתו כבוד והדרינן תורה בישראל יותר מחמשים שנה והעמיד תלמידים מובהקים יראי ה' והוא תלמיד מובהק להגאון המפ"מ יואב זל אבדק"ק סאנטוב

והוא חידושי תורה על טראשית שמות אשר אסף כל מאמרים הקדושים מש"ס ומחדשים וזנדשק ובהם בכלות הבחינה לגלות מסתריהם ולפענח רזיהם עם"ד פרד"ס בדרך נפלא אשר הורשו גבונים וחקקם בלשון ערומים אשר יתענגו בהם החכמים ויגלו הנבונים. המחברת הזאת הי' בכתובים אצל הרבנים בני המחבר זל ע"ד שהתאוו בגבורה להוציא תעלומה לזכות הרבים היא הרבני המופלג בתורה ויראה הקדוש ושלם כמו"ה יחיאל יואב נ"י בן המחבר זל זכות לו אלהי לטובה

סה מונקאטש יא

בשנת ת פ ר ק לפק

בדפוס החדש המשובח של הרבני הנגיד כמו"ה פנחס מלוינער נ"י בהרבני החסיד מו"ה ליב בער זל מראיאנ

נקוה בעזרן ומרץ בהנהה מדויקת ומצוחצחת לתקן הטעות אם משגיאות ופעות שנפלו בהעתקות. אז לבבר ולקצר הלשונות לאביאם לסדר נאות. נחמדים למוצאי דעת

זיין נחום ביר צבי זילבערשטיין
לידנש גלאטע בת ר' משה ליב
זילבערשטיין כ"ג אלול ת'ש'ט
SEPTEMBER 17, 1949

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of
Rabbi Menashe Klein
of Ungvar
Dean of Yeshiva Beth Shearim
1578 53rd Street
Brooklyn, NY 11219

❖

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk containing all the volumes in searchable text files & PDF format, contact:

Toll Free (888) 498-8642 **ארה"ב**
New York (718) 851-0806 **ניו יורק**
Israel (02) 587-0613 **ארץ ישראל**
MishnaHalachos@mail.com

❖

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:
Machon Mishne Halachos
3301 W. Strathmore Ave.
Baltimore, MD 21215
USA

❖

כל הזכויות שמורות תשס"ד
Copyright © 2004

הסכמת הרבנים הגאונים שי׳

הסכמת הרב הגאון החריף ובקי · חסידא ופרישא · צדיק נשגב · לאורו ילכו רבים המפורסם לשם ולתהלה כקש״ת מו״ה צבי הירש נ״י האבד״ק ליסקא והגליל יע״א ·

הנה בא לפני ה״ה הרבני המופלג ירא ושלם מה׳ **יחיאל יואב** נ״י מעפה עירנו עיר **ליסקא** ובידו תכריך של כתבי קודש מאבינו זצלה״ה ה״ה הרב הגאון הצדיק המפורסם בוליכא קדישא מו״ה **דוד יהודא** אבדק״ק **ס׳ פעטער** יע״א ואי׳ זקן יושב בישיבה הרבין תורה בישראל וידיו הי׳ רב לו בש״ס ופוסקים מעולם לא מש מתוך האוהל אהלה של תורה עם תלמידים ועסק ג״כ בכתבות וגליין לי׳ דמעמרין וכל רז לא אכים לי׳ ובעודו בחיים חייתו זקוקין דבורין הוי כפקין מפיתו ודרש דרש בכל עת ועידן וכל עיקר כוונתו הי׳ להורות לעם ד׳ דרכי ד׳ להגיה את לבב בני ישראל לעבודת שמים · והנה כאשר עלה למרום הניח אחריו ברכה והמה בכתובים ח״ת אשר הידם ולוה לבנו הגה ברחות לאחדפוסי אחדא מהאחדוסים אשר חידש עכ״פ אחפ קלהו להיות למשמרת לזכות את הרבים ולזכות הרבים יהי׳ תלוי בו והנה הנם כי מי אוכי להכניס ראשי בדברים האלה ליהן הסכמות על ספרי קודש רק מאחר שהאיש הלזה הוא מעירנו ובפירש אמר שלא יעשה דבר כ״א ברצוני · ע״כ מלאתי עצמי מחיוב בדבר להסכים אתו וידי תיכון עמו ואני אומר לו ייפר כוחו וחילו על אשר רוצה לקיים מצות אביו ועשה יעשה כפלייס לתשוי׳ לקיים מצות כיבד אב וכבוד התורה וגודלי מלה זו יהי׳ גורלה מצוה אחרות שספרו הקודש יעשה הוסס להתעורר לבב בני ישראל לעבודת הש״ת וכאשר החל להדפיס חלק א׳ הש״ת יגמור בעדו להדפיס חלק שני ג״כ וזכות של אותו צדיק יעמוד לבו ולזרעיו עד עולם ולא ימיש התורה מפיהו ומפי זרעיו עד עולם וחלילה לשום אדם להשיג גבולו להדפיס הספר הלזה בלי ידיעת הרבני המופלג ירא ושלם מוה׳ **יחיאל יואב** הלזה ואי״ה בס אני אקח ספר אחד במיעוד כספי ולרחי׳ מהימנא בעה״ח יום א׳ פ׳ קדושים שנת תר״ט לפ״ק פה ליסקא ·

הסכמת כבוד אמ״ו האי מבא קדישא הרב הגאון המובהק חריף ובקי · סיני ועוקר הרים הקדוש והטהור בוצינא קדישא חסידא ופרישא נ״י עה״ח פה״י רשכבה״ג מבטח כל קצוי ארץ ואיים · המפורסם לתהלה כקש״ת מרן חיים האלבערשטאם שליט״א האבד״ק צאנז והגליל יע״א ·

זה כמה שמעתי מספרים ההלות כבוד הרב הגאון המפורסם מו״ה **יהודא דוד** ז״ל האבדק״ק **ס׳ פעטער** ועתה הובא לפני ספרו אשר הניח ברכה אחריו ואין הפכאי עמדי לעיין בו עובדא · ומעבר אשר נעמת מדבש טופת מתקו · ואי״ה כשיודפס אקח בל״ב ספר אחד במחיר אשר ישיתו המוכרים ומעבר כבוד תוס״ק בלתי עה״ח יום עש״ק ואחרא תר״ך לפ״ק פה ליסקא

הק׳ חיים האלבערשטאם

הסכמת כבוד הרב הגאון החריף ובקי סיני ועוקר הרים חסידא ופרישא בוצינא קדישא ידיד ד׳ וידיד לאומו · אוהב הבריות ומקרבן לתורה המפורסם בישראל כקש״ת מו״ה שמואל שמעלקא נ״י האבד״ק סעליש והגליל ·

יען בא לפני הרבני המופלג מו״ה **יחיאל יואב** בן הגאון הצדיק המפורסם מה׳ **יהודא דוד** אבד״ק **ס׳ פעטער** אשר הי׳ מפורסם לגדול הדור · ע״כ יען ליזה לבנו אותו לדיק שיפלו מעייניתיו חוצה בעיני דאבדה המוסכים את הלב לאביו בבשמים אף שלא הי׳ האמן מפיק לעיין בהם ע״מ המפורסם אין לריך רלה ואוקי נגדא אחזקה ומלוה שבני עמיו עם ד׳ שיהי׳ בתומיו שיבא לבבו מעבר ולהגיהו לדי נמר · והמקייב יהי׳ לו עדה ברבר מדה קיישתא דמיא הבאעה״ה לעובדה · היום יום ו׳ עש״ק פי תשא פק״ק חוסט

כאוס **שמואל שמעלקא** הק׳

יהי ראון הלזה אשר מסיבת הפיק רצון מאת קוני ספרים . לתת לבם בשער הזיל מאוד · כאלו המדפיסים לבבות נעמם והדר ההדפסה ובלא להסגיח על עוד הכייר והדיו · ועל הכל ההגה״ה הלרופה המטוקה מכל סגולה ובאיזה מקומן לא יושבת מעשי הדפיס · בימי ש״ק ויו״ט כידוע · — והספרים שמקרוב יוצאים עלו בהם קמטוכים וכסו פניהם חרולי הנעות · וזאת היא לאורת רוח לעיני הקונים בהם · והנהגה הלא מובה הזאת · כשמעה וכראתה לפני מעלת הרבנים הגאונים שי׳ וכפי שמעתי בעצמי מפה קדוש מדבר אחת אמ״ו הרב הגאון הקדוש בכי״ט מלאכז · אשר רע עליו המעשה הזאת ושיותר כבון לדעתו בלבם מעבר יותר להמדפיסים · בבדי שיוכלו להוציא מתחת ידיהם דבר מתוקן ומקובל · ע״כ בערת חבני אני הלעיר לבוקן בית הדפוס מדש ולפרת בעבודת הקודש בחמולה ובהרכמת אמ״ו הרב הקדוש הבל״ל שי׳ · והבינותי כיי עוד ודיו שחוד ואותיות מדשים והנה״ה מדויקת ולרופה ולהחיק פועלים ירחי ד׳ שיבאתו ממלאכתם בימי ש״ק ויו״ט · כאשר עיני הקוראים · יחזו ומשרים בהספרים שילאו מבית דפוסי · ע״כ תיקר בא בפני בעיניכם אשר כל מי שירלה להעבות ספר אחד לו יבן על מזבח הדפוס · יפבה אני יבא יחוק על מעבר הבסף אשר חוני יבעיר לתת מבני שיעלם בדפיסים זולתי · ובודאי אביא עמו בעצק הקוה · אבל זאת אבעיחו כי הרבני בפנו ובפנות כל ההוגים בהם · ואם כי כפקדתי מאת אמ״ו הרב הק׳ הבל״ל שי׳ שאתאמן להדפיס בהתחלה · ספרי מקרא · ותידודי תפלות · לזכות רבים בהם · מעבעים הבל״ל רק שלא הפיק הזמן עוד לבלבו מחשבתי · ואי״ה בימי הקיץ אקוות להפיק רלוי הבוד ובפש התרידים לדבר ד׳ · ושלום ועוד על ישראל שלה ·

חסכמת כבוד הרב הגאון החריף ובקי סיני ועוקר הרים · חסידא ופרישא בוצינא קדישא ידיד ד׳ וידיד לאומו · אוהב הבריות ומקרבן לתורה המפורסם בישראל כקש״ת מו״ה שמואל שמעלקא נ״י האבד״ק סעליש והגליל ·

ז״נ נחום ב״ר צבי זילבערשטיין

לזכרון נשמת בת ר׳ משה ליב

זילבערשטיין ב״ג אלול תשש״ט

SEPTEMBER 17, 1949

שמעו אלי אוהבי התורה · ושוחרי התושיה · וישמע אליכם א׳הים !

הסכמת הרבנים הגאונים שי׳

הסכמת כבוד הרב הה״ג מעוז ומגדל הריף ובקי הסירא ופרישא פרי קודש המפורסם בענוות צדקו ויראתו כש״ת מו״ה מ.חם מענדל פאנעט נ״י האב״ד דעש והגליל בזיבענבירגען ·

הסכמת הרב הגאון הגדול הריף ובקי משנתו זך ונקי המפורסם בענוות צדקו ויראתו ע״ם תבל כקש״ת מו״ה דוד נ״י בהרב מהר״א ז״ל דייטש האב״ד יארמוט והגליל ·

הסכמת כבוד הרב הגאון הריף ובקי משנתו זך ונקי דורש טוב לעמו המפורסם כש״ת מו״ה חיים סופר האב״ד פה מונקאטש בעהמ״ח מחנה חיים ח״א וח״א ושאר חיבורים ·

ה״ה מחותני וד״ז הרב הגאון המופלא מו״ה **יהודא דוד** זלוק״ל אבדק״ק **ס״פ** והגליל בעל המחבר ספר **תהלה לדוד** ושאלי חיבורים הן בגמפ״ת ושו״ת ודרושים הי׳ גאון מפורסם ולדיק נסגב אחד ויחיד מגדולי הדור ומעלה רבה להפיץ מעיינותיו חוצה אשר הכיר אחריו ברכה ויה״ר חלקי עם הזוכים במעלה זו ונקחת ספר אחד בחיר אשר יוסת עני׳ מלת בן המחבר הוא מחותני המשתדל להגיה בגיה הדפוס ה״ה הרבני המופלא מו״ה **יחיאל יואב** ומעמי ירלו וכן יעשו כל רוחי כתב זה וכיתן לו מעות קדימה לעמן יוכל לבצע מעשהו דברי הכותב למען להגדיל תורה ולהאדיר יוס ד׳ עש״ת שכת כי נחס ד׳ ליון **גאל ירושלים** לפ״ק אריסאר יע״א הק׳ **מנחם מענדל** בהגאון מו״ה **יחזקאל פאנעטה** זלוק״ל החוכה פה הכ״ל והגליל

אחרי כי ילאו הרבנים גדולי הדור הש״י לפאר ולספר מעלת המחבר הגאון המפורסם וחיבורו ולחרון הכביד הגאון הקדוש הלכיף הטהור מו״ה **חיים** כי׳ אבדק״ק **סאנץ** יע״א שהעיד שנה שעעס בחיבורו מדבש כופת מתקו ידע ישראל כי נאמנים דברי בן המחבר ולא בא הכותב רק להעתיק דברי קדוש ישראל גאון עולם כי׳ אבדק״ק סאמז יע״א נמי שאינו מכיר בכפיבתו ובחתימתו שיהי׳ זריזים נשייב לדבר מלוה דברי אלה פק״ק יחרמוע יום ג׳ כ״ד סיון כתר״ל ·

הק׳ דוד בן הרב מו״ה א״ל ז״ל דייטש

עד בשחק כאלון שיתר לבני ממקומי להיות מן הבאים בזוקהלות מחנה העבריים להיות עם בני ישראל על הזי ספר תורה אשר מלא מכפלאות הנים לעיס ומספר גדולות מהורת ד׳ תמימה הוא מחברת **תהלה לדוד** על ספר בראשית במות אשר הכיר אחריו הרב הגאון הגדול המקובל ר׳ **דוד יהודה** זצ״ל שהי׳ אב״ד פה **ס״פ** ידעתי מאוד שלא יעלה שום הפצן חיים לעד כי אני כאפרות שלא כפהחו עיני להלין בנרהות אלקים אשר נראו בנים עליונים אבל לגלאות בקשת בן בדב המנוח ז״ל תוא אים ניסיר הרבני ר׳ **יחיאל יואב** כי׳ אשר הפליר בי אמרתי לעד לבני גולי אחבי מעמל כמוני שמלא בספר הכ״ל אודה כפלאה גם פלפל עבא אשר מסמת אלקים ואכסיס ונפשי התענג מאוד כאשר

ראיתי רק מלאכי אלפים שים בו והיתר יהי׳ לבני עליון אבשי מדע שמביטו כל ויבלבו באחורו בבביבי דרקיעא · **ואני** תפלה לפני כל אבשי לבב לבו בנים שמעו לי קמו מוסר ותביאו ברכה אל תוך ביתכם ביקה כל אים אשר יש לאל ידו ובהרבני הכ״ל ומחברת אחד לזכות בשמת הרב המחבר ז״ל ובשכר הזה ישלח ד׳ עזרו לברכבם בברכה משולשת בחיים טובים ובנים עוסקים בתורה ופרנסה טובה ועיניכם ילאו המלך ביופי עם הר ליון בנהלה.

דברי המדבר לכבוד התורה ולכבוד הרבני הצדיק כי״ פה ס״פ היום ד׳ פ׳ בהר תרי״ט לפ״ק

הק׳ **חיים כופר** בעה״ח פנס חיים ·

למזכרת עולם

ועל הטוב יזכר שם הגיב של גיסי יקירי ה״ה הרבני המופלא הקצין המפורסם כ״ש מו״ה **יצחק איציק ראטמאן** כי׳ **מטאלטשווע** · עם זוגתו שהיא אחותי האשה הכשרה המוסכלת המהוללה מרת **מחלע** שתחי׳ · ובנו הרבני הנעלה המהולל הקצין המפולאר מו״ה **אברהם ישראל ר״מ** כי׳ · עם ביתו וזרעו לברכה :

וגם ב״ח ידידי ה״ה הקצין המפולאר כהרר **ישראל יעקב קליין** כי׳ הכהן **מבידע** · עם אחיו בדומה לו ה״ה הקצין המפולאר כהרר **יוסף יחיאל קליין** כי׳ הכהן **מסעמיהאל** :

ואחרון אחרון חביב ה״ה ב״ח רלוי לבני ה״ה האברך חרין וכבן זית רענן מוכתר בתורות חמודות כב״ר **יחזקאל פאנעט** כי׳ חתן הקצין מו״ה **וואלף שיק מבערעגסאם** עם ביתו וזרעו לברכה :

ואלה מיסוף על הרחשונים היא אחותי האשה הכשרה המלוכרה במעשי׳ מרת **חיי׳ שרה** שתחי׳ **מדעברעצין** · ובפרט גוסי יקירי התורני והרבני הקצין המפולאר המפורסם כתהלה כמ״ש **יוסף ענגעל** כי׳ **מגעמזשא** עם זוגתו אחותי הכשרה והיקרה המלוכרה והמוסכלת מ׳ **אביגל** שתחי׳ אשר הזילו זהב מכספם ונתנו לכסף מלא נשייב שים בה ממש כהדפסת הספר בל מר אלא הרב זצל״ה · והי טעם ד׳ עליהם ומעשי ידיהם יכונן אמן סלה :

הקדמה מבן המחבר

הי"ה הרב המאה"ג מוה"ר שמעי' נ"י אשר לכבוד אבי' מדבר

הלא מעתה קראתי כך אחי רבב ישראל ופרשיו ה"ה הרב הגאון המובהק מוה"ר **יהודא דוד** זלוק"ל אפר הגדלת המעשה עלי רוצה באמון, אפר אפר ומלא באחרות מים אפר לא יכבו מימיו, וגם דגה דלה לנו להשחות את לאמו, ורד מים אל יס, עם מק ימשפנו על ים התגמוד, ועם בפי דברות, וגם היתה עלו יד ד' באלצנו אלקי' על הלמות חרות, תזל אמרתו כעל וכרביבים עזה ומזה המה כתובים, וגם אתר פנים ישים הכם חרשים ומבין חרשים. ויפת בפתר לנו ויולילו לאור לכל בני ישראל, את אשר העמין בחנו כתב רוני תורתו בכבלות ובתובו לכוף בפתרות, כי אחת דבר אמים זו במענו, כי הגלה והנסתר הכל הולך אל מקום אחד, הן כל יקר ראתה עיני מיום עמדי על דעתי ה' מעוז ארלשי, ובכל כחבי חקיתי בכל התורה והחכמה אלוף בשורי לי מיום ראשית פרי אדעיתו בכחי בהכלו עם חבירים המקשיבים לקולו ומיום ליום יביע אומר בחריפות ובקיאות בשמעתתא ובאגדה ודברו הכמעדים לכל העם אשר ישמעון על פני כל יישירו. — אין בלשוני מלה אוך לתאריהו ומי יעלה את גדלו הרחבה מני יס מדי דברי בו זכור אזכרהו בן שמנה עשר שנה החל לדרוש בכל שיעות הש"ס, ומימי עלומו הכל רוח ד' בפיהו, ותהי המשרה על שכמו להורות לעם ד' את המעשה אשר יעשון ובכל יום ויום הולך וגדול, ואמרותיו הסמים בפתחו לפניו וכל דבר הקשה יופא אליו, זה בא בקושיתו וזה בא בשאלתו לגוד את העם דעת וכילם קבלו דעתו בדעה המוכרעת תורת ד' כל הימים וכל הלילה הוא שיחתו וילד עד תבונתו כי לא שכח דבר אחד מימשכתו ירלאת ד' הוא אוצרו, גודל קדושתו ופרישתו מימי בחרותו עד אחריתו, גם בחלי דרש את ד' בכל נפשו ובכל מאודו כמו לא מעה ידו עדי שבת בלבתו יבוא כל בשר אשר רוח בו לשמוע דבר אלקים חיים חולב יציו להבות אש ותוכחת מגרים כאחד מן הגבורים ומפליא לעשות כי בעלו העתמות עד כי בחר ימי הפקודה לבעלות הסמים שלו, ואז כעפה כמצין המתבבר ובעבעיו יישירו אחרי אבי קדוה כמערה בראותם את סדר גאונו, ומאלו את פיו מה כעפה יקר וגדולה, ובזר אומר לאולילה לאיר על פני חולות מעבר אמרות עהולות זכרון לבביו ולדורות, אך בזאת יחבר לבי ויקבר עמי מתם כי אני ראשית אחו ונא זכיתי לעמוד על המעמד בעבודת הקודש בבת ילדת סלדיק מן העולם לבלות בקערה הסמוכה את לבבות אשר אשר עבר עלי התלאות הסבה באמלאל מקים בגודו, כלנו בני אים אחד אנחנו אחים זרע קודש מלבתה תיל לבוא לעולם ולתקיפת הסבה באמלאל מקים בגודו, כלנו בני אים אחד אנחנו אחים זרע קודש מלבתה תיל מופלגים ובעלי תורה וכלם יחד לכלוב מלבת אבן על קבירתו ואז הסבתנו לקיים מילי דאגות לבלות על מבבם הדשים המיטור על קתורה, ואמרתי מה טורא המקום הזה עת כדבר דברי תורה, ולא ירלה פניו ריקם, ואמרתי עם דרום גדול באריכות בלקיפת עם רב הם ירק אבם מרלה אתה קולה הכעים אשר עתה באתי בעגלה ספר להיות תהילתו דברי תורה ולא לגבוב כי לא היו לסתגדר באתי כי ידעתי את מיעוטו ערכי, רק בזאת אני בוטח כי בהיות בחיים אמנו ו זלוק"ל הרבה דברים הרלתי לפניו והוטב בעיניו, על זה תמכתי ידידותי: —

איתא במדרש רבה פ' אמור תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה ובו' תכתב זאת לדור אחרון אלו הדורות שלנו שהם בעוונות כמיתה ועם נברא יהלל ובו' עתיד הקב"ה לברות ברי' חדשה ולה עליהם לעשות ליקח לולב ואתרוג בהלל להקב"ה והיא ודרש פלאים והפסוק בוקף אין לו תיקון לפי הפשט, וכראה לי דהמדרש מפרש הפסוק לפי הפשט בנקדים דברי המדרש בקבלת על הפסוק דור הולך ודור בא, ופירוש המדרש שהדור הולך שכבר הי' בעולם אותו הדור בא לעולם בגילגול ודיבר מכתבי הר"י ז"ל על דברי חגמרא שני אלפים שנות המשיח ובעה"ר שרבו ילאו מה שילאו ועדיין בן דוד לבא בא דהפירוש הגמרא כך הוא על פי מאמר חז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף דאמר אחד יש ובגוף שמו ואין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות (שבגוף) מהחדר הזה לאבל הלבו כבר יבאו בגילגול ולא באו לעולם נשמות חדשות והפירוש ילאו מה שילאו שבאו עתה שכיח גם שילאו כבר בעולם, ועפ"ז יש לפרש הפסוק בך שדוד המלך ע"ה התפלל על הגאולה כאמור עתה תקום תרחם לציון כי עת לחננה כי בא מועד ועתה מתפלל תכתב זאת לדור אחרון שיהי' הפעם דור אחרון שעד עתה לבו בגילגול שיהי' דוד אחרון שהדור שהולך בלים בגילגול ואוזר חילה, ועם נברא יהלל ובו' דהייני שיהי' עם נברא שיבואו לעולם נשמות חדשות וזו עם נברא יהלל שיהי' גאולה שלמה, ולפ"ז פירושו של המדרש כך הוא בנקדים מה שפרשתי הפסוק שאמר יעקב ע"ה לאותה הפעם ובו' שיכול להיות לאדם אחד מיתה הרבה פעמים ואחר שבא בגילגול כאמור הן יפעל אל עשרים ושנים עם גבר ויעקב אביו ע"ה עלה מרחם על ראשו שבעון עבירת יוסף שהוא גרם כל זה שסלח לאותו בעקים וכנים ועתה שכלה שיוסף חי אמר לאותה הפעם. ודו"ק לפ"ז כיוצא המדרש כך הוא חכתב זאת לדור אחרון אלו דורות הלבו שהם בעוונות לעיתה לעי"פ שהם מתים פעם אחד תעיד הם בעוונים לעיתה שבאים בגילגול על כן אני מבקש שיהי' דור אחרון ועם נברא ועתיד הקב"ה לעשות בריה חדשה שיהיו שילאו כל הנשמות שבגוף ויהי' נשמות חדשות ומה עליו לעשות ליקח לולב ואתרוג וכו' כי ידוע שבן הדעת שאכל א"ה אתרוג הי' ובזה הבית מיתה לעולם והוא המשל שהבית המדרש על זה שהמשל דומה למלך בשר לאלות שילאו זכאי דין ובזה אנו עושים תיקון ממש אבל כשילאו הנשמות שבגוף אז יהי' תיקון ממש ויהי' בלע המות לנצח, ולפ"ז יש לפרש הפסוק בתהילים תבא לפניך אנקת אסיר כגודל זרועך הותר בני תמותה יש לפרש ג"כ בדרך זה שהתפלל על הגאולה כאמור לעבל לנמה יאותהו העכו"ם דהייני שיבואו נשמות חדשות לעולם. — ואחריון מעני ויסלם ד' פעלו לאחי ה"ה הרבני המופלג בתורה ובירלה שה' **יהיאל יואב** אשר ערה ולא מלא מכיח לבם הגלו בחלה מעני להולילה לאור המיבור על התורה אשר יכוכה בשם אמר"ל זלוק"ל מהלה לדוד ד' יזכה אותו להולילה לאור וגם שאר מיבורים בחריפות ובקיאות להרלות את יפי בעיני חכמים, דבדי זעירא מן חבריא בנו ותלמודו בתוך מעי אבי יוסף על התורה והעבודה פה **שעמעיראל** הק' **שמעי'** בן הרב הגאון המופלא זלוק"ל מוה' **יהודא דוד** בהרבני המופלג מוה' **יהיאל** ז"ל בהרב המאור הגדול מוה' **ליב** זלוק"ל:

בברכות (דף כ"ה ע"ב) הרי"ף פסק דעל פילפולא דעיבתא מברכין פרי אדמה והקשו עליו דעבודת גמ' דהוי פרי גדי א כ"ש לברך פה"ע ופע"ד כראה פשוט דהרי מוכח מגמרא דאך פילפולא הי' סברא יותר לומר דגרע דשומר לפרי · דהרי דגם שכתבה התורה לא פרי' לרבות שומר לפי' הולרך התורה לרבו' פילפולא מצן מאכל יע"ש ע"כ סובר הרי"ף דכיון דעל שומר דעדיף מפילפולא לא מברכין רק פה"א מ"ש פילפולא דהגם דהוא בכלל עץ מאכל מ"מ בכלל פרי העץ לא הוי ודי' לברך עליו פה"א כנ"ל נכון :

ועי"כ קמ"ל רבא ג"כ דיכו רק בפילפולא יבשתא דאין מברכין עליו ולא כלום דק"ד לומר מאי דהוי עץ מאכל לענין ברכה · אם הוא דעובד גם ביבשתא יברך עליו עכ"פ שהכל קמ"ל דאיכו · וכן ר' שמת לא פליג עליו רק בפילפולא אבל בזנגבילא מודה ג"כ דאין מברכין עליו כלל דגם ברעיבתא איכו פרי כלל ומברכין לכ"ע עליו רק פה"א כמבואר בגמרא ובפוסקים · וזו כראה לפע"ד ג"כ טעמא דמילתא שמחלק לתרי דיכים כם פילפולא בי"כ פעור כם זנגבילא בי"כ פעור ולא אמר בקילר כם פילפולא לא זנגבילא בי"כ פעור יע"ש · אבל לפ"ז ניחא דהך פעור גבי פילפולא קמ"ל דק"ד שיה' חייב מאחר דרעיבתא הוי מאכל לגבי ערלה ע"כ דגבי י"כ יבשתא פעור · וגבי זנגבילא קמ"ל להיפוך דק"ד לומר דמותר לכים ביו"כ דאיכו מאכל כלל קמ"ל דפעור אבל אסור ועי"כ מחלקו לכתרתי כנ"ל נכון : בדף כ"ו בתו"ס בד"ה הכוסס חטה וכו' מיהו אומר הר"י שם לספק כי אמא חז"ל כייל לחו וכו' יע"ש ותמו' לי הלא לקמן דף מ"ד ע"א איתא דר"ג בעצמו מודה דאדון הפסיק הענין להורות דעל כוסס חטה לא מברכין ג' ברכות יע"ש ח"כ ממילא הא דאמר ר"ג לקמן בברייתא דעל מין דגן ולא עשו פת מברכין ג' אינו בכלל זה כוסס חטה ע"כ בודאי גם רבנן דאמרו ע"ז דרק מעין ג' לא קאי על כוסס חטה · אוב עייכתי ומצאתי קושי' זו בגאון פ"י ז"ל והכיח בל"ע · ולפע"ד כראה ליישב ע"פ מ"ש התו"ס לעיל בגי קמחי דחטה דמיירי בקמח קליות דאל"כ כ"ע מודה דמברכין רק שהכל · אבל רביכו יוכה כתב דפלוגתייהו הוא בקמח שאינו של קליות אבל קמח של קליות כ"ע מודה דמברכין פה"א יע"ש וא"כ יש לומר דשיעות הר"י כמו רביכו יוכה ז"ל ע"כ סובר דהא דאמרו לקמן דר"ג מודה דכוסס חטה אין מברכין עליו ג' ברכות הייכו חטה שאינו של קליות אבל חטים של קליות חשיב לענין ברכה כמו שאר מאכל של דגן וספיר מברכין ג' ברכות בכוסס חטים של קליות · וע"כ ספיר מקופק הר"י בחטה של קליות כמבואר להדי' בדברי תו"ס יע"ש · אי מברכין עליו מעין ג' לרבנן יע"ש ודו"ק כי כנון הוא :

שם בתוס' כתן ר"ג רשות לר ע לברך וכו' יע"ש וא"ת לאותו המברך. שהרי מעונש וכו' יע"ש ולפע"ד כראה הגם שבל סובר שעל כל ז' מיכן מברכין ג' ברכו' מ"מ גבי יין מודה דהרי אמרו שם במשנה אוכל תאכים ומבכים ומעוכים ולא חשיב שתיית יין בהדייהו אלא ודאי סובר ר"ג מאחר דכתיב בקרא ואכלת ושבעת וברכת קאי אברכת ג' ברכות רק על מידי דמאכל ולא על שתייה הגם שבכל מקום שתייה בכלל אכילה כאן אין סברא לרבות שתייה לגי' ברכות · ולפ"ז אין מקום לקושיות התוס' · אוב מצאתי להרשב"א בחדושיו ריש הפרק שכתב בשם רש"י ז"ל להדיא כך דשבעת המיכן פירוש מבכים ולא יין דומיא דתאכים ומעוכים יע"ש · ע"כ לריך קרא דקודם הילולים לרבות יין לענין ברכה יע"ש ועי"כ דברי אלה ככוכים לתרן קושיות הכ"ל ודו"ק :

ראיתי בגאון בצל פ"י ז"ל שהקשה בסוגיא זו על מה דמסיק הגמרא בתיובתא על הב' ושמואל · הלא אבאר לאוקמי הך דבת אורז ודוחן דמברכין עליו כמעשה קדירה כר"ג אבל לרבנן אינו מברכין עליו בומ"מ ולכ' ושמואל סיברים כרבנן יע"ש · והנה קש' זו אינו רק לשיעות הפיסקים דסוברים דשוין דוחן לאורז לענין ברכות · אבל לשיעות הסוברים דדוקא על האורז מברכין במ"מ ולא על דוחן שפיר פסק בתיובתא דכיון דבריתא דלעיל דבת אורז ודוחן אפשר לאוקמי כר"ג מ"מ הך ברייתא דעל אורז לבד מברכין במ"מ אתיא דלא כר"ג מדלא קתני דוחן בהדי' וע"כ אתי כרבנן ואפילו הכי תכי דמברכין במ"מ · ע"כ שפיר הוי תיובתא דרב ושמואל מתורץ ג"כ קושיות הגאון הכ"ל דמקשה למה משבש הגמרא הברייתא ולא כולם למה לא מוקמי כר"ג יע"ש :

אבל לפ"ז לא קשה מידי מאחר שבברייתא לא תכי רק אורז לבד כיכא לאוקמי כר"ג כמ"ש לעיל אבל בעיקר קושיות הגאון כראה לפע"ד אינו קושי' כלל דאיך אפשר לאוקמי הך דבת אורז ודוחן כר"ג דא"כ איך כפרש הך דמברך כמעשה קדירה דעל ברכה של אחריו ודאי לא דהרי ר"ג דבגן ולא עשו פת והי' מברך אחריו ג' ברכות כמבואר בברייתא · והרי על פת אורז ודוחן מודה ר"ג דמברכין רק מעין ג' · ואי בברכה של לפניו קאי · גם זה אינו דמאחר דמברכין על מעשה אחריו ג' ברכות · מברכין לפניו המוציא · דזה כלל גדול היכי דמברכין ברכות המזון לאחריו מברכין תחילה ברכת המוציא · וכן הוא בירושלמי והוא ברא"ם ורשב"א ורביכו יוכה יע"ש :

והנם אם כדאוק לומר דלר"ג אינו מברכין על מעשה קדירה הלא גם במעשה קדירה גופא אינו מבואר דמברכין במ"מ לר"ג א"כ בתחילה הי' לכו לחורות הברכה של מעשה קדירה ואח"כ ברכה של אורז ודוחן ואיך תלו תכיח בדלא תכיח · וע"כ אין כאן מקום לקושיו' הגאון הכ"ל · ולפע"ד הי' כראה ליתן קלת עיכ לשיעות בה"ג שפסק לגמרי כרב ושמואל היינו משום ד"ל דה"א דקובר רב ושמואל דעל מה שאינו מחעסת המיכן אינו מברכין עליו במ"מ היינו באם לא כעשה פת דהרי רב ושמואל מיירי במעשה קדירה של ה' מיכים ע"כ ממעט דכותי' מעשה קדירה של אורז ודוחן אבל פת אורז ודוחן מודה שמואל דמברכין במ"מ והא דמקשה הגמרא מהך אורז ודוחן הייכו משום דה"י סובר הגמרא דבמעשה ככלל ג"כ אורז כאידך ברייתא ע"כ מוכח שפיר דגם במעשה קדרה של אורז מברכין במ"מ ושפיר מקשה רק לפי מה דמוקי הגמרא כר"י בן מורי מקשה הגמרא מהך דאורז אע"פ שהפרוסות קיימות וכו' יע"ש מקשה ג"כ מ"מ אע"פ שהפרוסות קיימות והוי פת אפילו הכי אין מברכין רק במ"מ והרי מוכח דגם על מעשה קדירה דאורז מברכין במ"מ והוי שפיר תיובתא דרב ושמואל וכל זה רק לפי ד' דלא ידע הברייתא לקמן · אבל לפי מה שמבואר בברייתא דפלוגתא דר"ג ורבנן רק בפת אורז ודוחן אבל במעשה קדירה דאורז ודוחן ליכא פלוגתא כלל ע"כ יש בפשיעות דר"ג וחכמים כ"ש סוברים דאין מברכין במ"מ על מעשה קדירה של אורז ודוחן כרב ושמואל והך אע"פ שהפרוסות קיימות הכי קאמר לא מבעי' בלין פרוסות קיימות אם אין מברכין עליו אפילו במ"מ אלא בפרוסות ס"ד דלחם גמור הוא לברך עליו המוציא ע"כ קמ"ל דמברכין עליו רק במ"מ ולכא תיובתא על רב ושמואל ושפיר פסק בצל הלכות גדולות הלכה כרב ושמואל והייכו במעשה קדירה של אורז ודוחן בכ"ל נכון ודו"ק היטב: בפסחים דף ס"ד ע"ב בתו"ס בד"ה רבנן מבב"ח וכו' תימא לרשב"א התיכח לרבא אלא לאביי דאית לי' הב"ח לאו חידש וכו' יע"ש · ולפע"ד כראה לתרן קושיתם

בגין תמילה למה לי קרא להיות עושה של איסור כמו האיסור · ומהכי היתי הי' הסברא המילוקה להתיר מכ"ש לפי שיטות הפוסקים דבאות דעשה כעיקר לאו דאורייתא מה עשה יש בו · ע"כ כראה לפע"ד דהי' הסברא לומר דאם אכל דבר שיש בו עשה איסור הוי כאלו אוכל האיסור שלא כדרך אכילתן עיין בתו"ש בחולין דף קי"ב ע"ב בד"ה ורוענן וכו' שכתבו דלריך ריבוי לאסור הרועב משום דהוי כשחי' ובהכי אסורין אכילה כחיב בי' והכה בפסחים דף כ"ח ע"ב גם הגמרא גופא רולה לומר דע"כ אין סופגין בבי ערלה על שאר משקין משום דהוי שלא כדרך הנאתן יע"ש דגם הגמרא למסקנא דעשה משום זיעה מ"מ י"ל דע"כ לריך קרא על עשה כעיקר משום דהי' אפשר לומר דאין זה אכילה גמורה כדרך אכילתן אלא הוי כעין שלא כדרך אכילתן ע"כ לריך קרא · וא"כ לפמ"ש לכאורה יש להקשות איך אמר ר' אבא דגמרינן מבשר בחלב דעב"ע דאורייתא בכל אסורין · הלא בב"ח לא כתיב אכילה ע"כ עכ"ע · דאורייתא אבא לן בשאר אכילין דכתיב בי' אכילה דיש"ע דאורייתא :

ואראה לפמ"ש המבכה למלך בהלכות יסודי התורה דלאבי אין לוקין על שלא כדרך אכילתן משום דאין מהברין מן הדין · יש לומר לא כדברי המהרש"א ז"ל במ"ש בתו"ש בד"ה בבלאי כרם וכו' יע"ש ועל עשה עיקר ודאי לוקין דהרי היא בכלל לאו לא תבשל גדי וכו' · ע"כ שפיר אפשר לומר מיני' דהוי כדרך אכילתן דהא ראי' דבעי' בתיבת עשה גבי בשר בחלב ואי הוי שלא כדרך אכילתן והנאתן אפילו ליכא עשה. זו עיקר כיוכי אבאי (בחולין ק"ח ע"ב) יע"ש · ובמ"ש המהרש"ל ז"ל בשבועות (דף כ"ב) דבר"ש כ"ש לאוכות אפילו שלא כדרך הנאתן אסור יע"ש שמהרש"א הביאו · ע"כ מאחר דבב"ח לריך עשה ודאי אין לוקין אק על כדרך אכילתן והנאתן מלקיכין על בתיבת עשה והיא לא תבשל · מוכח דעשה הוי כדרך אכילתן · וע"כ למידין כל אסורי תורה מיני' דעע"כ דאורייתא · אבל לחבא דבי רבי ישמעאל דלומד איסור אכילה והנאה מ"ג פעמים לא תבשל · ובבר כתב המשנה למלך בפ"ה מיסודי התורה דאלינא דבי רבי ישמעאל לוקין על שלא כדרך הנאתן ועל שלא כדרך אכילתן יע"ש וכן מה שלריך בתיבת עשה הוא מלד גזרת הכתוב דדרך ביסול אסרה וכדברי רבא דדחי דברי אבאי סס בחולין · ע"כ שפיר י"ל דעשה הוי שלא כדרך אכילתן הא דלקי עליו משום דגבי בב"ח לוקין על שלא כדרך אכילתן · וע"כ אין למידין שאר אסורין מיני' דכל אסורין דכתיב בי' אכילה אין לוקין רק כדרך אכילתן ע"כ גם אבאי מודה דלריך לומר על עשה כעיקר ממקום אחר כבן מכזיר דכתיב בי' אכילה אפילו הכי עכ"ע דאורייתא או מגעולי עכו"ם דהוי כבילה דכתיב בי' ג"כ אכילה ומתורץ קושיות התיס' בב"ל בכון :

ומה שמקשין העולם איך יליף הגמרא מגעולי עכו"ם ד"מא בי' הולרך לגעול משום איסור בב"ח דלב"ע מעם כעיקר דאורייתא · והרבה תרולים נאמרו בזה · ולפע"ד כראה במה שעמד הכרה"פ איך הולרך להגעיל בעולי מדין · הלא קחם כלי שלא עכו"ם אינו ב"י · ומה גם שהרי לא עשו המלאכה עם מדין בומן קבר פחות מיום אחד והרי כבר בעשו כל הכלים אינו ב"י יע"ש :

ולפע"ד כראה ע"פ מ"ש עערת זקנים בח"ח סימן תמ"ב בשם ב"ת הילל דאם עומד מאכל בכלי אינו נפגם אפילו אחר כמה שנים יע"ש · ולא כ"ל שבם במדין לא הבעיל רק הכלים שעומד בתוכם מאכל רק בזה בופי' יש לפקפק מהיכי מוכח עדין שאינו בחם מאכל תוך ביסול מעל"ע דילמא הי' לאחר מעל"ע לביסול והרי דלדברי הרמב"ם ז"ל דלדברי שפיקא דאורייתא לקולא ולא הי' לריכי הבעלה מדין תורה רק אם הי' בו דבר איסור כמו איסור · ומהכי היתי הי' הסברא המילוקה להתיר מכ"ש לפי שיטות הפוסקים דבאות דעשה כעיקר לאו דאורייתא מה עשה יש בו · ע"כ כראה לפע"ד דהי' הסברא לומר דאם אכל דבר שיש בו עשה איסור הוי כאלו אוכל האיסור שלא כדרך אכילתן עיין בתו"ש בחולין דף קי"ב ע"ב בד"ה ורוענן וכו' שכתבו דלריך ריבוי לאסור הרועב משום דהוי כשחי' ובהכי אסורין אכילה כחיב בי' והכה בפסחים דף כ"ח ע"ב גם הגמרא גופא רולה לומר דע"כ אין סופגין בבי ערלה על שאר משקין משום דהוי שלא כדרך הנאתן יע"ש דגם הגמרא למסקנא דעשה משום זיעה מ"מ י"ל דע"כ לריך קרא על עשה כעיקר משום דהי' אפשר לומר דאין זה אכילה גמורה כדרך אכילתן אלא הוי כעין שלא כדרך אכילתן ע"כ לריך קרא · וא"כ לפמ"ש לכאורה יש להקשות איך אמר ר' אבא דגמרינן מבשר בחלב דעב"ע דאורייתא בכל אסורין · הלא בב"ח לא כתיב אכילה ע"כ עכ"ע · דאורייתא אבא לן בשאר אכילין דכתיב בי' אכילה דיש"ע דאורייתא :

ואראה לפמ"ש המבכה למלך בהלכות יסודי התורה דלאבי אין לוקין על שלא כדרך אכילתן משום דאין מהברין מן הדין · יש לומר לא כדברי המהרש"א ז"ל במ"ש בתו"ש בד"ה בבלאי כרם וכו' יע"ש ועל עשה עיקר ודאי לוקין דהרי היא בכלל לאו לא תבשל גדי וכו' · ע"כ שפיר אפשר לומר מיני' דהוי כדרך אכילתן דהא ראי' דבעי' בתיבת עשה גבי בשר בחלב ואי הוי שלא כדרך אכילתן והנאתן אפילו ליכא עשה. זו עיקר כיוכי אבאי (בחולין ק"ח ע"ב) יע"ש · ובמ"ש המהרש"ל ז"ל בשבועות (דף כ"ב) דבר"ש כ"ש לאוכות אפילו שלא כדרך הנאתן אסור יע"ש שמהרש"א הביאו · ע"כ מאחר דבב"ח לריך עשה ודאי אין לוקין אק על כדרך אכילתן והנאתן מלקיכין על בתיבת עשה והיא לא תבשל · מוכח דעשה הוי כדרך אכילתן · וע"כ למידין כל אסורי תורה מיני' דעע"כ דאורייתא · אבל לחבא דבי רבי ישמעאל דלומד איסור אכילה והנאה מ"ג פעמים לא תבשל · ובבר כתב המשנה למלך בפ"ה מיסודי התורה דאלינא דבי רבי ישמעאל לוקין על שלא כדרך הנאתן ועל שלא כדרך אכילתן יע"ש וכן מה שלריך בתיבת עשה הוא מלד גזרת הכתוב דדרך ביסול אסרה וכדברי רבא דדחי דברי אבאי סס בחולין · ע"כ שפיר י"ל דעשה הוי שלא כדרך אכילתן הא דלקי עליו משום דגבי בב"ח לוקין על שלא כדרך אכילתן · וע"כ אין למידין שאר אסורין מיני' דכל אסורין דכתיב בי' אכילה אין לוקין רק כדרך אכילתן ע"כ גם אבאי מודה דלריך לומר על עשה כעיקר ממקום אחר כבן מכזיר דכתיב בי' אכילה אפילו הכי עכ"ע דאורייתא או מגעולי עכו"ם דהוי כבילה דכתיב בי' ג"כ אכילה ומתורץ קושיות התיס' בב"ל בכון :

ומה שמקשין העולם איך יליף הגמרא מגעולי עכו"ם ד"מא בי' הולרך לגעול משום איסור בב"ח דלב"ע מעם כעיקר דאורייתא · והרבה תרולים נאמרו בזה · ולפע"ד כראה במה שעמד הכרה"פ איך הולרך להגעיל בעולי מדין · הלא קחם כלי שלא עכו"ם אינו ב"י · ומה גם שהרי לא עשו המלאכה עם מדין בומן קבר פחות מיום אחד והרי כבר בעשו כל הכלים אינו ב"י יע"ש :

ולפע"ד כראה ע"פ מ"ש עערת זקנים בח"ח סימן תמ"ב בשם ב"ת הילל דאם עומד מאכל בכלי אינו נפגם אפילו אחר כמה שנים יע"ש · ולא כ"ל שבם במדין לא הבעיל רק הכלים שעומד בתוכם מאכל רק בזה בופי' יש לפקפק מהיכי מוכח עדין שאינו בחם מאכל תוך ביסול מעל"ע דילמא הי' לאחר מעל"ע לביסול והרי דלדברי הרמב"ם ז"ל דלדברי שפיקא דאורייתא לקולא ולא

היא דפירות אין שבח אינו גובה אלא מעכבים בני חורין
מפני שהבר אינו לו קלבה הוא. אבל בכאן לריך טומר
שגאלה היתי מסובחת. הלא גם הקרן הי לו לגבות
מעכבים משועבדים כי"ב לו קלבה. ואפילו בפירות גופי
מפקפק אני ורק זה קשה כי לפי שקלי ועני" אל הגמרא
הוא דבא ורי כחנן. אין ריך שהמקשן והתרלן יקשו
על דברי עלמן ועוד קשה לפי מה שמתרץ הגמרא דאם
נתן לו קרקע גם שמואל מודה דים לו שבח לפי זה
מה מקשה הגמרא איתיבי" רבא לר' כחנן וכו' הלא אם
נתן לו קרקע. ונראה לי דסברא זה אינו רק באם
נתן לו הקרן מקרקע זה והשבח מקרקע אחר אבל אם
שניהם גובה מקרקע אחד ודוק היטב:)

אמרו במס' תענית (דף ח' ע"ב) אין תפילתו של אדם
נשמעת אלא א"כ מניח כפיו בנגד שנאמר
ניסא לבבנו אל כפים אל אל שבשמים. ונראה בבוהם
בזה וכי הכביא אמר כי עונהיכם מבדילים ביניכם.
והייני ע"ד שאמרו רז"ל כי עבירות שבין אדם לחבירו
אין י"כ מכפר עד שירלה חבירו. והייגו כי אפילו במה
שבין אדם למקום מעכב כפרה מכח זה כמאמר הכתוב
כי ביום הזה יכפר עליכם. והייגו בתנאי לטהר אתכם
מכל חטאתיכם שבתחילה תטהרו א"ע במה שחטא אדם
לחבירו להשיב את הגזל ואח"כ לפני ה' תטהרו. וזו
כי עונותיכם דהייגו מה שחטאתם בין אדם לחבירו מכח
זה מבדילים ביניכם לבין אלקיכם. אפילו על עבירות
שבין אדם למקום. וזו הבוהם ג"כ במאמר הנ"ל אין
תפילתו של אדם הייגו מה שמתפלל להשי"ת ב"ה למחול
לו מלר שהוא אדם ואין לריך באדם אשר יעשה טוב
ולא יחטא ע"כ תפילה כזו אינו נשמעת עד שמניח
כפיו בנגד ר"ל כמו שמוסר כפיו להשי"ת להתפלל בלב
שלם ולשפוך תחינתו. כמו כן לריך מסירת כפיו בזה
ג"כ בנגד למסור את ידיו לשמים שיהי' עהורים ונקיים
מעין גזל וכדומה:

אבל בעו"ה הוא דבר שרוב הלבבות אינן יכולים לעמוד
בו כי מי יאמר חף אנכי מפשע ולומר אראן
מנקיון כפי שעבדתי הש"ת בתמונה גם בדים והבביא
מוכיח בפרישב' כפיכם אצלים עיני מבשבו' ודמים תרתי
משמע עון גזל וכדומה. וזה מעכב הגאולה — לכך
דוד המלך ע"ה כשבבה בה"מ וירד התהום למעה בתאמר
חז"ל בסוכה שאמר בו ו סיר המיצלות והעלה אותו למעלה
כי היא לורך העולם. ונראה ברוח קדשו כי התהום נמשל
למלכות ד' במ"ש במדרש רבה מה תהום אין לו חקר כך
הגלות. ואינו ידוע לנו בבירור מתי יהי' קול החור
לאסוף נדחינו. ע"כ התפלל אז על הגלות כיון שנראה
בעליל ע"כ סיים דבריו במזמור הנה ברכו ה' כל עבדי
ה' וכו' והכוונה בזה מלד שראה תריכות הגלות והי'
מתמה. כי ראה ברוח קדשו שיהי' בישראל ירחים
ושנים בכל דור ודור ונמה לא ירחם השי"ת על עמו.
ע"כ גלה השי"ת כי יהי' רק השלימות רק בין אדם למקום
אבל בין אדם לחבירו יתרבו הפשעים וע"כ סיים הנה
ברכו ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות ר"ל ודאי
זה דבר ברור ומוכן דיברכו את השי"ת כל עבדי ה' מה
שיהי' בגלות האחרון שהוא גדולה מלרף כל
הגלות עד גלות אדום. וזו בלילות כפלים כנגד כל
הגלות וע"כ לפ"ז מאחר שיהי' עבדי ה' בלחורה קשה
קושי' גדולה למה יהי' כן תריכות הגלות ותירץ ברוח
קדשו שהחסרון הוא בזה שאינו עובדים ה' רק בין אדם
למקום אבל לא מה שבין אדם לחבירו. ע"כ שאו ידיכם
קודש שיהי' ידיכם קודש לבלתי עשות בהם עולה בזמ"ש
כי ידים מכוונים לזה על זה אמר אח"כ ובנרכו ה' כך.
ולפי סעמו כן מבטיח לבם כי יבריך ה' מציון שיאסף

פזוריכו מ"ד בכבות אחרן הוי ב"כ דברי דוד המלך ע"ה
אחרון בנקיון כפי דהייגו במה שבין אדם לחבירו אבל
בעוה שאסובבה מזבחך ה' שיהי' הבה"מ על מכונו בקיבון
בלית במהרה בימינו:

הנה אמרו רז"ל כי דוד המלך הורה תשובה ליחיד.
ונראה דזו הכוונה במה שאמר זכרני ברפין
עמך ופקדיגו בישועתך. כי אמרו רז"ל אם הי'
דוד רחוי לאותו מעשה כמ"ש המפורשים כי רבלי חסידיו
ישמיר והי' להשי"ת לבעור בשבן לבל יפית אותו כמ"ש
רז"ל בבי' ר"מ בסוף קדושין יע"ש:

ועוד אמרו רז"ל כי דוד ע"ה הלה מן השי"ת שיאמרו
אנקי דוד והשיב לי השי"ת כי האבות עמדו
בנסיון ואמר דוד בחנני ג"כ יע"ש. וזו שאמר זכרני
השי"ת כי גם חטאתי לפניך עכ"פ על ידי כתוסף רצון
עוד בעמך לעשות תשובה וזו בדלון עמך ועוד אני מבקש
פקדוני דהייגו שאתי' מאנשי פקודתך כמו אברהם ויצחק
ויעקב שאומרים אנקי' אברהם וכו' ויש לכל אחד מהם
המלך מלכי המלכים הקב"ה עליהם ומתוכים בפקודתך
ע"כ גם אותי תלרף בהיות מאנשי פקודתך לומר אנקי
דוד והגם שלא עמדתי בנסיון עכ"פ דבר גדול יש כי
כנגדך והייגו בישועתך כי הי' רחוי לך מלד הדין להושיע
לי ולבשר ביל"ה:

ומהמת שדברתי בזה הענין אמרתי לכתב לבנין
דברי חכמים וחידותם במה שאמרו ביומא
(דף ס"ו ע"ב) שאלו אחד ר"א פלוני מהו לבוה"ב לאמר
להם לא שאלתומו אלא על פלוני. ונראה דהכוונה
דהמה שאלו על אבשלום מחמת שבא על פלגש אביו
כפרש"י ותוס' אי ק"ל כבר אז כשמואל דפלגשים בלא
קדושין יע"ש: אבל ר"א השיב להם דאפילו אי פלגשים
בקדושין יש לאבשלום עוה"ב כמ"ש רז"ל שאמר דוד ז"ש
בני ואשקי מ"ז מדורי גיהנם כמ"ש הגאון בעל יערות
דבש דהרי חטא של אבשלום הי' בלתי בחירה כי איך
יקום הבן על אב וע"כ עונן דוד זאת בני אבשלום ואיך
יעשה זאת בבחירתו א"כ אין מגיע לו עונש כלל וע"כ
אמר ר"א אין שאלתכם כלום על אבשלום רק על פלוני
היייגו דוד כי ע"י בא בגו לידי עבירה זו וע"כ שאלו עוד
שם מהו להלל רועה הכבש מיד הרי כן היא ברבתיבי יע"ש:

והכוונה בזה אם דוד שנקרא רועה ונקח את בת
שבע כדברי כאן הכביא אם עבר דוד ח"ו
על איסור אבשת אים כי היתה אשתו של אורי' ע"כ בעין
זה נקרא אורי' אורי' עורף כי מחמתו בא דוד לעון זה
והשיב להם לא שאלתכם אלא על הבבשה יע"ש והייגו כי
מלד אורי' ודאי לא חטא כמ"ש רז"ל כל הילא לאמונה
ב"ד בגו כריתות כותב לאשתו. רק מלדה הוא שאלה כי
לא המתיבה ג' חדשים אחר הגו כמ"ש הזו"ה בהקדמת
ברלשית כי זו הי' בעצות השמן. אבל השי"ת עשה לו
חשבון שבבר עבר לה ג' חדשים וע"כ שאלו עוד מבו
להלל הרועה עוד אחרי שנקרא אורי' אם להלל מיד דוד
במה שהרג את אחרי אם כדין הלגו אז לאו כי הבסוק
עוכיח את דוד ואותו הרגת בחרב בני עמון משמע
שאורי' לא הי' מורד במלכות אז דילמא יש כוונה אחרת
בבסוק זה והשיב להם לא שאלתכם אלא על הרועה כמו ש
במקום אחר כי מה שהרג אותו הי' בדין כי הי' מורד
במלכות רק שהי' לו לדונו בדין סנהדרין יע"ש וכתבתי
הכוונה בזה מחמת שהי' דוד לדיק גדול ומחכה שלו הי'
כמחכה חלבים ע"כ במה שהרגו ע"י בני עמון נתן פת
לסיעלא אחרא שיקון בני עמון כמ"ש בזו"ה וע"כ הכביא
מוכיח אותו שהי' לו לדונו בדין סנהדרין:

ועתה מיושב ב"כ קושיות התוס' מגילה ובשבת ולא"כ
אמת הוא רק מחמת גדלות דוד ומעלתו הו
שהשיב

שהשיב להם לא שלמתיו אלא על הרועה כ"ל מלך שחוטא רועה ישראל שה" ונחכמו כמחכה אלקים ע"ז סובב. שלמכם אם יש עצירה ומלבו ודו"ק:

ועפ"ז אמרתי לפרש מ"ש דוד בתמכיא אפי אות ס' שרים רדפוני חנם שקובב כל ענין הפסוקים על פלפול זה בחעלא בת שבע והריגת אוריה כמו שהארכתי בזה בדרוש אחד יע"ש רק זאת ילחתי לחדש עתה במ"ש שבע בכל יום הללתיך יכו' והייני שדוד פירש חטאיו בזה שהרג את אוריה ע"י בני עמון שלא עוד עשה בזה כי הי' לו לדונו בדין סנהדרין וא"ת ומאי כ"מ בזה. ע"כ אמר כי על התורה ומצוה בכל יום שבע ברכות בשחר מברך שהיה לפני ואחת לאחרי וכו' כי המה משפטים של אמת אבל של העכו"ם הם של שקר ע"כ אסרה לנו התורה ליכך בברכות. וזו שאמר שבע בכל יום הללתיך לברך ז' ברכות על משפטי לדקך כי המשפטים אמת ולדק אבל של העכו"ם אינו כן. ע"כ שלא כהובן עשיתי בזה במה שלא דנתי אותו בסנהדרין הי' שלוש רב והוא בזה שאין לנו מכשול שלו ע"י מכשול נהמון לפני לשבב הריגת במה אבנים בני אדם שלא חטאו כלל כנדי בדברי הזה ה ואעפ"כ יאמר דוד שיבדתי לשועתך ה' הייני שתושיע לי ונחעא כי מכח מלותיך עשיתי הייני תשובה שהוא מלוה בתורה וקבלתי מכח זה שגם שאר יחידים יעשו תשובה:

ועוד נעים לזה שמרה נפשי עדותך ואיהבם מאוד וכתיב הנני חסידיו ישמור וע"כ היוסר הי' מאחר שמרתי פקודך ועדותיך הי' הדין נותן להשגיח עלי ודו"ק:

הנה יוב בני אדם שאומרים לנפשם הנה עוד היום גדול ועדיין אני רך בשנים וכשמגיע יומי אזיקנה אז אשיב להשי"ת. אבל התנא אמר שוב יום אחד לפני מיתתך ומצא כל יומיו ה' בתשובה. ולפע"ד לזה כיון התנא באומרו אמר ר"מ חייב אדם למשמש בגדיו ערב שבת סמוך להשכבה והייני כי הבוה"ז נקרא ערב שבת ועיה"ב נקרא שבת כמ"ש רז"ל מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת וע"כ כשנכנס אדם למשכב בעוד שלא הכניד עליו חוליו יתודה ויבוב מחטאיו. והנה עצירות בגידה כמ"ש הז"ל בבגדי בה כיון שבגד בה שוב אינו רשאי לגוזרו. וזו חייב אדם למשמש בגדיו הייני לשוב מעצירות שבידו ע"ש סמוך למשכב והייני בנפל למשכב והוא סמוך למשכב קרוב למיתה כי שמא ישכב ולהתודות ילא מן העולם בלא ודוי ע"כ בא ר"י והוסיף על דבריו דלא"כ לפ"ז לריך כל יומיו להתודות שמא ימות פתאום ע"כ אמר ר"י הלכתא רבתא לשבתא ר"ל כי ר"ח נתן גדול לשבת בשנה שנכנס למשכב דזו אינו אלא הלכתא רבתא הוא ר"ל דדין זה נוהג בכל עת ובכל שעה כי בכל הגע יש לחוש שמא עתה יהי' שבת וע"כ לריך בכל הגע לשוב מעצירות שבידו:

גם אמרו רז"ל דע"כ יום כיפורים לשון רבים כי גם המתים לריכים כפרה וא"כ לפ"ז התשובה שאנו עושים הוא תחילת הכפרה ולאחר מיתה הוא גמר הכפרה ודומה הדברים לאי שנטמא במת שלריך הזאת ג' וז' ועדיין לא נגמר הכפרה עד שיבוא פ"ע עוד לאחר זה כן הקיימו כל הראשונים דלא כרמב"ם ז"ל בפי' מהלכות פרה אדומה הלכה ב' יע"ש בכ"מ. ולדעתי לזו כיון התנא סוף יומא אמר ר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים והייני בעוה"ז בתשובה ואעפ"כ לא נגמר עדיין הטהרה בזה ומי מטהר אתכם הייני עם כפרת אביכם שבשמים לאחר מיתה שלא נקרא אבינו שבשמים ומביא רש"י ע"ז שבאמר לעתיד וזרקתי עליכם מים טהורים והייני ע"ד שאמרו רז"ל דאם ישראל אינם עושים תשובה מעמיד עליהם מלך כהמן ומחזירם למועדם וע"כ

*

מדמה הקרא התשובה לאפר פרה שהוא תחילת הטהרה אבל בזה עדיין לא נגמר הטהרה וע"כ אמר ואומר מקוה ישראל ה' הייני סוף טהרה לאחר מיתה עם מקוה מטהר את הטמאים כן הקב"ה מטהר את ישראל ע"י עצילת בהיר דיוור כשרולים הכשמות לעולם לעדן עליון לריכים עצילה כמ"ש הזו"ה הייני גמר טהרה ודו"ק:

הנה בחמת בי"כ כשאנו מנובשים בגדי מתים בקיעל ועלית יש לכל אים ואיש להתמרמר על גלות השכינה ואריכות הגלות המושך מאוד. ולרחות איש כאלו מת ואין לו סוס לורך מעוה"ז רק לחוס על כבודו יתברך ויתרומם לפניך תפילה ע"ז ולזה כיון דוד המלך ע"ה באומרו תפלה לעני כי יעטוף כי הוא מקרא עני כמ"ש רז"ל על פסוק לוגב לרש וכן אשרי משכיל אל דל. וזו תפלה לעני כי יעטוף כשמתעטף א"ע בבגדי עני בגדי מתים אז יש לו להתפלל תפלה הראוי לעני לפני ה' יפיוף שיחו הייני מה שנוגע לכבודו יתברך אריכות הגלות ויאמר ה' שמעה תפילתי הייני מה שאני מתפללים היום בי"כ בכוונה היא נקרא תפלה שהוא לשון דביקות וגם שמעתי הייני מה שהתפללתי אליך כל השנה שהי' רק שועה קול דברים בעלמא ואולי נדחה תפלה כזו אבל ביום הזה גם השועה זו לפניך תבוא במ"ש רז"ל כי תפלה הבוקה מעכבת תפלות הנדחות ויאמר אל תקתר פניך ביום לר כי אל תמתין עד שתצעיד אלך כהנן ואה"ר מוכרח לעשות תשובה דבע"ע אל תמתין ע"ז רק ביום הקרא הייני עתה בי"כ עכשו כי תוחלת ממשכה מכלות עיכים וגם עשן מזיק לעיכים והרבות בכי בי"כ מזיק לעיכים וע"כ אמר כי ימים של חריכות גלות מכלות עיכים שלנו בחלו הי' כל ימינו בעשן ולנחמו בכל שנה מחכים אולי יבוא עשיח בזה השנה ובעו"ה שנה אחר שנה ועדיין בן דוד לא בא. וע"כ הי"ש מתנוה בנו לומר עד מתי תחכה וזה גורם בעו"ה לילוח בן הגאולה חו' וכביכול גורם הרחורים רעים לכפור בכל התורה כולה וזו שאמר כאן רבש"ע עלמותי כמוקד נחרו כי הי"ב מדחה אותנו בעבירה בהרחורים רעים לחשוב דברים על ה' ועל מעשיו:

והנה אמרו רז"ל כי הרשע עונותיו חקוקים על עלמותיו וכן כתיב ותהי עונותם על עלמותם וע"כ אמר ועלמותי כמוקד נחרו וכתמונו בעבירות הייני הרשעים עליהם לזכרון ומכח זה הוכה כעשב ויבש לבי הלחלוחות של היצר עוד שהי' בי. וזה גורם כי שכחתי מאכול לחמי לעסוק בתורה ומכח זה דבקה עלמי הייני הנשמה שהוא עלמו ועיקר של אדם נתנשם ונעשה בשר וזו דבקה עלמי לבשרי והבי ת ירחם עלמו המהרה אכי"ר:

וכן אמר ישעי' הנביא ברוח קדשו בסימן כ"ו ה' בלר פקדון ר"ל כשבא מ"ו לרה על ישראל הנה פקדים את הבשי"ת נומר אוני הוא עת קץ רק אוני יש עיבוב מעונות ע"כ לקץ לחם מתפללים לפניך בלחש מוסר לנו אם חייבים יקבלו עליהם עוד מוסר ועונש. אבל בעו"ה אלחנו דומים כמו אשם הרה שעדיין לא הגיע עתה לכלה והוא מגביה איזה דבר קשה ומכח זה תקרב אל עה לדחקו קודש ומכח ואין הולד של קיימא וזה שאמר כמו הרה תקריב לבדת שהוא עושה פעולה לקרב לידתה ותחיל ותזעק בחבלי ומשמת שיודעת בעלמה כי הוא מסוכנת ממנה שהוא קודם זמנה וגם ולד שלא קיימא לא יחי' לה כן הייני מעכיך הי' ר"ל שאתה הרחת כלו פנים כאלו הגיע זמן גאולה ע"כ הפיקו הייני הלידות שה' לא בפנים כי המחשבה נקרא הריון כמו הרה עמל וכו' וגם חלנו הלרות בפועל ובבסוף ילדנו כמו רוח ר"ל דמיון של מעשה לדקיו שסמרו ורוח אלתים מרחפת על פני המים

זה

זה רומז על מעשה ונס לאחינו ילדי רוח היינו הצדיקים מגדורו של שמד שנהרגו על קידוש שמו הגדול ולכתוב יולד רוח אדם בקרבו כי רוח קשורה ולכורה בגוף וכשנהרגו בעו"ה יצא הרוח מקרבו ע"כ הי' לידה לרוחות של צדיקים ומצוחר בספרי הקדושים כי ע"י הלבקה של הצדיקים שעשו בשעת הריגה עשו תקונים גדולים כי הולידו הכלולים ובפרט עשרה הרוגי מלכות יע"ש · ע"כ אומר הכביל מה בכך שנעשה קלת תשובה נועצה אבל ישועות בל נעשה בארץ :

כי אמרו רז"ל כמה נקרא שמה ארץ לפי שרלתה לעשות רצון קונה וכתב האלשיך הקדוש כי קודם חטא אדם הראשון גם הארץ היתה רוחני אבל בשיבוא הגואל במהרה תחזור לאיתנה הראשונה וזה שאומר שמים הדשה וארץ חדשה אשר אני עושה יע"ש · ואפילו אם יעמד דהריגתם לא הי' רק לכפר על הדור לפי שעה · על זה לווח הכביל ובל יפלו יושבי תבל ר"ל א"כ הי' הדין טוען שעכ"פ שלא יפלו יושבי תבל שלא יהי' עוד לרות ובפרט אלק תבל יותר מעשר אלקי ארץ כמו שכתוב הזו"ה כי באלק תבל הוא ארץ ישראל ושם שכיח בעו"ה לרות יותר משאר ארצות ובפרט רעש ארץ כי בעו"ה הארץ אכפה תחת יושביה עד יערה רוח ממרום ברחם עליהם בהרחם אמן :

אמרו במדרש קהלת כי שמים המלך ע"ה אמר שבעה הבלים בכבד שבעה ימי בראשית שעשויין לבלות יע"ש מה אית לך למימר בשבת ומלכי' מות יומת הדא אמר בגזיל אבל בשוגג יביא קרבן ויתכפר לו אמר רב כיון שרצה אדם שבחו של שבת שמביא קרבן ומתכפר לו התחיל לשורר עלי' להקב"ה מזמור שיר ליום השבת וכו' · והיא תמוה ממוד מה שבח היא זה שמביא קרבן · והלא על כל כריתות ומיתות ב"ד מביא קרבן אם עובר בשוגג ובם המדרש גופי' לא לריך לזה דבשוגג מביא קרבן דהרי לא לריך לזה רק שע"כ אמר שמה הבל בכבד שבת ושוש שחייב מיתה אם מחלל השבת :

ונראה לפע"ד ע"פ מ"ש שאלו לחכמה בפם חוטאת מה דינו · ואמרה בפם החוטאת תמית אבל התורה אומרת יביא קרבן ויתכפר לו והיינו כי אין אדם חוטא אלא א"כ בכבר בו רוח שטות · וע"כ עשה מעשה בהמה · וע"כ יביא בהמה אחרת ויחשוב בעצמו כאלו הקריב הגוף בהמיות שלו לפ"ז יש לומר דעל כל עבירות שבתורה שעובר על גזרת המלך היש לך שטות גדול מזה ע"כ שפיר מביא קרבן כמ"ש אבל מעכם איסור מלאכה בשבת נראה לפע"ד משום דשבת מורה על אלף השביעי שיהי' יום שכולו שבת ולא יהי' מלאכה כלל בעולם רק רוחני · א כ אם עושה מלאכה מורה שיהי' אלף ה"ז בשמי ע"כ הדין שיהיו אפילו בשוגג ויתבטל ממנו הגוף ויהי' רק בשמה כמו שיהי' האלף ה"ז בחמת · רק בחמת גם בזה יש כי דעת הרמב"ם ז"ל בהלכות תשובה שלא יהי' גוף כלל · אבל דעת הכמי החמת אינו כן דאלכ"כ א"ו יש עול במספר השי"ת כי כל המלות נעשה ע"י הגוף ובשביל בקיבול השכר באלף ה"ז לא יהי' גוף לקבל שכרו ע"כ אמרו שיהי' גוף רק שיהי' גוף זך כמו אדם הראשון קודם החטא וכמו עשה רבינו בתכלית הזיכוך :

ודו כוונת המדרש בכאן שאמר שע"כ אמר שלמה הבל בכבד יום השבת ושוש ש מחלל' מות יומת והי' קשה לו דהרי יש לומר עשה עדיף מזה עשוש דיום השבת שהיא רומז לאלף ה"ז ו תבטלו הגופים · ע"כ שפיר אמר בכבדו הבל · וע"כ מקיים המדרש דזה אינו דדוקא בגזיל חייב מיתה אבל בשוגג מביא קרבן ואי כיונא אלא יהי' רק בשמות הי' הדין בחייב מיתה אפילו על שוגג להורות שלא יהי' גופים באלף ה"ז אלא ע"כ שיהי' גם אלו גופים רק שלא יהי' גשמי' · ע"כ בשוגג בשאר ג"כ בגופו כי לא יתבטל מבכל ובכל ומ"כ שפיר מביא קרבן וזו שסיים המדרש בשרשה א"ה שבחו של שבת שמביא קרבן בשוגג דמוכח מזה שיהי' גופים בלא"ה ז"ל ומ"כ הבי"ת דן דין לדק להתבטל לעתיד בגוף ובכפם לקבל שכרו מיד פתח ואומר מזמור שיר ליום השבת והייני ליום שכולו שבת שיהי' שבת בשמים לגוף ולכפם וזו שאומר שם כי שמחתי ה' בפעליך היינו מה שנעשה באלף ה"ז ליתן שכר לצדיקים והיינו הגוף בכ"ל בכון מאוד בכוונת המדרש :

ולזו רמז ג"כ שלמה המלך באומרו תן חלק לשבעה ולשמונה רז"ל אילו ז' ימי בראשית ונם בשמנה אלו שמנה ימי מילה והיינו כמ"ש שבעה ימי בראשית רומזים על שיתא אלפי הוי עלמא ואל מלוב הייטו אלף ז' ואח"כ יחדש ה' עולמו כמבואר בספרים והדברים עתיקים · ע"כ אומר שלמה תן חלק לשבעה דשבעה ימי בראשית יחלק אותם לחלקים ובכל יומו ויומו מרמז בבריאה מה שיהי' באלף שלו כמ"ש הרמב"ן ז"ל על התורה והובא בספר רביבו בחיי ונם לשמונה אחר אלף ה"ז שיחדש השי"ת עולמו ולזה מרמז המילה ביום השמיני על אלף ה"ה שקיים ומלתם ערלתכם ערלת לב וזו שקיים שמה ברוח קדשו כי לא תדע מה רעה יהי' בארץ כי באלף ה"ה לא תדע כי יהי' רעה על ארץ כי לא יהי' בעולם שום רע בכ"ל :

הנה לפי מה שתיקנו לנו אנשי כנה"ג בנוסח התפילה ד' עתים עה"ז ועוים הבא הייטו עולם הנשמות לאחר מיתת אדם ויעות הנשים ותחיית המתים כמבואר בתין הערכך · ולזו כיון גם התנא במה שאמר ב"ד פרקים דידון העולם בפסח על התבואה הייטו עוה"ז שהיא מודע האביב להכשיר מעשיו ולעשות תביאה מלותיו של השי"ת להיות קודם ישראל לה' ראשית תבואתה ובעברת על פירות האילן הייטו עולם הנשמות שהיא עברת שהנשמה נאספת לבית אביו ואז אוכלת פירות של מלות ומע"ש שעשתה · ובר"ה כל בני עולם עוברים לפניו כבני מרון הייטו יעות המשים שיתאחדם השנה עליהם בעוצה לעובה ועוד תעבורנה הלאן ע"י מוכה כמו חייליותיו של בן דוד ובאנ כדומים על המים שורדים בגבורות והמה דומים לתחיית המתים כמ"ש רז"ל ע"כ בכלל בברכה אחת של אתה גבור ומים מרמז לעל של תחיה והימים שמן ר"ה עד אחר הצם מרמזים ג"כ בכ ד' זמנים הייטו ר"ה על עוה"ז כי על הנדיבות בו יאמר וכו' וי"כ על עולם הנשמות שאין בו אכילה ושתי' וסוכות על יעות המשים דהשי"ת יבן עליהם בלילא דמהימנותא ועברת הוא זמן אסיפה וכניסה הייטו תחיית המתים לאסוף הגופים הנרקבות בארץ ולהעמידם על מכונם · ועי"ז רמז ג"כ דוד המלך ע"ה בסימן קל"ט אודך כי נוראות נפלאתי וכו' ומה אשר עשיתי בסתר רוקמתי בתחתיות ארץ הייטו ת"ש שיקרב עלם אל עלם ויקרם עליהם גידים ובשר ואח"כ יעמדו וזו גלמי ראו עיניך לעמוד בת"ש ועל ספרך כולם יכתבו הייטו כל הכתוב בספר של תחיה כמ"ש בסוף דניאל : אבל העולם לא יתקיים כך רק עד סוף שיתא אלפא שכן וזו יעיש יראו הייטו יעות עולם שבברא בששה יעיש כן יהי' כבבדו שיתא אלפי שכן אדם בחיבר ולורה אבל לא אח"ד בהם הייטו בכבד יום השבת שמרמז על אלף השביעי שלא יהי' בו תומר כי גוף יהי' רוחני ודוק · אמרו במדרש רבה פ' אמור אדבעה המה קטני ארץ והמה חכמים מחוכמים ד' הם קטני ארץ אלו ד' מינים שבולב מי אומר שהוא אתרוג ולולב אחד יע"ש · אבל המה חכמים מחוכמים חכמים אמרו כך שהמה ד' מינים אלו יע"ש במדרש · והות תמוה מאוד דהרי הבקוק

אבל דבריו אי הוה ד' קטני חרן הספרים עם לא עכוב יע"ש ואיך יאמרו דברים אחרים אמצאו בקרא להיפוך וכראה לפב"ד דרז"ל פירשו אלו ד' דברים אמצאו בקרא רומזים על ד' מלכיות הבולטים עליהם כמצאו במדרש ובאלכסיך הקדום · והנה ד' מינים שבולט מרמזים ג"כ על ד' מלכיות על דרך זה כי פרי עץ הדר רומז על מלכות בבל כי אמרו רז"ל כי כבוכדנצר זכה למלכות מפני שהחזיר האגרות שבאה מרודך בגלדן וכתב תחילה שלום לחזקי' וע"כ פרי עץ הדר וכמ"ש רז"ל על פסוק כי את רגליה רחצ ויאמר איך תתחרה את הסוסים כמלא שבכוכדנצר הדרו להשי"ת וע"כ הי' מעורב עוד ורע וכפות תמרים כנד המן גלות מדי שבא מזרע עמלק שהי' לו זכות מכח זקנתו תמנע שהיתה פלגש עשו שהמרה אם לא זכיתי להכשל ליעקב עכ"פ אהי' פלגש לזרעו של יעקב ע"כ בזכות זה הי' עמלק קין מכאוב לזרעו של יעקב · וע"כ תמרים אותיות ת"ם מר כמצאו בזו"ה פ' בהעלותך והייטו כי רצתה להכשל ליעקב ולא רצה יעקב שהי' חס יוסב אוהבים ע"כ כשלה אמר שהיא עשו והמר לבו מאוד וע"כ לוקב דומה לשדרא עם הבלבות לרמז כי ע"י שהוא אחת מלבותיו מכח זה זכה עמלק להיות מלבר לישראל והמן אחריו · וכן הדם רומז על גלות יון שאמרו מלכי יווכים תמיניים הי' יע"ש רק אבנרבום הרשע המר לבי מאוד ורצה להעביר ישראל משלשה דברים שלא יעוסו את בריתם ושיחללו את השבת ושיאכלו חזיר כמצאו ביוספין · וערבי נחל המה ג' בדי ערבות הוא זה שהשמיד השי"ת גואל ונחשמוכאים שבאים מעבר לוי שיש בו ג' אותיות · ויון ג"כ ג' אותיות י"ב ערבות לרמוז על גלות החיל הזה מאדום ושמעבאל ואין בהם לא ריח ולא טעם ערבה דמיא לספיחון כי זכות שלו מכח עשו שהי' לד בפיו וכן כל העכו"ם המה כך שיש להם שיחה נאה וכן ישמעאל כיבד אברהם רק בפיו : והנה אמרו רז"ל ש"ד מינים שבולט רומזים על האבות ואמהות ושבטים ועל השי"ת כמצאו ג"כ בפייט : וזו כוונת המדרש הרבעה המה קטני חרן אלו ד' מינים שבולט כמ"ש רז"ל שמרמז על ד' מלכיות שב"כ המה קטני חרן שמקטינים את ישראל שהמה עיקר החרן כדכתיב כי אתם תהי' חרן חפץ והייטו כי אתרוג מרמז ע"ז כי הוא עץ הדעת עוד ורע וכן אחר מינים הרומזים ע"ז · ומי יאמר שהוא כך ד' כי הרי אמרו רז"ל שמרמז על הקב"ה וישראל וע"כ מתרץ · כי המה חכמים מחוכמים ר"ל כי החכמים אמרו שכך היא עחמת חכמתם הגדולה כי בבל דבר יש בו עוד ורע ומתהפך מעוכר לבנע ולריך לבדור האוכל מתוך הפסולת · וע"כ מלך העוד שבו אמרו שמרמז על הקב"ה ועל ישראל · ומלך הרע שבו מרמז על המלכיות וישראל מעניים ה"ד מינים לבדור האוכל מתוך הפסולת לבדר הכינוים : וזו ולקחתם לכם לקיחה תמה בהיות בורר אוכל מתוך הפסולת וע"כ מלבנעים ד' מינים כמו שמבבנים אין שיבו פירותיו לבנעה כן אמרו חז"ל במדרש בזכות ולקחתם לכם ביום הראשון אלו לולב ראשון וכפרע מן עשו שלא ראשון וכן בריש פסחים · ובפ"ז יוצן היעב הדברים הנה עשה רבינו שיש ברכת השבטים בבנע אשר · ולהה דהייטו בעמוד כמ"ש רז"ל השבטים ע"ש בגאולתן נקרא אשר ע"ש ואשרו אתכם כל הגוים כי תהי' אתם ארץ חפץ וזו שאמר ברוך מבנים אשר כי החומות נקראים ג"כ בנים כמ"ש רז"ל על פסוק כתפות בעלי הטר שבורחין ונעמו מחמת שאין לו בן כן דודי בין הבנים אנו העבו"ם שברחו מן הקב"ה ולא רצו לקבל התורה אבל ישראל בבלו אמרתי זה שאמר ברוך מבנים אשר הייטו מהעבו"ם כמ"ש ברוך תהי' מכל העמים רק שלחי · עתבלי יהי' רצון אחר שגם אחר השבטים יהי' רצוים להקרא בשם זה ויקוים ואשרו אתכם כל הגוים רק אומת יהי' זאת כמ"ש הכתוב והי' עקב תשמעון שאדם דש בעקביו וזה שאמר ועובל בשמן רגלו ר"ל מה שאדם דש ברגלו ומשמש בו יהי' ג"כ עובל בשמן שישבה ע"פ התורה שנמשל לשמן שהוא עליון על כל משקה : והנה האלכסיך הקדום פירוש ושבתה הארץ שבת לה' הייטו שארץ לעולם תשבות מלעשות פעולת עבעית שלה כי יהי' השבחה פרעיות והנה בקללה כתיב והי' שמך על ראשך כברזל והארץ כנחושה · וזו שאמר בכאן ברזל ונחושת מעבלך תהי' השמים והארץ כסגר בעדך בהנהגה הטבעיות כמו ברזל ונחושת רק כיעים הייטו מכח מלות ומע"ע שלך שאתה בא עם הימים במלואה מכח זה יהי' דבאך שיזול שפע ברכות מהשבחה פרעיות מלד שכר המלות · ואמר אין כאל ישורון כי ע"כ נקראים בשם ישראל שהיא מאותיות ישר אל והוא ע"פ מה שאמרו רז"ל כי בבל מלכותם מאין כמוך אבל בישראל יש כמוך השי"ת עוריד בשמים וכן הלדיקים השי"ת מחיה מתים וכן הלדיקים וכן הוא בזו"ה וזו ישר הולכים בדרך הישר אל בבוכל הלדיקים יכולים לעשות מעשה אל · וזו שאמר מי כאל מי יכול להיות כאל אומר דע כי ישורון וע"כ אומר ישורון שהולכים בדרך הישר · וע"י מלות ומע"ע אתם פועלים שהשי"ת רוכב שמים ובעזרך שמבעל פעולת שמים שרים השמים שרולים להרע לישראל כמו הסוס שהוא עזילה לרוכב : אודקאי על מי במחדש תורה בכתר שמצאתי בזו"ה שעושה שמים חדשים וגר מכתיר להקב"ה רק לבל יתמנן לבב אמונ לומר שה"ר השי"ת לריך לברואיו · ע"כ אמר משה רבינו ובגאותו שחקים הייטו ע"פ מ"ש חז"ל אמה בקרא שמו שחקים לפי שבוחקי' מן הלדיקים · ופרשתי במקום אחר דכוונה בזה כי הסבעת שכר הלדיקים הי' בלתי אפשר לבבוא גודל אורו · ע"כ בירידה עוחבים התיעין לקמת שיהי' דק : וזו שאמר אלא תאמר שה"ו השי"ת לריך לשעשיו כי בגאותו שחקים ואין ערך לאורו יתברך ע"כ כשמשביע שכר הלדיקי' לריך לירד בבוכל לעולם הספל שיתמעט אורו וזו שחקים · ואמר מעונה אלהי קדם ויגרם מפניך אויב ויאמר השמד : וכראה ע"פ הקושי' שכתבתי בבר שהקשר המקובלים מאחר שהשי"ת אין ראשית לראשיתו א כ אמה בא ברא העולם מקודם : וכתבתי תירץ כי עיקר בריאת עולם להיעב לברואיו ושיערה חכמתו יתברך שעיקר העובה יהי' מחמת שישראל בעלי בחירה ויהי' עוד ורע ולריכים בעלי הבחירה להתבבר על הרע ולבחור בעוד · ולא בפ"ז י"ל שגלוי וידוע לפניו שאם הי' בחא העולם מקודם בא הי' כח לבעלי הבחירה לעמוד בבד הילה ויתבבר הרע בעולם ויחרב דהרי ראיו עבם עתה בזמן שישראל השי"ת אל עולמו טוב מעטו קבו הי' מגיע העולם לידי מידה זו והייטו בימי דור המבול : וזו שרמזו רז"ל במדרש אל הבל עשה יפה בעתו ובזמנו בברא העולם ולא הי' אפשר להיות מקודם יע"ש · ועוד אמרו מלמד שברא הקב"ה עולמות והחריבן ואמר דין הכין לי ודין לא הכין לי · כי במחשבה הי' משועע אומת ראו לברות העולם שלא יחרב אותו מבל ומבל ודו"ק : אבל בזמן זו שברא השי"ת הי' יודע שלא יהי' לריך להחריב העולם שיהי' ח"ו כי אתיו בדור המבול בשתייר בח ובמיו והתים בח הרע שלא בפתות שיהי' העולם בולו רע · וזו שאמר מעשה מעונה אלהי קדם כי ישראל עלו במחשבה שביקר בריאת עולם רק שיהי' בעלי בחירה וע"כ ישראל בבחרו להשי"ת יותר מפני שבוררים בדרך עוד ע"כ הנם שהשי"ת אלהי קדם שאין ראשית לראשיתו מ"מ כלי שישראל הי' מעולתו והמה עיקר הבריאה ע"כ ברא העולם בזמן שברא והעעם כי באותו הזמן ויגרם מפניך אויב

פתיחה

הייטו פיל"ה שהיה החויב בחמת גרשו הקב"ה בחותו
זמן שאין לו כח לפתות הכל ח"ו ויאמר השמד והייטו
כהיגיד מעשיטו לבער אותו מכל וכל אבל אנו ה' גרא
פעולם מקדם גלי וידוע לפניו יתברך שלא הי' באפשר
לקיום כנגדו וכמ"ש כב"ל נכון ודוק היטב :

ואמר ויפכון ישראל בעיר בדד עין יעקב ר"ל אע"פ
שאמרתי שעיקר הגריאה היא התחתונים לפי
שהוה בעני יל"ה מ"מ יבוא עת וזמן שיתבער היל"ה מן
העולם ואז יפכון ישראל בטח בדד · ר"ל שיהי' בטוח
שלא יהיה לפי שהי' בדד ר"ל רק עוב ולא יהי' מעורב
ואיעת יהי' זאת בזמן שיהי' עין יעקב והייטו הדבר שהי'
ועין יעקב עליו מקדם שלשי כמ"ש במדרש כי אם בית
אלקים בטוי ומשוכלל היא מקדם שלשי שלא יחרב וזה
יהי' בזכות יעקב כמ"ש בגמרא שלאמר שע"כ לא יהי'
היל"ה ואמת שיהי' הגשמי' בעל מכל וכל שלא יהי' אכילה
ושתי' ע"כ אמר כי הבית המקדש שיהי' לעתיד יהי' אל
הרן דגן ותירוש ר"ל נהרבית הספצה בעולם כי העולם
יהי' מיהב כמנהגו ואחר ביאת המשיח בזמן מה יהי' ת"ה
ויהי' ע"י על כל תחיה כמ"ש העוכק התורה על תורה
ומחייהו בדכתיב כי על אורת עולך · וזו שברך יצחק את
יעקב ויהן לך אלקים ומטל השמים · וע"כ הקדיש שמים
לארץ אבל גבי ברכת עשו הקדיש ברכת הארץ כי לא
יעמוד בת"ה וזו שאמר בכאן כי לא די בזה לישראל
שיבוא משיח ויהי' קיבוץ גליות ולא יהי' רק עוב כי אף
שמים יערפו על הייטו על כל תחייה שיעמדו כל ישראל
בת"ה : ואמר עוד אברך ישראל מי כמוך עם נושע בה'
מגן עזרך כי שאמרו רז"ל כי לדיקים יחי' מתיה בטעה
כמו בשלא אלישע לגחזי לבחיית בן השונמית בטעה
והייטו ובבדי העבו"ש שיהיו אחר ביאת המשיח כשיעותו
הלדיקים יחי' אותם · והנה מה שהלדיקים עושים הכל
הש"ית עושה אשר יצוה בהקדו שיהי' כך רק הש"ית
רוצה ליתן מעלה לצדיקים שיהי' גראה כאלו הוה מחיה
מתיה וזה שאמר אברך ישראל מי כמוך אין דמיוכך
בעולם שהש"ית יחבב אוש אחוה בעולם כמותך והייטו כי
עם דהייטו האומות שיתקבלו לעתיד כשעמדו בת"ה הוה
בחמת נושע בה' כי הוא עושה הכל והוא שורש כל
המעשים מ"מ יגלה הש"ית להיות שמעך נקרא עליהם
וזו מגן הש"ית אין עליך שתהי זאת על ידך כדי שיהי'
עזרך כאלו אתה עשית מכהך שעל ידך יעמדו בת"ה :

והנה בחמת אמרו רז"ל כי אין מיתה לעתיד דכתיב
בלע המות לנצח רק אבל העבו"ש כדכתיב כי
נער בן מאה ימות והם יחי' הלדיקים · ולכאורה קשה
הפוכי מנוחתא נמה · נמה ימותו והמ"כ יחיה אותם לא
ימותו כלל רק הוא אשר דברתי כי הש"ית רוצה ליתן
מעלה לצדיקים וע"כ יעשה זאת בשביל הלדיקים וזו שאמר
כאן אשר חרב גאותך ר"ל מה שימותו העבו"ש הוא מכת
גאותך שיהי' לך כשל ולהפחרת להחיות מתים · והנה
בב את מתים לדקינו יהי' חוביים הנשאריס מכשמות קין אשר
בשביל יהי' ערי מקלט כמ"ש הר"י הקדוש וזו שאמר
ויכחשו אויבך לך שיהי' לחם מורת מפניך מכשמתך אבל
לא די שישלטו עליהם אלא אפילו ואתה על במותימו
הייטו אשר שלהם תדרוך כי לישראל יהי' שליטה אפילו
על שרי עבו"ש כב"ל בבוכות הפוסקים :

הנה אמרו רז"ל אגמלא ה' בכנס משה לא"י והי'
בונה את בית המקדש לא ה' בחרב מעולם ולא
ה' תקנה לדור המדבר עיין בספר פרשת דרכים ונעמתא
דמלתא גראה לפע"ד כי אמרו רז"ל בראשית ברא אלקים
בשביל משה בגרא העולם שלאמר וירא ראשית לו ועוד
אמרו שם מתחילת בריית' של עולם לפי הקב"ה בה"מ
בגרו וחרב ובגרו בראשית ברא אלקים הרי בטוי שלאמר

לכבוד שמים וכו' יע"ש והייטו כי תרוי יהו דלשון
מישך שייכא בחדקרא כי מאחר שמשה רבינו הי' עיקר
הבריאה ע"כ אם הוא הי' הבוכה בה"מ הי' מתקיים כי
בביטו הוא קיום עולמות מאחר שהוא העיקר וע"כ
שפיר אמר קרא בראשית ברא בשביל משה בגרא העולם
את השמים ואחר זה בית המקדש בגרו שהי' לו קיום
עולמות מאחר שהוא העיקר וע"כ שפיר בראשית ברא
אלקים בשביל משה בגרא העולם את השמים ואחר זה
בית המקדש בגרו שהי' לו קיום העולמות אם הי' בבנה
על ידיו וע"כ הולך משה לעמות במדבר · וזו שמיכות
התורה ובכל היד החזקה ובכל המורא גדול שעשה משה
לעיני כל דהייטו שבגרה ידו והנף הכוחות מידו של
הקב"ה ואח כ שבר אותם לפני ישראל א"כ עוכם מזה
שהי' משה בכן בית לעשות מה שירצה ותבזור אומר
ויקם וא"כ קשה איך לא הועיל תפילתו של משה בבעל
הגזרה שלא יוחת ע"כ אמר תדע העעם כי בראשית
בשביל משה בגרא העולם ע"כ ברא אלקים את השמים
הייטו בה"מ שיהי' לו קיום עולמות ואם הי' בבנה על
ידו לא הי' חרב ע"כ בכיכול שלא בו מידת הדין ומת
בעבדר וע"כ והארץ היתה תוהו ובוהו בחרב בה"מ
ויאמר אלקים יהי' אור שיהי' בבנה לעתיד לבוא כמו
שמבואר במדרש בדרש כך על פסוק זה כן בראה לפע"ד :

עוד הפסר אומר בעין דרך זה · כי אמרו רז"ל כי
בתחילה עלה במחשבה לברוא במידת הדין וראה
שאין העולם מתקיים שיתף מידת הרחמים · וראה
דהכוונה בזה כי ודאי אין חזרה לפניו יתברך רק אבל
מלאכים · אמרו כי הש"ית דן אותם בעה"ד ואחר שאין
יל"ה אבלם ע"כ אם שוגגים באיזה דבר כידונים בעה"ד
ורבה הש"ית עשה את האדם יפר על ארץ שיהי' בני
אמת רק שהתפתה לדברי נחש הקדמוני ואכל מעץ הדעת
ובכנס היל"ה ופגם עלמו ופגם כל העולם כולו · ואם
הי' העולם מתנהג בעה"ד הרי הנפש החוטאת תמות
והי' העולם מתמוטט וע"כ שיתף מידת הרחמים :

ומן דבריהם ראה שאין העולם מתקיים ר"ל בעלב
ובמעמד הזה שבברא אלא שיעבור מ"ה ויאכל מעץ
הדעת ויפגם העולם ויתרבה היל"ה ע"כ שיתוף מידת
הרחמים וא"כ אין כאן חזרה כלל ודוק : והנה מבה
רבינו מיוס שמוכ הי' יעל' שהיראת עילאה וע"כ מבה
משה לא כתיב פסיק ביניהם מ"מ הזר"ה כי גם קודם
שדיבר הש"ית הי' במדרגה נפלאה כמלאך אלקים ע"כ
משה כידון כמו מלאך ע"פ מידת הדין וזו המשך התורה
לא קם בישראל כמשה עוד נביא אשר ידעו ה' פנים
אל פנים ר"ל בלא מחילה מפסקת כי הי' מתבבא מאפקלריא
המאירה כמ"ש הרמב"ם ז"ל ב"ה פרקים כי לא יעבור הנפש
ו החטא להפסיק ביניו לבין אלקים ע"כ לכל מורא הגדול
ולכל היד החזקה אשר עשה משה כי תבזור אומר ויקם
וע"כ הי' כמלאך וא"כ לא קשה איך לא הועיל תפילתו
לבעל הגזרה מעליו שלא יוחת כי בראשית ברא אלקים
את שמים כי שמים הייטו כמלאכים מתנהגים ע"פ מה"ד :

ומשה חשוב כמלאך וע"כ שלבו בו מה"ד :

ולבונה זו רמזו רז"ל בבראשית רבה בראשית ברא
אלקים ר"י פתח ראש דברך אמת אמר ר"י
מתחילת בריתו של עולם ראש דברך אמת בראשית ברא
אלקי' וה' אלקי' אמת וכו' יע"ש הייטו כי משה מידתו אמת
כי יעקב ומשה מידה אחת להם וכתיב תתן אמת ליעקב
משה מלבו ויעקב מלבד כמ"ש הזר"ה · והנה מילת בראשית
מורה על משה רבינו כמ"ש לעיל בשביל משה בגרא העולם
שלאמר וירא ראשית לו והי' קשה למדרש מאחר שסותם
למידת הרחמים א"כ אינו אמת כביכול מ"ש ברא אלקים וע"כ
מתרץ ר"י ראש דברך אמת שלאמר בראשית ברא אלקים כי

בשמים

במשה שנקרא בראשית כתקיים בו ברא אלקים שכאמר
והי אלקים והייטו שיהי בידון במידת הדין אמת כתקיים
במשה שנקרא אמת כמ"ש ודוק היטב:

הנה אמרו רז"ל שם במדרש לבריאה שניים קדמו
לשכבות האדם קדמה יע"ש • וכראה ע"פ מ"ש
במדרש שם ויכולו השמים והארץ ה"ד לכל תכלה
ראיתי קץ רחבה מלותך מאוד וכראה עפמ"ש רז"ל בשם
שבת מ"ד ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי מלמד שהכלו
התנה הקב"ה במעשה בראשית שאם לא יקבלו התורה
שניתנה בשבה בשמן אחזיר העולם לתוהו ובוהו ועכ"ם •
וזו דברי המדרש שהי' קשה לו מה שייך אך ויכולו
השמים למה דאמר יום הששי ועי"כ מפרש המדרש
כדברי הגמרא יום הששי שבריאת העולם הי' תלוי
בעומד עד יום הששי בשמן בשאם לא יקבלו התורה אז
מ"ז ויכולו השמים שיהי' הכל בלה ואבדתיהו ובוהו אבל
אם יקבלו התורה יהי' העולם כשהכלו ויעמוד:

וזו דברי המדרש ויכולו הכוונה לכל תכלה ראיתי קץ
והייטו לכל הבריאה ראיתי קץ מיחוד לתוהו
ובוהו רק רחבה מלותך מאוד היינו קבלת התורה ומכח
זה יתקיים העולם וע"כ בפיר ויכולו לשון תכלה
ולשון שכלות העולם וזו הכוונה לבריאה השניים קדמו
אבל להיות לה קיום וזו בשכלות העולם אחרן קדמה הכלי
שקבלו ההתחתונים את התורה הי' חוזר לתוהו ובוהו
וזו שאמר הכתוב לעשות הייטו שברא הקב"ה העולם
בשביל לעשות שיקבלו התורה וזו בהברא"ם רז"ל שכל
בריות בעים הכל תלוי ועומד ביום עשות שהיא קבלת
התורה ודוק:

אמרו במדרש הבה נחולים בבית ד' זה כח בחלרות
חלקינו פריחו שכאמר יולד לת כח שם חס ופת•
עוד יעודון בעובה זה כח השנים ורעננים יהי' שכאמר
ויולד כח שלמה בנים לת שם וגו' והוא תמוה מאוד
שדורש דרשה בפ' ומפני פסוקים הקמוכים זה לזה •
ובדרך בפשוט י"ל שלהיך המדרש ליתן טעם מפני מה
כבשה הקב"ה מעיינו שלא בת שנה הוליד רק בן ה' מאות
שנה ואמרו במדרש מעם כדי שלא להעניה אותו לעשות
תיבות הרבה • ועוד כדי שלא יהי' בנו בני מנשים כי
ע"כ היו מעם אחר בן מאה שנה •

וזו דברי המדרש נחולים בבית ד' זה כח שהתלו בתיבה
ואיבו יהי' כח מוליד קודם הי' כל בני לריכים
להיות נחולים בבית ה' ע"כ בשם הקב"ה מעיינו וגם
בני לא הולידו כלום עד אחר לאתם מן התיבה וזו
בחלרות חלקינו פריחו שכאמר יולד נח עם הייטו רק
אבל ג' אבלא יותר לא בנים ולא בני בנים הק אח"כ בחלרות
חלקינו הייטו בארץ אז פריחו לעשות פירות כדי שלא
להרבות בריבות זה מעם אחר מעם שני עוד יעודון
בעובה ר"ל עוד יש מעם כי רלה הקב"ה לעוד בעובה פח
הדיק והייטו להוליד לעת תקמתו כדי שבני יהי' השנים
ר"ל שיהי' הכן וכמנן שלא יהי' בר עוכסין בשבת
המבול וגם מלד עמעם יהי' לדיקים מאחר שפסק מנח
כח התחה • וע"כ מעיד המדרש בכאן התפנק ויולד נח
שבבה בנים והוא פסוק אחר הכתוב בפ' נח יע"ש
והייטו פמ"ש מעוס דשם כתיב בנים המשמע יותר
לדיקים דאלו לשון בנות בנות ע כ מורה יותר המולדותיו
כיולא בו כ"ל ודו"ק:

עוד יש לפרש ע"פ מ"ש בזו"ת דאלו לא הי' בתיבה
לא הי' קיום לעולם כי בתיבה הי' הוצה לבן
עדן וע"כ נקרא בית ד' ומה שהי' בתיבה נגרם שילא
מבניו לדיקים וגם שיפרה וירבה בעולם ע"כ הולידו אחר
המבול בשבעים שנה ומהם בפחות ולא כן קודם המבול
יע"ש ובפ"ז מתורץ ג"כ הקושי' למה הקדים הש"ת את
כח בעשות תיבה הבא חיות והבלבה לפניו ובפ"ז לא קשה
מידי • ועוד יש בעם מחמת כי כח הי' לדיק ע"כ רלה
הש"ת ליתן לו מעלה זו שיה' הוא קיום העולם וכאלו
הוא הוליד העולם כולו:

וזו פרלה המשך הפסוקים שאמר וכח אלא חן בעיני
ה' וקשה מה חן הוא זאת הבא בתיבה העולם ביאור
ע"כ אמר דמעלה גדולה יש לכח כי אלה תולדות כח
ר"ל כל מה שאתה רואה בעולם הוא הכל כאלו הוא
הולידו כי על ידו נהקיים הכל וגם כי אם אים לדיק
ולא די בלדקתו לבדו אלא גם תעיר ה' בדורותיו
שגם זכות דורותיו הי' כי זכה מעל הלקי ואלק חבריו
וכמו אברהם שקבל שכר כולם עי' דורות כמו כן כח
קבל שכר של יו"ד דורות רק המעבה לא זכרה רק
אחת ומתים דהייטו אחיכות אפים לפניו ואחדא מיתתי
מקבו וע"כ לפי מעלתו הגדולה לת אלקים התחלך כח
ר"ל שזיבה אותו הש"ת לעשות אותו פעולה שביבה
הש"ת שון מקרבי ראמים וכו' כן כח הי' מפרסם לכל
בלי עולם ועוד מעלה ויולד כח ג' בנים כי בתיבה הי'
לידהם מחמת שיהי' בנים דומים לו ויפרו וירבו וגם
יולידו לדיקים אבל אם לא הי' מולדו בתיבה לא הי'
קיום העולם כמ"ש הזר"ם:

וזו שהיו ג"כ במדרש אשר פריו יתן בעתו זה שם
ור"ל כמ"ש רז"ל דאברהם הי' בן ק"ח שנים
בשעת כח וא"כ זכה כח לראות את לדת אברהם אביו
והייטו מולד שהי' בתיבה הולידו קודם כמ"ש ועי"כ כ"ן
פרי הייטו אברהם בעתו שכ כח הייטו בחייו ועלהי לא יבול
זה הסי כי ג"כ הוליד לקיום העולם בעהרה וכל אבר
ישמה יליח זה יפת שכאמר ויולד כח ג' בנים ור"ל
שגם בבנו נופיה הי' לידה שבשתו מרע לעיב ועי"כ לא
קרא אותם בנים ובאן קרא אותם בנים ונעשה דלאחר
ילאתן מן התיבה הי' תולדותיהן כיולה בו עיין במדרש
ותבין כוונתו:

וזו שאמר במדרש דלעיל בתיבה בבית ה' מה שהי'
בתיבה גרם לאם בחלרות חלקינו יפריחו שאחר
ילאתם מן התיבה יהי' פרים ורבים ויולדו בזמן קלר ולא
כן אינו לא הי' בתיבה שהרי כאמר ויולד נח וכו' הרי הוליד
הוא בן ה' מאות שנה ועוד ר"ל עוד יש מעם לעשות
התיבה לעומת בשיבה דהייטו שיעשה פרי לעת זקנתו
כי בנים שבו לא הי' לדיקים קודם כניסתם לתיבה אבל
אחר כי השנים ורעננים יהי' ונעשה לדיקים שהרי כאמר
ויולד נח שם חם ויפת ולא קרא אותם בני ואחר"כ
כאמר ויהי' בני נח היולאים מן התיבה וגם ע"ש ויולד
ג' בנים קאי על עשיית התיבה כמ"ש פרנסא לעיל ואחר
כפיר הכל ודו"ק:

ומה שלוה אותה הש"ת על עשיית התיבה באמרה
ג' מאות אמה ובראבה הנעשים וקומתה לע"ד
נראה לפע"ד שרמז לו הקב"ה בזכות עשיית התיבה יכל
כל הדורות ואחרך יהיה אחר המבול ש"ן שנה ואבלו
אותם ונשים הכל תנשים שנה שאחר ג' מאות שנה רחה
נח את אברהם אביו בעת כמ"ש לעיל כי הי' בן ק"ח
וכשה' אברהם בן ק"ב פקע ב' אלפים תוהו והתחיל
ב' אלפים תורה וכתיב אלה התורה אדם ובראבה מאחרן מידה
ובראבה מכי ים ע"כ הנז בראבה הנעשים שנים אחרונים
שבו התחילה ב"א תורה ואמרה רז"ל ואברם הי' יהי' שבשרו
הקב"ה שיעמוד ומנו למד לדיקים בכל דור ודור כמו
אברהם • וע"כ היתה התיבה למד קומתה להורת כי
קיומת העולם יהי' למד לדיקים במו אברהם שמרמז
בראבה של התיבה זו אחר תעשה לתיבה כי עשיתה
מרמז לאור גדול על אברהם שכאמר מי האיר ממזרח
לדק ועל לדיקים כיולא בו שהמאיר אור של העולם:

ולפי

*

ולפי הפסיק ר"ל מ"ש כאן עוד הפעם ויולד נח וכו' היינו שבא הפסוק להורות חביבת נח לפניו יתברך שהרי אומר הש"ית והי' יעיו מאה ועשרים שנה כהן להם חרבא וכח הוליד בעשרים שנה אחר כחיבת הרבא ויותר הרי שהי' מיכן ומזומן לפניו להביא מבול על עולם והי' עה"ד ותוח על עולם אעפ"כ ויולד נח בחיותו זמן בנים: אז יש לפרש ע"פ מה שידוע שמידת הרחמים דן באשר הוא שם כמ"ש רז"ל גבי ישמעאל אבל המה"ד. ונשתבל בל עתיד והנה נח אחרי ילדו אז מן התיבה בכשל בעבירה שנאמר ויסכר ויתגל בתיך אהלה ומבואר בזה"ה כי זאת ה' כצין ונעשה א"ה שאמרו רז"ל שחטא עבדים ונתנה לו כי הוא קילן בנעיבות וכדומה נזה הבא בני אהרן שאמרו רז"ל שתויי יין נכנסו למקדש הכל ובכן אחד מבע והדברים עמוקים וע"כ אנו נא הי' הוליד ואחרילה קודם המבול נא הי' ראוי להוליד כמ"ש שתם קרבו והוא סוד ע"כ אמר הפסיק את אבקים ר"ל אם וידת הדין התהלך נח לשון עבר בי גבוי וידוע לפמו מעתיד אח"כ לחטא ע"כ אם נא עבשיו אימתי וע"כ ויולד נח וכו' קודם המבול כנ"ל ודו"ק:

והנה ונראה הקשת אות ברית לנח ולזרעו הוא ג"כ הבטיחה לנו שאחרי ד' בליות אנו נא הי' עוד נבו' כלל וזו דברי הכבלי שאומר על גאולה אחרונה הבא עוי נח זאת לי אשר נשבעתי ועבור מי נח עוד על ארץ בכלל שבועה זו הוא ג"כ כן נשבעתי מקצף עליך ומגערו בך. כי נא הי' עוד עוד שום גלות אחר זה וכי תאמר מאחר שאנחנו ומרבים בגלות הנר כ"ב בחיזה זכות כלא מעם ע"כ אומר כי הברים יעמוד והבטחת חמונה הנם שפקנה כבר זכות אבות ואמהות מ"מ הסדי מאתך נא יעמוד כי הש"ית ירחם עלינו לעמן חסדו הגדול ואון נזה ברית שלומי נא תמוט כי אומרו בנודרם. שובי שובי השולמית אומה שעשו שנים ביני נבין שולמי שאם נא הי' מקבלים התורה הייתי מחזיר העולם לתוהו ובוהו: וזו שאומר ברית שלומי אותו הברית אזכור אמר מרחמך ה' בזכות זה כבד רחמי אתה לרחם לגאלת מן הגלות:

ועי"ד סוד כי גווכי קשת הוא יסוד שבכלל משלשה גווכין מיהורין נא תחכה לביאת מעיח והיינו שמידת מלכות יהי' כלולה מכל הספירות כי אז יפיע בה היסוד וזו שאומר כי הבריס יעמוד והיינו ג' אלפים שנה שהוא כנגד חג"ת והבטחת חמונה היינו כלא הוד שהוא עוד ג' אלפים שנה ס"ה ה' אלפים ואז באלף השני כשיגיע לגידת יסוד ברית שלומי כי המשיח שלום בבית נא תמוט כי נא יעבור שלא יבוא משיח רק באחיזה זמן באותו אלף אמר מרחמך הי' ע"ז לריכים לעורר רחמים לפניו יתברך לקרב הגאולה והש"ית ירחם עלינו בהרה אכי"ר:

ולזו הכוונה אפשר בכיון דוד המלך ע"ה ברוח קדשו בסימן י"א כי הרשעים ידרכון קשת היינו שדורכים ומדקדקים באותו קשת שהוא ברית וסימן על הגאולה שהוא אלף השני ע"כ כוונכו חלם על יתר ומעיתים דברים כלפי ומעלה לירות במו אופל לישרי לב באומרם לישרי לב תיך אתם מלפים על בילת משיח הרי כבר עבר כמה זמן מאלף השני ואעפ"כ הוא במו אופל ובדין העולם בתפילה ומכח זה כי השתות יהרסון עוקרין היסוד ועקרים שלמו היינו י"ב עקרים באומרים לדיק מה פעל ר"ל הרי לפי סברתכם שאתם אומרים שבוא יבוא ומשיח במידת יסוד שנקרא מידת לדיק הרי אינו עושה כלום כי עדיין לא בא:

אבל דוד ע"ה מקשה שני רשעים ואומר הי' בהיכל קדשו כי ודאי יבוא הבית שיה' יחוד מלכות ותפארת וזו בהיכל כידוע רק לריך מידת מלכות לעלות מבלה כמבואר בזו"ה בכל פתין שכן. וזו הי' בשמים כסאו והוא מידת מלכות לריך להיות בשמים והיינו מידת ציר להיות שוה כתרה לכתרו ר"ל כסא וי"ו אז עיניו יחזו כי לא יום ולא יבן עוד שומר ישראל ואז עפעפיו ר"ל הסגאתו יבחנו בני אדם כי מלאם מרן דינה ויבוא מעיח ויתפרסם שמו הגדול עליו במהרה אכי"ר ותבין זאת:

אמרן ברים מדרש קהלת דרבי עשה חתונה לבנו ועשה סעודה. ולא זימן לבר קפרא וכתב על תרעא לאחר שמתתך עות אח"כ זימן אותו ואמר מפני שעבלים ולא אבנו המזומנים לסעודה בלום עכח שמעו לדרשה ואמר רבי מ"ע אפקדת לי סעודתי והשיב לו בר קפרא לא נאכול בא"ז. אלא מה שקבלתי מלא זמנתי אותו עם חברי לא כן אמר קהלת מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש מאחר שדור הולך ודור בא וכו' יע"ש. והוא תמוה מאוד מה דשיים לא אמר קהלת וכו' דכראה דב"ק הי' לדיק גדול והי' דרכו להדריך את דורו במצ"ע. והיינו הנם שהלדיק יכול לעמוד לעלמו ולעשו' עוד מ מ בלומד תורה לרבים זכות רבים בידו כי כל מה שהמה עושים אח"כ כחבב כאלו הוא הי' עושה וע"ז תלמוד גדול שמביא לידי מעשה כמ"ש בפס"ק דב"ק וכן היא בתוס' דקדושין פס"א יע"ש:

והנה כתיב הן יפעל אל פעמים ושלש עם גבר. היינו שלריך לבזא בגילגול עד שיקיים כל המלות ואם מלמד תורה לרבים אל לזה כי ע"י ליוף הרבים ודאי כתקיים כל הרמ"ח מע"ע ונהבב למלמד כאלו הוא הי' עושה:

וזו אפשר לפרש ג"כ דברי הפסוק אחת דבר אלקים שכר כאלו עשיתי שתים זו שמעתי ר"ל אלו מקבלים שכר כאלו עשיתי שתים ואחות שמעתי היינו שכר השמיעה מתלמוד ושכר עשיה. ומעתה כי עוז לאלקים כי דבר אחד שומע תוכחת מוסר מאחרים עושה רושם יותר ממה שאדם עושה בעצמו וע"כ מוסיף כח ואומן יותר לעשות המלוה בשלימות זו כיבשהו:

וזו ג"כ דברי קהלת מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש והיינו אם לריך לקבל פעולה מאחרים כמו אלו שתחת השמש שמקבלים פעולה מהשמש מה יתרון יש לו בזה כי אינו יכול לעשות כל המלות לבדו ומכח זה בורם דור הולך ואותו דור בא. שבא אח"כ בגילגול וע"כ האדם לעולם עומדת ועולם כמנהגו נוהג ועדיין בן דוד לא בא. אבל וזרח השמש אם בודרגת הוא שמש שמשפיע מפולתו לאחרים ומלמד את דורו תורה ומוסר אז ובא השמש היינו כשמת אל מקומו שולף זרח כי התורה שלמד תדם בעוה"ז הוא עוד הפעם בשיבה שב מעלה וזו שולף זרח וגם שבת"ר סם ר"ל לבוא בגילגול וזו שהשיב לו בר קפרא לא כן אמר שלמה מה יתרון לאדם בעמלו שיעמול תחת ר"ל מאחר שזימנתי אותו לשבודה לא הי' לי להדריך בלמוד תוכחת מוסר רק מה שאני לומד לעצמי ולא כן אמר שלמה מה יתרון לאדם וכו' תחת השמש מאחר שדור הולך ודור בא בגילגול אם הייתי קדוש בשעודה הייתי אומר לזה תוכחת מוסר לזכות את הרבים ודוק היטב בכל זה כי כבון הוא:

במדרש רבה ויאמר אלקים יהי אור ר״י פתח פתח דרך יאיר מצין פתחים מפתח פומך לן הוי נהורא ויאמר אלקים יהי אור וכו׳ דשב״י פתח שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב שמחה לאיש זה הקב״ה (וירא אלקים את האור כי טוב) שנאמר די אים מלאמה במענה פיו ויאמר אלקים יהי אור ודבר בעתו מה טוב וירא אלקים את האור כי טוב · והוא תמוה כי הסליחים התנאים אב״ל הרגישו מה כוונת התורה בזה שהארץ היתה תוהו ובוהו הי׳ לכתוב בקיצר שברא הקב״ה את העולם יש מאין והכל בכלל וע״כ מפרשים כוונת הכתובים שהקב״ה ברא העולם במידת הדין מקיטרא דגבורה וע״כ יש יל״ה בעולם ושכר ועונש רק מי הוא שיכול לעמוד נגד הי״ה והרי הוא חרבן העולם ע״כ אמרו חז״ל שאם הבריה קדמו לבריאת עולם ואחת מהם תשובה כמ״ש בעורה הרים ילדו ותחולל ארץ ותבל תשב אחור עד הכא ע״כ בתשובה נתקיים העולם רק לכאורה הגם שעושה תשובה הרי אין כאן עבירה ולא מלוה רק אמרו חז״ל שע״י תשובה זרוזות נהפך לו לזכיות והגם שאמרו רז״ל שע״י תשובה וירא כעשה רק שגגות מ״מ מתוך שלא לשמה יצא לשמה לעשות תשובה מלהבה וזו כוונת הפסוקים האלו בהאשית ברא אלקים את השמים וארץ דהייטו במידת הדין ויל״ה מכח זה והארץ היתה תוהו ובוהו דיצא לידי חרבן כי מי יכול לעמוד כנגדו וא״כ אי״ל לאנס ברא השי״ת את העולם וע״כ אמר הפסוק מ״מ לדיק הוא בכל דרכיו כי תדע כי רוח אלקים ר״ל רכון הבורא שהי׳ רצון לפניו לברוא את העולם הלא הי׳ כי רצונו מרחף על פני המים שיש פנים ועיקר כי תשובה נקרא מים כמ״ש חז״ל כי תשובה נמשלה לים ותפילה למקוה ע״כ אמרתי דזו כוונת קהלת שלא לחמוך על פני המים וקאי על ימי הסובה שאמרו רז״ל בחג כידוכין על המים אין הכיוונה על מים פשוטים השפעה על עולם אבל תדע כי עיקר השפעה בא על העולם וזו שלא לחמוך על פני המים מכחי מים שיש לו פנים והייטו תשובה כי לא די שיש השפעה מכח זה בעוה״ז כי בדוב מים לעוה״ב שהוא אריכות ימים שם תמלאנו כי מכח תשובה תן חלק לשבעה ודרשו רז״ל אלו ז׳ ימי החג והכוונה לדרכיו כי ע׳ פרים הוא נגד שבעים שרים שלא יקנאו על ישראל וזו תן חלק לשבעה שיהי׳ השבעים שרים מחולקים כל אחד בפני עצמו ולא כמ״ש ויהי׳ היום ויבאו בני אלקים להתיצב על ה׳ דהייטו לקטיגור אבל מכח שהעשו תשובה יהי׳ מחולקים ולא יתחברו לקטיגור וזה יהנו לך גם לשמוכה ודרשו רז״ל זה שמיני עצרת כי יסוף השי״ת בעמו ישראל ולא יתעיב זר בתוך השמחה מ״ר לענד השמחה · והנה השי״ת רולה שלאחנו עמו בעשה תשובה מלהבה ובזכות זה כלא מגלות וזו שובה אלי ואשובה אליכם אבל כי קשה מאוד לעשות תשובה מלהבה ע״כ אנו אומרים השיבה ה׳ אליך וכו׳ הייטו שיעמוד מ״ו מלך כהמן כמ״ש רז״ל בסנהדרין יע״ש ע״כ ע״ז אמר הנביא מקוה ישראל הייטו תשובה מירלה שמשלה למקוה שבעמים כעולה ופעמים פחותה הי׳ ירחם על עמו במידת הרחמים בהפרה בימינו ומחזור למה שבתחלה לעיל כי מכח תשובה ברא השי״ת העולם רק הקושי״ מ״כ אין כאן לא עבירה ולא זכות ע״כ אמר הפסוק ויאמר

אלקים יהי אור ר״ל אם יעשו ישראל תשובה מלהבה לא די שלא יהי׳ רושם עבירה אלא עוד יתהפך לזכות ויהי׳ אור מקום שבע״ם עומדים וכו׳ · והנה בל זה כיחא אם יעשו תשובה מלהבה אבל אם עושים תשובה מירלה הרי בחא בחיכם לעולם כי יש עוד עבירה בשוגג רק מתוך שלא לשמה בא לשמה וכל קן האחרון לפי הנרלה יהי׳ רק ע״י תשובה מירלה אפילו הכי נזכה לגאלת עשים ונלא מאפילה לאור גדול ע״כ אמר השי״ת ויהי׳ ר״ל אפילו יעשה ישראל מכה לרות כ״מ שנאמר ויהי׳ אין וכו׳ אעפ״כ אמר יהי׳ לאור גדול כמ״ש לעת ערב יהי׳ אור כל״ל ככון הנה בזה קשרתי סמיכות סוף התורה לתחילת התורה והייטו ע״פ מ״ש כבר דמשה שיבר הלוחות מכח ק״ו דפסח והקשה החזקוני הלא הי׳ שבנו לוי ומשה שלא עבדו והרי הפסח נשחט למולים ולערלים יע״ש רק האמת בזה דק״ו לאו דוקא דהרי דמשה עשה מדעתו רק עיקר הטעם של שבירת הלוחות כדי לעורר לבות בני ישראל לתשובה וכמ״ש התוס׳ ביבמות פ׳ הערל יע״ש רק תשובה זו הי׳ תשובה מירלה שביטל מהם התורה רק תשובה מירלה ג״כ נוב · הנה כתוב אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מעלרים על לבאותם ביד משה ואהרן נרלה פירושו כי אמרו רז״ל בשכר נשים לדקיות נגאלו ישראל כי חבבו בעליהן בכדי להעמיד לבאות וכמ״ש במדרשות הלובאות ע״כ אלה מסעי בני ישראל שמאמת שהי׳ חולים חולת הכסף הולכו לבקוע מסעות אלו וכי תקשה א״כ למה יצאו מעלרים ע״כ על לבאותם בזכות שהעמידו לבאות ישראל ובשכר נשים לדקיות ועוד טעם ליציאת מעלרים ביד משה ואהרן כי ע״י זכותם כמ״ש על פני אדיך ע״כ עד הנה ויכתוב משה את מולאיהם כל המקומות שאירע להם כמו ערה וקבות התאוה וזו מולאיהם הקורות אותם כפירש רש״י ז״ל אבל כיון שבדרו מ״ב מסעות כבר כתרפאו מכל חולי הכסף והי׳ המסעות לרפואה גדולה בא למדרגות גדולות כי הי׳ נגד שם מ״ב כידוע · והנה אמרו במדרש ועתה לכה ואשלחך וכו׳ אם אין אתה נוטלם אין אחר נוטלם והייטו להורות למשה כי בזכותו יצאו ישראל מעלרים הרי הראה השי״ת חיבה יתירה למשה לומר שבאו בפניו וזו סמיכות התורה לא קם בישראל כמשה עוד אשר ידעו ה׳ פנים אל פנים ידעו פירושו לשון חיבה הייטו שהשי״ת הראה חיבתו לו פנים אל פנים לומר שבאו בפניו והייטו לכל האותות אשר שלחו אל פרעה מלך מעלרים הראה לו חיבה לומר אם אין אתה נוטלם וכו׳ הייטו כי כל מה שילאו מעלרים הי׳ הכל בזכות משה ואעפ״כ לכל היד החזקה אשר עשה עשה לעיני כל ישראל נשבר הלוחות כפרש״י וקשה מה נעשה ולי׳ מעוס ק״ו כמ״ש רז״ל הלא מאחר שמשה רביו הי׳ גדול כ״כ בעיני השי״ת הי׳ ראוי ליתן התורה למשה לבדו מכ״ש בליקוף שבע לוי ע״ז תתרן התורה שלא הי׳ עיקר כוונת משה בשביל ק״ו רק כדי להעיר לבות בני ישראל לתשובה כדברי התוס׳ ביבמות וכי תימא תשובה מירלה אינו כלום כמ״ש ע״כ אמרה התורה דהא אינו דבר העולם כולו לא. כבדא אלא על התשובה כי בראשית ברא אלקים הארץ היתה תוהו ובוהו וכמ״ש לעיל מכח שבלולה לחמה רק רוח אלקים רטן השי״ת לברוא העולם מרחפת על פני המים הוא תשובה ולא הי

אם ישוב שיהי׳ לו כפרה על עונותיו אלא ויאמר אלקים יהי אור שיהפך עוד לזכות ולא מצעי׳ תשובה מלחמה אלא אחילו תשובה מירלה יהי׳ ג״כ אור ודו״ק בכל זה מאוד :

אמרן במדרש וישב ראובן אל הבור וראובן היכן היו שישב בשקו ותענית אמר הקב״ה מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחילה איך שבן בכך עומד ופותח תחלה בתשובה שבאמר שובה ישראל עד ד׳ אלקיך והוא תמוה וכבר אמרתי בזה יע״ש כראה ע״פ מ״ש כמה פעמים דאלו הי׳ לאבות דין ישראל קודם מתן תורה לא חטא ראובן כלל כי בלהה הי׳ רק כמו אנוסה אביו ומפותה אביו שמותרת לבן כח כמ״ש הפרשת דרכים יע״ש רק הרמב״ן על התורה תירץ על שכשא יעקב ב׳ אחיות שלא קיימו האבות התורה רק בא״י כי מצות אלקי בארץ יע״ש והיינו כל הדר בא״ל דומה כמי שאין לו אלקי כי ביזון מצרי הס״ל ע״כ נהגו כדין ב״כ בא״ל ושפיר חטא ראובן כי גבי ב״כ א״ל כוונה לשם קדושין · והנה דרשו רז״ל עד ה׳ אלקיך אפילו על עון ע״ז יע״ש והנה יוסבי הגולה באחיאיו בתארך הגלות וכל הדר בא״ל דומה וכו׳ ובתקיים בנו ועבדתם שם וכו׳ ע״כ לריכין אבי לעשות תשובה בסעל זה וכן אמרו חז״ל ישראל שבא״ל מובדי ע״ז בעברה ובאמת זה חטא אבותיו חטאו יאיכם ואבאתו עוונותיהם שבלנו להאריך בגלות ע״כ לדקו דברי המדרש מעולם לא חטא אדם לפני ועשה תשובה ואתה פתחת בתשובה תחילה והבם שאפשר לגדד שאין כאן עבירה כלל אם כימא דין ישראל רק שאתה סובר כי מצות אלקי בארץ ומבני שבא״ל תחת עריס הס״ל לא כהנו האבות דין תורה קודם מתן תורה חייב שבן בכך עומד ומזהיר לישראל שיעשו תשובה בחוטו ענין ממש שאמר שובה ישראל עד ה׳ אלקיך ר״ל תדע אם ישראל כי בגלות לא אלקיך אתה לשוב בתשובה על עונותיך הנלוים אלא שלריך אתה לעשות תשובה על זה גופא שאתה בגלות שדומה לחטא ע״ז וזה עד ה׳ אלקיך הגם כי כשלת בעונך כי אבותיו חטאו ואיכם מ״מ תעשו תשובה ואמרו אליו כל תישא עון ר״ל לא די שתמחול לנו חטא ע״ז של א״ל אלא שאר עונות תמחול כי אדרבא הגלות סיבה לכל עבירות וכח טוב ואמרו במדרש שהבוזה לקבל תפילות ישראל שיש בה ה״ז ברכות כי למלשיני ביבה תקנוהו והגם שיש לכאורה בעם טומן שלא לקבל תפילות ישראל בא״ל וכמ״ש סכות מעבן לך מעבור תפילה והיינו כי בגלות נקראים ע״ז ועי״ז מנמאל כמת כמ״ש רז״ל ל״כ אכאבו עמאי מתים ועמאל אינו יכול להביא קרבן ותפילה בעוקים קרבנות ע״כ אמר הכביא דזה אינו אדרבא לאיפוך היא כי קאו עמכם דברים דהייבו כל ישראל יעבנו בעבה אחת שיקבל תפילות ישראל וזו קא טוב והבעבם כי כשלמה פרים שפתיבו ר״ל כי זו הבוחבת מחמת כי תפילה במקום קרבנות ואכאבו כולם עמאי מתים מחמת א״ל א״כ הדין נותן לקבל כי עומאה הותרה בביבור או כמ״ד דאור בביבור וכן פסק הרמב״ם ז״ל וזו עבם לרז״ל שאמרו אין רב״ה מואם בתפילת רבים ובע״ז מובן ג״כ מדרש יבקוע שבייב השבן מביא עוונות ישראל והקב״ה פורבו ككבד הזכיות ושוקל בכף מאזנים עד שהמה שוה בשוה והשבן יורד למטה להביא עוד ואומר ישראל בבנים המה ולאחר שיורד הקב״ה מיבל עוונות ומבימים תחת פורפרא דיבי׳ והשבן בא ואיבו מולא אומר רבית ה׳ אלקך שבת שבית יעקב בשלת עון עמך בסים כל חטאי סלה והוא תמוה מאוד וכראה דע״כ אמר השבן ישראל בבנים הם הייבו שבבב לריך לשלם כבל וכמ״ש רז״ל הבעם שהוא יותר ירא מן הבריות מבהוא ירא מן הבי׳ דהרי הוא בוכב בבתר ואיבו מתיירא מן הבי׳ לומר הלא יוצא מעבי וע״כ אמר השבן שישראל ג״כ כן שבבי הבריות המה מראים א״ע ירא׳ שמים ובבינם איבם כן וע״כ אמר השבן שהם ירא׳ים מבי״ת רק הא דבבב ובשלם הוא בבם וקי״ל דאין דבין דיבי בבסות בבבל כמבואר בש״ע ח״מ סימן א׳ וא״כ לבאורה בעבות שבן שיאשוב כל בעבירה שעושין ישראל בבלות לבעבירה כפולה הוא בעבה בבלה לדידן שאבחבו בבולה רק בחמת זה אינו שהרי פסק הרמב״ם ז״ל בהלכות סבהדרין שמי שבמאבד בא״י יכול לדין דיבי בבסות בש״ל רק בהבי המפרשים שבביבל שיש השתבות לפי המקומות שבא״י הבי״ת מיקרי כ״ג אבל בא״ל מיקרי כהן הדיוט ע״כ הי׳ לריך להסתיר קבלו של מבה עיין בדרוש של סבר יעלות דבש ותמלא שם א״כ לפ״ז יל ג״כ כאן מאחר שבביכול בא״ל השביבה לריבה להתלבש א״ע בבבי עמאים להשפיע על ישראל עמו ב״כ אינו דן דיבי בבסות כמו ב״ד של א״ל וזה בראי׳ כוונת המדרש כי ודאי מביא בתחילה כל עוונות של ישראל ואומר ישראל בבנים הם כדי שיאשוב כל בעבירה בבבל כמ״ש לעיל רק מאחר שהי״ת שוקל אותם והבפות שוות וא״כ אינו לריך רק הבבע כל דהו ע״כ סובר השבן בעלמו הלא זה גופי׳ שישראל בבלות הוא גופא בעבירה ע״כ סובר דלעבין הבבע הבף של עוונות בם עבירות כזו מאבי ע״כ יורד למטה להביאם ע״כ בשרואה הבי״ת בן אומר א״כ כיון שהשבן בא מלד א״ל ומלד הבלות הלא אינו דבין דיבי בבסות בבבל והרי בחסר לפ״ז מחבה עוונות של בפל ע״כ מיד טוען הבי״ת ומעמיבם תחת פורפרא דיבי׳ דהרי הזכיות מבריעים העוונות לפי שיעות השבן שבא מבח עוונות הבלות ע״כ בם מיעוע עוונות בעבו זכיות כי ישראל בי״כ ודאי עומדים בתשובה ואם אינו תשובה בבורה מ״מ לבני מיעוע עוונות קריבן בי׳ מיד ואחלות כל בבדותך ע״כ אמר השבן רלית ה׳ אלקך וכו׳ הייבו שיש רצון ואפן באלקך דהייבו בא״י דשם אחה טוהב א״ע כב״ד הבמוכים והרי בא״ל בבית כל חטאתם בב״ל בבון ודוק היעב שלם :

מבני שאין אתה דן בו דיבי קבסות כמ״ש בב״ל :

ונחזור לפרש דברי המדרש דלעיל שפתח רשב״י שמחה לאיש בבעבה פיו דהרי כתיב ישמח ה׳ במעשיו שיש שמחה לפבינו כשמביב לבראותיו ע״כ אמרי הקב״ה לא שמח בעולמו עד בילאת מבית שבאמר ישמח ה׳ שמח לא באמר אלא ישמח הבה הס״ת רלה לברוא עולמות בבדי להיטיב לברואיו ועיקר הבוונה הי׳ הבריאה מלד שיש טוב ורע מלד הי״ה ע״כ הקדים הס״ת תשובה כמ״ש לעיל והייבו אי זדונות בהפך לזכיות וזו שאמר רשב״י שמחה לאיש זה הס״ת שבקראה איש מלחמה והייבו מלד שברא רע בעולם ע״כ לריך מלחמה בבד הרעים וכמו פרעה ודומיהן ומלד הרע בא הי״ה א״כ הישראלים עלולים לבעבירה אעפ״כ שמחה לאיש בבעבה פיו במה שאמר יהי אור דהייבו אם יעשו תשובה יהי׳ בעשה מעבירה מלוה ולפ״ז יכול להטיב לבעמו ישראל ע״כ יש שמחה לפבינו מ״מ הבעבה זו אינו מיד כי שמח לא באמר וכו׳ וזו דבר בעתו מה טוב באמר וירא אלקים את האור ואינו כדאי להשתמש בו בעוה״ז ע״כ בבזו בלדיקים לעוה״ב ומה בם בדברי רז״ל שכל הבבאים לא התבבאו אלא בלדיקים אבל בבעלי תשובה עין לא ראתה וכו׳ וזו דבר בעתו מה טוב ובבזה בבע״ת בב״ל בבון מאוד ודו״ק :

עוד אמרו במדרש שהשבן מלמד זכות על ישראל יש לך עם בבלאבים מה מלאבים אין להם קפילין בך ישראל יע״ש והוא דבר תמוה שהשבן ימבד זכות ע״כ בראה דהבווב בזה ע״פ מה שפרשתי תקבו בחודש שופר וכו׳ כי ודאי כל אם ישראל חוזר בתשובה בימים האלה כל אחד חוזר למקומו הראשון ואמרו רז״ל חודש חדשו מעשיכם סופר ספרו מעשיכם ותקבו הוא מלשון תקעתיו יחד במקום בחשן דמורה על הקביעות ע״כ אמר הבביא בחודש שופר דתחדשו וספרו מעשיכם בימים הקדושים האלה אם תהי׳ בקביעות אפילו בבקא לוים חביבו כשיתבבה ויעבדו יתי

חיינו תהי' ירמיס ושניהם כי אוק לישראל אם יהי' פירחה בקביעות לישראל ודאי יהי' מספנו לאלקי יעקב שיגאל אותנו מגלות ויבנה בה"מ שנישי שיה' בזכות יעקב כמ"ש רז"ל וזו קטרוב הסמן הגם כי רוחה שישראל עומדים בתשובה בימים האלה מ"מ יודע הוא שאחר י"כ יחזור הדבר לקדמותו ע"כ אמר שאין להם קפילין לדבר ממדרגה למדרגה כמו שמלאכי שרת עומדין לעולם במדרגה אחת כך ישראל אין להם קפילין כי מיד אחר י"כ יחזירו למעמדם הראשונה בזה הוא מקטרג ואינו מלמד זכות כי אין דרכו בכך כנ"ל:

והנה אמרו רז"ל גבי מנשה וויעתר לו וישיבהו לתלכותו ויאחר לו מפני שהמלאכים קטרגו מי שעשה עבירות שבעולם תקבל תפילתו אחר הש"ת תחילה תחת כשל כבודו וקבל תפילתו והייתו בודאי לא חזר מנשה מדרכו הרע עד שילר לו מאוד ובשלו אותו ביורה כמ"ש וכן אמרו רז"ל לעולם יקדים אדם תפלה לצרה ועפ"ז אני מבין דברי שלמה:

יובתי בחבוי הסלע ובסתר המדרגה אל תרחיקי את מרחיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ויפה תאר בשעה שיש לך כל עוד שאז אתה מתפלל לפני בשמחה ובעריבת קול ולא בקול עצב ויללה וגם כי מרחק כאות היינו ג"כ כשמתפלל לפני הש"ת מרוב כל ולא בעד צרה כי אז חשך משחור תאחרך וזו ג"כ דברי דוד המלך ע"ה אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני ובדרשו רז"ל אימתי אני אהובה לפני כשישמע קולי יע"ש ויבוזכה בזה ע"ד שכתב אחלשיך הקדוש והי' יקריאו ואני אענה כי הש"ת יודע מה שהלדיק לריך ומכין לו מיד הש"ת רולה בתפילתן של לדיקים ע"כ עוד הם מדברים נאני אשמע ממתין הש"ת עד שיתפלל הלדיק וזו אהבתי אימה אני אהובה לפנין כשישמע את קולי תחנוני ר"ל כשהבין את קולי תחנוני מה שאני לריך ואעפ"כ כי היטה אזנו ומתאוה לשמוע ואינו נותן לי עד שאתפלל ויהייתו ממות חיבה רק אימת אני במדרגה זו אם בימי אקרא אם הוא בימי עובה שאור לפני אני מתפלל לפני הש"ת אבל אפשרי חבלי ובו' היינו שכל לרות חיו בחים עלי ואז בשם ה' אקרא אני מתפלל ואומר אנא ה' מלטה נפשי אז אין הדין נותן להושיע לי רק חנון ה' ולדיק ואלקינו מרחם הש"ת ברוב חסדו הגדול וזכות כלל ישראל שהוא אלקינו ע"כ מרחם והוא רק על לד החסד שומר פתאים ה' הייתי ע"פ מ"ש רז"ל אין בעל הנס מוכיר בנסו כי לפעמים נתם לו בזלן רולה להרגו ח"ו והש"ת מליט והוא לא ידע ע"כ אמר ד"ה ע"ה מאחר שהש"ת עושה ניסים נסתרים בכל יום ויום ע"כ אני בטוח דאתי ולי יהושיע כתי' אשרי משכיל אל דל הייתו חולי אז ח"ו אדם מת וכמ"ש ג"כ על לוענ לראש וכו' ע"כ שגם מתיתה בטוח אני שיושיעני הש"ת ולקום בתחיית המתים רק לכאורה הנשמה לא תחילה לזה לבוא מעולם העליון אשר תתעבר שם לחזור לגוף עכוה וכמו שהזו"ה הקשה מכח זה על ת"ה יע"ש ע"כ אמר בדרוש קדשו שודי נפשי למכוחיכי הייתו לגוף שכתתי בוש"ל כי אדע שע"כ לייכה הנשמה לחזור לגוף כי ה' גמל עליכי כי הש"ת רולה לשל שכר לגוף ולכפש שכיחם יחד כמו שפעני המלות בשותפות וכן תירן הזו"ה יאמר שאינו מחיירה לאחר ת"ה מעשה מקרי כלל כי חלבת נפשי מעוה שלא תהת מיתה עוד בעולם ואת מיני

מן דמעה שלא יהא שום לער ויגון ואת רגלי מדמי שלא ישלטו לי"ה בעולם רק יהי' כמו אדם הראשון שהי' בג"ע בגוף ובנפש וזו אתהלך לפני ה' בארלות החיים ואמר דוד המלך ברוח קדשו נגד דיבורת בני אדם שאמרתי כי אדבר ובי יאומן להאמין אלו דברים שאמרתי בשעה שאני בעוה"ז אני עניתי מאוד שאני מקובד ממקרים רעים וכי יש אמונה אמיתת בלב בני אדם לומר כי עוד יבאו ימים שלא יהי' מיתה ולעולם ימי' ולא יהי' שום לער ויגון בעולם ולא יל"ה ודאי אבדה אמונה בפי הפילסופים באמרם כי כל ההוה נפסד וכל דבר לשורשו ואומרים כי גם אם א"ה לא הי' אבל מענן הדעת הי' מת וזו שאמר אני אמרתי בחפזי לפי השכל האנושי שהוא מעוכם כל אדם כוזב כי מי שהוא בעל מי מדבר מוכרח להיות לו הפסק מלשון לא יכזבו מימיו והייכו להיות בעל מן העולם ולחזור לשורשו ליסוד עפר ומכ"ש כל שאר ב"ח ו"ד יסודות אבל עכשיו אני רואה שכל דברי פילסופיא הכל שקר וכזב כי הש"ת יהוב את עולמו לנעלה מענבע כי הכל בידו ויכולתו לעשות כחפלו כנ"ל נכון מאוד:

ודו"ק בכל זה:

במדרש פ' בראשית זה ספר תולדות אדם בן עזאי אומר

זה כלל גדול בתורה ר"ע אומר ואהבת לרעך כמוך זה כלל בתורה וזה חמוה וכבר כתבתי בזה ועתה כראה לפע"ד ע"פ מ"ש במדרש שם זה ספר ה"ד בגמירתו עיכך וכו' והכוונה בזה כמ"ש רז"ל שהראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור והדורשיו וכו' עד בואת המשיח ובאמת אמרו חכמי אמת דא"ה היו בו כוללים כל הנשמות שיה' בעולם עד בואת המשיח וזו הכוונה לחז"ל שא"ה הי' מסוף עולם ועד סופו והנה בחטא א"ה מענן הדעת כולם נפגמו עד שלריכים תיקון מלות ע"כ כחיב הן יפעל אל פעמים ושלוש עם גבר דהייכו ג"פ בגילגול ועם פעם הראשון הוא ד"פ וכמ"ש פוקד עון על שלשים ועל רבעים והייכו נשמה אחת בגופי' בפ"א הוא אב ואח"כ נקראת בנים ובני בנים כן כתבו חכמי אמת א"כ לפ"ז אין הבן סובל עון האב רק כל אחד סובל עון עלמו כי הבן האב בעלמו כמ"ש וזו שראה לפע"ד הכוונה במ"ש ב"פ האזינו שאת לו לא בנו מומם דור עקש ופתלתול כי מעה כתב ברוח קדשו שראה שיתפלפלו עם בני ישראל להקשות נגד דינו של הקב"ה וזו שאת לו לא הוא קושי' למה אם בן אדם מעשה ועובר עבירות אם פ"כ לו לעלמו של בעל עבירה לא אינו נענש כלל בעוה"ז ויש לו כל עוד ובריא אולם רק בניו מומם בכל מחסור וכמ"ש פוקד עון אבות וא"כ למה תלה זאת מלפניו ומסרן מעה על זה ואמר דור עיקש ופתלתול דור עיקש המה המקשים קושי' כזו הל"ה תגמלו זאת ח"ו לעמר שילא מספנו מעיקל עם נגד דקבילי אורייתא כמ"ש התרגום ואעפ"כ ולא חכם להבין כוונת התורה כמ"ש פוקד עון אבות והלא תדע כי היא אבין בפעם הראשון שבאת לעולם ואח"כ כשלא קיימת הכל כנך עוד פעם לבוא בגילגול ואם עדיין אינו מתוקן הוא עשה בפעם ג' ויכוונך בפעם ד' ושוב אין כאן כלל ואבמי אמת אמרו כי דור המבול כתגלגל בדור הפלגה ואח"כ בסדום ובאו כל הכלולות למלרים ומהם כתבדרו כשמת ישראל ע"כ הולרכו לעבוד בחומר ובלבנים ובן הילוד היאורה כשלך כדי לתקן חטא דור המבול והפלגה יע"ש ע"כ אמר מעה רבינו זכור ימות עולם בינו שנת דור ודור ר"ל כי הראשונים אחריכו ימיהם זה מורה שה' נשמות גדולות כמ"ש בסוף התקונים שה' מאריך אכפין יע"ש וזו שאל אביך ויגדך וזקנך ויאמרו לך שה' נשמות גדולות ע"כ בהכאל עליון גוים בהפרידו בני אדם בדור הפלגה בירר העוד שבגלילים הדורות אלו ולבד נגלו עמים הייו מעשה הש"ת עלב מן הנשמות אלו

בעי

בצנעים הנלו והכמיסם למספר בני ישראל כי חבק ה׳ יעקב
ופדה מיד חזק ממנו כי הי׳ לריך מגולל כמו חבל ב״ג מיתרים
לגרף ולגבן מדור לדור הבו סיגים מכסף ויצא לצרף
כלי והכנים נשמות אלו למלרים ואחר כל הדורות הזה
ימלאהו בארך מדבר ובתוהו ילל ישימון שהי׳ עובדים
ועשו עגל עד שהי״ת יקובבהו יבוללהו ילפרהו באישון
עיון לגרף ולבן בזה שהלבו במדבר לחבעים שנה ואכלו
את המן וכן לריכין לרופים בכל דור בגלות בנשר יעיר
קנו השכילה הקדושה חופף עליו כל ימי הגלות בכדי
לגרף הפושעים עד שיתברר הכל אז ה׳ בדד ינהנו כולו
עוד ואין עמו אל נכר אי״ה בביאת משיח להקימו במהרה
בימינו אכי״ר :

רזן ג״כ כוונת הכתוב בגלמי ראו עיניך היינו שאדם הראשון
אומר שאמת במה שראו עיניך גלמי והייתי כגולם
ועברתי על דברך ואכלתי מעץ הדעת מכח זו נפגמו
כל הנשמות שהי׳ כגולם בי וזו על קפדך כולם
יכתבו היינו כל הנשמות כגלם נעשו כגולמי כלי
ולריכין תיקון כמ״ש ע״כ יומים ילדו היינו בימות עולם לריכין
לבוא עוד בזה העולם לתקן מה שעוותו ולא די בפעם
אחד רק כמה פעמים בגלגול וזה ככלל במה שאמר
יומים יולדו שבכמה יומים לריך כל נשמה שילר ולבוא
בזה העולם ולא אחד בהם אין נשמה בכל הנשמות שהי׳
כגולים בא״ה שאינה לריכה תיקון לבוא בזה העולם ולא אחד
בהם ולא די בפעם אחד אלא שלריכה לבוא כמה פעמים
והבן זאת והנה זו מידה ביחוסים שלריכים לבוא ג׳ פעמים
בגלגול אבל נשמת לדיקים באים לעולם בסוד הביבור
כידוע ע״כ אפילו אלף פעמים באים ולאין שיעור וזו
מה שאמרו ולי מה יקרו רעיך היינו נשמת לדיקים המה
אלני יקר הערך ביאתם לעולם אספרם ביאתם לעולם
כמה פעמים באים ירבון כי שיעור לביאתם כי המה
באים ומתלבשים בלדיק בחיים חיותו בשעה שאומר אזה
ד״ת או תפילה בכוונה במקום המוכן לגדיק שמת אז
מתעבר בו כברואה מדברי הזו״ה ר״פ פינחס יע״ש ע״כ
אמר דוד המלך כי נשמת לדיק בזה היקולות משינת
אילת יעודי עמך לעסוק בעבודתך יכול להתעבר בו
אזה נשמת לדיק כפ״ל ככון מאוד והנה הכך גולגולים
שכתבתי מעבבים ביאת משיח כמ״ש אין משיח ב״ד בא
עד שיכלו כל הנשמות שבגוף היינו מה שהי׳ כגולים
בגוף אדם הראשון כמ״ש ומכח זה אין להרהר נגד הש״ת
על עיכוב משיח כי עושה הש״ת הכל לטובתינו כדי שיתוקנו
כל הנשמות וזו דברי בן עזאי זה ספר תולדות אדם הייט
ספרו של אדם הראשון כל הנשמות הכתובים בו הכל
תולדות אדם הראשון המה כי הי׳ כגולים בו בשעה שאכל
מעץ הדעת והוא המוליד אותם שלריכים לבוא עוד הפעם
בעולם בדי לתקן מה שנפגמו ע״כ זה כלל גדול בתורה כי
דבר זה הוא מלב ומעמד לתורה לבל יפשעו בלאת ח״ו מן
הדת מחמת אריכות הגלות ולהתייאש מן הגאולה בי ביאת
הנשמות זו לעולם מעכב כמ״ש ע״כ אף אם יתמהמה חכה
לו הנה התוס׳ הקש׳ יכלו ע״י עכו״ש ברים ע״ז ע״ש והנה
כמו״ש שהי׳ כגולים בא״ה אין כאן קושי׳ כלל שלריכים
לבוא בישראל דוקא כמ״ש רק לבחורה יש להקשות יבואו
הנשמות אחר ביאת משיח ואז יתקנו כי קי״ל כשמואל אין
בין ימות המשיח לזמן הזה רק שיעבוד מלכיות בלבד וא״כ
יהי׳ העולם כמנהגו נוהג שישאו ונשים ויולידו
רק התירן על זה כי הש״ת ברא העולם על שכר ועונש
וא״כ אם יבואו אותן נשמות לעולם אחר ביאת משיח לא
יהי׳ להם שכר תקונים כי אז העומאה יתעבר ויקטן אז
הי״ה וזו כוונת ר״ע במדרש לפי שראה ר״ע שיש עדיין
להקשות על דברי בן עזאי כמ״ש יתקנו אחר ביאת משיח
ע״כ אמר ר״ע ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה
וכמו שאתה רולה שלא להיות לך ההנאה דכסופא רק בדרך
שכר עמש כמו כן תאהב לרעך ע״כ אם יבוא נשמתו
לאחר ביאת משיח לא יהי׳ לו שכר כמ״ש ע״כ לריך
להתעבר ביאת משיח עד שיתוקנו כל הנשמות כמ״ש ככ״ל
ככון והו״ק :

במדרש רבה ועתה פן ישלח ידו אי״ר בר כהנא מלמד
שפתח לו הקב״ה פתח של תשובה ועתה אין
ועתה אלא תשובה שנאמר ועתה ישראל מה ה׳ שואל
מעמך וכו׳ והוא אומר פן ואין פן אלא לשון אמר הקב״ה
ישלח ידו ואכל גם מעץ החיים אתמהא ואם אוכל הוא
חי לעולם לפיכך ויגרשהו וכו׳ יע״ש והוא תמוה מאוד
וברהה ע״פ קושיות הגאון בעל חוות יאיר דאיך מועיל
תשובה לא״י דקובר בש״ס דב״ח בדמין הא מתחילה כשנולד
הי׳ ראוי להיות לדיק זאת״כ כשעשה עבירה בדמה שוב
אינו חוזר וברהה לא״י ותירץ דקבריתו של ר״י לחוק על
רב דקובר אין ב״ח בדמין ה״ע בדב קובר דמחמת חטיבת
שהיא ב״ח ע״כ אינו בדמה אבל ר״י קובר דבהמה לשחיטה
עומדת ע״כ אין לו חטיבות של ב״ח כלל לענין זה ע״כ
קובר ר״י שבדמה אבל אדם שיש לו השארת הנפש לכ״ע
הוא דבר אינו בדמין והנה נחמת מה שהגאון שם פניו
להקשות על שיטת דברהה ובדמה שוב אינו חוזר וברהה אין
קושי׳ כלל דאדם אינו מיקרי ברהה כלל דהרי כתיב לפתח
חטאת רובץ מיד בשעת הלידה בא היל״ה ואמרי רז״ל
אגמלא ה׳ עוזרו אינו יכול לו וע״כ אדם מיקרי דיחוי
מעיקרא רק נחמת קובר ר״י גם בדחוי מעיקרא בני ב״ח
שבדמין כמבואר בקדושין ובפסחים ועיין בתוס׳ דיומא דף
מ״ד ע״ב וע״כ קושיות הגאון הכ״ל שפיר עלד דיחוי
מעיקרא ככ״ל :

והנה ביומא בדף הכ״ל מקשה על ר״י מיוס הכמיני והלאה
ילדה וכו׳ ומתרץ הגמרא דהתם הוי דחוי מעיקרא
והנה אם כימא דר״י קובר ב״כ דדיחוי מעיקרא ב״כ הוי
הוי דיחוי קמה לה קושיות הגמרא יע״ש בתוס׳ שנמדו על
זה ותלו דשם אינו מחוסר מעשה בגוף הקדנן ושמשא
ממילא עדבי יע״ש והוא דוחק קלת ובראה לפע״ד לדברי
המדרש רבה פי׳ אמר שאמר שהנעשה הוא דגזרה התורה
שיתתין מלהקריב עד ח׳ יומים הוא משום בכדי שיעבור
שבת אחת על הקרבן וכמ״ש שם משל למלך שרלו להקריב לו
דורון אמר המלך כל מי שרולה ליתן לי דורון לא יתן רק
יומקור אומו דורון ליד מעלוכיתא שני והיא תמסרנו לידי
כך אמר הש״ת שכל מי שרולה להקריב קרבן יקריב רק
יראה תחילה פני מעוריעותא דהיינו שבת יע״ש וא״כ לפ״ז
שפיר י״ל דהדבר דומה למי שהקדים קרבן חוץ לירושלים
ולריך לישב בשם כמה יומים וכי כימא דידחה ומשום זה
דאינו ראוי להקריבו במקומו זה ודאי לא מיקרי דחוי
וע״כ כאן מה שלריך להמתין על שבת בכדי שיראה פני
מעוריעותא זה ודאי אינו שייך בכלל דחוי אבל אם כימא
כעוסה שני של מדרש שם בכדי לבדוק אם אינו בגאכית אור
משום שהולך אין לו עוד כח כלל יע״ש יש להאשיבו דחוי
אי כימא דדחוי מעיקרא הוי דחוי אפילו בב״ח כב״י ועפ״ז
אני מבין דדרשו מדרש רבה בגמילת קהלת שאמר שם
שע״כ אמר ז׳ הבלים שפב מה שנברא בכל יום ויום עתיד
לבלות ושואל המדרש שבת מה מבלה בו והשיב דכתיב
מחלני מות יומת ושיים שם בד״א בגזר אבל בשונג מביא
קרבן ומתכפר לו וכיון שראה א״ה שבאו של שבת שמביא
קרבן מיד פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת ע״כ והוא
תמוה מאוד וברהה לפרש דברי המדרש בפי׳ בראשית כשפגע
א״ה בקין אמר לי מה עשית בחשאך אמר לו עשיתי תשובה
ופתפשרתי מיד נטפה על ראשו ואמר כך גדול כחה של
תשובה מיד פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת והוא
ג״כ תמוה וכבר אמרתי בזה דרכים שונים והברהה דהנה

לכתורה

לכאורה י״ל גבי מ״ה ודאי אינו מיקרי דחוי מעיקרא דהרי בשעת בריאה נברא בלא יה״ה כלל ע״כ שפיר מיקרי נראה זכדאה אבל לפמ״ש במדרש תנחומא שאומר שם שכביכול הש״ית בעצילה בא עליו שהרי כתיב בתורה אדם כי יומת באהל אלפים שנה קודם בריאת עולם שהתורה קדמה וכן אמרו במדרש רבה הן אדם הי׳ מתוקן למיתה והיינו שמיד בתחילת הבריאה הי׳ מתוקן לחטוא וע״כ שפיר נקרא ג״כ דחוי מעיקרא יע״כ הי׳. סיבר מ״ה דדחוי מעיקרא הוי דחוי אפילו בג״ח כר״י וע״כ לא רצה לעשות תשובה ותירץ על חוות יאיר ג״כ לא רצה לקבל כי אין תירץ מספיק כי עיקר החטא בא מצד הגוף לזה אין חסידות על ג״ח שהרי עתיד לבטל בעבר ועי״כ לא רצה לעשות תשובה והנה הש״ית אמר למלאכים הן אדם כאחד ממנו לדעת טוב ורע ר״ל שהי״ת רצה לפתוח לו פתח על תשובה דשמא יסבור מ״ה דמיקרי נראה ונדחה ושוב אינו חוזר ונראה ע״כ אמר הש״ית דזה אינו כי גם בזמן שהי׳ אדם כאחד ממנו שהי׳ כמלאך מוכן הי׳ לחטוא וזו לדעת טוב ורע וע״כ מיקרי דחוי מעיקרא ושפיר יכול לעשות תשובה וזו ועתה ואין ועתה אלא תשובה שפתח לו הקב״ה פתח של תשובה שמותר לו לעשות מאחר שהוא דחוי מעיקרא דלא הוי דחוי ולפ״ז שפיר דברי המדרש הן אדם הי׳ שמתוקן למיתה והיינו כנ״ל כי מיד מתחילת בריאתו הי׳ מוכן לחטוא שמזה בא לאדם המיתה וכמ״ש לעיל אבל אדם הראשון לטובתו הלא גם בדיחוי מעיקרא יש פלוגתא אי הוי דחוי או לא והתורה איננה בשמים להכריע הלכה כמבואר בגמרא דב״מ ומדרשים וע״כ הש״ית מ״ה פן אלא לאו ר״ל שאינו רוצה לעשות תשובה כי פן ואולי יכריעו התחתונים הלכה דדחוי מעיקרא הוי דחוי מ״כ אין תשובתו כלום וכי תאמר דלגבי ג״ח כאדם ודאי לא הוי דחוי כתירץ על חוות יאיר ז״ל הש״ית מ״ה פן אולי תרולי אין נכון כמ״ש כי הגוף אינו חטוא כי מוכן לבטלות בארץ שמתנו העיקר החטא וכמ״ש ע״כ אמר הש״ית רואה אני שעיקר כוונתו הוא לבטלות ידו ואכל מעץ החיים וחי לעולם ר״ל שע״כ רוצה מלעשות כי לע״ע מחמת שמתירא מן המיתה אומר שאין לג״ח חסידות ע״כ רוצה לאכל מעץ החיים בכדי שיחי׳ לעולם ואז שפיר יש לו חסידות גם מצד הגוף וע״כ. אז יעשה תשובה וילא אליבא דכ״ע אבל הש״ית לא רצה בכך לפיכך ושלחהו מג״ע כנ״ל נכון. מאוד ודוק היטב והנה מ״ה מחמת שלא רצה לעשות תשובה מצד. זה דילמא דחוי מעיקרא הוי דחוי הנה כל זה תינח אם כיונת דתשובה לריך תענית וסגופים ושאר דברים הדומה וע״כ ודאי קשה מאוד על אדם לעשות תשובה מצד הילה״ה. המסיתו וע״כ שפיר קשה קושיות של הגאון הכ״ל אבל אם כמה דודוי דברים שני שיאמר אבא חטאתי והוא שני מדאורייתא ודאי קושי׳ הגאון ליתי׳ מעיקרא אין מהני תשובה הרי נראה זה אינו דאמר קי״ל כל שבידו לא הוי דחוי כמ״ש בסוכה דף מ״ב יע״ש ובשאר מקומות ותשובה כזו ודאי מיקרי בידו. ואי״כ לפ״ז שפיר י״ל דדחוי מעיקרא הוי דחוי אפילו גבי ג״ח רק תשובה מהני משום דמיקרי בידו. רק לפ״ז יהי׳ קשה קושיות הגמרא ביומא מקרא דכתיב ביום השמיני והלאה ירצה. דזו ג״כ דחוי מעיקרא ורק לפמ״ש נעיל כלל אין כאן דחוי דאין הקרבן נתנכב מכל עצמו שמא ימלא איזה פסול רק לריך שיבוא תחילה ליד מערוכיתא שבת מלבתא וא״כ הרי כאלו הקריב חוץ לירושלים כמה פרסאות שאין זה נקרא דחוי עמתת שאי אפשר להקריבו בכאן וכמ״ש וזו דברי המדרש כיון שפגע מ״ה בקין וכו׳ אמר לו עשיתי תשובה ונתפקרתי והשיב כך גדול כחה של תשובה ר״ל הרי אתה לא עשית תשובה של כלום רק אמרת גחזל עוני מכשול מ״ב. מוכח דדברים בעלמא מיקרי וזו

מיקרי בידו ע״כ עפה על ראשו למה לא עשיתי תשובה על חטאי דלא שייך פלן דחוי מעיקרא רק לכאורה קשה דהלא אפילו אם כימא דלריך תשובה קשה מ״מ ע״כ מוכח דדחוי מעיקרא הוי דחוי דאל״כ איך נקרב קרבן מיום מ׳ והלאה הלא הוי דחוי מעיקרא כקושיות הגמרא אלא ודאי מוכרח לומר דלא הוי דחוי ע״כ אמר אדם הראשון דזה אינו קושי׳ כי עיקר הטעם משום דשבת נקרא מערוכיתא שבת מלבתא וע״כ פתח איך ואמר מזמור של יום השבת לומר שבחו של שבת מאחר שבקראת מערוכיתא כדי להורות שדחוי מעיקרא הוי דחוי וקרבן לא מיקרי דחוי כלל וממילא יובן ג״כ המדרש של קהלת הכ״ל והיינו כי מ״ה הי׳ קובר דדחוי מעיקרא הוי דחוי אפילו גבי ג״ח וע״כ לא רצה לעשות תשובה רק כיון שראוי שעל עצירה בשוגג מביא אדם קרבן ומתכפר לו והי׳ קשה לו הרי מקרבן מוכח דלא כסברתי דאל״כ איך מביא קרבן הלא הוא דחוי מעיקרא וע״כ מתרץ מ״ה לעצמו דהטעם הקרבן כדי שיראה למערוכיתא וזו כיון שראה מ״ה שבחו של שבת שמביא קרבן ומתכפר שמוכח מזה שבשבת הוא דבר חשוב מאוד ונקרא מערוכיתא של מלבות וע״כ אין ענין של קרבן דחוי מעיקרא וע״כ פתח ואמר מזמור של יום השבת ואתא הכך ג׳ מדרשים והוא חוב המשולש בחדא מחתא מחתיהו ודוק היטב והנה להבין עיקר החטא של מ״ה באכילת עץ הדעת בין תחילה מקראי קודש במה שאמרה הנחש לחוה אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן וגו׳ וכי לא ראתה שאכלה חוה מכל האילנות שבגן ומה שאלה הוא זאת ובדרך פשוט י״ל כי רצתה הנחש להסית את חוה שתאכל מעץ הדעת מ״כ אמרה כך הלא כשלוה הקב״ה על אכילת עץ הדעת לא הי׳ רק אדם לבד בעולם רק אח״כ נברא לו חוה ע״כ לפ״ז לא נצטוה חוה כלל לפי דעתה של נחש ע״כ אמרה אף כי אמר אלקים לא תאכלו ר״ל וזו לא תאכלו לשון רבים ועל שניכם הי׳ הצווי זה ודאי אינו כי הש״ית לא צוה רק לא״ה לבד מ״כ מה שאתה נזהר מלאכלו הוא רק מצד הסברא ואי״כ שמא הצווי מכל עץ הגן כי יש לומר דאדם הראשון מצד מעצלתו מותר לו לאכול מהשאר ורק עץ הדעת לבד נאסר לו אבל לדידך שאתה מדרגה פחותה מן האיש ע״כ אסור לך כל העץ הגן והשיבה כי זה אינו כי מכל עץ הגן אכל נאכל גם לי מותר רק מפרי העץ אשר בתוך הגן אמר ד׳ לא תאכלו ממנו ר״ל הגם שלוה הי׳ בלשון יחיד מ״מ הכוונה הי׳ לאסור גם השאר שהרי לוה הש״ית גם לא תגעון בו וע״כ לריך לומר מפני שהוא שם המות בו ע״כ גם הנגיעה מזיק ואי״כ מה הפרש יש בין ליחיד או לרבים וכמ״ש המפורשים שאדם הוסיף לה איסור נגיעה משום הרחקה כמ״ש לגדר שאור לבריאה לא תקרב והוא הדינה מחמת שהוא שם המות וע״כ דחפה הנחש עד שנגעה בו ולא הי׳ לה כלום וזה דברי נחש לא מת תמותון ר״ל עתה שאתם ב׳ לא הי׳ הצווי עליכם כלל פי יודע א׳ כי ביום אכלכם והייתם כאלקים יודעי טוב ורע והייתם תברחו עולמות ויעשה אתכם לאלוהות וא״כ כל זמן שהי׳ א״ה יחידי אפשר לעשות בו שהוא אלוהות אבל מאחר שאתם שנים אי אפשר לאלוהות שיהי׳ ב׳ ע״כ אין מקום לעשות ולא הי׳ הצווי עליכם כלל עתה וזו ותרא האשה כי טוב העץ למאכל אינו שם המות כאשר סברה עד הנה וע״כ ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאשה עמה. ר״ל מחמת שהוא עמה והמה שנים ע״כ בטל הצווי מהם ויאכל ר״ל כנון מאוד ביאור הדברים ועפ״ז יובן דברי המדרש ד׳ שפתחו באף ואבדו באף וכו׳ וכרלה מהם הנחש ולריך להבין וכי בשביל שפתחו באף וכו׳ וכרלה ע״כ מה שאמרו חז״ל אינו אינין לעשית ומוכיחה

הגמרא מהכתב שהי׳ לה לעעון דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין יע״ש :

ונראה לפמ״ש אין מכאן הוכחה של כלום כי לא הי׳ כאן דברי הרב מאחר שהכתב בפתוי דבריס שלה אמרה שלא הי׳ כלל לוי של השי״ת בשיהי׳ שכיס וע״כ אמרה אף כי אמר א׳ לתמוה על חוה איך הוא נזהרת מדברי שלא נא הלווי עלי׳ כלל ואי מלד הסברא דילמא אינו רשאה כלל לאכול מעץ הגן וא״כ לפ״ז ע״פ הדין מגיע לכתב פסק דין ואחר שידעה בעצמה שהאמת אינו כך רק הסיתה נחוש דברי׳ ליתן לה מקום לטעות וע״כ שפיר שפתחה בחף והיינו לפי שפיתה אותה ע״כ אבדה בחף ולא משוס שאין טוענין למסית או אפשר לומר כי השי״ת לוה מעץ הדעת עוד ורע לא תאכל ואמר חז״ל עץ שאכל אדם הראשון אתרוג הי׳ שטעם עלו. ופריו שוה והכה הכתב ראתה שהי׳ בגן כמה אילנות שטעם עלים ופריס שוה ולא אכלו מעץ גופי׳ כלל ע״כ אמרה הכתב אף אמר אלקים לא תאכלו מכל העץ הגן וכי כאסר לכם אכילת כל העלים רק פריס מותר חון מעץ הדעת ע״ז השיבה הוה מפרי הגן אכל נאכל ר״ל אפילו מהעץ שטעם עלו כפריו מותר לנו לאכול רק מפרי העץ אשר בתוך הגן וגו׳ הייני מן העץ גופא אז והייתם כאלקים אבל הפרי גופא לא נאסר כנלע״כ אמר ותרא האשה כי עוד העץ למאכל ר״ל בתחילה סברה שהעץ אינו בר אכילה כלל אבל אח״כ ראתה שכדברי הכתב כן הוא כי העץ גופא עוד למאכל ע״כ נתנה מקום לדברי נחש שלא הי׳ לוי רק על העץ ולא הפרי ע״כ ותקח מפריו ותאכל :

ולפ״ז הפסר לפרש דברי חז״ל שנתה אדם ואחמת שנתקללו אדם וחוה נתקללה אדמה ג״כ והוא תמוה ולפ״ז כי אם הי׳ כל האילנות שבעולם עשס יש לאכל בין עלו לפרי׳ אבל לא היתה חוה לכלל טעות דמעץ נאסר רק העץ ולא פרי כי מה עשס יש לאכל בין עלו לפרי׳ אבל מאחר שכל אילנות אין עשס עלי ופרי׳ שוה רק אתרוג ופלפלין כמ״ש בגמרא דסיבה יע״ש וע״כ הי׳ שבורה חוה דבגד אילן של פלפלין אתרוג השיב יותר ע״כ עליו הלווי שלא לאכול מן העץ בכדי שלא להשחית עלה אבל אם הי׳ כל אילנות נעשס עלי ופרי׳ שוה לא הי׳ נא חוה לידי טעות כי יש הרבה עלים חשובין יותר מן האתרוג אבל עתה שאחר אילנות אין נעשס עלים ופריים שוה שפיר יש לומר דהלווי לא הי׳ רק על העץ בכדי שלא להשחית עלו והא אלא נלעוה על שאר אילנות שחשובים ביותר מאתרוג הייני כי עליהם א״ל לוי כי למה ישחית את עצם ואחר שאין לו עשס וע״כ שפיר אמרו ומפני שנתקללה חוה מכח טעות זה שאכלה מעץ הדעת ואולי אם כל אילנות הי׳ נעשס עלי ופרי׳ שוה לא היתה נחוה לכלל טע׳ ע״כ נתקללה גם אדמה בעבורה כי שיטוי הארץ הי׳ גרס לטעות שוה כנ״ל נכון אבל אחר עיון נראה לפע״ד דרך היותר נכון בבוונת הפרשה זו והייני כי אמרו במדרש רבה דרי׳ בן פדיי׳ דרש מי יגלה מן עיניך עפר א״ה בכיך ממתינין לערלה ג׳ שנים ואתה לא יכולת לעמוד בניוויך שעה אחת אמרו לבר קפרא אמר יפה דרש בן אחותי. והוא תמוה מאוד דמה חריפות יש בדבר זה עד שהולרכו לשאול לבר קפרא ונראה לפע״ד :

דהנה לכאורה דאין כאן ק״ו ומערלה דהרי אמרו בסוטה דמוסרין לו ב׳ ת״ח שנאן אבות עלי׳ בדרך אמרו אם כידה חמורה נאמן עלי׳ ק״ו קטנה הקל אמר להם מה לכידה שכן יש היתר לאיסורו תאמר קטנה שאין היתר לאיסורו יע״ש וא״כ לפ״ז יש לדחות התרגומת מא״ה דערלה אפשר להמתין משוס דיש היתר לאיסורו ולא מהגרה הילה״ה כ״כ אבל הענן הדעת לא הי׳ היתה היתר לאיסורו ע״כ מתגרה הילה״ה עפי׳ וא״כ עפריך הק״ו עוד מלאתי שמהר״ש יפה הקשה קושי׳ זו והכיח בל״כ ולפע״ד כרחה לתרץ ע״פ מה דאית׳ בזוהר הקדוש דענן הדעת שהי׳ מרבה תאות המשגל וע״כ לוה הקב״ה שלא יאכל וממנו בכדי שלא לשמש מיטתו מיד ויהי׳ בכיס של חול אבל כשיכנס שבת הי׳ ענן הדעת מותר ואפשר אפילו מלוה הי׳ לאכול ממנו כדי שירבה לו תאוה כתקנת עזרא שיאכל שוס בליל שבת ע״כ מיד שאכל א״ה מענן הדעת שימש מיטתו וזו דעת הזהר הקדוש ע״כ טולד קין מקטרא דנחש ולפ״ז גם לענן הדעת יש היתר מיד בליל שבת וע״כ שפיר אמר רי׳ בן פדיי׳ ק״ו מערלה ע״כ נראה לי אותם שאמרו לבר קפרא דברי ר״פ הי׳ סוברים דענן הדעת אין היתר לאיסורו ע״כ שאלו לבר קפרא שהי׳ קשה להם קושי׳ של מהר״ש יפה אבל ב״ק הסיב להם כדברי הז״ה אמר יפה דרש בן אחותי כנ״ל :

ועפ״ז אני מבין דברי מדרש רבה על פסוק האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל ואכל לא נאמר אלא ואוכל אכלתי ואוכל עוד יע״ש והוא תמי׳ על יליר כפיו של הקב״ה שיעמוד במרדו אבל לפ״ז אתא שפיר כי השי״ת שאל לו מי הגיד לך כי עירום אתה וכו׳ והייני ע״פ שאמרו בזוהר הקדוש דהי׳ אור המקיף לא״ה והוא זיהרא עילאה ומחמת החטא נסתלק ממנו וזו וידעו כי ערומים הם והכה לכאורה אם א״ה קודם החטא הי׳ משיג השגות גדולות ולאחר החטא שנתגשם הי׳ לו לשכות הכל כמו תיבוק במעי אמו אבל מלאתי במדרש רבה שהשי״ת עשה עמו חסד להראות כמה עולמות איבד בחטא זו וידעו כי ערומי׳ יע״ש במדרש שהביא משל לשיכור שבבר כלים בבית מלך יע״ש והכה זה ודאי חסד גדול הי׳ מהשי״ת להראות לו הפסדו בכך שישמור א״ע או יעשה תשובה על זה שפגם והכה בעיקר החטא אולי הי׳ איסור עונש לא הי׳ עון גדול כ״כ כי ילדו תוקפו אבל מאחר שהוא דבר שיש לו מתירין העון גדול יותר והכה השי״ת רצה לנקות א״ה אם יודה על החטא ע״כ אמר לו מי הגיד לך כי עירום אתה ר״ל למה זכית לזה שתוכל להשיג מה שהפסדת בחטאך וכי המן הענן אשר נתת אתך שלא תאכל ממנו וכו׳ אכלת על זה הכוונה לבלתי אכול ממנו אכלת והייני שהיית קובר שלא תאכל ממנו עוד כי אין היתר לאיסורו וע״כ מפני שאכלת על זה הכוונה אין חטאך גדול כ״כ כי ילדך תקפך ועכ״כ זכית להשיג מה שהפסדת והשיב א״ה רבש״ע האמת אני מודה האשה אשר נתת עמדי כי ידע כי הענן הדעת היא עניני אשות שמוקף תאוה וע״כ היא נתנה לי מן הענן ואוכל אכלתי ואוכל כי ידעתי האמת שיש היתר לאיסורו ולא נאסר רק שבת וע״כ הודה א״ה האמת ונתן שבח והודי׳ לשי״ת על חסדו הגדול שעשה עמו שהוא עבר עבירה גדולה ולא עיכב א״ע מלאכול דבר שיהי׳ מותר באיזה שעות אעפ״כ השי״ת נהג עמו בחסד להשיג מה שהפסיד ועפ״ז יובן כוונת הפסוקים דלעיל והייני כי הנחש רצה לדרוש אם חוה יודעת מזה שיש היתר לענן הדעת או לאו ויש נקבה מיכה ע״פ שיטת הר״ף ז״ל דסובר בסוגיא דרב ולוי דדשיב״מ אפילו בשאינו מינו לא בטיל וא״כ כאן אי הוא דבר שיש לו מתירין אינו בטיל אפילו בכל אילנות הגן ואפשר שהי׳ סוברת הנחש שהוא דאורייתא כסברת הר״ן בנדרים והובא בט״ז בי״ד סימן ק״ב יע״ש וא״כ שאל אותה אף כי אמר אלקים לא תאכל מכל עץ הגן ר״ל אם פירות מכל עץ הגן גם פרי העץ הדעת בתוכם באופן שלא יהי׳ ניכר ובי גם בזה אמר לכם השי״ת או לאו והשיבה חוה מפרי עץ הגן הייני ע״י תערובות מותר כי עץ הדעת איסור עולם רק מפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלקים לא תאכלו ממנו דהייני לבדו אבל ע״י תערובות מותר ע״ז אמר הנחש לא עות תמותון ר״ל לפי דעתך שהוא איסור עולם ע״כ יש בזה הרבה מיתות בכל זמן שתאכל אותו תמות ע״כ אמרה הנחש שלא

כן הוא וזו לא מות תמותון בימים הבאה רק כי יודע א׳ כי ביום אכלכם ממנו והייתם באותו יום שהוא ערב שבת שאם תאכלו היום והייתם כאלקים יודעי טוב ורע היינו שתבדלו עולמות כי אדם נקרא עולם קטן ע״כ תאכלי היום ותשמש מיעתו תולדי בנים שיהי׳ מעורבבים טוב ורע ע״כ לזה השי״ת שלא תאכלו רק היום כאשר הוא האמת ע״כ אומר והרא האשה כי טוב העץ למאכל שאינו איסור עולם וכי תאוה הוא לעינים ר״ל כשיאכל א״ה יתאוה לה והיא לו ותקח מפרי׳ ותאכל ותתן גם לאשה מעצם עמה ותאכל ר״ל כי אכילה יגרום להיות עמה וזו לאשה עמה ועפ״ז הנחש לא דיברה הכוס רע ודלעורין רק מה הי״ל לשאלה זו להחכים אותה ולומר שיש היתר לאיסורו ע״כ אמרו במדרש מפני שפתח בלא והיינו שחידש לאשה דיש היתר לאיסורו ואעפ״כ אמרה בלשון תמי׳ אף כי אמר הרי כן האמת אלא ע״כ שרצה לכנוס עמה בדברים ולהבנים תאוה בלבה ע״כ אבד באף הגם שלא דבר רע כלל כנ״ל ודוק היטב :

והנה כבר כתבתי שפתח לו הקב״ה פתח של תשובה והוא אמר לאו וכבר כתבתי בעמו אבל לפי האמת שכתבתי לעיל י״ל שהי׳ סובר דמיד שניתן לו אשה אין כאן לוי דלא שייך והייתם כאלקים מאחר שהם שניים זכר״ם וזו דברי השי״ת הן אדם הי׳ דאולי אדם לבד הי׳ כאחד ממנו דהיינו שלא הי׳ הוא כולל ומחמת שהי׳ אחד רק מחמת שכתבתי לו אשה ע״כ לדעת טוב ורע וכן הוא במדרש יע״ש ואיכ האומר מותר הוא שוגג ע״כ פתח לו השי״ת פתח של תשובה להיות הקב״ה המתחיל ולא כן בעובר עבירה במזיד שלריך האדם להתחיל בתשובה תחילה אבל אדם לא רלה גם בזה ע״כ שלחו השי״ת משם לעבוד את האדמה אשר לוקח משם והכוונה אלבי דהנה אמר רז״ל דאדם ממקום כפרתו נברא דהיינו מהר המורי׳ ע״כ שלח השי״ת עכ״פ להקריב קרבן כדין שוגג שמביא קרבן וזו לעבוד את האדמה אשר לוקח משם וכן אמרו רז״ל פר שהקריב א״ה קרן אחת הי׳ לו במלחו והכוונה כי קרן מכונה בשם תוקפו של דבר והנה קרבן גורם לתקן הליכות שפגם למעלה וגם להריק שפע לעולמות התחתונים וע״כ יש לפר ב׳ קרנים להורות שיש בהקרבת קרבן ב׳ תקיפות אחד שמתקן עולמות עליונות וגם עולם התחתון והנה א״ה נתקבל בזיעת אפך תאכל לחם וע״כ כשהקריב קרבן הוא עיקר כוונתו רק שיתקן עולם התחתון :

והנה אדם הראשון נתקבל בזעת אפך וכו׳ וע״כ כהקריב קרבן הי׳ עיקר כוונתו רק שיתקן עולם התחתון ע״כ נתכנה בשם קרן אחד וע״כ קרבנו שלא כרצון הי׳ ע״כ כתיב מיד ויברח את האדם מאחר שלא תיקן כלום והנה השי״ת עשה עיקר כל הברואים בריאת אדם דכתיב וירא א׳ את כל אשר עשה והנה טוב מאוד ודרשו במדרש רבה מאוד אותיות אדם והיינו כי אדם עתמת שיש לו כשמה ממקום גבוה כעשה ליכור להריק השי״ת השפע על ידו בעליונים ובתחתונים כי הנה יש לכל עולמות שפע בלמלוס כדי חיותם רק להשפיע בהם הרבה שפע זה כעשה רק ע״י תפילות לדיקים שגורמים שמהה לפניו יתברך להשפיע בשבילם השפע גדולה וזו וירא א׳ את כל אשר עשה היינו שהשי״ת ראה את כל העולמות רק בשם אלקים המורה על למלוס השפע אבל כי הנה טוב ר״ל שיהי׳ שפע בכל עולמות בדרך עין טוב כד״א כשבע לחם ומהי׳ טובים מאוד זו ע״י אדם כדברי המדרש הנ״ל וזו ג״כ כוונת המדרש רבה שם על פסוק זה כבוד א׳ הסתר דבר מתחילת ספר עד כאן כבוד א׳ הסתר דבר מכאן ואילך כבוד מלכים חקור דבר והיינו כי קודם שברא א״ה הי׳ הכל במידת הדין לבד וע״כ כבוד א׳ דהייתו שם אלקים מורה על הסתר דבר דהייתו למלוס השפע אבל מכאן ואילך כשנברא אדם כבוד מלכים שנעשה אדם ממלך את הקב״ה על כל עליונים ותחתונים וע״כ מכאן ואילך כבוד מלכים חקור דבר להריק שפע ולהשגיח על תחתונים בהרחבת ידו של השי״ת וזו כי טוב מאוד זה אדם כנ״ל וזו ג״כ כי בו שבת מכל מלאכתו והייתו ש״ק שהוא יום שמקבל שפע על כל ימי השבוע כידוע רק השפעה זו גורמים ישראל למעה וזו אשר ברא אלקים לעשות הייתו כי הברואים שברא למעה אדם המה גורמים לעשות שיהי׳ שפע בכל עולמות כי אדם הוא שורש כל עולמות וזו ג״כ כוונת הכתוב ויבא לאדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו אדם נפש חיה הוא שמו וכבר אמרתי בכמה אופני׳ ונתה יאמר כי האדם בכותבו שמות לכל הברואים התבונן בשורשם למעלה ולאה והשיג כי אשר יקרא לו אדם דהייתו כל הברואים המה מקבלים חיות ושפע רק מאדם וזו נפש חיה הוא שמו כי שמו של הא׳ נקרא נפש חיה מפני שכל עולמות חיים על ידו רק זו המידה הוא נשרידים אשר ד׳ קורא יחידי סגולה שזוכים למדרגה זו להריק שפע על ידם וע״כ יעקב אבינו ראה הסולם מולב ארלה וראשו מגיע השמימה כי הוא בעלמו הסולם להוריד שפע למעה וגם מלאכי אלקים עולים ויורדים בו כי גם עולמות העליונים תלוי בו וזו הי׳ כלב עליו וזו שרמז חז״ל בעלו אשכלות אים שהכל תלוי בו הייתו לדיק יסוד עולם שעליונים ותחתונים תלויים בו וזו ג״כ כוונת דוד ע״ה אשרי האיש אשר לא הלך וכו׳ והי׳ כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו כי הלדיק יסוד עולם להשפיע שפע על ידו וזו אשר פריו הראוי לבוא עליו יתן הלדיק בעתו דהייתו הזמן שתלוי במזלות כי הלדיק אינו רולה לקבל לעלמו כלום כמאמרם חז״ל כל העולם כולו בשביל חיכוא בני ועלהו לא יבול הוא כמו עלה המגין על פרי כן הוא מגין על העולם ועלהו לא יבול כי יוסיף כח ואמץ להגין עליהם ואעפ״כ לא יוכה שכרו בזה כי כל אשר יעשה יצליח כי אדרבי בשביל זה שהגין על העולם יצליח ויקבל שכרו בעולם הבא כנ״ל וזו מידת לדיק אבל מידת רשעים אינו כן שהם מתרעמים על השי״ת כשאין להם השפעה כ״כ ומהם כופרים השגחה ועפ״ז דברי כתובים בקהלת סימן ג׳ אמרתי אני בלבי על דברת בני אדם וכו׳ המה כת המתרעמים על השי״ת שמתפרנסים א״ע בלבד והיה ועוף ובהמה שמתפרנסים שלא בלבד כי בהמה יש בה כח יותר לאוכלי קולי׳ ועשבי אדמה אבל אדם לריך לאכול מאכלים קלים וזו מחמת שגופם יותר זך ונקלה וזו על דברת בני אדם שמדברים נגד השי״ת ואומרים לברם ר״ל מה שבירר השי״ת את גופם להיות זך ונקי · יותר להם מבהמה זה אינו רחמים אלקים מהשי״ת רק האלקים כי דין גדול עשה עמם כי עוד הי׳ יותר להם אם הי׳ להם גוף גם כמו בהמה המה להם זו הי׳ להם לרצון וכי תאמר הלא סוף בהמה לשחיטה ואדם מוכן לחי עולם הבא · אבל אותן הרשעים אומרים שאינו כן הרי נראה כי מקרה בני אדם מקרה בהמה ר״ל שיש לאדם מקרים יותר אלאים רבים וע״כ מקדים תחילה מקרה בני אדם ואח״כ מקרה בהמה כי הוא עופל שאין להם מקרים כ״כ ואי משום שחיטה ע״כ אמר כי מקרה אחד להם כמות זה כן מות זה ע״כ הסברא נותנת ג״כ כי רוח אחד להם וכופרים בהשארת הנפש ואי משום שאדם בעל שכל ועושה עם בהמות מה שרולה והכל נכנעים תחת ידו וע״כ מותר אדם מן הבהמה אותו מותרות שיש להם שיכיר שאדם שולט על בהמה הוא אין הוא מלך שאדם אין כי הכל הבל שכל בני אדם המה תשובי כח ע״כ נתן השי״ת זאת לבני אדם לבלב מעשהו ע״י שיוב

מבהמות

מצהמות לבל לומרים הרשעים הכל הולך למקום אחד שאין לאדם השארת רק כמו בהמה ולי מקום שיש לאדם שכל מוכח מזה שיש לו השארת הנפש ע״כ לומרים הרשעים החלה הכל הי׳ מן העפר דרשו רז״ל אפילו בגבל המה והיינו גלגל השכל וזו ג״כ כוונת חז״ל בני אדרהם שלומרו כיון שמת תלאה בגבל המה והיינו כל זמן שהי׳ לאדרהם מי ליומר דעת להבין הנהגת הש״ית שהוא משגיח בל עליונים ותחתונים אבל כיון שמת תלאה בגבל המה מי שיש לו שכל נקי כמו המה שהוא אור הנהיר הוא ובין הדברים היעוב וזו ג״כ דברי הרשעים האלו הגם שיש לו שכל אינו מוכח מזה שיש לו השארת הנפש כי מחמת שהגוף אדם זך ונקי יותר מכל הבהמות ע״כ יש לו שכל יותר וזו הכל מן העפר דהיינו השכל ע״כ הכל שב לעפר כשמת אדם הכל מת ולא נשאר לו נפש כי מי יודע רוח בני אדם העולה למעלה כי יש אפיקורסים אשר מלמינים בהשארת הנפש אומרים כי הן לצדיק והן לרשעים יש השארה שוה כי מאחר שהנפש הוא ממקום גבוה הוא מחזרת לשורשה כמו שהגוף חוזר לשורשו ע״כ המה אומרים אדם אין השארת כלל אפילו אם מודע שיש השארת הנפש מ״מ מי יודע זאת רוח בני אדם העולה דהיינו לצדיקים שכל מעשיהם רק לבדק א״ע למעלה להש״ית ע״י תורה מע״ע אם אמת כן הוא למעלה וכן רוח בהמה דהיינו רשעים היורדת שאינו מדובקים בתורה מי יודע אם הוא למעלה כי כופרים בכל שאין שכר ועונש וזו ככלל באומרם מי יודע בכיכול אינו יורע הש״ית מעשה התחתונים וע״ז משיב שלמה המלך ברוח קדשו וראיתי כי אין עוד לאדם ר״ל בראיות אנושיות מי אפשר לשאור אותם אבל יש דרך לקחות את שניהם במה שבראה ונבלה לעין כל כי יש לדיקים בעבודתם להש״ית עובדים בשמחה עד שפניהם בוערת כלפידים ואם לא הי׳ לאדם השארת הנפש מן העליונים מהיכן בא שמחה זו בעובדי הש״ית כי אין לגוף שמחה אלא באכילה ושתי׳ שהוא גופני אבל ודאי מוכח מזה שיש לו השארת הנפש וע״כ כתעורר בלבו שמחה אם עובד השם כי אז כתעורר שורשו למעלה ומתלהב נפשו לדבק למעלה כאשר דרך שלהבת של נר להתנועע הנה כי רולה לעלות לבלבל אם רק מזה יש ראי׳ ברורה מאשר ישמח במעשיו לעבוד בשמחה כי מה שיש לו השארת הנפש ואמר עוד תגרום בזה שתעבוד את הש״ית בשמחה מי יודע שלא תלטרך לבוא בגלגול וזו כי מי יביאנו לראות במה שיהי׳ אחריו ר״ל אם תעבוד בשמחה מי יביא אותך הפעם לזה העולם בכדי לתקן אותן המלות שנשתייר וזו במה שיהי׳ אחריו שנתאחר אצלו ונשתייר מצלי לעשות אותו כי מי שעובד בשמחה א״ל לבוא עוד בגלגול כנ״ל והש״ית ירחמו נפלאות מתורתו ויתפרסם שמו הגדול במהרה בימינו אכי״ר :

פרשת נח

במדרש רבה אלה תולדות נח הה״ד פרי לדיק עץ חיים מה הן פרותיו של לדיק מלות ומעשים טובים ולוקח נפשות חכם שנן ומתפרנס כל י״ב אדם בתורה ואחר כל השבח הזה הן לדיק באדרן יעולם בא לגאת ונשתלם אתמאה דאמר ר״ה מעשה ר״א בנו של ר״י הגלילי נח כשהיא יולא מן התיבה הכישו אדי ושברו ולא הי׳ כשר להקריב והקריב שם בנו תחתיו ק״ו אף כי רשע ואוועא זה דור המבול - וכראה לפרש ע״פ הקדמה מז״ה בפרשה זו ולא אכתוב לשונו כי אחוך הוא רק תמלית דבריו דגם אלו לא הי׳ אועאים דור המבול כ״כ עד שנתחייבו כלי מ״מ לא הי׳ אפשר לעולם להבנות מהם דודאי אם אדם ראשון הי׳ מוליד בג״ע הי׳ קיום לדורות אבל מאחר שנתגרש מג״ע והוליד באדרן ע״כ לא הי׳ קיום לזרע זו ע״כ הי׳ לורך גדול לקיום העולם לדורות שילוה את נח לעשות התיבה שהוא דוגמא של ג״ע ומחמת שהי׳ בת דוגמת יקוד עולם והתיבה דוגמת מידת מלכות ע״כ הי׳ יקוד ומלכות והוליאו תולדות שיש להם קיום עולם זו תורף דבריו יע״ש וגם ממדרש נראה בהדיא שכיון ג״כ לזה כי אמרו שבי״כ ילא חס ומפומס וכו׳ אמר ר״י לוי משל לאחד שקבע מוכיסין שלו בתוך אהלו של מלך אמר המלך גוזר אני שיתפחמו פניו יע״ש אמרו שם במדרש זמן הי׳ לנח לכנוס לתוכה וזמן הי׳ לו שילא ממנה . והיינו כמ״ש הזו״ה מחמת שנח דוגמת יקוד ע״כ הי׳ זמן שנת ת״ר הי׳ דוגמת יקוד עליון וכן י״ב אדשים הוא במלכות כי היש עומד על י״ב נקי ע״כ הי׳ המבול י״ב אדם כי דילא דמלכותא דינא רק י״א יום יתרים שהי׳ נח בתיבה הגם שהי׳ אפשר לו לצאת קודם והיינו כי שנח הוא בתידת ת״ת ויסוד וכדי לבטל מלכות בעבודת בעלה ע״כ הי׳ בתיבה שש״ה ימים וזו כוונת המדרש זמן הי׳ לו לצאת בוא ראה כמה עמקו דברי וכשה הדברים והבן ובפ״ז יובן ג״כ המדרש על פסוק וידבר א׳ אל נח לאמר לא מן התיבה הה״ד הוליאה ממקום נפשי להוכות את שמך ליתן הודי״ לשמך בי יבתירו לדיקים יתבלבן בי לדיקיא כי תגמול עלי שבמלת עלי ואמרתי לי לא מן התיבה והן שאמרתי שבלאורה הי׳ נראה לומר שע״כ הי׳ נח בתיבה י״ב חדש הגם כמה ריוח והללה לפני הש״ית מ״מ עשה כן מפני שגם נח לא הי׳ כדאי להנצל ע״כ הרבה עליו הש״ית עורה וגם שיהי׳ נסתר בזמנו כמ״ש לך עמי בא בחדרך וכמו שהזו״ה נופי׳ נתן בעשה זה אלינא דאר תנא יע״ש אבל לפמ״ש זה אינו כי אדרבא זכותי שלו גרמו זאת להיות נעשית התיבה אשוב כמו הנ״ע ואיבור יקוד ומלכות בדי שיהי׳ קיום העולם וע״כ דרשו שפיר הוליאה ממקום נפשי ר״ל להורות לבאי עולם שלא הי׳ בדרך מקום תפיסה ועונש רק לצורך תיקון העולם וזו בי יכתירו לדיקים יתבלבן לדיקיא ויתכו לי כתר ושבח ממה שהי׳ בתיבה והראי׳ לזה כי תגמול עלי שאמרתי לי לא מן התיבה וע״כ אנו אומרים וגם את נח בתיבה זכרת במדרגת מלכות א״כ הזכירה הוא זכירה של אהבה לחבר האהל להיות אחד ותפקדהו בדבר ישועה ורחמים ר״ל שעולם יתקיים על ידו לתקן פגם של האדם הראשון מה שגרם בחטאו שהוליד חוץ לג״ע וזו ישועה ורחמים לבאי עולם כנ״ל והבן וזו כוונת המדרש שם ויזכור אלקים הה״ד עיר גדולה ואנשים בה מעט ע דור המבול ובא עלי׳ מלך גדול וסיבב אותה וכו׳ זה הקב״ה ומלא בה איש מסכן וחכם זה נח ומילט את העיר בחכמתו שנאמר ויעל עולת בנזבח ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא אמר הקב״ה אתם לא מנהגין לי אבא מנהיר לי׳ שנאמר ויזכור א׳ את נח יע״ש והיינו הכוונה שכתבתי כי העולם קוברים שנח בנה התיבה לעובדתו שלא הי׳ כדאי להנצל בדרך אחר וע״כ הוא איש מסכן אבל האמת שזה אינו כי מעשה נח בתיבה הי׳ גורם לקיום העולם והוא לדיק יסוד עולם וע״כ בתבה תורה ויזכור א׳ את נח עשה במדרגת זכר וזו אבא מנהיר לי׳ לאורות כי גדול וע״כ הקריב עולה כי לגבוה שלקח למדרגת זכר כידוע והבן הדברים כי כל דברי חז״ל נבנו על יסוד וזו ג״כ כוונת המדרש דלעיל כי אמרו חז״ל שנח עסק ק״ך שנה בעשית התיבה והוא דבר תמוה אבל דורות ראשונים שיעסקו זמן ארוך כזה בבנין קנון רק לפמ״ש אין כאן קושי׳ כלל כי בנין שנם בנה ביחוד וקישור כל עולמות דוגמת עולם עליון ב״ע נעלא מה שעסק נח בתיבה לא הי׳ בעבל מלאכה אלא עסק בתורה

בתורה ובתפילה. ובקיסור העולמות וזו כוונת המדרש שהי' קשה לי מה שייך כאן לומר עוד הפעם אלה תולדות פה ומה גם שסיים כה חיים לדיק תמים לא שייך הכל ע"כ אמר ה"ר פרי לדיק עין חיים ומה הן פירות של לדיק מלות ומעשים עובים ר"ל דומה שאמר כאן תולדות כה קלי עלעשיית התיבה והוא מלשון מה יולד יום והייכו התיבה שעשה לא תיומל שהי' כמו הבוכים בעם ע"כ קאמר כה חיים לדיק תמים כי פירותיו של עשי' מלות ומעשים עובים בביון היחוד וקיסור העולמות ולוקח כפשות חכם שפרכם י"ב ר"ל הגם שהי' הרבה רוח והלכה כפיו מ"מ רלה הש"ת בזו שיכניסם לתיבה כי בזה הי' לוקח כפשות כי לא הי' קיום העולם אלו לא הי' י"ב חודש בתיבה וכדברי הזו"ה והייכו אמת פגם של א"ה שהוליד בנים חין לב"ע רק יאמר האומר דלב"ז אין גנאי לדור המבול שהרשיעו כי חטא א"ה גרם כל זאת רק כתבתי בא"ל שאם הי' רק רשעים כדרך כל ארץ ודאי הי' לאם תיכן ע"כ אמרה התורה וירא ה' כי רבת רעת אדם כי הפריזו על המידה ע"כ כאמר מן העולם וע"כ אמר שלא תאבר עם הטאו דור המבול ע"כ אמר הן לדיק בארץ יאולם ר"ל גם בשרלה לגאלת מתיבת הגם שבזכרך י"ב חודש אם וקבל הרבה לאבפ"כ להשגיחו שיהי' לדיק יותר הולרך לקבול עוד יסורין שהביאו אחרי מכ"ש דור המבול שהי' רשע וחוטא כי הפריזו על המידה ולפי זה הבי פירושו דקרא אלה תולדות נה אלה הסיבות של נה שהי' מבול בימיו ועשה תיבה נה חיים לדיק תמים ה' בדורותיו כי תולדותיהם של לדיקים מע"ע כי עשיית התיבה הי' ג"כ מעשים עובים כי הוא מלאכת הקודש ולא הי' חילוק בין עשיית התיבה לעניך תפילין אי שאר דבר קדושה כי תדע הגם שהי' לנח כבר ג' בנים מ"מ לא הי' קיום העולם כי קיומו הי' להבעל רק כי עתה טולדו מחדש וכן מפורש בזו"ה ועפ"ז יובן ג"כ דברי המדרש רבה בפ' בראשית שתוכים בבית ה' זה נח שעשאו הקב"ה בתיבה בחלרות אלקיו יפריחו ויולד נח שם וכו' עוד יובין בתיבה זה גם דשבים ורעבים יהי' ויולד נח את שם וכו' והוא תמוה מאוד למה יהיה בתפוק אחד שני פעמים דבר אחד אבל לפמ"ש הדברים פיין קומר כי כך פירושו שתוכים בבית ה' שעשאו הקב"ה בתיבה כמו בעיעה קטנה שעוקרו אדם ומושלו במקום אחר כדי שיגדל היעוב כך שאלו הקב"ה בתיבה שהוא ביתו של הקב"ה שבעשה ע"פ יחוד וקיסור עולמות והוא מכוון כנגד מלכות וע"כ בחלרות אלקיו יפריחו שיהי' בהם קיום עולם ועוד מודיע לנו הפסוק דבר אחר דאחרי לב' בנו שהי' שתולה אדשה עוד גרם לזה עוד יובין בתיבה והייכו שולדו בתיבה כשהי' נח בן ה' מאות שנה כי הולידם לעת זקנתם ע"כ הי' בהם מע"ע ע"כ אחרי כל זאת אח"כ בתיבה שיהי' שתולה אדשה שהי' קיום העולם על ידיהם כאלו מולדו בב"ע ע"כ כתיב ויולד נח כי הוא מוופה שמדרש בני שפק בא ורלה כפלאות מתופתיו איך רעזו אבז"ל כל זאת והפשוט והסוד הכל הולך למקום אחד ומרוצה אחד כתבו ודו"ק היעב בי קלרתי לעבין :

אמרו במדרש את קשתי כתתי בענן קיאותי דבר המוקם לי אפשר כן אלא כקשין דברי ע"כ יע"ש והבוזה בזה כי מרלה הקשת הגם מוריס על ג' מידות מרלה לבן על מידות חסד מרלה ירוק על מידת הרחמים ומרלה אדום על מידות הדין ע"כ יש בזה קיום עולם מאחר שהשית יתנהג בשלשה מידות אלו וע"כ אמר אפיר בן הרי דבר העוקם לי ר"ל אלו המרלאות מורין על היקום ג' מידות עליונות חסד רחמים דין וע"כ אמר אפשר כן הרי המה רק מרלאות ע"כ אמר בקשין דברי הייכו הגרעין של הפרי שבוכם שלמתה הפרי על ידו אם זורעין אותו אחרי כן אלו מרלאות מורין על התעולם שבעשה בשמים מעבל ווו ג"כ מידות אברהם יצחק ויעקב כידוע ואפשר

אזו כוונת הגמרא שכשאל לריב"ל כראה קשת ביומך ומסיק דלא הוא רק לא רלה להחזיק מיבותא לכפשי' והייכו כי מה שאמר ריב"ל שבראה הקשת הייכו ש"ג מידות אלו בראה וכשפע באדון עליונה דהייכו מידת מלכות וע"כ הי' יחוד גמור ורחמים הי' גוברים על העולם כי זכותו של ריב"ל גרמו זאת אבל לשון דמשתמע דעל קשת התחזון מדבר שהוא מורה שהש"ת מאריך אפי' בשביל זכירת אות ברית זה אמר כדי שלא להחזיק מיבותא לכפשי' כנ"ל נכון ודו"ק :

ודרשו רז"ל עוד כל ימי הארץ זרע וקליר דמי גרס לדור המבול שיבעטו בהש"ת מבח שהי' מאריכים ימים ביותר אבל עתה אימו כן אלא עוד כל ימי הארץ זרע וקליר יולדין וקוברין כי הרבה תשובה נעשית מבח יום המיתה וע"כ כי טוב מאוד זה המות וע"כ אמר המש"ת פן ישלח ידו ואכל מעץ החיים וחי לעולם דאם כן יהי' לא יהי' עליו מורא ולא יעשה תשובה לעולם ולא"כ הש"ת לטובה כתבון וזו ג"כ מראה קשת מראה לדומה :

וזו הטעם ג"כ דשכר מלוה בהאי עלמא ליכא כדי שלא יבעטו מחמת רוב טובה וזו שאמר יצחק ליעקב דאה ריח בני כריח השדה אשר ברכו ה' שכוונה בזה כמו השדה שיש בו כמה גיעות מ"מ אין לו הפאה ממנו אלא לאחר קלילה כן הוא ריח בני ממלות ומע"ע לקבל שכרו רק בריח השדה כן בחדש אלא לאחר מיתה שזו קלילתו ואז יתן ריח טוב בשכרו אבל בעוה"ז אם יפעע לו שפע הרבה יכול להתקנאל זאת אמר יצחק ליעקב על שמיהר לקבל הברכות וזה ג"כ כוונת שלמה ע"ה בקהלת ויתרון ארץ בכל הוא מלך לשדה נעבד ושיינו ע"ד שאמרו חז"ל כל העולם כיון בשביל אכילת בני וכו' והנה הצדיק נקרא הכל והיא אמר אם אמי כאן הכל כאן שהוא אים שהכל אחי בו ע"כ יתרון ארץ בכל שהוא ע"י לדיק שהוא הכל יש לעולם יתרון שכל הטבעות שבאים לעולם בזכותו אבל לעלמו הוא כשדה שנעבד ונגזר מלאכתו דקיינו כשמת אז הוא מלך לקבל שכרו משפט בעוה"ב :

ואמרו רז"ל כל מה שיש בים יש בבשה חוץ מן החולדה והקוזכה בזה כי ג' דברים מעבירין את האדם ע"ד קטנו וחדא מהם דקדוקי עכיות איך הש"ת יפעיב לצדיק די שיעיקו מה שבריך לפי שעה והנה מידת החולדה גוררת ומשיירת וזו דהכס של בני אדם הטועים הבוכים חבבות לנו להכיה לבבו חוסבים ממון הרבה והנה מידה זו מבוקה לה"ת ולדיק והנה ת"ה נקרא יש שהתורה נקראת יש אבל ע"ה נקרא יבשה וזו כל מה שיש בים יש ביבשה והייכו כמו שע"ה עושה לעלמו עובת עוה"ז גם ת"ח לדיק לכך כי לריך לבריאת הגוף כדי שיהי' לו כח לעמוד תורה ולקיים מלותיו חון מן החולדה שיש ביבשה בני ע"ה שגורר ומשיר לבבו זה הייכו מידת היס ר"ל הש"ה כי זה מבעל מעבודת הש"ת והנה עשירים חומיים לכפשם מי יודע מה ילד יום כי יבאו יני הזקנה אשר אי אפשר כי לאסוף ממון ע"כ מכין בימי בחרות ממון שלא ביותר שיש והנה ממון נקרא היקום אשר ברגליהם ע"כ עליהם אמר אסף אפהם בכיטר חידתי לומר כגד עשירים לנה חירא בימי רע הייכו עשיר אומר אחר שאספתי ממון הרבה לנה חירא לימי רע דהייכו יני הזקנה הרי עון עקבי יסבוני הרי אספתי בעקבי ממון הרבה ע"י עון שלא ביותר שיש בו חטא גזל וחמס כי רובן בגזל ע"כ הוא זאת בדרך חידה כי העשיר הייכו אומר שיש לו ממון שהייכו יותר רק אסף אמר ברוח קדשו כי כך הוא מסתמא ע"כ שאמר הבוטחים על חילם ובזוב עשרם יתהלכו כי מרבה נכסים מרבה דאגה ותמיד הולך בחשבות כמו שוטה כי כל מגמתו רק לאסוף ממון אח לא פדה יפדה איש אח כפרה חבבו איש תרה אותו מנית אסורים ולא

יתן נאלקים בצרו והוא שלא יתן ג"כ לדקה כי ממון חביב עליו ידעתי רק לקבץ ממון ולא חסר ח"ע כ"כ בחיים כזה יאמר כל השי"ת ויקר פדיון נפשם שאם יבלה עליו חולי הגם כי לדקה תכלה ממות אבל חיים כזה יהי' ביוקר לפדות ממיתה כי יחשוב השי"ת כי הלדקות שמכע עד עתה הן וחדל לעולם מה שחדל מתחילת בילדותו לעולם עד עתה ע"כ יעלה סכום גדול ע"כ ויקר פדיון נפשם לפדות ח"ע ממיתה כנ"ל :

והנה בעו"ה גם ירחים ושנים חיכם עומדי' בירחתם אם הוא בדבר הכוגע אל ממון וממון חביב עליהם מבופס וע"ד שפרשתי במקום אחר הקול קול יעקב דהייכו בתורה ותפילה הוא בחמת קול יעקב לעשות כהוגן אבל הידים בעסקי מו"מ דכתיב כחי ועולם ידי עשה לי את החיל הזה בעו"ה ידי עשו לעשות ערמה ומרמה ולא הכירו כדלעיל ובעו"ה זו הוא המאריך עליכו עול הגלות :

וזו לפע"ד שכיון דוד המלך ברוח קדשו שיר המעלות הייכו כשיה"י ישראל במדרגה זו יעלו מעלה ואמר בחמת הכה ברכו כל עבדי ה' כי יש בכל דור ודור לדיקים שעומדים בתורה ובתפילה אבל המה לדיקים העומדים בבית ה' בשעה שעומדים בבית הכנסת או בביתם בגלות שאין זמן מו"מ בגילה ע"כ עוסקים בתורה ובתפילה או פירש בגלות דהייכו בגלות אבל ירחתם הוא רק בבית ה' אבל בעת שעוסקי' במו"מ בהפכים לחיים אחר רק שאו ידיכם קודש שתעסקו גם במו"מ בחמונה ותבשו לדקה שאז יקדשו ידיכם בעשיהן וגם יברכו את ה' לגמוד תורה ולעמוד בתפילה דאם כה תעשה יברכך ה' מציון דאז ודאי יברך השי"ת אותכו מציון לקבץ לציון ברכה עושה שמים וארץ ויהי' שמים חדשה וארץ חדשה אכי"ר :

וגם דוד המלך התפלל על מידת הסתפקת בחומרו ה' רועי לא אחסר ר"ל שלא תעשיר לי הרבה רק די סיפוקי והכה אחר ר"ל דירקא מיגרר גרר ע"כ לא אכל ר"ח ירקא בעכיותו ופירשו ע"ד הקבלה כי סכנה יש בהוליל בילילים ממנו כי יש בתוכם כלולים רעים ע"כ התפלל דוד בנאות דשא ירבילני לאכול רק ירק רק על מי מנוחות יכהלני לאכול ירקות שים בהם כלולים טובים כי ירא אכי לנפשי פן נפשי יטובב שיזדמן לאכול דברים שים בהם כלולים רעים ע"כ אהלך ח"ו בדרך טובב ע"כ בקשתי יכחי במעגלי לדק למען שמו ודו"ק :

ומה שה' ממרוד רע מתחילתו עד סופו הוא מבואר כי בתחילה הפיל את אברהם לכבשן ע"כ נקרא אמרפל ואח"כ הי' ראש לבוני המגדל ואמרו בפרקי דר"א כי אברהם עבר לפני בוני מגדל והוכיח אותם מה אתם עושים למרוד על הקב"ה והשיב לו ממרוד אתה פרדה עקרה שאינו מוליד אז קילל אברהם אותם בשם ה' מיד וירד ה' לראות ובפרע מהם יע"ש ועתה בנלחמה זו ג"כ לא הי' רק על אברהם לבבוד במלודתו ע"כ שפיר מוכח שהי' בראשו מתחילתו עד סופו ונכה האלשיך הקדוש פירוש מ"ש פרדה עקרה וכו' הייכו הגם שאברהם מגייר אנשים ונשים מ"מ בהיכם של גרים הללו לא יעמדו באמונתם א"כ אינו מוליד אמונה יע"ש וכן מי כוונת הפסוק וכל הבאתת אשר חפרו ביתי אברהם שתמוש פלשתים הכוונה לפע"ד הייכו על אמונה שפתח אברהם מעייות החכמה להודיע לבני עולם שהשי"ת מגיח שתמוש פלשתים השתבשו דיעה זו להכחיש בזה ויעלאום עפר לומר מאחר שאדם קרוב מעפר איך יגיח השי"ת על שפל אדם כזה כנ"ל נכון :

פרשת לך לך

במדרש רבה פ' לך אל הירא אברם אנכי מגן לך הה"ד רשע עושה פעולת שקר זה ממרוד דזורע לדקה שכר אמת אברהם שנאמר אל תירא אברם עוד אמרו במדרש ירדפם יעבור שלום פסיעותיו של אברהם אביכו ג' מילין הי' שנאמר ירדפם יעבור שלום והוא תמוה וברלה דהכה יש להבין מאחר דכוונת אמרפל וחבריו הי' רק על אברהם לבבוד במלודתם כמ"ש רז"ל על פסוק וישבו אל עין משפט עין שעשה משפט בעולם בקשו לסמותה ברלה פירושו כי קודם בבא ח"ל לעולם אמרו שהשי"ת מחמת גדולתו ורוממותו אין כבודו להשגיח בעולם השפל וכמ"ש הרמב"ם ז"ל ברים הלכות עכו"ס יע"ש וא"כ לית דין ולית דיין ושכר ועונש לפ"ז אבל אברהם הודיע שהשי"ת משגיח בתחתונים וא"כ הכל נעשה במשפט ע"פ שכר ועונש וכמו שרחו השגחה פרטיות על אברהם שאמר לאליעזר אלקי שמים ואלקי הארץ שהודיע לברית שמשגיח בעולם השפל וזו עין שעשה משפט בעולם) א"כ שכל כוונתם הי' על אברהם למה לא התחילו מלחמה מיד עמו רק בא על לוט וע"י זה נתגלגל מלחמה עם אברהם וכבר רחיתי שאלשיך הקדוש הרגיש בזה יע"ש ונראה לתרץ כי זה ודאי ידעו כולם שהשי"ת עומד על ימין אברהם להציל רק הי' סוברים שזו כשאברהם עושה מלחמה בדיכו ע"כ לא התחילו עמו מלחמה כי ידעו שברם ע"כ עשו מלחמה בכבוד לוט והוא רשע א"כ הדין כיתן שיהרג ואם אברהם ירדוף אחריהם ונחמת קורבה שים לו עם לוט הוא עושה שלא כדין ע"כ יפול אברהם בידיהם ובאמת ראיתי בזו"ה שהקשה קושי' זו רק שתירץ שלא הלך רק לפדותו מן השבי בכל ממון שבעולם רק אח"כ כשראה שהשביה מקדמת לפניו עשה עמם מלחמה יע"ש :

ולפע"ד יש לומר לפי שראה ברוח קדשו שמלך המשיח יצא מן לוט ע"כ מסר נפשו עליו וזו רמז לוט בתורה יכידו ביתו שי"ח אשר הוא אותיות משיח עם מ"ם של אברם כי ראה ברוח קדשו שזה יוליד לוט עמו כשיתקן בוצז את נשמת מתלון ע"י רוח כמ"ש הזו"ה במגילת רות יע"ש ומחלון יצא מאברהם ע"כ אות מ"ם של משיח תקוע בשם אברהם והבן זאת כמה עמקו דרכי תורתיכו הקדושה :

ועוד אמרו במדרש שאמר אברהם אלך ואפיל א"ע על קידוש השי"ת והייכו כי ראה ברוח הקודש שכל כוונתו של ממרוד איכו רק על אברהם ומחמת שפרסם שם יתברך בעולם ע"כ היעד חרה לו כי ממרוד עשה ח"ע אלהות :

ועוד יש ליתן טעם ע"פ המדרש דבה שדרשו בתחילה חרב פתחו רשעים זה אמרפל וחבריו להפיל עני ואביון זה לוט לעבוח ישרי דרך זה אברהם ואח"כ אמרו שם דבר אחר חרב פתחו רשעים דרכו קשתם זה אמרפל וחבריו וכו' והוא דבר פלא מה חידשו כאן אחר ממה שאמרו בתחילה ובאמת היפה תואר מחקו מן הבדקא יע"ש וכי ראה כי דבר גדול דברי' בזה כי בתחילה פרשו שכל עצמו של מלחמה לא עשו רק לתפוש אברהם במלודתם ולא הי' כוונתם על לוט בכלל ע"כ קראו אתי לוט עני ואביון כי מה להם לנעשות מלחמה עם לוט שהוא עני ואביון רק כוונתם הי' לעבוח ישרי דרך זה אברהם אבל אח"כ פרשו שכוונתם של מלחמה זו לשלוט על ישראל ד' מלכיות כמ"ש שם במדרש ע"כ פי' כוונה מיוחדת על אברהם שהי' כח ד' מ' על ישראל ועל לוט ונחמת שראו בשלבמיכיה שלהם שמשיח יצוא מלוט :

והנה חרב הורג מקרוב וקשת הורג גם מרחוק וע"כ לפי דרך הראשון לא דייקו הך דדרכו קשת אבל לפי ד"א אמרו חרב פתחו רשעים דרכו קשתם זה אמרפל וחבריו

וחביבין כי המלחמה הי' סימן על ד"מ וימלך משיח ע"כ דרכו קשתם להרוג מרחוק וע"כ לפ"ז פרשו להפיל עכי ואדיון זה לוע ומלך המשיח דכתיב ב' עכי ורוכב על החמור ולעבוה ישרי דרך היינו הלדיקים שב"ד גליות כנ"ל ככון מאוד וזו כוונת המדרש ירדפם יעבור שלום שיהי' שלום בעולם ב"ג וזו שפקע להלחם עם ד"מ אלו ב' מעמים ב' עמים מבואר במדרש והי"ג בשביל מלך המשיח וע"כ עשה הש"ית בעלמו מלחמה כדי לרמז על העתיד ב"ג :

ותקרא שם ד' הדובר אליו אתה אל ראי כי אמרה הגם הלום ראיתי אחרי ראי וראה כוונת הפסוקים בראות הגר שהגיעה למדרגת נבואה גבהה דעתה לומר שלא היתה נבואתה ע"י מלאך רק שראתה בשכינה והוכיחה דברי' שכך הוא כי ידוע שאין מלאכי א"י הולכים לא"ל כמ"ש רז"ל גבי יעקב ע"כ ותקרא שם הדובר אלי' אתה אל ראי כביכול שהשכינה בעלמה נראה אלי' והוכיחה דברי' כי גם הלום ראיתי אחרי ראי וכי אפשר לראות בכאן באותו ראי' ונראה כמו שראיתי אלא אברהם אם הי' ראי' מלאך הרי ראיתי אלא אברהם מלאך של א"י וכאן הי' שבורה שהוא א"ל א"כ הוא מלאכי הפחותי ערך ממלאכי א"י א"כ איך אפשר לי לראות בכאן באותו מראה שנראה לי בא"י אלא שהיתה השכינה והיא דברה עמי ע"כ אמרה אתה אל ראי · ובאמת לא כך הי' כי אמרו חז"ל מעולם לא נזקק הקב"ה להשיח עם אשה יע"ש ומכ"ש כאן שנאמר בפירוש וימלאה מלאך ה' ע"כ כדי לבאר הדברים שלא כן הוא ע"כ קרא לבאר ר"ל שהשי"ת קרא ע"י עשה רציונו באור באר לאי רואי שהוא הבאר שמלאך קיימא נראה אלי' כדברי התרגום ולא השכינה ואי משום קושי' שלה הלא בין קדש וברד ושם הוא א"י כמ"ש התוס' ריש גיטין שאין זו רקס ואבר המבואר במשנה יב"ש וא"כ שפיר אפשר דאותו מלאך שראתה אלא אברהם

גם כאן ראתה אותו מלאך עלמו כנ"ל ככון :

ועוד אפשר לומר כי אמרו חז"ל אין הנבואה פורה בא"ל אם לא על המים או אם כבר התנבא בא"י והנה הגר גבהה דעתה לומר שגם אלא אברהם אביו ראתה מלאכים ורגילה בדרכי הנבואה והוכיחה דברי' ואומרה אתה אל ראי לשון הוה שרגילה אני בדרכי נבואה כי אמרה הגם הלום ראיתי מה שראיתי פה נבואות בא"ל הוא מעשה אחר ואי אחמת שראיתי כבר אלא אברהם וזו הגם הלום ראיתי לשון בתמי' וע"כ לעמן כאם על פני קרא לבאר לאי רואי ור"ל לעולם שלא ראתה נבואה מעולם רק פעם זו בלבד רק שהי' על הבאר של מים שם עהרה אפילו בא"ל והא דלריכין לכל זה משום שהוא בין קדש וברד שהוא א"ל כשיעת רש' בגיטין יע"ש ועפ"ז אפשר לפרש דברי המדרש ריש פ' לך הה"ד החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים אשר בעיר מעשרה דורות שמנח עד אברהם מכולם לא דברתי עם אחד אלא עמך נראה הכוונה בזה שהי' קשה למדרש למה כתיב ורא כמ"ש גבי שאר מראות הנבואה וע"כ ל"ל משום שהי' א"ל ואינו כדאי לכך א"כ קשה בפעם הראשון איך דיבר השי"ת עמו וגם עם עשה במלריים ובהר סיני שכולה הוא א"ל ע"כ ל"ל מה שטוגע לבלל אחי ובפרט שקבל מעשה כנגד כל ישראל ע"כ שפיר יאול עלי' מראות נבואה אפילו בא"ל :

וא"כ לפ"ז י"ל גבי אברהם אביו שהרי אמרו רז"ל י' דורות מנח עד אברהם שקבל אברהם שבר כולם והרי אברהם דיבו כרבים וע"כ שפיר אל עליו הנבואה אפילו בא"ל ומה שזכה אברהם שהי' דיבו כרבים היינו מפני שהכנים רבים תחת כנפי השכינה ופרסם אלוהותו ובדרך זו כוונת המדרש הה ד' החכמה תעוז לחכם ר"ל מכה חכמה יתרה שהי' באברהם אביו שהמשיך על עלמו זכות הרבים מכה שזיכה הרבים מכח זה נוסף לו עוז מעשרה שליטים היינו שבר עברה שמנח עד אברהם שהשי"ת לא דיבר עמם הגם שהי' בא"י כי לא הי' ראוי לכך אבל אברהם קבל שבר כולם ודיבו כרבים ודוק :

מדרש רבה בפ' וירא כתיב אם אמאס משפט עבדי ומשפט אמתי ברוגם עמדי מה לעשה כי יקום אל אמר אברהם לולי שמלתי את ישמעאל מהיכן הי' השי"ת נגלה עלי הה"ד אם אמאס משפט עבדי וגו' יע"ש והוא תמוה למה יגרוס מילת ישמעאל בנו לגילוי שכינה לבקר המולה ועוד אמרו על פסוק וארא שומעת פתח האהל והוא אחריו זה ישמעאל יע"ש וארא לפע"ד שחז"ל גילו בזה סתרי' של תורה עפ"י מ"ש הזר"ה בסוף פ' וארא כי ד' מאות שנה עונן שר של ישמעאל מאחר שאומה שלו ג"כ מהולים יהי' להם חלק בהשי"ת והשיב השי"ת כשהי' א"י חרב מאין יושב ישראל יתישבו הישמעאלים בתוכו ואמרו עתידים בני ישמעאל לישב בתוכו זמן רב והוא יגרוס לעבב בילת משיח לדקיבו והנה עוד שפרשתי מה שנקרא באר לחי רואי כי הוא מידת יסוד אות ברית והנה הגר שבראה שמלאכים שנראה לה הכל בזכותה ע"כ קרא השי"ת לבאר באר לחי רואי להודיע שבקר בימינה רק מה שנראו לה המלאכים הוא בזכות לחי רואי כי השי"ת ראה זכות מילה שיקבל על עלמו ישמעאל ע"כ הבטיח אותו השי"ת גם שלימה על ישראל זמן רב כמ"ש והנה אברהם אביו ודאי ידע מכל זה כי נביא הי' שאם ימול את ישמעאל יוכרך הגלות לבני ישראל רק שבעה בהשי"ת שהכל לעובת ישראל להתיך הזיהומא ע"כ על אותו ומחמת שראה השי"ת כושר לבו שהשליך על הקב"ה יהבו ע"כ וירא אליו ה' לבקר את המולה כי הי' מלער על לרת ישראל מחמת מילת ישמעאל ע"כ נגלה אליו השי"ת להפיק לעבו ולהודות לו שהכל הי' לעובה וע"כ לפ"ז דברי המדרש פשוטים כי לולי שהי' מל את ישמעאל מהיכן הי' ה' נגלה עלי כמ"ש ע"כ בא אליו עם המרכבה להודות כמה גדלה מעלתו ממדרגת מלאכים כמ"ש והוא עומד עליהם וכו' כן ע"י לער הגלות יזכו עמו ישראל למדרגה זו כמ"ש כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל :

והנה מיכאל המלאך הי' ראש המדברים בכאן בא לבשר את שרה והוא אפערופוס של ישראל וכתוב בעת ההוא יעמוד מיכאל שר הגדול העומד על בני עמך ואמר רז"ל ועלו מושיעים בהר ליון וכו' זו מיכאל וגבריאל יע"ש ועפ"ז הפרשה בזה הדרך שיהי' הפשוט והפלימיות הכל אחד כי שם שרה מורה שהוא שרה על כל העולם כפרש"י והנה השי"ת שלח לבשר את שרה להגיד מראשית אחרית כי מעשה אבות סימן לבנים כי בלאורה דבר תימה למה החזיר השי"ת שרה לימי נעורותי' הלא השי"ת כל יכול הוא להולידה בימי זקנתה · רק זאת היתה לבוונה מיוחדת כי השי"ת הגיד הדורות מראש כמו שרה שבתחילה הזקינה ואבדה תקותה כמ"ש עי מילל לאברהם הליקה בנים שרה ואעפ"כ החזירה לימי נעורותי' ולבדה את ילחק כמו כן סימן לבניו שיחריבו בגלות מאוד עד שיתיאשו מן הגאולה ואח"כ פתאום יבא הגואל מלך המשיח ויוחזרו ישראל לימי עדנם ובזכות שאת וז"ל דברי המלאך מיכאל שאמר טוב אשיב ולא מליבו שחזר רק דבריו הי' לעתים רחוקים כי מיכאל שר הגדול יעמוד לימין ישראל ואז יהי' דהיינו כלל ישראל לשרה אשתך שיהי' כלל ישראל בשרה ואמר הפסוק ומאת שהדברים המה נבואה שתומה ע"כ שרה שומעת פתח האהל והוא אחריו שאז יהי' מפלתו וכמ"ש במדרש על

פסוק

פסוק והכה גם הוא אחריו אחרון כיתפה ביד רשע פני קופצי יכסה יע"ש שמילת אחריו מורה על מעלה ומכלל לאו עפה שומע הן שעד בילת מעיה יה' ישמעאל במעלה עליונה :

וזו שאמרה שפה אחרי בלותי היתה לי עדנה והייתי זקנה זמן ארוך כזה מבלי להוליד זו מורה חיו שאדוני זקן כלפי מעלה אמרה כך שכביכול זמן ארוך יה' ישראל בגלות ונראה כאלו זקן מלעשות לנו נסים ע"כ מלאו מעי חגאלה מי יודע לבת כזאת באריכות הגלות אם יתנו ישראל לב לשוב וח"ו יבתקנו ישראל בגלות ע"כ אמר הש"ת למה זה לחקה שרה לאמר האף אומנם

פרשת וירא

ויסע משם אברהם ארצה הנגב במד"ר פ"כ"ג אמר ר"ח ב"ר עבר הוית קמי כיסתא דליפורין שמעית מיוקא יתיבין וקריין ויסע משם אברהם אמרתי כמה גדולים דברי חכמים שאמרו הוי זהיר בגחלתן שלא תכוה שכשיכתן וגו' וכל דבריהם כגחלי אש שמשעה שפירש אברהם אבינו מלוט היתה פרישתו עולם יע"ש והיא ממוסר הבנה מאוד ולאיתי למהר"ם יפה שדחק מאוד ולא העלה בלוש יע"ש ונראה לפע"ד הכוונה לפי מה שדרשו לעיל בפ' לך הפרד נא מעלי כשם שאין הפירוד יכול לקלוט

הזיע כך אי אפשר לאותו איש לדבק בזרעו יע"ש :

ועוד דרשו הז"ל שם פ' כ"א לתאוה יצחק נפרד זה לוט שהי' מתאוה לבנותיו בכל תוקפי יתגלגל שבתרחק מלבוא בקהל ואין לך שבת ושבת שאין קולאין מפרשת לוט יע"ש וכתבו המפורשים שהי' דרכם לקבות בכל שבת כדי להזהיר לעם להתרחק מעריות - והנה אברהם אבינו ודאי לא כיון לזה כשאמר ללוט הפרד נא מעלי שיתרחקו זרעו מלבוא בקהל רק הש"ת הזדמן לפיו לשון פזה להורות מה שיעלה לו לעתיד וזו כוונת חז"ל הוי זהיר בגחלתן כי כל דבריהם כגחלי אש ר"ל כמו גחלי אש הנופל על איזה מקום הוא שורף הגם שנזרק בלי כוונה אז שלא ידע הזורק שהוא אש כן תהי' נזהר מפי ת"ח מהגם שלא יכוונו לקלל אותו מ"מ אש נזרק מפיהם דבר הסובל קללה הוא מתקיים ושורף בלי כוונה והנה אברהם גודלי שלא רצון הלך לגרר להכנים א"ע לסכנה דבשלמא למגרים הלך מפני הרעב אבל למה הלך לגרר לאביימלך רק ודאי דעתו של אברהם להתחבר א"ע ללוט שהי' אוד מוצל מהפיכה סדום כי ודאי אהוב הי' אצלו מאוד דהרי הכנים א"ע בסכנה גדולה להלחם עם ד' מלכים עבורו ובן כתב הזו"ה יע"ש וא"כ למה פנה מעם ואמת כי אמרו במדרש שפנה מפני הריח רע שאמרו הבריות לוט בן אחי אברהם בא על בנותיו רק גם בשביל זו לא הי' לו להכנים לסכנה ע"כ סובר המדרש בשידע אברהם שלוט בא על בנותיו וידע שמכח זה יהי' אסורים לבוא בקהל ושם אברהם על לבו שמתקיים בו דבריו שאמר הפרד ודבריו הי' כגחלי אש לוט וע"כ שהשם יתברך שמו הזדמן להתקיים דבריו ע"כ ידע שאין רצון הבורא שיהי' עמו עוד ע"כ מחויב הי' לקיים דבריו שאמר הפרד פרידה של עולמות כי היתה מ"ה שלא יתחבר עוד עמו וזו כוונת המדרש ששמע ר"ח תבוקות שקורין ויסע אברם משם אצלה הנגב והייכו שהי' מסדרין לעלמן הפרשה שקורין בכל שבת מעשה לוט כמ"ש לעיל והי' קורין עמו גם פסוק זה והי' קשה לר"ח מה שייכות לפסוק זה למעשה לוט ע"כ תירץ לעלמו דפסוק זה חיבור למעשה זו כדי שלא יקשה על אברהם איך הלך לגרר והכנים א"ע לסכנה אבל לפ"ז יבואר כי מכח מעשה לוט הלך לגרר שלא רצה להתחבר עמו כי ראה כי כך בגזרת

הש"ת ועכ"כ שפיר פתח ודרש גדולים דברי חז"ל שאמרו וכל דבריהם כגחלי אש ודברי המדרש נכונים בפ' וירא ויהי' בשחת אלקים את ערי הככר ויזכור אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה בהפוך את הערים אשר ישב בהן לוט יש להבין מה זכירה וזכות הי' לריך לזה שילך מכאן הלא גם בהלך משם לא הי' לו הרוחה גדולה מאחר שכיומן מוכח מזה שעדיין הי' בסורו וגם דברי הפסוק עצמו אינו מובן בכפל הדברים בהפוך את הערים אשר ישב בהן לוט כי מיותר כי מי לא ידע בכל אלה ונראה שהמדרש הרבים בקושי' זו וע"כ אמרו במדרש רבה אשר ישב בהן רבבן אמרו שהי' מלוה להן בריבית ונראה שרצו לחרון זאת מחמת שהי' שם מקום עבירה מלוה בריבית ע"כ הי' עליו קטרוג איך יהי' כילא מ"ש הוא משאר אנשי סדום וע"כ זכר הש"ת זכות אברהם ליצא משם שלא יהי' במקום שעבר עבירה ולא יהי' עליו קטרוג ככ"ל אבל לפע"ד נראה דרך אחרת בזה ובזן תחילה דברי הפסוקים אחדה לא ואחלה וגו' מה יריבה הי' שם וגם מה שאמר עשו כלה ואם לא אדעה אין לו פירוש כלל וגם במה שאמר ויבאו שני מלאכים סדומה בעיבר אין לו ביאור בתחילה קראו אנשים ואח"כ מלאכים ומה שחרלו בזה במדרש והובא ברש"י ז"ל איט מספיק דהרי אח"כ בזה הפרשה מיד קראו הכתוב אנשים באמרו וישלחו אנשים את ידם וכו' ועוד אמרו בבראש ג"כ אין לו ביאור כי מלאכים בפריחה אחת יבאו מקוף עולם ועד סופו ובבר עמד המדרש והובא ברש"י ולפע"ד נראה בכל זה דרך אחרת אשר יובנו כל הפסוקים באר היטב והנה לבאורה יקשה מאוד שלבי הנראה תפילת אברהם לא הועיל כי סדום נהפכה וא"כ הודעה זאת לא היתה רק לכבוד אברהם להודות שאין הש"ת עושה בלתי הסכמתו וזה לבאורה אינו מובן כלל ע"כ נראה כי הש"ת רצה להפוך את סדום מפני שיד עני ואביון לא החזיקו ולא עוד שהרגו את אורחיהם במיתה משונה כמ"ש רז"ל ע"כ רצה הש"ת לנסות אותם עוד הפעם בשעת גמר דין לשלוח לשם מלאכים בדמות אנשים לראות ולהראות לכל בני עולם כי אם יחזרו בהם עתה ואע"פ שלא יתנו להם לאכול עכ"פ אם לא יקללו עליהם להורגם ידחס הש"ת עליהם ויהיה כאלו עשו תשובה אבל אם יעמדו במרדם גם עתה יכירו וידעו כל יושבי תבל כי הש"ת לריק בדינו להפוך אותם עם הערים והנה מלאכי מעלה המה רוחניים וכשמתלבשים בדמות אנשים כביכול המה קנים להתלבש ביסוד רוח ואם וכמ"ש בזו"ה בפרשה זו והנה שלוחו של אדם כמותו והרי הוא במקום משלחו על כן זאת הודיע הש"ת לאברהם כי הנך מלאכים הי' מלאכי מרכבה כידוע ע"כ אמר הש"ת הגם שהמה מלאכים אעפ"כ אדרבה כל וכביכול ירידה הוא זאת להתבשם בפני אנשי סדום שירחו אותם כדמות אנשים ואראה הכלעקתה

על ידה אחת כפרשי ע״כ עתה ילכה לנסות אותם האם נעשו את הדבר הזה. כלה והיינו מנהגי לעשות עוד כך רק לנסות ודרך זה לעשות עוד כך. אז ואם לא ר״ל אז בדרך הטבע שיוסיפו לעשות רב כזה ע״כ אנו שני דרכים אם חזרו ומעשיהם הרעים אז לא אדעה אודיע הדבר זה לכל בני עולם במה שאשלח מלאכים שני בדמות אנשים וע״כ אמר הפסוק מיד באותו זמן שהיבר הש״ת זאת חזרו להיות כדמות מלאכים אבל מיד כשאמר הקב״ה הדבר הזה ויפנו משם ר״ל הפכו א״ע מדמות מלאכים לדמות אנשים כי הלכו סדומה :

והנה כשמוע אברהם אבינו דברים הנ״ל וראה מעשה שהלכו לסדום בדמות אנשים אמר הפסוק שאעפ״כ אברהם הי׳ בטוח ברחמי הש״ת שלא יהפוך את סדום חו אברהם עודנו עומד לפני ה׳ ר״ל אע״פ שראה הדין מתוח כנד סדום אעפ״כ עודנו עומד לפני מידת הרחמים שירחם הש״ת עליהם והתפלל עליהם והנה תפילתו לא הועילה כלום אעפ״כ הועיל תפילת צדיק בתרתי כי אנו הי׳ באו בדמות אנשים מיד בבואם לעיר הי׳ מקיפים אנשי סדום לגרש אותם או להרוג אותם לפי דעתם ולא הי׳ בא לידי זה שיראו אותם לוט ויקיים הכנסת אורחים אשר בזכות זה כילל משם ע״כ בזכות שבא אברהם לסדום בדמות מלאכים ולא ראה אותם שום אדם רק לוט שפקח אנקי׳ את עיניו ועוד מעלה שבאו בערב בשעה שבני אדם מלוים בבתיהם לשבוב וע״כ עד שכתודעו לאנשי סדום שיש לוט אורחים כבר אכלו ושתו וקיים לוט הכנסת אורחים שבזכות זה כילל רק אח״כ כהרשיעו ומעשיהם לנגוב הבית הי׳ בדמות אנשים כדי שיראו אנשי סדום מעשיהם יותר בכדי ליפרע משם כנ״ל :

ולפע״ד יומתק לאיך כל רואה כי הוא לאמיתה של תורה והנה הש״ת הגיל את לוט בשביל שראה ג׳ פרידות עובדות וכמ״ש רז״ל מלאתי דוד עבדי היכן מלאתי בקדוש שנאמר קח שתי בנותיך הנמצאות יע״ש וזה העיקר אשר כל בית ישראל נכנה עליו מלכות בית דוד ומלך המשיח והי׳ לריך דוקא שיבוא לוט אל בנותיו כמ״ש המקובלים שהי׳ כביכול נשמת דוד משוקע בנוותיה ע״כ הי׳ לריך מקום פנוי כדי שיתן הש״ת נשמתו לשם שיקבור מאחר שהיא מקום פנוי כזה אין לו תקנה לגאת משם :

והנה בתחילת השקפה הי׳ נראה לי כי לוער לא נהפכה וכמ״ש אומנה כא אבל משמעות המדרש דבה אינו כך שאמרו על פסוק ויהפוך את הערים האל ר״ל בשם ר״ש בר נחמן חמשת כרכים הללו הי׳ יושבות על נור אחד שלא מלאך את ידו והפכן שנאמר בחלמיש שלח ידו וגו׳ מבואר מזה כי גם לוער נהפכה והרבה ריוח והלכה לפניו להגיל את לוט הנס שנהפך לוער :

והנה הש״ת הזכיר זכות אברהם שילא בשמת דוד המלך מן הקליפה ע״כ רצה הש״ת להביא בנות לוט שיקבלו שלא בשאר כלום מאנשי עולם כמו במבול ע״כ אמר הכתוב ויהי בשחת אנקי׳ את ערי הככר ויזכור את אברהם וישלח את מתוך ההפכה וכשילא לוט עם בנותיו הביאו להכירו כי בהפוך את הערים אשר יש בהן לוט ר״ל שכל הערים נהפכו גם לוער וע״כ הי׳ סבורים שכל העולם נהפך וע״כ מכח זה ילאו למערה ומכח זה מוכן מוחב אשר ממנו דוד המלך ומלך משיח וע״כ הי׳ לריך לזה לזכור זכות של אברהם כמ״ש וזו ג״כ מ״ש הש״ת המכסה אני מאברהם אשר אני עושה כי רצה הש״ת שיתפלל אברהם שיועיל על הגלת לוט ובנותיו כדי שיבוא מזה מלכות בית דוד ומלך המשיח וזו שאמר כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה׳ לעשות צדקה ומשפט והייט כמו שהוא תובע ממני לעשות צדקה עם

סדום שיהיה עכ״פ לטוב וזה יבדוק לעתן הביא ה׳ על אברהם את אשר דיבר עליו לעתיד ודו״ק :

אחרי כותבי זאת מלאתי לבעל עקדה שכתב ג״כ בפירוש מילת אחרה היינו בשליחת המלאכים לשם לנסות אותם אם יעמדו במרדם וע״כ חלק על הרמב״ן ז״ל שאין הקב״ה מנסה את הרשעים יע״ש אבל דברי הרמב״ן ז״ל נכונים וברורים המה כי כן מבואר במדרש רבה בכמה מקומות על פסוק ה׳ לדיק יבחן ולא קשה מכל המקומות שהקשה בעל עקדה על זה כי גבי סדום שלח הש״ת מלאכים כדי לנסות את לוט ולברר לדקתו כי קיים הכנסת אורחים וע״כ כדי להגלל מגזרת סדום וכן לגבי אנשי סדום לא הי׳ על לד נסיון רק כדי לברר לכל בני עולם רשעתם כי עדיין עומדים במרדם כי ע״י אורחים אחרים לא הי׳ אפשר לברר כי מנעו מלילך לשם כמבואר בחייב וכן הנסיון בזמן הי׳ גם כן להורות לדקת אביקים שיעמדו בנסיון ולא ילאו לנקוע בשבת רק ממילא יתברר ג״כ מי שירשיע ויחלל שבת ודברי הרמב״ן ז״ל דברי אלקי׳ חיים המה ובעל עקדה התחיל קלת בכוונת הכתובים ע״ד שכתבתי אבל קליק מינה כדמסיק תעלה מדי׳ כרבא יע״ש. וכן מלאתי לברבנאל ג״כ שכתב קלת דברי אלה וכן האלשיך הקדוש כתב שמן מנהו ת״ל הייתי בר מזלם בזה אבל לא בילר אחד מהם הדברים באופן נאות בפירוש הפסוקים כאשר בארתי כאשר ירצה המעין ודו״ק :

ומ״ש ויפנו משם אנשים יש לפרש כי הש״ת זימן המלאכים לשעודת אברהם כי אברהם מידתו חסד ע״כ ע״י אכילתם המתיק מלאכי גבורה וגבורה בהם מידת רחמים רק עתה כשאמר הש״ת אברהם לא וגו׳ ויפנו משם אנשים פנו א״ע ממדרגה שהי׳ מקודם ובאו למידת גבורה וילכו סדו׳ ודו״ק :

ויתפלל אברהם אל אנקי׳ וירפא אנקי׳ את אבימלך אמרו במדרש מתחילת הספר עד כאן לא מליבו כלשון הזה כיון שהתפלל אברהם הותר הקשר והוא תמוה ונראה כי אמרו במדרש ג׳ פעמים כתיב לך לך מאלכך ולך לך אל ארץ המורי׳ ואינו יודע איזה מהם חשוב כיון דכתיב ולך לך אל ארץ המורי׳ הוה אמר הכתי׳ חשוב. מן הראשונה וגם זה תמוה מאוד וכבר אמרתי בזה ונראה כי מידתו של אברהם אבינו הי׳ מידת חסד ע״כ כתיב אלכו הלוך ונסוע הנגבה כי כל מנסעיו הי׳ להגביר מידת דרום שהוא ליתין מידת חסד רק מאחר שמידתו כך הי׳ ע״כ הי׳ מקרב הכל גם את הרשעים וע״כ הי׳ מתירא שהרג אמרפל וחבריו מפני שהריגה לבבר קולים הוא נגד מידתו ומידת חסד וע״כ הולרך הש״ת לומר לו אל תירא אברם אנכי מגן לך כי הבערת קולים מכרס וכן בשלח את ישמעאל עם הגר כתיב וירע בעיניו על אודת בנו כי הוא נגד מידתו עד שהולרך הש״ת לו אל ירע בעיניך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה ואמרו בזוה״ק כי בשעת עקדה נשלם מדתו של אברהם כי עקד יצחק ונכלל גבורה בחסד וזה מידה שלימה כלל למעלה הכל כלולים זה בזה כידוע ונתנו בזה סימנא כי אים לבן ביותר אינו נאמר למרחה אבל אם נכלל בו מרחה אודם הוא בתבלית היופי כן אברהם אבינו כל זמן שלא נכלל בו מידת גבורה לא נשלם במידתו אבל אחר שעקד את יצחק בני ונכלל גבורה בחסד הי׳ שלם ע״כ אמר בזו״ה אברהם אברהם קדמאי לא שלים בתראי שלים :

ואו כוונת המדרש כי הש״ת אמר לאברהם אבינו לך לך מאלכך ר״ל לך למדתך מידת חסד ע״כ תלך לא״י ושם תעשה חסד עם הבריות ולהכניסם תחת כנפי השכינה אבל כאן אי אתה זוכה לבנים כי שם הי׳ התגברות הטומאה מאוד מחמת ממרוד הרשע ע״כ לא גירים וזו הבנים של הצדיקים כמ״ש הנפש אשר עשו

בחרן והנה דבר מאכל הגם שהוא עוב מ״מ אם אין בו בשמים עדיין חסר שיה׳ עבושם וזו דברי המדרש ג׳ פעמים לך לך שתלך לפי מידתך אבל איני יודע איזה מפני חביבה הראשונה מפני שכל התחלות קשות או השני על עקדה מפני שהוא גמר של עשרה נסיונות כשהוא אומר לך לך אל ארץ המוריה׳ שהוא לשון בשמים כמו מור ולבונה הוה אומר כי השני חביבה מן הראשונה כי בכל הנסיונות עדיין לא הי׳ מידתו מידת חסד מבושם אבל עתה ככלל בגבורה ונעשה מבושם כתיב וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם ברחה הכוונה בזה בתחילה כתיב ויקח שני נעריו עמו והיינו כי אברהם הי׳ סובר בתחילה כי מאחר שהולך לשחוט את בנו בשביל לוי הבורא יתברך שמו ע״כ עוב לפרקם שמו ברבים כדי שילמדו עד היכן מגיע עבודת השי״ת ולמסור את נפשו וגופו אליו ע״כ לקח ג׳ נעריו אבל לבסוף הי׳ חושש אברהם אולי ימנע בזה כבוד מלכות שמים כי מחזי כיהורא כי אדם ירחם לעיניים ויאמר שעשה כן רק להראות איך עבודתו להשי״ת ובפרט שאמת שלא שחטו ובודאי יהי׳ מקום לומר שלא עשה הכל רק לפיים ע״כ שם אברהם עצות בנפשו שעוב יותר לעבוד את השי״ת בהתבודדות:

וז״ל הפסוק וישא את עיניו דהיינו עין שכלו וירא את המקום ששם יעבוד את השי״ת הוא מרחוק שיהי׳ בריחוק מקום מעיני אדם כי זאת ברלה יותר לפני השי״ת ע״כ אמר לנעריו שבו לכם פה וגו׳ ואני והנער נלכה עד כה הכוונה שילך עם ישראל עד שיקבלו אחדות הבורא עליהם באהבה גמורה ולמסור נפשם על יחוד שמו הגדול כי פסוק ראשון שמע ישראל וגו׳ הוא כ״ה אותיות וזו ונלכה עד כ״ה לקבל יחוד מלכות שמים ונשתחוה היינו מסירת הנפש שהוא מורה השתחוי׳ על זה להיות ככנע וכפוף לגוי הבורא ית״ש ע״כ אמרו חז״ל הכל בזכות השתחווי׳ יע״ש וזו שאומר לו השי״ת עתה ידעתי ר״ל ברך אני יודע ממעשה עקידה שלא רלית לעשות מעשה ברבים כי ירא אלקים אתה זה הי׳ מלך הירחה גדולה וזו לא חסכת את בנך את יחידך ממני ר״ל שכל המעשה שעשית אינו יודע שום אדם רק אני יודע וזו מחמת ירחה גדולה שבך כ״ל:

במדרש רבה פ׳ וירא פי׳ כ״ו אברהם קרא אותו ירחה שנאמר ויקרא אברהם שם המקום ההוא ד׳ ירחה שם קרא אותו שלם שנאמר ומלכי צדק מלך שלם אומר הקב״ה אם אני קורא ירחה כשם שקרא אותו אברהם שם אדם לדיק מתרעם ואם אני קורא אותו שלם אברהם אדם לדיק מתרעם אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם ירחה שלם ירושלים והוא המוה מאוד מה תרעומת שייך בזה וכי לדיקים כאלה קנאה שנאה יש ביניהם וברחה בהקדם דברי המדרש רבה פ׳ ויגש הנה מלכים נועדו יחדיו זה יהודה ויוסף עברו יחדיו זה תמולא עברה ע״ז וזה כתמולא עברה ע״ז המה ראו כן תמהו ויתמהו אנשים אים אל רעהו נבהלו נחפזו שנאמר ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו רעדה אחזתם שם אלו השבטים אמרו מלכים מדיינים זה עם זה אנו מה איכפת לן יע״ש וכבר נתקשה הגאון בעל יפה תואר מה ענין דבר יהודה ויוסף לשם שמדבר מענין ירושלים ובה״מ כמו״ש לעיל מיני׳ אלקים בארמותי׳ נודע לשבט הנה מלכים נועדו וכן מה שאיים ברוח קדים תשבר אניות תרשיש וגו׳ אין ענין כלל לפי דברי המדרש וברחה בהקדים דברי מדרש רבה שם אחי לנו מיוסף הדין אחי לנו מיוסף התוכבה יוסף קטנן של שבטים הי׳ לא יכלו אחיו לענות בתוכחתו הה״ד ולא יכלו אחיו לענות אותו מפני נבהלו מפניו וגו׳ כשיצא הקב״ה ויוכיח כל אחד לפי מה שהוא עאכ״ד:

ונראה פירושו דהנה כבר כתבתי בדרושים שלי מה שיוסף העליל עליהם בכסף ובגביע כל כוונתו לשם שמים כי ידע בעוב כי הוא עין פלולי מה שעשו אחיו במכירתו ע״כ רלה לגערם בכדי שיהי׳ להם כפרה וא״כ לאחר שנתוודע להם יוסף הי׳ להם מיד ליפול עליו ולחבק ולנשק אותו אחרי רואם שכוונת יוסף לעובתם הי׳ שלא יהי׳ להם עונש על מכירתו וע״כ ל״ל שהם הביאו להיפוך שיוסף ליערם להכאיב את נפשם ולנקום מהם נקמתם גם אח״כ אמרו לו לו שעמנו יוסף וגו׳:

וזו כוונת המדרש יוסף קטנן של שבטים הי׳ היינו שרלה להקטין חטא של שבטים מה שעשו בו שיהי׳ להם כפרה לעפ״כ לא הי׳ יכולים לעמוד בתוכחתו שהי׳ תוכחת של אהבה והמה דנו להיפוך שנאמר ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו ודנו אותו לכף חובה ע״כ הי׳ מתיירלים ממנו כשיצא הקב״ה ויוכיח כל אחד לפי ענייניו שיש מי שאולא הקב״ה יקוריס עליו לכפר על עונותיו והוא מבטע בהם ואומר מה זאת עשה לי אלקים הרי יש פושעים שבריאים אוכלים ויש מהם שאינם מרגישים כלל שהוא עינם רק אומרים שמקרה הוא ודרך העולם בטבע ע״כ לכשיוכיח השי״ת אותנו על זה אני לאותו בושה וכלימה כנ״ל וזה ברלה כוונת המדרש דלעיל והיינו כי בעו״ה כתארך לנו הגלות מאוד מאוד וכמה גזירות וקשות עברו עלינו בגלות המר הזה ויקורים:

והנה בני קרח בבואתם על הגלות האחרון הזה והי׳ קשה להם מאוד ע״כ הרחה להם השי״ת בהשפיע עליהם רוח קדשם ומילתם על לשונם ואומר אלקים בארמותי׳ נודע למשגב ר״ל שלא יעלה על הדעת שהשי״ת עזב אותנו מחמת שישראל עבדו ע״ז ע״כ תהי׳ ח״ו כמו עיר הנידחת שהוא תל עולם לא תבנה עוד כי אמרו חז״ל ירושלים לא נחלקה לשבטים וע״כ אינו נעשית עיר הנידחת כמבואר בפ״ק דיומא יע״ש וזו אלקים בארמותי׳ שירושלים היתה חלקו של השי״ת מפני מה עשה השי״ת כך הוא נודע למשגב ותוקף גדול יש בדבר זה כי מכח זה אינו נעשה עיר הנידחת וע״כ בוודאי לא אבדה תקותינו שבוודאי יקבץ גליותינו ויחזיר שכינתו לציון במהרה וכי תקשה א״כ מה זה אריכות הגלות כ״כ אחרי שישראל סבלו כמה צרות ושפיכות דמים וכי לא די בזה הכלה אתה עושה את שארית ישראל ח״ו ע״כ אמרו בני קרח ברוח קדשם שבוודאי אם הי׳ ישראל מרגישים בתוכחתם ואמרו אך את זאת עשה אלקים לנו על עונותינו ע״כ נחזור למועד בוודאי כבר הי׳ בא מפיה אבל בעו״ה אנו הולכים עמו בקרי מקרה הוא לנו ואינו משימים אל לב לשוב ואדרבא חוטאים אח״כ ביותר כמו שאנו רואים בעינינו לאחר כמה וכמה שעברה עליהם בשנה העברה ובשאר שנים עוד מגרע גרע כי רבו כמו רבו מחללי שבת בפרהסיא והחנות פתוחה יום השבת כמו בחול ומכל מו״ע וע״כ ברחות בני קרח בבואתם דבריה כאלה ע״כ שמו פניהם לבקש רחמים מאת השי״ת ואומר מה חידוש הוא מבני אדם אשר אסורים בזיקים בכבלי הגלות זמן אחרון כזה ועיניהם לא ראה שום כח הלא גדולה מזו שורש ישראל שבטי יה אשר עיניהם היו פקוחות והיו להם שבילי דרקיע אעפ״כ לא הביאו:

וזו שאומר הנה מלכים זה יהודה ויוסף עברו יחדיו זה תמולא עברה על זה וזה תמולא עברה ע״ז שרי שלא הרגיש יהודה כי בא אחת לו על שפיר עיקר במכירת יוסף שאמר לנו ומכרנו לישמעאלים וכן המה ראו כן תמהו ויתמהו אנשים אים אל רעהו ובבני שבבר כיסוף

ולא

ולכן הרגישו שגמי יה שהוא יוסף בכל העניינים שנעשה עמם היו להם לתרגיש שהוא יוסף וגם לבקוף כשהתודע להם נבהלו ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו הרי שדנו אותו לשונא ומחמת שלאה עשה מה שעשה וא״כ אם אחרים נפלה שלהבת שבעי יה מה יעשו אזרחי קיר בני אדם הכבושים בגלות זמן ארוך ואין אחכו יודע עד מה ע״כ רבש״ע חוס ורחם עליו להוליאו מאפילה לאורה וברוח קדיש תשבר אכיות תרשיש כמו שכפרע מפרעה ויהפוך ד׳ רוח קדיש :

ויו כאשר שמענו וגו׳ וכי תאמר באיזה זכות יצא מעשיו והייכו ע״ד שכתיב ליון במשפט תפדה ושביו בצדקה הגם שישראל חטאו ליון מה חטאו רק שה״ת שפך חמתו על עליס ואבנים ע״כ הדין ומשפט נותן שיבנה הש״ת את ליון וזה כאשר שמענו ע״פ נביאי׳ מה יהי׳ סופה של ירושלים ובה״מ כן ראינו בעיר ד׳ לבאות שהי׳ שועלים הלכו בו והוא באמת גם עתה עיר אלקינו שהשכינה לא זזה מפותל מערבי ע״כ הדין נותן אלקים יכוננה עד עולם סלה וזו גבי ליון וירושלים אבל אחכו עמו ושביו בצדקה ע״כ אמרו דמיכו אלקי׳ חסדך בקרב היכלך אחכו דומים ומלפים לישועת חסדך להיות בקרב היכלך ועשה עמנו לדקה כדי לפרסם שמו הגדול בעולם להיות כשמך אלקים כן תהלתך עודנו בכל קצוי ארץ יספוך כל עמים שפה ברורה שלא הי׳ מעולם כן כמו שיהי׳ עתה לקן הימין שיהי׳ רחמים וחסד על בני עולם שיכירו כח מלכותך ויעבדו פולם שכם אחד וזו מלאה ימיכך דגאולה זו שיהי׳ בימין יהי׳ גאולה על כל העולם כולו שיעו לעבדו שכם אחד וכן ירחם הש״ת עליכו בעהרה בימינו אכי״ר אמן :

איתא במדרש רבה פ׳ ע״ע על פסוק בעלה קשיטה ומי כותב האוכה אמר ר׳ ברכי׳ י״ה כותב פאוכה יוד ה״א מעיד הה״ד שמש עלו שבעים שבעי י״ה עדות לישראל י״ה מעיד שהן בני אבותיהם אף כאן העיד יע״ש ברחה לפע״ד בעה שיש להבין למה קבה יעקב אבינו עקוס זה יותר מעשאר ארץ ישראל הלא לא הי׳ דעתו להתיישב שם רק בעקוס אבותיו עיר חברון וכבר כתבתי בעם לבבה כי רחה ברוח קדשו בשם יקבלו ישראל שבועת התורה ע״כ הי׳ קובר שיתעבה העקוס זה בלאת מתחת יד אמורי אבי אבות הטומאה ויכנוס לקדושה בבדי שיגבר כח הקדושה ויעשה רושם בלבות בכו יותר בשעת קבלת השבועה על קיום התורה מאולי הי׳ תחת ידי כחות הטומאה׳ ויכנוס לקדושה בבדי שיגבר כח הקדושה וזו כוונת המדרש מי כותב האוכה והייכו למה לי שער מכירה כזה למה בבה יעקב אבינו עקוס זה ע״כ מתרץ י״ה כותב והייכו כי ארז״ל עולם הזה נברא בה״א ועולם הבא בקרא ביו״ד וכתיב אם לא בריתי חוקות שמים וארץ לא שמתי ח״כ עליונים ותחתונים תלוים בתורה וע״כ בבבי להיות קיום לעולמות כתן הקב״ה בדעתו של יעקב אבינו לקנות עקוס שבם יקבלו ישראל שבועת התורה בבבי שיגבר כח הקדושה ויעשה השבועה רושם בלבם יותר לקיים מצותיו ע״כ מקשה המדרש ומי אותם ר״ל כי קיום העדים בחותמו שכן הוא הדבר כמו שכתב בשער והרי בעו״ה ראינו שלא הועיל כלום קנ״ו זו שהרי עברו שבועת התורה כמו״ש בישראל ותתך עליכו האלה והשבועה א״כ הכל הי׳ בלא יועיל ח״ו ע״כ תירץ יודה״ל כמו בעלים הגם שהי׳ גוי בקרב גוי ובא לו בלאת ויודה״ל מעיד עליהם שהמה בשרים בני אבותיהם כמו כן גם עתה בגלות אמר הגם שרבו הפושעים בכל דור ודור מ״מ יש הרבה צדיקים שמקיימים שבועת התורה וכשיגיע זמן גיאלת משיח יתברר ויתבבו וילבשו הפושעים ויתקיים דברי הנביא ובאותי מכם הפושעים והמורדים בי עד שיהי׳ בני הגולה כולך יפה רעיתי ומום אין בך ולזו שם י״ה מעיד שיש הרבה בשרים שבעליהם העולם עומד מה שבברא ביודה״ל ומחזור לדברי המדרש דלעיל הבבב פתח השער והייכו כי ח״י נתן הש״ת לישראל עמו כי הוא מקום קדושי׳ ועיכי הש״ת בה מראשית השנה עד אחרית השנה ובה״מ של מעה מכיון בגד בה״מ של מעלה ע״כ המקום גורם הכבוד גדולה לקיים עבודת הש״ת :

והנה ישראל כשהי׳ שרוים על אדמתם הרעו מעלליהם כמו שכתב ואביא אתכם אל ארץ הכרמל וכו׳ ונחלתי שמתי לתועבה מיפוך להיפוך ממקום קדושתה ע״כ אמר הש״ת מה לכם פה הלא עוד יותר שתלכו בגלות אל ארץ עמאה שאם תחטאו אין העון גדול כ״כ כמו בא״י :

ון כוונת המדרש איכה המה כאדם עברו ברית מה א״ה הכנסתיו לג״ע ולוותיו ועבר על הלווי ודבתי אותו בשלוחי׳ וגירושין כמו כן ישראל והייכו כי הכניס הקב״ה א״ה לג״ע במקום המוכן יותר לעבוד הש״ת כמו כן בני ישראל עשו להיפך :

והנה אמרו במדרש אברהם ראה הבה״מ בבוי ואבד והדר בבוי ה׳ ירחה הרי בבוי אשר יאמר היום בהר זה אבד ה׳ ירחה בבוי והייכו בגלות אין לבו שוש קבבן כבוד לפני שם יתברך רק אמרו רז״ל שהש״ת רואה עפרו של ילחק לבור על גבי מזבח ומרחם עליכו ון יקבן כפלות עמו ישראל כמ״ש וזכרתי את בריתי יעקב וכו׳ ובילחק לא כאמר זכירה לפי שרואה אפרו לבור על גבי מזבח ומרחם עליכו כפרש״י ז״ל אשר יאמר היום בהר שהבית אבד אבב״כ אנו מזכירין עפרו של ילחק כי בזכות זה ה׳ ירחה יהי׳ בבי ומשוכלל במהרה והנה שם בן כח ילא ממנו כמה אומות ע״כ קרא לישראל שלא רז״ל מי שדר בו מחויב לשות שלא ותמיד בכל מעלות ומידות עובות כי המקום גופא ומכח זה במשך קטרוג גדול על ישראל שהי׳ במקום קדוש כזה ואעפ״כ הרעו לעשות - והנה אברהם אבינו עורר המעים על ישראל וקרא אותו ירחה והייכו כשיתעלאו ישראל עבירות ירחה לפניו עקדת ילחק לרחם עליהם וע״כ אמר הש״ת אם אני קורא אותו שלא לאותר בלבד על עונות ישראל ע״כ אברהם אבינו לדיק מתרעם כי ביקש רחמים לזכור לישראל עקדת ילחק - ואם אני קורא ירחה לרחם [illegible] על ישראל ע״כ שם אבינו לדיק מתרעם שבאים בעה אומות ומתרעמים עלי כי אם גבר ישראל בחטא כח של עכו״ם ע״כ הריני קורא אותו ע״ש שהיה והייכו ודאי בעולם הזה הפרי מעלות הש״ת כשהי׳ שרוים על אדמתם יכבו בגלות כמו שקרא שם בן כח שלא רק לעת קן בגיאלת עשיתו במהרה בימינו יזכור לפו הש״ת זכות עקדת ועפרו של ילחק לגאול אותנו ובכדי להיות גאולה שלימה כי יעבור רוח הטומאה מן העולם ויחזיר כפולה ישראל בבבי שיקבלו ישראל ירחה שלימה בישועה ע״כ הקב״ה יולא בי׳ דיעות של הצדיקי׳ האלה :

פרשת חיי שרה

במדרש רבה פ׳ כ״ח ויהי׳ חיי שרה הה״ד יודע ה׳ ימי תמימים כדרך שהם תמימים כך שנותיהם תמימים וכו׳ יע״ש ד״ל יודע ה׳ ימי תמימים זו שרה שהית תמימה בעבעים אמר ר״י כהדא עגלתא תמימתא וכו׳ יע״ש ברחה לפע״ד דהמדרש מפרש ויהי׳ חיי׳ שרה הייכו כי שרה היתה בקדושתה ובהוויתה ע״כ כל ימי׳ קנתה שלימות ולכך בחה לפניו יתברך בם כל ימי׳ ולא כשאר בני אדם שמאריכין ימים ובשוף אין לו אפילו שעה אחת לבוא לחשבון

לחשבון אבל שרה הצדקת נחה עם כל ימי׳ וכן שאר לדיקים
רק לכאורה הוא דבר ממנע כי איך אפשר לאדם לעסוק
בתמידות בעבודת הש״ת בלא הפסק בכל ימיו ולאחר
שהוא אדם ולריך לעסוק בלרכי הגוף ח״כ הרי ימיו חסרים
רק כבר אמרו חז״ל זכה כוטל חלקו וחלק חברו בג״ע וכמ״ש
רז״ל בפירוש שאברהם אבינו נטל שכר עשרה דורות ומשתמש
גם שרה והייכו מכח שהצדיק עובד את הש״ת כפי יכולתו
אלא לשעות קלת ביום ולאחר שהוא מוכרח לבטל ע״כ
הש״ת ממלא ימיו ושנותיו בחלק עוה״ב המגיע לרשעים
מה שאי אפשר להם ליעול כי הרשעו לפניו יתברך :

וזה דברי המדרש שה׳ קשה שאמר ויהי׳ חיי׳ שרה שבאתה
לפני הש״ת בכל ימי׳ קב״ז שנה שקבתה בהם
שלימות ואיך אפשר זאת מלאחר שהוא אדם כמ״ש ע״כ
אמרו הה״ד יודע ה׳ ימי תמימים ר״ל ודאי הכל גלוי וידוע
לפניו יתברך איזה זמן עסק בעבודת הש״ת ואיזה הזמן
הלך בטל מ״מ הקב״ה אין מקפח שכרו מלאחר שהי׳ לורך
לבטל מחמת שהוא אדם ע״כ נחלתם לעולם תהי׳ ר״ל
הקב״ה נותן נחלה לצדיקים מלבד זולתו הייכו חלק ב״ע שכל
הרשעים וזו דרך שהם תמימים כך שנותיהם לבוא עם
כל הימים שלא יהי׳ חסר אפילו שעה אחת והי׳ בו כי נחלתי
מעולם תהי׳ וזו הלא לכל הלדיקים וע״כ אח״כ דרש ר״י
על ענין פרעי על שרה לבדה כי אמרו רז״ל כי שרה מתה
מחמת עקדת יצחק וכמעט שלא כשאטה פרחה נשמתה
וכבר שמעתי לפרש הכוונה שהי׳ לשרה לער גדול למה
לא זכתה שיהי׳ בנה נקרב ע״ג המזבח לריח ניחוח לפני
ד׳ . ויש להבין וכי זו תורה וזו שכרה רק כי רצון יראיו
יעשה ע״כ זכתה שתלא נשמתה בלערה על קידוש השם
כדי שהוא תהי׳ נקרבן לפניו יתברך כאלו הקריבה א״ע
וזו דברי ר׳ יוחנן יודע ד׳ ימי תמימים זו שרה כי מיתתה
הי׳ במקום קרבן מחמת שהי׳ לה לער שלא זכתה שיהי׳
בנה קרבן ע״כ גופה נעשית קרבן כהדא עגלתה ר״ל
כקרבן ע״כ שפיר אמר הפסוק כי יודע ד׳ ימי תמימים
באיזה זמן ישלמו ימיהם ליל מזה העולם כמו שרה
כי מיתתה בזה השעה הי׳ לה זכות גדול ואוד ועוד
אפשר לפרש שכיון המדרש לדברי הזר״ה המבואר בפרשה
זו כי שנותי׳ של שרה מרמז לכל הבנים של ע״ם כי מאה
ועשרים רומז ג׳ הראשונים ושבע שנים רומז לשבעה ימי
הבנין יע״ש :

ודבנה הוא קומה שלימה אשר האי״ם ב״ה מיחד ומקשר
הכל כי כל כוונתם של לדיקים רק לעשות יחוד
וקישור למעלה ע״כ אמר שפיר יודע ד׳ ימי תמימים
וגו׳ כי הש״ת מיחד ומקשר הימי תמימים דהייכו ע״ם כי
לדיקים פועלים זאת במעשיהם הטובים וע״כ שפיר אמר
ר״י זה שרה כי בשנותי׳ נאמר בפירוש כי פעלה יחוד
וקישור כמו שמבואר בשכוס שנותי׳ כנ״ל נכון ודוק
היטב :

אמרו בב״ק פי׳ המובל ד׳ ל״ב כל המוסר דין על חברו
הוא נענש תחילה שנאמר ויבא אברהם לספוד
לשרה ולבכותה והקשו המפורשים דלמה לי קרא זה הלא
ידוע דאברהם הי׳ חי׳ קנ״ה ושרה לא חיה רק קב״ז שנה
ממילא מוכח שהוא מתה תחילה . ונראה לפע״ד כי
לכאורה הדבר תמוה שאמרו רז״ל שמתה שרה מחמת
שנזדמן בנה לשחיטה איך שייך ששרה אמנו תלער על זה
אלא ודאי ששרה הי׳ סבורה שלא נה הש״ת את אברהם
להקריב אותו ולכאורה קשה איך תהרהר אמנו דברים
כאלו על אברהם אבינו רק דקי״ל עבירה גוררת עבירה
והוא אמרה על אברהם חמסי עליך והייכו כמו שפירש
בספר אור החיים על התורה כי אברהם שיחרר את הגר
בי׳ לא רלה לבוא על השפחה שהוא בעילת זנות אלא
דלא תהי׳ קדשה ולכה אברהם לשלם לה דמי השפחה כי

היתה נכסי מלוג שלה כמבואר במדרש ושרה כעסה על
זה הגם שתתן לי דמי׳ מ״מ אתה חמסן דיהיב דמי הו
שאמרה חמסי עליך יע״ש ומ״כ סוף קשה על שרה איך
הי׳ בדעתה שלא ישחרר ויעבור על לא תהי׳ קדשה אלא
ע״כ שלא החזיקה את אברהם בעלה שלא יעשה בעילתו
בעילת זנות וע״כ היתה סבורה שלא ישתחרר את הגר ע״כ
עבירה גוררת עבירה ב״כ לאשוד אברהם שרלה להקריב
את יצחק שלא בפקודת הש״ת וזו כוונת הגמרא כל
המוסר דין על חברו הוא נענש תחילה ולכאורה יקשה
מ״ע בזה הלא אין מיתה בלא חטא רק פירשו כך דאם
המוסר דין כי סובר שעשה שלא כהוגן כגדו ונאמת כהוגן
עשה אלו בא הדבר לפני ב״ד ע״כ נענש תחילה כי עבירה
שחוטדו שעשה שלא כהוגן גורלת גם עבירה אחרת שחייב
עליו עונש וזו כוונת רבא בב״ק מכא הוא מילתא דאמרו
רבנן כל המוסר וכו׳ הלא ראינו כמה וכמה פעמים שאינו
כן ע״כ מביא ראי׳ מאברהם לומר דבכגון זה אמרו רבנן
דבריהם שעבירה חבדה אברהם שעשה שלא כדין והאמת
הי׳ עם אברהם בזה ב״כ החטא זה גרר עבירה שנאמר
ויבא אברהם לספוד לשרה ומהיכן בא מהר המורי׳ והייכו
שמתה מעצם שנזדמן בנה לשחיטה כדברי רז״ל הרי מוכח
דבכגון זה היא שנענש תחילה ומעצם עבירה גורלת
עבירה אבל אינו כלל על כל המוסרי׳ דין וע״כ מביאה
הגמרא דוקא פסוק זה ודוק :

הנה מסברא נראה שאברהם אבינו כשהי׳ גר בחלוני
ממרא ק״ה שנה שודאי הי׳ לו קרקע שלו קטי
אלנו לו שנתן ממרא במתנה שהרי יעקב אבינו כשבא
לבשכם שהוא מארץ ישראל קנה מיד קרקע מחמת כדי
שיהי׳ לו חלק בארץ ישראל מכ״ש אברהם שהי׳ דירה
קבוע לדורות שגר אח״כ יצחק ויעקב שם ע״כ לדק דברי
המדרש שכתב לפי שנתן לו עלה על המילה לפיכך נגלה
עליו בחלקו שקשה הרי גילוי השכינה הי׳ במקום דירתו
רק האמת כי ממרא מכר לו נתן לאברהם קלת אחוזת
קרקע מ״מ השאיר ב״כ לעצמו הרוב וכתיב וירא אליו ה׳
בחלוני ממרא הייכו במיסור דממרא דמשיגע בכל חלקו
דממרא ובקשה שלא הי׳ להיות גילוי שכינה רק בחלק שקנה
אברהם ממרא אבל מחמת שנתן לו עלה על המילה לפיכך
נגלה עליו בכל חלקו דממרא :

ודבנה מערת המכפלה הוא מבואר בתורה שהוא על פני
ממרא יע״ש ונראה שהי׳ מכוון ככבר אחל של
אברהם אבינו כי גם לאברהם הי׳ שדה שלו סמוכה
ומגענת עד מערת המכפלה והי׳ מכוון חלק של עפרון
שבו המערה כנגד חלק של אברהם כנ״ל נכון מאוד :

ועפ״ז אני מבין מ״ש אברהם לעפרון ויתן לי מערת
המכפלה אשר בקצה שדהו שודאי שבוכה בזה
מלאחר שהוא בקצה השדה אינו מפסיד כלל בשדה שלו
ולשה מלאחר שהמערה הי׳ מוכן לבית הקברות הרי לריך
דרך והרי אמרו בבבא בתרא דף ל״ט ע״א דרך בית
הקברות אין לו שיעור יע״ש אלא ודאי מחמת שהי׳ לאברהם
שדה מלד זה של מערת המכפלה קבע אותו לדרך ליכך
נעשה לבית הקברות :

ולפ״ז יובנו כמה דברים אשר אמר אברהם לעפרון נתתי
כסף השדה קח ממני שהוא לשון עבר ונראה
רש״י בזה אבל לפ״ז יאמר אברהם לעפרון מאחר שהשדה
שלך מכוון כנגד השדה שלי שים לי ממרא ואין בו יותר
והרי המערה נתתי לי כבר במתנה רק נתתי כסף השדה ר״ל כמה
לעבור השדה שים לי ממרא שמכוון כנגד שדך אשר אין
בה יותר ע״כ קח ממני ג״כ שבוס בזה אינו לריך לשוס
השווחה כי כבר קניתי כבון זה וע״ז השיב לו עפרון כי
אין הענינים דומים זה לזה כי מי שים לו שדה ואיתרחם

לי לקנות שדה ממוכה לו ונתן יותר מתחילת קנין כדי שיהי' קרקעותיו ביחד ומה גם כי אמכור לך שדה שלי הרי כשאר ביתי בלא שדה ממוכה לה וזה בגלי ביותר וזו שאמר ארץ ארבע מאות שקל כסף ר"ל ארץ הלא שוה ד' מאות שקל כסף יותר ממה שכתתי עצור שלך לממרא והעעם כי ביני וביניך ר"ל הרי השדה זו מפסקת בין גבול שלי ובין גבול שלך ואם תיקח גם אותה הרי גבולך יתרחב ויהי' שדך ממוכים ביחד ולי לא ישאר כלום רק בית לבד ע"כ מה הוא ד' מאות שקל כסף ליתן עבור דבר גדול כזה ע"כ אמר ויפקיל אברהם לעפרון ד' מאות שקל כסף ולא בשביל דבריו כדי שיהי' שדותיו ביחד כי מה לאברהם לכבוד המדומה וכי אוהב אדמה רק עצמו ה' שלם השדה יהי' לעפרון ילבורכו ההולכים לקבור לילך רק מלד אחל של אברהם למערת המכפלה כי מלד אחרת לא יכיח עפרון ואין זה כבוד למת אבל עתה הקנין עובר לקוחר יהי' באפסר לעבור למערת המכפלה מכל הלדדים וקביב מתרגמינן קחור ודוק וע"כ לפ"ז מה עוד ומה כעי' דברי הפסוק שקראו אח"כ מערת שדה המכפלה שבראה שהשדה היתה כפולה וממקראות דלעיל נראה שרק המערה הי' כפולה ולא השדה וכבר עמד בזה הזו"ה יע"ש שתירץ ע"פ הסוד אבל לפ"ז גם לפי פשוטו יהי' כמון מאחר שקנה אברהם השדה מעפרון הרי הי' המערה באמצע הגבול של שדות אברהם מה שקנה ממערת ומעפרון וע"כ ע"כ שפיר קראה הפסוק שדה המכפלה כי עתה כפולה היתה משני לדדין כי המערה באמצע היתה כנ"ל ככון מאוד והוא ת"ל כפתור ופרח למעין :

בפסוק אברהם זקן בא בימים וה' ברך א"ת בכל ואמרו חז"ל את הי' לאברהם ובכל שמה נראה כוונתם מאחר לעיל מיני' כי אברהם כתן בעד מערת המכפילה ד' מאות קנטרין שעולה סכום רב ולא עוד אלא שביקש את עפרון שיקח ממנו שנאמר כסף השדה קח ממני כי הי' עפרון כבהל להון כמ"ש במדרש ע"כ אים רע בגימטריא עפרון כי הי' כולה עפר מחרבי אדמה לאסוף ולקבץ הון רב ואין אדם מת ואלי תאוותו בידו ע"כ אמר שלמה בחכמתו עליו ולא ידע כי חסר יבאלנו כי יש לו מנה מבקש מתאים אבל אברהם אבינו ע"ה הגם שפיזר הון רב לא הי' אלא נחשב לכלום כי הי' לו מידת הסתפקות וזו ואברהם זקן בא בימים שבאו כל ימיו לפני השי"ת שסיגל בהם מעשים עובים ולא נתן עינו לקבץ הון רב כי בזך את אברהם בכל שהי' לו די מחסורו מידת הסתפקות וזו כוונתם של חז"ל בכל שהשליטו על ילדו יע"ש ואמרו רז"ל שהי' ב' כליותיו טובעת חכמה יע"ש ע"כ לזו כוונו חז"ל את הי' לאברהם כי את מידת הלא כמ"ש את יכיל הייפו שהי' מבעת לו חכמה מכליותיו להשליך אחר גוו עשקי עוה"ז וע"כ בכל שמה הי' לו מידת הסתפקות שבכלל בתילת בכל וכמו שהוא עשה לכבוד מרה שלא תהי' נקברה לדקת זו אבל רשעים ולהבדיל בין לדיק ורשע ע"כ כן עשה השי"ת שעד אברהם לא הי' זקנה ולא הי' הפרש בין אב לבן אבל אברהם זכה עשוה זה לזקנה מידה כבבד מידה ע"כ דרשו חז"ל עליו הפסוק רודף לדקה וחסד ימצא חיים ולדקה וכבוד יע"ש וחון כזה כי אברהם הי' שלם בכל רמ"ח אבריו כמנין אברהם ואמרו רז"ל על ילדותך כמו שעל פורח כמו כן עוטות של ילדותך פורחים יע"ש וא"כ בא כל ימיו לפני השי"ת בימים עד אברהם לא הי' זקנה שבאו כל ימיו לפני השי"ת אבל באברהם כתיב בא בימים ע"כ זכה לזקנה ועוד יש לפרש כי אברהם הי' מידתו מידת חסד ורב חסד של י"ג תקוני מעה כלפי חסד ומשך י"ג תקונים למידת צביר ע"כ זכה לזקנה כי משך הזקנה למידתו והבן אמת וזו שרמזו במדרש קונה שמים ומכן מאי קנתן כמה דאמרין שערי יאי יב"ש בי קונה

המה אותיות ונקה והוא תיקון י"ב מדיקנא וע"כ משך אותו אברהם לשמים שהוא מידת זעיר וע"כ ספיר שערי' יאי כי הוא מעתיק וכופה כל הדינים ואין הדין נמתק אלא בשורשו והמשכיל יבין :

אמרו במדרש רבה אמר ר"ה כשאדם הולך לישא אשה שמע קול כלבא מנבחים הוא מלית מה איכן אמרין לעת ערב לעת לאת השואבת והוא תמוה וכראה לפע"ד ע"פ שאמרו במדרש קהלת שאמר שבעה הבלים כנגד שבעה עתים על אדם מיום הלידה עד יום המיתה ואמרו כשמשא אשה הוא דומה לאמור לעשא וכשהוליד בנים הוא מעיז פנים ככלב והוא מ"ש יקומו עיר יהמו ככלב כי יש לאדם יותר דאגה לפרנסם את בניו ע"כ מעיז פנים שהי' לו ממון הן ביוסר או שלא ביוסר ואמרו רז"ל כיון שהגיע אדם ל"כ שנים ולא נשא אשה הקב"ה אומר תיפח עצמותיו :

ודנה הילי"ה מפתה את אדם למה לך לישא אשה ליקח רחיים בטואלך שהי' מעופל וזו רק מעשה הילי"ה אבל דרכי אדם הכנין להשליך על השי"ת יהבו כי זן ומפרנס לכל ע"כ אמרו במדרש כשאדם הולך ליקח אשה בא הילי"ה ומפתה אותו שלא ליקח בחדי שלא יהי' עליו עול בנים וזו שמע קול כלבא מנבחים היינו שאומר לו הילי"ה כשישא אשה יהי' לו בנים ולטורך להעיז פנים וזו גופיה מעשה ילי"ה כמ"ש עליו הכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה כי יותר חפץ הילי"ה שהי' פנוי שאז אין לו דאגות כ"כ ע"כ מכבל פיו בכל וג"כ עושה מעשים אשר לא יעשו ובפרט בדור זו הפרון ע"כ אמר הוא מלית מה איכן אמרין היינו אם מעשים על לבו להבין היעב מה שהילי"ה אומר לו הרי מזו גופה תשובה נלחת לדבריו דהרי יכול להשיב על לבו הלא זה כל אדם לא תוהו בראה כי מה תקות אדם על העולם אם פתאום יבוא אדו הלא נשכח זכרו אבל אם יש לו בנים הלא שם עולם יש לו וזו לעת ערב ומ"ש שאפשר להיות שבניו יהי' ת"ח הלא הוא יחד במקום נאמן ובדא מזכה אבא וזו לעת לאת השואבת זו תלמידי חכמים שבואבים מים של תורה מבאר בית לחם :

ועפ"ז יש לפרש דברי הפסיקים אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו הכוונה שדיבר כבר הזיוג של אדם שמדרכם להיות שדכנים וכראה כאלו הם יתפעלו אבל כבר אמרו במדרש על פסוק אך שוא בני אדם בזב בני אדם ר"ל שהמה אומרים כי מעשה ידיהם גרמו לשידוך זה אבל הוא שוא ובזב כי הוא גזרת השי"ת כמ"ש מי יוסם קודש ילידת הולד וכו' וזו בשאזנים לעלות כי גם כבר עלו בשאזנים שישאו אח"ז המה מהבל יחד כשהי' עוד הבל בעלמא דהיינו קודש ילידה ה' הגזרה שהי' יחד בזיוג וזו שאמר אם ה' לא יבנה בית שישא אים פנוי אם זו שוא עמלו בוניו בו דהיינו השדכנים כי לא יועילו אם אינו זיוג ולפעמים יאמר הב"ח לשדכן שאינו רצונו לעשות עדיין שידוך מדאגה של הרחיים בבואתו ע"כ אומר אומתן עד שאקבץ ממון רב כמ"ש שלמה המלך בחכמתו הכן בחון מלאכתך וכו' ע"כ אמר אם ה' לא ישמור עיר וזו אדם שנקרא עיר קטנה שהי' שמור לבעליו בכל עוד שוא שקד שומר בחכם אומר הב"ח להשיב לשדכן אמתן עוד וזו שוא שקד שומר להשיב שהי' שומר וממתין ואמר שוא לכם משכימי קום כי אם הוא בחור זקן הוא :

ע"כ מקדים א"ע לילך מעם שלא יבגישו בני אדם בו וע"כ אמר משכימי קום מצית זכות שהוא הבורח מאחרי שבת מפני שאינו מושאים אשה דכתיב בשבת ילדו הלא תדע אוכלי לחם עלבים אינו מי שמושא אשה הגם שאוכל לחם עלבים שים לו ויהיים בבואתו ועלבי תעיד על הנחי' ובלבלה אבל כן יתן לידידו שנה שיב ג"כ נחת הוא הן בעוה"ז והן בעוה"ב כי הכה לחלת ה' לזכות בב"ע לחזות

בכונם ה׳ לבקר בהיכלו הוא ע״י בנים וזו שכר פרי הבטן כי חלוי בזחשבם כבוכם כידוע וח״כ חלרבא יצא לשם ושוד כחלים ביד גבור כן בני כעורים לבוא לידי קרי ר״ל לחסרי הגבר אשר מילא אשפתו מהם שלא יבא ח״ו ממנו לבעלה חלא שילא בהיתר אז לא יבושו כי יהי׳ הבנים שלו וזה בשער דייני בני׳ דיכא רלה בידוע ביהי׳ לו מליל יוסר להבן אבל העיקר להשגיח על בניו להגיל אותם בירלת שמים וגם שיהי׳ לו אשה כשרה שלא תהי׳ יבאלית רק בירלת ה׳ כל חיוס :

הנה התורה כולה מדברת מדברים הגשמיים ודיבים בין אדם לחבדו אבל בהתפשטות לבושי הנגלים הוא מדברת בעליוכה ואין שיעור לתבונתה וזו כוונת איוב אלוכה עאלן מידה ר״ל שהתורה הקדושה גם כשלומדים רק הפשטות שהוא הגשמי המכוכה בשם אלן ג״ב אלוכה מאוד אבל רחבה ר״ל שתורה רחבה מאוד מאוד בלי שיעור מלי ים והייכו חמשים שערי בינה שים בה בבינעריא ים וזו ג״כ כוונת ר״א בזמרש והובא ג״כ בפרש״י אמר ר״א יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בני׳ שהרי הרבה פרשיות בתורה כאמרו ברוז ופרשה של אליעזר כאמרי׳ ובשבית ע״כ והוא תמוה מי לא ידע בכל אלה וכראה לפע״ד דהכה בזוהר הקדוש בפ׳ וירא דבפרשה של אליעזר עבד אברהם כאמר תחיית המתים איך יהי׳ אי״ה יע״ש ובראה לפי הפשטות אינו מובן בכל אדם למה כי לאריכות כל כך שכאמרו ובשבית בעוד הבא כמה שיבוי׳ ים בה לא כמו שסיפר לבן ומה שהקן ר״א אין לו מקום כלל אבל כל התורה שוה ואיך שייך לומר יפה שאם אבר אפיבו אות אחת בספר תורה פסולה רק במקום הזה גילתה לבו התורה בפיבוש שלא כפשוטו כאמרו הדברים ועפ״ז אמרתי ג״כ כוונת דוד המלך מה כמלבו לתיבי אמרתך עדבש לפי מפקודיך אתבונן ע״כ שכאלתי כל אורח שקר והייכו שהזוהר הקדוש אמר ווי למאן דאמר דהתורה כפשטא דא״כ מה הוא תורת אמת ומה חידש ים בה ולמה אנו מברכין עליו ברכה והלא כותבי עתים כותבים חדושים והמליאות יותר מתורתיכו הקדושה אלא ע״כ שאין תורתיכו זה רק בחלבש בלבושי הנגלים אבל כל תורתיכו הקדושה כוונה פנימית יש לה עמוק עמוק מי יבלאנו ולפע״ד נראה תוכחה לזה דהכה דרך כל אדם כשמלוה לחבדו איזה דבר לעשות ודאי אומר לו הכל בפירוש איך יתנהג אבל דרך אדם חשוב וגדול לקבר בדברים מכ״ש שלא ידבר שיחה בטלה ויספר מעשיות וזו ג״כ בתוא״ק שמלוה לבו הדיבים רק ברוז ורמיזא אבל כשמספר איזה מעשה מארך בדברים וכיפל ושוכה וזו אין דבר אפילו באדם חשוב מכ״ש כביכול השי״ת בתורתיכו אלא ע״כ הכל הבי מעשיות יש בהם רז׳ דרזין ובודאי לאחר כל אריכות מקבר בו מאוד לפי קוהו הכאמר בו רוז דבדי דוד המלך ע״ה מה ממלבו לחכי אמרתך ר״ל אפילו מעשיות תורה שנקראים אמרה רכה המה אבל מבינים מאוד והטעם מדבש לפי והייכו כי אמרו ר״ל דבש וחלב תחת לשונך דברים המה דבש וחלב דהייכו סודות התורה המה יהי׳ תחת לשונך ולא תדרוש ברבים וזו מדבש וכי תאמר מאן מוכח דילמא יאמרו הבוערים בעם דהתורה מ״ו רק בפשטו וע״ז הביב דודאי זה אינו דהרי מפקודיך אתבונן והייכו שכתבתי לבו הפקודים ומלות שלוית לבו כתבת לבו בדרך קצרה וגיזו בעלמא וא״כ אלא ודאי שכל התורה המה סודות וע״כ שבאתי כל אורח שקר דברי האפקורסים שאומרים שהתורה רק הפשטו לבד וזו ג״כ דברי המדרש מחמת שבאמר בפרשה של אליעזר דברים יתירים הגם שבוים וע״כ יתחזק לבב אדם לומר מה זו ע״כ גילה לבו ר׳ אחא דלא זו הדבר אלא אדרבא יפה שיחתן של עבדי אבות דמאוד הוא שיחה מאת וא״ת מה ראי׳ יש על זה דילמא הדברים כפשוטן ומעשה שהי׳ כך סי׳ וע״ז אמר דזה איט דהרי איכא והוכחה גמורה מתורתן של בנים שבאמרו ברוז ורמיזא ופרשה של אליעזר כאמרא ובשבית והלא השי״ת מקבר בפקודיו אלא ע״כ שכל התורה המה סודות גדולות ועפ״ז אפשר להבין דברי הגמרא בבדרים דבר זה בשאל לחכמים ולבבילים ולא פרשו עד שפרשו הקב״ה בעצמו על מה אבדה ארץ ויאמר ה׳ על עזבם תורתי ולא הלכו בה ובבר לוחו בזה קמאי עיין בע״ת א״ח סימן מ״ו וברחה לפע״ד דהכה בתורה בבראל העולם כמ״ש ברחשית ברא וא״כ אם ישראל עוסקים בתורה ובדרז תורה א״כ אין שיעור לתולה ב״כ כל העולמות כתרבו אבל בעמדם מלעסוק בתורה תרפה בבפי החיות ועולמו מתמעטין ולא די עולמות עליונות לבד אלא אפילו עולם הזה ארץ הרוחני דהייכו ארץ ישראל כל זמן שישראל עסקו בסודות התורה אמרו רז״ל שאים רבוא עירות הי׳ ליבאי המלך בהר המלך ועתה אפילו שאים רבוא קבים לא מחזיקה והייכו לפי שגלו ישראל ממקומם הקודות בעלמו מאחטו וע״כ התורה כביכול מעט הכמות וע״כ גמדי לה ג״כ ארץ ישראל וקודש חרבן הבית מעטו ב״כ בסודות התורה וע״כ כשילאו ממנה מיד גמדי לה :

וזן שמאל מי האיש ויבן זאת והשאלה הוא על מה אבדה הארץ ר״ל למה גמדת לה א״י ויאמר ה׳ על עזבם תורתי ולא הלכו בה ודרשו חז״ל שלא ברכו בתורה תחילה והייכו שלא החזיקו התורה לתורה אמת שיהי׳ בה קודות רק בבדרי שדברי תורה מדברת רק בהכהגת אדם ביכו לבין השי״ת ולבין אדם לחבירו וע״כ הי׳ אלא קבר הקומה מאוד וע״כ א״י שהוא ארץ הרוחני ג״כ בתקבר כל״ל בכין השי״ת ירחם עליכו במהרה אכי״ר :

פ׳ תולדות

אמרן בזמדרש רבה פ׳ ס״ב ואלה תולדות יצחק בן אברהם הה״ד ביל יגיל אבי לדיק ובו׳ גילה אחר גילה בזמן שהוא לדיק בן לדיק יע״ש כראה פירושו ע״פ מ״ש עוד שם ויעתר יצחק לנוכח אשתו ר״י אמר ששפך הפילתו בעושר ויעתר לו ה׳ ומשל לבן מלך שחוצר תחת אוצר אבי׳ ליעול ליערא זהב והי׳ הוא מיתר מבחון ואבי׳ מיתר מבבים יע״ש וזה אין לו ביאור וגם איך מפרש ר״י ויעתר לשון עושר הלא הפסוק אומר לנוכח אשתו כי עקרה הוא וכראה לפע״ד כי אמרו רז״ל לדיק ומוב לו לדיק בן לדיק ורע לו לדיק בן רשע והכה יצחק אביכו הי׳ לדיק בן לדיק אבל רבקה אמכו היתה לדיקת בת רשע ואמרו רז״ל למה היתה הבקה עקרה כדי שלא יאמרו הא״ה תפילתו עשתה פירות כי ברכו אותה אחותיכו אחת היי לאלפי רבבה ואמה ואחי׳ הי׳ רשעים וכן אבי׳ וע״ב הי׳ יצחק מתירא הגם שמלדו הוא לדיק בן לדיק מ״מ אולי מלד רבקה יבבר בכל עניכו וזו ויעתר יצחק לה׳ על עקירות שהי׳ לדיק ומוב לו והא דכריך להתבלל הרי לדיק בן לדיק ע״כ אמר לנוכח אשתו מחמת שהיא בת רשע והא ראי׳ כי עקרה היא מחמת הברכה של רשעים הגם שיצחק כתבדך מפי לדיק אעפ״כ בבדה לדם ע״כ הי׳ מתירא אולי גם בזה יהי׳ בידן אחרי׳ כ״ב התפלל ומוכלת יובן הבדרים הבעיל כי אברהם נתכבה ביו״ד בכיונות מפני שהי׳ בן תרח אבל ביצחק לא הי׳ שום נסיון כי גם הבקה בתיחדה לאברהם כדכתיב ואלקים כיבה את אברהם עיב

אמר אלה תולדות יצחק בן אברהם שהוליד אברהם את יצחק
לעבדה ולא אברהם והיינו מפני שהי׳ בן אברהם לדיק
בן לדיק ע״כ לדיק ועובד לו :

רש״ך המדרש גיל יגיל אבי לדיק ר״ל מי שהי׳ אבי לדיק
והוא ג״כ לדיק הוא גילה אחר גילה בי נעוה״ז
היא לדיק ועובד לו ובעוה״ב ודאי עובד לו וא״כ יש לו
גילה אחר גילה כנ״ל :

ובאופן זה יש לבאר מדרש הנ״ל כי אבא תולדותיה
שלא לדיקים הוא מע״ע ולהדריך כל בני
עולם לעבודת השי״ת ומכ״ש להדריך את בניו ליכך בדרך
ישרה והנה ודאי עושר נאה לצדיקים כי עושים בו דברים
טובים ובפרט אברהם שנטע אשל ליתן כל טוב ובחנם
כדי לקרבם תחת כנפי השכינה והנה הוא ג״כ הי׳ מתאוה
לזה לגלות בעקבו של אביו ומ״כ אנו אי׳ לו בשים לא הי׳ צורך
כ״כ לעשירות גדול כי יכול להדריך את בניו כאב את
בנו בדרך טובים וע״כ יזכה לחיי עוה״ב אבל מאחר שגם
בן אין לו ע״כ ויעתר התפלל על עושר והייגו לנוכח
אשתו כי עקרה הוא ואין לו דרך לבוא לחיי עולם הבא
ע״כ התפלל שנפ״פ יתן לו עשירות בשבי שני״ב יזכה את
בני עולם כדרך שעשה א״א והנה לפי דרך זה הי״
לאחק חותר לזכות לחיי עוה״ב ע״י עשירות בתון הייגו
להביא בני אדם מבחון תחת כנפי השכינה והש״ת חתר
בפנים הייגו ליתן לו עשירות וזו ריעתר לו ס׳ ותחר רבקה
אשתו הרי נתן לו הש״ת עשירות כדי לזכות לבניו לת״ת :

אמרו שם במדרש משאל עשו את יעקב מה עיבו של
עדשים אמר לו שמת אותו זקן אמר גם באותו
זקן פגעה מידת הדין אמר לו הן אמר עשו א״כ לא נתן
שכר ולא ת״ה ורוח הקודש צווחת אל תבכו למת ואל
תנודו לו בכו בכו להולך כראה הכוונה בזה כי עדשים רומז
מה עדשים אין להם פה וכו׳ ומחמת שמידת הדין מתוח כנגדו
ע״כ יתענו בדיבור והי׳ סובר עשו הא תינח אם אדם מת
ע״י מלאך המות אבל אם מת בנשיקה הוא באהבה הבה
וברחמים בוודאי ובאמת אמרו חז״ל בספ״ק דב״ב שאברהם
מת בנשיקה יע״ש והנה אמרו חז״ל במדרש שגם אברהם
לא הי׳ זקנה ואברהם התפלל ע״ז שיהי׳ לו זקנה ואמרו מ״ש
בודף לדקה וחסד זה אברהם ימלא חיים ולדקה שזכה
לזקנה שנאמר ואברהם זקן שע״י זה הי׳ לו כבוד שכיבר
מי אחד ומי הבן ע״כ כשראה עשו שביטלו עדשים שאל
לנה והשיב יעקב שמת אותו זקן אמר א״כ גם באותו זקן
פגעה מידת הדין שמת ע״י מלאך המות דאם הי׳ מת
ע״י בשיקה הרי כשתלבן ברחמים ולנה יהי׳ באבל אסור
בדיבור והשיב לו יעקב הן אמר לו עשו א״כ מאחר
שאברהם זכה לזקנה מוכח שהי׳ בזכותו שרדף לדקה
וחסד כמ״ש בשם המדרש ואעפ״כ מת ע״י מ״ה א״כ לא
נתן שכר הייגו לגוף רק לנשמה לבד וא״כ אין תחייה המתים
שהרי כתבתי בכמה מקומות שהטעם של ת״ה כדי שיהי׳
שכר ועונש גם לגוף אבל באמת זה אינו כי אברהם מת
ע״י נשיקה ואעפ״כ יש לגר ואבל כי גם אם הנשמות של
צדיקים הולכים למנוחות אלו לאחרות שנשתלבן לדיקן מן
העולם והשאיר אחריו אדור יתום שאין מי שיתקן אותם וזו
רוח הקודש לוחת אל תבכו למת בשביל הנחת עלמו
אבל בכו בכו להולך ולא יבוא אל אחרן מולדתו לתקן את
הדור וזו כוונת חז״ל צדיק שאבד לדורו אבד אבל לעלמו
אין חסר כלום וע״כ שפיר יש לבשל עדשים כי מידת
הדין מתוח על הדור הנשאריס כנ״ל בכון מאוד :

(**לי** לשמי בפרש״י ז״ל ויתרוללו בשמיתה עובדת על פתחי
תורה של שם ועבר יעקב רן ומפרכת לגלות וכו׳ והוא
תמוה מאוד דאיך שייך שרבקה אמנו היתה עובדת על
פתח ע״א ונראה לי כי בל דבר מוסך לשרשו ואמנם שהי
בת עשו הרשע היתה עובדת על פתח ע״א וזו כוונת רש״י
עובדת על פתחי תולה שלא שם ועבר זה הי׳ מחמת שיעקב
רן ומפרכת לגלות עובדת על פתח ע״א זה הי׳ מחמת
שעשו ומפרכת לגלות ודוק היטב יתלב הקטן) :

במדרש שם בא לחיך במרמה ויקח את ברכתך ר״י אמר
בחכמת תורתו בא וכרא׳ לפע״ד בי כבר בחבתי
בבחבים שלי שמה שאמר עשו הנה אנוכי הולך למות למה זה
לי בכורה כי עשו אחזו בולמים תחות עוה״ז רק לאכול
ולשתות כל היום והנה עשו שאל מה עיבו של בכורה
להיות עומד ומקריב לפני השי״ת ואלו סן בעיתה שתוי
יין ע״כ אמר עשו אם אחי אחוי אבלי להנות בתאוות
עוה״ז עובד לי המות וזו הנה אנוכי הולך למות ע״י הבכורה
להיות יושב על התורה ועל עבודה עובד לי המיתה ולמה זה
לי ואמרו במדרש שכפר בזה אלי פי הוא ג״כ עבודה במ״ש
האחרונים זה אבי ואמרו אבנה לו בא״מ כי עשו לא חפץ
בעבודת השי״ת רק לעשות מה שלבו חפץ ע״כ מכר
הבכורה ליעקב כדי שהוא יהי׳ בבחל לעבודת השי״ת ועשו
יהי׳ לו העוה״ז :

אבל בחמת אמרו חז״ל כך דרכה של תורה פת במלח
תאכל וכו׳ ומים אתה עושה כן ר״ל בשבר קיימת
דרכה של תורה וכבר מלאת כרסך בחורה אחרי כן אשרך
בעוה״ז מותר לך להנות ג״כ מעוה״ז ואעפ״כ ועובד לך לעוה״ב
כך פירשו המפרשים יע״ש וזו תשובת יצחק לעשו בא
אחיך במרמה שכתוב אחי אמנה שבכרי עלמה והייגו
שבבר מלא חכמה ע״כ ויקח את ברכתך וזו דברי ר״י
בחכמת תורתו בא שבבר אמר חכמה ע״ב מנחת לו להנות
מעוה״ז ע״כ ויקח את ברכתך ע״כ הי׳ לעק עשו הבי קלא
שמו יעקב הלא יעקבנו זה פעמים כי הרי ים בחן מקח
מעות למפרע הלא בכורתי לקח מכח ברכתי להיות חפצי
להנות מעוה״ז והנה עתה לקח גם את ברכתי שיהי׳ לו
עוה״ז א״כ הרי מקח מעות למפרע ועל דעת כך לא מכרתי
לו הבכורה ויאמר הלא אחלת והנחת לי ברכה של עוה״ז
ע״כ כי זה חלקי מכל עמלי רק עוה״ז בל״ל כנ״ל :

עוד אפשר לפרש המדרש דלעניל ע״ד פשוט כי אמרו בזו״ה
בחעלת אדם הראשון פרק היו״ד מיעקב וכשתייר
עקב יע״ש והכוונה בזה ע״ד אפשר כי סדרים שבלאה
מהונגים בעקב בכוד עקב עכוה ירחת ה׳ ונתנה בעשו
יוכל מלחמן עקביים בחפש דיבים והמתקת הדרים הוא
ע״י יסוד אבא בהספנת ממשה חסדים ולמת יד״ד רומז
על יסוד אבא ע״כ פרק היו״ד מיעקב חכוונת בל החסד״
שביסוד אבא וכשתייר עקב והוא ולתתה תשופנו עקב והנה
יעקב הי׳ מענין שופרי דא״ה ותיקון חטא של אדם הראשון
כמ״ש לקונן וע״כ כתיב ויצא לו יין ויסת ואמרו בזו״ה
דערב מים בו והייגו שהמשיך יסוד אבא בחסדים וע״כ
נקוד מרכא בפולה לרמוז על יסוד אבא ואמת בחרב אחד
אל אחד והי׳ אחדות גמור ומתקו כל הדינים ע״כ כתבתי
כח של עשו וע״כ לקח ממנו הברכה וזו בא אחיך במרמה
בחכמת תורתו כי התורה הוא ביסוד אבא וחכמת תורתו
חכמה היא אבא שהוא תורתו יסוד אבא ונתייחד על ידו
יסוד אבא ואמא ע״כ ויקח את ברכתך שבעל כחך וע״כ
אמר עשו הכי קרא שמו יעקב הלא שמו מורה עליו בחזר
הי״ד למקומו מה שפרש מיעקב ע״כ ויעקבנו זה פעמים
את בכורתי לקח במרמה על יסוד אבא שהוא בן בכור
ע״כ קדם לי כל בכור הוא כנגד מוח חכמה כידוע וע״כ
עתה גמר פעולתו ועתה לקח את ברכתי כי כתבתי
בחי בכל והשם יכפר בעדי אם סגיתי כי דברי אלה רק
בדרך אפשר :

דון ג״כ בוונת המדרש ויתן לך אלקים מטל השמים הה״ד
אפשר בתות אלי שם ומטל ילין בקרבי אמר יעקב
ע״י שהיתי עוסק בתורה בכוונה לנוים זכיתי להמדרך
בגבל יע״ש והייגו ע״י התורה בתות ביסוד אבא שמשלם
לנים

לומר שלשפר נמשיך החסדים שלו אצל ע"י התורה ע"כ זכיתי להתברך בעל לעשות החסדים לעמה למידת צניע בסוד שרשי מלא על שהוא יו"ד ה"א וא"ו כידוע והמשכיל יבין :

ובדרך פשוט יש לומר ע"ד שכבר כתבתי במקום אחר על מה שדרשו חז"ל שם על פסוק לא יחרוך רמי' לדו זה עשו שכל מה שעשו כופת עופות בא מלאך והתירן והטעם בשביל הון אדם יקר חרון כדי שיצא יעקב שהוא יקרו של עולם ויקח את הברכות שמעיקר של עולם חרולות לו יע"ש הכוונה בזה כמ"ש הזו"ה כי עשו הי' מסיטרא דנחש הקדמוני שגרם לאדם הראשון להתקלל על ידי עשר קללות ע"כ הי' העולם שמש עד שבא יעקב שהוא שופרי' דא"ה ותיקן חטאו וקיים בעשו עש עיקש רתפתל והשיב לו גמולו בראשו ונעל עשר ברכות ממנו מה שהי' ראוי אדם הראשון להתברך אלו לא חטא בעץ הדעת וזו לא יחרוך רמי' לדו עשו שבא מסיטרא דנחש שרימה את א"ה בכדי שיבא יעקב ויעול את הברכות שהוא הון אדם הראשון יקר חרון שמעיקר של עולם חרולות לו שראוי הי' א"ה להתברך אלו לא חטא וכמ"ש ואמרו רז"ל כל ת"ח שאינו מוקש ומוער כנחש אינו ת"ח :

וזו כוונת המדרש דלעיל בא אחיך במרמה ר"ל מה שאתה רוצה אותו שגרמת לא"ה שיחטא וע"כ נתקלל ע"פ עצה נתהפך הדבר ויקח את ברכתך רק לכאורה קשה שאינו ראוי להיות מוקש ומוער ע"כ אמר ר"י בא אחיך במרמה בחכמת תורתו בא שהוא ת"ח ומותר לו להיות מוקש ומוער ולקח את שלו כנ"ל נכון :

פרשת ויצא

הנה התוס' הקשו בפי' תפילת השחר על מ"ד דיעקב תיקן תפילת ערבית הרי אמרו רז"ל בחולין אמר הקב"ה לדיק זה בא לבית מלוכי ויפגוע בלא ליכה מיד וילן שם כי בא השמש ח"כ מוכח מזה שהתפלל יעקב תפילת ערבית מבעוד יום שהרי כתיב ויפגע במקום זו תפילה ואח"כ וילן שם כי בא השמש וגם שאמר חז"ל שסקעה חמה שלא בעוכתה יע"ש ולפע"ד נראה שדעת מ"ד שיעקב תיקן תפילת ערבית ופירש ויפגע לשון תפילה אין הפירוש פי בא השמש שסקעה חמה שלא בעוכתה רק כיוצא כדברי המדרש רבה שמע יעקב קולן של מלאכים שאמרו בא השמש בא שמש והייכו יעקב בא לכאן שמש שמש והייכו שאמר יוסף בחלום הנה השמש וירח וגו' והייכו פירושו דגמרא דידן אמר הקב"ה לדיק זה בא לבית מלוכי בלא ליכה כי יעקב לא הי' עדיין במדרגה זו שידבר עמו הש"ית ביום ומחמת שלא הי' לו אשה עדיין כמ"ש בזו"ה ע"כ רצה לדבר עמו בחלום הלילה וכיון ששמעו מלאכי השרת שילון הש"ית לדבר עמו מיד וילן שם כי בא השמש רצה לומר ששמע קולן של מלאכי השרת שאמרו בא השמש בא שמש אבל בעולם כבר הי' קרוב לילה ויעקב רצה לילך משם אבל מאחר ששמע קולן של מה"ש לן שם כי רצה שמקום קדוש הוא ע"כ תמי' לי על מה שאמר יעקב אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי איך לא ידע לפ"ז שמקום קדוש הוא וגם לפי מה מ"ש חז"ל שנעקר הר המורי' ובא לכאן איך לא ידע שהר המורי' מקום קדוש הוא :

ע"כ נראה לפע"ד שזו כוונת המדרש שאמרו מלמד שהראה הקב"ה ליעקב בה"מ בנוי וחרב והיר בנוי רק יעקב הי' יודע דמקום קדוש הוא רק הי' לו קבלה מאבותי' מקום המקדש שהוא ס"ה ת"ק אמה על ת"ק אמה

הנה התוס' הקשו בפי' תפילת השחר על מ"ד דיעקב תיקן תפילת ערבית הרי אמרו רז"ל בחולין אמר הקב"ה לדיק זה בא לבית מלוכי ויפגוע מיד וילן שם כי בא השמש ח"כ מוכח מזה שהתפלל יעקב תפילת ערבית מבעוד יום שהרי כתיב ויפגע במקום זו תפילה ואח"כ וילן שם כי בא השמש וגם שאמר חז"ל שסקעה חמה שלא בעוכתה יע"ש ולפע"ד נראה שדעת מ"ד שיעקב תיקן תפילת ערבית ופירש ויפגע לשון תפילה אין הפירוש פי בא השמש שסקעה חמה שלא בעוכתה רק כיוצא כדברי המדרש רבה שמע יעקב קולן של מלאכים שאמרו בא השמש בא שמש והייכו יעקב בא לכאן שמש שמש והייכו שאמר יוסף בחלום הנה השמש וירח וגו' והייכו פירושו דגמרא דידן אמר הקב"ה לדיק זה בא לבית מלוכי בלא ליכה כי יעקב לא הי' עדיין במדרגה זו שידבר עמו הש"ית ביום ומחמת שלא הי' לו אשה עדיין כמ"ש בזו"ה ע"כ רצה לדבר עמו בחלום הלילה וכיון ששמעו מלאכי השרת שילון הש"ית לדבר עמו מיד וילן שם כי בא השמש רצה לומר ששמע קולן של מלאכי השרת שאמרו בא השמש בא שמש אבל בעולם כבר הי' קרוב לילה ויעקב רצה לילך משם אבל מאחר ששמע קולן של מה"ש לן שם כי רצה שמקום קדוש הוא ע"כ תמי' לי על מה שאמר יעקב אכן יש ה' במקום הזה ואנוכי לא ידעתי איך לא ידע לפ"ז שמקום קדוש הוא וגם לפי מה מ"ש חז"ל שנעקר הר המורי' ובא לכאן איך לא ידע שהר המורי' מקום קדוש הוא :

ע"כ נראה לפע"ד שזו כוונת המדרש שאמרו מלמד שהראה הקב"ה ליעקב בה"מ בנוי וחרב והיר בנוי רק יעקב הי' יודע דמקום קדוש הוא רק הי' לו קבלה מאבותי' מקום המקדש שהוא ס"ה ת"ק אמה על ת"ק אמה

כמבואר במשנה דמידות ע"כ מקום זה הי' תופס לקדושה אבל מבואר בדברי יחזקאל הנביא כי לעתיד יהי' המקדש ת"ק קנים על ת"ק קנים וכל קנה שבה אמות הרי זה עולה ג' אלפים אמה על ג' אלפים ע"כ ויקח ואבני המקום ר"ל חון לת"ק אמה ושם מראשותיו והי' סובב כי חון לת"ק אמה אין לו קדושה אבל לפי מה שכתבתי דלעתיד יהי' יותר ע"כ אמר אכן יש ה' במקום הזה דרך תמי' הרי הוא חון לת"ק אמה ע"כ מיד שרה עליו הנבואה ואמר מה נורא המקום הזה הייכו ת"ק אמה שעלה בדעתו כי יהי' המקדש בנוי עליו אבל באמת אין זה לא ישאר בקדושתן כי יהי' חרב רק יבנה הש"ית בה"מ מחדש לעתיד לבוא כי אם בית אלקים בה"מ שליבי יקרא בית שיתקיים לעולם וזה שער השמים ר"ל זה המקום אשר אני עומד עליו עתה יהי' שער השמים כי יתרחב לעתיד ת"ק קנים על ת"ק קנים ע"כ מקום זה ג"כ מקודש :

גראה לפרש ע"ד קבון המדרש רבה ולא יעקב שמדבר על הגליות יע"ש כך פירושו ולא יעקב כמו שמוכיח הנביא כל אח עקב יעקב וכל ריע רכיל יהלוך וע"פ החטא זה לבד מסביק לחייב גלות ואמרו רז"ל כיון שבלו ישראל מזקומם אין לך ביטול תורה גדול מזה והייכו מחמת אדיות הגלות הוא העולם שמו פניהם לעיין בתורה רק בדרך הפשוט ולא ידעו ולא ביאו בחשבה יתהלכו כי הוא תורת ה' העלמה דעת את האדם לעורה דרכי האל לגלות כל המלאכים הנסתרי בכל הגלגולות הכל מבואר בתורה כי אין להקב"ה בעולמו רק מה שבא בתורה והוא שעשויו ובצו"ה אמו חופשים התורה לדבר פשוט ע"כ אמר הפסוק ולא יעקב כיון שהלך יעקב בגולה מעולא הלך ג"כ מבאר עיש חיים הוא התורה שבנקלות שבע כמ"ש רז"ל כי ז' קפרי תורת הש ובר גמוטים מעשיות

מחכמה אבל בעו"ה ישראל הלכו מזה הלך מ' מכח זה מ"ו בת מרון אף כי אין מי שינן עליו והנה בזמן הבה"מ הי' קיים הי' קרבנות מכפרים ועכשיו התפילה וזו ויפגע במקום תחת המקדש ע"כ אנו מתפללים במקומו אבל בעו"ה ויאן שם כי תפלתינו לא נתקבל ע"כ אנחנו מליצים על הש"ית כמה אינו מקבל תפילתינו אבל בחמת העשם כי בא השמש כי השכל של אדם אינו מאיר לנו כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו"כ לפי שפקב אור השכל מאתנו ואין אנו יודעים איך להתפלל לפניו יתברך ואפילו פירוש המילות אין אנו מבינים על בריו מכ"ש הכוונות וזה הנורם שאינו נתקבל התפילות ואמרו רז"ל והתפללו אליך דרך אחלם שיכוונו פניהם לא"י וכבר המקום המקדש והייתי שלעתר כל אדם א"ע. על חרבן בה"מ ויקוים בו כי לא עבדי' את אבני' ואת עפרה יחוננו וזו גורם קלת שיתקבלו תפילות ישראל וזו ויקח מאבני המקום לבער על החרבן וזו ויסם מראשותיו שם ראשו ולבו להלבער על חרבן בה"מ אז ויישכב במקום ההיא עי"ז יש לנו קלת הרווחה לבוח ולשקוע מכובד הגלות כאדם שיש לו קלת מנוחה אם יישן ישלא מרגיש לבפשו אז בהתבודדות לבינו העשור לעיין בחסריו אנחנו רואים היעב פי טעל מאתנו השכל ואין דורשים את הש"ית כמשפט פי אין לנו בגולה שיור רק התורה הזאת ואנחנו בו כעוורים מבשים בקיר ובחלום כדבר בו כמ"ש הייתי פחולמים וכו' וזו ויחלום הנה סולם מוצב ארצה ראש המתורה שבינתה בסיני שבמעמיד שלים כמבואר במדרש יע"ש והגם שהתורה שנתן לפי הש"ית מלובש בלבושי קדרות בגשמיות העולם ומדברת בתחתונים וזו מוצב ארצה מ"מ ראשו מגיע השמימה כי כולו לבנות שלקל וסוף המפתה של כל העולמות אשר בארץ בתורה ובעמוד התורה צריך להיות על דרך זה ובזכות זה יבוא ומשיח לדקינו כמ"ש שהגאולה יהי' בזכות משה וע"כ לא יבוא רק בזכות רזי התורה כי בזמן שישראל מתרפים ח"ע מסוד התורה אז הידים ידי עשו וזו הנה מלאכי אלקים עולים אבל בזמן שהקול קול יעקב לעמוד רזי תורה אז יורדים בו הש"ית אשפיל באים ואז ה' נצב עליו לבחול אותנו במדרה אבי"ר :

במדרש רבה הנה ד' נצב עליו אמר ר' אבא משל לבן מלכים שהי' ישן ע"ג עריסה והי' זבובים שוכנים עליו וכיון שבא מניקתו שחה עליו מניקתו ובחמו מעביו כך בתחילה הנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו כיון שנתגלה עליו הקב"ה ברחו מעליו נרלה לפע"ד לפרשו ע"ד הסוד ע"פ מ"ש האר"י ז"ל כי שם יעקב מורה על זמן הקטנות ע"כ שם יעקב עולה בפ' אלקים עם יו"ד אותיות והוא שסתלקות המוחין ע"כ אז יוקים שלוחי הדין וזו כוונת המדרש משל לבן מי שהי' משל ע"ג עריסה זה מורה על הסתלקות המוחין ע"כ הזבובים באו ושוכנים עליו כי המה יוקים ממוחין הקטנות כיון שחה מניקתו היינו כשבא לו מוחין הגדלות אז המה בורחים מעליו ונעבל יניקתם ובורחים רחוים ומתבדים ואז נקרא בשם ישראל היבוב בכ"ל וזו ב"כ כוונת הבזיא ובדרש יעקב שדה הרס ר"ל כי יעקב הי' סובר שבדיין לא תיקן הקטנות ע"כ ברח שדה חרס לתקן מידת יעקב שמורה עב זמן הקטנות אבל רצון הש"ית לא כך הי' אלא להתחיל מזמן הגדלות ע"כ ויעבוד ישראל בחשה והייתי כי נאה הוא עצמו דאיתבסיא כבותר בזו"ה ע"כ ילדה לו ששה בנים ככבד ו"ק דזעיר ובת אחת נגד מלכות דזעיר ואח"כ בחשה אמר עבור המכ שהוא עצמו דאיתבסיא וילדה לו ב' בנים ככבד ב' לדיקים לדיק ע"ל ולדיק יולא וכמו שיעקב תיקן תחילה ומעמלה למעה כן הי' התיקון במלרים בבניה הבנה הש"ית את ישראל במלרים שהוא משה רבינו שהי' לו' מידת בבורה ואמרו בזו"ה כי משה מלבו ויעקב עלבר

יע"ש ואח"כ ובכניא כמאר שהי' פחות ערך ממשה רבינו שהוא אב לכל הנביאים וע"כ הכנים לפרים תמורים הייתי ירבעם בן נבט לומר מלאתי חון לי כי ודאי לא הי' לו לנבדיה דעתו בזה גמה שאמרו הסבעים אל יוסף הנני לך לעבדים כי ודאי לפי שורשם של הסבעים בני לאה המה קודמים במעלה כמ"ש ודו"ק :

בבסוק וישא יעקב את רגליו וילך אל ארלה בני קדם וגו' הייתי כי הקליפה הוא קודם לפירי והעכו"ם המה מלד הקליפה ע"כ נוטים חלקם קודם וכמ"ש יעבור כל אדומי לפני עבדו וכתיב כחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך ע"כ יעקב אבינו אחרי מראות הסולם שהראה לו הש"ית את הגלות ע"כ אמר וישא יעקב את רגליו כאדם שמרגל איזה עיר או מדינה כן כשא לבו של יעקב בחוח קדשו לרגל ולילך ארלה בני קדם הייתי עכו"ם שהמה קודם כי קליפה קדמה לפרי ע"כ הלך יעקב ברוח קדשו ובינת מה יעשו העכו"ם בדבות הימים עם עמו ישראל וירא הנה באר בשדה הייתי כמ"ש שכל השבעות באים לעולם בשביל ישראל המכוסים שדה הייתי בגלות כמ"ש ירמיהו הרי בשדה חילך ואולרתך לבז אתן וגו' ושלושה עדרי לאן רובצים עליו הייתי ג' מלכיות הראשונות שעבדו ועקרו כמה אנפים ורבבות וישראל שנקראו לאן קדשים ולא די במה שעשו אלא שג"כ רובצים עלי' להאחיבם בכל הלבות ומועלים השפעתם וזו מה שעברו כבר עליהם אבל ראה יעקב אבינו עוד ואבן גדולה על פי הבאר הייתי מלבות עשו אדום שהוא אבן גדולה כי שרו הוא הש"ית הוא הילי"ה ומבעל את ישראל מן התורה שלא יהי' הקול קול יעקב כדי שיבבר בוחו ח"ו ויאלשו שמה כל העדרים הייתי התנאים ואמוראים ותורה שבעל פה שעיקר התנאים שהי' הכל לאחר חרבן בית שני ובלנו את האבן מעל פי הבאר שביתיהם רבתה התורה בישראל והשקו את הלאן הייתי במה שהודיעו כמה ימי המשיח והשיבו כפשם של ישראל כמים קרים על נפש עיפה אבל בעו"ה והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה כי עברו כל הקילים ומשיח לא בא מזה יולמת יאוש גדול ח"ו (ואמרו במדרש איכה על פי ואומר אבד כלאי ותוחלתי מ"ד אר"ש בן לקיש משהקב"ה מתייאש מן הלדיקים בעוה"ז חוזר ומרחם עליהם הה"ד ואומר אבד כלאי ותוחלתי מ"ד הב"ה) :

ודגה אמרו חז"ל שאין דור שאין בו יעקב וגוש ערגים בלרתן של ישראל ע"כ יאמר יעקב ויעורר לב בני ישראל איך אפשר לכם לישב הלא מאין אחס ר"ל איך אפשר לכם להיות קיום בין שבעים אומים אם לא באסר הש"ית המופף עליהם בכל עת ורגע א"כ זו גופי' רזי' גדולה שלא אבדה תקותינו :

ועי"ל השיבו בני ישראל מחרון אפחנו כידוע ע"כ מביב יעקב הידעתם את בבן בן. נאור כמ"ש במדרש הידעתם שעתיד לבבן כי מכח הלרות יהי' לכם כפרה להיות בילל מגיהכם וזו בן נאור מלשון ביאר גרוכי הייתי בן לשון הבנה ויאמרו ידענו כי גם אנחנו ידענו מזה רק הלרות גורמים לאדם לבאת און לשיבה ואמר יעקב השלום לו ר"ל אם עוסקים בתורה לקיים דברי הנביא אז מי יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי כדי להגביה קול יעקב :

ועי"ז השיבו כי אי אפשר להיות שלום להשיב בתשובה שבאמה קודם ביאת משיח שאין שום דבר שיתעורר את האדם לתשובה וזו שאמרו שלום אמת יהי' שלום בזמן ישראל בתו היא השכינה ויאמר לאם יעקב הן עוד היום גדול רחוק עדיין מביאת משיח לא עת האסף המקנה לאן קדשים השקו הלאן לרועם ברבים בדברי תוכחה ודברי נחמות שאל יאבדו שברים בהש"ית כי ודאי יתקיים בנו כל דברי כבילאי. ומשה אמת ותורתו אמת והשיבו בי דבר

שלא לחפשר כי המון עם הבו בהם לחפקורקות ולקיבו
ולחמוכים ע"כ לא מוכל עד לאשר יאספו כל העדרים הייבו
שיהי' קיבון גליות לו וגלבו לת האבן מעל פי הבאר
דהייבו הל"ה ע"כ אמר הפסוק :

עוהנו מדבר עמם כי אמרו ר"ל משיח יצא בהקם הדעת
כי רחל הוא הבכורה בלה עם הלאן לאשר לאבי"
כרלה לבע"ד הכוולה בזה כי גלות עשרת השבטים לאשר
לפרים מכתר קמבטיון ובפרבו בכי מעם המה יקבלו תחילה
וכן כרלה מהבני הז"ה כי בכי רלובן ובכי מעם יהי'
רלשונים והמעכיל יבין והדברים עתיקין :

אמרו במדרש לל תתהלל ביום מחר לתה לומרת ובכתה
בי לדקתי ביום מחר תייך למהר בתך דיבה יולדת
ומתבכה וכרלה. לפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות
עיהובין דגבי ידר לא שייך דבר שלא בא לעולם והא רלי'
הייבקב לבייבו שלמר לו הב"ת לאשר בדרתי יע"ש וכן
בא"ה הלכות תעניה סימן תקס"ג ולכלורה לין רלי' מעם
שהבי הקב"ה הבטיח לותו כי לא לעזבך עד לאשר לם
עשיתי ודרשו ר"ל שהבטיחו על הפרנסה כמ"ש לא רלתיתי
לדיק בעזב והבטחה של הב"ת הוא כלילו כבר הי' בעולם
כמ"ש זלת הלרן לאשר כתתי וע"כ שפיר לל הבדר רק
בלמת י"ל דיבקב הי' קובר שהוא רק לבוס בעבמא ולין
הבוס בלא דברים בעבים וע"כ שפיר הי' דבר שבבל"ע
ול"כ לכלורה הי' לאשר לומר דיבקב הי' קובר דעל דבר
שבבל"ע לא לל הבדר וע"כ עיכב עבמו לבל לבן מעם
בבים לבל מלחר שלמר בבן ובכתה בי לדקתי ביום מחר
כי תבוא על שברי הרי שלמר בבוא שיהי' לו שבר בודלי
ולהיכי הי' בבוא על זה הרי שברו הי' דבר מבינה בקוד
ובלוא ודילמא לא יהי' בבל לבא ע"כ ל"ל שהי' בבוא
מלמת הבטחת הב"ת כי לא לעזבך עד לאשר לם עשיתי
לת לאשר דברתי לך הרי שבתברר לו שהי' במרלה בבואה
ול"כ הרי הוא בלילו בא לעולם ושפיר לל הבדר לבינבא
דב"ע וע"כ שפיר לומרו לל תתהלל ביום מחר כי כפ"ז
לתה עובר על הבדר וע"כ לומר בתך דיבה יולא ומתבכה
ודוק היטב :

במדרש רבה פ' ולא ושבתי בשלום לל בית לבי ר"י
דבכבין בשם ר' לוי בטל הקב"ה שיחתן של
לבות ובשלון מפתח לבחותן של בבים לומר לו הקב"ה
לתה לומרת והי' ה' לי לבלוקים חייך כל טובות וברכות
ובחמות שלבי מתן לבבך לבי מתן לבא בלשון הזה שלומר
והי' ביום ההוא ילאו מים חיים מירושלים . והי' ביום
ההוא יוסף ה' שבית ידו לבקות לת שאר עמו והי' ביום
ההוא יעבו הרים עסיס והי' ביום ההוא יתקע בשופר
גדול וכו' ע"כ המדרש והוא תמוה וכרלה לבע"ד דיובן
בנקדים דברי מדרש רבה פרשה מ"ג ר' לוי בשם ר"י בר
אמרא פסיעותיו של לברהם לבינו הי' שלשה מילין שלומר
ירדפם יעבור שבוט ר"י בר סימון לומר מיל שלומר לורח
בלגליו לא יבוא יע"ש והוא תמוה וכבר כדפס בזה כוונה
גדולה מהרח"ו זלה"ה וגם לבי לענה חבקי ע"פ מה
שכתב בזוהר הקדוש דהלבות תיקון חטא של לדם הרלשון
והייבו שלמרו ר"ל לדם הרלשון עבר על ע"ז וג"ע וש"ד
והייבו בשבילת עץ הדעת הי' כעין ע"ז וש"ד שבבר מיתה
לכל העולם וגם ג"ע לפי מה שלמרו ר"ל שבא ל"ה על
כל בהמה וחי' ועוף וגלא בתחבירה דעתו עד שבא על חוה :

והנה חבא ע"ז תיקן לברהם ע"כ יבא דיבו לשרוף
בלוה כשדים ע"פ פסיבי לבהיהם תשרפון בלש
רק כילל בזכות יעקב כובבאר במדרש רבה יע"ש ולתקן
בא לתקן ש"ד וע"כ כתנסה בעקדה שהי' כזבח בשה
ויעקב תיקן ג"ע וע"כ הי' פ"ד שבה כשבשא לשה ולא
רלה עיבת קרי שלמר על רלובן כחי ורלשית אוני ולפע ד'
כרלה דכל לחד מלבותיו הקדושים תקבו כל השבשה כי

לבותיבי פרטים זה בזה כידוע וע"כ חטא ע"ז תיקן לבי"ם
בפועל כשבשא לאור כשדים וגם חטא ג"ע תיקן כבנקחה
שרה לבית פרעה ובדרו שם הבטוח וע"כ בדרו כל
ישראל בהיותם בגלות מלרים לאשר בא בקבלה גן בעול
לחות כלה ובזכות זה יצאו ממלרים ועפ"ז יובן מקראי
קודש ויהי לאשר הקריב לברם לבוא מלרימה ויאמר לל
שרי לשתו הבה בא ידעתי כי לשה יפת מרלה לת לאמרי
בא לחות לת בלמען לי בעבורך וחיתה בפשי בגלבך והייבו
ע"פ מה דלאמרו שופרי" דשרה מעין שופרי" דחוה וחוה
היתה היפיפי" של עולם וכמ"ש בתוס' בעבילה ד' ע"ר
דחשבו שם ד' בשים יפיפיות והקשה התוס' למה לא חשוב
חוה ותרלו דבא היתה בידי לדם יע"ש :

והנה לברהם לבינו ע"ה רלה בבוח קדשו שבלה הש"י
רבב בחרן והזקיקו לבלת לחון למלרים ובזכר
שהכוונה בזה ומחמת שהמלרים שבועי זעה וב"כ יש פה
תיקון חטא ג"ע של ח"ה ולברהם התחוה שגם הוא יהי'
בבלל בכלל תיקון של לדם הרלשון ע"כ לאמר לשרה עתה
ידעתי כי יפת מרלה לת ר"ל מחמת שלא רלה שלבחבו
מוכרחים לבוא למלרים ולהי לין הדבר בחבם רק שלריך
לת לתקן החטא של חוה שעברה ג"כ על ג"ע כשחז"ל
שבא בחש על חוה וקין הי' מבטרי וב"כ לת גילגול חוה
לתקן חטאה וזו כי לשה יפת מרלה לת דהייבו חוה
שהיתה היפת מרלה מבל הבשים שבבולם וע"כ לת בא
למלרים לתקן חטאה של ג"ע וע"כ לחי מבקש לותך שגם
לחי לחי' בבלל תיקון לתקן החטא של ח"ה וב"כ לאמרי בא
לחותי לת בבדי שגם לחי לחי' מסייע לתיקון לזה וע"כ
"יעב לי בעבורך דהייבו תיקון של ח"ה וחיתה בפשי בגלבך
דהייבו שיהי' ישראל גדורים בעריות במלרים ובזכות זו
בגאלו ישראל ממלרים כמבואר במדרשים ולאמרו רז"ל בגד
לבותם עשה פלא מלמד שהעמיד הקב"ה רבלי לבות
בשעת ילילת מלרים ולאמר להם ר"ו שלבי מקיים השבועה
יע"ש וכן דרשו עוד ויולילך ה' בפבו דהייבו בפבי הלבות
יע"ש וזו וחיתה בפשי בשעת ילילת מלרים בגלבך :

ועוד לאמרו ר"ל בעד"ר פ' זו ר"פ בשם ר"הושעיה
רבה לאמר הקב"ה לאברהם לא וכבוד דרך לבניך
לת מולא כל מה שבכתב באברה' כתיב בבבו וכו' באברה'
כתיב למען ייעב לי בעבורך בישראל כתיב וייעב
לבקים למילדות ובוו' יע"ש והוא תמוה דמילדות לינו כל
ישראל ולינו דומה לשאר הדברי' השבוים שם יע"ש ובלרה
ע"פ מה שדרשו בסיעה וכן מבואר במדרש רבה ולא
עשו כלשר דיבר לליהן מלך מלרים להן לא לאמר לגא
לליהן מלמד שתבנן לתשמים יע"ש ועוד לאמרו במדרש
שם שהרבה כשים הי' לחויות שיהי' ולדן טולד מת לו הם
עלמם עמדו המילדות בתפילה ולאמרי רבש"ע גלו וידוע
שלין רלוינו לעשות רלון פרעה רק רלוכך ע"כ יחי' כל
הילדים שילדו והלמעות בבדי שלא יאמרו עליהו שלבחבו
הרגבו לותם והקב"ה עושה תפלתן וזו ותהייבה לת
הילדים ותחייבה לבו המבות הילדים הילדים ממש ר"ל
בזכיתם לא מתו וזו ג"כ כוונת הפסוק ויעש לבקים
למילדות ויבב העם ויעלמו מלוד הייבו בזכותם כתרבו
ולא מתו לותן שהי' הגזירה עליהם למות וגם הרבה מהם
הי' הגזירה שיהי' חבושי כח ובעלי מומין כמבואר במדרש
שם לבל בזכות המילדות לבו ויעלמו מלוד כעשו כלם
בעלי גבורה ומבואר בעפורשים דהא דילאו ישראל לחר
רה"ו שבה כפי מה שבתרבו שלא כדרך הטבע ועבדו יותר
בלותן הד"ו שבה ממה שהי' רלוי לעשות ב' ד' מלות שבה :

וא"כ לחר שלמר הפסוק שבזכות מילדות לבו כתרבו
הרבה ע"כ לאמר הכתוב עוד ויהי' כי ירלו
המילדות לת לבקים ויעש להם בתים ור"ל בזכות יהלה
זו שבלא שמעו למלך מלרים שתבנן לתשמים וע"כ זכתו
שעשה

בעבור להם בתים דהיינו כהונה גו' ומלכות והיינו לדת
אמה ולחרון אפי' מלך בישראל ג"כ כדכתיב ויהי בישורון
מלך והכה כל זאת בת להם מכח שברה גדולה עפה בפני
כל הנפשים ע"כ הם ג"כ לא שמעו למלך לתשמיש וע"כ
ע"כ ספיר דברי המדרש שדרש למען ייטב לי בעבורך על
העובדה שב גאולת מצרים דהיינו שאת נלקחת למלך
ומצרים לתשמיש מכח שתאמר לתתי לת יהי' העובדה ג"כ
שיהי' כשי גלות מצרים גדורים בעריות ומכח זה יהי'
לידת אמה דבינו לגאול לת ישראל רק לי לספר לגאול
לותם קודם ד' מאות שנה של שיעבוד רק מחמת שיהי'
כתרבים שלא כדרך העובר ישנים החשבון הזו ויעד מלקים
למילדות וירד העם ומכח זה בת העובדה לאברהם לבינו
ע"כ ילדקו ספיר דברי המדרש הכ"ל ודוק :

וכן ילחק לע"פ שכתבתי בשם הזוהר הקדוש שלא
תיקן רק חטא של ש"ד של ל"ה מ"מ תיקן ג"כ
ע"ז וע"כ הי' דינו שיהי' נשהבו על עקידה כנגד ש"ד
ולהיות נשרף לעולה שבולה כלל כנגד ע"ז שדינה בשריפה
וזה נראה כוונת ילחק שנאל נלחבו הנה האש והעצים
ומי' השה לעולה והיינו שילחק שאל כדברי הזוהר שהוא לינו
לריך לכפר רק עון ש"ד של ל"ה וע"ז הי' קבר וקיבל
וע"כ כשראה שנקח אש ועצים שהוא דין נשרפין בשביל
חטא ע"ז והי' קובר שאבינו כבר כפר ע"ז וע"ז שאל
מאחר דאיכא אש ועצים אם כן ודאי אין בשבילי שהרי
כל עון ע"ז כבר הי' כפרה ואם כן אי' השה לעולה
כי ודאי אינו בשבילי כי אין דיני להיות נשרף והשיב לו
אביו אנקים ירחה לו השה כפרש"י אבל אתה אתה
לעולה ודיינך להיות נשרף בשביל שאתה בני וע"כ אתה
עומד במקומי מפני שנלנתי מאור הנשדים וע"כ תהי'
נישרף החתי כנ"ל נכון . ועוד תיקן ל"ל ע"ה ג"כ חטא של
ש"ד מנה שהרג את ד' מלכים כדרלעומר וחבריו והכנים
ל"ע בנכנה גדולה ע"כ הי' לנפרה על עון ש"ד של ל"ה
ובפרט שהעביר הרשעים מן העולם והוא חשוב כאלו
הקריב עולה כמו שדרשו רז"ל אנכי מגן לך מאד לגני
שהי' לו קילים בכרס יע"ש וזו נראה כוונת המדרש ושמע
לאברהם כי נשבה אחיו הדא דכתיב לועט אחיו ושמע
דעים והוא תמוה ונראה דכוונתו דלכאורה יתחמן לנב
אחש נמה הכנים ל"ל ע"ה בנכנה גדולה כזה בשביל
לוט שהי' רשע שאמר מי אפשר באברהם ולא באלוקי'
רק הקב"ה הזדמן זאת להגיל את לוט בשביל שמלך
המשיח ממנו בא וכל מלכות בית דוד :

והנה כל האבות של אבינו אברהם הי' רק מסוגלים
לעבודת הש"י וכמו שדרשו חז"ל שע"כ נקרא
אברהם שלינו על רע"ח אבריו וע"כ הי' אזנים שלו מסוגלים
שכל מה שאינו נוגע לעבודת הש"י לא הי' שומע וכן
עיניו לא הי' רואות מה שאינו לעבודת הש"י וע"כ זו
דברי המדרש שהי' קשה לו נמה הכנים ל"ל ע"ה בנכנה
לרדוף וע"כ אמר הפסוק ושמע אברם כי נשבה אחיו
שנכנס הדבר באזניו ע"כ ידע מזה שיש בו לורכי
הש"י וע"כ ודאי אחיו הוא כי מדרגת אברהם הי' כי
לוט אינו משמע דמים שדבר שאינו הגון לא שמעו אזניו
כלל וכ"כ מדשמע זאת ידע בבירור שלריך לרדוף ככנ"ל :

וזו ג"כ כוונת הכתוב באבות עיין רואה ואוזן שומעת
וכל מעשיך בספר נכתבים והיינו דמדרגת כל איש שראל
להיות בנעלה עליונה במדרגת אבות ומלאכים רק כי
העונות מבדילים בינינו לבין הש"י באין אנחנו חטובים
וזה דע מה לנעלה ממך על כי מדרגת ישראל נידע מה
הכל מה נעשה לנעלה כמ"ש בעת יאמר ליעקב מה פעל
אל והיינו עין רואה העין מוכן לראות הכל וגם האוזן
שומעת הכל מה נעשה לנעלה לבל הנביאה לזה מקום
דבכל מעשיך בספר נכתבים והן הן המעבכים הסנה כי
עונותיו מבדילים בינינו לבין הש"י. ככנ"ל :

ועם"ל זה מנואר מדרש רבה ויה' רעב בארץ הדא דכתיב
הכה עין ה' לירחיו למיחלים לחסדו זה אברהם
שכאמר עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה לכלול ממות
בפשם ממיתתו של נמרוד ולהחיותם ברעב ויהי רעב
בארץ ע"כ והיינו ע"פ מ"ש מחמת שא"ה עבר על ג' עבירות
הכ"ל וע"כ שלא הקב"ה את אברהם לתקן הכל ולהבדיל
מידת חסד בעולם וע"כ רלה המדרש לתרץ נמה שלא
הש"י רעב בארץ כדי להכריח לאברהם ע"ה שירד למלרים
וע"ז אמר כי עין ה' אל ירחיו וזו מעשה עקידה שהי'
תיקן ש"ד של ל"ה והוא חשב כאלו כביכול עשה למעלה
כי בלבם אנקים עשה את האדם ואברהם לאברהם נעשה
להפך ע"י ש"ד שלו כעשה ירא אלקים וזה למיחלים לחסדו
זה אברהם שבבר מידת חסד בעולם היפוך ל"ה שבבר ע"י
מידת הדין ובפרט לפי מה שכתבו המקובלים שמידתו של
אברהם ע"ה שהוא מידת חסד לא נשלם עד שעקד את
ילחק בנו שאז החסד נעשה כלול עם דין ואז הוא השלימו'
שלו כי כל המידות נכללים זה בזה וזו השלימות שלהם
ולהגיל מעות בפשם זו מיתתו של נמרוד ואז תיקן חטא
ע"ז של ל"ה ולהחיותו ברעב כי אז תיקן חטא ג"ע וכמ"ש
לעיל :

וזו ג"כ כוונת המדרש פרשת מ"ד שם אחר הדברים
האלה הי' דבר ה' אל אברהם במחזה הד"ד האל
תעיס דרכו אמרת ה' לרופה תעיס דרכו זה אברהם
שכאמר ומלאתי את לבנו וגו' אמרות ה' לרופה שנלרף
בכבשן האש מגן הוא לכל החוסים בו אנכי מגן לך ע"כ.
והן הן הדברים שכתבתי שהביא הש"י את ל"ל לעולם
כדי לתקן החטא של ל"ה וזו האל תעיס דרכו שלא
הש"י לתקן העולם מה שא"ה קילקול העולם הביא הש"י
את אברהם להיות תעיס דרכו להיות עולם תעיס וע"כ
אמרות ה' לרופה שנלרפו בכבשן האש לתקן החטא ע"ז
של ל"ה ומגן הוא לכל החוסים בו עתה שתיקן החטא
של ש"ד בהריגת ד' מלכים ע"כ אמר הש"י אנכי מגן
לך שלא יגער כי אברהם העביר קילים כקוחים בהריגת
מלכים אלה ונזכות יחשב לו לתקן החטא של ש"ד מא"ה
כנ"ל והנה כשנמר ל"ל ע"ה כל התיקון של ל"ה משלשה
עבירות הנ"ל רלה הש"י שיתקן ג"כ מה שאמרו רז"ל
בשהדרין ל"ה משוך בערלתו הי' ע"כ ליוה הש"י את ל"ל
למול ל"ע ושלח לו הש"י ג' מלאכים כנגד ג' עבירות
שתיקן ע"כ אמר להם והשעמו תחת הען הידוע רלה
לומר כנגד מה שא"ה פגם באכילת הען הדעת אברהם
תיקן ועשה למלאכי' אדבאת קמוכי' מזה וע"כ אמר להם
כי על כן עברתי על עבדיכם ואמרן במד"ר אמר ר' מיוס
שברא קב"ה את עולמו הייתם מזומנים לבוא אלי והיינו
כדברינו אלה כי מאחר שפגם ל"ה את העולם שהי' עיקר
הבריאה החריע הש"י את העולם לפניו שאני אבוא אחרי.
לתקן מה שפגם הוא וכמו"ש תולדות שמים וארץ בהבראם
באברהם שהוא תיקן מה שפגם ל"ה וע"כ באו המלאכים
לסעוד אלו דוגמת החטא של ל"ה שפגם באכילה ומה
ענקו מחשבות הש"י לבל יבא ממנו ילד וזו ג"כ כוונת
המדרש בפי' וירא אליו ה' זו שאמר הכ"חוב ותתן לי מנן
ישנך זה אברהם ויאיך תקבדיכו באש ובדעבון ובמלכים
ועטוקך תרבינו מה עטוה הרבה לו הקב"ה לאברהם שהי'
יושב והשכיבה עומדת והיינו רלה לתרץ נמה ליוה אותו
הש"י עתה לנול ל"ע ונראה אנו ע"כ אמר ותתן לי
מגן ישנך היינו אע"פ שתיקן ל"ל ע"ה הי' הכל בעזר
אלהי החשיב הקב"ה כאלו עשה אברהם את הכל מעצמו
וזו יאיך תקעדיכו שהגיל אותו מכבשן האש ובדעבון
ובמלכים והייני תיקן ג"ז ג"ע ש"ד של אדם הלאחון עב
הכל

הכל עחר לחתו הש"י ולחר שכמר ובזה ליזה לחתו הש"י
לחול כפי לתקן מה שלא"ה מעוך בערלתו היה · ולח גברו
רחמים בעולם ע"כ הלבה הש"י עכוה זו שעמד כדי להורות
שלקים כלב בעדת חל והייטו חלל הדייקים והייטו להורות
שעתה לחר מעשה מילה לין דין למעלה כשים דין למעה
וכן כתוב חוקו ומשפטיו לישרחל והייטו כשים חוקיו
כשים לוה ברית שכקרל חוק בשחרו עם לח מעפטיו לישרחל
ועפ"ז ילע ב"כ הכוונה בקניית לחברהם לחביו מעפרון
לת מערת המכפלה ולחמרו במדרש דלכך נכתב יוד פעמים
בני מת לומר לך כל המבדר מקחו של לדיק כלחו קיים
יוד דברות יע"ש :

ולכאורה לפי פשעות הכתובים לח עשו בני מת כלום
וגם יש לתמוה על מה שכתב ויקם השדה
דהמערה לשר בו וגו' לחחוזת קבר מלת בני מת דמשמע
לחברהם קנה מבני מת השדה והלא לח קנה חלא מעבדון
ובדרך פשוט נרלה עפ"י דחמרו בב"ב דף כ"ה ע"ב ככסי
בכרי הרי כמדבר דבכרי מיכל מעי זהי לידי' מסתלק
וישרחל לח קנה עד דמעי שער לידי' וח"כ לם הי' רולים
בני מת לזכות בשדה זו לחר שכתן לחברהם המעות לעפרון
הי' זוכים מן ההפקר וע"כ לחר הכתוב לעיל ויקם השדה
עפרון לשר במכפלה וגו' כמקנה לעיני בני מת והייטו
שהי' כולם בלחותו מעמד כשקנה לחברהם ונתן המעות
ולילו הי' רולים לזכות בו הי' זוכים מן הדין מהפקר
לחבל המה לח עשו כן וע"כ מעלה עליהם הכתוב כלילו
קנה לחברהם מהם וע"כ לחר שפיר לחחוזת קבר מלת
בני מת כנ"ל :

אבל לפי דרכנו יחר בלחופן לחר והייטו לפי פשעת
הכתוב מורה כלילו עפרון חזר בו שבתחילה לחר
ליתן במתנה הכל ולח"כ ביקש ד' מלות קנעין וכן
לחמרו רז"ל ולפע"ד מלה לפרש במה שלחר לא לחדוני
שמעני השדה ונתן לך והמערה לשר בו לך כתתיה לעיני
בני עמי כתתים לך קבור מתיך ולכלודה הוא לריכות הכסון
ובדרך פשוט יש לחר ע"פ שלחמרו בחולין דף מ"ד רב
זולא הוי כי חוי מסדרי' לי' מני' כסולה לא הוי שקיל וכי
הוי מזמנו לי' לזיל לחר לתייקרי דמתייקרי בי יע"ש וזו
כוונת עפרון בסי' חוסם חולי יחר לחברהם שלילו רולה
לקבל עתנת חנם · דכתיב שוכל מתנות יחי' וע"כ לחר
עפרון לילו לא הייתי חדש גדול לו בלא נתתי לך המתנה
ביני לבין עלמי הי' לפשר לומר לתה שוכל מתנות לבל
מלחר שלתה חדש גדול ע"כ לחי נותן לך במתנה השדה
וגם המערה ולך לחוי לקבל כי לעיני בני עמי כתתי' לך
בפרסום ובמעמד כולם · וע"כ לם תקבל ממני יש לי
בזה כבוד גדול ולין זה מתנה · וכדברי הג"מ הנ"ל :

אבל לדרכינו יתחר עפ"י הזוה"ק שעפרון לא רלה
בעערה רק חוסך מכופל וע"כ הי' כמלחק בעיניו
כשמע שלחברהם חפץ במערה זו כי הי' לפי דעתו הגבה
שלי לפשר לחברהם לקבור לת מתו עם וע"כ הביא
עפרון על דברי לחברהם שביקש רק המערה בכסף מלא
ועי"ז הביא לא לחדוני דהייטו מלד לחדוכתך לילו מבגיח
עליך כלום כי לין לתה לחדון שלי רק לעפ"כ לחי עושה
עמך חבילה שלתה מבקש רק המערה בכסף מלא ע"כ
שמעינו השדה כתתי לך לחי נותן לך במתנה גם השדה
וגם המערה שלתה מבקש לך כתתי' ממילא רק בזלת
בלחות לך כי לפי דעתו לי לפשר לקבור במערה זו מחמת
חוסך מכופל שים עם רק יכול להיות שמחמת בושה
תחמר שקברת שמה לת שרה לע"פ שלילו לחמת
ע"כ לחי נותן הכל במתנה רק לעיני בני עמי כתתיה לך
קבור מתך ר"ל שתקבור בפרסום שילחו כל בני עמי
שקברת לת שרה שמה לז לחי נותן הכל במתנה לחבל
כמדומה לי שלא יהי' מזה כלום כי יש לך עצות בזה שלא
לפשר לכסף עם :

והשיב לחברהם לפי חכמתו ועמתכתו דלפ"ז שלא"ל
לכנוס למערה ע"כ לם לתה לו שמעני כתתי
כסף השדה קח ממני ולקברה שמה ר"ל רק בשדה בבד
מלחר שלא"ל לכנוס לפנים לז הבוד עפרון כיון שלתה
רולה רק במעות כפ"ז לריך ליתן לי ד' מלות שקלים ל"כ
לפ"ז לין כלן חזרה כלל לבני עפרון ודוק רק לה"כ
כשמילם לחברהם רלה לחברהם להכנים בשער מכירה
המערה וגם השדה ולז עצן עפרון הלא לא מכרתי לך
רק השדה כי כן בקשת לבסוף לחבל בני מת החזיקו בידו
של לחברהם בלחומרם לל עפרון הלא לתה רלית ליתן
הכל בחנם כי המערה לילו שוה לחלך כלום וע"כ לחמר
הכתוב שפיר ויקם השדה והמערה וגו' לחחוזת קבר
מלת בני מת והייטו שבני מת החזיקו בידו שכתן עפרון
המערה וע"כ כלילו קנה מהם המערה וזו דברי המדרש
שכל המבדר מקחו של לדיק וגו' והייטו כי בני מת ברו
שהכוונה של לחברהם לקנות בם המערה והחזיקו בידו
לחברהם והוכרח עפרון ליתן לו הכל ודוק :

ומה שביקש ד' מלות שקלים כוונת רבינו בחיי שהיה
בגימ' ר"ע עי"ן ורלה דהכוונה היא כך כי
מחמת החטא של לדם מחוה הי' רשות לקליפה ליניק
מהקדושה בביכול וע"כ היתה מערת המכפלה בידו שהיא
לחבי לבות הטומלה וע"כ הי' לריך לשלם במיעד להכניסו
לקדושה כמו שהלריך דוד ליתן לחרונה שעה מלות שקלים
בעד הגורן · וע"כ קודם שכתן המעות כתיב עפרו"ן
מלא וי"ו כי הי' לו יניקה מהקדושה שהיא וי"ו שבשם ·
לבל לח"כ וישקול לחברהם לעפרן כעל ממנו הקדושה
וכשחר רק ר"ע עי"ן לבד וכסתלקה הטומלה מכל וכל ·
וזו וישקול לחברהם וגו' · ובל ידי כן גרם לחברהם
לחביו עובר לקוחר הייטו הטומלה שהי' סובב הקדושה
עברה הטומלה המקיף וכשחר הקדושה לבדה ודוק היטב
כי ככין הוא בעזה"י :

ודנה לחברהם לחביו ע"ה הוסיף תיקון על תיקון
בזוהמת הכחש בחטא של ח"ה וע"כ כתיב ויקם
שדה עפרון תקומה הי' לו שילא מקליפה לקדושה ולחמרו
בזוהר הקדוש ולח"כ קבר לחברהם לת שרה לשתו לרבות
לת חוה יע"ש ובדרכינו יחמר כי עד עתה עדיין לא בגמר
קבורתם של לדם ולוה ופרע חוה שהיא היתה הביקר
בחטא לכילת עץ הדעת ולחמרו רז"ל בסנהדרין קבורה
מעוס כפרה יע"ש · וזו ולח"כ קבר לת שרה לרבות לת
חוה שעתה בגמר קבורתה בגמר בפרע וזו ג"כ דברי
עפרון שלחמר לרץ ד' מלות שקל כסף ביני וביכך והייטו
כי מלדו הי' לריך לחברהם ד' מלות כנד הבימטוליא ר"ע
ע"ין כמ"ש רבינו בחיי וגם מלד לחברהם שבקרא טוב
עין כמו שכתוב טוב עין הוא יבורך ועתה רלה
לקבור לת שרה שהוא שלילי' לדם ולוה ושרה והיא
בגימטריא ד' מלות התסוק הכ"ל בגימטריא ד' מלות :

פחוק ב' ע"ז לדם חוה ושרה ס"ה ד' מלות :

רץ ביני וביכך בין מלדי ובין מכדך לריך לתה ליתן לי
ד' מלות וע"כ לחר מעשה זו גבר מידת רחמים
בשלם וע"כ בתיב ולחברהם זקן והייטו זקן מלא רחמים
וזו ג"כ כוונת מד"ר שם רודף לדקה וחסד ימלא חיים
ולדקה וכבוד ודרש על לחברהם שקנה מערת המכפלה יע"ש
והייטו רודף לדקה בכבד שרה וחסד בכבד לדם ולוה וע"כ
ימלא חיים שלחריך ימים וכבוד שלבש לבושו של הש"י
בביכול זקן מלא רחמים והייטו כמ"ש ודוק :

ועפ"ז יש לפרש ג"כ דברי לחימלך · ולשרה לחמר הנה
נתתי לחלף כסף לחיך הנה לך כסים עינים
ולבל לחשר לתך ולת בל ונוכחת הנה בדרך פשוט יש
ליתן

ליתן מעשר לכסוי הגם שכתוב בתרגום אלף סלעים דכסף
יע״ש לפי שיעות הגמרא בשביעות דדרשו כי יתן איש
אל רעהו כסף ג׳ מעות כסף וכמו כן יש לפרש כאן
דהכה מבואר בקרא דעשרים מעין הוא סלע כמ״ש עשרים
גרה השקל רק אמ״כ הוסיפו כמבואר בבכורות וא״כ
כפ״ז אלף מעין עולה חמשים שקלים וע״כ כתן תביאנה
לשרה הסכום הכ״ל כדין אונס או מפתה ע״כ אמר לה
הגם שכתתי כסוס זה לא יהי׳ לך דבר זה לחרפה לומר
מ״ו שעשיתי מעשה עמך כי הוא כסות עיניה דהייגו אברהם
הוא מכסה לך החרפה כי מי שיראה את אברהם ואת
לדקתו ידוע ידע בודאי שלא שגעתי בך כנ״ל :

ולדרכינו יאמר כי כנגד ג׳ מקומות אלו שהולכו
שראל ליתן עבורם כל שויים כדי להסיר
הקליפה דהייגו ד׳ מאות של מערת המכפלה ושם מאות
סלעים שנתן דוד בעד הגורן לאדונה היבוסי לבנות שם
המקדש והכה מקום המקדש לא יצא מהקליפה בממון
לבד אלא בממון ודמים שהי׳ דבר גדול כמ״ש בפסוק יע״ש
והכה מקום המקדש היא הכוללת של העולם כי שם אבן
שתיה שממנו הושתת העולם וע״כ זאת אמר אביאנה
לשרה הכה נתתי אלף כסף לאחיך דהייגו אלף סלעים
כדברי המתרגם ומכה הנתיכה יבוא לך ג׳ לרות האחד
הכה הוא לך דהייגו הכסף יהי׳ לך לכסות עיניה ולכל
אשר אתך דהייגו שיקה מזה מקום לקבורתך לכסות
את עיניך בעפר ולכל גופך וזו לכל אשר אתך ועוד
יקנו מקום הזה : ואת כל : דהייגו הדבר שהוא כוללת
הכל שהוא מקום המקדש אבל בקני׳ זה לא די במעות
לבד אלא ונכחת שיהי׳ בירור הדבר שיתברר ויתלבנו
וכמה אלפים יאותו בדבר ר״ל כדי שיהי׳ באפשר להוציא
מקום קדושה מן הקליפות כנ״ל וזו ג״כ כוונת המדרש
שבני את בירו מקחו של לדיק דהייגו שעד הכה הי׳ בו
קיבים שהי׳ יציקה לטומאה ממנו אבל המה עשו קיום
לאברהם אביגו ע״ה לגרף ולהוציא הקיבים הכ״ל וע״כ
דרשו ג״כ במדרש שם ופנעו לי לבי עלי יע״ש והייגו
כנ״ל שהי׳ לריך תפלה לבקש עזר מהש״י להוציא
מהקליפות בנ״ל בקין :

ועפ״ז פשוט לבאר דברי המדרש דלעיל פסיעותיו של
א״א ע״ה הגם אם נאמר כפשוטו כיון בזה
שא״א פסע בעולם הזה. ותיקן שלשה מילין הייגו שלשה
הדברים שפגם א״ה ע״ז וג״ע וש״ד כל הכ״ל תיקן אברהם
אביגו ע״ה ומביא ראי׳ על זה שנאמר ירדפם יעבור שלום
ר״ל כשרדף א״א ע״ה והרג המלכים אז נגמר התיקון של
חטא של א״ה ואז כשלם התיקון וזו ירדפם יעבור שלום
אז הי׳ נגמר תיקון של ג׳ עבירות הכ״ל ור״י בר שמון
סובר כדברי הזוה״ק דעיקר התיקון של א״א ע״ה לא הי׳
רק חטא ע״ז של א״ה והייגו כי זה שנשלך לאור הכשדים
עשה א״א מעצמו מבלי שום התעוררות דלעילא כי הי׳
יושב בביתו שקט ושאנן ומלאו לבו לחלוק על מרוד
ולנעור א״ע לכבשן האש אבל עון ג״ע הי׳ התעוררות
מהש״י כביכול בזה שאלה רעב בארץ וע״כ הולרך ליכל
למלרים ולומר אחותי מפני הסכנה וכן רדיפת המלכים הי׳
התעוררות מהש״ת בזה שמע שנשבה אחיו וכמ״ש לעיל
וע״כ ר״י בר שמון סובר שפסיעותיו הי׳ רק מיל דהייגו
תיקן ע״ז לבד וכי תקשה הרי תיקן כל השלשה כדלעיל
ע״ז השיב הרי כאמר אורח ברגליו לא יבוא ע״כ לומר
המעשים שעשה אברהם אביגו ע״ה כשהי׳ אורח ברגליו
שהי׳ מעולגל ומקום למקום לא יבוא אינו בא בגדר
תיקון גמור וכמ״ש לעיל שבזה הי׳ התעוררות מהש״ת
ב״ה ועי״כ לא נגמר התיקון בזה עד שבאו ילחק ויעקב
ונגמרו את התיקון כנ״ל ככון בכוונת המדרש הכ״ל :

עוד אפשר לפרש מדרש הכ״ל בפיון דרך. זה והייגו
לפי הנראה ממדרשים הוא כי מקר א״ע לרדוף
אחרי המלכים בשביל ג׳ אחד בשביל שעיקר כוונת המלכים
במלחמה הכ״ל לא הי׳ רק לתפוס את א״א ע״ה במלודה
וכמ״ש רז״ל ויסובו אל עין ומשפט הוא קדש עין שעשתה
מ זצנו בקש לסמותה הוא קדש ש״ש ברבים יע״ש
והשני הי׳ כוונתו בשביל הלכת לוט והשלישית בשביל שד׳
מלאכים הכ״ל רמוזים לד׳ מלכיות ועל כן הי׳ לריך אברהם
לכבוש דרך לפניו כדי שיהי׳ אחיו בטוחים שהש״ת
יגאל אותו :

ועפ״ז אמרתי לבאר דברי מדרש רבה פרשה ג׳ ויסמע
אברהם כי נשבה אחיו הה״ד ונשמועי רעה לא יירא
זה אברהם שנאמר כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה
נכון לבו בטוח בה׳ . ומלאת את לבבו נאמן לפניך .
סמוך לבו לא יירא שנאמר אל תירא אברם . עד אשר
ירחה בלריו ויחלק עליהם לילה ע״כ . והיא תמוה וכרחה
דכוותכם ליתן לנו עשם למה איכה הש״ת מלחמה זו
תחת ידו ובפרט כי ראיה זו נחשבת בין עשרה נסיונות
יע״ש אשר לבאורה יש לתמוה מה נסיון הוא זאת שנשבה
לוט שהי׳ רשע ולא רצה אברהם בקרבתו ודיקא שיפרד
ממנו אבל אמת היא כי עיקר הנסיון הזה הי׳ להורות לו
שישתעבדו בניו בד׳ גליות ובזה שרדף וכבש אותם הוא
סימן לבניו שיפלו בידיהם ג״כ :

וזו כוונת המדרש ויסמע אברם כי נשבה אחיו וזו הי׳
דרך נסיון בדברי רז״ל ע״ז אמר המדרש הה״ד
ונשמועה רעה לא יירא . זה אברהם . ר״ל שלא תאמר
שהנסיון הי׳ מחמת שלוט בן אחיו נשבה ורע עליו המעשה
שנעשה בלוט ע״ז אמר המדרש דזה אינו דהרי גדולה מזו
לא עשה אבל אברהם רוצה ירחה וזו ונשמועה רעה לא
יירא דהרי כתיב עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה הרי
בשביל ירחת ה׳ רצה לשחוט את בנו יחידו ולא חשב כלום
ועשה הכל מאהבה ומכ״ש שלא יעשה אלו רוצה כלום
מה שנשבה לוט ושוד עשה אברהם אביגו . נכון לבו בטוח
בה׳ . שנאמר ומלאת את לבבו נאמן לפניך דהייגו
כשהוצלך לכבשן האש וא״כ מה זה נסיון רק עיקר נסיון
הי׳ על ד׳ גליות שהורה הש״ת שיהי׳ ישראל בשעבוד וזו
ודאי יתחזק לבבו דהרי קמוך לבו לא יירא שנאמר אל
תירא אברם אנכי מגן הייגו שגם אחר המעשה הי׳ מתירא
מבוזד הגלות וכי תקשה למה עשה הש״ת להודיע לאברהם
זאת הלא דיה לצרה בשעתה ע״כ אמר עד אשר ירחה
בלריו שנאמר ויחלק עליהם לילה והייגו שהש״ת עשה
בכוונה מיוחדת שאברהם ילחם עמם ויכבוש אותם כדי
שיהי׳ מעשה אבות סימן לבניו וזו ויחלק עליהם לילה
דהייגו כל הגליות שנמשלו לילה נחלק עליהם ויכם וירדפם
כדי שיהי׳ סימן לבניו שסופם ליפול בידיהם וזו ג״כ דברי
הש״ת אל תירא אברם מגליות הכ״ל שהרי אנכי מגן לך
שכבשת אותם במו כן יהי׳ נוחים לכבוש לבניך כנ״ל ככון
וזו כוונת המדרש דלעיל פסיעותיו של אברהם אביגו ג׳
מילין הייגו מה שרדף המלכים הכ״ל הי׳ בשביל ג׳ דברי
הלכת לוט ובשביל בדברי המדרש שלא בקשו להזדווג אלא
לבלבל עין של העולם בקשו לסמותה ואמר אלך ואפיל
א״ע על קידום הש״ת ייע״ש וגם בשביל שיהי׳ סימן לבניו
לכבוש הד׳ גליות ומביא ראי׳ על עיקר זה כי שני דברים
מבואר בפסעיות שכתוב רק על בשביל הגלות ומביא ראי׳
שנאמר ירדפם יעבור שלום ר״ל מכח רדיפת וכבישת
א״א ע״ה מלכיות אלו ע״כ אחיו עוברים שלום כלאת
מגליות אלו ובפרט הגאולה אחרונה דכתיב עוה נאלו רגלי
ונפשר משמיע שלום :

אבל ר״י סובר דעיקר הכוונה הי׳ רק על תיקון הגליות
כי שני דברים הוא רק לפי שעה אבל השלישית
הוא תכליתו אבל וע״כ אמר רק איל ומביא ראי׳ שנאמר
אורח

אורח ברגליו לא יבוא ר"ל מפרש רגליו בשביל כמו ויברך אותך לרגלי וזו אורח ר"ל הנסיעה זו שעשה א"א להלחם עם ד' המלכים ברגליו לא יבוא אם הי' רק בשביל לא הי' בא למלחמה כלל ע"כ ודאי לא עשה רק בשביל

בכיו תיקון הגליות כנ"ל נכון :

ועפ"ז נבין מקראי קודש ישעיהו מ' מ"א למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מד' הייתי ישראל שאם הש"ת יגאל אותנו בגזירת הרחמים הרי רחמיו על כל מעשיו גם על האומות וא"כ ודאי נסתרה דרכי ויוקשה שיגאל אותנו ברחמים כי גם על האו"ה יש לו לרחם ומאלקי דהייתי לגאול אותנו משפטי יעבור משפטי נסתלק כי אין אנו כדאי להגאל ע"פ המשפט מאחר שאין אנו עושים רצונו ומשיב הנביא ברוח קדשו כי הגאולה היא מובטח כי מ"ו אם יהי' כולו חייב אעפ"כ יגאל אותנו והפוך כל העמים שפה ברורה לעבוד אין כביכול אין טעם כלל לבריאת עולם כי אמרו שכל מה שברא הש"ת הוא לכבודו ואנחנו רואים כביכול להיפוך שמגרים את כבודו ועושים אלוהות הרבה וכי תימא כביכול לא ידע מזה שיתקנקל העולם כ"כ ויעבור אדם הראשון על רצונו בלכילת הענן הדעת וע"ז אמר הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ה' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו ומיד בתחילת הבריאה רמז לנו אדבעה גליות תוהו ובוהו וחושך על פני תהום ואחרי' יהי אור וגם רוח אלקים הכל מרמז על בילת המשיח

במהרה כמבואר במדרש ייע"ש :

וגם אנחנו רואים השגחה פרטיות מהש"ת עלינו כשבא אחת בין ע' אומות וזו נותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה והייתי כלות ישראל בגליות נותן הש"ת לנו קיום בכל הצטרכות והגם שיש לרות ג"כ הלא יעפו נערים ויגעו ובחורים כשל יכשלו ר"ל מה שמלא לנו לרות הוא מחמת החטא גורם כי יעפו נערים היינו שמנערים מן המצות וכי תאמר הלא הרבה לדיקים הי' שסבלו צער הגלות אכן בגילת משיח ונפטרו בלא נחת וע"ז אמר וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים והייתי שיחליפו כח לעמוד בתחיית המתים. ולאכול יומות משיח ואז ירוצו ולא ייגעו והמ"ש שאינם עתידין עוד לחזור לעפרם וכי תאמר למה אריכות הגלות כ"כ וע"ז אמר הבריאו אלי אייס ר"ל ודאי בכבד הרחוקים שאינם יודעים מדרכי אמונה בכל ודאי הי' אפשר שיבוא משיח מיד כי קהם פיהם מלדבר כנגדי שאין להם שום זכיות אבל נאומים יחליפו כח דהייתי אדום וישמעאל שיש להם זכות אבות וגם יש להם קלת דרכי אמונה ע"כ צריך אני להמתין עד שיחליפו כח ויקבלו שכר על מצות שלהם וכמ"ש רז"ל ומעמים אין איש אתי כשלא יהי' להם תביעה על מעשיהם הטובים אז אדרכם באפי וארמסם בחמתי. יגשו אז ידברו והייתי כשידברו שרי אומות כבד ישראל שאינן כדאי לגאול אז יחדיו לנשפטה נקרבה והייתי שהש"ת יאמר אם יש לכם טענה כנד ישראל מה יש לכם טענה כנדי כביכול עמו אנכי בצרה ושכת גאולי באה וזו יחדיו דהייתי הש"ת עם ישראל ובלילוף זה יגאל אותנו במהרה ושמא תאמר מי יודע עד יומשך זכות שלהם ומתי יהי' הגאולה וע"ז אמר הלא מעשה אבות קיימן לבנים לגאול אחכם מי העיר ממזרח לדק הוא א"א עם ד' מלכים יתן לפניו גוים דהייתי לפני א"א הי' זאת רק לקיימן ומלכים ירד דהייתי ד' מלכיות ושמא תאמר דהייתי מלכים מלרים בבל מדי יון אבל אדום וישמעאל יש להם זכות אבות מאברהם אביהו וע"ז אמר אפילו אדום יהי' לו מפלה הנה דרשו במדרש פלטה נפשי מרשע חרבך זו עשו שהוא החרב שהש"ת רודה בו את עולמו וזו יתן כעפר להשפיל אותו עד לעפר תרבו דהייתי עשו שהי' עד הנה חרבו של הקב"ה וגם ישמעאל יהי' קופו כעשו שנקרא קש וזו כקש כידף כמו שיהי' קופו של עשו שיהי' כידף כקש וכמו כן יהי' קופו של ישמעאל וזו קשתו שהוא רובה קשת אז כי ירדפשיעבור אותם מן העולם אז יהי' שלום לו ר"ל כי כל הגאולה' ע"י שלום ב"ו ב"כ לא הי' להם קיום אבל בגילת משיח במהרה ירדפם יעבור שלו"ם דהייתי הש"ת בכבודו כדכתיב וילא ביום ההוא ונלחם כיום קרב לאורח ברגליו לא יבוא ר"ל מלאכים שנקראים רגלים ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים אבל אז לא יהייתי מלאכים אכי"ר במהרה בימינו :

נחזור לענייננו כמו שאמרנו ע"ה תיקון חטא של א"ה

כן ילחק אבינו תיקון חטא של ש"ד בעקדה ומטא ע"ז במה שקירב גרים - לעבודת הש"י כמ"ש במד"ר ויסב יעקב בארן מגורי אביו - א"ת מגורי אלא - מגיורי אביו ע"ש - וכן חטא ג"ע רלה לתקן כ"ש על אחותי היא וע"כ לעת זקנתו רלה לתקן בפרעות אכילת עץ הדעת וליתן לבניו הברכות שהי' ראויים אדם ואם לאתברך אם לא חטאו - וע"כ אמר שעשו כפי שברתו שהוא לדיק לעשות מעשים כאשר אהב לתקן החטא של עץ הדעת שנאמר בו כי טוב העץ למאכל - וע"כ יעקב אביו כתיב בבי' ויבא לו יין וישת כי י"א עץ שאכל א"ה גפן היתה וע"כ נקוד בו מרכא כפולה ואמרו בזוה"ק מאחר רחיקא הביא יע"ש - והייתי שרלה להמתיק חטא של א"ה שנתרחק ע"י יין - ואמרו רז"ל במד"ר ואוכל מכל מכל מה שנברא בששת ימי בראשית - עוד מכל מה שמתוקן לצדיקים לעתיד לבוא ע"ש - והייתי שכל הברואים כפגמו ע"י חטא זה וע"כ הרגיש ילחק טעם של כל הנברואים למתק ולתקן אותם :

ועפ"ז יבואר מד"ר תמוה שם כי הקרה ד' אלהיך לפניך - ר"י ור"ל אם לקרבך המליא לך הקב"ה למאכלך על אחת כמה וכמה - ואחריכא אמר אם לזיווגך המליא לך דכתיב הקרה נא לפני היום - למאכלך על אחת כמה וכמה והייתי עפ"י דבריהו אלו כי אכילה הזו הי' גמר התיקון של חטא א"ה - וע"כ שאל ילחק את יעקב כי השטן מעכב בדבר - וא"כ מה זה מיהרת למצוא בני - ע"ז השיב יעקב כי אין כח בשטן לעכב כי מאחר שלקרבך המליא לך הקב"ה כי עקדה הי' לתקן חטא של ש"ד שעבר א"ה - ואעפ"כ לא כח בשטן לעכב את האיל שנתן כפרה תחתיך א"כ מכ"ש למאכלך שהוא גמר התיקון - ואחריכא אמר הייתי עפ"י מ"ש במד"ר מד' ילא הדבר לא נוכל דבר אליך רע או עוב וגו' מהיכן ילא מהר המורי' ילא - רבנן אמרו מכאן ילא ותהי אשה לבן אדונך כאשר דבר ד' - ובראה דכוונת המדרש דהכה לבן הי' אבי אבות הטומאה ורבקה היתה כשושנה בין החוחים והרי הטומאה רולה ליכנ מהקדושה וא"כ מדוע נתרלו מיד לשטוח את רבקה יק אמרו במד"ר ויעקוד את ילחק את לרבות שרי עליונים יע"ש והייתי כי ילחק הי' מלד הדין וע"כ כשעקד אותו נעקדו כל השרים שהמה מלד הדין - וגבר רחמים בעולם - וע"כ ממילא לא הי' שליטה לחיצונים כ"כ - וע"כ לא הי' כח בלבן ושרו לעכב את רבקה - רבנן אמרו שמכח זה עדיין לא נחלשו כחם מכל וכל רק מתפלת אליעזר שלקח יוד גמלים כנגד יוד כסיונות שנתנסה א"א בנדי שהש"י יגמול לו חסד עבורם - וזו גמלים וכן דרשו במד"ר במקום אחר גמל רומז על בבל שגמל חסד יע"ש - וע"כ נלב אל עין המים שהיא רומז על מדת חסד - וע"כ הנערה שתאמר גם לגמלך אשקה ותשפיע מים הרבה שרומז למדת אברהם יוגבר עליהו חסד - וע"כ ודאי לא יהי' כח בשטחי הדין לעכב וע"כ אותה הוכחת לעבדך לילחק מלשון ביחוד שנברת מכל טוב ואין שום אחיזה לש"א לעכב וע"כ אמרו רבנן מכח מעשה רבקה אז ילא הדבר ותהי אשת לבן אדונך כי אם

בדבר המסוה כנ״ל. וזו אם לא לזיווגך המליץ לך הקב״ה ח״כ גם אז בדבר המסוה מאוד אלא הי׳ כח בשמן לעכב הזיווג ומכ״מ עתה למאכלך שהוא בסוף ימיו של יצחק שסיבל הרבה מלות ומע״ע כנ״ל ככון ועפ״ז יובן ג״כ דברי המד״ר והון אדם יקר חרון עשו לך לבאים וכופתן מלאך מתיבן כדי שיעקב שהוא יקרו שלעולם ויעול את הברכו׳ שמעיק׳ העולם חרולות לו יע״ש והייטו ע״פ דברי הזהר הקדוש שיעקב הי׳ דוגמא דא״ה וע״כ אמרו רז״ל שופרא דיעקב מעין שופרי׳ דא״ה ועשו הי׳ דוגמא דכחש הקדמוני וע״כ מה שגרם הכחש לא״ה ליעל ממנו הברכות שהי׳ ראוי להתברך והביא עלי׳ קללות ועתה כהפך הוא עם עיקש תתפל שלקח יעקב הברכות מעשו שהוא דוגמת דכחש יע״ש וזו הון אדם יקר שהי׳ יקרו של עולם שהי׳ שופרי׳ מעין שופרי׳ של אדם הראשון ויעול הברכות שמעיקר העולם חרילות לו דהייטו שהי׳ ראוי׳ עוד בתחילת הבריאה להתברך את הברכות רק שהכחש גרם ליקח ממנו וזו ג״כ כוונת המדרש שם לעיל עיכי׳ יע״ש פכור תרעיא היך חרעך פכור ומקולקל והייטו כנ״ל כי מה שעשה הכחש לא״ה השיב יעקב עמלו בראשו:

וזו ג״כ כוונת המדרש שם בא אחיך במרמה בחכמת תורתו בא והייטו כנ״ל מחמת שיעקב ידע סוד זה שהוא גילגול של אדם וע״כ עם עיקש תתפל וזו בא אחיך במרמה ר״ל במה שהיית מרמה בתחילה את אדם הראשון וע״כ ויקח את ברכתך וזו בחכמת תורתו שהיא יודע שהוא גילגול של א״ה ומותר לו לרמאות אותך כנ״ל:

אמרו במדרש רבה רבות עשית וגו׳ כפלאותך ומחשבותך

אליבא דמה כהו עיניו של יצחק כדי שיעול יעקב ויעול הברכות והוא דבר תמוה וכי בשביל זה הי׳ לריך לכהות עיניו יאמר הש״ת שיברך את יעקב ועשו הוא רשע ולפמ״ש י״ל הדברים שלברך לרמאות כדי לעשו עשו מידה כנגד מידה מה שעשה הכחש הקדמוני לא״ה אבל יש לומר עוד בדרך אחר:

דהנה הקשה הזוה״ק למה נתקיים הברכות של עשו ושל יעקב לא נתקיים ותירן שיעקב לא רלה להשתמש עם הברכות בעולם הזה כי ידע בעוב שעובות של עולם הזה מעבירין את האדם מעבודת הבורא וע״כ קיבל על עלמו עול גלות וכן דרשו חז״ל במדרש על פסוק אדוני יודע כי הילדים יע״ש וזו ג״כ כוונת המדרש וילא יעקב מבאר שבע ומבארה של ברכה יע״ש אבל לפ״ז אתא שפיר כי יעקב קיבל עליו גלות וילחם בדרך אותו הוי גביר לאחיך וברכה שביעית הוא כפרש״י בחומש יע״ש וזו וילא יעקב מבאר שבע דהייטו שקיבל עליו גלות ולא רלה שיתקיים בו עתה ברכה זו וא״כ ברכה הוא באה של ברכה כמ״ש

ילחק לעשו הן גביר שמתיו לך ודוק:

רק כראה הא דהיה אפשר ליעקב לשלק את הברכות ממנו הייטו מפני שלא הי׳ במעשה אן בא אחשבה כי ילחק חשב שהוא עשו אבל אילו הי׳ יודע ילחק שהוא יעקב - ומעפ״כ הי׳ מברך אותו הי׳ הברכות ע״כ של יעקב כתקיים ולא הי׳ באפשר לדחות אותם וא״כ זו דברי מדרש למה כהו עיניו של ילחק כדי שיעול יעקב ויעול את הברכות הייטו שישלק אותם לעוה״ב וזו עובה גדולה לנו וע״כ רבות עשית ד׳ אלקי כפלאותיך ומחשבותיך אליבו

כנ״ל ככון מאוד:

ועפ״ז אפשר לפרש הפסוק דלעיל ולשרה אמר וגו׳ הכה היא לך כסות עיכים וגו׳ ואת כל ובוכחת והייטו ע״פ שדרשו רז״ל במדרש ובגמרא פ׳ החובל שקילל אותה הכה היא לך כסות עיכים ונתקיים בזרעה שכהו עיכיו של ילחק והטעם שקילל בכה הייטו ע״פ מה דאמרו במדרש וה׳ פקד את שרה אלי כתבתי ובקתה ובזרעה זרע ושרה נסתתרה עם אבימלך ועהורה הוא אין הדין נותן שיהי׳ לה בניס יע״ש. וע״כ שפיר קילל כי הוא הגורם לזה שתלד

לא ילחק רק הש״ת לא שמע לדבריו שיהיה כך רק יש בזה עובה גדולה שיכול יעקב לשלק את הברכות לעולם הבא ע״כ נתקיים דבריו:

והנה אמרו רז״ל פ״ק דב״ב ג׳ הטעימון שקב״ה מעין עה״ב אי״י שנאמר בהן בכל מכל כל יע״ש וזו הכה הוא לך כסות עיכים דבר דאיתילד לך יה״ו כהו עיכיו אבל קללה זו יש בו עובה גדולה ואת כל ובוכחת דהייטו יעקב אבינו דכתיב בבי׳ כל מכה זה יברור לעלמו הברכות לעולם הבא ובוכחת לשון בירור כפרש״י ודוק:

ובדרך פשוט לפרש הפסוק שאמר אבימלך לשרה אחיך הוא מרחות האמת מה שהוא לך לחרפה שתשמע לאברהם בעבך שאמר לך שתאמר בכל מקום אחותי את וזו הכה אברהם הוא לך כסות מלרחות האמת שלא תבזה א״ע ליקח קטן ואם הי׳ רק הדבר ביבך לבדי לא היה חידוש כ״כ אבל דרשו רז״ל היא גם הוא לרבות חמריו וגמליו וא״כ הוא דבר שבעשה ואיך לא שכל אחד מבולם לאמר אדוכו אברהם היא דבר חרפה להפקיר שרה וזו לבל אשר אתך דהייטו גמליו וחמריו גם עיבכם עה מרחות האמת ושמא תאמר שהלדק אתכם וע״ז אמר דזה אינו דהא גם את כל דהייטו הש״ת שהוא שורש הכל ובוכחת הי׳ לי ויכוח עמו ואמרתי לו הגוי גם לדיק תהרג הלא גם הוא והודה לי הש״ת שאמר לי ידעתי כי בתום לבבך עשית זאת כנ״ל ככון:

והנה יעקב אע״ה תיקון ג״כ כל השלשה חטא ג״ע כמבואר בזה וחטא ש״ד במה שברח מפני עשו כדי שלא יבוא לידי ש״ד כאשר אמרה רבקה למה אשכל גם שניכם יום אחד וחטא ע״ז במה שאמר להם הסירו את אלהי נכר האלן וכן מלינו במדרש רבה שיעקב התפלל על הבך שבשה באמרו ושמרני בדרך הזה מע״ז וג״ע ושד״ד שהכל נקרא דרך יע״ש: וכן אמרו רז״ל שם שהתפלל ג״כ על לשון הרע ובודאי תפילת יעקב לא היה על עלמו בלבד אלא העיקר על כלל ישראל כי ונעשה אבות סימן לבנים כי בריחת יעקב מעשו הוא רומז על גלות שאנו אבל אבות כמבואר במדרשים:

ועפ״ז אבי מבין כוונת הפרשה בשדר ויבא יעקב את רגליו והייטו כי יעקב הסתכל ברוח קדשו ושד״ד ולשון הרע קשה מכולם וכן אמרו רז״ל מקדש שני בחרב מפני שבאת חבש הבא מבח לשון הרע והגש שבתבטל ילרא דע״ז מ״מ עון ע״ז יש בבו במה שמקרים כבד הש״ת. ויתפאר דבריה אשר לא בן הוא וכן המתבאה והכועס כאלו עובד ע״ז ושד״ד במה שמבייש אדם לחבירו או מקפח פרבסתו וכל הדברים הבנ״ל בעו״ה עדיין מבקר ביבבו ואמרו רז״ל הסליך משמים אדן תפארת ישראל זר דמות יעקב שבשלב למעה ואין לרה בעולם שאינו מרגיש בו יעקב. וזו ויבא יעקב רגליו. הייטו דמות שבבל למעה רלה להגביה למעלה ויבל אדלה בני קדש הייטו ישראל שקרואים בני קדמונו של עולם והייטו שיעקב הסתבל שישראל יהי׳ בגלות זמן אדוך ע״כ הרהר בבד זה ורלה להגביה הדמות שיהי׳ הגאולה ושובו לאדלם וזו אדן בני קדש דהייטו אדן ישראל שהיא אדלם וע״כ הסתבל איזה חטא גורם אריכות בזה וירא והבה באר בשדה הייטו ישראל שבקרוים באר שעל ידם הש״ת מסביע לעולם אבל בשדה דהייטו בגלות אדום שבקרא אים שדה והטעם של אריכות הגלות הוא מחמת שבלבה עדרי לאן רובצי עלי׳ הבה עדרי היא כעדר במ״ש ורוח תשיבו בין עדר ובין עדר בין לרה לרה וכן על עדרי תבירך ודרשו על מיתת ת״ח:

והנה ישראל נקרא לאן קדשים וע״כ רלה יעקב שבלבה עדרי לאן הייטו ג׳ עבדות גדולות ככנ״ל ע״ז

ב"ע וס"ד מעכה זה איכי בקדושת לאן קדשים רובפים על הבאר ההוא דהיינו ישראל וכן אמרו מקדם ראשון כחרב ונפכי זה ועדיין הוא מרקד ביכנו וע"כ כי מן הבאר ההוא ישקו עדרים ר"ל הספינה שהי' ראוי לבוא עליו הספינה זו בא לכל עדרים דהיינו האומות העולם ואון מן ג' עבירות הכ"ל עוד נוסף על זה כהנה כי אבן גדולה יש דהיינו יל"ר שנקרא אבן וגדול מעל זה מאוד כי הוא על פי הבאר דהיינו לשון הדע שעון תלוי בזה ופה הצריך להסיק מרגליות לגמוד תורה יאמר לשון הרע ותורה נקרא ג"כ באר וע"פ הבאר ונאספו שמה כל העדרים היינו ה"א שבכל דור ודור ויוכיחים על עון זה ע"כ וגללו את האבן מעל פי הבאר לפי שעה והשקו את הצאן בלמדים עמש תורה ומוסר · אבל מה אחכי זאת בזמן קטן והשיבו את האבן ע"פ הבאר למקומה כל זאת רחל יעקב ברוח קדשו :

ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם אפשר לפרש שקאי על המוכיחים דקוף · או קאי על יעקב ומעם מפני שאמרו אין לך דור שאין בו · יעקב וע"כ יאמר לו כתוכחתם למה לא תשובו מדרכיכם הרעים הלא אתם עם החביב ונקראים בנים למקום מלך הנשמה שחטוהה מתחת כסא הכבוד :

והנה אין היא מדרגה גדולה כביכול מידת כתר עליון נקרא אין ומותר אדם מן הבהמה אין היינו מלך הנשמה שנקראת אין בזה יש לו ומותר מן הבהמה וע"כ ואמר כא יעקב הלא מדרגתכם גדולה למה לא תשובו בית ישראל אז יבנו בית ישראל ומחרן אחכמו ר"ל מחמת שאתו מאריכים בחרון אף של הקב"ה ר"ל באריכת הגלות מזה פב' לבינו להאמין שיש לנו כשמה ממדרגה גדולה כזו : ויאמר להם הידעתם את לבן בן נחור · ג' ואין אתם יודעים זאת שהגלות הוא לבן ונלרף אתכם מעוונותיכם וזו לבן ליבון עוטה שלבם באו מכח בן נחור וכו' היינו הגלות שנקרא נחור מלשון כיחר גרוכי והיינו בן שיש לכם להבין שהגלות בא ללבן עוונות ויאמרו ידענו ושאל אותם עכ"פ השלום לו דהיינו לכם שלום או אז תעשו שלום בפעולה של מעלה כדכתיב או מי יחזיק במעוזי יעשה שלום לי ואז אם תעשה כן ורחל בתו באה עם הצאן ויהי' קיבוץ גליות במהרה אכי"ר :

ועתה נשוב לדברי המדרש הנלב פתח הסער והיינו כי בריחת יעקב מביתו ללבן הוא רמז על גלות אדום וכמ"ש במדרש. וזו ג"כ הכוונה וילא יעקב מבאר שבע והיינו כי בבית שני חסרו ה' דברים כמ"ש ביומא יע"ש ובע"פ היה בית המקדש וגם לימוד התורה אבל בגלות אמרו חז"ל בחגיגה כיון שגלו · אין לך ביעול תורה גדול מזה וא"כ עם ה' דברים שחסרו בבית שני הוי ז' זו וילא יעקב מבאר שבע היינו כיון שהלך בגלות אדום חסרו שבעה דברים כנ"ל וגם אמרו חכז"ל במדרש רבה שהרשה הקב"ה ליעקב ב"ה בנוי והרב והדור בנוי מה נורא המקום הזה · הרי זה בנוי אין זה הרי הוא חרב כי אם בית אלקים בנוי ומשובלל לעתיד לבוא · וזה שער השמים אין בין המקדש שלמעה לב"ה של מעלה רק שמונה עשר מיל יע"ש והיא תמוה מאוד :

ובדרך פשוט נראה לפרש דהנה אמרו חכז"ל ואחי להם למקדש מעטו אלו בית הכנסת כי הצומד בבהכ"נ ומתפלל כאלו עומד בא"י כמ"ש בברכות תמה אני איכא קבא בבבל כיון דאזו מקדמי ומאשכי לבי כנישתא אמר היינו דאהני לבו ונראה דהכוונה הוא כך דגבי בדיקים כתיב בחיים בימים שבאים בימים שלמים לפני הש"ית שאינו נחסר כלום אבל הרשעים שמבלים הזמן ברשעתם ואח"כ כשמתים אין אפילו יום אחד וע"כ הרשעים בחייהם קרואים מתים שיש לך אדם שאין בו שעה בירלת ה' כל ימי חייו וע"כ הוא מבקרא וע"כ אמר תמה אני איכא קבא בבבל היינו שהי' לדיקים ופחים עם כל ימיהם ע"כ תמה על זה הלא לעמן ידבו ימיכם על האדמה כתוב ר"ל בא"י שהיא מקום מוכן להשרחת הקדושה שם אפשר לעבוד את הש"ית אבל בא"ל שהיא אדמה עמאה והטומאה גוברת איך אפשר לעבוד את הש"ית שיהי' באים בימים שלימים וע"כ כשראה שמקדמי ומאשכי לבי כנשתא דהיינו שמקדימין לבוא לבב"כ תחלה ומאחרין לצאת ממנו וא"כ הוי כאלו הי' בבית המקדש ושם אין טומאה והיא בקדושת אי' וע"כ יכולים לעבוד את הש"ית :

וזו ג"כ לפענ"ד הכוונה בזה שאמרו חז"ל אל יתפלל אלא א"כ יכוש כשיעור ג' פתחים יע"ש והייני כמ"ש חז"ל והתפללו אליך דרך ארצם שצריך לראות א"ע כאלו עומד בא"י וכאלו עומד בבית המקדש כי התפלה צריך שתעלה תחלה לא"י ומשם לב"ה כדכתיב וזה שער השמים והנה המילוים מעכבים התפילות לעלות וע"כ צריך לכוון לעשות ג' פתחים שילאו התפלות מא"ל ולכנוש לפתח השער לא"י ואח"כ לשער המקדש כנ"ל :

והנה בחמת מי שיכול להתפלל בכוונה יכול לעשות תיקון ב"ח ברכות של התפלה כמו התיקון שעשה הכהן בקרבנות וע"כ יעקב לאחר שראה הבהמ"ק חרב אמר שאעפ"כ נשאר לנו תיקון בחרבנו בו · וזה שער השמים דהיינו שאם יתפללו ישראל הה"י ברכות שהוא כמנין וזה אז יכנסו בשער השמים דרך המקדש :

וזו כוונת המדרש אין בין בה"מ של מעה דהיינו בהכ"נ שנקרא מקדש מעט למקדש של מעלה דהיינו הבמ"ק ממש רק אי' מיל דהיינו י"ח ברכות של התפלה כי עתה שאין לנו קרבנות אז לריכין אנחנו להתפלל בכוונה ואז מעלה הש"ית עלינו כאלו הקרבנו כל הקרבנות כנ"ל :

ועוד אפשר לפרש בדרך אחר ע"פ מה שנבואר בזוהר הקדוש פ' פינחס שלעתיד לי"ה יוריד הש"ית שני מקדשים של אש המקדש שלמעה כשיב יותר מבהמו' של מעלה וע"ז אמר הנביא גדול יהי' כבוד הבית האחרון מן הראשון יע"ש וזו דבר יעקב · אין זה ר"ל כל ב' מקדשים שהי' לנו אינו נחשב לכלום כי לא ע"ז אמר ומשה מקדש ה' כוננו ידיך וע"כ נחרב רק איזה בה"מ שביקר וע"ז אמר כי אם בית אלקים ר"ל מה שיוריד הש"ית מן השמים בה"מ של אש וזו בית אלקים וזה שער השמים ר"ל דאף זה הבה"מ יעמוד עליו בה"מ אחרת וזו כוונת המדרש אין בין ב"ה של מעה ר"ל הגם שיהי' ב' מקדש זה על זה יה יה הפרש ביניהם א"י מילין ודוק כי קלרתי :

והנה מבואר במדרש רבה שיעקב אבינו התפלל ואמרני בדרך הזה הכוונה שיעמוד אותו מ"ד עבירות ע"ז ג"ע וש"ד ולה"ר יע"ש והייני לפי דרכנו על בני גלות התפלל זאת כמ"ש מקדש ראשון נחרב על ע"ז ג"ע וש"ד ומקדש שני נחרב על לשון הרע וע"כ התפלל שבגלות נתקן זאת אבל בעו"ה עדיין השמן מרקד בנו על לב עבירות הנ"ל ולא יתוקן עד אשר יבוא משיח לדקינו :

ועי"ב זו כוונת המדרש בעל הקב"ה שיחתן של אבות ובשאן מפתח לגאולתן של בנים ר"ל הגם שאין אנו מתקנים ד' עבירות וח"ו אינם ראוים ליגאל אבל בזכות יעקב שהתפלל על הנ"ל עשה לנו הש"ית מפתח לגאולתנו אותנו כאלו היינו מתקנים מחנת שאחר בילת המשיח אי"ה יתוקן הכל וזו אתה אמרת · והי' ה' לי לאלקים והייני אם ישמור אותי מ"ד עבירות הנ"ל חייך כל הטובות וברכות ונחמות שאני נותן לבנך אני נותן אלא בלשון הזה והי' ביום ההוא ילאו מים חיים מירושלים אבל מים הקדמוני ואלים אל הים האחרון ודרשו חז"ל על ב' בתי מקדשים והייני כנ"ל דעל אנו ד' עבירות נחרבו בתי מקדשים אבל לעתיד לבוא יעשה המעיין ש"לא

ירושלים לבריך הוא עתיד עליו לבל יוסף לעשות כפ"ל ותיה ביום ההוא יוסף ה' לקנות את שאר עמו דהיינו שיעזיה הנבי"ת אותו שיהיה כל אחד בעיניו כהלו היא שיריים כמ"ש כל הנמצא מ"ש כשיריים והו עדות עניות ממילא מכח זה מלא מקבילות דמ"ש ונשון הרע והי' ביום ההוא יעזו הגרים עשים וכתיב בי' ועבין ילא והשקה את נחל הערבים ודרשו הז"ל שיעסר מהעה ג"ע והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ

פרשת וישלח

אמרו בחולין פ' ג"ה אמר ריב"ל כתיב ויאבק איש עמו מלמד שהעלו אבק ברגליהם עד כסא הכבוד ע"כ לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אמר ריב"ל למה לקרא ג"ה על שם שנשה ממקומו שנאמר נשתה בגורתם יע"ש וכרלה לקש הבי ב' מינורות דריב"ל ע"פ מה שידוע דיעקב אבינו רצה עתה בהתרלות עם עשו אחיו הי' כדי לכבוש דרך לפני מו מה שרלה בזה קדשו שנהי' בנות אלנו ע"כ קדש אותו לקבל מלחה בכדי שיהי' לו שארית בארץ לעבור הנהרה על פניהם :

והנה יעקב רומז לגידת הפלרת הנקרא שם קטות על זה נאמר כי שמת יוים עשה ה' את השמים ואת הארץ והם שתא אבנא שבין דהוי עלמא והנה הס"מ שרו של עשו רלה לשלטו בו כדי שיהי' בידו ע"כ נאמר וירא כי לא יכול לו דהיינו ג' מידות דאשונות הסד גבורה תפלרת הרומז לבשמת הנכים שנה לאה הס"מ שאין לו בהם שלטה ע"כ ויגע בכף ירכו כי הרי ירכי קשוו הוא מון לגוף והנה מרומ"ם לפלה והוד והנה אלף רביעי ולכף החמישי ע"כ נגע בהם ע"כ יש פגומה בגמרא הם ר"ע בשל יוין לו בשל בעמל והכן ק"ל דתרוייהו אכור כי באות נגע בשכיהם כי קב"ה לתבוס אלף רביעי הרב בית שני ע"כ ותקע כף ירך יעקב כי להמהו בעקבו מעקוביו לבות תבוס אלף ד' ואלף חמישי :

והנה כתבו כל המקרא כי אבר הגדת הנה מגיד הנשה יוכיר בו והוא רומז על מידת יסוד שהיא אלף השני ע"כ לבר הכתוב ע"כ לא יאכלו לא גיד הנשה אשר על כף הירך כי נגע בכף ירך יעקב והמרו בדרש את גרות הנעה בלב והוצא בשבל עקדה יע"ש והיינו לדרכינו כי גיד הנשה הנכלל בגרות הרומז לאלף השני לא יאכלו בני ישראל אותו הגרות תשעה באב כי גם באלף השני לא יאכלו בני ישראל ת"ב כי יהי' עדיין הרבן הבית בכ"ל וידוע כי עון הדין ת"ו בא ע"י דבר קטן כי אמרו חכמינו לא קבל דוד ע"ר"ל ונפיבושת לא נאלקה ונכות ג"ד :

וזו כוונת ז"ל ויאבק איש עמו מלמד שהעלו אבק כי היא רק אבק לא"ר וגם כי בשון הרב דבר קל מאוד אלא העולם ע"כ קרא לי' אבק והיינו כי הס"מ הרלה ליעקב כי דוד יקבל לא"ר ומגרוש אבק זה עד בכלו העבוד כמ"ש ז"ל כרם ון רוויו מיוש שחרב בה"מ כביכול הבשא הפוך ודבר זה גרם ג"כ לבית שני שנתחרב עבור שנאת חנם ולא"ר כידוע וזה פ"ל דרך ויאבק איש עמו ע"כ נגע בכף ירכו להורות שישלטו בני העכו"ם קלת במידת בלא שהוא ירך יוין וכל ירך שמאל שהוא אלף החמישי וא"כ מה שנגע בכף ירך יעקב כביכול כאלו נגע למעלה כמ"ש ועל דמות כסא דמות כמראה אדם מלמעלה והיינו מידת תפארת בשלטו באלף ד' באלף ה' שהמה תרי ירכי קבלו זמה שנגע ג"כ בג"ה גרמו שישלטו ג"כ באלף השני הרומז למידת יסוד :

וזו כוונת ריב"ל למה נקרא שמו גיד הנשה ע"ש שנשה ממקומו להורות על גלות של אלף השני שלא נקי

אשור והמדמים באלן מלרים והייטו שיתקע בשופר גדול שהוא מאמר על מירות גדול דהייטו מירות ממלאך המות מירות מעבוד מלכות ובכלל הרות ממלאך המות היא ג"כ הילר הרע כי היא הפגן היא הילר הרע וא"כ ממילא יהי' תיקון על כל עבירות כנ"ל והשי"ת ירחמנו כפלאות מתורתו ויזכנו תיקון הנעלם בכלנו בגילת מעיה לדקנו במהרה בימינו אמן :

עדיין במקומינו בא"י שבאמר נשתה גבורתם שעדיין משם כחינו נלאת מן הגלות עד יערה השי"ת רוח ממרום עלינו :

וזה ג"כ כוונת ז"ל בחולין שם שכח פנים קטנים כי יעקב כל אשר לו העביר ורחה שאין שליטה לס"מ לא בו ולא ב"י אבל בעו"ה שכח פנים קטנים היינו עון לשון הרע שהוא דבר קל בעיני הבריות ועל דבר זה נחרב הבית כמו שאמרו בב"מ כל כפיק שערת מכדא רמי ב' תגרת לפי הנרחה מדברי הזו"ה כי זה הי' ליל רביעי דכתיב מאחרת ע"כ הי' שליטה לס"מ להאבק עמו יע"ש :

ויזרח לו השמש דהיינו ביום ד' ועדיין לנע על ירכו כי אז הי' התחלות הגלות וכשבא לעיר שכם נאמר ויבא יעקב שלם שבתרפא מלכותו כמ"ש רז"ל ואז הי' ערב שבת כי כן אמרו רז"ל ביעקב ויחן פני העיר שבכבם עם דמדומי חמה וקבע תחומין מבעוד יום יע"ש ומכאן הוכיחו רז"ל שאמר יעקב את השבת והנה כמו זה יהשב למה זה נכתב פה וכי לא אמר שבת עד הנה אבל לפמ"ש כיוונו חז"ל בזה דבר גדול כי לא בתרפא יעקב מלכותו עד קרוב לשבת כי יום ו' ו' רומז לאלף השני אמרו רז"ל שבתרפא בעת שיבא מעיה לדקינו בו ע"כ אמרו שקבע תחומין מבעוד יום שהי' עוד איזה זמן גדול עד ליל שבת להורות שבאותו זמן יבא מעיה ולא יכנס עוד הטמאה למקדש כי מולם קדושים וזו שקבע תחומין מבעוד יום להורות שלא שום דבר רע לקדושה בתוקפת שבת כי יבא מעיה לדקינו כי שעה מיום ו' ו' נהשב כ"ד שנים ו"ד הדשים וע"כ באותו זמן שקבע תחומין יבוא מעיה לדקינו והבן היטב :

וע"כ נחזק זאת קנה קנין בא"י במלה קטיעה כמו שלום הקב"ה לימינו הבניא לנקמות מן המלאך השדה להורות שישובו מן הגלות רק שם אם חזרו בבית שני אנשים נהרב הבית אחר"כ כי זה הי' ע"י בני אדם שמעשיהם המה רק אפי שעה כמ"ש רז"ל כל הגאולות היו ע"י בשר ודם אבל הגאולי האחרוני תהי' ע"י השי"ת כמ"ש מלאכיכם אנכי ישראל ע"כ אמרו רז"ל כאן במדרש קטיעה רומז כי כתן מעבעות נאמור בשביל השדה ק' קמילה ס' שלעים ו' עריון ומי כיתב אחוה אמר ר' ברכי' יו"ד ה"א כותב אחוה ומי מעיד על אחוה יו"ד ה"א מעיד של קש"עה שנאמר שם עלו שבעים שבעי י"ה עדות לישראל :

והוא דבר תמוה מאוד וכי לא הי' לו שאר עדות לאחוס אבל מכירה ומי חתם על הסטר ומכירה שקנה אברהם מעפרון מערת המכפלה אבל אפי דבריו יומתק כדבש אחיך כי קניית יעקב להורות על הגאולה העתידה שיהי' ע"י הקב"ה ולעתים רחוקים ע"כ שאל ספיר מי כתב ומי חתם שטר המכירה להורות שיגאלו ישראל בזמן ההוא ע"כ הולרך השי"ת בעצמו לחתום עליו בא ורחה כמה עמקו דברי חז"ל והבן היטב הדברים :

ולפי דרך הפשוט נראה לומר דנכנס עם דמדומי חמה ומשמע בין השמשות וקבע תחומין מבעוד יום הרי נראה שנכנס לעיר שכם בבה"ר שבת רק מתחילה

קודם הפכיסה קבע תחומין מבעוד יום הכיח ערובת חצרות ולמה הי' לריך לתחומין ע"כ לבי' אומר לי' סוכות הי' סייך לחמור אבי שכם ולא הי' שם רק שדות אלא מפני שעשה למקנהו סוכות ע"כ קרא למקום ההוא סוכות ושם הי' אהלו והייטו אהלו שהי' לו בסוכות והי' קרוב לתחום שכם ויעקב הלך לשכם לקנות ממנו השדה כי רלה להיות לו קנין בא"י להחזיק בו בעצמו ודעתו הי' לחזור בשבת לסוכות אשר הי' חוץ לתחום ע"כ הכיח ערובי תחומין :

ולפ"ז נראה שהקנין השדה שקנה ממחור הי' בשבת והוא מותר כמו שכתבאר בא"ח סימן ש"י שמותר לקנות בית בא"י בשבת ומותם ומעלה בערכאות שלהם רק לפע"ד נראה לחלק דוקא לדידן שיש לנו כבר קנין בא"י מותר לקנות בשבת אבל יעקב שקנה בתחילה מי התיר לו רק אמרו רז"ל על אברהם קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה קנה מידת הלוכו הרי שהי' מוחזקת עוד מאברהם אבינו ע"כ הי' מותר ליעקב לקנות בשבת רק הרמב"ם ז"ל פסק דגוי אינו קונה בחזקה א"כ אם כימא דאבות עולם קודם מתן תורה דין ג"כ יש להם הקושי' במקומה עומדת ולו"ק רק דכבר ליוחו קמאי על יעקב איך נשא ג' לחיות מה שעתידה התורה לאסור והרבה תיבולים נאמרו בזה והמחוור שבכולם כי יעקב דין ישראל ממש יש לו ובלה ורחל כשהיו בבית לבן הי' להם דין גויות וכשנישאו ליעקב כתגיירו והרי אמרו חז"ל גר שכתגייר כקטן שנולד דמי ומן הדין תורה גוי מותר באחותו שכתגיירה עמו ע"כ נישאו ליעקב בהיתר גמור ואם ח"ו איסור בנשואי יעקב לא הי' בניו מעה שלימה וזו כוונת חז"ל מי חותם על האומה ר"ל מאחר שהמקח נעשה בשבת הרי מקח שנעשה באיסור וכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הגם שהירושלמי סובר דהוי מקח כמ"ש בא"ח סימן של"ט ובח"מ סימן ר"ח אולם ר' ברכי' לא סביר כך כי כבר דחקו הפוסקים לחלק בין הך דרבא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד יע"ש וכי תימא דמותר לקנות בית בא"י היינו אם אי' מוחזקת אבל דילמא דין ג"כ יש להם ואינו קונה בחזקה כמ"ש לעיל ע"כ אמר הי' ברכי' י"ה חותם על האומה שכאמר שבני י"ה עדות לישראל כי שם י"ה מעיד על יעקב שהי' מיעתו שלימה כולו זרע אמת ואי הי' בו כדבוק איסור ג' אחיות ודאי לא הי' זיווגו עולה יפה להיות בניו בשרים וע"כ שדין ישראל יש ליעקב וגר שכתגייר כקטן שנולד כמ"ש א"כ לפי זה א"י מוחזקת הוא ושפיר הי' מותר לקנות בשבת ודוק היטב (ולי נראה לפרש המדרש שיעקב קבע תחומין כי שכם הי' מקום מוכן לפורעניות שם קלקלו השבטים וכו' ושמעון ולוי היו בעלי לף מאוד וע"כ יעקב אבינו קבע התחומין ר"ל שהפרים הרע מעוד שיהי' ליוסף תקומה אם ימשוך בידם ולכך בערב שבת דאז הרחמים גובר כידוע לכך קברו אותו בשכם להמתיק הדינים כמו עשה רבינו שמוכב אבל בית פעור להמתיק אותם יחיאל יואב הקטן :)

עוד אפשר לפרש דברי חז"ל שכח פכים קטנים כי יעקב אבינו הרגיש בגלות כמ"ש שמוך לזה כי הבדיר כל אשר לו את הנהר הרומז לעכו"ם כמ"ש · הוי שאון לאומים כשאון מים כבירים · ע"כ העביר את הכל בשלום כדי שיהי' סימן יפה לבניו לאחת מבין שני אריות בשלום · כי א"ו כשישראל נכנסין לגלות שופכים לבם לפני הש"ת והוא מושיע לנו וזו · ויעבור את מעבר יב"ק ר"ת ינענו ביום קראנו אבל עדיין נכח להשגיח עלינו בגלותינו על תלמידים ולומדים קטנים ולריכין שעד לתומכם מעשיים שבדור כדי להגדיל תורה ויאדיר והמה מכונים בשם פכים קטנים שהמה כלים להדליק בו את הנרות ע"ש כי נר מלוה ותורה אור :

אך כמ"ש רז"ל למה ת"ח דומה בפני ע"ה בתחילה לקיתון של זהב וכו' אבל אבל עמו דומה לקיתון של חרס כיון שנשבר אין לו תקנה יע"ש ע"כ חזר יעקב אבינו לתקן זאת וע"ז ויאבק איש עמו עד שלא יהי' בני תורה · וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו · כמ"ש הזו"ה הייטו המחזיקו ת"ת מכוכים יכביים שהמה תמכין דאורייתא וזו ג"כ הכוונה לפע"ד גבי חזקי' המלך שריפא אותו יעני' הנביא עם דבלת תאנים ובתיב ויאמר חזקי' מה אות כי אעלה בית ה' יע"ש והנה לכאורה אין לו פירוש כלל ונראה פירושו כי אמרו חז"ל על פסוק · טולר תאנה יאכל פרי' · כמו שתאנים אינו נלקטים בפעם אחת אלא היום מעט ולמחר מעט כך אי' אפשר ללמוד הכל בפעם אחד רק מעט מעט וקונן עלי יד ירבה עד שנעשה ה"א גדול :

והנה הש"ת לוה לעשות רפואה לחזקי' בתאנים לרמז כי בזמן של חזקיהו בדקו מדן ועד באר שבע והי' הכל יודעים כל התורה כולה כי הוא כהן להם כל לרכם והחזיק לומדי תורה כמ"ש רז"ל על פסוק · וחובל עול מפני שמן יע"ש וע"כ זכותו זה הליל אותו והוסיף לו ימים על ימיו כמ"ש · כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים · ע"כ אמר חזקי' מה אות ר"ל רפואה זו בדבלת תאנה דווקא כי אות גדול עלי כי אעלה בית ה' שיהי' שכרי · גדול מאוד לעוה"ב מפני שהרביתי הורה בישראל וע"כ יתקיים · וכתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות · כי כל לומדי תורה בדור שלי בני הם כל"ל ככון :

בפסוק ויברח יעקב בשדה ארם ויעבוד ישראל באשה ובאשה שמר ובנביא העלה ה' את ישראל ממצרים ובנביא נשמר הבנים אפרים תמרורים ודמיו עליו יעזוב וחרפתו ישוב לו אדוניו ובכדי להבין מקראי קודש אלו נקדים תחילה דברי מדרש רבה רבות עמית אתה ד' אלקי נפלאותיך ומחשבותיך אלקינו אין אתה עליך של ילחק כדי שיבוא יעקב ויקבל הברכות ויש לתמוה ע"ז וכי לא הי' דרך אחרת לפני הש"ת שיקבל יעקב הברכות הלא הי' להש"ת לומר לילחק שיעקב לדיק ועשו רשע ממילא לא הי' מברך את עשו ולמה ליער הש"ת את הלדיק להיות כהו עיניו בשביל דבר שא"ל וכבר כתבתי בזה בדרושי' הקודמים :

ועתה נראה לפע"ד כי הש"ת הוא בעל הסיבות כולם ושיערה חכמתו יתברך שאין עוד לישראל בעוה"ז רק שיהי' נרדפין לפני העכו"ם ויהי' עול גלות עליהם וזה הדרך הראה לנו מיד במעשה אבות שי' לבנים שיעקב אבינו ע"ה בחר בגלות וברח מפני עשו ועשה תיקון גדול בזה שבתחילה הלך במקלו ותרמילו לבד ואח"כ בשובו מבית לבן הי' לשני מחנות וי"ב שבטים ד' אמהות שכולם הי' זרע קודש מכוון כנגד י"ב חיות טושאי המרכבה וע"כ עשה תיקון גדול בגלות שקבל עליו ואמרו רז"ל כשפירש מבית אביו לילך לפדן ארם ברכו אביו ברכה של גלות והייטו כי ראה ילחק ברוח קדשו כי מעשה זה יהי' סימן לבניו ועוד הי' לורך גדול לילך לבית לבן דאל"כ משתמא לא הי' נושא רק אשה אחת דהייטו רחל כי כך הי' התכלית הקטנה לקטן אבל הש"ת רלה לקבץ הנדחים שהיתה נשמתם של לאה עוד גדולה במעלה מנשמתה של רחל כידוע לי"ח ע"כ גלגל הש"ת הסיבות שילך יעקב לשם וירמה אותו לבן וזו הוא נובמן של ישראל וזו שאמר הכתוב וישלח ילחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו כי הכתוב מודיע לנו נעמא דמילתא דלכאורה יתמון לבב אנוש דיעקב הי' המובחר שבאבות יהי' לריך לנעלם א"ע בגלות ולהיות משרת בבית לבן עבור אשה וילחק בא זיווגו אלו בקלות גדול אבל האמת אדרבא הוא הטותת מאחר שיעקב הי' המובחר

המובטח שבחבות והי׳ לו להוליד מעתה שלימה וע״כ הי׳ לריך לסבול יסורין ולילך לגבן למקום עומאה כדי להוליד היקר מזולל כי הוא לחי רבקה הטוסכי זו ילאה מבוטה׳ וכי תאמר למה כשתכה יעקב מאביו ילחק שכשא רבקה

בדרך כבוד ע״כ אמר ההפרש הלא היא אם יעקב זעשו שהי׳ עדיין זהומת הכחש וע״כ טולד עשו · אבל יעקב שהלך לשם בירר כל הזהומא לגד אחד והוליד כולו זרע אמת שבעי י״ה כי יעקב דומה בזה למי שמגיה בכל יום על שדהו ועובד אותו בעוב ואם עולה איזה קמשונים ועשבים רעים תולש אותם כן יעקב אביו ע״ה וזו ג״כ בכוונת אבל ילחק בא בקלות לבשואי רבקה כמי שאינו מגיה על שדהו אשה קרקע עולם הוא וע״כ עלו קמשונים וילא עשו הרשע וזו ג״כ כוונת רז״ל במדרש דלעיל דודאי הי׳ אפשר להשי״ת לומר לילחק שלא יברך את עשו כי הוא רשע רק אם הי׳ כך הרי מיד לא הי׳ רולה ילחק לברך את עשו ולא הי׳ שום שכאה לעשו על יעקב ולא הי׳ לריך יעקב לברוח ולא הי׳ מגיע יעקב מעולם לגדרגה זו שהגיע במה שהלך לבית לבן וע״כ ודאי לא הי׳ כתקיים הברכות ביעקב לא בעוה״ז ולא לימות המשיח במהרה כי עיקר הברכות שובב והולך על ימות המשיח אבל מכח שכהו עיניו של ילחק הולרך יעקב לרמאות את עשו ומכח זה נולדה השכאה וע״כ ברח יעקב וזה גרם כל הכבוד שיעול יעקב כל הברכות לימות המשיח במהרה בימינו אכי״ר :

והנה יעקב אביו אמר · מתי אעשה גם אכי לביתי · וזה דבר תימה הלא יעקב כתן כל ככסי ח״ל בעבור החלק של מערת המכפלה לעשו ואיך יאמר דבר כזה אשר כל כסף וזהב וכל מחמדים לא נחשב בעיניו לבנים אבל באמת נראה כי כל דבריו מילין לגד עילאה יומל כי יעקב עשה כל התיקונים עד הנה כדי להוליד י״ב שבטים וכמ״ש והנה לכל אחד משבטי י״ה הי׳ ג״כ כלולים תקונים לעשות בפדן אדם וע״כ מה שבירר לעצמו כל מה נקוד ועלות הוליד יקר מזולל בשביל בני ביתו :

ועוד אפשר לומר שהוא מלשון מדיה ומבחון תלפכו שפירושו מבפנים וזו מתי אעשה גם אכי לביתי דהייבו לפנימיות שלי כי אולי עד עתה לא עשה תיקון רק עולמות הקודמים ועתה רלה לעשות תיקון לפנימיות וזו מתי אעשה גם אכי לביתי דהייבו לפנימיות של העולמות וזו שאמר לעשו ע״י המלאכים עם לבן גרתי ואחר עד עתה והייבו כי ע״י שהי׳ משכה בכל עת מנקוד לעלות זו הי׳ לעובדת יעקב כדי לגמור התיקון ע״י זה כי כל מדלות הללו מורה על מידות עליונות כמבואר בזו״ה יע״ש וע״כ ע״י רמאות שלו שייב לו לתיקונים הללו וזו עם לבן גרתי ותרי״ג מלות · שמרתי אז גרתי מלשון גרר כי כך הכוונה לפע״ד :

ויגר ילחק בגרר הייבו מה שקבע דירתו אצל אבימלך הייבו כדי להוליד יקר מזולל כי זה דרך כלל אבל אבותיבו הקדושים כי כל הליכתן ועשייתן הי׳ לשם שמים ולעשות תקונים בעולמות ע״כ אמר ויגר ילחק בגרר הייבו מה שגר עם אבימלך הייבו בשביל לגורר ממנו חיותו כל הכלולים שהי״ל בל״ע ויקיל״ו וזו ג״כ עם לבן גרתי שהי׳ גורר ממנו חיותו שהי׳ בולע כלולים הקדושי׳ עד עתה ואחר עד עתה כ״ז שהי׳ לו קלת חיות ע״כ ויהי לי שור עד עכשיו לא נולד שטנו של אותו האיש כמ״ש רז״ל :

וכבר כתבתי ע״ז הלא יוסף בבר נולד ואמר יעקב מיד אחר לידתו שלאבי ואלבה אל מקומי אבל לפ״ז יש ליבשב ודאי כי מיד שנולד יוסף בוד לא הי׳ מתיירא מעשו והייבו רק להפקיע ח״ע שלא ירע לעשו אבל לשלוח על עשו להרע לו וכדומה לזה לא הי׳ ביכולתו של יעקב כי עדיין לא נגמר כל התיקון לשלוח עלעשו אבל עתה אחר הששה שנים שהי׳ בלאן לבן גמר כל התקונים וכל מה שהי׳ שם להוליד בבר הוליד וע״כ נולד שטנו של עשו ולשלוח בעשו וזו נראה לפע״ד :

ועפ״ז יבואר המקראות דלעיל ויברח יעקב שדה ארם

ר״ל שע״כ גילגל השי״ת שיברח יעקב הייבו מפני שהי׳ שדה ארם ר״ל כמו שדה הראוי לזרעה ולעשות פירות כך הי׳ שם אלא כלולים הקדושים ונתקנו ע״י יעקב דהייבו ע״י שהמתין שבעה שנים עד שנשא רחל ויעקב אהב אותה אהבה עזה ואעפ״כ בשם תאותו ולא הרהר בה שהרי פ״ד שנים הי׳ ולא רלה קרי וזו ויעבוד יעקב אלשם״ה ר״ל כשהמתין עבור רחל שבעה שנים בזה עבד את השי״ת עבודה שלימה ע״י אשה שבבשם את הי״ה ואין לך עבודות גדול מזה ומכח זה הוליד הכלולים שהי׳ בשדה ארם ועלה למעלה גדולה עד שבא למדרגת ישראל אבל אחר שבעה שנים הכ״ל שתשם כח הקלוניים לא הי׳ לריך ליגיעה ועבודות גדול כמו בשנים הראשונים אלא באשה שמר דהייבו שמירה בעלמא בכדי שלא תחזור העומאה להתבבר בבדו :

דיוצא לבו מזה שיעקב לבדו הלך ופעל מה שפעל לתקן הכל וכן הי׳ במלרים בשביל להוליד הכלולים וזה הרבוש גדול רק במלרים לא הי׳ להם כח להוליד כי לא הי׳ להם כח אפילו לגאת משם רק ע״י משה ואהרן וזו ובבחינת העלה ה׳ את ישראל ממלרים ובבחינת כשמר · שלא יחזרו הכלולים למקומם וא״כ מוכח מכל זה שע״י מיעוט לדיקים נעשה תקון לכל הדור כמו במלרים ע״י משה ואהרן והכח בעו״ה אבחנו בבלעים זמן ארוך ובודאי יש לדיקים בכל דור ודור ולמה אבחנו בבושים בגולה רק באמת יש לתרץ זה כי ישראל במלרים שהי׳ קודם מתן תורה לא הי׳ עון גדול כ״כ אבל אבן מה כאמר ומה בדבר כי יש לנו תורה והכח כלל ישראל בקראים בשם אפרים בדכתיב הבן יקיר לי אפרים וגם ירבעם בן נבט הוא מאפרים ומנשה הבעים השי״ת וע״כ האעאים מעבבים בשאת הנשים והרי אמרו רז״ל שמשיח בן יוסף יהרג בשביל חטא ירבעם רק קלת אמרו בסוכה שלאיהי׳ בהרג רק שהי׳ בגזר עליו ויהי׳ נחשב לו כאילו נהרג וזו שאמר הבעים אפרים תמרורים בבמה דברים מרים כלעגה הן במקדם ראשון והן במקדש שני ע״כ בשביל זה הוא אריכות הגלות :

ועוד כי דמיו עליו יעוש הייבו אם שהי׳ היושר שיהרג משיח ב״י בכ״ל אבל מלד אריכות הגלות יכופר כל אלה · כי דמיו עליו · יעוש שהדם יהי׳ כשאר בו שלא יהי׳ בהרג וזו חרפתו במה שיהי׳ הגזירה עליו יעוב לו אדוניו (או אפשר לומר כי דמיו עליו יעוש · אם כי שהי׳ ראוי שיהרג אבל אריכות הגלות מרקה כו׳ וכבן דמיו״ עליו · יעוש ממנו ולא בדמיום רק חרפתו יעוב לו אדוניו במה שיהי׳ כידון להרג ברש יאיזב) ודוק היטב בכל זה השי״ת יתשם עליבו מהרה וישלח משיחו לבו הולך תמים כי עת לחבבה כי בא מועד אכי״ר :

פ׳ וישב

במדרש רבה הי׳ פ״ד ויבא יעקב ד״א מגורי בגימטריי רכ״ע מיום שאמר הקב״ה לאברהם אביבו ידוע תדע בד שעה שבתיבא יעקב אביבו בארץ מגורי אביו עכ״ל והוא תענה מאוד ולפע״ד נראה שהמדרש הזה סובר שגרות בין הבתרים הי׳ בשבת ע״ה לאברהם כמו שנראה מסידור הכתובים שגיליתה הראשונה בלאת

בלאת

בלאתו ממרן הי' בין ע"ה שנים וח"כ כריתות ברית הצ' נ"כ בשנה זו וכן פרש"י ז"ל יע"ש וח"כ כמלא עברו מכריתות ברית עד שמת יעקב רל"ב שנים ק"ה עד שטולד ילחק שנים עד שטולד יעקב וקמ"ו שחי יעקב ס"ה עולם רל"ב שנים :

והנה בזו"ה איתא שהדין הי' נותן שיעקב יחי' ק"פ שנה כמו ילחק אבו וכן יוסף הי' הדין נותן שיחי' קמ"ז שנים כמו יעקב אביו רק מחמת דוד המלך שהי' רלוי' להיות כפל כתנו לו יעקב עם יוסף שבעים שנה והנה דוד המלך מלך ארבעים שנה ז' בחברון ול"ג על כל ישראל לאחר מיתת שאול המלך :

והנה שמואל הנביא משח את דוד למלך מיד לאחר שהשליר שאול את אגג חי כמבואר בפסוק והנה כל מלכות שאול לא הי' רק ג' שנים עיין ברש"י דכזיר דף ה' ע"א א"כ הי' דוד לו בן כ"ז שנים ובשנת כ"ח הי' המעשה דשאול שהרג' את נמלק ומז' ביעלה ממנו המלוכה וכיתכה לדוד וגודלו תהיכה הי' דוד חי השנים מה שנתן לו יעקב וחח"כ השנים שנתן לו יוסף בנו ע"כ עד מ"ד לדוד המלך הי' חי' השנים של יעקב :

והנה יעקב ודאי הי' מלפה על מלכות ב"ד כי אז הי' קלת תיקון לעולם ואם לא קיבל לה"ר הי' עולם התיקון וגם אם הי' חי יותר משבעים ג"כ הי' תיקון גמור כמ"ש בזו"ה ואין שמחה בא לעולם שאין יעקב מרגיש דכתיב יגאל יעקב ישמח ישראל :

וע"כ הי' יעקב אביו מלפה על הקמת מלכות ב"ד

שעל ידו יהי' תיקון העולם וגם עתה ע"י משיח ב"ד וע"כ כל החיים אשר הי' חי לא נחשב אלא לכלום כיון שראה שהגליות משמשין ובאין רק הי' מלפה על תיקון העולם שיהי' ע"י מלכות ב"ד ע"כ לא מלא יעקב רוח בעולם עד שמשח דוד למלך והרי דוד הי' חי השנים של יעקב ע"כ נחשב ליעקב כאלו הוא בעצמו הי' חי ע"כ קאמר שפיר ויחי יעקב באחרן מגורי אביו לא כתיישבה דעתו של יעקב עד שעבר רל"ו שנים מברית בין הבתרים שאמר לו הקב"ה לאברהם ידוע תדע ע"כ בהגיע שנת ד"ח לדוד אז אלו הי' שנים של יעקב ואלו חי יעקב שנים אלו הי' עבר רל"ו שנים מברית בין הבתרים כתיישבה אז דעתו שהי' קבור שיהי' תיקון עולם ע"י דוד המלך כמ"ש רק מלך שני' כבד לא הי' מוכן רק ז' שנים וע"י לירוף בנו יוסף הצדיק עלה בדוד המלוכה ארבעים שנה ע"כ ויחי יעקב ע"י דוד המלך בעברו כמכין מגורי שהוא שנת ד"ח לדוד ע"כ כתיישבה דעתו וזה הי' ע"י תולדות יעקב ויוסף ר"ל ע"י שנתנו לו שבעים שנה מכח זה בא יעקב לכלל ישוב :

במדרש מה בלע כי נהרוג את אחינו. תורגים את אחינו ומברכין ברכת המוליח והוא מדרש תמוה ומאוד בדרך פשוט יש לומר . ע"ד מה שאמרו חז"ל מכן בנהדרין שאין עושין כל היום שנאמר לא תאכלו על הדם . וא"כ ביום שמחייבין מיתה לאדם אסורין לאכול וע"כ גבי שבעים בתי' וישבו לאכול לחם לפי מה שהשליכוהו בבור ביום אחים ועקרבים וע"כ הוא כמו מיתה דמי שמושלך בבור ביום אחים ועקרבים מעידין עליו שמת נתתיר את אשתו לנשא וע"כ שפיר אמר יהודה הורגים את אחינו בבור זה ואיך אמרתו מברכין ברכת המוליח לאכול ודוק :

ועוד קשה לפרש ע"פ מה שאמרו בברכות הלכתא המוליח והקשה הרא"ש ז"ל הלא מוליח עדיף עפי דס"ע דאפיק משמע א"כ למה לנו להכניס בפלוגתא ותירץ הרא"ש ע"פ מה דאמרו מברכותין של אדם מיכר חב הוא ת"ח אי לאו וע"כ יש לנו לעשות הרקות דין ת"ח שאכלתו יהרגין הדין דגם המוליח ע"פ הלכתא דאפיק משמע יע"ש :

והנה ברים תענית אמרו כל ת"ח שאינו מוקש ומוטר בכעס אינו ת"ח ופירש מהרש"א ז"ל בחדושי אגדות מעוס דגבי כעס כתיב ואתה תשופנו עקב והוא יפוסך ראש ומ"כ הכעס אינו עושה רק מקלת נקמה כי אכאנו הורגים אותה ברגשה והוא עוקלת רק בעקביים כן לריך הת"ח אם עושה לו אדם דבר רע גדול הוא יעשה שמן מנהו :

והנה יוסף הוליח דינה על אחיו הרי לא עשה להם כלום רק קלת בפני אביהם ואם הוה יהרגו אותו מעוס זה הרי הוה עושים לו כפלי כפלים ואין זאת מדרכי ת"ח ומ"כ שפיר אמר יהודה הורגים את אחינו ומברכין ברכת המוליח והוא תרתי דסתרי אהדדי וא"כ איך אכאנו מברכין המוליח הכא מוליח כ"ע דאפיק משמע ודין ת"ח אין לנו כפ"ז כתירץ הרא"ש ז"ל אז יאמר זה דהנה אמרו במדרש רבה פ' בראשית דע"כ מברכין המוליח דמשמע מני לבון עתיד כי עתידה א"י להוליח לחם ומשם כמ"ש חז"ל עתידה א"י שתוליח גלוסקאות יע"ש :

והנה אמרו חז"ל אין בביו של עשו טופל אלא ביד בני' של רחל שנאמר אם לא יסחבום לעירי הלאן עיין בפרשת דרכים מ"ש על המדרש השב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אותו השב זה עשו ישיב זה יוסף יע"ש והנה אם הי' הורגין יוסף לא הי' נשתייר מי שיהרוג את עשו והנה מה שעתיד א"י להוליח גלוסקאות הייט כשהי' עולם התיקון שיעבור גלוים מן הארץ אבל כל זמן שעשו בעולם אית כאן תיקון וע"כ שפיר אמר אם הורגין את אחינו ולא יהי' מי שיכנים ומעשו ואיך אנו מברכין המוליח לרמז שעתידה א"י שתוליח גלוסקאות

ואם יוסף לא יהי' לא יהי' דבר זה לפועל וכמ"ש :

אי יאמר באופן אחר כי אמרו במדרש שהשי"ת מסתכל בעוב ואינו מסתכל ברע שהרי הוליח את ישראל מלאכים בזכות שיקבלו התורה ולא הסתכל ברע שיעשו מיד העגל והנה אמר רז"ל בברכות דף כ"ח ע"א דהמוליח דאפיק משמע דכתיב וידעתם כי אני ה' אלהי' המוליח אתכם מתחת מלריים והנה אמרו במדרש הנה שע"כ רלו לדון את יוסף לגניתה משום שראו השבטים ברוח קדשם שעתיד ירבעם לגלות ממנו וע"כ אמרו הנה בעל החלומות מי שחלם אותו בבעל שעתיד לעבוד לבעלים כי כך הורו חלומו ותשתחויה לאלומתי כמבואר במדרש וע"כ אמר יהודה לאחיו אם אנחנו הרגו את יוסף על שם סופו שעתיד ירבעם לגלות וא"כ איך אנחנו מברכין המוליח דמשמע דאפיק משום ליאנא דקרא וידעתם וכי כדלעיל :

ועוד אפשר לומר כמ"ש אנחנו הורגים את יוסף ע"ש

סופו לפ"ז גם השי"ת דין אותנו כן ג"כ על העתיד שיהי' עובדי עגל א"כ וכשיבו את דמו כי גם דמיו יפשך ח"ו לפי דין זה ויבקה דמו כדין שופך דם ובפרע לפי מה הידוע שאמלאל לא ירד יוסף למלרים ולבדור הערוה הי' ח"ו כשתקעים ישראל אשר במלרים בקליפו' ולא הי' אפשר לגאלת רק בזכות יוסף וגם נקרע היס בזכותו כמבואר ודו"ק :

עוד קשה לפרש ע"פ מה דאמרו בברכות מ"ע כרעי' דה"א תלי' רמז לבעל תשובה וכדומה כי שבך פירוש בספר יערות דבש מה דאמר יעני' הנביא לחזקי' המלך בהדי' כבשי' דרחמנא למה לך כך כי חזקי' לא רלה לישא אשה כי קשה שילא ממנו מנשה אבל לא קשה שיעשה תשובה לבסוף ע"כ זאת השיב לו יעני' הנביא בהדי כבשי' דרחמנא דהייטו תשובה שרומז בה"א שהוא פשוט כמו אנון למה לך דילמא יעשה תשובה כמו שבשה בחיות :

ועפ״ז נראה לפרש דברי הגמרא בסנהדרין פי׳ חלק
שאמרו למאר כעין במנשה חברינו אתחזא לי׳
בחלמא ושאל. מהיכי שרית המוליה ולא ידע אחי אבא
והשיב לו מנשה מהיכי דקדים ביטולי׳ ואמר לו מאחר
דחכמת כולי האי׳ מ״ע עבדת ע״ז וכו׳ יע״ש ונראה מה
חכמה שייך בזה וע״פ דבריו אלה יובן והייבו ע״פ הידוע
כי ריב עבירות בלו לאדם מחמת אכילה ושתי׳ כי מכח
זה מגדיל כח היל״ה וע״כ לתשובה צריך תענית כדי להתיש
כחו והוא הדין להיפוך כי מליבו כי אכילה ושתי׳ גורמים
לעבודת הש״ת ולהגיע לידי רוח הקודש וע״כ אמר ויחזו
אלקים ויאכלו וישתו כי מאחר שאכלו ושתו ע״פ כוונה
גדולה כמו שמליבו בלדיקים וכן מליבו גבי ילחק אבינו
כשרלה לברך עשו לוה לבוד לו ליד ואח״כ כשבכבר יעקב
תחתיו כתיב ויבא לו יין הרי באכילה ושתי׳ זו גרמו שישרה
עליו רוח בבואה וע״כ יש באכילה עוב ורע וע״כ אומר
הכתוב כי השב בלחוס את מושל בין תבין אשר לפניך כי
הכל הולך אחר כוונת הלב הן הן הדברים וכן מליבו גבי
יתרו כתיב ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם לפני אלקי׳
והייבו שאכילתם הי׳ בהם הזכה ומזו יתש״ם והשיבו מה
שהשיבו ועל דרך לפני אלקים נראה לבע״ד שיהי׳ לעתיד
אכילת לויתן שאותו אכילה יפעול בבני ישראל לעשות
להם דבקות גדול מהש״ת אשר לא יכתק לעולם וע״כ
לויתן ע״ש הדביקות שיפעול אי״ה :

והנה רובא דרובא אכילה גורם קילקול לאדם ואין
היל״ה מלוי אלא מתוך אכילה ושתי׳ וע״כ אמרו
חז״ל אמרא ואיי׳ לפוס רבבן ותלמידיהון כי אלא ת״ח הוא
גורם דביקות בכבם יין ילא קוד וע״כ בבי אברהם אבינו
ע״ה מה שבלא הש״ת ונלאכים בדמות אנשים אומר
ואקח פת לחם וסעדו לבבכם ובזו הכיוכה כיוון בעודם
רבה והוא ברשי׳ ז״ל בתורה ובבביאים ובכתובים ומליבו
דפתא סעדא דלבא ור״ל הבם בלבאורה ירלה שבל
העבירות מפתעפי׳ ועל אכילה ושתי׳ יי״ו ומליבו שפתא
והייבו סעודה שבקרא ע״ש הפת כמו שפרש״י עבד לחם רב
הוא קוראד הלב דהייבו הילר עוב ג״כ שפתא והייבו סעודה
שבקרא ע״ש הפת כמו שפרש״י :

וע״כ אומר אברהם כאן וסעדו לבבכם לב אחד דהייבו
הילר עוב וכן ג״כ קוראד הלב דהייבו
הילר עוב אבל דוד המלך ב״ה אומר ולחם לבב אנוש יסעד
הייבו מי שהוא בשפל המדרגה שבקרא אנוש אנוש הוא
אכילה שלו קוראד ב׳ לבבות בפעמים ע״י אכילה עושה
מלוה ובפעמי׳ עבירה :

וע״כ נראה לפע״ד שע״כ תקבו חז״ל לומר המוליה לחם
הנם שמוליה עדיף כמ״ש לחם והייבו כדי
להורות כתן בלבבו כי לבאורה יקשה למה בראו את האדם
ע״ד זה שהוא מוכרח להיות אב בפשו ע״י אכילה ועי״ז
באו כל עבירות הלא עוב יותר לאדם אם הי׳ בבראו ע״ד
שלא יהי׳ לריך לאכילה ושתי׳ רק העיקר כי הש״ת בראו
את האדם בעל בחירה ובאכילה ושתי׳ יש בו ג״כ דבר
ביוב שאפשר לעבוד את הש״ת בו וכמ״ש בעיל ואי עשוס
שהילקבו רבו על תיקונו כי יותר גורם לחטוא ומנה שגורם
לבשות רלונו של הש״ת ע״כ בראו הש״ת תשובה וא״כ
בפמ״ש לעיל דאות ה״א רמז לבעלי תשובה ע״כ תקבו
חז״ל לברך המוליא ור״ל הא מוליא כיוון בשביל ה״א
שרומז שהמליא תשובה ע״כ הוליא הש״ת לחם מן האדמה
כי אם יקבלו אפשר לתקן מה אבל אם תשובה לא הי׳
מהבי לא הי׳ בבראו אדם ע״ד זה שיהי׳ לריך לאכול כיון
שהוא גורם עבירות :

נשוב אל עבינו הא תבא דרלה לעיין במנשה ידע זאת
ודאי דמנשה עשה תשובה כי מקבא מלא הוא רק

אולי הי׳ קובר מאחר דמנשה הבעים כ״כ אפשר דלא
מהבי לזה תשובה :

והנה רז״ל הוביבו דתשובה קדמה לבריאת עולם דבתיב
בעורם הרים ילדו ובתיב בתרי׳ תשב אנוש עד דבא
ודורשי רשומות ובתחי שיבבא דק״ל על בל עבירות מהבי
תשובה בי ר״ת דבא הוא דש בפירה אשה דהייבו ע״ז
וג״ע וש״ד דאפילו על ג׳ עבירות חמורות הב״ל מהבי
תשובה וע״כ ודאי לפ״ז מהבי גם לבנשה תשובה זוז
דברי מנשה מהבי בראת אר המוליא דהייבו בי הקשה קושיי׳
הרא״ם ז״ל בין דמוליא ודאי דאפיק ומשמע א״כ מ״ע שריבן
לברך המוליא בהא ע״כ בירן לו מהבי דקדים ביטולי
והייבו בי ה״א רומז בב ת״ש בדברי הגמרא דלעיל ורוב
עבירות באין ע״י אכילה ושתי׳ וע״כ בדי שלא יקשה למה
בראו את האדם על דרך זה שיהי׳ לריך לאכול ומבח זה
הוא בעל עבירה וע״כ בפתיחת הברבה אבו רומזים לזה
הש״ת בראו תשובה להועיל והוא מן הדברים שקדמו
לבריאת עולם וב״כ מקדימין הרמז תשובה לברבה :

והנה מנשה בקראה ביטול בי בך אמר הבתוב בדבר
אשר זדו עליהם הענה דימו לאבדם במים וכו׳
וזו הבוונה היבי דקדים ביטולי׳ בי הא רומז לב״ת אשר
קדים ביטולו שעלה במחשבתו של הש״ת עוד קודם בריאת
עולם והייבו מבח בראה הב״ל תשב אנוש עד דבא ע״כ
מתילה מוכח מזה שמהבי תשובה אפילו לע״ז וג״ע וש״ד
ע״כ בפ״ז ודאי שיש למנשה לעולם הבא וע״כ אמר לו
שפיר מאחר דבבינת בולי האי׳ דאתה מאמין בבריאת
עולם וכעלתה הבל במחשבתו תבדבך ואי״כ איך עבדת ע״ז
להבעים הבורא תבדבך שמו והשיב לו בי היל״ה הי׳ גדול
מאוד דאלו הוות התם הוי בקעת בשיפולי דגלימא וכו׳
בב״ל :

ולפ״ז אפשר לפרש מדרש דלעיל הורגים אבו את אחיבו
מפני שיבא ירבעם וייבו שיעבוד ע״ז ומברבי׳
ברבת המוליא בהא מוכח דלבך בראת הש״ת לאבול ולשתות
בי הנם שיהעוא הרי קדמו לו תשובה וא״כ איך הורגין אותו
הרי תשובה מוכבת לפבו ואפשר שיעשה תשובה בי בחדי
בבשי׳ דרהמבא בונה בך בדלעיל :

ולפ״ז אפשר לפרש דברי הבביא דרשו ד׳ בהמליאו וגו׳ עד
בי הלליה את אשר שלחתיו והייבו בי הש״ת לעולם
הוא ובקדים רפואה לבוכה וכן הי׳ בבריאת עולם שברא
הש״ת את אדם שמוכן לחטוא ע״כ עלה במחשבתו יתבדך
לברוא את התשובה וכן בר״ה וי״כ שהם ימי הדין הקדים
הש״ת תשובה והייבו שהימים הללו תהי׳ מוכבת התשובה
קודמי׳ להם יותר ומאחר בל הסבה וכן בשהי״ת שולח
ברבה לעולם יש קטרוג למעלה בי הספעה מרובה הוא
גורם לחטוא בדבתיב ויסון ישורון ויבעט אעפ״כ הקב״ה
שולח הספעה בי הרי הקדים רפואה הייבו תשובה לובה
הוא החטא וזו דרשו ה׳ בהמליאו קרא״הו בהיותו קרוב
דהייבו ביו״ד ימי תשובה וכי תיקשה מאחר שהם ימי
הדין איך בעשה את תשובה הלא אבל בשר ודם בשעומד
בדין בא מהבי אז תיקון שלו ע״כ השיב הש״ת בי לא
מחשבותי מחשבותיב׳ ולא דרבבם דרבי ר״ל דרך בני אדם
בשבא לו לרה ח״ו אז מחשב לו מה לעשות תיקון לבאת
ממבה אבל הקב״ה אינו עושה בך בי קודם שברא את
האדם שעלה לחטוא הקדים לו במחשבתו רפואה דהייבו
תשובה :

ואמר ע״ז בי בחשר ירד הגשם והשלג מן השמים והייבו
עלה בדעתו של הש״ת ליתן הספעה לעולם ושמה
לא ישוב שאינו חוזר הקב״ה מרלונו העוב בי אם הרוה
את הארץ וגו׳ ונתן זרע לזורע ולחם לאוכל הנם בי
אפשר שהספעה זו יגרום לחטוא בי ויסון ישורון ויבעט
אעפ״כ אינו חוזר בי בן יהי׳ דברו דהייבו תשובה דבתיב

צי׳ קחו עמכם דבריס לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתיו והצליח את אשר שלחתיו כי אע״פ שיחטאו ברבוי השפעה הרי השובה פתוחה לפניהם ובודאי הגם אם לא יעשו כולם תשובה מ״מ לא ישוב ריקם ונהשבתו שמקלתם ונהם יעשו תשובה כי לעולם הש״ית מקדים

רפואה למכה וכן בר״ה וי״כ כ״ל :

ולזן הכוונה גרלה לפע״ד נוסח התפילות בנוסף של

ר״ח ושעירי עזים כעשה ברצון ובעבודת ב״ה כשמח כלנו והיינו כמ״ש כי עיקר הי״ה בא מצד אהבה ושתי׳ ולעתיד לבוא כשיבקר יל״ה ון העולם לעפ״כ יהי׳ עולם כמנהגו נוהג שיאכל אדם וישתה כי יש בו ג״כ תיקוני גדולים ולפי שלא יהי׳ יל״ה לא יתאוה אדם לאכול ולשתות ע״כ יהי׳ אדם צריך לתפילה שיתן הש״ית תאוה לאכול ולשתות כמ״ש על פסוק ויעתר ילחק לנוכח אשתו כי ילחק אביו ע״ה הי׳ מחוסר תאוה מחמת שנעקד בהר המוריה וע״כ כשהגיע עת זיווג הולרך להתפלל להש״ית שיהי׳ לו

תאוה כדי לקיים עונה כן יהי׳ בני ישראל לעתיד :

ובזוהר הקדוש אמרו שלעתיד יהי׳ נקרא הי״ה לבן

הרועה כי יהי׳ לבן ואעפ״כ הוא רועה׳ יע״ש

וע״כ לעתיד לבוא אי״ה יהי׳ לורך ליתן שוחד ליל״ה שיבוא לאדם לעת הלורך והנה בר״ח מקריבים שעיר להחיש כה של עשו הס״מ ויל״ה שלא יקטרג עליהם כעין שעיר שבשחלת לעזאזל אבל לעתיד יהי׳ להיפך שיהי׳ שוחד לס״מ שיהי׳ לנו רצון לקבלת תאוה ע״כ זו הוא מתקוני תפילה כי לעתיד אי״ה שעירי עזים כעשה ברצון ר״ל בשביל שיהי׳ לנו רצון לקבלת תאות עולם הזה כי בעבודת ב״ה כשמח כלנו ר״ל כי כל ישראל ישמחו בעבודת הש״ית ב״ה ויהי׳ רק לבנו פונה לעבודתו וע״כ כדי מחמת לורך

העולם ליל״ה יהי׳ לורך ליתן לו שוחד כנ״ל :

ועפ״ז אפשר להבין דברי המדרש רבה פי׳ ויש אומר

הקב״ה ליהודה אתה רועה לאביך בגדי עזים

חייך שאתה תרועה אותך בגדי וכרגה הכיונה בהבנת תחילה דברי מדרש על פסוק ויעמן להתנחם ונעוכותא אחת שאלה את ר׳ יוסי אומרה כתיב כי רק יהודה גבר באחיו וכתיב וינחם יהודה ויעל על גוזז לאמו וזה שהיא אביהם של כולם כתיב ויעמן להתנחם והשיב לה ונקבלים תנחומין על מת ואין ונקבלין תנחומין על חי והוא מדרש הנוה וברגה לפע״ד בעוה שאמרו במדרש בעת הרוא ויבך יהודה ונאת אחיו ר״ש ב״כ פתח רק אנכי ידעתי את הוחשבות שבעים הי׳ עסוקי׳ בעבירת של יוסף ויוסף הי׳ עסוק בשקו ותעניתו ורואבן הי׳ עסוק בשו״ת ויעקב עסוק בשו״ת ויהודה עסוק לקח לו אשה והקב״ה הי׳ עוסק לברוא

אורו של עולם המשיח יע״ש :

ונראה דהנה אמרו חז״ל דמשיח הוא אחד משבעה

דברים שקדמו בוחשבה שנאמר לפני שמש יכון

שמו ותי׳ קשה למדרש ואחר דעיקר בעבירה הי׳ יהודה אין מקתנע מעבירה זו כהיות מולד שלשלת של משיח לדקיבו שעשו עבירה בעבירה רק ובוחר בזוהר הקדוש דעבירת יוסף היו עוברים דחי לאו הכי מעולם לא יצאו מעברים יע״ש ואי״כ לפי״ז לא הוא השבעים בעבשה כלל כי מעשה הי׳ עוברים רק בוחשבה הוא כי כוונתם הי׳ להרע בזה ליוסף רק אין הש״ית מלרף ונחשבה למעשה הגם כי הי׳ שבעו יה והקב״ה ונדקדק עם לדיקים ע״ז אמר המדרש הרי כולם לא הוא רק בוחשבה כי גם יוסף שאמר דבה על אחיו הרי לבגרתו הי׳ קובר שאומר אמת כמ״ש הגאון פרשת דרכים יע״ש ואעפ״כ יוסף עוסק בשקו ותעניתו ויבא בתשובה וכן ראובן שחטא כעין זה בבלבול יצועי אביו הי׳ ג״כ עוסק בשו״ת וכן יעקב שקבל הדבה הי׳ ג״כ עוסק בשו״ת וע״כ אמר הש״ית הלדיק אני לא חטאו כלל בחומת רק בוחשבה לפי דעתם ואעפ״כ בחם

עוסין תשובה כאלו חטאו בפועל ע״כ מהראוי לבלם להם מידה כנגד מידה שגם עשיה שהי׳ עד הנה בוחשבה שלא לפועל וע״כ הי׳ עוסק הקב״ה אז לברוא אורו של מלך המשיח כי קודם שנמכר יוסף לא הי׳ עדיין התחלה לגלות ישראל אי״כ אי״ל למשיח כי מי שיהיו בגלות אי״ל לגואל אבל עתה שהתחיל להתבטל ונזה גלות של ישראל

וע״כ הוא לורך לגואל וע״כ ברא אז אורו של משיח :

והנה יהודה והמר בעת עסקם שאלה ונענו מה תתן

לי וכוונתה היתה אזה זרע יהי׳ מולד ונזה הענין

והשיב לה כי יהי׳ מזה המלך המשיח שיסבר עול הגלות וברלאם כה הבעיר שהוא עשו ושר דילי׳ שהוא הס״מ ע״כ אומר לה אנוכי אשלח גדי עזים מן הלאן ר״ל ובזיאה זו יהי׳ מולד מי שישלח הבעיר והס״מ שהוא גדי עזים מן

הלאן קדשים דהייני ישראל :

והנה מעורתא זו הביאה בע״כ לא רלה יעקב לקבל

תנחומי׳ על יוסף הייני מפני שהוא הי׳ הגורם

וכן הוא במדרש בשנה שהי׳ יעקב נזכר שאמר לו יוסף הנני הי׳ מעיו מתהכין אותו אומר יודע הי׳ כי אחיו שונאין אותו ואעפ״כ נזדרז בגלות אביו וע״כ י״ל כי בזה הכוונה אמר כי אדרך אל בני אבל שאולה כי הייתי גורם והי׳ קובר שבשביל הבוא זה יסבול גיהנם ח״ו ע״כ לא רלה להתנחם אבל ויבך אותו אביו ר״ל מלד שהוא אביו ונתן בנו ע״כ בכה הגם שלא הי׳ לו שום גרמי במיתתו וע״כ הי׳ קשה לנעורותה הרי יהודה עשה יותר ויעקב שהי׳ עיקר בעבירה וע״כ בשביל חטא זו אמרו רז״ל בשובה שקבר אשתו ובכה וזו שאלה כי אבל יהודה כי רק גבר באחיו והיינו כי לבאורה הי׳ אפשר לומר כי ע״כ לוה אותו לנוכר כי אם הי׳ אומר להשיבו אל אביו לא הי׳ שומעין לדבריו וע״כ אפילו הלבה פורתא לא הי׳ ע״כ אומרה כי זה אינו דהרי כתיב כי רק יהודה גבר באחיו דהייני שהי׳ מלך עליהם וא״כ אם הי׳ אומר להם להשיבו לאביו ודאי הי׳ שומעין לו ואעפ״כ כתיב וינחם יהודה ויעל על גוזז לאמו והייני כי זה זכה שהי׳ בברא אורו של מלך המשיח שיעבור גוזז לאן קדשים מן העולם הגם שעשה עבירה אעפ״כ זכה לזה א״כ יעקב שהוא אביהם של כולן יהי׳ רשאי לפקוד את יוסף שילך בשליחותו כי יעקב לא חשד את בניו שיעשו זאת כמ״ש הלא אחיך רועים בשכם כיון בזה שהוא מקום קרוב הגם שהם אחיך ע״כ אין בחלוך זו סכנה וכ״ש שהי׳ לו להתנחם וע״כ השיב לה שביר שאין מקבלין תנחומין על החי ונה שאומר כי אלך אל בני וכו׳ ג״כ כוונתו הי׳

באבל אקבר כפרשי׳ ז״ל ודו״ק :

והנה בנה שאחטו עזיר עזים ועבלו הכתובת בדם רוז

בזה נה שאומרו חז״ל אין בניו של עשו נופלי׳ אלא

ביד בניה של רחל דהייני נשים בן יוסף כי מנחיה זו הי׳ התחלת הגלות ישראל שסופו יהי׳ שבני עשו יפולו ביד מצ״י אבל יעקב לעבד ברוח כתובת בני מיה רעה אבותהו ר״ל לנה אסתכל על סופו של דבר ולא על זמן אחוך שיהי׳ בני מובלעים בין האומות שיהי׳ בהרבים ונשחטים ונעבדים ונהם וכל ישראל נקראו ע״ש יוסף אולי יאכן אחרית יוסף וע״כ לעבד יעקב על זה והנה יהודה לא הי׳ סובר שיתמיד אריכות הגלות כ״כ ע״כ אמר אנכי אשלח גדי מן הלאן כמ״ש לעיל אבל תמר אמרה מה תתן עד שלחך מי יודע עד ומתי יתאחר הגלות וע״כ השיב לה מה הערבון ואמרה חותמך ופתילך ומטך והוא רמז לצדיקים שבדור שהי׳ עליהם חותמו של יהודה הגם שבע המושל על הרשעים שלא תעשו ידיהם הוטי׳ וזו מטך והנה יהודה הי׳ רולה מהר לשלוח הגדי עזים כדי לרמז ג״כ על העתיד שלא יאריך הגלות כ״כ אבל אח״כ לא מלאה ונשאר בידו ע״כ אמרו במדרש מעשה לזה לפי שהיה בגדי עזים להורות שבעו״ה ישראל יהי׳ בגלות זמן אחוך

ולא

ולא נגיד יהי׳ השלום הגדי׳ עזיז מן הלאן קדיש דסייט
ישראל עד ירחס הש״ת על עמו וירל בעגיטו בעהרה
אכי״ר :

והנה אמרו בגמרא רבה בהכר ביסר בהכר בשרהו וכן הוא
בגמרא דקטעה יב״ש וכרלה כוונת בדרך פשוט
שכוונת השבעי״ הי׳ מעשה זו של כל כתובת כי הי׳
מתירלי׳ כי ודאי יחשוד לביסס לותם כי הרבו לותו ע״כ
התחכמו להביא כתובת מגולגלה בדס כדי שיבין מזה כי חיה
רעה טרפה לותו וע״כ עשה זאת יהודה כדי להוליאם
ונחשד ע״כ שיגם השי״ת מידה כנגד מידה לתה הבאת
כתובת כדי להוליא ונחשד הרי תמר תאמר הכר שתבייש
וירלו הכל שעשית דבר לשר לא כן הוא ובפרט
שהכתובת רמז לגאלי שאמר יעקב חיה רעה אכלתהו
שקופו שתתגרה בו אמת פוטיפר ל״כ בשרת ומעכין יוסף
מזכות דבר שלא הי׳ בו כי כתיב וימאן וגו׳ ע״כ בהכר
בשרהו שהולרך להודות שהוא בא על תמר ועשה מעשה
לשר לא כן הוא ולא עוד אלא בתחילה שלחה
תמר לאיש לשר אלה לו לאכי הרה ולא הודה יהודה מיד
רק לה״כ כתיב ותאמר הכר נא לאי החותמת וגו׳ ופרשו
המפורשי׳ שהוא בעלמה בלת ובקשה ממנו הכר נא
ולכאורה יפלא זאת שיהודה לא יודה על האמת רק זה
הי׳ מרלון השי״ת כי אלו בתחילה הי׳ הודה לא הי׳ הביזוי
גדול כ״כ כי הי׳ לפשר שאינו מעבירה ממנו רק יהודה
מביר החפלים הללו של מי הוה אבל כיון שאמרה הכר נא
וגו׳ הרה הורה בבירור שמעבירה הרי הי׳ ליהודה
בזוי גדול ע״כ אמר המדרש שפיר לפי שלא רלה להתבייש
בפני׳ לבין ואמר הכר נא הכתובת בכך ע״כ פרע ממנו
השי״ת שבתבייש על אחר ולפי שיהודה שהי׳ מלך הי׳ יכול
להליל אותה ממיתה מאחר שהוא מלך ובודאי לא יאמרו
לאת פיו רק יהודה רלה להתבייש מאמת מעשה זו ודו״ק :

אמרו במדרש רבה קומכם משוס ר״מ אמר מכין שאין
הכרת עיבור אלא ל״ג חדשים מהכא ויה״י כמשלם
חדשים ר״ה בשם ר״י נא סוף ג׳ שלישים אלא רודו של
ראשון ורודו של אחרון ואמלצי שלם ולא סוף דבר וגם
הכה הרה לזמנים אלא מלמד שהיתה מעפחת על כריסה
ואומרת מלכים אני מעוברת גואלים אני מעוברת וכו׳
יב״ש והוא תמוה במה שמעשיים הך נא סוף דבר שמית כי
אין לו בידוד כלל וגם מכין לומר שהי׳ מעפחת על כריסה
כי מאחר דעובר ביבר לשלים יב״ש הרי ראו כל העולם בלא
אמירה דדם וב״ש בעל מתכת כהוכה דעיבור אינו ביבר
רק לדידה יב״ש זה כנגד הגמרא דהחולן דאחר ג׳ חדשים
העובר ביבר לכל יב״ש דף מ״ב דמקשה הגמרא דליבדקה
בפקיעותי׳ ואמרה דתעשה פקיעות קלות כדי שבבה
ירע בעלה אחרון יב״ש ל״כ מוכח דלשלים יבי עיבורה
לי לפשר לה לחפות דאל״כ מה מהכי יבי הבחכה הרי
מחבה ג״כ כדי שתכשא לבעל ותאמר שמעמו מעוברת ואם
כי יש לדחות דאי׳ זו מ״מ האמת אינו כן וכך מסמעות
התוס׳ ר״פ החולן שכתבו דלאחר ג׳ חדשים אנוס היבש
אם אינו ביבר העובר יב״ש משמע דביבר לבל :

רע״ב נראה לפב״ד דש להבין למה אמרו זכתה תמר
כלתך וגם הכה הרה לזמנים בקליר הי׳ לשם
לומר הכה תמר כלתך הרה ומ״מ ידעו דהוא מאמת
זכות לא הי׳ לה בעל ע״כ נראה בדרך פשוט לומר דהכה
אמרו חז״ל בגמרא דתמר עדיין בתולה היתה כשמתו
ער ואונן כי שמשו בלא בדרכן וקי״ל אין אשה מתעברת
מביאה ראשונה ע״כ אמרו שם דתמר מיעבה באלבב והכה
העולם לא ידעו מזה שמיעבה רק זאת ידעו שהוא עדיין
בתולי׳ היתה כשמתו ער ואונן וע״כ אמרו ליהודה זכתה
תמר כלתך זאת ידעו בבירור שזכתה רק מאמת שהוא
הרה ואין אשה מתעברת מביאה ראשונה הרי זה מורה
כי הריון שלה לזכותם שזכתה כמה פעמי׳ וע״כ חלקו לת
הדברי׳ לשני חלקים הדבר השכית לא כתבדר חלבם בבירור
גמור כי לחפשר שמעבה באלבב ולא זכתה רק פ״ל לו
לחפשר שדעתם הי׳ כדעת חכמי׳ הטבעייס שתולמי׳ לי
לחפשר מביאה לחת באמת זה כנגד הגמרא שלנו בבידה
יב״ש) וע״כ מאמת שהוכר בה מאמת עובי׳ שמתולמי׳
הוא מתעברת ע״כ אמרו בגם הרה ר״ל מהריון שלה ביכר
כי הוא זכתה ב׳ פעמים :

והנה דעת המדרש לפשר הוא דגם לם כן הוא שאין
עבור ביכר עד שלים ימיו זו דוקא לם הי׳
מעוברת רק ולד לחת לבל מעבי ולדות ביכר גם קודם
שלים ימי׳ מאמת עובי׳ והוא דבר שהסברא נותנת כזה
וע״כ מלחר שאמרו במדרש דלרובו של ראשון ורובו של
לחרון ואמלצי שלם הולד ביכר ע״כ ס״יומו שפיר ולא
סוף דבר ר״ל לאו דוקא כך ג׳ חדשים כי גבי תמר הי׳
ביכר קודם כי גם הרה לזמני׳ וכמו שבתבתי שהוכר בה
שהוא מעוברת מתאומי׳ וא״כ בזה הענין הולדות ביכריס
קודם וכמ״ש וא״כ קשה איך אמר הפסוק ויהי׳ כמשלם
חדשים דמשמע דקודם לזה לא ביכר זה וזה אינו ע״כ
ע״ז אמר ר״ה מלמד שהיתה מעפחת על כריסה כי באמת
הוכר בה קודם רק מה לסם לומר זאת ליהודה כי ע״פ
הדין איכי מגיע לה עונש על זה כי פנוי׳ היתה (וכמ״ש
מהר״ש יפה כי מה שפסק יהודה הוליאה ותישרף הי׳
רק למגדר מילתא ולכבוד יהודה פסק כך כי כלתו היא)
רק מאמת שהי׳ מתפחרת בהריון שלה מחשב בעיניהם
להליפות ע״כ אמרו ליהודה התקש דברי׳ כנ״ל :

ומה שאומר יהודה לדקה ממני כי על כן לא נתתי
לשלה בני לכאורה יפלא זאת מאחר שאסור להיות
זונה וגם מגרע גרע כי כלתו הוא :

ונראה דעל זה שהוא כלתו תירץ יהודה בדבריו כי זה
אינו ע״פ מ״ש לעיל דער ואונן שמשו שלא
כדרכן וכבר כתב המשנה למלך בספר פרשת דרכים
דבביאה שבן נא חייב מיתה עליו אינו קונה בה לחות
אשתו והוכיח מכאן דע״כ לא היתה תמר כלתו של יהודה
כי בן נא חייב מיתה על שמוש שלא כדרכה ע״כ לא קנה לה
כלל והי׳ יהודה זר אלא יב״ש :

רק אבן קי״ל דאם ת״ח אמר דבר הלכה שהוא מוגע
בו אם קודם מעשה אומרה שומעין לו אבל לאחר
מעשה אין שומעין כי יש לחשוד שאומר בשביל מובתו כך
כתב ר״ת והובא בתוס׳ בבמות דף ע״ז ע״א יב״ש וא״כ
יהודה כאן הי׳ מוגע בדבר ואין הדין נותן להאמין לו
דער ואונן לא קנאו לתמר בביאה כזו ע״כ אמר יהודה
הרי מוכח מדברי שפסקתי הדין זה כבר הכה יהודה לא
רלה ליתן אותה לשלה מאמת שהוא מוחזקת לקעלמית
ב״ב פעמים ואם הדין שלה חייב לייבם הרי שומר מלוה
לא ידע דבר רע וכן מצאתי בהריא בבר״ב חלק ראשון
באה״ע דבבי מלות יבוש לא מעבינין בזה שהיא מוחזקת
לקעלמית יב״ש וע״כ שפיר אמר יהודה לדקה ממני מעוברת
והותר לה כי ער ואונן שמשו שלא כדרכן ולא קנאו בביאה
כזו וע״כ אין תמר כלתי וכי תאמר מאן יאמין לך שהדין
כן אולי תאמר כך ומאמת שאתה מוגע בדבר ע״כ אמר
הרי הוריתי בבר הדין כי על כן לא נתתי׳ לשלה בני ואי הי׳
הקדושין תופסין בה והיתה זקיקה לייבם אין מבינין
בזה שהוא קעלמית אלא ע״כ מוכח מזה שהיית פוסק
הדין בבר שבביאה שחייבין עליו מיתה אינו קונה בה
וא״כ אינה כלתי כלל ומאמת שהי׳ חיו בבין ע״כ יאמר
בת קול ממני יאמר הדברי׳ בנ״ל :

איתא במדרש רבה שאמר ראובן הילד אינו ואני אנה
אני בא במעשה בלהה והוא המוה והנה בדרך
פשוט יל דהנה יעקב אבינו לקח הבכורה מראובן ונתנה
ליוסף

ליוסף וא״כ עתה לפי סברתו שהי׳ סובר שיוסף כהרג ע״כ אמר שפיר אמה אמי בא במעשה בלהה במה שקבלה ממני הבכורה מי יודע עכשיו למי יתן הבכורה ואם יתן לשום אדם אחר הרי חטאי במקומו עומד וזו אמה אמי בא במעשה בלהה :

או קרוב לזה שהי׳ סובר ראובן ואחר שקבלה ממנו הבכורה וניתנה ליוסף ודאי לא יחשוד יעקב אביו שום אדם רק את ראובן ע״כ שפיר אמר ואמי אמה אמי בא במעשה בלהה :

או אפשר לומר ע״פ מה שאמרו חכמי אמת דיעקב הרהר להוליד בשנה מאולר הבשמות כשרלה לשמש עם בלהה וא״כ כשבילבל ראובן ילועי אביו ירדו ד׳ בשמות הכ״ל למלרים ונמנו בא אפרים ומנשה ע״כ שפיר אמר אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהי׳ לי עיין בילקוט ראובני וא״כ לפ״ז יש לומר דראובן לא ידע עד הנה שחטא חטא גדול כזה שכבר הי׳ הבשמות לנוטה אבל עתה שראה שיוסף ממכר למלרים שהוא ערות אדן והטעם נקבן כדאים בתחילה בשמות אפרים ומנשה כי יוסף לדיק יסוד עולם זלו נאה הקיבון כידוע למבין ע״כ אמר שפיר הילד אינכו וא״כ אמה אמי בא במעשה בלהה כי אינגלאי מילתא למפרע שעשתי חטא גדול במה שהם נעשקים ביד הקליפות כנ״ל נכון ודו״ק :

או אפשר לומר באופן אחר ע״פ מ״ש בספר פרשת דרכים דאם נאמר דאבות עולם קודם מתן תורה דין ב״כ יש להם חטא שפיר ראובן במעשה בלהה כי גבי ב״כ אינו לריך כוונה לשם קדושין והוי בלהה אשתו גמורה לינקב אבל אי דין ישראל יש לו הוי בלהה רק כמו אמטת אביו ומפותת אביו שמותר לבני נח יע״ש :

ודנה מה שינץ ראובן להשליך את יוסף לבור הגם כי בור שיש בו נחשי׳ ועקרבי׳ מעידין עליו שמת כמ״ש לעיל י״ל דהי׳ סובר ראובן דאם הוא אמת שאמר יוסף לשון הרע על אחיו יהי׳ נהרג ע״י הנחשי׳ ועקרבי׳ כדכתיב אם ישוך הנחש בלא לחש אין יתרון לבעל לשון ע״כ על חטא זה מגיע עונש שישוך אותו נחש וכמו שדרשו חז״ל בתענית יע״ש אבל אם הוא נקי מחטא זה לא יעשה לו כלום והנה דבר זה ג״כ תלוי בפלוגתא זו כי יוסף הי׳ סובר דין בן נח יש להם ע״כ אמר על אחיו שאוכלין אבר מן החי אבל השבטי׳ הי׳ סוברים שדין ישראל יש להם ע״כ אכלו שפיר ומפרכסת כמ״ש הספר הכ״ל יע״ש :

ודנה אם הי׳ יוסף כשאר גבור הי׳ ראובן יודע אם חטא במעשה בלהה או לאו כי אם הי׳ ח״ו מוכח כדברי יוסף שדין ב״כ יש להם א״כ מוכח מזה שחטא ראובן במעשה בלהה אבל כיון שסבר ראובן לבור ולא ראה יוסף כלל אי חי או מת ע״כ שפיר אמר הילד אינכו אם אין יוסף כאן כלל ולא ידעתי מה נעשה בו אי חי או מת וא״כ ואמה אמי בא במעשה בלהה כי לפ״ז הספק אלי במקומו עוד ולא ידעתי אם ודו״ק :

ועפ״ז אפשר לפרש מדרש תמוה והנה אמרו מאלמים אלומים עתידין אתם להעלים דברים לפני אבא לומר היה רעה אכלתהו ומאן קאים לי מסתיקותא דאמי וכו׳ והייכו כי יוסף הי׳ סובר שדין בן נח יש להם וילא לו כן מכח הסימנים שמקרה ראל בלהה כי אם דין ישראל יש להם הרי ראל בתקדשה תחילה בקדושי כסף שכר עבודה ואיך תעשה ראל שיעקב אחותה בחיי אבל ודאי מוכח שראל סברה שדין בן נח יש להם ואין כאן קדושי כסף רק ביאה וע״כ שפיר עבדה וזו עתידים להעלים ולמכור אותו ולומר לאבא היה רעה אכלתהו רק מאן קאים להיות כולל ממלה זו כי מה שאמרתי אביכם לשון הרע ולומר שדין בן נח יש לנו לא מבני הולאתי רק מכח מסתיקותא שמקרה סימנים בלאה ע״כ עזר לי הש״ית ונעבדות זה כנ״ל :

הנה ע״פ דרך שכתבתי לעיל אפשר לפרש דברי המדרש רבה מה נאמר לאחיכי במעשה תמר מה כדבר במעשה בלהה ומה בלעדיך בדיבה יע״ש יהוא תמוה ואפשר לומר כי מבואר במדרש פ׳ ויגש שהשבטים אמרו ליוסף בגימוסין שלנו כתיב ואם אין לו ומנכר בגניבתו וזה יש לו ישלם והייכו אי דין ישראל יש להם אבל גבי ב״כ נהרג על פחות נשוה פרוטה כמבואר כל זה בספר פ״ד וכבר כתבתי לעיל דמעשה תמר מוכח דהי׳ סובר יהודה דדין ב״כ יש לו ע״כ לא היתה תמר כלתו כי ער ראובן שמשו שלא כדר כן יע״ש וע״כ אמרו שפיר מה נאמר לאחיכי במעשה תמר כי מכח מעשה תמר לריכין אנחנו לדבר עמך רבות כי לפ״ז אתה לודק אבל מה בדבר במעשה בלהה כי ממעשה בלהה מוכח דהי׳ ראובן סובר שדין ישראל יש לנו ועכ״ב הוי בלהה כמו אמטת אביו ומפותת אביו וא״כ ממעשה זו יכולים אנחנו לדבר עמך קשות כמו שהורה מילת דבר אבל מלד דיבה יש פנים לכאן ולכאן כי הרמב״ם ז״ל כתן טעם להריגת שכם לפי שלא הטמידו דייניס כדון הלוקח אשה בחזקה והנה הרמב״ן ז״ל השיג עליו כי מי יכול לדון את שתקף ממנו כי הוא הי׳ בשכם מלך יע״ש והנה באור החיים על התורה כתן טעם לפי שאנשי שכם רלו להרוג אותם כמ״ש הלא לנו הוא וע״כ הבא להרגך השכם להרגו :

ולפע״ד עדיין אין זה מספיק כי הלא קי״ל ביכול להליל א״ע באחד מאחיריו אינו רשאי להרוג את אחיו והשבטים הי׳ יכולה בידם להליל א״ע ולילך מעם ובפרט לאחר מילה ע״כ נראה לפע״ד דדבר זה תלוי בפלוגתא זו אי דין ישראל יש לשבטי׳ ודאי הי׳ מותר להרוג אותם דהרי גרע זאת מהעכו״ם המכה את ישראל דחייב מיתה וזו נראה כוונת הרמב״ם ז״ל בפ״ע מהלכות מלכים הלכה ד׳ בע״ש וכן רודף שהי׳ יכול להליל א״ע באחד מאחיריו נהרג עליו מה שאין בישראל יע״ש בלח״מ שתמה עליו אבל לפמ״ש אתה שפיר דמ״ש הרמב״ם מה שאין כן בישראל הייכו ישראל שהרג את העכו״ם בהי׳ יכול הישראל להליל א״ע באחד מאחיריו דאז אינו חייב הישראל מיתה ומותר לעשות לו כן כי לא גרע מהעכו״ם שהכה ישראל ודברי הרמב״ם נכונים המה ובדוקי׳ וע״כ אמרו שפיר לפ״ז מה נלעדיך במעשה דינה כי יש פנים לכאן לאוכיח מזה דדין ישראל יש לנו אי כימא טעמא כדברי אור החיים וכמ״ש אבל אי מני כדברי הרמב״ם אין מזה ראי׳ כלל כנ״ל נכון :

ועפ״ז אפשר לפרש דברי המדרש שם כיון שמלא הגביע אמרו לו מה גנבת בר גנבתא אמר להון גברא דיוסף. יש כאן שעירי׳ יש כאן וכו׳ יע״ש ולדרכנו יאמר דהנה ראל גנבה התרפי׳ וכוונתה הי׳ לעובדה לעבוד אביה מע״ז כפרש״י רק אבל עכו״ם שמלוה על גזל וגניבה אין לחלק בזה רק אבל ישראל כתיב לא תגזול ואמרו בזו״ה דלכך מיכתב בסוק בין לא ובין תגזול להורות לנו דלפעמי׳ מותר לגזול כגון תלמיד שגוזל דעת רבו כדי להחכים א״ע יע״ש וא״כ לפ״ז גם כאן שכוונתה של ראל היתה לעובדת אביה ג״כ הי׳ מותר וע״כ כיון שאמרו השבטים לבנימין גנבת בר גנבתא והייכו שגם אתך ראל גנבה את התרפים וא״כ לפ״ז ע״כ אתם סוברים שדין בן נח יש לנו דאל״כ הי׳ מותר לה לגזול כדי לעבוד את אביה מע״ז ע״כ אמר שפיר בנימין להם לשיטתם גברא דיוסף יש כאן ר״ל דלפ״ז קשה עליכם למה מכרתם את יוסף הלא שפיר אמר עליכם שאתם אוכלי׳ אבר מן החי כי לבן נח בנויתה תליא ולמה אכלתם מפרכסת ודו״ק בדברים האלו :

הנה בגמרא אמרו הבור רק ואין בו מים זה ד"ת שנמשל למים דכתיב גומב נפש מחיו יע"ש והכה בכם מכוכה הי' הלכת כפשוט ולא עשו ישראל זכר רק לברות שהי' כם מכשלר פך אחת חתום בחותם כ"ג (הנה הרלשוני' הקשו הלא הכם לא הי' רק שבעה ימים ומיה מדליקין ח' ימים עיין בב"י ולא ידעתי התחלת הקושי' דזה גופא הי' כם גדול מאחר שטמאו כל השמנים וחפשו בכל המטמוני' וזה הפך לא רלו ע"כ ג"כ לילה הרלשונה יש בכלל כם וזה פשוט וברור) רק עיקר הכם היא כי התורה איקרי אור וכר עלוה והכה היוני' אמרו שאין לנו א' חלק בחלקי ישראל כידוע וע"כ בעשות השי"ת נקיות בהם ועשה ג"כ לנו כם בברות ע"כ רלו הכמי הדור ברוח קדשם לעשות עיקר הכם שנתפרסם שלחנו עם בני ישראל שנמו ולאן ערביתו ובמו בחר בעם סגולה ונכל הבמים ע"כ עשו עיקר הכם בברות לרמז על כר עלוה ותורה אור כי באמת לא חטאו הבבנים בנכירת יוסף כי גולא שעשו זאת לא הי' לפבר לנו לגלות ממלרים וזו דברי חז"ל כר מכוכה שהכיתה לנעלה מעברים אמה פסולה בסוכה ר"ל כי כם מכוכה דומה לסוכה שהוא לנען ידשו שהוא לזכור יליאת מלרים כמו כן כם מכוכה לזכור יליאת מלרים כי הברות מורין שלחמנו עמו הכבחר בנתן לנו התורה ולזי מעשה הבבנים בנכירת יוסף חדרבא ונכירתם גרמה לנו לגלות ממלרים ותדע לזה דלולא שהי' זכות כבבנים לא הי' מקתייב מלחמה לנכור אותו כי בלומי עלוה אינם כיזוקן ושמעון אמר שמא ח"ו הי' ביעקב אבינו חטא זה אינו כי יעקב אבינו מובחר שבאבות והוא בעל הקריה ונקרא ג"כ ע"פ סוד הבריה התיכון כמבואר בזוה"ק וזו הכוונה שאומר וז"ל קורה מעשה היכר מתיר בנובי והיינו כי יעקב אבינו שמר הבבת כמ"ש על פסוק ויחן את פני העיר ע"כ ניתן לו הארץ ובלי גבול וע"כ בנובי שהתירו חז"ל לנעלמל שם לו לעשות היכר קורה להורות על מידת יעקב שמר אתהבבת כי ג' עתלות הנובי רמז לג' אבות כי המה פרסמו כי הבולם רשות יחיד יחידו של עולם ויעקב המובחר שבבולם והוא הקורה שבמר הבבת הנורה על חידוש העולם ועל זה הדרך אמרו חז"ל כי הקורה עתיר בנובר לעשותו רשות היחיד וע"כ כפ"ז לא אפשר לומר כדברי המדרש אין בו מים ד"ת דכתיב וגומב כפש מחיו וע"כ המידך רב כהנא גלא נתרן ונפרש מים אין בו אבל נחשים ועקרבי' יש בו ופפיר יש המשך לבכי מיומרו לבהדי:

ועל פי' סוד יש לפרש הכך שבי מיומרות דר"ל כי יש להבין כוונת הגמרא מה שאמרו אבל בר מכוכה הזמן עד שתבלה רגל מן השוק ואמרו ובד כמה עד שתבלה רגל דתרעודאי והיינו ע"פ שמבואר בזו"ה דק"ש פנים בהוד ירכא שמאלא והיינו הוד שבמלכות ואמרו חז"ל כע"ן גבריאל קנה בים והיינו כי שקר אין לו רגלים וע"כ קוף אחד כרעא קאי ובוכתם בי יעקבא של החילוני' מהוד שבמלכות והוא אחד כרעא וע"כ מהבא בכשא שנוגע את בת פרעה גברה הקליפה ליקח כביכול מהוד שבמלכות וזו כעין גבריאל קנה בים המלכות:

והנה חשמונאים תקנו הוד שבמלכות כמבואר בכוונת יע"ש וזו כוונת חז"ל בהתק בסוכה דכוונת בר מכוכה לבעל יניקת החילוניים מירכא שמאלא וזו עד שתבלה רגל של החילוניים מן השוק ירכא שמאלא שבמלכות וזו אמרו רגלי דתרעודאי דכוונתו ע"ד שכתב הזוהר הקדוש ויבן תרעוד בעדבר והיינו שבלעה לעד ועצלא ועצבאל וזו פרעוד אותיות מורדת וזו שתבלה רגלי דתרעודאי דכוונת בר מכוכה לבעל רגל המורדת דהיינו החילוניים שלא ליבק מהוד שבמלכות והנה סוכה ומבוי ובר מכוכה שפסולים לנעלה מעברים אמה כוונה אחת כלם כמ"ש האר"י הקדוש שהוא אור ישר ואור החוזר יע"ש וזו לנעלה מעברים לא

שבטא עיבא עין בבמוריא ק"ל הי' פבנים שם הוי' ב"ה פי' עיקר הכוונה להמשיך לנעה החומשה חסדים לנעלות ולפני אחד נה אתה סופר ואין ביכולתינו להמשיך נעם כמו שאמרו ביה קיימי בשאלה אבל לנעלה אפילו שאלה אסור וזו הבל מחמת התבבות החילוניים אבל לעתיד ח"ש יתבלו כל הטולמות לנעלה וכמו יהי' בית ה' בראש ההרים כפי מה שמבואר בזו"הק ויהי' אור הלבנה כאור החמה שלא יהי' לריך לידד לנעה לבולם הבריאה ולנעבו א"ע כי לא יהי' לורך כי הכל יהי' ניתוקן ולא יהי' שום כילולים ביד החילוניים וע"כ בלא לבלעך להולא עשוק עיד עופקו וע"כ יתרבה הדבי"ת דהייני שהזיוג יהי' תמידי בלי שום הפסק ולא יהי' שום מורא אבל עתה בבלות ובילון לה בחשאי ביסוד דרך עם וכו' והיינו שבוים עדת קוותה עידת לאה ומחמת פחד החילוניים אומרים בחשאי ומורם לכל זה הוא מה בידל יוסף הלדיק מידת יסוד לבלות ובלרים ערות הארץ וע"כ מזה נמשך מ"ו יניקת החילוניים וע"כ נתנעבו המאורות זעיר ומוקבי':

וזו כוונת הגמרא דלנעלה מעברים פסולה שאין בנו כח לנעבך ונשם ולא בלעה עינא כמ"ש הגרס לזה הוא מה שהשליכו את יוסף הרוגה לנידת יסוד הבורה מוקבא ביבא ערות הארץ וזו מיה אין בו הקדיש אבל יש בו נחשים ועקרבים דהיינו יניקת החילוניים מ"ו מנידת יסוד וע"כ החילוניים מתנעבין ולא בלעה לנעלה מעברי' עד ישרה השי"ת רוחו עליהו מנורוס ויהי' אור הלבנה כאור החמה ואור החמה כאור שבעת הימים והשי"ת ירחיבו כפלאות מתורתו ויכפר בעדי אשר פעלתי פי כדבר בגדולת ובפלאות מנוני מכיר:

הנה בדברי הפרשה בהודיענו התורה הקדושה ענין יהודה ותמר ו"ל בעלי' עד ואומן ודאי יש רמזים גדולים וכבר גילה לנו חז"ל בפי' אחרי קודות גדולות יע"ש רק כיסה מבחיים ודיבר רק על הבלל הענין ולא על סדר המעשה ע"כ אמרתי אעתה גם אני חלקי אשר חכני השי"ת בפי קני שבלי והשי"ת יכפר בעדי והנה ענין יהודה אומר אני שמרמז על הבלל ישראל ועל מלכות בית דוד וביאת המשיח בעהרה ותמר מרמז על השכינה הקדושה כדכתיב בריק כתמר יפרח תמר בתמורתו עולה וכן הז"ה מפרש כן והנה לידת שני בנים עד ואומן מרמזים על שני בית מקדשים והנה בבית ראשון ע"ז וג"ע וש"ד וכפרו בייחודו של עולם שאינו מבניה בעולם התחתון וע"כ נקראו' בני ישראל בשם עד שפרוש יחידי מלשון וקי' כמרגר בעיבה והיינו שדיינו בלשון שהוא יחידים בעולם ולית אלן דמשנה בכל מעשיהם ע"כ ויה' עד רע בעיני ה' ויומת אותו היינו חרבן בה"מ ונתקיים בהם שם ערו ערו עד היסוד:

והנה מקדם ב' כתר ארכיאל מיסוד ויבנה אותו אבל בלוק הבתים יע"ש וכל בית שני לא נחת ליאראל רק מלחמות חיידים אז ונחנה שביאים שהורגים זא"ז כמבואר בזוהרין ע"כ נקראו ע"ש אוכן שבל יעיהם פי' בחכמות ולא ראו נחת כי לא די שלא תקנו חעא הרלשוני' אלא הוסיפו לחטא בלה"ר ושנאת חנם שקבל כנגד ג' עבירות כמאמר חז"ל שמחמר לשון מדברת גדולות וזו והי' אם בא אל אשת אחיו והיינו שעשה איזה דבר עוב שיהי' נחת רוח לשכינה שפקפלת תמר ושיחת אחלה הייני שבבשו פניהם בקרקע ולא תוכיחו זה את זה וזו לבלתי כתון זרע לאחיו שלא אבפת להם אם חבר רשע ולא יהי' לו זרע של מלות ונגע ע"כ בבית שני הבדיקי' שבהם אנו זכי וזכו את אחים הי' בזה תיקון מה שפגמו בבית ראשון וע"כ שפיר אמר לבלתי כתון זרע לאחיו והעיקר הדורה שב בית ראשון וע"כ וירע בעיני ה' ויומת גם אותו והחריב בית בה"מ שני;

והנה שהזרע ישראל בבית שני הי' ע"י היבוש שהוא לתקן בשמת המת שהוא אחיו כמו כן אם שבגזר על ישראל מכח חטא של בית ראשון שיהי' בגלות שבעים שמיטות העולם ד' מאות ותשעים שנה הפך הש"ת האבל לבשון ולא הי' בגלות רק שבעים שנה והמותר דהייבו ד' מאות ועשרים שנה עמד בית שני אחר הי' דינם להיות בגולה וכן הוא בזוהר חדש והייבו אולי יתקנו בתוך שנים אלו מה שפגמו הראשונים והייבו כמו דרך יבוש אבל בעו"ה המה לא הלו כתון זרע לאחיו ואדרבא שיחתו אחלה וכבשו פניה' בקרקע ע"כ ויומת אותו היבו שנאחרב הבית וילאתו בגולה ובעו"ה שכיבה עמנו ועלי' כאמר רבתי בגוים וגו' היתה כאלמנה וזו שבי אלמנה בית אביך כי לא זזה השביל מבותל מערבי וזו בית אביך ואחמנו יושבים בגלות זמן ארוך ואחמנו לוחצים במה לבלא תשבחנו צ"כ אחמנו נקראים בשם שלה בני מלשון גם תשולו ואחמנו כשבחים בגלות המר זמן ארוך וזו שבי אלמנה בית אביך עד יגדל שלה בני שהי' בתכלית הגדלות שלא לעשות מעשה ערות רק מעשה גדלות ונשיר לב עיפש מאתנו כי הש"ת לא רצה לקבץ כדחי' עד שיהי' עולם התיקון והעונש בזה פן יאות גם הוא כאחיו אם אחזור אותם לירושלים ויחעלו עוד ולריך להיות עוד בגלות ע"כ עלה לרצון לפני הש"י שיחריבו ישראל בגלות עד שיגיע הזמן שיעביר הש"ת הילי"ם מן העולם וזו ימי הגדלות אבל בגולה כאמר אחות לנו קטנה אבל בעו"ה כתאחרב מאוד עד כי קשה כח הסבל לסבול ורבים מתיאשי' והנה ברחות הש"ת כי אפס עלור ועזוב אז בוודאי ירחם עליו במהרה :

הגה נקראת השכינה שהוא מידת מלכות אבל יהודה הגם שאמרתי לרמז על ישראל הוא מרמז על מידות עליונות כי יש בו כל הסם והנה בדורות הראשוני' הי' מחזיקים לומדי תורה ותלמידים ובעו"ה עתה כתמעטה הספקה של לומדי תורה והתירן כי כתמעט הספעה מן העולם ורוב העולם עניים וכתקיים בנו והשאלתי בך עם עני ודל וכלה פרועה מן הכיס :

וזו וירבו הימים ותמת בת שוע אשת יהודה כי שוע בשון עשיר כי כמו בת שהוא מקבלת הספקה מאבי' פרנסה וכדומה כן קבלו עני' לומדי תורה הספקה מעשירי' אבל ותמת ר"ל כתבולה כי אי אפשר לעסוק בתורה כי בעלה הספקה וע"כ לריכים לעסוק במו"מ ודו"ק ויכאס יהודה ויעל על גוזזי לאנו ר"ל עלתה תכחומין לפניו יתברך לקבל הגאולה לעמו ישראל ולבעל הרע מן העולם הזוכי' מקדושת ישראל ובוזזים אותנו כידוע :

וזו ויעל בעל גוזזי לאנו ר"ל להעביר אותם מן העולם ולקבל בלית משיחנו ויובד לאמר לאמר הכה המיך עולה תמכתה :

ונראה הכוונה ע"ד הסוד כי יהודה מרמז על מידת אבא והנה בגלות הגם כי אבא ואימא רעים דלא מתפרסין אהדדי מ"מ אין הזיווג רק לקיום העולמות אבל התוספת חסר עתה בגלות אבל אי"ה בבלית משיח יהי' זיווג אבא ואימא וזו ידוע כי כבר אבא נקראת השכינה כלתו :

וזו ויובד להמר לאמר כי המיך עולה דהייבו אבא עולה תמכתה דהייבו להאריך ונקרא תמכת ע"ד תמוכת ה' יביו וכן הוא בזו"ה פ' אחרי יע"ש :

והנה אמרו רז"ל אם משיח יבוא בעתו יהי' ח"ו לרות גדולות ואמר התנא יתא ולא אחמיני' וזו לבזוז את בחנו ח"ו ע"כ מיד ותסר בגדי אלמנותה כי כשהיא ירדה לעולם עשי' כבישול נקראת לובשת בגדי אלמנה קשור שק על פתחה וע"כ הסירה בגדי אלמנותה לעלות בעולם אצילות ותכס בלעיף ותתעלף והייבו ע"פ ו"ש במדרש רבה כי ע"כ אשה יולדת מכוסה בראשה מחמת בושה החמה על עין הדינה :

והנה בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כביכול השכינה בתא לפניו יתברך ואומרת תא חזי במה בפא קאתינא קמך ומחמת זה גורם שמחה ויחוד גדול אבל אם ח"ו לאו יש לה בושה ואין לה במה לבוא וע"ז כאמר קרב לדק מאלך וזו ותכס בלעיף אבל זכות יש לישראל שכל אים אשר בשם ישראל יכונה מלפה בכלים על ביאת משיחנו ועל פירקוס שמו הגדול במהרה :

וזו ותסב בפתח עיניה מה שאחנו פוהחים עיניה ומלפי' ומיחלים בכל יום ויום לביאת משיח ואינו בשביל עובתינו שיהי' לנו עוה"ז וכ"ע רק אשר על דרך תמכתה כ"א אחנו מלפים רק לזכות לחזות בבוגם ד' ולבקר בהיכלו וזו על דרך תמכתה לחזות תמוכת ה' יביו והייבו כי בזכות זה בתא השכינה לפני הש"ת כי בכל אריכות הגלות כ"כ ואעפ"כ ישראל מלפים לביאת משיח בכדי שיתפרסם שמו ב"ה :

והטעם שבתא השכינה מעלמה כי ראתה כי גדל שלה מה שבשבחנו בגלות המר ובתאחרב מאוד אעפ"כ היא לא ביתה לו לאשה שיעמוד האחרון על תלו אז בביכול כלפי מעלה דיבר שבימי הגלות כפסק זיווג היחוד ולא ביתה לו לאשה שיתיחד שמו הגדול ויתרבה השפע בכל העולמות וירתה יהודה ויחשב לזונה והייבו כי אבא יסד ברתא ומחמת שאין לישראל מעשו זכות ובתא השכינה בסוד קרב לדק מאלך ע"כ ברחותה אבא חשבה לנפקת ברא כמ"ש התרגום והייבו שמשפעה יולא כח לחילוקים שהם נקראים חולים והייבו כי כשתה פני' מלך בושה שאין זכות לישראל צ"כ גם מהשפעה זו הי' יניקה לחילוקי' ח"ו ע"כ אמר לה הבה נא אבוא אליך הייבו שנתעלה במדרגת זכר אולי הכוונה בזה בסוד כתעלה השכינה למעלה לאבא ובסוד חופה כמ"ש הזו"ה בפ' תרומה בסוד אפרסמון ובסוד הי' אור הלבנה כאור החמה הייבו מדרגת זכר וזו ויע אלי' אל הדרך כי היסוד נקרא דרך בסוד הכותן בים דרך כי הזיווג הוא ע"י יסוד אבא הביכה אותה קומה שלימה והש"ת יכפר בעדי אם שגיתי בזה :

כי לא ידע כי כלתו היא והייבו כי מידת מלכות נקראת כלתו לאבא כי היא אשת זעיר אבל עתה רולה בבחינת הזיווג בדרך נפלא להתעלות למעלה למעלה ח"כ לא ידע לא היתה הידיעה זו ע"ד כי כלתו היא רק במדרגה גדולה וע"כ היא כתיבת בעבור למה אמר הבה נא שאמר לה במדרגת זכר שהוא בעלות למעלה זה הבעבר לא ידע מלשון ולדס ידע כי לא הי' זיווג זה ע"ד שהוא כלתו רק במדרגה שהוא למעלה ממנו :

ותאמר מה תתן כי תבוא אלי אולי הכוונה כי הזיווג ע"י שם מ"ה החדש שע"י נבנה כל העולמות לאחר החרבן בסוד ואלה המלכים אשר מלכו בארום כאשר מבואר בספר ויקהל משה ושאר ספרי הקבלה ויאמר אבא אשלח גדי עזים מן הצאן והייבו כי כ"י יחוד זה בולד בשמת משיח ויהי' תיקון העולם לגרש את גדי העזים דהייבו הס"מ וכל הכוחות הטומאה מן הצאן קדשים :

ותאמר אם תתן ערבון עד שלחך אולי אפשר לומר כי הכוונה השאלה על המתקת הדינים והוא מלשון ערבות ומתוק אז ע"פ הידוע כי עירוב היא המתקה של חסד וגבורה כי שניה' עולה החשבון גימטריא עירוב ויאמר מה הערבון אשר אתן לך והייבו כי השכינה בקשה הסני הקלות חסד וגבורה והשיב מידת אבא שיתן מידת מ"ה שהוא הסם הרחוים הנכלל במידת זעיר והוא יחוד גמור זעיר ונלכות וזו מה הערבון וגו' יהי' מידת מ"ה ותאמר מידת מלכות חותמך ופתילך ומטך והייבו ג' דברים שחייב לאשתו עונה זו חותמך ופתילך זו בסות ומטך זו שאר מלשון מטה לחם :

והנה ה"ב יחודים נעוריס בחורות גדולים הנכנסי' בשחר וכסות ועונה כמ"ש הקבא בפ' מקפנים יע"ש ויתן לה ויבוא אלי' וקבלה כמנת משיח ותקס ותלך ותסר לציפה מעלי' ותלבש בגדי אלמנותה והייכו במידת קטנות כביכול לירד לעולם עשי' ונלקו הכילולים שיש עוד במקומו אדם בגיעל כי אי אפשר למשיח לבוא עד דמעי רגלין ברגלין כמ"ש הזר"ה בסוף פ' פקודי :

וישאל את אנשי מקומה איה הקדשה היא בעיניס על הדרך - אולי הכוונה כי אמר הנביא בבכי יבואו ובתחנוניס אובילם ואמרו בזר"ה כי בזכות הבכי ודאות ושפטות של ישראל יבוא משיח וע"כ שואל אי' הקדשה לשון המזומנת כי השכינה הקדושה המזומנת לגאול בקרוב בזכות עניים בשביל דמעות ישראל על הדרך על דרך היפר הבוכים בשביל גלות השכינה ולא בשביל עיסקי פרנסה אבל אנשי מקומה הייכו מה"ד השיבה לא היתה בשביל הבכי איכה מזומנת לגאול ישראל כי מיעוט בוכים יש על גלות השכינה ומידת יהודה השיב תקח לה פן נהי' לבוז כי ח"ו אם ישראל איכם רואים לגאול מ"מ הקח לס היחוד הנאמר למעלה וכמנת משיח פן נהי' לבוז כי השי"ת ירחם על עמו בעבור שמו הגדול והי' כמשלם חדשי' ויגד ליהודה וכו' כי ג' חדשים יש בשכה אשר בו התגברות הדיכים תמוז אב עבת ושבט וכן הוא בזר"ה ומחמת שהוא ד' חדשים ע"כ אמר כמשלם כי שבט מחמת שהוא סמוך לאדר יש בו התגברות רחמים זכתה תמר כלתך והייכו מה שילדה לבועלם עשי' לנקבו שושנים המה הנלולים הקדושים וגם הנה הרה לזכוכים אפשר הכוונה כביכול על ישראל שהולכי' בדרך לא טובים ומ"כ נמה לסם משיח שהרתה השכינה וע"כ פסק יהודה וכי חיו להתגבר הדיכים וכן נראה דברי הזר"ה פ' אחרי והיא שלחה אל חמי' לאיש אשר אלה לו והייכו ע"ד שכתב הזר"ה בסוד הפסוק מי ברא אלה והייכו מידת מי שהוא ביכה ברא אלה שסה קבוצת אשר כל אחת בכבוד עששה העולה ס"ה לו בגימטריא אלה מלאכי' אשר הלירוף הסם הכ"ל הוא מ"י "אלה :

והנה ישראל יש לסם אחיזה בסם זה וע"כ אמרה

השכינה שמש ח"ו אין זכות בישראל ורחם על עמו ישראל ע"ד מה תעשה לשמך הגדול וזו לאיש אשר אלה לו אנכי הרה והרי ישראל מסופפים בסם זה וע"כ תעשה לשמך הגדול ותאמר הכך כא לבי החותמת ופתילים והמעה האלה הייכו הנעוחה על שאר כסות ועונה המורה על התגברות הרחמים ותקד בעולם ויאמר יהודה לדקה ממני כי"ל ראוי לה לעשות לדקות עם בני ישראל הרחמים והחסדים הנשפעים ממני כי על כן לא נתתי לשלה בני כי"ל כי מה שישראל יצאו ח"ו חוץ לשיעה בביכול אני הגורם שלא נתתי וייכו שנתארך הגלות ולא הי' גילוי שכינה לישראל שיכירו וידעו הכל כי יש אלקים בישראל רק לשלה בני בעו"ה אנחנו בשכחה זמן ארוך אעפ"כ אנחנו בנים למקום ותופסים ומאמינים בתורתו ובנביאיו וע"כ מהראוי לרחם על ישראל ולעשות עמם לדקה :

ולידת ב' בנים אלו או מרמז על משיח ב"י ומשיח ב"ד או מרמז על משיח ב"ד לבדו רק פרץ נקרא ע"ש שיעשה פרצה ויגדור פרצות ישראל במהרה בימינו וזרח נקרא ע"ש כשמש כגדו ויחזור לישראל מאור פניהם שנלקח מכח חטא של האדם הראשון וע"כ תולדות פרץ מלא וזו ע"ש שמה דברים שעתידין לחזור כמבואר בנדרש רבה ובפרע חכמת אדם תאיר פניו ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים וכבוד ה' יזרח עליכו וזו זרח הכ"ל :

והנה ידעתי גם ידעתי כי פעתי פי לדבר בדברים נסתרים ונפלאים כאלה אשר בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי רק תורה הוא ואמרתי להעיר לב בני אדם שידעו הכל כי דרך התורה עמוק עמוק והתורה מבאחת הכל וע"כ פתחתי דרך להבין דרך התורה הגם כי ידעתי אם אמרתי אחכמה והוא רחוקה ממני מ"מ לא עלי המלאכה לגמור והשי"ת יכפר בעדי אם שגיתי כי אמרתי רק בדרך אפשר :

ומה שאמר הפסוק והי' בכביד כוכתו ר"ל שהיא היתה שבורה שמשיח יבוא ממנה ע"כ קרא שמו שלה לשון שילה אבל היתה בעעות וזו בכביד לשון כוזב וזה כוונת הרמב"ן ז"ל :

פ' מקץ

במדרש רבה ואתם עצו לשלוש אל אביכם אמרו לו השלוש דכולה נשפה ורוח הקודש לוחש שלוש רב לאוהבי תורתך יע"ש והוא תמוה ברא דכוונתו יוסף הי' מעביל בגביע מחמת שראה ברוה"ק שירבעם בן נבט עתיד לעמוד ממנו שחטא והחטיא את הרבים וגרם לבית המקדש שיחרב כמבואר בנביאים ע"כ רצה לבעל זאת בדרך זה אמרו רז"ל שע"כ יצן להעמיד ב' עגלים מחמת שאם יעלו ישראל לרגל וירצו שירבעם יוסב בעזרה והוא יעמוד כי אין ישיבה בעזרה אלא למלכות ב"ד לבד ויאמרו עליו שהוא עבד ע"כ מנע את ישראל מלעלות לרגל והנה חשש זה הי' ומחמת שבנו בנימין שהי' בית המקדש בחלקו כמ"ש רז"ל הי' ג"כ עם רחבעם אבל שבט בנימין אם הי' באגודה אחת עם יהבעם הי' רחבעם נתגרש מירושלים ומתקוש המקדש לא הי' צריך לירבעם להעמיד עגלים :

וזה הכוונה נראה לפע"ד שכיון יוסף בעלילת הגביע שיהי' בנימין עם יוסף ונכנע תחתיו בכדי שיהי' מעשה אבות סימן לבנים שיהי' שבט בנימין נכנע תחת ירבעם שבא משבט יוסף וממילא ימשוך מזה שלא יהי' לוקח לחרבן בה"מ וזו שרמז יוסף בגביע שנתן באחתחת בנימין כי גבי"ע ר"ת גם בנימין עם ירבעם ע"כ אמר יוסף האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהי' לי עבד וממילא ואתם עלו לשלום אל אביכם שבשמים שלא יהי' צורך להעמיד עגלים והשבטים לא הבינו ע"כ אמרו שלום דכולה

נשפה אם בנימין שנתפס אבל רוח הקודש לוחש כי כוונת יוסף אדרבא לעזרה הי' כי לפי כוונתו שלום רב לאוהבי תורתך כי אם הי' בנימין עם ירבעם לא הי' נעשו עגלים לע"ז יהי' שלום רב שלא הי' נחרב בה"מ כי כולם הי' אוהבי תורה ולא עובדי ע"ז כנ"ל :

ועפ"ז יובן עוד מדרש ר בה סמוך לזה הנה מלכים נועדו זה יהודה ויוסף עברו יחדיו זה נתמלא עברה וזה נתמלא עברה על זה המה ראו כן תמהו שנאמר ויתאוהו אנשים איש אל רעהו כבהלו ונחפזו רעדה אחזתם שם אמרו מלכים מדייסים זה עם זה אנו מה אכפת לן יע"ש ולדרכינו יאמר הכתוב שאמר לעיל מיני' קרית מלך רב כי ירכתי צפון דהייכו הבה"מ הוא קרית מלך רב דהייכו מלכות בית דוד עד חרבן בה"מ דבתיב אלקי' באחרמוכתי' דהייכו חרבן בה"מ שנלכם בו מיד חדין מדע למשגב הוא שפך חמתו על עליס ועל וכו' כדי שיהי' למשגב לישראל שלא יעשו ח"ו בהם כלי' כמ"ש רז"ל :

והנה לכאורה קשה הלא הבית המקדש מבני חמוא ע"ז של ירבעם חרב שהי' אב לכולהון והלא יוסף הצדיק עשה תיקון לזה שיהי' בנימין עם ירבעם ולפ"ז לא הי' צורך להעמיד ע"ז ומה לא הועיל התיקון של יוסף ע"כ אמר הכתוב האמת כי הנה המלכים נועדו זה יהודה ויוסף לעשות תיקון לזה אבל עברו יחדיו כי בלבל כעס כי זה נתעלה עברה על זה וכן להיפוך ע"כ

לא שרתה הסכינה במעשה ידיהם שילא הדברים בפועל ביאי בגיעין תחת יד יבנעם וגם כי רעדה אחזתם שם כי אמרו השבעים מלכים ונדיים אלו עם אלו אמו מה אכפת לן וב"כ לא הי' רק יחיד נגד יחיד נבעל הגזרה ע"כ לא הוציל מעשה יוסף וגם הגיאו נגביע שכתבו ממש בדברים כי כתיב ויתמהו אנשים וסבלו שיש בו ממש שיוסף יודע ע"י הגביע מי הבכור וקדרן של אחיו ע"כ לא הוציאו הדבר לפועל לבעל הגזרי כנ"ל נכון ובבר אמרתי בזה.

והנה מכירת יוסף נמכרים חוץ ממה שבראה ומפשטו' של הכתובים שהי' שיבה לירידת ישראל נמכרים חוץ לזה הי' שיבה ולאת השי"ת להתיש כח העומאה שהי' ומאמינים בקדמות העולם והי' שבורים כי העולם על הוג שניים יתהלך רק ע"פ מנהג ע"כ הראה הקב"ה לפרעה שהי' ז' שנה בובע זה אחר זה וכן רעב ז' שנה זה אחר זה שלא אפשר להיות ב"פ המנהג כי בשבעה שנים שובעים כל שבעה כוכבי לכת ויש מהם מאירה לעובש ויש מהם כרעה ואיך אפשר שיהי' שבע שנים שוות זה אחר זה וע"כ הראה השי"ת לפרעה כי הבילום אינו אלוהות כי הלא יהי' שבע שני רעב זה אחר זה ואעפ"כ ע"י שיאמה פרעה את יוסף על אחרן מלרים ינלבו האחרן מעיתה הרי פרעה עושה יותר מזה שאלוה אלהים עושה וכן יש מאמינים שיש ג' אלוהות פועל עוב ופועל רע וע"כ ע"י החלום זה הראה השי"ת לפרעה כי אין רק אלוה אחד דהרי הלם את פרעה בב"ח ז' שנים עובות ושבעה שנים רעות ואם היו ג' אלוהות איך יעשו מלאכתן בשנים אחת כי משמעו הפועל העוב אינו רולה ברעב וכן הפועל רע אינו רולה בטובע וע"כ החרעוונים לא יכולו לפתור לפרעה החלום מחמת שהי' שבורים שיש ג' אלוהות ע"כ אמרו במדרש כן חכמה ואין אלו חרעוני פרעה אבל דעת לבנון נקל זה יוסף שהי' יודע שיש אלוה אחד ומזמו הכל ע"כ בקלות הי' יכול לפתור החלום ע"כ אמר יוסף אשר אלהים עובה הראה לפרעה על שבע שני השבע ועל שבע שני הרעב הגיד לפרעה והיינו הגיד דבר אחד שבורא אחד הוא ומזמו ממשכין העובות והרעות לפי הכנה אחת:

ורו ג"כ כוונת שר המשקים באומרו את חטאי אני מזכיר היום והיינו כי מסתמא הי' בנגרים חכמים גדולים הבקיאים בכל נודע ובפרע בכישוף וע"כ הי' חושש שר המשקים פן יאמר פרעה כי מה שפתר יוסף החלום הי' ע"י חכמה וכישוף ואי"כ אם החרעוונים אינם יודעים ומ"ש שיוסף לא ידע ע"כ להוציא מלבו זאת הקדים שר המשקים את דבריו ואמר כי אפשר לומר שע"כ פתר יוסף חלום של שר המשקים בעובה ומפני שידע שלא חטא חטא גדול אבל שר האופים חטא יותר ומזמו ע"כ פתר לו לרעה ע"כ אמר את חטאי אני מזכיר היום כי באמת הי' לי חטאים הרבה כנגדך ע"כ פרעה קלף עבדיו ויתן אותי במשמר אבל שר האופים לא חטא כל כך רק מחמת שהי' המלך בכעס עלי ע"כ ילא החיתה אח"כ גם על שר האופים ואי"כ ליכא לומר שיוסף שיער זאת בחכמתו:

ועוד אומר אני לך מדרגת יוסף והשער מזה כי לא דרך אכשיס לו רק שפע אלקות עליו כי יוסף שם במשמר ובפיו גלו' הכל כל מהשבות בני אדם כאלו הי' דר בגב של כל אחד ואז ושם אע"פ שהוא במשמר הרי הוא אתנו באלו הי' בתן ויודע ואי"ת שמא איזה כישוף הוא זאת הרי הוא בער ואינת לומר כל זאת ואון לזה הוא עבדי ואינו מוחר לו לעמוד כישוף ועוד הרי עבד לשר המבשים אינת הי' לו זמן לעמוד ע"כ ודאי אין זאת רק שפע אלוקי וכן אמרו בזו"ה שפרעה הי' מעשה לו דברי החלום והי' אומר יוסף לא כך ראית בחלום והיינו כמיש לאות הימנדו דברי שר המשקים:

ועיכ כפ"ז יבוא מה שאמר יוסף ועתה ירא פרעה איש נבון וחכם ומי נתן אותו לינון אבל כפ"ז אתא שפיר כי יוסף פתר לו החלום ואמר שיש אלוקי אחד ומזמו הכל העובות והרעות הוא מלר המקבלים ע"כ אמר לו לאמת דבריו ר"ל תראה כי כך הוא שאם תכין איש חכם ונבון אפשר לאחרן מלרים להתקיים ע"י ודוק היטב: במדרש רבה ויבא אליו יהודה הדא שנאמר ברוח הקודש ע"י שלמה החכמה תבוז לחכם ומעטה שלמיים אשר בעיר כנגד מי אמרו שלמה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד יוסף הצדיק אמר ר"י בשעה שתפס יוסף הצדיק את בנימין ואמר לחם לאחיו אחים אשר מלא הגביע בידו הוא יהי' לי עבד אמר יהודה לבנימין אתה תפוס ושלוש בבית אבא מיד כעס וכו' אחז יהודה חרבו לשולפה מתערה ואינו נשלפת לו אמר ודאי זה ירא שמים הוא לכך נאמר החכמה תבוז לחכם ע"כ המדרש:

ויש להבין מה חכמה יש בזה ונראה בבנין מדרש פ' מקן בכל עבב יהי' מותר בכל דבר שבלעבר יוסף עם אחיכותו הי' לו יתרון ומזמה ולמה על שנשא בתה ודבר שפתים אך לאיסור בשביל שאמר יוסף זכרתני והזכרתני כתוסף לו ב' שנים ויש להבין תיבת למה אינו מדויק במדרש הנ"ל וגם איך תלוי דבר זה במה שאמר לעיל מיכי':

ונראה בבנין דברי שר המשקים מה שאמר את חטאי אני מזכיר היום עד איש כחלומו פתר והיינו כי אמרו במדרש חטא שר המשקים והאופה דזה מלא לרור בבוסקא שלו ובזה מלאו זבוב בכוס ד"א בקשו להזדווג לבתו של מלך יע"ש במדרש ונראה דמר אמר אחד ומר אמר אחד ולא פליגו והיינו כי בתחילה לא ידעו רק החטא הזה של זבוב ולרור כי ודאי ובני ביתו של מלך בושו לבלות דבר זה על שרים בדולים כזה והנה בתחילה שמו שר המשקים בבית הסוהר כמבואר בקרא כי נאמר תחילה ואח"כ כשנלאו לרור של שר האופים ושמו אותו בבור אז גילתה בתו של מלך הדבר כי כפל הורא חדוד סכינא וזו חטאו שר המשקים ושר האופה לאדוניהם והיינו מה שבקשו להזדווג לבתו כי רק מחמת שהוא אדון שלהם אינו מדרך המוסר לעשות כן:

ועוד חטאו למלך מלרים היינו מה שנלאו זבוב ולרור כי זה אינו חטא רק אבל המלכות ולא אבל שאר בני אדם והנה שר המשקים חשש פן יאמר פרעה דהא דפתר יוסף לו לטובה ולשר האופים לרעה היינו כי חטאו של שר המשקים הי' קטן ומחיה של שר האופים כי זבוב הוא כעין אוכל אבל לרור הוא כעין פשיעה ע"כ התחיל בסיפורו את חטאי אני מזכיר היום אני מזכיר להזכיר שני חטאים שעשיתי כי באמת פרעה קלף על עבדיו שהי' אז עידן רותחא ע"כ ויתן אותי במשמר כי על חטא זבוב שהוא אוכל לא הי' מגיע לי פסק זה רק אח"כ אותי ואת שר האופים ר"ל אח"כ כששר האופים בא לבית הסוהר הי' לורך ליפב אותו עוד הפעם בבית הסוהר כי אמרה בתו של המלך המעשה וזו אותי עוד הפעם ואת שר האופים ואח"כ נפ"ז שנינו חטאתו חטא גדול ואעפ"כ ונחלמה חלום ושם אתנו נער וגו':

נראה ע"פ מה דאמרו במדרש חרורים רשעים שאין עובתן שלימה והיינו כי אחר שאמר חטא זה שביקשו להזדווג לבתו של מלך אמר ושם אתנו ר"ל גם יוסף הוא אתנו בחטא זה כי ניתן לומר כי אמת הדבר שאפשר אשת פוטיפר וזה אתנו כי גם אני נגרר בהאי פחדא יתיב ויש להאמין על דבר זה כי הוא נער ע"פ וגם הוא עבד שפחת עבדים פרולים בעריות וגם הוא עבדי שנתרחק ממדינתו ואשה עלורה לו ע"כ יש להאמין עליו ונספר לו ויפתר לנו את חלומותינו איש כחלומו פתר

והיינו

והייכו כי באמת יש להבין למה פתר לשר האופים לרע
ולשר המשקים לטוב רק מצואר במדרש כי שר האופים
חלומו הורה על גנות ישראל וע״כ אמר יוסף אתה בשרתני
בשורה רעה אף אני אבשרך בשורה רעה וזו כוונתם ד׳
שפתחו באף ובאבדו באף והייכו כי הי׳ אפשר ליוסף לפתור
גם לשר האופים חלומו לטובה רק מחמת שפתח באף
שהי׳ בחלומו מרומז גנות ישראל ע״כ כאבד באף שפתר לו
יוסף חלומו לרעה :

וזן כוונתו בכאן ויפתר לו את חלומותם כי לטוב
ולשר האופים לרעה ובאמת הי׳ יכולת בידו לפתור
שניהם לטובה רק היש כחלומו ר״ל כאשר הלומו על
יוסף כן פתר ומילת חלומו קאי על יוסף ואעפ״כ כאשר
פתר לו כן הי׳ א״כ מוכח מזה דקבל רוח יתרה אית בי׳
כאשר יגזור כן יקום :

וזן ג״כ כוונת פרעה במה שאמר המלאך כזה איש אשר
רוח אלקים בו והייכו ע״פ פשוט שאמר שהוא עבד
והרי אמרו חז״ל ברים תעבית דכתב שאמר אשר יכבוד קרית
ספר אתן לו עכשה בתי לאשה כי ג׳ אחות הלכית שבשתכחו
בימי אבלו של משה והחזירן עתניאל דליכא למימר שמת
יהי׳ עבד. כי לריך לזה השריאת שכינה ואין שכינה שורה
אלא על המיוחס וזו שאמר פרעה המלאך כזה איש יהי׳
עבד כדברך איש אשר רוח אלקים בו וע״כ ראוי למלכות
וזו ג״כ הכיונה שאמר הכתוב ויקרא פרעה שם יוסף
לפנת פענח ויתן לו אשת וגו׳ והייכו ע״פ מה שאמרו
חז״ל הבא על אשה בזכות אשור לכתחילה בבתה וא״כ
פרעה שרלה ליתן בת של אשת פוטיפר לו ע״כ כדי להוליד
מאשה אמר ויקרא שם יוסף לפנת פענח מבלה קודת
וזו לי לאפשר מבלי רוח הקודש א״כ אם א״ו הי׳ ביוסף
דבר זה לא הי׳ ראוי לבלוי שכינה :

ודנה אמרו רז״ל ביוסף כתבכב בבית הסוהר ב׳ שנים
בשביל שאמר הזכרתני ויש לראות איך עשה יוסף
הלדיק זאת לשום בטחונו בב״ו רק לפ״ז אתא שפיר ומאמת
שראה שחלומו של שר המשקים מורה לטוב על ישראל
ע״כ הי׳ סובר יוסף דמשום הכי חבס אותו כך כי על
ידו יביע לו תשועה וזו דברי יוסף לשר המשקים כי
זכרתני אתך באשר יעב לך והבה מילת אתך אין לו פירש
אבל כי יוסף לא פתר לו כלל מה שחלם אותו עלתה כילה
הבשילו אשכלותי׳ ענבי׳ וע״כ שאל אותו השר המשקים
מה הכוונה בזה ובאמת הי׳ רומז זאת על גאולתן של
ישראל כמבואר במדרש ע״כ השיב כי אם הזכרתני אתך
ר״ל יתר החלום שעדיין אתך הוא שלא פתרתי הוא מורה
רק שתזכרני והבה מה שעשה השי״ת להורת בחלומו של
שר המשקים דבר זה ומכח זה עצה יוסף וראה לפע״ד
שהי׳ עוכס של יוסף מידה כנגד מידה מחמת שרלה לעשות
עם אשת פוטיפר כי הלך אחר חכמת אלטגימוס שראה ע״פ
מזל שישא אותה לו בתה ובאמת לא באלה חלק יעקב
ליכך אחר חכמה זו וכן כתב בספר יערות דבש על מדרש
עתידין אחיך לעמוד על האפוד יע״ש ע״כ שילם לו יתברך
אתה שרלית ליכך אחר חכמה זו שאיכו שלך גם אני
אראך גאולתן של ישראל ע״י ערל נעמן וזו כוונת המדרש
בכל דבר שבלעגר יוסף עם אדוניתו הי׳ לו יתרון כמ״ש
הפה שלא נשק בעבירה וכדומה לזה יע״ש ולעה ר״ל ואיך
שייך ביוסף לבעגר דמשמע דרלה באמת לעשות ח״ו
ע״כ אמר לעה על שנגל בתו והייכו כי באמת אנחנו
רואים שנשא בתו כי הוראת המזל כך הי׳ ע״כ עעה יוסף
בזה והי׳ סובר שיקח אותה וע״כ אמר השי״ת שמאחר
שאתה רלית להשתמש בדבר שאיכו שלך וליכך בתר מזל
ולעשות ח״ו עבירה גם אני אעשה לך כן ואני מראה לך
גאולתן של ישראל ע״י נעמן ומכח דבר שפתים אך למחסור
ובא עוכס ע״י ליוסף ע״כ כיתוסף לו ב׳ שנים והו״ק כנ״ל :

ועפ״ז נראה לפע״ד מה שאמר הכתוב ליוסף יולד
שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב והנה אמרו
רז״ל מכאן שאסור לאדם לשמש מיטתו בשני לרעבון והוכיחו
מכאן והקשה בתוס׳ דתענית הלא לוי שימש מיטתו כי
יוכבד מולדה בין החומות יע״ש רק האמת הדברים כי מצואר
בזו״ה הטעם כי בימי הרעב שולט הרעה וע״כ ישלוף
נשמה ממקום רע מקטרא אחרא לבניו יע״ש והנה לאבותיו
הקדושים לא הי׳ שייך זאת כי כאן יפה לבוין ולהמשיך
נשמה קדושה משורש העליון ובפרט שהי׳ דרים בארץ
הקדושה שאש אין שליטה לרע אבל יוסף הצדיק שהי׳
במלרים במקום ערות הארץ ומלורף לזה שהי׳ לריך
להוליד נשמות אפרים ומנשה שהי׳ עשוקים ביד הקליפה
ע״כ הי׳ לריך להוליד קודם שבאו ימי הרעב ומתורן קושיות
התוס׳ וזה דברי יוסף ביולד ראשון אמר כי נשכחי אלקים
כל עמלי ואת בית אבי והייכו שהי׳ קשה ליוסף למה
התגלגל הש״ית זאת למכור אותו לעבד ובפרט למלרים
וע״כ בראותו שהוליד נשמה קדושה כזה שהי׳ עשוקה ביד
הקליפה ע״כ אמר נשכחי אלקים את כל עמלי עתה נשכח
ממני את כל זאת עמלי ואת כל בית אבי והייכו מה
שכתרחקתי מבית אבי והי׳ קשה לי זאת עד עתה אבל
עתה אני שוכח זאת כי עתה אלקי כאלו לא שבלתי
לער כלל מאחר שהי׳ זאת לתיקון כדי להוליד נשמה זו
ולאחר שנולד השני אמר הזכות זה גרם לי להוליד גם
נשמה זו ביד הקליפה כי הפרני אלקים בארץ עניי והייכו
מכח שקבלתי כאן עוויים קשים באשת פוטיפר ע״כ זכיתי
לזה הכ״ל מאוד :

וזן ג״כ הכוונה בפ׳ שמות שאמר ויהי׳ כל יולאי
ירך יעקב שבעים נפש ויוסף הי׳ במלרים כי אמר
שהי׳ שבעים ובאמת בפרטן אי אתה מולא רק ס״ע כפרש״י
ע״כ ל״ל שיוכבד הבליתה המכין וקשה לפ״ז קושיות התוס׳
איך שימש לוי בשני רעב וע״כ מתרץ הפסוק דבני יוסף
שפיר אמר הפסוק בטרם תבוא שנת הרעב כי יוסף
הי׳ במלרים מקום שליעת הרע וגם הי׳ שם להוליד נשמות
אפרים ומנשה שהי׳ עשוקים ביד הקליפה ע״כ ליוסף הי׳
אסור ולא לוי :

הנה יש להבין מה שנגלגל יוסף על אחיו לומר מרגלים
אתם לראות ערות הארץ באתם ואם בדה
זאת מלבו למה ככתב בתורה אמת נראה ע״פ מה שידוע
במדרש שלורך הי׳ ליוסף לבוא למלרים ולהתנקה באשת
פוטיפר כדי לבדור בדר הערוה בעד זכרים ושרה אמנו
בעד הנקיבות והנה חבוש יוסף הי׳ והנה אחתו ומאמנים
אלומים בתוך השדה ודרשו רז״ל עתידים אתם להעלים
ולומר לאבא חיה רעה אכלתהו והייכו שנתגרה בו אשת
פוטיפר והנה אשה נקראת קרקע עולם כידוע והנה
תיקון יוסף בבד הי׳ קשה לבדור בדר ערוה בעד שאיש
ריבוא ישראל רק בלירוף השבעים והמה הגם שלא בא
לידיהם בסיון כזה ע״ע מה שבאו למלרים ונתנו אל לבם
לפדות את יוסף ונכנסו לבקש אותו בשוק של זונות בזה
עשו תיקון גדול בעד הערוה שלא רלו שיה״ יוסף בבית
זונות וזו דברי יוסף בחלומו והנה אחתו מאלמים אלמים
בתוך השדה דהייכו להעלים ערות מלרים ולעשות בדר
ערוה בתוך השדה אבל קומה אלומתי וגם נלבה והייכו שאני
עשיתי שורש ובדרתי בדר בפועל אבל תסובבה אלומותיכם
ותשתחוין לאלומתי הייכו שבאתם אחרי ומלאתים את
דברי לבדור בדר הערוה בזה שחפשתם אותי בשוק של
זונות והוא בער התיקון וע״כ אמר לאם מרגלים אתם
כי גם אתם מרגלים את הארץ ולבער מתובה העוומה
של ערות הארץ וא״כ כל דברי יוסף המה אמת ולדק רק
מחמת שבדר ערוה הוא עיקר בעשה ע״י לדיק יסוד עולם
ובקיימין ג״כ לדיק יסוד עולם כמו יוסף וכן מליכו בגמרא

שאמרו ביומא שעל רליעה זו נלטער בניין הלדיק יע"ש וכן הוא בפירש בזו"ה ע"כ התיקון זה שרלו השבטים לעשות לא כמר עד ביאת בניין למלרים ע"כ אמר יוסף מי פרעה אם תלאו מזה כי אם בבוא אחיכם הקטון הנה כי על ידו יגמר הדבר וכמ"ש וע"כ נתן הגביע באמתחת בניין להורת כי על ידו נגמר התיקון כי כך עולה ר"ת גביע גדר בעד עריות ישראל :

ועפ"ז נבין מדרש למה הרעותם לי לאמר העוד לכם לא אמרו במדרש מעולם לא אמר יעקב דבר שלא בעלה אלא כך אמר הקב"ה אני עוסק להעליך את בנו במלרים והוא אומר נסתרה דרכי מ"ה והוא תעוה ולפ"ז נבין כי ידוע זאת שיעקב אבינו תיקן הטא שב ג"ע של אדם הראשון וע"כ כתב הר"י הקדוש שע"כ אמר יעקב ימי מגורי ק"ל שנה מעט ורעים כידוע למבין ליודעי חן ואומרו ויאב יעקב בארץ מגורי אביו היינו כי יעקב ביקש ליאב בשלום כי הי' סבר מאחר שהוא סבל גירות בארץ אחרת שדי בזה ומה שלא סבל עדיין גירות בארץ כנען הי' רולה לעלות בגירות אביו ע"כ קבץ עליו רוגזו שב יוסף להורת לו שעדיין אין כאן תיקון עכ"פ יעקב אבינו הי' סובר בעצמו שגמר תיקון שב עריות שב חטא א"ה וא"ל להיות בגלות וע"כ כשראה שירידת מלרים מעשה ומעשה ובא ע"כ אמר לבניו למה הרעותם לי אתם גרעותם רעה לי שאני הייתי סובר שכבר נגמר הרע וכלה כבר ואולי א"ו אתם חזרתם הרע למקומו וזו דברי המדרש מעולם לא אמר יעקב דבר שלא בעלה אלא כך אמר הקב"ה אני עוסק להעליך את בנו במלרים כדי שיבואו השבטים בשם ויעקבו מומאת עריות ארץ מישראל ויבלעו לדיק יסוד עולם על קליפת ערות ארץ ויעקב אומר נסתרה דרכי מ"ה והיינו שיעקב אמר א"כ כתקלקל דרכי מ"ה הלא כבר עשיתי תיקון לחטא ג"ע שב א"ה וזו דבריו בכאן למה הרעותם לי אבל תיקונו שב יעקב לא הי' רק אלא בדרך כלל אבל לא בפרט וזה לעצין :

במדרש רבה פ' מקץ מוסב בר יקבהו לאוס זה פרעה ברכות כראש מעביר זה יוסף כראה הכוזכה לפע"ד דיש להבין למה עלה השי"ת רעב על ארלות. וזו מעוס כדי שיתגדל יוסף ע"י חלום הלא הרבה ריוח והלבה אבל כבר כתבתי שאז בזמן ההוא הי' מאמינים בקדמות עולם ע"כ רלה השי"ת לגלגל זכות ע"י זכאי ע"כ שלח שבע ורעב כל אחד שבע שנים שהוא כנגד שבעה כוכבי לכת המנהיגים העולם ולעשות בהם עוב ורע דבר והפכו כדי להורות לבאי עולם שיש מנהיג ראשון וסיבה ראשונה כי ע"פ מזל לא אפשר שיהי' ז' שנים רעב או שבע זא"ז ואמרו ז"ל החיתנו כתת לנו חיים בעוה"ז ובעוה"ב והיינו שבאשר לעוב ומעוב גם ערלת לב שנעדים הידוש עולם שהשי"ת עושה הכל מרלונו בלי הכרח כלל ומשתמש לימד דעת גם אחרים הבאים לקנות תבואה וכראה דזכה יוסף לכל זה מחמת שני שנים שנתוסף לו מחמת שאמר זכרתני נא' והיינו כי שר המשקים הי' מעוה ומעוראה ע"כ הטא יוסף בזה שבשם בעוהו עליו להיות סיבה ע"כ נענש אבל לאחר שקבל עונשו קיים השי"ת דברי לדיקו יוסף שילא ע"י שר המשקים. ובית אסורים רק מחמת שהוא מוכחות העוראה ולא נאה לדיק להיות נשען על ידו וע"כ גילגל השי"ת והביא רעב לעולם ויוסף יצא מבית אסורים לעלוך ויסביל ויכניע כחות הטוראה ע"י יוסף הלדיק להודיע לבאי עולם שהעולם מהודש וא"כ הי' שר המשקים סיבה לזה כי מיכי ובי' אבא ליזול בי' כרגא ממילא עשה יוסף למפרע כאן לבקש סיבה :

ועפ"ז יבן דברי המדרש רבה ראיתי כל החיים מהלכי' עם הילד השני זה יוסף שהי' ב' שנים בבית אסירים יע"ש כי אחר שקבל יוסף עונשו שתלה בעחנו על שר המשקים וע"כ הי' שם ב' שנים יותר ע"כ ותבזר אומר ויקם והי' זה סיבה לגאה והי' רעב כדי להכניע זדים וכחות הטוראה ע"כ נתן יוסף חיים לבאי עולם להדריכם באמונת הידוש עולם וזה כל החיים מהלכים שיהי' להם חיי' עולם זאת בא להם מכח ילד השני כשהי' יוסף בבית אסורים לולי זאת הי' נשאלים כמו סדום וא"כ לפ"ז פרעה שאמר לי יאורי והיינו שהעולם קדמון כן לעוד את דורו ע"כ גרם לבוא רעב לעולם ע"כ שפיר אמר מוכב בר זה פרעה אבל ברכות לראש מעביר זה יוסף שבא עליו כמה ברכות אח"כ אזן העולם בתבואה ולעד דיעה והשכל כמלא אחי' אותם בבוא ובנשמה :

פ' ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני וגו' כי כיוסף כפרעה וכראה לפע"ד כי יוסף דבר עמהם ע"י מלין והי' סובבים שהוא אינו יודע לשון הקודש וגם פרעה בעצמו ג"כ לא הי' יודע לשון הקודש כידוע בהדרשים ובמלרים הי' להם חוק כל מלך שלהם הי' לריך לידע ע' לשון וגם יוסף כמודו המלאך ע' לשון ע"כ אמר יהודה בי אדוני ר"ל מה שאתה אדון הוא בי אם אני רולה אין אתה אדון ידבר נא עבדך באזני אדוני ר"ל לא ע"י מלין כי כמוך כפרעה כמו שפרעה אינו יודע לשון הקודש גם אתה כן ודו"ק :

אמרו בהדרש רבה אמר ר' אבא כאן בדבלא אוי לנו מיום הדין ואוי לנו מיום התוכחה בנעם מכם שב עכו"ס הי' ולא הי' יכול לעמוד בתוכחתו שב אתונו הה"ד ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא יוסף קטנן שב שבעים הי' ולא הי' יכולין לעמוד בתוכחתו הה"ד ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו כשיבא הקב"ה ויוכיח כל אחד לפי מה שהוא עאכ"ו - וכבר כתבתי כוונתו בתקוש אחר ועתה נלפע"ד כי יעקב אמר רב עוד יוסף בני חי ואמרו רב כחו שב יוסף בני שכמה לרות הביעוהו ועדיין הוא עומד בלדקו הרבה מנני שחטאתי שאמרתי נסתרה דרכי מ"ה וכראה לפי פשוטו פירושו לפי מה שאמר לעיל מ"כ' ותהי רוח יעקב אביהם והיינו מה שנשתלקה מנוכו רוח הקודש וע"כ הי' זאת דבר שב חידוש ע"כ אמר אח"כ הי' חידוש גדול מזה שאני בארץ הקדושה והוא בחוץ לארץ אעפ"כ הוא בעל רוח הקודש שזה נקרא ח"י כמ"ש הכתוב ותחי רוח יעקב וזו כיוונו במה שאמרו לאביהם עוד יוסף חי מילת עוד פרושו הרבה כמו שכתוב לא עב אים עוד שפירושו הרבה כמו שפרש"י והיינו דהרבה חיות יש לו כפשוטו וגם בעל רוח הקודש נקרא חי וגבי אדם שהוא מתבודד אין כ"כ דבר כפלא אבל וכי הוא מוסל בכל ארץ מלרים ויש עליו הרבה עסקים אעפ"כ עומד בלדקו ולפי דרך המדרש הכ"ל יובן הפסוק אלה תולדות יעקב יוסף דהיינו כל התולדות שב המלות ומעשים עובדים הכל עשה ע"י יוסף ע"כ מוכר לו הכל מה שנעוד אלא שם ועבד ובפרט לפי חכמי אמת הי' יוסף בסוד יסוד ויעקב בבחינת גוף על כן כל התולדות הי' ע"י יוסף ואח"כ כשהתעלם יוסף בבחינת הסתים מקומו אבל אינו הומה ליוסף וע"כ באותן י"ז שנה שהי' יעקב במלרים עם יוסף עשו ישראל הרבה תולדות וע"כ אמר יעקב ליהודה למה הרעותם לי כי לקיחת

לקיחת בכורין ומאצלו הי' קשה בעיניו למאוד כי השלים
מקיומו של יוסף :

וזו שאומר המדרש ועולם לא אמר דבר של בעלה אלא
כך אמר הקב"ה אני עושק להמליך בנו בעלריס
והוא אומר כשתרה דרכי וי"ה כב"ל שיעקב אמר בלקיחת
יוסף מעמו כשתר ונתקנאל דרכי כי בלירוף יוסף עשה
כל המלות וגם אמר כן על בכורין שהי' קלת בעוקומו של
יוסף אבל השי"ת אמר הרי אני עושה לו תיקון גדול ונזה
בעה שימלוך יוסף בעלריס ושלוטו על עוועלת עלריס
כי אמ"כ בי"ז שכים שהי' ביחד יעשו שביהם תקוכים
גדולים מה שלא עשו עד הנה ומגשמי' שכולדו לו ש"ר
ישראל כידון על רוחני' והא רא' כבואת יעקב מה שגילה
ובדך את בכו קודם מותו מה שלא הגיעו לעולדנה זאת
אברהם וילחק בא"י וזו שאמר רב כהו של בני יוסף שכמה
לרות הגיעוהו ובדיין עומד בלדקו והוא יחידי בארץ
עמאה ואני אמרתי כשתרה דרכי מ"ה שבלא יוסף אי
אפשר לי לעבוד השי"ב בעולדנה גדולה והרי יוסף היא
יחידי ובאדמה עמאה ומגשיף אומן בעלות ומעשים עובדים
וזה שאני יוסף בבאן אני יוסף ר"ל עומד בלדקי מתחילתי
ועד הנה רק אני מקופק ומאמת לעבדו של אבא עני אם לא
כשתלק מעמו רוח הקודש וזו הצוד לאני א"י ולשבעים הי'
זאת דבר תמוה כי גם בהיותו בביתו בדרהו א"ו לא עוב
ע"כ רצו להשתבל בו כי המה הכירו לורת הפרלוף אבל
לא יכלו אחז לעמות אותו כי כבהלו ומפניו כשראו אותו
שפניו בוערת כלפידים בירלאת שמים ע"כ ראו כי לדקו
דבריו ולא כמו שהביאו המה ומעמו עד הנה ע"כ נשתמה
מעמתם ולא יכולו לדבר כלל וזו דברי המדרש כי יש בעולם
ב' כחות המון עם שאינו מביטים וסבורים הכל עולם
כמנהגו מוהב וכל המוקרים שמתהוים בעולם אומרים הכל
דרך הטבע וכאמרו רז"ל אין אדם נוקב אצבעו מלמעה
עד שנגזר עליו מלמעלה ואין שום דבר בעולם שיהי' דרך
מקרה א"ו רק הכל בדרך הטבחה פרטיות וכת שני שהמה
חכמים גדולים ומחקרים רק חכמים להרב ומסיר"כביכול
הטבחה רק אומרים שמאמר לגרמי השמים הגם שרואים
דברים חדשים שנתהוה בעולם מה שלא הי' עד הנה שכלו
מהבין זאת ואומרים כי הטבע נשתנה ע"כ כנד ב' כחות
הנ"ל אמרו במדרש אז לבו מיוש הדין ראיינו כי בלעם
ראה מאתותו דבר שלא ראה עד הנה ומנה שלא הלכה
בדרך והכל מה שעשתה כמנהגו בכתוב ואעפ"כ תלה
הדבר במקרה כי לא רצה לומר לאידך גיסא אולי ראתה
איזה דבר כי הי' אצלו בטבע שבהמה תראה יותר מן
האדם אבל הז"ל אמרו שניתן לעין בהמה רשות לראות
יע"ש וזו בלעם הכס של עכו"ס שהי' לו רק חכמה של
עכו"ס כשאר פלוסיפים שתולין הכל במקרה ע"כ תלה
מכיעת האתון מעילך במקרה וע"כ הכה אותה וזו שהוכיחה
אותו אכבי אתונך וגו' ההסבן הסבנתי לעשות לך כה וא"כ
הי' לך לבוא אל לבך כי לא לחנם עשיתי זאת עתה ולא
אלא מעמה כי מאחר שראה דבר של חידוש שדיברה האתון
ע"כ נסתם פיו ולומר שהוא מקרה כי ראה עתה כי כל
הטולה על רוחו עד הנה הכל שקר כי הכל בהשגחה
וכן השבעים חשבו את יוסף בדברי' אשר לא לא כן וזו
יוסף קטנן של שבעים שהי' יוסף אלעם קטן :

והנה עתה כשראו אותו ובהלו מפניו שראו לדקתו
בארץ מעמאה וע"כ תמהו על עלמם איך הי'
אפשר לנו לעשות בו ע"כ לא הי' אפשר לנסס להשיב דבר
ליוסף וא"כ אבל בשר ודם כשתבדר האמת סגר פי
המדבר מלהטעי' מעמתו מ"ש כשיוכיח הש"י כל אחד ואחד
לפי מה שהוא ושם יתברר הכל הטעות שטעו בשי"ת כל
אחד לפי עניו והוא הבר שלא הי' מהראוי כלל לבוא
לידי טעות כי מאחר שהוא א"ש ב"ה הוא משגיח בכל
פרט ופרט כי אתה מחיה את כולם ובידיעת עלמו יודע
הכל כי הכל תלוי מרלומו הפשוט מכ"ש שתשיגם בושה
וכלימה והשי"ת ירחם על עמו ליתן לנו לב מהור לעבדו
באמת אכי"ר :

אכתוב בכאן מה שמעמתי מפי אמו"ו הרב המאה"ב
הלדיק מיה' לבי כי אים מי בפסוק ויאמר
פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך וגו' ימי שני מגורי
שלשים ומאת שנה מעט ורעים וגו' ולא השיגו ימי שני חיי
אבותי בימי מגוריהם ויש בה כמה דיקדוקים מה הי' לריך
לפרעה לשאול כמה שני חייך ושנית א"ו יעקב הי' מתרעם
על הקב"ה לומר מעט ורעים שלשים מה הי' לריך לו
לומר ולא השיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם
ונראה לאומר"י כי הקב"ה אמר לאברהם כי בניו יהי'
בעלריס ד' מאות שנה ולא הי' רק רד"ו שנה כי הגירות
התחיל מילחק כידוע אבל פרעה לא ידע מזה והי' סובר
שהי' בעלריס ד' מאות שנה וזאת ידוע אם לאדם הוא
עוב זאת הוא חיים אבל א"ו להיפך הוא אינו חיים וגם
הגירות הי' הולך וקשה לבסוף עד שעבדו אותם בחומר
ובלבנים כי מה שאדם מרגיל בה אינו א"ו לרה לו :

וזו שאומר פרעה ליעקב כמה שני חייך חיים של עוב
ואין אתה גר ולריכים ישראל להיות אלפי ד' מאות
שנים ועל זה השיב יעקב ימי מגורי וגו' ר"ל מה שאני גר
הוא ק"ל שנה מעט ורעים ולא השיגו וגו' בימי מגוריהם
כלומר כי הגירות הי' הולך וקשה עלי' כי יעקב סבל
יותר מילחק ע"כ ישראל לא יהי' בידך רק רד"ו שנים
ודוק היטב :

ולפי זה מוכרחי אני אפשר כוונת הפסוק בפי' ויאי
ברכות אביך גברו על ברכות הורי עד תאות
גבעות עולם וגו' ונראה לי אם א"ו הגירות והלרות
הולכין ומתגברין לריכין גם הברכות להתגברות כי א"ו
לא הי' תקומה לבו וכך הי' כי אברהם לא אמר הברכות
רק בקילר וילחק ביותר ויעקב עוד ביותר עד משה רביבו
שאמר יוסף עליכם ככם אלף פעמים כברכות של אבות
ויעקב אמר בלשון גבעת עולם וגם משה רביבו אמר בזה
הלשון וזו כוונת הפסוק ברכות אביך גברו על ברכות הורי
ר"ל שהי' מוסיפים הברכות עד תאות גבעת עולם ר"ל
עד משה רביבו שאמר ג"כ בלשון הזה ע"כ יהי' לכם תקומה
בין העכו"ם ודי למבין יהיאל יואב הקטן :

הנה התוס' הקשה שם מכא להגמרא דר"ה סובר מיתר
להשתמש לאורה דילמא אסור רק מדליקין בשבת
מנשוס דכשתה זקוק לה וע"כ יע"ש ולפע"ד נראה דשתילות
ושמנים שאסרו הכמים להדליק בהם בשבת של כל השנה
מעשים שאינן מעשיין אחר השתילה אין המעשה שוה
תכבה אלא מפני שאין להם אור בהיר ודומה אורו ומשוך
ואין בזה שלום בית ויש לחוש שמא יבא לתקן כדי שידלק
יפה וכן מלאתי להרמב"ם ז"ל בפירוש משניות שכתן מעשה
מחמת שמשוך אורו ולא מן הבית ולא הי' לו שלום בית
יע"ש תדע כזה דאי שרגיל לכבות מעלמו ומחמת שאין
האור נתלה בו יפה א"כ מדליקין בהם אלבא דהלכתא
דכשתה אין זקוק לה עכ"פ בע"ש שמדליקין כר חטוכה
מבעוד יום אלא יש לחוש שמא יכבה ויד אחר קבלת שבת
ועדיין לא התחיל השיעור דתכלה רגל מן השוק א"כ אפילו
אי הדלקה עושה מלוה הרי לא דלק כלל בזמן המלוה אלא
ודאי דמעלמו אין דרכו כלל לכבות כמו השמנים עובים
וע"כ מותר להדליק בהם בע"ש דאם נכבה אחר קבלת
שבת הוא אונס ורחמנא פטרי' וזו כראה לי מעם הע"ז
בסימן תרע"ג שם שאילק על תה"ד דאם כשתה בע"ש
בעוד שמותר להדליק מחויב להדליק כי אין דרכן אפשר
משאי אפשר יע"ש אבל דעת התה"ד דגבי ע"ש עשו חז"ל
להדלקה מבעוד יום הבאר מלוה כמלוה ע"כ א"ל להדליק

אפילו

אפילו בשבת מבעוד יום ודעת תה"ד יה"י מוכרח אי
כיון דפתילות ושמנים שאין מדליקין בהם בשבת דעלמא
דרכם לכבות מעצמם ואפילו הכי מותר להדליק בו בשבת
חנוכה לכתחילה אעפ"י שבודאי יכבה אבל ודאי דבע"ש
עשו חז"ל הכשר מלוה וא"ל אפילו לכתחילה להדליק
אחר שתכבה אפילו בזמן שמותר להדליק כך הוא דעת
התה"ד אבל לפמ"ש שם הרמב"ם בפירוש משניות מורה
שאינו ככבה מעצמו רק חשוך אורו א"כ שפיר לדקו
דברי הגר"ז דאם כבתה בע"ש בזמן שמותר להדליק
מחיוב להדליקה עוד פעם אחת כי אין דנין אפשר משאי
אפשר והא דהתירו חז"ל להדליק לכתחילה בע"ש בפתילו
ושמנים שאינן נמשכים אחר הפתילה ולא חשו שמא
יכבה אחר קבלת שבת מבעוד יום היינו מפני שאין
מדרכם לכבות מעצמם כמו שמנים עובדים וע"כ לא היו
רק מקרה וע"כ לא חשו לזה ודוק וכן נראה כי מוכרח
מדברי הרמב"ם במיבורו שכתב בפ"ה מהלכות חנוכה
הלכה וי"ו דפתילות ושמנים שאסרו חז"ל להדליק בשבת
של שאר ימות השנה מדליקין בהם בחנוכה בין בשבת
ובין בחול ואין נעשה משום שאסור להשתמש לאורה יע"ש
ולכאורה דבריו תמוהין למה לא כתב כדברי רב בגמרא
ב' טעמים משום דכבתה אינו זקוק לה ומותר להשתמש
לאורה ואי משום דהרמב"ם כבר כתב לעיל מיני' דכבתה
אינו זקוק לה יע"ש וי"מ כאן הוא עיקר כמבואר בגמרא
וא"כ לא הי' לו לכתוב לעיל הך דכבתה וכו' רק כאן
כדברי הגמרא אלא ודאי מוכח מזה כמו שכתבתי דהכך
פתילות ושמנים אינם כבים מעצמם ע"כ מפקיע הטעם
דאוסר להשתמש לגד בין לענין חול ובין לענין שבת והא
דאמרו בגמרא דטעמי' דרב משום דכבר כבתה אינו זקוק
לה היינו משום דהי' קשה להגמרא דיאמר רב מדליקין
פתם ואנא ידענא דמיירי בין בחול ובין בשבת כמו
שהקשה התוס' ע"כ תרלו הגמרא קושיתם דרב קנ"ל
בחול עוד טעם אחר והיינו גבי שבת אין לחוש שמא
יטה אבל אם מותר להשתמש לאורה אבל אי אסור ליכא
למיחש שמא יטעה להטות אבל בחול הגם דאסור להשתמש
מ"מ הרי פתילות ושמנים אלו חשוך אורם ואיכא למיחש
שמא יתקן הכר חנוכה בשם מלוה שידליק יפה ומכח זה
ילמד שיכבה ויפשע ולא ידליק וע"כ קמ"ל רב דאפילו
אם ילמד כך אין לחוש לזה דכבתה כעין זה דרכה לתקן
אפילו הכי אינו זקוק לה ומתורץ קושיות התוס' הכ"ל
וע"כ השאלה שנשאל הרשב"א והביא בב"י יע"ש דאם
כבתה בדרכה לתקן אי מחויב להדליק או לאו והשיב הרשב"א
ז"ל דפטור ולפמ"ש הוא מוכרח בגמרא ודו"ק :

ועי"ב הרמב"ם ז"ל השמיט כאן דכבתה וכו' כי אינו העיקר
כי מה שאסור להשתמש לאורה לגד מפקיע להתיר
אפילו בחול כנ"ל ובזה מתורץ קושיות התוס' הכ"ל בראיה
דר"ה שאסור להדליק בפתילות ושמנים שאינו נמשכין
אחר הפתילה אינו מפקיע הטעם לאסור משום דכבתה
זקוק לה דמ"מ יהי' מותר בשבת להדליק בחלו מאחר
שאסור לאורה א"כ אין כאן חשש שמא יטה ומעצמו
לא יכבה א"כ מ"מ לאסור בשבת בשלמא בחול יש לחוש
שמא יתקן הכר הכח ויכבה ותיקון יהי' לעובדת הכר
מחמת שדיהה אורו אבל גבי שבת אין לחוש לזה שאינות
שבת עליו רק אם מותר להשתמש לאורה יש חשש
טעות שמא ישכח תדע לזה דאל"כ למה מותר לדידן
להדליק הגם שאסור להשתמש לאורה מ"מ איכא חשש
שמא ילמד לתקן לעובדת הכר אלא ע"כ דבזה לא יטעה
בשבת וא"כ מ"מ אסור בשבת כנ"ה להדליק בחלו השמנים
אלא ע"כ מוכרחים לומר דמותר להשתמש לאורה וע"כ
ודאי לחוש שמא ישכח ויטה ומתורץ קושיות התוס' כנ"ל

כמו ודוק היטב אבל עוד יש לתרץ דברי התוס' מבלי
שיהי' קשה עליהם קושיות המרש"א ז"ל דאם סברא פשוטה
דמותר להשתמש לאורה א"כ למה לריך ר"ה לומר דאין
מדליקין בשבת כדי להורות דמותר להשתמש לאורה מה
קמ"ל בזה הלא סברא פשוטה הוא יע"ש שדחק לתרץ
ולפע"ד נראה דהרי לריך להבין דברי התוס' מהיכי תיתי
יאמר אחת לדבר פשוט דמותר להשתמש לאורה הלא
אדרבא הסברא יותר נותנת לאסור להשתמש לאורה
דאל"כ אינו ניכר דבדלק בשם מלוה ופרסומא ניכר
ועוד קשה מה זה רא"י בהגיא דר' יוסף נקמן מני
סובר דאסור להשתמש לאורה הלא יש לומר דר"י אינו
אסור רק תשמישים של גבאי דאסר אפילו אדעי וכן כתב
הרא"ש להדיא יע"ש ונראה שהוכרחו לזה דהי' קשה
להרא"ש מאחר דר"י אמר רב אמר נקמן דאסור לרלות
מעות כנגד נר חנוכה (כך הוא הגרסא לפנינו וכך הוא
ברי"ף יע"ש) א"כ קשה לה קושיות התוס' דיאמר רב
מדליקין פתם ואין לטעות בדבריו דיאמרו דמותר להשתמש
לאורה אינגא זה אי אפשר דהרי רב סובר בהדי' דאסור
אפילו תשמיש אדעי מכ"ש תשמיש קבע ע"כ לתרץ זאת
כתב הרא"ש דרב אינו אוסר שם רק תשמיש של גבאי
אבל תשמיש שאינו של גבאי יוכל להיות שמותר אפילו
קבע ע"כ לריך רב לאמר עיקר דאסור להשתמש לאורה א"כ
אינו רא"י מהך דר' יוסף נמי (ולפמ"ש דברי הט"ז תמוהים
בסימן הרע"ג יע"ש) ואי התוס' חולקים על סברת הרא"ש
וסוברים דרב אוסר בכל תשמישים א"כ קשה לה הקושי'
יאמר רב כאן פתם דמדליקין בהם בחנוכה ואין עוקים
לטעות דמותר להשתמש לאורה וכמ"ש :

ועוד קשה לי על אדני למה אי אמרו משמי' דר'
ירמיהו לא קבלה ואח"כ כי אמרו משמי' דר'
יוחנן קבלה וע"כ נראה לפע"ד לתרץ הכל ע"פ דברי
הר"ן שכתב דרב שאמר לקמן דאמר לרלות מעות סובר
דכל תשמישים אסור הן קבע והן אדעי משום ביזוי מלוה
ואפילו תשמיש של קדושה אסור וכי תיקשה מה ביזוי
מלוה יש בתשמיש של קדושה הלא רב גופא סובר לקמן
דמדליקין מכר לכר ותירץ הר"ן דשם אדא מלוה הוא
וע"כ כית בי' ביזוי מלוה אבל להשתמש בו מלוה אחרת
נראה כמלות מבטלות זו את זו יע"ש והכא אף דמלות
מבטלות זא"ז מבואר בפירוש בפסחים דף קנ"ו ע"א
דהילל סובר דאינו מבטלות זא"ז וכן הסוגיא דזבחים מורה
כך יע"ש בפסחים אמרו שם דר' יוחנן אומר דחלוקין
חבריו על הילל יע"ש ומקשה ר' אשי דאינו מוכח כלל
דחלוקין עליו אבל פרש"י שם דיהי דר"א מפריך את
ר"י שם מ"מ דברי ר' יוחנן אמת שכך הי' לר"י בקבלה
דרבנן חולקין וסוברים דמלות מבטלות זא"ז יע"ש בתוס'
שדחקו א"ע שיהי' מוכח ג"כ מברייתא דרבנן סוברים
דמבטלות והוא דוחק גדול יע"ש א"כ לפ"ז יש לומר
מדהתירו להדליק בפתילות ושמנים בשבת שאינו נמשכין
אחר הפתילה ולא חיישי שמא יטה ע"כ דאסור להשתמש
לאורה אפילו תשמיש של מלוה דאל"כ יש לחוש שמא
יטה בתשמיש של מלוה וכן כתב הט"ז בסימן תרע"ב
יע"ש וכן נראה מהמלחמות ומדברי הר"ן הכ"ל וע"כ אדני
הי' סובר כדברי ר' אשי בפסחים דאינו מוכח כלל מברייתא
דשם דמלות מבטלות זא"ז ע"כ כי שמעה מר' ירמיהו
דאסור להשתמש דהיינו אפילו של מלוה לא רלה לקבלה
דהי' סובר כר"א דס"ל דאין מלות מבטלות זא"ז
וא"כ יש לחוש שמא יטה בעוסק במלוה אבל אח"כ כשמעה
מר' יוחנן דהוא מדא דשמעתי' שם והוא הי' לו קבלה
דרבנן חולקים על הילל כפרש"י שם ע"כ קבלה וע"כלפ"ז
הן הן דברי התוס' שמה שכתבו שאין שום אדם שיאמיר לאסור
להשתמש לאורה לאו במילתא דרשות כתבו כן דאדרבא

במילתא

מילתא דרשות הסברא החילוקה לאסור להשתמש לאורה רק בדבר מצוה אי לאו דאמר רב בהדיא דמדליקין בשבת הוי אמינא דמצות אין ונבטלות זא״ז ע״כ מותר להשתמש לאורה דבר מצוה א״כ מאילא אין מדליקין בהם שמא יטה בהשתמש בכר חטוכה דבר מצוה וע״כ קמ״ל רב כר״י דמצות ונבטלות זא״ז וע״כ אסור להשתמש אפילו בדבר מצוה כי בזה שייך ביזוי מצוה וע״כ כתבו התוס׳ דמר׳ יוסף לקמן כמי ונשמע הכי והייטו דר״י מביא בריתא לקמן ושפך וכיסה בעוה שפפך יכסה ונשמע לאו כיון דשם ענקק ברגל במצות כיסוי חעפ״כ אסור לכסות בו ונשוס שהוא דרך בזיון שיכסה בדבר אחר בעוה שלא בו המצוה כ״כ סבירא לאו דג״כ בזה שעושה אלא כר חטוכה ונשתמש בו במצוה אחרת הוי ביזוי מצוה שהרי כדלק בשם מצות חטוכה ע״כ לריך שיהי׳ כלה כרו במצוה זו וכדברי הר״ן גם בזה שייך ביזוי מצוה דמצות ונבטלות זא״ז כ״ל כמון ולפ״ז יש לתרץ קושיות המהרש״א דודחי ר״ה ור״ח דסוברי׳ דמותר להשתמש לאורה אפילו תשמיש של חול ומותר דלית להו כלל ביזוי מצוה וע״כ קאמרו בהדיא דאין מדליקין בהם בשבת דאם אמרו שהם אין מדליקין בהם הוי אמינא דמותר להשתמש לאורה היינו של מצוה דוקא ומשום דמצות אין ונבטלין זא״ז אבל תשמיש של חול אסור ע״כ קמ״ל מילתא יתירא אין מדליקין בהם בשבת כדי להורות כן בדעתם דמותר להשתמש לאורה בכל התשמישים אפילו

של חול ומתורץ ק׳ המרש״א כ״ל ודוק היטב :

ובמה שהלקו הכי אמורים אי כבתה זקוק לה או לאו נראה לי ליתן טעם באיזה סברא חולקים ונראה לפע״ד שהעוה חולקים בעיקר הגם וע״פ עוה שהקשה הרב״י הלא הי׳ בפך על לילה אחת וכו׳ יע״ש ותירץ כי עוה שהי׳ בפך גופי׳ כי הוריקו הכל ונתנו לנטורה ונעלו ונעלו שהי׳ הנטורה מלאה שמן בתחילת הלילה וכן בכל לילה נעשה נס זה אבל הע״ז תירץ כי הגם הי׳ בפך גופא כי הוריקו הכל לנטורה בטל א׳ ואעפ״כ נשתייר כי אין הגם חל על דבר ריקן יע״ש וא״כ לפי תירץ הרב״י יש לומר דכבתה זקוק לה והייטו בבדי שידלק כל הבשאר של שמן דאם לא נעשה כך יש מקום לטעות ולומר שהגם הי׳ ג״כ בדרך זה שהכ״ב הדליק את הנטורה והי׳ דולק שמן עוה בלילה ואח״כ נכבה ממילא א״כ עוה שנולא לאחר מלאה שמן לא הי׳ גם גדול כ״כ רק שנתוסף מעט שמן עוה שהי׳ דולק׳ בתחילת הלילה וע״כ כובר ר״ה כבתה זקוק לה לחורת שגם בנטורה של מקדש כדלק הכל ואעפ״כ עשה הש״ת גם שנתמלא אבל רב סיבר שהגם הי׳ כדברי הע״ז בפך של שמן וע״כ אין מקום לטעות בזה ע״כ סובר

כבתה זקוק לה כ״ל נכון וברור בס״ד :

בשבת רפ״ב דאמרו לפני אביי ומצוי׳ דר״י דכבתה אינו זקוק לה ואסור להשתמש לאורה ולא

קבלה ואמרה ומצוי׳ דר׳ יוחנן וקבלה ואמר אי זכאי הוי גמירנא לשמעתי׳ מעיקרא לעולם כ״מ לגרסא דיקותא יע״ש והוא לכאורה מילתא דתמוה׳ ובי לדבר כזה לריך גרסא דיקותא לזכור וגם מה זכות לריך לזה ע״כ נראה לפע״ד שיש דברים בנו כי בבר כתבתי בחידושי הלכות שלי כי הר״ן סובר הטעם דאוסר להשתמש לאורה ומצות ומצות ונבטלות זא״ז והוא גורא ערוכה בפסחים דף קע״ו ע״א רק אבינא דהלא דוקא במצות שאינו שוות דאורייתא בדרבנן או דרבנן בדאורייתא אבל ר׳ יוחנן סובר דהלוקין חבריו על הלא דגם דרבנן בדאורייתא ונבטלות זא״ז דומבתר ר״י שם וכתב רש״י ז״ל דגם דמבתר ר״י

וע״ע עדותו אמת דרבנן חולקין על הלא יע״ש :

והנה כאן אם נאמר דאסור להשתמש לאורה ומוכרח דשום מצוה אין להשתמש כגד בר חטוכה אפילו דרבנן ובדבריו דהלא דאל״כ למה תיתרו להדליק בתחילת

ומאיים שאין מדליקין בשבת הלא יש לאחוש דילמא ישתמש במלה דרבנן בכך בר חטוכה שהוא דרבנן ויבא את הבר חטוכה אלא ודאי דבל תשמישים אסיר ועי״כ אתא שפיר דמתחילה הי׳ אפי׳ סובר דרבנן בדרבנן אבי ובהלא וע״כ לא רלה לקבל דברי ר׳ ירמי׳ ואי מעוס דר׳ יוחנן סובר דאחוקין אבריו עליו אוכי הי׳ סובר דר״י אזר מדבריו ולאחר שראי׳ שלו מבריתא היא מפריך אבל כשאמרו לו אא״כ מעמי׳ דר׳ יוחנן הי׳ יודע דר״י לא אזר מדבריו כפרש״י ומעיד ר׳ יוחנן שגם רב סובר כן דאפי׳ דאורייתא בדרבנן מבטלות זא״ז ע״כ שפיר קבלה :

והנה אמרו ז״ל במנחות שאפילו לא קרא רק ק״ש שחרית וערבית קיים וחגית בו יומם ולילה - א״כ מוכח מזה דלעוד התורה יומם ולילה הוא רק בדרבנן והנה לפרנס אשתו ובניו הוא ג״כ רק מדרבנן דמצות אשתו ק״ל דהוא דרבנן והקנו מצות תחת מעשי ידי׳ מכ״ש מצות בניו אפילו קטני קטנים הוא רק דרבנן כמבואר בבכורות ס״פ אע״פ יע״ש וא״כ אם אדם מפרנס את אשתו ובניו מכח התורה הרי התורה מטמאת כמי דברים בשבילו נקיים והגית מדרבנן ונקיים מצוה דרבנן כדי לפרנס אשתו ובניו וכראה כמצות ונבטלות זא״ז והנה אביי הי׳ מלך והי׳ בשיא כמבוא׳ סוף הוריות וכן בספר היוחסין יע״ש והרי הבריא מפרנס אשתו ובניו ומקיימו דהייטו ע״י תורתו וע״כ שפיר אמר אביי אי זכאי הוי גמירנא לשמעתי׳ מעיקרא דאסור להשתמש לאורה ומכח זה מוכח דמצות ונבטלות זא״ז אפילו דרבנן בדרבנן ע״כ מלי כ״מ לגרסא דיקותא דהייתי מתמיד בלימוד התורה קודם בבעשה בשיא לו קודם שנשא אשה כי אא״כ יש לאחוש למצות ונבטלות זא״ז אפילו בשוין וא״כ לא יצלה לימוד תורתו לרלון כ״כ כי משתמש בשני דברים ומצות ונבטלות זא״ז כמ״ש כ״ל נכון ודו״ק :

בשבת פ׳ ב״מ אמר ר״ב דרש ר״ב ב״מ ומבוי׳ דר׳ תנחום בר חטוכה שהביאה לבעלה ובעבריה אמה פסולה בשבת וכמבוי ואמר רב בתנא דרש ר״ב ב״מ מבוי׳ דר״ת מה דכתיב והבור ריק אין בו מים ובו׳ מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו ומים להבין בטיבות המיעוטות הללו :

ונראה לפע״ד ע״פ מה דאמרו במדרש ושבחו אותו למה ושבחו אותו כדי שיקרב להם היש והוא תמוה ונראה לפרש ע״פ מה דאמרו במדרש שיוסף אמר על הבגדים שאוכלים אבר מן המי - וכבר עמדו המפרשי׳ איך היו ״ל על קדושי עליון שיעשו זאת ושמעתי בשם אל״ה הקדוש שהבגדים בראו עגל ע״פ ספר הילדה וזה אינו עתון בחיבה ע״כ שפיר אבינו אבל יוסף לא ידע מזה ע״כ אמר מה באמר :

ולפע״ד דברי הגאון הכ״ל לריכי לפני ולפנים דהרי כתב בשו״ת א״ל דגולם הבסרא ע״י ספר ילדה אינו מלמדף מנין מעשה ומקדשתי בתוך בני ישראל כתיב אבל אי לאו הכי הוי בריאה כמו שאר בריאות שבראו בידי שמים ונראה לפע״ד דזה יה״ר כתלה על עיקר הבריאה היכן היתה דלפי דברי ז״ל שאמרו יודע הי׳ בלאלא לגרף אותיות שבראו בהם שמים וארץ יע״ש מוכח שהבריאה היתה ע״י לרופי שמות א״כ מה שבראו ע״י ספר ילדה שפיר נקרא בריאה ולריך שהיה אבל אם כימא כפשטה של התורה שהעולם נברא ע״י עשר מאמרות שהש״ת אמר שיהי׳ כן והי׳ כך א״כ לא נברא העולם ע״י לרופים אפשר לומר דמה שבראו ע״י ספר ילדה לא חשוב בריאה ולאחר שאינו דומה לבריאה הש״ת כ״ל וא״כ אפשר בזה הי׳ מחולקים יוסף עם אחיו דיוסף הי׳ סובר שבריאת עולם הי׳ ע״י לרופי שמות וע״כ שפיר

העגל ההוא הי' לריך שחיטה וע"כ אמר עליהם שאוכלין אבר מן החי אבל השבעים הי' קובלים שכברה רק באמר לבד וע"כ הי' קובלים שעגל פסח אל שחיטה :

והנה רז"ל דרשו בראשית ברא אלקים בשביל התורה ובשביל ישראל ועוד דרשו שם התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו יע"ש ונראה דהמדלש הראשון סובר דבריאת עולם לא הי' ע"י לרופי שמות וע"כ דרשו בראשית בשביל ראשית בשביל התורה שיקבלו ישראל ע"כ ברא השי"ת העולם אבל המדרש השני סובר העולם נברא ע"י לרופים של התורה וע"כ דרשו בראשית כמו עם ראשית ר"ל עם התורה דהייגו הלרופי שמות של התורה בם ברא השי"ת את השמים :

ונראה דכ"מ עוד דאם כימא בשביל התורה נברא העולם והייגו בשביל ישראל שיקבלו התורה ומקיימין אותה א"כ לפ"ז כל בריאת העולם משועבד לאורכי ישראל דהרי בשבילם נברא וישראל מתכים קיום לעולם והנה זה הלוי באם כימא בפירוש בראשית בשביל ישראל ובשביל התורה נברא העולם אבל אם כימא בראשית ע"י לרופי שמות ברא השי"ת העולם אין מוכח מכאן דישראל מתכין קיום העולם וזו כוונת המדרש ושכחו אותו למה ושכחו אותו ר"ל למה שכחו האחים את יוסף הי' להם להודות לדבריו דעולם נברא ע"י לרופי שמות מבלי להגדיל השכחה וע"ז תירץ כדי שיקרע להם היס והייגו אם הי' מודים לדבריו הי' יכול היס לעטון דהעולם לא נברא בשביל ישראל רק פירושו של בראשית עם ראשית דהייגו ע"י לרופי שמות של התורה ולא הי' לריך היס לקרוע לפי דברי יוסף כנ"ל ודו"ק :

ועפ"ז יש להבין ג"כ דברי המדרש שאמרו שאמר יהודה לאחיו מה בלבו וגו' הורגין אנו את אחיכו ומברכין ברכת המוליא והוא תמוה ונראה ע"פ מה שאמרו דהרי אמרו בברכות פ' כילד מברכין דנ"ע מוליא דאפיק משמע וא"כ הי' עדיף לברך מוליא אלא דע"כ מברכין המוליא כדי לרמז ה"א מוליא ונראה כוונתו ע"פ פשוטו דהרי אמרו במכחות דעולם הזה נברא בה"א וע"כ גבי לחם דהוא עיקר חיות אדם מרמזין דעולם הזה נברא בה"א וע"כ מברכין המוליא והנה דברים אלו הולכין אם כימא דעולם נברא ע"י לרופי שמות, וע"כ שפיר אמרינן דעולם הזה נברא ע"י לירוף שעיקר לרופי היא ע"י ה"א וכן אמרו בזוהר אדם דעולם נברא בבי"ת ובאיתו שם בהדי' דכל אותיות הי' מרחין פבולהן ע"י בי"ת וכן כמי פרושו כאן ע"י ה"א ועכ"פ מוכח מזה שהעולם נברא ע"י לרופי שמות ע"כ שפיר אמרו הורגין את אחיכו והייגו מפני שאנו סוברים שהוליא דיבה עליגו שאמר שאכחנו אוכלין אבר מן החי וזה ודאי אינו דהרי אנו מברכין המוליא והייגו לרמוז ה"א מוליא א"כ הרי מוכח כדברי יוסף שעולם נברא ע"י לרופי שמות וא"כ שפיר אמר עליגו שאנו אוכלין אבר מן החי לפי שברא זו ודו"ק :

ועפ"ן יבואר עוד מדרש תמוה והוא בספר זרע ברך עפ"י מ"ש כבר כשאלה שאלה זו לפני ר"ע תלמוד גדול אז מעשה גדול והשיב להם תלמוד גדול שמביא לידי מעשה אמרו לו תלמידיו מפני מה זכה יהודה למלכות אמר להם מפני שאמר מה בצע אמרו לו די שתכפר הצלה על המכירה אמר להם מפני שקפץ ליס תחלה אמרו ילמדינו רבינו השותה מים לאמאו כילד מברך אמר ברוך כפשות רבות וכו' ודברי המדרש תמוהי' מרישא לסיפא ונראה כשבאר עוד מדרש תמוה ע"פ כי המלוה הזאת הלכה אדם מישראל העולה לקרות בתורה כילד מברך יוצר רבנן אמרו לא לרעתכם כתבי לכם האזרה אלא לטובתכם שהרי המלאכים כתאוו לה ואלמלא אין כל חי מעוף השמים נכתרה והוא מדרש בפ' בלבים :

ונראה דכוונת המדרש דלכאורה י"ל דאין מברכין על לימוד התורה כי עיקר הלימוד כדי לעשות ואי"כ המלוה נגמרת בעשייתה וא"כ מהראוי לברך על גמר המלוה דהייגו בעשי' וכיולא בו מבואר בהלכות פסח שאין מברכין שהחייגו על ביעור חמץ משום דעיקר באה בשביל הי"ט יע"ש אבל אם כימא דהלימוד גופא מלוה משום דכל התורה לירופי שמות וכל העולמות עומדי' על לירופיהן ראוי לברך על לימוד כי הוא מלוה בפני עלמה :

והנה ודאי המלאכים שהשקו שיכתן להם התורה לא הי' על פשעות התורה כי אינו שייך אלגם רק על הסוד של תורה וזו בל"ז לא הי' אפשר למדרש לשאול העולה לתורה כילד מברך שהי' אפשר לומר שאין מברכין כלל על לימוד התורה רק על עשייתה שאז נגמרת המלוה אבל כיון דכתיב כל המלוה ונקאי על התורה ואמרו כי קרוב הדבר בפיך ובלבבך לעשותו ואם לריך עשי' ממש אינו קרוב כי יש מלות שלא יבואו לעולם לידו אלא ודאי דלימוד גופא הוא עשי' והייגו כשלומד ע"פ הסוד מקיים כל העולמות וע"כ שאל המדרש שפיר לפ"ז. איך יברך וע"כ משיימו רבנן לא לרעתכם כתבי לכם התורה ור"ל מאמה שאתם בעלי הגוף וילד הרע מלוי אליכם לא בשביל זה לבד כתבי לכם התורה דא"כ לפ"ז התורה רק כפשעות מלות מעשיות ותיקוני מידות כדי להיות רשן בעד התאוה אלא לטובתכם ר"ל אפילו לא הי' לכם ילד הרע כי התורה ע"פ הסוד הוא קיום כל העולמות ותדע לך שהרי המלאכים כתאוו לה ואלמלא לא שייך המעשה רק הסוד ודברי המדרש נכונים :

וזו כוונת המדרש דלעיל דהמה שאלו אי תלמוד גדול אז מעשה גדול והשיב להם דתלמוד גדול שמביא לידי מעשה והוא לכאורה איפכא משתברא אי עיקר המעשה אדרבא הי' להיות המעשה גדול אלא ע"כ כוונתו שהתלמוד גופא הוא כמשב למעשה דהייגו אם נומר ע"פ הסוד אז הלימוד הוא מעשה ומקיים כל העולמות א"כ מוכח מזה שכל התורה כולה הוא לרופי שמות וא"כ י"ל כדברי יוסף הלדיק להעולם נברא ע"י הלרופי שמות וע"כ שאנו א"כ מפני מה זכה יהודה למלכות דהרי לפ"ז הי' דברי יוסף נכונים שאוכלין אבר מן החי הגם שברחו ע"י ספר יצירה ע"כ השיב מפני שקפץ ליס תחילה ור"ל שלפי דברי יוסף לא הי' מחויב לקרוע כי בראשית פירושו עם ראשית ע"י לרופי שמות נברא העולם וא"כ דבר גדול עשה יהודה שלא הי' לו לסמוך על תכאי לפ"ז וכמ"ש לעיל ודוק היטב :

והנה במים לא מלינו כלל בריאה וי"ל דנברא בלא ביאור רק במחשבה אבל אם כימא בראשית בלרופי שמות יש לומר מה דכתב בתורה להדיא נברא ע"י לירופים אבל מים נברא באמר בלא לירוף שמות ויש לומר ג"כ דנברא במחשבה כמו לדעה א' וע"כ שאנו התלמידים לפ"ז דהכל נברא ע"י לירופי שמות השותה מים לאמאו כילד מברך דבשלמא בל"ז פשיטא דאינו יכול לברך שהכל נהי' בדברו דהרי מים נברא רק במחשבה אבל לפ"ז יש מקום לכאן ולכאן לברך י"ל דמים נברא בדיבור בלא לירופי שמות וי"ל ג"כ דנברא במחשבה ע"כ הורה לנו הדרך כילד יברך והשיב להם ברוך כפשות וי"ל אפילו לדברי אלה אני סובר דמים נברא במחשבה ע"כ לא שייך לברך בדברו כנ"ל נכון ודוק היטב כי הוא כפתור ופרח :

והנה כתבו התוס' וע"כ לא תני בבר מכוכה שהכיתה למעלה מ"כ יתענו משום דהדלקה עושה ע"כ הדלקה במקום חיוב בעינן יע"ש שתרלו עוד אבל הוא דוחק יע"ש : ונכה הטעם דהדלקה עושה מלוה משום

דכר מלוה ותורה אור וע"כ הורו לן חז"ל דהדלקה עושה מלוה דבלימוד התורה לבדה כגמר המלוה והייכו כמ"ש לעיל כי כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה וע"כ הוא קיום כל העולמות :

והנה במדרש אמרו הבור ריק כתרוקן בורו של יעקב אין בו מים ד"ת שכמשל' למים דכתיב וגוכב אים ומכרו וכמלא בידו מות יומת והכה ר' מכהוס מיאן בדרש זה והייכו דהא תיכא אה מכרו השבטים את יוסף אלא אליבא דדיבא אבל כיון שאמר עליהם לשון הרע כנגד ש"ז וג"ע וש"ד כ"ש חז"ל וזו הסמיכות המיומרות להדדי כל חטוכה שהכיאה למצלה מ"כ אמה פסולה כסוכה וכמבוי וקשה קושיות התוס' למה קתני וכו' וע"כ כ"ל כתרולו דהדלקה עושה מלוה ומ"מ עעמא כי כל התורה היא ע"פ הסוד וזו עומדים כל העולמות וא"כ כיון שזה כלל מוכח שכל התורה כולה הוא לירופי שמות יש מקום לומר שהקב"ה ברא עולמו ע"ל לירופי שמות ויש ג"כ לומר דברא הש"ית העולם רק ע"י דיבור ולא הי' לריך לירופי שמות ועפ"ז יש לומר דהשבטים הי' מחולקי' בזה עם יוסף וע"כ לפי סברתם שפיר עשו וזו ואמר ר"כ דרש ר"כ ב"מ אמר מה דכתיב והבור ריק אין בו מים אבל כאשים ועקרבים יש בו ולא דרש שאין ד"ת שולאי הי' בשבטי' ד"ת רק שהמה הי' סוברים שעולם כברא במאמר לבד בלא לירופי שמות וע"כ שפיר בא' על יוסף שאמר עליהם שאוכלין אבר מן החי וע"כ מכרו אותו ודוק היטב :

פי' וידוי

במדרש רבה אל כא תקברו במלרים אמר יעקב שלא יפדו בי מלרים הם משתחוים לשה ואני כמשלתי לשה שנאמר שה פזורה ישראל ובמלרים כתיב אשר בשר חמורים בשרם וכתיב ופטר חמור תפדה בשה הוי אל תקברני במלרים ע"כ המדרש יהוא תמוה מאוד :

ונראה ע"פ מ"ש רז"ל לא הגלה הקב"ה את ישראל לבין אומ"ה אלא כדי להרבות גרים והייכו כי ידוע דע"י חטא של אי"ה כמה וכמה נלולים הקדושים ירדו בקליפות ע"כ לריכין הישראל להיות בגלות כדי לקבץ הנלחים הכ"ל והן הן הגרים שבכל דור ודור וזו ג"כ הרכוש גדול שהוליאו ישראל ממלרים הנלילים הכ"ל והם הגרים שעלו עם ישראל כמ"ש וגם ערב רב עלה אתם ולזו הכוונה לותה התורה ופטר חמור תפדה בשה להורת כחן בלבבו שאותן הנלולים שהי' נעשקים ביד טומאת מלרים והמה מכוסים בשם בכור כי הוא המובחר הוליאם ישראל מעם והכניסום לקדושה וזו תפדה בשה שנכנס לקדושת ישראל שמכוסים שה פזורה שנפזרים בין העמים לקבץ נדחים והנה את זה לעומת"ן בשה אלקים כמו שיש שה בקדושה כן הי' עובדים המלרים למזל עלה שהוא רחם למזלות והוא הי' מלד הטומאה וע"כ יצאו ישראל ממלרים בניסן בעת תוקפו של המזל עלה הכ"ל כדי לשבר כל כחות הטומאה ולהרחות לכל בחי עולם שהקב"ה יחיד ושליט בעולמו לעשות הכל כרלונו וזו בכל אלקי מלרים עשה שפטים וכמ"ש המפורשים :

והנה קבורת יעקב אלל האבות במערת המכפלה הי' תקנה ועובה גדולה לישראל כי האבות הן המרכבה וע"כ כגוונא דאיכון מתיחדין לתתא הן מתיחדין לעילא ובובדים רחמי שמים להכניס כחות הטומאה אבל אם מ"ו יעקב הי' נקבר במלרים כביכול הי' פירוד בין הדבקים ולא הי' כח ליעקב אביכו ע"ה לעמוד במסבר בנים ולהכניע זרים וזו שאמר לו הש"ית ואמוכי אעלך ר"ל ממלרים למערת המכפלה ממילא גם עלה אותך למעלה למרכבה עליונה ליחד ולקשר עם כשמת האבות אבל כל זמן שלא עלה גופו גם כשמתו הקדושה אין לה עלי' למעלה למקום שורשה וזו דברי המדרש שלא יפדו בי המלרים הייכו אם הי' נקבר במלרים לא הי' כח להתיש קליפת טומאת מלרים כי לא אחבר א"ע עם האבות וא"כ ישאלו כמה נלולים בטומאה וע"כ יפדו א"ע בזה שהי' להם עוד חיות גדול :

וביאר המדרש יותר דבריו כי המה משתחוים לשה ע"כ אני כמשלתי לשה במה שביכו בגלות כי את זה לעומת זה כדי להכניע אותם וע"כ מחמת שהם בשר חמורים כולו גופני המה רק מחמת שחי"ל בל"ע הנלולים הקדושים שבהם וע"כ ע"י הגלות ולרת הטעבוד שהוליאו ישראל בלעם מפיהם כתיב פטר חמור שהוא לשון פתח שפתח קליפות חמור פתח להוליא אסורים חפצי דהייכו הנלולים הקדושים וכנכסו לדת ישראל וזו תפדה בשה כנ"ל ככון :

והנה יוסף נקבר במלרים זו הי' תועלת גדולה לישראל מחמת שכתנסה עם בחשת פוטיפר ושמר הברית והכניע קליפות מלרים בחי שלוה למולם כמבואר במדרש וע"כ גם בחותו הכניע הטומאה ואעפ"כ לוה ליתן אותו בכילוס במקום שאיכו מקבל טומאה וזהו הי' לישראל קיום גדולה במה שמרו הברית :

וזו ג"כ לפע"ד י"ל בדרך אפשר במה שיוסף העליב על בכימין בגביע שבכימין יהי' לו לעבד והייכו ע"פ הידוע כי בכימין ג"כ נקרא לדיק כמו יוסף רק שהוא נקרא מיין־נוקבין ויוסף מיין דוכרין וע"כ לכוונה זו רלה יוסף הלדיק שיהי' בכימין עמו בחבורתו לשדות מיין נוקבין ואח"כ יפפיע הוא מיין דוכרין ויהי' תיקון גמור לאותן הנלילים שבבלעו בטומאת מלרים אבל מאחר שהשבטים לא הסכימו לזה לא נשאר רק מיין דוכרין בלא נוקבין והוא בסוד קרב לדק מאלך ע"כ לא הי' תיקון יפה לאותן נלולים שעלה ע"פ סוד יסוד לדיק ע"כ כל הערב רב חזרו לקלקול והן הן בעוכריהו בכל עבירות שנעשו במדבר וזו גרם ד' גליות כידוע :

ועפ"ז כדין דברי המדרש כשאמר יוסף ואתם עלו לשלום אל אביכם אמרו שלוס רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול אבל לפ"ז יובן כך כי המה שברו שיוסף כבר מת והנה אין מי שיעלה מקומו רק בכימין שהי' במדרגת יסוד כמבואר בזו"ה והנה יסוד נקרא שלום וע"כ אמרו אם בכימין נשאר כאן הרי שלוס דבולה נשפה בביכיל מידת יסוד שנקרא שלום נתבטל וע"כ למה לנו חיים וע"כ שיים המדרש ורוח הקודש לוות דיוסף הלדיק רוח אחרת עמו ע"פ מ"ש במגלה עמוקות שר"ב נלולים הי' שילאו ממלרים וע"כ נקרא ערב ר"ב יע"ש וא"כ אם הי' בכימין נשאר עבד ליוסף היו ר"ב נלולים נשאחים בקדושה ולא היו ישראל חוטאים בעגל כלל ובשאר עוכות וזו ששיים ורוח הקודש לוות דאלו הוא כמו שרלה יוסף היו שלום רב דהייכו אותן ר"ב נלולין שילאו כ"י מידת שלום הם היו לאהבי תורתם שלא היו חוטאים כלל רק היו דבוקים בתורה וא"כ אם היו כך ואין למו מכשול לא היו מכשול לישראל להחטיאם ולהה' גלות כלל כנ"ל ככון והוא עמוק והשי"ת ירחמי כפלאות מתורתו :

וזה ג"כ הכוכה שאמר יעקב ועשית עמדי חסד ואמת והייכו כי מידת יעקב נקרא אמת מפני שהוא אמצעי

אומלבי בין דין להסד ונידות החנים כלול מעתי עדות
אלה ע״כ אומר לו יעקב אם אמכב עם אבותי בין אבותם
ובין ילחק ע״כ ומכח החסד שתעשה עמי הוא בעשה עידת
אומת וזו חסד ואמת וזו ג״כ שאומר ויקרבו לבנו ליוסף
ולא אומר בשאר בניו רק ליוסף והיינו כי גוף ובריה חבביקן
חד וע״כ זו התועלת שהגיע ליעקב הגיע ג״כ ליוסף כי
ע״כ הבנה הכילילים ע״כ שפיר אומר ויקרא לבנו ליוסף
היינו דשייך ודבר ליוסף יותר ומכל אחיו וכמ״ש ועוד
אפשר לומר לבנין מ״ש ע״פ ויקרבו ויני ישראל לאמות
ואמרו בדרש רבה היום קובל עליך ואומר כי הוא יקוס
והוא תמוה וכבר כתבתי בזה אבל לפ״ז אפשר לומר ע״פ
מ״ש הזר״ה דכל ימיו של יעקב אבינו לא היו לו כחת רוח
רק ומעתה שמולד יוסף עד שכלקח ומנמו שמים אלו ראה
יעקב קורת רוח בעולם ובכל ימיו היו מלבד על ימים
אלו ואומר לו הקב״ה שיתן לו אחרים כנגדן וע״כ נתן לו
הש״ת שחי׳ בעלרים י״ז שנה בתביקי מלכין וראה
טובה בעולם והכח בחמת מהראוי היו ליעקב שהיה
ליני אבותיו רק כי שיעקב הרהר אחרי מדותיו של הש״ת
שאומר כשתרה דרכי מ״ה בשנה שנעלם יוסף ומנמו ע״כ
בשביל זה לא נתן לו הש״ת רק י״ז שנה אחרים כנגד
י״ז שנה שחי׳ יוסף בעמו וע״כ זו כיוכת הפסוק ויקרבו
ויני ישראל לאות ר״ל אותן ימים י״ז שנים שנתן לו הש״ת
בעובה כנגד י״ז הראשונים הנה קרבו לפני הש״ת
ואמרו כי כבר שלמו י״ז שנים ואין הדין נותן שיחי׳
יותר ומחמת שהרהר נגד הש״ת ובו היום קובל עליך
היינו יום אחרון של י״ז שנה וזו ג״כ לפני הש״ת ואומר
כי הוא יוסף יקיים קם לפני י״ז שנים והרי כתוב לאמר
של יעקב בנה בחשבון אותן י״ז שנה וזו ג״כ הכוונה
בא״ש לו הש״ת ויוסף ישית ידו על עיניך כי עיניו ולבו
של יעקב היו על אותן י״ז שנה בהן עובה שלמה
וע״כ היו מבקש מתי יגיע לידי י״ז שנים אחרים כנגדן
ע״כ הבטיח לו הש״ת כי יוסף ישית ידו דהיינו מקומו
אל מקומו שהיו בתחילה לפניך י״ז שנים ע״כ גם יחזור
וישית ומקומו להיות לפניך אחרים כנגדן וע״כ אומר שפיר
ויקרא לבנו ליוסף כי הדבר היו שייך אל יוסף יותר מכל
השבטים וכמ״ש כי ולדו נגזר עליו להיות רק י״ז שנה
בעלרים ולפי האמור למעלה הבי פרשו חכמי אמת גם עלה לשורשך כמ״ש ומשם יכול אותה להשגיח על
תיקון ישראל להעלות הכילילים מעלרים הגם שאין אתה
בעלרים כי יוסף ישית ידו דהיינו כחו לתקן מה שלריך
על עיניך היינו בנה שתעיין שלריך בתיקון זאת יתקן הוא
כי גוף ובריה כחדא הגיב והרי יוסף הוא בעלרים ודוק
היטב בכל זה: בפסוק ועיני ישראל כבדו מזוקן ולא יוכל
לראות וכו׳ ואמרו בזר״ה מזוקן של ילחק יע״ש ומראה
הכוונה בזה דהנה כבר נאמר וירא ישראל את בני יוסף
והיינו ע״פ רוח הקודש ויאמר מי אלה אשיכם ראוים
לברכה כמ״ש רז״ל והנה ומחמת שיעקב כלול דין ורחמים
ע״כ הראה לו הש״ת בנים של יוסף ירבעם וכדומה לו
אשיכם ראוים לברך אבל הבנים העובדים שעתיד לצאת
ממנו לא ראה וע״כ אומר הכתוב ועיני ישראל כבדו
מזוקן של ילחק ומחמת מידת הדין ע״ב לא השיג רק הרע
שיהיו בני יוסף ע״כ כשראה שיחל עליו רוח הקודש
שישיג גם העובדים שילא ממה ע״כ ויגש אותם אליו ויקח להם
ויחבק להם ע״כ בשמחה וקרבות זו שעשה חל עליו
הכבודה והשיג העובדים שבזרעו של יוסף ע״כ אומר פניך
לא פללתי׳ שתעמוד בלדקתך שיהיו ראוי להשתבל בלורתך
כי אשור להשתבל בדמות אדם רשע אבל עתה הראה
אלקים גם את זרעך גם לראות כל הדורות העובדים שילאו
ממנשה ואפרים עד ביאת המשיח וזו זרעך המיוחס
אחרך לדיקים כעותך והנה מה שאם יהיו על ראש

אפרים היינו מחמת שראה שמשיח בן יוסף עתיד לצאת
ממנו וכתיב לך לקן ותכיח ותעמוד לגורלך לקן היינו
ואמרו בדרש כי בגלות כתיב השיב יהיו ומפני אויב אבל
כשיבא משיח יחזיר הש״ת היינו להושיע לנו כדכתיב
הושיע יהיכך ועכנו ע״כ כתיב לקן היינו שהיו שיף
להחזרת יד יהיו ומפני אויב כי אדרבה יכאם בינו
בדכתיב יהיכך ה׳ כאדרי בכח וע״כ ע״ד שהכיח יעקב
יד יהיו על אפרים כי על די משיח בן אפרים יחזור
הש״ת יהיכו להושיע לנו והנה יוסף לא הבין זאת ע״כ כפלא
בעיניו מה שעשה על אפרים כי לפי דעתו מנשה היו ראוי
יותר ליהיות כי גם יוסף השיג שיעמוד מאפרים ירבעם
בן נבט שחטא והחטיא את הרבים ע״כ אומר יעקב ידעתי
בני ידעתי ואמרו בדרש ידעתי בעשה יהודה ותמר
והוא תמוה וכראה שבא ליתן טעם שאין לתמוה על
ירבעם כי ודאי ירבעם אדם גדול הי׳ ומאוד תלמידי של
אחי׳ השילוני רק כבר כתבתי דהא דאמרא ראוכן בעשה
בלהה היינו ומחמת יעקב אביו חשב כשבא אבל לאה
שהוא ראל הגם שיעקב לפי דעתו שפיר חשב ע״מ גרם
הדבר שראוכן בילבול יולעי אביו וא״כ שחטא אפשר
שחסרון שלו ומחמת אביו נבנו שקשב מחשבה לא עהורה
בשעת תשמיש כי אמרו רז״ל שירבעם זכה למלכות ומחמת
שהוכיח את שלמה כשבשא את בתו׳ בת פרעה רק ומחמת
שבנס אלף ומשבעה זהבוכיחו ברבים ע״כ אומר השיית חייך
שאני מעניינך ירבעם השיא כל ישראל לעבוד ע״ז וא״כ
הרי זה דעיון למה שאמרו רז״ל כי מכירת יוסף היו
מוכרח כדי לקיים הגזרה של ברית בין הבתרים וגם
שישלמו האחים בו כמ״ש בשם הזר״ה דאל״כ לא היו יולאים
מעולם ומעלרים ע״כ ומחמת שהמכירה הי׳ ע״י יהודה
שילא הקב״ה לו מידה במידה שע״י מעשה תמר מולד
מלכים מ״מ יש בזה הסדר כבוד שיהודה בא על כלתו
ומשבה לזונה ע״כ כעין זה בא לירבעם ומחמת שהוכיח
זכה להיות מלך ומולד ממנו משיח בן יוסף ומחמת
שהוכיחו ברבים ע״כ ילא חוץ לשיעה ג״כ וזו שאומר יעקב
ידעתי בני ידעתי היינו המעלה של ירבעם והיכן וגם
החסרון דומה למעשה ראוכן ויהודה כמ״ש וע״כ אחיו
הקטן יגדל ממנו כי זרעו יהיו מלוא הגויים היינו שמשיח
בן יוסף עתיד לפרע מהם כשתתמלא סאתם אז יהיו
כרדפים הדיפה מלאה לקצקע בילתם מכל וכל וזו מלא
הגויים כי אז הושיע לו יהיינו כמ״ש ע״כ מהן היינו על
ראש אפרים:

במדרש רבה אנקים אשר התהלכו אבותי לפניו ר״ל
כרועה שמוועד ומביע בלאמו ר״י לכשיא שהולך
והזקנים לפניו על דעתי׳ דר״ל אמו לריכין לכבודו ועל
דעתי׳ דר״י הוא לריך לכבודמו והוא תמוה וכראה דר״ל
סובר כמ״ש בגמרא דקובה ילמו של אדם מתחדש עליו
בכל יום ומלד עלמו ואמלולא ה׳ בעזרו לא יכול לו שבאמר
לופה רשע לגדיק ומבקש הייתו ע״כ ומפרש אנקים
אשר התהלכו אבותי לפניו כרועה שמוביע בלאמו שלא
יכלו לנוקום הפשד אז שלא יגבב מאתם ומתוך השבחת
הרועה ומילא המה כשמרים כן הי״ה רולה להטעות
את הגדיקים להדיחם לנוקום הפשד ע״כ הש״ת שומר
אותם וזו על דעתי׳ דר״ל אמו לריכין לכבודו שהיש״ת
יעזור לנו מיל״ה וע״כ גם השכר מלוה אימו ומגיע לנו ע״פ
הדין כי אין אמתו עושים המלה בשלמות רק השי״ת
נותן בדרך ומתנה חנם ע״כ אמו לריכין לכבודו ר״ל שיכבד
אותמו בנותן שכר כי אין לנו רשות ליטול מעלמיו שאין
מגיע לנו ע״פ הדין ור״י מפרש לשיא שהולך וזקנים
לפניו ר״ל ע״ד שאמרו מגדולת העבד ריבך גדולת האדון
ועיב שאי אפשר להשיג לשוש ברי׳ עלמיתו של האין סוף

רק

רק מלך ומעשיו וא"כ ע"י לדיקים שבדור אין הקי"ת בושה כסיס שיכילו וידעו הכל שיש בורא אבל ע"י הלדיקים שמבוררין ע"י מע"ט מקור הקפע ע"כ נתפרסם אלוהותו על הקי"ת בעולם ע"י אברהם ויצחק מודע לכל שיש בורא בעולם ע"י הכסיס שנעשו על ידם וע"כ שפיר הקי"ת כביכול לריך לכבודינו שיהי' ישראל יושבים בכבוד ובגדולה והיינו מכח מעשים טובים שעושים כי ע"י זה נתפרסם שיש אלקים בארץ ומגדולת העבד ניכר גדולת האדון וכדרך הכסיא שהולך והעם לפניו ודאי אם המה אכסים שלו בעבי טורה ניכר ומעלת הכסיא אבל אם העם שפלים ונבזים אומרים כבס כנסיא ע"כ שפיר הקי"ת לריך לכבודינו שהי' מכובדים וכיכו הכל כי המה זרע ברך ה' ע"כ מכח זה ניכר גדולת הבורא יתברך שמו וירחם עלינו בגאולה אכי"ר :

ולפירושו דקרא נראה לפע"ד כי ידוע שאברהם ויצחק לא הי' שלימים מתחילה רק אברהם נשלם כשמואל וא"ז נאמר לו התהלך לפני והי' תמים כי אז נקרא אברהם שבלבו על רמ"ח אברין שלו כמ"ש בבדרים וכן יצחק לא נשלם עד עקידה ע"כ נקרא יצחק לאורות שבנשיון העשירי הרמז ביוד אז נשלם אבל יעקב הי' שלם מתחילה כי הי' דור שלישי לצדיקים וזו שאומר כאן אלקים אשר התהלכו אבותי לפניו שהולכו להם כילך ומודרגה לומדרגה לפני הקי"ת עד שקנו השם שלהם שראוים לקרות אברהם ויצחק אבל אותו אלקים הרועה אותי ועודי עד היום הזה כי מחמת שהי' לי זכות אבותי ע"כ מתחילה ועד סוף הי' לי כרועה שלא אחסר מלות ומעשים טובים לעשות תקונים גדולים כמו שעשיתי בבית לבן בנה שהעמיד המקלות וילדו עקודים נקודים וברודים שהוא הכל המשך הקפע לכל העולמות כידוע ליודעי חן וגם המלאך הגואל אותי מכל רע והיינו כי אומרו רז"ל מלאך ממונה על העיפה ועל התחומה :

והנה יעקב אבינו לא רצה מעבוט ביפת קרי ומי שאינו שומר הברית נקרא רע וע כ מלאך הממונה על התחומה שגאל אותי מכל רע שלא רצה אותי אפילו ביפה אחת קרי ח"ו שהה' נקרא רע ע"כ הוא יברך את הנערים ויקרא בהם שמי שלא יבואו לידי קרי מעבוט ושם אבותי אברהם ויצחק שיתהלכו לפני הקי"ת בגולות ומע"מ כדי שיגיעו אבריהם כמו אברהם ויעבדו את הקי"ת בשמחה כמו שמורה שם יצחק אז ודאי יהי' עין פקיחה של הקי"ת עליהם וזו וידבו שיהי' להם עידית דגים שאין להם בסוי על עינים כמ"ש הזו"ה כי מרגנו על עין פקיחה של רחמים תדיר וע"כ ודאי לא יבוא בגולה ומבוא אבא בקרב הארץ זו א"י שנקרא ארץ כמ"ש הנותן מטר ע"פ ארץ כנ"ל :

כתיב ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בדרך וגו' ואקברה בדרך אפרת וגו' נראה להמשיך הדבר למה שאומר לעיל מיכי' כי בכל כתבתי בדרושים דעה שלקח יעקב הבכורה ונראוהן היינו אם דין ב כיש להם קודם נתן תורה כמ"ש הנאמן בעל פרשת דרכים אבל אם דין ישראל להם הוי כמו אמכת אביו ולא חנף ראוהן כלל וגם בזה שכשא יעקב ב' אחיות כנגד הנאמן הנ"ל דאם דין ישראל לא הוי כמו באיסור אבל אם דין ב"ל ולא שייך רק קדושי ביאה הוי רחל באיסור יע"ש וע"כ זו הטעם שנקברה רחל לאין ומערת המכפלה כדי שלא יהי' אותו לדיק נקבר ב"ב אחיות שעתידה התורה לאסור :

אבל כי יש דרך אחרת שאין כאן אפילו שום קדוד איסור כי מותר הי' ליעקב ליקח ב' אחיות כי הטעם לאיסור מפני שמתנות בארבעתו של מלך כי עולמות עליונות קרובים זה לזה ומשפיעים זה לזה אבל

יעקב אבינו נקרא אל כמ"ש ויקרא לו אל ע"כ הותר לו להשתמש בארבעתו של מלך כמ"ש :

והנה זה הדעת נכון ונכונים דאם כימא דבשביל הטא ב' אחיות לא נקברה רחל עם יעקב הי' לה בע"פ להקבר בנוקום המוכן לקברות ולא באמצע הדרך בפרשת דרכים הגם שאמרו רז"ל הטעם בפרש"י ע"מ הנכון יותר כמ"ש הזה"ק בפרשה זו כי לאה מחמת שהיתה אמודה להנשא לעשו ע"כ היתה יושבת ובוכה שלא תפול בגורלו והיתה יולאת על פרשת דרכים מה מיבו שלו עשו ומה מעשיו ע"כ זכתה לאה להיות נקברה עם יעקב אבל רחל שהיתה יושבת בביתה ולא היתה שולאת על פרשת דרכים מה מיבו שלו יעקב ע"כ נקברה רחל על פרשת דרכים :

וזו כוונת הפסוק כאן באומרו אפרים ומנשה כראובן ושמעון הי' לי · והיינו שלקח הבכורה מראובן ונתנה ליוסף בשביל הטא בלהה וא"כ לכאורה יעלה על דעת יוסף דא כ מוכח לפ"ז דדין בן כח יש קודם מתן תורה א"כ לפ"ז הי' לאה בהיתר ורחל באיסור וא"כ יאמר יוסף הלא מהנה שלי אלי' וקון בה כי לפ"ז יש ה"ו שנין פסול בנשואי אמי אמר יעקב לא כן הדברי' כי אין בנשואי אמך בוס דופי כי בהיתר נשאתי כי אמי נקרא אל כמ"ש ולא בשביל זה נקברה הון נמערה רק ואמי בנואי ונפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך ר"ל עני ובשבילי מיתה ומחמת שלא יעלה על פרשת דרכים מעשי כמו בעשתה לאה לאחותה והא רחי' כי מיתה בדרך ולקברה שם בדרך אפרת מידה כנגד מידה ואמי הי' בשביל חיה הטא בנשואין לא הי' לה להקבר בדרך אלא ודאי באין בנשואין שלה שום בוס דופי ע"כ אין לך שום פחד וזה כנ"ל :

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים · ואומרו במדרש ויקרא יעקב אל אל להיות עם בניו והיינו ע"פ מ"ש כי ישראל לא הי' מגלים רק רד"ו בנה ותרי הקי"ת אמר בישבדו ד' מאות בנה ותרלו שהשכינה היתה שותף בנים בנערים ע"כ ג' מאות בנה הי' מחבר ד' מאות בנה רק מגלים הי' כל ישראל באמונה אחת ולא הי' בעלי מחלוקת רק דתן ואבירם בפרטים הכתוב ע"כ שרתה השכינה עליהם ונשלם הזמן קודם ע"כ אמר יעקב ויקרא יעקב אל להיות בנים שהתתף בגרתם ולשבטים אמר האספו שתהי' כולכם באסיפה בלי מחלוקת כי כך דרשו רז"ל במדרש יע"ש ומבח זה ואגידה לכם לשון נגד שני' שהוא לשון מסיכה ור"ל בדבר המשך שהולך מהר כן ואגידה מהרה את אשר יקרא אתכם באחרית הימים כי יקדמו ימות המשיח :

והנה אומרו רז"ל יעקב אבינו לא מת ופרשתי הכתובה כי הוא עומד לבקש רחמים עליהם יותר ומכל האבות וע"כ גם עתה הוא אבינו לרחם עליהם אב על בנים ואמרו רז"ל כי יעקב מלעבר יותר בגלות וכן השמחה של גאולה הי' ליעקב כדכתיב ובל יעקב ישמח ישראל ואיתא במדרש כי מילה אתכם פרושו אותו ואתכם ע"כ שפיר אמר יעקב את אשר יקרא אתכם ר"ל אותי ואתכם כי עמנו בצרה וכן בגאולה כמ"ש כנ"ל :

הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו אל ישראל אביכם · וגם דרשו במדרש ושמעו אל ישראל דהיינו הקי"ת הוא אביכם ונראה לקשר ע"פ מ"ש דאמרו רז"ל דאם אין ישראל עושין תשובה א"ו מעמיד הקי"ת מלך כהמן א"כ הוא רק עבודה מילאה והכה שם יעקב אורה על עבודה מילאה כי הוא לשון עקבי' ונרמה ויעקבנו בברכה וברכה והיינו אמי שעובד ע"מ לקבל פרס בשביל לקבל ברכות וגדולה ונאת הקי"ת אבל אנחנו לריכים לעבוד את הקי"ת כעבדות הבן אל האב דהוא מאהבה

שלא ע״מ לקבל פרס ע״כ הקבלו שצתידין לקבץ מן הגליות הגם ששמעו בני יעקב דהייטו שתעשו רליטו של עקוס בשביל ברכה וכבוד לאשר מורה על זה שס יעקב כמ״ש אבל לא כן בני שיש לעבוד את השי״ת מלהבה וזו ושמעו אל ישראל ר״ל אל השי״ת שהוא אל ישראל תקבלו עבודתו במדרגת שהוא אביכם ע״כ תכבדו אותו כמדרגת הבן לאב מלהבה כמ״ש כנ״ל :

ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני יתר שאת ויתר עז וגו׳ · נראה לפע״ד שהוכיח אותו על מה שראה ברוח קדשו שראובן יבחר לעלמו נחלתו בעבר הירדן ולא בארץ ישראל גופי׳ שהוא נחלת שבטיה שיומין :

והנה הר כבו שהוא קבורת ומשה הוא בנחלת ראובן ע״כ אמר לו ראובן בכורי אתה המובחר שבבני הי׳ לך להיות ע״כ כחי שיש לך גבורה יותר משאר שבטיס הגם שבד ג״כ עבר לפני החבון מ״מ ראובן הי׳ הבכורי׳ שבהם וג״כ ראשית אוני הייטו ומשה רביטו שנק׳ראשית דבתיב וירא ראשית לו נקבר בך וזו אוני לשון חיטית כי כוני בטח ומשה לא הי׳ בחי׳ הארות על ישראל יתר שאת ויתר עז הי׳ מהראוי להיות ומעלתך גדולה כהונה ומלכות כפרש״י רק פחז כמים לבחור לך נחלה ויד בתחילה במקום ירוד ושפל שאינו מעיקר א״י כמ״ש במדרש נחלה הבולטת בראשיכה ואחריתה לא תבורך זה נחלת בני ראובן ובני גד ע״כ אל תותר בגדולתך כי גלו תחילה לבבליס ואמר הטעם כי עלית מבכבי אביך הייטו שסלקת ומלת ארץ ישראל שנקראת ומשכב אביטו שבשמים שהשרה שכינתו שס נקרא מיטה דב זיב הנה מיטתו שלשלמה ובחרת נחלתך חוץ לא״י ע״כ אז הילכת יצועי עלה הייטו מקום המקדש שסורה שס השכינה ע״כ גרס לך גלות תחילה וגם נסתלק ממך הכהונה ומלכות כנ״ל :

ועוד יש לפרש ע״פ מה שהקשה בספר קיקיון דיונה למ״ד תאומה נולדה עם כל שבט איך אפשר לראובן להיות מעופה ראשונה וגם שיהי׳ ראשון לולדה · דלפע״ד אין זו קושי׳ בני אבותיטו הקדושים שכל בקשיהם הי׳ ע״פ נסים לומלה ומעבר וחכות של ראובן גרמה להיות מעופה ראשונה וראשון לולדה וזו שהוכיח אותו יעקב אביטו ראובן בכורי אתה וגם ראשית אוני דהייטו מעופה ראשונה וראשון לולדה וזו אי אפשר ע״פ הטבע אלא ע״כ יתר שאת דהייטו כשמתך נשאה במעלה גדולה ויתר עז ע״כ הוסיף לך השי״ת כח יותר שגם שהיית בבטן אמך אחרון לנקבה מ״מ פחז כמים לאחון ולהקדים לבחת תחילה קודם לנקבה מ״מ אל תותר ר״ל לא יהי׳ אלא זה מעלה כי עלית מבכבי אביך ר״ל כי מהירות שהי׳ לך לבלבל יצועי אז הילכת יצועי עלה ר״ל מה שעלית אתה מחמת יצועי וזכית לחיות בכור · המהירו׳ זה פגם מהירות הראשונה של בכורה מ״כ לא יהי׳ לך יתרון כלל כמ״ש כנ״ל ודו״ק :

יששכר חמור גרס וגו׳ נראה הכוונה ע״ד שפרשו דברי המשנה כך היא דרכה של תורה ר״ל בתחילת הלימוד פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה אבל אם אתה עושה כן להתמיד בלימוד ובקבלת ג״כ חיי לעבר אז אשרך בעוה״ז ומוטב לך להתענג בעוה״ז ג״כ ואתע״כ ועוד לך לבניה״ב כי התורה מחיה כח אם לאדם בריות יוכל לעמוד קודם שאתה בעל תורה חמור גרס אביטו בברכתו ג״כ זאת יששכר שאתה בעל תורה חמור גרס לריך אתה להתנהג בתחילה כחמור גרס בעל כח הרובן בין המשפחים דהייטו לעבר ועל אדן תישן כחמור אבל וירא מנוחה כי טוב שרואה לעמודו עולה יפה אז מוטב לך לחמית מעוה״ז זו ואת הארץ כי נעמה רק גרס אין כל מנוח להחיות את נפשו ע״כ ויע שכיטו נסבול מי שמעה שכמו נסבול עורבי של ת״ח ולהשקיק לו הכל אז ויסי כמש עובד ר״ל שהת״ח לריך ליתן מס מלוכתו לאי שמשפיל אותו כן יהי׳ רצון אמן :

עוד יש לפרש יששכר חמור גרס וגו׳ ע״ד שפירשו הזוה״ק בפרשה זו יע״ש ״ש ס״כר והייטו כי לדיק גמור מקיים דברי המשנה אל תהי׳ כעבדים המשמשין את הרב ע״מ לקבל פרס רק עובד את השי״ת ומלהבה ואם עובד ע״מ לקבל פרס מוכה מזה שעדיין הי״ה משתרר בקרבו והוא בכלל בימוים שאמרו רז״ל בימוים הי״ה וי״ע שופטן וזו הכתוב יששכר ר״ל אם אתה עובד את השי״ת בתכלי׳ כי יש שכר דהייטו ע״מ לקבל פרס הוי יודע כי זאת החמור גרס הוא הי״ה המשתרר על החומר וזו הנוף ע״כ דע כי אותו אדם עדיין רובן בין המשפחים ר״ל בין הבבולים בין י״ה ובין הי״ע רק מה יעשה אדם כשר וירא ומוהה כי עוב דהייטו עוה״ב ואת הארץ כי נעמה והוא העוה״ז שהוא מועט לפי שעה ויע שכמו לסבול עול תורה ומלות ע״מ ויהי׳ כמש עובד שעליו מוטל לעבוד השי״ת כדרך שמוטל על אדם ליתן מס אחיו מקבל שיש דבר חילופו כן יהי׳ אדם עובד השי״ת מחמת שהעיב עמו וברלו ומה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול בעוה שהשי״ת מזריח לנו השמש :

עוד יש לפרש כי הנה במדרש פ׳ שמות דרשו כי השבטים ע״ש הגאולה נקראו וישכר נקרא ע״ש גאולת מלרים שילאו בכסף ובזהב וילבשו את מלרים בשכר שיעבוד וזו יש שכר לשיעבוד מלרים ואחשוב כי לא כזן דוד המלך בהבלים ויולילאם בכסף ובזהב ואין בשבטיו כושל והייטו ע״ד שאמרו בכתובות יתנו לכושל בבהם ופרש״י דהייטו לכושל שבראל׳ מי שבטרו מאוחר :

והנה בקרילת שס יששכר אפשר יש לפרש יש שכר קלי אל עוה״ב וכן נראה דברי הזוהר הקדוש רק אם כיונא כן א״כ שער מאוחר הבא לאדם לאחר מותו וכל זמן שאדם בחיים אינו משיג מה הוא התענוג של עוה״ב אבל מאחר שמרמז שס יששכר על שכר שיעבוד מלרים הלא הדור ההוא ראו בעיניהם וכבר קבלו שכרם משלם זו ויולילאם בכסף וזהב והייטו יש שכר שב שס יששכר הוא מרמז אל זה ע״כ אין בשבטיו כושל ר״ל כי כל השבטי׳ מרמזים על הגאולה שנראה לעיניס כי אפילו יששכר שנראה לבאורה שהוא כושל אבל לפ״ז אין בשבטיו כושל כי גם יששכר מרמז כי יש שכר שיעבוד מלרים מה שראינו בעיניהם ולא הוי לפ״ז כושל שבראל׳ כמו שנאמר אם מרמז על הקב״ה כנ״ש :

עוד יש לפרש פסוק זה ע״ד שאמר הקב״ה שישאלו כלי כסף וכלי זהב משום שאם הי׳ מועלים רק מלות מעבד לבד הי׳ מקיים לפקפק שמלרים אינו מותרים כלום שכר שיעבוד כי יוסף אביהם אסף כל הכסף בשני רעבון ושל ישראל הוא אבל כלים לו יהי׳ כך הלא אמרו בב״ק דף כ״ז גזל מעבד ועשה כלים קנה בשימוי מעשה יב״ש בתוס׳ מ״מ השית ילא ידי שמיים כי גם מלבעות לקחו הו כוונת הפסוק בפ׳ בא ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו כלי כסף וכו׳ וה׳ נתן חן העם וישאילום ר״ל כי השי״ת נתן חן שגם מלבעות כסף וזהב נתנו להם המלרים כל מה שאלו יוסף בכדי שלא יהי׳ לישראל שום מעלה כנד השי״ת :

והנה לבאורה הי׳ היוסר שאותן השבטים שהי׳ עיקר בזוכרת יוסף שלא יעלו ב׳ חלקים בכלים ובמבעות כי איך יהי׳ המועט נשכר וזו שאומר דוד המלך ויולילאם בכסף ובזהב דהייטו כלים ומלבעות כי בעלו כולם בשוה והטעם שאין בשבטיו כושל שלא כושל לאחוות בזוכרת יוסף כי גזרת השי״ת הי׳ כך כמ״ש ויאלאהו מצעק מצרון ומגלגלן זכות צ״ו זכאי כנ״ל נכון :

הנה רז"ל דרשו ריש סנהדרין גולגלא דרך כיולן ה' כגד יהודה שעשה פסר ומכר את יוסף. והוא תעוה עי שעשה פסר עוד הוא מכאן ה' ואחשבה לפי דרכם לפרש סדר הפסוקים בתהילים אחר כמו זר כחשב קישור הפסוקים והייכו כי אמר שם לעמה ה' תעמוד מרחוק לעיתות בצרה. ר"ל הגם שכל הצרות שבא לאדם ודאי גזירה מאת השי"ת עי"ש לעמה תעמוד מרחוק שלא לעטוש הטופה זאת כי בגאות רשע ידלק עני כי אמר בגודל כבד שהוא הטופה ומכחיש בהשי"ת כמו פרעה שאמר מי ה' אשר אשמע בקולו ע"כ יתפשי במזימות זו חשבו ר"ל כי המה הופכים שהמה עושים רע ליסראל ולא גזרת השי"ת ע"כ

ויתורן קושית הרמב"ם למה נעכם פרעה:

כי מאחר שכיחש פרעה בהשי"ת לא הי' אפשר לו לומר כי הוא השליח מאת השי"ת לקיים גזרת ועבדוס ועינו אותם וגו' וזו כי הלב רשע על תאות כפשו שלא יהי' לו כלים על זה עוכם ומציא רחי' ויהודה במכר את יוסף והשיג ע"י זה עוד עוכות שזו אותו בשני רעבון כמ"ש יוסף כי למה' שלחני אלקים לפניכם וגם מה שאמר יוסף כשף וזהב לקח גם שבט יהודה חלקו וזו ובולע ברך שהוא מברך ליהודה שעשה פסר במכירת יוסף ומציא רחי' מזה שאין עוכם כלל כי אחרנא קבל מוכה מכח מכירת יוסף אבל אמר הפסוק כי רשע זה גם מה שברך את יהודה מאן ה' כי בשלומא יהודה ודאי האמין בהשי"ת בהשגחתו על כל פרט ופרט אבל הורה היתר לעצמו מלך לה' שאמר יוסף עליהם אל מלך שראה שיבעשם בן בנו יבא מיוסף וימות זכאי כמ"ש בעדרש יע"ש והרי לבסוף הודה ואמרו אבל אשמים אנחנו על אחינו וגו' אבל רשע זה כי בגוזה אפו אומר בל ידרוש שאין הקב"ה מקניח כלל אין אלקים כלל מזימותיו שכל מחשבתו הכל שאין אלקים כלל רק שעולם קדמון ב"כ ודאי מהראוי הי' לשבר מתלבות עול ע"כ קושיתו למה תעמוד מרחוק ודו"ק:

ומאחר שעשקין אמו בעכין יוסף אכתוב פירוש אחר פסוקים מה שמוגע לעכין זה בתהילים תקעו בחודש שופר בבסה ליום חגינו וגו'. הכוונה בזה כי תקיעת שופר בר"ה לזכור שופר של הגאולה ושיעלה זכרונות לעובה לגאול אותנו וזה תקעו בחדש שופר לרמז על חידוש שופר של גאולה בבסה כי הגאולה האחרונה בבסה מתחנו ואין לה מועד קבוע עכ"פ אמרו חז"ל בנסן נגאלו ובנסן עתידין להגאל וזו ליום חגינו הגאולה מתחי' בחג שהוא נסן אבל עכ"פ אין לה קבוע בחודש נסן ואמרו רז"ל הסבים הקב"ה ליסראל שלא ידחקו הקץ וזו כי חוק ליסראל הוא ר"ל אם יסראל עושין חק קבוע ומנן מוגבל שיבא מעשיח בחודש שנה דוקא אז ח"ו משבע לאבקי יעקב כי הגאולה עתידה להיות בזכות יעקב כמ"ש רז"ל ע"כ יש משבע על זה לעה מעהרים יסראל ורוצים לגלות חפצי מהגלות ואינו מעתיקים עד שיראם השי"ת על עמו כמ"ש אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ מלכות שמים מעצמו:

וראי לזה עדות ביוסף שאמר אשר המשקים הזכרתני והזכרתני כתאלך לו עוד ב' שנים בבית אסורים דו שמו בלאת מלרים ר"ל שהשי"ת בעצמו שם בלאת במלרים לעולך עליהם הגם שהי' דינו לגלות ב' שנים קודם רק בשביל כך הי' עוד ב' שנים בשביל שפת לא ידעתי אשמעו והך לא ידעתי פרושו לשון חידה כיון כי ידעתיו אשר ילוה את בני והייכו אחמת שמעתי מיוסף דברים אשר לא אהבתים שאמר אשר המשקים הזכרתני הזכרתני ע"כ מוסף לו ב' שנים כי לעה עשה זאת יוסף הלא הסירותי ומשבל שכחו גם בהיותו בבית הסוהר לא עשה שום דבר ועשה כי כתב מני בעיני שר בית הסוהר וכפיו

מדוד תעבורנה הכוונה לפע"ד על אשת פוטיפר שהיתה רותחת עליו ברתיחה של אהבה לשכב עמה ומכח זה שהי' בבית הסוהר כילא מעמה מדוד זה לכבוע בה בכפיו הגם שאמרו בגדרש שגם בבית הסוהר לא הי' ליוסף מנוחה ממנה אולי זה הי' בתחילתו אבל באריכות הזמן הי' לו מנוחה ממנה. ע"כ הי' מהראוי ליוסף הצדיק לבטוח בהשי"ת כי הוא הוליא מרשת רגליו ולא לבקש את שר המשקים ע"כ אמר השי"ת כמו שעשיתי ליוסף בבית אסורים כן אני עושה עמכם בצרה קראת ואחלצך השביבה להושיע לכו מכל צרה ובכל יום ויום מחשבים עלינו לכלותינו מ"ו והקב"ה מלילנו מידם וזו כיצים נסתרים מה שאין אנו יודעים כלל ואין בעל הנס מכיר בנסי וזו אנכך בסתר ר"ל אותם רעעים וקולות וברקים שמחשבון עליכם בסתר אני אענך להושיע מהם ולבעל מחשבתם אבחנך על מי מריבה סלה ר"ל כי מה שאתה באת לידי בחינה באיזה יסורי הגלות זה גורם בשביל מי מריבה סלה שאתם מריבים עמדי כמה לא יבוא מציה וכעה וכמה מכם מסתפקים ביכולת השי"ת כמו שעשו ישראל במי מריבה שנע עמי ואעידה בך ר"ל שנע לדברי לבשות רצונו ואהי' מעיד עליך כמ"ש רז"ל שלשה מעידים זה על זה השי"ת מעיד על ישראל מי כעמך ישראל. והנה עדות זה מורה שהי' ישראל באמן ישראל כמ"ש בזו"ה דמעבלתן של ישראל לא כיכר אלא בא"י וזו שאם תעשה רצונו אני אגאל אתכם ישראל אם תשמע לי והייכו שתקייבו לת"ח שהמה נקראים ישראל שהי' שומעים לי שלא יהי' להם דאגת פרנסה אז אם לא יהי' בך אל זר כמ"ש רז"ל זו היל"ה שבאדם לא יהי' אל זר קאי נמי על הגאולה שיעביר גלוים מן האמן ולא תשתחוה לאל נכר כי לאיהי' יל"ה בעולם שהוא אל זר כמ"ש כיני לאתך מלא"מ אלהיכם כפלאות וזו אנכי ה' אלקיך המעלך מא"מ וכל גאולה זו יהיו ביתר שאת ועוז וזו הרחב פיך ואמלאהו ליתן לך שכל כמ"ש וזו שעשיה לו עמי שומע לי וכו' ויאכלהו מחלב חטה והכוונה כי בגילת מציחנו יפתח השי"ת עציות החכמה להבין קודות התורה וזו מה שנאמר ומשה כסה' הרבעים יום בהר והנה ח"ע"ה הוא התורה הנצבת מכ"ב אותיות של אלף בי"ת ואבל גמטריא הרבעים הייכו התורה שניתנה לארבעים יום וזו מחלב חטה קודות התורה ומאור דבש אשביעך והייכו מדברים קשים שבתורה שנראה כאחורה אך לעותר כמו אלה המלבים שמלכו באמן אדום ומעשה שניר החורי וכדומה שהוא לכאורה קשה הבנה מאוד מה זו תורה ובארך ע"ז ומי' עולם נגע בתוכנו אבל בזמן המציח אי"ה בעהרה אז יאיר עיניו בעאור תורתיו ונראה שהוא כולה רזי דאורייתא ומסותיו של הקב"ה וזו מלור דבש אשביעך שים בו דבש ואבל דהייכו קתי תורה כמ"ש על פסוק דבש ואבל תחת לשונך כנ"ל נכון ודוק: אמרו חז"ל בתענית ר"ל ור"י הוי יתבי בסעודתא א"ל ר"ל לר"י ליעוא לן מר מהני מילי דר"י אמר לי הבי אמר ר"י אין מציחין בסעודה שמא יקדים קנה לובנו בתר דהוה אבלי אמר הבי אמר ר"י יעקב אבינו לא מת וכי' ונראה לי כוונתו ע"ד שאמרו בחגות אל התחוה לשונתן מלכים וכו' וזה שאמר לו אין מציחין בסעודה ר"ל בעניני הסעודה ר"ל לעה דרך רשעים לגאה והלדיקים יושבים לשולחן ריק ואין להם מה לאכול כי הנעם בזה שלא יקדים קנה לוסע כי הקב"ה ערמז על עוה"ב שאינו אוכל ושותה שותה ומ"ע ערמז על עוה"ז שאוכל ושותה ע"כ אין לצדיקים בעוה"ז כדי שלא יקדים שכר עוה"ב שרוצה בקנה לוסע עוה"ב שלא יקבל חלקו בע"וה"ז בשביל הנאת גרונו של אכילה ושתי' של עוה"ז וזו דברי התנא באבות משלתך גדול משלחנם בעוה"ב ע"כ אין לך לבע"ע בעוה"ז

רק שקשה לפ"ז הלא כמה לדיקים שזכיס לשתי שלחנות לעולה"ז ושוה"ב הלא יעקב אביכו המובחר שבאבות שבאמר ויפרון האיש מאוד ע"כ באר דאבני תירן לו קושי' זו ואמר יעקב אביכו לא מת שהיו מחשבתו תמיד דבק בחי עולמיס ע"כ גם הוא נקרא חי ווז יעקב חבל כחלתו ומאת דבקות שהיו לו תמיד לעולה וכל מעשיו היו רק לש"ם אבל המקשן לא הבין כן כי הי' קשה למה פרע יעקב יותר משאר לדיקים שהיו להם עוה"ז ע"כ הבין כפשיטו שלא מת כלל וע"כ מקשה וכי בבדי חלבי וכו' ע"כ השיב לו מקרא אלי דורש ר"ל שע"ל אלי תופס את יעקב יותר משאר אבות משום דזה מצואר במקרא שכל מעשיו היו בעוה"ז רק לש"ם ודבוק בהשי"ת דהרי כתיב הכני מושיעך מרחוק וזרעך מארץ שביה מה זרעו בחיים ר"ל כי בגאולה העתידה אי"ה יתבער הרע מן העולם ויהיו כל עסקו הן באבילה ושתיה והן בשאר דברים הכל בדבקות השי"ת ולש"ם וזו הבוזה שזרעו בחיים שיהיו דבוקים בחי עולמיס :

והנה הגם שאין לצדיקים כלום ע"מ ולזה עליהו בתורתו להיות מתמכי דאורייתא וכתיב אשריכם זורעי על כל מים דהייבו ליתן לת"ח ולשאר עניים שעוסקים בתי דאורייתא ומבלתי רבל השור והחמור וד"ז גורם לקרב את הגאולה ויבא משיח לדקיבו דכתיב בי' עני ורוכב על החמור ושור זה משיח בן יוסף שיבוא בעהרה בימיבו והשי"ת ירחמו כפלאות מתורתיבו ולקרב ביאת משיחבו בעהרה אכי"ר ולא יאחר : בעירובין דף ק"ד ע"ב בתו"ש ד"ה לא פליגו וכו' ור"מ גרס וכו' הא בהעייבו איכא איכירא דאורייתא להשהותו במקדש יע"ש ולי כראה פשוט דשיטת הר"ח הוא כשיטת הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות ביאת המקדש ס"ז שכתב ירחה כי שאיבו לוקה אלא על הבגדים שהם אב הטומאה יע"ש וא"כ ליכא אלא איסורא דרבבן וע"כ לא קשה מידי מה שקשו התו"ש וקלת רא"ים לדברי הרמב"ם ממה שאמרו מר סבר אפשי טומאה עדיף וע"כ מוליאין בהעייבו יע"ש ולי כיומא דמייבין עליו מה סברה היא זאת לרבות בטומאה ולרבות באיסור מלקות אבל לדברי הרמב"ם דבזה שמטומאין ההעייבו ליכא איסור מקדש כלל רק איסור דרבבן ביאת מקדש שביר מה שמשהיבין וע"כ לפ"ז תמהתי על רש"י ז"ל שכתב שהי' עדיף מאפשי טומאה דהא אבבו מתי מידי דקדש הוא יע"ש למה לי מעשה זה הלא כתב לעיל מיבי' דאפילו על בגד שהוא רשאין לטומאה מוזהר על טומאת מקדש יע"ש וע"כ לא מטמאיבין ההעייבו בידים לעבור על טומאת מקדש אבל הסרן אפילו אי משהי לי' כשיעור השתחוי' הוא בשב ואל תעשה ול"ע · אבל לפי שיטת הרמב"ם ז"ל לריכין אבו לטבולת דאין מטמאין לאבבו לפי שהוא דבר של קודש ואין גורמין טומאה בידים וע"כ לפ"ז אפילו הי' בזית כגילה שם במקדש דאפילו אם הסרן בלבת יהיו הבהן וגם הבגדים טמאים מטמת טומאת משא מ"מ יותר עדיף לבת מלהליא בהאבבו שבאי הוא לדבר של קודש ליגע בטומאה ולטמאת אותו בידים אבל מהמת משא הוא מטילא בטמאה ואיבו כ"כ גבאי כ"כל ברור בבוזבת הר"מב"ם ומתורץ בזה קושיות בעל משבה לבלך יע"ש הלבה עשרים ודוק היטב :

והנה הראב"ד ז"ל השיג על הרמב"ם ז"ל במ"ש דעל הבגדים אינו חייב רק מלקות ולא כרת וז"ל שם · א"א מאחר שבל כיבוס אין בו כרת המובבים כלי טמאת למקדש לאה עבשם כרת ע"כ אבי אומר מ"ש שמואל בעילוביו המבבים טמאת שרן למקדש חייב מלקות קאמר עפ"ל · ולפב"ד דברי הראב"ד ז"ל אינו מובבים כלל איך ההחיל להקשות לאה עבשם כרת מי הגיד זאת שבשם כרת הלא אדרבא הרמב"ם כתב בהדיא בחיבו חייב כלת וגם הראב"ד בעצמו מודה לדבריו כמו שמשיק **ונראה** לפב"ד פוכתו להשיג על מה שכתב הרמב"ם דמבבים אדם טמאת למקדש חייב כרת ודעת הראב"ד אינו כן דכמו שבתמעב כלים מחיוב כרת משום דעל דאילת גופו חייב כרת כמו שהביא בעל משבה למלך הפ"ב יע"ש כמו ג"כ בתמעב בהבבים אדם אלא דוקא באם הוא בעצמו טמאת ולא אם הבבים דבר טמאת אפילו ומ"ש הראב"ד כלי טמאת לפב"ד הוא ע"ש ול"ל אדם טמאת וגם מה שמסיים שרן טמאת ל"ל להיפוך טמאת שרן והייבו אדם שבטמאת בשרן וב"כ שביר משיג על הרמב"ם ושוב אין מקיס לדברי הב"מ שהרבה לתמוה עליו שדברי הראב"ד בבוביס לפי סברתו וגם מה שקשה על הרמב"ם הלא טמאת שרן אינו אב הטומאה וחייב ג"כ כוונתו כך לפי מה שסבר דכל הבבסות שוין בין אם מבבים בלים או אם הבבים אין כאן חיוב כרת רק מלקות ומאחר שאין כאן טומאת גופו ממש וע"כ השיג על הרמב"ם בזה דהרי אם הבבים אדם טמאת שבגד בשרן הרי לא הוה גופו רק ראשון לטומאה ואדם שהבבים אותו לא טמאת כלל דאין אדם מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ואפילו הכי קאמר שמואל דחייב א"כ הוא הדין בלים בגדים שהמה ראשון לטומאה חייב מלקות לפי סברתו דאין לחלק בין הבבסה דבלים לבבסה דאדם כמלא דהבי תרי הסגות המה דברים אחדים וסברא אחת לשיטת הר"אב"ד ז"ל שאין מחלק בין הבבסות :

אבל שיטת הרמב"ם ז"ל להלק דבבי אדם אם הבבים אפילו כרת חייב בבסתם לשון הת"ב שאינו מונעו רק בגדים יע"ש וא"כ הראב"ד חולק עליו בסברא דסברא להשוות כל הבבסות לחיוב מלקות וע"כ סיים הראב"ד סוף דבר לריך לדקדק אוריו ובוכתו שהר מב"ם ז"ל כותב כל דבריו כאלו היו הלבה פסוקה ודברים מבוארים בהדי' בש"ס וע"כ הודיע לבו הראב"ד ז"ל דאינו · דודאי יש סברא להיפוך כל הבבסות וגם הת"ב מולה יפה לפ"ז וע"כ רלוטו של הר"אב"ד ז"ל לומר שלא היו להרמב"ם לעשות חיבור בזה ויסתום הדברים רק הי' לו לליין בכל מקום המקור בש"ס ופירושו לפי דבריו כדי שלא יבוא אדם ויעיין בו ולא יחוור לו פירושו של הרמב"ם לא יעשה כדבריו אבל עתה שסתם הדברים המביין בדבריו קובר שבן מבואר בש"ס להדיא וע"כ בותן מקיס לטעות כנ"ל ברור בבוזבת הראב"ד ז"ל ומבא זה מתורץ כל מה שהרבה עליו הכ"מ לתמוה יע"ש וגם לשון הגם בלן שמשיק מי שבעשה אב הטומאה ילא כלי חרס וכו' יע"ש ומשמע כדברי הר"מי והראב"ד דמי שיכול להיות אב הטומאה הגם שהוא עתה ראשון לטומאה חייב על ביאת מקדש ודוק ולא בעהרה בקדושה :

בעזרת מגיד מראשית אחרית · נשלם ספר בראשית הוא יעזרני לפרש · ספר ואלה שמות :

הרמב"ם ז"ל בפי' ז"ע מהלכות שבת הלכה כ"ה כתב
בד"א בשאר בגדי רצועותיהן והן מקושרין
קשר של תפילין שודאי תפילין הן אבל אם לא
הי' רצועותיהן מקושר אינו נזקק להן עכ"ל. והשיג עליו
הראב"ד שם וכתב דהרמב"ם טעה בזה דאין המנהגא של
הגמרא בצירופין דף כ"ו כך אלא דכ"ע מודים דאין אדם
עורם לעשות קנינא בשין תפילין רק טענת דר"י מנוס
דאסור לעשות קשר של תפילין בשבת וע"כ אדשות לא
יע"ש כי כך כוונתו ובאמת דברי הרמב"ם מרפסין
אינרי לגמרא דאם מסקנא של הגמרא. ומ"ש הרב"י בא"ח
ס"ס ש"ל ומנוס דפוסק כרבא דהוא בתרא וסובר דפליגי
בזה אם עורם אדם לעשות קנינא בשין תפילין יע"ש גם
זה דוחק ואחוד דהרי נראה מלשון הגמרא דקאמר שם
והשתא דתני אבוה דשמואל בר יצחק אלו הן ישנות וכו'
יע"ש דמשמע דרבא לא ידע מהך ברייתא דאבוה דשמואל
וכו' ואלו הוא ידע הוי אדר בי' :

ועוד אני תמה על הרא"ש ז"ל שגם הוא העתיק דברי
רבא ומעצם דמיסקין שמא קנינא הן ואח"כ כתב
הך ברייתא דאבוה דשמואל הכ"ל כאלו הנה אחים לא
יתפרדו וזה אינו אלא עצמו דרבא כ"ת' הך ברייתא
דאבוה דשמואל דלרבא מיירי תרוייהו גם ישנות בלא
קשר אלא בנוכר בו מקום הקשר וכ"ש התוס' בדף כ"ו
ע"ב ד"ה וכי אדם יע"ש ועוד אני תמה על העור א"ח
ס"ס ש"ח הכ"ל שכתב וז"ל אם יש בהם רצועות שנוכר
שהן תפילין והן קשורות שיכול לנוהגן וכו' יע"ש. ודבריו
תמוהין אדא שנראה מסוגר דאדם עורם לעשות קנינא
בשין תפילין והוא נגד הסוגיא הנ"ל כמו שהקשה הראב"ד
על הרמב"ם ועוד לענין מה כתב כן מאחר דאפילו אם
יש בהם רצועות אינו אשלי להכניסן עד שיהי' קשורין
ואי"כ בקילור הי' לו לכתוב דאם מנקשרין בקשר
יציאה יוצ זוג :

ועי"ב לישב כל זה נראה לפע"ד דהנה פתנו התוס' בדף
כ"ז ד"ה מנלן יע"ש וכו' תינוק פחדשות כמי
דאי אפשר לקשור אמאי לא לעורך להחשיב עליהם מנוס
בזמן דתפילין יע"ש דהיינו דמשמע להו מאחר דהמנהגא
דתני תקנה דמחשיב דוקא בגדי מלמן בפתים דמשמע דגבי
אדשים הגם שודאי הוא תפילין כמו בם בהם רצועות
ובפרט למסקנא דאין אדם עורם לעשות קנינא בשין
תפילין אפילו הכי אינו לריך להחשיב וע"כ מקשה התוס'
ענינא מאי יע"ש בתירוצים שהוא דוחק אבל דעת הראב"ד
ז"ל בהשגות שם נראה באמת שחייב להחשיב אפילו בגדי
אדשות שכך כתב. ותפילין שאינו מקושרין מחשיב עליהם
שלא בשבת הגזירה וכו' יע"ש והא דלא תני תקנתא
דמחשיב עליהן בגדי אדשות נראה לפע"ד דראב"ד סובר
דגם בלא שתפילין שמא רק הקילה לבד מודה לרבנן"ס
דים שמא קנינא לשם רק בים בהם רצועות ג"כ רק שאינן
מקושרין אז לא חיישינן דבלו הני לא עורם אינם לעשות
קנינא בשין תפילין וכן נראה מסמעות דברי הראב"ד
בפ"ב מהלכות איסורי הלכה זיין יע"ש שפסק בגדי תכלת
דדוקא שזורין וגם פסוקים אז מחזיקין לתכלת דבולי אחי
לא חיישינן יע"ש ודו"ק :

ועי"ב לפ"ז לא קשה מידי קושיות התוס' דהרי במשנה
תני שתים אדשות בין תפילין בלא רצועות ובין
עם רצועות רק שאינו מקושרין הכל בכלל בחדשות וע"כ
לא פסיקא לתנא ליתנא דמחשיב עליהם דבלא רצועות
ומחזיקין אותם לקנינא וע"כ אינו לריך להחשיב
אבל עם רצועות מודה המשנה דלריך להחשיב וע"כ
לפ"ז אפשר לישב דברי הטור מאחר שראה נאמנו הרא"ש
שכתב דברי רבא דעורם לעשות קנינא בשין תפילין ואח"כ
הברייתא דאבוה דשמואל וכמו שהקשה לעיל עי"כ ניחא

לי' דשובר הרא"ש דאפילו לאבוה דשמואל דוקא בלא רצועות
הוא דאינו עורם אבל בלא רצועות אינו מחייבין לקנינא וא"ע
בלא רצועות אינו לורך להחשיב עליהם כי הי"ל
דקנינא הוא אבל בלא רצועות אם אינם מקושרות דאיתי
דאינו רשאי להחשיב בשבת דאוקר לעשות קשר בשבת
אבל מ"מ מחזיב הוא להחשיב עליהם כמו שאר כתבי
קודש ודבריו נכונים ודו"ק היטב כי קראתי. והא דאינו
מצילין בעגלה ברחה דשובר הטור דעגלה פוסל לגבי
תפילין וכו' ח"ם כאן דאי אפשר לו שפוסק כתירץ הסמ"ג
של הגמרא יע"ש דהרי מבואר בסימן ס"ג שפוסק דלא
כר"י דעגלה לא מוקי קשירה וא"ש כאן גבי תפילין
דודאי עתיד להתיר עגלה וכמו שכתבו התוס' כאן לפי
שבת ר"ה גם ר' יהודה מודה בזה יע"ש אבל דעת
הראב"ד בהלכות איסורי ס' הכ"ל נראה שפוסק כר"י יע"ש
וע"כ הנהתי על הרב"י בא"ח ס' יעון ס"ז שנראה מדברי
דב"ע פוסק הלא כר"י אחרי. לא הבינו שם שום דיעה
דיפסוק כר"י ואולי שובר דהראב"ד אגב שיטפא נקט
כאן כב"י ובאמת פוסק כתירץ הראשון כר"ח דעגלה
פסולה גבי תפילין ודוק בכל זה :

אבל שיעת הרמב"ם ז"ל נראה לפע"ד דוה אחרת
בכל זה דהי' קשה קושי' הכ"ל דאמאי לא תבא
במשנה דמחשיב על אדשות כהוסיות התוס' הכ"ל ועוד
אמאי תבא במשנה אדשות פעור וב"י בברייתא אומר
אסור יע"ש ובאמת התוס' י"ע שם עמדו בזה וכתבו
דפעור אל המשנה פירושו אסור והוא דוחק :

ע"ב נראה דהנה כבר הקשה התוס' י"ע על הרמב"ם
שפוסק דשבת אלו תפילין וא"כ ל"ל שמה מבואר
להכניסן בשבת מקום דהוא הכשיר וא"כ אמאי פסק
דוקא זוג דלא כר"ג יע"ש וכתב המג"א בסוף סימן
ס"ל הכ"ל בתרץ בשם המהרש"ל ע"פ דברי הר"ן בחפילו
הוא הכשיר אינו אשלי יותר ונבחול אבל ביותר ונזה לא
הוי הכשיר והיינו כרבא בתרץ כן בים פרק יע"ש.
והיינו שפוסק כדברי רבא הכ"ל בלבי דבריו יהי' קשה
משנה דעירובין וגם הקשה מנשה דברכות דכשים ועבדים
וקטנים פטורין מן התפילין אינא דהלכתא ישוין היינו
בדברי התוס' דף כ"ו ע"ב ד"ה לא ס"ד ותבין דסובר
הרמב"ם דרבא שבאמן אחומר ומקשה וכי ערח אדם
לעשות קנינא בשין תפילין ודאי ידע ג"כ הברייתא דאבוה
דשמואל מנהגא הגמרא לקנין רק הברייתא לקמן אי על
פלוגתתא דר"מ ור"י דברייתא וע"כ אומר שפיר דאדשות
מיקרי אלו מקושרות וע"כ אומר ר' יהודה בברייתא
להבינן דאם יבא בני קשירה אי אפשר גם הוא מנא
מאחר דר"י סובר שבת זמן תפילין ע"ב אינו מוחר אלא
כבוא דמלוחו זה ברור :

ועי"ב ודאי עוד יותר נראה דר"י וב"מ דברייתא סובר
כ"ע שבת זמן תפילין וכ"ע לא ערח אינם לעשות
קנינא בשין תפילין ועצמו דר"י מנוס דאסור לעשות
ענינא בשבת הו דענינא פסול בתפילין יע"ש אבל אם
משנה סובר שבת אלו זמן תפילין ואא דאיתיה רק זוג זוג
ומנוס דרבא. דאינו מוחר יותר כ"כ בם ונבחול וע"כ יש
לומר בחדשות שעצמו המנוס דאדם עורם לעשות קנינא
תפילין וע"כ אמר שפיר במשנה רק פעור והיינו אינו
נזקק לו שיהי' מחויב להבינן מאחר דים להבתפק בקנינא
אין בהם מנוס בזוגן אבל אם בלה להבינן מוהר מאחר
שהוא בשין תפשיו דע"פ לא פקע מיני' בם תבשיו
מאחר שמרחיקו בתפילין הגם שאפשר שהוא קנינא ע"פ
לא הני במשנה רק פעור אבל לא אסור וכן כמו לא תני
דמחשיב עליהם מאחר דים לאוש לקנינא לא הערימו
חכמים להחשיב אבל בברייתא דר"מ ור"י לא חסו לקנינא
בלאוש מחויב להחשיב וכדברי הראב"ד והמעיין ברמב"ם
ילקה

יראה בהדיא שכתב שאינו מזקק להן והייט כמ"ש שפוסק כסתם מתניתין וכדברי רבא וקובר דהא דאמרו בגמרא והשתא דתני ר' אבוה דשמואל וכו' קאי לתרץ ר"מ ור"י דברייתא ולא סתם משנה מכח הכרחים שכתבתי ודברי הרמב"ם נכונים ברורים בסוגיא ומוכרחים כל"ל נכון וברור לאמיתה אל תורה :

ואתא שפיר מי דברי הרא"ש הכ"ל שהוא בשיעת הרמב"ם ממש רק שסוברים הרא"ש והרמב"ם דלא בשיעת התוס' ד"ה קמיע הם רק לרבא אי נאו דאשא דקמיע הי' מוהר להביאן הנס אם הי' בלא רלוונות אם הי' לו שם איזה דבר לכתוב עליהן ולהביאן רק מאחר שיש לאוש נקמיע אין לו להביא אבל א"כ יש הקשר עליהן אבל הברייתא דקתני דאם המה בלא רלוונות גם ר"מ מודה דאין להביאן א"כ מוכרח דאין פלוגתא אל ר"מ ור"י שמא קמיע דאל"כ אפילו בלא רלוונות הי' כ"מ נמחיבן להביאן ונאחר דאינו חושש לקמיע וב"כ מודה הברייתא דלא כרבא אבל גם לרבא אינבא דמשנה אינו חייב להביאן אלא א"כ קשורות דאז אין לאוש לקמיע וב"כ לפ"ז דברי הרמב"ם והרא"ש מבוארים היטב בלי שום גימגום כמ"ש ודוק היטב . אבל הטור דעת אחרת עמו בשיעת אביו הרא"ש ז"ל וכמ"ש לעיל אז אולי בירר דרך בעצמו ודלא כדעת אביו ז"ל ודו"ק היטב בכל זה כי ת"ל מקום הניחו לי מן השנים להתגדר בזה : בגא בתרא ד"ף קמ"ט ע"א . ס"מ שהודה מהו הכה דעת הרמב"ם ז"ל לחלק בין הודה שיש מלה אלא גא מהכי כהאי דקהדרין דהוי קרא לי' עבדרא דשכיב אדיבראא מסוס דמסוה עלמו עבד לוה לאיש מלה אבל בפקדון מקופק הגמרא אי מהכי יע"ש הם תו"ש הקשו עליו דאדרבא אפכא אסתברא יע"ש ולי נראה פשוט דדברי הרמב"ם נכונים המה דהרי ודאי אי אמר תנו מהכי גבי מלוה וכן מבואר בהדיא ברמב"ם בהלכות זכי' והוא לקמן בגמרא מבוארת דף קנ"ד ע"ז יע"ש וב"כ גבי מלוה דמסוי א"ע לעבד וב"כ אמריכן אי קושטא אתמר הוי לו כומר תנו מיד כי היכי דלא להוי עבד לוה וב"כ אמריכן שלא להשביע אמר כן אבל גבי פקדון דלא מסוה א"ע עבד הגם דלא אמר תנו אין לנו לומר שלא להשביע אמר דאין לו כ"מ אזה כלל אם יתנו לו מיד אז לאו נכ"ל נכון :

ועוד ז"ל דדברי הרמב"ם קאי על האי דהוה קרי לי' עבדרא דשכיב אדיבראא הרי דמחזיקים אותו לעשור גדול וב"כ אי אמר דלוה בפלוני ופלוני דלפי דבריו מסה א"ע עבד והרי אכן סהדי שאפילו בלא מצות הכ"ל היו עשיר ע"כ אמריכן שפיר דלענין מהה"י לו לגות מאחריה ולעשות עבד לו מאחר שאין לריך לו כלל לנוצות דהרי היו די לו ונשנו ע"כ אמריכן שפיר שלא עשה כן רק שלא להשביע ועיין בנמוקי יוסף שגם הוא נפרש בתחילה כך יע"ש וגם אי כיונת שאין לאחוק כמסקנת הנמוקי יוסף :

וי"ל דסברת הרמב"ם דמה לו לגות בפני רבים שחייב לפלוני יאמר לבניו בודאי יקיימו את דבריו וב"כ גבי מלוה דאם בחנות חייב לפלוני יש לו גנאי דמבזה א"ע עבד לוה ע"כ אי הי' חייב בחנות ודאי לא הי' מלוה רק את בניו ולא לפרסם את גנותו וב"כ אמריכן שלא להשביע אמר כן אבל גבי פקדון אין לו גנאי כלל וב"כ אין לו שום דופי אם מלוה בפני רבים וב"כ אמריכן

שקושטא קאמר כל"ל ברור בכוונת הרמב"ם :

ומזה שהקשו התו"ש הלא גבי איסור גיורא לא שייך שלא להשביע לא אבין כלל דבריהם דמה בכך הרי סברת הרמב"ם הוא דבע"פ הודאה דהשתא אינו מחייב ליתן לי לאו שבחנות חייב לו הפקדון שמודה יע"ש ודוק וב"כ פשוט שפיר מאיסור גיורא דהרי שם הי'

סברא יותר לומר דאינו חייב לברר' ר' מרי רק מחמת שהוא בכן . וע"כ רולה שיזכה בו הוא ולא רבא ואפילו הכי מהכי הודאה שלו דאמריכן דילמא בחמת היו מצות של ר' מרי לו פ"א הקניהו לו בקנין גמור דמהכי אפילו לגבי דידי' וכמ"ש הרשב"ם גבי פקדון יע"ש וא"כ במכ"ש שיהכי לענין סברא שמא שלא להשביע אמר וע"כ דברי הר"שב"ם נכונים מאוד ולא קשה עליו קושיות התרים ז"ל ודוק . ומ"ש המהרש"א על דברי תו"ש שבחבו אפילו אינו מחזקים בו שאינו חייב יע"ש דמשמע דאם אינו מוחזק ודאי מהכי וקשה דהרי' שייך שלא להשביע יע"ש שדחק בתרולו ולפב"ד נראה דלא קשה מידי דהתו"ש מירי בבוודאי דלא שייך להשביע אמר כן בגון שאמר בב"ד כמבוארבא"מ שיגון פ"א שביף ב"שביע"ש עוד איכא בוודאי עוכא יע"ש :

וגם מ"ש המהרש"א לקמן בתו"ש בעוד י"מ דמיירי במוחזקים בו שהפקדון אינו של מי שהודה לו יע"ש הוא דוחק ונאוד :

ועי"כ נראה לפב"ד דסברת הים מפורשים דלא שייך טענת שלא להשביע אלא היכי שהכותן מוחזק בו דאז י"ל דבטוח הוא שבניו לא יתנו לו מיד וע"כ אמר כן שלא להשביע אבל היכי שהפקדון ביד אחרים אינו אומר שלא להשביע דהרי מתירא שמא יתן לו הנפקד מיד ומכ"ש אי אמר כן בפני הנפקד וע"כ מבני' כי אי מהכי אמרה לזכות בו אי דילמא מאחר דבאמת הוא של הכותן אין המקבל יכול לקנות באמירה בעלמא בגיהודאה בכ"ל פשוט :

שם בתו"ש בשם הריב"ם כתבו דהא דקתני דאם הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה אם רוח חכמים ניחה היינו אינו מוכח דלהיפוך אם לא החזיר אין רוח חכ"ה והקשו התו"ש דהרי גבי דברים אמרו בהדי' דאם לא קיים דיבורו אין רחכ"ה יע"ש :

ודברים תמוהים הם דאדרבא מסה ראי' להיפוך דהרי כתבו בגמרא שם טעם ומשום דכתיב אין לדק שיהיו הן שלך לדק יע"ש א"כ מבואר דמתניתין דשביעית דילכא טעמא בי' לא בהיפוך דאם לא החזיר וזו נראה לי דעת הרמב"ם שלא כתב הך דאם הורתן ולידתן שלא בקדושה דאם החזיר אין רחכ"ה והיינו שמפרש כפירוש הריב"ם שאינו חייב רק זאת שהשמיע ג"כ הך :

ועי"כ נראה לפב"ד דהרמב"ם סובר דטעמא דאין רוח חכ"ה משום שמא יקנו שהמה בלים גמורים ויבא אז יחלון אחר לאשתו שלבני זה לפי חד מ"ד דאם דכל קרבה אסור להם ביבמות דף ל"ז ע"ב אבל לפמ"ש הרמב"ם ב"פ י"ד מהלכות אסורי ביאה הלכה י"ב מותרים הגרים לישא את אשתו שלאחר מיתה של אחיו אם הנה מן האב אז מן האב ומן האם יע"ש וא"כ הו כיבא גזירה זו וע"כ לריך לתרץ סתירה שלא בריתא דקתני אין רוח חכמים מוחה היינו פירושו שאין מחזיקים לו עובה עבור זה והא דקתני במשנה דשביעית רוח חכ"ה פירושו שאין חכמים מתרעמין עליו אבל ב"כ אין מחזיקים לו טובה וא"כ המשנה ובריתא חדא גוונא הכי רק בגילות שוטות וע"כ דברי הרמב"ם נכונים קו גילתא דשביעית ומילא הוא כך שהבריה ביד הנה לעשות מה שילה כל"ל נכון ודוק היטב :

בגמרא דשבת (דף ק"ד ע"ב) אמרו רבנן לריב"ל אתו דדקי בני מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא אתמר כוותייהו אי' בי אלף ביבה גומל דלים ח"ל וי"ו זה שנו של הקב"ה כו' יע"ש :

ודנה לפנין דברי חז"ל פה רבותי' יש בדברים אלו עד שהתלינו אתלינו בימי יהושע לא אתמר כוותיהו

בוקעיהו נראה לפרש הדברים על כמה דרכים דרך אחד
נ"פ מה דאמרו בריש חולין דר"פ ב"י לא רלה להטות
משום אדם וכתן עצה לדברי משום דישראל קדושים
הם יש שים בו ואינו רולה ליתן וכו' יע"ש וכתב המהרש"א
דע"כ נקרא קדוש כי סובר שאין אדם רשאי ליהנות
ממנו מאחר שישראל קדושים הם והוי כמו ההקדש מן
ההקדש יע"ש והכה מלינו שיהושע החרים שלא יהנה שום
אדם מביזום ירחו הטעם דמשום שנכנסה בשבת ונצר
יהושע דשבת קודש וע"כ גם מה שנכנס בשבת הוי
קודש וכן פ"רשי והכה באמת אמרו חז"ל דאין מעשה
שבת קודש דכתיב ושמרתם את השבת כי קודש הוא
הוא קודש ואין מעשי קודש והכי קי"ל אליבא דהלכתא
דמעשה בשבת רק מדרבנן אסור כמבואר בא"ח סימן שי"ח
יע"ש רק יהושע היו סובר כאידך ע"ד בתוספות פי אמו
כערות דמעשה שבת קודש ומדאורייתא והכה ת"ח נקרא
שבת כמבואר כמה פעמים בזוהר הקדוש דרשב"י קרי
לי' חברי' שבת יע"ש וע"כ לפי פסק של יהושע שהחרים
לגבל להנות מיריחו ואחר שנכנסה בשבת דמעשה שבת
קודש א"כ אין ת"ח לריך ליתן גם לדקה כי ג"כ נקרא
שבת ומעשיו קודש ואין להנות ממנו כדברי מהרש"א
דלעיל :

והנה הכך דרדקי דרשי הכי אלף ביכה דהיינו שילמוד
תורה ואפילו הכי גומל דלים שיתן לדקה ולא
הוי ככהנה מהקדש כי אין מעשה קודש כמו דקי"ל אליבא
דשלהתא ככ"ל וע"כ אמרו שפיר דאפילו בימי יהושע בן
נון לא איתמר מתייהו דהרי יהושע הי' סובר דמעשה
שבת קודש ודוק :

ועפ"ז אפשר לפרש דברי אמרי נועם בישעי' קאפיעוול ס"ה
כה אמר ה' שמרו משפט ועשו לדקה כי
קרובה ישועתי לבוא ולדקתי להגלות אשרי אנוש יעשה
זאת ובן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו שומר ידו
מעשות כל רע . הכה אמרו רז"ל גדולה לדקה שמקרבת
את הגאולה שנא' ועשו לדקה כי קרובה ישועתי לבוא וכי'
והקשה המהרש"א דהוי למימר גדולה לדקה ומשפט
שמקרבת את הגאולה דהרי כתיב שמרו משפט ועשו
לדקה יע"ש אבל לפ"ז יש לומר דודאי עיקר קרבת
הגאולה הוא בשביל לדקה לבד רק דהי' אפשר לומר
דדוקא היכי דאינו ת"ח הוא דאחשב מלות לדקה לאמר
אבל היכי דהוא ת"ח ואחר שאז נקרא קודש א"כ לדקה
שעושה נחשב לעבירה דהרי גורם להנות מן הקדש
בכ"ל וע"כ אמר הכניא שמרו ומשפט וכמ"ש חז"ל ושמרתם
זו משפט וע"כ פירושו שמרו ומשפט היינו שהלמוד התורה
שנקראת משפט שמשמר' ונותנת לאדם הטעם איך להתנהג
בין אדם למקום ובין אדם לחבירו וע"כ נקראת ומשפט
ולעצ"כ שתעסקו בתורה ותהיו ת"ח אפילו הכי תעשו
לדקה ובזכות זה קרובה ישועתי לבוא והיינו כי ידעת
לדקה מורה שלאחרו נקראים בנים למקום וע"כ מלות
לדקה כדאי לבדה לקרב הגאולה כי מיבת אב אינו
לעולם מצוה ומצרים הכתוב נופח אשרי אנוש יעשה זאת
אפילו הוא רק במדרגת אנוש שהוא מדרגה פחותה אנוש
הוא אבל"כ אם עושה לדקה אשרי לו שמקרבת את
הגאולה אבל אפילו בן אדם יחזיק בה ר"ל מי שהוא
במדרגת אדם שהוא מדרגה גדולה וכמ"ש רז"ל אתם
קרואים אדם וכי' ודרשו רז"ל זאת התורה אדם כי יומות
באוהל אין התורה מתקיים אבל במי שמגיע עצמו עליו
וע"ב ת"ח שעוסק בתורה נקרא אדם שנאמר זאת התורה
וגו' מי שמיקק בתורה נקרא אדם וכן דרשו אשר יעשה
אדם והי' בשם יע"ש הו' ובן אדם אפילו ת"ח שנקרא
אדם יחזיק בה ר"ל יחזיק במלות לדקה ומקרבת את
הגאולה אין שומר תאמר אבל ב' הקב"ה קונה לו שכר על

מלות לדקה ומשום שאע"פ שעוסק בתורה ע"מ אינו
נקרא בשם שבת וע"כ אין מעשיו קדושים ומותר ליתן
לדקה וע"כ אמר הכניא דזה אינו אלא שומר שבת
ומחללו ור"ל כמו אלו שומר שבת ומחללו כן הוא מי שעוסק
ידו מעשות ידו מעשות כל רע ר"ל הת"ח זה שעוסק
במילי דאמנה הוא קודש כמו שבת שהוא קדש שאסור
לעשות בו מלאכה ואפילו הכי לדקה שלו מקרבת את
הגאולה כי אע"פ שהוא קודש אין מעשיו קודש ומותר
ליתן לדקה והכוח בדבר כחשב לו לקרב הגאולה והוא כאן
ואפשר עזה ג"כ כחכמת הפקוק בפ' ואתחנן ולדקה תהיה
לנו כי כשומר לעשות את כל המלוה וגו' ר"ל בכדי שלא
תטעה לומר מאחר שכלמוד התורה לשמור ולעשות אלי
אלו כמו שבת קודש ע"כ אסור לעשות לדקה דהוי כמועל
בהקדש ע"ז אמר לנו מעה בתורה ולדקה תהי' לנו ר"ל
אדרבא נקבל שכר על מלות לדקה ביותר אם נשמור
לעשות את כל המלוה :

עוד אפשר לפרש דברי הגמרא דלעיל ע"פ מה דאמרו
בע"ז שאומר משה לישראל בני כפויי טובה אתם
הש"ית אומר מי יתן והי' לבבם זה כל הימים לירא אותי
הי' לכם לומר מן אתה ולא מהן לכם לב לדעת ובי עד
היום הזה אמר רבא ש"מ לא קאים איכא על דעתי'
דרבי"עד אדבריה שכין והקשה התוס' שם א"כ למה הקפיד
משה עליהם ואחר שגם הוא לא קס על דברי הש"ית
עד מי שנה :

ולפע"ד נראה להבין פשעי הכתובים בסוף כי תבוא
ויקרא משה אל כל ישראל ואמר אליהם
יע"ש שכל הכתובים שם מתוסרי הבנה מה הדם להם
משה יותר מאנה שידעו מקודם ומה תוכחת מוסר הי' בזה
אחר התוכחה שאומר להם שם ל"ח קללות תראה לפע"ד
דיש לומר כמה לא בקשו ישראל מהקב"ה לב עיהור כשאומר
מי יתן והי' לבבם זה כל הימים ומה חכמה יש בזה לומר
דלא קאים על דעת רבו עד אדבריה שנה :

ונראה דטעם שלהם הי' משום דאמר רז"ל בשבת פ'
ר"ע ויעמדו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם
ההר כגיגית ואמר רבא מכאן מודעה רבה לאוריית . ע"כ
נראה דזו הטעם שלא בקשו לב עיהור והשי"ת משום
דסברו הרי יש לנו טענה חזק ע"כ אם כעבור על
ד"ת אין כאן עונש ובאמת זה אינו פע"ש בזה המשכה
לעולם בספר פרשת דרכים ומאחר דקי"ל כשמואל דדינא
דמלכותא דינא אין כאן טענת חופש הגם שכתב מהרי"ק
דלא שייך דינא דמלכותא אלא בעולם שמשום גזרותיו אבל
כאן מאחר שכתן התורה ליפרשל לבד ולא לעבו"ם אין
כאן דינא דמלכותא מ"מ הרי הש"ית חלק הטבו"ם לשבעים
שרים ואותנו לקח לחלקו ולגורלו וע"כ שפיר השוה גזירותיו
לעמו ישראל :

ועפ"ז אפשר לתרץ ג"כ קושיות התוס' נדים ע"ז
שאמרו דלעתיד יבוא הש"ית במשפט עם
עכו"ם למה לא קבלו התורה וישיבו כלום כתית עליהם
הר כגיגית כשם שכפית על ישראל והקשו התוס' דומה
אחני זאת דמש הי' כפה עליהם ההר הי' לעבו"ם ג"כ
טענת אונס שיש לישראל כדברי רבא יע"ש עיי שדחקו
לתרץ אבל ע"פ מ"ש יבוא על פכון דמחמת שכפה רק
על ישראל יש טענת אונס ולכן פי' משום דינא דמלכותא
ומשום דלא השוה גזרותיו אבל העכו"ם כלום כפות עליהם
הרי בשם שכפה על ישראל ולא"כ אם הי' כופה על כל
העכו"ם ג"כ אז טענת אונס דפרי הפוה גזרותיו ובדברי
מהרי"ק ז"ל ומחזקן קושיות התוס' הק לפמ"ש לפי מה
שכתבתי ליבא באות טענת אונס משום דהש"ית בחר
לחלקו הק ישראל לבדם ושפיר הפוה גזרותיו לישראל שלו

ובין

ושייך דינא דמלכותא ועפ"ז אפשר לפרש מדרש חמות ירח ד' בני ונוך ועם שונים אל תתערב עם המורים הלכה מתוך עסקיות:

ונראה ע"פ דהקשה הגמרא על שמואל דקובר דינא דמלכותא דינא מעשה דתרומות כידרין כמוכסין ולהרגי' ובלבד שיבטל בלבו ותרלו בעומד מלחיו לו בעומד שאין קפדה יש"ש בסוף ב"ק וא"כ אם לומד אדם המעשה דתרומות לבד בלא גמרא יכול לעשות ולסבור דלא כשמואל דדינא דמלכותא לאו דינא אבל אם ילמוד הגמרא יבא התירן דעיירי בעומד המלחיו אבל דינא דמלכותא דינא וזו דברי סלמה ע"ס יראה ד' בני ושייכו סגא תעבור על דברי תורה שאין לך עבירה אומה והעשה ומלך שא"כ פריך לירא ומגזרת המלך בשר ודם שלא לעבור על דבריו כי דינא דמלכותא דינא ומב"ש דינא של מע"ה הקב"ה שדינו דין ורק שבל תערב עם שונים שלא תורה הלכה מעשיות שאם תלמוד מעשה דתרומות בלא גמרא תוכל לעשות דדינא דמלכותא לאו דינא ע"כ אמי אמר לך שתלמוד גמרא ואז תדע שדינא דמלכותא דינא ולריך אתה לירא ומהש"ת:

הנה מ"ש לעיל שהש"ת נעל את ישראל להלקו ולגורלו ועבו"ס כתן לשרים שיהי' מתנהגים ע"פ העבע אבל ישראל כל הנהגתם חון לדרך הטבע - רחשונים בומה שעשה הש"ת לנו ניסים ונפלאות בהוליאנו מעלרים והש"ת בכבודו ובעלמו הולך אותנו מעם כדכתיב ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה וע"כ לפ"ז שפיר התרעם מעה על ישראל ואמר לנם הנא הש"ת אמר לכם מי יתן והי' לבבם זה כל הימים ליראה אותי והי' לכם לטובה תן אתה ואז לא הי' לירא מן הקלות כי הייתם כיבם לדיקים רק ע"כ מה שלא בקשתם על לב עהור ומבי שהייתם סוברים כרבא שים לכם עצבת אומה מחמת שבפה עליכם הה' ע"ל הוכיחן מעה אדם יעלה על דעתכם לעשון עצבת אומה הלא דינא דמלכותא דינא ותו תאמרו כדברי מהרי"ק דדינא דמלכותא דינא רק בנולך המעשה גזרותיו ע"כ אמר להם מעה דזה לא שייך אלליכם ומ"כ קרא כל ישראל ואמר אדם יש לכם לעשון עצבת אומה הלא אתם ראיתם את כל אשר עשה ה' לעיניכם בארץ מצרים וכו' והמעשות הגדולות אשר ראו עיכם אותות ומופתים והכל חון לטבע ולא כהנהגת האומות העולם שהמה מתנהגים בטבע וא"כ אדם לכם לומר שאתם שונים עם העכו"ם הרי מוכח מזה בבירור שהש"ת בחר לחלקו רק את ישראל לבד ואומות עולם כתן לשרים ואע"פכ לא כתן לכם הי' לב לדעת ועיניים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה ר"ל שלא תביטו מכל הנסים שלו שהש"ת מנהיגיכי לבד ולא כמו שאר האומות ולא די בזה בלבד אלא ואילך אתכם בנדבר אבעים שלא ולא בגו שלמותיכם ונעלך לא בלתה ועל רגלך וכו' לעתן תדעו כי אני ה' אלוקיכם ר"ל אם לא הי' די לכם בנסים שנעשו במצרים שתבירו ועזה שהנהגתכם והש"ת בעלמו ע"פ הי' לכם לידע עד שבייתם מי שאם בנדבר וגידלתם בניסים כל אורך הזמן כזו וא"כ יש לכם לידע שאין לכם עצבת אומה וע"כ ודאי גדלה תעי' עליכם לעשה לא תאמרו הן אתה אלא ע"כ שאין בל הנסים פחדים אלליכם לכבוש וע"כ שפיר אמר להם מעה בני כפוי עובה שהש"ת אמר לכם מי יתן והי' לבבם זה כל הימים ליראה אותי ואתם לא אמרתם עד הנה תן אתה ומזה מזה שכל הנסים אינם נהפכין אלליכם לכבוש וע"כ סבורין שיש לכם עצבת אומה כדלעיל ועכ"ל שפיר קראם מעה כפוי עובה ושפיר הוכיחן על זה הנם שלא קם חיים על דעתי' דרבו עד אדבעים שכן מ"מ אמר תוכחה זו מחמת שידע ברוח קדשו שע"כ לא אעבו ישראל אתן אתה מחמת שהי'

סבורים שיש להם עצבת אומה וכפני עובה בכל הנסים שנעשה להם ודעתם הי' לפרוק עול התורה ומצוותיהם וע"כ לאחר שסידר להם כ"ח קללות הוכיחן ע"ז שאין הדבר כמו שהמה סוברים ויש דין עונש עליהם אם יעבדו ח"ו על התורה ומצוותיה מתורן קושיות הכ"ל:

ועפ"ז כלה לפני"ד דהייבו עבמה שלום הש"ת לעשות שמיעה בא"י כי מוכח זה הי' מוכיח שהש"ת מסגית על אדן ישראל ולא ע"י שליח כמאמר הכתוב אדון אשר עיני ה' אלקיך דורש אותה כי בשנה השמית לוה ה' הברכה ועשת התביאה כשנה שניה א"כ מוכח כי אבן ה' עמו יעקב חבל נחלתו וע"כ מסגיח עליהם הקבה פרעות אין לדרך הטבע ומוכח זה ידעו כל ישראל שאין עצבת אומה לכם כי דינא דמלכותא דינא כי שפיר מעשה גזרותיו מאחר שהוא בעלמו כביכול מסגית רק על ישראל לבד:

ולפ"ז יש להבין מה דכתיב בהר סיני אבל שמיעה ותרלו בת"כ והובא ברש"י בחומש - אבל כפי דבריו יבוא על כוון כי מחמת הר סיני שכפה עליהם הר כגיגית ויעלו על דעתם שיש להם עבמות אומה ע"כ כדי לאפוקי מדיעה זו לוה הש"ת לעשות שמיעה שמה שיש תזרע השדה זו אחר זו ואעפ"כ ואקפת את תבואתה מה שהוא חון לדרך הטבע ולא די בזו אבל בשנה השמית הי' ברכה על ג' שנים מוכח זה מוכח שהקב"ה בעלמו מסגיח על ישראל עמו ואין להם עצבות אומה:

ועפ"ז אפשר להבין דברי הגמרא בבהדרין דף כ"ז אמר הלי כהוקי לר"א אלוקיכם בגאן הוא דאמר ליחזקאל ושבבת על לדך וכו' מדהבי אתה הלי תלמודא ואמר רבי מ"ע דשביעתא א"ל הסתא אמינא לבו מילתא דשוי לתרווייהו אמר הקב"ה זרעו שית ותשמיטו שבע כדי שתדעו שהאדון שלי והמה לא עשו כן אלא חטאו וגלו וכו' יע"ש ובגמרא דלאחורה שאלת המין הנא תמוה וכי לא ידע שיתא דקרא שהש"ת לוה ליחזקאל לשבב על לדו כדי לבבר על עונות בני ישראל ואם להמין לא הי' ניחא שיחזקאל יסבול עונות כל ישראל א"כ מה תירן לו וע"כ דהמין הי' סובר דאין ליחזקאל כוח בגון בזה שעברו על התורה דהרי יש להם עצבת אומה והקרא מוכיח כך שהרי לא הזכיר רק עון ס"מ מזה שאין עונש רק על זה לבד שברש אומה ישראל עצבת אומה לומר להם הש"ת א"כ לא לכם המנוחה ליבב בארלי ואחר שאתם בוגרים מלוחי וכמ"ש הרבב"ח ז"ל וע"כ אתה התלמוד להסביר קושיות המין רבי מ"ע דשביעתא ר"ל מ"ע לא הזכיר הכתוב שום חטא ועון לגרש את ישראל מארלו רק חטא שביעית וי"ז הביב ר' אבות הסתא אמינא לבו מילתא דשוי לתרווייהו והייבו כי בחמת ישראל כתחייבו עונש על כל עבירות כי לא שייך עצבת אומה כי דינא דמלכותא הוא והוי מעשה גזרותיו ואחר שהש"ת מסגיח בעלמו על עמו ישראל אין לבל הסגאה ביבר בארץ ומשמיעת ארץ והייבו שאמר הש"ת תזרעו שש והשמיעו בשביעית בכדי שידעו שארץ שלו הקב"ה כי מכח שיזרעו שמה שנים רלופים זה אחר ואעפ"כ הי' ברכה בשנה השישית תדעו שהש"ת בעלמו מסגיח עליכם ותדעו שאין לכם עצבת אומה וחייבים לשמור מלותיו אבל המנהג לא עשו כן דהייבו שלא שמרו השמיעה וע"כ לא הי' הברכה ולא הי' ניכר הסגאת הש"ת על הארץ והי' סבורים שיש להם עצבת אומה וע"כ כדי לעורר און הולך ג"כ יחזקאל לשבוב ע"כ תירן על הכל בכ"ל בכון:

ועפ"ז יבואר כמה פסוקים בפי' כי תבוא עד ועבית ואמרת לרעי אוכל אבי וירד מלחומה. והייבו כי בבר כתבו המפרשים עמם להבאת בכורים ולפע"ד

נראה

נראה ליתן טעם לפסק כי מחמת שרצים ונצי ישראל הי' עובדי אדמה ופסקו כי לא אחת הורגיעה שכחן לבו הפי"ת ה"י כדי לאבול יחדי' ולשבוע ונו"ב רק כדי קיום פנוי לבודת הפי"ת ובזיד הפצר שרצות היוים שבחו רבל ואמרו כחי ועולם ידי עבה לי החיל הזה וסבבו שבל קבלת התורה יש להם טענה אומם וצ"ב כדי להליה נגד בני ישראל דברים אלו בחו בני מקראי ק"ד נאמר כי רצונו אל האדון אבר ה' אלקיך נותן לך נחלה כי כן בחמת הפפי"ת הוא הכיבן אבל ו"ל שתה ויפרה בה ר"ל תעלם על דעתך שהיה אלקיך כירושה שלון לא הבבק בי בחי ועולם ידי עשה לי את החיל ולון אתה כדיך כיון שבח והודי' לפפי"ת על זה כי יש טענת אומם על קבלת התורה ע"כ הבי מלה אותך להליה ונלבב דברים אלו ולקחה ונראבית בל לפי אדמה אשר תביה ונאדלון ר"ל בי"ב רז"ל ברים אדון לפי בתיב ונה לפי בל בבבלו אף ה"י קלם לבשה פירתי' וזו אשר תביא ונאדבך שהוא מיבריס שהוא ונא"י שיומים בנראה כמ"ש שנעשה העיים בבלות וגם ונתרית לתבבל יותר ונשאר ודיבית והבעבר בה לנים אדון אלו ונשים ונשאר ודיבית . אור הקרה אבר ה' אלקיך נותן לך ונרים דפפי"ת בבלנו הוא הבוהן יבא ע"י בלר ע"ב ה' ונשים בפירותי' ונוכח זה יהי' נוכר שאון לך מבבת אומם ומהויב אתה לקיים מבות הבי"ת וע"ב הבן אל בבך מיעים שהיה ע בד אדמה ולא הבותה בביקר הבריבה בביאת אר וע"ב ושות בבבא והלבת אל המקום אשר יבחר ה' כדי לעבוד את הפי"ת ולפפבם בובבך וע"ב אמר הבבוד ובאת אל הבהן אשר יהי' בימים ההם ר"ל שאתה תתלבת בהבא בהיות עוסק בהבלי עולם אבל הבהן שאתה הולך אלבו הוא בימים ההם ר"ל שהוא תיקן ובא בבל הימים שאתה פנות בהם בי הוא מיעוד בם על התורה ועל עבודה לבדת בקודש ע"ב תאמר לו הגדתי היום לה' אלקיך ר"ל היום אני מבין הבם בל היום וע"ב הגדתי היום לה' אלקיך ר"ל ובבבה שמו הגדול עליך אבל לא עלי בי הייתי עוסק בדברי הבלים בשעותים עד הנה רק עתה בחבר אל האדון אבר בבבע ה' לאבותיו לתת לבו ר"ל היום אני מראים קדושת אדון שבאתי לבאן עוסקים שבדרים בי רק את הפי"ת בל היום וע"ב הוא אלהי בחלו היום בבסתי לאדון בי עד הנה לא הייתי רק עובד אדמה ולא תבבתי בלב קדושת אדון ע"ב אם האמר בך ואולה יבל אחבת אמר הבהיב ובקה הבהן הבבא ביידך והביחו לפני מזבח ה' אלקיך ר"ל אם תתחרט על ומעשיך הראשונים אני ובבדך שבקה הבהן הבבא ביידך והביחו לפני מזבח ה' אלקיך ר"ל יבבה שמו הגדול ג"ב עליך ולא במו שבבלתה ח"ע ומהבבל בד הנה רק שיש לבחורה לבהן הגדול הבובד במוקדש לפקפק בדבריו בעה שהולה ומהבבל בחיבו רולה ח"ו לעבוד את הפי"ת יש לו קבת הוכחה לזה ובזה בסיים דבריו בי בחתי אל האדון אשר בשבע לאבותיו ויפרש הבהן את דבריו בי בוונבו שאינו עובד את הפי"ת בי הי' בידר בבבבע אינם ויהיו ע"פ בה שהקשו התו"ם בשבת על דברי רבא דס"ל דיש לבו טענת אומם הבא הדור קבלו בערבות בוחב ותירן הרי בי ירחים הי' שבא יבבים לאדון ע"ב קבלו אז התורה וזו ג"ב הי' אומם יע"ש וע"ב הי' אפשר לדייב בדבריו שאמר אשר בשבע לאבותיו מחמת שא"י בוחזקת היא להם ואבותיהם וע"ב אומם בבור בי הוא היזק להפסידם מה שירושה להם ואבותם בי בבר בתב הפרשת דרבים להקשות על דברי התו"ם אלו בי מבינת הריוה לא הוי אומם וע"ב תירן פמ"ש בי מחמת שהוא ירושה ואבותיו הוי היזק ולא מבינת הריוה יע"ש וע"ב שפיר יש מקום לטענות בדבריו שרולה לפרוק

עול במ"ש וע"ב לתרץ דבריו אלה לריך לבור ומבית ואחרת וכל מקום שבאחר עכי' בהרמת קול וכמו שבוכח מבלבל לב ולועק לבור לבהן אל תהשב בבסרים בי הבבי מוכיח בך שאין בוחתי בבך ח"ו בפרוק עול בי לא מבבי מעלה זו שהיא ירושה מאבותיו דהבה בבר בתב בבסר הבל דדברי התו"ם לודקים אם נאמר דאבריהם בבה ח"י בבבין בומר דהיינו בחזקה וע"ב אומר אם דאם בימה דישראל קודם מתן תורה ה' להם דין בבי בה לא שיך בבין זה בי בברי אינו קומה בחזקה וקיבית התו"ם בעוקימה עומדת ואין לישראל טענת אומם יע"ש :

והנה ידוע ע"ש בספר הבל בהבבעים הי' מהלבים עם יוסף בי יוסף הי' בידר דדין ב"ב יש להם וע"ב אמר עליהם שאוכלים אבר מן החי והבבעים הי' בובדים שדין ישראל יש להם יע"ש :

ועפ"ז אבי מבין דברי מדרש רבה פי' ויבב וז"ל והנה אבהנו מלאים אבומים מתידין אתם להעלים לאבא אמר הי' לעה אבלתהו ומאן בחים לי מסתיבותא דאמר יע"ש והיא מעוה ובראה דיסף הי' בובר שדין ב"ב יש להם ע"ב אמר שאוכלים אבר מן החי רק בחה על יוסף מי הבבים ולתור זה הלא הבבעים הי' רבים והלבה בבבים שדין ישראל יש להם רק בראה דיוסף הוכיח בך מהבינים שוסרה רחל לבאה ובבר בתב הפרשת דרבים דאם בימה דדין ישראל להם בבר בדמו בדושי רחל בבבר שבי עבודה וא"ב בחה על רחל אין מסרה הבינים הלא יש שתי אחיות בי בבר הוא מקודשת רחל ואבן מלבו דבחבב זאת בזבית לרחל בנה שהבבבה לרה לביתה בבבאר בנדרש ובזהר הבדוש וע"ב הבין יוסף מה דעשתה אמו בן מבבה דדין ב"ב יש להם וע"ב שפיר הותר לה לאבול הבינים וזו בוונת המדרש מתידין להעלים דהיינו לאבור אותי בבלים ובומר לאבי חיה רעה אבלתהו רק מאן בחים בהבל אותי מבל שלא אחי' בעבש בדין מילה ב"ר ומון לבאן הרע וע"ב אמר מסתיבותא דאמי ר"ל מבה מה שהתבה אמי ומסרה הבינים לבאה זאת בחים לי להוביה מה שדין ב"ב יש לבו וע"ב לא בבלתי מבל לרה :

והנה העיבר העבשה עם לאה בינב לבן אבל יעבב לא אלה בילה רק רחל בבדה ואם בך הי' לא הי' מבירת יסף בבל בי ודאי הי' מודה יוסף לאחיו הרבים רק מבה מעשה לבן הי' לו רחי' מאמו שדין ב"ב יש לבו בודש מתן תורה וע"ב זו בוונת הפסוק בבבי להוליה ח"ע מן החבד בומר שרולה לפרוק עול מבה שא"י ירושה הוא מאבותיו ע"ב אמר ומבית ואחרת שאין בך בוונתם שאתילו אם יהושה אעפ"ב אין בבן טענת אומם בי קמה בוונת התו"ם דהדור בבלו בערבות מוחב ומה שתרלו שרלים הי' שלא יבבים לאדון זה אינו מיבדי אומם בי הוא מבינת הריוה בי אברהם לא בבה ח"ו בבל בי דינו בודש מ"ת בדין ב"ב הוא ואינו בינה בחזקה ובמו שבתב הרמב"ם בי תאמר מאן מוכח לן דדין ב"ב הי' לבו וע"ז אומר הרי יש בבן רחי' דהרי אחרי אובד אבי ור"ל לבן אחרי גרש לאבי יעבב שיאביד את יוסף בבו והיינו מבה שהחלף את לאה ומבה זה הוכיח יוסף שדין ב"ב יש לבו בדבריל והרי רחינו שירדו אבותיו מלריעה מוכח שיוסף טעד בלדבי שדין אמר על אחיו שאוכלין אבר מן החי וע"ב בעבשו הבינים בירידתם מלרים בשביל מון מבירת יוסף וא"ב מוכח מבל זה שדין ב"ב יש לבו וא"ב אין לבו טענת אומם וע"ב לא תחבוד אותי א"ו בפורק עול רק מה שאמרתי לה' אלקיך היינו מחמת שאתה בהן דבק בעבודת הפי"ת ואני הייתי עד הנה מעובדי אדמה וע"ב הולאתי א"ע מבבלל בחנו לא בבדתי את הפי"ת עד הנה בב"ל :

והנה לפרש דברי הגמרא דלעיל כפרש דברי הגמרא דע"ז בדרך אחר ע"פ מה דאמרו במדרש כי אתם עוברים את הירדן ואני איכו עובר מלמד שהי' מתחבר לפני כל אחד שיבקשו רחמים עליו שימחול לו הש"ת חטא שלו מי מריבה אבל ישראל לא רצו לבקש רחמים עליו ע"ש וכראה דסברת ישראל הי' לפי שאם הי' ככה מה לא"י יבעל ירח דע"ז וא"כ אין כאן סכר ועונש ע"כ לא התפללו עליו כדי שישאר הבחירה בידם והנה הש"ת אמר מי יתן והי' לבבם זה כל הימים לירא אותי והם לא רצו לומר תן אתה הי' ג"כ מעצם זה כדי שישאר בעלי בחירה ויקבלו סכר אבל ואחר שרצו ישראל מה עלתה בידם בחטא העגל ובשאר הדברים שיותר מוכן אדם לחטוא ולקבל א"ו עוכש מה שמוכן לקבל סכר וע"כ אמר שפיר הש"ת בני כפויי טובה אתם שאתם רציתם לחיות בעל בחירה שאינו טוב לכם כי אתם מוכנים לחטא ואני רציתי לעשות לכם טובה כי הייתי יודע שאי אפשר לעמוד כנגד היצר הרע :

והנה עוד אדבעים שכן לא הוכיח אותן כי אפשר סברי שיכולים לעמוד כנגד יצ"ה אבל לאחר אדבעים שכה שעמדו על דעת רבם בזה שעבר עליהם כמה עבירות ולא יכלו לעמוד כנגד יצ"ה ועתה הי' מקום לבטל יצ"ה דע"ז אם הי' מבקשים שלא יעות מעשה במדבר ואעפ"כ לא התפללו עליו ע"כ הוכיחן משה שפיר על זה ומתורץ ג"כ קושית התו"ס כי הרי גם אחר מי' שכה לא בקשו רחמים שלא יעות משה שמעינלא הי' בעוון יצר הרע שלו ע"ז מן העולם ככ"ל ודוק בכל זה מאוד :

והנה אמרו רז"ל עירוכין כ"ב מה דכתיב כחמים ח' ויעשו בני הגולה הסבים מן הסבי סוכות ויסבו בסוכות כי לא בשו מימי ישוע בן נון כן - דאלמלי כנה"ג ביטלו יצ"ה דע"ז והביכה עליהם דבר זה כסוכה והיינו יושע חסר ה"א דפגמו הכתוב בשבועה משה לא ביקש רחמים על יצרא דע"ז דלא הי' לו זכותא דא"י אבל יהושע דהי' לו זכותא דא"י מ"מ לא ביקש רחמים יע"ש - ולפע"ד דהייכו טעמא דפגמו דוקא באות ה"א שבועל ממנו כי ידוע כי על מון ע"ז נחרב בית הראשון וכביכול הסכינה עמנו בגלות והוא כרמזת באות ה"א אחרונה מהשם וכעשה פירוד בין וי"ו לה"א וע"כ הפריד הכתוב אות ה"א מוי"ו בשם יהושע :

והנה מה שיהושע לא ביקש רחמים על יצרא דע"ז הוא ג"כ מעצם זה שיתרבה הסכר ובאמת אמר התנא אל תהי' כעבדים המשמשים את הרב ע"מ לקבל פרס כי לאו ורחו מה עלתה בי' שגרם לבהמ"ק שיחרב וגלתה השכינה מעקיעה - וע"כ הכי דרדקי דרשו הכי אלוף ביכה גמול דלים דהייכו שתלמדו תורה ותעשו לדקה וגמילת חסדים לא בשביל לקבל שכר רק משום יחוד קב"ה ושכינתיה וזו ה"א וי"ו וזו שמו של הקב"ה ביחי' כל העולמות בשביל שמו הגדול ולא בשביל לקבל פרס וע"כ העיבו אשר דברי חז"ל אתו דרדקי אמרו דברים כאלו שאפילו בימי יהושע בן נון לא היתמר כותייהו דהרי יהושע לא רצה לבטל יצרא דע"ז כדי לחרבות השכר ולא כדברי דרדקי הכ"ל שלריך הכל לעשות שלא ע"מ לקבל פרס רק לענין כחת רוח להבורא ית"ש וזה ברור בע"ה :

ועוד יש לפרש בדרך אחר בנבין תחילה מדרש תמוה ע"פ אלקים אל דמי לך - אמו דומים שלאמר ישבו לאחרן דמו זקני בת ליון ואתה יושב ודומם מ' דמי לך והוא תמוה וכראה ע"פ מה דאמרו חז"ל בירש' מדרש דע"כ כעכם לדקי' דבבר על השבועה שנשבע לכבוכדנצר שלא לבלות שתבא אבר מאחרכת חי' ואכל והבם שהתירו לו שבועתו ע"מ הטדר לחברו בשביל טובה שעשה לו אין מתירין אלא בפניו וכבוכדנצר עשה טובה לדקי' שעשה אותו חפצי מצות אסורים והעליך אותו יע"ש וכן דרשו במדרש על פסוק הכ"ל ישבו לאחרן ידמו וכו' שבוכדנצר שלא עבור הזקנים לברך לו התורה בסדר וכיון שהגיעו לפרשת בדרים שאל אותם אם בדר מה תקנה יש והשיבו הסנהדרין יצא אבל חכם ויתיר לו מיד אמר לבוכדנצר ח"כ אתם התיתם השבועה לבדקי' מיד הורידם מכסאם יע"ש שנאמר ישבו לאחרן ידמו זקני בת ליון :

והנה הש"ת בשבע לנו שלא יחליף אותנו ולא יעזביו שנאמר וה' האמירך היום וכמ"ש בגיעין בבי חכה ואמרו רז"ל במדרש בעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול אין מעמידה אלא שתיקה שנאמר ועמדו ולא עמו עוד והייכו שישתוק מלמד סנגורי' על ישראל ויאמר הש"ת אני מדבר בלדקה גדולה עשו עמי ישראל שקבלו את התורה ואני זה הוחזר העולם לתוהו ובוהו יע"ש וא"כ כפ"ז עשיו אמתו בני ישראל להש"ת וא"כ כיון זה אמר הש"ת לנו בשביל עובה זו שלא יחליף אותנו לאומה אחרת א"כ אין לו התרה אלא בפניו ומאחר שאנחנו לא בדע א"ו מהתרה כביכול מוכרח לקיים שבועתו שלא לעזוב אותנו בגלות וזו דברי המדרש אלקים אל דמי לך מלהשגיח עליו ולגאול אותנו מגלותיו ומאחר שנשבעת לנו שלא לעזוב אותנו ושמע אמור דהב"ד של מעלה התירו לך השבועה שלא בפניו ע"כ אומרים שזו התרה אינו כלום דהלא אנו דומים שנאמר יבאו לאחרן ידמו זקני בת ליון וכמ"ש חז"ל על הסנהדרין שהתירו השבועה לבדקי' ומ"מ כשבשו וע"כ ל"ל מעוס שעשו שלא כדין דהמודר בשביל עובה שעשה לו אין מתירין אלא בפניו וא"כ גם אתה הש"ת אל דמי לך מלהשגיח אותנו כי לנו בשבעת בשביל עובה שעשינו לך ואין לו התרה אלא בפניו ע"כ אל דמי לך - הש"ת ירחם עלינו :

ועפ"ז יש לפרש דברי רש"י בחומש פ' יתרו - לשמבר הי' משה מתכבד ביתרו שנאמר וישב אל יתר חתנו ועכשיו הי' יתרו מתכבד עם משה אני חותן הולך - והוא תמיה לכאורה מה הוכחה הוא זאת משום שנאמר ויאמר משה אל יתר חתנו הלא מוכרח לכתוב ויאמר משה להודיע בקיים השבועה שנשבע לו שאינו זז מביתו בלא רשותו וכמו שדרשו חז"ל ואי משום שהי' קשה לחז"ל על תיבת חותנו דמיתר זה אינו דא"כ לא הוי ידעינן מאן הוא דהרי התורה לא קראו עד עתה בשם יתר יע"ש אבל לפי זה הכי פירושו דהרי דרשו חז"ל בנדרים שם לך שוב למדין במדין כדרת במדין התר לך כדרך ואמרו הטעם משום דיתרו עשה עובה למשה שנתן לו בתו לאשה וכן הוא בהדיא בש"ע בי"ד סימן רכ"ח יע"ש והנה באמת שידוך כזה שעשה יתרו הי' לעובה ליתרו ולא למשה שהי' זכי' שיהי' לו משה לחתן רק קודם שנתגדל משה והי' גר בארץ נכרי' ולא הי' ביכר ומעלת משה הי' כראה עובה למשה וזו לשעבר הי' משה מתכבד עם יתרו דעשה יתרו עובה למשה והוכיח זאת דהרי כתיב וישב משה אל יתר חותנו כדי להתיר הכבד בפניו והייכו דוקא לפי שעשה לו עובה דאל"כ מתירין אפילו שלא בפניו ודו"ק :

והנה התוס' הקשו דהדור קבלו בברכות מואב ותרלו דגם שהי' אנוסים דהי' ירחים שלא יכניסם לאחרן ובאמת לא הבנתי דבריהם דהא הש"ת הוליא אותנו על תנאי זה כדי ליתן לנו התורה כמ"ש הכתוב בהוליאך העם ממצרים תעבדון את אלהים על הר הזה וכתי' לכן אומר לבני ישראל וכו' ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וגו' והרי בברכות מואב קבלו התורה בלא ובשבועה וא"כ הוי כשבע לחברו בשביל עובה שעשה לו

דאין

דאין מתירין לו רק בפניו ולא בייך כאן טענת אונס דהרי באומת עשה לו עובדה :

ועפ"ז נראה לפע"ד לתרץ קושיות התוס' בשבועות דף ע"א שהקשו מה הי' תועלת שהשביע משה את ישראל דכמו שהי' יראל משה פן יעברו ע"ז כן הי' ירא פן יעברו על השבועה יע"ש שהניחו בקושי' אבל לפ"ז אתא שפיר שודאי בלא שבועה הי' אפשר להם לבטון טענת אונס כי על תנאי הי' אפשר לפקפק כי לא הי' תנאי כפול וא"ת שהי' תנאי כפול לא מהני לדורות הבאים אחריהם אבל השבועה מחמת הטובה שעשה והשביע. ג"כ על כל הדור בדכתיב אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה וצ"ל לשבועה בזאת אין לו התרה בכל רק בפניו ולא קשה מידי קושיות התוס' וצ"ל אנחנו מוכרחים לומר דהא דאמרו מודעה רבה לאוריתא לא טענת אונס מועיל רק ר"ל קלת התגלות כי יש לנו לומר מדבפית עליהו ההר כגיבית מוכח שהש"ת ידע בעצמו שמעיל עליהו טול גדול וצ"ל לא נקבל ברצון וצ"ל יש לנו קלת תירץ שאי אפשר לנו לקיים כי הוא דבר כבד מאוד :

והנה לפמ"ש לעיל דמחמת שישראל עשו עובדה להש"ת אין להשבועה של הש"ת התרה אלא בפניו לכאורה יש לסדות ברגא דהרי הש"ת השביע אותנו לקיים תורתו ונס הוא נשבע לנו שיהי' לנו לאלוקים והוי דינו כמבואר בי"ד ס"ס רל"ו שנים שנשבעו זה לזה כיון שעבר אחד מהם על השבועה שבועה שני' בעלה מעילא יע"ש וא"כ גם לדידן שייך לומר כך . רק דזה אינו מאחר דהש"ת כתב לנו התוכחה בל"ח קללות דאם נעבור מה עונש יגיע א"ו על זה הרי בפירוש גילה הש"ת לנו דהשבועה שנשבע לנו אינו תלוי בשבועתינו דהנס דאם נעבור א"ו . שבועת הש"ת קיימת רק יעמוד על החטאים :

ועפ"ז יש לפרש דברי המדרש שהובא ברש"י אתם נצבים היום וגו' . כשמעו ישראל כ"ח קללות וכו' הן הן מעמידות אתכם יע"ש והיינו ע"פ דבריו שנראה אומר להם שאל תתירא מכח שבטלו אתם התורה מעילא יבוטל ג"כ השבועה שנשבע הש"ת לכם וע"ז השיב להם משה שאי אפשר מעכי מעמיד חדא שאתם נצבים היום כיום שהוא מאיר ומאפיל ר"ל שכל הטפעות של הטולם בא ע"י התנה ובבנה ומזלות והמה לטורות לבריק ע"י הטפעה כמו כן גם אתם בן כי בשביל ישראל נברא הטולם וצ כ הי' אפשר לבטל השבועה שנשבע לכם שאם אין ישראל אין עולם . ועוד הרי הקללות הן הן מעמידין אתכם ר"ל מכח זה שקבע הש"ת עיכם וקללות בעברכם נגד התורה מוכח מזה שאין ברצון הש"ת לבטל השבועה דאל"כ מאי עונש שייך על התורה אלא ע"כ דהש"ת עיומך בשבועתו ורצה לכוף אותנו ג"כ שהי' מוכרח לקיים התורה כדכתיב מי אני נאם ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע שפוכה אמלוך עליכם ובזה הקללות מעמידין אותנו שהש"ת לא יעזוב את עמו ישראל לעולם . ועוד יש לומר דלא שייך לומר שיבטל הש"ת את שבועתו דהרי נשבע עוד לאבותינו קודם שנשבע לנו ואע"כ אין השבועות תלוים זה בזה כלל זו ג"כ כוונת הפסוק כאן לעברך בברית ה' ובאלתו וכו' והוא יהי' לך לאלוקים שמעא האומר שאם נבטל אנחנו מ"ו יהי' כריתת ברית ג"כ בטל מ"ו ע"כ אומר מעה דזה אינו כאשר נשבע לאבותיך לאברהם לי"ו דהיינו ר"ל שהרי מקודם נשבע לכם ואינו השבועות תלוי' זה בזה ואפשר שזו ג"כ הכוונה במה שאומר הושע התליפה בחומה אחרת היינו שהושע רצה להבין למה מעביר הש"ת את ישראל על עונותם הרי כיון דהשבועות תלוי זה בזה אע"כ מעילא כביכול הבטלה ג"כ השבועה שהש"ת נשבע לנו וע"ז השיב לו הש"ת ישראל סגם בני אברהם וכו' יע"ש בגמרא דשקחים ור"ל הלא כבר אני לישראל עוד ביעי אבותיהם ואין השבועות תלויים זה בזה ואי אפשר להחליף א"ו את ישראל באומה אחרת וע"כ ההכרח להחזיק לטובה ע"כ לריבין לטרדות :

ועוד יש לומר כוונתו הוא כך החליפם באומה אחרת ר"ל כי הגוים עוד רעים מהם ודו"ק וזו ג"כ הכוונה של הפסוק תתן אמת ליעקב וכו' אשר נשבעת לאבותינו וגיעי קדם ר"ל שאנחנו מנקשים על הגאולה הבתידה וכי תאמר שמא מכח שאנחנו בעלנו השבועה ג"כ א"ו שבועת הש"ת בעל ואין עוטל עליו לגאול אותנו וע"כ אמר מיכה הרי נשבעת לאבותינו גיעי קדם ר"ל שנשבע הש"ת לאבות ולא חלה השבועה כלל בשבועתינו אלא אנחנו נעשה רצונו בזה יהי' חל השבועה רק הלה השבועה גיעי קדם ר"ל מה שעשו האבות רצונו גיעים שעברו כמו שאומר עקב אשר שמע אברהם בקולי ר"ל ובכן :

ונחזור לדבריו דלעיל לפרש דברי הגמרא והיינו ע"פ מה שכתבתי שהש"ת עשה לנו עובדה וע"כ נשבועה שהשביע אותנו לריך התרה רק בפניו ויש להתבונן כי הבוחה גדולה שעשה לנו הוא שהוליאנו ממצרים רק לכאורה יש לפקפק דהרי הש"ת הבטיח לנו ע"י אברהם אבינו ע"ה ומוכרח לקיים הבטחתו רק באמת עמדו המפורשים הרי הש"ת אומר ד' מאות שנה ולא הי' רק רד"ו רק תירץ בספר אור החיים דגלות השביעה הש"ת יע"ש :

ובזה אפשר לפרש דברי בעל אגדה ברוך שומר הבטחתו לישראל - ברוך הוא שחישב את הקץ לעצות וכו' ר"ל אנחנו מתנים שנא והודי' להש"ת שגאל אותנו ממצרים ושמר הבטחתו רק לכאורה מה זה רצותא הלא אפילו בשר ודם שומר נקיים הבטחתו ע"כ אומר דיש לנו להחזיק טובה להש"ת ברוך הוא ר"ל הש"ת שהוא מקור הברכות הוא שחישב את הקץ לעצות ר"ל שהוא נסתר שמסתתר עמנו בגלות והשביעה כביכול בגלות הוא ככלל בכלל חשבון וחישב אל עלמו כביכול שיעבוד כי עמו בצרה וזו הוא חישב הקץ מה שהוא נסתר עמו חישב זאת לעשי' כאלו הייכו ד' מאות שנה :

או אפשר ע"פ מה שכתבו העקובים כי השביעה הקדושה נקראת קץ מחמת שהוא מהרוכה ונקראת קץ היינו וזו שחישב את הקץ דהייכו מידת מלכות לעשות כביכול כאלו הייתי בשיעבוד וזו ג"כ כוונת הכתוב במה שאומר מעה מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים והשיב לו כי אהיי עמך ושוב שאל מה שמו מה אומר אליהם והשיב אהיי אשר אהיי כה תאמר אל בני ישראל אהי' שלחני אליכם . והיינו כי הש"ת אומר גם הגוי אשר יעבודו דן אנכי וע"כ שאל משה מי אנכי כי אלך אל פרעה ר"ל הרי אתה אומרתי דן אנכי וכי אני אנכי . וכן הוא במדרש רבה יע"ש וע"ז השיב לו כי אהי' עמך וע"כ הרי אני מקיים דן אנכי כביכול מה שאתה עושה הרי אני עמך וע"כ שאל משה הנה אנכי בא לבני ישראל ואמרתי אלוקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו מה שמו ר"ל דלפי דברך באתה בשם לגאול אותנו אחר רד"ו שנה נראה שהוא אלוקי אחר א"ו ולא זה שנראה לאברהם כי אומר שיהי' ישראל ד' מאות שנה וא"כ לפי דברך מה שמו איך הוא שמו של אלוקים זה וע"ז השיב הש"ת אני ה' לא שניתי כה תאמר לבני ישראל אהי' אשר אהי' שלחני אליכם ר"ל כמו שכתבו המפורשים שאותן ק"ן שנה שנאחרנו חייב בגלות עלרים מכח זה מחויבים אנחנו להיות בגלות אחרות . וזו אהי' אשר אהי' ואמר משה איך אומר להם בשורה רעה כזו כפרש"י וע"ז השיב הש"ת כה תאמר לבני ישראל אהי' שלחני אליכם ר"ל שזו לבד נשפיק בזה להשלים החשבון וכ"ש וזו ג"כ גם הגוי אשר יעבודו

דן אנכי דהייט על גלות השכינה שנקראת אנכי וכמ"ש בס' אור החיים יע"ש ומ"ש אפשר לו רלה לפרש ג' כוונות במילות אנכי והשי"ת חידש לו כי עי"ן פנים לתורה :

זון דברי הדרדקי לכעיל דהעם המלי"ף שמורה שאין לישראל עצמת קומם על קבלת התורה כי הי' שבועה ונחמת עובדה בעבה לישראל וזו אל"ף בינה שתגמר תורה וגועל דליס שתעשה לדקה וקין לך עצמת קומם על קבלת התורה כי ה"ו שמו של הקב"ה וכפרש"י בשבת יע"ש שהוא שם שמורה שהשי"ת עמנו בצרה יע"ש וסיימו העובדה שעד ז לנו שהי' עמנו בגלות ועפ"ז נשנה התקשון של ד' ונאלת שנה :

והנה מלנו שיהושע כרת ברית הדם עם בני וב"ר על קבלת התורה וגם קודם ונתנו כמובאר בהדי' וסיימו ונחמת שהי' ונתיירא ונפני עצמת קומם ועי"ב בימי ונשה הי' חומים כדברי תתוס' שילחים הי' שלח ישראל לחזק אבל בימי יהושע קבלו ברצון רק התוס' בשעתם כתבו שלא הי' רק עכ"ז בכד יע"ש . והנה בפי הכך דרדקי לא שיין כלל עצמת קומם וכמ"ש וא"כ שפיר העיבו אשר דברו אתו דרדקי והמנו שאפילו בימי יהושע בן נו"ן לא התמר כות' ודי"ק היטב :

עוד אפשר לפרש ע"פ מה שדרשו חז"ל שנקבר יהושע ונלפון לחר בעשר ולא עליו הר בשמו בעשר רק שבעשר עליהם הר להולבן ונפני שבתעלו בהספידו יע"ש שהתו עשר בעלות ונפני הלוקת ה"י והנה קי"ל ונבעלין ת"ת ונפני הילחת המת ולמהן דפני ומהני כית שיעור כמובאר בבתובות ובש"ע ומב"ש להספד שהוא כבוד התורה ועיקר חז בעצמת הספד ג"כ בתורה והנה המת נקרא רק כמ"ש לוגע לרש ודרשו הז"ל שאין חומרים בפני המת אלא הבריס של ונבעל ובן אברי ונבכיל אל דל וסיימו החולת אל המת וזו דברי הדרדקי כמ"ל אל"ף בינה שתגמר תורה וגמול דליס דסיימו המתים שנקראים בהם דליס ממלות גמול עמהם חסד בלוות ולהספיד אותם הבס שים בהם קלת בינוגל תורה אל תשביה בזה ע"כ אמרו שפיר שאפילו בימי יהושע בן נו"ן לא איתמר כות' דהרי גבי יהושע לא עסקו בהספדו בשביל הלוקת ח"י ועכ"ש שאין ונבעלין ת"ת ודו"ק :

עוד יש לפרש ע"פ מה שאמרו בגמרא שיהושע בעל ת"ת ומנעת שהי' לר על עיר הני ושוכיח אותו המלאך על זה וכמ"ש עתה בחתי והלא שברת יהושע הי' העוסק במלות פטור מן המלות ובחנות אבן קי"ל דוקא היכי שאי אפשר לקיים את שכיבס אבל היכי דאפשר לקיים שכיבס חייב ובפרט שם כי המלאכים לא היתה בגילה וע"כ אמרו הדרדקי אל"ף בינה תגמוד וגם גמול דליס כי יש עת וזמן שאתה מבטל עת"ת ע"כ תגמול חז דליס ע"כ אמרו שפיר דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר שהי' סובר דעוסק במלות פטור מן המלות אפילו בעידנא דלא עסיק בי' :

ונסיים בדברי דוד המלך ה' בקר תשמע קולי בוקר אערך לך ואצפה והוא מהוכר הבנה דהי' כי' לבתוב ה' בבוקר תשמע וכו' וכרלה ב"ב דאמר דוד בפני כה' ומבוארים לבקר פיוטים לבקר ישראל אל ה' כי עם ה' שהבד והרבה עמו בדות יהייטו כי יש מפירשים שסלמו בזה הדרך שבשי"ת ובתבה בעידותיו כדרך אים ואשם והנה אשה שבשבת ומהוב הבעל לבדותה אבל רק פעם אחד כמובאר בבתובות ובש"ב אה"ע יע"ש . אבל אלחנו אומרים כי אתה אלהינו ואלהי אבותינו בנים ואי"כ אב בבן נעולם נא זז אתנו ובלבדות ודרך עיקר ומדבגם בנים שנוהגים לנו הוא בכל הבנות שב ן הש"ת בנו כי בכפש אב בבן הבן ובתוב ויכח בהבו בשנות רוח חיים וזו כוונת הפסוק הבקר הבקר ה' אערה בפי ומחנת שהבפש שלנו בביכול הוא חלק מהש"ת בדרך בפש הבן ומהאב ע"ב לוחיל לו הגם שבתבילי בנים פטורים ע"ו הקדי ה' כי לא תמנו ולא בכו להוריה בפשי לה' וז מבה זה שבפשי יש לו שייכות בביכול להש"ת בבפש הבן ע"כ ומבוארים לבקר מוגרים לבקר הגם שבבר גאל אותנו כמה פעמים אעפ"כ אנחנו מלפים לגאולה במהרה כי גם עד כאן דהנוי האב על הבן יחל ישראל אל ה' כי עם ה' שהבד בדרך האב על בנו :

ועוד יש מעם אחר כי כל מקום שבלו ישראל גלתה שכינה עמנו ובביכול הבריב גאולה בעלמו שבת גאולי בחה וע"כ והרבה בנו פדות ר"ל שאותו הגלות שהש"ת מרבה לגאול אותנו הרי מרבה ג"ב בביכול עם עלמו פדות ובביכול ח"ע גולל וזה הוא בעותיו שיגאול אותנו וזו ג"כ בוונת הפסוק הבקר אל ה' בקר תשמע קולי ר"ל מה שאני מתפללים אליך על עבקי בקר דהייטו הגאולה תשמע קולי למהר גאולתינו וכי תאמר הרי אין אני מחויב לגאול עוד אחכם מאחר שבבר גאלתי אתכם והרי גבי חשה שמבית אינו חייב הבעל לפדותה רק פ"ח וע"כ אמר דוד המלך דזו אינו שייך כאן והמעשה בקר אערך לך ר"ל הגאולה שאנו מלפים בביכול אינו מקרא גאולתינו לבד רק בביכול גם לשכינתך הקדושה יבוליה להעריך שם הגאולה ובביכול את ח"ע הגאול וע"כ אין לזה שיעור ועי"ב אלפה לגאולה במהרה :

וזן ג"כ כוונת ירמיהו בסיום הקינות שרחה שכמה פעמים יהי' ישראל בגלות ואע"פ שמדין אים לאשתו אין מחויב לגאול רק פ"ח אבל הש"ת מתנהג עמנו כמו אב עם בנו החביב וע"ב ביקש השיבנו ה' אליך ונשובה והייטו שתשוב אותנו מגלות ואז נעשה השובה הגם שמדין אין אתה מחויב לפדות אותי אבל הסדר גבר עליו וע"כ אחש ימיו כקדש ר"ל כאלו הייי רק פ ' בגלות שאז ודאי אתה מחויב לגאול אותנו ע"כ גם עתה עשה עמנו כך והש"ת כן ירחם עלינו במהרה בימינו אמן כן יהי רצון :

ואלה שמות

וידו כל נפש יולאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף הי׳ במצרים · והנה ע״פ מ״ש בזו״ה פ׳ שמות אלה שמות בני ישראל הבאים מלריעה לאחר מיתה בלו כשמות אלו שבית למלריים יע״ש · והנה יעקב השביע ליוסף שיקבר במלריים כדי שתשאר כשמותו שם להגן על ישראל ע״כ אמר הכתוב ויהי כל נפש יולאי ירך יעקב היינו שילאו ונשבועה שהשביע יעקב להשים ידו תחת ירכו להשאר במלריים הי׳ ע׳ נפש אלו פעמים ונשבועה זו כי בלא עליהם אלה השבועה ע״כ מיד כשמותו הלכו לשורש כשמתם אבל יוסף הי׳ במלריים בגוף ובנשמה גם לאחר מותו כמו שהי׳ השבועה כנ״ל :

וישימו עליו שרי מסים למענן עמותו בסבלותם וכו׳ · לפי פשטא דקרא מה זה התחכמות שעשו המלריים כנד ישראל וקראה לפנ״ד כי המלריים הי׳ יראים מישראל להתחיל מעתה בשיעבוד יע״כ התחכמו למנות שרים מישראל שיבביהו שררה עליהם וזו ושימו שרי מסים דהיינו מישראל גופא התמנו שרים ליתן מס אל ממון ובודאי בחרו לזה רשעי ישראל וזו למענן עמותו דהיינו כלב ישראל בסבלותם של שרים אלו מרשעי ישראל כי הי׳ לישראל לצר ושינוי גדולה איך שמלאו לבם הרשעים החלה להשתרר עליהם ע״כ זו הי׳ חכמה גדולה לעשות ערבובי׳ בין ישראל גופי׳ כמ״ש מהרסיך ומחריבך ממך יצאו · ומכח זה לא הי׳ אפשר לבשרים לעשות שום דבר מחמר שמחריבו ומהרסו הי׳ מישראל ע״כ כל הקודות הי׳ מודיעים למלכות ע״כ באו הישראלים הבשרים בעלמם למלכות הלא טוב לנו לעבוד בחומר ובלבנים מלסבול שיעבוד גדול ומזה להשתרר עליהם רשעי ישראל ע״כ התבדו מעלמם ויבן ערי מסכנות לפרעה בבדי שיהי׳ עול מלכות עליהם וזו לפרעה רק שלא יוכלו רשעי ישראל להשתרר עליהם וזו הי׳ חכמה גדולה ע״כ קראו הכתוב את המלריים שועלים מחבלים כרמים בחכמה כי כרמיו קמדר ר״ל כי עיקר הי׳ בשביל שכרמיו הי׳ שמדר גדול והיינו רשעי ישראל ע״כ על ידיהם עשו המלריים חכמה מה שקבלו עליהם להתנהג בשרה כמ״ש והוא כבן מאוד :

ויאמר מלך מלריים למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה ויאמר בילדכן וגו׳ · והנה אמירה ראשונה היינו מצואר כלל מה היתה · וקראה לפנ״ד פירושו דאמרו רז״ל כי שפרה ע״ש שהי׳ משפרת את הולד ופועה ע״ש כשהי׳ תינוק מת היתה פועה בעצמו ואי׳ יע״ש ע״כ הלך פרעה ממדרגה למדרגה בתחילה אמר למילדות העבריות ואיתה אמירה זאת להן ע״ש אשר שם האחת שפרה שהיא משפרת התינוק ע״ז הי׳ אמירה שלא תעשה עוד כן יותר וכן השנית שהיתה מחיית את התינוק לזה פרעה שלא יעשה כן בישראל ואחר גזרה זו בא ותוקיף אח״כ עוד גזרה אחרת ויאמר בילדכן את העבריות וכו׳ אם בן הוא והמיתן אותו ע״כ סיפר הכתוב בלדקת המילדות אלו ותראתה המילדות את האלקים ולא עשו כאשר דבר אליהם מלך מלריים להמית את הזכרים ולא עוד אלא ותחיין את הילדים והייתו כשתוק מולד מת החיי׳ אותו כבי מלאכתן והיינו׳ משפרת :

ולבי מה שדרשו רז״ל ולא עשו כאשר דיבר אליהם מלך מלריים מלמד שתבנן לדבר עבירה יש לפרש ע״פ מ״ש רז״ל בע״כ לוה פרעה להרוג הולדות במעי אמן כי בבר פרעה במותר לישראל להרוג בפלים ותלוי בבלותתא ישנה אם ישראל קודם מ״ת דין ישראל אז דין ב כ · והנה פרעה הבע אותם בדבר עבירה הנם שבני ישראל הוא עבירה חמורה בודאי לא יעייתו לו מ״מ היינו בני ישראל אבל ב״כ הנם שאמרו רז״ל ודבק באשתו ולא באשת חברו היינו שהזכר מלויה על זה אבל הנקבה אינו מלווה דהרי גם בני ישראל הולרכה התורה לכתוב ובפרתו הנפשו׳ הטוקות שתתי׳ איקור כרת גם על האשה ממילא בני ב״כ דאיכא איקור רק על הזכר ומהיכי תיתי שגם על הנקיבה יש איקור ע״כ בא פרעה ועשי לדדין ביקש מהם שישתעו לו בדבר עבירה שאין להם עבירה אם דין ב״כ להם ואם יאמרו בקובדים שדין ישראל יש להם א״כ ישמעו לו להרוג הבפלי׳ שאין לבני ישראל איסו׳כ״כ ע״כ אמר הבתוב כי ירא אלקים ולא עשו כאשר דיבר אליהם מ״מ לעבירה ואעפ״כ ותחיין את הילדים דהיינו הבפלים וע״כ הקשה לבן פרעה מדוע עשיתן הדבר הזה להעיז פניכם בבדי שלא בשמוע לעבירה פי דין ישראל יש לבם א״כ אמה ותחיין את הילדים הרי אין איסור לבם להרוג את הבפלים וע״ז בפיר הסיבו באמת מוהר הי׳ לבו להרוג

רק כי לא בבשים וכו׳ ודוק היטב :

(**לי** בבמי בפרש״י ויחיה ותחי׳ ידוע במדקדק כוונתו ולי נראה לפרש כי בזירות פרעה הי׳ אם יהי׳ תאומים הראשון זכר והשני נקיבה אבל אם יהי׳ הראשון נקיבה ולא חל הבזירה על הנקיבה גם על הזכר לא יהי׳ חל וזה כוונת הפסוק ואם בת הוא כלומר הראשון והיה הזכר כי לא חל הבזירה ודו״ק) :

במדרש ומשה הי׳ רועה הצ״ד יודיע דרכיו למשה שהודיע דרך הקן למשה שבאמר ומשה הי׳ רועה לבני ישראל יודיע דרכיו למשה שעשה עליותיו כדי שיסברו ישראל עליותיו שעשה למלריים שבאמר למען תספר ונו׳ רחם עריחם על ישראל שלא בעו בהם המכות וחמון שכתן חן העם בעיני מלריים אבל אפיס שהאריך אף עמם שהוא מעה כלפי חסד ונסתבל בעוב ולא בדע שהי׳ עתידים לעשות ע״כ :

ונראה פירושו להמשיך דברי המדרש דהנה ישראל לא הי׳ במלריים אלא רד״ו שנה ואסר עדיין ק״ן שנה והרבה תרולים נאמרו בזה אבל התירן יותר נכון הוא כי הסכיבה עמנו הי׳ בבלות מלריים ע״כ מרד״ו פעמה הבפל ת״ך שנה והנה המדרש מפרש ומשה הי׳ רועה את אחיו למען היינו למען קדשים אלו ישראל היינו עשם אל לבו איזה דרך ישכון אור הגאולה שיהי׳ להוליא את ישראל ממלריים לרצות ולפרנס את ישראל באיזה תירן יכול לעצון לפניו יתברך שבשלם הזמן ולא עלתה

בידו ע"כ הודה לו הש"ת בזה שנגלה בשנה ע"ש עמו אנכי בצרה כפרש"י וזו כוונת המדרש שהודיע דרך הקץ למשה ר"ל איך יהי' תשלומי ק"ץ שנה שנאחר לחשבון ד' מאות שנה שהי' קשה למשה שנאמר ומשה הי' רועה ומהפך בזכותן של ישראל רק לא עלתה בידו ע"כ הודיע לו הש"ת תירוץ ככון בזה שנגלה בשנה כמ"ש ואלו הי' כל ישראל כשריים לא הי' הידוש מה שמשתתף בצרתן אלא לבני ישראל עליותיו מה שאלא הש"ת על פרעה יו"ד מכות לא הי' בשביל פרעה לבד אלא בשביל ישראל כדי שידעו ויכירו שהש"ת בעל יכולת ובעל הכחות כולם כי גם ישראל עבדו ע"ז כמו המצרים שנאמר גוי מקרב גוי ע"כ בזולב ישראל כזה הוא רחמנות גדול מאת הש"ת להיות נעשה בצרה ויעלה לחשבון גלות השכינה · ע"כ רחוס שריחס על ישראל שלא לבעוט המכית כי היו רחוין לכך כי מה נשתנו אלו מאלו הללו עובדי ע"ז והללו עובדי ע"ז · וחכון שכתן הן הנס בעיני מצרים כי כפי הדין לא הי' מגיע להם שכר שיעבוד כמ"ש המ"ל ע"פ הגמרא התוקף עבדו של חברו ועשה מלאכה פעור מ"ע כיחא לי' לאיכא דלא ליתבר עבדי' יע"ש רק מלך במשפטו יעמיד ארץ ומ"ב עשה הש"ת כן הוא מפני שהי' לורך שיהי' לישראל כסף וזהב כדי לעשות משכן ע"כ זכות זה גרמה להם שיטלו את מצרים כי לה" הארץ ומלואה והכל שלו והי' יכול ליקח ממצרים כסף וזהב שלהם רק השתא דאתינא לחכא הי' להש"ת להשתכל על העתיד שעתידין לעשות העגל ונתקיים בהם כסף הרבתי להם וזהב עשו לבעל · וזו שמקיים המדרש ואדך אפיס שמעה כלפי חסד ונשתכל בעוד שעתידין לעשות משכן ולא נשתכל ברע שעתידין לעשות עגל כ"ל נכון מאוד העשך לשון המדרש אשר אחת באחת יגשו ודו"ק :

וזה ג"כ כוונת המדרש שם ועתה הנה לצעקת בני ישראל באה אלי עד עכשיו לא בא לצעקת ישראל לפני שלא הגיע הקץ שאמרתי לאברהם וכו' ועתה לכה ואשלחך אל פרעה אמר ר"א לכ"ה ודאית הא לבסוף התיבה אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם יע"ש והייטו כי כפ"ז לורך לחשבון ד' מאות שנה גלות השכינה הי' לריכין ישראל לצער על גלות השכינה ואז יעלה להם לחשבון והי' באפשרי לגאול אותם מיד לאחר ג' מאות שנה ועם גלות השכינה יהי' ד' מאות וזו שאמר הש"ת ועתה הנה לצעקת בני ישראל הייטו הכשרים באה אלי מחמת ענין הטוב אלי שהוא גלות השכינה וזו דברי המדרש עד עכשיו לא בא לצעקתם לפני דהייטו שיצערו על גלות השכינה וע"כ אי אפשר הי' לגרף ולגאול קודם שלא הגיע הקץ שאמר לאברהם אבינו בלא לירוף גלות השכינה ועתה ומחמת שאתפו ח"ע בצער השכינה לכה ואשלחך אל פרעה לגאול אותם :

ודנה כתיב ומשה אים אלקים ואמרו במדרש בעלה דמערוכיתא שהרי ומשה התיר הנדר להש"ת כביכול כמו בעל שנאמר ואשה יקימנו ואשה יפרנו יע"ש והנה אשת שכשבית בעל חייב לפדותה וזו דברי ר"א לכ"ה ודאית ר"ל ה"א המורה על השכינה כי אתה בעלה דמערוכיתא ע"כ ע"כ עליך מוטל לפדותה ואם אין אתה גואלם אין אחר גואלם כי אין חבוש מתיר א"ע מבית אסורים והרי השכינה בגלות ומי יפדה אותה כביכול אם לא בעלה זה ומשה רבינו כ"ל נכון מאוד :

ועפ"ז אמרתי לפרש דברי הפסוק ראה ראיתי את עני עמי אשר במצרים ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו כי ידעתי את מכאוביו · והרבה דקדוקים יש בזה אחד למה אמר הקב"ה שראה את עני עמי ומכית כי ידעתי את מכאוביו כי בודאי הקב"ה הוא יודע הכל כי ידוע בי בישראל הקב"ה מקדים בכל מקום רפואה למכה ומה עשה יש בזה כי אם א"ו ישראלים המה בגלות כביכול השכינה בגלות ואין חבוש מתיר א"ע מבית אסורים וכן הוא בגמרא · וזו כוונת הפסוק ראה ראיתי את עני עמי וכו' ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו והקדמתי להם רפואה למכה ומפני מה לריך אני לעשות זאת כי ידעתי מכאוביו כביכול שהשכינה בגלות ואין חבוש מתיר עצמו מבית אסורים :

והנה המכיון שיש בהשלכת המטה והייטו שמשה אמר הן לא יאמינו לי וכו' כי יאמרו לא נראה אליך ה' והשיב לו הש"ת מה זה בידך ר"ל באיזה ערך אתה תופס בידך את ישראל אם המה לריכים רק שלא ילמוד לשמוע לדברך ולהאמין בך שאתה שליח מאתי או אתה הופסק לרשעים שאינם מאמינים כלל והשיב משה ויאמר מטה ר"ל אני סובר כמטה יבש שכלה הלחלוחית שלו כי אמונה אבדה אלמן מכל וכל כי היו מקרב גוי ע"כ אמר לו הש"ת השליכהו ארלה ויהי' לנחש ר"ל באמת במה שהשלכתי אותם מעל פני בגלות תפסו דרך הנחש הקדמוני להגביר הטומאה ואולם שלא ידך ואחוז בזנבו ר"ל שמיר שיהי' לו אחיזה בישראל לומר להם שהש"ת שלחו לגאול אותם מגלות אז מיד יהי' למטה בכפו ר"ל יהפכו ממטה יבש לכפות אותם לכל מקום שירלה ע"פ מאמר רז"ל כי כל איש ישראל רולים לעשות רלון קונם רק שאור שבעיסה מעכב והוא הי"ה אבל בשם להם איזה סימן ברואתם נסים מיד נהפכו לדרך טוב והרחה לו עוד הש"ת החטא העגל וכבר כתבתי שגם משה רבינו הי' גורס לזה ונחמת שלא בירר דבריו שיוס העלי' לא יהי' בחשבון ארבעים וע"כ אמר משה ועתה אם תנשא חטאתם וכתיב וירא משה כי פרוע הוא כי פרעה אהרן. אמרו במדרש שכשהו מלוריעים כי במתנתורה כתרפאו מכל המומין וע"י חטא העגל חזרו למומן יע"ש ע"כ אמר לו הש"ת הבא ידך בחקך והייטו מה שעלה למרוס לקבל ב' לוחות בידו ולגמרם לישראל כי משה הי' אומן של ישראל כאשר אמר משה כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האומן את היונק ע"כ כיצה הכתוב הבאת הלוחות בשיס ידו בחיקו הייטו בשביל הנהגת ישראל לגמרם דרך הש"ת עלה למעלה וע"כ ויוליאה והנה ידו מלוריעת כשלג כי גרס ע"י עלייתו ולא בירר דבריו לחזור עליהם הלרעת וכל המומין וע"כ אמר הש"ת להשיב ידו והוא רמז מה שעלה לקבל לוחות אחרונות ומחל הש"ת חטא העגל ואז בירר את דבריו אימת יבוא למטה כמבואר בפרקי דר"א והובא בעזר א"ח הלכות ר"ה ע"כ כבש ידו וכתרפא מלרעתו ותיקן את הקילקול ומבואר בזו"ה כי לולי המעשה שאירע בהבל ואביהו כי ככשו שלא בדשות הי' תיקון גמור כמו קודם העגל :

ומה שעשה בזמן היאור הוא רמז למה שהשקה משה את ישראל כשועות מהעגל אשר עתן ובדקן והנה היאור היא כילוס הי' ע"ז של מצרים ע"כ רמז לע ז של עגל ומשה שפך אותם ליבשה והייטו אותם שעבדו את העגל בלא עדים והתרחה ויבשה מהם הלחלוחית של הירחה שקבלו בשעת מתן תורה ע"כ בבדיקה נהפך לדם ביבשה · כי מתו כל אלו והוא ג"כ מה שאמרו במדרש פי' נשא כי כל פרשה של קטנה נאמרה על ישראל שהשקה הש"ת ע"י כביאיו הכהנים כגון ירמיהו ודומיהן מי המרים שיבואו עליהו העכו"ם להחריב את בית תפארתיהו ב' מקדשים שלנו וזה רמז לו הש"ת · למשה כי שורש כל הנביאים הוא כי יעלו העכו"ם עליהו כיאור כולה והרשעים כיס כגרש עליהו ויספכו זעמם עליהו מחמת שנעשית כיבשה הלחלוחית ירחת שמים תורה ומעולנו ע"כ הי' לדם מה שספכו מדמם של ישראל

הש״ת ירחם עליכו ויקיים בכו ונקיתי דמם לא נקיתי ו״ה שוכן בציון אמן כן יהי׳ רצון :

ותאמר כי אתן דמים אתה לי ויקף המלאך ממנו אז אמרה אתן דמים לאמונת . והייכו שהשפה לפורה אחר שראתה שמלאך בלע את עשה אפשר מהמת שהלך לגאול את ישראל לא הי׳ לו ליקח את אשתו כי הוא חסרון גדול לעשה ואחר שהוא מלך על ישראל איכו ראוי לו אשה כזה שהיא גרי׳ וגם כומר ובאמת לפורה היתה זיווגו של עשה משפת יפי בראשית כי היתה תאומה יתירה שבולדה עם הבל כמ״ש האר״י הקדוש ובשבילה נהרג הבל כי קין חמדה לו כמ״ש ז״ל ועי״כ זו ואמרה לעשה הולה להורגך אוכי בשביל שלקחת אותי הלא אתן דמים אתה לי ר״ל כי עשה יפי בראשית אתה אתן שלי ושפכת דמך עבורי כשנהרגת עקין אחיך כי עשה הי׳ גיבור של הבל ויקף המלאך ממנו אז אמרה ודאי כי אתה אתן דמים רק אתה הולך למלרים לגאול את ישראל שאין לכם זכות רק זכות מילה שתמול אותם וא״כ איך עברת על זה שלא מלת את בכך וזו אתן דמים אתה שהוא אתן למילות הרבה וא״כ בתחילה הי׳ לך למול את בכך :

עוד יש לפרש בדרך אחר ויבואר מה שאמר תחילה ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה׳ ויבקש המיתו ותקח לפורה לור ותכרת את ערלת בכה ותגע לרגליו וגו׳ . וכראה דהכה עשה אמר הכה אכי בא אל בכי ישראל ואמרתי אלקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם כי ישראל הי׳ גוי ומקרב גוי רק רז״ל אמרו שהשכל הקב״ה על העתיד שיקבלו התורה רק כפ״ז הי׳ לראות ג״כ שעתידין לעשות העגל רק אמרו רז״ל שהקב״ה משתבל בעוב ואיכו משתבל ברע וירא עון ולא יתבוכן והכה כתיב על דמות כסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה ואמרתי פירושו כי כפי אתערותא דלתתא׳ כך הוא אתערות׳ דלעילא׳ כמו מראה לעושה איזה פרים שמראין בו כן הוא רואה כבודו וזו על דמות הכסא דמות כמראה אדם הוא אדם התחתון כן היא עליו מלמעלה כן מראין לו פרים מלמעלה ובדרך פשוט כי כביכול הקב״ה נקרא אדם העליון כי כך כתבו המקובלים כי זעיר אנפין נקרא אדם השוכן על הכסא ע״כ יש ד׳ דמות ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן והכה סם מ״ה רומז על זעיר שהוא אדם העליון שבגימ׳ מ״ה וע״כ נקרא בשם זה להורות כתן כביכול שפעולה עליוכה היא לפי מה שמתדמי׳ למעשיו של אדם התחתון אם לטובה אם לרעה וע״כ זו דברי משה שיאמרו איך בא לגאול אותכו הלא מה שמו שהש״ת נק׳ בשם מ״ה המורה על התדמות לאדם התחתון וא״כ כיון שאכו גוי ומקרב גוי איך הדין כותן לגאול ע״כ השיב לו הש״ת כה תאמר לבכי ישראל אהי׳ אשר אהי׳ ר״ל אני עתה מה שאהי׳ לעתיד ר״ל אני מתבל על עתיד שיקבלו את התורה וע״כ אני דן אותם עתה ע״ש העתיד רק אמא תאמר והלא אם תשגיח על העתיד הלא יעשו את העגל ג״כ ע״כ אמר הש״ת כה תאמר לבכי ישראל אהי׳ שלחני אליכם ר״ל לעכין ומעשים. הרעים שיעשו אני דן רק באשר הוא שם וזו אהי׳ :

והנה עשה שיבר ומאוד בשליחות כמבואר בפסוק ומאמת שראה ברוה״ק מה שיהי׳ לעתיד כי יעשו העגל וע״כ הלך בשליחות זה בעצלות גדול וזו וילכיבם על האמור שהלך כאן ע״כ שיבו לתלמי מלך כמ״ש רז״ל והכה אם הי׳ עשה הולך בזריזות גליים מלות בורחו ודאי עשה הי׳ דבוק בשכיבה ע״כ אמר ויהי בדרך כשהלך בדרך הזה הידוע דהייכו למלרים הי׳ לו מראה גדולה כמו אלו אדם הולך ובאון לדרכו ואשכה לו באמצע הליכה הרי מוכרח ליכך למלון אבל קשה לו הדבר כי הלך רק מלך שהי׳ מוכרח מכח גזירת המקום ב״ה

הש״ת ירחם עליכו ויקיים בכו ונקיתי דמם לא נקיתי ו״ה שוכן בציון אמן כן יהי׳ רצון :

ותאמר כי אתן דמים אתה לי ויקף ממנו אז אמרה אתן דמים לאמונת . והייכו שהשפה לפורה אחר שראתה שמלאך בלע את עשה אפשר מהמת שהלך לגאול את ישראל לא הי׳ לו ליקח את אשתו כי הוא חסרון גדול לעשה ואחר שהוא מלך על ישראל איכו ראוי לו אשה כזה שהיא גרי׳ וגם כומר ובאמת לפורה היתה זיווגו של עשה משפת יפי בראשית כי היתה תאומה יתירה שבולדה עם הבל כמ״ש האר״י הקדוש ובשבילה נהרג הבל כי קין חמדה לו כמ״ש ז״ל ועי״כ זו ואמרה לעשה הולה להורגך אוכי בשביל שלקחת אותי הלא אתן דמים אתה לי ר״ל כי משה יפי בראשית אתה אתן שלי ושפכת דמך עבורי כשנהרגת עקין אחיך כי עשה הי׳ גיבור של הבל ויקף המלאך ממנו אז אמרה ודאי כי אתה אתן דמים רק אתה הולך למלרים לגאול את ישראל שאין לכם זכות רק זכות מילה שתמול אותם וא״כ איך עברת על זה שלא מלת את בכך וזו אתן דמים אתה שהוא אתן למילות הרבה וא״כ בתחילה הי׳ לך למול את בכך :

עוד יש לפרש בדרך אחר ויבואר מה שאמר תחילה ויהי בדרך במלון ויפגשהו ה׳ ויבקש המיתו ותקח לפורה לור ותכרת את ערלת בכה ותגע לרגליו וגו׳ . וכראה דהכה עשה אמר הכה אכי בא אל בכי ישראל ואמרתי אלקי אבותיכם שלחני אליכם ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם כי ישראל הי׳ גוי ומקרב גוי רק רז״ל אמרו שהשכל הקב״ה על העתיד שיקבלו התורה רק כפ״ז הי׳ לראות ג״כ שעתידין לעשות העגל רק אמרו רז״ל שהקב״ה משתבל בעוב ואיכו משתבל ברע וירא עון ולא יתבוכן והכה כתיב על דמות כסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה ואמרתי פירושו כי כפי אתערותא דלתתא׳ כך הוא אתערות׳ דלעילא׳ כמו מראה לעושה איזה פרים שמראין בו כן הוא רואה כבודו וזו על דמות הכסא דמות כמראה אדם הוא אדם התחתון כן היא עליו מלמעלה כן מראין לו פרים מלמעלה ובדרך פשוט כי כביכול הקב״ה נקרא אדם העליון כי כך כתבו המקובלים כי זעיר אנפין נקרא אדם השוכן על הכסא ע״כ יש ד׳ דמות ע״ב ס״ג מ״ה ב״ן והכה סם מ״ה רומז על זעיר שהוא אדם העליון שבגימ׳ מ״ה וע״כ נקרא בשם זה להורות כתן כביכול שפעולה עליוכה היא לפי מה שמתדמי׳ למעשיו של אדם התחתון אם לטובה אם לרעה וע״כ זו דברי משה שיאמרו איך בא לגאול אותכו הלא מה שמו שהש״ת נק׳ בשם מ״ה המורה על התדמות לאדם התחתון וא״כ כיון שאכו גוי ומקרב גוי איך הדין כותן לגאול ע״כ השיב לו הש״ת כה תאמר לבכי ישראל אהי׳ אשר אהי׳ ר״ל אני עתה מה שאהי׳ לעתיד ר״ל אני מתבל על עתיד שיקבלו את התורה וע״כ אני דן אותם עתה ע״ש העתיד רק אמא תאמר והלא אם תשגיח על העתיד הלא יעשו את העגל ג״כ ע״כ אמר הש״ת כה תאמר לבכי ישראל אהי׳ שלחני אליכם ר״ל לעכין ומעשים. הרעים שיעשו אני דן רק באשר הוא שם וזו אהי׳ :

והנה עשה שיבר ומאוד בשליחות כמבואר בפסוק ומאמת שראה ברוה״ק מה שיהי׳ לעתיד כי יעשו העגל וע״כ הלך בשליחות זה בעצלות גדול וזו וילכיבם על האמור שהלך כאן ע״כ שיבו לתלמי מלך כמ״ש רז״ל והכה אם הי׳ עשה הולך בזריזות גליים מלות בורחו ודאי עשה הי׳ דבוק בשכיבה ע״כ אמר ויהי בדרך כשהלך בדרך הזה הידוע דהייכו למלרים הי׳ לו מראה גדולה כמו אלו אדם הולך ובאון לדרכו ואשכה לו באמצע הליכה הרי מוכרח ליכך למלון אבל קשה לו הדבר כי הלך רק מלך שהי׳ מוכרח מכח גזירת המקום ב״ה

וע״כ כביכול. לא דבקה השכיבה עמו אלא ויפגשהו ה׳ דרך פגיעה בעצלות וגם זה מאמת שהי׳ שליחה לפירוש אחרא ומבקש המיתו בשביל שלא מל ועי״כ פגש בו הש״ת לשמור אותו מפגע רע. והכה רז״ל אמרו בילקוט כי זה הילד גרשום הי׳ כשנשא עשה אה לפורה השביע אותו יתרו שיתן בן ראשון שלו לע״ז וע״כ לא מל אותו והכה הכשבע לבטל את העלוה אין זה השבועה כלום רק אמרו רז״ל הנשבע לחבירו בשביל הטובה שעשה לו אין מתירין לו אלא בפניו והוכיחו זה מיתרו ואמרו בירושלמי הטעם מפני החשד שלא יחשדוהו שעבר על השבוע׳ והכה יתרו חשב שהשבועה חל על דבר מלוה וא״כ קוף סוף לא הי׳ יכול למול את בכו מאחר שיתרו יחשוד אותו לפי דעתו שעבר על השבועה והכה כל זה אם יתרו עשה טובה לעשה במה שכתן לו בתו אבל הי׳ מחיוב לעשות כן כי עשה אלא מל את כל בנותיו ומהרוציס כמ״ש רז״ל גם דלא לכו מלמד שהפילו הרוציס אותן למיס לעבען ובא עשה ודלא אותכן והבל יע״ש וזו דברי לפורה שכעלה לור לכרת את ערלת בכה אבל עדיין לא כרתה בהרי רז״ל אמרו שאשה פקולה למול ודחקו בפירוש הפסוק שבאו אחרים וגמרו יע״ש . אבל לפי הפשוט כוונתה שרלתה לכרות הערלה ע״כ אמר הפסוק כאלו כרתה ותגע לרגליו והייכו כי המלאך לא בלע רק את התיוק ע״כ אמרה לעשה לך מול אתה את התיוק ודאי בשביל שבשבעת כאבי יתרו הבא זה הי׳ הדין אם עשה לך עובה אבל כי אתן דמים אתה לי ר״ל כי אתה רחוי והגון לך שתה׳ אתן שלי בשביל דמים כי הבלת נפשי ממות ובשביל שאמרה כך ויקף ממנו דהייכו ע״כ אמרה אתן דמים בשביל שאתה הבלת נפשי ודמים וע״כ מותר לך השבועה לעבור שלא בפניו וע״כ לאמולת תלך למול

ולפרוע וכן דרשו רז״ל יע״ש ככ״ל :

במדרש אכי אלקי אביכם ויסתר ועשה את פניו

אמרו במדרש אלקי אבי עוזר ואיכו מסתיר וכראה הכוונה כי כתבו המחקרים וכן הוא בה״ה שלריך לידע את הש״ת ולהכיר אותו מלד החקירה ועל זה כאמר כי ידע את שמי והטעם בזה כי איכו דומה שמי שמכיר את בוראו מלד החקירה עובד את הש״ת בכל לבבו ובכל נפשו לבל מי שמאמין על לד הקבלה יכול לבטמים להיות בקוג אחור מן האמונה וכתבו עשל מורן על זה יע״ש . והכה עשה הי׳ מכיר את בוראו מלד הקבלה וכאשר כראה אליו הש״ת בעראה הכבואה הביתו אותו רציוכו לחקור בזה איך אפשר זאת על לד החקירה שיתראה מי שהוא אין סוף לבשר ודם וע״כ רלה לעלות בטעלות החקיר׳ בזה ע״כ אמר הכתוב שעשה גער בעחשבה זו ואמר אלקי אבי בכאן ר״ל הבט שהוא רק אלקי אבי שלא ידעתי את הש״ת ע״פ חקירה ע״ע ואחר שהש״ת עומד כאן וכראה לי לעה כי חקירה כי איכו דומה שמיעה לראי׳ הרי כתבר׳ כי שידבר עם בשר ודם . והכה בזה״ה פ׳ וארא אמרו שלריך לדעת את הש״ת בכלל ובפרט בכלל שהוא כולא ובורא ומשגיח והוא מחיה את כולם ובפרט להבין השתלשלות אצילות וכל העולמות והמשכות שפעו לעולם . ולפע״ד כי לזה הכוונה דיבר עשה להש״ת באמרו ואמרו מה שמו מה אומר אליהם הייכו כי עשה אמר שיאמלו ישראל אות להעמידם ע״פ דרכי חקירה על אמיתת מלאותו ע״ד כי ידע את שמי ע״כ השיב לו הש״ת אין לעלות בטעלות השגה בפעם אחת רק זעיר אם זעיר אם ע״כ כה תאמר אהי׳ אשר אהי׳ והייכו שהוא מלוי בכל עת ובכל זמן הי׳ הוא ויהי׳ וזה בדרך כלל ויאמר לו ה׳ עוד כה תאמר לישראל אהי׳ שלחני אליכם ר״ל הגם שאמרתי הכרת אלהותי בדרך כלל מ״מ אהי׳ ביכר יותר בשעת מתן תורה כי כל איש ישראל

יביא אלהותי בדיבור גמור וע״כ הוסיף לו ביאור הדברים באמרו לו כה תאמר לישראל אנכי אדוניהם אנכי יצחק ר״ל כי האבות כל אחד הכירו מלד הכרה שבעה לפי כח אנושי ולא סומכו על הקבלה ע״כ כתיב בני כל אחד מאבות אנוקי לומר שהכיר מלד עצמו אלהותו ולא סמך על קבלת אביו רק זה שמי לעולם לבנים כתיב שיבא כל אחד לדרכי הקדמה להשיג השגה שלמה זו בנבלם ורוב בני אדם כי קצר שכלם להשיג אבל זה זכרי לדר דר ר״ל זה שאמרתי לעולם לידע את השי״ת על לד הקבלה שהוא מלוי בכל זמן וזה זכרי לדר דר כל הדורות יוכלו לבוא להשגה זו בדרך כלל כנ״ל כאן · עוד יש לפרש הפסוק הנ״ל כי אמרו במדרש הנה אנכי בא לבני ישראל עתיד אני להיות קרקור כבית תן התורה לישראל שתתחיל באנכי יע״ש ונראה דליתא במדרש וירא אנקים את בני ישראל שנאמר ראה ראיתי את עני עמי וידע אנקים שנאמר כי ידעתי את מכאוביו יע״ש ונראה פירושו כי אמרו במדרש שהקב״ה אמר לעשה אתה רואה ראיה׳ אחת שיקבלו ישראל את התורה ואני רואה ב׳ ראיות שא״כ יעשו הצבא ובוד אמרו במדרש שעשה לעד זכות על עשיית הצבא מאמת שנתגדלו במצרים ונקוש גאולים וזו לעזה ה׳ יראה אפך בעמך אשר הוצאת מא״ע ונקוש ע״ז ע״כ הבי פרושו של המדרש וירא אנקים את בני ישראל ראה אותם בעידת הדין כי גם שרלה השי״ת להוליאם בזכות שיקבלו התורה כמ״ש הכתוב · ע״מ ראה אותם במס״ד שלא להוליאם ועשוה שנאמר ראה ראיתי ב׳ ראיות שיעשו הצבא ע״כ איכם ראוים לגאולה אבל וידע אנקים כמו שתרגם ואמר במימרי׳ למפרקהון והבעים כי ידעתי את מכאוביו המכאוב בלהם ונסיבן בלו לידי עידה זו לעשות מחאת שנתגדלו במצרים :

וזן ג״כ כוונת אלו הפסוקים כי נעשה אמר מי אנכי כי אלך אל פרעה ואמרו במדרש וכי אנכי אומר שאמר אנכי אחד ענך ומצרים ואנכי אצלך גם עלה ע״כ השיב לו השי״ת כי אהי׳ עמך ובאמת כי אהי׳ הגואל רק מחמת כי גלוי וידוע לפני שלא יהי׳ גאולה שלמה כי יעשו את הצבא ויהזרו לזוהמתן כמ״ש רז״ל ע״כ אנכי אלרף אותך שיהי׳ הגאולה ע״י בשר ודם שאין לו קיום כמ״ש כבר וזו שאמר וזלך האות ר״ל מה שאני גואל בעצמי הוא אות שבהוליאך את העם ומצרים תעבדון את אלקים ר״ל שתהי׳ כמו נקיבות שמתעברות ויולדת כך אתם תשתנו מקבלת התורה לעשות אח״כ את העבל וכמ״ש רז״ל שכל הטירות המה נקיבות יע״ש · ואנה אמרו רז״ל שמשה אמר תירן על עשיית העבל כי השי״ת אמר אנכי ה׳ אלקיך לי ליות ולא לבסס רק לבאורא אין זה תירן מפניק כי מלאו שלאחר ב׳ דברות אמרו ישראל קרב אתה ושמעה אבל באנכי ולא יהי׳ לך דיבר השי״ת לכל ישראל רק יש לפרד בזה כי בבר הי׳ מעשה קרקור בהבלת הסר ופריסת ג׳ יריעס וא״כ שפיר י״ל שהשי״ת דיבר רק למעשה וזו שאמר משה לשי״ת הנה אנכי בא אל בני ישראל ר״ל האמת כי אני אהי׳ קרקור בשעה שתאמר לבני אנכי וא״כ יש ב׳ שפיר תירן כי לי תאמרת ולא לבסס רק שאין זה תירן ומפניק רק אם תירון את ישראל בעידת הרחמים אבל לפי עידת הדין אין זה תירן כלל וע״כ ישאלו ישראל מה שמו ר״ל באיזה מידה יבא עמהם השי״ת ברחמים אודדין ע״כ מה אומר אליהם תשובה וע״כ השיב לו השי״ת על זה שיאמר להם אהי׳ אבר אהי׳ ר״ל הלא הכל גלוי וידוע לפני וידע אני אתה מי עתה מה שעתיד להיות ובכ״ז אני רולה לגאול אתכם ודאי אנקש לכם תקנה ואתנהג עמכם בעידת הרחמים כנ״ל כאן מאיר :

ותכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ולא יבוא בדברי שקר כי אין כדבר מעבודתכם דבר · נראה לי פירושו כי משה ביקש מפרעה שישלח ישראל ויחוגו במדבר דהייבו להקריב קרבנות והשיב פרעה כי רוב בני אדם שמקריבים קרבנות הוא על עבירות בבית אדם ואיך יכול להיות אם אדם עוסק במלאכה כבדה כזו בהומר ובלבנים שיהי׳ בעל עבירה רק שהי׳ בהם דלעורין ולאת יכול לעשות אפילו אם עוסק במלאכה וזו כוונת פרעה תכבד העבודה וכו׳ ויעשו בה ולא ישעו בדברי שקר ר״ל בלשון הרע וזו כוונת הפסוק הבני כי אין כדבר מעבודתכם דבר ר״ל אפילו כשאתם עוסקים במלאכה אע״פכ אתם מדברים לשון הרע א״כ תכבד העבודה ר״ל במלאכה בבית מאוד ודו״ק היטב כי כאן הוא :

פ׳ וארא

הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים · יש להבין הלא כבר אמר לו השי״ת ואנכי אהי׳ עם פיך והוריתיך את אשר תדבר ואמרו במדרש אם הייתי חפץ שתהי׳ אים דברים הי׳ בן אלא לעשות בן כם אני חפץ בעת שתדבר יהי׳ דבריך כבושים שנאמר ואנכי אהי׳ עם פיך וכי׳ יע״ש וא״כ איך אמר עוד הפעם ערל שפתים וגם אח״כ בפרשה שלאחריו אמר עוד הפעם איך ישמע אלי פרעה ואני ערל שפתים ומה לא עשה ק״ו הן בני ישראל וגו׳ וכדרך פשוט י״ל שאמר משה בי אדוני שלא כא ביד תשלח כך אמר משה אתה רואה לרפאות אותי ביהי׳ דיבורי ברורה בעת שאלעורך לדבר עם פרעה או אם איך חפץ בכך כי מקתנא נה שאני ערל שפתים הוא על לד טוסם ע״כ אומר בי אדני יהי׳ בי מידת הדין להיות כבד פה באני חפץ לקבל עונש רק שלח נא ביד תשלח דהייבו ע״י אהרן שהי׳ כביא לישראל עד הנה ע״כ השיב לו השי״ת שכך יהי׳ שיבבר לך לעם והוא יהי׳ לך לפה וכו׳ אבל יותר נראה שהשי״ת לא אמר א״ו ודברים שיתן בפומו שלא עשה רק עשה עצמו לפניו יתברך שאהרן כבר מיבר לכל ישראל לבביא אמת אבל אותי אינו מכירין כלל ואם אומר להם הדברים ונשמע לא יאמינו בי כ״כ ע״כ עוד יותר שיהי׳ מיבר לכל אחמתיך אך שלא בא ביד תשלח דהיינו ע״י אהרן ע״כ השיב לו הנה אנכי אלהים לפרעה ואני אהרן אחיך יהי׳ נביאך אתה תדבר ר״ל כי אנכי אלהים לפרעה ואני אהרן אחיך יהי׳ נביאך אתה תדבר ר״ל זה שאמרתי לעולם לידע את השי״ת על לד הקבלה ע״כ כתיב בני כל אחד מאבות אנוקי לומר שהכיר מלד עצמו אלהותו ולא סמך על קבלת אביו רק זה שמי לעולם לבנים כתיב שיבא כל אחד לדרכי הקדמה להשיג השגה שלמה זו בנבלם ורוב בני אדם כי קצר שכלם להשיג אבל זה זכרי לדר דר ר״ל זה שאמרתי לעולם לידע את השי״ת על לד הקבלה שהוא מלוי בכל זמן וזה זכרי לדר דר כל הדורות יוכלו לבוא להשגה זו בדרך כלל כנ״ל כאן · עוד יש לפרש הפסוק הנ״ל כי אמרו במדרש הנה אנכי בא לבני ישראל עתיד אני להיות קרקור כבית תן התורה לישראל שתתחיל באנכי יע״ש ונראה דליתא במדרש וירא אנקים את בני ישראל שנאמר ראה ראיתי את עני עמי וידע אנקים שנאמר כי ידעתי את מכאוביו יע״ש ונראה פירושו כי אמרו במדרש שהקב״ה אמר לעשה אתה רואה ראיה׳ אחת שיקבלו ישראל את התורה ואני רואה ב׳ ראיות שא״כ יעשו הצבא ובוד אמרו במדרש שעשה לעד זכות על עשיית הצבא מאמת שנתגדלו במצרים ונקוש גאולים וזו לעזה ה׳ יראה אפך בעמך אשר הוצאת מא״ע ונקוש ע״ז ע״כ הבי פרושו של המדרש וירא אנקים את בני ישראל ראה אותם בעידת הדין כי גם שרלה השי״ת להוליאם בזכות שיקבלו התורה כמ״ש הכתוב · ע״מ ראה אותם במס״ד שלא להוליאם ועשוה שנאמר ראה ראיתי ב׳ ראיות שיעשו הצבא ע״כ איכם ראוים לגאולה אבל וידע אנקים כמו שתרגם ואמר במימרי׳ למפרקהון והבעים כי ידעתי את מכאוביו המכאוב בלהם ונסיבן בלו לידי עידה זו לעשות מחאת שנתגדלו במצרים :

וזן ג״כ כוונת אלו הפסוקים כי נעשה אמר מי אנכי כי אלך אל פרעה ואמרו במדרש וכי אנכי אומר שאמר אנכי אחד ענך ומצרים ואנכי אצלך גם עלה ע״כ השיב לו השי״ת כי אהי׳ עמך ובאמת כי אהי׳ הגואל רק מחמת כי גלוי וידוע לפני שלא יהי׳ גאולה שלמה כי יעשו את הצבא ויהזרו לזוהמתן כמ״ש רז״ל ע״כ אנכי אלרף אותך שיהי׳ הגאולה ע״י בשר ודם שאין לו קיום כמ״ש

כבר וזו שאמר וזלך האות ר״ל מה שאני גואל בעצמי הוא אות שבהוליאך את העם ומצרים תעבדון את אלקים ר״ל שתהי׳ כמו נקיבות שמתעברות ויולדת כך אתם תשתנו מקבלת התורה לעשות אח״כ את העבל וכמ״ש רז״ל שכל הטירות המה נקיבות יע״ש · ואנה אמרו רז״ל שמשה אמר תירן על עשיית העבל כי השי״ת אמר אנכי ה׳ אלקיך לי ליות ולא לבסס רק לבאורא אין זה תירן מפניק כי מלאו שלאחר ב׳ דברות אמרו ישראל קרב אתה ושמעה אבל באנכי ולא יהי׳ לך דיבר השי״ת לכל ישראל רק יש לפרד בזה כי בבר הי׳ מעשה קרקור בהבלת הסר ופריסת ג׳ יריעס וא״כ שפיר י״ל שהשי״ת דיבר רק למעשה וזו שאמר משה לשי״ת הנה אנכי בא אל בני ישראל ר״ל האמת כי אני אהי׳ קרקור בשעה שתאמר לבני אנכי וא״כ יש ב׳ שפיר תירן כי לי תאמרת ולא לבסס רק שאין זה תירן ומפניק רק אם תירון את ישראל בעידת הרחמים אבל לפי עידת הדין אין זה תירן כלל וע״כ ישאלו ישראל מה שמו ר״ל באיזה מידה יבא עמהם השי״ת ברחמים אודדין ע״כ מה אומר אליהם תשובה וע״כ השיב לו השי״ת על זה שיאמר להם אהי׳ אבר אהי׳ ר״ל הלא הכל גלוי וידוע לפני וידע אני אתה מי עתה מה שעתיד להיות ובכ״ז אני רולה לגאול אתכם ודאי אנקש לכם תקנה ואתנהג עמכם בעידת הרחמים כנ״ל כאן מאיר :

ותכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ולא יבוא בדברי שקר כי אין כדבר מעבודתכם דבר · נראה לי פירושו כי משה ביקש מפרעה שישלח ישראל ויחוגו במדבר דהייבו להקריב קרבנות והשיב פרעה כי רוב בני אדם שמקריבים קרבנות הוא על עבירות בבית אדם ואיך יכול להיות אם אדם עוסק במלאכה כבדה כזו בהומר ובלבנים שיהי׳ בעל עבירה רק שהי׳ בהם דלעורין ולאת יכול לעשות אפילו אם עוסק במלאכה וזו כוונת פרעה תכבד העבודה וכו׳ ויעשו בה ולא ישעו בדברי שקר ר״ל בלשון הרע וזו כוונת הפסוק הבני כי אין כדבר מעבודתכם דבר ר״ל אפילו כשאתם עוסקים במלאכה אע״פכ אתם מדברים לשון הרע א״כ תכבד העבודה ר״ל במלאכה בבית מאוד ודו״ק היטב כי כאן הוא :

אעפ״כ כשאלתי מדבר בשליחותך דברי מתוקנים בהוגן
ח״כ זאת הי׳ להם לחזק אמונתם ונא כן פרעה כי נא הי׳
מכיר את עשה כולל רק כשבא בדבר השי״ת והי׳ קובר
שלעולם אינו מדבר בעוד ע״כ נא הי׳ לו רא״י להאמין
בי ודוק

ועי״כ השיב לו השי״ת שיערף את אהרן כדיבור בצד
כי בדברים נא יוסר פרעה רק להוליא את
בני ישראל ומצרים ביד חזקה ועי״י יו״ד מכות ועי״כ גי׳
מכות הי׳ ע״י אהרן בצד ואח״כ אמר השי״ת אני הי׳ דבר
אל פרעה אלך ומצרים את כל אשר אני דובר אליך והי׳
כוונת השי״ת על התראת המכות שיעשה בצדו יכך אל
פרעה להתרות בו ע״כ אמר לו השי״ת אני הי׳ ר״ל כאמון
לקיים דברי שהבטחתי לך שיהי׳ דיבורך נכון כפני פרעה
והכה פרעה משתמע נא הבין בשון הקודש כמו״ש בקועה
בפרעה שהי׳ בימי יוסף וגם עשה משתמע נא ידע בשון
של המצריים כי נא יתגדל שם ואח״כ בשילוב אל פרעה
להתרות ולריך השי״ת לעשות גם כפולי שיהי׳ דיבורו
מחוקן וגם בלשון אחרת ידבר בשון מצריים ועשה נא
רלה בזה ע״כ אמר ואיך ישמעו אלי פרעה ואני ערל
שפתים וע״כ צריך אתה השי״ת לעשות גם כפולי ועשה
נא חפץ בגם זה כולל שידבר בלשון מצריים כי אם בשון
הקודש כי הוא ק״ק ע״כ אמר השי״ת ראה נתתיך אלקים
אל פרעה שתדבר לפני׳ דיבורך בלשון הקודש כמו שהכוה
אותך מה בארץ מצרים פרעה וראה פרעה מדיבורך
בקדושה כי אם אלקים קדוש אתה ואח״כ כשתגמור דברך
בלה״ק אהרן אחיך יהי׳ כניאך אומר לפרעה בלשון
אגיפטי״ם להבין דברך בכ״ל בכון כל ענין זה והדבריס
ברורים לעצין :

אבל יש עוד דרך אחר אומר בזמ״ש הן בני ישראל
כי אינו בזמדרש מקובל רוח שעדיין נא
בשנים זמן הגאולה ובעבודה קשה שקשה
להם לפרוש מע״ז פירושו כך דגם אם בשנים הק״ן
מ״מ זכו אחיכה ובפרע שהשי״ת שיגא לפרעה כי
מעצמו ישלח את ישראל והכה כתיב שדים נכונה ובשרך
לנוח ואת עדוס ועדיה ודרשו רז״ל כי בזכות נשה ואהרן
בגאלו ישראל והמה שדים נכונו אבל נא בזכות ישראל
כי הי׳ בגא מצות :

והנה ישראל אינו איך יגאל אותנו השי״ת הנא מקובל
רוח הוא שעדיין נא בשנים הזמן וכי תאמר
בזכותינו מעבודה קשה איך יפרוש אותנו השי״ת בגאולה
אם אנחנו עובדים ע״ז זו שאומר ונשה אם בני ישראל
הקשה עלי קושיות כאלו · איך יקבלנו פרעה הנא ודאי
יקשה עלי קושיותו והכה תירן על קושיות אלו שהגאולה
תהי׳ בזכות נשה שסקול בגד כל ישראל וכמו שאמרו
בזמדרש אם אין אתה גואלם אין אחר גואלים והיינו כי
הגאולה הוא בזכותו רק אומר ונשה זה בכון לפניך אבל
הני ערל שפתים לומר תירן זה לפניהם כי איך אומר
שבהי להתפאר לפניהם ע״כ אי אפשר לי לתרן קושיותם
בכ״ל בכון מאוד :

במדרש רבה ותעל הלפרעה ותכס וכו׳ ר״ע אומר
לפרעה אחת היתה והוא הסרילה ומלאה
את ארץ מצרים אמר לו ר״א בן עזרי׳ עקיבא מה לך
אבל אגדה כלך מדברותך ולך אבל בנעים ואהבות לפרעה
אחת היתה ושרקה להן ובאו ע״כ המדרש · וכבר פרשתי
זאת על כמה דרכים שונים ובאתה נראה לפע״ד לפרש
כי עצם פלוגתתן כי ר״ע קובר שמכת לפרעה היתה על
דבר שבקול שאומר פרעה הבא כתחכמה לו שהוא הי׳
המתחיל ע״כ בו התחיל המכה כמ״ש בך ובעמך יעבו
הלפרעי׳ ע״כ עלתה תחילה רק אחת כנגד פרעה ולפי גרסת
רש״י בהי׳ מכה אותה הוא ג״כ ע״פ מדרש רבה שהושידו

את פרעה מכפאו ג׳ חדשים מפני שלא רלה להיות עמהם
בעלה רק ונחמת שרלה פרעה שלרתו לרה שלא יהי׳ מלך
ע״כ הי׳ מוכרח וזו כוונת המדרש שהוא בדש״י שהי׳
מכה אותה לרמז על הורדה מכפאו אחין מכה גדולה
מזה וזו שהי׳ מתחזת מחילים מחילים להשכים עמהם
ומתרבו הנובשים :

אבל ר״א בן עזרי׳ קובר שמכות לפרדעים הי׳ עומם
על מצרים שהי׳ מלאה כשפים והוא דבר שבקול
כמ״ש קראו בקול גדול אולי שים לו וכו׳ וכתיב ומתתי
כאוב קולך ומראה מדברי הז״ה פ׳ וארא וז״ל בדף במ״ד
ע״ב והכא בהרי דמצרי מבדלין מאחרי חרטין וכו׳ בעשר
דרגין חרטין דכתיב קוסם קסמים וגו׳ ובהאי זמנא
אושיב קב״ה אלבעא דידי׳ ובכבל אינון כחנין וקליקי
קנין בגא תועלתא ונא אתא עליהו רוחא דאינון חכמתא
עכ״ל והרי בפירוש מבואר כי מכת לפרדעים הי׳ לבלבל
דעתם שלא יעשו עוד כישוף כי יהי׳ מבלי הועיל ומגילא
היסורים שהי׳ למצרים ממכה זו הי׳ עומם על שעבר
על כשופים שלהם :

והנה באמת אמרו רז״ל בסנהדרין דבן נח מלוה על
כישוף ואמרו בס״ד מ״ע דר״ש דכתיב ומכשפה
לא תחי׳ כל שוכב עם בהמה כל המלוה על שכיבת בהמה
מלוה על כישוף יש״ש והכה הרמב״ם לא פסק בהלכותיו
בהלכות מלכים שב״כ יהי׳ מלוה על כישוף יש״ש והנה
מלמוד דר״ש הכ״ל יש לומר מלד הכברא דב״פ מלוה על
הכישוף דהרי רמינו גבי בעיש כתיב אחד כי הי׳ בעוד
בבנו ודרשו רז״ל בכרי אינו מעומא בבעיש אחם קדוש
אחד ונא בכרי וכן גבי מזמלת אהל דכתיב אחד כי יעות
באהל ודרשו ג״כ מזה באין בכרי מעומא באהל מכלל מזה
דאי׳ הי׳ כתב סתם גם בכרי בכלל ואי״כ כיון שכתב
מכפה נא תהי׳ סתם דומיא בין ישראל ובין בכרי
חייבים מיתה בכ״ל ועי״כ זו כוונת המדרש הכ״ל ר״ע נא
רלה לבבור שמכת לפרדעים באה עליהם על עונם כישוף
כי הי׳ קובר שב״ש אינו מלוה עליו ע״כ אמר לפרדע אחת
אתה וכו׳ וקובר כי באה על עונם פרעה שהתחיל בעלה
לבלע בישראל ואח״כ הכבינו עמו כל מצרים אבל ר״א
ב״ע קובר שהוא עונם על הכישוף כמ״ש ואלה שריע
נא רלה לבבור שב״כ מלוה על הכישוף ע״כ אמר לו עקיבא
מה לך אבל אגדה כלך ומדברותך אבל בנעים ואהבות ויהי׳
מעם אחי׳ שב״כ מלוה על כישוף כמ״ש ע״כ לפ״ז הי׳ זה
על עונם כישוף וכך הי׳ לפרדע אחת יאלה להורות על
הכישוף שהבל היא מן היאור עליון מקום שמושבין שפע
הכישוף שלהם כמ״ש לעיל בשם הזו״ה ובכישוף ודיבור
וקול שמלאם בכשופיה שרקו להם ובאו כמ״ש הא׳ מבכיף
לבו אבל קול זה הי׳ בלא תועלת כי הי׳ זאת לתרבן מצרים
לקבקב שורבן הן למעלה והן למעה ודברי רא״ע מובנים
היטב לפ״ז בכ״ל בכון מאוד ודו״ק :

עוד יש לפרש בענין רק בדברים שונים דאיתא בזמדרש
פ׳ אמונות על פסוק ויקס מלך אדם דרבנן סוברים
שפרעה לא רלה לשעבד עם ישראל באומרו איך אפשר
לעשות זאת לישראל אולי יוסף לא הי׳ כשתייר ומצרים
שריד ופליט רק בא״ידיהו מכשאו ב כ בשראה זאת הקבים
בעמם וזו ויקס מלך אדם ולפ״ז אתא שפיר כי אולי ר״ע
הי׳ סובר כשאר מ״ד שפרעה התחיל בעלה תחילה שאומר
על עמו הבה נתחכמה לו ע״כ קובר שלפרדע אחת דלעיל
אבל ראב״ע סובר כדעת רבנן דלעיל ע״כ סובר שלא יאלה
כל הלפרדעים ומעניו דהרי פרעה לא הי׳ ניחא לי׳ בגזרה
זו רק ע״כ הקבים לדבריהם ע״כ אמר לפרדע זאת
שרקה להם שמקבים בעלתם ובאו והכה ראב״ע הי׳ סובר
שגם ר״ע סובר כשיטת רבנן רק מפני שמקבים בעלהם
הגם שהי׳ בחוקם נקרא כל העלה על שמו ובאמת יש

הילוק בין לוקח לגלון בכל התורה רק אלא בגעים ואהלות
מעמא גם כשהוא לוקח ע"כ שפיר השיב לו רא"ש עקיבא
מה לך אלא מגדה כלך אלא בגעים ואהלות ודו"ק היעב:

בפסוק הערש תדע כי אבדה מלרים כי אמרו ר"ל
שהקב"ה קילקל כל חכמתם של מלרים וכן הוא
בזה"ה ולשון ערש ראשון וזו כוונתם של מלרים כשאלמו
אחר מעשה ואהרן אמרו כך לפרעה הנה אתה רואה
בפירוש שהוא מכות של ה' הלא הערש תדע ר"ל כי
אנחנו לא יודעים כמו בראשונה לעשות בכשפים כי
אבדה חכמת של מלרים ולריך אתה להאמין שהוא מכת
הקב"ה: במדרש רבה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות
כשבור אתה שאנו מזבח משלנו כלום אלא גם אתה תתן בידינו
זבחים ועולות ועשינו על שמך יע"ש כראה פרושו כי
ידוע שהמלרים הי' תופסין הלאן לאלוהות והי'
עובדין להם וא"כ אין מהראוי להקריב מהם קרבן שהי'
ע"ז הנה הדין ע"ז שהניחו עובדי' היא בעלה כמבואר
בש"ע י"ד סימן קמ"ו סעיף יו"ד יע"ש והנה ע"ז של ישראל
איכה בעלה עולמית כמבואר שם רק קודש שזכה בה
ישראל יכול הנכרי לבעלה כמ"ש רז"ל גבי אחי הגיתי
שביעל העערה של שיקין בני עמון:

והנה ישראל נחמת שהי' כבושים בגולה אלא המלרייס
הי' תופסין שאין להם כלום כיון שבכל הגב
שהי' המלרי אז המלכות רולה הי' מועלה ממנו ע"כ לפי
סברא זו גם לע"ז של ישראל מהני ביעול כיון שאינו
אלהים וזו דברי משה לפרעה כשבור אתה שאנו מזבח
משלנו כלום ר"ל אם אנחנו תופסים בסברא זו שאנו
הוא אסיר לנו לזבוח כי הוא ע"ז של ישראל ואין לה
ביעול ע"כ אנו מוכרחים לשבור שהכל שלך ע"כ גם אתה
תתן בידינו זבחים ועולות להקריב ממנה קרבן א"כ הרי
הוא כע"ז שהניחו עובדי' ע"כ ועשינו על שמך ר"ל ומכח
זה יהי לנו ג"כ היתר לזבוח הלאן שלנו כי נעשה על
שמך שבעלת הכל ע"כ גם מקניהו יכך עמנו כמ"ש ואח"כ
מזכה בו להיות מקניהו ושלנו רק באמת כל זה לא מהני
דהרי מוקלה ונעבד אסור גם אחר הביעול ומכח ויעוור
מן הלאן ובודאי מיירי באחר ביעול ודו"ק ע"כ אמר ונשה
רצינו דזו הדין לאחר ונתן תורה אבל אנחנו לא כדע
מה נעבוד ה' אלקינו עד בואינו שמה וא"כ קודם מתן
תורה עדיין לא נאמר זאת:

בפסוק אל תוסף ראות פני וכו' כוונתו הוא כי
אסור להסתכל בפני אדם רשע רק בבל רשע
יש בו כלולים הקדושים וע"כ חולקין כבוד למלכות כידוע
במדין בפ"ז כל זמן שהי' איזה פלולים הי' מותר לראות
בפניו רק אחר כל המכות נקעו הכל בע"ש ויכלנו את
מלרים וע"כ אסור לשוב למלרים וזו כוונת משה שלא
יוסף ראות פניו הו"ק:

במדרש רבה ויאמר משה גם אתה תתן בידינו זבחים
ועולות אמר לו משה לא תהי סובר שאנו
בזבח משלנו כלום וכו' הכל כסדר המדרש דלעיל והוא
תמוה ומאוד איך מבואר זאת בברא שלא יקריבו ישראל
משלהם אדרבא הסיבה דקרא לבאורה מורה להיפך כמ"ש כי
ממנו ניקח לעבוד וגם מה כפקא ומה לפרעה שאם יקריבו
משלהם אז לאו ואדרבא לבאורה הי' נחרפה לישראל
שיאמרו שיקריבו רק משל פרעה ונראה לפרש בנקדים
דברי הגמרא ברכות דבר לא באזני העם וישאלו איש
מאת רעהו ואשה מעמת רעותה כלי כסף וזהב ואמרו רז"ל
כדי שלא יאמר אותו לדיק אברהם ועבדוש ועבו אותם
קיים ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים והוא המוה ואי
אברהם שתק ולא אמר כלום א"ו שהש"ת לא הי' מקיים
היבורו שהבטיח לאברהם ונראה לפרש ע"פ מה שאמרו
בקדושין דף ל"ז ע"ב גבי עגלה דעבד דר"ש סובר דוקא

לאן וגורן ויקב דאיתא בבכל ברכה חייב בהענקה אבל
בספים לא וכן פסק הרמב"ם ז"ל דבספים ומלות אין
מהם הענקה והנה רוב התוספים כתבו דרכוש גדול
שלקחו ישראל הוא מעשה הענקה שפיינו עבדים לפרעה
והקרא מסייע להו דכתיב בפי' ראה גבי הענקה וזכרת
כי עבד היית בארץ מלרים וכו' והרי זה הוא כבר
ההלכתא דבספים אינו בכלל הענקה וע"כ נראה לפע"ד
מ"ש מה שאתרו בזה"ה כי על כן הי' רעב בכל מדינות
ובא למלרים לשבור בר כדי שיהי' למלרים כסף וזהב
הרבה לקייס ואח"כ ילאו ברכוש גדול יע"ש והנה בספים
מיעטו בגמרא דאינו בכלל ברכה אבל הכי בספים של
מלרים הי' בכלל ברכה כי הכל הי' ע"י יוסף הלדיק ושל
ישראל הוא מעיקרא רק לבאורה כי מלרים שעשו מהם
כלי זהב וכסף הרי קנאו המלרים ע"י שינוי מעשה והדין
בזה דקנה אפילו בלא יאוש רק לריך להחזיר דמי' כמבואר
בח"מ וא"כ ע"פ הדין לא הי' אפשר לישראל ליעול כלום
כלי כסף וזהב וזו דברי הש"ת ושאלו כלי כסף וזהב הנם
שע"פ אינו מגיע לישראל לכל הדיעות רק שלא יאמר
אותו לדיק אברהם כי הוא יאמר דמה שנעשו מעבד כסף
וזהב עדיין אינו רכוש גדול ויעלו גם כל הכלים והש"ת
יכול לעשות כן כי הכל שלו כב"ל נכון:

ועוד אפשר לומר בדרך אחר ע"פ מה דקי"ל בדיקת
מכרהו ב"ד הוא דמגיע לו הענקה אבל מוכח
עלמו אין לו הענקה כמבואר בקדושין דף ע"ו וכן
פסק הרמב"ם ז"ל בהלכות עבדים יע"ש והנה להבין אם
ישראל נקראים מוכר עלמו או מכרהו אחר נראה לפע"ד
דאם כימא דגלות מלרים הי' בשביל מכירת יוסף הוי
שפיר מכראהו ב"ד כביכול בגנבתו ואחר שמכרו השבטים
ליוסף ע"כ בגנבה זו ירדו ישראל ע"כ מגיע לישראל
שפיר הענקה אבל לפי שאיתא במדרשים כי ישראל בינלו
מלות מילה ושאר מלות וע"כ אמר הנביא בד' בגדו כי
בנים זרים ילדו עתה יאכלם חודש חלקיהם דכתיב ויקם
מלך חדש ח"כ מוכח מזה דלולי זאת לא הי' עבד פרעה
עם ישראל וכתיב תיסרך רעתך כי הטוטות של אדם
בעלמם כפרעין ממנו וא"כ אין לקרות זאת מכרהו ב"ד
רק מוכח עלמו כי בטוטותיהם מוכרו למלרים אבל מלד
מכירת יוסף הוי שפיר מכרוהו ב"ד בגניבתם הגם שהם
לא בבנו אותו מ"מ אבות אכלו ביסר ושיני בנים תקהינה
כי הש"ת פוקד עון אבות על בנים וא"כ לפ"ז יש לישב
דברי הגמרא הנ"ל דודאי אם הי' לישראל חטאים שלהם
אין סברא לומר דיהי' בגלות עבור מכירת יוסף ומאחר
שטוטות שלהם מסתיק הגלות:

ע"כ לפ"ז י"ל דמה שאמר הש"ת ואח"כ ילאו ברכוש
גדול אמר זאת כשלא יהי' בצירות מלד עלמן
שיתחייבו עליהם גלות וא"כ אינם נקראים מוכר עלמו
רק מכרוהו ב"ד ע"כ מגיע להם שפיר הענקה וזו רכוש
גדול וכמ"ש דגם כספים בכלל הענקה אבל כיון שהפרו
ברית מילה ושאר מלות ע"כ מגיע להם גלות בטוטותם
ונקראים מוכר עלמו וע"כ אינו מגיע להם כלל הענקה
רק שלא יאמר אותו לדיק אברהם כי אולי יסבור אברהם
כמ"ש בקדושין שם דגם למוכר עלמו מענקין לו ע"כ כדי
שלא לבוא בטענה עם אברהם לזה הש"ת שיאמלו כי
הכל שלו כמאמר דוד המלך כי ממך הכל ע"כ רצה הש"ת
לעשות עם שירלה וכמו שכתן לישראל בהלת גוים וזו ג"כ
הכוונה במדרש על פסוק: חוסך חוסך הה"ד שלא חוסך ויחסיך
ולא מרו את דברו שאל הקב"ה למלאכים רחוים המלרים
לנקות בחוסך ואמרו הן יע"ש כי חוסך כתיב ומכופל שהי'
כדי שירחו ישראל הרוכות של המלרים ונכנסו לתוך ביתם
ולא זזו מנקומם וכמ"ש בזה במקום אחר וע"כ בשאל
הקב"ה למלאכים אם מלרים רחוים לנקות בחוסך הוא

כדי

כדי שילאו ישראל ברכוש גדול הי׳ אפשר למלאכים להשיב דישראל דינם כמוכר עלמו שאין מגיע לו ענקה ע״פ הכתב לעבד״כ מאחר שראו שרלון הבורח ליתן להם הענקה הסכימו כולם וזו שלא חוסך ולא יחשיך ולא מרו דברו שיהי׳ חוסך מכופל שישראל האולרות שלהם בבדי שישאילם אח״כ וא״כ על זה הי׳ אפשר לומר שאין מגיע הענקה לישראל וממילא אין הדין נותן שיהי׳ חוסך למצרים ואעפ״כ לא מרו את דבריו והסכימו לרלון הש״ת

כנ״ל ככון ודו״ק :

והנה אפשר ליתן טעם ע״פ הדין שהגם שהי׳ ישראל מכרו עלמם לעבד״כ מגיע להם הענקה ע״פ

מ״ש המשכה למלך בפ״ג מהלכות עבדים הלכה י״ב לתרץ דברי הרמב״ם שפסק דהענקה אינו משועבד לב״ח משום דכתיב לו ולא לב״ח והא ליכא קרא למעוטי מוכר עלמו ולמה פסק הרמב״ם דמוכר עלמו אין לו הענקה. ותירץ דטעם הענקה מבואר בקרא כי משנה שכר שכיר עבדך והיינו שעובד בין ביום ובין בלילה כי דבר מוסר לו שפחה בכנסית וגבי מוכר עלמו אין דבר מיסר לו שפחה ממילא לא שייך טעם הענקה כי משנה שכר שכיר יע״ש והנה מבואר במדרש מכח שהכבידו המצרים עולם על ישראל לא הלכו לביתם ליטן כדי שיעמדו בקרות הגבר וא״כ עבדו אותם בין ביום ובין בלילה . וע״כ מגיע להם שפיר הענקה כי שייך גבם כי משנה שכר שכיר עבדך ואולי לזה כיון הכתוב בנו״ש ושלחנה אשה משכנתה כלי כסף וזהב ושמלות ושמתם על בניכם ובנותיכם ולבלתם את מצרים דלכאורה קשה וכי לא הי׳ להם חעורים לתת הביזה עליהם שלא אמרו רז״ל שאין לך אחד מישראל שלא הי׳ לו עשרה חעורים מביזת מצרים אבל לפ״ז אתא שפיר דהפסוק נתן טעם לביזה זו שהוא מטעם הענקה שלכאורה ע״פ הדין אינו מגיע להם כי הנה כמוכר עלמו כמ״ש ע״כ אמר דזה אינו כי הטעם שמוכר עלמו אין לו ענקה כי לא שייך כי משנה שכר שכיר אבל אתם שלא הלכתם לביתכם ליטן מיבנו אתכם מפרי׳ ורבי׳ וא״כ עבדתם אותם ביום ובלילה וזו ושמתם על בניכם ר״ל בניכם שהמציאו אתכם מפו״ר ע״כ שפיר מגיע לכם הענקה

כדין מכרהו ב״ד כמ״ש ודו״ק :

ועוד יש לפרש ושמתם על בניכם ובנותיכם כי שבעי

יה עדות לישראל שלא שינו את שמם וגם שהי׳ להם בנים כשרים ושם י״ה מעיד עליהם וזו כוונתו דלכאורה קשה הלא אינו מגיע להם ביזה גדולה כ״כ מחמת כמה קושיות ורק מחמת שהי׳ להם בנים כשרים זה גרם שיהי׳ ביזה גדולה וזו ושמתם על בניכם ובנותיכם

ר״ל בזכותם תקבלו זאת ודוק היטב :

ורק לדון על דברי המשנה למלך הנ״ל דהרי אמה עברי׳

תוכיח דלא שייך גבה כי משנה שכיר ואעפ״כ חייב בהענקה כמ״ש ואף לאמתך תעשה כן דהיינו הענקה וכי תאמר מאחר שהולרכה התורה לגבות גבי אמה עברי׳ דחייב בהענקה עוכח דעבד עברי פטור מהענקה דזה אינו דגבי אמה עברי׳ הי׳ ק״ד משום דלא שייך גבה מכרוהו ב״ד דהרי דרשו רז״ל בגנבתה וא״כ לריכה התורה לאשמעינן דחייב אבל גבי עבד דשייך גבי׳ מכרוהו ב״ד פטינא דחייב בהענקה ובפרע דאיכא ג״ש דשכיר שכיר יע״ש בשוגיא ואי משום דתלתה התורה בנשנה שכר שכיר י״ל משום דגבי מכרוהו ב״ד הי׳ סברא חילוקה לפטור מהענקה כי מאחר דעביד איסורא שגנב ובנגנב בשוגיא שם ע״כ הולרכה התורה ליתן טעם שנשה שכר שכיר עבדך אבל גבי מוכר עלמו דלא עביד איסורא הסברא נותנת ליתן לו הענקה כמו גבי אמה עברי׳ שהוא ג״כ מוכר עלמו דהיינו אבי׳ אין לה דעת שהוא קטנה ולא שייך גבה כי משנה שכר שכיר ואעפ״כ חייב בהענקה ועי״כ דברי המ״ל כ״ע לפע״ד ובהדיא כתב הרמב״ם שם דין ט״ו דהענקה של אמה עברי׳ לאביה והרי אבי׳ מכרה ועי״כ הוי זה כמוכר עלמו ככ״ל ודוק היטב :

ולפע״ד נראה לתרץ ע״ד שכתב המ״ל שם דין ט״ו

כי הענקה הוה לדקה ע״כ אינו משועבד לב״ח כמו שאין גובין ממעשר עני וא״כ איתר מילת לו למעט מוכר עלמו מהענקה והא דלא אמרו כן בגמרא נראה לפע״ד דהגמרא אזלי אליבא דר״ש דסובר בד״ף י״ז דשיעור ענקה הוא חמשים סלעים כמו עירוכין יע״ש וזה עולה מאתים דינר והרי מבואר במשנה דפיאה בפ״א משנה ח׳ מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופיאה ומעשר עני וא״כ כיון שיש לו שיעור זה מיקרי עשיר והרי התורה לא לותה מעולם ליתן לדקה להעשיר את העני אלא ליתן לו כדי לרכו לפי שעה וא״כ ע״כ הך הענקה לא הוי לדקה דאמה תלוה התורה להעשיר אותו ייתר מאחר לדקות ע״כ שפיר הולרך הגמרא למעט ב״א שלא יגבה חובו אבל לפי מה שסובר ר״מ שם ע״ו סלעים שיעור ענקה ור״י למ״ד סלעים יע״ש שפיר י״ל דהוי משום לדקה וע״כ לא אילטרך לו למעט ב״ח דגבי לדקה לא שייך שעבודא דר״כ וע״כ אייתר מילת לו למעט מוכר עלמו וע״כ דברי הרמב״ם כנכוים וברורים המה בלי שום גימגום ודוק היטב . עיין בתוי״ט שם בפיאה שכתב דהך מאתים זוז המה זוזי מדינה אפשר גבי עבד שאין לו כנוס דהרי מכרוהו ב״ד בגנבתו וממילא לק״ז ממנו הכל הוי שיעור שיקרא עשיר מאתים זוז לורי כנ״ל

ככון מאוד ודוק היטב :

ונראה לפרש המדרש דלעיל כי מה שאמר משה גם

אתה תתן בידינו זבחים ועולות וגם מקנינו ילך עמנו נראה דאתי גם לרבות דהיינו שכך אמר משה שהבהמות של ישראל ילכו עמהם ואון לזה גם פרעה יתן להם לאן ובקר של אילין ואון לזה יתן בידם זבחים ועולות נראה דהכי לאן ובקר שנתן להם פרעה הי׳ מעשם הענקה והכי מבואר במדרש שאמר משה שיש להקב״ה על ישראל חוב של קרבנות של מאתים ויוד שנים יע״ש וכמ״ש שלא עמי ריחוגו לי במדבר והיינו מה שיש חוב עליהם מקרבנות . יהנה אם היינו אומרים שיעבודא דר״כ גבי הענקה ממילא אותו הענקה שנתן פרעה לישראל הי׳ משועבד להקב״ה וממילא גם ההענקה כתפסים בקדושת קרבנות אבל אי אמרינן כו ולא לב״ח ממילא הוי הענקה חולין ואין הש״ת גובו חובו מזה והנה לפי פשטא של הסוגיא שכתבתי לעיל אי דרשינן לו ולא לב״ח ממילא גם מוכר עלמו חייב בהענקה כי אין קרא למעט :

ואן דברי המדרש גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות

אמר לו משה לא הי׳ סבור שאנו נזבח מהענקה כלום ר״ל המדרש דרש מילה גם לרבות שאון הקרבנות שיתן להקריב יתן לישראל ג״כ לאן ובקר ונעשה הענקה וע״ז הענקה אמר משה כסבור אתה שאנו נזבח מהענקה זו קרבנות תובה כי הענקה זו אינו משועבד לב״ח כמ״ש אלא הקרבנות שנקריב הוא מאותן שתתן בידינו לשם קרבן ועשינו על שמך וגם מקנינו ילך עמנו כי ממנו נקח לעבוד את ה׳ והבהמות ר״ל והבהמות שהי׳ לנו בכר ממנו נקריב קרבנות בשבילנו אבל לא מהענקה וא״כ לפ״ז ממילא מוכח דחידש משה כי מוכר עלמו מעניקין לו וא״כ שפיר י״ל דישראל היו נמלרים כדין מוכר עלמו אבל בחעא מכירת יוסף לא חטאו כלל השבטים וכמו שכתב הזהר הקדוש דלולא לא שלטו ישראל על יוסף בשבירתם לא ילאו ישראל עבדים ממלרים כי

הי׳ שקועים ח״ו בקליפת עומאת מצרים יע״ש ואם כיון דמשום מכירת יוסף לבד ירדו ישראל רד״ו שכה והוא רק עבירה אחת גוכב נפש מאחיו ואם על עבירה אחת מגיע עונם אחרוך כזה מה נעשה בשש״ה לא תעשה ח״ו אין קץ לאשמותיכו וזו דברי משה מה שאמרתי לך בי הענקה אינו משועבד לב״ח ח״כ ממילא אפשר לומר כי אנחנו דין של מוכר עצמו לנו ואעפ״כ מגיע לנו הענקה ובמכירת יוסף אין שום חטא ועון ולא ע״ז שבלנו הגלות דאם תאמר שעל מכירת יוסף הי׳ הגלות א״כ אנחנו לא נדע מה נעבוד מה נעשה בשש״ה אינו עול תורה הרי שעל עבירה אחת הי׳ עונם כזה מה יהי׳ ח״ו אם נעבור על כמה עבירות ח״ו אין סוף לעונם וע״כ אנחנו לא נדע מה נעבוד ה׳ עד בואינו שמה ר״ל עד בואינו לידי מידה זו ולומר שהענקה אינו משועבד לב״ח ומ״מ מוכר עצמו חייב בהענקה וישראל הי׳ מוכרי עצמם ולא מעשה מכירת יוסף וע״כ אפשר לנו לקבל התורה בכ״ל ודוק היטב :

אך אפשר לפרש בענין דרך זה דהנה אמרו בזוה״ק דישראל הי׳ במצרים ונחמת שעדיין לא הגיע זמן מתן תורה ע״כ נתן הש״ית עול ברזל על ישראל בדי שלא ילאו מן לשיעה ויקלקלו ביותר וכן הוא במדרש כי השיעבוד הי׳ כדי שיהי׳ לישראל יסורין כי התורה ניתנה ע״י יסורין וכן כתב בעל עקדת יע״ש אבל לא מעשה שום חטא ועון והנס בחמת שחטאו ישראל מ״מ זאת הי׳ מתוך שיעבוד ועירוף הדעת ואין לישראל עונש ע״ז כמבואר הירץ זה במדרש יע״ש וזו גם אתה תתן בידנו זכויות ועונות ועשינו על שמך כי אתה היית גורם בחזקין שחטאו וזו בסבור אתה שאינו נקריב ונשלנו לשם דהיינו בשביל חטאתנו שאנחנו היו גורמים בחטא אלא הכל יהי׳ על שמך כי אתה הייתה גורם אבל אם היינו בני חורין לא הי׳ חטאנו כלל אבל לולי זאת נאמר שאנחנו חטאנו א״כ הי׳ אפשר לנו לקבל עול גדול דהייני התורה ואחר שראינו שהי׳ לנו רק ז׳ מצות בני נח ולא הי׳ מקיימים מכ״ש תרי״ג וזו כי אמנו נקח לעבוד את ה׳ היינו אם אנחנו קובלים שאתה פרעה היית המחטיא ע״כ יש לנו הענה לקבל התורה אבל לולי זאת איך אנחנו יכולים לקבל התורה איזה הענה יהי׳ לנו לקבל התורה לעבוד את ה׳ עד בואינו שמה ר״ל עד בואינו לידי מידה זו שאנחנו לא חטאנו רק פרעה החטיא אותנו וע״כ לפי הנחה זו אפשר לנו לקבל התורה בשלא יהי׳ עלינו עול גלות בכ״ל כנון ודוק :

והנה יש מפורשים שאמרו דמה שנטלו ישראל הי׳ שכר עבודה ופכרלה ג״כ מדברי חז״ל שהשיב נגיע בן פקיסא למצרים כמבואר בסנהדרין ובמדרש וא״כ לפ״ז שפיר נטלו כסף והב אבל מעשה הענקה לא הי׳ להם ליעול כמו שכתבתי לעיל ועפ״ז יש לפרש דברי הפסוק ויוליאם בכסף ובזהב ואין בשבטיו כושל והייבו כמ״ש דמוכר עצמו אין מעניקין לו רק מכרוהו ב״ד וא״כ אין לישראל הענקה רק אולי הי׳ גלות מצרים בשביל מכירת יוסף וכמ״ש לעיל . אבל אם מעשה הענקה לא הי׳ מצרים כסף והב כמ״ש וזו ויוליאם בכסף וזהב ודכמלו ישראל בסף וזהב מוכח שלא הי׳ מעשה הענקה א״כ לפ״ז י״ל כי אין בשבטיו כושל שלא הטאו השבטים במכירת יוסף ובדברי הזו״ה ודוק היטב :

והנה יש ליתן טעם על מכת בכורות ויליאת ישראל ממצרים שהי׳ בחצי הלילה והנה מדברי הזו״ה יש לדמוד כי אז ב׳ מידות שולטות דין ורחמים וע״כ הי׳ דין על המצרים ורחמים על ישראל ועכ״כ חצות לילה הוא עת רצון להתפלל בזמן שליטת שני מידות על חרבן ב״ה ועל גלות השכינה כי אנחנו לריכין בשני מידות אלו וזה כוונת הפסוק רבה ויהי בחצי הלילה הה״ד חצות לילה אקום להודות לך על משפטי לדקך . דר״ל מאחר שהי׳ מכות בכורות בחצי הלילה מכח מזה כי אז שולט דין ורחמים ע״כ אמר דוד שפיר על בני הגולה חצות לילה אקום להודות לך והטעם כי אז על משפטי לדקך ר״ל מידות הדין שולט וגם לדקך דהייני מידות הרחמים כמו שנשתי למצרים וע״כ אנחנו מבקשים על הגלות ג״כ בזמן הזה אבל עיקר הטעם שנעשה בחצי הלילה כדי שלא ירגו ישראל מפלתן של מצרים כי ישראל לא הי׳ רגילים לגאולה רק הש״ית ברוב רחמיו ריחם עליהו ע״כ אינו מהראוי שירגו מפלתן כמו אשתו של לוט וע״כ מפה הקטרוג שהי׳ על ישראל כוה הש״ית ליתן דם בל המשקוף שיגן קלת על ישראל ואעפ״כ אמר הש״ית ועברתי בארץ מצרים בחצי הלילה הזה ולא יתן המשחית לבוא אל בתיכם כי הי׳ ישראל לריכין שמירה גדולה מחמת הקטרוג כמ״ש וה׳ לבאות יגן עליהם וזו הכוונה לפע״ד בא״ש ליל שמורים הוא לה׳ להוליאם ממצרים כי הולרך הש״ית לעשות שמירה גדולה לישראל לשמרם מן המזיקין כדי להוליאם ממצרים כי לא הי׳ רגילים לגאולה וע״כ לוה הש״ית אותנו לעסוק בחצי הלילה בגאולת ובקיפור יליאת מצרים בכדי שיגן עליהם זכות זה כי בכיסן בגאולה ובכיסן עתידין להגאל וכבר כתבתי כי הלילה נקבה כי אין עושין בו מלות כמו נקבה שפטורה מכמה מלות אבל לילה של פסח הוא זכר שיש בה כמה מלות ע״כ הוא הלילה הזה הייני שהש״ית מלוה אותנו שיהי׳ לילה של פסח כזכר הז״ה דייקא וע״כ אם נעשה כן אין אנו לריכין לומשמר של הש״ית כי המלות יגינו עלינו וע״כ ממילא שמורים כל בני ישראל בדורותם והייני מכח שעשית המלות בחצי הלילה זו ישמרו ישראל גופייהו בדורות וא״ל שמירה של הקב״ה . והנה הנס שמלך כל החרן במשפטי הבעגיל הבולם מ״מ ריחם על ישראל כי כנגד מצרים היו הם לדיקים וגם שהי׳ רק מחמת עירוף הדעת וכן אמרו בכח לדיק תמיס בדורותיו לפי דורו הי׳ לדיק שהי׳ עוב מהם וזו שאמר אברהם חלילה לך להמית לדיק עם רשע ר״ל להמית לדיק שאינו בפני עצמו אלא עם רשע שהוא רק כנד רשע היה לדיק ודוק היטב בכל זה כי קצרתי ומבתי עב המצין :

אמרו חז״ל ע״פ דבר כח בחזקי הנס ושאנו וגו׳ לוך וכו׳ . ופבר פתבתי בזה כמה דרכים ועתה לפע״ד נראה לפרש ע״פ מה שהקשו המפורשים הא קי״ל דאין לוקח ומשלם ואיך כפיע מפרעה בחרי ביו״ד מכות וברכוש גדול . רק התירון הכנון דזו דוקא בדיני אדם אבל כרת לו מיתה בידי שמים אינו פטור מתשלומין ופרעה הי׳ חייב מלקות בידי שמים ואינו פטור וזו שדייק הכתוב וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי אבל מחמת שלא הי׳ ישראל ראוים לגאולה שלימה ע״ב הי׳ הגאולה ע״י הש״ית ה׳ ותקייים וגם הגוי אשר יעבודו דן אנכי אבל מחמת שלא הי׳ ישראל ראוים לגאולה שלימה ע״ב הי׳ הגאולה ע״י משה רבינו ואמרו במדרש לפה ואשלחך לב״ה ודאי אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם ואמרו במדרש מי אנכי כי אלך אל פרעה ומי אני אנכי אמרתי דן אנכי והשיב לו הש״ית כי אהי׳ עמך ונתקיים במקלת והעיקר הטעם שלא אגאול אני בעצמי כי תאמר לבני ישראל אהי׳ אשר אהי׳ דהייני גם

בגלות אחרים וכ"כ אינו נחוצה שלימה ע"כ הולך בהיו' כ"י שנים וזו כוונת חז"ל דבר לא נכפל אלא יאמר אותו לדיק כי בעצמו אני יולא מצרים דהגאולה על ידך א"כ הוה דיני אדם ומכות פוטר ומתשלומין בשהבטחתי אומרתי הן אנכי דמיתה בידי שמים אינו פוטר רק בביכול אני מתיירא מאברהם שלבב תיבת אנו ויאמר ושברום ובינו אותם קיים ואח"כ יצאו ברכוש גדול גם קיים שנא ידייק כלל תיבת אנכי כי יקבור מיתה לזה ותשלומין לזה חייב בתרתי והשי"ת לא רלה בעצם זה עבור השלבת הבנים ליאור בעצמו בים ויהי' להם ביזת הים רק אברהם יאמר איך בלילת עגלים ודוק · כפ"ז יובן כוונת הכתוב וה' נתן חן וכו' וגם האיש מאד גדול מאוד וכו' והנה אין לזה קישור כלל אבל לפ"ז הכוונה הוא שהש"ת רלה ליתן לישראל ביזה אבל שיעבוד כאנו הי' מנקות בידי שמים שאינו פוטר מתשלומין ע"כ אמר גם האיש מאד גדול מאוד ר"ל כי השי"ת נתן לעשה גדלות וחן בעיני מצרים שלא יהי' להם שלאה עליו במכות שהביא עליהם כי אמרו לעזה יהי' לנו שלאה עליו הלא עשה כאומר איך היולר ועי"כ תפסו העלרים בעצמם לשברא קיימת שהמכות בידי שמים הם וע"כ מגיב לישראל שפיר גם תשלומין כמ"ש ע"כ זה נתן השי"ת חן לעשה :

במדרש רבה זאת חקת הפסח הת"ד יהי' לבני תמים בחנוך לעבן לא אנוס זה חקת הפסח חקת פרה אדומה לעזה שבאיתן דומין זה לזה בזה כאמר קקה זאת חקת הפסח ובזה כאמר חקה זאת חקת התורה ולי אתה יודע איזה חקה גדולה מזו עשה לבי מעוריות דומות שהי' מהלכות שתיהן כאחד נראות שוות מי גדולה מזו אותה שחברתה עוטה אותה עד ביתה והולכת אחריו כך בפסח כאמר חקה ובפרה כאמר חקה ומי גדולה הפרה שאוכלי פסח לריכין לה שכאמר ולקחו לעומת מרפת

החטאת הוי כל בן נכר לא יאכל בו עכ"ל :

ונראה הכוונה בזה כי אמרו רז"ל עשבו וקחו לכם לאן עשבו ידיכם מצ"ז כי הי' עובדים לעזאל

מלה והנה לישראל מלא השי"ת תקנה לעזוב חטאם אבל לעכו"ם לא מהני תשובה כפרש"י בחומש שבלוי וידוע שאין תשובתן שלימה ע"כ הקשה לב פרעה יהבעבור לזה כי ישראל בשמתן הלבות ומקום גבוה ע"כ מוצאים רק בעקרה כמ"ש הרמב"ם על הג"מ על שאמרו כופין אותו עד שיאמר רולה אני אבל העכו"ם המה מעקום עוולה ומה שברא הקב"ה את ישראל ומקום טהרה ועכו"ם מעקו' עוולה הוא פתו גזרה מדלון השי"ת ע"כ הוא רחוקה וחקה וא"כ פורש התשובה הוא חקה לישראל ולא לעכו"ם דב"כ כאמר זאת חקת הפסח שהוא לעשוך יל מצ"ז הוא הקה לישראל שיהני להם תשובה ובזכות חטא ולריך שביהם כי עזיבת החטא לבד אינו מספיק רק לריך ג"כ לשוב בתשובה שלימה ולהתחרט על מעשיו הראשונים שהלך עלקלקות והיל גנר תשובה וב"ז בא פרשת פרה אדומה שהוא מרמז על החטא כי בפרה קיימה ישראל וב"כ בשרף החטא ונעשה עפר להיות כלה ואבד לבל ישלה לזכרון ובכלל בנים חייב הלומז עכ השי"ת כי עמו מקור החיים להתקדש בקדושה יתרה בתשובה הגמה ושלימה בפנים וע"כ נקרא לפרה אדומה ג"כ חוקה והוא דאוכלי פסח לריכין לה כי אין די בשחיטת הפסח ובזיבת החטא לבד רק לריך ג"כ תשובה גמורה וזו החברתה שמלה אותה כי הא בלא הא לא מהני וזו כל בן נכר לא יאכל בו דהיינו שהתכבדו ונעשו לאבי' שבשמים כי לאכילת פסח לריך ג"כ תשובה שלימה כמ"ש כנ"ל :

במד"ר החדש הזה לכם · ומשל למלך שקודש אשה וכתב לה מתנות רבות בבעל כך בעוה"ז אירועין היו

כתב לה מתנות רבות בבעל כך בעוה"ז אירועין היו שלאמר ואלרשתיך לי לעולם ולא עשה להם אלא הלבנה שלבד שלאמר החדש הזה לכם לבד לעות לעומת יהי' כשאין שלאמר כי בועלך עושיך בעלותו פעם מוקר להם אם הכל שלאמר והעשבילים ולהרו כזוהר הרקיע ומלדיקי הרבים כבוכבים לעולם ועד ע"כ והוא תמוה דמה מתנות קבעות יש בזה בנוה שאינו עיכון לבנה ובתבתי בזה ג"כ בעי"ה :

ונראה ע"פ דאמרו רז"ל בחולין דע"כ כתיב בעגיר ר"ח חטאת לה' כי הלבנה לא בתפיסה בכל התרולים עד שאמר לה השי"ת עתידים לדיקים שיקראו על שמך יעקב הקטן יע"ש ע"כ אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח · וכבר כתב מהר"ש יפה כל רודפיו השיגוהו בין אויב שיבאו בשביל השי"ת קרבן ובמי מביאין הקרבן הכ"ל אחר שבביכול השי"ת לריך כפרה ובזדאי הבעלה יש לה סוד · ואני אומרתי עפ"ז לפרש דברי הפסוק תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגינו כי חוק לישראל הוא ונשבע לאלהי יעקב והיינו כי אמרו בירושלמי והוא בתוס' דר"ה בשם ר"ח דע"כ אין זוכרין ר"ח בר"ה ונשוש דאמו ונבקשים כפרה ומחילה מהשי"ת על עוונותינו ואחר כי שגיר ר"ח הי' קרבן בשביל שמיעטו השי"ת את הירח יע"כ מועד שיבוא זכאי ויכפר על החייב ואל יבוא חייב ויכפר על החייב יע"ש וזו דברי דהב"ה תקעו בחודש שופר דהיינו בר"ה אבל בבסה ליום חגינו שלא תזכרו שם ר"ח בפיוט רק יהי' שם ר"ח בתבשה בו ואמר הנעשה כי חוק לישראל הוא ר"ל שהיא לישראל חוק כמו פרה אדומה כי ונשבע לאלהי יעקב שיש לבבה ונשבע על אלהי יעקב וע"כ אין מזכירין ר"ח כדברי הירושלמי הכ"ל מועד שיבא זכאי ויכפר על החייב וכו' :

או יאמר בדרך זה כי מה שאנו תוקעין בר"ה היא זכרון תרועה שיעלה זכרונינו לפניו לטובה כמחול לנו על פשעינו ויקרב בזאת נשיחנו וא"כ אינו שייך אז לזכיר בבר "בזה מה שנעשה בביכול את השי"ת לחייב וזו תקעו בחודש שופר בבסה ליום לבבו יזכיר ר"ח בהלעיל ואמר הנעשה כי מה שאנו תוקעין היא חוק לישראל הוא ר"ל שהיא לישראל חוק כמו פרה אדומה כי ונשבע לאלהי יעקב שיש לבבה ונשבע על אלהי יעקב וע"כ אין מזכירין ר"ח כדברי הירושלמי הכ"ל מועד שיבא זכאי ויכפר על החייב וכו' ·

וזו ג"כ כוונת המקורה זכרון תרועה · אין זכרון לראשונים · אין זכרון לחכם עם הבקיל והיינו כב"ל זכרון תרועה בר"ה שהוא ר"ח אמו אומרים זכרון תרועה ומקשה המקורה למה אין זוכרין ר"ח כמו שזוכרים כל השנה כולה והוא תדיר ודינו להקדים קודם זכרון של תרועה כי תדיר קודם · וזו למה אין זכרון לראשונים דהיינו בר"ח שהוא ג"כ זכרון שהיא בכל חדשי השנה וע"כ יקרא המה לראשונים וגם דינו להיות ראשון כי היא תדיר בנים וע"כ מתרץ כי אין זכרון לחכם עם הבקיל ר"ל כי זכרון תרועה אמרו בשבילנו לטובה לנו עונות שהיינו בקילים בהם לעבור את דבר השי"ת אבל זכרון קלי על השי"ת שנקרא חכם לב ואמרין כח וכן דרשו על פסוק אים חכם בפנו את אים אולי קלי על השי"ת בלרך וע"כ עפיר אין אנו זוכרין דבר בזה שבביכול כפרה על השי"ת כיון שאנחנו לריכין עתה כפרה וכדברי הירושלמי וזו אין זכרון לחכם עם הבקיל בב"ל בכון ודוק :

רבי הכוונה בגמרא הכ"ל הביאו עלי כפרה וכו' בלפע"ה כי כל מה שבדרך הקב"ה בתחתונים דבדרא דוגמא בזה בעליונים בכל העולמות עד הוחניות והנה לעמה בדרא ישראל בעלי בחירה ונחמות הילר הרע לאו בלך עתים שות לפעמים אדם מלבה את הילר ומאיר בו כח בפעמו בבחינת העליה שעשה ולפעמים הילה"ר גובר והיא עושה

עבירה וע״כ נמשך אלינו מאור השכל ואי״כ הנה עם בני ישראל שלוה אותנו הש״ת על התורה ועל העבודה דומים אנו בדוגמא של הלבנה לפעמים מאירה כולה ופעמים רק חלק ממנה ולפעמים היא נחשך הכל וע״כ בכל ר״ח שאז הלבנה אינה מאירה ע״כ אז גבר כח המקטרג לומר לפניו רבש״ע הרי בדוגמא זו גם למעלה ישראל עושים עבירות ואינו מאיר חלק כשמתם כלל ע״כ לריך אז להביא קרבן כפרה כדי לכפר על עוונות ישראל וזו ג״כ שאמרה ועשנה ירח בשביל שאמרתי דבר הגון אמעט א״ע והשיב לה הש״ת עתידים לדיקים שיהי׳ נקרחים על שמך ר״ל הנוצרים שלך הוא דוגמא לישראל שלריכים לקבל אור מאחרים דהיינו מהתורה ומלות שעושין וע״כ נקרא יעקב הקטן דוד הקטן ר״ל שמעלותם המה קטנים שהרי הילה״ר שולטו בתחתונים ואעפ״כ המה מאירים כמו הלבנה שמקבלת אור מהחמה רק מקבלים אור כשמתם מחמת התורה ומלות שעושים וע״כ מידת קטן היא חסיבות אצל ישראל רק הלבנה הביאה את תינוק אם יבחרו דרכם ברחם לכלה הילה״ר אבל יהי׳ כמה ישראל שיחשבו כח כמ״ותם ויהי׳ כולה חושך וע״כ עוד יותר אלא יהי׳ לא שכר ולא עונש ולא כהי׳ בעלי בחירה בכדי שלא יוכל לטעון על דברי הש״ת ח״ו ועי״כ לא רלתה הלבנה להתפייס עם הלדיקים שאמר הש״ת מפני ד״דעה שיהי׳ רשעים יותר וע״כ אמר הש״ת הנם שיחטא אדם הלא עשיתי עמו חסד שביא קרבן ויכפר על עונותיו כי בחמת אחז״ל ג׳ דברים שהש״ת מתחרט עליהם בכל יום ואחת היא שברא היל״ה וע״כ ומהרחוי שיעשה הקב״ה חסד זה שיהיו תשובה אור קרבן לכפר וזו הביאו עלי כפרה והיינו בשביל שמעתי את הירח כנ״ל ודוק . ובאמת יותר הי׳ להביא קרבן זה סוף חודש שאז הלבנה חשכה כולה אבל בתחילת חודש ומאירה קלת חלק ממנה רק באמת הקטרוג של השטן הוא סוף חודש ומעם כי אז הדיקים גוברים כידוע אבל בזמן זו לא הי׳ מהני הקרבן ומחמת התגברות הדיקים וע״כ מיד בר״ח כשתחיל לחאיר אז מתחילים גם הרחמים לגבור אז לוה הש״ת על הקרבן . וזו כלה ג״כ כוונת הפ׳ ומוה לפניו בא אז אותם והייני כי השטן בא בחמת לקטרג יום שלפני המולד כי בשבת זו הקטרוג חזק ומהמת כי הלבנה נחשך הכל הרוגזת על הרשעים וזו מוה לפניו בא השטן לקטרג קודם המולד כי אז אותם כי אז הקטרוג חזק ומאוד ונלמון אינן מושבך רק אחמנו מביאים קרבן בר״ח כי אז התחילו גם הרחמים לגבור כנ״ל :

ואפשר לפ״ז דזו כוונת הגמרא זכרון אחד עולה לבאן ולבאן והיינו בזון שאחמנו אומרים יום זכרון הזה בכדי שיעלה זכרונינו לפניו לעובה ואנו לריכים לזה לפשטם במעשינו ממילא עולה גם לזכרון של ר״ח שמביאין קרבן לכפר דהיינו שביר לחוות שבעו״ה הי״ה גובר בנו שהוא כח השעיר שהוא שיון סר של עשו אעפ״כ אמר לנו כי אתה הש״ת עשית בנו דאז בשיכול שיהי״ה הלא הוא אור מלא ממש ואין בנו כח לכבוש אותו וע״כ זכרון אחד הוא כפרים וזו ג״כ הכוונה בפסוק הפ״ל תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו והייני שיהי׳ בכסה שאין לבוא גם ר״ח ומאמר הנעים כי חוק לישראל הוא משפט אלקי יעקב שיוצא שיוצא מעשינו ודין אותנו בגורת יעקב שהוא רחמים גמורים גם מעשנו לאלוקי יעקב דהיינו דומה רשיח כנ״ל והזק :

ר״ח שיכבד בגדיו והכל סוכך לעקום אחד בכ״ל כבין :

ולפי הכוונה שכתבתי לעיל אפשר לפרש דברי המדרש

פ׳ ואתחנן כשמתבוכן המלאכים ושואלים אימת ר״ה ואימת י״כ אומר להם הקב״ה ולי אתם שואלים אני ואתם כרד אל בד׳ שנמעה וכבר פרשתי זאת על דרכים שונים ולפי דרך זה יש לפרש כי בר״ח יש ג״כ לבנה תביעה על הש״ת וישראל כנגדם נמעה על שברא יל״ה כי הכל אחד לפמ״ש לעיל וזו כי המלאכים רואין שאין מכיים אי״ע כ״כ לשוב בתשובה ולפי אימת יום הדין וע״כ שואלים אימת ר״ה וכו׳ היינו לקטרג על ישראל לומה אינו שבים בתשובה והשיב להם הש״ת ברוב רחמיו ואשריו ולי אתם שואלי לפשוק עליהם דין ח״ו מכח מכיעת התשוב׳ כי ז״א כי אני ואתם כרד לבי״ד שנמעה כי גם ישראל יש להם דין עלי על שברא״ת יל״ה ע״כ הדין נותן לרחם עליהם שכנ״ל :

הוץ לדרכנו נראה לפרש הפסוק דלביל מכי׳ קאמר קרא

הרכינו לאלקי׳ עזנו הריעו בר״ה שהוא יום עוז כי עוז מלך מעפנו אחב ואז אנו מכתירי׳ למלך מלכי המלכי׳ וע״כ יש לנו לשמוח שמחה גדולה בעוז מלכינו הקב״ה וכו׳ וע״כ אנו תוף וכיומר כנים עם כבל כי ודאי יבא לאור דיכינו רק כל זה הי׳ בזמן המקדש שהי׳ לשמות כנ״ל כי היינו שמחים במלך הכבוד וגם הרחמים בדין וזו שאמר הריעו לאלוקי יעקב שהיא מידת הרחמים כמ״ש לעיל אבל עתה בגולה כביכול השכינה עמנו בגלות ואין לפניו שמחה ואיך נשמח אנחנו וע״כ אמר תקעו בחודש שופר והיינו כי עתה בגולה הוא רק חודש פשוט ולא יום השמחה כי אדרבא אבשא ליום הגינו כי החב ושמחה נתבטל אותנו ובעו״ה בגולה ערבה כל שמחה ע״כ אין אנו נעשים הרחמים שעושה הש״ת אותנו בר״ה רק כי חוק לישראל היינו מלך אמונה הגם שאין אנו רואים התגלות רחמים אבל אעפ״כ אנחנו מאמינים שנשפע לאלוקי יעקב גם בגולה המשפט הוא על לד הרחמים והיינו הגם כי אין אנחנו כושעים ונהרה מ״מ יהי׳ לנו רחמים לעולם הבא כנ״ל :

או יאמר על דרך זו כי בזמן הבית הי׳ עושין רק יום אחד ר״ה רק ר׳ יוחנן בן זכאי התקין שיעשו ב׳ ימים מכח שנתקבלו הנים בשיר ושמעת דמלאת ומצ״ל בזו״ה כי יום ראשון הוא דיבא קמי׳. ויום שני היא דיבא רפיא וע״כ ח״ו אם הי׳ לפשוק יום אחד לא הי׳ קיים לעולם ומחמת התגברות הדיכים רק בזמן שבה״מ קיים לעולם הי׳ רחמים גוברים וע״כ הי׳ די ביום אחד וזה הכוונה כתבומו חז״ל להמתיק הסיד כי מתקבלו הנים בשיר ידוע כי מידות נים הוא דין רק אין הדיכים מתקים אלא בשורשם וע״כ הי׳ הנים ומשוררים בשעת ניסוך היין שעורה על גבורה כדי להמתיק הדיכים כנ״ל רק זה הי׳ בזמן הקודם אבל קרוב לזמן חרבן הבית לא הי׳ כח בנים ג״כ להמתיק הדיכי׳ ע״כ אמרו בזו כי מתקבלו הנים בשיר להמתיק את הדיכים ע״כ תיקן ר״י בן זכאי לעשות ג״כ ב׳ יומים כנ״ל כבין והו ק :

וזו הרכינו לאלוקי עוזנו היינו בזמן המקדש וכמו ש אבל עתה בגולה לא כן תעשו כי תקעו בחודש שופר דהיינו יום של ר״ה שאם הוא ר״ח וגם ביום השני וזו בכסה דהיינו שבתבסה בתורה לא כתוב רק יום תרועה יהי׳ לכם דהיינו יום אחד אבל אנחנו גם יום השני הוא ביום הגינו עושין בו חג יום שני של ר״ה . ואי״ת נאה הגריבו חז״ל אותנו על כך ועי״ז אשוב תדע לך כי אין זה כשאני ר״ה שעושין שני ימים משום ספקא דיומא דהרי ר״ה אינו כך דאתי׳ בני ח״י עושים ב׳ ימים ואמרו בזו״ה כי בשם יעקב הי׳ מקבלא כשהי׳ בח״ל ובשם ישראל בא״י ח״ש כי רק לישראל הוא הגם בא״ י עובי׳ ב׳ ימים אלא ע״כ הנעשה משום שיהי׳ המשפט לאלוקי יעקב דהיינו דומה רשיח כנ״ל והזק :

אך יאמר בעין הרך זה דהנה איתא במפורשים טעם לשבת על עשית ג׳ ימים ר״ה כי אמרו רז״ל ישראל ככנסין תחילה לדין ועוד ידין לאומים במערים שישראל דן תש״ת ביום כשעושין מלות ולאו״ה דן בלילה כשהם יצינים והכל ברחמים וא״כ אם הי׳ רק יום אחד הי׳ דן את האו״ה בלילה הראשונה הי׳ מ״ו דין מתוח כנד ישראל דע״כ ישראל ככנסין תחילה לדין מקמי דליפוש חרון אף אבל עתה שהוא שני ימים ישראל כדומים ביום ראשון ואו״ה בליל שני והכל הולך ע״ד שכתבתי לעיל כי בזמן שהי׳ בהמ״ק לעולם היו הרחמים גוברים וע״כ הי׳ די ביום אחד והנה רז״ל בר״ה דף ח׳ דרשו מהך קרא

משפט לאלוקי יעקב שגם האו״ה כידונין בר״ה יע״ש :

וזו פרושו אל קרא תקעו בחודש שופר דהיינו יום ראשון ובכסא דהיינו יום שלא נכתב בתורה ג״כ ביום חגינו נעשה ר״ה ואי״ת למה לא נכתב בתורה וע״ז אמר כי חוק הוא נעשה הקב״ה חוק בתורה לעשות ר״ה יום אחד לישראל הוא כי יום ראשון ישראל כידונין בו ע״כ יום זה כתבו בתורה אבל יום השני הוא משפט לאלוקי יעקב דהיינו על או״ה כדברי חז״ל ע״כ לא נכתב בתורה בפירוש כנ״ל נכון :

אך יאמר בדרך זה דהנה אמרו במדרש רבה והובא בעור דיש הבי׳ ר״ה ע״פ ולקחתם לכם ביום הראשון וכי ראשון הוא הלא ע״ו הוא אלא ראשון לחשבון עונות ומצוה שם נשב ע״ז ומשיק כיון שהגיע ראשון של חג אומר השי״ת מה דאשל אזיל . ונכאן ואילך חושבנא ע״כ נקרא יום ראשון שהוא ראשון לחשבון עונות יע״ש והקשה הרב״י וכי מה קושיא היא זאת וכי ראשון הוא . הלא שפיר הוא ראשון של חג ע״ש מה שתירץ בשם הר״ר דיליאון ומיין בע״ז ע״ז תירוץ הגון . אבל עדיין אינו מיושב לפי דבריו לשון המדרש הלא ע״ו הוא כי זה קושיא ג״לפי דבריו רק הבי הוה לי׳ למימר וכי ראשון הלא אין אחריו שני ודו״ק . ועפר אני תחת כפות רגלי רבותינו הק׳ כ״ע כי מאתי נכחד לומה הרעיון על המדרש הזה כי קושיית המדרש היא ג״כ קושיית הגמ׳ מפורשת בש״ס דילן בפסחים דף ה׳ ע״א דבי ר״י מנינו י״ד שנקרא ראשון וכו׳ ר״כ בר״י אמר הראשון דמעיקרא משמע וכו׳ ע״ש א״כ לפ״ז י״ל דהירושלמי סובר דמבערין אמן בב״פ ומבעמא דר״כ בר״י . ומשום דאך ביום הראשון תשביתו פירשו יום קודם פסח דהיינו י״ד וע״כ הקשה כאן הירושלמי קושי׳ הגמ׳ אלא מעתה וכו׳ היינו כי הראשון משמע יום אחד קודם יו״ע אל סוכות הלא ע״ו הוא דאין אנו מונין ד׳ מינים עד אז . ובקושי׳ הבבלי :

וע״כ מתרץ המד״ר דהכך ד׳ מינים מורי׳ שאנו נלחמו בדין כמבואר במד״ר ספ׳ אמור ע״ש ע״כ אמר הכתוב שפיר ולקחתם לכם הי׳ מינים הכ״ל ביום הראשון בשביל הקדימה שבבשס בדין בר״ה להורות שאנו נלחמו בדין ונלחמו בדימום זכאי בדין עד היום ויום זה היא ראשון לחשבון עונות וע״כ לוה אותנו הש״י ליקח המינים בעצם היום הזה להורות שעד כאן אזיל . ונכאן ואילך חושבנא . כנ״ל נכון מאד ואולי מקום הניחו לי מה״ש להתבדר בו :

וזו כוונת הכתוב תקעו בחודש שופר כדי לבבל השטן ויעאול לנו הש״י את כל מעשינו ובזה מנינו היינו כל הטעות יקי׳ נכסים נאלתנו עד יום חגינו דהיינו יום ראשון אל קיבת ואז מתחיל הראשון לטעות . ואמר כי חוק לישראל כי דרשו חז״ל חקי מעשיכם ובודאי כל אשר לראשי אחר לחשובה בעוסק האלו עד דיכדוכה אל נשם ובודאי הי׳ ראוי קורא ד׳ על עם מרביתו . רק נגה מהלי נלת כי מיד אחר יום הק׳ אנו נסנים אחור מיקום

אשריהי׳ אהבינו מקדם . וזו שאמר הכתוב כי חוק לישראל אם הי׳ כשאחרי׳ בתשובה זו שעושים בימים ההם לאחוק וקבינות שנהי׳ גם אחר יו״כ במשך כל השנה בוודאי הי׳ מעשנו לאלוקי יעקוב הי׳ דן אותנו הש״י ברחמיו ולכבות בית השלישי הבא בזכות יעקב שקראו בית כמבואר בגמ׳ וזו משפט לאלוקי יעקב ד׳ ירחם עלינו ב״ב אכי״ר :

אך יאמר כעין זה תקעו בחודש חדשו מעשיכם ותקעו ונלשון התוקע כף כמו אחדש שרוקה להחזיק לעשות דבר זה . אף זה תקעו אי״ע לדבר זה לחדש מעשיכם אבל לא תהי׳ התשובה לפי שעה רק אפילו בכשא ביום חגינו כשיום זה יתבשה ויפנה מאתנו . אעפ״כ תעמדו בתשובה ובמנ״ע ע״ד כי חק לישראל היא . וכשתתבוננו אשוריכם חזק בדרך זה ואלי משפט לאלוקי יעקב וישלח לנו משיח לדקינו ב״ב :

ולפי דעתי לזה כיון המקומן איכה יכעס זהב ישנה הכתם הטוב והיינו שבר״ה וי״כ המה דומים במעשיהם לזהב ולכתם טוב ואיך מיד לאחר י״כ המה נעשים מעשיהם וזו גורם בעו״ה תשתכנה אבני קודש בראש כל חולות דהיינו ישראל קדושים המה נקראי׳ אבני קודש איך גורם זאת להם שיהי׳ נשפכים בחולות דהיינו בגלות א״ל נקרא חולות כמ״ש שלמה המלך ע״ה עד לו עשה אדון וחולות דהוא א״ל יע״ש . ובאמת זה עלינו מופת שהיה גדול מאוד דאל״כ איך אפשר להשתנות בזמן קצר כזה . וזו שאמר בכל המלוכים בעלות ומעשים המסולאים בפז שהי׳ בר״ה כפז הזה נקי ומכל סוג איך נחשבו לבבלי חרש דהיינו עוד אחר י״כ איך השתנו ומעשיהם להיות כמו כלי חרש שנשבר עוד אלא ואלי עוכה שהיה ג״ע ועי״כ הש״ת מתחרט על שברא אותו רק מעשיה שפיר ועשה ידי יוצר בביכול אתה גרעת לנו שברא״ת עשית ומדיח גדול בזה :

וזו ע״כ אפשר לפרש כיונת הכה בתפלתה עלן לבי לנה קרבי בה׳ כלומר ודאי שמחה גדולה היה לי אם הי׳ רוה קרבי בד׳ היינו התעוררת התשובה הנעשה לו ע״י שופר הנקרא קרן אבל זה תיכף אינו נשאר חזק בקרן אבל לא רוה פכי כמאמר חז״ל והיינו שנעשית רק כמו פך על חרש שאינו מתקיים רק לפי שעה אבל אחר כל זה רחב פי עד אויבי ר״ל יש לי פתחון פה על יל״ה כי גדול הוא מאוד ואי אפשר לכבוש אותו דהרי הש״ת לריך לשלם את אדם כמ״ש חז״ל פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם כפתחו של אולם א״כ מוכח מזה שהיל״ה גדול מאוד :

וזו כי שמעתי ביעיתך כי אתה לריך להושיעני מיל״ה ע״כ מוכח מזה כי הוא אוד מולא מאוד ע״כ רחב פי עד אויבי לעשות כנ״ל שאין ביאותי לכבוש אותו כנ״ל נכון :

והנה יש בני אדם שאינם מתבוננים כלל מיני המרגלים לירא מיום הדין ומתחד ה׳ מהדר גאונו דהיינו כי כ״ז שאדיין בשמונה קלת אור הנס שבתנס׳ מ״מ דומה לאש שיש בו עדיין כילון איש הנס שבתכבה מ״מ יכול להבעיר מיד אבל אם כבה לגמרי אין לו תקנה להבעיר . וזו גם הכונה בדברי חכה רוה קרבי כי כל מי שיש עדיין בנשמתו קלת קרן אור זה יכול להתרומם ולשוב בתשובה בימים האלה אבל לא פכי דהיינו מי שבתנשס שבבח נשמתו הוא כמו כלי חרש כיון שנשבר אין לו תקנה .

ועפ״ז אבי מבין דברי האגדה בב״מ דף ע״ד ע״ב ר׳ שמעון בן יוחאי אומר הדא הוה קא אזלינא בשפינתא תזיכא לאבי בוחרא דאפקי׳ לריש מיומא ואי׳ לי קרבתא והקיק עלי׳ אמא ברי׳ קלה שבים והוינא ג׳ מאות פרסא ואזלינא לבומא דלויתן אמר ר״ש בא״ז דינגא הוא דבאיתא ואית לי קרבי . ונראה דהכונה הנם

אמ״ח כך דר״ס עיין בדרכו של עולם ובדרכי ישראל׳ וזו זעוקא חדא אזלינן בקפיטא והייט שסם אל לבו לעיין בדרכי ישראל שהנה בגלות ובדים ומנקומם כקפיטה זו אבדה בים · וזו אזלינן להאי כוורא הייט ישראל שנמשלו לדגים כי כמו שהדג אין לו תקומה רק במים כך אין לישראל תקומה רק בתורה ובמצות שנמשלו למים הוי כל לומה לבו למים והך כוורא אפיק ריש׳ ומיא דהייט שפירש ובדרכי התורה והמצות אבל אעפ״כ כשמתו לא כתבשמה מכל וכל אלא דהו׳ כ׳ קרבי שבדיין הי׳ לו קרבי אור בבשמתו אלא שמחמת תחות הבילמוס יצא חון בשיעה וב״כ אמר ר׳ קפרא שהיא רחה הגם שבשה כל עבירות מ״מ אמ״כ בימי הטורחיה החלה היתקע שופר בגיל והבשם לא יחרדו :

ון הוי מקיק עלה אלא דרי׳ קלה שבים באמת הוכא

דרי׳ קלה לעבור על עבירות בבתורה מ״מ הוכא הלת מאות פרסה והייט למ״ד יום דאלול שיהלך אדם ביומי עשרה פרסאו׳ליום ועולה ג׳ מאות פרסה והייט מכח יומי הטורחים של למ״ד יום עשיתי תשובה ואזלינא כפומי דלויתן דהייט שתפלתי עושה רושם בכל העולמות וגורם לשכינה לומר תא חזי מה ברא אחיכא קמך כדי לברוח זוג מכח תפילתי כמו שכתבו חכמי אמת · וזו לויתן שפירושו התחברו׳ לעשות מכח זה יחוד לקב״ה ושכינתי׳ וצ״ל ר״ל מכיים ואמר הלי עיזא דימא ע״ד שאמרו רז״ל ג׳ עזין הן ישראל באו״ה · וגם הצדיק המה עזים ע״כ אמר רב אשי שגזו תודרגה יבול לבוא דהייט מי שהי׳ ת״ח · רק שהוא עז פנים ולהוט לתחות הבולמוס כמו עז שמרקד על אילן או מקום גבוה וזו עיזא דימא דבחיסא ולית לה קרבי אמרו חז״ל ע״פ כי הגדיל לעשות כי הי״ה מלוי בת״ח יותר מעבשאר בל״ח והייט כי מורה לבלמו היתר וזו דבחיסא חופר בתורתו לבלמו היתר · אעפ״כ לאחר זמן נותן אל לבו מה שבשה ושב בתשובה שלמה ומה עוצם הייט מבוס דלית לי׳ קרבא עדיין בשמתו מאירה לי עוד כמ״ל והכתוב אומר ישראל אשר בך אתפאר והכוונה בזה כי ישראל עלו במחשבה תחילה ובשפילים בפרחו כל העולמות וב״כ התפשעות של המלוכה שבא לבריח הבולמו׳ הי׳ מכח ישראל · וזו אתפאר מלשון שלמה פארותי׳ שהמה עבפים המתחבשים מן האילן · כך כל העולם המתבשף ומלוטו של הש״י הי׳ מחמת ישראל ומחמת כי המה בעלי בחירה · וע״כ כל התיקונים שיש בכל העולמות

היה הכל מחמת אתערותא דלתתא :

ועפ״ז אבי מבין דברי שלמה המלך ע״ה במשלי למד שלשה המה כפלאו ממני וארבעה לא ידעתים

דרך הנשר בשמים · דרך נחש עלי צור · דרך אניה בלב ים · ודרך גבר בעלמה · כן דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און · והנה הדברים הכ״ל מלה עלמותן המה תמוהין ומחזר אל שע״ה שנאמר בו ויחכם מכל אדם · קשתה השגתו בזה כי דברים ועניינים נשגבים מזה שאין ביכולת אמתו · להבינם ידע עד מכונם · וזאת לא הבין :

אבל נלפע״ד דכך אומר שלמה דבתחילה לא הבין ג׳

דברים רק מכח דבר רביעי הבין כל אשר הוקשה לו עד עתה · והייטו כי הי׳ קשה לו על דבר רביעי דהנה אמרו רז״ל מיום שחרב בהמ״ק נתמעטו כנפי החיות וכן כמה מאמרים לרז״ל המורים כי כל העולמות העליונים הנה תלוים בתחתונים הייטו בישראל והנה כל המחקרים מילמו בזה ודמו סברא זו מכל וכל אלא אפשר להיות זאת שהמלאך שהוא רוחני ואור גדול יהי׳ אדם הגשמי יותר ונכבד ממנו עד שבזו הסברא הנכו רבים מבני עמנו ואמרו דבשעת ישראל אחר פעירתה מעזה״ז שבה לשורשה ומדבקת ח״ע בשכל הפועל והוא המלאך התחתון שבתחתונים

שמשיגה על הלבנה :

אבל דברי תורתינו הקדושה לא כן הוא · ובפרע בכל

ספר הזוה״ק הוא מלא שבשמהן של ישראל חלובות ומחלבות מגבוה על גבוה ויש מדרגת לדיקים ובשמתם ומעולם חלילות עד דרך השחלבות · והנה שלמה המלך ע״ה הי׳ מכיר בכת המתבלבלים ע״כ הטעיך לפניה דעתם ומחמת כי רוה חלקים בקרבו שתר דעתם וע״ז בבנו דבריו בכל ספר משלי וס׳ קהלת בכרחה למעיין · וצ״כ שוחל השחלה הראשונה שהיא דבר כפלא אין יהי׳ כעשה זאת שיה׳ דרך הנשר בשמים כי בשר ומלשון טוסר בשבת קלילה והייטו שיתוצעו בולמות עליוניים בשביל התחתונים אין שיך זאת הלא המה גדולים כפלי כפלים ומתחתונים ואין יתפעלו המה הרוחניים ומעבר התחתוני׳ לנעלה מו ח ו · ועוד הקשה קובלי חמורה מאוד והובא בזוה״ק מאחר שהש״י נתן לבו תורתו ולבוד שנקיים מלותיו אין יש לי״ה העזה להדיח אותנו שנעשה בנגד רלונו י״ת הלא גם יל״ה הוא עבד מעבדיו · הו ג״כ שאלת שהב״ה אין שיך זאת דרך נחש הייט כתם הקדמוני · שהיא הי״ה אין הוא מנסית ומדיח עלי לור שבעשה נגד רלונו י״ת שנקרא הלור תומים פעמו כי הוא לוה לנו לעשות עוד והי״ה מדיח אותנו שלא לעשות עוד ורק להיפוך ועוד רחה שלמה ברוח קדשו שבהי׳ מובלע ס בין אה״ע בגלות זמן ארוך ע״כ תמה ע״ז דרך אניה הייטו ישראל שהמה מובלעי׳ בין אה״ע וכעיס ובדים כמו שפינה הנדה במים ולא עוד אלא בכל ימים הייטו הפלגה גדולה מן הישוב כן אחמו מופלגים זמן ארוך מן

הישוב של א״י :

אז ע״ד זו שאה״ע נקראים ימים כדכתיב הוי שאון

לאומים כשאון מים כבירים · והנה אחמו בעו״ה מובלעים בימיהם ועושים בנו כרלונם וזו דרך אניה בלב ים שאחמו תלוים בלבם ומכעיים להליגם וע״כ על כל אלה הקושיות מתרן דהך גבר בעלמה ר״ל כמו שדרך אים לחשוק חשיקתו והיא תחשוק בו וצ״ז מזדוגים זל״ז · כן אים שמנו גבר הייטו שהוא מתגבר על ילדו לחיות לדיק הוא מדבק ומשפיע בעלמה הייטו עולם הבעלים המה עולמות עליונות כי בשביל ישראל בברא הכל דכתיב בראשית בשביל ישראל שבברא ראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ · וצ״כ לריך לדבק ח״ע בעולמות עליונות כמו דכר לנו״ק וע״כ כ״ז שהאדם עוד מגופם בתחתון עוה״ז יעלרהו הנשמי מדבקות זה וע״כ יאה עכיותא לישראל דהייטו הגלות דכולא בי׳ ומאחר שהעולם התחתון הוא כמדרגת זכר ע״כ אין חידוש שהתחתונים גדול ס מעלה מהעליונים והייטו שהתחתונים המה בעלי בחירה וכל מה שעושים היא מבחירתם ומרלונם הטוב ולא כן העליונים שהמה בברא כולו טוב קדושים ומבחר עליון · ומאחר שהכל תלוי בבחירה עשה הש״י מנסית הוא הי״ה כמו שהמשיל הזוה״ק פ׳ תרומה לבן מלך שלחה אביו לבקשתי אם ישמור מדרגתו ולא יהי׳ כתתה בחשת זמה לזה על שפחתו שתקיתהו לשכב עמה · וכן עשתה אבל הבן מלך מילן ויתן כסף שורות לחלק שפחתה ויגער בה · מי את שפחת בישא ואמי בן מלך אין אבל כבודי ובראות המלך בן כי בנו שומר עלמו וחוקי מלכותו · כפל עלו ויהבקהו ויכשקהו ויוסיבהו על כסא מלכותו וכל כוחו מסר בידו ויאמר לו לך נאה כתר המלוכה כי אתה מושל ברוחך וגבור שלא תפיל ברשת אשת בסילות והוניה פתיות ואין אתה רולה לדבק אלא בשמותך ברוך תהי׳ בני ע״ש · וע״כ מי הביאהו לכל הגדולה והכבוד הזה לא השפחה בישא הכ״ל וגם עשתה רלון מלכה ואדוניה · כן הי״ה שהוא מלוה מהש״י לכבת לפתות את בני יקירו המה ישראל

עם קודש כדי להבילם לגדולה לחיי עוה״ב :

ועתה מאחר שאמר שהב״ה כי דרך גבר בעלמה להשפיע

להשפיע לכל העולמות דבוק בעליונים ומביים דבריו כי לא יוקשה עוד דרך כחש עלי לגר כמ"ל כי כן דרך חשה מנחפת היא הי"ה כנים דבריה ופתות בני אדם - כי כן ליוה המלך מלכו ס"ע ע"ב לאכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און כי עשתה ולון בוחלה כדי להכיל בן המלך למעלות רעות ומסגנית להיות יותר מעליונים - ובזה מתורץ כל הקושיות דאלו הי' ישראל שרוים על אדמתם ומקומם הי' עוד נחוץ לכלה את הי"ה כי אתה חזי מאי עבד בזמן שהי' הבמה"ק קיים - ולא שמעו ולא הטו אזנם לשמוע תוכחת נביאי ד' אשר יעד בם כידוע :

דק זאת למיך לבדן ומאחר שהש"י היה הסלח בבני תכלית ואינו לריך לשום כגרה למה עשה את האדם בעל בחירה ושיהי' הכל תלוי במעשי התחתונים וע"כ על דבר הרבעי שהוא תירון על כל הקושיות אמר ג"כ לא ידעתיו אמת שהיא תירון על הכל - אבל היא גופא טעמא בני ונלך לומר שכך עלתה בדעתו אין סוף בני עשה כמ"ל בכון ודוק מאד - בדברים האלו שעומדים ברומו ס"ע :

אור ואומר כעין זה דקוי' המלאכה דרך בשר בשמים - היינו למה הי' האדם במעשיו הבשמיים לבעל שיבניה אי"ע בגוף בשמים שיהי' יותר ומעדי ונעלה כדרך הבשר שמעיפף בשמים כמעלם מהכל ויתר הקוי' פמ"ש לעיל והתיכון ע"ז דרך בגר בעלמה היינו שהאדם הוא בשמי מ"ח דרך התגברות שלו אל מלד הבעלם הוא הבשמים שבעלמות באדם - זה כ מלד שוקם בשמתו הוא יותר מלבא מעלה ומשפיע בהם כדרך זכר המשפיע כמ"ל ובבר כתבתי דים לכו מעמה דיל"ה הוא אור מולד מלם הוא מלאך ואלי אפשר לכו לבטוח אותו - כאיכול ד' אמר ואשר הרעותי ובבר אמרו חז"ל ביקש איוב לסתוך הקבה על פיה - באמרו בחלת יל"ה בחלת תוכה תבלין כי הוא מעמרת מ"ל :

רון לפע"ד כוונת המדרש איכה אמו זביתם הייתם קורחים אם תמיד מוקד על מזבח לא תכבה שבשיו שלא זכיתם אתם קורחים מעמרוס שלא אם בעלמותי וירדכה - והיינו כמ"ל דישראל אומרים רבש"ע איך אפשר לכו לעמוד כנגד יל"ה הלא מעמרוס שלא אם בעלמותי והיינו כי הל"ה הוא מלאך מן השמים והוא אור מולד מלם ואיך אפשרי לכו לבטוח אותו וע"כ וירדכה כנגד הל"ה אותכו לעצוב בצרות ומעשיב הש"ת - אלו זכיתם והיתם רולים לזכות ולהיות לדיקים הייתם קורחים אם תמיד תוקד על המזבח היינו שמיתתם בעודים התורה שמתבה באש מן השמים וכתיב בה והבית בו יומם ולילה אם עשיתם כן ודאי לא תכבה לא היי יכול הל"ה לכבות אם של התורה אבל שלא זכיתם ולא בעלמותי אלא לעמדם תורה אתם קורחים מעמרוס שלא אם בעלמותי הלא בעלמו ואם עשה אדם עבירה פוגם ומבטל את עלמו וכן תקנו לנו הקדמונים לומר בתחנה כך אל אלוקי הרוחות לכל בשר אם חטאתי מה אפעל לך ומ"ב הוא מתקן בתשובה בק את אלנו וזו הבדי העמדים לא כתקרה דעתו עד שאמר בחוך בם בכוד מ לכבותו לעולם ועד היינו שהש"ת שוו קדוש מבורך לעולם ועד ואין שום בדי' אפשר לבטוח בכבודו כי מעשלו ומ"כ שעיר מהני תשובה וכ"כ שפיר עשה את אדם בעל בחירה

בבדי שלא יהי' כחוה דבסוכה כמ"לבדן :

ועיב מ"ש הזכרון אדם לפעלות את הפדחות הכל בפ"ח בחלתו הבדי מדבר הבה פי' בלבש אתם לבנים הבבש אדם מישראל שלא התפלל תפלת הבחר אז תפלה מוסף אז תפלת מנחה הרבה פעמים שלא התפלל וכו' אי"ה שעה מוחר לו להתפלל ואלא ידי חובתו וכו' יע"ש והוא המוס בפחוחה מה שיבות לשאלה זו בכאן ע"כ מלה דהכה רחיתי בספר שבבר אחם בבנים הוים הל"ח ה"ה - ולחת בבוחר הקדוש שבל מקיים ויבי הדם הל"ה והולי יש בזה בחיזה מקום רק

תכלת בלילת לבי שתכלת דומה לים ויש דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא כבוד - ובאמה דבוונתם ליתן מעשה למה גבי לילת כתיב ולאיתם אותו וזכרתם את כל מלות ה' והיינו כי בשמתם שם ישראל אלוקות מתחת כסא כבודו ב"ה ואי"ה אם אים ישראל ים אל לבו כי מקום גבוה מחבב בשמתו ומקים קדוש יהלך ובריך מיתרים לאחד לחזור לשורשו גם בזהרה יה" מוצא וע"כ נקראת בגדילים כי מי שלובש שם לילת ים אל לבו כי גדולה בשמתו וגם יבעל אור בשבתה כי בן מלך מלבו שם עולם הוא והנה עשה רבינו ע"ה האה ושמע מהש"ת כי בשמת ישראל בדולה מאוד וע"כ בקרא בשם גדילים עי"כ הקשה לבניו רבש"ע מאחר שהוא גדולה למה בתת אותה בגוף עביר כזה שמבזר עלו הי"ה עד לבשמים הבשמה ח"ו בחשבה כולת ולבשמים מלירה במקלת ח"כ הוא גופא קשה למה מיעבת את היקר דהיינו הבשמה שלאו יכולה להאיר בשיה לבילם רק בדמות יקר לבשמי מלירה ולבשמים אינה מלירה והשיב לו הש"ת הלא הרבתי לה כוכבים והיינו שבשתי זאת כדי שתתרבה אוריתי בבדי שלא יהי' לה בהלא דבמיפא ומכח תורה ומלות שבשת הבשמה היא מלירה ביתר כמוקדם שירדה לגוף שבאמר ומלדיק הרבים כבוכבים וע"כ עשיתי אותה בדרך התורה וע כ בראתי ל"ה כמ"ל :

ועיב הקשה לבש"ת הא תיבת אם היי בחשבר לבבוש את הי"ה מכל וכל אבל אין אדם לדיק באלון אשר יעשה טוב ולא יחטא וכתבו הספרים שמי שעושה עבירה ועושה אח"כ תורה ומלות ומע"ע לא שלקה לעולם עד שיסוב ותבעבירה שעשה והיינו מאחר שהיא בעל חוטא זאת הבשמים הרבה אמור שבעבר היא מבחלר בעדרים כי קין הביא ארב בשתן והבל הביא לאר ומ"כ מי שהולך בלאר ופשתים ביחד עברב עכחת חוטא בעכחת לדיק וע"כ אם זאת אין לערב - אדם אחד שבעורב עוד ברע מב"ש שקרבנו לא תתקבל בלבן ובע"ב מקשה להש"ת הלא כתבת לא תלבש שעטנז ואי"כ מה יועיל לאדם שעושה איזה מלות מאחר שהוא ג"כ בעל עבירה ולא שלקה לעולם אמרה והמלות שלו - והבה בחמת זו אינו קשי' כי הש"ת ברא תשובה ע"כ אי עושה תשובה מעלה כל הבעלות הטהר' והמלות בבמ"ח רק הא גופא קשה למה יועיל תשובה וכי מי שפיים בבגוד המלות שמיב עליו מיתה וכי יאמר אפיים אותו הלא בעשו הוא - רק דזה אינו דומה אי אם פוגם בבגוד מלך ב"ו לא מהני פיום כמ"ל אבל בבגוד הש"ת ב"ה וב"ש אינו פוגם שום אדם כי כבודו בעקמנו עומד ומשלם מלך עלמו ואם עושה אדם עבירה פוגם ומבטל את עלמו וכן תקנו לנו הקדמונים לומר בתחנה כך אל אלוקי הרוחות לכל בשר אם חטאתי מה אפעל לך ומ"ב הוא מתקן בתשובה רק את אלנו וזו הבדי העמדים לא כתקרה דעתו עד שאמר בחוך בם בבגוד מ לבבותו לעולם ועד היינו שהש"ת שוו קדוש מבורך לעולם ועד ואין שום בדי' אפשר לבטוח בכבודו כי מעשלו ומ"כ שפיר מהני תשובה וכ"כ שפיר עשה את אדם בעל בחירה

בבדי שלא יהי' כחוה דבסוכה כמ"לבדן :

ועיב מ"ש הזכרון אדם לפעלות את הפדחות הכל בפ"ח בחלתו הבדי מדבר הבה פי' בלבש אתם לבנים הבבש אדם מישראל שלא התפלל תפלת הבחר אז תפלה מוסף אז תפלת מנחה הרבה פעמים שלא התפלל וכו' אי"ה שעה מוחר לו להתפלל ולא ידי חובתו וכו' יע"ש והוא המוס בפחוחה מה שיבות לשאלה זו בכאן ע"כ מלה דהכה רחיתי בספר שבבר אחם בבנים הוים הל"ח ה"ה - ולחת בבוחר הקדוש שבל מקיים ויבי הדם הל"ה והולי יש בזה בחיזה מקום רק

מילת היום ג״כ שהוא ר״ה וע״כ אפשר לומר ע״פ המדרש והובא בדש״י כלפי׳ כיון שמעו ישראל ל״ח קולות הוריקו פניה׳ ואמרו מי יוכל לעמוד באלו התחיל משה לפייסן וכו׳ כי ישראל אמרו כי אין אדם לדיק באדון אשר יעשה עוד ולא יחטא וא״כ אם אדם עובר עבירה כל העולות וגו״ע שעושה אח״כ המה כדמים א״כ מה יעשו ולעשות תשובה אין כל עתים שוות לפנות לדבר לעשות כי החומר מעכב וע״כ השיב להם ומשה להיות כן חק הקב״ה ברוב רחמיו ומסדיו קבע לתשובה יומים מיוחדים לזה דהייגו עשרת ימי התשובה והעיקר הוא בתחילתו דהייגו ר״ה ואח״כ י״כ וע״כ התחיל משה לפייסן הנס שמעשיכם העובדים כדמים מכח עבירות שעשיתם קודם מ״מ הרי אתם נלבשים היום דהייגו בר״ה כלכם לפני ה׳ ראשיכם וכו׳ כל איש ישראל מחועב עליך עד שואב מימך כי בר״ה יש כח לאיש ישראל לפנות כל המחילות המבדילים ביניכו לבין השי״ת ולהעלות כל התפילות הכדחות ע״כ אז ביום ר״ה תוכלו לאקן הכל וע״כ אין לך פיוס גדול מזה וע״כ לפי זה שואל המדרש שפיר מאחר דמוכח מכאן דאפילו תפלה הכדאות שלא עלו לפניו ביום התפילה מ״מ הוא עושה אחרי כך תשובה ומחשבות לפניו יתברך ע״כ אני שואל מעתה הלבה אדם מישראל שלא התפלל בזמנו כלל מהו שיהי׳ מותר לו להתפלל אח״כ כי מה בכך שמתפלל שלא בזמנו הלא גם תפילות הכדאות עולות שלא בזמנו והשיב שם דאין להתפלל שלא בזמנו למה כי הכל בטלה ומתברלת יע״ש והייגו כי תפילה על כל פנים שלא בזמנה הוי כמו כל הראוי לבילה אין בילה ומעכבת בו כי לא מתברלת ולא עלמו אבל זו לא התפלל כלל ככ״ל ודו״ק :

ועפ״י כל הכ״ל נבוא לבאר דברי המדרש הנלב פתח הסער היינו שהש״י רמז לנו בגלות הראשונה שלוה אותנו באומרו המודע הזה ר״ל מדרגתכם היא כדמות המודע דהייגו חידוש של הלבנה הוא לכם כי אתם דומים הה׳ לדמות הלבנה שלפעמים הוא מאירה כלה ולפעמים חלי ולפעמים מחשך - כן אתם בדומה לה - ע״כ אומר המדרש שפיר משל למלך שקודם אשה הייגו שבעה״ז התורה שנתן לנו הש״י הוא רק בדמות חידושין וקדושין שאין קרבות כל כך עם החתן הייגו מתנת חילר שמפסיק ביניהו - וע״כ כתב לנו מתנות קטנות שלי אפשר להיות במלב אחד ולהאיר בתומ״ע כי הנשש ויל״ה מעכב - וע״כ אנו מוכן לבבה פעמים אחר׳ האור ופעמים מלאה - אבל לעתיד אי״ה ביאות המשיח מהרה יהי׳ בדרך מיאוחין שנאמר כי בועליך עושיך ד׳ - ר״ל שה״ת יעשה אותה ברית תדשה ויסיר לב עפש מאתנו ולזכך החומר ע״כ יהי׳ לנו דביקות בשם ית׳ כביכול לעולם בדרך מיאוחי שיש קירוב בשר וע״כ באותו שעה מוסר לו הכל שנאמר והמזהיריס יזהירו כזהר הרקיע ומלדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד כי כל ישראל יזהירו בזמנם ומלב - לא ירעו ולא ישחיתו ולא יהי׳ לריכים לקבל אור ומוקים אחר כמו הלבנה רק מלב עלמיו יזהיר כל בשמות אים ישראל -

כי באו ימי השיטוס שכר בב״א כי״ר :

ועוד ג״כ כוונת המדרש - שם פי׳ בא המדש הזה לכם המשפטים שלכם - הבדקה שלכם - הרחמים שלכם - לא כתתי בירת אלא לכם - שנאמר קומי אורי כי בא אורך לא כתתי ר״ת אלא לכם - שנאמר המודע הזה לכם והייגו ע״פ הכוונה הנ״ל כי אנו בדרגות מודע שלפעמים אינו מאור כלל או מקלתה דהייגו אם עושים עבירות רק כל האומר הש״ת ותרן יותרו לו ועני אלא מאריך אפי׳ וגבה דילי׳ - וע״כ אומר הש״ת ויסרחיך למשפט ונקה לא אנקך כי גובה ומחנו על עבירות שעשיו בזיסורין וגלות בעורקת כדי בילא ומשפטיו לאור ביום הדין הגדול היינו בעמק יהושפט - וזו המודע הזה שלכם מה שיש לכם

יל״ה וע״כ אתם מתוצבים לפעמים - הבה הילי״ה שבראתי היא לעובתכם כדי שתהי׳ בעלי בחירה ולהרבות שכר לעתיד ומחמת הילי״ה אתם עלולים לחטוא וע״כ יסורים ומרקים אתכם - וזו המשפט לעובתכם כדי לנקותכם מיום הדין וזה המשפט הוא לדקה וזו הלדקה שלכם שיש לדקה ביסורן אלו להטיבכם באחריתכם - כי את אשר יאהב ד׳ יוכיח לא כן הרשעים שבריאים אולם ואין להם שום יסורין בעוה״ז כמ״ש ומשלם לשונאיו - אבל מי שמרחם על הבריות ועושה לדקה לפי יכולתו הקב״ה עושה עמו ג״כ לדקה לבבות על מיעוטו עוונותיו ביסורין בעוה״ז - וזו הלדקה שלכם שיש לדקה ביסורין אלו שנאמר וכל תהי׳ לדקה ר״ל אימת הש״י שולח יסורין בזמן שלך ג״כ תהי׳ לדקה שאתה עושה לדקה עם אחרים - וזו הרחמים שלכם לעתיד לבוא ואימת תהי׳ זאת בזמן שיתקנו כל הכילולי

שבפגנו בחטא אדם הראשון :

והנה אותן כילולות בקראי׳ בזה״ק מיש מוקבין כי המה עולים לעובלה והסכימה קילעת אותם והמה מעוררים האהבה לאמור בזאתי ברא קאתיכא לגבך ועי״ז יוסבב מיש דכורין ליחד שמו הגדול ויהי׳ ד׳ אחד ושמו אחד וזו האורה שהוא מיש מוקבין שלכם ר״ל עליכם מועיל זאת להביא הכל למעלה ואז כשיוגמר הכל כתיב קומי אורי כי בא אורך דהייגו מיש דוכרין לעורר האהבה כי בא אורן שנגמר כל המיש מוקבין ואז ירחם הש״י עליהו ועליכ בחטא אדם הראשון ש״ס :

אבל בעו״ה הגלות המר נמשך ואחר ישראל לוטקין בתפילה ואיכם נעכין - ומחמת כי מי שמומר פיו ולשונו ערב נקי ומשחתים - פה כזה מתין מרגליות ויוכל לפעול בתפילתו לעורר ישועות על כלל ישראל - אבל לא פה דובר לה״ר או רק השם שיחת חולין שעובר בעשה כ״ש חז״ל ודברת בם - ואולי זה כוונת הכתוב דברים כ״ג מולא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת ר״ל שישמור פיו ואחר ליעב ח״ע בתחילה כשרולה להוליא אחה דברים מפי׳ ויהי׳ מחשב אלו כל דיבור כאלו רולה לידור להקדש שבודאי מיישב ח״ע שיודע שיהי׳ מוכרח ליתן מה שאומר - וזו ועשית כאשר נדרת שיהי׳ אלך כאלו רלית לידור להקדש כך יכון פיו שלא להוליא דיבור לבטלה - ואז אם תעשה כך נדב״ה אשר דברת בפיך ר״ל יהי׳ דברך נדבה ומרולים לפניו ית׳ אם תעמוד בתפילה יתן ד׳ את באלתך אשר תשאל ועמו :

ועוד דבר גדול מזה שבתפקרו רבים ומכחישים בדברי רז״ל ולדעתי הכוונה בכתוב שבתורה (דברים כד) השמר בנגע הלרעת לשמור ולזו ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלוים - כי הדין הי׳ בזקן ומורא שאם הי׳ עושה נגד הפסק של הב״ד הגדול שבירושלים הי׳ חייב מיתה וא״כ לפעמים הי׳ מתירא לדבר נגדם כי בנפשו הוא ולעפ״כ נקיע לי׳ בלבי׳ שאין הדין כך וע״ז אתה התורה השמר בנגע הלרעת ותרגומין לומכתא קביו ר״ל שלא יהי׳ הנגע נסגר בלבך הנס שלא תאמר בפירוש אעפ״כ תהרהר אחר ב״ד ה״ג אלא לשמור ואז שגם בלבך יהי׳ הדבר נשמר לעשות ככל אשר יורו אתכם וכ״כ יהי׳ חביב בעיניך דבריהם כאשר לו כאלו אתה שומעת בפירוש הדיבור מפי הקביה כי הדין כך הוא וזו כאשר לוותם תשמרו לעשות כי דברי חבמים כדברנות כלם ורועה אחד נתנו וכמ״ש חז״ל בפ״ק דחגיגה כל השומע מפי תלמוד כאלו שומע מפי ומשה מפי הקביה רק שאפשר לומר הרי מרים שדברה על משה אחר שנודע כי הש״י אמר לו ואתה פה עמוד עמדי לאמור אותו בתשמיש המטה • ועכ״ז דברה עלו מהייגו כמ״ש התוס׳ בשבת כו׳ בדרך אחרים רולה מוליכין אותו יע״ש והנה הקבלת ת״ל מוכח מתרגמת ש״ד הקשה את לבו והבי׳

הבחינה

הבחירה ביד האדם כמו שהקשו במד״ר ומובא ברש״י רק מחמת שפרעה הגיז פרים כנגד הש״י ע״כ הקשה את לבו אח״כ וכן גבי בלעם כמ״ש רש״י כי בדרך שאדם רולה ליכך וכו׳ וע״כ לותה התוה״ק שלא תאמר על הסנהדרין שבלשכת הגזית שהש״ת הסכים על ידי׳ מחמת שרלו בכך דהרי זכור את אשר עשה ה׳ למרים שאמרה על משה בדרך ר״ל שמרים הלכה באותו דרך כדבר על משה בלאתכס מעלרים כמו המעשה אשר הי׳ בילאת מלרים מפרעה שהקשה את לבו מחמת שפרעה בתחילה הקשה את לבו כנגד הש״ת וע״כ כהוסף לו עוולאה בדרך שרלה ליכך מוליכין אותו כן אמרה מרים על משה אבל תא חזי מה עלתה עמה וע״כ תשמור מלהרהר ולדבר כן רק להאמין בכל דברי׳ · אבל בעו״ה אבדה האמונה וזה גורם אריכות הגלות המר · הש״ת ירחם עליגו במהרה על עמו ישראל :

ודגה אמרו רז״ל עשרה דורות מאדם ועד נח להודיע כמה ארך אפיים לפניו וכו׳ · ופירוש הר״ב שם אף אתה אל תתמה שהאריך למלכות הרשעה וכו׳ יע״ש · והנה הסבול לאחר אלף תרכ״ו לבריאת העולם ובעו״ה עברו יותר ממאה שנים מחשבון זה ועדיין בן דוד לא בא ולפע״ד נראה דלזה כיון רבה בב״ח דמשתעי בן דוד לא בא הוה אזלינן בספיקתה וחזינן האי לפרתא דהוה קאי עד קרסילי׳ במיא ורישי׳ ברקיע ואמרינן ליכא מיא ובעינן לכיחות לאקורי כפסין כפק בת קול ואמר בן לא תחות הכא דכפלה לי׳ אליכא לבר נגרא והא שב שני ולא קא מטי׳ לארעא ולא משום דכפיסי מיא אלא משום דרדיפי מיא ע״כ נראה הכוונה דהוא ע״ה הסתכל ברוח קדשו בי אנו עומדי׳ בעקבא דמשיחא והייגו ע״פ מה שכתבו חכמי אמת דא״ה הי׳ כלול כל נשמת ישראל וכשחטא נפגמו כל הנשמות מראשו ועד רגליו ונפלו לקליפה ונלס דקליפה הוא מה שראה כבוכדנלר בחלומו הרמוזים על ד׳ מלכיות והייגו כדי להוליא מהם הנלולים שבלעה אותם הקליפה · והנה האו״ה נקראים מים כדכתיב הוי שאון לאומים כשאון מים כבירים : אז רבה בב״ח ראה ברוח קדשו שאנחנו עומדים בעיקב ד משיחא · וזו חזינן לההוא לפרא דקאים עד קרסילי במיא ואנחנו בני ישראל נקראים ליפור כדכתיב ואת הלפור לא בתר ואין כאנו אלא בקול יעקב וליפור הוא מלבר קול כפרש״י בפרשת מלורע וזו דקאי עד קרסילי במיא והייגו שרק עקיביים הי׳ במים כי ראה השלם הכ״ל שאנחנו עומדים בעיקבתא דמשיחא הייגו הנלולים שהמה בעקיביים של אדם הראשון כי אדם ר״ת אדם דוד משה וראשו בשמיא הוא להורת שבאותו לפור מדבר שראשו בשמים כי דמות יעקב חקוקה בכסא כבודו ויש לגו אב זקן אביגו שבשמים · וזו וראשו בשמים ובעינן לכיחות לאקורי כפסין ר״ל מאחר שהשיג רבה בב״ח שעומד בעיקבא דמשיחא הי׳ לו שמחה גדולה כי יהי׳ קרוב ביאת משיח לדקיגו וע״כ הי׳ הולה לעיין עד כמה עקיביים הכ״ל כדי שיתברר לו ויגדל השמחה אלגו · וזו לכותית לעומקה של דבר הכ״ל כדי לקרוני כפסין שהי׳ כמשיב כפש וע״כ כפק בת קול לא תחת הבא כי לא לנחת רוח יהי׳ זאת לך כי הכך עוקבתא דמשיחא אריך הזמן מאוד מאוד כי הנה דרשו חז״ל במדרש רבה פ׳ לך ויחזק חרש זה שם בן נח שעשה התיבה את לורף זה אברהם שלרפו בכבשן אש יע״ש :

וזו דאמר הכא דכפלה אליכא לבר נגרא הייגו כח שבשה התיבה והיה חרש נגר ע״כ אותו החשבון שהי׳ מבריאת עולם עד שעשה כח התיבה והמבול היה חולן ביניהם והתחיל עולם חדש כמבואר במדרש יע״ש : וזו כפלה אליכא הייגו אותו הקבוש שהי׳ חולן לבר נגרא דהייגו עשיית התיבה אותו הקבוש אלף והכך לו שב שני והייגו ע״פ מה שאמרו חז״ל שבשבה שנים קודם ביאת משיח יהי׳ השנים מעוגים כמבואר בסנהדרין יע״ש והרי כבר אלפו ועברו כמו כן כמה שנים כעין אותם השנים המבואר בגמרא ואעפ״כ ולא מטי׳ אלרעא כי עדיין לא בא משיח להשיבנו לארץ ישראל לשוב לאריגו וכן אמרו בהדיא במדרש קהלת והייגו מפני שלריכי׳ כל הנשמות שבאו לעולם להתלבל כמה פעמים וזאת מעבב ביאת משיחנו וזה שאמר שהע״ה דור הולך ודור בא אותן הנשמות שנפטרו כבר באו שנית הן הן גופא דדור שהי׳ כי לא תקנו כל הלורך וע״כ יקולמו בחזרה עוד לעולם וזו גורם בעו״ה כי הארץ לעולם עומדים העבר ונשמות העולם ואין כיסים מתרלים · וזו דברי התנא הכ״ל · לא תיאר דכפיסי מיא שיש בו עקלקלות גדול בעקביים הכ״ל ע״כ כתאלך הגלות אלא דרדיפי מיא והייגו כי הקליפה רודפת אותנו שלא לתקן מה שמוטל עליגו ע״כ לריכין לחזור הן בעוה״ז והן בעולם הנשמות · עומד ומקבל שכרי׳ מוכרח לשוב לזה העולם ומולא נרדפנו

מכל לד וזו כוונה כבוכה לדעתי בדבריו ה״ק :

ובאמת אמרו בזוה״ק ג״כ סימן הגאולה על ביאת המבול שהי׳ בשנת ת״ר לחיי נח שהתחי׳ הגאולה ת״ר לאלף השני והיא קרובה מאד רק ד׳ שנים מעת שאנו עומדים בו · ואולי ח״ו גם ע״ז כיון רבה״ה כי בעו״ה אין אנו רואים שום הוראה על פדות כפשיגו

כי עולם כמנהגו נוהג :

ולדעתי זה כוונת מד״ר בראשית פ׳ כ״ד וידבר אלקים אל נח לא מן התיבה הה״ד הולילה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יכתירו לדיקים כי תגמול עלי · הולילה ממסגר נפשי זה נח · להודות את שמך בי יכתירו לדיקים יתכללון בי לדיקיא כי תגמול עלי ואמרת לא מן התבה ע״ש והייגו שהוקשה לו למה המתין נח עד שאמר לו לא כי מאחר שיבשה הארץ הי׳ לו לאות מעלמו רק כי נח רמז לתולדותיו כי יליאתו רומזת על יליאת הגלות בשנת ת״ר לאלף השני · וע״כ הוכרח להמתין עד שאמר לו הש״י לא וזו בי יתכללון לדיקיא אותם המתיכים על ביאת המשיח ומלפים בעיכים כלות על זמן הנבחר הזה ד׳ ירחם עליגו במהרה :

פ׳ בשלח

במדרש ויהי בשלח פרעה את העם הה״ד שיגו לקוש ומתב לאמור ושבנו לגו כסילים ומתב לאמור מדבר בחבימלך ובי׳ משל דאבימלך לנה דומה לאחד שבבב מן המלך ובי כך אמר אבימלך הגוי גם לדיק תהרוג אמר לו הקב״ה מה שרה עושת אבלך שאמר ואתה השב את אשת איש כי נביא הוא שבע לגו כסילים זה פרעה שהי׳ בימי משה משל לרועה שהי׳ רועה בחזיר ומשך רחל אלגו ובי׳ יע״ש ובשוף כשהחזיר את הרחל תבע המלך ממגו ג״ותי׳ ולדותי׳ כך תבע הש״ת מפרעה כל האובבים שהשליך ליאור וע״כ לא נתקررה דעתו עד שעבע פרעה ואילו בים יע״ש במדרש גופי׳ שאין זה שכתבתי לשוגו רק המכוון מדברי המדרש הכ״ל · ויש להבין מה שייכות יש לאבימלך עם פרעה ועוד מה שייך הדרש זה לכאן · וברלאה דהנה יש פלוגתא בגמרא אי עבדא דיגו כקרקע או כמעלטלי ואנן פסקינן בחומ״ש שס״ג דעבדא כמקרקע וגאל עבדיה והזקיגו אומר לו הרי שלך לפניך דקרקע אינו בגזלת וא״כ לפ״ז עם עשו הטבד פירוש כגון שגזל עבד עם שפחה הרי הולדות שייכים לרבו ראשון כי אינו

שייך

שיך כאן לומר דקנאו הבגדן בשיטו כי כל היכי דקאי בתשובתי המדרש קאי הוא הכי דאשון אבלאי עבדאי כמעלעלי הרי הולדות של בגדן שהרי קנאו בשיטו שאפילו הק נתעברה אלו הוי שיטו עיין בת״מ והנה אמרו במדרש שאומר עשה לפרעה שאם אתה רואה שאבלה מבות בכורות אומר הרי אתם בני חורין הרי אתם בשותכם וכבר כתבתי זה בעמקא דמלכתא כפי שפי׳ קובר פרעה שמדין הודה כל ושלחו העה עבדים שלו כי לולי שון אותם ביום לעבד שהי׳ ביום יוסף הי׳ כולם מתים ברעב וע״כ אמר ויקם מלך חדש אשר לא ידע את יוסף ע״כ נא לידי עצות זה להחזיק בישראל כדין עבדים וע״כ זו כוונת המדרש שמפרש ויהי בשלח לפה ור״ל שבעצב כל חילו בים סוף ומאמת שאנא פרעה את העם ר״ל שאלחם ושיחרר אותם שהי׳ קובר פע״פ דין עבדיו המה ע״כ לא שייך לומר שקנאם בשיטו כדין בגדן שקונה בשיטו כי פרעה לא רצה לגזול את ישראל רק הי׳ קובר להחזיק בדין ולא נחות בתורת בגדנות ע״כ הי׳ חזקה בעצות ולא קנה כלל ע״כ הי׳ מחויב להחזיר הכל אפילו הולדות שהשליך ליאור וע״כ לפי עצות שלו אמר ונשה שישחרר אותם כמ״ש רז״ל בגיעון גבי עבד פעשה רבו אפתוקי דומפני תיקון העולם שלא יאמר לו עבד אתה עושה אותו בן חורין ע״ש כן ונשה מאמת ת״ה אמר לפרעה שישחרר את ישראל אבל באמת לא הי׳ קנין כלל ע״כ הי׳ צריך לעשות הכל בעצעות יש סוף כמ״ש וזה כוונת הכתוב של ויה״י בשלח פרעה שהי׳ הלרעה רק הי׳ קשה למדרש דהלא גם אם לא הי׳ עושה פרעה בזה רק הי׳ מתכוין לגזול את ישראל הלא קי״ל עבדא כמקרקע ואיפה בגזלת וא״כ הדין מוהן להחזיר כל הפירות דהייו הולדות וע״כ דיו הוא שישלך ליאור בשביל בן היולד היאורה תשליכהו ע״כ אמר המדרש הה״ד ותב לחמור זה תשיעלך הנם שלא כבר בפרה אמר לו הקב״ה ועתה הבא לה אבא אים שיעשה הבאה כי בגזלן הוא ואם כיון דאדם כקרקע דאיפה בגזלת כונת הוצרך להבאה והשיב את הבגדה תוך שרה מעצמה לביתה אלא ע״כ אדם כמעלעלי ושפיר בגזלת וע״כ הי׳ צריך אבימלך לעשות הבאה מעצמו וא״כ לפי זה גם אם פרעה הי׳ מכוין לגזול את ישראל היו הולדות שלא כדין בגדן שקונה בשיטו אלא ודאי כי שבע לבו כסילים ״זה פרעה שבעבע חילו בי״ס מחמת שהי׳ כסיל ושוטה ועשה בדין שהי׳ קובר כי יש לו קנין בישראל מן הדין כמ״ש ובאמת הי׳ קנין בעצות וע״כ צריך להחזיר הכל כמ״ש וע״כ הי׳ ג״כ שהתור לפי העצות שלו ע״כ ויהי בשלח פרעה מכח שלא אותם בשחרור והוא העצות שלו ע״כ הי׳ לו לרה זו שבעבע כל חילו כמ״ש ודברי המדרש ברורים למבין במי שמעיין בגוף המדרש ודוק כי כבון הוא בעז״ח : עוד במדרש שם כשבא נשה לקרוע את הים אמר לו הים אפיך אני נקרע אני גדול ממך אני כרחתי בשליחי בשליחי מיד כהן הקב״ה יעיטו על יעיטו שלא נשה ונקרע הים וכו׳ וזה שהכתוב מסבחו מוליך לימין נשה זרוע עוזו מבהוב ומזכור יעי עולם נשה עמו והייטו בדרך זו שאמרו חז״ל ויסב הים לאיתכי מלמד שתכאי התנה הקב״ה עם הים לקרוע בשביל ישראל רק התנאי הי׳ מיד ביום השליחי ואחלא הי׳ ישראל עדיין בעולם וקי״ל המזכה לעובר לא קנה [illegible] הי׳ עדיין כלל בעולם רק אמרו בצ״ב בפ״י [illegible]ות דבנו קנה יע״ש והייטו משום דאז מקנה בלב [illegible] דעתו שלו אדם קרובה אלא בנו ונלכא בי׳ משום [illegible] ולהנה בתוב בתורה מיעיטו אם דת לומו כי התורה

כיתנה ביעין וזו פירוש המדרש כי הים עצן שאמר נהול והנאי הי׳ קידם בריאת אדם עיכ לא ונהי בכל ונגע ומזכה לעובר וכמ״ש אבל הקב״ה כתן יעיטו על יעיטו שלו עשה להורת שישראל יקבלו התורה שבשבילה בראה העולם וע״כ עדיף מבכו שזכה דהרי כל הקיום של בריאת עולם היה בשביל ישראל ככ״ל : ועוד יש לפרש בעמן עיפ ע״פ במדרש פי׳ כי תזרע על פסוק אחור וקדם צרתני אם אם זכה הוא קדם למעשה בהאשית ואם לא אומרים לו יהוה קדמך וכתבתי פהוסי מקום אחר כי אמרו במדרש ורוח אלקים מרחפת זה רוח של אדם הראשון ובוכו בראה בשבי וע״כ אם זכה ועושה רצונו של הבי״ת הרי הנוף כמשך אחר הנשמה ונכלל בה אא״כ הרי הוא קדם לכל מעשה בראשית שהנשמה נבראה מיד ביום האחון ואם לא הנשמה ממשך אחר הגוף והרי הגוף נבראה ביום השני הרי הוא אחור לכל מעשה בראשית כמ״ש ודברי המדרש נכונים ודוק :

והנה אמרו במדרש שפר של יש קורבן הללו עובדי ע״ז והללו עובדי ע״ז והרי שפר שלו יש החזיק את יולא מלרים בהשבים וע״כ הי׳ קובר הנם שהתנה הבי״ת תפלי שיקדם היינו אם עושים הלמו של מקום ע״כ ספיר אמר למשה מפניך אני נקרב הלא אני גדול ממך אולי הי׳ קובר שבשביל משה אינו לריך או הכל הילך אחר הדוב ע״כ אמר אתה נבראת בשבי מאחר שבשבים הנה הרי הנשמה ממשך אחר הגוף נבראת בשבי והרי אני נבראת בשליחי הרי אני קדמך ובאופן זה לא הי׳ תמלי שיהי׳ כל מעשה בראשית ונסובבר להתחנות עבור ישראל ובאמת אמרו חז״ל כי בשביל משה נבדו נבראת הבולם שנאמר ויהי אחשורוש לו והרי אף שמים עלומים נבראת בזכות משה ובמיב ומיינו עפחה שמים וזו כוונת המדרש עיד כהן הקב״ה ומיינו על יעיטו לומר הלא ונבצ״ו התחתונים נבראו בזכות משה אלא גם עלומים שנבראו ביעיטו של הקב״ה ג״כ נבראו בזכות משה וא״כ משה בראי לעצמו שיקבע היום עצורו ע״פ נהרב מיד הזה שבתא מוליך לימין משה זרוע עוזו ומה עשה שכתוב ויזכור ימי עולם שבריאת עולם הי׳ בשביל משה ובמו בכ״ל ודוק : (כי לפני וכלשים על כלו מראה לפנ״ה כי לפי פשוטו של נקח כל הכב מלרים ולפי הסוד נקח הקליפות מס״ם כמ״ש ותכה מלרים מכה מחרבם ר״ל שר של מלרים והי׳ לתם ליראה משכי לדדים וישראל נקראים שמשים כידוע וזו כוונת ושלישים ע״כ ר״ל המרישראל הי׳ עלי בלו ר״ל מלך רמאים הי׳ בוכר הקדושהעל הקליפה ודוק : בפרש״י אמר אמרו אין לנו אלא דברי בן עמרם ונקשה ומפני מה אמרו אלא דברי בן עמרם ולא אמרו דברי משה כי ידוע כי עמרם פרוש הי׳ מעובבד ומאמת בזרת פרעה ואמרה לו מרגש ביתו בזרתך הוא קשה מעל פרעה וע״כ הרחיקה ע״פ שהי׳ נגד שפכל דבלן הי׳ כך שהי׳ לריכין לברוח ואמר להם משה : שיחזרו וזו כוונת אין לנו אלא דברי בן עמרם יחיאל יוחבהקבן) :

ועוד נראה לפרש דברי המדרש דלעיל ד״ה כשהלך משה לקרוע את הים וכו׳ כמבואר לעיל ע״פ מה דאתי במד״ר פע״כ לא כתיב כי עוב ביום שכי של מעשה בראשית מפני שעתיד לנקות על מים ומשה נקרא עוב וכעל הפי״ת אותו כי עוב וכפלו ביום ג׳ של מעשה בראשית שנאמר צ״פ פי עוב יע״ש והנה מעה של משה כנראה מזה״ה הי׳ דומה לענן הבית עוב ורע וע״כ הפך לנחם ונעשו בו המכות ונעשה בו ג״כ נסים לעובדה כדכתיב ומעך אשר הכית בו את היאור תקח בידך והלכת ואמרו בזו״ה שהי׳ נחקק בו נחש עלי לור ובחשא מי מריבה לוה השי״ת לתפוס המעה בידך ודבר על הסלע ויהי הנס נעשה ע״י אחיזת המעה

בסוד

בסוד נחש עלי לוט לאבן מצה סבר נחש עפר לחמו ע"כ הכה בנעה על הסלע יע"ש כמלא לוחי חמוץ מצה בבן הדעת עוד ידע מה שהי' לו לתקן חטא שב ל"ה בעטה זה הי' עוד פגם ע"כ דברי הים שהלך מצה לקרוב לותו אמר לו הים לחי גדול ממך ר"ל חציות שלי בא מלך שהרי שהפי לחי בראתי ביום שבשבל בו כי עוד מכח שלא רלה השי"ת לכתוב כי עוד בשני מחאר שלחתה עתיד לנקות על המים ומכח זה גדלה מעלתי לכתוב חלני יקוו המים ג"כ כי עוד ואתה עתיד לחטוא במים ואיך אקרע לפניך לעשות לך נס ע"י המים בחטא גופא שב זה שבראת בשני שלחתה לריך לתיקון ואתה מקבלך ודוק היטב · ע"כ כחן יעיטו על יעיטו שב מצה ר"ל שילך לקרוע הים בלא מעה כן מבואר בעדרש בהדיח שהרש מגן ר"ל שיכיח הנעה והוא לזכיר זכות הקורה שביקבה ביתין שב הקב"ה לגאיטו שב מצה וזו שקייס ויזכור יתי עולם שלמר הים לחי גדול ממך וע"כ זכר יתי עולם שב מעשי בראשית ע"ב זכר השי"ת כנד זה מצה עמו שהי' מצה קרבור וע"י כתן השי"ת התורה לישראל בהות עמו וזו מצה עמו בזה רמז בכתן יעיטו על יעיטו שב מצה בכל נקון מאוד ודו"ק :

איתא ביקרוע ויאמינו בה' ובמשה עבדו אם במשה האמינו ד"ה לא כ"ש ח"כ מה ת"ל ובמשה עבדו אלא לומר לך כל המאמין בהנבה שב ישראל כאלו האמין במי שאמר והי' העולם · ובראה לפע"ד כי אמרו בעדרש דהתיוקת הביאו תחילה ואמרו זה אלי כל אחד הי' מראה באצבעו ואמרו עוד בעדרש כמה גדולי ודורדי הים החיות הנשאת הכשא שוחלים אים מקיים כבודו מצה רביעו הראיני נא את כבודך ובבקוף הראה לו ברמז ושמתיך בנקרת הצור ואלו יורדי הים הראה כל אחד באצבעו זה אלי · וכבר אמרתי שהכוונה בהי' מובדים בהומר ובלבני" ולא עשקו במוסכות ע"כ כשהביאו מראה הי' סודרי" שהביאו השי"ת ע"ב במשבו לבן כפר כשהראה דבר נפלא שלא ראה מעולם קודם שלון למעלה מעמו ע"כ בבנו יורדי הים שהביאו לראות בשביבה וזה רמזו דהתיוקת הראו בלבבו שלון לבם מחשבה לבנין הדברי היעב ע"כ בבנו שהביאו אבל מצה רביעו רבן שב כל הבבילים ידע שבדיין לא הביא ע"כ ביקש הראני נא את כבודך ואתי שפיר :

והנה כתוב אמונתך בביאותך ופרשו שבשי הדעת סודרים שהשכל להביא ולראות את השי"ת אבל בביאותך דהיינו הבשרים והלדיקי" וחכמי" כמ"ש בביאו בשרה מאוד שמדקדק עם הלדיקים כחוני הבערה ע"כ הלדיקי" שהנה בעדרגה גדולה המה מביאים שאי אפשר להביא רק להאמין בדרך אמונה וזו אמונתך בביאותך וזו דברי העדרש בכאן אם במשה האמינו בה' לא כ"ש ר"ל כי אי אפשר לברא ויאמינו בדרך פשוט בלשון בל דברי השי"ת קבה אם במשה האמינו להאמין בדברי מב"ש בדברי השי"ת כי כח מצה מאת השי"ת קול אלא ע"ב פרוש שב ויאמינו בה' ר"ל שהביאו הגדולים בישראל שאי הפשר לראות כבודו בלי השי"ת מקומת כי היא עילת העילות וביאת כל הביאות רק לריך להאמין כי השי"ת מעלה בכל מקום ואי"ב קבה אם פרוש שב ויאמינו בך היא אי"ך בזה ובמצה עבדו עבדו בודאי מצה רביעו בלשון הוא אדם הי' אפשר להביאו ולראותו · ע"כ אמר דב"כ הקישו להשי"ת ליאור לך כל המאמין בדרגה בחנון שב ישראל כאלו מאמין במי שאמר והי' העולם כל"ל · וזו ג"כ שאמרו בגמרא אמרים לה' כי גלה גלה ר"ל אבל תדמה בנפשך שאנו אומרים אמרים לפני השי"ת כאדם שעומד לפני המלך ומספר בשבחו ע"כ אומרו אמרים לה' מ"מ הוא בבדר מבל רעיון והבנה כי גלה ר"ל מך שקובר אדם

לשער גאות השי"ת הוא עוד גלה יותר כי אין לשום בבדר להשיב כבודו להגיד גדולתו רק אבנו מבשתים אותו מלך מעשיו כי קום ורוכבו מאת בים בשי"ש הרמב"ם

עב ורחים לת אחורי ופני לא יראו בפ"ל :

בתיב ואמשים עבו בני ישראל ואחרן מלרים ויקח משה

את עלמות יוסף כי השבע השביע פקוד יפקוד אלקים אתכם וגו' לפרש התקבות הבקוקים ע"פ מ"ש במדרש בשאמר משה לפרעה אלוקי ישראל בקרא אליו ולא שמע להם פרעה אמרו משה ואהרן שמא מתוך שביבנו את הדיבור שהשי"ת אמר להם אלוקי עברים ע"כ לא שמע פרעה אלינו הזרו ואמרו אלוקי עברים יע"ש נראה הכוונה בזה דהמה אמרו בלבה ג' יניים ואמת לא הי' כן כי הלבו משה הבלבות עולם לאם ולא הי' דעתם לחזור רק עד קבילת יס סוף לא הי' גאולה שלמה ע"כ עד היום לא הלבו רק דרך ג' יניים כפרש"י וכשנבעו כל לריסה יחד בים אז נגאלו גאולה שלמה · ואיתא במדרש לשה נקראו עברים ע"ש בבר יס יע"ש וע"כ י"ל שפיר כשאמרו החילה שלח עמי ויחגו כי במדבר דמשמע שלוח לפי שעה ע"מ לחזור ע"כ לא שמע להם פרעה כי לא קן הדברי" ע"כ קזרו אמרו אלוקי עברים וקייבו פי עד שבבור את הים בלבה לא דרך ג' יניים זה הי' לאמת ועד שם לא היתה גאולה רק אחר עברת הים יהי' גאולה וע"כ הי' מבות בבוחוק בלבה כי אז לא הגאולה רק בקי"מ ע"ל בתב שם בחשמורת הבוקר ויסקף הי' אל מחנה מלרים ויהם כי אז הי' גמר הגאולה והעשה לבל זה כי הי' ברוך קי"ש לישראל להבין את בוראם היעב כי כל יכול היא כי גם ישראל הי' שקוטים בבוחות מלרים מאמין ואינו מאמין אבל בקי"ש כתב ויאמינו בה' אמרה גמורה · ועכ"ז יהבן המדרש רבה סוף פ' בא שאמרו ישראל בשביל שיבאו בלבה ע"כ רדפו אותם אחתו כשבעים שלא בלה עוד בלבה יע"ש שבתב עשב לזה וע"ב הבדרים כי מכות בבוחות שהי' בלבה מרה הי' אז הגאולה ע"כ כדי לבוא לגאולה שלמה ולהביא את ישראל בדי אמונה שלמה הי' ברוך לקי"ש ע"כ רדפו אחרי ישראל ע"כ בשבעים אחתו שבתקן עבשיו עד בבדי שבלא מן הבבות אחור הוא הי' בשבת יבאה גאולה שלמה שלא בבעוך לשבוא עוד בער כמו בבי קי"ש דבתיב ויצעקו בני ישראל אל ה' והנה יוסף הלדיק ידע שלא יגמר הגאולה רק בקי"ש ע"כ אמר פקוד יפקוד ואמרו במדרש פקוד מלריכ יפקוד בים יב"ש ע"כ אמרו רז"ל שבל גואל שיאמר פקודה כפולה זו גואל של אמת ר"ל עם קי"ש הוי גאולה שב אמת כי אז בגמר הגאולה ע"כ מי שיאמר רק פקוד בבד אינו גואל של אמת. כי בלאת ישראל ממלרים עדיין לא בגמר הגאולה כנ"ל בכון ואחר · והנה אמרו רז"ל הים ראה ויבוס אחורו של יוסף ראה מטה דלוכך גדול הי' להביא את עלמות יוסף בעם קדי שעי"ז יהי' קי"ש ואמרו רז"ל שישראל הי' גדולים בבריות מלרים ואמרו רז"ל שאמשים אותיות הי' במבן של שבעי ישראל והייבו עם הה"א שמוסף ליוסף ונקרא יהוסף כמ"ש רז"ל בסוטה יע"ש וע"כ זבו ג"כ לקי"ש כי י"ס עולה מאמשים ע"כ אמר הכתוב ואמשים עב בני ישראל הייבו שהי' גדולים בבריות ולא הבסידו ה"א שביהוסף ע"כ הי' אמשים אותיות ע"כ ויקח משה את עלמות יוסף עמו כי הבשבע השביע את בני ישראל את בני ישראל לאמר פקוד יפקוד דהייבו קי"ש כמ"ש ע"כ הי' לורך לעלמות יוסף כדי שעל ידו יהי' אותות לישראל שאמרו הבית מלרים והי' גדולים בבריות בחשק

גדר יוסף כב ל :

(לי לבמי אז יבין ומשה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר וגו' כי אמרו רז"ל שם שר לא לאמר רק שיר פתח בלשון עתיד ונסתייים ע"כ בשאמר ישראל שנשה

פתח בלשון עתיד ע״כ ידעו שלא יהי׳ גאולה שלימה ע״כ אמרו ויאמרו לאמר ר״ל לעתיד לו יאמר כי עד עשה לא עליו שאמר אדם אחד שירה רק שעשה פתח פתח לישראל שיהי׳ רשאי לומר שירה וזו ויאמרו לאמור יחיאל יואב הקטן):

הנה ישראל באו לידי השגה גדולה עד שאמרו ר״ל

ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא

ואמרו בזו״ה וילאו אל מדבר שור כי לא רצו ליסע ממקומם עד שראו השכינה במדבר ושור לשון הבעה כמו אשורנו ולא קרוב ע״כ לאורו נסעו והלכו ואמרו ר״ל וילכו ג׳ ימים ולא מצאו מים שהלכו ג׳ ימים בלא תורה ופירשו בזו״ה שהכוונה בזה שלא השיגו מדרגות השכינה והבעבע בזה כי במצרים עלו ולא פרעו וע״כ הי׳ ערבים כי מל ולא פרע כאלו לא מל ע״כ הי׳ מעכב השגה רק בקריעת ים סוף גברו אז הרחמים גדולים ע״כ זכו למלאות הכבודה אבל עשה ואילך הפריעה מעכבת השגה ועפ״ז אמי מצין דברי הכתובים ויבואו מרתה ולא יכלו לשתות מים ממרה כי מרים הם וכו׳ והיינו מאחר שג׳ ימים הראשונים לא מצאו להשיג מדרגות השכינה ע״כ בבואם אל מקום התחנה הכינו הע״ע להשיג מדרגות אלקי׳ אבל יכלו לשתות ממנו שהוא כאמר על עיכוב השגה והבעבע כי מרים הם והכוונה בזה כמו פרי שהוא נאכלה רק שים עליו קליפה מרה וע״כ מחמת הקליפה אם רוצים לאכול בקליפתו הוא כולו מר כמו כן מחמת שהי׳ בלא פריעה ע״כ לא נתגלה עצרה והי׳ קליפה סובב הגיד וגרמו לעיכוב החסדים של מעלה כידוע למקובלי׳ אבל ישראלים לא ידעו מה גורם העיכוב ע״כ וילונו מה נשתה ע״כ לענק מעשה להשי״ת ויורהו ה׳ עץ והיינו כי אדם עץ השדה שים בו פרי וקליפה וכמו שאדם רוצה לאכול הפרי צריך להסיר הקליפה כמו זה הגם שים לאדם מצות ומע״ע כל זמן שלא הסיר הקליפה דהיינו פריעה ע״כ פרע אותם וזו שאמר וישלך אל המים וימתקו המים כי קודם הפריעה הי׳ מחיצה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים ואח״כ גם הקליפה נמתקת ומוזר׳ לקדושה - לבדין זאת הוא כמו הילה״ה הוא רע מצד עצמו ואבל הצדיקים מוזר להיות עיב כי על הכוונה הן הן הדברים וזו ויומתקו המים היינו שכיון מעשה להמתיק הדיני ולתבורת המקד״ ע״כ נמתק הכל וזו ג״כ בכוונת המדרש גבי מעשה אסורה בא ומרתה וכו׳ אמרו באותו שעת פסב מעשה שלשה

פסיעות עין בילקוט:

ונראה לפע״ד כי כתוב חיסך ועכן וערבל והמה ג׳

מחילות המפסקת וכבגד זה לריך ג׳ פסיעות

לתפילה לרמז שעומד להתבטל לפני הש״ת ובכבס לפנים מהשלשה מחילות ואלו רק לדמיון בעלמא אבל מעשה רבינו באמת שבר השלשה מחילות ובכבס לפנים כביכול לפני הש״ת ע״כ אמר לו הש״ת של כעלך מעל הגלך הייט לעשות עצמו מן הגוף כי המקום שעומד עליו אדמת קודש הוא כמו כן כאן שכיון שפרעו בבוכה נמתק הכל וזו שאמר שם שם לו חוק ומשפט כי המילה קיום חוק כמ״ש חוק בשאמר וגם לוה הש״ת מעשה הבריית קודם שלא לטעמות אותו בבת אל כבר וכדומה דא כ מנשך ערלתו כידוע וזו שם לו חוק ומשפט ע״כ שם כשהו מלשון הריעו כם מכם שקיימו מצות פריעה הכוכה ע״כ הוגבהו מעצתם מאוד ומאיד להשיג השגה עליונה ומכח זכי לגון לקם מן השמים לחם אבירים וכן הוא בזו״ה יע״ש:

ועפ״ז אמי מצין ג״כ ונשב״פ בא ויעשו כל בני ישראל

כאשר צוה ה׳ את משה ואת אהרן כן עשו

ויהי בעצם היום הזה וגו׳ יע״ש וע״ת פשוט נראה ע״פ דברי מדרש שבמה שישראל הי׳ שלא רצו לעמוד ואח״כ כשבאה משה אם פסחו כשב השי״ת רוח מג״ע ובאו הערבים הי״ל ונקשו ומשה שיאבלים מפקחו כי עי״ש

המה ומחמת ריח טוב והשיב לפס כך לוה הש״ת כל ערל לא יאכל בו וע״כ סכיתו ח״ע למול יע״ש במדרש וע״כ הבי פירושו ויעשו כל בני ישראל דהיינו שמלו ח״ע לאכול פסחיהן אבל לא מלו כלום בפעם אחד ויד רק כאשר צוה ה׳ את משה ואת אהרן והיינו אח״כ כשהריחו ריח פסחו של משה ואהרן ואמר להם משה שאיכם רשאים ע״כ אח״כ כן עשו גם השאר ומלו א״ע ואתי שביר כבל הלשון:

ולדרכינו יאמר כי גם שמלו במצרים מ״מ לא הי׳

כדיבו רק מילה בלא פריעה רק אח״כ במרה

פרעו א״ע כמ״ש ע״כ אמר ויעשו כן כל בני ישראל והיינו שמלו אבל לא כאשר צוה ה׳ את משה כי מל ולא פרע כאלו לא מל ואקיר באחילת פסח רק מחמת חולשה דאורחא לא פרע כמ״ש רז״ל וע״כ אמר כאשר צוה ה׳ את משה ואת אהרן דהיינו מילה ופריעה כן עשו והיינו פעם אחר במרה וע״כ לא יאמר ישראל עדיין מעומאת מצרים מכל וכל ע״כ אמר ויהי שהי׳ ברה כל זמן שלא פרעו וע״כ ויהי בעצם היום הזה כשבאו למרה ופרעו אז הוליא הש״ת א״ע ממצרים מכל וכל עד שהגיעו למדרגה גדולה שהי׳ מצות ישראל על לבאותם למעלה

ממדרגת מלאכים:

בהזור לענין שבתבתי לעיל ויאמר אם שמוע תשמע

בקול ד׳ אלקיך והיינו דרך עלה עובה קע״ל

מחמת שהי׳ ישראל להוציא אחר השכינה ולהשיג דרך הבבואה וכמו שהי׳ במתן תורה דכתיב וכל העם רואים את הקולות ומפני שהי׳ במראה הבבואה ע״כ הי׳ רואים בהשגה השכליות את הנשמע ע״כ אמר הקב״ה לישראל אם תרצו להיות במדרגת נביאים והבוואה הוא לפ״ש בכדי להוסיף אומץ בירתי זו אם תשמע בקול ה׳ אלוקך שאתה רוצים לשמיע בקול ה׳ ממש דהיינו במדרגת נביאים וכוונתכם בזה בבדי הישר בעיניו תעשה כי כתיב שבעה עיני ה׳ המשוטטים בכל הארץ - ומראה הבוואה בזה כי אמרו שבעה ספרי תורה הנה והוא חמדה גמוזה של הש״ת שמתעשבה בה כמ״ש ואהי׳ אלו אמון שעשועי״יום יום וא״כ ודאי יש בתורה רזין דרזין כי אין להקב״ה בעולמו אלא ד״א של הלכה הש״ת הלבים את התורה בגשמיות העולם כמעשה פרעה ולבן ובלעם וכדומה אבל הוא רק לבושי התורה ומי שזוכה והוא מזכי הראות רואה מה שתחת הלבוש שהוא פנימיות התורה וזו שבעה עיני ד׳ היינו שבעה ספרים שבתורה המשוטטים בכל הארץ כי המה כוללים מה שיש בארץ והוא רק לבוש גשמי שלהם אבל בפנימיות עיני ד׳ עליהם כי הוא חמדה גמוזה כולם כל עולמו עליונים זו והישר בעיניו תעשה שאתה רוצה להבין מדרגת התורה שביני ה׳ ולבו כביכול בה כל הימי׳ ומשתבעבע בה ע״כ אתה רוצה לבוא למדרגת נביאה בבדי להבין סודות התורה שהליומד כחשב למעשה ע״כ זאת הבלה הישרה מהש״ת והאזנת למצותיו והיינו שתדבק במידותיו מה הוא רחום אף אתה רחום וכו׳ וזו למליתיו כביכול שהש״ת מקיים בעצמו וגם ושמרת כל חוקיו והיינו שתשמור מאוד אות ברית שנקרא חק כמ״ש לעיל והיינו להזהר ג״כ מדברים המעוותים את הברית ומידה גוי ושתחה ולנהוג בקדושה כדברי הזו״ה אז כל המחלה אשר שמתי במצרים והיינו כי פרעה וכל עבדיו אמרו כי ד׳ הצדיק ואני ועמי הרשעים אבל לבו בל עמו ע״כ הי׳ אחד בפה ואחד בלב וכמו שאמר משה אתה ועבדך ידעתי כי טרם תראון מפני ה׳ אלקים ע״כ הבטיח לכי הש״ת דבל המחלה אשר שמתי במצרים כי לבם בל עמם לא אשים עליך הגם שהיא היא מתגרה בת״ח ובפרע מני שבא בקוד ה׳ רק אחרי רז״ל כי התורה מגינה ומצלה שבר מלרה בהאי בלמא ליבא אלא שלא יהרהר - וזו כי אני ה׳ רואנו לבנים שבר

ע"כ אני ה' רופאך לתת לך סבר מלוה בענין זה לשמור אותך מיל"ה מלהרהר כנד הש"ית וח"ו לבל יהרוס נעטות כה' מזו יליל הש"ית כנ"ל ככון בכוונת מקראי קודש אלו ודוק:

או נאמר דבדרך כלל הכוונה בהך מעשה דמרה שרלה הש"ית להורות את בני ישראל כי היל"ה לא הי' רע מלד עלמו רק מלד החטא של אדם הראשון נעשה רע באכילתו מעץ הדעת ובמ"ש שמש גדול אבד העולם כי היל"ה הי' סיוע לקדושה אילו לא חטא ואולי שעשו ישראל הענגל הי' פקע זהומת הנחש וכמו כן יהי' במהרה בגילת משיח לדקיבו. ע"כ מה שאמרים הי' מריס הוא מרמז על היל"ה שנקרא מיס הזדונים כי הפך כל מתוק נאמר ויורהו ה' עץ כי הורה כי כל המרירות בא מלד שאכל ח"ה מעץ הדעת אבל בגיעול חטא זה ימתק כל מר למתוק. וזו הענן שהשליך נמיס להורות כי המרירות בא מזה אבל במתן תורה שיפקע חטא זה יהי' היל"ה שמש גדול ויהפוך כל דבר למתיקות וזה הי' אם הי' קבלת התורה בלא שלש אבל כי הרהרו באותה מעשה וזו שאמר הש"ית אם שמע תשמע בקול ה' אלוקיך כי בקבלת התורה שמעו קול אנקי' חייס מדבר מתוך האש והיסר בגיכו תעשה והאזנת למלותיו שיהי' הקבלה בלא שלש ללמוד ולשמור ולעשות אז כל המחלה אשר שמתי במלרים לא אשים עליך שיהי' היל"ה מפתך לעבור על דברי הש"ית כמו שהי' במלרים ולא די בזה שהיל"ה לא יקלקל אלא עוד יהי' כהפך הקילקול זה לתיקון כי יהי' היל"ה שמש גדול לעבודתו וזו כי אני ה' רפאך כי המחלה שהוא היל"ה יהי' כהפך ככם כרפואה כי יעזור לך לעבודת הש"ית וע"כ כתב בזה אני ה' כי קשה איך הש"ית שורש כל הרחמים והחסדים וא"כ איך שייך לומר שברא רע בעולם:

רק האמת כי אין דבר רע יורד מן השמים ותחילתו כברא לתיקון עולם כמ"ש רק אח"כ כהפך לקילקול ע"כ מלד שאני ה' אחזיר אותו לך שהי' היל"ה לתיקון כמו שהי' הכוונה בתחילת הבריאה דכתיב כי טוב מאוד ודרשו רז"ל זה היל"ה ודוק כי ככון הוא בע"ה:

והנה הש"ית רולה להטיב לנו כל הימים להדריך אותנו לדרך כנין ע"כ כתיב אי' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם לילכת יומם ולילה והנה הסיום הכ"ל לילכת הוא שפת יתר דעי לא ידע בכל אלה. אבל נראה מאחר שהי' ישראל משוקעי' בטומאת מלרים והאמינו בקדמות עולם ע"כ הולך הש"ית להרבות נסים וכפלאות לישראל בכדי שילאו וידעו כי הש"ית ברא העולם יש מאין ויכול לעשות עם העולם כרלונו ומשגיח על כל פרט ופרט. והנה רלה הש"ית ליתן התורה לישראל בחמשים יום לילאת מלריסו' לריכין לבוא לידי השגה עליונה להיות במדרגת מלאכים ויותר ע"כ הולך להרבות הנסים כדי לדבק את ישראל באביהם בשמים לבל יעלור הנשם לעכב השגה. וזו שאמר הכתוב וחמשים עלו בני ישראל מארץ מלרים כי כל זמן שלא קבלו התורה עדיין הי' שמן מנהו מטומאת מלרים דבוק בישראל אבל וחמשים היינו בחמשים יום שהוא יום קבלת התורה עלו בני ישראל מארץ מלרים עלו לגמרי מקליפת טומאת מלרים. וזו וה' הולך לפניהם והשיגו כולם כי לאורו נסעו והלכו הוא בשביל יומם שיהי' יום לפניהם ומשכת השכל שהי' לחם עד הנה וזו לנחותם הדרך הישר באמונת הש"ית וכן לילה להאיר להם כח השכל וע"כ בבל עת ורגע הלכו

ממדרגה למדרגה ומהשגה להשגה והנה מלאך נקרא עומד ולדיקים מהלכי' כידוע. וזו שאמר לילכת יומם ולילה שהש"ית עשה זאת לישראל שיהי' מהלכים ממדרגה למדרגה וזו יומם ולילה:

עד אנה מאנתם לשמור מלותי ותורתי ואמרו רז"ל מאמת שמעה שכח לומר לישראל שילקטו בע"ש לחם מנה ע"כ כעבם עמהם שבכלל עמהם שאמר הש"ית מאנתם. וכראה לפע"ד שהש"ית לוה לומר לישראל שילקטו בע"ש לחם משנה והי' אז הכנה גדולה לשבת ובשעת לקיטה הי' חלה עליו מיד קדושת שבת. והנה רז"ל אמרו בדרכו במן וקדשו במן ובאכילה הוא הכל אחד כיון שבכל בע"ש ב' עומרים ממילא לא הי' ליפול בשבת. אבל נראה הכוונה כי המן הי' משתנה לכל הטעמים שרלו ישראל לעשות רק הי' לריך לחשב בלבו זה שרולה עתה לעשות בו אבל בשבת קודש הי' זה הדיבור אז המחשבה מלאכה ע"כ הי' לריך כל אחד לחשוב בע"ש העשה שהוא רולה שיהי' במן למחר וע"כ אומר משה את אשר תאפו אפו כי מה שתרלו לעשות בו עשה אפי' תחשבו היום כי למחר שבתון שבת קודש ע"כ אסור דאסור לזכות באמירתו בשבת כמבואר בגמרא וא"כ בשבת הי' קדושה יתירה שאפילו מחשבה אסור ביום ואפילו הכי הוי בו עשה שחשב בו ע"ש וזו קדשו במן שלא ירד בשבת כי אפילו הטעם לא ירד בשבת:

והנה באמת לפעול פעולה זו במן הי' לריך להמשיך קדושה על המן בשעת לקיטה דאז הוא הכנה לשבת. והנה שבח משה לומר להם מקודש ע"כ לא משכו עליו קדושת שבת בשעת לקיטה וא"כ יכול להיות שלא כשתנה המן במחשבה אל ע"ש לעשות שרלו עד שהולרכו לחשבו בשבת וע"כ לא הכירו ישראל קדושת שבת ע"כ ילאו לנקוט ביום השביעי והגרס הי' ע"י משה לזה וע"כ שפיר כעבם משה עמהם שאמר הקב"ה עד אנה מאנתם:

במכילתא אמרו שבת שבתון קודש וגו' אמרו ישראל אימת אומר משה. ומאר ע"כ. וכראה דכוונו מ"ש דמשה לוה להם לעשות שבת שביתה כפולה אפילו בדיבור אז במחשבה על המן איזה עשה יהי' בו וע"כ כתיב שבתון שבת קודש ומאמת שלאחורה יש לפרש מ"ש שבתון קאי על שביתת הלילה ושבת קודש קאי על מחר וא"כ ליכא רק שביתה אחת בלילי. ושביתה אחת ביום ע"כ פירשו במכילתא דאין הכוונה כך אבל דמשה אמר רק שבתון שבת קודש ושאלו ישראל אימת היינו אי שביתה כפולה קאי על היום לבד או שבתון קאי על הלילה ושבת קודש קאי על יום השבת והשיב להם משה מחר והיינו שביתה כפולה קאי רק על מחר לבד שאסור לחשב איזה עשה שיהי' בו ואולי על עבודת הלילה לא הי' לריך לאות. כי מסתמא השבו קודש אכילה ובפשיטות יכול לחשב קודש שיכנס שבת בכ"ל:

(לי נשמי וירלו בני ישראל ואמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא. ובקבה דפסוק סותר עלמו בתחילה אמרו מן הוא ואח"כ אמרו כי לא ידעו מה הוא וכראה לי כי אמרו ונפשנו קלה בלחם הקלוקל. ואמרו רז"ל לפי שהמן נבלע באברים קרלו קלוקל כלום יש יותר אשה שמכים והיו מולין אבל המן הי' לחם שמלאכי השרת כזונים ממנו והמה עצו בזה ע"כ שפיר אמרו מן הוא כלומר שהוא משביע אבל לא ידעו מה הוא מה יום מיוחים ודוק יחיאל יואב הקטן):

פי יתרו

וישמע יתרו כהן מדין וגו'. במדרש לן תבה ופתי יעריס. לן תבה זה עמלק. ופתי יעריס זה יתרו. וכראה הכוונה בשבין תחילה כל אמן שלא מעלה בארשה ויקרא שם המקום משה ומריבה על ריב בני ישראל ועל נסיתם את ה' הוא ה' בקרבנו אם אין. והבינה בזה כי שם ברפידים חילנו השבת כמ"ש רז"ל וזה

גרס

גרים שבא עמלק ונפה זה כתן יד להצבור"ם כשלנו בישראל
כמ"ש פז"ל אמלא שורו ישראל שבת ראשונה לא הי'
שולט בהן שום אומה ולשון יע"ש ע כ מעשה דבינו הקתבל
בקום קדשו ורחם שונאם מעשה זו יקתנף כל הכרות על
שולחי ישראל ע"כ ויקרא מעשה נמקום התוא המקום הי'
גורם מעשה שם ו ינפ כב ישראל בלרה הב' עליהם ונא די
בלרה אחת נבד אנא ח"ו ערבה שבביכול הפי"ת יריב
עמנו בלרה אחר לרה וגלות אחר גלות כנקבה שנתעבר'
ויולדת ע"כ כתיב ערבה נשון נקבה ע"כ פיהם דברו
על פיב בני ישראל והייבו מעשו ריב כנפי עבלה לעבור
על שמירת שבת וב"כ כיבו כאן אותם בני ישראל שיהי'
לחס נהיות בני ישראל דכתיב ושמרו בני ישראל את השבת
והנה חילנו ע"כ נולד זה בא הגלות כמבואר בירמיהו יע"ש
וגם עפ נקותם את ה' היש ה' נקרבנו אם אין ע"כ
עשו לבבם איד ויבוא עמלק ואמרו בעודם מתהרים אנו
בלבנו אם יודע עם שאנו מהרהרים בעבדמי ואם נהי
כמרוד בו אמר הקב"ה אתם מוכים כבדוק אותו יבוא האויב
ויבדוק אתכם איד ויבא עמלק :

ונראה כוונת המדרש כי ישראל עשו בזה באומרם
מאחר שהי' לריבים לנים ונא נתן הפי"ת נהם
איד בני אלנה ומריבה ע"כ אמרו בלבם שאין הקבת
הפי"ת עליהם כי אם לפרקים וכאדם שקוא ישן שלריך
להתעורר אותו כמ"ש עורה למה תישן ובאמת הנה לא
ימוס ונא ישן שומר ישראל רק הפיבה ונדיקו כי עוכותיהו
מבדילים ביני לביניהו כמ"ש ע"כ אמר הפי"ת אתם רוצים
לבדוק אותו ונתנות הפיבוי כביכול אי יבא האויב ויבדוק
אתכם שתבינו לבבם לישראל :

והנה מ"ש הנה אנכי נצב על הצור הנבעה כבר נתבאר
שהכוונה בזה להזכיר המעלה שבעשה עשו כנגד
אמו שאמרו חז"ל שבקר הקליה והאם כשילא ממנה
ולמיבהות נקראת נבעות ומעה אנקים בידי כי הוא המעה
לרדות בו שולחי ישראל וק' כאשר יריס מעשה את ידו
ונבר ישראל ובאשר יניח מעשה את ידו ונבר עמלק . כראה
פירושו כי כתיב בשם מבלה עמוקות עפ פ' ראשית גויים
עמלק . כי ר"ת עמלק הוא עמרם ומעשה לוי קהת ואמרו
רז"ל נקרא עמלק עם לן שני' ליקק דמים של ישראל
והנה מילת יד פירושו ג"כ מקומו וב"כ יאמר כאשר
יריס מעשה את ידו הייבו שהי' כמו יפה נהוליא מקומו
מעמלק והייבו מם של מעשה ממילא לא כשאר מעשו רק
על"ק וב"כ נבר ישראל אבל כאשר יניח מעשה את ידו
שלא הי' לו כח להוליא האות של שמו ממנו וכשאר שמו
שלם עמלק ע"כ ונבר עמלק כאשר הירה שמו ח"ו להרע
ישראל כנ"ל נכון :

אבל עוד נראה ע"פ מ"ש רז"ל וכי ידיו של משה
עושות מלחמה ב"ש ונקשה מכא לן דילמא ע"י
מה שהראה המלחמה מעשה בידיו חיך להכאים עם עמלק הי'
גורר המלחמה ע"כ נראה שהי' קשה לרז"ל הנשון ירים
דמשמע נעתיד הלא כאשר הרים מעשה הי' לו לכתוב בלשון
על עבר וב"כ מקשה הגמרא שפיר מאחר דכתב בלשון
עתיד וכי ידיו של משה עושות מלחמה להקבר לו
כתיבך ח"ו הלא מעשה חיבו בעולם עתה . וע"כ מתרץ
דמעשה ומכוה בשם כלל ישראל ומאחר דכל ישראל המה
תלמידיו עד סוף הדורות וב"כ אם ישראל משעבדין לבן
לחביהן שבשמים המה עושים ואם לאו ח"ו להיפך : ולפי
הענין נראה לפרש דמעשה במלחמה זו עם עמלק הקתבל
ברוח קדשו כל מה שיהרע לבו עד בילת מעשה לדקיבו
והפי"ת הראה זאת כדי שיעשה הוא תיקון לכל המלחמות
עד בילת המשיח כי לא יהי' מי שיעמוד בפרץ לז וב"כ
אם לא עשיו מיעתי והנה מעשה רבינו ראה ברוח קדשו
כי כמה וכמה פעמים יבא עמלק על ישראל בשלא יהי'

לישראל זכות וח"ו הדין מתן שיבלו לפניו וע"כ תאמר
לבו התורה הקדושה כי מעשה עלה ראש הנבעה כדי
לעשות שיון על כל המלחמות שיהי' עד בילת מעשה ע"כ
יאמר דבזה יבחנו כוונת מעשה דאם ירים מעשה את ידו
הוא אות על לעתיד כאלו כבר בא עמלק ובאמת לא רלה
מעשה להכיה ידו כי ח"ו לא יהי' הקומה לבשולים של
ישראל ע"כ הגביר בתפילתו בבדי שיתן לו הפי"ת כח
להגביר את ידו לכלח עמלק אבל בתפלה לבד לא הי' יכול
לפעול כל זאת ע"כ אמר הפסוק וידי מעשה כבדים
לרים ידו בתמידים בדי שיגברו ישראל לעתיד על עמלק
ע"כ הפך מעשה את ידו כנד הפי"ת לומר הבש"ע הנם
שאין ישראל עושין רצונך כ"כ זכות לא זכות לישראל
כמ"ש ויזכור יעי עולם מעשה עמו ע"כ ויקקו אבן וישיבו
תחתיו הרומז כי הוא יקר"ם התורה שיתן בלוחות אבנים
וגם יכבוש את היל"ה שבקרא לב האבן שיהי' לדיק
הדור כילא בו כי אמרו רז"ל שבכל דור יש ל"ו לדיקים
נגם אין דור שאין בו מעשה ולא די בזה רק אהרן וחור
תמכו ידיו מזה אחד ומזה אחד הייבו זכות לדקתם שיעבו
ליתן כח בידיו ע"כ לא הכיח מעשה ידיו בלבד רק עשה
לבבו מלחמה שתהי' עד בילת מעשה שבעולם
יבחו ישראל ולמעבד מעשה אמר כמה וכמה מלחמות
הגביה בלי כך ידיו למעמלק ואמר לישראל שבשים מלחמות
בזה יהא לישראל עם עמלק עד בילת מעשה ע"כ אמר
ויהי ידיו אמונה ר"ל כל ישראל לעמלק הי' תקיע בלבם
על הורלת ידיו של משה שבך וכך מלחמות יהי' עם
עמלק ע"ד ב"ש השמ"ש שיבקיע שמשו של עמלק ואחריתו
יהי' עדי עבוד כי עשו עמלק אמה ע"כ אמר פה שיבא
שמשו ויבקיע לעולמי עד : והנה בחמת בכל שנה ושנה
יקום עליהו זרע מרעים להרע לנו ע"כ אנו עושים פורים
בכל שנה על מחיית ומעלת עמלק רק בשים אנו בהתחר
ואין שום אדם יודע מזה רק הפי"ת לבדו ע"כ אמר
כתיב זאת זכרון בספר ודרשו רז"ל על ד' מלחמות של
עמלק רבל אנו יהי' גלוי וידוע לכל ע"כ אמר ושים באזני
יהושע תאמר לו בפירוש מלחמות אבל אח"כ לא יבא בני
ישראל בידי מלחמה בפירוש כי הכל יהי' בהם זר רק כי
נאה לעקה את זכר עמלק ומלי שום מלחמה בהתגלות :

והנה מעשה רבינו בנה מזבח וקרא שמו ה' נסי ר"ל
שכתן הודי' להפי"ת שכתן כח בידיו להרים
אותם וזו נסי לשון הרמת לם ע"כ אמר כי יד על כס
י"ה מלחמה לה' ר"ל אותו היד שהרמותי למעלה יעמוד
לפני כסא כבודך כמו שלא הכחתי אותה לנעה כי יהי'
מלחמה לה' בעמלק מדור דור עד בילת מעשה ואז יהי'
כעקר : ומחזור לדברי המדרש דלעיל הנה יהרו הי' כפוך
בחקירה דלעיל ומאחר שהפי"ת יודע הבל לנה לא כתן
לישראל לרכיבם קודם שאלה ותלוכה ע"כ הי'
סבר עתים יש שיעיר הקנאה מעולם התחתון ע"כ לא
רלה להתגיר אבל עתה בעלמות עמלק בתחבם שהנאת
הפי"ת לעולם בשוה רק . התסרון הוא מצד המקבלים
שלריך להכין את עלמו לקבל הפעלת אלקי עליו ע"כ שם
לבו להתגיר כדי שיהי' מוכן לקבל הפעלת הפי"ת עליו
חכמה ובינה ודעת וגם על המלות גופי' הקשה בעני
יתרו הלא להפי"ת הכח והמוחלה ובמעבלה אחת הי' יכול
להוליא את ישראל ממלרים ולמה . מלות ע"כ מחמת זה
הי' כדוך חולי חבמת של מעשה בשם כל זאת ובביכול לא
ה' פעל כל זאת אבל עתה במלחמות של עמלק החבים
אותו בראותו כל הנסים שעשה הפי"ת הי' לסם פנים
להתלוכן עם מעשה אשר נבח זה בא עמלק ע"כ ודאי מחמת
שהי' ישראל גוי בקרב גוי הכלו עובדי ע"ז וכי וב"כ לו יהי
הי' הפי"ת מרעו בנסים הי' המלוכה מתבטל יותר יותר

ע"פ הולך הפי"ת לחרבות נכים כדי שיכלו כל ישראל
יכולת הפי"ת בכל הוא בשמים ומעל ועל הארץ ומתחת
וע"כ הזדמן הפי"ת עמלק לנגוף עמו כדי שיכירו ויהנו
הכל יכולתו של הקב"ה כי כל יכול הוא וע"כ מנילא יובן
דברי המדרש הנ"ל כן תכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו
ממכח זאת הכיר יותר יכולת ד' כמ"ש וע"כ אמר הפסוק
וישמע יתרו כהן מדין סה"י כוונר לע"ז אעפ"כ ומחמת
שהוא חותן משה חותנו של קדיק וע"כ שם לבו להבין את
אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו ר"ל כל אלו ריבוי
הנסים אשר עשה הפי"ת בשביל משה וישראל אשר לכאורה
נראה אך למותר כי במכה אחת הי' אפשר להוליא הטעם
לזה כי הוליא ה' את ישראל ממצרים ר"ל שהי' ישראל
בקושים ומוצנעים בקליפות עומאת מצרים להאמין בהודי
השמים ע"כ אלו הי' הוליא ישראל במכה אחת הי' עדיין
מקושים בסברא זו וע"כ ברבוי אותות ומופתים זה פעל
להוליא את ישראל מעומאת מצרים לידע שהפי"ת כל
יכול ושליט בשמים ממעל ועל ארץ מתחת כנ"ל נכון
ודוק היטב :

ויקח יתרו חתן משה את צפורה אשת משה אחר שלוחי'
וגו' הנה כבר כתבתי בנקוס אחר על פי אודות
אשה הכושית אשר לקח כי אשה כושית לקח כבר הלשון
ופרשתי דאפשר דאהרן ומרים ידעו מזה שמיוס שדיבר
הפי"ת עמו בשנה נבואה על הפרשה רק על זה התרעמו
למה לקח משה את צפורה עוד הפעם אחר שגירשה
דכתיב אחר שלוחי' דמשמע גירושין כתרגומו פטורית
ועתה מלאתי בילקוט בהדיא דר"א סובר שגירשה ונוגע
במה מליכו כתיב כאן אחר שלוחי' וכתיב התם ושילחה
מביתו מה להלן גירושין אף כאן גירושין יע"ש וזה שאמרו
על אודות אשה כושית אשר לקח עוד הפעם אחר כי אשה
כושית לקח פעם ראשונה וגירשה א"כ למה לקחה עוד
הפעם הרי כבר הי' מלוה ונוגע על פרישת אשה :

והנה ר"ל אמרו שאינר אהרן על הראשונים אני מצערי'
ואתה את הוליכם נוגרים ומחמת שהי' בעוה"ז אתה"
גאולה על ידו ויקבלו התורה ע"כ רצה משה שיה' בשעת
קבלת התורה . וכראה לפע"ד דהכוונה בזה דאהרן ראה
ברוח קדשו שישראל שעתידין לחטוא והי' מקופק אם יהי'
גאולה שלמה וגם ראה אהרן ברוח קדשו שמגרשם ישמוד
שבולל בן גרשום שיהי' כונר לפסל מיכה כמבואר בשופטי'
שימן י"ח כתיב יהונתן בן גרשום בן משה הוא ובניו הי'
כהנים לשבט הדני עם יום גלות הארץ יע"ש כי עון מה
בלילוף עגלים של ירבעם גרם לנו כל הצרות והגליות
ע"כ כיון שהרגיש אהרן בזה רצה שירחיק משה את בניו
ממנו בכדי שלא יהי' לפוקה ומוכשל לישראל ועי"כ שפיר
אמר לו על הראשונים אלו מצערים מה שעבדו ישראל
ע"ז בעגלים ואתה את הוסיף להכניס בניך עמם א"כ
אתה מוסיף פוקה ומכשול ח"ו לישראל להחטיא אותם :

ואולי גם בזה הסכי אלעזר ראה איזה דבר רע ונזרעו
והנם שאמרו חז"ל אלעזר בני אומר פרה את
שהיה אומר משה יה"ר שיהי' זה עזרעי וכך הי' שהועיל תפילתו
של משה לזה וא"כ נפ"ז לא הי' עוד יתרו בחומת חותן
משה כי קרוב ומתרחק הוא ע"כ עדיין הפסוק וישמע
יתרו כהן . מדין כי זה שמו בחומת רק מחמת גדולת
ישראל ובברע גדולת משה ע"כ רצה עוד הפעם! להיות
חותן משה ודומה בלבו כדאי לבזות א"ע ולבקש ממשה
שישא עוד הפעם את בתי אחר שגירשה וגם יתרו בעצמו
רצה לקבל עליו עול תורה :

(כי יחיאל יואל כראה בוונת על הראשונים אלו ובו' כי
תוס' בקדושין מביא משם הר' אברהם בר דמפרש מה שאמרו
חז"ל קשי' גרים לישראל כשפחת ר"ל שאם העבו"ם

מגיירים א"ע הוא מ"ו קיערוג על ישראל וזו שאמר על
הראשונים אלו מלעצרים מחמת שמעצו ונאסה בא להוסיף
גרים כי לפורה גריות היתה ודו"ק) :

והנה רז"ל אמרו ג' הי' ה' בעלה יתרו ברח אויב
שתק ע"כ כידון ביסורין ואמרו רז"ל כי בשעת
ק"ש בא שטן לקטרג על ישראל ומסר הקב"ה בידו את
אויב כדי שיתעסק השטן עמו וביטו לביטי יעבדו ישראל
את היה וע"כ אמר אויב יסגירני אל אל אויל והעשה
לזה כי אמר הפי"ת דישראל עבדו ע"ז מתוך שיעבוד
ועירוף הדעת ואויב ג"כ הי' גרמא בנקקין מחמת ששתק
וע"כ כידון ביסורין וע"כ אמר הכתוב כי שמע את כל
אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו דהיינו קי"ש והשטן
בא לקטרג על ישראל טען הפי"ת שבורם כי עבדו מתוך
השיעבוד וזו כי הוליא ה' מידת הרחמים הוליא ישראל
מחטא ע"ז מלד ומלרים כי המלרים בקושי שיעבוד שלהם
גרמו כל זאת וע"כ הם הי' הכפרה עבור ישראל וגם אויב
ששתק וע"כ בשומעו והבין יתרו את כל זאת בא להתגייר
הדא מחמת שראה כי רחמי ה' מרובים על ישראל ועוד
בתחילה נדמה לו כי די להיות קור מרע וע"כ פירוש מע"ז
אבל אח"כ כשראה שאויב כידון ביסורין הגם שלא עשה
כלום לישראל ע"כ סובר כי גם מתרפה במלאכתו את הוא
לבעל משחית וע"כ לריך להיות עשה טוב וע"כ בא
להתגייר :

ואפשר לזה ביומו במדרש וישמע יתרו הס"ד רבך
וריע אביך אל תעזוב והייטו כי יתרו הי'
מתחילה קור מרע וזה מושל לתי שיש לו ריע רחוק שאינו
מריע לו אבל עכ"פ אינו מעביב לו ג"כ אבל כשראה שאויב
נלקה ביסורין הוכיח מזה שלא עשה טוב ע"כ בא להתגייר
ע"כ מביאו ואפשר דלזה כיון שלמה ברוח הקודש רבך
שיהי' הפי"ת ריע שלך להיות עשה טוב וגם ריע אביך
להיות קור מרע כבלי הרע לו אל תעזוב ד' מידות הללו
כי מלד ריע שלו יאמר אדם בלבו הגם שאעשה כנד רעיו
ינחוב לי מחמת שהוא ריע שלי אבל בריע אביו בודאי לא
יאמר כך מלאחר שהוא רחוק ממנו בודאי לא ינחוב לו ע"כ
לריך להאחז בשני מידות הללו וזו כלומר מיתרו כנ"ל
נכון ודו"ק :

ואמר הכתוב ויקח יתרו את לפורה בתו אשת משה
הייטו שרלה יתרו שתהי' עוד אשת משה אחר
שליחי' הגם שעשה לה בזיון גדול מה שגירשה אעפ"כ לא
הסגיה יתרו ע"ז כי חביב לו משה מאוד ואת שני בניו
עמה כאומר אוני יחסם עלי' ועליהם מלד בניו בבל יה'
יתומים בחיי האב ורלה הפסוק להודיענו מה רלה משה
לרחק אותם ע"כ אמר אשר שם האחד גרשום כי מצואל
במדרש שהולרך משה לשבט ליתרו שיתן לו הבן הראשון
שיולד לו להיות בומר לע"ז וע"כ בא אל אותו ג"כ ע"כ
נקרא גרשום מלשון גירושין שגרשו ממנו ומופרש מהקדושה
רק לכאורה קשה מה רלה לעשות ככה ע"כ עושה סיגורין
למשה כי אמר גר הייתי בארץ נכרי' שהייתי בורח מפני
פרעה ויתרו הי' אדם גדול וע"כ טלי שעשיתי זאת בא
הי' לי בם המלטה מפרעה כי הי' מוקרו לפרעה : ושם
האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרי וילצני מחרב פרעה
אפשר לומר שביון מה שהמלאך רלה להרוג את משה
כשהי' בדרך במלון וז"ל אמרו כי אמר משה אמוץ ואלא
שבבה ליבד אמוץ ואשהה הפי"ת לוה אותנו ליבך לעלרים
והנה הליכתו לעלרים הי' בשביל פרעה להתרות בו לשלוח
ישראל וע"ז כיון בבאן כי אלקי אבי בעזרי וילצני מחרב
פרעה ר"ל מחרב של מלאך שבא ע"י פרעה כי הוא
הי' הגורם לזה כנ"ל רק מחמת שבא לידי סכנה ע"י
בן הזה רלה ג"כ לרחקו :

והנה להבין הדברים איך אמר אלקי אבי הלא בעלמא
אליעזר

אליעזר הוא רק משמע מלך שהוא אלי עזר אותו הש"ית ולא מלך אבותי וכפלה לפע"ד להבין ע"פ מ"ש כבר על פסוק כי חתן דמים אתה לי כי עשה הי' סובר שדין ישראל הי' קודם מתן תורה ע"כ שפיר אמר אמול ואחלא קבנה ליה כיגבי ישראל כתיב ואי בהם ולא שיעות בהם ומה שהרג את המצרי הי' ג"כ ע"פ סברא זו כי גוי העכם את ישראל חייב מיתה כמו שהאריכתי בזה רק קשה לסברת משה איך לקח עמרם את יוכבד דודתו הרי הוא ערוה עליו ע"פ דין ישראל רק כתבתי בזה לתרץ גם את יעקב אביהו בנה שכשא ב' אחיות כי יעקב נקרא אבקי יעקב קרא לעצמו אל וע"כ הותר לו ליקח כי הטעם משום שאין מתמעטין בשרביטו של מלך כי העולמות עליונות קרובים זה לזה ומשפיעים זה לזה וע"כ אסרו התורה הדוגמא למעה אבל מי שהוא אדם המעלה כמו יעקב מותר לו להשתמש בשרביטו כן ראיתי תירץ זה בילקוט הראובני יע"ש וע"כ תירון זה הוא ג"כ על עמרם שהי' אדם גדול ומאוד והותר לו להשתמש בשרביטו של מלך וע"כ אמרתי לפרש דברי המדרש בשבלה השי"ת לעשה עליו בקולו של אביו יע"ש והייתי לאומה לעשה בגם אביו מאבקים הגדולים שבקראי' אבקים וע"כ הותר לו יוכבד ומשה רבינו נמשמה מיוחסת הוא כפ"ז וע"כ שפיר היתי' שורה עליו השכינה כי אין השכינה שורה רק על המיוחס ולא על הפגום וזו דברי משה בבאן כי ראה שבלעו המלאך וחי' קשה הלא ע"פ הדין לא מלתי אותו כי אמיל ואלא שבנה ליה אלא ע"כ שמלאך הי' סובר שדין ב"כ הי' ולא שייך וחי בהם בקושיות הר"ן שם בנדרים יע"ש ומ"כ לפ"ז לא הי' הדין נותן ג"כ לחרוג את המצרי והי' פרעה לודק בדינו שרצה להרוג את משה אבל מאחר שהש"ית הציל אותו ע"כ ציל שהש"ית הכריע שדין ישראל הוא לנו רק אי"כ קשה הא הקושי' איך כשא עמרם את יוכבד דודתו ע"כ אמר כי אבקי ובזרי כי הש"ית הביים לזה כי עמרם נקרא אבקי וע"י זה הי' עזרי להכריע שדין ישראל יש לנו וע"כ וילילנו מהרב פרעה מה שהרגתי את המצרי כי לפ"ז כדין הרגתי אותו כמ"ש כנ"ל ודוק היטב :

ולפי המאמר לעיל אפשר לפרש דברי מדרש רבה וישמע יתרו הה"ד כן תכה זה עמלק · ופתי ישרים זה יתרו יע"ש והייתו כמ"ש כי קודם מלחמת עמלק הי' סבר יתרו שמשה לא יקבל אשתו ובניו דהרי שאשה בכדי שלא יהי' לאחן כנף לישראל כמ"ש כי ראה אהרן ברוח קדשו כי מבני בניו יהי' כוהר לע"ז ויגרוש זאת מהבן בה"מ חבל עתה שראה שבלחם עמלק עם ישראל ידע יתרו מזה כי לא הי' גאולה שלימה כי יד על כס י"ה וכמ"ש רז"ל אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא הי' שולט בהם יותר ולשון ע"כ בל"ז יהי' הרבן בה"מ וע"כ פתי ישרים שודאי יקבל משה אותם ע"כ הבן עתה עמם להתגייר · ומ"ש שאמר לו לומר אני אותכם יתרו בא אליך לבאורה אינו מובן ומה שכתבתי לעיל יש לפרש הבירה אל"ל הגם שנרשם את בתי ואת בני' מ"מ אין בלבי עליך כלום רק אני מבקש אתבתך וזו אותכם יתרו בא אליך ביאתי אליך רק בבני אתי' עוד אותכם שתחזור את בתי ואני בעצמי מבקש אותך על זה :

ויהי יתרו על כל הטובה וגו' אשר הציל מיד מצרים הכוונה בזה כי הי' לו שמחה גדולה על כל הטובות בעשה הש"ית לישראל ע"י משה כי הוא הציקר א"כ אגלי מילתא לנתרב כי מה שקבל יתרו את משה לבתו וגם זה ציל מיד פרעה ומצרים כי דבר גדול עשה בזה שהציל את גואל ישראל וזו אבר הציל ר"ל את משה מיד מצרים וע"כ כתב לשון יחיד :

ועוד יש לפרש ע"פ מ"ש לעיל כי יתרו ג"כ הי' בעצה רק שברח ואח"כ ברחו עתה הלרות שבאו על המצרים כתן שמחה בלבו למצרים שהש"ית כתן בלבו לברוח בכדי שהי' כלל מיד מצרים דהיינו המכות שבאו על מצרים כנ"ל ויאמר יתרו וכו' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים נראה פירושו בתחילה אומר הציל אתכם דהיינו למשה ולצדיקי' אחרים אבל הי' בישראל מה שהי' רשעים ואפילו הבי לא כנעה בהם המכות וע"ז אומר יתרו אשר הציל העם דהיינו הרשעים מתחת יד מצרים דהיינו המכות שבאו על המצריים והמה כילוו מתחתם ולא נגע בהם אז יאמר על ערב רב שילאו עם ישראל והוא ודאי שלא נראין פרעה והמצריים

ואעפ"כ הציל אותם הש"ית לצאתי להרע להם :

עתה ידעתי כי גדול ה' ועכ"ל אלקים כי בדבר אשר זדו עליהם · הכוונה בזה כי באמת מה שעבדו ע"ז הי' מזידים רק הש"ית עשן בשביל כי הי' מעורפים ומחמת קישוי השעבוד וע"כ את ישראל פטר הש"ית ומדין שמים כדין אונס רק למצרים שגרמו להם לעבוד ע"ז דן אותם כאילו גרמו לישראל במזיד לעבוד ע"ז וזו עתה ידעתי כי גדול ה' רחמיו המרובים עכל אלקים היינו מכל המשפטים שעשה במצרים כאשר מורה ע"י מילת אלקים שהוא דן והיינו כי המשפטים של מצרים שמידתו בהם כיכר רחמי הש"ית המרובים על ישראל והיינו כי בדבר אשר זדו והיינו בזה שהזידו ישראל לעבוד ע"ז במזיד היפך הש"ית הקברה עליהם לענוש את המצריים כמזידים על ע"ז ואת ישראל

כאונסים א"כ הים רחמנות גדול מזה וכבן ומאוד :

ויקח יתרו עולה וזבחים לאלקים ובבר הקשו דלא מצינו עולה קריבה בנוקים קרבן והכה יתרו בהכיתו גדולת הצורא ב"ה כשבר לבו בקרבו ובכבש לפניו יתברך מאוד ע"כ אפילו לעמ"ד עולה קרבן כזה ומצינו לקיחה גבי לב מה יקחך לבך וזו ויקח יתרו את לבו הכשבר וה' מרוצה לעמ"ד בעולה וזבחים כי זבח את יתרו והעלה את לבו ריח ניחוח להש"ית :

ולפ"ע"ד נראה כי סעודה זו הי' סעודת כשוחין כמ"ש לעיל וע"כ קרא אותו הפסוק חותן משה וזו ויבוא אהרן וכל זקני ישראל לאכול לחם עם חותן משה שבעשה עתה מהדש וגם יתרו ידע בעוב שמשה נלעוה על הפרישה של דרך אהרן רק הביא לו משה מאוד מחמת הנסים וגבורות שבעשה עם ידו וזו לאכול לחם סעודת כשוחין שהי' רק לבני אנקים מלד תקנו ויכלתו של הש"ית שבעשה ע"י משה ולא כשאר כשוחין שהוא שמחת הזיוג כנ"ל בכון מאוד :

(כי בשמי בפרש"י בפסוק ולוך אנכים ויכלת עמוד המלך בגבורה אם מלוה אותך לעשות כן תוכל לעמוד ואם יעבב על ידך לא תוכל לעמוד · והוא תמוה מאוד איך שייך לומר שאם יעבב על ידו לא תוכל לעמוד ונראה ביותר כי מה שהי' לעשה גדולה לא הי' אלא בשביל ישראל כמו שמלינו בעגל לך רד כלום כתבתי לך גדולה אלא בשביל ישראל ואותן שרי אנפים ושרי מאות הי' לריכים להיות לדיקים גדולים וגם הי' לערב שבעים אלף ויותר ע"ב אם הי' בישראל לדיקים כ"כ גדולי הי' יכול משה להיות בגדולתו וזו כיונתי המלך בגבורה אם מלוה אותך לעשות ר"ל שהקב"ה יודע שיש בישראל לדיקים כ"כ תוכל לעמוד ואם יעבב על ידו ר"ל ובבני שהש"ית יודע שאין בישראל לדיקים כ"כ לא תוכל לעמוד כי כל גדולה של לדיקים הוא רק בשביל ישראל כי מלינו ג"כ בשאר לדיקים שהי' ראויים שתשרה שכינה עליהם רק שאין הדור הי' ראוי' לכך וזה ברור כמי שמודה על האמת יחיאל יוחב הקטן) :

במדרש עלית לנרוש שבת שבי הנו' יכול ובבני שבשבת אתה נעלה בחנם ת"ל לקחת בלקוחין כתנה לו יכול יהא חייב ליתן לו דמים ת"ל מתנות בנתנה כתנה

לו בלחוד שעה בקשו מלאכי שרת לפגוע במשה מה עשה הקב"ה לר' לקטורין פניו של משה דומה לאברהם אמר להם הקב"ה לא לחם מתביישין ממנו כל זהו שירדתם אללו ואכלתם בתוך ביתו אמר הקב"ה למשה לא נתנה לך התורה אלא בזכות אברהם שנאמר לקחת מתנות באדם וכו' יע"ש · והנה המדרש זה אין לו ביאור כלל :

ונראה לפענ"ד דודאי המלאכים לא בקשו רק שוד התורה אימו כי ידעו מזה שפשעות התורה אימו כיהב אלא בתחתונים ולא תלא וכדומה כמ"ש רז"ל בשבת בהחזיר להם משה תשובה כך רק אמרו מה ליוד אשה ביניכו גם על פשעות התורה כי כמו שאין שייך פשעות של תורה בעליונים משום שאין יצ"ה כן בעמו המלאכים שאין שייך בתחתונים כי אדם יוד אשה קרון ומחומר ע"כ אמרו מה ליוד אשה ביניכו כי מאחר שהוא יוד אשה עבוד לגזילות מה עושה כאן ביניכו לקבל התורה הלא ודאי יעברו על הכל · ע"כ אמר הקי"ת אחוז בכסא כבוד וחזור להם תשובה ר"ל הגם שמגלד הגוף בא היצ"ה מ"מ מלד הנשמה שבא' ומשא כבוד ומנוגה בא היצר עוד שיכולת ביד אדם לכבוש היצ"ה ולקיים התורה · והנה מעשה רביו ודאי עמד כנד יצ"ה וקיים כל התורה ועבירה אחת שנאמר עליו כחטא מי מריבה וכדומה לזה הנה דברים נסתרים ולוכם כפשוטו ע"כ אמרו במדרש כאן יכול מפני שבבה אותה לקחה בחנם היינו שלא קיימה הכל ת"ל לקחת בלקוחין כתנה כי חזקה היא חד מדרכי קנין ומי שכובש היצ"ה הוא בא עליו בחזקה וכובש תחתיו היצ"ה ומשה רביו הי' מלך בביכה מ' שנה ולא נגע במלכה כמבואר בספר הישר וע"כ אמר שפיר בלקוחין כיתנה לו בשנה התורה מחמת שבבש היצ"ה וקיים כל התורה ע"כ אמרו רז"ל לא כיתנה התורה רק למשה ולזרעו ומשה נהג עובת עין ונתנה לישראל והיינו כי משה וזרעו הי' קדושי עליון ויכולת בידם לקיים כל התורה כולה · ובאמת הגמרא בנדרים מסיק דמ"ש דוקא לעמין פינפולא ע"ש יזו שאמרו כאן יכול יהא חייב לו דעים ר"ל מי שרולה לנעוד תורה לריך ליתן שכר למשה כי לא כיתנה רק למשה ובאמת אמרו חז"ל מה אני בחנם אף אתה בחנם כי התורה כיתנה גם לישראל כמ"ש לעיל ע"כ אמרו כאן ת"ל מתנות בתתנה כיתנה ר"ל דגם משה הגם הי' בכוחו לעמוד נגד היצ"ה מ מ אמרו חז"ל ויתן אל משה בכלותו לדבר אתו מלמד שהי' לומד התורה ושופחה עד שכיתב לו בתתנה יע"ש והיינו סוד התורה הי' שוכח כי מ"ש שערי בינה כמסרו למשה מה שאין מלאכים יודעים ע"כ לריך ליתן לו בתתנה ע"כ אמר מאחר שגם משה לא הי' רחוי למדרגה זו מ"מ שערי בינה ואעפ"כ נתן לו הקי"ת ע"כ גם הוא לריך לנהוג מוצא עין בלמדה לישראל בחנם הגם שאינו רחוים כמו שנתן למשה בתתנה סוד התורה ע"כ אמר בחותו שעה בעמסר למשה סוד התורה בקשו מהקי"ת לפגוע במשה כי כמה רחוי משה לסוד התורה יותר ממלאכי שרת ע"כ לר הקי"ת פניו של משה דומה לאברהם והיינו מ"ש כבר וכן הוא בזוה"ק שאברהם אבינו זן למלאכי השרת מרוחניות המאכל והעלה אותם להשגה ומעלה עליונה יותר ממה שהי' קודם אכילה וע"כ כתבתי שמתחילה כתיב וירא והנה לבנים עליו שהבין אברהם בשכלו שמלאכים המה למעלה ממדרגתו ולבנים עליו וע"כ הבין ח"ש ליתן להם לאכול אכילה רוחניות ע"כ אמר שאז בשעת אכילה בא למדרגה והוא עומד עליהם למעלה ממלאכי שרת ע"כ ואכלו היא האכיל אותם להשיג מעלה עליונה כמ"ש וזו שכר הקי"ת פניו של משה דומה לאברהם ואמר להם שיתביישו מפני אברהם שאכלו אללו והיינו שהעלה אותם למעלה ע"י אכילתן הרי שמדרגת אדם למעלה ממלאך כי אדם יכול לתקן ח"ש ולתקן כל עולמות ע"כ תדעו שגם בישראל יהי' לדיקים כאלה ובפרט ומשה רביו ע"כ ראוים ישראל לסוד התורה יותר ממלאכים וזו לקחת מתנות בשביל אדם הגדול בעבקים שהוא אברהם שכבר ראו מה"ש שמדרגתו יותר מהם ע"כ לא נגעו במשה ודברי המדרש נכונים כמ"ל ודו"ק :

בפסוק אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים · נראה פרושו דהיו על ישראל קיבוי השיעבוד ושאר צרות במצרים וכל זה הי' לטורך הזהומא שהי' עליהם מחטא אדם הראשון ומחש הקדמוני בבדי שיהי' ראוים לקבלת התורה וא"כ היסורין הי' כאשר ייסר איש את בנו בבדי להיטיבו באחריתו וזו שפתח בתחילה אנכי ה' מידת הרחמים אלקיך שהי' אלקך מידת הדין בזה שקבלת במצרים אבל באות הי' הכל רחמים גמורים כי מכח היסורין אלו שקבלת אשר הוצאתיך ומארץ מצרים ע"כ ראה גם ראה כי באלקים אחלב דבר כי גם כל היסורין הבאים מאת הש"ית הוא הכל לטובה ע"כ לא יהי' לך אלקים אחרים על פני ר"ל בשעה שאתי שולח עליך יסורין כמ"ש ומתתי פני באים הוא אל תהרהר אחרי ולומר מ"ו אלא מן הכלל לעבוד ע"ז כי תביאו לך רחי' מעמלים כי לבסוף מתברר לך שהי' הכל לטובתך ואמר עוד אלא תשא שם ה' אלקיך לשוא וגו' ר"ל הוא הדין להיפך כשיפיע לך שלוה וטובה אל תדמה בלבבך שהקי"ת ותתן כי ידעתי בטוב שהי' רחוי להגיע עליך יסורין והשפיע לך עוד טובה תחתם ע"כ תאמר כי הש"ית עלא רחמים ואין שיעור לגדולתו ולמה יכחש כבר זבוב מוכאש וזו כי תשא שם ה' שהיא רחמים עליך בשעה שהי' רחוי להיות אלקיך בדידת הדין כבדך וע"כ תשא את שמו שאינו מדקדק עמי מחמת כי אין ערך ושיעור לגדולתו יתברך וע"כ מה אינכפת לי' אם אני טובר על מלוכיו כי זה אינו כי כל האומר הקב"ה ותתן יותרו לו מעיו אלא מאריך אף וגבי' דיל' רק אם לגלים היא ילין ודרשו רז"ל מכאן הבא לטמא פותחין לו וע"כ אם תדמה בנפשך כך הש"ית בא יפרע מעוותיך בעוה"ז רק כלו יהי' מלא וגדוש לעוה"ב ותידון בחמורה וזו כי לא יבקה ה' דהיינו לנקות אותו מעוניהיו בעוה"ז את אשר יבא אל שמו לשוא רק ישאר מלוכלך בעוותיו עד שיגיע ואז יפרע ממנו בעוה"ב בגהינם וזו הענין שיש לרשעים גמורים שלוה בעוה"ז כמ"ש כל"ל בכין :

ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן וגו' ויגד משה את דברי העם אל ה' · וכבר עמדו בזה המפרשים שלא מלינו בפסוק הקודם בלבד ונראה לפענ"ד כי הש"ית אמר לישראל ואתם תהי' לי ממלכת כהנים וגוי קדוש היינו שהי' בני מלכים וא"כ לריכים ישראל לידע איך לנהוג בתבסים של מעלה א"כ אם יהי' גלוי שכינה עם המרכבה ה לעיני כל ישראל כמו שאמרו על פסוק הביאני אל בית היין ודגלו עלי' אהבה כשנתן הקב"ה התורה בתנאה במרכבה שלו כיון שראו ישראל כן כתאוו להיות כדגלים של מעלה ובקשו לעשות דגלים כמלאכי מעלה וע"ש א"כ זו כוונת הפסוק כאומר הש"ית למשה שיבא בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך אבל ישראל לא יראו גילוי שכינה ע"כ ויגד משה את דברי העם היינו מ"ש הקב"ה והבטיח לישראל ואתם תהי' ממלכת כהנים וגוי קדוש וזו דברי העם שדיבר הש"ית על העם והבטיח להם להגיעם למדרגת ממלכת כהנים ע"כ אמר משה רביו רבש"ע הרי הדברים האלו מורין אל ד' שלריכין ישראל להשיג גילוי שכינה לראות עין בעין זו אל ד' היינו גילוי שכינה וע"כ כתיב ויגד ואמרו בזוה"ק כל אגדה הוא רזא והיינו שמשה רביו אמר הענין כי בפי דברי הש"ית שהבטיח להם להיות ממלכת כהנים לריכין ישראל להשיג גילוי שכינה וזו הוא סוד להשיג בקתרות כמ"ל בכון מאוד :

ואלה

ואלה המשפטים אשר תשים וגו׳ · במדרש הש״ל
ירלת ה׳ טהורה עומדת לעד · ומשל לאדם שיש
לו אלף כורין תבואה אם יש לו מקום להניחם יש לו
תבואה ואם לאו אין לו כלום הכי נמי הכי והי׳ אמונת
עתך וגו׳ ירלת ה׳ הוא אוצרו או איכא ירלת ה׳ אין ואם
לאו כלום והכניס לוח ליון במשפט תפדה ומצי׳ צדקה יצ״ש
וכרלה לפני״ד בדרך פשוט שהי׳ קשה במדרש לומה הקדים
הש״ת תחילה יו״ד דברות ואח״כ המשפטים ובתיב ואלה
וי״ו מוסיף על ענין ראשון מה שייכת יש זה לזה ע״כ
סובר המדרש לתרץ כי המשפטים כולל כל המצות שהקרן
קיימת לעוה״ב רק איזת הוא כך אם יש לאדם אמונה
שלה בהש״ת שהוא ביקרא ובקשא דכל עלמין ומשגיח
ויודע הכל והוא ברא כל העולמות יש מאין ומחיה את
כולם א״כ אם מקיים פקודיו של הש״ת אלד ירלה או
אהבת הבורא ע״כ שכרו גדול מאוד אבל אם עושה איזה
מלוה מלד רחמנות כמו לדקה וג״ח רק לענין הבריות שלא
יהי׳ מזלזל כנגדם אז אמר הש״ת ומשלם לשונאיו על
פניו להאבידו וכיתן שכרו בעוה״ז ע״כ שפיר מקרא ירלת
ה׳ אוצרו כי ע״י ירלת ה׳ כשאר השכר המצות באוצרו
ויקבל שכרו בעוה״ב ע״כ עשוס זה מקדים תחילה יו״ד
הדברות להזהרות לנו ירלת הש״ת אנכי ה׳ לא יהי׳ לך
לא תשא שהכל הוא שורש לירא מהש״ת ע״כ אמר אח״כ
אם יהי׳ ירלת הש״ת תחילה אז ואלה מוסיף עליהם
דברי המצות המשפטים אשר תשים לפניהם שיהי׳ לכם
שיעה באולר הירלה להיות קרן קיימת לעוה״ב ע״כ שפיר
אמר המדרש הש״ד ירלת ה׳ הוא אוצרו אמ״ש להיות קיימת
לעוה״ב וע״כ מסיים המדרש כי גם בעקבא דמשיחא הגם
שיהי׳ יושר בעולם אפילו אבל העכו״ם מכ״ם אבל ישראל
בפרט במדינת אשכנ״ז שלא לגזול לו להעשות את חברו
אפילו להעכו״ם מכ״מ כל זאת עושים מלד גדר אמשי
ולא מלד ירלת הש״ת כי בעו״ה חפו דבריס אשר לא כן
הוא על ה׳ ועל מאיזו ע״כ אמר המדרש והכניס לוח
ליון במשפט תפדה כי ודאי יעשו ויתנהגו במשפט בדת
של תורה שלא ליהנות ושלא לגזול את חברו רק הכל יהי
מלד מהות גדר אדם וכל הגויים עושים כן ע״כ לא יגרום
זאת כלל עיכוב לגילת משיח אם אינו מקיימים המשפטים מלד
ירלת הש״ת רק ומצי׳ צדקה שהש״ת יעשה לדקה עמנו
כמ״ש אני מדבר בצדקה ולמען שמו הגדול ירחם עליו
לשלוח משיחנו בקרוב אמי״ר אמן :

במדרש רבה ואלה המשפטים הה״ד אלקים משפטך
למלך תן ולדקתך לבן מלך וגו׳ וכרלה
לפע״ד כי אמרו רז״ל מה שהוכיח הכניס ואותו הרגת בחרב
בני עמון מעוס שהי׳ לו לדוד בדין סנהדרין יצ״ש
וכתבתי במקום אחר שהכוונה ע״פ דברי הזוה״ק מפני
שעל חרב עמון הי׳ שיקון עמון חקוק עליו ע״כ כתן דוד
בזה כח לסיערא אחרא וע״כ הרב ג״כ הרבה מבני ישראל
אבל אם הי׳ דן אותו בסנהדרין לא הי׳ הרב רק אוריה לבד
וע״י קדושה וזה תרלתי קושיות התוס׳ במגילה יצ״ש -
והנה במעשה דבת שבע אמרו בהקדמת הזו״ה כי מלאך
דומה עבן שלא המתין דוד ג׳ חדשים יומי הבחינה
והש״ת השיב כי גלוי לפניו שאורי׳ לא בא אלי׳ ע״כ א״ל
בחיים ועבן עוד רבש״ע אם לפניך גלוי מי גלוי ותירץ
לו הש״ת ע״פ חשבון שכבר עברו ג׳ חדשים יצ״ש :

ודנה לכאורה תמוה מה לו להש״ת לתירץ הראשון
שהוא דוחק ומה לא תירץ לו מיד שכבר עברו
ג׳ חדשים וגם איך עבה מלאך דומה בזה וכי לא ידע
החשבון · ע״כ לבי אומר לי לפמ״ש רז״ל כל היולא למלחמת
ד״ד גם כריתות כותב לאשתו ופירוש הזוה״ק בפי׳ משפטים
שהי׳ מברש לזמן דהייבו לאחר ג׳ או ג׳ חדשים יהול הגם
ודוד בא אלי׳ לאחר הזמן שנקבע ומכח זה מתורץ קושיות

התוס׳ בכתובות ובשאר מקומות יצ״ש · והנה אבן קי״ל
דגם שכתב ומתתם ולא כמוכר ביד האשה רק לאחר ג׳
או ג׳ חדשים מוכים יומי הבחינה משעת המסירה ולא משעת
החתימה כי אז אינו מבורשת עדיין עד המסירה ולפ״ז
י״ל ג״כ היכי דמוכר לאשה גם שתתברש בו לאחר ג׳
חדשים אין חשבון יומי הבחינה רק משעת שחל הגירושין
ע״כ לא רלה הש״ת לתרץ מיד שכבר עברו ג׳ חדשים כי
זה עדיין אינו מספיק מאחר שמשעה שנתברשה לא הי׳
עדיין ג׳ חדשים ע״כ תירץ בתחילה שלא כגם אורי׳
ואם זה לבדו אינו מספיק כמ״ש המלאך דומה אם לפניך
גלוי וכו׳ מ״מ בלירוף תירוץ אחר שכבר עברו ג׳ הדחיס
ממסירת הבע ומהני שני הרולים ביחד כי באמת איכא
מ״ד בפי׳ דביערן דמוכן משעת החתימה יצ״ש וזו כוונת
דדרשו רז״ל לפניהם ולא לפני גויס אפילו במשפט שדנין
כדין ישראל ע״כ לפ״ז יובן מה שהתפלל שלמה אלקים
משפטיך למלך ר״ל הגם לאורי׳ הי׳ חייב מיתה מ״מ עשה
דוד שלא כהיגון מה שהרגו ע״י גויס ע כ תמוהו לאחי עון
זה ויהי׳ נחשב לפניך כאלו עשה משפטך ודן אותו בדין
הסנהדרין וגם בצון את שבע בענין הבחינה לדקתך מה
שלדקת אותו לפני דומה יהי׳ כן מכח זה הילד שנולד
מעת שבע כמבואר בפסוק לבן מלך
תן יהי׳ נחשב לבן מלך דוד כי כבר עברו יומי הבחינה
ודוק :

וזה אפשר להעמיס בכוונת מדרש רבה משל לפנים
שידדו למלחמה אחד אומן ואחד הדיוט מי גרס
להדיוט שילקה שלא הי׳ לו מי שילמדנו · כך הקב״ה
עמד על הר סיני והחזיק בדין שנאמר ותאחז במשפט ידי
אמר דוד המלך שפטני ה׳ כלדקי בדק ולא הי׳ לו מי
שילמדנו ולקה התחיל לוות אל תבוא במשפט את עבדך
והוא תמוה מאוד · וכרלה דהנה הש״ת שופט כל אדם
לפי ערכו דהייבו אם אים לדיק לא יוכל לכבוש יצרו איכא
קשה ומשל רשע אם עובר עבירה זו כי צדיקים הש״ת
מדקדק מאוד כידוע כי לפי דרכו לא הי׳ לו לעשות עבירה
כזו וכן ג״כ להיפוך עם עשו לדיק ורשע מלות שוות
מעלים לרשע שכר יותר כי מאחר שהוא מוחזק לרשע
הוא חידוש גדול שיעשה טוב · והנה יש הדיוטים שיודעי
מעלמס איזה מלאכה בלא לימוד רק שים כ״מ בין עשייתו
לבין עשיית אומן כי האומן עושה אותה כלי בהכלית
היופי ולא להוסיף ולא לגרוע אבל מי שלא למד אסיעושה
כלי אינו בתכלית היופי ואם עושה מעשה אושכים ופרחי׳
לא רלאי זה כרלאי זה :

ודנה דוד המלך מה שהרג את אורי׳ ונטל את שבע
הכל הי׳ בדין רק בו תיובא מאוד שהי׳ לדיקו
בדין סנהדרין כמ״ש רז״ל וגם את שבע הגם שהי׳
מותרת לו מ״מ אין הדבר נאה ומקובל בעיני הבריות לפי
ערך דוד שכתוב בי׳ חלות לילה לקום לך ומצולם לא יסן
יותר משיתין נשמי ירלה מרחוק אשה רוחלת מגב ויתאוה
לה ליקח לביתו כמ״ש בשואל יצ״ש ע״כ כעבס דוד על
זה כמ״ש רז״ל שאה הדשים לבערב דוד וזו כוונת המדרש
כאן משל לבי׳ שידדו למלחמה אחד אומן ואחד הדיוט מי
גרס להדיוט שילקה הגם שהדיוט ג״כ עשה המלאכה מ״מ
אי אפשר שיעשה כמו אומן שיהי׳ כל אחד על אופניו
הראוי לו וע״כ נלקה כך הקב״ה עמד על הר סיני והחזיק
בדין ר״ל הגם שהתורה שוה לכל ישראל מ״מ אין דינו
שוה הן המלות הן מעבירה והן מהמלות כי כל אדם נידן
לפי ערכו וע״כ מאריך הש״ת אפילו להעכו״ם כי מאחר
שלא קבלו התורה אין עושים חמור כ״כ עד שיתמלא
קאתם אבל ישראל אם חוטאים לוקים כדברי הכניס רק
אתכם ידעתי מכל משפחות אדמה ע״כ אפקוד עליכם
וע״כ מה שאמר דוד שפטני הי׳ כלדקי ע״כ בדק הש״ת

אחריו

אחריו ולא הי' לו מי שילמדנו כי לא הי' מאבד עבירה גדולה להדיוט מ"מ אבל דוד שהי' לדיק ומפורסם לא הי' לו לעשות כך ע"כ לא הי' לו מי שילמדנו לעשות ונעשה אומן לפי ערכו להיות נזהר ובכל זאת כמ"ש הרחק מן הכישור וכו' ע"כ התחיל לזוח אל תבוח במעשיו אח עבדך לדקדק אחריו לפי ערכו כי לא ידלק לפניך כל חי ודו"ק :

ועוד י"ל והייתי כי אמרו בגמרא כי הש"ית בעצמו שונר המשפטים שלו כמ"ש חוקי' ומשפטיו יע"ש וזו שכיון הכתוב אלה המשפטים אשר תשים ולא כתוב אשר תלמדם רק פירשו לומר לישראל שאני בעצמי אשים המשפטים להתנהג עמהם אדון ביני לביניכם כאותו דין שנוהג בין אדם לחבירו רקלם ז' קשה קו"ז' הבי"ת כביכול אינו מקיים ציוונו תתן שכרו עמו שכתב בתורה ע"כ תירץ המגדים ס"ד ידאת ה' שהורה עומדת לעבד ר"ל כי המלוה הוא גדולה מאוד ע"כ אי אפשר לאדם בהיותו בגוף ובנפש לסבול שכר גדול ולהשיג אותו רק בעולם הנשמות והוא שכר גלוי קיים לעד ע"כ אין זה מעצה לבקש שכר בעולם הזה רק פן יאמר אדם כיון שעיקר הענין בשביל עובתי ליתן לי ואי"כ יאמר אי אפשר בעוה"ז ואם אהי' כתאלה אני מוחל על אותאה זו ומה תשובה נשוב לענתבקש כזה ע"כ הורו לנו חז"ל דלאים כזה הקשה את שניו והאמר לו שאינו מגיע לו שכר כלל כי אין אנחנו שכירים או פועלים אבל הש"ית רק אנחנו מחויבים לעובדו כי אנחנו נקראים בנים למקום ומועל החיוב עלינו לכבד את הש"ית ולקיים מצותיו כבן המכבד את אביו רק מהיכן מוכרח זאת שאנו נקראים בנים הוא מוכח מגמרא לדקה דאי לאו שאנחנו בנים למקום הי' אסור לנו ליתן לדקה כי מאבל למלך שבעם על עבדו ומי שמקרבו המלך כועס עליו אבל אם אנחנו נקראים בנים למקום ומבל למלך שבעם על בנו מי שמחזיק את בנו המלך ומחזיק לו עובה וזו סיוס דברי המגדים כגד המתבקש כמ"ש לביל והכביל לוח לין במעשנו תבדה כי ע"פ הדין ראוי להש"ית לפדות אותנו ואם אנחנו המגדים עבד אין הדין נותן כי אנחנו כמו עבד שהבל א"ע לגייסות כמ"ש רז"ל בגיטין אלא ע"כ מלך שאנו בנים למקום כביכול יש עלבון גדול כלפי מעלה ואוי לבנים שגלו ומבל שלחן אביהם ע"כ רק מעשה כבודו ירחם הש"ית עליו ומהרה והוא ע"מ ושביה בלדקה אם בעשה לדקה דמבח זה מוכח שאנחנו בנים למקום כמ"ש ואם"כ לפ"ז מגילא נפ"ר מעבת המתבקש כי לבן אינו מגיע שכר כלל · רק באמת מה שאנחנו קרואים בנים הוא מלך נשמת ישראל אבל מלך הגוף אנחנו נקראים עבדים וחזרה הקוש' למקומה שיקיים הש"ית ציוונו תתן שכרו אבל יש תירץ אחר כי התורה ניתנה ע"י שליח ע"י משה וע"י שליח אינו עובר על ציוונו תתן שכרו כמבואר בחו"מ :

ועוד"ז יש לבאר דברי הגמרא בבעל' מעשה לקבל התורה אמרו מה"ש מה ליהוד אשה ביניהו אמר הקב"ה לקבל התורה · אמרו לפניו אמרה גמרה יש לך ומתת"קיי"ד דורות ואתה מבקש ליתנה לישראל מה אנוש כי תזכרנו אמר הקב"ה למשה הביא להם תשובה והביא מעשה כתיב בתורה אשר הוליאך ממצרים כלום למצרים ירדתם וכו' יע"ש · ונראה דמה"ש אמרו מה ליהוד אשה ביניהו למה לריך למשה לבאות לפנות הש"ית לבדו יתן התורה כמו בי' דברות הראשונות · אמר הקב"ה לקבל התורה כי לריך להיות ע"י שליח כדי שלא יבקשו מיד שכרן וכו"ז אמרו מלאכים אמרה גמרה היא ר"ל מאחר שהתורה הוא אמרה ולזחני מאוד ע"כ גם שכרה לוחני ולא שייך לתבוע שכרה כי מה אנוש כי תזכרנו להחשיב אותו שיכולת בידו לקבל שכר בעודנו בגוף ובנפש וא"כ לפ"ז לא לריך כלים כמ"ש וע"ז הביב להם משה כי ודאי ע"פ אמת לא שייך כלל קושי' אל ביזמו תתן שכרו דהרי כלום למלרים ירדתם הייתו כי הגאולה לא היו ע"י מלאך כי הי' בשאר שם כמו עזא ועזאל כמבואר בזוה"ק ע"כ כתיב אשר הולאתיך שהש"ית בכבודו ובעצמו גאלם רק קשה מה לכהן בבית הקברות ע"כ כ"ל דיסראל נקראים בנים למקום ומותר לטומאות א"ע בשביל בנו ר"ל כמבואר תירץ זה במדרש וא"כ לפ"ז מגילא לא שייך כלל קושי' אל ביזמו תתן שכרו דבן אינו עובד ע"מ לקבל פרס זה כלום ע"ז יש בכם ר"ל כי אתם אע"פ שלא נקראים בנים לא שייך אלא ע"ז אבל התחתונים הגם שנקראים בנים מ"מ יש בהם עובדי ע"ז כי המה במדרגת בן מלך הנשמה אבל הגוף בא מלך הילה ע"כ עלולים לחטוא ע"כ יבקשו ישראל שכר גשמי מלך הגוף א"כ לפ"ז גם תירץ שלכם אינו כי הגם שהתורה רוחניות מאוד ומאוד ומאוד גמיזה מ"מ מאחר שלפי פשוטי הדברים הוא עשקי עוה"ז ומעשית ע"י בעלי גופים שפיר יש לתבוע עלי' שכר גשמי ועל הכוונה הפנימית שכר רוחני ע"כ אם הש"ית נתנה ע"י שליח בעלו כל הענינות כי גבי שליח לא שייך ביזמו תתן שכרו אפילו בשכר גשמי :

ועפ"ל יובן ג"כ מדרש רבה בפרשה זו שמרו משפטו ועשו לדקה ה"ד עשיתי משפטו ולדק בל תכיחנו לעושקי מאבל נפחד שמבקשלאת לדרך ושמע שלשים בדרך מה עשה לחם פרקמטיא ועשה אבנים עובות ומרגליות וילא לדרך ותפשוהו לסטים לאמרו לו מה בידך אמר להם כני זכוכות אמרו לו עכמה זו אמר להם שתים בסלע וכי' אמרו זה לזה בשביל אילו אנו הורגים אותו הכיחוהו ובכסם לעדיכה התחיל פותח הבלוסקאות ושם לעוכר ובכסו הלסטים רחו יוסד ועוכר א"ל בבמה זו אמר להם בעשרים זה"ו וזו בלע"ד זהו' אמרו לו הלא אמרת לנו שתים ובלע בסלע אמר להן הן באותו שעה הייתי במקום המות עבשיו אם אין אתם מאמינים לי דמי' אין אתם מעלין אותה בן בעוה ז מי שעושה עלה אינו יודע ונתן שכרה אבל לעוה"ב בשביל מתן שכרן של מלות המה הנהים שאין העולם כולו יכול לקבל את השכר וכו' יע"ש :

נראה הכוונה בזה דהנה הש"ית נתן לנו תורה שבכתב ותורה שבע"פ · והנה לפי פשעת התורה שבכתב ונהדנה שאין להתורה סוף חשיבות שיהי' ניכר לכל כי היא התורה שאנו עלי' קב"ה ואוריתא חד הוא ואמר חז"ל אכתוב להם רובי תורתי כמו זר נחשבו שע"כ נתן לנו תורה בע"פ כדי שלא ידעו העכו"ם מזה :

והנה אלו ידעו העכו"ם מעלת התורה וגודל ערכה הי' מתקנאים בנו מאוד מאוד ע"כ הש"ית ברוב רחמיו העלים מהם כוחת התורה שהוא סולם מגלה ורחשו מגיע הענינה וכוללת כל העולמות ע"מ ומשיבים אותה לכלום ואין להם קנאה עלינו כ"כ וזו דברי המגדים עשיתי משפטו ולדקה הייתו להתנהג התורה כפשוטו שאין פה רק דינים ומשפטים ולדק אין תנהג בין אדם לחבירו אבל זה אינם מתקנאים בנו כי אומרים הלא הוא רק כלי זכוכית כי גם להם יש משפטים ודינים אבל בעתיד במהרה יגלה הש"ית שכר התורה כי יש בה רזין דרזין אשר בסודה עומדים כל העולמות ואז יתמהו העכו"ם על גודל ערכה וגודל שכרה וזה מרומז באבנים עובות ומרגליות אשר לא יערכנה זהב. ותמוהתה כלי פז כי לא יהי' מורא העכו"ם עליהו ע"כ יהי' מעשים סוד התורה ומלאה אחדן דעה כמים יכסו על יס אבל בנוות לריך להעלים :

וזו שאמר דוד ברוח קדשי עשיתי משפטו ולדק רק פשעות התורה לבל תכיחני לעושקי כדי שלא יתקנאו בי העכו"ם אבל בעתיד לבוא כתיב שמרו משפטו ועשו לדקה

לדקה כמו פסעות התורה כי ע״י זה תזכו כי קרובה ישועתי לבוא שיתפרסם רזי התורה שהוא כביכול ישועת הש״ית כי קב״ה ותורתיה חד הוא ובגלות התורה לומשת כביכול לבושי קדרות כי אין לרוב עולם רק פשוט היש גלות גדול מזה וגם להעדר כבוד נחשב נש״ית כביכול שהתורה שהוא מעשוטים אלו יהי׳ רק הפשוט ולא דבר שבכתב עליו כל העולמות אבל נעתיד לדקתי להגלות רק ר״ל להגלות גודל לדקתי שעשיתי עמכם שכתתי לכם תורה כזה שהיתה מונו ה וגנוזה אבל מלאכים והיינו קודות התורה וזו ג״כ אלה המשפטים אשר תשים והיינו שהתורה נלבשת בלבושי קדרות בדינים שנוהגים בין אדם לחבירו ואינו עומדת ביופיה המובלטת כאשר הוא בשמים שהמלאכים נתאוו זה העשם הוא כי אשר תשים לפניהם ולא לפני העכו״ם כי אלו הי׳ הכל בכתב גם רזי התורה הי׳ גם העכו״ם יודעים ומזה כמו״ש לעיל אכתוב להם רוזי תורתם וכי׳ וע״כ אל יהיו בכתב רק פסקי דינים לבד כנ״ל כאן:

במדרש רבה ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם ה״ד אלקים ומשפטך למלך תן ולבתך בן מלך • וכראה הכוונה בזה לפע״ד כי כל משפטי מזקן שמצוא בתורה כגון ד׳ אבות מזקן וכדומיהן קאי על העכו״ם שהמה מזיקים שלמו שחרבו את מקדשינו ומדקה ואכלה ושאר ברגלי רשעה כי בוחר בזו״ה ברצי׳ מהמלא פ׳ זו יע״ש והן הן דיני נפשות שהש״ית ידון אותם מה שעשו למו • והנה דיני נפשות לא הי׳ נידון אלא בסנהדרין ובקלת מהם בב״ד הגדול שהי׳ יושב בלשכת הגזית ועתה בצו״ה בעל מחתנו הכל שאין לנו אפילו סמוכין לדון דיני קנסות רק במילתא דשכיחא שליחותיהו עבדיכן כמבואר בח״מ סימן ל׳ ומ״ש רז״ל מאן מלכא הביקר מדרבנן המה הסנהדרין שהי׳ להם רשות לדין כל דבר והנה רז״ל פרשו לפניהם לפני אלקים הכתוב בפרשה דהיינו דיינים שמוכים ובקלת משפטים הי׳ לריך לסנהדרין כ״ב לו ע״ל ובתה בבולה שאין לנו אפילו סמוכין ע״כ אומר המדרש כי שלמה רמה זאת ברוח קדשו ע״כ התפלל אלקים ומשפטך למלך תן שיחזור לנו הש״ית את הסנהדרין כמ״ש הרמב״ם ז״ל ע״ו מהלכות סנהדרין הלכה י״ב שקבלה בידינו שבעבריה עתידין לחזור ומשם יהי׳ כבתקים כמקום המקדש וכן הוא בגמרא דר״ה דף לא ע״ד יע״ש ע״כ ומשפטך לסנהדרין הן כי המה מלך שלמו שכאמר בי מלכים ימלוכו וכשיהי׳ קיבון גליות אז ודאי יהי׳ לדתתך היינו בקיים דברי תורתך שכתבת לנו דיני מזקן וע״כ ודאי תלדק דרך לעשות דין • שהמה מזיקין שלמו ע״י בן מלך דהיינו מלך המשיח ויעשה דין ונקמה בהם כן יהי׳ רצון שיתקם הש״ית על עולמו במהרה בימינו ויתפוך כל הטמים שפה בהוה לעבדו שכם אחד אמון שלם: כלא תהי׳ אחרי רבים לרעות לא תענה על ריב לנטות אחרי רבים להטות • כראה הכוונה ע״פ מה שאמרו אל תרשע הרבה הא ועצו תרשע אלא הנם שעבר בנוה עבירות אל תתיאש א״ע מן התשובה כי מוציל על הכל והנה כתב בספר הזוהר הקדוש דע״כ מוציל ודוי כי דומה לעודה בקנס דפעור אפילו אחיב בלו עדים קי״ל דמוציל הודאה:

ונראה דהא עבירה שנעשה הוי רק קנס היינו מעשה דאי אפשר להשמר מיל״ה כי הוא אוד מוצל מאש ע״כ אין אדם לדיק בארץ וגו׳ וכראה לפע״ד דזה שייך רק על מקלת עבירות ע״כ אומרו רז״ל מעביר ראשון ראשון וכך הוא המידה אבל א״ו לעבור עבירות הרבה ודאי כל אדם יכול להשמר א״ע וע״כ ע״ז מביא עונש מן הדין ולא מגלה קנס ולא שייך זה מודה בקנס פעור וזו כראה לפע״ד כוונת הפסוק לא תהי׳ אחרי רבים לרעות ר״ל אם עשית כבר עבירות ותרצה להתיאש את עצמך ולומר אבל מוציל עוד תשובה ע״כ לא המשך אחרי רבים על עבירות שלך להרבות עוד אבל תשובה מוציל על הכל וכי תאמר לעשה תשובה דהיינו שאחרודה על עבירות שלי וזה תהי׳ תשובה וע״ז לא תענה על ריב היינו על דברי ריבות שים לך שבבת על מלות הש״ית ותרצה לפעור א״ע בזה שתעיד על עוטותיך ות״ו מודה בקנס ומכח זה תבצור עוד עבירות וזו לנטות מדרך היטר רק אחרעא ואשוב להתיודות ע״ז אמר הפסוק דזה אינו דומה בקנס לא שייך רק על מעט עבירות אבל אחרי רבים הרבה עבירות שבשית להטות יהי׳ דיבך כעוי אותו גם על עבירות הראשונות כמ״ש בר״ה שטון עלמו אינו ממחק דאי איכא רובא עונות מלערף יע״ש א״כ שפיר אמר אחרי רבים גם המיעוט כבר אחריו וזו להטות ולעבות אותך כנ״ל:

ועפ״ז יש להבין ג״כ מה שסיים ודל לא תהדר בריבו והיינו כי הילר עוד אינו נקרא מסכן שכאמר בתחלת המסכן בזוי׳ כי הי״ה בא מיד בגדה שכאמר לפתח העלת רובן והילר עוד אינו בא אלא לאחר י״ב שנים ע״כ הוא מסכן ודבריו אינו נשמעים והנה דרכו של יל״ה כשרואה שבבר הוליה ממנו כל הקדושה מתן בלבו להעביב ומעשיו כדי שיעשה קלת לבוש כשמנה ואחי״כ בא הילד עליו בצקיפין ומחזיר אותו לדרך הראשון שהי׳ בו וכך עושה כמה פעמים וע״ד זה פרשתי והנה הלקש אחר בזו המלך והנה אמרו רז״ל בימוי׳ שזה וזה שופטן כי הילד והילר עוד מריבים זה אם זה וכל דאנים גבר • והנה השנים זה שעושה הילד עם הילר עוד ומכים אותו לעשות מלות הוא שנים קטיבה כדי שיהי׳ אינה קדושה בו ויכול אח״כ לרוב עמו ולקח ממנו וזה ודל דהיינו הילר עוד לא תהדר ליתן כדי בריבו׳ יכולת ליל״ה לריב עמו ולשנות ממנו מה שיגע ומלא כדי מידתו כנ״ל כאן:

ואל אלילי בני ישראל לא שלח ידו היינו שנעשה ואחרן ובדב ואביהו המה השיגו ברוח קדשם כל מה שעתיד להיות עד לאחר תחיית המתים אבל אלילי בני ישראל דהיינו זקנים לא השיגו כ״כ ולא רלו הגלות והגלות וזו לא שלח ידו היינו שלימות ידו של פרצבית שיהי׳ אח״כ ויחזו אלק׳ ויאכלו ויתו והי׳ בשמחה גדולה אבל אותם שהשיגו הכל לא ערבו לבם לשמוח ע״כ זו אחת מיו״ד דברים מה שהשיגו לתלמי המלך ובתבו ואבל זאמרוטי היינו קטנים שלא השיגו מה שהשיגו הראשוני׳:

ראשית בכורי אדמתך וגו׳ לא תבשל גדי בחלב אמו הנה אנכי שולח מלאך וגו׳ כראה לפרש ע״ת מה שאמרו רז״ל וכי אלישע אוכל בכורים אלא כל המביא דורן לת״ח כאילו הקריב בכורים ע״כ לריך להיות הדורן מן המבחר כי בכורים נקרא ראשית ומובחר נקרא ראשית כדכתיב ראשית המרם והנה אמר חז״ל מן דדאיל ורחים רבנן הוי לי׳ בנין רבנן ואתני רבנן א״כ מוכיח שאם הוא לביפוך אין לו כלל והנה יש בשמות שמנוגלים להיות ת״ח לו בשמות הקבות להבשל בבשל ת״ח ואי״כ אם אביהם אינו ראים ולא דאיל רבנן גורם א״ו לבניו שיעוריתו בלא זמנם וזו שאמר ראשית בכורי אדמתך תביא בית אלקיך דהיינו דורן לת״ח שהוא כאלו הקריב בכורים ומכח זה תזכה לא תבשל גדי בחלב אמו היינו יונקי שדים כי אדרבא תזכה כי הנה אנכי שולח מלאך כי ת״ח נקראים מלאכים כמ״ש הכתוב ויהי׳ מלאכי בעלאכי אלקים וב״ז דרשו רז״ל כל המצוה ת״ח אין רפואה לנפשתו וכן כתיב וישלח מלאך ויוליאנו ואמרו רז״ל יפתח בדורו כשמואל בדורו ע״כ כל ת״ח המנהיגים בדורם הנה מכונים בשם מלאך כמשה בדורו וזו הנני אנכי שולח לך מלאך כי מלאך כי בזכות שתכבד ת״ח יהי׳ לך ג״כ בנים אז תתנים ת״ח:

ועפ״ז

ועפ"ז אפשר לפרש דברי שלמה בש"ה אם לא תדעי לך היפה בנשים הייטו שאם אין לך ידיעה בתלמוד תורה ואתה רק כמו אשה וזה היפה בנשים ע"כ אם תרצה שיהי' לך חלק בתורה לאי לך בעקבי הצאן הייטו להתאבק בעפר רגלי ת"ח שהמה לאין קדם ס ונכח זה שתהי' רהים ודהיל רבנן ורעי את גדותיך דהייטו הבנים שלך על משכנות הרועים שיהי' בניך ת"ח ויהי' משכנם במשכן הרועים שיהי' ונהיגי הדור כמ"ש במדרש וברך את לחמך ואת מימך וכו' א"ת וברך אכל וברך ובכלן לברכת המזון מן התורה. והוא תמוה ד"ל ואחוד הכל בהדיא כתיב ואכלת ושבעת ומה לו לגמוד ובכלן ובפשוט י"ל דאמרו רז"ל דמן התורה אינו חייב בברכת המזון אבל אם אכל כדי שביעה ונמנם רק ר"מ ור"י סברים לחייב בש"ה לזה בבזית ולזה בכביצה יע"ש והכה המדרש הכ"ל סובר דפירוש הקרא וברך שיאכל ה' ברכה במצוה של אדם ע"כ אמר לעיל מיכי' ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ומ"כ אם יהי' ברכה אז יהי' שבע ע"כ מוסיף ונחויב בברכת המזון לומרע וזו שאומר המדרש אל הקרי וברך שיהי' שבע במצוה אבל אם בתחילה וברך תברך ברכת המזון ע"כ ובכלן לברכת המזון מן התורה ר"ל שחייב לברך ב"ה מן התורה כי אכילה שיש בה שביעה הוא אם יברך ברכת המזון ודו"ק :

עוד נראה לפרש ע"פ מ"ש בש"ק בפ' המובל פת של שחרית וקיתון של מים מבעל פ"ב חולאים העולה כמנין מחל"ה - והכה לכאורה מאחר שהפסוק מדבר שתהי' הברכה שלא יהי' עליו חולי מרה א"כ הך וברך את לחמך מיותר דלא לבתוב אלא שתאכל לחם ותשתה מים והסירותי מחלה מקרבך - ע"כ דרשו רז"ל כי הסי"ת יסרוך הקבה לברכה כי לותיות מחלה המה לריפוך לותיות הלח"ם כי לחם שתאכל יבעל המחלה פ"ב חולאים הרבים במרה וע"כ הי' שפיר ברכה וברך את לחמך שיהי' לותיות לחם רק לכאורה לות ה"ת מיותר לפ"ז רק דרשו חז"ל ה"ת לחם הייטו חמשה ברכות שקריבין לחם דהייטו המולא ד' ברכות של ברכת המזון הגם אמרו כי העוב והמיעוב ביבנה תקנוהו מ"מ אסמכוהו על לחו דלא תסור וע"כ אתא שפיר דברי המדרש אל תיקרי וברך אלא שייך כאן מחר דבר כתיב והסירותי מחלה מקרבך ע"כ תקרי ברך והייטו כי מלותיות מחלה יהפך לברכה לעשות הלח"ם

פי תרומה

במדרש רבה ויקחו לי תרומה ה"ד כי לקח עוב כתתי לכם תורתי אל תעזבו אל תעזבו את העוקים שכתתי לכם יש קיבה זהב ואין לו כסף וכי' יע"ש במדרש נראה לפע"ד שה' קשה למדרש קושיות המפרשי' דהוי לו לכתוב ויתנו לי תרומה ע"כ מתרץ ע"פ מ"ש על פסוק יונים רבים לישראל לבא אבלי אמת מי שיש בו תורה ואין עוסק בה נקרא עובד לבא אבלי אמת כי נאה דורש ואינו נאה מקיים יע"ש ומפרש המדרש ויקחו לי תרומה הייטו כביכול שיקחו השכינה מעליונים לתחתונים לשכון במשכן ע"י תרומה שיאמר והייטו מידת לדקה וזו מאת כל אשר ידבנו לבו לעשות לדקה מכח זה תקחו את תרומתי דהייטו יקחו את השכינה לדור בתחתוני' וכן הוא בזו"ה והמדרש גופי' מסיק כן יע"ש לפרוש מכתי אינו יכול שבת יחידה הוא יע"ש :

והנה ע"י התורה בנראה העולם וע"כ מי שעוסק בתורה ובפרט בתורת אמת כעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית לקיים הבריאה רק הלימוד לבד אינו מספיק אבל יקיים גם את מלותיו ומשל למי שקבה כלים של זהב וכסף אם

והייטו מעם שתברך ברכת המזון עם ברכת המולא המה ממשה ברכות וזו דברי ה"א לחם ממשה ברכות שאומרים על הלחם מכח זה לא יהי' מחלה מקרבך וע"כ קיים שפיר המדרש מכאן לברכת המזון מן התורה ר"ל ד' ברכות של ב"ה יש לו סמך מן התורה הגם שבעוב ומיעוב לאו דאורייתא סמך יש לו מכאן וכ"ל :

ולזה כיון המקובן כהפך לבי בקרבי כי ערו מריתי - כי אומרו רז"ל לא עבדו ישראל ע"ז אלא כדי להתיר לחם ערות בפרהסיא ואמרו רז"ל כמה דברים כאמרו בפת של שחרית עליל מזמות וכן פירוש המהר"מ שיף ז"ל ה"פ ע"ד אשר לא קידמו אתכם בלחם ומים כי אם הי' אוכלי' פת של שחרית לא הי' זמות עם בנות מואב יע"ש - ומ"כ ישראל שנתאוו לערות לא אכלו פת של שחרית ומומילא לא הי' לחם הגנה מחולי ערה שהמה פ"ב חולאים כמ"ש וזו דברי המקובן כהפך לבי בקרבי ערוב תחלואים כי ערו שהי' לי חולה ערה ומחמת קעריתי שהייתי עורך בקב"ה ע"כ לא אכלתי פת של שחרית כדי שיהי' תחוה לזמות ע"כ ולזה כיון ג"כ המדרש רבה עם עשאן עורות יע"ש הטעם - והייטו כי רבו עלי חולאים של ערה ומכח מה שמריתי בהסי"ת ולא רפאתי לי תקנה לאכול פת של שחרית :

ויראו את אלקי ישראל ותחת כמעשה לבנת הספיר ובעצם השמים לטוהר - נראה הכוונה בזה כי ישראל בטעמד הר סיני הייטו העתיד לבוא עליהם הגליות ובילת המעשים ותחיית המתים ע"כ אמר ויראו אלקי ישראל שיקרא זה הסם עליהם אלקי ישראל לשון שררה כמ"ש ואתם תהי' ממלכת כהנים וכתיב והי' עליכם לחומיך וגו' אבל קודם שיביטו ישראל למדרגה זו שלא יהפוך כל העמים שפה ברורה לעבדו שכם אחד ומהי' בתחילה ותחת רגליו הייטו תחת ידי שרי הטבו"ם כי מכוסים בסם רגלים וצ"ז כאמר ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים כי הטומאה לעתיד יתבלי' ויכנס לקדושה זו ותחת רגליו ואח"כ כמעשה לבנת הייטו כמ"ש תתפך כחומר אותם ויתיצבו כמו לבוש בתחיית המתים כי העצם בשמו נסבוי הוא קשה כמו הספיר מכח זה יהי' בבנה כל הגוף כמעשה לבנת שעושין ממנו בנין ואח"כ יהי' כל הגופים כמו קודם חטא שהי' בתחית אור כעצם השמים לטוהר כדכתיב והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וכו' כי"ר אמן :

קיון

קטן בשביל יע"ש והייטו שכל מעשיו יהי' לשם שמים וזו הבית אשר תבנה לשם יתברך :

ועפ"ז יבואר מדרש אחר כיון שאמרו ישראל נעשה ונשמע עוד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה וכו' והייטו כי נעשה ונשמע הוא נגד לימוד התורה וקיום מצותיו ע"כ כי ע"י שניהם יתמיד השכינה בעולם אבל בלאו הכי לא ע"כ כוונת המדרש דדייק' נעשה שקבלו ישראל עליהם שניהם הלימוד ונעשי' ע"כ אמר תקחו לי תרומה שיהי' לשם קיום בעולמו וגם למשוך השכינה לתחתונים אבל הדא לבד לא מספיק כמ"ש :

ועוד יש לפרש בענין אחר כי ידוע בישראל אמרו נעשה ונשמע פשקו זהותן רק ע"י אותה המעשה חזרו לזהותן והמשכן הי' לכפר על העגל והי' בתורת חטאת ולא בתורת נדבה ואמרו רז"ל חייבי חטאת עולות ואשמות אין הגזבר ממשכן אותן אבל נדרי נדבה ממשכין אותן וזו שאמר בשאמרו ישראל נעשה ונשמע ופשקו זהותן עוד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה והי' המשכן בתורת נדבה וממשכין אותם ודו"ק :

עוד יש לפרש מדרש זה ע"פ מ"ש עוד במדרש שם ויקחו לי תרומה ה"ד כנחר שם מעשר כנחר שמו של נעשה ונעשה של קרח יע"ש כי הש"ת אמר שע"י נדבת זהב וכסף יקחו לי תרומה יעשה השכינה בתחתונים והנה באמת מלשון הי' כן שאפילו בגלות שהי' יודע בלבך אותיות מנחרא בהם שנים ואחרן לא הי' יכול אפילו בהקים המשכן עד שבא ועשה ותקיעו ואח"כ הולכו ועשה ואחרן בהתפלל שיבוא דודי לגני ויבדה שכינתו בתחתונים ע"כ זו דברי המדרש שהי' קשה לו איך יאמר הכתוב שכל ישראל יקחו התרומה דהייטו השכינה בתחתונים הרי לא הי' כן ע"כ מתרץ המדרש כיון שאמרו ישראל נעשה ונשמע עוד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה ואז הי' כולם לדיקים ע"כ שפיר אמר הש"ת דכל אחד ומישראל ימשך השכינה לתחתונים אבל לאחר חטא הי' חסרי ותשובה כח להמשיך השכינה למטה רק נעשה שהי' כחו יפה הוא הוריד השכינה למטה ודברי כבודם בע"ה זו ג"כ כוונת מדרש הנ"ל שהי' קשה ג"כ קושי' זו ע"כ אמר כנחר שם מעשר כנחר שמו של נעשה שנאמר לולי נעשה בחיבו עמד בפרן ע"כ כנחר שמו שיה' יכולת בידו להוריד השכינה בתחתונים כמו שמורה שמו עלי' כי נעשה לשון המשכה כמ"ש כי מן המים משיתיהו ע"כ מפני שמנקר כפשו על ישראל ע"כ גמר המלחה ומשך השכינה הוא יותר מעשרו של קרח שבודאי כדב הרבה למשכן לפי עושרו וגם לא חטא בחטא העגל כי כל שבטו לוי לא עשו העגל מ"מ גלוי וידוע לפני הש"ת שיתן ג"כ זהב להמורות כבודו יתברך חנשים ומאתים ומחות של זהב להקטיר קטורת ולחליק על הכהונה יע"ש וזה ג"כ כוונת המדרש ויקחו לי תרומה ה"ד עלית לגרוס שבית שבי וגו' אף סוריים לשכון יה אלקים מה העבו"ס אומרים שאינו מוזר עמהם על שעבדו ע"ז אפילו סוריים הם אינו מניח אותם ועמהם אני דר שנאמר אף סוריים לשכון יה. וכראה דכוונתו לפי מ"ש המדרש לעיל ויקחו לי תרומה שיקחו השכינה למטה הי' קשה למדרש הלא ישראל לא פעלו זאת ואי' מעשה חטא העגל הלא כל שבטו לוי לא עבדו את העגל ע"כ אמר ה"ד עלית לגרוס שבית שבי כל עלייתך לא הי' אלא מן הגרוס שנאמר ומשה עלה אל אלקים ול"ל הגם ששבטו לוי לא עבדו העגל מ"מ כפגמו כולם מחמת שהי' למטה כמ"ש בזו"ה אבל לא כן מעשה שהי' בגרוס ולקח מתנות לקח התורה בלקיחה ונתנה והייטו כוונת התורה בפירוש המלות בזה שייך לקיחה כי הוא שייך רק בתחתונים כדי לידע איך לעשות המלוה וג"כ נתני לו התורה במתנה דהייטו קוד התורה שייך יותר בעליונים והכל מהעת שהוא אדם וזו לקחת מתנות בלשון כמ"ש בגמרא דשבת חזור לאיש תשובה מה כתיב בתורה כלום יליה יש בכם ע"כ כתיב ויתן. אל משה לשון מתנה והייטו קוד התורה וה' זאת אחר עשיית עגל כמבואר בפסוק להורות כי נעשה בחזקתו עומד ולא כפנים ע"כ סוריים לשכון יה אלקי' לשכון שכינה בתחתונים דוקא ע"י משה :

אמרו במד"ר ויקחו לי תרומה ה"ד כי לקח עוב כתתי לכם תורתי אל תעזבו וכו' כדלעיל וכראה לפי ד ע"פ מ"ש כבר בשם הזוה"ק כי תרומה מרמז לתורה מי הוא תיבת תרומה שהתורה נתנה כ"מ יוס והייטו כי דרך מחזיקים לעומדי תורה בתחילה מתנים בלא שום אבל אחר שלריכו הענים כמשא כבד יכבדו עליהם ע"כ בא הכתוב לזרז המחזיקים ואומרת ויקחו לי תרומה להחזיק לעומדי תורה ולא די בפעם אחת אלא נאת כל אים אשר ידבנו לבו תקחו תרומתי יתן ויקחו ויתן ובוד וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף וכיון דאיתחזק ג' פעמים שוב אין הפסק דכיון דדם דם והגם שדרך העבד שנים שאדם רגיל בו מאלם בעיניו ואינו חביב לו בודאי אבל מחזיקי לעומדי תורה לא שייך זה כי כל מה שאדם לומד תורה לו שונה יותר הוא הכל פנים חדשות בא לכאן ומה גם אם בא בפנינות התורה וא"כ המחזיק אותו שבוטל חלקו בתורתו קונה בכל פעם דבר חדש וזו כוונת המדרש הכ"ל ויקחו לי תרומה דקאי על התורה כמ"ש ה"ד כי לקח עוב כתתי לכם כי מו"מ עוב הוא עי"י ממון יקנה לו חלק בתורת חברו וע"כ מי שביכולתו להחזיק לעומדי תורה בודאי עושה מו"מ עוב רק זה הוא בתחילתו אבל אח"כ אז כתיישן אלבו מאלם בעיניו ע"כ אני מבקש מכם תורתי אל תעזבו אל תעזבו ברבות הענים את המקח שכתתי לכם להחזיק לעומדי תורה ואי"ת הלא דרך העבד למאס בדבר התמידי ע"כ אמר תדעו שהתורה אינו כן כל יום ויום פנים חדשות בא לכאן כי יש קונה כסף אין בו זהב ואין בו מעלעלים . ושדות וכרמים אבל התורה כרבא דכולא בי' יש דבר שמעשו לשדות וכרמים כמ"ש רז"ל על פסוק הכן בחון מלאכתך ועתדה בשדה לך וכו' יע"ש ע"כ בכל כתיבה וכתיבה קונה דבר חדש מכ"ש אם העומדים מחדשי' ענינים בפנינות התורה אז כביכול קונים את המוכר כי כל התורה שמותיו של הקב"ה והמשקים ברזי אורייתא בונים בנויות ברוח יחידו של העולם וע"ז אומר הכתוב ויקחו לי תרומה לי אתם לוקחים ע"י לימוד התורה שכיתבה לאדבעים יום שודאי לא לומד משה שם רק הפנימיו' ע"כ גם המחזיק זוכה בהש"ת וע"כ ודאי הוא דבר חדש שבתחדש בקנין ע"כ אל יהי' הפסק להפסקה של לימודי תורה כי בכל יום הוא קנין חדש כמ"ש :

רק בעו"ה היל"ה גובר ואינו מניח את האדם להרבות בצדקה וזה לפע"ד הכוונה של המדרש שאמרו בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע עוד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה והוא תמוה לכאורה אבל לפמ"ש הכוונה ונחמת שכתוב כאן שלשה תרומות והייטו להרבות בצדקה כמ"ש ואין הקב"ה בא בעורכין עם בריותיו להכביד מאחר שידוע לפני הש"ת שאין היל"ה מניח את האדם בשום אופן לפזר הון רב א"כ למה לוה הש"ת ע"כ מתרץ המדרש כי פרשה זו נאמרו עוד כשאמרו ישראל נעשה שאז הי' כולם לדיקים ופסק היל"ה מלבם כמ"ש רז"ל ע"כ שפיר אמר הש"ת שיתנו ויחזרו ויתנו כי כולו הי' עם הילר עוב ואין הפסק לצדקה כנ"ל :

אמרו במדרש רבה שם ויקחו לי תרומה ה"ד כנחר שם מעשר כנחר שמו של מרדכי מעשרו של המן וכראה לפע"ד בדרך אחר ע"פ מ"ש ויעבור מרדכי עבר עורקמי דמיא וכן דרשו רז"ל ויעבור מרדכי שהתענה יום לאשון של פסח וכראה דהני דרשות עולין בקנה אחד

אחר ותלוי זה בזה כי אמרו רז״ל במגילה שהשיב מרדכי לאסתר שאמרה לו עלי ג׳ יומים לילה ויום אף אסתר את הלא ים בניסן ו״ע של פסח והשיבה אסתר זקן כמותך יאמר בדברים האלה אם אין ישראל כהה ו״ע של פסח יש״ש ולריך להבין מי מרדכי לא ידע מתירין זה :

ונראה דמרדכי הי׳ סובר שאין בו קבלת כפשוט הנס שלא תלך לבהם ומחסורום כמו״ש ריש והלכה יעמוד ליהודים ומעקים אחר כי מיד שסמע מרדכי הגזרה הלך בתוך העיר וזעק זעקה גדולה וצ״ל והלי לבן שלא ישראל בבוטעם כן מרדכי כמוש בנפש בקרבם והזרו בתשובה ובתפלה הגזרה ע״כ לא הי׳ לריכין להתענות בי״ע ח׳ של פסח אבל אסור ברוח קדשם ידעה כי לא נעשו תשובה גמורה ע״כ הגזרה בתקומה עומדת וצ״ל הי׳ לריכין להתענות לעורר לתשובה גמורה כן כתבה מרבני רז״ל שבלילה הרוח שבדה בנת המלך אז בתבעל הגזרה יצ״ש והנה תשובה כמשלה לים שסוף הכל ומבעל בזרם מים בבירים וע״כ אמרו רז״ל ויעבור מרדכי והיינו שהתענו ביום ח׳ של פסח אך קשה מה הי׳ מעיקרא כמ״ש ע״כ אמר שבע״כ עבר מרדכי להתענות כי עבר עורקני דמיא שרחה ברוח קדשו בלדקה אסתר בדברי שהתשובה שעשו ישראל לא הי׳ רק כיון עורקני דמיא אשר ברגלים תרומסנה לעבור ברגלי מיס קטן ותשובה קטנה הי׳ ע״כ הולרכו להתענות בי״ע של פסח כדי בשבוחו לתשובה גמורה וזו ג״כ דברי המדרש בתלים של מרדכי שמעיין קטן ומפרים ביבים ותחשך השמש והמעיין הולך ומתגבר ויורה השמש יש ם ותבין כי הבינה כמ״ש שלא הי׳ בתחילה רק מעיין קטן ע״כ הי׳ מושך בעולם רק אח״כ כשהתענו ג׳ יומים עשו תשובה גמורה והמעיין הי׳ הולך ומתגדל ע״כ בתבעל הגזרה וזו וז״מה שמש לדקה לכל ישראל והנה המן רלה בעושרו לבעל שקלי ישראל כי עבדו ע״ז ביומי כבוכדנלר והי׳ חייבים שקלים כמו במעשה עגל ובאמת העיקר לכל עבירות היא רק לעשות תשובה כי אין כסף וזהב מהשב לגאולה כי הכל שלו רק לב כשבר ובדכה אלקים לא תבזה והנה מרדכי פעל וגרם בישראל עשו תשובה וזו כמוז בשמו של מרדכי ע״ל דכ״י ר״ל ע״י מר שהלך וזעק זעקה גדולה ומר״ה ע״כ טיהר את ישראל ועורר לבם לתשובה וזו דכ״י פירושו עהור שעיבר לבם של ישראל . וע״כ אתי שפיר דברי המדרש בבחר שמו של מרדכי שמרמוז שהעיר לבם של ישראל לתשובה וזו טוב יותר ובבחר להשי״ת ומעושרו של המן שרלה לבעל שקלי ישראל כי מאחר שעשו ישראל תשובה גמורה אין חבן להשי״ת בכסף ובזהב ע״כ בתבעל גזרת המן ולהפוך הוא בכ״ל בכון :

עוד שרחה כי אמרו רז״ל במדרש בבמין גרם לבעים לבקרוע והיכן כפרע לו בשושן יע״ש והבוזה כי בבמין ידע ודאי כי יוסף לוה בהכים הגביע באמתחתו כידוע רק יוסף ובבמין כוונתם הוו להחזרם בתשובה על מכירת יוסף ומו שהלדיקו עליהם את הדין יבבר כתבתי בדרוש׳ בבמעשה הגביע כרמז מעשה המן יע״ש רק שהבעים הי׳ בל״ז לדיקים גדולים ובל״ז הוו בתשובה רק אחר שבוזת בבמין הי׳ לבידה ובדם לחמו עיקרעו לבמן היכן כפרע שיגרוש הקדיע׳ לתשובה גמורה בשושן במכח בקדע מרדכי את בגדיו עורר את ישראל לתשובה והנה מרדכי בגימטריא רע״ד שחזה רעדה בשביל כל ישראל לעשות תשובה . והנה אמרו רז״ל מרדכי זה מעה וכן הוא ע״פ סוד כבגיאר בהאר״י הקדוש כי מרדכי יסוד דאבא כמו מעה והנה שם מעה עולה יותר מעם מרדכי ע״ח והיינו כי אמרו רז״ל ג׳ מידות בבהדרין נהם והמן וכו׳ יע״ש וצ״ל הגדול המה ע״ח וע״כ יש ע׳ פקוקים בין גדולת המן לגיפלהו וזו תכלית שבעים כתלה על חומשים ועיין במדרש רבה פ׳ בשא כי שם מבואר כן ואין צ״ל שקול ע״כ לריך ע״ח ע״ע ע״כ מעה הי׳ כולל את מרדכי עם צ״ל הגדול כי מעם שקול בבגד צ״ל הגדול כמו״ש רז״ל בפ״ק דבבהדרין זו גרם לנופלת אמן וכן המן בגימטריא ע״ח ד״ל גרמו כי בבעים ואחד בבהדרין של צ״ל הגדול של מעלה פקקי להמן שיהי׳ ד ך ומדובלא מן העולם ע״כ שפיר אמרו רז״ל בבחר שמו של מרדכי שגרם רע״ד לבל ישראל לתשובה וע״כ מרמז בשמו שלא מעה ע״כ טוב יותר הי׳ מעשרו של המן שרלה לבעל שקלי ישראל ודוק היטב בבל זה כי קלרתי :

ועוד יש לפרש המדרש דבעל בשבח שאמרו ישראל בעשה ובשמע וכי׳ ומרחה ע״פ מה בשמעתי דמה שהקדימו בעשה לבשמע היינו להודות שאפילו לא יבי׳ מלה מפי הש״ית יעשה וע״כ בעשה והדר בשמע אם עשיו בהוגן ובאמת אמרו רז״ל גדול המלוה ועושה ממי שאינו מלוה והיינו פמו שבתבי התוס׳ שם מסוס מי שהוא מלוה מתברה בו הילה שלא לעשות וע״כ שבבו גדול במבלח הילה רק כי אמרו רז״ל כשאמרו ישראל בעשה ובשמע בעקר הילה ובבם ע״כ לא שייך התברת הילה ושפיר הקדימו בעשה לבשמע וזו בוונת המדרש באן שהי׳ קשה להם למה אמר ויקחו לי תרומה שמלוה על הבקיאת הי׳ לי׳ לבמר ויתנו לי תרומה בלות על הבתיבה כי בדול המעלה ועושה ע״ז מתרן שפיר כי מ״מ בשאמרו ישראל בעשה ובשמע בעקר הילה ובבם ע״כ אדרבא שמי שאינו מלוה גדול ודוק היטב :

פ׳ ואתה תצוה

במדבר ואתה תלה את בני ישראל ה״ד תקרא ואבבי אתבך בבעשה ידך תבסוף ב״ד דברים פתחוה הקב״ה בבעשה ידו הקב״ה סובל את עולמו ולוה לבהים ובני לוי שיבבלהו שבאמר ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם יע״ש הקב״ה משמר את עולמו ולוה לשמור המקדש יע״ש הקב״ה מחיר את עולמו שבאמר והחרן האילה מבבודו ולוה שיחירו לפניו שבאמר ויקחו אליך שמן זית וכו׳ הקוסי׳ מבואלה בזה שפתב ד׳ דברים ואין כאן אלא ג׳ דברים ומ״ש הבעל עקדה דחשוב בהנים ולוים בשנים יע״ש הוא דוחק . ע״כ נראה לפע״ד לפרש המבוון של המדרש הבל״ל כי הש״ית מלוה דעת לעמו ישראל הש״ית סובל את עולמו הבוונה בזה כי הש״ית ברא עולמו יש מאין ומלוה בבל והנה יש מדברים בגד הש״ית דברים אשר לא בן ומאמינים בקדמון העולם ובפעיבים על פניו

תמיד אבל״ב הש״ית בבלן ומתן לבם חיות ופרנסה עתיבו ובברו חיל כי הש״ית אומר גם רשע לוה רעה מאריך אף וגבה דיבי׳ ע״כ יש לחדש להדבק במידותיו להאריך אף לבבעיניו הגם שיבולת בידו לנקום מהם וב״ל לוה הש״ית לבבי לוי ביה׳ ומשאלי אלון לומר שלריך בל אדם לעבור בפשו וגופו לבבול ולקיים מה שלותה התורה לא תיקום ולא תיטור ע״כ בבי לוי כי בם בחר הש״ית יותר ובתיב יוחו מבבעיך לעבקב ע״כ לוה אותם על שבלות בבדי להורות לבני ישראל בך ובן שומר את עולמו והיינו כי יש הרבה מחוסים לקנוג על בני אדם בדבתיב ויהי׳ היום ויבאו בני אלקים להתיצב על ה׳ והש״ית מליע זבותן של ישראל בבבדם בבמבואר במדרשים ע״כ בן מלמד אותנו דעת לא די שלא לתפבל על מפלתן של רשעים אדרבא לריך לעורר עליהם רחמים ליתן להם לב עהור בדי שיעשו

שיעמו תשובה כדכתיב יתמו חטאים מן הארץ כמ״ש רז״ל בברכות יע״ש וכן הס״ת שולמ שפעו ון לרשעים בשביל הצדיקים כמ״ש כל העולם כולו ניזון בשביל חניכת בני זכי׳ וזו והארץ החירה מכבודו כי ממקום המקדש יולא השפע לכל העולם וזו כבודו של הס״ת לזון לברואיו ע״כ לוה הס״ת להאיר לפניו הייכו לעורר המעשה השפעה ע״י הדלקת נרות המנורה כמ״ש במדרש כי שבעה קנה המנורה הוא נגד שבעה כוכבי לכת המשפיעין לעולם הנה אמרו רז״ל מיום בריאת העולם נתאוה הקב״ה להיות דירתו בתחתונים והכוונה בזה שיתוודע בפי כל שהס״ת שכיח ומצוי לכל איש אשר יקראהו בשמו כמ״ש שבשר לבו הכניע לעתיד שנאמר ואזנך תשמענה דבר מאחרך זה הדרך לבו בה כי יאמינו וכי תשמעו יע״ש וזו ג״כ כוונת הכניע שאמר ואח״כ אשפוך את רוחי עליכם ויבאו בניכם ובנותיכם הייכו שהס״ת יענה לכל איש אשר יקראהו בשמו וזה לא הי׳ עדיין בנו וזה כוונת המדרש ב״ד דברים נתאוה הקב״ה למעשה ידיו הייכו ג׳ שחשיב המדרש להדיא ודבר הרביעי הוא מ״ש איוב תקרא ואכבי אענך הייכו שיהי׳ הדיבור מצוי לכל ישראל להיות במדרגת נביאים וזה למעשה ידך תכסוף להשיב לכל שואל דבר

ככ״ל נכון מאוד :

ועפ״ז באחרתי מדרש אחר וכן הוא בגמרא שאמר הס״ת לדוד אתה קורא לתורה שלי זמירות שנאמר זמירות היתה לי חוקך בבית מגורי חייך אתה עתיד לנעות בדבר שהתיקוקות של בית דגן יודעים בו שנאמר ולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו - והוא הרכיב את האדון על העגלה והייכו כי לדוד המלך הי׳ כמה וכמה שומאים כמבואר בכתיב ודוד קיבל אותם וכן אמרו רז״ל שירה אתה אומר על מטלהו של שאול ולא כן עשה דוד כי הי׳ לו לקבול ושלוך על הס״ת יהבו כמ״ש גבי שמעי בן גרא כי ה׳ אמר לו קלל ע״כ הס״ת מדקדק עם הצדיקים גדולים כמותם שלוה הס״ת לישא האדון בכתף להורות על מידת שבלנות ע״פ דין הורה לקבל הכל באהבה ובחיבה וזו דברי דוד זמירות הי׳ לי חוקך בבית מגורי מלשון לא תזמור שפרושו כריתה ע״כ דוד כשבאו שומאים עליו הי׳ מתפלל על מפלתם ומכח זה נאבדו מן העולם ע״כ אמר הקב״ה אתה קורא התורה שלי זמירות והיא אלמלא קדושה להפוך בה להכריח לויבך עם התורה ואין אתה שבלן כי אפשר לפרש זמירות כפשוטו דהנא התורה כתיב בה התעיף עיניך בו ואינכו אינא ודאי הוא מלשון כריתה כמ״ש חייך אתה עתיד לנעות בדבר שהתיקוקת יודעין בו כי מאחר שאין אתה שבלן ע״כ תשכח מ״ש לבני קהת לא נתן וכו׳ ודו״ק היטב :

במד״ר ואתה תלוה את בני ישראל ה״ד זית הענן יפה פרי תואר קרא ה׳ שמך וכי מה זית אינו יולא השמן רק ע״י כתישה רק ישראל וכו׳ יע״ש ונראה שייכת המדרש לפסוק זה ע״פ מ״ש כשם שמשה הי׳ גואל א׳ כך יהי׳ גואל אחרון ומנחי׳ בי׳ שיומא מה שהי׳ הוא שיהי׳ ר״ת משה ומנחון שבתו השגיח ר״ת משה גם עד כי יצא שי״לה בגמטריא משה והנה ההפרש בין גאולה ראשונה לגאולה אחרונה מצואר כי גאולה ראשונה הי׳ לה הפסק שהי׳ גלות אחריו וגם נשכחה התורה ורבו הקפיקות אבל בגאולה אחרונה לא יהי׳ עוד גלות אחריו וגם יקיים בנו והי׳ עיניך רואות את מוריך ולא יכנף עוד ואז נשיג כל איש ישראל השגה שלימה וזו דברי הכתוב כאן ואתה תלוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך ר״ל עוד ימים באים שישראל יקחו אליך שמן זית דהייכו התורה זך בלי שום שפקות כלל רק קודש לזה יהי׳ בלות אחוך ויסוב ישראל כמה לרות וזו כתית למאור לאוכו הכתיתה יגרוש לישראל שיאירו ע״י זה ביומי משיח אבל אח״כ להעלות כר תמיד יה״ תמיד כר ישראל יאירו על ראשם ולזה כיון המדרש הל״ל מה זית וכו׳ ויקיים בנו זית לענן שיהי׳ כלל ישראל כולם רענן תמיד בלי הפסק כשיבוא משיח בב״ל נכון ופשוט :

מד״ר ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ה״ד לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי כשאמר הקב״ה למשה ואתה הקרב אליך הרע למשה אמר לו תורה היתה לי וכתתי׳ לך שאלולי הוא אבדתי את עולמי ועשל לאכס שכשא קרובתי ועשתה עמו יוד שכים ולא יבדה א״ל בקשו לי אשה א״ל יכול אני ליעול חון מרשותך אלא שהייתי מבקש עמותתיך כך אמר הקב״ה למשה יכול הייתי לעשות אחיך כ״ג חון מדעתך אלא שהייתי רולה שתהא גדול עליו עכ״ל נראה פירושו כי הס״ת אמר למשה לכה ואשלחך ואמרו במדרש אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם ואמרו במדרש כעובר הנשמע ממעי אמו שנאמר ואתכם לקח מכור הברזל יע״ש א״כ הגאולה ממשלה לגידה ועיקר הוא תלוי בקיום התורה והנה משה לקח עמו הערב רב שלא לוה הקב״ה כמבואר במדרש והן הן עשו את העגל והחטיאו את ישראל וחזרו לזהומתן וע״כ הי׳ לריכים לקרבנות להמתיק הדינים וכן כתב (ירמי׳ ז׳) כי לא דברתי את אבותיכם ולא לויתם על דברי עולה וזבח ביום הולילי אותם ונאמ״ל כי פשקו זהומתן בשעת מתן תורה וא״כ מעשה משה ואהרן דומים לשני חייבים אחד יכול לעשות בגד חדש והשני אינו יכול רק אם נקרע יכול לעשות עולי עליו וא״כ לבעל החייב שיכול לעשות בגד הוא גמלי שהוא מלאכה שלא להניח עולים על הבגדים כן עשה הוא חייב עוב שקיבל התורה מסיני ונעשו ישראל אז בני׳ חדשה שפשקה זהומתם אבל מלאכת אהרן בקרבנות הוא רק לתקן אם יהנה אדם ויעשה א״ו קרע בתורה לעבור על איסורין ע״כ מכח הקרבן נעשה עולי עליו לתקן מה שעוות ע״כ גמלי הי׳ למשה להיות כהן לעשות מלאכת עולים ובפרע שבתורה גופי׳ אפשר לעשות מלאכה זו כי אמרו רז״ל כל העוסק בפ׳ חטאת כאלו הקריב חטאת ע״כ לעולם התורה נמעלה ומכל הקרבנות דאם מקיים התורה א״ל לקרבנות וגם אם

עובר א״ו הלימוד עולה לו במקום קרבן :

ע״כ זו כוונת המדרש ואתה הקרב אליך והי׳ לקשה למשה למה לא נעשה כהן ע״כ אמר ה״ד לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי ר״ל לפי דרכו של משה שקבל התורה א״ל לעולם לקרבנות והא בגלות שאין לנו שום קרבן אעפ״כ לימוד התורה הוא עולה במקום קרבן וזו שאמר לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי דהייכו בגלות רק התורה הוא במקום קרבן ע״כ אמר המדרש כשאמר הקב״ה למשה ואתה הקרב אליך הרע לו למה אין הס״ת עושה את משה כ״ג ע״כ השיב הס״ת למשה תורה היתה לי וכתתי׳ לך ר״ל שאין אתה בתורת קרבנות בלל שהרי אתה לא פגעת בתורה כלל ע״כ אמר הס״ת למשה עתה הכיחה לי ואעשך אתך לגוי גדול והייכו מפני שמשה לא קבל זהומת כלל שלולי הוא אבדתי את עולמי ר״ל כי זאת שמשה לא הי׳ כלל בבלל חטא העגל ולא קבל זהומת א״ו הי׳ הדין נותן לאבד את העולם רק בזכות משה הי׳ כולם ע״כ אין כאה לך להיות מקריב קרבנות שאין אתה בבלל חטא בלל לא כן אהרן עשה לחם העגל :

ועוד כתן המדרש טעם למה שלא יהי׳ משה כהן ע״כ עשה משל לאכס שכשא קרובתו ולא יבדה ע״פ אמר לאשתו הל״ל בקשי לי אשה כי אמת חפץ בה ואתה רק לבכים הולה ליקח אשה אחרת ואשתו הראשונה תהי׳ גדולה עלי׳ כך המשל ממשה רבינו הולילה את ישראל מעבדים בני שיהי׳ גאולה שלימה וגדלה גמורה רק מחמת

שקבל

שקבל את הערב רב. ומלך לדקתו של משה ע"כ לא הי' לילדה של קיומא רק שיש אחרי' כמה גלות ומכח זה חזרו ישראל לזהומתן כי הערב רב עשו העגל וחזר היל"ה לתקומו ע"כ הי' לריך לקרבנות לכפר על העבירות אלו ומכח זה יתוקן ישראל ישימו אל לבם לקיים התורה ויחזור להיות לידה גמורה שיהי' גאולה שלימה א"כ העיקר בזה מלאכת משה שהוא התורה ואהרן ע"י קרבנות' מכיח עלאים לתקון הקרעים ע"כ לעולם אתה גדול ממנו וע"כ אמרתי לך ואתה הקרב אליך כנ"ל נכון ודו"ק היעב כי ברור למבין:

ועוד אפשר לפרש תחילת דברי המדרש כשאמר הקב"ה למשה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך הרע במשה ובו' והיינו ע"פ דאיתא עוד במדרש כשירד משה מן ההר חרק שיניו על אהרן על אשר עשה את העגל אמר לו הקב"ה ידעתי כוונתו של אהרן הי' לטובה להשהות אותם עד שירד משה מן ההר מיד איני משגיח על פלטין שלי רק אותו יע"ש רק יש להבין הגם כוונתו הי' לטובה מ"מ איך כהן מקום לדבריהם במה שבקשו לעשות ע"ז לסוג אחור מהשי"ת הלא על דברים לבד הי' לו למסור נפשו ולהוכיחם כמו שעשה חור בנה של מרים שהרג עבור התוכחה אבל יש לתרץ כי אמרו במדרש כי לא רלו לעבוד ע"ז ולכפור בהשי"ת רק לבתף שם שמים ודבר אחר ע"כ קראו הכתוב עגל ומסכה מלשון שרירה נסיכי מדין והיינו שאמרו אשר יבלו לפנינו היינו לסייע והנה אמרו חז"ל בן מח אינו מלוה על השיתוף אבל ישראל חייב כאילו עבד ע"ז כמ"ש המשתף שם שמים ודבר אחר כעקר מן העולם והנה מבואר במדרש שמשה הי' עוען עבור ישראל כשאמר אנכי הי' אלקיך לי לויתי ולא להם יע"ש א"כ לפ"ז קבלת התורה לא הי' אלא למשה לבד וכל ישראל קאי בדין בן מח שאינו מלווים על השיתוף וזו דברי המדרש הנ"ל כשאמר הקב"ה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך הרע למשה באומרו כי א"ו משה פנים יש בדבר הגם שסיתה כוונתו לטובה מ"מ א"ו עשה שלא כהוגן מה

דרוש לפורים

אמרו ז"ל בשבת פ' ר"ע ויעמדו בתחתית ההר אמר הבא מכאן מודעה רבה לאורייתא וכו' אעפ"כ הדור קבלו בימי אחשורוש שנאמר קיימו וקבלו · קיימו מה שקיבלו כבר ביי"ש · והקשו התוס' הרי דרשו במגילה דאסתר בבוא"ק כאומות שנאמר קיימו וקיבלו קיימו למעלה מה שקיבלו למטה · הרי לריכין קרא לדרשא דהכא יע"ש ולפע"ד נראה לתרץ קושייתם עפ"י שאמרו ביומא דמה שאר סוף הלילה כך אשתר סוף כל הנביאים · ומקשה הגמ' הא איכא נס חנוכה ואיתרן ניתן לכתוב קאמרינן דנס חנוכה לא ניתן לכתוב · ויש להבין הוא גופי' הקשה למה נס חנוכה לא ניתן לכתוב ומ"ש ונס פורים :

ונראה דהיינו טעמא משום דאמרינן ברים מגילה דמגלת"ך לופים אמרו ומקשה הגמ' הלא כתוב אלה הדברים שאין נביא רשאי לאחדש דבר ועתה בא ותרלו דשבאו ואזרו וקבלו יע"ש · א"כ י"ל דשלמא נס פורים דעד שנעשה נס זה עדיין לא הי' נגמר קבלת התורה אחרי הי' לישראל עונת חונם וא"כ בשעת קבלת התורה נאחדש אז קבלו עליהם גם נס פורים שיהי' נכתב הכל בפ"ח עם קבלת התורה אבל נס חנוכה שהי' בבית שני בימי יוונים אחר כמה שנים של נס פורים שפיר לא הי' רשאים לכתוב ונשום דהאי אלה הדברים שאין נביא רשאי לאחדש דבר ועתה כנ"ל נכון :

וא"כ ממילא איתרן ג"כ קושיות התוס' דהני בי' דרשות תנוים זה"ז מאחר דדרשינן קיימו למעלה מה שקבלו למטה דהיינו דהב"ד של מעלה הסכימו שיהי' נס פורים ניתן לכתוב וקשה הלא כתיב אלה הדברים שאין נביא רשאי לאחדש דבר ע"כ לתרץ זאת מוכרחים אנו לומר כי ישראל קבלו התורה בימי משה ומאילא עד נס פורים לא נגמר קבלת התורה ע"כ שפיר נס פורים ניתן לכתוב כי בא הכל בפ"ח קבלת התורה עם נס הגן ולא שייך בזה משום אלה הדברים אבל נס חנוכה שהי' אח"ז ושייך שפיר לאסור משום אלה הדברים ע"כ באמת לא ניתן לכתוב ומתורלת קושיות התוס' כנ"ל נכון ודו"ק :

ועפי"ז אפשר לפרש דברי הגמ' בחולין ובמגילה מרדכי ומן התורה מנין שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן מרי דכי' והיינו כי אמרו במדרש מרדכי בדורו כמשה בדורו יע"ש והכוונה בזה כמו שביתה בתיבת התורה · על ידי משה כן ב"י מרדכי הי' גמר הכתיבה בראון · וע"כ אמרו חכמי אמת כי הי' במרדכי כשמת משה למען שהי' כתיבת התורה וקבלתה ע"י אים אחד א"כ מרדכי מן התורה מנין אך הי' רשאים לכתוב הגם שנעשה בימי מרדכי הלא היא נגד דין תורה דכתיב אלה הדברים כמ"ש וע"כ תירלו דכתיב ואתה קח לך מר ר"ל תדע שלא נגמר עדן קבלת התורה כל וכל ויולרך לזה שתקח לך בשמים ראש היינו לדיק הדור שכותן ריח טוב בנבשין שעל ידו יגמר קבלת התורה וזו מיר מלאון מר מלרית הכלל כי' הגן שהרע ויסרל

לישראל. ומכח זה יעשה דרוש שע"י. יקבלו התורה שהוא חזרות כמ"ש אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה והיא חרות על הלוחות וע"כ מתרגמי' ערי דכיא כי על ידו כגמר דבר זה. ומאחר שאז הי' גמר קבלת התורה

ומגילה ניתן לכתוב כמ"ש לעיל. ודוק:

וזו הכוונה אפשר לומר במדרש אסתר שהלך אליהו למשה שיתפלל עבור ישראל ושאל משה לאם הגזירה בעיני תחוונה לו בדש. והשיב בעיני תחוונה. אומר משה דיש תקוה לבטל הגזרה ע"ש ויש לחבון מה הכוונה בזה בעיני לו בדש. וכמאה לפע"ד דמבואר בגמ' שמעלים הי' שנהני מעבודתם של אחשורוש הרשע. לו משום שעבדו ע"ז. ולפוס גזרת דינן יש לישראל כיצות חוכם על קבלת התורה לא"כ לכאורה אינם ראוים לעונש כלל. רק הש"ית אומר בתורה לא כ ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים. על מכת בן הוכא זך ע"מ שתקבלו את התור' וכמ"ש מתחילה בהוציאך את העם ומצרים תעבדון את אלקים על הר הזה כן במדרש ומגילה שאומר הקב"ה מה לי אומה כזו שבשבילה הרגתי אותות ומופתים ואעש כ אינם עושים רצונו ע"ש. הרי מכח דביקר הבעש ה' מחנות שהוציאם ומצרים והרגה מיפתים בשביל ישראל

וע"כ מהראוי לכם לקיים התורה:

אבל יש עוד דרך אחר דישראל מחויבים לקיים התורה ואין לכם עצבת אונס. כי הוא בגים לעקום מלך כשמתם שהליצות מתחת כסא הכבוד. וע"כ רק ישראל ראוים לקבלת התורה לבשות מלות אצינו שבשמים. ולא כן האומ"ע שבקראים עבדים ואין לכם יחוס לתורה. ואחרי כמאחר שאין טעמת אונס לישראל גדול עונם ומכשול. וזו שאמר אם בטיב מתיה ר"ל אם הקבדת היתי עליהם מה שבצרו עה"ת ואין לכם טעמת אונס מחמת טיב שעבדו במצרים והיא הלילה ומשיעבוד א"כ אומר להתבטל. דמוכח לומר דטעם זה מקטיק לדור שלא ומצרים אבל לא לדורות אחריהם. הוא שאלו לא הוליא הקב"ה את אבותינו ומצרים הרי. אנו ובניו מעובדים היינו לפרעה כדברי בעל האגדה ע"מ גזרה כזו אפשר שתתבטל ע"י תשובה ותפלה דקוף קוף יש קבת התכלות כנ"ל. אבל אם הי' בדש מחוונה והכוונה בזה כי הדש הוא הכסף והיינו כי ראוים ישראל לתורה מלך מחלבתם וע"כ נקראו בגים לעקום וע"כ גם על דור זה מוטל התיר א"כ מ"ו אין תקנה לבטל הגזרה כנ"ל וזה כבין ומאד בע"ש:

ועפ"ז יבוא ע"כ דברי מד"ר פ' תרומה כאחר שם

מצוטר כאחר שמו של מרדכי מעבדו של המן

וכבר בארתי דברי מדרש זה על כונה דרכים. ועתה נאמר דהנה אמרו ר"ל דהמן כתן יו"ד אלפי כברי כסף כנגד שקלי ישראל יע"ש. הרי רצה לבורר גם על דורו של מרדכי חטא הבגד ולפע"ש גם על חטא העגל יש לפוערים מלך מעבת אונס. ואין מוכח דבן הוא מלך שמו של מרדכי מורה מר דרור והיינו כי על ידי לרות המן יקבלו ישראל התורה מקראלת דרור ומגילה מוכח שעבד הנה הי' להם מעבת אונס. וע"כ אין חטא הבגד גדול כ"פ כנ"ל

כבין ודו"ק:

ועפי"ל יש להבין דברי הגמ' במגילה. ואומר אסתר קיים דברי הפורים אחלה וכתב בספר ומקשה

ואומר אסתר אין. דברי הלוחות וזעקתם לא. אמר ר"י בר אמי דברי הלוחות וזעקתם ואומר אסתר קיים דברי פורים ע"כ והגמ' הוא קישוי ההבנה מלך בכרחה וכרחה דהכוונה ע"פ מה דאמרו ר"ל. על פסוק ואומר אסתר דאסתר ביקשה ומחכמים כתבום לדורות ולא רצו ר"ל עד שמלאו ונקרא כתוב זאת זכרון בספר והרשו בספר זו נקרא מגלה. וזו דברי הפסוק ואומר אסתר קיים דברי פורים ונכתב היינו שכיתן לכתיב. וכי תיקשה למה עשו

מז"ל הלא כתוב אלי פתבתי לך שלשים במועצות יע"ש ומתרץ הפסוק. דע"כ עשו מז"ל זאת בספר ר"ל בספר ר"ל שמלאו בתוב בתורה זכרון בספר המורה על מגילה. רק זאת יפיק לכתוב המגילה אבל לא לקבוע יו"ט לדורות על לד המיוב וכמו שמבואר בגמ' בהדיא שלא רצו חז"ל לקבוע יו"ט יע"ש ובפרט לפמ"ש לעיל. דהני כתיב אלה הדברים שאין כניה רשאי לאדם דבר מעצתה רק לפי דבריו שה"י. לו קבלת התורה מהדש לא שייך אלה דברים דלעיל כי בשעת גזרת המן כאשר זעקו ישראל לפני הש"י

נמצו לו בלבם לקבל התורה מרצון בלב ובפש שלם:

וזו דברי הגמ' ומאמר אסתר אין. הייני מכח ומאמר

אסתר כתבו חז"ל המגילה מכח המקרא שמלאו.

אבל דברי הלוחות וזעקתם לא מכח זה שה"י ומדברים בשעת הלוחות וזעקתם. א"כ קשה מי הגיד לחז"ל לקבוע חיוב לעשות יני ומשתה ושמחה עה שאינו מבואר בתורה הלא כתיב אלה הדברים. וע"כ מתרץ דברי הלוחות וזעקתם.

הייני מה שה"י מדברים ומגמר אלא בשעת הזעקה כי יקבלו עליהם התורה ומהדש מרלון עוב וכן עשו. ויסף לזה מאמר אסתר שלאו מקרא כתוב וכמ"ש לעיל. ע"כ בלירוף ב' דברים ר"ל קיים את דברי הפורים לעשות אותם יני ומשתה ובמאמר ויו"ע כמו מג הסבוצות שהוא בל קבלת התורה וגם ככתבה המגילה בשבילו. בספר שמלאו כתוב זאת זכרון בספר כל לכון ודו"ק היטב:

הנה אמרו ר"ל מעבי מה כתחייבו שוכלאיהם של ישראל

הדור כלי' מעבי שבהבו מקבודתו של אחשורוש ולכאורה יבלא על מעבע חרון הזה שחרבי ר"ל דלו יהי' שלבבו כביות ועריות עכ"ז אין מגיע בשביל זה כלי'. ע"כ בלבע"ד דהנה אר"ל בסנהדרין דעבעו ישראל עבד שגרבו רבו בלוס יש להם זה על זה ולבו לעבוק עול יע"ש. ואמרו ר"ל על פ' בשבת שבא לעולבו בשבת המלך אחשורוש. לאחר שבתיישבה דעתו בבוכדנצר חבב ועבה ובו' אבא לא עביתי כיון שהגיע שבת ג' לעבבי חבב שבבר עבדו. שבעים שבה של גבות בבל. וכיון שלא בבאלו בוב לא יבאלו ואינו חוזר עליהם עוד ח"ו. ולא כ בל ישראל בראותם שבודה בזו הי' להם להתעורר בבכי ובפשם עליהם תאבל אבל הנה לא עשו בן רק הבלבו להשבודה. בלא שנה. כי הבלבו לשיעבן מ"ש ליחזקאל הבביא עבד שגרבו רבו בבל. ולרשעי הדור הי' עוד

זאת בשונה שלא בבאלו:

וזו דברי הגמ' מעבי שבהבו מקבודתו של אחשורוש.

ולא אמר שאבלו רק שבהבו הייבו שהי' להם הבלה גדולה מבשודה זו שעושה אחשורוש מעבי שדיבו שבוב לא יבאלו לעולם וע"כ הבלבו בשמחה גדולה על הבשודה תזו. ולבון גדול בזה גם הבבראל כותבת שמגיע להם ח"ו בלי' כי גם טרם לאתם מתנ"ל בלו הרבה רשעי הדור שלא רצו בלאת ב"ש חז"ל שמתו בג' יני' אפילה בב"ל בבין:

עוד אפ"ל קיבייה הגמ' דלעיל עם יומה דעבואר במד"ר

פ' ויבבת דרחוין הי' ישראל לעובם גדול על

פחדתם מגזרת המן כי הי' להם בדעת בז אי אפשר לעובם בלא ישראל וכתיב אם יומדו שמים מעבל וגו' גם

אבי אמאם בזרע ישראל ע"כ:

והנה במדרש אסתר שכתבתי לעיל מבואר שבאותה

בתחומה הגזרה. ובולי תפילת אליהו ומרדכי

ח"ו בעשו בבי'. ובראה דהבי ב' מדרשי' פליגי בזה דמד"ר ויעלא סובר דאין לישראל עבבת אונס על קבלת התורה וא"כ אבתבו עמו ולאן מרגיתו ובשבילו בבראה העולם וע"כ אי אפשר להתקיים גזרת המן. וע"כ לדקו דברי המדרש דישראל הי' ראוים מ ו לעובם מחמת שבתיירלו מגזרת המן. אבל מדרש אסתר. סובר בגמרא דידן. דיש מודעה דבה לאוריתא ויש בעבת אונס ובמו

ישראל

אבל יש עוד דרך אחר דישראל מחויבים לקיים התורה

ואין להם עבבת אונס. כי הוא בגים לעקום מלך

כשמתם שהליצות מתחת כסא הכבוד. וע"כ רק ישראל ראוים לקבלת התורה לבשות מלות אצינו שבשמים. ולא כן האומ"ע שבקראים עבדים ואין להם יחוס לתורה. ואחרי כמאחר שאין טעמת אונס לישראל גדול עונם ומכשול. וזו שאמר אם בטיב מתיה ר"ל אם הקבדת היתי עליהם מה שבצרו עה"ת ואין להם טעמת אונס מחמת טיב שעבדו במצרים והיא הלילה ומשיעבוד א"כ אבתבטל. דמוכח לומר דטעם זה מקטיק לדור שלא ומצרים אבל לא לדורות אחריהם. הוא שאלו לא הוליא הקב"ה את אבותינו ומצרים הרי. אנו ובניו מעובדים היינו לפרעה כדברי בעל האגדה ע"מ גזרה כזו אפשר שתתבטל ע"י תשובה ותפלה דקוף קוף יש קבת התכלות כנ"ל. אבל אם הי' בדש מחוונה והכוונה בזה כי הדש הוא הכסף והיינו כי ראוים ישראל לתורה מלך מחלבתם וע"כ נקראו בגים לעקום וע"כ גם על דור זה מוטל התיר א"כ מ"ו אין תקנה לבטל הגזרה כנ"ל וזה כבין ומאד בע"ש:

ועפ"ז יבוא ע"כ דברי מד"ר פ' תרומה כאחר שם

מצוטר כאחר שמו של מרדכי מעבדו של המן

וכבר בארתי דברי מדרש זה על כונה דרכים. ועתה נאמר דהנה אמרו ר"ל דהמן כתן יו"ד אלפי כברי כסף כנגד שקלי ישראל יע"ש. הרי רצה לבורר גם על דורו של מרדכי חטא הבגד ולפע"ש גם על חטא העגל יש לפוערים מלך מעבת אונס. ואין מוכח דבן הוא מלך שמו של מרדכי מורה מר דרור והיינו כי על ידי לרות המן יקבלו ישראל התורה מקראלת דרור ומגילה מוכח שעבד הנה הי' להם מעבת אונס. וע"כ אין חטא הבגד גדול כ"פ כנ"ל

כבין ודו"ק:

ועפי"ל יש להבין דברי הגמ' במגילה. ואומר אסתר

קיים דברי הפורים אחלה וכתב בספר ומקשה

ואומר אסתר אין. דברי הלוחות וזעקתם לא. אמר ר"י בר אמי דברי הלוחות וזעקתם ואומר אסתר קיים דברי פורים ע"כ והגמ' הוא קישוי ההבנה מלך בכרחה וכרחה דהכוונה ע"פ מה דאמרו ר"ל. על פסוק ואומר אסתר דאסתר ביקשה ומחכמים כתבום לדורות ולא רצו ר"ל עד שמלאו ונקרא כתוב זאת זכרון בספר והרשו בספר זו נקרא מגלה. וזו דברי הפסוק ואומר אסתר קיים דברי פורים ונכתב היינו שכיתן לכתיב. וכי תיקשה למה עשו

ישראל פרקו עול מעליהם ומעטו עצמת אומם שמהכי· כמו כן שבועת הקב"ה שנשבע לנו שלא יפליף ולא ימיר אותנו ג"כ נעלה כמבואר ביו"ד (סי' רל"ז) ברמ"א בשמים שנשבעו ז"ל יע"ש :

והנה אם כימה דלא נגזר כלל מ"ה שתתקיים גזרת המן לא שייך כלל לעשות פורים כי הלעג של ישראל שפחדו הי' הכל בעצות ורחוים לעומם ע"ז כמדרש הנ"ל ואיך נעשה עוד פורים אבל אם כימה כדברי מדרש אסתר שבאמת נגזרה רק שהבטחה מבח תפלה כנ"ל ע"כ ודאי יש להרבות בשמחה :

וזו כוונת הגמ' קיימו מה שקבלו כבר הייטו שקבלו התורה בהלון כי באמת הי' להם עצמת אומם על קבלה הראשונה · וא"כ לפ"ז ביודאי נגזרה גזרת המן והשביתו למעלה ומאחר שהש"י ביטל הגזרה יש לישראל לשמוח בפורים ע"כ שפיר קיימו למעלה מה שקבלו למעה לעשות ימי פורים כי באמת הי' הגזרה א"ו על כלי' וא"כ הנך ג' דרשות תלויים זה בזה ודוק : וזו כוונת הגמ' מאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה מאמר אסתר אין דברי הלומות והעקתם לא ר"ל דמשמע לכאורה דרק מחמת בקשת אסתר לחז"ל קיימו דבריה אבל לא מחמת הצעקה והלומות כי באמת לעקו ב"י בחנם וכדברי המדרש שהי"ת הסבים לגזרה מה שבאמת אינו ואע"כ מתרץ הגמרא כי דברי הלומות והעקתם הייטו באמת לעקו בדין כי הי' גזרה כנ"ל כמן ודוק היעב בדברים האלו כי מתוק לחיך מי שמבין :

ועפי"ז אני מבין דברי הגמרא אמר רבא חייב אדם לבשומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי וכבר כתבתי בזה דרכים שונים ובדרך זה יאמר · דהנה אמרו דבכל שנה ושנה עומד עליהו רשע בזה כהמן ויבקש לכלות את ישראל והש"י מציל אים כחמות מרדכי ומבטל הגזרה · וע"כ אנו עושים פורים בכל שנה דאל"כ מה דהוה הוה · אבל מילה דעכ"פ אין הנשאים שווים דבגזרת המן הראשון היתה גזרה שבדיבול הסבים עמו וכמ"ש כיון שהי' קודם מתן תורה דהי' לישראל מצות אומם וכמ"ש לעיל · אבל עתה מה שנעשה בכל שנה הוא רק מחשבה שמהרהר רשע כהמן לעשות כן ח"ו לישראל אבל בפועל אי אפשר לו לעשות כי השי"ת ודאי לא יסכים על ידו כי אי אפשר לעולם בלא ישראל כדברי המדרש פ' ושלח · וע"כ אינו מעלה למרדכי שהוא בכל שנה כי בלא זה אי אפשר להיות הגזרה וכמ"ש :

וזו חייב אדם לבשומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי והייטו שיהי' שיזכור כ"כ שלא יהי' יודע להבחין מצות מרדכי ר"ל בזה שנעשה בכל שנה כי באמת אין מעלה למרדכי זה מה שמבטל עצת המן שנדור כי בל"ז השי"ת מחיוב לבטל הגזרה · וע"כ אמר חייב וכו' מעוס דלולי זאת יאמר כל ישראל שים ח"ו אפשר שתתקיים גזרת המן בכל שנה א"כ יחפאו דברים על קבלת התורה ולומר שבדיין יש מצות אומם דאל"כ אין מקום לגזרת המן וכמ"ש ודוק היעב :

עוד אפשר לפרש כי אמרו במדרש אים יהודי הי' מתוקן לגאולה · והייטו מתחילת הבריאה הי' מתוקן לזה לבטל גזרת המן וגם המן מתוקן לפרעניות מתחילת הבריאה. כי אמרו המן מן התורה מכין שנאמר המן המן · וכבר ידוע קושיות הרמב"ם על הידיעה והבחירה שהמה תרתי דסתרי אהדדי ועל מרדכי והמן תגדל הקושי' שהרי המה מבוארים בתורה ולא שייך תירץ האלשיך דלדיק ורשע לא קאמר בחדא דהרי כאן כתב בהדיא בתורה · יע"ב לריך לומר תירץ הרמב"ם בהלכות תשובה דודאי יש ידיעה ובחירה רק כי אין בשכלנו יכולת להשיג זאת כמו שאי אפשר לנו להשיג עלות הבורא בזה כך אין כח בנו להשיג ידיעתו ית"ש :

וא"כ זו כוונת הגמרא מחמת שימי הפורים ימי שמחה כימהו אולי יהרסו לבטלות אל ה' ולהקשות קושיו' הרמב"ם על המן ומרדכי ע"כ אמרו דחייב לבשומי דהייטו שיבלבל שכל שלו עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי והייטו שכל אדם ידמה בנפשו שדבר זה מידיעה ובחירה בני המן ומרדכי בזה השכל קצר מלהשיג אמיתת דברים כמו אדם שכור שרעיונו מבולבלים אבל מ"מ הדברים אמת רק מחמת שהוא שכור אין בו כח להבין כמו בידיעה ובחירה זו של מרדכי והמן הדברים אמת שהמן ארור כי מבחירתו הי' שהרע לישראל ומרדכי ברוך שהיא מבחירתו היטב לישראל רק שבכל אדם קצר להשיג ידיעת הבורא ז"ה כמו אדם שיכור שאינו יכול להשיג דבר שכל שהוא אמת לבני אים אחר כנ"ל מאוד כוונה כבוכה והוא ברור למי שמבין ודו"ק :

ודא דקבלו התורה עתה בימי המן ולא בדורות הראשוני' שאפשר שהי' לדיקים יותר הי' להם לקבל התורה בהלון כראה בעצמה דמילתא· דהנה לפמ"ש רז"ל דים לישראל בעצמת אומם הלא ע"פ דין לריך ביעול בלב כדתנן כשבעין לוכחין ולהבין ובלבד שיבטל בלבו ולא מלינו שבטלו ישראל בלב וכבר האריך בזה הבאון פרשת דרכים יע"ש · אבל באמת מלינו במדרש שהי' ביטול בלב דאמרו במדרש רבה פ' כי תשא מבשעת קבלת התורה הרהרו לעבוד ע"ז שנאמר ויפתחו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו א"כ הרי להדיא שלא קבלו את התורה בלב שלם :

והנה באמת אין קי"ל דברים שבלב לא הוי דברים עיין בקדושין דף כ"ו · א"כ לפ"ז קבלת התורה במקומה עומדת רק לבנין שבועה מהני ביעול בלב דכתיב אשר יבטא אדם בשבועה ודרשו חז"ל בשבועות שלריך שיהי' פיו ולבו שוין יע"ש רק זה שייך היכי דהי' אומם מעיקרא אבל ישראל אמרו בעשה ונשמע בלב שלם רק אח"כ בשעת קבלת התורה כשראו אש הגדולה חזרו בלב אולי זה לא מהני עיין בשבת פ' ר"ע יע"ש וכבין זה שפיר מיקרי אדם בשבועה · ע"כ זה הטעם הי' של דורות הראשונים שלא קבלו התורה בהלון הייטו משום דסברו דלא שייך עצמת אומם כלל על קבלת התורה וכמ"ש · אבל בימי אחשורוש אמרו רז"ל במגילה מפני מה נתחייבו כלי' מפני שהשתחוו לצלם והקשה הגמרא וכי משוא פנים יש בדבר ומפני המה לא עבדו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשו להם אלא לפנים שנאמר כי לא ענה מלבו וגו' יע"ש א"כ הרי מוכח מזה דהנם שבבדו ע"ז בפועל במעשה מ"מ מאחר שבלב לא עמס הקב"ה מאל להם כי אינם עובדי ע"ז ממש וא"כ מוכח מזה דאין המעשה בגמר עם שיהי' לבו כפיו · וא"כ מילא גם קבלת התורה כיון שלבם לא עמס אין כאן קבלה בתורה וע"כ שפיר דור זה קבלו התורה מחדש בלב שלם כנ"ל נכון · וכמדומה לי שבספרי יערות דבש דיבר מענין זה אבל כעת אין תחת ידי וזה כמה שנים אשר לא ראיתי בו :

וזה הכוונה ליהודים היתה אורה ודרשו רז"ל אורה זו תורה דהייטו מה שקבלו התורה מחדש בלב וזו ושמחה כי עתה היתה קבלת התורה בשמחה ולא כמו בפעם הראשון שהי' באונס · ושמון ודרשו רז"ל זה מילה וכראה דהכוונה הוא בזה כי כמה נשאו נשים נכריות כמבואר בעזרא וע"כ פגמו בברית קודש אבל עתה קבלו עליהם להוליא נשים הנכריות וכמו שכתבתי בזה במקום אחר באריכות

באחריות וע"כ תקנו בברית קודם להעביר העבלה והזהומא ממנו · וע"כ שפיר ושפון זו מילה ויקר דרשו רז"ל זה תפילין והיינו כי קודם קבלת התורה כמ"ל כלה פיכר על ישראל עם הבי"ת כ"כ אבל עתה שקבלו התורה מלין שלם כמ"ל וכתוב ורחו כל עמי הארץ כי שם ד' נקרא עליך וירחו ממך ודרשו רז"ל אלו תפילין שברחם כי הוא חותם המלך הקב"ה · ע"כ כל זמן שה' לנו עצת אינם נא הי' עליהם חותם המלך כ"כ אבל עתה מאחר שקבלו בלון בעבו עבדי הקב"ה ממש וע"כ הי' עליהם פחד חותם המלך ליראה מהם ע"כ ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי בפחד מרדכי עליהם וע"כ דרשו שפיר ויקר אלו תפילין שברחם כמ"ל בבן ובדור :

אמרו בגמרא דמגילה ושבור מרדכי ויעש וכו' אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח בתענית ושמואל אמר דעבר ופרש"ו דחוק יע"ש · והנה במדרש מגילה אמרו כשנלחם אסתר שיגזור תענית ג' ימים שלא לה הרי בהם יום ראשון של פסח אמרה לו זקן שבישראל למה הוא פסח יע"ש · ופירוש מתנות כהונה דאם אין ישראל בעולם ח"ו יתבטל פסח ומועד שיתבטל פסח אחת כדי לקיים פסחים הרבה יע"ש · והנה דיעה זאת נאולה שיש בו סכנה מחלין עליו שבת משום עשה זה כדי שישמור שבתות הרבה ולכאורה לא דמי דגבי חולה השעה עובדת אם לא יעשו לו מיד דילמא ימות אבל כאן לפי הגמרא לא הי' רק על י"ג אדר הבא והרי יש זמן הרבה להתבלבל ולבקש עד עמה · רק דיש לומר כל זמן שלא כתיבנה הגזרה דמי לכרכא בת יומא דלא שני' סירכא ואפשר בקלות לבטל הגזרה וגם דין שנים ולדקו שפיר דברי מתנות כהונה וא"כ לפ"ז יש לומר דרב ושמואל לא פליגי דגם שמואל סובר כרב שהעביר יום ראשון של פסח רק דהי' קשה לו היה להם אחר הפסח להתבטלות דהרי יש זמן הרבה ע"כ אמר דעבר ערקומא דמיא ר"ל כל זמן שהגזרה לא נתפשטה הוא עדיין כמו ערקומא דמיא ואפשר בקל לעבור עליהם אבל כשנתפשטה ונתיישבה הגזרה היא דומה לנחל שוטף וקשה לעבור בו וע"כ מיהר מרדכי ח"ב להיות זריז ונשבר לבקש רחמים על הגזרה מיד כמ"ל בכון :

ויותר נראה דכוונת המדרש שאומרה לו זקן בישראל למה הוא פסח דכוונתה היה זה מאחר שפסח הוא זמן גאולת מצרים ויכלו בו לחירות · ע"כ הימים האלה מקובלים ביותר לרחמי שנים בפרט שמבערין בו חמץ ברוחנ לסיערא אחר ע"כ הביבה לו שיתענה מיד ומרדכי הלה בחנת מתחילה לגזור תענית אחר פסח כמ"ל ודוק :

ון שדרשו במדרש שומר מלוה לא ידע דבר רע שה' עוסק בגיעור חנן יע"ש והייטו כי הזמן גרמא לכתיב כח של הנן שה' זמן גיעור חנן שמרמז לסיערא אחרא כן העבירו אותו מן העולם והו ג"כ כיוצא שמואל כי ערקומא דמיא כי אז בימי פסח הי' כחו של הנן תם רק כערקומא דמיא וע"כ העביר אותו בקל וע"כ התענה בפסח כמ"ל בכון :

אבל אפשר לפרש עוד דשמואל רצה לחדש זאת למה גזר תענית בימי פסח הי' לו להמיתו לאחר פסח וכמ"ש וע"כ מתרץ זאת כי אותו דור · התורה לא נתחזק בידם כמ"ש במגילה כדעת מה זה ועל מה זה שנא עברו על המצה חומצי תורה דכתיב מצה ומצה כתובים יע"ש · והייטו שהחזיקו בבעבת אוכל וכמ"ש לעיל ע"כ מיהר מרדכי מעביו להביא ישראל כדרכי תשובה ולקבל עליהם התורה בלון עוב וע"כ דבר זה היא תיקון יותר לתורה מעלה יתבטו בי"ע וזו שאמר שבבר ערקומא דמיא הייטו שראה שהתורה שמשלה לנים הוא קבן מאוד כי אינם שמואל

רוצים ישראל לקיים ומוצמים מבית אוכל ע"כ עבר על זה לעשות אזנים לתורה בזה שגזר עליהם תענית · וזו ג"כ הכוונה במדרש מגילה בחלומו של מרדכי שראה מלחמת חיים והנה ומצון מים אחד קטן עבר בין שני התנינים האלה ויפרוש ביניהם מן המלחמה אשר הי' נלחמים והמעיין גבר ויהי לנחל שוטף כשטף יום הגדול הולך ושוף בכל הארץ וירא והנה זרחה השמש וכו' יע"ש :

ונראה דהכוונה במעיין זה מה שאנשי שושן קבלו עליהם לקיים כל התורה בלון ומבלי מצות אוכל ואח"כ כשבתב מרדכי האגרת לכל היהודים בתב דברי שלום ואמת ותורה כתוב בי' אמת קנה והייטו שיקבלו עליהם לקיים את התורה מלון עוב וזו דברי שלום שהתורה ה' עוז לעמו יתן וכו' וקבלת התורה הכ"ל הי' אמת מבלי שום אוכל וע"כ זאת נראה למרדכי בחלומו כי המעיין הי' לנחל שוטף והולך ושוטף בכל הארץ הייטו מה שקבלו כל ישראל עליהם לקיים את התורה מלון עוב · וע"כ נראה לפע"ד דמשום מעשה זה קבלו עליהם לחייב א"ע בתענית לאבותים בפורים · ותר מבאר י"ע הייטו כי אז קבלו התורה בלון ונקראים בנים לתוקים וכבר אומרו בשאלת מרמופוס אלקיכם שונא עניים לא"ז אינו מפרנסם הי' התשובה מאל המלך שכועס על בנו יע"ש וע"כ שבתורים בעשו בנים ע"כ לפרסם הדבר קבלו עליהם מתנות לאביונים בזלים כמ"ל בכון :

אמרו בגמרא מגילה ותתחבל המלכה מאוד אמר רב שפרסה נדה ר"י אמר שהולרכה לנקיים ורחיתי בספר אור חדש לחזיל מפרשא שבתב הגירסא שמואל במקום ר' ירמיהו וכן נראה שהיא בשיטה בר פלוגתא דרב נראה דכל אחד בשיטתי' חזיל דהנה אמרו שם ויבנה את בערותיה לעוב רב אמר שהאכילה מאכל יהודי ושמואל אמר שהאכילה קדלי דחזירי יע"ש והנה בגזרת תענית בתב האלשיך הקדוש שה' כדי לעורר אכילה ושתי' אלבו על בעודת אחשורוש יע"ש · והנה אסתר ומרדכי לא הי' שם נמה לשם תענית רק יש לומר דהמה הולכו לתקן חטא שאול וקנסשהחי' את אגג כמו שהאלשיך בזה האלשיך הקדוש · וגם שאל בבעלת אוב ואכל אכלה עם אנשיו ואשה אינה בכלל רוב עלוין אבל שחיטה מומחין שם הגם אם כאמר דשחיטת נשים כשרים וע"כ גם מרדכי ואסתר התענו · והנה רב בשיטתי' חזיל שבובר שהאכילה מאכל יהודי א"כ אין שייך לה תענית ואינה בכלל הגזירה כלל מאחר שהיתה לדקת גמורה ע"כ אמר שפרסה נדה והייטו שדם עונה גרם לשם מה שהחי' זקנה את אגג ובא באותו לילה על שפחה ונתעברה ממנו ומכח זה טולד המן וע"כ מכח דם עונה זה שבתהוה המן מכח גרם זקנה שאול ע"כ פחדה מהגזרה אבל שמואל הלך בשיטתי' שבובר שהאכילה קדלי דחזירי ושמונו מגזרה גגם אסתר אכלה והגם שבתבו החוס' ח"ו שאכלה היא מ"מ בערותיה אכלו וגם אבי הי' חטא מה שאכל שאול אבל בעבת אוב ע"כ אמר שהי' לריכה לנקנים ר"ל לחמנת מותרות הזוהמא שקבלה אז אם הוא אכלה דבר איסור אז מעבי שאול זקנה וזו הי' כמו בית הבסא שורו מעוא קראו כמו בכ"ל בכון מאוד :

ובדרך פשוט נראה כי אמרו רז"ל חדרה מעבלת את הדמים וע"כ היושבת במחבואה מותר לבוא עלי' אפילו בשעת ובתה בשיעות הוב פיסקים עיין י"ד סיון קפ"ד רק אמרו רז"ל בשים מתות בשמן כידות ע"כ שמוך לעיתה קבורה שלא להשמות מיעתן מעבי הבבוד ומחלק המגרא בין חדרה שמבלת הדמים לביעתותא דמי"ה שהוא מרבה הדמים יע"ש · וע"כ שובר רב כי אסתר הי' בבע זאל מאוד בעתותא דמי"ה וע"כ פרסה נדה אבל

שמואל

שמואל סובר שהי' לה רק חרדה שמשלקת הדמים וע"כ אמר
כי הוצרכה לנקביה כמ"ש כאן:

הנה לעורו בעדרם מגילה ויקרע מרדכי את בגדיו בגרים
לשבעים לקרוע דכתיב ויקרעו שמלותם ויטלו
גרמו לו קריעה בשושן הבירה דכתיב ויקרע מרדכי את
בגדיו. וכראה הכוונה בזה ע"פ מה שאמרו בגמרא דמגילה
ולבביון כתן חמש חליפות שמלות רמז לו שעתיד להעמיד
מרדכי הצדיק שילא בחמש שמלות שנאמר ומרדכי יצא
מלפני המלך בלבוש מלכות ותכלת וכו' וכראה דהכוונה
בזה הכל ענין עגלת יוסף בגגיע הי' בשביל שראה ברוח
הקודש שיעמוד על ישראל המן הצורר דכתיב בי' המלך
והמן ישבו לשתות והעיר שושן נבוכה וע"כ הבטיח בגגיע
שהיא כלי שתי' וגזרה בת מכח הטעם שאול שהבדי' את אגג
ע"כ עשה עגלה זאת על בנימין אחיו שבא שאול ממנו וע"כ
כל ז' בתיבת גגי"ע גבר בנימין יחיה במלך והנה יוסף
ראה ברוח קדשו מעשה דשמעני בן גרא עד דוד המלך.
והנה הייב מיתה בשביל זה והי' עדיין יוסף מסופק אם
יש ד' לותו דוד לו יעשה כמו שאמר לו אבנר התחת זאת
כל יומת שמעני יע"ש וא"כ לא הי' לישראל גואל בימי
המן וע"כ נתן הגגיע הכ"ל בתחתת בנימין להעלים עלי'
בכדי שיהודה יעמוד בפרץ ויהן כפשו עליו כמ"ש ויגש
אליו יהודה ח"כ מאחר שיהודי' נתן כפשו על בנימין הוי
כעין מעשה לחורת שגם דוד המלך שבא ליהודה יוסיר
כפשו שלא להרוג את שמעני בן גרא וכמ"ש מה לכם בני
צרוי' כי תה' היום לי בשטן יע"ש וכמ"ש רז"ל קרא לי'
יהודה וקרא לי' יעקב אבא מעשה המתגרות זו בזו
דדוד אמר אבא קטני' בשמעני מהיכן בא מרדכי יע"ש.
והנה מבואר בעדרם רבה פי' אמור דאמשה עצירות עבר
שאול הצדיק שהרג עוד עיר הכהנים והחי' את אגג ודלא
בטלת חוב ולא דרש את הש"ת. ועבר על דברי הנביא
שמואל שאמר לו שבעת ימים תוחיל יע"ש. והנה מרדכי
בהחזיקו את כל ישראל בתשובה והמן נהרג תיקן את
החטאים של שאול זקינו והנה העצירות נקראים בגדים
לוחים אבל המלות נקראים מלבושים והנה מרדכי עשה
מעצירות של שאול זקינו מלבושי כבוד ע"כ נאחר שהביר
יוסף ח"ע נאחיו נתן לבנימין חמש חליפות שמלות ופהורות
נתן בנבש כי ע"י עגלה זו של בגגיע תיקן שיעמוד
מרדכי הצדיק מבנימין ויתקן הטעם של שאול זקינו ויעשה
מכל עצירות של שאול מלות כמו תשובה מאהבה וע"כ
נתן לו חמש חליפות שמלות ר"ל שאותו חמשה עצירות
בעשה שאול בתחלה ובשבע שמלות דהייטו מלות וזהו
חליפות שמלות וע"כ אמר יוסף הלא ידעתם כי נחש ינחש
איש אשר כמוני כי דבר אמת היתה בפיו כי כוונתו
הי' על המן שנעשה נאחשורוש ונעשה המלך כמו מרדכי
וכמו יוסף הצדיק. וכשרלה לגזור על ישראל להרוג ולאבד
ניחש בחיזה חודש תתקיים גזירתו ח"ו וכל תילדתו הי'
בנישוף כמבואר בפייט של פורים. וע"כ שפיר אמר יוסף
הלא ידעתם כי יש לכם לדעת כי ע"כ אני עושה עגלה
זו עליכם כי נחש ינחשים אשר כמוני דהייטו המן שהוא
נעשה המלך כמוני ישבם נחשים הרבה איך ח"ו לאבד ולע
ישראל ע"כ ליכך גדול כי להתים כמו ולהעמיד גואל
מרדכי וע"כ גרמז ג"כ בתיבת גגי"ע גואל "בנימין" "יהודה
"המלך" כמ"ל כאן ונאחר:

וזו כונת העדרם הכ"ל בנימין גרם לשבעים לקרוע
כי עיקר הי' מחמת חטא שאול שהחי' את אגג
ע"כ הטעם יוסף בדי להוליא הדבר כפיעל שלא יהרוג
דוד לשמעני בן גרא והיכן גרמו לו קריעה בשושן הבירה
כ"ל הגם שע"י זקנו בת המן לעולם מ"מ מה שבאו מעשה המן
לתבר הי' בשביל חטא מה שבאו מעשה דמרדכי הי' נקי מזה כי אחשורוש
הרשע דהייטו אחשו שהן מרדכי הי' נקי מזה כי אחשורוש
לוה עליהם שלא יבוא לשעורתו אחשורוש כמבואר כל זה
במדרש יע"ש. וא"כ היפלא ברמז לו הריעה בשושן
הבירה דהיינו עגל שושן והוא הי' נקי מחטא זה הכ"ל
כאן מאוד:

ועוד כראה דהייטו חמשה לבושים של מרדכי הי' כנגד
חמשה תיקונים שעשה בישראל לבוש מלכות
תכלת הי' נגד חיבה ע"ז. מה שהשתחוו לבלם כדברי הגמרא
ומרדכי החזיקם בתשובה על זה. ואמרו רז"ל המגדה
בע"ז בכופר בכל התורה כולה וע"כ בשתיקן להשיב
החטא שלא בלבוש מלכות מפני שהחזיר המלוכה להש"ת מה
שבפרו בו ישראל וזו תכלת. כי אמרו חז"ל תכלת דומה
לים וכו' ורקיע דומה לכסא כבוד וזו עצירה היא תכלית
כל התורה כולה כי כופר בכולה וע"כ הי' לבוש תכלת.
וכן חור כנגד מה שבאו מעצותיו של אחשורוש והייטו מה
שאכלו ושתו שם והמלכו ומשקה בכסף לפה ומעשה הילך
לפקדים הקולים חבולים יד שיגלו לחין וע"כ כנגד זה הי'
לבוש חור כי ע"י התענית פלנו הזקנות זו וכמ"ש לעיל
וכן עטרת זהב גדולה כנגד מה שהביא את ישראל לידי
קבלת תורה מרלונו העוב. ויתר תורה וכתב שם עיב
עולה על בלן וזהב רומז על התורה כדכתיב ומצבלות זהב
לבושם וכן דרשו בעדרם והב החרן ההוא עוב לין תורה
כתורת אי' יע"ש. וכן תבריך בגן הוא מה שגדל עליהם
הערוה להוליא בשים בכריות וכמ"ש לעיל. ושמון זו המילה
יע"ש. ומסתמא המזירו בשותיהן ודרשו רז"ל בבגדו בה
כיון שפירש מליתו עליו שוב אין רשאי לבגוד בה וע"כ
זה היא תבריך בין שהוא ומרה בגד של לבעות שכוך
בה והיא רומז לאשה והכוונה בתבריך בגן כמ"ש כי מרדכי
הצדיק הסתדל ש"חזרו בשותיהן וכתוב ומשב יחידים
ביתה כי מי שבפרדת מבעלה היא יחידי' ופשטן נקרא בד
מפני שמוכן זרע אינו לומה רק בד אחת אבל מרדכי הי'
מרלה אים לאשתו שידורו ביחד ע"כ לזו הכוונה רומז
תבריך בגן ר"ל אותם שהי' יחידים כמו בד של פשתן
הדביק אותם מרדכי הצדיק זה לזו ונעשה שלום ביניהם
כ"ל בכין. ולבוש מרגמן הי' כנגד מה שגרשו בשים
בכריות שהבא על בת אל בכר קטלין פוגעין בו ומחמת כי
הוא חטא עלים ואמרו בעדרם שע"כ נתבשה מזבח העולה
בנגד של אבנמן מפני שאורב את ישראל מן החטא שמזבח
מכפר כמו כן מרדכי כופר עליהם כמו מזבח ובתיב בעלאכי
בקות את מזבח ד' דמעה ודרשו רז"ל כנגד הבשים ישראלים
שגרשו אותם ובאו לפני המזבח ובכו יע"ש. וע"כ מרדכי
שתקן כל זה זכה לבוש של מרגמן בכ"ל ודוק:

וכן אמרו בעדרם יבקיע שהמן מכר ח"ע למרדכי במחמת
מחמת חסרון לחם וכתב המן למרדכי שעל עצירה
על שם זהב והיא היתה קשורה על ידכו של מרדכי יע"ש.
ויש להבין מה טעם יש בו בזה: וכראה דהן הדברים
שכתבתי כי יעקב אבינו ע"ה לוטש על ידכו והייטו שלא
הי' יכול הש"ע לחטוא בו בשום דבר רק ביד וכמבואר
בזוהר הקדוש בדברי הא' שבא בפ' ומספרים יע"ש וע"כ יש
כח להש"ע להחטיא את האדם בזנות יותר מכל עבירות
כי אין אפטרופוס לערות והמן בא מכח של עשו בידוע.
וב"כ רלה מרדכי הצדיק לעשות תיקון בזה. שלא יבא קנאה
את המן לבגד וכתב לו שטר מבורה על ידכו של מרדכי
להודות בהמחזיר לו מה שבזז מעני ידכו של יעקב וע"כ הי'
יכולת ביד מרדכי לעשות תיקון קלת לגרויות כ"ל כאן ונאחר:

ועי"כ מעשה זאת זכה מרדכי לחמשה דברים ונעשה לעולם
אחשורוש. גדול ליהודים. רלו לרוב אחיו. הוקן
טוב לעמו ודורש שלום לכל זרעו. ומה שאחרו רז"ל
שפרשו ממנו סנהדרין. אפשר הכוונה בזה דודאי הי'
הוא מופלא שבסנהדרין והוא הי' לעולם מלבד לזכות ואולי
הי' קודם כל"ב כוך פ"ל דמכות אלו. הייטו בסנהדרין
בסנהדרין

בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם שהי' שואל לעדים אם ראו כמכחול בשפופרת וסנהדרין הי' קובריס כדברי התוספות אף אתה מרבה שופכי דמים יע"ש וזו דברי הפסוק ראוי לדוד אחיו אבל לא לסנהדרין ומזה הטעם פירשו מתנו משום דהוא לעולם הי' דורש טוב לעמו אולי במקום שייף נקב הוי וע"כ פירשו ממנו · ודוגר שלום לכל זרעו הייתי מה שעשה שלום בין איש לאשתו וכמ"ש לעיל והי' הוא הגורם להיות אחדות בין אשה ובעלה ומכח זה פרו ורבו וזו דבר שלום ומכח זה נעשה לכל זרעו שכל זרע ישראל

מיוחס אליו כי על ידו פרו ורבו כנ"ל נכון :

וזה ג"כ הפירוש של הפייט שושנת יעקב לתלה ושמחה

בראותם יחד הכלת מרדכי הייתי כי מתחילה הי' השושנה בין הקוצים שפגמו בברית שנשאו נשים נכריות והוא בא מכח שכפנס ירד יעקב ע"י הס"מ כדברי הקבלה · אבל עכשיו הוליד השושנה זו מבין הקוצים והחזירם לנשותיהן וזו שושנת יעקב דהייתי ירד יעקב שכפנס לתלה בשביל שילחה מבין הקוצים וע"כ שמח בשמחה של מעלה וכמ"ש השירי בלא אשה שרוי בלא שמחה · והייתי מצי בראותם יחד תכלת מרדכי הייתי לבוש תכלת שמרמז לכבוד מלכות שמים ולקבל עול מלכותו עליהם וע"כ הי' כל ישראל בתענוגה אחת כמו בשעת מתן תורה דכתיב ויחן שם ישראל נגד ההר · אף כאן בראותם יחד שהיא בתענוגה אחת ע"כ תכלת מרדכי שקבלו עול מלכות שמים מאהבה ורצון עוד כי תכלת דומה לכסא כבוד · תשועתם היית לכלם הייתי כי התשועה הנעשה לישראל אז בימי המן מכח זה באו לידי קבלת התורה מאהבה ורצון ולא"כ התשועה לעולמי עולמים הן בעוה"ז והן בעולם הבא

כנ"ל נכון : *

ויאמר נערי המלך משרתיו יבקשו למלך נערות בתולות

עובות מראה · אמרו רז"ל כל נערות שעשה בדעת

זה דוד ע"ה דכתיב יבקשו למלך נערה בתולה ובסיל יפרוש לומר זה לחשורוש דכתיב נערות בתולות מי שהי' לו בתולה הי' מעמר מיני' יע"ש · וראה דהכוונה דלחשורוש יקשה למה הי' מקתירין הבתולות הלא אם לא תהי' מלכה למלך עכ"פ תהי' פילגש · וזו ג"כ בגוד גדול ע"כ ראה דהמשרתים בחנו בדבריהם לומר מחמת שראו הרינת ושתי והייתי מעשה שהי' את מלכים בתו של בלטסר ע"כ מילאם לבוא ולעשות לוי המלך כמנהגו בגמ' ובמדרש וגם האלשיך הקדוש כתב כך יע"ש · ע"כ כשזכר את ושתי ואת אשר בגזר עלי' בפרעות מחמת שהיתה מחשבת ח"ע לגדולה את מלכים אז אמרו נערי המלך בדרך עלה עובה יבקשו למלך נערות בתולות עובות מראה כי אין אשה אלא ליופי תהי' מי שתהי' אם תהי' יפת תואר ומראה ראוי' היא למלך · וע"כ כל מי שהיתי' ממשפחה חשובה הגם שהיתי' יפיפי' היתה מעומדת ממנו כי הי' נאצי' לחרפה ולקלון שתהא בתו בתשקל אחת עם בת עכו' ומשפחה בזוי' · וע"כ שפיר אמרו כשיל יפרוש אולם אמר בהדיא שעיקר כוונתו רק ליופי אבל דוד המלך כתיב בי' יבקשו למלך נערה בתולה רק אחת ומשמע מי שהיא ממשפחה חשובה וראוי למלך דוד ע"כ כל איש חשוב הביא לו בתו ע"כ עליו כאמר ערום יעשה בדעת · אבל קוותה נערי אחשורוש הי' שדוקא עוד יותר אם תהי' משפל המדרגה כדי שלא תתגאה נגד אחשורוש

לעבור על דבריו ;

ועי"כ מראה לפע"ד שגם התיקון זה לבלי לבוא אל

המלך בלי קריאה נתקן אז גם כן כנגד המלכה

כמו שנראה מדברי אחשורוש כל זה הי' רק תקנה לשעתו מחמת שראו איך ושתי החליפה פניה מבלי לעשות דברי המלך ע"כ כדי שיבוא מורא ומלכות אפילו על המלכה הי' דת זה שמי שיבוא בלא קריאה אחת דתו להמית אפילו

המלכה ע"כ מתורץ ג"כ לפי מה שמבואר במדרש דהמן נתן עצה להמית את ושתי בכדי שישא אחשורוש בתו של המן ונמה לא עשה כך אבל לפ"ז אתה שפיר שמי שהי' ידוע לאחשורוש שהיא מעשתה חשובה לא רצה

לישא פן תמרוד בו ג"כ כמו ושתי :

וזר נראה לפע"ד הכוונה במה שאמרו תמלוך תחת

ושתי וכן בבי אסתר כתיב וימליכה תחת ושתי · הכוונה בזה שאחשורוש הי' ירא לבעבו הגם שהמלכה תהי' ממדרגה פחותה שמא ברבות הימים תשכח את הכל ומדרגתה הקודמת ותבעט כנד המלך ע"כ אמרו המשרתים שבשעה שימליכה כריך להודיע לה שבכל עת ורגע אל יזוז מעיניה דבר זה כי היא מולכת תחת ושתי ר"ל ושתי נהרגה מחמת שמרדה במלך ע"כ בכל רגע תלייר לעלמה המעשה של ושתי כאלו עומדת לפניה ורואה איך נהרגה וזהו ג"כ וימליכה תחת ושתי שאל יזוז מעשה ושתי

מעיניה כנ"ל נכון מאוד :

אמרו במגילה כיון שהגיעה אסתר לבית הלבוש

נסתלקה ממנה שכינה אמרה אלי אלי למה

עזבתני אלי בים ואלי בשיני למה עזבתני · וקראה דהכוונה בזה דהכה אמרו רז"ל מפני מה נתחייבו כלי' מפני שהשתחוו לצלם ומשיק דהם לא עשו אלא לפנים ואמרו במדרש דבר של ים עצון על ישראל ואמר מה כשתבו ישראל ממצרים הלכו עובדי ע"ז והלכו עובדי ע"ז והביא הקב"ה כלום עבדו אלא מתוך שיעבוד וכו' ומתוך אונס שמא אתה דן שונג כמזיד ואונס כרצון והכה ההשתחוואה לצלם בימי נבוכדנצר הי' באונס וכן בימי המן הי' אנוסים :

ע"כ זו דברי אסתר כיון שהגיעה לבית הלבוש נסתלקה

ממנה שכינה והיתה סבורה אסתר שודאי עצמה

דמילתא מפני שישראל השתחוו לצלם ע"כ הי' זאת למזכרת עון וע"כ נסתלקה השכינה כי אינם ראוים לעשות להם נס מחמת חטא זה ע"כ אמרה שפיר אלי אלי בים ר"ל הלא בים הש"ית נוטה היה מלין יוסר עצור ישראל דבר אונס פעמים ראוים להם נס, לקרוע הים עצורם ואין לזה הלא אלי בשיני שהיית כועסת הר בגיות ואי"כ יש לנו על הכל עצבת אונס וע"כ מאחר שחזרו בתשובה זה ג' ימים ראוים לנס הגם דעבאחר בגמרא דשבת · דעל ע"ז קבלו בימי יהושע בלון מ"מ הייתי שלא לעבוד ע"ז בלון אבל היכי דאלכו לעבוד שחייבו א"ע למסור נפשם ע"ז הוא כלומר מבכל נפשך אפילו הוא טוטל את נפשך זאת לא קבלו גם בימי יהושע ע"כ שפיר אמרה אסתר אלי אלי

למה עזבתני :

עוד נראה כעין דרך זה דהכה אמרו רז"ל ועבר בים

לרה שה' פסל מיכה עובר עמהם וגם אמרו דבשעת

מתן תורה כשאמרו נעשה ונשמע הרהרו לעשות העגל שנאמר ויפתחו בפיהם ובלשונם יכזבו לו וכמ"ש · והכה כאן הגם שעבדו ע"ז בימי המן מ"מ לגם בל עמם כדכתיב כי לא עיה מלבו וזו שלמדה אסתר זכות על ישראל אלי בים שעבר פסל מיכה ואעפ"כ עשית להם נס קריעת ים סוף ואלי בשיני שבשעת קבלת התורה הרהרו העגל ואפילו הכי עשית להם ניסים בכל עת ורגע א"כ

למה עזבתני עתה כנ"ל נכון מאוד :

ובדרך זה אמרתי לפרש דברי הגמ' בתענית ע"פ המשנה

לרה בהתכנס מי שכתוב בי' כונס כמר מי היס

יעשה במשנה לי לרה והייתי שקאי על מנשה שהעמיד

לגלם בהיכל וע"ז אמר הנביא קלר המלך מהשתרע וזאת

גרמה חרבן בי"ה וע"כ אמר התנא דשם רבש"ע למה נשתנו

הדורות לדקדק עם דור אחד בכיכול יותר מדור אחר

משנה לרה אלקי יעשי לך המשנה של גלם מנשה הכניס לרה

ובגזור על חרבן בי"ה ואחר שאתה רחמת על ישראל

בהתכנס כונס כמר מי היס על שקרעת היס לישראל

הגם

הגם שעבר עסק מיכה עמהם ולא יעשו לך עתה לרם להחריב בשביל עון זה הבית ונקדש ובאמת נמשכתי ד' לדקו כי על דור שילאו נמלריס בכ"ל נכון :

אז קרוב לדרך זה דהנה אמרו רז"ל במדרש רבה פ' בשלח ויסב עשה את ישראל שהי' רולים ישראל לחזור למלריס ואמרו כולם שילאנו ה' אלא להרלות לנו כיסים ונקרוע לנו הים ונעתה מאחר שכבשו כל אלה מחזור למלריס אמר להם מתייבים אתם לפרוע תחילה הסע"ח שיש עליכם שאמר הקב"ה בהוליאך את העם ממלריס תעבדון את אלקים על ההר הזה יע"ש . וכבר כתבתי לעיל שפירוש כהנו משעודתו הייטו שלא יגאלו ממכח זה עשה אחשורוש סעודה . ע"כ זו דברי שלא אמתר אם כשתלקה הסבינה ממני ועשוה מעט שלא רלו ישראל בגאולה הלא אני עתה בים שאחר כל הניסים רלו לחזור למלריס ואעפ"כ הנהגת עמהם במדת החסד שפס זה רומז עלי' שבאמר הסד אל כל היום וכיון כן תרחם עליהו ולי עשוה שעבדו ע"ז בימי המן . אלי בשיני שעשו הענל מיד לאחר קבלת התורה ואעפ"כ נחלת להם ככ"ל פשוט :

ואפשר לפרש בדרך זה דברי המדרש שבחתם לעיל שאמר אליהו אם בעיר אחשורוש תפילתיהו כשמעת . ולא בדם אחשורוש עם דהוא הוא הייטו שאליהו ידע בעיר שעבדו ע"ז רק זאת לא ידע אם עבדו על לד קבלת אלקי אז רק לפנים כי"ש בגמ' . והנה בשנהד' ס"ל ע"ב סוכר רבא דעובד מירחא פעור הגם דלדין לכתחילה יהרג ואל יעבור . מ"מ אם לא עשה כך אינו מחויב מיתה . והנה עובד ע"ז חייב סקילה דכל מקום שלא דמיו בו דמיהם בם ועי"ז זו דברי אליהו אם בעיר אחשורוש ר"ל שלא נחתם גז"ד רק בשביל שהשתחו בחומר שלהם לע"ז ולא תפלתיהו כשמעת . אבל אם בדם אחשורוש הייטו שעבדו ע"ז בלב. ונפש דע"ז כאמר בתורה דמיהם בם שחייבים מיתה ב"ד חיו . ע"ז לא מהני תשובה ותפלה רק מיתה ויסורין כמבואר בגמ' ב"ד חזקי כפרה שהי' ר"י דורש בסוף יומא ע"ש . ע"כ הי' עליהם מה שהי' עד אשר הזמנו מה"ש ככ"ל נכון מאוד :

אמרו חז"ל מגילה (יב:) ע"פ בוס השביעי כעוב לב המלך ביין . אמרו עד השתא לא עב לבו באמרלא אמר רבא בוס השביעי שבת הי' . והקשו המפר' דעדיין קשיית הגמ' לא כתרלה אמרו עד השתא . וכרחה דהכוונה בזה ע"ד שדרשו במדרש כל מקום שבא' מלך אחש במגילה ישאנר קודם וחזר . אי"כ לפ"ז י"ל דהמקשן הבין דבמלך אחשורוש הכתוב מדבר ע"כ מקשה שפיר אמרו עד השתא לא עב לבי' בחמרא . וע"ז מתרץ לו דבוס שבת הי' דיש בו זכות התורה דכ"ע מודים דבשבת נתנה תורה כמבואר בגמ' שבת . ואי"כ הכי אמר קרא בשבת שאז טוב לב מלכו של עולם בתורה שנמשלה ליין שנתנה בו . ע"כ אמר המלך הזה למהומן המלך המומנה על מהומה כמבואר במד"ר יע"ש כי בהריגת ושתי הלא ישראל כי אז נכנסה אחתר למלכותה ע"כ גברו אז רחמי המים לבטל שמחתם שתלמה יעבות כלל ישראל ונכח זה :

אז י"ל קרוב לזה כי ישראל חטאו בזה שנכנסו לסעודת אחשורוש ועולה בזכרוני שבתב הערות דבש דלר"י בנסן בברא העולם התחילה סעודת אחשורוש בשנת שלש למלכו מנסן . ואי"כ כלו ק"פ יום ג' תשרי אי אשבינו חודש אחר חודש מלא ואח"כ עשה אחשורוש שבעה ימים להעבר המלאים בשושן כמלא בוס השביעי הי' יום כפורים יום מחילת עון . ואמרו רז"ל בשבועות שעלו

על יום מכפר אחיו בלא תשובה . וע"כ זו כוונת חז"ל בוס השביעי שבת הי' הייטו שבת שתון ע"כ גברו אז רחמי המים שתה' ושתי כדונה להריגה כדי שתלמח יעבות לבמים וזה שדרשו במד"ר הקרוב אליו כרשנא שתר . דאמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה כלום הקריבו לפניך פרים בני שנה ע"ש . והייטו עשה דיום הכפורים הוא יום שמקריבין בו הרבה קרבנות ואז הי' הבה"מ חרב . ע"כ נמנו זכות על ישראל בבדי לברבב שיתחתם ושתחרב ושתי ותבטל אתר מלכותה ויולמח מזה בכן ב"ה ויקריבו ישראל קרבנות במובדם ביום הזה ככ"ל נכון מאד :

במד"ר כשנוה עלו ושתי שתחוה לצבו עריומה הקשה המדרש תלבש בגדי מלכות ותבנס . אמר ר"ש לפי שלין הדיוט לובש בגדי מלכות והיא תמוה . ובבר כתב בזה יער ד יע"ש . ולפע"ד נראה עפ"י מ"ש המלבי"ם הקדוש ע"פ להביא את ושתי המלכה הייטו שהיא מלך עליה אינה כלום רק המלוכה באה לה מלידו וע"כ היא מוכרחת לקיים פקודתו ע"ש אבל ושתי אמרה שאם את מלכים ע"כ אמר הפקיק ותמלן המלכה ושתי לומר מלך שהמלוכה מלידה וקדמות מצית אבינה אינה מחויבת לקיים דבריו . וע"כ אמרו שפיר לנה לא אמר אחשורוש שתבנס בגדי מלכות ותבנס . ואמר ר"ה שפיר ע"ז לפי שאין הדיוט לובש בגדי מלכות ר"ל שאחשורוש רלה והחזיק לשיעתו שהיא מלה מלוך אינה כלום ואינה ראוי' לגדולה הגם שהיא בת מלכים . ע"כ לא רלה להגיד שתבנס בבגדי מלכות . שאז תתגאה ביותר ותאמר שהמלוכה מלידה ולא תקיים דבריו והוא רלה שתדע שבלבדו אינה חשובה ומלידה הוא כבת הדיוט :

אז אפשר לפרש שזה הי' מרלון הפי"ת שנאר עלי' מיתה שתחל מהרבת ביום ה' זה וכבר כתוב אין שלטון ביום המות* וע"כ כתוב רק ויקרבו ימי דוד למות ולא המלך דוד קלרות של עשה כבנו ביום המיתה ע"כ אמרו אין הדיוט לובש בגדי מלכות אחר שהי' יום המיתה שלה מן השמים . ע"ב הי' כדונה כהדיוטה כי אין שלטון ביום המות :

אמרו במדרש מגילה אתם אמרתם יתומים הייטו ואין אב כי אין לה אב ואם . ונראה דהכוונה בזה שאמר שמואל לאגג כאשר שכלה מכשים חרבך כן תשכל מנשים אמך . והייטו כי אגג הי' מעבה כפי ישראל והיה הורג את בעליהן כפרש"י יע"ש . והנה שאול חמל על אגג ולא הרגו ולא נתבטל ברשעתו של אגג עד שהי' הורג בעליהן של כני ישראל ומבא לילה אחת שהי' אחר אולר המן הרשע במגילת במדרש והנה אחר בלא נתקן חטא שאול זקנה בידוע ע"כ שילם לה יתברך מידה כנגד מידה שאול לא הבטיח על זה לחרוג את אגג שהיהה אמנות ויתומים ע"כ ע"י יתומה זו שבאה מבא שאול תתקן את חטאו שיה' המן כחרג ע"י שבא מלגג שהיהה יתומים וזו דברי המדרש . אחר אמרתם יתומים הייטו ואין אב הייטו שהגויים הרגו אביהם במלחמה ולכשאו אמנהיהן אמנות עבוות כי מת במלחמה אחתו אשורה לבשבא . וזו אמותיהו כאמנות ולא אמנות ממש כי הי' אסורין להבשא לאיש בפרש"י על פסוק ואחה אחי בכם והרגתי אחכם בחרב והי' נשיכם ובניכם יתומים יע"ש וזו בעון מעשה אגג שחטל שאול בו ע"כ הגואל שאני מעמיד במדי כתוב בה כי אין לה אב ואם כדי לתקן חטאו של שאול בזה ונקמה על אחו"ה שהרגו יתומים בישראל בכ"ל כנון . ובשלם הקום לבריה . בגזרת אבשיל ריש .

במד"ר זה הדבר אשר צוה ה' קח כך פר בן בקר ושני אילים וגו' ה"ד גדולים מעשה ה' וכו' פעמים קורחו פר ופעמים קורחו פרה ה"ד גדולים מעשה ה' דרושים לכל חפציהם וכו' והיא תמוה וקרחה כפע"ד כי פר רומז על הדין כי פ"ר דינים כמבואר בכתבי האר"ל והנה פרה הנס שיש בה אותיות פר מ"ע ה"א שבסוף התיבה ומתיק הדין שבה כמו נער כערה המרמז על ש"ך דינים רק בבערה יש המתקה בהא בבסוף התיבה ע"כ לוה הש"ת ליתן מים חיים אל כלי כרמז על החסדים שנקרא מי חסד וה"א של פרה מרמז על המעשה חסדים כידוע וע"כ פרה בחה נכפר על עון העגל מצד מידת החסד אבל אהרן נלמוד להביא פר כי בגלוה בו מידת הדין שמתו בו ביום כדב ואביהו וכן רומז לו בשני האלים שעשו בניו יתרו ושניים ישאלו כמבואר במדרש שם בהדיא יש ב לזו כוונת המדרש כאן פעמים קורחו פר ופעמים קורחו פרה מ"ל הלא שניהם עשו פעולה אחת לכפר על עון העגל מ"מ נשתנה שאהרן הקריב פר לכפרה וישראל פרה הדומה מכפרת עליהם והענין לזה גדולים מעשה ה' בהכוונה עמוקה בזה דרושים לכל חפציהם הייט שבדרש הכל לחצן התעולה שנעשה כי גבי אהרן הנס שהי' כפרה מ"מ נעשה בו דין שמתו ב' בניו ע"כ הפר לרמז על הדין כמ"ש אבל לישראל הי' לכפרה שכל חסד ע כ הי' פרה בהמתקת מעשה חסדים והורקת מי' חסדים כמ"ש ובדור כמבין :

פרשת כי תשא

מדרש רבה בפ' כי תשא עת להשלך אבנים · ויחר אף משה וישלך מידיו הלוחות · עת כנים אבנים · פשל כך · ומשם הבשיר משה אמר הקב"ה דין שיעול אותו פסולת משה וכו' יב"ש משה שבשק בשלמות יוקף יהא עכי אתן לו הפסולת שיבשיר יע"ש ונראה דאמרו רז"ל שמשה שבר הלוחות כדי שיבי' ישראל כידוכין בפטו' ולא כאשת איש רק לפ"ז קשה למה הניח הלוחות למטה עד שראה את העגל ומתולות אז שיבר אותם ומה נקח אותם כלל ע"כ נראה שבירת הלוחות הי' כדי לעורר לבבות בני ישראל לתשובה כאמר ראו מה שגרמתם במעשיכם :

ודנה באמת לא הי' צריך לשבירת הלוחות כלל כי משה אמר כי יתנה התורה והרי הוא קיים אותה ולא שייך כלל שיהי' כידון בפטו' דהרי תרולו של משה הי' שבאמת המה עדיין בפטו' רק עשה שבירת הלוחות כדי לשבר לבם בקרבם שיתחרטו מעשיהם · והנה לכאורה קשה איך אפשר לומר שהתור' יתנה לו הלא כתיב אשר הולאתיך מארץ מצרים מבית עבדים ומשה לא עבד כי כל שבנו לוי לא הי' בשיעבוד רק אפשר לומר שכתיב גבי משה וירא בסבלותם שליבר בסבלות ישראל ע"ש במדרש ע"כ הי' חשוב לפני הש"ת כאלו משה עלמו הי' בשיעבוד ושייך שפיר אשר הולאתיך מא"מ :

ודנה אמרו רז"ל שבית מצרים הי' שכר שיעבוד א"כ מאיכא משה שלא הי' בכלל שיעבוד אין מגיע לו מן הדין שכר שיעבוד אבל לפי מה שלמד זכות על ישראל שהתורה לא יתנה רק לו לבדו מאיכא מוכרחים לומר שגם הוא הי' בשיעבוד בשביל הלבר שהי' לו עבור ישראל כמ"ש ע"כ אמא שפיר דברי המדרש זמן הי' לשבור הלוחות ר"ל שלא חקשה לך למה לא שבר הלוחות מיד כשאמר לו הש"ת לך רד זה אינו כי זמן הי' דוקא בשבור אז ולא מקודם כי באמת לא הי' לורך לשבירת הלוחות כלל כי למשה לבדו יתנה התורה והוא לא עשה העגל רק עשה זאת כדי לעורר הלבבות לתשובה כמ"ש רק א"כ לפ"ז כ"ל מ"ש בתורה אשר הולאתיך מא"מ קא בל משה ומוכרחים אנו לומר שהבטר שלא משה עבר ישראל נחשב לפני יתברך כשיעבוד וא"כ כביכול הש"ת עדיין ב"ש שהבטיח ואח"כ יבאו ברכוש גדול ע"כ אמר המדרש עת כנים אבנים שכאמר פשל לך הפסולת שלך אמר הקב"ה דין הוא שיעול אותו פסולת משה שיעשיר כי הוא לא נעל עדיין שכר שיעבוד ודבר זה מולד מחדש מחמת עשית העגל כמ"ש ציין במדרש ותבין היטב :

ועפ"ז יובן עוד מדרש קהלת גם במדבר אל תקבל מלך זה משה שנאמר ויהי בישורון מלך בהתר מעשכבד אל תקבל עשיר · זה משה שנעשה עשיר מפסולת של לוחות יב"ש · והוא תמוה מהיכי תיתי ח"ו לקבל את משה שהולרך קהלת להזהיר עליו · ונראה כי אמרו רז"ל כי ע"י שבירת הלוחות גברה שבחה בעולם ורבתה המתקת בישראל רק הי' מוכרח לשבור כדי שיהי' ישראל כידוכין בפטו' רק זה הוא דוקא אם התורה יתנה לישראל אבל אם לא יתנה רק למשה לא הי' לורך לשבור הנה לכאורה יפלא איך יותן התורה לאיש אחד פרטי רק באמת ששקול משה ככנד כל ישראל · והנה המלך בעם כמו לב בגוף שמונו תולאות חיים ומ"כ לפ"ז י"ל שלו לבדו יתנה התורה וזר גם במדבר ר"ל בשביל מדבר שאיך לך מדע זכרון ושכל בתורה ע"כ ח"ו תקבל מלך משה רבינו באמר שהוא גרם זאת בשבירת הלוחות וכי תימא הרי הי' מוכרח כדי לתקן דין מישראל שילוטו כפטו' זה אינו שהרי למשה לבדו יתנה התורה וכי תימא איך שייך ליתן התורה ע"כ אל תקבל נחמת שמשה היה מלך הי' ראוי ליתן לו התורה לבדו כי הוא נחשב כמו לב בכלל ישראל לענ"ד ח ו שתקבל הוהו כי ודאי משה הי' מלין מוד על ישראל זאת לפני הש"ת כי לו לבדו יתן ומה שבר הלוחות הוא כדי לעורר לבות בני ישראל בתשובה כי באמת אין זאת תירן גמור וכן מבואר במדרש שב"י עשה זה עשה הש"י כביכול פתח חרטה להתיר נדרו יע"ש היעב ותדע לך שמשה עצמו עשה זו לפני הש"ת דהרי משה העשיר מפסולת של לוחות והייני כדי לעוול שכר שיעבוד וקשה למה לא נתן הש"ת מיד אלא ודאי קודם בשיבת עגל לא הי' מגיע כלל כי לא הי' בכלל שיעבוד כמ"ש אבל מאחר שנמד משה זכות שלו יתנה התורה ול"ל דאשר הולאתיך קאי על משה מחמת שהי' משתתף בלעבון של ישראל א"כ מגיע לו לפ"ז ג"כ שכר שיעבוד ע"כ נתן לו הש"ת פסולת של לוחות ע"כ בתרי מעשכבד אל תקבל עשיר זה משה כי מה שהעשיר מפסולת של לוחות מוכח שעשה זו ואעפ"כ שיבר רק לעורר לתשובה כי כל העשות אינו מספיקין רק להקל הדין שלא יהי' עונש חמור כ"כ :

במדרש פשל לך כתיב ואלה והנה חטאתם לה' ראה שאין לישראל מעידה מיבר כשאו עמהם ושבר הלוחות ואמר הקב"ה הם חטאו ואני העלתי שבבתי הלוחות אם מוחל אתה להם אף לי מחול ואם אין אתה מוחל להם אף לי לא תמחול וכו' יע"ש אמר ר' אחא לא זז משם עד שבנה חניי' שלהם שנאמר וירד משה כיון שבנה חניי' שלהם אמר משה הרי הי' לישראל

לישראל מי שיבקש עליהם אלי מי יבקש עליו אתמיל
להלעגר על שברית הלוחות אומר לו הקב״ה אל תלעגר
בלוחות הראשונות לא היו רק יו״ד הדברות לבד בלוחות
השניים אלו נותן לך שיהא בהם הכבות מדרש ואגדות
ה״ד ויגד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה ולא
עוד אלא שאתה מבושר שמחלתי לך על חטאיי שלך
שנאמר ודע כי ישה לך אלקי מעבוך ע״כ המדרש והוא
תמוה מאוד כמבואר לכל מבין. וראה לפרש ע״פ
מ״ש כבר שאמרו רז״ל שמשה למד ק״ו בשברית הלוחות
מקרבן פסח דכתיב בן נכר לא יאכל בו וכבר הקשה
החזקוני והובא במהרש״א באגדות דשבת הלא הפסח
שבאמצע לנכרים ולישראלים בשר והלא שבנו לו לא עבדו
העגל וא״ת שמשה לא ידע מזה מ״מ הרי הוא ידע בעצמו
שהוא נקי ומיהור מן החטא א״כ למה שבר הלוחות רק
אמרו חז״ל כמ״ש לעיל דמועד שיהי׳ כידוע׳ כפנוי׳ ולא
כא״א רק בשביל זאת לא הי׳ יכולת בידו לעשות מעצמו
לשבור הלוחות שהמה מעשה אלקים ע״כ כוונת המדרש
מאחר שר״ל משה שאין תקנה לישראל א״ו שיהי׳ כידועים
כאשת איש ע״כ חיבר א״ע עמהן כאומר חיו גם הוא
חטא וא״כ כולם בכלל ויש ק״ו שפיר מפסח ועי״כ שיבר
הלוחות ע״כ אומר להש״ית אם אתה מוחל חטא ישראל
גם לי המגומל. כי קלה מחילה שהוא בשעם אחת אבל
מעתה משה בזה כי גם קודם שירד מן ההר פנה חטאיי
שלהם שנאמר ויפן וירד והייתי מכת התפילה שנאמר
ויחל משה וא״כ לא הי׳ צורך כלל בשברית הלוחות לאחר
ירידתו מן ההר ע״כ אומר משה אל ישראל אני הייתי
מתפלל מי יבקש רחמים עלי כי הלא עשיתי ולא הי׳
צורך כלל בשברית הלוחות ע״כ השיב לו הש״ית שאל
יצטער שודאי הי׳ צורך כי עיד שעשו העגל חזרו
לזהומתן וחזר הילה״ם למקומו ע״כ צריך תבלין יותר לעמוד
כנד הילה״ם ע״כ בלוחות הראשונים לא הי׳ רק יו״ד
דברות היינו התורה עם הדינים שלא הכל נקלרה כי
ביו״ד נכלל התרי״ג מצות ופירושו שלא הי׳ רק פסקי
דינים נקלרה אבל מאחר שחזר הילה״ם למקומו ולריך
ביעות בשר ע״כ בלוחות שניים יהי׳ הלכות ומדרש
ואגדות שנאמר ויגד לך תעלומות חכמה שהייתי רולה
להעלים כי לא הי׳ צורך בו קודם החטא אבל עתה כי
כפלים לתושיה ר״ל כדי להתים כחו שלא אדם להיות בידו
לעמוד כנד הילה״ם ולריך התורה לכפול כדי שילעורך אדם
ליגע כל ימיו בתורה: ולא עוד אלא שאתה מבושר
שמחלתי לך על חטאיי שלך. פרושו שמחלתי לך
ר״ל בשביל מה שמחלתי עונות ישראל הוא על חטאיי
שלך עכת מה שבשרת את הלוחות ואם כלו חיו לא הי׳
תקומה לשונאי ישראל כי הי׳ כידועים כאשת איש
ודע כי ישה לך אלקי ר״ל בשביל הקב״ה מלא לישראל
לומר ביום פקדי פקדתי והייתי כדרך מלא עיד שפירש
מלא מעט מעט כך זה שמור לדורות וכל זה מחמת
עזוך שבשרת הלוחות וזו הי׳ לעזרה ע״כ אחריך אני
לחם ליפרע מדורות הבאים אחריהם מעט מעט כידוע
וכל זה לעזרת ישראל ודיק בכל זה:

ועפ״ז יובן ג״כ מדרש ריש פרשה זו כי תשא את
ראש וכו׳ אומר הקב״ה למשה חייבים לי בני
ישראל אומר להם שיבנו לי ואשבנה להם שנאמר והיי
מספר בני ישראל כחול הים יע״ש. ובפמ״ש לשיל ר״ל כי
ידוע שרק הערב הב עשר העגל רק שקלת מישראל כתשתו
להם והמה כולם מתו בגי דינים שהי׳ להם רק אותם
שחטאו בעתשבת לבד אתן כשתיירו ועל חטא זה בגזר
הגלות כמ״ש חז״ל חומשה בקר תחת השור אלו ה׳ גליות
עבור העגל שעשו שהשיבו שור שבמרכבה כמבואר
במדרש. ולכה הנתשבה הוא בראש בעות והנה חשיבות

בני ישראל הוא שהשיבו בעמוד הקדוש בהר סיני וכנגד
הסגה זו חטאו במחשבה מחומש שהשיבו ב״פ שור במרכבה
ועשו בכבודו עגל כמעט ע״כ אומר הש״ית כי תשא את
ראש בני ישראל ר״ל כי תמנה את בני ישראל להיות
דבר שבמנין אשר עיקר החשיבות הוא מצד הראש שבו
חלוי הסגה כנגד זה הוא ג״פ לפקודיהם ר״ל חסרונם
כי מחמת גודל הסגה חטאו ע״כ וכתבו אים כופר בפשו
שליכין כפרה כתיב החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים
אשר בעיר ודרשו רז״ל על י׳ אבריס שים באדם שבהם
מתנהג הגוף והנה הגוף נקרא עיר קטנה ואמרים בה
מעט אלו האבריס. וראה פרושו דקרא לפי המדרש הנ״ל
כי לריך בלמוד תורה לשמור ולעשות אבל בלאו הכי טוב
לו שלא נברא ע״כ החכמה תעוז לחכם אינה חכמה
מתפת כח ועוז לחכם אם הוא מעשרה שליטים אשר בעיר
היינו עשרה ראשי אבריס שבאדם שהמה כלי מעשה המה
שליטים על הגוף לעשות. עבודת הש״ית עמם
בפיוה שלמדה אותו חכמתו. וע״כ זו טעם לפנ״ד עה
שלוה הש״ית לתת מחלית השקל שהמה עשרה גרה היינו
שפגמו ישראל ע״י הכמתם יתרה שהשיבו בעמוד הר
סיני ע״כ הי׳ להם כפרה עתה אם יעשו הכך עשרה
שליטים בשעבדם לעבודת הש״ית ואמרו חז״ל מה שעשתה
חכמה עשרה גראשה עשתה עוה עקב לקבלה ע״כ לית
הש״ית לעשות מהכך מחלית השקלים אדנים להורות כהן
בלבינו שלריך כל אדם להיות כאשקופה הנדרשת להיות
עניו ושפל וגם להורות שב״י חטא העגל גרם להיות
לנו דים בגלות ע״כ הכפרה של משכן רק המלי כי עדיין
לריך שיעבוד מלכיות לגמור הכפרה ע״כ כתבו מחלית
ועיקר הגלות הוא גלות אדום שהוא כנד כולם ע״כ
אותיות שקל הוא אותיות לקש כי הי׳ עבור זה בית עשו
לקש ע״כ אמרו רז״ל כמין מכבש על אש הראה הקב״ה
למשה מתחת כסא כבודו כי הגלות נקרא אש דכתיב כי
באלו באש ובמים וכתיב מי יגור לנו עם אוקדי עולם
דהיינו העכו״ם וב״ש ישראל נלרפים בבור הברזל של גלות
ומכח זה נוכה להיות בית יעקב לאש וזו מעבב של אש
שהי׳ תחת כסא כבודו והבן כל זאת:

ע״כ לפ״ז יובנו דברי המדרש הנ״ל כי אומר הש״ית
למשה חייבים לי בני ישראל כי לפניו גלוי כל
תעלומות לב מה שאין מכיר שום בריי׳ ע״כ חייבים לי
מה שחטאו בעגל במחשבה ע״כ יתנו מחלית השקל אבל
עדיין לא בגמר הכפרה בזה רק ואשלמה לשם ר״ל תשלום
החטא שהי׳ ע״ז בגלות ויהי׳ דים לעכו״ם וע״ז נאמר
והי׳ זהבך כעפר האדמה כי ע״ש המדרש בפ׳ וילא יע״ש ועי׳
זה יזכו והי׳ ונספר בני ישראל כחול הים לברכה הפשוטה
שיהי׳ כעפר האדמה רק ע״י מה שיהי׳ נלרפים באש של
גלות מכח זה יהי׳ כחול שמלרפים אותו באש ונושין מהם
כלי זכוכית כמבואר כל זה במדרש פ׳ נשא יע״ש כך יהי׳
ישראל רב הבמות ורב החיכות שיהי׳ מלירים ובהירים
ככלי זכוכית על הסגה עלומה שיהי׳ לעתיד כדכתיב
והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וכוכבים לעולם ועד וגם
גלות עשו כתיב קרני׳ די עשר לה ע״כ עשרים גרה השקל
כי כתבו שקל שלש עשרה גרה ביושבן ויו״ד גרה מה שברר
אותנו לגלות אדום די קרני׳ עשר לה ע״כ כתוב כל
קרנות רשעים אגדע היינו עשרה קרנות הנ״ל אז תרוממנה
קרנות לדיק בדכתיב וירם קרן עמיחו כן נזכה במהרה
בימינו אמן כן יהי רלון:

ועפ״ז נבין דברי הפיטן בפ׳ שקלים אור פניך עליו
אדון נשא כי המחלית השקל כעשו ממנו אדנים
ים בזה מעלה וחסרון החסרון שכתיבה למעה ושמחה
לעפר אדון ובשפל הנעפה. ים מעלה אשר כל המשכן
כתבן עליו והש״ית נקרא אדון והייתו כי מעמד עליונים
ותחתונים

זמחתולים וכל הברואים עליו נשענו כל כולם בדלוני
העולם ע״כ קרא לברהם אביהם לשם״ת אדון להורות שכל
הברואים תלוים במאמר פיו. והכה בשביל ישראל נברא
העולם ע״כ כל העולם תלוי בזכותן של ישראל ע״כ לוה
הש״ת לעשות מעקשים אדרים להורות שהעולם כולו
עליהם נשען. שהמשכן ה״ו דוגמתו תלוי על זכות ישראל
אבל בעו״ה לא נתקיים בנו רק הבחינות שמורה אדרים
כי בשפל יצנו על הארץ כן אנחנו שפלים ונבזים בעלות
ע״כ אנחנו מבקשים בתפילתינו אור פניך עלינו אדון
נשא הייטו שדי לנו בזה שעבר עליו הברות עד הנה.
אבל ועתה הופע עליו האורת פנים בזה שעשיתנו
אדרים למשכן ע״כ בביטול כמו שאתה מקרא אדון וכל
הבריאה תלוי בך כך עליו אותו אדרות נשא להראותו
לעולם כי בשביל ישראל נברא העולם והכל תלוי בנו כמו
הבית שנשען על אדרים. ושקל משה בבית נכון ונשא
הייטו כי כתבתי שמחלית השקל מורה על יו״ד אדרים
שהוה יו״ד שלשים אשר העבשה נגמר על ידיהם אבל
באמת עדיין רוב העולם לא עבדו את הש״ת כדבעי רק
יחידי סגולה אבל בשביל שאינו אז יחזור לנו הש״ת
עשר הקרנות שבטל מעמנו כמ״ש במדרש אינה על פסוק
גדע בחרי אף כל קרן ישראל יע״ש. ואז יבטלו עשר
קרנות של עשו דכתיב קרני די עשר לה. א״כ לפ״ז יהי׳
לנו שקל שלש עשרים גרה כי עשרה שלישים שבעיר יהי׳
מוכנים לעבודת הצורא יתברך ע״י שיחזור לנו הש״ת
עשר קרנות כדהישב המדרש קיטו של אברהם ויצחק
קרנו של תורה קרנו של משיח וכו׳ יע״ש. והנה כולם
יסייע לנו לעבוד את הש״ת ע״כ יהי׳ עשרים גרה עשרים
דברים יברכו אותנו לעבודתו ומכח זה נזכה השקל לכפוס
נלחם השביעי אשר ר״ת שקל שבת קודש לה׳ וזו ושקל
נשא דאז יתנו שקל שלש עשרים וזה הבית נכון כנגד
בה״מ של מעה שהוא נכון שלא יחרב לעולם. ונשא כנגד
בה״מ של מעלה שנשא יהי׳ מהשגה כמ״ש הזר״ם על פסוק
גדול יהי׳ כבוד הבית האחרון מן הראשון יע״ש:

וכבר כתבתי בזה כאשר שמענו כן עוד היום נא. ר״ל
הגם שנתארך עליו הגלות מאוד מאוד ולא
כן שיבנו דורות ראשונים אבל אנחנו מלבים ומיחלים
לה״ש כי הכל הוא לטובתינו וכבר הטובה שנקבל יהי׳
אריכות הגלות כלא נחשב כמו אלו הייטו זמן קצר בגלות
וזו כאשר שמענו הטובה הגדולה שמוכנים כל ישראל לקבל
בגילת ועשיה כן עוד היום נא ר״ל גם עתה אם יבוא ועשיה
נאמר כי הם הש״ת למהר לגאלינו בגד הטובה שנקבל
יהי׳ אריכות הגלות בלין אבל״כ בקשתך לגאלינו במהרה
ואם אין בנו מעשי טובים גזכנו בזכות ע״פ מ״ש במדרש
רבה על פסוק ואנכי מגן לך אני מעניד מוגן הרבה
מגיבים יע״ש והייטו כי הבטיח הש״ת לאברהם הי׳ יהי׳
אמרו חז״ל אין דור שאין בו למ״ד צדיקים כאברהם כמכן
יהי׳ וזו גזכנו בזכות אלו צדיקים שהוה לנו לזכות
ע״כ גזכנו אל רם ונשא שיכירו הכל כבוד הרי מלכותך
שאתה רם ונשא כנ״ל נכון לאל״ר:

ועוד יש לפרש דברי הפייטן אור פניך עליני אדון
נשא. נראה ע״פ מ״ש הזר״ה בפ׳ תרומה כי
ש״י עולמות שורשם אחות עצמא דאתא ומתחלקים ר״ז
עולמות נגד הימין דהייטו חסד וק״נ נגד שמאל גבורה
ולעולם השמאל בכלל הימין אבל דור המדבר שעשו העגל
משכו הגבורות של נד שמאל ע״כ עשו העגל בגימטריה
ק״ג וזו הסבה שהולך נגד שמאל מש״י עולמות ע״כ גרמו
לנו כל הגליות ונתנו לע״ג בפי העכו״ם. וע״כ לוה הש״ת
לתן מחלית השקל דהייטו להחזיר מה שקקפו ונעלו מש״י
עולמות נשורשם. ע״כ אמרו רז״ל שהראה לו מעגל של
אש מתחת כסא הכבוד ואמרו כזה יתנו והייטו ר״ל
שהראה הש״ת למשה שורש הבנים שעשו עובדי עגל
שלעולו הגבורות מתחת כסא הכבוד דהייטו עלומות דאתא
שפיא מידם בינה שהוא כסא לאצא שהוא מידת חכמה
וחבון זאת. ונקרא מחלית הייטו שאינו רק שלש מש״
עולמות הייטו שעכ״פ כל העולמות מחלקים לשני חלקים
נגד ימין ונגד שמאל ע״כ חלי ש״י הש״ך לשמאל בזה
פנמו ואצלו ע״כ אמרו רז״ל עתיד הקב״ה להכניל לכל
לדיק ולדיק ש״י עולמות הייטו כי עתה בעו״ה אינם בעלאה
בי פנמו רק עתיד הש״ת להכניל כשיבא משיח והי׳ הכל
מתוקן כנ״ל והבן: וזו שסידר הפייטן ע״ד סוד כי קודם
בילת משיח עדיין הבנים עומד שלא כללו הגבורות בחסדי״
העולם כמנין ר״ז ע״כ אנחנו מבקשים אור פניך הייטו
אותו העולמות שעולה חשבונם כמנין או״ר מחמת שהמה
נד הימין ע״כ המה מתבנים עליונים שהמה בני הרחמים
ע״כ תרחם עליו אדון נשא עליו אלו החסדים ויכללו
הגבורות שהי׳ עד הנה בימין ע״כ אז. ושקל משא בבית
נכון ונישא כי אז יהי׳ שקל שלש כי יהי׳ ש״י עולמות
בילד ויהי׳ נכלל הגבורות בחסדים ע״כ אז בלדק הגה
ערך כי הנשא כי עתה קורין כי תשא את ראש בני ישראל
ואנחנו בתכלית השפלות אבל כשיבא משיח לדקיו בלדק
ובאמת נאמר כי תנשא כי יהי׳ לישראל התנשאות גדול
לזכות כל לדיק לש״י עולמות רק כשם שהש״ת מתן כח
לרשעים לפגול עבשם בהיכם כן לריך הש״ת ליתן כח
לצדיקים לסבול שברם ונחמת גודל אורות שמע ע״כ אמר
פה גונכנו במגן אל רם ונישא שיהי׳ לנו כח לסבול שבר
גדול כזה כנ״ל נכון והבן:

ועיכ אמרה התורה עשרים גרה השקל כי אבא ובינה
מקבלים ש״י עולמות מעידת כתר בסוד קנה
חבמה קנ״ה בינה ומעילא מקבלים אור גדול מתר״ך
כלולי אור שבמידת כת״ר ע״כ אמרה התורה שמכח שיתנו
ישראל מחלית השקל יגמרו לתקן מה שעוותו שר״ז אורות
שבלד ימין לא גברו לבטול ימין דשמאל אבל עתה עשרי״ם
גרה השקל שיגרוס עליה זו לגרור לד השמאל לבטול
בימין ע״כ גרה בגימטריא ר״ח כמו או״ר עם הכולל
ויגרור ג״כ להמשיך השפע מעידת כת״ר העולה עשרי״ם
וזו עשרים גרה השקל שיקח אח כולו לחבר את האחל
להיות אחד הן אורות ימין אשר בו תר״ך עולמות וע״כ
הכולל הן אורות עשרים אשר בגימטריא כתר והבן כנ״ל:

וזו אשר להעמים בבוכת המדרש דלעיל מיבים לי
בני ישראל אומר לשם שישנמו לי הייטו מה שפגמו
שהפרידו השמאל מימין וע״כ אם יתנו אשר עוותו ומילא
יגברו הימין על השמאל ויהי׳ ש״י עולמות באחדות
וימשכו שפע מעידת כת״ר אשר בו תר״ך עולמות וע״כ
סיים המדרש שפיר ואשמה להם שיהי׳ הכל משלם
עמהם ומכח זה יתרבו אורות למעלה ונשמות למעה
ויקויים והי׳ ונספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא
יספר כנ״ל נכון למבין:

ודבר ד׳ אל משה פנים אל פנים וגו׳ ומשרתו יהושע
בן נו״ן נער לא ימוש מתוך האהל. כי ידוע
פני משה כפני חמה ופני יהושע ע כפני הלבנה ומדרגת
הי׳ למעלה מכל הנביאים שהשכינה מדברת מתוך גרונו
ולא הי׳ בעל מן העולם כשאר בני הנביאים וזו כוונתו
ודבר ד׳ אל משה פנים אל פנים ושב אל המחנה ר״ל
לעסקיו ולא הי׳ בעל מן אנשי אבל יהושע לא הי׳
מדרגתו כך אם הי׳ שפע הנבואה עלי׳ נער לא יעיש
מתוך אהל ר״ל לא הי׳ יכול לזה ממקומו ודו״ק:

ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה ובבא משה
לדבר אתו יסיר את המסוה לפע״ד נראה כוונת
המסוה כי התורה מדברת בתחתונים ורומזות בעליונים
לא במו שסודרים המון עם שהוא רק הפשעות סופר
המעשה

המעשה וזו כוונתו ובשבת נעשה נפלאי ד׳ לדבר אחו יפיל את המעשה ר״ל הנגוש הקדושה אבל כשבא לדבר עם ישראל ויהן על פניו מעשה ר״ל נגוש והי׳ בעבור כבודי ר״ל שאם יעבדו בני ישראל על כבודי לעשות עבירות שנורם ח״ו השחתת העולם אז ושמתיך בנקרת הצור ר״ל כביכול לפולן את מידת הדין ולעמק הדינים שלא יבא הבעש כ״כ רק זעיר זעיר שם רק הצדיקים ח״ו יתפסו בצון הדור וזו ושכותי כפי עליך מלשון ומות מלך שבבה הוא הנחת הכעס המרומז בכפי כמ״ש רז״ל במדרש פ׳ תזריע אין כפי אלא יקורין שנאמר כפך ומעלי הרחק יע״ש וזו והסרתי כפי לשכך הכעס הוא והיקורין עליך ח״ו כי הצדיקים יסבלו יקורי הדור וזו עד עברי ונלשון עברה

והיינו כל הזמן הכעס הוא מועט על לדיקי הדור שיסבלו אבל עוד יבא זמן שיעבור הרע מן העולם ולא יה״ר נ״ם בעולם ולא יחטאו בחי עולם כלל אז והסירותי כפי היקורין מן העולם ומי שסבל יקורין בשביל ישראל יזכה לחזות בטעם הי׳ לבוא לידי הסיה גדולה ומעלה עליונה וזו ורחתי את אחורי דהיינו שיעבור הצדיקים כל קשר חליות ומעם כל העולם לחבה עתה זו שרמוז רז״ל שהרחה לו הקב״ה קשר של תפילין אבל פני לא יראו להשיג את ח״ם בעצמותו זו מי אפשר כשוש בבחל לחסיב אותו רק הוא היודע ובידיעת עצמו יודע כל הנברחים בכ״ל כיוכת פסוקי אלו הפי״ת יבפר בעדי כי הרחבת פי לדבר בפלאות ומעי אב״ר :

פ׳ ויקהל

ויקהל עשה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה׳ לעשות אותם ששת ימים תעשה ומלאכה וגו׳ כראה כי כל מלאכות אנו מוזהרים ומלאכה המשכן ואמרו רז״ל אלה בגיטריא ל״ו הדברי״ לרבות עוד שלשה · וכראה לפש״ד טעם כי כל כ״מ מלאכות הנה שרי חול המוזכרים על זה ועי״כ נקראים יומי חול יומי מלאכה רק בכילם ים בהם ביטולים הקדושים ע״כ ומותר קלת מלאכות אבל ים מלאכות אסירים שרובם מהעומאה שקדושה בהם ומעע ואמרו עשר קלות בהקלל אדם ומות יו״ד ונחש יו״ד והאדון תשעה ובכנדם יש ל״ע מלקות גם ל״ע מלאכות והכל הולך למקום אחד ודומע דשיה הלבי הוי עלמה והאלף הבביעי קודם לה׳ וזו בחזכת הבקוק ושמרו בני ישראל את השבת לעשות השבת לדורתם ברית עולם ר״ל שיראו שיתקנו בשבת וזה הבעש״ תיקון הוא ומה התיקון לדורתם ברית עולם דהיינו שיתבקי בתורה שהיא ברית עולם כמ״ש אם לא בריתי יומם ולילה דהיינו התולה דבתיב בה והגית יומם ולילה תיקות שנים ואחרן לא שמתי · ומפרש הכתוב למה אמי ולזה לך לעסוק בתורה בשבת כי תדע ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם ר״ל כי יום השבת אות הוא מה שיה״ דקוף העולם שלא יהי׳ גופים בלא כי בשבת יומים עשה הי׳ שמים ואחרן ר״ל כי הבי״ת עשה את העולם רק על ששת יומים דהיינו ששת אלפי שנים אחר״ה בשבת לא כתב רק ששת נרמז על שית אלפי שנין דהוי עלמא יע״ש אבל ביום השביעי שבת והוא שינון על סוף העולם ויכפש שלא יהי׳ רק כפשו לבד בלא גופים ואמר ויכפש ע״ד שאמרו רז״ל והגיעו יומים אשר אין בהם חפץ אלו יומות המשיח יע״ש והיינו כי יפה שעה אחת בעוה״ז מכל חיי עולם הבא כי שם רק התשלומין ולא המעשה ע״כ אמר ויכפש לומר שיה״ רק כפשות לבד וע״כ לא יהי׳ עולם המעשה לעבוד הפי״ת לקבל שכר רק אז יהי׳ זמן קבלת שכר לבד ע״כ ויכפש :

ועפ״ז יתיאר כי עשה הקהיל את ישראל ואמר להם אלה הדברים דהיינו ל״ע מלאכות של חול אשר צוה ה׳ לעשות אותם שבכל אלו מלאכות יעשו במשכן כדי שיה״ תיהון למלאכות של חול להכנים אותם בקדושה (ונלמין ולא עשה את שמו) שהוא לשון תיקון ומפרש דבריו ששת יומים תעשה ומלאכה היינו בשית אלפי שנין יהי׳ יומי המעשה אבל ביום השביעי דהיינו אלף ז׳ שבת שבתון לה׳ שיהי׳ בשמות בלא גופים ע״כ פל תעושה בו

ומלאכה יומת היינו כל מה שיהי׳ ביומי החול ואלו מסירה אחרא הכל יומת ויתבטל כמ״ש ועי״כ יעשו מלאכה בקדושה כדי להכנים ההפרים של חול אלו העוד שבהם בקדושה בכדי שאותו אלו יהי׳ בשאר וקיים לאלף השביעי כמ״ש בכ״ל הכוונה :

(לי לשמי ויבאו האבנים על הבנים פי׳ רש״י ז״ל עם הבנים וקשה ומפני מה לא אמר עם הבנים וכראה לי לפרש כי ידוע באותו ומעשה לא נתנו הבנים זהב רק האבנים והי׳ ידם עליונה רק עתה בזדרזו האבנים להביא למלאכת המשכן יותר מבנים ע״כ הי׳ ידם עליונה ודוק ועוד נראה לפרש כי בטבע העולם האבנים המה יותר והרבים מבנים כידוע אבל במלאכת המשכן הי׳ לריך להיות שנים גדול שהוא דומה העליונה ע״כ כל אחד ואחד הי׳ מזרז עצמו להביא למלאכת המשכן רק כי הזברים המה זריזים יותר מנקבה ע״כ ויבאו האבנים על הבנים ר״ל כי גם הם זרזו עצמם להורות כי בדבר עלה לריך להיות זרז כמו אברהם אבינו שהי׳ מזרז עצמו שלאמר ויבאם אברהם בבוקר ודוק היטב :

בפסוק מרבים הנם להביא מדי העבודה למלאכה ומפרש רש״י מכדי לורך העבודה ולי נראה לפרש כי ידוע כי המשכן הי׳ מכפר על אותה מעשה והי׳ בעוקם קרבן ובקרבן כתוב אדם כי יקריב מכם קרבן שלריך להקריב את עצמו ע״כ גם במלאכת המשכן הי׳ לריך להיות ג״כ בדרך זה בחרטה גדולה ובתשובה ובצבב רוח כדי שיכפר אבל הם עשו ג׳ פעולות אחד שהי׳ מרבים להביא זהב וכסף וגם עשו תשובה גדולה ע״כ אמר ספיר הכתוב מרבים הנם להביא · מדי העבודה ר״ל כי העבודה בעצמו מסביק כי רחמנא ליבא בעי : עיין את העזים פירוש רש״י ז״ל היא היתה מומנות יתירה שמעל גבי העזים עוזין אותם וקשה ומפני מה הי׳ לריך דוקא לעוזית ומבל גבי העזים ועוד לעוי בעל ח״ם דאוריתא וכראה לי לרמז בזה כי כל מה שאדם עושה לריך להיות בו חיות · ועוד כי לפיר העזים הוא כח של עשו ועד עתה הי׳ הוא בגלי רק עתה מחית שהתבבר למלאכת המשכן והי׳ ליבן לא ונקי ומכל עון המה הת:ברו על הטומאה ע״פ שם עווי מן העזים ע״כ הי׳ לריך להיות דוקא ע״י הבשים כי זה לעומת זה כי גם הם מסיערא זו ע״כ הי׳ יכולים לבקוע ותם הכילולים כי במקום שבצלי תשובה עומדים לדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד הדי״ק ;

יהיאל יואב הקטן)

פ׳ פקודי

במדרש פ׳ פקודי מיס רבינו לא יפלו לכבות את אהבה וגו׳ אם יתן איש כל הון ביתו

ונו׳ אבל בביי עשו לי מקדש של ידיעות עזים ושכנתי בתוכם והוא תעוה למה תפסק המדרש דוקא ידיעות עזים

עזים ונרמה דעכו״ם סוברים הכסף יעבה את הכל לכפר על כל עבירות שהרי ישראל חטאו בעגל והמשכן שעשו שפיזרו עלי׳ הרבה כסף. וזהב הי׳ לכפרה וכן הענן רלה לבעל שקלי ישראל חצב החמת היו כן כי חדש כי יקריב ומכם קרבן שיקריב חדש כפשו לפני הש״ית וגם שיהי׳ שלו ולא מגזל וכל מובת העכו״ם שיש להם גזילה כי ילחק ברך את יעקב בכל הברכות והגם שחמ״כ ברך את עשו הי׳ מלד הכרח כי בכה בומר כפשו ועוד שאמר לו את אחיך תעבוד ועבד מה שקבה ובכים מה שקבה עבד קבה רבו והגם שאמר ופ רקה עולו מעל לוארך מ״מ בשעה שישראל עושין רלוטו של מקום אין להם בטו כלוס והמה לא עשו כך. עד שבשתייר הדור יתוס ובלי מורה דרכי הש״ת וזו הי׳ גורם בחיזקן שילאו ישראל חון לשיעה בעו״ה:

והנה אמרו במדרש איר הפירים על פסוק ודבלו עלי אהבה אריתו דלוגין שדבר יעקב אביו באביו שבאמר ואת עורות גדיי עזים הלבישה על ידיו אמר הקב״ה בהן אני מקדש שבינתו והיינו אפילו שבלאורה קלת מרגה שריחה יעקב באביו ליעוד הברכות מ״מ זה אינו כי הברכות ראוין הי׳ לו מתחילת הבריאה רק שהנחש הקדמוני בגלס ממנו ע״כ יעקב אביו שהי׳ מעין שופרי דא״ה לקח את שלו כמבואר כל זה בזו״ה וזו כוונת המדרש כאן אם יתן אים את כל הון ביתו באהבה שאהב הש״ית לישראל או באהבה אהבת תורה דהיינו באהוב הש״ית את העכו״ם או שיהי׳ התורה שלהם בזו יבוזו לו והטעם כי אין לעכו״ם כלוס כי מה שקבה עבד קבה רבו דהיינו ישראל כי כל הברכות עוה״ז הם שייכים ליעקב שגזל הס״מ מאדם הראשון כמ״ש ע״כ שיים המדרש אבל בביי עשו לי מקדש מעכן של ירישות עזים ושכנתי בתוכם כדי להורות כי כרלון הי׳ בפני הש״ית במה שריחה יעקב את אביו כי המה שייכים ליעקב ולא לעשו אמ״כ לפ״ז אין לעשו כלוס ובמה יתרלה את הש״ית כמ״ש כפ״ל ודו״ק:

או יאמר בדרך זה אם יתן אים וגו׳ באהבה באהבת תורה כמ״ש רז״ל והיינו ע״פ מ״ש במשכת בילה לא כתבה תורה לישראל רק מפני שהן עזין ואמרו במדרש אמר ר״ע מה עזותן של ישראל כשעכו״ם רלו להעביר מן המלות או ח״ו להרוב אותן המה מעזין פניהם כנגדן או אשמור את השבת או אמסור את נפשי ואמרו שם בבילה שבבמה דקה העזים המה עזין יע״ש וזו כוונת המדרש כאן אם יתנו העכו״ם כל מעוכם באהבת תורה בזו יבוזו לו בושה היא להם כי אריך לקיים בכל נפשך אבל בביי אני מעיד עליהם שמקיימין המלות אפילו מועל את נפשך שע״כ עשו לי מקדש של ירישות ושכנתי בתוכם

להורות שהמה בדוגמת של עזין ודוק היטב:

עוד אפשר לומר באופן אחר ע״פ מה שהקשה בזו״ה:

סוף פ׳ לו לומה התיר הש״ת להקריב עז לקרבן הלא שורה עליו רוח העומאה ותירץ דרוח העומאה אינו דבוק בו רק עובר בו וכשרואה רוח הקדושה בורח מיד וכן הוא להדיא בזו״ה בפ׳ שמיני יע״ש. והנה כתב הרמב״ם ז״ל דע״כ גבו מעשה בישראל כשר ומשום דהנשמה רלוה לעשות רלון הבורא יע״ש רק שאור שבעיסה מעכב והוא הי״ה שנקשר בגוף ע״כ כשמעבשים אותו עד שהגוף אומר שהלוטו לקיים דברי חז״ל לגרש אשתו והנשמה ודאי מרולה לזה ע״כ נקרא שפיר מגרש בלרון יע״ש:

וזו כוונת המדרש גם בפ׳ תולדות הן עשו אחי אים שעיר ואחכי אים חלק וכו׳ ומשם לקוון וקרא שפיזר הרוח על ראשם מון הקוון אינו יכול לקנא א״ע לפי שמתבדל ביותר אבל הקרא במעט שמוקפא בידו הוא מעביר כל המון כמו כן יעקב כי חלק ה׳ עמו ואחכי אים חלק אים עוברים עבירות בא״ר ומכפר עליהם כי כיפור לשון קיטוא הוא יע״ש. והיינו הדברים שכתבתי שישראל אינם חוטאים רק במקרה כי הבשמה הוא מעקים קדוש על כן בא ״כ ומכפר אם עושים תשובה ולא כן הנה שהם ממקום טומאה ע״כ אי אפשר להם לקבל התורה להביע כאני עוה״ב ע״כ זו דברי יעקב הן עשו אחי אים שעיר ב״כ יש לו היום עוה״ז אבל אחכי אים חלק חלק ה׳ ונחלתו ואם אחטא ואהי תשובה ע״כ לומה כי הברכות שב העוה״ז אולי ימשכי אבי לומר דגם שיהי׳ לי עוה״ז אתה מבקש והייתי בעיניו כמתעתע כע״ז שנכח עוה״ז תבוא לפריקת עול תורה ולכל עבירות שבעולם

וכבר אמרתי בזה יע״ש:

וזו כוונת המדרש דלעיל אם יתכו העכו״ם כל הון ביתו באהבת ישראל או באהבת תורה בזו יבוזו לו לחרפה יחשב להם אחי׳ מוכרח לגלות שרשם שהמה מעקים טומאה ואינם רחוים לקבל התורה ואם תאמר הלא גם הם חוטאים וע״ז משיב המדרש אבל בביי כתוב ועשו לי יריעות עזים לאהל ושכנתי בתוכם הגם שיש בו רוח הטומאה מ״מ הוא לאהל שלי מפני שהטומאה רק מיבבת בו וכשרואה הקדושה הוא בורח ונכנע כמו כן ישראל שהנשמה שלהם מעקים עהיר הגם שהגוף בא מיל״ה מ״מ כשרואה הקדושה הוא נכנע ובפרט בימים הקדושים ימי תשובה וי״כ לבו נשבר ונכנע לפני הש״ית ועושה תשובה ומתחרט על מעשיו הרעים ומהכי תשובתו כי הוא אים חלק כמו״ש ע״פ רחוי התורה לישראל ולהיות נקראים בנים לעוקים כמו״ש כנ״ל:

במדרש רבה עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון. עוז והדר לבושה שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. ותשחק ליום אחרון. אלו בני ישראל שמכילן אחריו ואומרים אלו נאילו אפשר שהשכינה תשרה על ידיו שב בן עמרם שלא עשה כלום כיון שא״ל אנקים להקים את המשכן התחיל שוחק עליהם שנאמר ותשחק ליום אחרון עכ״ל:

ונראה לפע״ד ע״פ מ״ש במדרש ובצלאל עשה את כל אשר צוה ה׳ את משה. שאמר לו משה לעשות הכלים תחילה ואח״כ לעשות המשכן. ואמר בצלאל דרך העולם לבנות בית תחילה ואח״כ לעשות כלים אמר לו משה בצלאל אל היית כך צוה הקב״ה. והנה באמת הוא מילתא דתמיהא מפני מה שינה משה ממה שאמר הש״ית וגם מה רבותא דבצלאל במה שהשיב מדרך העולם לעשות בית תחילה וכו׳ עד שאמר לי בשביל זה כי בצלאל היית וגם אמרו בצלאל ע״ש אחמתו נקרא יע״ש אבל כבר אמרתי בזה כי באמת אחמה זו לומה כי דברי בצלאל הי׳ נכונים אם הי׳ באפשר להקים את המשכן ולהכניס בתוכו הכלים לאחר שיגמרו אבל באמת לא הי׳ יכולת באחד מהחכמים להקימו והמשכן נגמר עוד בב״ה בבסלאל והוקם בניסן כמ״ש רז״ל וא״כ מה הועיל חכמתו של בצלאל:

ונראה דהנה באמת הש״ית אמר למשה ועשו לי מקדש והוא המשכן ואח״כ כתיב ועשו ארון עץ. וכל הכלים והא דשינה משה ואמר להיפוך היינו משום דפרשה זו נאמרה למשה עוד קודם חטא העגל ואז הי׳ אפשר להמתעסקים בו לבדם להקימו ע״כ נאמר כך אבל משה רבינו ידע דלאחר החטא תוגבר הזהומא ונפסהבל עד שאין יכולת בשום אחד מהם להמשיך השכינה למעה רק משה לבדו וחזן מזה שמעלת משה רבינו יותר מהם עוד הי׳ בזה כי משה הי׳ בשמים ממעל ולא נפגם בחטאם עד שבזו״ה הקשה ע״ז למה מת משה מאחר דלא שייך בו חזר לזהומתו יע״ש ע״כ הי׳ יכול להקים המשכן לבדו ולפע״ד דזו כוונת המדרש מזה שאמרו ישראל נעשה

ונשמע

וכשמע אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה והייט שפי' קשה להמדרש הכא בפרשה זו באמר תחילה עשיית המשכן ואח"כ הכלים ובמה שיכה עשה ע"כ מתרץ דזו הפרשה נאמרה למשה עוד בשעה שאומרו ישראל נעשה ונשמע ופקע זהומתן והי' שפיר אז יכולת בידם להקים המשכן ע"כ לוה הש"ית תחילה על עשיית המשכן ואח"כ על הכלים אבל ועשה אמר כהם לאחר חטא העגל ואז לא הי' יכולת בידם להקימו ע"כ הפך ועשה את הקדר. והנה אמרו רז"ל יודע הי' בלבאל בלבף האותיות שבברואו בהם שמים וארץ וע"ש הכמתו נקרא בלבאל וכבר כתבתי בזה כי עשיית המשכן עם כלו הי' בריאת שמים חדשה וארץ חדשה ע"כ אומנם יאם יש אלקים על ארץ להשרות שכינתו בישראל הי' לריך לכוון בעשיית השמים והלמופי' שבברואו שמים וארץ בהם ונכח זה ישרה הש"ית שכינתו בהתחתונים כי עיקר דירתו בתחתונים הי' בשעת הבריאה כנ"ל רז"ל ואמר במדרש בלבאל שדי יתגלה היינו במשכן בעשה בלבאל כי שדי פרושו תקיף וכן אל ג"כ פרושו כן הוי כאלו כתיב בלבאל יתגלה יע"ש במדרש. והנה באמת זה אינו דלולי שהקים ועשה את המשכן והתפלל שיבא דודי לגנו לא הי' עשרה הש"ת שכינתו וא"כ העיקר הי' ועשה בזה ולא בלבאל רק האמת כי ודאי בלבאל הי' בחו יפה בכל הכוונת ולדקתו להקים המשכן ולהמשיך השכינה למעה רק החסרון שלו הי' ואמת שהי' למעה בתחתונים בשעת עשיית העגל ע"כ כשגם עמש ולא בן עבדי ועשה שהי' בשמים וזו כוונת חז"ל בלבאל שמורס שמו שהש"ת ועשה שכינתו בלילו ומעלאכתו ואמת לא כן הוא כי העיקר הי' ועשה כמ"ש ע"כ אמרו בלבאל ע"ש חכמתו נקרא כך ר"ל עלד חכמתו ראוי להמשיך השכינה לתחתונים כי הי' מכוון בכל הכוונת הראויים להמשיך השכינה למעה רק מה שלא פעל זאת הוא מצד חטא העגל: והנה בלבאל לא ידע בכל אלה שלא ישרה השכינה על ידו והי' קובר שיהי' יכול להקים המשכן ע"כ אמר לעשות תחילה המשכן והנה ועשה הביב ודאי לדקו דבריך ומאוד כי ראוי אתה להקימו הן עלד הכמתך בלרובי שמות הן עלד לדקתך אבל כל זה לא אהכי כך אבל בלבאל היית ר"ל היית בלבאל בשמים כשלוה לי עשייתו ע"כ אם לא הי' כפגם בחטא העגל ודאי הי' כן כי היית מקים את המשכן וע"כ הי' ראוי לעשות תחילה אבל מחמת העגל כפגם הכל וע"כ אמנם תעשה המשכן תחילה ודוק כי קרוב כאמיתה של תורה. רק לכאורי' עדיין נקשה למה לא יעשה המשכן תחילי' ויקים אותו ועשה עיד כי הוא לא כפגם כמ"ש רה באמת זה אינו כי גם ועשה הרגיש את חטא העגל כי אמר הש"ית רד כלוס כתבי לך גדולה אבל בשביל ישראל והא ראי' לזה דהרי הי' לעשה אלף פעמים אור קודם החטא כמו שהי' לו אחר החטא וכמ"ש רז"ל כי גם הסרסור הרגיש וכו' יע"ש ועפ"ז יובן מ"ש ועשה לא ידע כי קרן עור פניו דהקשו רז"ל הבאתן מתנה לריך להודיע יע"ש אבל לפ"ז ניחא כי אים בהי' עשיר על אלפים ובלפיק ירד מבכפיו ויש לו מאתים זוז שלא בעיניו כלא בשבל אים עני שלא הי' לו אפילו זוז אחד ואח"כ הגיע למדרגה שיש לו מאתים זוז הוא קובר בדעתו שהוא עשיר גדול וזו דברי הכתוב ועשה כפי מדרגתו שהי' לו תחילה לא ידע ולא הרגיש כי קרן עור פניו כי בכבד אחור שהי' לו תחילה זו כלא נחשב לו כביכול א"כ לפ"ז גם עשה הרגיש במדרגתו בחטא ישראל ע"כ גם עשה לא הי' יכול להקים את המשכן אז בב"ה בשלא כשנגמר עד שלירף זכות אבות שנולדו בשכן ואז נאמר לו מפי הגבורה להקים אותו מכח זכות אבות יע"ש במדרש שמבואר בהדיא כן:

וכן כוונת המדרש דבעיל שפי' קשה למה הקים עשה את המשכן ב"א בשכן ולא בב"ה בשבלו כשנגמר ע"כ אומר ה"ד עוז והדר לבושה הייטו לבוש של התורה הי' ראוי להיות עוז והדר דהייטו אור גדול מאוד כמו שהי' באמת למשה בתחילה קודם החטא ואעפ"כ באחר העגל כתיב ולא ידע משה כי קרן עור פניו הייטו שלא הרגיש כי כלא נחשב כגד האור שהי' לו מתחילה ע"כ הגם שהי' לבני הדור מלבד אחריו אפשר שתשרה שכינה במעשה ידיו אעפ"כ לא יכול משה מיד להקימו כי לא הי' יכולת בידו מחמת חטא ישראל ע"כ ותשמח ליום אחרון והייטו ביום א' בשכן שנאמר לו להקימו ושרתה השכינה ע"י כמ"ש כי"ל ככון:

עוד יש לפרש דברי המדרש הכ"ל בפי' ויבילו המשכן לא ועשה ה"ד הוד והדר לבושה שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו ותשמח ליום אחרון ויבילו המשכן אל ועשה כפי' שהי' לילכי הדור אומרים וכו' יע"ש כבר פרשתי מדרש זה בדרשות הקודמין רק באתי תבלין לומתיק לחיך יותר עם שפרשתי כבר יע"ש. בנקדים דברי הגמרא דשבת בפ"ק ר"ח ונקיטו ג' מתנתא ואמר מי שיאמר מילתא חדתא משמי' הרב יתן לו מתנות כהונה אלו אמר רבא ג"ת הכי אמר רב הטותן מתנה לחברו לריך להודיעו שנאמר כדעת כי אני ה' מקדשכם יהיב לי' חד מתנתא אמר ליחביבינעליך שמעתא דרב אמר אין אמר הכי אמר רב מילתא אלבשיהו יקירא אמר לי' אמר רב הכי בתרייהא עדיפא מקמייתא ואי הוי לי עוד מתנתא הוי יהיבנא לך ע"כ ד"ה. והוא תמוה מאוד וגם למה הי' מגמגם על שמעתא ג' לשאול אי אמר רב הכי:

ונראה רפ"ג דבילה הקשה הגמרא הרי כתיב ועשה לא ידע כי קרן עור פניו ותרלו הרי ישראל הודיעו לו המתנה של הקב"ה יע"ש וכבר כתבתי לתרץ קושיות הגמרא בדרך אחר דהרי אמרו רז"ל דקודם חטא העגל הי' לו אלף אורות ובחטא העגל כתמעטו ונשאר לו רק אלף אחד ע"כ כתב ויקרא באלף זעירא יע"ש. והנה מי שהוא אחד גדול עשיר אם יורד מנכסיו הגם שנשאר לו עוד איזה סך מעט הרי אלו כלא הי' בלל אבל איש עני כשמרויח סך כזה הוא מדמה שנעשה עשיר ע"כ אמר הכתוב ועשה לא ידע כי קרן עור פניו לפי מדרגתו הראשונה שהי' לו אלף הרי אלו כלא הי' לו כלל ולא הרגיש בשום אור אבל הישראלים שלא הי' להם כלל ע"כ בראותם את עשה כדמה להם לאור גדול ע"כ וירא ונגשת אליו ולא קשה כלל קושיות הגמרא כמו שכתבתי לעיל:

והנה רבא אמר תחילה ויאמרא דרב שהבותן מתנה לריך להודיע ויהיב לי' אחרתי מתנתא ע"כ אמר לי' הביבין עליך שמעתא דרב כ"כ דהרי לכאורה אין דברי רב אלו מתקבלים על לב כי קשה קושיות הגמרא מהך דעשה לא ידע כי קרן עור פניו ע"כ אמר לו שמעתא דרב בכדי שבל ידי זו יתורץ שמעתא קוייתא ע"כ אמר לו ומאי' דרב מילתא אלבשיהו יקירא אי שרגיל ליך בעיל אלו דמיו יקרים יע"ש בפרש"י. והכוונה בזה לאמר אם אדם רגיל ליך בטבעת שיש בו אבנים עובות שבקרא דיעלבו הוא ובין אי הוא דיעלבו מוב לו רק כאבנים של זכוכית שבקרא פיעמ"י אבנים אבל אי אילו רגיל בזה אם הוא לאדם אחד שהולך בטבעת עם אבן הוא ודאמה בדעתו שהוא דיעלבו והוא הרבה ובאמת הוא רק אבן פשוט אינו שוה כלום והיקר מזה על הכל ע"כ גם בקרן עור פני ועשה ובאמת שישראל שלא הי' רגילים בו ע"כ דימה להם לאור גדול אבל ועשה שהי' רגיל בו והי' בשמים ק"ך יום והבין שבבגד האורות שהי' לו בתחילה קודם חטא · האור שנשאר לו אינו כלא

הי׳ לו כלום ע״כ אמר ומשה לא ידע ומתוך קושיות הגמרא ע״כ שאל לו ר״ח אמר רב הכי ר״ל אי ר״ח הי׳ סובר בתחילה כתרץ דברי רב כמ״ש בבילה שישראל שודעו לו ומתכחו ע״כ שאל לרבא אמר רב הכי ר״ל אי רב אמר הכך ג׳ מימרות תכופין זה לזה ע״כ ודאי הי׳ כוונתו של רב לתרץ במימרא א׳ מה שקשה לבאורה מימרא דאסורה וכמ״ש ואי לא אמרן תכופין זה לזה הוא מימרא בפני עצמו ואין לו שייכות לדבריו הראשונים והביא לו אין ע״כ אמר הא בתרייתא עדיפא מקדמייתא ר״ל דהכי דברי רב אחרונים אין בו שום מצלה לבאורה רק הוא שיתת ת״ח אבל לפ״ז אי אמרן תכופין יש למימרא בתרייתא מצלה גדולה מכח שע״י זה לתרץ מימרא דאסורה שלא יקשה עליו קושיות הגמרא בבילה ע״כ הא בתרייתא עדיפא מכח ק מייתא שע״י זה יש להבין מימרא קמייתא כל״ל ודו״ק היטב :

וזו כוונת המדרש דלעיל הוד והדר לבושה של תורה הוא הוד לגבי משה שהרי כתיב ומשה לא ידע והייטו כי אלמלא הדר ככבד מה שאחד הי׳ לו בתחילה ולגבי ישראל הי׳ הוד ושבחו והייטו מחמת הרעה הבגד מועל מאוד אבל לעתיד כשיתוקן הכל יחזירו לכבוד של תורה להיות הוד והדר כבתחילה ומחמת חטא הבגים גם משה רביטו ונתמעט אורו ע״כ גם משה לא הי׳ יכול להקיש את המשכן מיד שכמבר בכ״ה בבקלו כמ״ש רז״ל רק המתין עד אחד בניסן שבו נולדו האבות וזכותן מסייעתן כמ״ש רז״ל ע״כ ותשמח ליום אחרון לא הי׳ יכול ומשה בשחוק מיד על כילכי הדור שאמרו שלא יכול להקיש עד יום אחרון שהוא אחד בניסן הגם שהביאו אבלו מקודם דברי המדרש מקושר ומפוזר יפה לפי דברי אלה כל ל ודוק :

מרפרף אחת בבילה דף כ״ח ע״ב בעשבה בית שהוא מלא פירות וכו׳ יע״ש :

הנה רש״י ז״ל מוקי לה באוירא דלבנא יע״ש הגם שהגמרא מוקי לה רק אלבא דר״מ אבל אלבא דת״ק לא מקשה הגמרא כלל מעתה דאפילו בבבלי בין גמור ניחא ופבר עמדו בזה המפורשים יע״ש :

ולפע״ד נראה דלא קשה מידי ע״פ מ״ש התוס׳ ריש בילה דף ב׳ ע״ב ד״ה אין מנקצין יע״ש דכיון שנשבר ב״ע מקתאת היתה רעועה מאתמול יע״ש ואי״כ ה״ה כאן דאם נפחת מאליו ב״ע מקתאת היתה רעועה עוד מאתמול אבל על י״מ דסובר דפחות לכתחילה מקשה הגמרא שפיר דלא פסיקא אליבי׳ דמיירי ברעוי והא דלא מתרץ דמיירי ברעועה הוא ג״כ משום דלא הוה מילתא דפסיקא להבין איזה בכין מיקרי רעועה שלא יהי׳ בו קפירת אוהל דאורייתא אבל יותר נראה שהתרלן סובר אלבא דר״מ באוירא דלבנא אפילו איסור דרבנן אין כאן ודלא כת״ק וע״כ לא רלה לתרץ בבין רעועה דאז עב״פ איכא איסור דרבנן אפילו לר״מ איסור ומקשה הגמרא שפיר אחר זה הלא איכא איסור מוקצה וע״כ מפרש כי משום שמחת י״ט מתיר ר״ת ולא״כ לפ״ז י״ל ג״כ דר״מ סובר באוירא דלבנא ג״כ יש איסור דרבנן רק משום שמחת י״ט י״ע מתיר ולפ״ז מפורש קושיות מהרש״א יע״ש רק מדבר התוס׳ שם בד״ה אמר ר״ז איכו נראה כך דאל״כ איך בתבו דגם לרבנן מותר מילתא של מוקצה לצורך י״ט יע״ש מהיכי מוכיח זאת דילמא אלבא דר״מ דמותר קתירת משום שמחת י״ט ע״ל מותר ג״כ מוקצה אבל לרבנן כמו שאסור קתירה כמו כן אסור מילתא מוקצה. ואולי י״ל דדייק ולשון דפ״ז דאמר ב״ע אמרו דמשמע דגם רבנן מודי לזה דאל״כ הי׳ לו לומר ב״ע אמר ר״מ ועיין מ״ש המג״א ס״ס תק״ע בבוכת דברי התוס׳ אלו יע״ש ודוק דלא כעריז ס״ס תק״ח שלא הבין כן יע״ש :

הנה התוס׳ שם הרבו להקשות על פרש״י שכתב מאחר שהוא רק איסור דרבנן ע״כ מותר בנפחת מאליו יע״ש ותמהתי איך אפשר לומר כן הלא לעיל מיני׳ דף נמ״ד ע״ב אמרו שם סוכה רעועה שנפלה הוא מוקצה רק ר״ש מתיר יע״ש הלא ג״כ ליבא אלא איסור דרבנן בפתירתו כמה לא מתיר גם ר״י וגם על התוס׳ יש לתיווה למה לא הקשה מפרש״י מגמרא זו ולמה הביאו מגרחק להקשות מהך דמעות או מהך דחולין יע״ש ע״כ נראה לפע״ד דגם רש״י סובר בשיטות הרמב״ן דלא שייך כאן בפיס לדבר איסור כי הפירות בפיס לבנן שיש לפני ודמי לסוכה המעות על הכר דלא נעשה בפיס ובפרע לפי מ״ש קלת מפורשים דרש״י סובר דבפיס לא הוה רק במכיח ע״ש הוקא כמבואר במג״א סימן ש״ע ס״ק ו״ו יע״ש ואי״כ כאן מסתמא לא עשה בכן אה בעי״ט והכיה בו הפירות ילך שייך בזה בפיס רק בכח שיש עליו ודאות יכול לטלטל הכר ולהפיל המעות בסוכה אבל כאן איכא איסור דרבנן אם ירלה לעבור הפירות וע״כ אסור לפתיר רק אם נפל מאליו שפיר כתב רש״י דמותר אה״כ ליקח הפירות כי אין כאן מוקצה שפירות אינו מוקצה מחמת עצמן רק אחי׳ הוא דמביא עלה איסור סתירה ולא דיר לסוכה רעועה דשם המוקצה מצד עצמה ובן בשיחמ בחבת אין לזה שום בו איסור דאורייתא הבשר נעשה בפיס לחם ות״ת אל עוף אז בחמה וע״כ מביא רש״י שפיר דאי׳ מעבל כי גם שם לא שייך לא בפיס לדבר איסור ולא איסור מצד עצמו כי אין כולה איסור רק מלד שלא הפרישו מדין התרומה שמעורב וע״כ שייך כאן כל חד וחד לחודי׳ קא ולא דמי לסוכה רעועה דשם בסתירה שייך בכל עין שמעבל עין הסיכה כל״ל נכון וברור שכן היא שיטות רש״י ולא קשה מידי קושיות התוס׳ :

שוב ראיתי במג״א ס״ס ק״ה שכתב כמ״ש בשעה בעל המאור יע״ש. ולפע״ד שכך היא שיטת רש״י כמ״ש. והנה עכ״פ איזוק זה שכתבו התוס׳ בין היכי שהמוקצה בעולם ובין שאין כאן כלל הוא איזוק בכין ע״כ לא ידעתי מה הקשה למג״א שם ס״ק י ג לומר כתב העור הך דסוכה רעועה דלר״ש מותר הלא אמתו לא פסקינן כל״ש אפילו בשבת במוקצה מחמת איסור דרבנן כמו כר שיש עליו מעות יע״ש. ולפע״ד זה אינו כלל שהעיר סובר חילק של התוס׳ לחומת כמ״ש ע״כ בבר שהמעות עדיין בעולם ע״כ עדיין יש כאן המוקצה גבי מעות אסור לטלטל גם הכר אבל גבי סוכה רעועה שנפלה בולה שוב אין כאן איסור מוקצה כלל ע״כ מותר לר״ש אבל לר״י איסור מעוש דסוכה רעועה הוא גופא האיסור כמ״ש לעיל רק בבית שנפחת סובר כסברת התוס׳ דמיקרי איסור בעולם הלבים של הפחת ע״כ כתב הדוקת לר״ש מותר והייטו משום דאין האיסור מוכח על הפירות ע״כ שרי כאן הגם שאיסור בעולם כן נראה כבון בזה ודוק היטב בזה. שוב עייכתי בעור וראיתי שהך בית שנפחת אפילו לר״י אתיא רק שכתב בבריאה אפילו ר״ש מודה דאסיר נראה שסובר כרש״י לגמרי וכמ״ש לעיל דלא שייך בכאן בפיס וכן מוכין דברי אבי הרא״ש ז״ל יע״ש ודו״ק :

והנה התוס׳ בכאן מוקי הך מעשה דוקא כר״ש אבל הקשו דאיך אמרו דסתם תבלא ב״ע לר״י בהך דאין וכו׳ הלא סמוך לרי׳ מיד סתם לר״ש יע״ש שתרלי בדוחק גדול ולפע״ד נראה הרי יש להבין מאחר שהתבלא רולה לסתום לר״ש לא תפס דיבו גבי בית מלא פירות ולמה לא סתם בשאר מוקצה כהאי דקורות דלעיל ואי משום שרולה לאשמעינן דר״מ מתיר לסתור בזה מ״מ הך דאשמעינן דמותר לעשות נראה הרי לא

אין בזה שום רבוהא אלא דר"ש דסובר דכל מוקלה מותר אלא כך הוי לי' לומר בית מלא פירות אסור לפחות לכתחילה ור"מ מתיר · ועי"כ נראה לפע"ד דמסכה קמ"ל דס"ד בלא מוקלה יהי' שייך בו איסור מולד שהרי הי' כעלם בכבן ולא נראה כלל ודמי לבילה שנולדה בי"ט שכתבו התוס' ריש בילה ששייך בי' מולד אפילו לר"ש הגם דלית לי' מוקלה יע"ש ובמיא דביצה אפילו ר"ש מודה דהוי מולד יע"ש ע"כ קמ"ל התנא דלא שייך בי' מולד דמ"מ הי' בעולם וגם עתה הוא בעולם רק אחדא לדשא באפי' ואע"כ י"ל דמסכה מיירי ב"כ בפירות ובכן של עכו"ם וכבר מבואר בש"ע סימן תל"ת שאין מוקלה בשל עכו"ם מ"מ מולד אסור כמ"ש המג"א סימן תקי"ה יע"ש ובשאר מקומות ע"כ קמ"ל דאם נפחת ואלו מותר ולא הוי מולד ולא קחני אם עכו"ם פוחת לכתחילה מותר דזה לא הוי מילתא דפסיקא דאם עושה זאת יקראל אסור כמ"ש המג"א ס"ס תקי"ת יע"ש ע"כ לפ"ז אתיא המסכה גם כר"י והכל ניחא גם"ד ככ"ל ודו"ק :

הגה מ"ש המרדכי בשם רבינו משולם דכל היכי שלא הי' האיסור כיכר ונבדו בעולם אינו בטל אפילו ההיתר רוב כבר כתבתי דלא תקשה מה"ש הרמ"א בי"ד סימן כ"ב גבי תירוש הזב בשבת להיפוך יע"ש דלא קשה מידי דכוותא הרמ"א הוא כהאי דיבמת מי קקה דס שאיסור והיתר באו בפעם אחת לבעולם הוא דלא שייך ביטול אבל גבי תירוש הרי ההיתר היינו עכבים היו תחילה בעולם קודם שבא האיסור ע"כ שפיר ההיתר עדיף ומבטל האיסור ולא הוי אפילו דבר דשיל"מ יע"ש אבל בהך דין שכתב הרמ"א באו"ח סימן ש"ח בקולן ומחובר לחולה הוי להיפוך דמיד שנכנס שבת הוי כולה איסור כל זמן שאין החולה מבקש לאכול ע"כ כל מה שגדל בשבת נעשה איסור לבריא ואינו כיכר מעולם וע"כ שפיר פסק הרמ"א שם שאסור ומתורץ קושיות המג"א שם לפמ"ש ודוק היטב · אבל בהך דמסכה קוף מעילה באמר שלא מכיס זה הקדש הולרכו שפיר התוס' לתרץ דאינו בטל משום דהוי דבר חשוב שלא שייך דברי רבינו משולם הגם שאינו כיכר האיסור מ"מ הרי הי' מתחילה כולה היתר ודמי לכהך דתירוש בשבת כב"ל דלא כרו"פ בי"ד סימן ק"ב שהביא זאת בקושי' יע"ש ועל הך תירץ של התוס' דמעבע דבר חשוב הקשה המסכה למלך בהלכות מעילה הלא דבר חשוב אינו אלא מדרבנן יע"ש · ולפע"ד כוונת התוס' דלא שייך כאן ביעול שהרי המעבע זו חשוב ולריך להחזיר להקדש ולריך להריס ודמי לנמה שאמרו בסוף בילה הרי שבתערב קב חטים של חבירו בשעורים יאכל הלה וחדי יע"ש ע"כ סוברים התוס' דגם לא שייך ביעול מדאורייתא משום דלריך להחזיר להקדש המעבע החשובה שבהם שאולי זאת הקדש כב"ל ודוק · ועוד י"ל דכוונת התוס' כך הוא מאחר שהאיסור לא הי' כיכר מעולם הגם שההיתר קדמה ולא דמי להך דרבינו משולם מ"מ הרי יש כאן לאיסור זה קשיות מחמת שהוא מעבע ע"כ בלירוף שני מעלות אלו דמי כאלו האיסור וההיתר באו פ"א בעולם כהך דיבמה שרקקה דס ע"כ איסור זה איני בטל מחמת היות חולין מדאורייתא מפני החשיבות שלו כהיתר כי לא כיכר והוא מעבע ב"כ ודוק היטב :

בעזרת נותן רוח לנשמות · גמר ספר שמות · והיא יעזרני לסדר ארבע פרשיות · ותחזנה עינינו בניות ברמות · כימי עולם וכשנים קדמוניות · לציון ישובנו קומטיות ·

תהלה דרוש לארבע פרשיות לדוד

אמרו במדרש ויקחו אליך פרה אדומה · לך אני מגלה
עצמי פרה ולאחריה חוקה · וכן הוא בפייטו
היות פרתו מוחמדת · וברחה דהכוונה בזה דהנה אמרו
במדרש שכל ד' מלכיות · מרומזים בפ' פרה אדומה זו
בבל וכו' יע"ש וכן דרשו במדרש על ישראל ג"כ יע"ש ·
וברחה דהכוונה בזה דהנה דרשו רז"ל במדרש תוהו ובוהו
וחושך ע"פ תהום ג"כ על ד' מלכיות יע"ש · והייטו
כשעלה ברצונו הפשוט לברוא העולם וברא בעלי בחירה
ושיברה מחמתו יתברך שנאמר ירבו כפשוע ואז אין תקנה
לישראל רק הצדקי ממרק הצון ע"כ יגלה אור וברא רע בעולם
דהייטו האו"ה ושריהם בעומאה המוכים למעלה וכל אחד
מהשרים כברא ממאמר הש"ית שהוא קדוש וטהור רק בתכנם
בו העומאה כי בכל הברואים יש בהם חיות מפי הש"ית
כאשר נאמר פי על מולא פי ה' יחיה אדם הן אדם
דקדושה הן אדם בליעל דעומאה :

וזו ברחשית ברא אלוקים בשביל ישראל כברא עולם
מחמת שהמה בעלי בחירה ע"ב המה עיקר כוונת
הבריאה ומחמת שרחה הש"ית כי שבחירה יהיה לרוע
בפרט כשיש לישראל כל עובדות עולם הזה ע"כ כדי לתקן
זאת והארץ היתה תוהו . ובוהו וחושך ע"פ תהום דהייטו
אלו ד' בליות כדי למרק עון ולכלות פשע ולהתם חטאות
ולהביא לדק עולמים וזו רוח אלקים מרחפת ע"פ המים
ודרשו חז"ל שם זה רוחו של מלך המשיח יע"ש · וידוע
זאת מחכמי הקבלה כי באדם בליעל נמצא כמה כלולים
הקדושים מיוחד לכל נשמה ונשמה של נשמת ד"י אשר
מועל על כל נשמה להוליד כלולים לפי בחינתה וכך מעה
רגלין ברגלין · הייטו שיבואו הנשמות לעולם שהי' להם
אחיזה ברגלי של אדם הראשון אז גם המה יוליאו כלולים
שיש ברגלי הקליפה ואז יבוא משיח וכל הרשעה כלה
בשאן תכלה ויתבער מן העולם ויהי' רק טוב :

והנה אמרו בעלי הקבלה דאותיות מלכף המה בגלות
ובכל גלות וגלות אות אחד ובגלות הזה הוא אות
לדיק · וע"ז אמר קרא מכסף הייטו מאותיות אלו הא"רן
זמירות שמעתו כי ב"ד גלות עם גלות מעלרים כבר ילאו
אלו אותיות מגלות רק לבדי"ק · ר"ל לזה עדיין אנחנו
מלפים ומתאוים על אות לדיק שלא מגלות כך שמעתי
פרושו והיא דבר נכון מאוד · וע"ז נראה לפע"ד מה
שכוונו חז"ל באומרם מכלפך לופים אמרו ר"ל הלופים
והמחכים על הגאולה המה גילו לנו זה דהייטו אותיות
אלו כי המה פועלים לאלו אותיות לגאת מגלות כנ"ל :

והנה אותיות מכלפך בגימטריא פ"ר ועם הכולל של
ה' אותיות אלו בגימטריא פר"ה · ולזה רומז
פרה אדומה כביכול שאותן אותיות הקדושים בלועים
בהם הקליפה וע"כ הוא מעמא מלד הקליפה ושרפתה
מרומז דהייטו אם חיל בלע ויקיאה · והייטו ע"פ מה
באמר האלף לך שלמה הוא חיל וכתב בזוה"ק פ' פקודי
כי כתן הקב"ה לאיוליים בשטר אלף שנים ובצו"ה האריכו
ורן עוד היוס גדול מע"ש וע"כ כשיגמרו אותן אלף
הבלה העומאה מן העולם · ולזה מרמז אפ"ר הפרה
הייטו אות אלף מלמז על אלף שנה זו אם יצאו אותיות
פר מגלות וע"כ יהיה אפר אלף פ"ר ודוק · וע"כ אפר
הפרה מעהר כי מרמז על הבערת העומאה מהעולם :

וזו דברי המדרש בפ' חוקת מי יתן טהור מטמא לא
אחד והייטו כנ"ל כי גם חיות הקליפה הוא מקדושה
וברצונו נתנה להם ומרצונו כיעלה מהם ע"כ לוה הב"ית
לעשות פרה אדומה לרמז שיעביר העומאה מן העולם
וכמ"ש אבל אי כביכול הי' ב' רשויות העומאה לבד איך
אפשר לומר שפרה אדומה מטהר דילמא לא יבוא כח
המטהר על המטמא להעביר אותו מן העולם · וזו מי
יתן טהור מטמא שאמר הש"ית שהטמא עתיד להיות טהור
שיעבור העומאה מן העולם · לא אחד"ל וכי אין זה
מופת גדול שהי"ת יחיד ומיוחד · וע"כ הוא כל יכול
ולהעביר העומאה מן העולם כנ"ל נכון :

וזו דברי הפייט לטהר טמאים הייטו כי הפרה אדומה
מטמא ומטהר הטעם לזה באומר קדוש ר"ל כי
בקליפות יש מאמר של הקדוש ברוך הוא שהוא טהור רק
נתרבה סביב עליו העומאה · ומ"כ כל זמן שהוא שלם
מטמא ולאחר כשנשרף העומאה ממנו נשאר הקדושה וע"כ
הוא טהור כנ"ל ודו"ק · והנה שלמה ע"ה לא לידע
בעצמי פרה · וע"ז נאמר אמרתי אחכמה והיא רחוקה
ממנו · והכוונה בזה שלא להעביר העומאה מן העולם ·
וע"כ נשא אלף משיס בכריות כמ"ש בעלי מקובלים בזה
רק לא היה אפשר לו לתקן זאת כי התיקון תלוי בכל
נשמת ישראל כל אחד לפי בחינתו וכמ"ש וספיר לדקו
בזה שלא לידע בעצמי פרה והייטו שלא עשה עוד להרגיש
הייטו שיעבור העומאה מן העולם כי זה כמה אלפים
שנים אשר ישראל עוסקים בתיקונו ועדיין אנו רואים
העומאה בתקומה עומדת ואין אנו מרגישים טעם כלל
לתיקון כללי כי בכל יום העומאה גוברת יותר אבל שלמה
המלך רצה להרגיש בו טעם שמעשה הנראה תיקון בעיני
כל וזה לטעם הפרה · וע"ז אמרתי אחכמה · אבל הוא
רחוקה ממני כי התיקון נחלק לכל דור ודור שיהיה עד
בילת משיח ומי אפשר לשלמה המלך לתקן מה שתלוי
בדור אחר · וזו רחוקה ממני אבל משה רבינו ע"ה אמרו
רז"ל משה משה כי משה הוא בכל דור ודור יע"ש · וע"כ
שפיר לדקו דברי המדרש לך אני מגלה בעצמי פרה כי
ע"י משה יוגמר התיקון בדור אחרון וע"כ הוא בודאי
יהיה טעם בתיקון הנראה לעינים · וזו פרתו מוחמדת
שבכל שנה ושנה בכל דור ודור הוא שורף הפרה אדומה
ומוליא ממנה הקדושה ונעשה אפר כנ"ל נכון מאוד ודוק
כי בע"ה עמקו הדברים :

וזו הכוונה בלפע"ד דברי המד"ר שאמרו בשעה שעלה
משה לרקיע שמע שהש"י לומד ואומר אלעזר בני
אומר פרה את שתים אמר יהי רצון שילא זה מחלבי
ע"ש והייטו כנ"ל שהוא אמר שתיקון הפרה יהי' מיד
לאחר ב' בליות כי מכמים סוברים את שלש ואת ד'
והייטו כי המה חשבו בלות בבל ומדי אחת ובלות יון ב'
ובלות אדום ג' ואם נאמר את ד' חשבינן כל אחת
בפני עצמו המה ד' בליות · ואי ה' גם בלות מלרים בכלל
חשבון אבל ר"ל לא חשיב רק בלות בבל ומדי · וזו את
שתים ואז יהי' תיקון העולם וכמ"ש רז"ל ראוי להיות
בילה שני' לעשות להם נס הייטו שיהי' גאולה שלמה
אלא שגרם הטעמ שנאמר נשים כבריות · וכן מצואר
בזוה"ק דהכוונה בקיבון בלות עדי שתהי' גאולה
שלמה

מלמה ע"כ אמר שביה יי' שיהא זה מיולאי מלבי כי
חבן בתיקון העולם ולקרא הגאולה :

ובמדרש אחר יש שאומר עשה עליונים ותחתונים
בשותף ואתה אומר הלכה ומשמו שם ב"ו .
אמר הקב"ה לדיק אחד עתיד לעמוד בעולמי והוא עתיד
לפתוח פרשת פרה אדומה . וגרמה דהכתוב דלבי דברי
ר' אליעזר ראוי הי' תיקון העולם מיד בקיבוץ גלות
מדי . וכן אר"ל ביומא פ"ח דאלמלי עבו כחומה לא הי'
גלות יע"ש . וע"כ אמר עשה ועי עליונים ותחתונים
ברשותך הלא הבחירה חפשית ושמא לא יתקנו ישראל
הכל ויולכך עוד גליות . וע"ז השיב הש"י ודאי כי
הדבר תלוי בבחירה רק לדיק אחד עתיד לעמוד בעולמי
והיא עתיד לפתוח פ' פרה אדומה ר"ל שאותו לדיק יעשה
דרך פתוח לבשות תיקון בקלות אם ילו ישראל ויה"
בכחם להוליא בלעם מפי הקליפות שיהי' התיקון מיד
אחר גלות מדי כנ"ל בכון והבו"ק בזה :

אבל עו"ה אחריכו קיליו וישלבו בנו אחרת עוד
זמן הזה שאנו בו . וזו דברי הפרשה לו את
אהרן ואת בניו לאמור . כי מבחינת הגבל שעשה
אהרן . זאת תורת העולה מזה יש כח לאו"ה להגביה ח"ע
לעולה ואומר מי כי בשמים אחי ואפשי . וכן הוא
בעד"ר ע"ש ואומר היא העולה כל כך תעלה לעולה
על עוקדים על המזבח והייט שישראל נקראים מזבח
שבגלות מעוקים כפרתן ולומדים התוה"ק שחביבה מכל
הקרבנות . ואעפ"כ שולעים בנו אלוה"ע שנקראים עוקדי
עולם כמ"ש מי יגור לנו עוקדי עולם . וזו על
עוקדים הנה יהי' כמו עוקדים על המזבח שהמזבח יעוקד
ונהם . רק זה יהי' כל הלילה . הייטו כל זמן הגלות
שדומה לליל עד הבוקר לי"ה כשיבוא בוקרן של ישראל
ובאולתן אז יהופך הקדר . אם המזבח עוקד בו לא
תכבה . ויהיבת ליקודא דאשא ויעבור גלולים מן הארץ
ויעשה עוד פרה אדומה והיא ביעול הטומאה מכל וכל
כן יהי רצון שיתפרשם שמו הגדול בב"י אמי"ר :

אמרו חז"ל שיעמא מילתא היא ע"כ אמיבא עשמא
על מ"ש חז"ל שיעמן כפרשיות של פסח ומשך
תורה קדם בבשבת פסל במדבר שלא בוכרא . כי כתבו
המקובלים כי שמיבת גאולה לתפילה היא ליחד מידת
יסוד שנקרא גואל למידת מלכות שנקראת תפילה .
והנה אלף השני הוא מידת יסוד כידוע ע"כ בו יבוא
מביא בוודאי שהוא הגואל והכה יוסף הצדיק מאחר
שאמר הברית הוא רמז למידת יסוד וע"כ אמרו חז"ל
אין בניו של עשו מוסב אלא ביד בניה של רחל דהייטו
מביא בן יוסף כי עשו שונא את הברית כמ"ש רז"ל כי
דם שלאת וכו' זו דם הברית וגם מוכלב בין הבשרים
כמו עשו אביהם שבן ע"ו בנים בא על בערה המלוכה
כמ"ש רז"ל ולד בנים ובינה אותם ע"כ מהראוי שיפול
ביד מביא בן יוסף שאמר את הברית . ע"כ אמר מעשה
רבינו ע"ה בברכתו ליוסף בבור שירו הדר לו הגם שהי'
מכוסל בשערו שהי' יוסף יפה תואר ויפה מראה שזו
מורה שהשק את בשר וע"כ נקרא בבור שור שהוא
הבר אצל"כ ליוסף הדור לו שמבח זה כתגרה בו אשת
פוטיפר וכבש יוסף ילדו ע"כ זאת נותא בעשה הדב לו
נתן לו הדרת פנים לבל מלי שולם לעמוד בנסיון גדול
כזה . וע"כ מכח מעשה זה הבה לבורה ביעלה מרלוכן
בחלבי לעולי אביו וכיתבה ליוסף שאמר הברית . וע"כ
בעשה יוסף בבור שור ומבח זה יזכה מביא ב"י לבלה
את אדום וזו קרבי רלם קרבו . והייטו להחזיר עטר
קדושת של ישראל שבעול ונלחמנו מבח אדום שמרב בה"ע
כמ"ש רז"ל על פסוק גדב במבי אף קרן ישראל יע"ש .
אבל מביא ב"י בהם בעונים יבבת אבסי אחרן הייבו בשיבאו

כל הטומאות הבולם על ישראל והוא בביאת מביחנו
בב"י ואז יגדל שם ישראל בעולם כמ"ש והי' מלכים
אומיך וכו' . וזו והמה רבבות אפרים כי חין בזה שכל
ישראל נקראים על שם אפרים כדאמרינ הבן יקיר לי
אפרים עוד הגדילים והמיוחסים נקראים ע"ש כמ"ש
אפרתים וזו והמה רבבות אפרים לשון רבבה כלומר
הסדר והוא גדולי עדך בחיכות יהי' אז כל ישראלים
ומביא לדקיבו ילמד אותו התורה מה שבשבח ונאתבו
באחיכות הבלות וכן אליהו הנביא יפשוט כל הספיקות
ולהחיר עיבבו בתורת הש"ית ע"ד האמת וזו והם
אלפי" מבשה ר"ל אלפי לשון לימוד ומבשה לשון שבחה
כמ"ש יוסף בשני אלקים את כל מנני וזו והם אלפי
ילמדון אותנו ובבשה מה שבשבח ונאתבו מתורתו ע"ל

אחריות הגלות כנ"ל בכון בבוכת הדרוש הזה :

והנה בשבת ת"ר מבואר בזו"ה שהיא זמן הראוי
לבאולה כמ"ש כתה פעמים ובעו"ה אין אבי
רואין שום התחלה ובודאי כי עוכותינו אחריכו קנו
ולהפסק ולאת מעשה לזה מוסף על הז"ל שאמרו רובן
בבז"ל יש דברים בגוי ובעשה היתר בעיני העין עם
בבבת גוי שלא מדעת בשעקרעלאהן בידוע והוא בעו"ה
הוא עון פלילי כי יש חיבוב השם ג"כ וגם בבפשו הוא
אם יודע לאם ומעלם אבבעה ואמשה רק לבלבל את
בפשו ע"כ עון זה היא קטרוג גדול על ישראל . ועוד לא
די בזה שבזרקה אפיקורסות בישראל ליתן בביתם לבעוד
בילדי בבריה ישפיקו ולבין עבנים ומנלאים לבעוד בגרא
עם ראשונים לדעת מה יעשה בישראל להלוות חיקים
ומשפטים רק בני עניים קלתם שעוד רד עם אל לבעוד
בגרא ועם קדושים כאמנו :

עוד הבוגדים בגד' אינם מתנים עניניהם לבעוד
תורה לשמה דהייטו תורת אמת אמר הוא עיקר
התורה אבר כתב האר"י ז"ל הקדוש כי הבסתרות עתה
כמו הבבלות ומבי"ם בדור האחרון בזה. זו הוא עיבבו
לבלילת מעשים שעיקר הגאולה בזכות מעשה והייטו בזכות
התורה שבתבה לבו על ידו וזה לפע"ד כוונת שימון הב"ל
מעשך תורה ר"ל עם בילת מעשים בן יוסף שנקרא תורה
כמ"ש לעיל ממשך ואיטו לא וגם תורה. כתבתי בבר בדרוש
מרמז על חלף ו' ת"ר בו ודוק . ע"כ זאת העלה הייטו
קדם בבשבת שתרלה שלא תה"ר אן לבעשיר שלא כדין
אלא אפילו קדם עלמך בעוסה לך והייטו אם כשף תלוה
את עני לא הבני במ"ש רז"ל גדולה לדקה שמקבבת
את הגאולה וגם מה שתתן לדקה הי' מעות שלך ולא
של גז"ל ומלאות וזו את הבני עמך דהייטו שלך ולא של
אחרים ובבן :

ועוד תרלה לבשות בשבת במדבר והייטו שיהי' הדיבור
שלך במ"ש רז"ל על פסוק ומדבר כלוה שהוא
לשון דיבור כמו כן אמר כאן שיהי' הדיבור שלך בתורת
שהיא בשל לך ב' לוחות אבנים . ושלך כיון בזה שיהי'
הדברים שמחים כבתיבתן בבינו שבתבו בלא והייטו
לבמוד תורת אמת וזו אם של מעלה שאוכלת אם ומבצר
הקילים בבוחים ובברים הש"ית וע"ז כאמר שיבוכי
בלחשיות כמ"ש בעקים אחר ע"כ אם בבשבת כך אז
ירחם הש"ית עליהו שלא בוכרא שיעלה בעזלא"ל את
פולה בבשן תבלה וישלא לבו בעהרה ובעיה לדקיבו ויהפך
כל הבעוים שפה ברוכה לבעבדו שבש אחר אמן :

לשובתי בבבני פרבה דעיתך רעיתי ברחה הבוכה בזה
ע"פ מ"ש במדרש ומבדים בבים לקראתו כי
עשה הש"ית גלי הים שיהי' כדמות בקבות ומבלים המזוהמין
הי' מלילים בבוסים זבבים ע"כ הי' הלים אחרי בקבות
וזו מלרים בבים לקראתו . והבה הרבה שטים לעקום
לתמית את מלרים ולמה בעשה הש"ית בדמיון זה ובלתה

לבע"ל

לפע"ד כי אמרו בזה"ק אמה כי תזריע וילדה זכר · דקאי
על הסכינה הקדושה בזמן שבני ישראל עושים מלות ומעש"ט
סכינתא דיד הסכינה לומר תא חזי במה ברא אתינה קמך
חז אתדבק מין מוקצין וגורם מיבה ולישות כלפי מידות
עליונות ומעשה זיווג ונקבלת שפע ברכה להשפיע על
העולם אז כאמר בה ויולדה זכר דהיינו רחמים וחסדים ·
וע"ז אמרו רז"ל כיון שבא זכר לעולם בא ברכה לעולם
ונולד פרנסתו עמו אבל בלתו הכי כתיב והאדם חכפה
תחת יושבי' יע"ש · וע"כ כיון שבא הכי ת לעשות לנו
כיסים נקי"ם ושיקבלו ישראל אח"כ את התורה ע"כ
הרחה הש"ת דוגמא זה לחיבת הבנים שנעשה גם קי"ם
ע"י גלי הים שנעשים נקבות לעורר את המלרים זכרים
הנזהמין לזכות כדי שיוכלו לקראתם וזה יגדום מפלתן
וגמנו ילמדו ישראל דעת כי התעוררת הנקבה לזכר
כלפי מעלה גורם רחמים וחסדים לישראל כי זה ג"כ
סוד קי"ם ומשפיע השכינה חסדים לישראל וגבורות
למלרים ובעתיקא תניא מילתא כמאמר בזה"ה יע"ש :

וזן לכוסתי ברכתי פרנה הייני שנעשית גלי הים סיסים
נקבות הי' זאת בשביל שרמיתך לנעשות לך דמיון
רעיתי אין תהי' רעיתי לגרום אחבת דודים ומכח שתעורר
השכינה כלפי מעלה לומר תא חזי במה ברא אתינא
קמך כנ"ל :

וזן שדרשו חז"ל ויסב הנים לפנות בוקר לאיתנו לתכלו
והייני כי כל בריאת העולם הי' בשביל ישראל ע"כ
כל הברואים משועבדים לעשות לרבי ישראל ולשנות הטבע
רק בתנאי כשישראל עושין רצונו של מקום והנה הים
הלך לעבוד את המלרים כדמה לכיסים נקבות והייני
לאורות הדוגמא כי ישראל ראוין לעשות להם ניסים אם
גורמין מין מוקצין לשכינה כמ"ש ע"כ ויסב הים לפנות
בוקר בדרך נקבה כמ"ש הוא לאיתנו לתכלו כי בתנאי זה
לאורם ישראל לעשות להם ניסים אם התעוררת היא מצד
הנקבה שהוא ע"י מלית ומע"ט שעושין ישראל אז הבריאה
משועבד לעשות לרבי ישראל וכמו שמצינו גבי רשב"י
שנקרע הנהר ע"י מאמר פיו כידוע ברים חוצין יע"ש
והייני כי זכותו גרמא כנ"ל ודו"ק :

והנה ידוע כי ב"ד פרקים העולם נידון ולא"כ השלשה
רגלים המה ימי הדין אעפ"כ אמר הש"ת ג'
רגלים יראה כל זכורך את פני ה' לחיבה גדולה כי ישראל
מהפכים מה"ד לרחמים רק בתנאי לא יראו פני ריקם
לקשר ל"ע בעי"שנו אבל חי"ו כשאין עושין רצונו של
מקום אמר הבדיל בגוראכם לראות פני מי ביקש זאת
מידכם רמוז מלרי ע"כ אמר ש"ה ברוח קדשו נאוו לחייך
בהורים ר"ל תור פרושו זמן (כמ"ש ובהגיע תור אסתר)
וכן פירש המדרש שלמו יע"ש ע"כ גם בשלשה רגלים
אתה חביב לפני גם כאוף לחייך דהייני בתורה ובתפילה
שיולא מקפה ע"י הלחיים ולוותרך בחרוזים דהייני הבה"מ
נקרא לוותר העולם כמבואר במדרש ע"כ נאוה מאוד
לפני בהעלותך לפני בג' רגלים כשהי' בית המקדש קיים
כי הי' הלוחי מקושטו בחרוזים בכל מיני יופי ע"כ הגם
שהימים האלו ימי הדין כמ"ש מ"מ תורי זהב שהזמנים
הנ"ל המה זהב שהיא דין כדכתיב מלפון זהב יאתה מ"מ
מחמת חיבתך נעשה לך עם נקודות הכסף כלול בחמים
והייני כמו שנוף האות אין לו חיות בעצמו כי אינו יודע
איך נקרא רק מחמת הנקודות מתפוצץ איך לומר אותו
א"כ הנקודה היא חיות האות ע"כ היא קטן כי כל דבר
שהוא רב האיברים הוא מעט הכמות · ע"כ הזמנים אלו
יש' מתנהגים ע"פ נקודות הכסף שהוא רחמים גמורים
והכל רחמים וזו הי' בזמן שבית המקדש הי' קיים ויסראל
עלו לרגל · אבל עד שהמלך במקומה היינו ש"ב רחם
בזה קדשו שבטלו עולי רגלים בימי ירבעם ויעמיד ב'

עגלים בדן ובבית אל שבע והייני כדי שלא יעלו המלכת
ממנו כמ"ש רז"ל כי אין ישובה בעזרה אלא למלכי ב"ד
לבד וע"כ כשיראו ישראל את הרבעם עומד יאמרו עבד
הוא וע"כ אמר בכאן עד שהמלך במקומו בכדי שיהי' המלך
ירבעם במקומו שמורה על מיבות כדי שלא יאמרו ישראל
עבד הוא ע"כ בבהי בכן ריחו שבקי כל ישראל ריחן הטוב
ונעבדו ע"ז ולא עלו לרגל אבל אעפ"כ לרוח המוב דודי
כי בין שדי יכין עמד בה"מ אחר זה כמה שנים ושרתה
השכינה בין שני בדי ארון והייני בין שדי יכין כמ"ש
רז"ל והייני בזכות לימודי התורה שעשו קשרים לארון
כמו הבדים שע"י הארון נשא בהם אבל אח"כ בטלו הכל
כמ"ש אותם עשו ותורתי שמתי ואמרו רז"ל הלוחי
אותו עשו רק תורתי שמרו המאור שבה הי' מחזיקן לעומד
וזה גרם חרבן בה"מ להיות בטלה בין האו"ה · והנה
נלוה כביכול השכינה מתלבשת בשרי האומות בדי להשפיע
עליהם שפע · רק כבר כתבתי דרוש אחד הבוונה בגמרא
של הגמרא בב"ק ברים הכונם הלי מלן דקן כופרי אין
מעלם יע"ש והשיב להם בשאים שהבוונה בזה כי בזמן
המקדש שבשה"י שפע בא אליהם מידו הרחבה והמלאה
הי' כאלו דבר שבאמר בישלו כי הים שפע רב והשרייש
הי' אלו מותנים לאו"ה והי' די להם לאבל עתה כל עיקר
של השפעה אינו עולה יותר מן השמים של בזמן המקדש
ומן השפעה הזה המה מוציאין לעצמן הביקר ואלו יוצקים
השירי שרייש · והנה מהמעט שפע זו הבאה אליהם הית
ע"י שר עמל ע"כ מגרע גרע ומעמעם את שבות בני
ישראל להתבדר הילר בנו ונתקיים כמ"ש בימזקאל ככה
יאבלו בני ישראל את לחמם עמא כי כבר נעמא ע"י
הסר עונה וגרם לנו אכילה זו כמה רעות ע"כ · זו
הוא הבנו' דהגמרא הלי מלן דקן כופרי דהייני השפע
שלנו שנוצלים האו"ה מאתנו שהוא כמו תמרים שלא נתבשלו
והוא כופרי אין יבאנו לעתיד כהשי"ת יפרע מהם אי
יבאנו כופרי הלא לי לא חרבו בית מקדשינו הי' תמרים
יפים ומבחם שחרבו נתבטל השפע יע"ש והשיב התנא
להם כי עיקר התבשה מהם לעתיד על שעמלו מעט
שפע שלנו ונטלו הטעם ממנו דהייני הקדושה שבו וז"ל
שאמר בשאים דבל נתיבת עצם בעל בשאים כנ"ל :

וזן שאמר בכאן אשכול הכופר דודי לי והייני בשביל
שהוא דודי ואוהב אותו ע"כ לי בשביל כביכול
מתלבש בשני האו"ה כדי להשפיע לי השפעה המכוכה
בשם כופר שלא יגמר כל לרבו אבל מתאחר שהאו"ה חרבי
בית מקדשינו דינם כדין מזיק לשלם ע"כ אשכול הכופר
ר"ל שהקב"ה ילרף אחת אחת ואחד באחד יבאו ויעשו
כמין אשכול מחובר יחד מה שבראנו האו"ה שיהי' רק
בהשפע כמין כופר ולא בגמר כל לרבן כמ"ש ועתיד ליפרע
מהם בכרמי עין גדי כי אמרו רז"ל כי נאולתן של ישראל
נמשלו לכרם בזמן שעבדים בשלות המה יפים אבל קורס
גמר בישולן הוא רע לא יוכל כך כשיגיע זמן הגאולה
כתיב ביום ההוא כרם חמר ענו לה · והנה מבואר בזה"ה כי
יעקב אבינו ע"ה כשנתברך מאביו ראה ל"ע מלא ברכות
שיער בעלמו שלא יסתמש בברכות אלו עתה רק יקיימם
לימות המשיח בעלמות גוב מגוג אז יתקיים בשם הי' כי
אמילם · ג"פ וע"כ זו שיאמר בכאן בכרמי שיגיע זמן
בישול הכרם של הגאולה אז יסתקים הברכות עין שהי'
עין יעקב עליו כשבא לאביו ילחק בגדי ואז יפרע הע"ם
מהאו"ה מה שעשו לישראל בדכתיב ונקתי דמם לא
נקיתי וה' שוכן בציון ועיין במדרש ש"ה ג"כ הרשו הך
עין גדי כעין מ"ש יע"ב ודו"ק :

ועיד זה יבואר דברי הפיטן מה גדול וכו' והייני כי
ב' גדי עוים שעשה לאביו יעקב לילחק לאבינו
אמרו חז"ל שמות לשני השעירים שביאלו בני ב"כ אחד

לד' ואחר כ"ז אח"ז כי ישמן ישורון ויבעט נעשות עבירות ע"כ אמר לו יעקב אחרי זה מעכב הברכה דהרי הזמין הקב"ה ז"כ ליום מחרתו וקניתה בהקדמת ג' שבירים ח' לד' וח' לעזאזל וכשה הקטיר עליו את כל עונותם ותקליך בעונותיהם כל חטאותם ע"כ ברכו • אבל אח"כ כתיב ויעקב בעלמו ואמר לעשו כשאומר לו נסעה ונלכה לנגדך ואמרו רז"ל כשוה שכינו בעזה"ז וכשוה שכינו בגדולה ואמר לו יעקב אדוני יודע כי הילדים רכים והצאן ובקר עלות עלי כי ישראל קדושים להתחות ע"ל ודפקום יום אחד ומתו כל הצאן ומחנות עבירות ע"כ יעבור נא אדוני לפני עבדו לעבור בגדולה תחילה ואני אתנהלה לאיטי לעבור ועבור עבדת ע"ז עד אשר אבא אל אדוני שעירה בגיאות מעשים ילא אעבור עבדת עה"ז • והנה כל עבירות בהנך תרי ילפא דע"ז ובלרא דעבירות עבור זה מחרב הבה"מ לאשון בע"ש רז"ל. וגם מקדש שני בעון בהיר אשר הוא שקול ככנד ג' עבירות ע"ד ג"ע ע"ד כמ"ש רז"ל וזו חד גדיא חד גדיא שהביא יעקב אבינו לילחק לקבל הברכות ע"י אבל אח"כ בעלמו נתחרט דאין אבת בתרי זוזי הייתי ג' ילדי ע"ז ובריות כי הם גרמו שגזור אותנו מנוקים מעומה ג' מקדשים ליכך בגלות וע"כ נקראים זוזי ע"כ הביא אבינו יעקב הברכות אלו לימות המשיח ואז יהי' חד גדיא לד' וחד גדיא לעזאזל ויה' כיעל שר של עמי כל עונות ישראל ויתבטל מן העולם כ"ל כאן :

השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה וכו' • נראה הכוונה בזה ע"פ ע"ם רז"ל זכו אחיכה ויבוא משיח כמשאל בביתא מלא זכו בעתה ובביכול הקב"ה מצעיד מלך כהמן ויה' מוכרחים לעשות תשובה ואמרו רז"ל אל תיקרא בנות ירושלים אלא בונות ירושלים והיינו ע"פ מ"ש רז"ל בכתובות בפ' המדיר ע פ ובלילן יאמר אים ואים יולד בה • אחד סדר בה ואחד המלבה לראותה יע"ש. והיינו מי שמבטל מ"ע על בנות הסכלים ובופך כמים לבו לפני הש"ית להתפלל על בניה זה הוא אשר יאמר עליו ומלבה לראותה וכמו ש"ב בזה מנקים לאחר וזו ״ד בנות ירושלים והי' קשה ברז"ל כמה מכבה אותן לנקיבה ע"כ אמרו אל"ת בנות ירושלים אלא תקרא בונות ירושלים והיינו הבדיקים שמלבים לראותה ושופכים כמים דמעות ותם כחם בנקיבה בזוכים הרבן ירושלים הנה אשר מסיימים בבניה ובונות ירושלים והם ג"כ בנות תם כחם בנקיבה בבעיה והרי המה בחלו דריס בה שמלבים לראותה ודוק :

וזו שאמר כאן השבעתי אתכם בנות ירושלים שיעלה עלי דעתיכם לבנות את ירושלים במדרגות לבאות והיינו מידת לבי שאמרו רז"ל עליו שאין לו מדה ואינו כועס כך את ב' תה' לדיקים רק בעלמיכם אבל לא להשגיח על הדור לכבוש עליהם ולהוכיחם ואם כן תעשו לי אפשר כמשיח לבוא אבל בעתה • והיינו לו באילות השדה שאמרו רז"ל אילה שרחמה לר והקב"ה מזמין לה כחם בעת לידתה ובוסך אותה ומחמת פחדה יולדת כן מלכות הרשעה היא הכחם שנוטבת את ישראל בגזירות קשות ומחמת פחד יעשו ישראל תשובה ויהי' עת לידתה לידת ומשיח לדיקיו אבל אתם לדיקים לא תגרמו שתה' כן רק אם תעוררו את עלמיכם לעשות תיקון לבדאת ומשיח בעלמו ואם תעוררו ג"כ את אחרים לעורר הלבבות לתשובה וקרבת אלקים יחבלון ותעוררו את אחבה בין ישראל לאביהם שבשמים עד שיתעוררו ישראל משיבת אחותם ויחזרו לטובה מעלמם אפילו בלא תוכחה וזו • עד שתחפץ לעשות מלות ומע"ע מעלמם בלי שום התעוררות אז אם אך תעשו קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים ומדלג לגבעות ומשיח להקיש לתיקון לא כשלם הזמן עדיין כמ"ל ובכון ובצו"ה לא מהכי הסביעה מידי כי עדיין לא בא משיח ונפרע לעת כזאת אשר מבואר בזו"ה דלית לן לאתערא קילא אחרינא רק בשבת ת"ל יתפתחון תרעי דחכמתא ויה' קן הבאנה ובצו"ה עבר קציר ועבר הזמן ועדיין לא מושעינו ע"כ ודאי יש לשפוך דמעה ולדפוק על שערי רחמי שמים אולי יערה עלינו הוא ממרום להחזירנו בתשובה שלמה לפניו כי עת פחנה כי בא מועד ואינו חסר רק תשובה אמי"ר :

עוד (בשה"ש) עיניך ברכות במשבון על שער בת רבים מראה פירושו כי דיבר בדוח קדשו כנגד ישראל שאמרו יומים בנות ע"כ מורידים בכאב דמעה ומוסרים כמים לבם כנגד הש"ית וזו עיניך ברכות זלי דמעה בכאב ובריחם אם משימים אל לבם בחשבון על שבר בת רבים הייני בעת אחרון לני. הבנים שלחמו בגוים בגולה אבל אחו"ם שנקראים שבר בת רבים דהיינו שהוא שבר אוריגו. שהם רבים אפך כמגדל הלבנון הייני ישראל ומשיחים פניהם כנגד הש"ית לומר רחם אבי גם רחם כי אחטו לדיקים כנגד הראשונים שהי' להם כל עוז ומרדו בעונה ואמר רז"ל שהיה בדמשק שם"ה מיכי ע"ז ואעפ"כ הי' אליהו הנביא באותו הדור וכשעלה השמיעה קלא אותו הש"ית לדמשק כמבואר בכתוב זו אפך ישראל משיחים פניהם לומר להש"ית שהמה כמגדל הלבנון הייני גבוה בלבנון עונות כנגד הראשונים כי לפיה פני דמשק שה' בה שם"ה מיכי ע"ז ואעפ"כ הכך אליהו כשם קודש שלקח מן הצוגים ועמד ראשך עליך כברמל והיינו אליהו שהי' בהר הכרמל ועשה מזבח וירד אש מן השמים ואמר עניו וידעו העם הזה כי אתה הש"ית אל לבם אחורנית ע"ם בנות אשר אין אתנו יודע עד מה מנקים ע"כ יאמר נא ישראל רבש"ע מהראוי הי' לפרסם שמך הגדול וידעו כי אתה הוא ה' אנקים ואין עוד מלבדך וכי תאמר שהי' אז זכותא דא"י והבה"מ הי' קיים ע"כ עשית נס ע"כ אומרים ישראל ולתי לראשך דבש שה' בדלות והי' בנות בבל מהראוי הי' לעשות לנו ניסים כאלגנון שעשית לדניאל בשקלה הכתבת לבלשאצר ופס יד כתבת מלאך מן השמים ומלך בלשאצר אמר מי שיקרא כתבת דנא אבנוזנא בגם ועתה בגו"ש המה מחרפים ומגדפים לשמו הגדול והמה בריח אומים (עיין במדרש שה"ש שפירש ג"כ כיין דרך זה) אבל התיין לכל הקושיות הנ"ל כי בנות זה ומלאף לכל התעלות שעברו הדורות הראשונים והמה בעלמם בחים בנבואה לתקן חטאם ע"כ אותותינו לא ראינו • מפתיים דור ומלך אשור בביכול לעשות ניסים בהשגיח מכח הדורות שעברו שעתה חוזרים לרון בעוה"ז לתקן את אשר פגמו :

אז יאמר כי הדורות הראשונים הי' בשופט בנוהות מהראש ומנהיגים וכל הנוף אבל עכשיו רוב הבשמות המה מרבים ע"כ נקרא בקבת המשיחת מי אתו מעקביים וכמ"ש הזו"ה הקדוש עד דמנני חגלי בהבלין יע"ש וע"כ מחמת שהמה הי' בשמות בנוהות הי' ראוים להתלות להם ניסים אבל מה יפית ומה נעמת אחבה בתענוגים ואמרו במדרש מה יפית בלילך ומה נעמת בתשובה יע"ש • והכוונה לדרכיהם כי אמרו במדרש פ' אמור כי ע"כ אמו מוטלין לולב בשוכת מחמת משיחת ואחו"ש בכנסו לבין בר"ה ע"כ מותנין בדיבי הלולב והבית ומשם לזה ובצו"ה בכל שנה ושנה אמר מוטלין הלולב ומה נלחנו

ר"ל שהחזירו עטרה ליושנה כי הי' דוגמת עשה רציו שביעל אל זר ע"כ עטרה של התורה שנשבה החזירו ליושנה לדוגת כזוכר הנשבחים:

ועוד מרחה לי טעם נמה נקרחו בה"ג כי המה רחי בדרוש קדשם כי הי' ישראל בגלות זמן ארוך רח"ל עד"ז ילדת דע"ז הי' חו"ו רוב ישראל יוכלים מן הדת ומבלבל ע"כ בקשי רחמים לבטל כיבוחר בגולה ובכ"ה הם שרמו בתפילתם שיה' קיבון בני ישראל ביחד שלא ילמו עכם ע"כ נקראים אנשי כנסת הגדולה אנשי כנס' גדולה לפשי"ת שבעמדו ישראל בדתם ע"כ בזכות זה כולה להם רזי תורה ע"כ חזרו על הנשבחות בכיתן ובין שלשה דברים וכי'. והבינה מדבריהם מרחה לפע"ד כי המה כיונו ע"ד ע"ש אל תתיאש מן הפורענות כי כל אדם ירחה ח"ע כאלו הדין מתות עליו כי מי יודע מה יולד יום ובדרך שאור שנעה בזה עוזבה הי' בעוב ובזה רבה רחה ובירם האל"ד הקדוש דחם ירחה אדם שהשעה משחקת לו יצער בעצמו אולי הוא נרעות שמקבל חלקו בעוה"ז ע"כ יעשה לדקה ומע"ע וזו ביים עוזבה לך רחה בעוב שישאר לך אותו העוב כי כריך אתה לרחה בזה רעה רחה. אולי הוא נרבתך כדי הלקך בעוה"ז ע"כ תעשה מע"ע שישאר לך העוב גם בעוה"ב. וזו הבריאה הוו מתוכים בדין שיה' עומד ומלבר מי יודע מה יולד יום אז אין דין בוא עליו ותפסר הוא מאותי לבתיב בשם עושר שמיר לבעליו לרעתו ע"כ אם ת"ח הוא הבמידו תלמידים הרבה שיה' לך זכות הרבים תלו בך ויהיו תלמידים הבונים שיעמדו בתוך העדה בהבינה הביבור וזו התמידו. ואם אינו ת"ח ובר הכי לזה ע"כ עשו שיב לתורה היינו לשמור את לומדי תורה ליתן להם לרבם בכדי שיה' יכולת בידם לעסוק בתורה עלא יתקלקל כמו פרדם אם אינו מסיג יפה הכל נכנסים בו ומקלקלים הילבות ואינו עושה פירות ע"כ תעשו סיג כמ"ש כבר כ"ל כבן:

אז יתמר כי אמרו רז"ל שירמיה והבילאל לא אמרו גבור ופירא כי אין גבורתו הן גבורתו ובוים מרקדים בהיכלו ואכסי בכה"ג אמרו הן גבורתו הן כוחותיו יע"ש והבינה בזה לפע"ד. כי מדרך האדם כשחברו עושה לו דבר רע אם יכול ליקח ממנו נקמתו עושה עיד כי מי יודע מה יולד יום אולי לאחר ימות ולא יעשה נקמה לו אולי יה' ומיעה שלא יה' יכול לו אבל הפי"ת מאחיך אף כי חקיף ובעל יכולת ובעל כחות בולם ואין לאיש ברי' כח וקמלבה מיומו כי הוא ממי את כולם ע"כ אינו כפרע עיד וזה מורה על יכולתו ע"כ אמרו ספיר הן הן גבורתיו והן כן כוחותיו מה שמאחיך אף זה מורה על יכולתו הגדול ודוק. ומלא דומה עשו להפי"ת לתקיף גדול רק עם שאינו כפרע עיד הוא מפני שאי וקיים לעולם ע"כ נקראו אנשי כנסת הגדולה שאמרו שהפי"ת סובל ואינו כפרע עיד כי גם רשע ניוס רעה וזו מורה גדולתו של הפי"ת וזו הגדולה כל"ל בכין מאוד והמה רחו ברוח קדשם שהגלות יתארך מאוד וישראל המה כמאחי לב ורוצים שהקב"ה יאיר ויחיש מעשהו לנקום עהחו"ת. והנה בני אדם אמר אומר בינם. ספיר אומרים לשיעתם כי כל אחד רולה לראות נקמה ולזכות לגאלת ומשיח אבל הפי"ת אשר מי וקים לעולמי עולמים ומבלי רחשית ומבלי הבנית והיא ברא העולם על לד הבחירה ואם יבא מעשה בעלה הבחירה וכמ"ש והביאו ימים אשר אין בהם חפץ זה לימות המשיח שאין בהם לא שכר ולא עונש יע"ש ובי' יברא הפי"ת עולם הבחירה על זמן קלר כמו שרולים בעלי הנופים ע"כ לגדולתו ורוממותו ברא העולם שיה' קבוב לשית אבלי שכין עולם הבחירה כל"ל כבן ומאוד ע"כ ואחר שאבלי כנה"ג בחו להבינה זו ע"כ אמרו הן גבורותיו ומרחותיו כמ"ש ע"כ זהו אחכי גם לנתיל על אריכות הגלות ואמרו הוו מתוכים בדין ר"ל אנא תמהרו על הפי"ת נומר שיחים ויעשו נקמה בחו"ה ויבא מעיה כי הפי"ת כפי גדולתו הוא הכל זמן קצר כמ"ש ע"כ תהי' מתון על המשפט של החו"ה ובילת מעיה רק תכינו לה לדרך כי אחר בילת מעיה אין שכר ועונש כמ"ש ע"כ הבמידו תלמידים הרבה כי בשבל התורה כבלא הגולה ובזכות הלימוד יבא ג"כ מעיה אבל תדעו שאין עיקר לימוד התורה ע"פ פשטא ובמה שמדברת בתחחוים בפי הפשוט כי יש בו פרמיות שאין שיעור אשר כל דברי התורה הוא רק רמזים אלי' הן תורה שבכתב והן תורה שבע"פ ואל"כ הקיד של התורה היא רק כיבלין מן המרכים אבל קנאו תרחה פרוו לא תרחה וזו ובשו סיב בתורה שיהי' התורה בעיכך כאילו הוא מקוים לפיכך ואתה רואה בה אין דרך הבדר ותדע שיש בה סודות גדולות אין שיעור ובל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ואם ככה תעשו ודאי אחה יוצא ידי מבשך ובזכות פרמיות התורה יבא מעיה לדקינו כב"ל לכון ואתה תבין את אשר לפניך:

במדרש רבה פי' קדושים תהי' וכו' הד"ר - ויבדה ה' לבחות בנשבע והאל הק לקדש בלדקה וכו'

ואח"כ מקיק המדרש כתב ואתה מרוש בעוכם ה' המרוממו' אתה מוהב בעולמך את קדושה ישראל בעוכם שנאמר תהי' יע"ש. וכלאה דבוונת המדרש לתרן קדושת המפורשים נמה אינו מבואר שכר עוה"ב כמ"ש שכר נשמים אם בתוקתי תלכו וכו' ותירן המעב"ן ז"ל דשכר עוה"ב הוא בבעי מאחר שבשמת אדם חטבה מתחת בקא הבבוד א"כ הרי כל דבר תוזר לבוראו מנוקים שבא ע"כ לא לריכה התורה לכתוב זאת אבל שכר נשמי בגון נשמים שהוא כמה פעמים מון לדרך הטבע בגון אחרן יבשה מאוד ואין מדרך הטבע להטבות אדים ע"כ מבטיח הפי"ת ונתתי נשמיכם בעתם ובדומה לזה וזו ג"כ בוונת המדרש על קדושים תהי' ה"ד ישבה עזרך מקודש ומליון יעבדך ע"ש והייבו שהמדרש מפרשת קדושים היה הבטחה לעתיד לבא בשכר עוה"ב שיה' ישראל קדושי עליון כמלאכים עומדים ומשמשים במרום לפניו כאחד עם המלאכים והייבו כי קדוש אני ה' וכל דבר הוזר לסדרשו ע"כ אים אמר ואבין הירחו כדי שתהי' ראוים לחזור לשרשו ולבעות שם יחוד וזיווג ע"כ אמר בלשון עזר שהוא יחוד וזיווג כמ"ש אעשה לו עזר כנגדו וכן אמרו בריש קדושין עזרתי מהן יע"ש וזו יהי' מכח מקודש מבשים שיהי' בידך וכמ"ש אחר מקדש אי"ע מלמעה מקדשין אותו מלמעלה והייבו שתחזור נשמה לבוראה וזו עיקר עוה"ב אבל מליון יעבדך הייבו ברכת עוה"ז שבאמר ב' יברכך ה' ומליון הוא רק קבד בעלמא אבל אין את שכר עלוה כנ"ל. וזו דברי המדרש דמפרש קדושים על שכר עוה"ב כמ"ש ע"כ אמר ה"ד ויבדה ה' לבחות בנשבע הייבו שלא נתן הקב"ה שכר המלות בעוה"ז רק הבדיה השכר למעלה שיחזירו הבשמות לבוראם לחזות בבועם ה' ויהי' הפי"ת נקרא עליהם ה' לבחות אות היא בבחה שלו דהייבו נשמת ישראל שישמשו לפניו בלבד של מעלומה שאינו מתן השכר עלוה עיד הוא כי אחל הקדוש נקרא שאמר לישראל קדושים תהי' הוא להודות קדושה בלדקה כי יבינו וידעו כל נשמת ישראל כי לדקה גדולה עשה עמהם שקבע להם שכר למעלה לחזור בשורשם לקדושה כמ"ש ודוק וע"כ אמר מרוש בעוכם ה' הקב"ה נהג עוד בדרך התרוממות ליהן להם השכר למעלה בגבהי מרומים שנאמר קדושים תהי' הייבו השכר עוה"ב שהוא קדושה לעולם כמ"ש בכל לכון:

והנה הכוונה בג׳ פנים יה׳ לכם ערלים ג״כ ע״ד זה כי ימים על חדש חלוקים בפלפה זמנים ימי עליה וימי עמידה וימי ירידה ע״כ אמרו במדרש וכנעתם כל עץ מאכל ה״ד עץ חיים כמחזיקים בה יב״ש והייכו כי המדרש מפרש על פכר עוה״ב פל לומדי תורה והמחזיקים אותם ע״כ אמר הפסוק פלא יקום פוס אדם לפכר ע״ז בעוה״ז כי ג׳ פנים דהייכו ג׳ פנים ימי עליה וימי עמידה וימי ירידה יה׳ לכם ערלים אעוס ופכר לא יאכל הפכר בעוה״ז אבל מפנה הרביעית פיפתנה אדם לקץ חייו יה׳ פרי׳ קודם לאזור לפרפו בקדופה ואז יתן אדם פבח להפי״ת פלא כפן לו פכר מליה בעוה״ז וזו הלולים אבל בפנה החמישית דהייכו תחיית המתים פאז יעמוד אדם בגוף ובנפמה תאכלו את פרי׳ דהייכו הפכר להוסיף לכפ על תבואתו כי בעולם הנפמות לא יהנה מהפכר רק הנפמה לבד אבל בת״ה תה׳ הוספה לגוף ולנפמה כי יה׳ רוחכי וגפמי ביחד ככ״ל וזו דיוקא ליפראל אבל באו״ה מקבלים פכרם על קלת מלות פלהם בעוה״ז וזו דברי המדרש או״ה פמכלין פדותיהן בתב כי אעפה כלה בכל הגויים אבל פאיכם מכלים פדותיהן פכאמר לא תכלה פאת פדך כתב ובך לא אעפה כלה והייכו קיד פל מלות פאה מורה על זה פגם פחרפו זרע ועפה פירות חייב להניח הפוף פל פדהו בלא קלירה להורות לכו פיפאר לכו קלירה פל פכר מלות בפוף לאחר מיתת אדם כי אם יפראל עוה״ז הוא רק הפירות אבל עפו כועל כל חלקו בעוה״ז לבד ולא כפאר לו בעוה״ב כלל ע״כ מכלין פדותיהן להורות פכל יגיעות הן באיזה מלוה קולרין ואוכלין בעוה״ז לבד ואין להם עוד פוס תביעה על פכרן בעוה״ב ע״כ לעתיד לבוא כתב בי׳ כי אעפה כלה בכל הגויים כי כבר קבלו פכרן והפי״ת ירחם על עולמו בהרה ביעיכו אמן כן יהי רצון :

כאשר זכינו לסדר ארבע פרשיות בהלכתן · כן נזכה לקיימם במצותן · ומלפני יוצר אורה · אבקש עזרה · לנצרני מכל מכשול ופוקה · ולהחל ולבאר ספר ויקרא :

אמר המוציא לאור · מחמת שאין לכסף עוד מוצא והוצאות הדפוס רבה · ע״כ הייתי מוכרח להפסיק ההדפסה בתשלום ספר שמות · ואני מקווה בחסדי ד׳ שאמבור הספר שהדפסתי בזמן לא כביר · אשוב אה״כ להדפיס כל חידושי תורה עה״ת עד תומם · ויוכלו הקונים היקרים לכרוך אותם בכרך אחד שלא להרבות הנם בהוצאות הכריכה ·

שמות הדתומים

ואלה שמות האנשים אשר נקבו בשמות ובאו עה"ח לקחת הכפר תהלה לדוד ממר אבא הגאון זלל"ה זכותו יגן בעדם ובעד ביתם לטובה ולברכה. לישועה ולהצלחה. לאורך ימים ושנים. דשנים ורעננים.

טערצאל

הרב המאור"ג אב"ד כי'
הקלין ר' אב"ד דוד שפיטן
הקלין ר' נפתלי קפיר
מו"ה אליעזר ליב סב"ל ברוין
מו"ה ר' ליבים פעכטעה
מו"ה יצחק אלי' עדלים מאיכאז
מו"ה יוסף מנחם במו"ה מרדכי מטרלאלן

פאטיק

הרב המאור"ג מו"ה יעקב' אב ד כי'
מו"ה אב ווחלף טירק
המופלא הקלין מו"ה ר' אברהם פעלדמעסקער

אוהעל

הרב הגאון אב"ד כי'
מו"ה משה אב קעלנער
מו"ה אברהם אבלי ראפאפארט
מו"ה ר' מרדכי לבי מאמאן
בכו המופלג מו"ה אליעזר ראטעעכבערג
מו"ה ברוך ווייכטעין
מו"ה משה גרלאס
מו"ה משה ליב גינלנער
הקלין ר' קלמן ליב קעלנער מסערדאהעל
מו"ה משה יאקאבאוויטש חתנו של המחבר

רעגמיץ קטן

הקלין אליעזר מאכיס
הקלין ר' לבי הירש רייך
הקלין ר' יונה ראזענבערג
הקלין ר' מנחם אהרן

טערעבעש

מו"ה יוסף מנחם סב"ל
מו"ה אברהם נטע בן מו"ה יצחק ז"ל מרוסקנף גדול

טשעטשאורטץ

הרב המאור"ג אב"ד כי'
הקלין ר' אברהם מאכדל
המופלא מו"ה פרץ
הקלין ר' יחיאל שערוים
הקלין ר' משה דוד שערוים
מו"ה יצחק ווייס מפאלאנקא
הקלין מו"ה כחוס ליב מאזרלאוויטן
הקלין ר' יהושע'
הקלין מנחם פריד
הקלין ר' מנחם מענדל
הקלין ר' חיים שעהן מכפר עשעלעי
מו"ה דוד בער מזשיפעף
הקלין ר' דוד זעליגער
הבחור המשכיל ליפן פרידמאן
הקלין ר' אלי' ראזענבערג ממאלנע
הרב הגאון מקלייכוואלדיין
הקלין מו"ה יוסף עכגעל חתנו של המחבר מבעמזשע

ווארשען קטן

מו"ה מרדכי
מו"ה לבי ווייסמאן מפעטרע
הקלין ר' אברהם פרים
מו"ה יעקב' ראכלין ממאלדיב

נאמין

הקלין ר' יוסף בן מו"ה שלום גרינפעלד
מו"ה אשר זעליג
מו"ה עוזר בן של הרב הגאון מסעלעש

אונגוואר

הרב הגאון כי'
הרב המופלג מו"ה שלמה גאלנפריד
הקלין ר' אלחנן נאמב
הקלין מו"ה לבי עיכלער
הקלין ר' יעקב בער בערגידא מסירע
מו"ה חיים שלמה גאטליעב
המופלא מו"ה ליפן

סערעדנע

הרב המאור"ג
הקלין ר' ליזר קרויז מיאנסיל
הקלין המפורסם מו"ה ישראל מבעניב

סעלעש

הרב הגאון אב"ד
מו"ה חיים לבי לעזמאן
מו"ה אברהם קליין
מו"ה לבי הערש גינלטורב
הקלין ר' אייזיק פיש
המופלא מו"ה שמואל מלמיד הרב
הקלין ר' זלמן וואלדמאן
הקלין ר' משה כ"ץ
הקלין ר' יקותיאל מקוטס
הרב הגאון מחוסט
הקלין ר' אברהם ב"ה יצחק משה בוגשטיקו

סאפינקע

הקלין ר' חיים אליעזר
הקלין ר' אשר אכסל שעאהל

סאטהמאר

הקלין משה מנחם אולמאן
הקלין ר' אברהם ווייס
הקלין ר' יצחק ווייס איקרוטס
הקלין ר' יעקב' פארנק
הקלין ר' יצחק יהודא בן ריסא מאפאטע
הקלין ר' דוד ראזאכבעלד מפולפים

נימערער קאמידאט

הרב המאה"ג מפאטוק
הקלין ר' יצחק אב"ג
הקלין ר' דוד קעלנער
הקלין המפואר ר' פנחס ווייס
הקלין יעקב קאהן
הקלין ר' עזריאל שוואכן
הקלין מו"ה אברהם לבי כ"ן
הקלין ר' ליב ווייס
הקלין ר' משה בלויא
הקלין אברהם האחמאן
הקלין ר' עזריאל ווייס מנימער
הקלין ר' דוד יעקב' ראטהמאן

אטראקטש

הקלין יעקב לוסטיג קאוועטשעטש
הקלין ר' אייזיק פרעסטל

סטארניא

הקלין ר' שמואל ראזענהאל גימור פאנסקע
הקלין ר' אלי' ראטה מיעמיב ראפאלנעס
הקלין ר' שמואל ברוך ליפליך
הקלין ר' חיים קלין מאהרשקיב

שמות הרבנים

נערנעל

הקלין ר' מרדכי גרלסמאן
הקלין ר' לבי הירש ז"ל
הקלין ר' יעקב בער סג"ל
הקלין ר' בער רעגלער
הקלין ר' ליב דייטש
הקלין ר' שמואל בער חוכנאר
הקלין ר' אבי חודוואכאק
הקלין ר' זלמן מוועכדיגע
הקלין ר' לבי בן יואל מחרדלף
הקלין ר' אברהם יעקב רחטה
הקלין ר' יהושי' קלין ס' יחקאל
הקלין ר' חיים לבי עליאם וויסלא

סענדרע

הרב המאה"ג מו"ה שמשון לבי
פעטעכבויס
המופלא מי' ישראל משה כהן
הקלין ר' חיים גלאטער
המופלא ר' מענדל הירש קרעמער
הקלין ר' משה אהרעמאן מקאפאספיד
הקלין ר' אהרן קלין מבאדווע
הקלין ר' יהושי' מבאדווע
הקלין ר' אברהם אבים פרידמאן
הקלין ר' זעליג מקעלעטסין

בודעש

הקלין ר' מנחם מאכס
הקלין ר' וואלף שפילבערגער
הקלין ר' משה נאכלמאן מסעמרע

אבער לאנץ

הקלין ר' יהושי' פרידמאן

אונטר לאנץ

הקלין ר' משה פרידמאן

ביזשיץ

איה מו"ה ישראל יוסף
מו"ה דוד גרומאן
הקלין ר' משה פאקס
הקלין ר' דוד שפיטץ
הקלין ר' יצחק האלאכד
הקלין ר' שלום וויס מקאטארוויטן
הקלין ר' דוד כ"ץ
הקלין ר' מנשה פאקטאלנאק מלעטסלין

מאלדויא

הקלין ר' שמואל שטערן
הקלין ר' משה שטערן

יאנק

מו"ה שמואל כ"ץ
הקלין ר' אברהם הייטליך
הקלין מ' מנחם מענדל קלין מפעדער

טשאם

הרב המאה"ג
הקלין ר' הערץ סג"ל
אלמנה רבקה קלין
הקלין ר' יואל דאכן
הקלין ר' משה שווארץ
המופלא ר' אברהם לבי מאהר
המופלא הקלין מוה' איליק
גלאטשטיין
הקלין שעי' קלאמאר
הקלין ר' יעקב מאיר
הקלין ר' איליק הערש ריימאן
הקלין ר' זרח כ"ץ
הקלין ר' אלעזר ריימאן
ר' אנשיל ליב רחזענפעלד

אראקטוה

הקלין יצחק לבי הלוי
הקלין ר' יצחק גר"ש
הקלין ר' כפתלי גר"י
הקלין ר' לבי וויס
הקלין ר' פייביל שווארץ מדאראבמן
הקלין ר' לבי הלוי הורחוויטן מדאראבמן
הקלין ר' שמעון פלאס עדיק
הקלין ר' אכתריאל שווארץ : עדיק
הקלין ר' שמואל ז"ה אשר דאראבמן
הקלין ר' גדלי' לבי ז"ה שמואל
הקלין ר' שלמה יהודא ז"ה משה וויס

טשענע

הקלין ר' פנחס
ר' מנחם ברייער
הקלין ר' אהרן שטארק
הקלין ר' לבי גלויבער

פיסטא

הקלין ר' מרדכי ש"אהכוואלד

אוילוארש

הגביר מוה' מנחם מענדל ליכטמאן
הגביר הקלין ר' נח האלטשטיין
הגביר ר' איליק בעק
הקלין ר' עוזי' פיליב
הקלין ר' מאיר באל
הכהור יצחק פיליב

סאבאסלא

הקלין ר' יואל יהושי' ווימאן
הקלין ר' אברהם פלאס

ראקאבע

הקלין ר' חיים בן יואל
הקלין ר' פייבל שהאבער

אבערגאיד

הקלין ר' משה אברהם אוירבוך
הקלין ר' אברהם מוויזאל

ישוב קירע

הקלין ר' דוד ליעבערמאן
הקלין ר' יואל גרלסמאן
הרב המאה"ג דק"ק עאלגלא
הקלין ר' מרדכי יאקאבאוויטש
מוה' ישראל ס"ל
הקלין ר' מענדל פענדרעק
הקלין ר' שמואל פאלאטסיק
מוה' שמעון פלקמאן
הקלין ר' ברוך בערגסטיין

ראטקא

הקלין ר' כהן ליב

בעניע

מוה' ישראל ר' משה המופלא
מוה' יעקב ליכטמאן

סיקסא

הרב המאה"ג אב"ד
הקלין המפואר מוה' לבי יעקב רייכמאן

אינטער וואדאס

הקלין יהושע ס"ל
הקלין ר' יעקב חיים רייכמאן
הקלין ר' אהרן טעפער מהאמרלמו
הקלין ר' מרדכי טעכער
הקלין המפואר אליעזר ברוין ממאמאר
הקלין ר' יצחק קלין אבערוואדאס
הקלין ר' אברהם טעפער מסאניק
הקלין ר' מנחם מענדל ליכטשטיין
מבערעסטע
הקלין ר' יחיאל רחזענבערג
הקלין ר' לוי וויס
הקלין ר' משה בערקאוויטש

לאדאן

המופלא ר' מנשה כן
הקלין ר' שמואל פאלדמאן
הקלין ר' אשר זעליג
הקלין ר' שמעון
מוה' שלמה בן יעקב שו"ב מאחדאן
הקלין יהודא ליב פענדמאן

אידוארי'

הקלין ר' איזיק וויס

שמות החתומים

הקלין ר' אברהם גרלס
מוה' דוד ווייכבערגער סו"ב

קאבא

ר' לוי פריד פלן באהאנדע
המופלא הקלין מוה' יצחק אייזיק
ראזענכפעלד
הקלין ר' אברהם לבי
הקלין ר' אברהם אשר
הקלין ר' יעקב מענדל
הקלין ר' שמחה קורלנדר

טעטעטלען

הקלין ר' בנימין קופפערשטיין
הקלין ר' זלמן כץ וו"ב

פעלדעש

הקלין ר' ישראל ווייכבערגער
הקלין ר' אלטוועל כץ ווייכבערגער
הקלין ר' שלמה זלמן ווייכבערגער
הקלין ר' משה ווייכער
הקלין ר' כפתלי הערן סג"ל
הקלין ר' בער ווייס
הקלין ר' שמואל בר"ק שוואלן
הקלין ר' יצחק אייזיק סג"ל שא"ב

ארבא

הקלין ר' מענדל שטערן
הקלין ר' יצחק יודא
הקלין ר' שמואל מאיר פרים
הקלין ר' הילל בר"י
ר' ברוך לעווינסהזיע פ' פולנא

אויפאלי

הרב המאה"ב
מוה' ר' שמואל פרענקל

ביסערמין

הרב הגאון אב"ד
הקלין ר' כפתלי
הקלין המפואר ר' שמעון נעדאב
מו"ה שמואל קלין עג"ל

סעמידאל

בנו של המחבר הרב המאה"ב מו"ה
שמעי' כי'
ובכדו ה"ה הקלין המפואר ר' ישראל
יעקב קלין
ובכדו ה"ה הקלין מ' יחיאל יוסף קלין
חתנו ה"ה המופלא מו"ה אבי' קלין
מו"ה המופלא הקלין יצחק יקותואל
זיכערמאן
הקלין ר' משה סג"ל

הקלין ר' יעקב קרויז
הקלין המפורסם מו"ה יעקב ליכטשיין
מרחב
הקלין ר' יודא זאלבעלער
הגביר המפורסם לבבה מו"ה יעקב
האלבערשטיין

ליק

הרב המאה"ב אב"ד
הקלין ר' יעקב פריד
בנו החרבי ר' מענדל פריד
ר' אברהם אלטמאן
מו"ה יעקב יצחק מאלבענבערן
הגביר מו"ה לבי פיס
הקלין ר' משה ליב קלין
הקלין ר' עוזר ליפאטיר
הקלין ר' יוסף בר"ם
הקלין ר' רפאל חיים משה בר"י
מו"ה חנוך מלאדאן

מ"דאלפאלווא

הרב המאה"ב מו"ה שלמה זלמן
מו"ה יעקב כ"ן עגרי

בעלטעק

הקלין ר' יצחק ווידער
הקלין ר' יצחק שלייפער
הקלין ר' יעקב יוחנן מאירבא

איבריין

הקלין המפורסם מו"ה יעבי' איבריין
הרב הגאון דק"ק סאנקאב

חורלאטאוויטץ

הקלין ר' אברהם מרדכי לבי
הקלין ר' דוב בער שוואלן

העצע

הקלין ר' יצחק אילק
הקלין ר' נחום
מו"ה אברהם גאלדשטיין

ווילמאן

מו"ה זלמן פנחס
מו"ה ברוך פייערשטיין
הקלין ר' יעקב פרידמאן
הקלין ר' נחום מרינסקא
הרב המאה"ב מו"ה יודל מעטנע
מו"ה שלמה זלמן מלטמיסאן
מו"ה יחיאל מיכל מלטמיסאן

שאראש

הקלין ר' אייזיק קלין

שעבעש גדול

הרב המאה"ב מוה' ליבב כ"י
הקלין ר' ליב פרידמאן

שעבעש

הקלין ר' דוד באטענכסטיין
הקלין ר' שבתי פרידמאן
הקלין ר' יוסף פאלב שמיך
נבאלדפעלד

סאבראנין

הרב המאה"ב אב"ד
הקלין ר' שמואל מכחס כ"ן
הקלין ר' מרדכי יוסף כ"ן מהארכי
מוה' חיים מהארכי
הקלין ר' דוד שלמה מלאקטאמיר
הקלין ר' משה בנ"ל מלאקטאמיר
הקלין ר' הילל משקאוויטן מלאקטאמיר
הרב הגאון מוה' פייטל ז"ל
הרב המופלג מוה' אברהם ברחדי

מונקאטש

הרב המופלג מוה' שאול פרערויא
מוה' אברהם מענדל ראטענוכבערב
הקלין ר' יוסף זרח בנ"ל
הקלין ר' משה בנימין עטערייבר
הקלין ר' לוי מרדכי
הקלין ר' חיים לבי קרא
הקלין ר' מרדכי דוד פיקס
הקלין ר' שמשון ווייכבערגער
הקלין ר' מענדל בנ"ל ראזנער
הקלין ר' יוסף עויב

טאבש

הרב המאה"ב החסיד מוה' משולם
פייש כ"י
הקלין ר' יצחק אייזיק בנ"ל
מוה' שמואל
מוה' יצחק לייכטמאן

קאטיי

הגביר מוה' אלי' זיכערמאן
מוה' שמואל פיסער
המופלא מוה' יואל שו"ב

טאקאי

הרב המאה"ב
מוה' יעקב לבי קלין
מוה' מאיר יפה
מוה' משה ליקער
הקלין ר' שמואל הולאוויטן
הקלין ר' מענדל ליקער
הקלין ר' בנלאל גרלס
הקלין ר' אילק קרינעער
הקלין ר' משולם אשור
הקלין ר' נתנאל קאהן

קערעסטור

הרב המאה"ב
הקלין המפורס מוה' אברהם דאנליגער
הקלין אברהם כ"ן

הקלין מו"ה יחזק' מלכם
ר' יוסף ווייכערנער מעמעט
מו"ה אהרן ערוים מאוכלד

עמעד

ר' יהוס' שפילער
מו"ה דוד מאהרגירעסקעט
מו"ה מרדכי בלוי

אבראהאם

הרב המאה"ג מו"ה שמואל כי'
הגביר המופלא מה' שמואל שלעזינגער
משמאל

ערלוי

הרב המאה"ג מו"ה יוסף לבי ווייס כי'
הגביר מו"ה כפתלי שווארץ
הקלין ר' חיים ברחלי
הקלין ר' מעכדל פאלנעט

קערטשין

מו"ה ישראל כהן גאלדמאן
הקלין ר' שמעון וועבער

ליסקא

הרב הצדיק הרב"ד כי'
ר' אבינדור כיימאן
ר' דוד לעפקאוויטש
המופלא ר' מאיר אברהם
הקלין מוה' שמואל לבי
הקלין ר' יעקב כיימאן
מוה' יהודא בנ"ל הורלוויטן
הקלין ר' יחיאל מיכל ראשהמאן
המופלא מוה' יוזעף
הקלין ר' משה כיימאן
הקלין ר' משה גוטמאן
המופלג מוה' בער קירן
המופלג מוה' אלי' פרענקיל
הקלין מוה' חיים מיכל קליין
מוה' חיים יעקב קליינוואוד
הקלין מוה' גרשון לבי זלמאן
הקלין ר' נחמן מאכים גאלדמאן
הקלין ר' מרדכי כ"ץ
הקלין ר' חיים אילק לעפקאוויטש

ערדובעניע

הסו"ב דשם
המופלא מוה' נחמן גרינפעלד
המופלא מוה' זלמן ווייסבורג
המופלג מוה' לבי גינלנער

טאלטשווא

חתן של המחבר המופלא ר' אליק
ראטהמאן כבדו המופלא מוה' אברהם
ישראל ראטהמאן
המופלא מוה' נתן גרינפעלד
המופלא מוה' יוסף קליין
המופלא מוה' ישראל אידלין

המופלא מוה' יוסף גאלבפריד
הקלין ר' מרדכי זאב קליין
המופלא מוה' יודא לאב תלמידי
מוה' משה איסר שעהנפעלד
הקלין מוה' אלי' מורוואט
הקלין ר' נחום מקומלאשקא

ס' פעטער

הרב המאה"ג כי'
המופלא הקלין מוה' בנימין ליכער
הקלין ר' שלמה ברחלי
הקלין ר' שמואל ברחלי
הקלין ר' דוב בער קאהן
הקלין ר' אהרן גראס מאן
הקלין ר' דוד מאיר קאהן
הקלין ר' דוד פריד
הקלין ר' יהוס' גינצלאן
המופלא מוה' ליב באהרמאן
הקלין ר' זלמן פריד
הקלין ר' מרדכי גראס
הקלין ר' אברהם קיש
הקלין ר' יוכם ווייס
הקלין ר' חיים קאהן
הקלין לבי הרבנער
הקלין ר' דוד קאהן
הקלין ר' יהודא ליב קליין
הקלין ר' יעקב שמעון בוטמאן
הקלין ר' שמואל זאב קראקאוויטש
הקלין ר' וואלף פריד
הקלין ר' שמואל זינגער
הקלין ר' מאיר קיש

מישקאלץ

הרב המאה"ג
הקלין ר' אליעזר קאהן
מוה' ליב פאטלומער
מוה' יצחק לעווינגער
מוה' ליב פרידמאן
מוה' בער פרידמאן
הקלין ר' לבי הירש שפיגעל
הקלין ר' יחזקאל שטערן

באבאנאי

הקלין ר' שמואל גינצלאן

טשאבא

הרב המאה"ג
מוה' נחמן ישראל רייכמאן
מכפר גרומבעל
מוה' משה שטערן
הקלין ר' עזריאל לייזער
הקלין ר' דוד בן מוה
הקלין זאב וואלף מסרמא

לאסלא

מוה' מאיר שווארץ

הקלין ר' משה ליב ערלדישמאן
מוה' יואב שווארטן
הקלין ר' מרדכי ווידלעכפעלד
הקלין ר' יהוס' קעלנער מקאבד ה
הקלין ר' חיים גראס מאליטשקא

קאזינץ

המופלא מוה' מרדכי
הקלין ר' אברהם הארטמאן
הקלין ר' זלמן פאבייגן
אלמנה חנה ליכטשיין

מוטשינא

המופלא מוה' ישראל
הקלין ר' זאב וואלף
הקלין ר' אברהם לייזיק מקאלא

קאזא

הקלין אברהם אונגאר
הקלין ר' דוד ווייכער
הקלין ר' אהרן ליב וואכטער
הקלין זיסמאן וואלטן
הקלין ר' זלמן לעווינגער מוחלכא
הקלין ר' ליב לעווינגער
הקלין ר' יעקב לייב מבחרכא
הקלין ר' אברהם שווארן
הקלין ר' נתן שווארן בחכפחלי
הקלין ר' שלמה מדעדעש
הקלין ר' אברהם קאהן
הקלין ר' זאב ברלכשטיין
הקלין יהוס' פרידמאן
הקלין ר' אלי' פרידמאן
הקלין לבי חיים קעלנער מסילוואם

טשארנא

הקלין ר' יעני' ליב יאהרהאז
הקלין ר' יעקב קליין מנחדרשם
הקלין ר' וואלף גראס מאלבא
הקלין ר' משה זינגער מטעמפלן
הקלין ר' שמעון גראס מבאלק
הקלין עזריאל מבאלק
הקלין עקיבא טוסטיג מבאלק
הקלין לבי פעטער באלק
מוה' רפאל מו"ב פיסער מבאלק
הקלין ר' עזריאל אלטמאן אוזד
הקלין ירמי' קליין אוזד
הקלין פנחס ליפניק אוזד
הקלין מאיר בוכהאלטער
הקלין ר' בער קאהן
הקלין ר' לבי זינגער
הקלין ר' יחזקאל קינדעט
מוה' יוסף לבי שויאלנעהמט
הקלין ר' שלום פלייסער
הקלין ר' אשר פלייסער
הקלין ר' יהודא ליב

פינעט

הרב הגאון המובהק

שמות החתומים

מוה' יקותיאל עייעלבויס תאב"ד כי'
הרב המאה"ג מוה' יהודא מודרין
מוה' אלי' ליב ביכלער
הקלין המפורסם מוה' יהודא כהנא
הקלין המפורסם מוה' יוסף יוחנן כהנא
הקלין המפורסם מוה' קלמן כהנא
הקלין המפורסם מוה' יהודא כהנא
מוה' עזריאל מאליק
מוה' אלי' פעסטוכער
ואחיו מוה' זעליג כי'
מוה' דוד סרעטער
מוה' משה אלי' פרייכד
מוה' יודא כהנא
הקלין מוה' ר' יוסף ליב כי'
מוה' יהודא מנחם כהנא
הקלין ר' שמואל פאסטיר
הקלין ר' נתן אלי' מדיליעף

מטעטיש

הרב המאה"ג
הקלין ר' מרדכי שרגא נעבלקוויעס

נעיגערעשט

הרב המאה"ג תאב"ד
מוה' ישראל דוד כהנא
הקלין מוה' זעליג גריכפעלד
הקלין ר' משה אלי' בן מוה' ישראל ז"ל
הקלין ר' יוסף יהודא בר אלי' ז"ל

אוויוא"ש

הקלין מוה' אהרן גרלס
מוה' משה יהודא ווייס
מוה' אהרן גדלי'
מוה' וואלף
הקלין מוה' זאב וואלף עטטסער
הקלין ר' נפתלי פאלקאס
הקלין ר' ליב

נאידבאניא

הרב המאה"ג תאב"ד
מוה' לבי יהודא סג"ל הורוויען
הקלין ר' מרדכי סג"ל
הקלין המפורסם ר' משה אלשך
הקלין ר' משה דאמיוס
הקלין ר' משה רלטה

ויערפעלעט

הרב הגאון מוה' זאב וואלף תאב"ד כ"
הגביר ר' יואב שטערן
הקלין ר' משה שטערן
הקלין ר' אלי' גרלסמאן
הקלין ר' ירמיהו שטערן
הקלין ר' משה ליב ווייס
הקלין מוה' נתן ווייס מנשה אלס
הקלין מוה' חיים מהירשמאן

מאדא

הרב הגדול מוה' עמרם כי' תאב"ד
הגביר מוה' משה ווייכסלבוים
המופלא מוה' יצחק כייוואפער
המופלא הקלין מוה' אברהם כי'
המופלא מוה' יחזקאל ליכטענשטין
מוה' ר' אליק פלקמאן
המופלא מוה' מאיר גאטליעב
הקלין ר' אבא סיפסער
המופלא הקלין מוה' אברהם סיפסער
המופלא הקלין מוה' נעט עייטעלבויס
המופלא מוה' בן ליון

עסלאהר

הגביר המופלא מוה' משה ליכטמאן
בנו הגביר מוה' יעקב ליכטמאן
בנו הגביר מוה' אליעזר ליכטמאן
סימאן
הקלין ר' שמואל
הקלין ר' אברהם זיגער
הקלין מוה' מרדכי פייערליכט
הקלין ר' ליב גרלסבערג

נירעטהאז

הרב המאה"ג
הק' געלב פרידמאן

או ש

הגביר הקלין המופלא מו"ה יעקב
עגגעלטאל
הקלין ר' יואב
הקלין מו"ה אליק ליכטמאן
הקלין ר' דוד לבי קעלנער
מקלפיטאכפיסעס

טשענגער

הרב העאור הגאון כי' תאב"ד
ר' קאפל הירש
חברה עדת בחורים נקמו ספר אחד
הבחור שמואל מאיר פ' עטעשענעס
מו"ה אברהם אבא
הק' זלמן בערגער
הקלין ר' יעקב

מארגארעטען

הרב הגאון כי'
המופלא ר' משה אולמאן
המופלא מו"ה מרדכי בער

קאראל

המופלג מו"ה יצחק
המופלא מו"ה ביבער

סאטהמאר

הרב המאה"ג מו"ה בנימין זאב כי'

זיבענבירגען

אריש אר

הרב הגאון כי'
ר' עזריאל
ר' אברהם יצחק
ר' יעב"ץ זאב בהר"ר אהרן דוד סג"ל
החברה בחורים דק"ק אריש אר
ר' אשר בר"ל
ר' קאפל כהנא
ר' מרדכי ליב
ר' נתן כ"ץ מהאריש אר

ישוב קאזעוועדאדיע

ר' יוסף קייפמאן
ר' אלי' במו"ה מרדכי

ישוב רעטטעג

ר' דוד בן מו"ה משה ז"ל
ר' לבי כ"ץ מנגרילעס
ר' יהודא ליב מו"ה ביסוב הכ"ל
ר' יהודא ב"ר משה
ר' יוסף בן ר' אברהם

ישוב בעטלען

ר' אברהם רפאל מו"ה
ר' יעקב שלמה ווייס
ר' שמחה בר' שרגא

ישוב טארדאם

מו"ה יקותיאל לבי גיווערן
ר' חיים ביכוס קלין
ר' לבי הירש שטיין
ר' עויבי' הערלמאן
מו"ה יום טוב כהנא
ר' יוסף בהר' אברהם
ר' יעקב אליק קלין
ר' זעליג פעפערמאן
ר' אברהם ב"ב
ר' מאיר יהודא לין זעכדרויף
ר' גרשון זאב

ישוב באדוש

ר' דוב בער סגל
ר' בנימין משה גרלן
ר' אברהם יצחק
ר' יוסף רלזענפעלד
ר' יצחק יעקב רלזענפעלד

ישוב סאם רעגע

הרב הגאון ר' משה פירסט
ר' שמואל רלזענעלרן
ר' יהודא ליב מו"ה
ר' יחיאל דוב ווייס
ר' יקותיאל הכהן
ר' נעט בן ר' יצחק הכהן
ר' זאב יהודא במו"ה יצחק
ר' יצחק במו"ה אברהם
ר' יוסף בבי' מרדכי

ספר

תהלה לדוד

שחיבר אדמ"ו ה"ה הרב הגאון האמיתי הריף ובקי סיני ועוקר הרים · שייף עייל שייף וגרים באורייתא תדירא מוכתר בנימוסין · לא צריך לקילוסין הסידא ופרישא בוצינא דנהורא שלשלת היוחסין המפורסם בקש"ת מו"ה **יהודא דוד** צוק"ל **ראטטענבערג** בהרב המופלג מו"ה **יחיאל** ז"ל **מאוהעל** בהרב מו"ה **ליב** ז"ל **מזשמיגראד** מגזע הרב הגאון המגיד **מקאמונקא** ז"ל ומגזע הרב הקדוש **מלובלין** זלל"ה אב"ד דק"ק **טאלליע** ודק"ק **ס' פעטער** והגליל **באונגארן** ושמה מנוחתו כבוד והרבי"ן תורה בישראל יותר מחמשים שנה והעמיד תלמידים מובהקים יראי ד' · והוא תלמיד מובהק להגאון המפ' מ' **יואב** ז"ל אבד"ק **סאנטוב**

והוא חידושי תורה על ויקרא · במדבר · דברים · אשר אסף כל מאמרים הקדושים מש"ס ומדרשים וזוה"ק וצרפם בכור הבחינה לגלות מסתריהם · ולפענח רזיהם · עפ"י פרד"ס בדרך נפלא אשר הורשו נבונים · וחקקם בלשון ערומים אשר יתענגו בהם החכמים · ויגילו הנבונים · המחברת הזאת הי' בכתובים אצל הרבנים בני המחבר ז"ל · עד שהתאזר בגבורה להוציא תעלומה לזכות הרבים · הוא הרבני המופלג בתורה ויראה היקר ושלם כמו"ה **יחיאל יואב** נ"י · בן המחבר ז"ל זכרה לו אלקי לטובה

פה **מונקאטש** יע"א

בשנת **יתברך** לפק

בדפוס החדש המשובח של הרבני הנגיד מו"ה **פנחס בלייער** נ"י בהרבני החסיד מו"ה **דוב בער** ז"ל מדראגאב

והוגה בעיון נמרץ בהגהה מדויקת ומצורפת לתקן המעוות אם משגיאות ומעות שנפלו בהעתקות · או לברר ולקצר הלשונות להביאם לסדר נאות · נחמדים למוצאי דעת

MUNKATS.

Gedrukt bei Pinkas Blayer 1871.

בעודה פתיחה לסדר ויקרא

בשבת (דף פ"ד ע"ח) אמר ר"ש מכין לעכו"ם שמעמיד
במשא כבידה ' שנאמר תזרם כמו דוה לא
תאמר לו וגו' מכין לספינה שהוא עתידה שנאמר דרך
אניה בלב ים - מכין לערוגה שהוא ו"ו עפרים על ו"ו
שזורעים בה ה' זרעונים וכו' - מכין לפולטת ש"ז ביום
ג' שהוא עומדה וכו' מכין שמרחילין את המילה ביום ג'
שחל להיות בשבת וכו' - ולהבין דברי חכמים ז"ל וחידותם
כי לא לחכם השמיכו הכך מכין זה אצל זה ע"כ ודאי
שהמשך לדברים אלו ומישך שייכו להדדי :

ונראה לפע"ד ע"פ מה שאמרו רז"ל בברכות דבפסוק
ותאמר לין עזבני ה' וה' שכחני הייני עזובה הייני
שכיחה אצל אדם כושא אשה על אשתו זוכר מעשי הראשונה
ואתה עזבתני ושכחתני - והוא תמוה מאוד - וכראה לפע"ד
ע"פ מה שכתב הפרשת דרכים מעם הגאון מהרי"ט בפסוק
איזה ספר כריתות אמנם אשר שלחתיה - וכתב מהרי"ט
דהרי לא לריכין לגט כלל כי תחילת הקדושין הי' מיד
על תנאי שתעשו רצוני ואם לאו לא יהי' הקידושין חלין
כלל ודו"ק :

וכתב הפרשת דרכים דלפ"ז כ"ל דהשי"ת קידש אותנו
בכמה אלפים פרוטות והותנה שאם ח"ו לא
נעשה רצונו יהי' פקעו הקדושין הראשונים ויהי' חלין
מיד קדושין פרוטה שנית וכן לעולם דאל"כ ח"ו מיד
כשעברו על התורה אין כאן קדושין כלל יע"ש -
ול"ל דזה עשה השי"ת רק להקל העונש שלנו אבל מ"מ
אין כאן פקיעת קדושין לגמרי דאל"כ למה חרב בה"מ
וסבלנו כל הצרות ועדיין אנחנו בגלות - ועפ"ז יש להבין
ג"כ דברי מדרש ילקוט אנכי אנכי הוא מנחמכם שני
אנכי קבלתי בשיני אנכי אנכי הוא מנחמכם - והוא תמוה
מאוד והייני ע"פ הנ"ל שהתנה השי"ת לאחר שפקעו
קדושין הראשונים יהולו הקדושין פעם שנית והנה מתן
תורה שהוה קדושין מתחיל בלשון אנכי ע"כ אמר אנכי ה'
אלהיך וכו' לא יהי' לך אלהים אחרים והייני שעם לא
יהי' לך אחרים אבל מיד שתעבוד ע"ז פקעו הקדושין
וכי תאמר ח"ב ח"ו הותרה הרצועה ותוכל לעשו' מה שתרצה
לא כן הוא - כי אנכי ה' אלקיך ר"ל אחדא כי אנכי ה'
אלהיך דאעפ"כ אני אלקיך כי קידשתי אותך מיד למפרע
בדברי המהרי"ט רק למה עשיתי כך כי אני אל קנא ר"ל
שאם לא אמרתי שיפקעו הקדושין בנקלת הי' העונש
גדול מכשול כי אני אל קנא וע"כ אמרתי שיפקעו הקדושין
בנקלת אבל לעולם אין אתה פטור ממלות - וזו כוונת
המדרש שאני אנכי הוא נחמה שלו שעדיין חיבת של
השי"ת עליו כביכול כעין איש לאשתו וע"כ ודאי יגאל
אותנו ולא כדברי האומרים אשה שברשה בעלה כבוש יש
להם זה על זה כנ"ל :

ודבה חון לזה מה שהנתנה השי"ת לבעל הקדושין
למפרע הוא כונג ג"כ כדינא דאשה שזיכתה
תחת בעלה - אמורה שוב לבעלה ע"כ לא הי' תיקון ח"ו
לזה אבל כיון שפקעו הקדושין הרי הוא פנוי למפרע
וע"כ אין לריכין שוב לדברי ר"י בסוף יומא דגדולה תשובה
שדומה לא תעשה שבתורה שכל הנושאים אים את אשתו
וכו' יע"ש - ואולי עקירת קדושין לא הי' רק ח"ו אם כל
ישראל יעברו התורה אבל בשביל יחיד אין כאן עקירת
קדושין וע"כ לריכין לדברי ר' יוחנן ברנ"ל :

וזן דברי הגמרא הייני עזובה הייני שכוחה דאם עזבתני
הנגיעה על זה וע"כ מתרן דעזובה פירושו לשון קדושין
וכמו שאמרו ברים קדושין עזבתני מהו דהוא ג"כ לשון
קדושין יע"ש - וע"כ אמרו אדם נשא אשה על אשתו
והייני דאם אדם מקדש אשה בשני פרוטות ומתנה שאם
תזכה פקעו הקדושין הראשונים למפרע ויחול קדושי
פרוטה השניה - ואי"כ אם אדם עושה כך ודאי זוכר
אשתו ראשונה כ"ל ודאי אהבתה זובר בקרבו ואוהב
אותה מאוד וע"כ דואג שמה תזנה ותהא אסורה
עליו - וע"כ מקדש אותה באופן הנ"ל שתפקע קדושי ה"א
ותהי' פנוי' למפרע ויחול קדושין פעם שנית ואתה
עזבתני ר"ל קדשתנו כדברי המהרי"ט ושכחתנו וע"כ
זה תמי' גדולה וע"ז תירון הנגיעה הרי אני אומר לך
התשכח אשה מרחם בן בטנה ר"ל אשת מקודשת לי
כביכול הלא אתה אלקי במדרגת בן ואי אפשר לשכוח
אותך רק הטעם לשכחתך הוא גם אנ"א תשכחנה ר"ל מה
שעברתי על התורה בנקרא אלה דברי הברית ואם אפרע
בתחילה על עוונותך אז אח"כ ואנכי לא אשכחך הייני
הקדושין שנעשו פעם שנית ע"י אנכי ב"כ כנ"ל
ודוק היטב :

ולדרכינו יאמר כא באופן אחר בנקדים דברי הגמרא
בבבא קמא (דף כ"ט ע"ב) אליעזר זעירא
הוי מסיים מסאני אומני וקלי בשוקי דבהרדעי אשכחוהו
דבי ריש גלותא וא"ל מ"ש הכי מסאני אמר להו דקא
מאבילנא על ירושלים אמרו לי' את מצוד לאיתאבולי על
ירושלים וכו' אמרו לי' בעי את אמר להו האי מאן דקן
כופרי מה משלם א"ל משלם דמי כופרא - והא הוי
תמרי א"ל משלם דמי תמרי - אמר להו והא לאו תמרי
שקל מיני' - אמרו לי' אינא לן את אמר להו בשביל יע"ש -
והוא מילתא דתמי' כי לא הי' לר' אליעזר לשאול שאלה
אחריכא - ועוד מה שייכת יש לו לומה דאמרו לי' חביב
את להתאבל על ירושלים :

ונראה לפרש ע"פ מה שידוע דבזמן שהבה"מ הי' קיים
הי' ישראל מקבלים עיקר השפע ממקום קדוש
ועתה להיפוך כביכול השכינה הקדושה לריכה להתלבש
בשרי החילוכים כדי להשפיע עליהם וע"כ הם מקבלים
העיקר ואחרתו הטפל - ולא די בזה אלא מכח שהשפע לנו
באה ע"י שרי החילוכים הם מעמידים אותה וע"כ בשבא
אל קרביהם מוסיף בהם יצר הרע - וזו דברי שלמה המלך
ע"ה ברוח קדשו תחת שפחה כי תירש גברתה ותחת נבל
כי ישבע לחם ר"ל כי שפחה הייני שרי החילוכים המה
יורשים גברתה מקבלים השפע בתחילה מן השכינה וע"כ
נבל כי ישבע לחם שהם מוציאים העיקר וזורקים לנו
המותרות - וזו ג"כ כוונת המדרש איכה אלו זכיתם
הייתם קורחים ואכלתם לחמיכם בשובע עכשיו שלא זכיתם
אתם קורחי' כל עמה נאנחי' מבקשי' לחם - והייני כי בזמן
שהבה"מ הי' קיים הי' השפע בקדושה יתירה ולא הי'
בחלבל"ל רק מעט פסולת והאכל רב דומיא דמן שהי' כבבא
בחברים נמי שהי' אוכל אותו בקדושה אבל בעו"ה עתה
להיפוך דפסולת הרבה והאוכל מעט - וזו אלו זכיתם הי'
קורחים ואכלתם לחמיכם לשובע כלומר שהי' בלחמיכם
רק שובע ולא הי' בו פסולת שידחה לחון רק מעט שהי'
בקדושה יתרת דומיא דמן אבל עתה בהפוך הדבר כי כל
עמה נאנחים מבקשים לחם עוד - ומברש הפסוק איזה
לחם הם מבקשים ואמר כי נתנו נחמודיהם באוכל כזה
שהוא להשיב נפש שיחזור נפש. של אדם לשורשו העליונה
אבל בעו"ה לא. כן הוא האוכל שלנו כי רחם הי' והביעה
כי הייתי זוללה כי עמתה אכילה שלנו אנחנו
מתקלקלים ומתרבה בנו עומאה. והפסולת רבו על
האוכל וגם בו הרבה מותרת. וכדאה לחון וזו זוללה לשון
זילזול שהאיכל נתבזה ונעשה ממנו רק פרש והכבוד יחזקאל.
לעות. ככה יאכלו בני ישראל את לחמם עמא בגוים. כי
בגולה בעו"ה נעמא הבל ע"י שרי העמלים :

וזן כראה שהתפלל דוד המלך ע"ה על בני הגולה
תערוך לפני שולחן נגד לוחצי כלומר אע"פ שאנחנו
בגלות תערוך אתה השולחן לפני ולא יתעמא השפעתי
ע"י

ע"י שרי החילוקים והייבו דשמת בשמן ראשי שתשפיע עלי
בתמידת חסדך הגדול שתזכה לגמוד תורה והתורה נקראת
שמן שעומד עליון על כל המשקים כך התורה למעלה
מכל החכמות וב"י זה שתלמוד תורה כוסי רויה ר"ל שיהי'
כוסי שבעה ולא יהי' בי פקולת וכמ"ש רז"ל זה הסולמן
אשר לפני ד' :

והנה רז"ל אמרו ביומא כשא דוד מחזיק לעלמא
דאתא רב"א לוגין כמכין רויה ונראה לדרכיו
כי אמרו בפסחים שעתיד יעשה הש"ית שעורה מלוינן
ויבדך בהמ"ז דוד המלך · ונראה דכוונת אותו שעורה לתקן
כל אכילות שנפגמו בגולה וע"י זה כיתוקף כלילים הקדושי'
מה שה' בקליפות כל זה יוליד דוד המלך ע"ה ע"י אכילה
זו וברכת המזון וחי"ל"ע ויקיימו והנה עילת אדך הוא
לשון רפואה כדכתיב כי אעלה ארוכה לך וזו כסי של
דוד מחזיק אדך לוגין שירפא מזגה ההרוס. בכל אכילות
שלנו שנפגמו בגולה :

וזו אפשר ג"כ כוונת דוד המלך ע"ה יעבך ה' ביום
צרה ר"ל גם בגולה שהוא עת צרה ליעקב ועפ"כ
יגבך שם אלוקי יעקב · ר"ל כמו יעקב אבינו ע"ה
שהי' בח"ל אלא כבן והתפלל ג"כ על זה ונתן לי לחם
לאכול ובגד לבבוש ור"ל שיפיע הש"ית בעלמו ולא ע"י
שרי החילוקים כן אנו בגולה יגבך שם אלהי יעקב
שיפיע לך בתמידת עובו שפע קדושה והייבו שיגלה עזרך
מקודש שבתלמות השפע בוא לך ממקום המקדש הייבו
מצית המקדש כי תמיד ביבי ה' אלקיך בה ובתיב והי'
עיני שם כל הימים רק לריך הכנה לזה והייבו מלוין
יצבדך ר"ל מעשים טובים שבידך יהי' שבד לקבל השפעה
הקדושה וגם אם יהי' שולחך שאומרין עליו דברי תורה
ואז יהי' דוגמת מזבח וזו מלוין כי מלוין תלא תורה
ומכח זה יצבדך ודו"ק :

וזה ג"כ אפשר כוונת חז"ל בברכות גדול הנהנה מיגיע
כפו יותר מירא שמים יע"ש · והוא תמוה אבל
לפ"ז אתא שפיר דהנה כתב (במלבי) שמתית בידים תתפס
והוא בהיכלי מלך · ופירשו כי ישמעאל מלד הימין ועשו מלד
שמאל וע"כ תקנו חז"ל נטילת ידים אפילו לחולין כדי
לרחון את לותת השפעה שקבל המאכל מאתי ידים אנו
בבדי שיעהרו מזוהמת זו · וע כ תיקן שלמה המלך ע"ה
נטילה ואמרו בערובין דיבא בת קול על זה אם חכם בני
ישמח לבי גם אני אבל בעו"ה בשים העד את לבבו ולא
אסתיינ מילתא כמו מעשה משה רבינו ע"ה שקבל הצרב
הב ה' ג"כ כוונתו לכך וע"כ תיקון נטילת ידים וע"כ
שפיר יבא בת קול על שלשה אחרית דבר ורחמיתו אם
חכם בני ישמח לבי גם אני וע"כ מי שיעבל ידיו כדין
ויכול לקיים זה השולחן אשר לפני ה' גדול שברו עד
לעולם · אבל לאו כל אדם זוכה לזה הגם שהוא ירא שמים
בשאר דברים וזו גדול הנהנה מיגיעו כפי הייבו שבשעת
הנטילה ירחון זוהמת ידים של קליפת עשו וישמעאל
ושיה' רק יגיע כבו הוא ודאי שברו גדול מאוד יותר
מירא שמים בשאר דברים אבל בשעת אכילה אינו בזהר
להיות אוכל לפני ה' ונקיים כל הדברים הנריכים לשולחן
ה' כנ"ל נכון :

ועפ"ז נכוון הגמרא הנה אמרו רז"ל שאם
המה עלבות ושמוכים פלבשים ד' אוותות המה
שמשעבדים בישראל המה נקראים מלכות אוותות שאינו
משעבדים עם הישראלים המה נקראים פלגשים · ועוד
ידוע כי בזמן הבית הגם שהי' מקבלים השפעה לא הי'
מקבלים רק התעלית מ"מ הי' אז התעלית יותר מעבתה
העיקר וממילא התעלית שיש לנו עתה הוא מעט מזעיר
וע"כ הדוחק מלוי בנו יותר וזובוונת שב אלעזר אזירא שרי
מתאבל על ירושלים שהי' מעיים מסאלי אוכמי ובוכתו מצ
דבזמן שה"מ בה"מ קיים הי' ההשפעה ע"י מעו"ע שהיא שר
הילדה ועיז נאמר למשה שב נעלך מעל רגלך שמשה
לא רצה לקבל השפעתו ממלאך זה כמ"ש אם אין פניך
הולכים אל תעלינו מזה וע"כ הלך אליעזר הפ"ל
במשאלי אוכמי כביכול מה שריבה השכינה להתלבש
בשרי החילוקים כדי להשפיע עליו ועל זה הי' מתאבל
וע"כ אמרו דבי ריש גלותא חביב את להתאבל על
ירושלים וע"כ שאל להו שאלה כעין האי אבילות שעשה
האי מאן דקין כופרא איך משלם והייבו העכו"ם בעולם
דעליו נאמר לדיק כתמר יפרח אאז בשקבלו הישראלים
השפע מהשם יתברך הי' השפע כגמר ביאולה כתמרי
שבגמרת ומובטרת לאכילה אבל הם מקבלים דבר שלא
כגמר בשולה עד שהעיקר אינו כמו התעלית שהי'
בתחילה וע"כ שאל כילד ישלמו לעתיד לבוא אי"ה איך
ישלמו ויקבלו עוכם על זה · או כמו שקבלו המה השפע
או כמו שהי' ראוי להיות אלולי לא קבלו המה רק
היתה בחה אליו השפע מאת הש"ית שאז הי' ביתר
שאת וביתר עז ועי"כ לא ידעו הכי דבי' ריש גלותא
להביב ע"ז אבל אליעזר זעירא חידש להם סברא חדשה
דמה שיבאמו הפחת ממון זה אינו כלום כי כבר אמר
הכביא תחת הנחושת אביא זהב וכו' ואמר ר"י אבי
לחם · שאין לחם תקנה כי תחת ר"ע וחבריו מת יתנו
יע"ש וב"כ אמרו חז"ל חון תביעת ממון יש לנו תביעה
גדולה כי ממתת שהשפע בא אליו ע"י העכו"ם כפגם
השפע ובאל העעם של הקדושה כי אכן קי"ל כל
אסורים בעלים בשביל כי ע"י שמ"ך בעל הנעם כן
בעו"ה ע"י שקבלנו השפע ע"י שביל מלכות האלה שהמה
שרי החילוקים גבהה העומאה וגורם לנו עומעום הלב
וזו שחידש אליעזר זעירא מעעדין בשביל כי מה
שנתקלקל השפע זו הוא עיקר המשפע שיש לנו עליהם :

והנה את זה לעומת זו עשו חז"ל מאחר שראו
שהגלות גוברת ואבמו יהי' משועבדים תחת
שביל אומות וע"כ כדי להגין עליו תיקן לנו רבי עם
חכמי דורו שביל מסכתת וכמו כן דרשו חז"ל שביל
המה מלכות על שמ"ך מסכתת יע"ש במדרש שיר
השירים והכל בכתב מיד ד' עלי השכיל :

וזו ג"כ כוונת שלמה המלך ע"ה בה"מ הנה מיטתו
שלשלמה שבעים גיבורים סביב בה מגיבורי ישראל
כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על יכבו
מפחד בלילות הנה התורה קרוי מיטה כמו שהמיטה
עשה להפרות כן התורה עשוי להרבות מלות ומעשים
טובים וע"כ אמר הנה מיטתו דהייבו התורה שלשלמה
שהוא למלך שלשלום שבו דהייבו הקב"ה בשבעים גיבורים
סביב לה דהייבו תורה שבעל פה הוא סביב לתורה
שבכתב מגיבורי ישראל הייבו מה שקבלנו חז"ל מעשי
כל אחד כפי תורם כשמתו כולם אחוזי חרב הייבו מה
שתיקן רבי עם חכמי דורו את סדר המשנה כשבלנו
מלכות עשו שנאמר בו על חרבך תחי' מלומדי מלחמה
במלחמתו של תורה ואיש חרבו על ירכו ר"ל הגם
שעשו נקרא חרב יי"מ עשו חז"ל תקנה לזה דאיש חרבו
על ירכו דהייבו המסכתת הכ"ל מגינה מפחד בלילות
כי מי שעוסק בתורה בלילה מכל זה ולפ"ז נשוב לפרש
דברי הגמרא הקודם והייבו דמקשה הייבו עזובה הייבו
שבוחה דאם אני עזובה בדין שיסכח אותנו ח"ו בגלות
וע"כ דעזובה הייבו לשון התחברות כמו ויעזבו חומות
ירושלים והייבו שתרלו אדם מושא אשה ר"ל כביכול
ההשכינה הולבת עמנו בגלות ומתלבשת בשרי אומות כדי
להשפיע לנו ולא"כ הרי היא כאלו מושא אשה אחרת בדי

לפרנס

לפרנס על ידם אשתו הראשונה ומשמעת הבעל שעושה
כך ודאי זוכר מעשה הראשונה וכלה זו מחיצתה ע"כ
מפרנס אותה כך אינו רואה לגרשה ואי"כ עזבתנו
הדבקתנו לעלמך וכלה זו חזרתך מאתנו ומפרנס אותנו
ע"י אחרים ואעפ"כ שכחתנו. והשיב הש"ית התשכח
עולה מרחם בן בטנה והיינו עולה נקרא יכל שהוא
מעולם בעפר ואמר לריבה לרחון התינוק ויכל לועק
ובוכה ומי שעומד מבחוץ ושומע קול התינוק בוכה
סובלת שאמו על תינוק אבדה רחמנות שלה אבל מי
שרואה שהתינוק מלוכלך ודאי רואה שמחמת רחמנות.
אמו עושה כן. וזו התשכח אשה עולה היינו הולד שהוא
בעינו והיא דואגת אותו וכי הוא שיכחת הרחמנות
לרחם על בן בטנה הלא אדרבא זו הרחמנות שתרגלה
שיהי' נקר כן אתם בני ישראל עונותיכם גרמו כל אלה
שאנו מלוכלכים בהם וזו מאריך גלותינו כדי לנקות
אותנו מכל עון ככ"ל:

ועוד אפשר לפרש כי אמרו בזו"ה ע"פ אשה כי תזיע
זוב דמה ימים רבים כביכול השכינה מלאה
דיכים מכח עונותיכם וזו גרם לנו מעבור הקצב ודומה
לזה אשה עוברה שקריבה להגמל הולד שים לה כי
חלב כתעברת ואפשר לבוא הולד לידי סכנה אם יניק
חלב בזה כן אנחנו כביכול בעו"ה כתעבר הקצב ויזיק
לנו וזו התשכח אשה יולה מרחם בן בטנה ר"ל אשה
שים לה ולד קטן שמניקה אותו ואחרי כן כתעברה ומי
שרואה שיולד קטן אינו יונק עוד אומר שאמו הוא
אכזריות להגמל ולד קטן בזה. אבל באמת הוא עושה
כך מלד מידת רחמנות שלא יניק דיבוא לידי סכנה
ובודאי אינו עושה כן מלד שים לה רחמנות על הולד
מה שים לה בטן כי הוא עושה רק לטובת התינוק
שים לה כבר שלא ימות וזו התשכח אשה עולה ר"ל
הולד מה שים לה כבר. יכי שכחה בו בטנה שבמלתו
והוא עושה כך לטובת מרחם בן בטנה דהיינו שהוא
מרחם על הולד שים לה בטנה. ודאי זה אינו אלא
עושה שמלתו לטובת התינוק שים לה כבר וכמו כן מה
שאנחנו המצנו אפע שים לנו הוא רק בשביל שמרוק לנו
ובשביל עונותינו עושה הקבה כך הלא בשביל תקנתם
ככ"ל:

הן על כפים חקותיך חומותיך נגדי תמיד (ישעיה מ"ט)
נראה פירושו לפמ"ש לעיל דישמעאל ועשו יוקים
משתי ידים יומן ושמאל ובתקון הקטורה ונעלית ידים
אפשר לתקן זאת. וזו. על כפים חוקתיך דהיינו חוק. מה
שאתה קבוע בגלות בגלות הכל בכפים שאם עתה עושה
תיקון עבודה כראוי חומותיך נגדי תמיד גם בגלות אני
משפיע לך שפע. ממקום קדוש דהיינו ממקום המקדש
כדכתיב. והי' עיני ולבי שם כל הימים:

מידרו בניך מהרסיך ומחריביך ממך יצאו: ונראה
פירושו ע"פ מה שאמרו איך מעיה בן דוד בא
עד שיכלו כל הנשמות שבגוף כי כל הנשמות שהי'
נכללים באדם הראשון כי כולם נפגמו מכח חטאו
וע"כ צריך לבריר האוכל מתוך הפסולת כדכתיב וברותי
מכם המורדים והפושעים וע"כ הפליגו חז"ל בדור אחרון
שבקבלת דמשיחא חיפה יפני וכדומה לזה. והיינו הפסולת
שיה' נברר מהעוב וזו מיהרו בניך שאבל כדי שמהרסיך
ומחריביך דהיינו הפסולת שים עדיין מעורב רע בטוב
ממך יצאו דהיינו שיצאו הפושעים לאון ואז יבוא בן דוד:

ועוד אחת מעכב ביאת משיח לדקינו מחמת שים כמה
נשמות שעדיין לא תקנו מה שמועל עליהם וע"כ
צריכים לבוא בגלגול כדכתיב הן יפעל אל פעמים ושלש
כל גבר וכבר כתב בספר ערות דבש שע"ב מיהר משה
כשאמר הש"ית על רציעים ומהר משה ושתחוה כדי שלא
יאמר על מרעים האל"כ אין הגילגולים הולכים עד
תשלום אלף השני ואם כשאמר על רציעים נמשך כ"כ
מכ"ש אם הי' עוד דור אחד:

ועת"ן אני מבין דברי מדרש דלעיל בשיני קבלתי כ'
אנכי אני והיינו שאמרו במדרש שבע כ כביכול
הוליא הש"ית בכבודו ובעצמו מאחרן מלריב את עם בני
ישראל ממקום עומאה מצרי שישראל פקדים בנים למקום
ואפילו כהן מותר לטמא א"ע לבנו והנה מה שאנחנו
נקראים בנים הייני מלד הנשמה דכתיב ויפח באפיו
נשמת רוח חיים וכל הנופח ממנו טפח ונפש הבן
כנפש האב:

ועי"כ אמרתי טעם שאקיר לישראל לעבוד ע"ז אפילו
בשיתוף מפני שנשמת ישראל המה חלק אלוקי
ממעל ע"כ אין שום דבר בעולם שיה' גבוה ממעלת ישראל
רק הש"ית שהוא שורש הכל ואם א"ו ישראל עובדים
לשום אחד משומבי מרום כביכול עושים גמת בכבוד
בבודו יתברך כי חלקי ה' אמרה נפשי והוי כביכול חלק
מהש"ית משתחוה לשמש שבו וזו אנכי ה' אשר הוצאתיך
מא"מ וא"כ מוכח מזה שאתם נקראים בנים למקום
ע"כ לא יהי' לך אלהים אחרים אסור לך לעבוד ע"ז
יותר מכל אומה ולשון והנעשה הוא על פני ר"ל דאם
תשתחוה אתה לע"ז כביכול הוא כאלו השתחויתי אני
כי בלעם אנקים עשה את האדם וזו על פני:

ואפשר מזה ג"כ כוונת דברי יסעיהו הנביא עם זו
ישראל כי והיינו שים לישראל דביקות בי מלך
בשמתם ע"כ תהיתי יספרו אינם רשאים לעבוד בשום
מעשה שבי רק תהיתי יספרו ונעמא דמילתא כי לא
לא אותי קראת יעקב דאם אתה משתחוה א"ו לאל אחר
הרי נגעתי בי ישראל הרי אתה עושה כביכול יגיעה אבל
דהוי כאלו השתחויתם:

וזו ג"כ פרשו של פסוק אתם ראיתם כי מן השמים
דברתי עמכם ונמה לא הביא הש"ית לכל שני
רק הרכין השמים כדי להראות שכביכול כל לבא מרום
המה משועבדים לישראל כי ישראל המה במדרגה עליונה
כי בשם הבן בשם האב כביכול וע"כ אפ"ז לא תעשון
אתי אלוקי כסף לא תעבוד אתה ע"ז דאם תעבוד ע"ז
כביכול הוי כאילו אני ואתה עושים וזו לא תעשון אתי
ודו"ק בגמרא:

וזו כוונת המדרש דא"ו מאמת אריכות הגלות אפשר
בבנה לידי יאוש מן הגאולה ואומר א"ו כי הש"ית
גירש אותנו כאשה גרושה וא"ו לא ישוב עוד אליו רק
עמה שהוליאנו מיצרים מוכח שאנחנו נקראים בנים
ולבוגם אמנו קרואים בנים בידוע ואי אפשר לעבוד אותנו
רק זאת תקשה א"כ למה נתארך הגלות כל כך רק
לפמ"ש לעיל שכל נשמה צריכה לבוא ד' פעמים בעולם
עד שיתקן הכל:

וזו כוונת הפסוק כי אנכי אל קנא פוקד עון אבות
על בנים על שלשים ועל רביעים ופירשו המקובלים
דקאי על הגילגול. וזו דברי המדרש ב' אנכי קבלתי
מסיני דהיינו ה' שאתם נקראים בנים ואנכי הפני נשמת
ישראל באה בגילגול עד ד' פעמים וא"כ אנכי
אנכי הוא מנחמכם שודאי יגאל אותנו הש"ית בשיתקן
הכל בכל הגילגולים אכי"ל במהרש:

וזה אפשר לפרש ג"כ בבואת בלעם כי מראש צורים
אראנו ומגבעות אשורנו ר"ל שראה ברוח הנבואה
שעם ישראל חזקים ותקיפים המה כהרים וגבהות לא
מצבי' ביני עליה אלא אינו ביני ירידה כש"ה' בגלות
וזו הן עם לבדד שיה' בדודים בגולה אעפ"כ ישכון
כי גדול הרועה שמגיח עליהם ושמא תאמר שאו
יאמר כולם מון כלת וע"ז אמר ובגוים לא יתחשב כי
לעולם

לעולם יהי׳ ככרים כי המה זרע ברכי ה׳ ושמא תאמר שלא יהי׳ זמן מרוך בגלות ע״כ יעמדו בחמוכתם • וע״ז אמר מי מכה עפר יעקב ר״ל הגלות שיקבלו ישראל עד שיהי׳ מהודק כעפר לדוש ומספר את רובע ישראל ר״ל כשיגמרו המספר הגליות שמועל עליהם לקבול דהייט רביעותיהן של בני בנות ד׳ שלחמו בה אז יהי׳ במדרגת ישראל

שנקרא ע״ש כי שרית עם אלהים ואנשים ותוכל :

ולדרכנו יאמר באופן אחר שמא תאמר שלא יהי׳ זמן מרוך בגלות וע״ז אמר מי מכה עפר יעקב ר״ל שכל כך יהי׳ בגולה עד שכל הדורות שהבטיחו את השי״ת בזמן הבית יבואו עוד פעם שנית לאחר מיתתם בגילגול כדי לתקן חטאתם • וזו מי מכה כמה אנשים שישנו בעולם שכבר בעפר ומתו והמה בחיים עתה • וזו דוקא אלא יעקב ולא אלא העכו״ם כי אינו באים בגילגול ושמא תאמר רק פ״א יבוא ע״ז אמר ומספר את רובע דהייטו עד ד׳ פעמים ואז יהי׳ נקראים ישראל כי בפעם הד׳ יתוקן הכל וע״כ אמר תמות נפשי עתה ישראים שביקש על נפשו שיבוא ג״כ בגילגול לתקן כמו ישראל וכן הי׳ באמת שכך כתב האר״י הקדוש שנתגלגל בברזילי וכמהם בנו וזו ותהי אחריתי כמוהו וזו כמה״ש וזו ג״כ דברי הנביא (ישעי׳ כ״ד) רבי עקיבא לא יכלה ר״ל אתה ירושלים שאת עקרה מבכיך זמן מרוך כזה תהי׳ שמח עבור זה פלחי ריבה ולהלה לא חלה הרי הוא כאלו לא חלה וכמ״ש שלא ילדתי בנים לבהינם כאומ״ע אלו הי׳ הגלות זמן קלר הייטו לריכים לקבול בהינם אבל עתה בגלות באלו באים ובמים ותוליאלו לרויה כמ״ש חז״ל שאברהם אחר בניות והעצם שנתארך כל כך כי תדע כאמנה כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה׳ כלומר כי רבים בני דורות שהמה בגולה הנקראים בני השוממה הלא המה מאותו אנשים שהיי בני בעולה שהי׳ בזמן הבית ומעטו וע״כ בלי עתה בגילגול לקבל עונשם וע״כ בשביל זה נתארך הגלות עליהם :

וזן אפשר ג״כ לומר בבוכת (חיוב י״ע) ואני ידעתי כי גואלי חי ואחרון על עפר יקום • ואחר עורי נקפו זאת ומבשרי אחזה אלוקי • והייטו ע״פ מה שאמרו חז״ל חיוב לא הי׳ ולא נברא רק משל הי׳ והייטו ע״פ מה שכתבו גדולי המפורסים דכל דברי חיוב המה רומזים על כלל ישראל שהמה בגלות וקובלים יסורי הגלות ונפרע בגלות אחרון • וזו דברי חיוב כמתאוכן על אריכות הגלות ומדבר ברוח קדשו אני ידעתי כי גואלי חי שודאי השי״ת יעזור את עמו אבל אימת יהי׳ זאת הרי לריך לבדר כל הסיבות ומחלאת זהומת הנחש כי יהי׳ הגאולה כשאחרון על עפר יקום הייטו מספר את רובע ישראל הן יפעל אל פעמים ושנים עם גבר שאז יעהר כל הזוהמא שקבל האדם באכילתו מעץ הדעת שהי׳ בתחילתו כתנות אור באלף ואח״כ נעשה כתנות עור בעי״ן שהוא מורה שכדי לנרק זוהמת הנחש לריך להשתעבד בנו שבעים אומות וכמ״ש בזה במקום אחר • וזו ואחר עורי כשיגמר השיעבוד של ע׳ אומות נקפו זאת שיכרת רוח העומאה מן העולם כי נקפו פירושו כריתה ואז נהי׳ כברישונה בכתנות אור וביתר שאת וע״כ מבשרי אחזה אלוקי שלא יהי׳ לריכין להתפשטות הבשמיות כמו שמקלת הנביאים נשמתו מדעתם כשבא הנבואה עליהם מן משה רבינו כידוע אבל לעתיד לבוא מבהרה כל איש ישראלי מבשרי יחזה אלוקי יקבל הנבואה בגוף ובשר ולא יצטרך לנאת מן מדעתו כדכתיב ואח״כ אשפוך רוחי עליכם ונבאו בניכם ובנותיכם ע״כ :

וע״ב הדברים דלעיל נשוב לבאר המשנה הנלב פתח הסער והמשך דבריהם והייטו ר״ע שהי׳ מבני

הגולה שהי׳ מיוחד הרוחני מלכות הרבים בכובד הגלות והתגברות רוח העומאה בעולם וע״כ אמר פתח דבריו מכין לעכו״ם שמעמא במשנה בכדה שנאמר חזרס כמו דוה • והכוונה על שפעת בני ישראל הבא לעולם ע״י התלבשות השכינה בשרי האומות והמה עמלים ע״כ השפע הבא ניתא אליהם ומכח זה כשמא השפע שלהו וגורם לכו ח״ו עומאה והתגברות הילר הרע ושמא תאמר מ״ו אבדה תקותינו ואין תקנה לדבר וע״כ אמר שוב מכין לשפיכה שהוא עהורה וידוע שישראל נקראים שפיכה המעולפת בים דשייטו הגלות וע״כ אמר מכין לשפיכה שהוא עהורה ר״ל איך אפשר לישראל שנקראי׳ שפיכה שישאחו בעהרתם ולא יתעמא מהשפעה הכ״ל • ע״כ השיב ע״ז שיש תקנה לזה שנאמר דרך אנשי בלב יש וכמ״ש חז״ל כל העוסק בתורה יצרו מסור בידו רק זה דוקא אם עוסק בתורה לשמה רזי דאורייתא וזו כוונת המשנה לשמה יהי׳ השפיכה עהורה דהייטו הישראלים בגלות עהורים ולא יטמאו בעומאה • וע״ז אמר דרך אנשי בלב יש הייטו כשיתעסקו בסודות התורה שמכוכה בשם י״ס בשביל כו״ן שערי בינה וג״כ ל״ב נתיבות החכמה וזו ל״ב י״ס אז ישמרם השי״ת מכל עומאה כי כל העוסק בסודות התורה יצרו מסור בידו כנ״ל :

והנה עיקר הטעם בגלות ישראל מאלהים ומה לא כפרע השי״ת מהם כשהם שרוים על אדמתם אליבו בגמי שאמרו לא הגלה הקב״ה את ישראל בין האומות העולם אלא כדי להרבות גרים שנאמר הזרעתי׳ לי בארץ כלום אדם זורע מצע אלא כדי לאסוף הרבה והייטו שאם הייטו עונשים לבוא יתברך הי׳ עושה לנו נסים ע״כ הי׳ האומות מכירים גדולתו של השי״ת ומתמילא הי׳ באים ומתביירים כמו בימי שלמה שבותיבם ק״כ אלף גרים. אבל מאחר שחטאתו וכתמעטו הנסים וע״כ הולרך השי״ת להגלות אותנו ביניהם כדי שידעו תורתינו וילמו שכל דברי׳ בטי׳ על אדני לדק ומכח זה יכירו האמת ויתביירו. וזו דברי הנביא (ירמיה י״ז) הי׳ עוזי ומעוזי ומנוסי ביום לרה אליך יבואו גוים מאפסי ארץ ויאמר אך שקר נחלו אבותינו והייטו כשהשי״ת עושה לנו נסים וזו ה׳ עוזי שנתן לנו עוז גבורתו כנד הגוים ומתמילא הי׳ מעוזי כלומר שנתחזקו ישראל ומה שנתרבו הרבה גרים אבל כשנגזר עליהו לקבול לרות הולרכנו לילך בגולה וזו מנוסי ביום לרה דהייטו ביום לרה הולרכנו להיות בודד ממקומנו לגלות והטעם כהי׳ שאליך יבוא גוים מאפסי ארץ ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו והייטו מכח שאנחנו בין העכו״ם מכירים תורת האמת ובאים ומתביירים ואומרים אך שקר נחלו אבותינו • וזו כוונת מה בתורה ועתה אם שמע תשמעו בקולי וכו׳ והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ ואתם תהי׳ לי ממלכת כהנים כי אלך ב״ו יש לו אומר מדברים נחמדים אם רואה באיזה מקום איזה יקר העיבך לא יסקיע כל שמביא לבית גנזו :

וזן אם תשמעו בקולי והייתם לי סגולה כמו אומר כאמר ומה יהי׳ באומר הכ״ל מכל העמים שהשי״ת יראה איזה כניעה יפה בין האומות ויביאם לבית האומר שלו דהייטו שיתביירו העכו״ם כמו רחב הזונה וכדומיהן • וכי תאמרו וכי יש עוד כניעה יפה מזו ליסראל וע״ז אמר השי״ת כי לי כל הארץ שגם בעכו״ם יש כניעות יפות הבייבים לי כי אמנם חטא שלא אדם הראשון נתפזרו כמה כלולים קדושים בין העכו״ם כידוע אבל אצפ״כ לא האמרו שהגרים יהי׳ שוויס לכם באיבות הקדושה כי אחם תהי׳ ממלכת כהנים וגוי קדוש ולא

יהוה

ישמור מעלת הגרים למעלתכם לעולם רק לחיות יהי' זאת שמעלה יצוה הגרים להתגייר מעלמם אלא הדברים אשר תדבר אל בני ישראל כלומר כשהי' במדבר גדולה כמו שמורה על זה שם ישראל שהוא מלשון שרית עם אלהים ואנשים אז יהי' יצוה מעצמן אבל אם לא תהי' במדבר זו תלטרכו לילך בגולה כדי להרבות גרים כנ"ל:

ועפ"ז אפשר לפרש ג"כ דברי המקום איכה ישבה בדד העיר - והייט שמקשה למה הגלה הש"ת ממקומם - ומתרץ דהטעם לזה משום דרבתי הייט הרבה מעכו"ם היתה כלומרה שלא בא לדבק בבעלה בהש"ת וע"כ מכח שישראל בגולה שרתי בגוים שרתי במדינות הייט שרוצים החומות העולם תורה אמיתית שלנו מכח זה אנחנו מפיקים להם התורה ומקבלים אותם לעבודתינו ע"ד שנאמר בישעיה כי היא' למם עובד וע"כ אמרו שפיר במדרש איכה למ"ם בגימטריא ק"י"כ והייט שאנחנו מקרבים את העכו"ם לעבודת הש"ת שקבלם מסיני כנ"ל ככון:

וזן ג"כ כוונת ר"ע במשנה הנ"ל אחר שדיבר במצות התורה שמצוה עליהם בגלות לקבל השפעה על עתרות הקודש כתן עיקר הטעם לגלות שלא די שהתורה מצוה עליהם אלא שהתורה נורמת שכמה העכו"ם מכירים האמת ובאים ומתביירים וזו מכן לערובה כי ישראל בקרבים ערבות הנפש ומה גם התורה הקדושה שהיא עגילה עריתה עוזות והיא ערובה בת שמה עפחים על ר"ו עפחים כמ"ש חז"ל הלחות תרכן שמה עפחים ורחבן שמה עפחים והייט מכח התורה שישראל גורמים שזורעי' בתורה הי' זרעונים כדכתיב כי בארבע ריחת השמים פרשתי אתכם כיון שאנחנו מפזרים בארבע פינות השמים וגם באמצע העולם דהייט ארץ ישראל שהוא עצור הארץ וע"כ זרעים בה ה' זרעונים בכל מקום שהישראלים מפוזרים יש גרים שמתביירים ומביא רחי' על זה שנאמר כי כארץ תוציא צמחה וכו' כן ימיח ה' צדקה ותהלה נגד כל העמים והייט שימיח ה' הרבה גרים בישראל שיהי' מתהלים עם ה' ותורתו:

והנה אמרו רז"ל (קידושין ע') קשים גרים לישראל כשפחת בעור וכתבו התוס' הטעם בשביל להוסיף גרים לריכים אנחנו להיות בגלות ועוד שאינם עושים עגלות כהונן וישראל נענשים עבורם כמ"ש התוס' ומה שפרש"י שם מטעם ערבות הקשה תוס' עליו יע"ש נראה לפע"ד דבאו דיקא נקט לשון ערבות אלא כוונתו כמו ערב בשעת מתן תורה לריך לשנאם עבורו כן ישראל אם רואים שהגרים עוברים עבירה ויש בידם למחות בענשים עבורם תדע לזה דהרי חטא העגל לא עשו רק הערב רב ורלה כביכול הקב"ה לכלות אתם והייט מפני שה' בידם כח למחות ודברי רש"י ככוכים:

ועפ"ז אני מבין דברי הגמרא ע"ז בא הי' ישראל רחוי' לאותו מעשה אלא כדי להורות תשובה לרבים יע"ש - וכבר נתקשה בזה דאם לא הי' רחוי לעבור עבירה זאת היכי מוכח מהא דתשובה מהכי לאי שרחוי ועוד הרי רחוי שה' עבירה גדולה שאמר הקב"ה ביום פקדי ופקדתי ואם לא הי' רחוים מה החרי הגדול הזה - אבל לפמ"ש אתי שפיר דבאמת ישראל לא עבדו לעגל רק הערב רב כמבואר בכל המדרשים ופשטא דקרא מורה שהם עשו העגל וכן הוכיח אותם משה במשנה תורה ול"ל בשביל שה' בידם כח למחות:

והנה בעוה"ה אנו רואים מכמה אנשים שעוברים עבירות והיא אבל הרואים כמלאך ואומרים מה אכפת לן מה שעושים מאחר שאנו אינם עושים ולא ישימו על לבם לעולם שלריך ע"ז תשובה גמורה כאלו עשו בעצמם וזה כוונת הגמרא לא הי' ישראל רחוים לאותו מעשה היינו בכתב הקרא עליהם שישראל עשו כי באותם לא עשו הם רק הערב רב רק להורות לנו תשובה לרבים ר"ל שידעו רבים כמה שמה חייבים לעשות תשובה שאפילו על עבירה שלא עשו הם בעצמם רק שהי' כח בידם למחות כי רבים המם ומקתמא כבר מלאו ידם למחות שלריך על זה תשובה גדולה ודוק היטב:

והנה ידוע דמשה רביו ע"ה במה שקבל הערב רב קבלן הרוב נלוים כמו שכתב האר"י הקדוש שיש רפ"ח נלוים בין הטומות ומשה קבלן ר"ל וכשתייר רק פ"ן - והנה ודאי על פ"ו אנו לא הייט לריכים להיות זמן ארוך כזה ובפרט בזמן הבית כתוקפו הרבה גרים רק מחמת העגל חזרו וכדאה לאון מקדושה ע"כ לריך עוד פעם לקבלן לקבלו ודוק:

ובזה מלאתי עוד טעם ודעת למה בגזר בעשיית העגל שיהי' ישראל בגולה כדכתיב ושלח ידיו להם להפיל אותם בגוים ולזרותם בארלות וכן אמר משה בתורה וירא משה את העם כי פרוע הוא כי אמרו חז"ל שהי' זי"ן כתרים עליהם שהי' חירות משיעבוד מלכיות אבל לאחר חטא העגל הכיר משה בהם כי פרוע הוא לשון מגולה שכיעל מהם אור המקף מהכתרים ואמר הכתוב במה הי' פרוע כי פרוע אהרן שאהרן גרם להם להבטל מהם האור המקף ומכח זה הי' לשמלה בקמיהם שיהי' אלגם בגלות:

והנה לפמ"ש יש טעם נכון כי ע"י שלא מיחו בעובדי העגל כדאו רבים מהם לאון וע"כ לריכים אנחנו להיות בגולה לקבן המפוזרים הנ"ל:

ועפ"ז יש לישב ג"כ קושיות התוס' שהקשה בקדושין מהא דאמרו (ביבמות מ"ז) דגר שבא להתגייר אומרים לו מפני מה אתה מתגייר הלא ישראל דווים וסחופים ואמרו שם הטעם מפני שקשים גרים לישראל כשפחת יע"ש דמשמע מזה שאין אנחנו בגולה לקבן גרים - אבל לפמ"ש אתא שפיר דאנחנו בגולה מפני שלא מיחו בעובדי עבירה עובדי עגל וע"כ לריכים אנו לקבן ובאמת הערב רב הי' מעורבים עוד ברע וע"כ חטאו וא"כ דור המדבר לא מיחו שהי' לריקים מאחד מכ"ש אנחנו וא"כ אם לא יהי' הגרים מתביירים עתה כולו עוד בלא סיבים גורם עוד להאריך הגלות ע"כ אמרו שפיר דבודקים אותם שיהי' כוונת הגירות רק בשם שמים מפני שקשה גרים לישראל כשפחת דבשבילם אנחנו לריכי' להיות בגולה וע"כ מדחים אותו עד שילרף הסיבים בכדי שיבוא לקדושה בלי שום פסולת ומתורן קושיות התוס' יע"ש ודו"ק:

והנה אמרו רז"ל בשבת (ב"ת ר"ע) דמשה הוסיף יום אחד מדעתו הש"ת אמר וקדשתם היום ומחר ומשה אמר ג' ימים אל תגשו אל אשה ויש ליתן טעם מפני מה הוסיף משה יום אחד דהנה מוכח (בשבת דף פ"ה ע"ב) דהא דשבת זרע יהי' נקרחת במהרה תלוי בחיוות הגוף וישראל כיון דחיינו במלות ב"כ נקרח וגבי הנכו"ם יש סברא כיון דחבלו שקלים ורמשים ב"כ חיינו בנפש יע"ש - וא"כ י"ל דהש"ת ידע מדרגת ישראל היכי חיינו במלות וע"כ שיערה חכמתו יתברך דדי להם בשני ימים לבד להיות הש"ז נקרחת ע"כ אמר וקדשתם היום ומחר אבל משה רביו ע"ה חשש להערב רב דלא חיינו כל הערב רב כ"כ במלות וא"כ לא יהי' רחוים לקבלת התורה - וע"כ הוסיף יום אחד בשביל הערב רב והש"ת מיחה במשה שלא יקבל את הערב רב וע"כ לא חשש להם אם לא יהי' רחוים לקבלת התורה ומשה הלך בשיעתו שאמר לפני הש"ת ידך פתוחה לקבל שבים והערב רב מלים לקבל

עול תורה עליהם ולמה סדחה לותם לחבל הס״ת ידע דכל הלרות שתעף מהעדר לב ע״כ מיחה בו כמנהג כל הכ״ל במדרש · וע״כ בשעתו שפיר הוסיף יום לחד מד״ע בשביל הע״ל והסי״ת הסכים על ידר כמו שהכיח למשה לקבל העדר לב כנ״ל :

ועפ״ז לפשר לם להבין דברי הגמרא (בסנהדרין ק״ז) וישמע משה ויפיל על פניו מלמד שחבדוהו בחשת לרם יע״ם · זהות דבר תמוה מאוד על רבן של הנביאים לחשוד בזה לחבל הכה לחמרו דז״ל בשבת גבי בני עלי לחבר שבבון לת כסי רעיהם מתוך שהשהו קמיהם מעלה עליהם הכתוב כלו שכבו עמם שעבדוס מפ״ו יע״ם וא״כ לם לומר דבמחבתה קרח מעשו שמשה חייב ונורם בעשיית הבגד חדא מה שקבל העדר לב והשנית שבשביל הוסיף יום לחד וע״ל זה כתלחר בילת משה מן הסר עוד יום לחד וע״כ שלולי היום גורם כזה שלולי שהוסיף הי׳ בא מהר יום לחד קודם ולא הי׳ חוטלים וע״כ קרח שהי׳ בכור דלה לעבוד עבודה רק מחלת חטא העגל כתרחקו הבכורים וע״כ מעצו קרח וסייעתו הלא לתה משה גרמת לו כל זה בקבלת הע״ר ובהוספת יום לחד וע״כ לחמרו חז״ל שחבדוהו בא״ת דהמעבב לילה לחת מפ״ו מעבה הכתוב כלילו -

— כמ״ש בבני שמואל :

ועפ״ז לפשר לפרש ג״כ דברי הגמרא (בפסחים) דל״ו עביד עגלא חלתא ביומא דבלרתא ולמר לי לאו הלי יומא דקא גרים כמה יוסף לילא בשוקא והייבו ע״ם דלמרו בסוף ברכות דר׳ יוסף הוי סיני שהי׳ מבכתו סדורה הוכר כל הבכות לחבל רבה הי׳ חריף והכה לחמרו לז״ל שלם לא כשתברו הבחות ולא עשו לת העגל הי׳ הישראל חירות ממלאך המות ומשעבוד מלכיות שבלמר

חרות על הבותת לל תקרי חרות אלא חירות :

והנה דרכי הי׳ מעולם לפרש כל לל תקרי שבש״ם ז״ל שלם לתה קרא כך יכול לתה לקרות כך כי מהיכי הי׳ לפשר לבם בשבת · ות״ל כביר מלאה ידי לפרש דבריהם והך דהכא הכי פירושו משם דדרשו חז״ל (בעירובין דף כ״ה) דאמאלא לא כשתברו הבוחות כא הי׳ שבחה בעולם שלמר חרות כל הבוחות תקיקים הד״ת

על לוח הבב שבל לחד ישראל :

והנה רז״ל לחמרו במדרש שה״ש דעובה גדולה עשה הס״ת שיש שבחה בעולם דאמאלא לא הי׳ שבחה הי׳ לדם לומד התורה פעם לחת ולא הי׳ משבחה ושוב הי׳ התורה מוכחת בקרן זויות יע״ם · והכה בלתורה קשה הלא בולי מעולו בעגל לא הי׳ יל״ה בעולם כי בשעה שלמרו כעשה וכשמע כעקר הי״ה מלבש וע״כ ודאי גם לם לא הי׳ שבחה בעולם הי׳ לומדים כמו המלאכים רק לחר חטא העגל שהחזיר הי״ה לבנן · לז הי׳ עובה השבחה דמחזות הי״ה לא הי׳ לומדים בבל לם הי׳ זוכרים בס״ת שבמד וא״כ לפשר זה פוכת הגמרא והלוחות מעשה לבהים המה חרות על הבוחות והעוונה עמו שדרשו רז״ל (בעירובין) שלא כשבח התורה מהם והי׳ קשה לחז״ל יש ביעותא גדולה דהתורה הי׳ מוכחת בקרן זויות מלחר שלין כלן שבחה ע״כ לחמר לל תקרי חרות שלא הי׳ שבחה בעולם לבל לם תקרא תחילה חירות הייבו ממלאך המות וידוע כי הוא הי״ה הוא · וא״כ כשלא הי׳ מות בעולם ג״כ לא הי׳ יל״ה בעולם וא״כ גם צלא שבחה ודאי קיימו והבית בו יומם ולילה וע״כ לפשר שפיר חרות דהייבו שלא הי׳ שבחה בעולם לבל חיות בלא חירות לי לפשר לקרות מחמת קושי הכ״ל ודו״ק היטב :

ולפ״ז יש טעם דמעלה של ר׳ יוסף שהי׳ לו זכרון דלא שבח משכתו זר המעבה הוא דוקא מחמת חבא העגל הקדוש לזה לא הי׳ שבחה בעולם ודרוש מה שבתב

יומ׳ והודא במג״א (סימן תל״ד) דע״כ עושים שבועות ב׳ יומים דיום שני הי׳ מתן תורה יע״ם · ומשה דהוסיף יום לחד לדות על ״ע שני שבל בלות יע״ם ולולי ר״י עבד עגלא תלתא הכ״ל ביום ב׳ של שבועות דהוא יום שהוסיף משה מדעתו וע״כ לולי דתלי יומא קא גרים הייבו מפני שמשה קבל העדר לב ע״כ הולרך להוסיף יום לחד לבל לולי דקבל העדר לב לא הי׳ מוסיף ולא הי׳ עובל בעולם ולא הי׳ ב״כ שבחה בעולם ח״כ הרי כמה יוסף חיבא בשוקא ולא הי׳ מעלתו כחשב לבלום

וע״כ מדויק שפיר קא גרים ודוק היטב :

ולפ״ז כבוה לבחות המשבה הכ״ל לפי מה דלמר לעיל מיכי מכין לערוגה וכו׳ לפי מ״ש לעיל דלא הבלה הקב״ה לת ישראל בין הלומות אלא כדי להדות גרים · וקשה וכי דיבא שבי שהישראלים יקבלו לרות בשביל הגרים הבילוכי מי מחזיר על מי הלא היבר הי׳ דהגרים יחזרו על ישראל אלא ע״כ דסובר ר״ע בשבבה דישראל גרמו מחמת שלא מיחו בהן ולדחו לחון והישראלי׳ הי׳ לדיקים בדולים והי׳ כח בדים לתמות ע״כ כעבשו עליהם הגם שלא הי׳ ערבים על הגרים כדברי הגמרא דסיעה וכמו שהבילחר התוס׳ בקדושין וכמו שפירש לש״י בפי לבבים יע״ם · מ״מ מלחר שהי׳ לדיקים בעורים הס״ת דיקדק עמהם מפני חיבל הבם וכי תקשה מלן מוכח זה שהי׳ לדיקים כ״כ הלא מבלינו כמה עבירות שעשו דור המדבר שמורה כביכול שלא הי׳ לדיקים כ״כ וא״כ לין להקב״ה לדקדק עמהם בשביל חטא הע״ר מלחר שלא הי׳ ערבים יע״כ הסמיך ר״ע דבריו תדע לך שהי׳ לדיקים בעורים דמכין לפרוכת ש״ז ביום ב׳ שהוא עמלה שלחמר הי׳ בכוכים בשלשת ימים · וקשה הלא הס״ת לא חמר רק וקדשתם היום ומחר אלא ע״כ ל״ל דהוסיף משה יום לחמר מדעתו וכדברי ר׳ יוסי דסובר כך בגמרא מקשה מהיכי עשה משה זאת להוסיף על דברי הס״ת אלא ע״כ שהס״ת לחמר רק היום ומחר משה דבא לא לבה ליתן התורה רק לישראל וישראלים הי׳ לדיקים בעורים והי׳ חייבו במלות ובשרה הש״ז אלבם ב״ב עוטות וע״כ לחמר רק היום ומחר לבל משה רבינו הבל לשעתו דקבל העי״ר שלא בלטון הס״ת והמה לא הי׳ חייבו במלות וע״כ הולרך להוסיף יום לחד ובו״ק וא״כ מוכח מזה דדור המדבר הי׳ לדיקים בעורים וע״כ שפיר בעבשו שלא מיחו בערב רב ועכ״פ גם לדידן לריך ו״ר עוטות דאין לחר מהיקים עלמיבו לחייבו במלות בכ״ל בכון ודוק

היטב בכל זה :

ואמרו עוד בבשבה מבין שמרחיבין לת המילה ביום ג׳ שחל להיות בשבת שלחמר ויהי׳ ביום השלישי בהיותם כואבים ובראה דבא ליתן עוד מעבה חריבות הבלות למה כתלרך כל בך ולאיות יבוא מעבה לדקיבו במהרה והיא ע״פ דברי הזו״ה סוף פי׳ ולחא דיד מלות שבה עמד שר של ישמעאל ובעבן דבעבוו ישמעאלים יש ב״ב חלק בקדושה שמוהלים ח״ב ולמה כדאה מקדושה והשיב לו הס״ת כמו שמלותו חיבו מלוה כהוגן שהרי הוא מילה בלא פריעה ובן חיבו בזמבו רק בשהמה בני י״ג שבים כן בשיחרב ח״ו וילחו ישראל מתיבה וישלטו בני ישמעאל עלי׳ זמן חרוך וזה מעבב ביאת משיחבו כדי ליתן שבר לישמעאל בשביל מלות מילה יע״ם שהחריב :

ולן פירשה לפע״ד פירש הפסוק ותקרא שם המקום

הדובר אלי אתה אל רחי כי אמרה הגם הלום רחיתי אחרי ראי וע״כ קרא בבאר באר לחי רואי הבה בין קדש ובין ברד · ובגה בל ראה ראה שאין מעבה לפסוקים אלו ועוד וע״כ קילחה מבני דהייבו דבגר קראה בן ועוד במה בתיבה התורה דבריה בחלה בבל ועוד אמרו בעבדים לא די שזכיתי לדיבור אלא במלות שבאמר אלוה

ואין

ולא הנוס לא מלכות ישראל: וגרלה לפני ד' שהמלאך
מדבר עמה הרלה לה שלאות ישמעאלים ישלטו על
ישראל זמן רב וכדברי הזו"ה הנ"ל: ועי"כ היא היתה
מקופקת בעלמה במה שזכתה לראות כמה מלאכים אם
הוא זאת בזכות אברהם או בזכות עצמה: ועי"כ הכריעת
דודאי בזכות עצמה דהרי ישראל קרובים יותר לאברהם
אביה ע"ה והרי הרלה לה המלאך דישמעאל ישתעבד
עם ישראל ועי"כ מקשמת ודאי בזכותה. וזו אמרה ותקרא
שם ה' הדובר אליה אתה אל ראי ר"ל בזכותי נראה
אלי המלאך ונתנה עצה כדברי כי כך הוא כי אמרה
הנס הנוס ראיתי גם די שזכיתי לדיבור אצל גם בזכות
שישמעאל יהי' מלך וישלטו על ישראל ואי"כ אם הי'
בזכות אברהם הנא בני ישראל קרובים יותר לאברהם
מישמעאל אצל ודאי בזכותה יהי' כך וגילתה לנו התורה
שבקר דברה כי על כן קרא שם המקום ר"ל שהשי"ת
קרא בתורה למקום ההוא להראות שבקר דיברה וע"כ
נקרא באר לחי רואי וכמ"ש בזו"ה כי מי שמקיים מלות
מילה נקרא חי וכ"כ בתיב ובביאור ג"י בן חיים חי שמר
הברית וע"כ נקרא הבאר ההוא באר לחי רואי שהשי"ת ראה
אות הברית שים על הישמעאלים שמקיים מלות מילה
וע"כ הרלה אליי המלאך והרלה לה ג"כ שלטות אומה
ישמעאלים על ישראל רק ביקר מלות מילה שלו היה
בין קדש ובין בלד היינו בין הקדושה ובין הקליפה שהרי
אינן מקיימים מלות מילה כהוגן כדברי הזו"ה וע"כ
ישלטו ג"כ על א"י כשתהי' שממה ובוהו ומילת ברית ע"ש:
על הקליפה כמ"ש בזו"ה תיתי ברדא ע"ש:

וזו נראה לפנ"ד ג"כ כוונת הפסוק וילחם בא מבוא
מבאר לחי רואי והיינו שרלה ישמעאל שעמוד לו זכות
מילה וע"כ וילא ילחם לשון בשדה כלומר להתפלל על
חרבן בה"מ שנקרא שדה ליון שדה תחרש וכוונתו הי'
לפנות ערב שיבנה הבלות שנקרא ערב. אבל ויאא עיניו
למרחוק וירא והנה גמלים באים ע"ד שאמר במדרש כאן
יעקב כעבו גמלים באמלב שיגמול עמו חסד יע"ש וע"ז
אמר דרלה דבלא מלות מילה בישראל עמות שבומלי
לים לאחיו רעה מפני שבאת חנם וע"כ פסק מלהתפלל
ואפשר לפרש כל הפסוק בדרך זה ע"ד סוד תן לחכם
ויחכם עוד:

ועפ"ז יובן ג"כ מה שאמר המלאך להגר הנה יהי'
פרא אדם ידו בכל ויד כל בו והיינו ע"ד שכתב
הזו"ה פ' תבוא יהיה פרא אדם במקום שפרה והבה במקום
המילה הוא יהי' במדרגת אדם שהרי מקיים מלות אבל
באחר דברים הוא נחשב רק כבהמה כי אדם הוא מעלה
וע"ד זה פרשתי הפסוק (תהלים מט) קרתו בשמות עלי
אדמות ואדם ביקר וכו' והיינו דשם אדם הוא על שם
שנברא מן האדמה וכן השיב אדם הראשון להשי"ת כשאמר
לו ואתה מה שמך והשיב לו אדם מפני שנברא מן
האדמה אבל באמת אדם הראשון לא רצה ליעול בעורה
לעלמו וע"כ השיב מעצם הפחות במדרגה אבל באמת
נקרא אדם מלשון אדמה לעליון אם זכה כמעשה המלאך
אבל' וזו קרתו בשמות שהמה שבורים שע"כ נקרתו אדם
בשביל אדמות בשביל שנברא מן האדמה אבל האמת אינו
כך כי אדם ביקר כי מילת אדם מורה על דבר יקר
הנעדר מלשון אדמה לעליון ודוק היטב. וזו ג"כ הוא יהי'
פרא אדם כדברי הזו"ה הנ"ל ומכח זכות זה ישלטו בישראל
רק לא זאת לעולם א"ו כי כל זמן שזכותו של אברהם
יעמוד לו אז ישלטו אבל בשביתת זכותו של יעקב שנתבדרך
אבל אברהם בבל אבל כשיתבטל זכותו של יעקב שנתבדרך

*

עם כל בנאמר יש לי כל אחיד כל כשיבא השלטה של מי
שנתבדרך עם כל אז בו ישלטו הישראל בישמעאלים ובטו"ה
הוא כמשך זמן אחוך כי זכותו של אברהם בדול מאוד
וגם שהתפלל עליו. לו ישמעאל יחי' לפניך וזו שאמרה
הגר הנס הנוס ראיתי שישלטו בני ישמעאל במלכות ושמא
תאמר זמן קצר ע"ב אמרה אחרי רואי ר"ל אחי רואה זמן
מופלג כי אחרי הוא מופלג ודו"ק:

והנה אמרו ביאקוע הרלוכני מה שהרבו בני יעקב את
אבשי שכם הי' על זה קטרוג גדול לשון נומר
דבש"ע המה קבלו עליהם הברית ואמ"כ הרבו אותם וע"כ
מכח זה נהפוך ר"ל וכ"ד אלף מישראל עם זיעוני בן סלוא ונאחר
כן נהפך ר"ל. וכ"ד אלף תלמידים שלו עתו מבין פסח
לעצרת. וע"ד זה פרשתי כי ראו בני יעקב בדוח קדשם
ואמר הפסוק ויאר לאנשים מאוד כי כבלה עשה בישראל
לבבב את בת יעקב וכן לא יעשה והיינו שראו בדוח קדשם
שמכח מעשה זה נעשה כבלה בישראל לבבב את בת יעקב
כי אמרו כי כזבי בת ליר היתה בילבול דינה ומ"ש לשון
עבר עשה היינו שע"י מעשה זאת של שכם ראו כאלו
כבר נעשה וכן לא יעשה ר"ל מכח זה יהי' נמנעה ג"כ
שלא יהי' נעשה דבר לכון כי גם ר"ע עם כ"ד אלף
תלמידים שלו יבבדו מן העולם בחטא זה. וע"ד הפשוט
אמרתי לפרש כי העבו"ם שמזנה עם בת ישראל הוא
דבר איסור מאוד וגם אם בן ישראלית היא ג"כ עון
בדול ע"כ עם הנכרי וזו כי כבלה עשה בישראל לבבב
עם בת יעקב שאפילו בן ישראל מזנה עם בת יעקב
ג"כ הי' נבנה אבל כן שיבבב נכרי עם בת יעקב ודאי
לא יעשה ודו"ק:

והנה עפ"ז הבי ב' ריעותות בדולה מה שישמעאל
מקיים מלות מילה וכן בני יעקב הרבו אבשי שכם
שקבלו עליהם מלוה זו אחת הוא מאריך בלותיהו והשי"ת
מענש מידה כנגד מידה אחרו לאם בני יעקב שקבלו
עליהם אות ברית ואחרי כך ביום ג' בהיותם כואבים עמדו
עליהם והרבו אותם וע"כ בכבד זה כבזר עליהו להיות שבלה
ימים בבלות הגר כי כשהבלו אותו ע"ד שאמר במדרש כאן
מבין עק"ב אלף הרביעי וכל היום החמישי ואלו עומדי
שבת תקל"ה אלף הששי וע"כ מתקיים גם בנו והי' ביום
ג' בהיותם כואבים כי עדיין אנחנו כואבים מכאב הבלות רק
מפני שבאמת הרבו אותם בדין כמ"ש הרמב"ם ז"ל כי ב"ב
מצוים להענש שופעים באדון ולא שיהי' העולם השקר
ולבעות מעשה מבוער כזה וב"ב הזהרתן הוא מתתן וע"כ
אנחנו צריכים להיות בבלות עד יום הששי כי באשר
משפטו שם פעלו. ומחמת שהרבו אותם בדין וע"כ בעת
ערב יהי' אור בסוף יום הששי כשהי' הריבתן אז יבוא
משיח לדקינו כי הריבה באמת הי' בדין ע"כ יהי' להעביר
בלוים מן האדון וכתיב כי ששת ימים עשה ה' השמים ואדון
והשבו בזו"ה ע"ז כי שית אלפי שנין הוי עלמא וא"כ
עומדים אנחנו בערב שבת כאחר חצות היום כי ת"ק
הוא החלי של אלף יומו של הקב"ה וידוע כי אחר חצות
היום מתבולן קדושת שבת ובפרט כפי מנינו יש יותר
מעשה אחר חצות היום ומי יודע עד מתי יתאחר עוד ח"ו:

וזו דברי המשנה שאמר לעיל מיכי' שאנו בבלה כדי
לקבל בלוים של הערב רב וע"כ רלה לסיים מתי
יתאחר עוד ח"ו כי ידוע מה שכתבו המקובלים כי בס
הכ"ד אלף שנפלו על מעשה זמרי הי' ג"כ מן הערב
רב שנשאו בני שמעון מהערב רב נשים ומולדו הכ"ד אלף
מהם ע"כ אמר ר"ע מכין שמרחילין את המילה ביום ג'
שאל להיות בשבת. והיינו מחמת החטא שנעשו בני
יעקב שהכריחו בני שכם לקבל עליהם מלות מילה ואח"כ
הרבו אותם וע"כ מכין שהחטא זה מתיר לעבר ביום
הששי מלות ע"ד שאמרו חז"ל ותרד את פרעה לרחון

שרחלה

דרחלה עצלוני בית לחמי ומפרש לשון יום הכפורים
הכ"ל ואמר שחל להיות בשבת דהיינו בסוף אלף
השמיני לשבת כי לא מתחיל תוספת שבת וכ"ל אמר
שפיר שחל להיות בשבת והיינו קמוך לשבת אלף השביעי
וכ"כ מצינו רש"י ע"ז שכתבו ויהי ביום הכפורים בחיותם
כיחבים ונמה כתבה לנו התורה זאת אלא ע"כ לרמז
שמידה כנגד מידה כמו שאכלו שבת הי' מחבים עד יום
ג' כמו כן אכלנו בגולה זמן אחוך כזה ואז ילמיח אור
והגם דר"ב נעשה על בן כזבח שיהי' עשיה מ"מ לאחר
שרלה שהרבו אותי בא אח"כ לידי אחת והש"ת ילמיח
אור ליסרים בעהרה בימינו אכ"ר :

נשאלתי בבכיר אחד שכולל אחר כפל שלא השגיחו
בו אם הי' אחריו מרוקמים וכבר הובא
שאלה זו בשו"ת חכם לבי ומשיב שם על מהרי"ך בדברים
כבוכים ובתה מלאתי לבו"ב חלק ב' ב"ד סימן קפ"ח
ובבו שלא המחבר שהאריך לבאור דברי ח"ל. ולפב"ד
דברין תמוהים לפי פרושי דשוכר עובדה היינו דמעובדת
ג' אדשים ומרגשת את הולד ומלמים בבטן המלאה
ובי"ם ח"כ אין יפרנס לפ"ז הגמרא דבידה שם דמה
שמקשה מהך דרייתא בהמה שילאה מלאה ובאה ריקנית
דהבא אחריו בכור מעפק ואמאי הלך אחר רוב בהמות
יש"ם ובוהאי מילי הך ברייתא בהוכר עוברה דאלי"כ
מה מקשה הרי כבר מוקי הגמרא הך הריב"ל בהוכר
עוברה יל"כ בבי בהמה אינה הכרת עובר שיך בה
והרי היא בעלמה אינו מרגשת ואנו אין מרגיסים
וב"כ ל"ל לפי דבריו כבון שמשמעו בבי אדם והרבינו
ס"ם בה ולד ואל"כ אין כאן קשה. כלל דבשלמא בבי
אדם שיך לומר דילמא הי' לורת חיה ועוף יש"ם
דאפילו מפלת חדרה מלאה דם בפעורה מבבואר
בס"ע ובוד הרי רש"י פירוש דקשה שמא רוח הפילה
בבי בהמה יש"ם ח"כ ודאי מילי שלא הרגישה כלל
ובי תימא דבבי בהמה ידע הגמרא דרוב בהמות ולד
מצליח יולדת גם בלא הוכר עובר דרוב בהמות מיד
כשבא זכר עלי' מתעברות ולא שיך בבי בהמה שבתעבב
הדמים כמו בבי אדם. ח"כ לפ"ז מאי קושי' הוא אחת
על ריב"ל הלא בכל התורה אזלינן בתר רובא וריב"ל
אינו מחדש כאן רק דבבי אדם כמי אמרינן דרובא
ולדות מעלין יולדת והך קושי' דבהמה מילא מלאה וכו'
הוא לי' לגמרא להקשות בחולין (דף יא). דאמרינן שם
דאזלינן בתר רובא יש"ם אלא ע"כ דבלא ריב"ל לא הוה
אמרינן כלל דהוה רוב ע"כ ריב"ל מחדש לן זאת הסברא
וב"כ מקשה שפיר עליו ואי לדברי הט"ב מה מקשה הרי
בבי אדם היא מרגשת וזה לא שיך בבי בהמה ע"כ לא
אמרינן בי' רוב אלא ע"כ מוכח כמ"ש לעיל :

ועוד כבלם ממנו דברי רש"י (בב"מ דף ו"ו ע"ב)
שבירוש על הך דקשה בכור אדם בכון שהפילה
אמו לבריו קשה דבר הבוער מבכירה קשה רוח הפילה
יש"ם. ולא"כ לפי דבריו אי מילי בהיכר עוברה הרי אין
כאן קשה רוח רק שמא הי' חיה וכדומיהן. ואי מילי
בלא הוכר עוברה הרי מעמידין את האשה בחזקתה
הראשונה שלא נפער רחמה ולמה הדין בזה המב"ם וב"ב
דברי הרב הכ"ל קשה להולמו ולדקו דברי הגאון בח"ל
דמעשה של מהרי"ק הי' בראו שהי' רק עיר בצלמא רק
מחמת שאין אנו בקיאים בבדיקה כיצד שנמצא הי' מריקה
ע"ז עסיק בעור דמעמידין אותה על חזקתה הראשונה
שלא נפער רחמה. ואיב בבברה ודוק היעב בכל זה :

הגה הרמב"ם בפ"ד מהלכות בכורות הסמיע הענין
של הגמרא רוב בהמות מעבפות יש"ם. ווז לא
מעבפה והוא לכאורה דבר תמוה וכראה לפ"ד דהרמב"ם
הי' סובר דע"כ לא הוצרכה הגמרא לסברת המעבפות לפי
שפלוגו הבבי בהמה מיד שבתרקה הולד הוא כפעור מעבורה
אבל לפי מה שאמר ר' יוחנן בבורות פ"ב דבעור הראש
של בהמה כביקה של ערב וכתבו הרמב"ם שם מיד דין
זה יע"ש. ואל"כ הוא בבי בהמה כבין ס"ם דיומא רוח
הפילה ולא שתרקה בכל ואם שתרקה דיומא עדיין לא הוה
שיעור פביקה של ערב ועי"כ הוה הבא אחריו בכור מפשה
כב"ל בכון ודוק היטב : הרב"ז בא"ח בסימן תק"י הקשה
על הטור דמנא לי' שבשעת הרי"ף דאפילו לפשה אסיר
מדידה קמה הלא הרי"ף לא זכר מזה כלום יע"ש.
ולפב"ד נראה דדעת הטור מדכתב הרי"ף לשון הגמרא
דשמואל הלכה לבעשה אשמעינן דאסור יע"ש ודי' קשה
לעור הלא הרי"ף שכתב רק דינים הנוהגים בזמן הזה
והלא חלה דידן כשרבת כמ"ש התוס' והרא"ש שם והגם
שיבול לתרו לכהן קנון שלא ראה קרי מ"מ לא שיך בחלה
דידן שיתבו בעין יפה כיון שהוא רק לזכר בעלמא ואל"ל
ליתן שיעור מב"ד עיקר כפי הדין שיתן בעל הבית עין
ברמב"ם הלכות בכורים ודוק. אלא ודאי שהרי"ף כתב
זאת דינו גם לדידן לענין פשה שיש לדקדק בעיקר שלא
יוקף משיעור חלה כדי שלא יבא לידי חומון אבל"כ כתב
שהלכה כשמואל לאורות הדין בזמן הזה לענין עיקר
פשה כב"ל בכון ובדור ודיק :

הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות י"ט הלכה י"ד פסק דפעם
ראשון אין מרקדין הקמח בכלל בי"ט ובפעם
שני מרקדין ע"י שינוי ואם כפל בו לרוב לו קיבים
מרקדין בלא שינוי יע"ש. והנה הראב"ד ז"ל השיג עליו
וז"ל שם אני אומר שהלכה כיר פעים ור' שאמרו שיכין
ואם כפל בו לרוב וקיבים אסיר ואם שינה מיתר עכ"ל :
והנה המגיד משנה פירוש דברי הראב"ד שאסיר בכפל בו
לרוב וקיבים היינו ביד אבל ע"י כפה שוכן כמ"ש בגמרא
דשם דף ק"ע להדיא ושוין שאם כפל בו לרוב שאוכין
הרי הגם שתנא שאוכר אין שוכין ווודה בכפל בו לרוב
שאוכין מב"ש. להראב"ד שפסק כמ"ד שיכין אין יאסיר
בכפל בו לרוב וקיבים אלא ע"כ כוונתו לבאור ביד שאסיר
ולפירוש זה הקבים הט"ז בא"ח סימן ק"י ואחריו הפר"ח
יע"ש. וכן נראה בהדיא דעת הרמ"א שלענין לבאור
ביד הבית ב' דיעות יע"ש. אבל ע"י כפה הקבים לדעת
המחבר שמותר בלא שינוי יע"ש הינו. אבל מאוד מאוד
תמהתי על בחוכים אלו איך כיתן דבר זה לכתוב הלא
אמרו בהדיא בגילה (דף י"ד) שב"ה מתירים לבאור בדרכו
הן ביד והן בכלי אבל לא ע"י כפה וכבר וכן פסק
הרמב"ם מיד שוון בדין יש"ם ואיך יהי' כאן בכפל בו
לרוב להיפיך שע"י יד אסור לבאור ובכפה ובכבר יהי'
מותר איך יבא בתרעא בגיורא בשני שמיא והוא תמי'
כשבגם. ורחיתי בתחלת הספר שהרבים קלת בזה יע"ש
הינב בסימן הכ"ל אבל לא תיקן כלום. ולפב"ד בדברי
הרשב"א בספר עבודת הקדש והובא בפר"ח מורין כמ"ש
דז"ל שם אם כפל בו לרוב וקיבים יש מי שהורה שאסור
לבאור ביד לפי שזה כבורר ולא ירלה לי כן אלא מותר
ליעבל ביד שכל שבעבה ביד אינו אלא כבורר לאחר יד ולא
אסרו אלא בכפה ובכבר עכ"ל ודברי להדיא כמ"ש רב"י
כפה עודה הרשב"א שאסור לבאות וע"י יד מותר כי כך
דרך לבאור ע"י כפה ובכבר בימים רבים. וכן נראה
מדברי נופף שבאן ענין לדברי הרשב"א הכ"ל מפני שיש
גורסין בגמרא דשם תני תנא קמי' דרבינא ושוין שאם
כפל בו לרוב וקיבים שאינן אל"כ אם דאסיר יע"ש ועי"כ
לפי גירסא זו בכפה ובכבר שיך בורר אבל ביד הוי בדרכה
כל אחר יד ומותר ולא הזכיר בגמרא כלל לאיסור דאיכא
למימר דקבר הפר"ח בדברי הרשב"א דבס דע"י כפה מותר
לבאות אלא דקבים ר' אבינא הי' לימא הי' לימ"ד אין שוכין אין
אבל לימר דעודה בכפל לרוב דמותר לבאות הלא הוא

כ"ש דאסור מלא כפל בו לרוב אבל לדידן דקי"ל דשוכין בנא כפל בו לרוב כמ"ש הרשב"א שם ע"כ בנכפל בו לרוב ג"כ מותר לשנות דזה ודאי לא ניתן לכתוב דא"כ כמה כי להפרי"ח לומר שהרשב"א בורם בגרסא זו הלא אפשר לומר שגורס כגרסא דידן דמותר לברוב ביד. ואי"ל כ"ש דאסור והייבו לומ"ד שאין שוכין אבל מאחר שהרש"א פסק כמ"ד שוכין בלא כפל בו לרוב גם בנכפל בו לרוב מותר לעיולי ביד כי כך כתבו בדעת הרמב"ם במה שפוסק שמותר לברוב ביד כמ"ש הרב"י יע"ש אלא ודאי שסובר הרשב"א בנכפל בו לרוב אסור לשנות בנפה. וביד מותר וע"כ מוכרח הפר"ח לומר שגורס גרסא אחרת. וע"כ תמהתי על הרמ"א שכתב דעת הרשב"א שמותר לברוב ביד ונשמע מכ"ש שמודה לדעת הס"ע שמותר לשנות בנפה בנכפל בו לרוב ונהפוך הוא שלשיטות הרשב"א בנפה אסור ביד מותר כמ"ש. ובי"כ נראה לפע"ד ברור שגם זו היא דעת הבלבו שהביא בב"י ובע"ז שהבין כן שיטת הראב"ד שביד מותר ובנפה אסור לשנות בנכפל בו לרוב והייבו שגורס כגרסת הרשב"א כמ"ש הפר"ח וא"כ לפ"ז דברי שפתיו ברור מלבו ומסודרים על כונו דהלכה כ ר פפייס שסוכין ואם כפל בו לרוב אסור והייבו לשנות בנפה ובכברה ואם שיכה מותר אפילו ע"י נפה אבל ביד מותר אפילו בלא שיכוי כדברי הרשב"א וזה ברור לאמיתה של תורה. ומאוד תמהתי על הגאונים לפי שיעתם איך אפשר להעמיס את דבריהם בכוונת הראב"ד לאסר דבריו עורין להיפוך וגם איכם מסודרים כולל לפי פרושם וביותר תמהתי על הפר"ח מאחר שראה יפה לפרש כוונת הרשב"א כמ"ש איך כתב לעיל מיכי בפירוש הראב"ד כדברי הע"ז ודאי בבלבו יע"ש והלא דברי הראב"ד והרשב"א חמים כא יתפרדו ומכוון אחת להם כמ"ש ודוק היטב:

רפמ"ש לסיד לפרש שהפר"ח הבין בדברי הרשב"א שמותר בנכפל בו לרוב לשנות אפילו בנפה ובכברה ע"כ כדיך לפרש סיום דברי הרשב"א ולא אסרו אלא בנפה ובכברה לא קאי על הך דנכפל בו לרוב אלא בעלמא קאי דאסרו חז"ל בבורר קטנית ע"י נפה וכברה אבל כאן מותר אפילו ע"י נפה מאמת שנכפל בו לרוב בי ע ולא הי' אפשר לתקן מעי"ע כמ"ש הר"ן יע"ש אבל באמת זה איכו כוונת הרשב"א כמ"ש לעיל ודוק:

עוד אפשר לפרש כוונת הראב"ד ולומר שהוא הי': ורק בגרסא דידן ואפילו הכי דברי נכונים וכוונתו כמו שהבין הבלבו דע"י נפה וכברה אסור והייבו הך דשוכין קנח בי"ע ע"כ פרושו שאיבו מרקד עד שילא הכל ונפה א"כ לזה מרקד בחכם הלא שוכין אין בו שבבר דקדו ואתעמוק ועוד מה אמר ר"י חזי דאלא רפתא מעלי בעי הלא בהרקדה שני אין בו פסילת ע"ג נפה ב"כ הוא יש: אלא ע"כ ששוכין מכל קינח רק המוכחר מה שילא ראשון בתחילה הרקדה והשאר קינח בשאר בנפה והגם שכתב רש"י כי כאן הכל יולא ואין כאן קוכין יע"ש כוונתו אבל רקד כל הקינח הי' הכל יולא אבל באמת הרקדה עצמית אין עושין כך אלא מוציאין המוכחר מה שיוכיח בתחילת הרקדה וזה ברור ודוק. ואי"כ לפ"ז הראב"ד מפרש מ"ש ושוין בנכפל בי לרוב שבוכין הייבו כשוכין דלעיל שאין כל הקינח יולא רק כשאר בנפה קנח עם הברור והקיסים ע"כ אין בזה מעשה בורר גמור הרי עדיין כשאר בנפה אוכל עם פסולת דהייבו הברור לרקד הכל רק שיאחר בו הברור נגד זה ודאי בורר גמור ואסור יותר מבורר הבורר ביד וא"ב דברי הראב"ד נכונים מאוד מ"ש אבל אם כפל בו לרוב וקיסום אסור הייבו לרקד הכל אלא יאחר בנפה רק הלרוב לבד ואם שיכה עותר הייבו שיאחר בנפה קינח עם הלרוב לא שאר שיכוי

וכן עוכין דברי הבלבו לומעין בו כמו דברין בנו"ז יע"ש שיעב הבינים עוכין יפה לפי סוגיות הש"ס ומקום הביאו כי מן הפוים ת"ל. והעולה מזה אחי אפשר לאחוז החבל בתרי ראשין לתיר לברור ביד וגם בנפה ובברה כהבבלי ס"ע וכפי שהבין הרמ"א בדעת הרשב"א. הזה אינו לפי שיעות הרשב"א כמו שהוכחתי:

רק הרמב"ם גופי' מתיר בתבוריקו בע"ש המביר ומשכה יע"ש. אינו לי פסקיכן דנפה עותר מכ"ש ביד דמותר ע"כ אין לאסור ביד לבל הסיעום בע"ש רק זה דוקא בנכפל בו לרוב בי"ע אבל בנכפל בו לרוב בע"ע ודאי אין להתיר אפילו ביד וע"כ לפע"ד לדקו דברי המגרי"ל במה שאוסר גבי קנח מלא לברור הפתיתין גדולים מן הקנח כמ"ש המג"א סימן ק"ד ס"ק ג' יע"ש יבן הע"ז הביא דברין ברים סימן תל"ה ס"ק יע"ש ולפמ"ש ניחא שמגרי"ל מיירי שמידך בע"ש ע"כ אסור בשורה ביד דומיא דלרוב שנכפל בעי"ע וכמ"ש ודוק היעב בבל זה:

אמרן במדרש רבה אל תירא אברהם אני מגן לך הדר

רשע עושה פעולת שקר זה גמרוד וחורב לדקה זה אברהם שנא' ידרך ה' לעשות לדקה ומשפט. שכר אמת אל תירא אברהם וגו'. וקוה תמוה וכרתה דה' קשה להמדרש כמה בתחילת אברהם מפני אברם תוכלסי' אלו כפרש"י וכן מבואר שם במדרש הלא סבא לקובלך הסכם להורבו דהרי רז"ל במדרש ויבאו אל ארץ ומשפט כלום לא בא להודות אלא לתוך גבול שלו עולם יע"ש שרלו רק להרוג את אברהם ע"ה ובפרע לדברי האומר' מגרפל זה גמרוד שהפיל אותו לכבשן אש אבל האמת בזה כי עיקר ביאת אברהם אביכו לעולם להדריך כל העולם לדרך הישר ולהודות להם דרכי אמונה ע"כ מה שעשה אברהם ע"ה שהעביר קילים כסוחים מכרם ה' לבאות הי' כנד מידתו להדריך לבני עולם. והנה יש שני דרכי אמונה שבר אחד בגמיעת ההיזק ושני בגרים לחדש רוח והוא שכר שכל מכיעת היזק אינו שכר אמת מאחר שחברו לא הרויח כלום כיסף על מה שה' לו אבל דרך השני הוא שכר אמת מאחר שגם חברו הרויח:

והנה אמרו ז"ל על מה שאברהם עשה לדקה ומשפט

בתחילה לדקה ובסוף ומשפט כי כאחר שאכלו אמר להם ברכו אל אלהי עולם שאכלתם משלו ומי שלה לומר כפטר לעולם ומי שלא רלה תבע אברהם ממנו שכר הבילה ועלה לסכום גדול וכיון שרלה אותו אים שלרתו לרה מיד אמר ברוך אל עולם שאכלנו שלמו וזו המדרש שרלה לתרן כמ"ש לעיל ע"כ אמר הר"ד רשע עושה פעולת שקר זה גמרוד ר"ל כי באמת גדלה הקיש' כי גמרוד עשה רק פעולת שקר שכל כוונתו הי' רק על אברהם ע"כ בתחילה הפיל אותו לכבשן אש ואח"כ עשה מלחמה עם סדום וכוונתו הי' רק לחרוג את אברהם ומאמת כי אברהם פרסם אלוהותו של הקב"ה וגמרוד הי' רולה שיתגבר השקר בעולם ועשה אש אלוהות וע"כ הי' הדין נותן להרוג אותו כי העביר קילים כסוחים מן העולם וכמ"ש גבי עיר הנידחת בלבל כי אלקיך שהיא נהשב כאלו הקריב עולה רק גבי אברהם לא שייך עיה זה כי זרע לדקה זה אברהם עשה לדקה אלו בדרך זריעה שיעשה פירות כי הוא עשה לדקה ומשפט והייבו שיכירו וידעו כל הבריות אלוהותו של הקב"ה אמר להם ברכו אל עולם שאכלתם ומשלו כי הי' רלה מהשי"ת שכר אמת שיה' שכר שלו אמת כשיכול שיריות הקב"ה להכנים לו אכלוסין ובעד זה יקבל שכר אבל לא מה שיעביר רשעים מן העולם אין לו שכר כי זה רק מגיעת היזק ע"כ הי' מלבר ע"ז ע"כ אמר השי"ת אל תירא אברם אני מגן שכרך מאד כי בע"י הריגת אלו גרמו לכמה אלפים אנשים

שנכנסו

שנכנסו וידעו כח וכולתו של הש"ית וכמ"ש במדרש שהמליכו את אברהם עליהם ולמד אותם דעת ודיבה להכיר אלקי עולם :

עוד כראה לפע"ד כעין דרך זה כי אברהם ידע כי הורחת מלחמה זו עורה כי יהי' ישראל בגלות כעבואר במדרש והי' לאברהם לער גדול מאוד רק מבואר במדרש שהקב"ה בירר מלכיות כדי להכלל מגיהנם והכוונה בזה כי מחמת כובד הגלות יש לישראל תירן על כמה עבירות ומלות שאינם עושים כי הגלות גרם כל זאת והנה אברהם אביו ע"ה אשר כל דרכו הי' מצוים רק לעשות עוד לא שקטה דעתו כי הוא הי' חפץ יותר שלא יהי' ישראל בגלות ויעשו עוד וע"כ כתירא מן הגלות וזו דברי המדרש רשע עושה פעולות שקר זה כמרוד כי הפעולה שלו ממלחמה מורה על לעתיד שהי' בגלות ויתרבה השקר ותפול אמת חרלה והגם שיהי' לנו תירן על איזה עבירות וגם על חסרון קלת מלות מ"מ דעתו של אברהם לא שקטה בזה כי זורע לדקה הי' ולעשות פירות וכמ"ש לעיל ע"כ הי' רולה שכר אמת שיעלו ישראל שכר אמת מחמת עשה עוד שיהי' באחרן ישראל ויהי' להם הכנה לעשות עוד ע"כ הבטיחו הקב"ה אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאוד כי גם בגלות יהי' כמה וכמה לדיקים שיעשה עוד ואמרו במדרש פסיעותיו של אברהם אביו ע"ה הי' ג' מילין שנאמר ירדפם יעבור שלום יע"ש והוא תמוה :

ולפי דרכינו הוא כך דמה שעשה אברהם מלחמה זו עם ד' מלכים הי' בשביל ג' דברים חדא משום שמרוד הפיל אותו לכבשן אש ירלה הש"ית לעשות נקמה בו והשנית כי גם עתה כל מגמתו של מרוד במלחמה רק לתרוג את אברהם והשלישית כי הש"ית מגיד מראשי אחרית לאברהם ע"ה על עכין ד' גליות וע"כ הבטיח אותו שלא יתראה שמא ח"ו יכלו ישראל ע"כ כבש הש"ית דרך לפניו וילא אברהם בשלום וביעל איתם מן העולם וזו שכיון המדרש פסיעותיו של אברהם אביו ע"ה ר"ל בפסיעות שהלך אברהם אביו במלחמה זו הי' ג' מילין ר"ל בשביל ג' דברים · והנה ד' דברים ראשוני מבואר בקרא ואל"ל ראי' רק על השלישי בשביל הגליות כמ"ש ע"ז מביא מקרא שנאמר ירדפם ר"ל מכאן שלא יהי' לו מכח מה שאברהם רדפם והעביר אותם מן העולם הוא שיהי' גם לנו כי יעבור כי כלא בשלום אבי"ר במהרה :

ואמרו במדרש ביקש קהלת למלא דבר לעמוד על קן הבאולה והשיב לו הש"ית כתב יושר דברי אמת שכתבתי כי יוש נקם בלבי ושנת גאולי באה יב"ש ונראה כי קהלת ראה ברוח קדשו זמן הגאולה כמו שראה דביאל אלף מאתים תשעים יע"ש · ואח"כ ראה כי יאלף ויעבור הזמן ועדיין בן דוד לא בא וע"כ הלה לעמוד על הקן שנאמר עד שתקפן דמשמע דאין זמן קבוע והרי דביאל הוא ידע זמן קביעות · רק באמת מבואר בתיקוני' זו"ה כי ר"ה אלף מאתים תשעים היא אותיות אמת והייו אם יהי' אמת בעולם כבר הי' בא בן דוד אבל בבו"ה השקר מתרבה בעולם בכל עת ואמת כפל אדלה ע"כ אינו יכול להתקיים קן זה וזו שהשיב לו הש"ית כתב יושר דברי אמת ר"ל אם תקרא הכך עולות אלף מאתים תשעים ביושר יעלה בידך אותיות אמת ע"כ מאחר שהשקר מתרבה ע"כ נשתם קן הגאולה עד שירחם הקב"ה עליו על לך לדקה וזו כי יוש נקם בלבי ושנת גאולי באה כן ירחם עליו במהרה וישלח לנו משיחו הולך תמים לעשה מפוזר ומפורד בין העמים אבי"ר :

משם אחי הרב המאה"ג מוה' **שמעי'** נ"י אחת בגמרא יומא אמר ר' עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרים וכו' ואומר מקוה ישראל ד' וכו' וקשה דמאי שייך להאי דלעיל המבואר במשנה ונראה לאחי הנ"ל לפרש על פי מה שאמרו בגמרא על הפסוק אך מעין ובור ומקוה וכו' דמעין מטהר בזוחלין ומהוה דהייו מי גשמים אינו מטהר אלא באשבורן אם יש מי שאה במקוה אחד ע"כ ניחא שפיר דלעיל אמר עבירות שבין אדם לחבירו אינו מרלה עד שיפיים את חבירו ע"כ אמר ר"ע מקוה ישראל ד' שישראל נקראים מקוה מה מקוה מטהר את הטמאים דהייו באשבורן היכי שיש מי שאה אף הקב"ה מטהר את ישראל בתנאים האלה כשיש אחדות בניהם דהייו שמרלה את חבירו ודו"ק :

ויקרא

במדרש דבה פי ויקרא כפם כי תחטא ר׳ נוי ור׳ יצחק אמרו ב׳ דברים ביאין התורה הצדקה תורה דכתיב ויאמרו אם דת נאו לדקה שנאמר לדק אלהי יעיכך · ומצי דברים ביה הכפם שנאמר אבר בילו בפם כל חי · ומפנו שנאמר ותחזו בעפנו ידי הכפם כתיבה בעוקים המפנו וכפם יצא מעוקי המפנו ואיעלת · אמר ר״י אמר לה הקב״ה לכפם אני כתבתי עליך רק חזק לבלתי אכול הדם ואת יצלת ואוצאת כפם כי תחטא בשגגה הכיל · והוא תאוה מאוד לאדם כיונת המדרש :

ונראה לפציד דהי״ קשה לבמדרש למה יתחיב שוגג קרבן מאחר דלא ידע כלל שעושה איסור ולא כתבין לאיסור א״כ הרי הי״ת קרוב לאוהבי וקרבן למה ע״כ ע״ז באו הני תרי תנאים ר׳ נוי ור׳ יצחק אמרו · ר׳ נוי סובר דע״פ לריך בפרה מעשה דידוע שהכפם של אדם הוא מעיפם עפי ומפ רוצו רע ומיעיב מיד · וגם הכפם הוא פאחד מהפ רוצו רע ומפ בעובם הזה הדין נוצר מחמת שרוצו רע · וע״כ הפי״ת חפץ חסד הוא ע״כ כאן לנו התורה לאוליא הרע מן הכפם ולהמתיק בחסד בכדי שיהי׳ הכפם כולו עוב וכולו חסד בכדי שיהי׳ יכולת ביד לעבות למעבה לעוקים שרמיים ביצרים ואי״כ אם אבל אדם דבר איסור שהוא מלך הרע של עולם עפי׳ הפי״ת הגיד הרע בפשי · ע״כ גם אם עושה אחי״כ עוב מ״מ כעשה חמר במל הרע מוסך פאעה למקום הקליפות והעוב מוסך פמעלה והרע גופו גוצר כי רוצו רע כמ״ש ע״כ לוה הפי״ת להקריב קרבן על עוב ולהתחודות חטאו שעשה ומכח זה יגבר רחמיס על כפשו ויכול לקרב נפשו לעוקים הרחמים ע״כ בקרבן שעוקרב הנפשות ועולם בעולות למעלה :

ונו כיונת המדרש כי יחמר הפי״ת התורה שכתבתי הוא ביאין ר״ל עעוקים הרחמים כדי להמשיך ע״י מעשה התורה ומלות אור עוב על הכפם שהוא מעוקים שרוצו רע ע״כ חמר הכתוב מיאיו אם דת ר״ל התורה שכתבתי ביאין דהייבו לסערה דרע התורה כאו אם שמלבה אם הרע מן הכפם שחמר שפל זאת עשה הפי״ת מלך לדקה לבמו יפרחל כי הפי״ת מושלם מעלמו · וזו הלדקה ביאין שנאמר לדק מלאה יעיכך ר״ל עם שמלא הכפם הסיערא דיאין כמ״ש זו אק בדרך לדקה ולא כביכול לדרך עלמו · ע״כ חמר הכפם הוא ביד דהייבו שמאל כי רוצו רע שנאמר חשך ידו כפם כל חי והוא באה עעוקים המפנו דהייבו עולם עפי׳ שיש מקטריגים על עולם מחמת שחטאו עולם רוצו הע״ב כתיב ותחזו בעפנו ידי לעלה השמאלי לוחז בעפנו לדין עולם וע״כ הכפם

חזו מחמת שבאה מעוקים בזה אם אוכלת איזה איסור בבא מעוקים רע מלא מין את מיבו וחוזר וכיפור לעוקיבו הרחמים ופעשה פגם גדול בנפשו ע״כ את יצלאת ר״ל מעוקים קדושתך שהגברת עליך הפע וחוצאתי ר״ל אם חוצאת הרי יצלת מעוקים שהיית בתחילה שנעשית חיזה קדושה עם בעבך הו כפם כי תחטא לשון הסרון כמו והיית לי ולמה בני מעאים ע״כ שפיר חייבה תורה קרבן על שוגג כיון אבל ר׳ יצחק מעביר הענין בדרך אחר כי אדם אם הוא מדקדק בעבעיו אם רוצה אצל אי אי אוכל אלא עם שיתברר לו בבירור גמור שהות כשר ובן בשאר דברים אם הוא מדקדק ודאי איבו בא לידי שוגג רק מחזם שאינו מדקדק ע״כ איתרמי לי שוגג :

והנה הי״ל הוא אוכל עם אדם אם בלפשר להבדנו לאחרים אותו שעשה כל התבצלות כי הוא שוכל מוחלט ווו ג״כ כוונת ר״ח ב״ב דלה הקב״ה בזכות אל ישראל בלבד הרבה בתן תורה ומלות והייבו שעלוה אל ישראל עם דם ואבילת שקצים ורמשים שבפשו אם אדם קבל בפם והכנוסה בזה כי באמת הטבע מרחיק מלאכול אותו והייבו כל זמן שאיבו מבוה עליו אבל מאחר שעלוה עליו מיד מתגלה הי״ה בו כמ״ש התוס׳ עם גדול הילוה ועושה יצ״ש וע״כ לוה לבו הפי״ת שבאתחק מדברי המחוקים בטבע להורות לבו עד היכן לריכים לשמור א״ע מי״ה כי ירחה אדם מעצמו שאפילו על דברים המחוקים מתגרה בו הי״ה מאחר שמליה וא״כ לריך להוסיף שתירה על שמירה וזו דלה הקב״ה לזכות את ישראל להרחות אוך לריך שמירה מעולה בכל הי״ה בכ״ל :

וזו דברי ר׳ יצחק שדלה לתרץ למה מייבה התורה קרבן על שוגג הרי קרוב לאונס ע״כ אמר הקב״ה בכפם אני כתבתי עליך רק חזק לבלתי אכול הדם הרי שהוצרכתי לך שתירה חזקה אפילו על דבר שבטבע ורחוק א״כ מכ״ש שהי׳ לך להסגיח עליך היבב לשמור א״ע מהאורב היוסב בפתחי אדרך א״כ למה את יוצאת ותחוצאת הלא לא באת לידי מידה זו רק מפיעוב הסגתחך לבד האורב היוסב ממולך כי לא יאונה לבדיק כל אז כי הוא מסגיח על עלמו וע״כ שפיר הדין כוצה שבריך כתרה בכ״ל בכון מאוד :

בהתפזורה (עם זו ידעתי תהלתי יקרו) וגו׳ :

ובראה הבינוכ כי עולם חסד יבנה כי הפי״ת ברא עולמו בדי להיטב בחסדו הגדול לכל ברי׳ ובפלע לאין אבוסי רק עוכותיו מבנו הטוב מאתנו ובקרב הנה מ״ו ולתאחך הגלות ואחיתו דוויס ומלטרים

כזים במקום אחר והסברא נותנת כך שהרי הך כזית עוקי הגמרא בכדת מרודד מיהו לא טרח לאיכם ומלערף כפרש"י יע"ש אבל אם סתלן מן הצור במקום אחר גם שם מלערף ע"כ ה"ה בשני אלאי זיתים אם כונסן תו כיכא למימר דעבר מבטלן דהרי ראיתו שאינו מבטל ולא שיך לומר בטלה דעתו אבל כל אד אדם ומכ"ש לומן דמיזכי אסיפא ודאי ים לאחלק בין כונסן באם לא כונסן כמ"ש וע"כ סובר הרמב"ם דכיון דדברי ר' יהודה בין כרי שמעתא זיך כמ"ע מ"כ הלכה כוותו בפרט שאפשר לומר דלא פליגו דבכן עליו אלא דבכן לא מיידי כלל בכונסן דמהאי תיתי מדנה במתוקת ע"כ פסק הרמב"ם

שפיר כר"י דסובר דלית מאן דפליג עלה ככ"ל :

ועוד נראה שגם לעיל בדף קכ"ב ע"א כי מוקי הגמרא דברי ר"ה כר"ע מפרש הרמב"ם כר"י כי למסקנא זו חזר הגמרא מסברא דנעיל שהי' סובר דאי הסכין מבטל שוב לא מהני כיטום דודאי סברא גדולה יש לאחלק בין כיטום לגא כונסן רק מתחילה כי מוקי הך ד"ב אלאי זיתים כר' שמעאל וסובר דעור מבטל בפולטיתו סכין ע"כ הי' סובר דגם כיטום לא מהני דאל"כ מה קמ"ל ר"ה במה שאמר דין בפני עצמו ב' מ"ז וכדברי התוס' שם ד"ה דאחר כמאן וכו' יע"ש דיכא למימר דקמ"ל דר"י מודה לר"ע בפלטיתו סכין דבטל אבל עור דא"כ הי' לר"ה לקבוע דבריו על המשנה דנקמן ונומר בדרך ג"ש אלא בפלטיתו מיה אבל בפלטיתו סכין גם ר"ע מודה לר"י דעור מבטלן אלא ע"כ דקמ"ל בזה שאמר דין בפני עצמו דלא אפילו כיטום וזו כונת התוס' ככ"ל ודוק :

אבל למסקנא דמוקי הדריו כר"ע דאפילו בפלטיתו היה פליג ר"ע על ר"י ואי"כ איכא למימר דזה גופא קמ"ל כמ"ש בגמרא בהדיא ואי"כ שפיר י"ל דכיטום מהני וזו עיקר התירון של הגמרא לאוקמי דר"י ר"ה כר"ע כדי לאחלק מכח זה בין כיטום לגא כיטום ע"כ פסק הרמב"ם דכיטום מהני אליבא דהלכתא כר"ע ככ"ל נכון מאוד :

ומה שנקשה המהרש"א כאן על דברי התוס' דאיך אפשר לומר דר' ישמעאל בכיטום מיירי א"כ למה בגיעה אינו מועיל הלא אפשר ליגע בצד אחת יע"ש ולפי דברי הרמב"ם כאן בפ' הכ"ל הלכה י"ב שכתב דגבי כגיעה אין חבורי אדם חבור יע"ש א"כ דברי התוס' נכונים וכן פסק הרמב"ם בהלכות טומאת מת בפ"ד הלכה ה' יע"ש וכתב הכ"מ שכך הוא בתוספתא יע"ש ודוק :

ברמב"ם בפ"ג מהלכות טומאת אוכלין (הלכה ג') אבל לריכין מחשבה והכשר בשר הפורש מן החי וכו' יע"ש . וכתב הכ"מ דיקדק דבריו לכתוב בשר הפורש מן החי מפני דאבר הפורש מן החי ממילא טומאה חמורה ולא הבשר עכ"ל . ותמהתי למה לא יערב הבשר הלא פסיקא לן שפופו לטמא טומאה חמורה דאם שאינו הבהמה אין שחיטה עושה כיבוש כמו שפרש"י בחולין דף קפ"ז ע"א על המשנה דאבר ובשר המדולדלין יע"ש וכן פסק להדיא בפ"ב מהלכות הטומאות הלכה ה' שלריך הבשר שחיטה עושה כיבוש יע"ש ואי מיירי הכ"מ בפירוש מחיים אז מאי הבהמה א"כ אין שייך שפופו לטמא וכו' שרי מתם מומאה חמורה יש עליו אז נבילה אז אבר מן החי ומה שייך לומר בזה קופו כו' :

ע"כ נראה לפע"ד לסובר הרמב"ם דאבר מן החי הגם שבריכה הבשר מ"מ אינו מחשבה כי מן הבשר אוכל אדם הוא וכמ"ש בחו"מ בפ' הכ"ל דכל זמן שהבהמה בחיים שרי הוא כבאבר אוכלין יע"ש ומקבל טומאה במקומן יע"ש הגם שנראה שם דגם בשר הפורש מן החי דינו כך מ"מ יצא להרמב"ם לחלק בן מבא סוגיא (דחולין קכ"ח ע"א) דאוקי ר"פ הפלוגתא דר"מ ור"ש בבשר קודם המחשבה יע"ש ובוודר דעיקר פלוגתא קאי על בשר הפורש מן החי דזה לריך מחשבה אבל אבר מן החי מסתמא ממאבל אדם קאי וא"ל מחשבה כלל והמשנה דנקט אבר אבל גרסא דבשר המדולדל נקט ככ"ל :

הרמב"ם בפ"ב מטומאות אוכלין הלכה ה' כתב אבר מאבר מן החי בשר מאבר מן החי בהמה וחיה שהלין עליו וכו' יע"ש בהשגות הראב"ד ז"ל ומה שהלין עליו הכסף משנה בדברי מדוקי הרשב"א ותוף דבריו בפ"ז כי הרמב"ם פוסק כשולא וראיה כסוגיא דפ' העקשים וע"כ בשעת פריסתו מאביהן קבל טומאה יע"ש . ואני תמה לפ"ז הלא אבר מן החי מטמא כנבילה במגע ובמשא וע"כ הרי בשר הפורש מן האבר אם יוקבל טומאה בשעת פריסתו הרי הוא מגע נבילה ומה כי מחשבה כלל וכי מגע נבילה לריך מחשבה אוכלין :

וע"כ לפ"ז נמי קשה על מ"ש בהלכות אבות הטומאה פ"ב הלכה ה' שהבשר הפורש מן אבר החי עדוד יע"ש למה לא יטמא מגע נבילה אם יש בו בזית ואמת לאמרה דברי הרמב"ם כאן מורין קלת בדברי הב"ע במ"ש מפני שמטמא טומאה חמורה כנבילה וכו' יע"ש משמע שעדיין מטמא כנבילה לאחר שחתכו . אבל באמת אינו כן כי לאחר חתיכתו אינו אלא מגע נבילה :

ע"כ נראה לפע"ד פי דברי הרמב"ם ז"ל יפרשו דדוקא קודם חתיכתו הי' מטמא כנבילה שהי' הבשר בלבל האבר שמטמא כנבילה והשגות הראב"ד נראה לפע"ד לאחרן דהרמב"ם הי' סובר דמה שהולו בגמרא כשמור מעשה עץ בעלמה שיש היינו לר"ע דסובר שם (בדף קכ ח ע"ב) דאבר הוי רק גידין ועלמות וא"ל בשר כלל יע"ש ע כ הבשר שבלבל באבר רק מעשה עץ שיש דלא יוציל כלל לעכין טומאה שלא אבר אבל לפי שפסק הרמב"ם בפ"ז מאבות הטומאות הלכה ג' ד' כרבי דלריך בשר וגידין ועלמות ודוקא בשר שיהי' כדי להעלות ארוכה יע"ש וא"כ הם בשר שיש בתוכו בשר דאי לא הי' מבוד אבר שהי' בו הרבה בשר מ"מ אלו מעים אינה מלוף להשלים שיקרא אבר ואינה כיסף ע"כ קיים לה קושי' הגמרא הלא מטמא טומאה חמורה אבל אבר וכדי כשחתכו פרח לה הטומאה החמורה מ"מ כיון שחבר עליו לאוכלין בשעת חיבורו נשאר עליו טומאה קלה בלא הבשר מיס כפרש"י שם בתחילת הסוגיא יע"ש ודברי הרמב"ם נכונים מאוד ומה שהקשה הב"מ בחבות הטומאה בפ' הכ"ל מה שלא הביא הרמב"ם ז"ל אלכוהה לא הוי אבר מן החי יע"ש תמהתי עלי' דהל"י דסובר כדברי הריב"א שהובא בתוס' דהאלכוהה לא פליגו יע"ש היטב ודו"ק :

דרוש לשבת הגדול

במדר"ר פ' בשלח ויבי בשלח פרעה הד"ד שונו לסוף ומתג לחמור ושבע לגו כסילים . שונו לסוף זה פרעה הראשון במעשה דשרה וכו' יע"ש . ומתג לחמור לשון במעשה בשרה . ושבע לגו כסילים זה פרעה ומלכים כיון שנתחבלו בתוכה שלא בעזבתם שלחו אם ישראל שלאמר ויבי בשלח פרעה זהות כיון מקשה

מקשה מה שייכות יש לסמך שלשה להדדי. וכבר פרשתי מדרש זה בדרוש אחד ועתה אבאר. על דרך אחר:

בדקדם דברי מדרש ילקוט פ' בא כשאומר פרעה לעשה קיינו לאו מתוך עמי אומר עשה וכי גנבים אנחנו שנצא בלילה. אומר פרעה מה אעשה הרי כלם מתים. אומר לו משה אם רצונך שתבלה העכה אמור. הרי אתם ברשותכם התחיל פרעה לרוח ואמר לשעבר הייתם עבדי. אבל עכשיו הרי אתם בני חורין הרי אתם ברשותכם. ולריכין אתם להלך ב"ה שאתם עבדיו שנאמר הללו עבדי ד'. והיא תעוה מאוד: וכראה פירושו כי פרעה נא רצה לשלח את ישראל כי ה' סובר שיש לו בישראל קנין הגוף שהמה עבדיו לעולם. והכה בהיות הקב"ה שולח עלי' המכות הי' סובר שאין הקב"ה עודה לדבריו כי אין לו קנין כלל בישראל. והנה עתה בשומעו ממשה רבינו שיאמר הרי אתם ברשותכם ע"כ מאחר דלריכים שיאמרו מזכה מזה דבאמת עבדיו הי' והי' סובר פרעה לדעתו א כ ממילא הייתי לודק בזה שלא רליתי לשלוח את ישראל כי עפ"י הדין עבדי הם רק מחמת הכרח ומהמכות אני מוכרחני לשלחם. ע"כ התחיל לוות כאדם שלוח מכאב לב. לשעבר הייתם עבדי. ר"ל אתה משה בעלמך מודה שעבדי הייתם. רק אני מוכרח מחמת הלרות שבאו עלי לשלוח אתכם. אבל מכל מקום אין אני משחרר אתכם מכל וכל. כי אמרו ישראל מלכה נא דרך שלושת ימים לבד ועכ הי' סובר כרעה מחמת שהש"י רלה שיעבדוהו ישראל בקרבנו. אינם ע"כ גמלי לפניו שיהי' עלי ישראל רשות אחרים וכמ"ש רז"ל דע"כ אין אומרים הלל בפורים משום דבתיב הללו עבדי ד'. ואלכתי עבדי אחשורוש לכן יע"ש. וע"כ הי' סובר פרעה הלא מתנה ע"מ להחזיר המה מתנה ולכם מקרי אפילו בני לוכב ע"כ אמר אבל עכשיו אתם בני חורין ר"ל דזוקא עכשיו דהייתו לפי שעה. וכתן מעשה לדבריו דלריכין אתם להלך להקב"ה בראמר הללו עבדי ד'. ע"כ א"ל להיות עליכם רשות אחרת וכמ"ש. אבל מ"מ מתנה זו רק לפי שעה. ועכ כשלא חזרו אחרי ג' ימים הדף אחר ישראל כי לא שיחרר אותם שחרור ע"לם וכמ"ש כנ"ל בכון מאוד:

והנה יש להבין איך עלה על דעת פרעה שיש לו בישראל קנין הגוף הלא ק"ל דאין ישראל נקנה לעבדי רק לפיני. שאתם קונים מהם ולא הם מכם. וע"כ א"ל גם שחרור כראוה מדברי הרמב"ם פ"ב מהלכי עבדים (הלכה י"ב) ע"ש ועכ"כ די בזמחילה לבד דברי (בקידושין ע"ז) דאי עבד עברי אין בידו קניי. הרב שמחל על גרעונו גרעונו מחול ע"ש ומ"מ אין לריך שום כסף שחרור אפילו ע"פ רק לשון מחילה די. אלא ודאי הי' סובר פרעה שיש לו קנין הגוף בהם. ומ"ש בע"פ אולי הי' מותן גם כן כתוב ואתם ומכ"ש לפנ"ש שהי' שיחרורו רק לפי שעה ע"ל אולי די בזה אפילו בע"פ ע"כ נראה דסברת פרעה הי' עפ"י מ"ש הרמב"ן ז"ל עה"ת דאעפ"ר אברהם בזה שירד למלרים בלי רשות מהש"י. וע"כ נגזר עליו שיתעבדו בניו במלרים וגם גרם לבני לשרה שנלקחה לפרעה יב"ש. והנה מדברי המד"ר אינו מורין כדברי הרמב"ן וכבר כתבתי בזה:

ויש להבין לפי דברי הרמב"ן איך חפשר לומר דמשום ירידת אברהם למלרים הי' הגזרה הלא מבואר בפסוק בשביל שאמר המה אדע ע"כ אמר הש"ת ידוע תדע כי גר יהי' זרעך וגו'. ונראה לפי דברי הרמב"ן ז"ל כי מחמת ירידת אברהם למלרים נעשה ב"ח לפרעה ובפרעה שנעל ממנו רכוש גדול כמבואר בפסוק. רק עדיין לא בא יומי השיבוש. ועי' שאמר המה אדע קבע

הש"י זע"פ כי גר יהי' זרעך איך שיה' לך זרע מתחיל הגלות מעשנלד ילחק כדברי רז"ל:

והנה אמרו רז"ל ע"פ וה' פקד את שרה. אמר הקב"ה אני כתבתי בתורה ואם עהורה היא ונקתה ונזרעה זרע. ושרה נסתרה ב' פעמים אבל פרעה ואבימלך והיא עהורה אינו נדין שיהי' לה זרע ע"ש. וכתב האור החיים עה"ת ע"פ לאמן ייעב לי בעבורך מאחר שתסתרה עם פרעה ותהי' עהורה יביא לי עובה שיהי' לה בנים ע"ש: וא"כ הי' יכול פרעה לטעון שיש לו קנין הגוף עכ ישראל שהוא הי' הגורם שבאו שנלנת ישראל לעולם כנ"ל. רק זה אינו כי אדרבא פרעה הרשיע לעשות שנקם אבת הים י"א לבבב עמה ואיך יסתעף מעבירה כזו זכות שיהי' לו עוד קנין הגוף. רק אם נימא כראה בסוגיא דידן דב"ה לעפרע גובה. איך מיד שירד אברהם למלרים נעשה ב"ח לפרעה כדברי הרמב"ן ובשאמר עוד המה אדע הי' זע"פ וא"כ למפרע הי' אברהם ושרה ברשות פרעה. וא"כ הרי יכול לעשכן דאלא גרע מהרהין אבל בכרי. והנה מעשכון זה שנסתרה עם פרעה גרם זרע לשרה שפיר יכול פרעה לומר בין דלמפרע גובה ואם הקדים הענוה או מכרו ה"ז מכור א"כ ברשותו נמור היא ע"כ הפירות שיש מהמשכון שלו המה כי הא הגורם לפירות. וע"כ א"ל שפיר הי' אפשר לפרעה לומר שיש לו קנין הגוף בישראל והנם שפרעה לא ידע מפילפול זה עכ"פ אר שלו ידע והיא בלבו שלא פרעה לתקוף בישראל קנין עולם כנ"ל. ע"כ נרע"ה לשיעתו שלא פרעה אמר לו שיאחרר את ישראל וזה גרם לפרעה עצותו לרדוף אחר ישראל ושיקבע בים כמ"ש כי לא שיאחרר אותם רק כמתנה ע"מ להחזיר לאחר ג' ימים:

וזו דברי הגר"א הנכב פתח הסער ויהי בשלח פרעה את העם פרעה נוח ו' מה שלא אותם כדין עבד בשיחרור. זאת גרם לו שלוח אל"כ ו' שיטבע היא ואינו בים סוף. כי באמת לא הי' לישראל דין עבדים. וע"כ לא הי' לריכין לשיחרורו. ומ"מ לא הי' נרדוף אחריהם כי בני חורין הם מעולם. ובי תקשה הלא לכאורה עצמת פרעה חזקה כמ"ש לעיל ע"כ אמר המדרש דזה אינו כן הי' כיונת פרעה לשכן את שרה ובכדי שע"י הסתרה זו תזכה לבנים כי אדרבא טוב נסוף כי פרעה הי' שיש שמוהב הזמות ולא לתיקפה לשרה בבוא עניי באונס. ע"כ לא עלי' שוב. שנתכבד בבנים גדולים ואיך אפשר שיהי' לו מאמנת זה קנין הגוף אי' בישראל:

ועוד מעיקרא דדינא ניתא כי לא הסתרת שרה עם פרעה גרם לה לחזיר אלא מתנ מאמור. מעשה שלא אבינלך כי הוא הי' סובר שפטוה היא שרה ולא הי' כיונתו לעשות באונס. אבל לא כן פרעה כי אפילו כשאמרה אחת היא הלא לא רלה לפרוש ממנה כמ"ש:

ועוד סובר המדרש הנ"ל דלא כהרמב"ן כי אדלבא דרך לבניך. מאלא בראלן הש"י עשה אברהם מה שירד למלרים שהי' מעשה חבות שיגון בבנים כמו שהאריך המדרש כי כל מה שנעשה באברהם ושרה במלרים. ובגדן מעשה בניו. ג כ ע"ש וכן אמרו במדרש ג"כ שם מעשה גרועה שהי' רועה בחזירים. ומשך רחל אחת ביניהם. ובמעשה הוא ישראל יע"ש. ומבואר מכ"ז כי פרעה מלולו שיעבד מם ישראל ולא היו לישראל שום קנין בהם. וע"כ נקמה פרעה ועמו ביוד מכות עם שיבוד לשלוח את ישראל. וזו שפיים המדרש כאן כי מעיקרא מדינא היו לפרעה עצות כי לא היו ישראל שום ב"ח לפרעה כי שבע לבי בפיים שתבנו שלא בעובתם בעכות מחמת שהחזיקו בישראל שלא בדין ולא

כבכרת פרעה וחש"כ שלמון ויל: בשלח פרעה
וכמ"ש כפ"ל לכון :

ואמרו במשנה (בעידות פי' ג') אב זוכה לבן
בנו וכו' ובמספר הדורות לפכיו הוא הקץ
שנה' קירא הדורות מראש וגו' - ולמעפ"י שכ"ל ועבדוש
ועמו אותם ד' מאות שנה ונא' דור רביעי ישובו הנה
ע"כ : והמשנה הכ"ל אין לה ביאור רחב לפמ"ש מפרשי
המשנה וכבר כתבתי בזה לבאר היעב לשון המשנה
רק עדיין לא נתחוור כ"כ ע"כ עתה אפרש בזה הדרך
שכתבתי כבר רק בביאור כאן איהיו לבון המשנה מדויק
היעב :

בדרכדם תהילה דברי המדר' על פסוק לנה הרעות
לעשה הזה - אמר נעלתי ספר בראשית וכו'
הנה הזה מה עשו וכו' - אי משום שאמר אברהם
בנה אדע שאמרת לו ידוע תדע - ח"כ הי' לך להשתעבד
דיהי שלא ילחק אז דורו של יעקב ולא הנה שהם בדורי
וח"ת מה אוכפת לך לנה שלחתני והוא תמוה וכבר
כתבתי בזה :

ועתה כלפע"ד לפרש מאחר שהוא בחטא של אברהם
אביהו ע"ה וא"כ הוא ע"ד פוקד עון אבות
על בנים ח"כ הי' הדברים בהיפך כי ילחק ויעקב
והשבטים שהנה בג' דורות לא נשתעבדו והדורות
שלאחריהם ישתעבדו וע"כ אמר הי' לך להשתעבד משים
הנא אברהם דורו של ילחק דהוא בני בנים דהייהו
יעקב אז דורו שהם השבטים דהוא דור ג' - ואח"כ
עד תשלום ד' מאות שנה לא הוי לריך להיות רק גירות
בעצמא בארץ לא בהם - ואתה הש"י עשית להיפך דדורות
הראשונים הקרובים לאברהם לא היו רק בגירות לבד
והרחוקים מאברהם הנה בשיעבוד גדול וזה קושיית
מרע"ה ז"ל :

רק בחנות אין זה קושיא דילחק ויעקב והשבטים הי'
לדיקים ע"כ דהו הגזרה ולא שייך אלנם פוקד
עון אבות כמ"ש התרגום ע"ש - אבל אחר שמתו ונפטרו
הנך דורות בתיב ובני ישראל פרו וישרצו כעשו כשרלים
שלא מלו א ע ע"כ - ויקם מלך חדש נתחדשו גזירותיו
ר"ל הנם שהיא דור ה' ודור ששי דלא שייך פוקד עון
אבות נת דם כאלו הי' חדש הגזרה שנגזרה ועבדוש
ועמו אותם אז ביעיהם ולא ביעי אברהם ודוק - ועצמא
דעלתא כי אותן הדורות שהיו בשיעבוד חומר ולבנים
ונשלבו לאור כתב האר"י ז"ל שהי' דורות של מצול
והפלגה ידור אנוש וקדוש ועמורה ע"ש ואלו הדורות
הי' ראוים לבוא לידי תיקון מיד בדורו של א"א ע"ה :

וזו דברי חז"ל אל ביה יעקב אשר פדה את אברהם
שפדאו מלבן גידול בנים - וכתבו התוס'
בבכהדרין שראוי היו לאברהם לאוליד י"ב שבטים והיו
הגלות מתחיל קודם - רק יעקב פדה אותו יע"ש -
והייבו כי זכות אבות אי"ו גרונה שיהיו ברעם כולו
אות לדיקים גדולים ע"כ בדחה השיעבוד לדורות
שלאחריהם כי דור המבול והפלגה הי' בא"ש
בגילגול לתקן מה שעיוותו מקודם ע"כ הולרכו לשבול
דינם : וזו דברי משה שהקשה למה השיעבוד בינוי אמר
וא"ת מה אכפת לך ר"ל הרי אתה רואה שאין אתה בשיעבוד
וכן שבט לוי כמבואר במדרש יע"ש - וכן שאר לדיקים
א"כ הגזרה הוא רק על האומזין ונעשה אבותיהן בידיהן
וע"כ לא הי' הגזרה בדור של ילחק ויעקב כי הי' שבטי יה
ע"כ אמר ומשה לפ"ז לנה זה שלחתני מאחר שדורו רשעים
א"כ בחנם אני מוליא אותם ומלרים : כי עתידין לחטוא
ולא אביא אותן לארץ ישראל וע"ז השיב לו הש"ית כי אמת
כדברך כן הוא שיחטאו במדבר בעגל ובמרגלים ויאותו
שם אבל אעפ"כ הי' לשם תיקון גדול בזה והנופת לזה

עתה תראה אשר אעשה לפרעה אבל מלחמות כ"א מלכים
אי אתה רואה כי גם אתה תמות ועמהם בומדבר כדי
שיהי' לשם מופת שיבנסו דור לעתיד בת"ש - ובזה מתירץ
כל קושיות המפורשים ודוק היעב :

הנה מילחק אבינו עד הדור שבבנסו לארץ ישראל
הוא שבעה דורות כי אברהם אבינו הי' דור
עשרים ומבריאת העולם - ובכ"ו דורות כתבה התורה ודור
כ"ז בבנס לארץ ישראל - והנה אמרו רז"ל אין דור פחות
מעשים ריבוא כמ"ש במדרש קהלת על פסוק דור הולך
ודור בא יע"ש - וכבר כתבתי דיעקב פדה אברהם והייבו
שלולי זאת הי' התחיל השיעבוד מיד והי' בחיים בני דור
המבול ודור הפלגה ודור אנוש בגילגול מיד רק מחמת
לדקתם נדחו להבא וע"כ מירידת מלרים עד דור שבבנסו
לארץ הי' דורות אחרבעה כמ"ש רש"י על פסוק דור רביעי
ישובו הנה יע"ש ומוסף עליהם ג' דורות שמילחק עד
השבטים ושבטים בבלא שלא הי' בהם בדי דור שהוא
ס"ר רק אח"כ במלרים פרו ורבו ובשלם מה שחסר בדורות
שלפניהם וע"כ לששה דורות שהי' מילחק עד קבלת
התורה הי' ס"ש ששים ריבוא ופסוק אמר בשם מאות
אלף ילאו ממלרים והייבו דור הששי ח"כ בשארו במלרים
חנעשה דורות דהייבו המשה פעמים ס"ר - וזו שאמר
הכתוב ויבא אלקים את העם דרך מדבר י"ם כי זאת
גרמה שלא יבנסו לארץ ישראל כי אם הלבו דרך הישוב
לא יהי' חטאו בעגל כי אמרו רק שיעשה להם אלקים
שילכו לפניהם ומבח שהי' בעקימה שנמה כמ"ש המפורשי'
ואמר הכתוב כי כך ראוי להיות כי המושים עלו בני
ישראל ממלרים ר"ל חומש מלבר והייבו כי חמשה פעמים
ס"ר בשארו במלרים ואלה הששי ילאו דהייבו דור הששי -
והנה הש"י אמר שדור הרביעי יבנסו לא"י ע"כ ויבא
אלקים את העם לקיים גזרתו כמ"ש ודו"ק היעב - וא"כ
לפ"ז י"ל דבר גדול כי מה שאמר הש"י דור רביעי ישובו
הנה הוא בחנות בחשב מעת לידת ילחק הנם כי הי' שבעה
דורות מ"מ הלא אין דור פחות מס"ר - והנה הכ"י נעל
שבשה דורות מה שהי' בבר בעולם דור אנוש ודור המבול
ודור הפלגה והביא אותם בגילגול כדי לבפר מה שפגמו
מקודם והמה בחשבים ג' דורות להשלים דור של ילחק
ויעקב והשבטים שלא הי' בהם שיעבוד והנה הדורות הכ"ל
בבר ילאו מאולר הבשמות בעת שדבר הש"ית לא"א ושוב
לא ילאו מאולר הבשמות רק ד' דורות עד בא אל ארץ וע"כ
שפיר לדקו דברי הש"ית דור רביעי הייבו שילאו מאולר
מאולר הבשמות ישובו הנה בארץ בכ"ל ודוק : וא"כ
לפ"ז נתקיים שפיר דברי הש"ית מה שאמר ועבדים
ועמו ד' מאות שנה" מעת שנולד ילחק כי אותן הדורות
שהיו ראוים לבלות אז בבם הש"י ברוב רחמיו כדי שלא
ילבו האבות והשבטים ונולד בתוך ד' דורות מה
שהיה ראוי לבלות בשבעה דורות ב"ד מאות שנה אבל
מאולר הבשמות מחדש לא היו רק ד' דורות עד בילת
הארץ ואתה שפיר הכל ע"כ :

ועפ"ז בדין מ"ש הש"י למשה בשולחו מה שמו מה
אומר אליהם והשיב לו אהי' אשר אהי' וגו'
כי משה שאל אם יבוא לגאול את ישראל יאמר לו ישראל
מה שמו מי הוא זה השם הלא הש"י אמר ד' מאות שנה
ולא הי' בעבדות רק רד"ו שנה א"כ ח"ו אלקים אחר
ולא זה שדיבר עם א"א והשיב לו הש"י כה תאמר אל בני
ישראל כי אמר"ל ע"פ (חיוב כ"ב) אשר קיימנו ולא
עת אלי תתקע"ד דורות ששתלן בכל דור ומפי שהי'
רשעים ע"כ הבבר אותן דורות קודם מתן תורה ונתלן
בכל דור שהי' מעמו מזעיר כדי שיהי' אפשר לתקן
אותם :

והנה בדרך זה עשה הש"י עם דור המבול והפלגה ודור אנוש אלו באו בפני עצמם לא היו להם תיקון כלל. ע"כ הביא אותם בתוך ד' דורות חדשים כדי לחפות אלה אל אלה ולא ירשיעו כ"כ ויה"י להם הקנה: וע"כ כפ"ז באמת הי' במצרים ששה דורות מה שהי' לריכין להיות נולד ג"ד מאות שנה הביאם הש"י בדר"ו שנה. וזו שאמר לו הש"י כה תאמר אל בני ישראל להי' אשר אהי'. כי אני עתה כמו שאני עתיד להיות לעתיד שאבית דורות הקדמונים מעורבים בתוך דורות חדשים הראוים לגאת. כן עשיתי גם במצרים שלא לבד ג' דורות הי' במצרים רק ששה דורות. והייתי הכך ג' דורות שהיו ראוים לבוא בגילגול בימי יצחק יעקב והשבטים כמ"ש: וכי תאמר הוא גופא קשה לזה לך זאת וזע"ט לא התחיל השיעבוד בימי יצחק. ע"כ אמר הש"י ויאמר ד' אליו עוד כה תאמר אל ב"י אלקי אברהם ואלקי יצחק ואלקי יעקב שלחני אליכם ר"ל שאבותיו הקדושים כל אחד עבד את הש"י בכל כחו והכיר מעצמו את הש"י ולא סמך על קבלת אבותיו וע"כ נכתב אלקי כל אחד לבד אלקי. זה שני לעולם ר"ל זכותם עומדת לעד שעולם מתקיים עבורם ולא"כ איך אבית הרבה בימיהם. ע"כ בשביל זה שני לעולם. ר"ל שם זה גרם לי לעלם להעלים הפרעניות בימיהם. וכי תאמר מ"מ הלא לא אמר כך לאברהם ע"כ אמר הש"י למשה הלא ראה תראה כי זה זכרי. ר"ל כי ע"כ הייתי מדייק בזכרו גזרת הגלות שהי' נזכיר דור דור שקבעתי הזמן בדורות שאמרתי דור רביעי ישובו הנה והייתי מכח זה יש להבין כי שניהם אמת שיהי' רק דורות ארבעה יגד בית ארץ. ואעפ"כ יהי' ד' מאות שנה כי אותן הדורות שהי' ראוים לבוא בגילגול בימי יצחק יהי' בתוך חדשים וא"כ הכל אמת ארבע מאות שנה ודור רביעי שישובו הנה כנ"ל

כאן מאוד ודוק היטב:

והנה אמרו ז"ל אין משיח ב"ד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי. והנה לפי ריבוי הדורות כבר הי' ראוי שיוכלו כל הנשמות רק. שאמרו חכמי קבלה אלו הי' הנשמות באים כסדר מאולר הנשמות ודאי כבר הי' כלים אלא מאמת שהנשמות הי' ישנות לריכים לבוא בגילגול פעם אחר פעם כדכתיב הן יפעל אל פעמים ושלש עם גבר ע"כ המה מעכבים הנשמות לבוא לעולם. וזה אפשר להעמים בפסוק הנ"ל שאומר כי לנצח אקצוף כי רוחי יבוא משיח בנוהרה כי הנעם העיכוב הוא כי רוח מלפני. הייתי אותן נשמות שעדיין לא באו לעולם בשום פעם המה נקראים רוח כי אין להם גוף כלל ע"כ אותו רוחות יעטוף מאחרים לעולם והמה עדיין לפני ולא יאלו מחדר הנשמות ונעמה דמילתא מאמת כי הנשמות אני עשיתי ר"ל מכח אותן הנשמות שאייך בהם עשי' שעשיתי להם גוף והמה נדחות ולריכים עוד לבוא בגילגול ע"כ זאת הוא העכבה לביאת משיח. אבל עכ"פ בודאי יבוא כי לכל יש סוף וזו שרמז משה בפי' האזינו חמת תנינים יינם וראש פתנים אכזר. והייתי האו"ה שאנו נלעג ונלקלס באמרם לנו איה איפוא תקותכם על ביאת המשיח הלא אבדנו הימים ועדן לא בא. וזו חמת תנינים כמו כחש הקדמוני נשיתים אותנו לעבוד התורה מ"ו. ע"כ הש"ב להם משה הלא יקחם פי דוברי על לדיק מי עולמים בגאות וביי כי הלא תדעו הלא עם בני ישראל כמוס עמדי שיש להם אולר נשמות שהמה תחת כסא הכבוד ב"ה ומתוס באולרותיו שיהיו נשמר ממגע ברי וכוונתו כמ"ש התוס' בבמה מקומות כי לישראל יש אולר נשמות מיוחד שאין לעכו"ם חלק בהם ע"ש. ע"כ אמר חתוס ממגע עכו"ם. באולרותי דהייתו אלה מיוחד. ע"כ לי נקס ושלם להנקס מאוה"ע בביאת משיח ב"ב והייתו לעת תמוע רגלם: כמו"ש בזה"ק עד דמעי רגלין ברגלין ע"ש בפי' פקודי וכמ"ש בבר כי יש נשמות שמעכוים בשם רחם ויד וכל לורת הגוף ועד שילאו הנשמות שמעכוים בשם רגלים לא יבוא משיח. והייתו לי נקס ושלם לעת תמוע רגלם שיתיעב ללאת מאולר הנשמות אותן המעכוים בשם רגלים ממילא ובקלן רגלי הנחש ואז יבוא משיח. וכי תאמר פן יעכב זאת ת"ו עד תשלום אלף הששי. ע"כ מבטיח לנו הש"י ואם עתידות לנו כי הש"י ימיש ויתהר להביא הנשמות לעולם כדי שיבנו קודש. בכ"ל בכון מאוד והש"י ירחם עלינו מהרה. כי בשל כח הסכל:

ועפ"ז נבין דברי המקובן זכור תזכור ותשוה עלי נפשי וגו' יע"ש. הייתו אנו הי' כל הנשמות הבאים לעולם נשמות חדשות ומאולר הנשמות בבר הי' בא משיח. רק יש בהם נשמות בדמות שבאו בבר לעולם ולא הקנו המועל עליהם ע"כ מוזרים ובאים בגילגול בדי לתקנם ולולי זאת הי' ח"ו בדמות לעולם. וע"ז אנו אומרים בתפילה מקבן בדמי עמו ישראל כי בכל יום מקבן בדמים להבאים לידי תיקון. והנה אולר הנשמות בכל יום ויום הולך ומתעטן כאדם שיש לו בלי מלאה בתחילה טועל הטלוות ואח"כ הולך ויורד ליקח התחתונות. וזו זכור תזכור בכל יום ויום אתה זוכר אותנו. רק תשיח עלי נפשי ר"ל בביכול באדם שרולה ליקח מה שלמעה והבלי עמוק הרי הוא לריך לשוח את עלמו בדי לעוול מה שלמעה כך השכינה הקדושה יורדת בביכול בכל יום ויום ללקטו שופים. וזו ותשוח בביכול הבינה שוחית ח"ע עלי בשביל נפשי בשביל נפשות ישראל ליקח נשמות חדשות בכל יום מאולר הנשמות. רק זה קשה לבאורה איך לא כלה אולר הנשמות בזמן ארוך בזה אשר אנחנו בבושים בגולה. ע"כ אומר זאת אשיב אל לבי מה שאומר למעה ע"כ אוחיל לו ומה זאת אשיב אל לבי הוא זאת כי חסדי הש"י הוא כי לא תמנו שלא תמו אולר הנשמות בבר כי מכח זה לא בלו רחמיו הייתו שיש נשמות בדמות שהש"י מרחם עליהם להביאם עוד הפעם בגילגול בדי שיתוקנו אבל אנו בלו בבר כל הנשמות מאולר הנשמות.

אחר ביאת המשיח לא הי' להם תיקון עוד:

וזה אומר מה הוא רחמי הש"י להביא אותם עוד הפעם בדי שיהי' רבה אמונתך שתתרבה האמונה בעולם שיתקנו מה שפגמו. וע"כ עובה גדולה עושה הש"י עם בני ישראל. ואם יאמר הי"ה עוביה חנות וזיבוד ונבוד. ע"כ הלא יש לך לער ויסרין גדולים בעבבת ביאת משיח. ע"כ אמר כמדבר נגד הי"ה וכי מי יודע לעת בזאת מי היא נשמה בדשה ומי הוא שבבר לא לעולם. ע"כ חבקי ד' אמרה בפשי הייתו שאני מדבר לעלמי שבפשי ג"כ מחבק ד' הייתו מחלק רחמיו שעושה עובה עם ברואיו להביאם בגילגול וא"כ הרי עושה עובה ורחמים עמי ע"כ אוחיל לו כי בסגר פה

הי"ה לפתות אותי בדבריו כמ"ש ודוק:

וזו אפשר הכוונה בפסוק הש"ב אחור ימינו מפני אויב. והייתו כי נשמות בדמות מנע שבבאים לעולם הוא כאדם שטועל דבר מעה שלפניו ומותן. אבל נשמות שבבר הי' בעולם ופגמו ובדמות אח"כ. כשהש"י מרחם עליהם לשלחם שוב לעוה"ז הוא כאדם שטועל דבר מאחוריו. וזו הש"ב אחור ימינו כי יעין הש"י שהוא רחמים גמורים הוא בזה מה שהש"ב אחור להביא לעולם אותן נשמות שבבר הי' בעולם רק בדמו מפני אויב. זו הי"ה שהוא אויב הפנימי בכ"ל:

ועפ"ז יובן דברי ר"ה (בתהלים ק"ב) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפילתם תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה · והיינו כי עיכוב ביאת המשיח תלוי בשמיעת הנקראים רגלים כמ"ש לעיל וזו עקבתא דמשיחא · והנה ידאי בשמות הכ"ל המה פחותי ערך מבשמות ידים וכ"ש ראש ולב כי מבשרי הבשמי אחזה אלקי · רק כמודומה לי שראיתי באיזה ספר שהש"י עושה חסד שגם בבשמות קטני ערך באים בשמות גדולות בכל דור ודור (כמ"ש בס' ע"מ לרמ"ע הנ"ה) :

והנה בביאת משיח יהיה ודאי בדור הזה ג"כ בשמות בדאי שהי' בבר בעולם · והנה על קן הגאולה במהרה לריכים לעורר רחמי שמים בתפלה ובתחנונים · והנה מלך הקברא אותן הבשמות הצריכים לדור של משיח תפילתם יהי' מקובלת לשנות את משיח לדקיו · אבל אותן הבשמות הבדאים לא בשבילם יעשה הש"ית בקרב הגאולה כי די להם להפקיע א"ע · וזו כוונת הפסוק פנה אל תפילת הערער היינו יחידי סגולה בשמות גדולות שאפי' מעוררים בבשמות המבוכים בשם רגלים לתפילתם יפנה הש"ית לקבל תפילתם וכן ג"כ לא בזה את תפילתם ומפרש לנו הכתוב מיזה תפילת ישראל אשר לא יבזה הש"ית ע"כ אמר תכתב זאת ונה שאמרתי לא בזה תפילתם הוא עד דור אחרון היינו אותן בשמות הראוים להיות בדורו של משיח המבוכים בשם רגלים אנ"ש שהנה פחותי ערך כמ"ש אעפ"כ לא יבזה את תפילתם אבל לתפילת בשמות גדולות שיהי' מראש או מלב של אולר הבשמות יפנה הש"ית להם כאדם שפונה ומבל עסקיו לדבר עם אוהבו החביב עליו אבל אותן שיהי' מבשמות הבדאות תפילתם לא יקיבל בעסקי ביאת משיח רק עם בבדא היינו שבבדאו בבר :

ועתה בשוב לבאר דברי המשנה שהתחלנו כי אומר לנו ר"ע כי אב זוכה לבן בוספר הדורות לפניו היינו שיבוא לבן בשנה חדשה שסיך לדור שיבוא לפניו ולא בשמה ישנה שהיתה בבר בעולם ובדאות יהיה בקראת אחורי כי באמת אין לה לדור שיבוא רק לדורות שעברו וזה תלו בזכות האב ובכוונה עוזה שלו להביא בשמה חדשה לעולם והוא הקן כי דבר זה יגרום הקן שיבוא משיח לדקיו כי אם הי' מושך כל אב ואב בשמה הדשה בבר היו כלו הבשמות של האולר ולזו מביא רמ"ל שבאמר קורא הדורות מראש והיינו כי מתחילת בריאת העולם סידר הקב"ה הדורות דהיינו הבשמות של הדורות באיזה דור יבוא משיח והיינו בשיבלה אולר הבשמות · וצ"ל מביא רמ"ל על זה דברי חז"ל שבאמר ועבדום ועבו אותם ארבע מאות שנה ולאחר דור רביעי ישובו הנה א"כ הרי הפסוקים סותרים זה את זה דברי ארבע מאות שנה הי' שבעה דורות כמ"ש לעיל :

ועוד קשה איך לא קיים הש"ית את גזרתו עבדות ועבו ארבע מאות שנה כמה שאומר אנא ע"כ דאין הבשמות באים בסדר לעולם כי יש בשמות שבאים בבר הי' בעולם וע"כ מה שאמר הש"ית דור רביעי היינו ד' דורות בשמות חדשות ואולר הבשמות אבל ג' דורות שהי' בדאות כגון דור אנוש ודור המבול ודור הפלגה לא חשיב ע"כ שפיר בתקיים ג"כ ועבדים ועבו אותם ארבע מאות שנה כי דורות הראוים לעבדות עבו כמו דור אנוש וכדומיהן הי' ראוי להיות תיקונים אז בדורו של יצחק ודור של יעקב רק מחמת שהי' לדיקים גדולים ע"כ משכו בשמות חדשות ואולר הבשמות אשר לא הי' עליהם מועל השיעבוד רק אח"כ שבתקנו הדורות ולא מלו את עלמם כמ"ש פרו ורבו ע"כ התחילו הבשמות לבוא מעוררבים חדשים גם יבנים ועליהם היו מועל השיעבוד לתקן עם שבגמו · וזו הכוונה שיעקב פדאו מלבר גדול בנים דאם אברהם הי' מוליד י"ב שבטים התחיל קילקול הדורות מקודם כי אמרו רז"ל לא מת יעקב עד שראה שבים ריבוא מ"ח : וע"כ הפסוקים בבוים מאוד ומתורן הכל בס"ד ונשון המשנה כפתור ופרח ודוק :

ולפ"ז יובן ג"כ דברי הכתוב (ישעי' כ"ט) כה אמר ד' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם וגו' והיינו כי התחיל השיעבוד והביטוי מימי ילחק כי השיעבוד לא הי' מועל רק על בשמות בדאות בדור המבול כמ"ש · וא"כ ח"ו יש בזה גנאי ליעקב אבינו שהוא שורש כל ישראל שמצורב בזרעו דורות כאלו · ע"כ בה אמר ד' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם שפדאו מלבר גדול בנים כמ"ש רז"ל · היינו שאם הי' א"א מולד י"ב שבטים הי' קילקול מתחיל מקודם והי' כתערב אותן הדורות כמו דור אנוש וכדומיהן בין בני ישראל והי' מתחיל השיעבוד מקודם · ע"ז אמר הכתוב אעפ"כ לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחוורו · לפי שובבה זה מוכח דכתערב בין ב"י דורות המקילקלים דור אנוש ודור המבול ודור הפלגה אעפ"כ לא יבוש בדאיתו ילדיו מעשי ידי בקרבו יקדישו את שמי ר"ל שאע"פ שהי' פ"א מקולקלים מאוד מ"מ עתה ירחה יעקב כי יהי' לדיקים גדולים כי מעשי ידי יהי' בקרבם לעסוק בעבודת הש"י ויקדישו את שמי כי באמת בשמות גדולות הנה רק שבדאו אבל חוזרים ובראים ויתוקנו הכל כנ"ל על נכון :

ועפ"ז אפשר לפרש ג"כ דברי מפרש רבה על פסוק ידוע תדע כי גר יהי' זרעך · ידוע שאני מפזרן תדע שאני מכנסן ידוע שאני מעשבן · תדע שאני פורקן · ידוע שאני משעבדן תדע שאני גואלן בראה כי ידוע מ"ש הר"י הקדוש כי גר יהי' זרעך כי אברהם אע"פ שלא הולד בפועל מ"מ הולד בכח בשמות גרים וזו כי גר יהי' זרעך מזרע שלך ופי' בשמות גרים :

וזו בראה בפע"ד שבטל שאותן ג' דורות דור אנוש דור המבול דור הפלגה אע"פ שבדאו מ"מ בעל אברהם אביהו להחזיר לתיקון ובאה בכלל ישראל ע"כ עליהם הי' מועל עיקר במומר ובנבנים כי הי' מדור הפלגה שאמרו הנה בנה לנו עיר וכו' כמ"ש הר"י ז"ל וכן מה שבשלו ליאור הי' מדור המבול שבגזר עליהם לחיות בידון מים כדמעיקרא וכן דור אנוש בפרקו מעליהם עול מלכות שנים שבאמר הוחל לקרות בשם הי' ע"כ נתנו המלרים עליהם עול השיעבוד :

וזו דברי המדרש ידוע שאני מפזרן על דור הפלגה שבתפלנו כמו כן במלרים נאמר ויפן הנס בכל ארץ מלרים לקושש קש לתבן אבל תדע שאני מבבנן שהם הי' שילאו ממלרים ידוע שאני מעשבן היינו התיבוקות שהי' מועלים המלרים משדי אמם והשליכו אותן ליאור והיא בדמות משכון שמלוה בא לבית הנוה ומועל משכונו אבל תדע שאני פורקן על פסוק וידבו לרוב בקרב הארץ כמו שהי' בקרב ארץ מלרים שבים ריבוא כך בקרבי דגים הי' ס ר תיבוקת ובולם עלו בזכות משה וזו שם מאות אלף רגלי בשבילי בלבתם בבבם · וזו תדע שאני פורקן מקרבי דגים שיעלו בזכות משה ידוע שאני משעבדן והיינו דור אנוש שלא קיבלו עול שמים אבל תדע שאני גואלן כי יהי' לשם תיקון בזה מה שבשמו ואשוב הדור מלמעה לעמלה ודוק :

והנה אמונת הגילגול רבים לא יאמינו ואינו נאמינים בו בכלל ובאמת הוא פינת יסוד תורתנו הקדושה כי מבלעדי זאת יתרבו הקושיות על לדיק ורע לו וכדומיהן כמ"ש לעיל · ולזו כוון ישעי' הנביא (בפינון מ"ב) באומרו מי בבם יאזין זאת ויקשב ויאמע לאחור וכו' מיכי' ע"פ

מ"ש לעיל מיכי' ה' חפץ לאמון לדקו יגדיל תורה ויאדיר היינו שהש"י גילה לנו בתורתו כל דרכי הנהגתו של הש"ית בעולמו כדי שיהי' לו לתפארת בהנפת העולם ויקבר פי דיבורי שקר על לדיק חי עוללים להרבות בקושיות על דרכי הנהגה אבל מי שיודע בתורה לא יוקשה לו כלל כי קצ"ה ואורייתא חדא הוא צ"ב לאמר מי בכם יאזין זאת התורה ע"כ מי שירד לחדרי תורה ידוע ברורה כי אין הדורות כסדר שיהוא לעולם בשמות חדשות אלא יקשב ויאזין לאחור היינו כי הרבה בשמות שהי' בבר בעולם ועתה הנה לאחוריים גם מהם ים כמה וכמה בעולם. ומכח זה יתישב הקושי' מי כמן למשיבה יעקב מי שהוא במדרגת יעקב הוא למשיבה וישראל לגיזזים ומי שהוא במדרגת ישראל הוא מדרגה גדולה הוא לגיזזים שהיא יותר ממשיבה הלא הוא חמאמו לו הלא הש"ית הוא דיין אמת כי עונם זה לא מחמת כי חטאמו וא"כ קשה הלא מדרגת יעקב ראוים יותר לעונש גדול ממדרגת ישראל כן הי' קשה לבאורה אבל מי שמבין דרכי התורה ידע אמונת הגילגול ע"כ הענש בזה כי הגם שהם עתה לדיקים. מ"מ לא אבו בדרכיו הלוך ולא שמעו בתורתו ע"כ אמר בלשון כפתר כי הכוונה בזה שלא אבו בהיותם פעם ראשונה בעולם הלך בדרכיו ולשמוע בתורתו ע"כ בא עליהם עונם הזה

וזו סוד לדיק ירע לו כנ"ל נכון מאד והבן :

ולפי"ד בזה כיון ג"כ אליהוא (בחוב כ"ז) אף בדי יעריה עד יפין ענן אורו והיינו מש"ש לעיל מיכי' בגבורות גשמים שקולה כמו ת"ה אמר עוד מפעלות תמים דעים הם ! כי אף זאת עשה הש"ית בדי דהיינו דהוויתא הנקמה שהקב"ה שולח נמעה והי' בדי'ונקי' בלי שום לכלוך חטא ואח"כ בבואה לנמעה יעריה ועושה לפני הש"ית ומכעיס אותו עד שנכעסה עד ענן וערפל כי הנה בעושה עברה פוגם בנשמתו באותו אבר שמרמז לאותו מ"ע אז ל"ת כידוע שיש לנשמה ג"כ רמ"ח אברים וכש"ה גידים ברוחני וא"כ בהיותו עובר והולך גורם בחטאיו עד שיפין ענן שמתפשט היינו ענן וחושך של מיומאה על הנשמה שהיא אורו וזו יפין בענן אורו והנה הש"ית חפץ חסד הוא והוא מקיבות מתהפך בתחבולותיו והיינו כי הש"ית בעל הסיבות כולם ע"כ עושה סבה ג"כ להנשמות הכ"ל להתהפך מלירד עוד הפעם מעולם העליון לנמעה וזו לפעלם כל אשר יכוס על פני תבל אחרא לבא עוד הפעם בגילגול אם כי לפעמים גם בגילגול הזה רשע וא"כ הוא שבע רשע עולם ואם כאחלו היינו שחזיל מפרנס ת"ח . אל כ הזה מדרגות אחר של הש"ית לת"ח שהם במדרגות שמים ואם לחסד ימליאהו דהיא שבונה הש"ית הסד גדול עמו ותתקן את כל מעשיו עם שפגש בתחלה כנ"ל :

ועי"ד זה ג"כ כוונת הכתוב ועמך כולם לדיקים וכו' ר"ל ועמך היינו הפשועים שבישראל שמכונים בשם עם לעצ"כ כולם לדיקים והיינו בתחלי שמחזיקי לומדי תורה בתמידות ולא בדרך מקרה בלבד וזו לעולם ירשו ארץ שהמה בתמידות יורשים להיות במדרגות ארץ לפרנסם אחרים ג"כ המה כמו כלי מעשי היינו הגן אשר נטעו הש"ית שהיא פרנסה לדיקים בעולם הנשמות כמו כן אותן אנשים המה פרנסה לגופי הלדיקים בעוה"ז כי מכח הספקה שלהם גורמים מעשי ידי דהיינו ת"ח לדיקים שהמה ונעשה ידיו של הקב"ה ועוסקים בתורה שהם שמשועיו של הש"ית גורמים להם להתפאר שיתפשטו לדקתם ותורתם ויעשו פאלות הרבה ומכח שאין להם דאגת פרנסה ע"כ גם המחזיקים יקחו חלקם כמו ששכר וזבולן כו' :

הנה העיקר הגורם שליה בעולם הזה ובעולם הבא בשים שלום בעולם כי כן כתיב מעלת המשכר במהרה בימינו משכר טוב משמיע שלום והיינו כי אליהו הנביא יבוא להשות המחלוקת המתלוקת במשנה . ולפע"ד הכוונה בזה כי אמרו בז"ל בכל מקום שהתלמידים חולקים זה לומר כך וזה לומר כך אין בהם מחלוקת כלל עפ"י סוד כל אחד מדבר בבחינה אחרת ולא רמי זה כרמי זה רק בעו"ה אין אתנו יודע בירור הדברים כי הסוד הגיעור כמוס מאתנו ע"כ יבוא אליהו הנביא לבטל לנו התורה על דרך סוד ואז לא יהי' שום תלונה בגמרא וזו להשות המחלוקת ויעשה ב"ב שלום בין אים לרעהו . והנה השלום בורא לכל הבאלה במלרים שהרי אחת מן הדברים שבאלו ישראל על ידה היא שלא בהם דילעורין וזה מכח שהי' שלום ביניהם ע"כ לא מסר אים את חברו . ולפע"ד לזו הכוונה אמר הש"ית ויקח להם אים שם לבית אבות כי ישראל נמשלו לשה ואמרו רז"ל מה שה לוקה באחד מאבריו ומרגיש כל גופו כך הנה ישראל וא"כ אם יביע מ"ו אחה רעה לאים ישראלי לריך שירגיש חברו וא"כ שיש לישראל מידה זו מכ"ש שלא יהי' דילעורין בישראל לעסוק לאחד את חברו בי בלתו לו לר ע"כ זכות זה הי' לישראל ע"כ כאלו ולוה הש"ית לעורר זכות זה לפניו ולוה ליקח שה לבית אבות להורות זכותם שהמה באגודה אחת המשפחה כולה ואם יעבור הבית עהיות עשה גם הי' בעלי עבירות שאין בזה כדי להחיות כמ"ש רז"ל החיהו עשה ע"ש ע"כ ונקח הוא ושבמו הקדוש אל ביתו להורות על בלעות השלום שלא לבד במשפחתו עם שבמו אשר דרך העולם לסובים זה לזה :

וזו מראה לפע"ד ג"כ כוונת הפייטן במוסף פי' אחדים באחוריו שה לבית אבות עניות בעבקות כי הש"ית לוה ליקח שה לבית אבות ולהעמות עליו והיינו לעורר גדול השלום שהי' בישראל ע"כ בזכות זה קבית עליו עשים ד' כוסות. כי ד' רומזים עליכם התרעלר שפתה פרעה ועיו וישראל בבנדן שתו ד' כוסות של גאולה והוצאתי והצלתי ולקחתי וגאלתי הים מתוק מזה וישראל לא זכו אלי' רק בשביל השלום שהי' ביניהם כמ"ש . ח"כ זאת הי' הסיבה לגאולה ע"כ שפיר אמר הפייטן כי הקבות עלי' כי הפקד ז שמורה על השלום עשית קובה לשתות עלי' מתיקות של אחבע כוסות של גאולה . והנה ד' כוסות רחה שר המשקים בחלומו ומראה על פרעה ועל גאולת ישראל כנ"ל . ועוד מראה כדברי חז"ל על פרעה אל אחבע עליות . והנה בבל ומדי יון בבר שתו כוס תרעלה ושתו ומלו והי' בלא הבל הי' אבל אמרו בזוה"ק על פסוק זאת תהי' העגלה וגו' אשר לבאו על ירושלים אשר ילבאו לא בחצר אלא אשר לבאו . כי בל אומן המלכיות שהריצו בישראל יבואו עוד הפעם בגילגול במלחמת גוג ומגוג בבדי שיבלו כולם בירושלים ויקיים בהם כי כאשר שתיתם בהר קדשי . כן שתו ולבלו והי' בלא הי' ומוקים שבתו ושתה שמנים ישתו ועשתה שמרים . וכן כתב המלבשיך הקדוש בדרשא על בפסוק בחרון דקו בחרא פרזלא ובקפלא יע"ש :

וזו מראה לפע"ד כוונת הפייטן בלון אחבע כוסות בנחצון שחזה שר המשקים בחלומו . הנה בבאורה המה מורה רק על גאולת עבדים לבד אבל באמת זה לחוזה היינו שהקב"ה גילה לעבדיו הנביאים שהמה כפרחים זה ונזה כי בל כוס מורה על פרעיות מלבות אחת בבל ומדי יון אדום . והנה שלשה מהם בבר קבלו עבת בוסם ושתו עד בלותם אבל אדום עוד לא בתה אבל אבן בעוחים בלשר שמעבו שתו ב' מלבות הראשונים בן עוד בחזה בי עוד ישתו פעם שבית עם אדום אחרבעתם

יחד ולא יקויים בנו והביאנו לא למיכסם בגבים ופרדיס ונכחה לה׳. וזו דלמו כשי שיבינו לאותנו שי לנורא לנלך המשיח וזה יה״ר בחודש הזה כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל כן ירחם הש״ת עלינו בנהרה לעינן כבוד שמו הגדול ולעינן המלחמים בחמונה שלמה בגילת משיח בנהרה בימינו אכ״ר:

הנה כבר כתבתי כי שלוש היא מדה טובה שאין למעלה הימנו. רק למדה זו לריך שיהי׳ אדם בקנין גדול שלא יוהר לכעוס ע״כ לריך לנודה זו מידת ענוות ולפע״ד לזו כיוון דוד המלך ע״ה ברוח קדשו. הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. כי הנה מלינו שאהרן הי׳ אוהב שלום ורודף שלום והיינו מחמת שהי׳ ענוו גדול כמו שאומר משה ואנחנו מה כי תלינו עלינו. וא״כ אדם שיש לו מדה מנחשב בעיני לנוה ולכעוס היא מדה טובה מאוד. ע״כ אומר מה טוב כי מדת מה. הוא טוב לטוה״ב. ומה נעים וגם בטוה״ז יש לה מדת מה נעיינות גדול. ומפרש מה הוא הנעיינות כשבת אחים אינם יושבים בפירוד לבבות עד כי אינם לת רעהו היים בלבו אלא גם יחד גם הלבבות קרובות זה לזה ויושבים כאיש אחד ובלב אחד. והדר מפרש הטובה שיש למדה זו בטוה״ב ואומר כשמן הטוב על הראש היורד על הזקן זקן אהרן כמ״ש רז״ל שעמדו על זקנו כמו שני טיפי מרגליות והיינו ככבד ב׳ מדות טובות שהי׳ בי פה ונפיק מרגליות אוהב שלום ורודף שלום. וזו שיורד ע״פ מדותיו היינו מלד ב׳ מידות טובות אלו שהי׳ בו. ומי גורם לו לבוא מדה זו היא מלד שהי׳ ענו גדול:

והנה אם מדה זו טוב מאוד מ״מ לפעמים לריך להיות כעסן ככבד עיבדי רצונו של מקום ולא טוב להיות ענוו להשיב יד לפה לשתוק. והנה על הר הרמון לא ירד ע׳ משוש״ש הרי שגם כדמתרגום שכיר עור תבגא והוא שכיר והוא הרמון כמבואר במדרש יע״ש. אבל אותו טל ירד בליון כי שם האויר חם כי מליון הלא תורה והלא כה דברי כאש. והאי לורבא מרבנן דרתח אוריתא דמרתחת לי׳. והיינו לכבוד התורה כנד עובדי רצונו מותר לכעוס כמ״ש דוד המלך ע״ה הלא משנאך ד׳ אשנא ובתקוממך אתקוטטה. וזו דברי הפסיק הנס שאומרתי שמדת ענוות ושלום טוב. מ״מ לפעמים לריך להיות חם בטבעו לכעוס. וזו כעל הרמון שיורד על הרבי ליון. מהמת כי הר הרמון מליון ליו יורד בו עד לברכה. וא״כ יורד על הרבי ליון כי שם האויר חם ומה נעשה כי שם לוה ד׳ את הברכה כי שם יורד הטל לברכה והטעם כי שם חיים כי מליון תלא הורה שהוא אש. ע״כ אור לו בליון ותמור לו בירושלי׳ כי לריך לפעמים לכעוס כנד עובדי רצונו של מקום. ע״כ הטל שיורד שם הוא בא מכח התורה שהם בטבעו. ואומרו רז״ל כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו. היינו מה שמהמם מ״ע בתורה עד שנורם להוליד מזה טל קדוש כמו טל הטבעי הבא מחום האויר. ע״כ תחיית המתים יהי׳ ג״כ בליון כי שם עיקר טל התורה ע״כ אומר כי שם לוה ד׳ את הברכה חיים עד העולם. היינו הי׳ עולם שיהי׳ בתי״ה ג״כ שם יהי׳ חי״ה כנ״ל כאן:

אמרו במד״ר (פ׳ ויקהל) ע״פ טוב שם משמן טוב טוב שמו של בלגאל משמן טוב למה שפרשמו הכתוב. והיא תמוה וכבר כתבתי בזה. ועתה כלפע״ד עפ״י הקושיא שהקשה בזוה״ק והוא בזו״ח בסופו מידיעה ובחירה ומה שאמרו רז״ל שהרלה הקב״ה לעשה דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו וכו׳ א״כ האדם מוכרח להיות כך כנ״ל בפשרו ש״ה יע״ש. והנה בענין ידיעה ובחירה לאמרו בו תירוצים הרבה. אבל הקושיא מעפיו של א״ה קשה מאוד:

וראיתי בספר אחד שפירש דברי המדרש שאמרו בשעה שעלה משה לרקיע שמע שהקב״ה אומר אליעזר בני אומר פרה בת שיש אומר משה עליונים ותחתונים ברשותך ואתה אומר הלכה משמו של ר״ו. והשיב לו הקב״ה לדיק אחד עתיד לעמוד בעולמי והוא עתיד לפתוח פ׳ פרה אדומה. וכתב הספר הנ״ל כך פירשו מאחר שהש״י אומר הלכה משמי של אליעזר ודאי מוכרח שיהי׳ לדיק כי אמרו רז״ל שלא אמר הקב״ה הלכה משמו של ר׳ מאיר משום שלמד אלא אחר מב״ש אם הוא בעלמו רשע שאין אומר הלכה מפיו. ע״כ הקשה משה עליונים ותחתונים ברשותך לשון בתוי׳ וכי גם התחתונים ברשות הלא הבחירה חפשית והרי אתה אומר הלכה משמו של ר״ו וא״כ הרי מוכרח להיות לדיק ובעלה הבחירה והשיב לו הקב״ה לדיק אחד עתיד לעמוד בעולמי ואליעזר שמו. ר״ל הלא לא אמרתי רק אליעזר והרי יהי׳ הרבה שהי׳ נקראים כך. א״כ לכל אחד יש בחירה שהוא יהי׳ אותו אליעזר שאומר הקב״ה הלכה משמו. א״כ שפיר יש בחירה אלו דבריו ז״ל:

ולפ״ז שפיר יש לומר גם בפשרו של א״ה שכתוב בו בדור זה מי ששמו כך יהי׳ לדיק או מנהיג ואעפ״כ לא בעלה הבחירה דהרבה יהי׳ ששמם כך. וא״כ יש לכל אחד הבחירה שהיא יהי׳ הלדיק. והנה אמרו רז״ל במדרש שאומר הקב״ה למשה ראה קראתי בשם בלגאל בן אורי שהראה הקב״ה למשה פשרו של אדם הראשון והי׳ כתיב בו כך. א״כ לפ״ז אם הי׳ כתוב בפשרו שמו ושם אביו ושם זקינו ודאי הקשי׳ בעקיבו עומדת דבעלה הבחירה כי ודאי לא איירי שיהי׳ ב׳ שווים בכל אלו השמות. אבל יש לומר דלא הי׳ כתוב בפשרו של א״ה רק שם בלגאל לבד רק בשהש״ת אומר למשה פירש לו הדבר מי הוא בלגאל שכתוב בפשרו של א״ה ופירש לו שהוא בן אורי בן חור למעה יהודה:

ולן כראה לפע״ד כוונת דברי המדרש הנ״ל טוב שם משמן טוב. טוב שמו של בלגאל משמן טוב. כי הי׳ לדיק גדול ומאחר שכתוב בפשרו של א״ה כמ״ש משה ראה קרא ה׳ בשם בלגאל ע״כ. הקשה המדרש למה ר״ל מה הבטה יש בזה אדרבא לגריעותא הוא כי מאחר שכתוב בפשרו של א״ה מוכרח להיות לדיה א״כ ליכא למעליותא בזה כלל ע״כ מתרץ מי שברת שפי׳ כתיב בפשרו של א״ה כל הימים הזה כי זה אינו כי שם לוה הי׳ כתוב רק שם בלגאל לבד רק שפרשמו הכתוב ר״ל כשאמר ה׳ למשה פרשמו מי הוא בלגאל זה וכן משה לישראל אבל בפשרו של א״ה לא הי׳ רק בלגאל לבד ע״כ שפיר הי׳ הבחירה בידו ועוב שם טוב משמן טוב כנ״ל כאן:

במדרש זאת חוקת הפסח וכו׳ ה״ד יהי לבני תמים בחוקך למען לא הבוש אומר דוד דבון העולמים כשאני עוסק בחוקך לא יהא רשות ליל״ה להלין בי שלא יעשה אותי יל״ה ואני מתביים מן הלדיקים ועוד שמתוך שהוא מעשה אותי אני מעשה אף מדברי תורה ואני אב להשמיע תלמודי לפניך וקטנים מונני מושבין אותי ואומרים אינו כך ואני מתביים וכו׳ יע״ש. יהי לבני תמים בחוקך זה חוקת הפסח וחוקת פרה אדומה יע״ש כך בפסח נאמר חוקה ובפרה נאמר בה חוקה ומי גדולה הפרה שאובני הפסח לריכין לה שנאמר ונקחו לעומת מעבר קרפת החעלת הוי כל בן נכר לא יאכל בו ע״כ המדרש ובבר פרשתי בזה דרכים שונים. ועתה כראה לפע״ד לבאר מ״מ דווקא דוד המלך התפלל ע״ז שיהי׳ לבו תמים

בתורה

בתורה כדי שלא יתביש · ודוד למה יליף בו יל"ה יותר משאר
לדיקים כשפוט עוסק בחוקי התורה :

ונראה דהכוונה בזה עפ"י מ"ש רז"ל כל האומר דוד
חטא אינו אלא עושה אפשר כתוב ודי עמו
והעלה בא ע"י · ועוד אמרו וה' עמו מלמד שהלכה
כמותו בכל מקום לפחות הכי תרתי מימרות כראיה
שסתרי הדדי וכמדומה שהעיר בזה הגאון פרשת דרכים
יע"ש אבל באמת לא קשה מידי ע"פ מ"ש בשובה פ"א
כיון שהגיע לפרשת דרכים מה פ"ד זה ת"ח דקלקי לי'
שמעתא אליבא דהלכתא יע"ש א"כ מבואר להדיא
הלחכם דקלקי לי' שמעתא שהלכה כמותו כילא מעבירה
וא"כ לדקו יחד הכי ב' מימרות דאי הלכה כמותו
ודאי לא חטא ובודאי הסכימה עמו וכן אמרו רז"ל
בעירובין דוד דגלי מסכתא והיינו דהלכה כמותו כפירש"י
יע"ש כתיב כל אשר יפנה יצליח וכו' יע"ש והיינו כמ"ש
וא"כ דברי המדרש הכ"ל נכונים דה' מתירא דוד שלא
יטעה אותו הי"ה מכח החטא של ב"ש ועכ"כ יתביש
מלדיקים וגם מלומדים בכח שיהי' להם להשיב על ד"ת
שלו ולא יהי' הלכה כמותו וממילא יתביש מהלדיקים
שיאמרו שעבר ג"כ עבירה במעשה דב"ש ועכ"כ התפלל
שפיר שיהי' לבי תמים בחייך דהיינו בתורה שיהי'
הלכה כמותו למען לא איבוש בחטא של ב"ש כנ"ל ודו"ק :

וזו שכיונו ע"כ חז"ל במ"ש ולא עוד בשעה שדואג
ואחיתופל עוסקים בנגעים ובאהלות אומרים
דוד הבא על א"א מיתתו במאי יע"ש והיינו כי מסתמא
הי' דוד שם בשעת כימודם ועוסקים עמו · והנה לברר
הלכתא הכותב בכל ייש אינו מידוש כ"כ אבל בנגעים
ואהלות שהמה אומרא דאורייתא לברר ולבן ההלכתא
לריך שיעתא דשמיא לזה והנה דוד לומד עמם נגעים
ואהלות ומסתמא בירר להם ההלכה והסכימו הלכה
כמותו ע"כ שפיר מתמה איך אפשר לומר דדוד חטא
בא"א ואחר שהלכה כמותו באומרא דאורייתא ודאי
חטא אינו בא ע"י כדברי המדרש דלעיל כנ"ל :

והנה לבאר כוונת המדרש בד"א נראה בנקדים דברי
רז"ל לא הי' דוד רחוי לאותו מעשה אלא כדי
תשובה להורות ליחיד והיינו כמ"ש לבי אבל בקרבי ואיך
יהי' חוטא בראון אלא ודאי שהי"ה החטיאו באומר
כי הלא זה אוד מוצל מאש ואי אפשר לעמוד בכבודו
ובולי הפי"ת בעוזרו לא יכול לו ואעפ"כ עשה דוד
תשובה על עון ב"ש א"כ מוכח מזה דאומר לריך ג"כ כפרה
וזו להורות תשובה ליחיד לעשות תשובה אפילו על דבר
אומר הנס כי אומר ר"חמנא פטרי" היינו פטור אבל
אסור ע"כ לריך תשי' וכן בוכת רז"ל במ"ש לא הי'
ישראל רחוים לאותו מעשה ודו"ק כי כבון הוא לבאר :

המעם לזה כי אשת כהן שבאנשה אסורה והפי"ת
הוא כהן כמ"ש רז"ל בסנהדרין דכתיב ויקחו
לי תרומה יע"ש ע"כ לריך תשובה ותשובה היינו כדאות
ל"ת כמ"ש רז"ל ביומא גדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה
יע"ש :

ועפ"ז יש לדקדק על דברי הב"ש באה"ע סימן י"ח
ס"ק ג' יע"ש שכתב שלתירון ראשון בפ"ק
דסחובות דמעבדה ב"ש באומר הוי מוכח דגבי אומר בשם
שמותרת לבעל כך מותרת לבועל וכך כתבו התוס' בשבת
יע"ש אבל לפ"ז לא מוכח כלל דשאני דוד הוא הי' אומר
הלא הי' רחוי לאותו מעשה כמ"ש שם בשבת וע"כ
לדקו דברי התוס' גם לתירון שני של המדרש כתובות
וכי תימא מכח ידעו העולם שהוא הי' אומר מילה כמ"ש
זה אינו הלא העולם לא ידעו כלל שאינם עשה כמ"ש

התוס' בכתובות דף ט"ת יע"ש רק דוד עלמו לא הי'
רשאי לדור עמה עוד כי הוא ידע האמת שבא אבל
א"כ הרי הוא ידע ג"כ האמת שלא הי' רחוי לאותו
מעשה רק אומר הי' מילה ע"כ היתה מותרת לו ככל
נכון :

וזה אפשר בכוונת חז"ל שאמרו על שלשה מתחרטו
הקב"ה בכל יום ואחת מהן שבדא הילה יע"ש
הנס כי עיקר כוונת הבריאה היתה להיות שכר ועונש
וא"כ מוכרח להיות ילה בראה דהחרעה הוא על
תוקפו של הילה שנאבד את האדם לעבור עבירה
עד כי אין לדיק באדון אשר יעשה טוב ולא יחטא
והנה פרה אדומה מורה על ביטול ילה לעתיד ע"כ
כשרפה וממילא לא הי' שום עונאה וע"כ הוא מטהר את
הטמאים והיינו הנס שיהי' לעתיד לב מוכשר לקבל
טהרה כי יהי' כל רז' התורה כגלה וכל מ' ישיג השגה
כפלאה בשמים ממעל וכמ"ש משפוך את רוחי ע"כ בשר
ובכאו וכו' מ"מ מי הי' הילה בעולם הי' מאבד את אדם
לעבור עבירה ע"כ יעביר אותו הבי"ת מן העולם ויהי'
כידון בשריפה וזו ולקחו לטמא מעפר שריפת
החטאת לרמז שיהי' כשרף החטאת לעתיד הוא
הילה ע"כ לא יהי' טומאה מעבירות ונהנת כי הילה
בא בעקיפין על האדם וכי תאמר מ"כ אין לאי לריך
לתשובה כי אורם רחמנא פטרי" דזה אינו כי הוא פטור
אבל אסור ע"כ אמר וכתן עליו מים חיים אל כלי אע"פ
שהילה מאבד את אדם אעפ"כ לריך לתשובה שבקראת
מים חיים שמחיה מ"ע בזה ע"כ יבואו דברי המדרש הכ"ל
כי פסח ופרה אדומה המה ב' מצוות כי פסח מורה
על עזיבת חטא ונזל עלה שהי' עובדים במלרים אבל לא
הי' די בזה מה שהי' מצטלים הע"ז בשמעם את העלה
ואכלו אותו רק הי' לריך עדיין לתשובה המורה על פרה
אדומה הנס שהי' ישראל אנוסים על ע"ז במלרים כמ"ש
במדרש כלוס עבדו אלא מתוך שיעבוד ועירוף הדעת
שעל אתה דן אותם אומם כרצון ע"ש ע"מ לריך לתשובה
כמו שמוכח מפסוק זה ולקחו לטמא מעפר שרפת
החטאת היינו ביטול הילה לעתיד בכדי שלא יבואו
בעקיפין ובאומם כי גם אומם לריך התשובה · וכתן עליו
מים חיים אל כלי וע"כ שפיר מקייים המדרש מי הבדולה
זו שאוכלי פסח לריכין לה ר"ל הנס שאכלו אז ולא
עבדו עוד ע"ז והי' קיר מדע אעפ"כ הי' לריכין לפרה
אדומה לטהר אותם לעשות תשובה וזו ולקחו לטמא
מעפר שרפת החטאת וכתן עליו מים חיים אל כלי וכמ"ש
שמורה לתשובה וא"כ גדולה מבואר כי הכל לריכין לה
אפילו מי שעובר עבירה באומם · והנה דוד המלך עשה
מעשה דב"ש באומם כמ"ש הי' לריך לתשובה ואמר חטאתי
כנגדי תמיד והי' מקיפק אם די לו בתשובה שעשה ע"כ
התפלל על עלמו יהי' לבי תמים בחוקיך בשעה שאני
עובר בשני חוקים הללו פסח ופרה אדומה שמוכח מעשה
הנס באומם לריך תשובה ג"כ יהי' לבי תמים שאעשה
תשובה בכוונה לפניך ולא יהי' לי שום ספק שלא יצאתי
עדיין ידי תשובה בכוונה לומנן לא איבוש שפיר אמר
הפסוק כל בן בכר לא יאכל בו היינו מי שנתבכר
מעשיו לאביו שבשמים ולא עשה תשובה כהוגן לא
הי' לו כפרה באכילת פסח לבד ודברי המדרש בכוונים
מאוד ומדויק במבואר לומנין ודוק :

ועל דרך זו יש לפרש דברי המדרש רבה פי' לו הוא
העולה על מוקדה ה"ד שבאה תעורר מדבים שבאה
שבתן אהרן בין ישראל לאביהם שבשמים עורר עליהם
דיני דיבים ועל כל פשעים תכסה אהבה שאמר משה בור
שנואה ומיעני חבינן וגו' יע"ש אמר לו הקב"ה חייך
בשביל אבי מקרבו ולא עוד שאני עושה אותו עיקר

ובכנו

דאביו עפלים לו את אהרן ואת בניו ע"כ. ויש להבין למה דוקא בפרשה זו קירב את אהרן יותר. וגראה כי דרשו רז"ל הוא העולה על מוקדה ככתב מלכות הרשעה עתידים ליתן ליקיד אש יע"ש. ובאמת הכוונה ע"ד סוד הוא קרוב לזה כי בלילה שליטת כחות הטומאה ורוצים לעשות הצולם ע"כ הי' אש תמידי הרומז לשכינה הקדושה והי' שורף אברים ופדרים והי' מתאכלין כל הלילה הרומז לכוחות הטומאה להתיש כוחן ומרמז ג"כ לעתיד שעתידין להתבער מן העולם מכל וכל וע"כ גבי עולה דכתיב העולה על רוחכם לא תהי' דהיינו הילה"ה המתחה אתכם. ע"כ הוא מרמז על ביטול יל"ה מן העולם. והנה אהרן עשה את העגל הלא הי' הכל מעשה הילה"ה וכיוסף ע"י הערב רב כמ"ש הזהה"ק יע"ש והרי גם הישראל לא הי' רחוים לאותו מעשה כמ"ש לעיל רק הילה"ה בא בעקיפין לאכל את ישראל כי רחה כי בא קלו אם לא חטאו אז יהי' עולם התיקון וע כ אין ב"כ תערומות על אהרן מלבי לדדים וע"כ בפרשה זו שמבואר על ביטול יל"ה לעתיד וגם בזמן בהמ"ק קיים הי' לריך אש תמידי לשרוף כוחות הילה"ה ב"כ ממילא לא חטא אהרן רק באוכם כפול קירב אותו הש"ת בפרשה זו ואחר משאר פרשיות כנ"ל לכאן:

ועפ"י זה כבין ג"כ דברי המדרש דשם קרוב לזה משל מלך שהי' מהלך במדבר ובא אחבו וכבדו וכו' כך אמר הקב"ה לישראל זאת תורת העולה הוא העולה אמרו לפניו רבש"ע לפי שעה קרבנו לפניך אבל לכשתשיב בריכך את ליון ותבנה חומת ירושלים אז תחפץ זבחי לדק וגו' יע"ש:

והכוונה כפי דרכי כי אנו מודין להש"ת בהקרבת אברים ופדרים כל הלילה שה"ת יתיש כוחות הטומאה והוא השכינה הקדושה אשר אש אוכלת ע"כ אמר הש"ת וכי זו הוא אשר אתם מודין לי שאני אבער הלא עליכם מוטל זאת להתיש כוחת הילה"ה בדרך שובה אלי בתחילה כו' וע"כ אומרים אנו להש"ת רבש"ע לפי שעה הקרבנו לפניך כי הזמן דוחקינו כי אי אפשר לעמוד כנד הילה"ה כי הוא אוד מוצל מאש וע"כ בקשנוך שתסייע לנו כי בא עליו בעקיפין ובאינם אבל בשתשוב בלבונך את ליון אז תחפץ זבחי לדק ונקריב קרבנות שיהי' רק זבחי רצון ולא על דבר עבירה. אבל כ"ז שהילה"ה בעולם אי אפשר לעמוד כנגדו כנ"ל כאן:

קהלת אמר בשימון ח' ושבח אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כ"א לאכול ולשתות ולשמוח והוא יגיעו בעמלו ימי חייו אשר נתן לו אלקים תחת השמש. והנה בתחילת שימון ב' אמרו אמרתי אני בלבי לכה אנסכה בשמחה וראה בטוב והנה גם הוא הבל נראה הכוונה דהנה קה"ת הי' לבו פתוח כפתחו של אולם וכמעיין המובב ועסק יומם ולילה בתורה ובחכמה.

והנה הילה"ה מקיים את האדם מה לך לירדם בלא אחת מלך האדון עסוק בתענוגי בני אדם כיד המלך. ובזה ג"כ תעשה עבודת הש"ת כי יהי' עניים ב"ב לאכול על שלחנך וכדומה עסקי דבר מלוה בשעת אכילה ושתי'. וזו שאמר אמרתי אני בלבי לכה אנסכה ר"ל אמרתי בלבי די לך בזמנשבת חכמת שחשבת עד כה אבל עתה לך מדרך זו רק אנסכה בשמחה גם בשמחה יהי' לנו שרה לעולם הבא והעשם ראה בטוב כי בזמן השמחה אראה בטוב להיטיב לעניים ואלמנות ומלאות גרונם של ת"ח ביין ויהי' חטוב כאלו נסכתי יין ע"ג המזבח. וזו אנסכה בשמחה ודוק. אבל גם זה הבל כי באמת טעמות ילה"ה הוא זאת להחטיא את האדם כי באמת אדם בזה עושה עיקר למלאות תאוותו:

וזו בשחוק אמרתי מהולל כי באמת הילה"ה מהלל רק לעשוק בשחוק של הוללת והוא העיקר. ודבר מלוה רק טפל בעלמא וזו ולשמחה מה זו עושה כי רק טפל כנגד השחוק של הוללת ע"כ זה הדרך נכון לפני ת"ח אשר לריך לעשוק בטויות ברמה בתורה ובדרשי התורה. אבל אבל בני אדם שעסקיהם תוהו ובוהו ולבו בל עמו לעשות לדקה רק בזמן השמחה היא דרך נכון. וע"ז אמרו שלחני של אדם ונכפר ולהוציא ת"ח שמוביים ע"ש כ"ם חז"ל ע"פ אין שריך לאוכלו ע"כ לא יחיל עוזו ע"ש. ובכבד כה זו דבר קהלת כאן ואמר ושבח אני את השמחה אשר אין טוב לאדם תחת השמש כי מי שהוא ת"ח גמור אור השכל נקרא שמש כי באור תורתו מאיר לעולם. אבל מי שהוא ע"ה לריך לקבל הוראה מת"ח ע"כ נקרא תחת השמש ע"כ אין לאדם שהוא תחת השמש רק לאכול ולשתות ולשמוח. ולא בשביל אכילה ושתי' לבד רק הוא יגומו האכילה ושתי' זו יגרוס לו וילוה אותו בעמלו ימי חייו דהיינו שיעסוק אז בדבר שהוא ימי חייו לקנות לעצמו חיי עיה"ב כי ביום טוב הי' בטוב וזו שסיים אשר נתן לי אלקים דהיינו שנתן עושר וכבוד כדי שיהי' הוא ג"כ תחת השמש ר"ל במקום שמש להשפיע לאחרים ומכושו ויהי' הוא ג"כ ומדרגתו כמו שמש ואי"כ אין שתיה לשני הפי' הללו כ"ש חז"ל בשבת יע"ש:

וזו ג"כ כיון דוד המלך ע"פ בא"ש הודו לאל השמים כל"ח והיינו שברא הש"י עשירים ועניים והיינו כדי שיזכו אלו עם אלו. ואעפ"כ יש לעשיר להודות להש"י שזוכה אותו להיות הנותן ולא המקבל ח"ו. וזו נותן לאש לבל בשר והגם שרשיו כמה וכמה עניים היינו כל"ח כי אחד זה עשה הש"י עם בני עולם כדי שיזכו אלו עם אלו במלות לדקה ואעפ"כ אתה עשיר יש לך להודות להש"י. וזו הודו לאל מי שהיא במדרגת שנים היינו שהיא עשיר. אבל העני היא בשבל האדון ע"כ יש לעשיר להודות כי עשה אותו עשיר כי לעולם שיעשה העשיר לעולם. חסדו. חסד הש"י לפרנס את אחרים ראיא מידת הש"י כנ"ל כאן מאוד:

דרוש לפסח

בשיר השירים שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כי עזה כמות אהבה קשה כשאול קנאה רשפי' רשפי' אש שלהבת יה. מים רבים לא יוכלו לכבות את אהבה ונהרות לא ישטפוה וגו' נראה פירושו כי מילת חותם היא כינוי על גמר הענין כמ"ש אין קיום הגע אלא בחותמו במה שחותמין בסוף הגע נקיים הדבר הכתוב שם. והנה הש"ת עלה במחשבתו לברוא העולם וישראל עלו במחשבה כי בעבורינו נברא העולם כמ"ש בשביל ישראל שנקראים ראשית נברא העולם ותחילת הבריאה הי' כדי להיטיב לישראל. רק בי גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם כי הילה"ה יבלבל הכל. ע"כ לריכים ישראל להיות בבנות לעורר הפשע ולהשם חטאות והיינו ד' בנות. וזו והארץ היתה תוהו בנות אחד ובוהו בנות ב' וחושך בנות ג' על פני בנות ד' כמבואר כל זאת במדרש יע"ש. ואח"כ ויאמר אלקים יהי אור זו אורו של מלך המשיח וזו תכלית הבריאה ואז נהי' הירות ממ"ה והירות מסיעבוד מלכיות וזו החתימה שבא בסוף וסוף מעשה במחשבה תחילה. וע"כ נברא העולם לתכלית ענין שיהי' מציאת משיח ואילך. וזו שאמר שמה המלך ע"ה ברוח קדשו עביר כנסת ישראל שימני כחותם על לבך

לכך ר"ל כמו הבטר שעלה על לבך בשעת הצרילה שהוא בשביל יעות המשיח ואילך ע"כ רבש"ע ימהר וימים מעשהו נקרב ביאתו במהרה :

והנה אמרו רז"ל (בברכות ד' ו') שהקב"ה מניח תפילין ופרשה ד' הוא לתתך עליון על גויי ארץ אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת יע"ש . וע"כ מבקשים אנו שיעני כאותם על זרועך שתעשה עמנו כבטר של תפילין שהם עליון על גויי ארץ ויה" חירות משיבוד מלכיות כי ודאי הש"ת עושה הכל לעובתינו אפילו שהוא למרק זהומת הנחש וזו מפי עליון כל תכלה הרעות והעובד ר"ל שלא רעה מאת הש"ת שלא כעון בו מדת עוד למרק החטאים כמ"ש וזו ג"כ הכוונה גם הוא מכם ויבא רע וכן מה שבזר מיתה על א"ה ותולדותיו הוא הכל לעובדה כדי למרק זהומת הנחש והגלות ג"כ חון לזה שהוא ממרק עוונות עוד יש כמה וכמה גלולים מפוזרים בין הבבו"ם ומכח הגלות מקבלים ישראל הגלולים הנפזרים . וזו שאמר שלמה ידעתי וגם ידעתי כי עזה כמות אהבה ר"ל אהבה שאתה הש"ת עושה לנו בעיתה הוא אהבה עזה ותיקון גדול הוא לנו כמו המות שהוא עזה ותקיף מלב עלמו כן יש אהבה רבה לתקן גופינו לקום בת"ה בגוף נקי מזהומא . וכן מה שאנו בגלות שהוא מדרך הטבע שעבו"ם שונאים אותנו . והטעם השנאה משום דמזלייהו חזי כי אנחנו מביאים אל הש"ת מאוד מאוד ע"כ מקנאים אותנו כי הטבע נותנת לקנא באדם גדול ע"כ קשה כשאול קנאה מה שעבו"ם מקנאים והמה לנו שיון ממאיר זו גופו מורה על גדולת ישראל ולו אבותם יבכילו זאת יבינו לאחריתם שזו גופו מורה על גדולת ישראל וחון רשפי' רשפי' אש ר"ל מה שאנו ביניהם בגלות הוא לשם כמו רשפי אש שלהבת י"ה כי מכח זה הוא אנו נוקמים כל הגלולים ונא נשאר בהם חיות עד שיבי' לאפר כידוע . וע"כ מהני ג' רעות מיתה ושיעבוד מלכיות מגיע לנו עובה ואעפ"כ אנו מבקשים מאליו מהר כי ע"י גלות יש לנו כמה עיכובים בעבודת הש"ת אבל אמיכ יהי' לבנו פנוי לתורה ולעבודה וזו מים רבים דהיינו העבו"ם כל יכלו לכבות את אהבה שיש לנו להש"ת ונהרות לא ישטפוה והיינו ג"כ מלכי העבו"ם כי נהי' בני חורין אבל בגולה יש לנו כמה עיכובים מהם בעבודת הש"ת וא"ת הרי יש לנו שכר יותר בגולה מאחר הגאולה במ"ש על פסוק והגיעו ימים אשר אין בהם חפץ אנו ימות המשיח שאין בהם לא שכר ולא עונש ע"כ אמר אם יתן איש כל הון ביתו באהבה שאנו אוהבים להש"ת בוז יבוזו לו יהי' הכל כחשב לבזיון ולא כלום כי עוד לנו לעבוד את הש"ת באהבה ושנא לקבל שכר מאשר נהי' בגלות ולא יהי' לנו כח לקיים מצותיו כהוגן הגם שנקבל שכר וע"כ אנו מבקשים לקרב ביאת משיחנו מהר כן יהי' רצון במהרה בימינו אמן

לסיסתי בגבני פרעה דמיתיך רעיתי נאוה לסוסיך נקורים לאורך בחרוזים תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף . נראה פרושו דקראת אהבה אותה במדרש רבה על פסוק מה תלבנו אלי' שהש"ת העמיד את פרעה לרדוף אחרי ישראל כדי שיספכו לבם לפני הש"ת ומשל לבת מלך שנשבית בין הגזלנים ועבר המלך דרך שם וכשראתה אותו התחילה לצעוק הלילו פא מיד מומתים והלילה המלך ונטלה על מרכבתו והלך עמה לביתו וביקש להשיאה והיא לא דיברה אליו אחותה אמרה שהלילה והלך המלך קודם שבשאה וגירה בה הלילו' כדי שתצעק עוד הפעם והתחילה לצעוק בקול גדול והלך המלך מיד והלילה ואמר לה כי קולך ערב עלי מאוד : וע"כ בירתי בך הלילו' עוד הפעם כי הייתי מתאוה לשמוע קולך כך הש"ת רלה ליתן התורה לישראל שהוא במדרגת בשולין ע"כ גירה בנו את פרעה כדי שיצעקו עוד הפעם כמ"ש כי קולך ערב יע"ש במדרש :

ונו' כוונת הפסוק כאן לסיסתי ברכבי פרעה מה שפרעה בא עליך בשם ורכבו זו הי' סיסתי כי פלוגו הי' בכך להתרות בך והטעם כי דמיתיך רעיתי שהייתי מדמה אותך להיות רעיתי כעין בשולין שתקבל התורה ע"כ הייתי מתאוה לשמוע עוד קולך כדבר המדרש הכל רק רצים הסליבו אחר נוגש את התורה מה חיבה יש כאן ע"כ אמר מה נאוו לחייך בתורים מלשון בהביע תור אשתר וכן הוא במדרש יע"ש והיינו שהביעים אבני אותם הטוסקי' כמו"מ רק שקובעים עתים לתורה :

ונו' מה נאוו לחייך בתורים שקובעים זמנם לתורה ומכ"ש לאחר בחרוזים היינו רלשים שבישראל שנקראים לאחר שנו תלוי עיקר החיות והיינו ת"ח שעוסקי' תמיד בתורה וחורזים דברי תורה זה לזה ומחדשים חדושי תורה . ואפילו מי שהוא ע"ה ואינו לומד כלל מ"מ תורי זהב נעשה ר"ל ע"י זהב שתתן ותשייב להחזיק ת"ח מכח זה נעשה לך תורי כאילו קבעת עתים לתורה כי בלא החכמה בלא הכסף רק דבר זה הוא בתלאי והיינו עם נקודות הכסף והיינו שמרכז כוונתך שהוא כמו נקודה היא הכסף מלשון נכסף נכסף והיינו שאתה מתאוה לד"ת ומבבד את ת"ח רק מחמת שלא זכית לתורה ע"כ אתה מחזיק אותו כפי יכולתך וע"כ נאים כזה נאמר בלא החכמה בלא הכסף אבל לא נאכסים אלו שאמרו בגמרא אם הייתי רואה ת"ח הייתי נוסבו כחמור ומוכא ת"ח בכ"ל כאן : וכן דרשו במדרש אם לשון לאחר על גדולי ישראל על פסוק לבבתני וכו' באחת מעיני מלרוניך זה משה ואהרן יע"ש :

ונראה הכוונה בזה כי ישראל הי' במצרים גוי מקרב גוי ומבואר במדרש שם כי רצים מישראל לא רלו לגאול א"ע והופיע הש"ת את ריח ג"ע על הפסח והי' עיפים מחמת הריח ובאו אלל משה ובקשו שיתן להם הקיב משה כתוב כל ערל לא יאכל בו ויד נתנו בפסח לגאול והי' שם משה עוהב ואהרן פורע יע"ש במדרש פ' בא וא"כ בתחילה מה שלעקו להש"ת לפדות אותם ממצרים הוא רק מעבודם קשה ורלו להיות בני חורין וזה הי' מלך יל"ה מאחר שלא רלו לקבל עול תורה והמצו' רק מחמת שהי' עיפים ברוח של פסח הבא ג"כ מלך נפש המתאוה שהוא כח של יל"ה נתנו ומקרו א"ע נמיתה לגאול ולמשוך ידם מע"ז שהיא שחיטת הפסח פמ"ש מעשה ידיהם מע"ז וכשו פסח יע"ש הרי כלנו באכילה זו של פסח שני היצרים כי אכילה מלך היל"ה והמילה הוא מלך היצר טוב ע"כ אמרו שפיר במדרש כל אחד הי' נכס במצרים דהיינו רק היל"ה לבד שרליתם להיות בני חורין מן השיעבוד אבל אח"כ כי נתתם ב' לבבות כשמסרו נפשם לגאול יהי' כלול יל"ה ויל"ע בפעם אחת שזו ב' לבבות וע"י מי ע"י משה ואהרן שהמה הי' המוהלים כמ"ש כנ"ל :

אמרו ישראל בשירה ימיך ה' נאדרי בכח ימיך ה' תרעץ אויב וברוב גאונך תהרוס קמיך תשלח חרונך יאכלמו כקש . ונראה פרושו ע"ד שאנו אומרים בהגדה אנו הולילו ומצרים ולא עשו בהם שפטים דיינו פיק באמת הש"ת הוא בעל המשפט ע"כ הגם שעשה חסד עם ישראל להוליאם ממצרים מ"מ בזה החסד כלול מדין כי כל העדות כלולים זה בזה וע"כ נפרע מהמצרים של ישראל :

ונו' הוא פירושו ימיך ה' נאדרי בכח ר"ל שהדור ותפארת יש להש"ת באם אנו אומרים שיעני שהוא חסד כלול הוא בדין דאל"כ מ"מ נראה כאלו יש פירוד בין הספירות . וע"כ יעני ה' תרעץ אויב . והיינו כי

העכו"ם

הנכרי"ם כולם יוכלים מסיטלה הגבורה וע"כ נמילה בשחסד גובר כל בעלי דינים כפרדים · ועי"ש אמר וברוב גאונך תהרוס קמיך כי אחה ומחיה את כולם והיינו כלולים עובדים שם בעכו"ם ובילאת מלרים הולילה הבי"ת הכלולים מהם וע"כ הי' בהם הירוק כאדם שמפשם באברים הפנימי' להולילה חיזה אבר מהם ונמילה הוא מהרס כל אברים בפיספוס זה ומכח זה לא הי' לכחות הדין ליכיק מקדושה וע"כ תשלח חרוכך שלא יכיק יותר מקדושה ומנילה כתהוה מזה שיהי' כלים וכפסדים ור' יאכלמו כקש כל"ל כמון ודוק · והנה כל תיקון ישראל בהולאת בנעם של העכו"ם מהם דהייט הכלולים הקדושים בשקעו בקליפה חי"ל בל"ע ויקילמו וע"כ לריכים אכחמו להיות בגלות להולילה עשוק מיד עשקה :

ועפ"ן יובן הפסוקים בתורה אם שמוע חשמע בקולי והיטב בעיניו תעשה והאזנת למלותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שמתי במלרים לא אשים עליך כי לכי ה' רופאך וכבר לוחו קנאי דאם אינו חולה ח"ל לרפואה אבל כפ"ז אתא בפיר כי איתא בזו"ה כי שם במרה הי' הס"מ מקטרג על מכירת יוסף יע"ש · והייט כי על מכירת יוסף בגזר על ישראל ד' גליות כמ"ש במדרש על פסוק כי יגמוד שור או שה חמשה בקר ישלם לפי שנכנו את יוסף שנקרא שור ע"כ נתחייבו ישראל ה' גליות עם גלות מלרים · והנה העכו"ם נקראים זרע עיים בבירים :

וזו ולא יכלו לשהות עיים ממרה כי מרים הם לרמז על קטרוג הס"מ על מכירת יוסף שרולה שיהי' עוד בגלות ע"כ כתהפך העיים לאור להודות כי הס"מ הי' רולה להשקות את ישראל מי מרים של גליות ע"כ ורולהו ה' עץ להשליך על העיים להודות שאם ישראל יתעסקו בתורה ובמלות שנקרא עץ חיים אז יתחקו העיים המרים של גליות ולא יכלו בגולה ע"כ בזאר הס"מ הדברים בפירוש אם שמוע תשמע בקולי זו אחת והאזנת למלותיו זו ב' ושמרת כל חוקיו זו ג' והיטב בעיניו תעשה זו ד' · וע"כ בזכות אלו הלבנה דברים חכלו מחלבנו גליות וכי אחאר הרי לריך להיות בגלות כדי להולילה הכלולים שם בסם עוד מן חוזה של אדם הראשון · ע"כ אמר כל המחלה אשר שמתי במלרים והייטו מה שהייתם שם בגלות מלרים והי' תחילה מקלה עליכם שהייתם בלרות השיעבוד ואח"כ להולילה הכלולים ממלרים שלחתי עליהם יו"ד מכות מכה זה הולאתם בלעם מהם אבל אם תעשו מלותי לא תהא לריכים לסבול שום מחלה להולילה הכלולים כי אני ד' רופאך אשלח לך רפואה להולילה הכלולים הבלועים מבלי שתסבלו שום לער בכ"ל ככון והוא בפתור ופרח בקשר הדברים כמו מרה כמבואר למעלן ודוק :

הנה רז"ל מנחי שמלה בפרשיות של יתי פסח מעשר תורה קדם בכשאת פסל במדבר שלח בוכרא ונראה להבעים כוונה כי דבר גדול דברו בזה כי אמרו רז"ל אין עשיה ב"ד בא עד שיבוקש דג לחולה ולא יעלה והנה דבר זה רחוק מעלילות · ונראה כי כיוונו בזה ע"ד שאמרו בבכורות מפני מה לא נאמר כו"ן באשרי מפני שיש בו מפלאו של שולאי ישראל דבתיב בפלה ולא תוסיף קוס בתולת ישראל · והנה דבר תמוה זו דבמה חוהיות יש באפ"ף בית שיש בו רעה ח"ו ע"כ נראה דכוונה בזה כי מ"ן פרושו דג ורוח מרמז לת ח כי כמו שדג גדול בעיס כן ת"ח גדול בתורה שבעשלו לעיס בדבתיב הוי כל לעא לכו לעיס · והנה אמרו במדרש שבגלות בבל הלכו ישראל אבל דיאל לבאחל לו על הגאולה כי לפי חשבונם כבר כלו השבעים שנה

על גלות בבל והרבה להם דבאחל ביאעי' מעשה מדבר בכשיות בעבד מלי עיים לורי מדי :

והנה בגלות שאחרון בזה עד הנה הלכו ישראל בעלי אמונה בשאול לת ח אמת יהי' זמן הקן לבוא מעשה לדקיבו ואמרו להם ע"פ הקילים שנבואלים בזו"ה והי' להם קלה כחמה לפי שעה אבל עתה בעו"ה בבר כלו כל הקילים ועדיין ב"ד לא בא ואנו בבושים בגולה ונתקיים בנו דברי חז"ל בסנהדרין אין עשיה ב"ד בא עד שיבלו כל הקילים והנעשה מבואר בזו"ה פי' ויקרא דבתיב כפלה ולא תוסיף קוס מגרמה כי לא תדע זמן הקן ויהי' לאחר היאוש יבא ב"ד דבתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הס"ת יקים אבל אכחנו לא ידע זמן הקן יע"ש · וזה כוונת חז"ל שבע"כ לא נאמר כו"ן באשרי מפני שיש בו מפלאו של שולאי ישראל ר"ל כי הכו"ן מורה על ת"ח הגדל בעני התורה היודעים ביפה לעתים לומר נע"ה עב זמן בית אמשיח אבל יכלה זאת שגם הת"ח לא ידעו כלל כי יבלה כל הקילים וע"כ תהי' האמונה הלושה מאוד וילאו הרבה מן הדת שנאמר כפלה ולא תוסיף קוס בתולת ישראל מחמת שיכלו כל הקילים · ע"כ אבל הפסוק מלכותך מלכות כל עולמים חסר אות ו"ן כי אות זה מרמז שיכלה כל הקילים וכביכול יתוענו ע"י כבוד מלכות שמים ע"כ שיימו שפיר ואעפ"כ שמכה דוד ברוח הקודש שנאמר קומך ה' לכל המופלים ר"ל בקן האחרון עלה ברלונו הפשוט שלא ידע לשוס כברא כמ"ש כעיל ביום ההוא אקים וכו' ע"כ קומך ה' לכל המופלים שהס"ת יקים אותנו בקן הידוע אבל ע"כ ליחידי סגולה שידעו' דבר הזו"ה האלו יקים אמונה במקומו כראי אבן מוצק ויהי' קמיכה בזה ליודעים לעמוד בעיקר האמונה כנ"ל בכון ודוק :

וזו ג"כ כוונת חז"ל אין עשיה ב"ד בא עד שיבוקש דג לחולה והייטו כי ישראל חולת אהבה המה ומלפים ומחכים בכל עת לבאת עשיה ולים בשמיע דברי נחמות מתי יהי' קול התור ישמע בלאת מן הגלות האחרון הזה והנו' שואלים לת"ח המכוסים בשם דג שהוא ר"ת דגים גומל כמ"ש רז"ל (בשבת פ' הבונה) יע"ש והייטו כי עד הנה הי' ת"ח גולים את דלי עמי התרן לומר בזה הזמן יבוא עשיה ע"כ הקילים המבואלים בזו"ה · אבל לא יבוא עשיה עד שיבוקש מת"ח המכוסים בשם דג לומר לע"ה שהמה חולת אהבה ואינם אמונה אבל לא יעלה כי יבלו כל הקילים ואז יבוא עשיה אחר יאוש מן הגאולה כדברי חז"ל כנ"ל בכון ודוק :

ונראה כי הנעשה באריכות הגלות חדא אבל ע"ה העוסקים במו"מ ועושים פסלות להוות הנכריים וכדומה כזה ואכחנו לריכים לתקן מ"ש בא לחיך במרמה ויקח את ברכתך וזה גורם הגלות והבן זה והשמיט אבל הת"ח שעוסקים בפלפול התורה לבד ואין מוסיפים לב להבין דברים הכמוסים בתורה אשר כפי הפשוט הוא אך לעומת יחשב כמ"ש רז"ל על מכשה שהי' דוחה אבנדות שב דופי יב"ש והנה ידוע שעשיה יבא רק בזכות עשה וע"כ לריך זכות התורה וזו עיקר כבוד התורה להראות יפיה בפני העולם כי לא דבר ריק הוא וקב"ה ואוריתא חדא הוא :

וזו לפע ד הכוונה במ"ש פסל לך ודרשו הפסולת שלך והייטו כי מעשה מרמז לת"ח וכל ת"ח יש בו כילון מעשה רבינו ע"ה צ"כ אמר הס"ת פסל לך הפסולת מה שנראה ח"ו שהוא כעין פסולת בתורה והבריס יתירים ולמה כתבה התורה זאת יהי' שלך בדרוש אותן הנעב שיש בו דבר כעוס כדי להראות יפיה של תורה לכל הולם וזו שאמרו ג"כ ה"ד והוא יגיד לך תעלומות חכמה כי כפלים לתושיה והייטו במ"ש כי כיוונת הפסוק

פסל

פסל לך לדרוש הפסוקים של תורה ולהורות כי הן הן עיקר הדברים של תורה:

וזו כוונת הסימן דלעיל משך תורה ר"ל כי גלות חדוש המעשה לשור כמ"ש רז"ל לקבל תורה בעבה שנאמר וזבח גדול בבלרה וגם יש לומר כי תורה מרמז על ת"ר לאל"ף וי"ו שנים שהמשך הגלות ולא בא ד"ד דע לך שזה גורם קדש בכפפה שלריך אתה לעסוק בחמורה שיהי' בידך ממון של יושר שלא להומות את הגוי וכדומה לזה. וגם הת"ח לריכים תיקון פסל במדברה ר"ל הפסולת של תורה יהי' עיקר דיבור בו לדרוש וליפות הדברים ד"ג כפה ואם תעשו כן אז ודאי שלא בוכרח ר"ל תשלחו את ישמעאל ואת עשו כי שניהם בכורים הנה ויסלחו אותם לעזעזל וכשא השעיר עליו את כל עונות תם ויבוא משיח ב"ד במהרה והשי"ת ירחיבו כפלאות מתורתו ויקבץ נדחיו במהרה אמן כן יהי' רצון:

הנה סדרי לכי הדמוכים לומר קודש פרקי אבות המשנה כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב וכו' הגם שלא מייך הכא מידי וכרלה דכוונה מיוחדת הי' לזה ולא דברו אלא נגד הילה"ה שלא לפתות את בני אדם ולומר איך תלמוד פרקי אבות ולדבק במדות האלה ותהי' חסיד כמ"ש, רז"ל אחי מאן דבעי למהוי חסידא יקיים מילי דאבות. לפ"ז אין אתה בגדר אדם בעל הגוף ואסור לך כל עניני העוה"ז ע"כ הקדימו הראשונים לומר משנה זו להורות שגם לעתיד כשיתבטל הילה"ה מ"מ העולם כמנהגו נוהג ויהי' בו אכילה ושתי' ותאוות המשגל רק לעתים. ולאומים ידועים וכמ"ש בפירוש הפסוק זה ועמך כולם לדיקים לעולם יירשו ארץ. ר"ל הגם שיהי' כולם לדיקים ויעסקו בדברים רוחניים מ"מ ירשו הארץ ג"כ לעסוק בענין גופני דאל"כ האדם של אכילה ושתי' למה ולאנס בגרמו וזו כלר מעני ר"ל העוה"ז יהי' כמו אדם הראשון שהי' בג"ע שנאמר פו ויעע ה' אלקים גן בעדן כמו כן ישראל יהי' בג"ע ושם יאכלו. וגם יאמר וכל זה יהי' כדי מעשה ידי להתפאר שאי יהי' כביכול גנאי להשי"ת שעשה מעשה לברות אדרים לאנס:

וזו דברי התנא כל ישראל יש להם חלק ר"ל בעוה"ז כמו כן יהי' לעולם הבא כי גם בעוה"ב לא יתבטל עניני עוה"ז מכל וכל רק יעסקו ג"כ בחלק והיינו קבא עוה"ז וע"כ לעולם הבא ודוק ועכ"כ אמרו שמוך לזה משה קיבל תורה ר"ל הדבר שאבדי הגוף חביב לפני השי"ת שהי' אמרו רז"ל ויתן אל משה כשלותו לדבר אתו שהי' משה לומד ושולחה עד שניתן לו בעתה. והעוסק כי משה הניח גופו על הר סיני וכתיב ויבוא משה בתוך הענן ואמרו בזו"ה שנתלבש משה במלאך מיכאל יע"ש והיינו כשמתו ובזה כלה לרקיע ע"כ הי' משה כמלאך והשי"ת לא רלה ליתן את התורה למלאכים כמ"ש רז"ל וע"כ הי' לומד ושוכחה עד זמן שרלה משה ליחד ולהתלבש בגופו שהניח בהר וזו ככלותו לדבר אתו אז נתן לו התורה בעתה שאז הי' בו חסיבות אדם בעל הגוף וזו עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות שלא לשבש התורה באדם כשהיית רולה להיות אדם והוא כשנלבש בגוף וזו שאמרו בכאן תדע לך חסיבות אדם שהרי משה קיבל תורה והיינו שלא שכחה זה הי' מסיני כשחזר בירד להר שפס הי' גופו וא"כ מלד הגוף זכה לכל התורה ואיך יעלה על הדעת שלאחר ביאת משיח לעוה"ב יתבטלו כל עניני הגוף כנ"ל ככון בקיצור הדברים ודו"ק:

ועפ"ז יובן ג"כ מדרש ילקוט (בשעי' סימן כ"ג) אמרו למלך המשיח היכן אתה מבקש לדור אמר אף דא לריכה שאלה על ליון הר קדשי כשם שחייבין על מחילתו והוא בטוי כך הם חייבים על מחילתו והוא המוה מאוד כי משיח קודש בשאתי יהי' יושב בג"ע עליון בפתחי דרומי היינו בשמים מכוון כנגד פתחי דרומי וא"כ היא רוחני ומה שקובל יסורין ג"כ בדרך רוחני וע"כ ישאלו איך מבקש לדור אם אינו רולה לחזור למקומו הראשון בשמים מעטל וע"כ ישוב להם זו לריכה שאלה שאכין בליון בעולם הגשמי בגוף וזו אני נכתבי מלכי על ליון והעשה הר קדשי כשם שהי' בליון קדושת בהיותה בכו כך שרתה בו בהיותו חרב והוא דמיון למשיח כי בעודו רוחני מקרי בטוי בהיותו בגוף מקרי חרב שנתלבש בגוף ויותר מדרגה מלהיות בגוף מלהיות רוחני ע"כ אדור בליון להיות בעלי הגוף כי יזדכך הגוף ודוק המעב:

פ' תזריע

במדרש רבה ס"פ תזריע שאת זה בבל קפחת זו מדי על שוס המן הרשע וכו' בהרת זה יון שהיתה בגזרות על ישראל ואמרה להן כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל כגון לרעת זה אדם שבאה מכתה של זקן והי' בעור בשרו לבנע לרעת לפי שבעוה"ז הכהן רואה כנעים אבל לעוה"ב אמר הקב"ה אני מעהר אתכם ה"ד וזרקתי עליכם מים טהורים יע"ש והוא תמוה. יראה לי בפרש דברי מדרש דלעיל שם כיון שמעו ישראל פרשת נגעים כתיירא אמר להם משה הלא בעבדי' ובשפחות אבל אתם לאכול ובשתות ולשמוח שנאמר רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנהו יע"ש. ויראה לי דישראל הביאו כי פרשת נגעים הוא כפם בו שהוא מיני חלאים על בעל עבירה ע"כ כתיירא ע"כ הביא להם משה הלא תדעו שהנגעים הם אל בעבדי' ובשחות והיינו שהמה שיונים עד גלות ישראל והן הן הנגעים כדברי המדרש שכ"ז אבל תדעו כי אע"פ שהי' בגולה מ"מ אתם לאכול ולשתות ולשמוח כי גם בהיותם בארץ אויביהם נתן השי"ת לרחמים ורבים מישראל יש להם כל ואינו מרגישים כלל לעבר גלות וזו רבים מכאובים לרשע הגם שעבו"ש המה מכאובים לנו אעפ"כ הבוטח בה' חסד יסובבנהו כי מי שיש עליו עול תורה פורקים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ כנ"ל ככון:

והנה כל עבירות שעשו ישראל בירושלים אב לכולם הי' גשות רוח כמ"ש יען כי גבהו בנות ציון וכו' ע"כ הביא השי"ת כנגדן את מלכות בבל שאמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון זו שאמר המדרש שאת זו בבל והנה גלות מדי הי' תיכף לגלות בבל בתכיפה אחת חיבור וע"כ דרשו מקפחת זו שהי' מחובר לגלות בבל כי התחברו והלכו על קעורת אחשורוש ע"ו אל"ף ות"ק אנשים כמבואר במדרש מגילת אסתר וכל עיקר הקעורה של אחשורוש הי' כמאמה שהי' סובר לפי חשבונו שלא יעלו ישראל מגלות לעולם יותר כמ"ש בגמרא ובמדרש ות"ב על קעורה כזו הי' היושר שישראל יתמרמרו בבכי ומספד ולא ילך על הקעורה ולשמוח וע"כ לפי שקפחו ישראל ח"ע לעכו"ם וכאמו מזה הי' היושר שלא יבכו מגלות ע"כ שלח הקב"ה המן הרשע שהי' ג"כ נקפח אל בית יעקב מלה עשו שכיבד את הוריו וע"כ הי' מקפחת לישראל ונגע לרעת זה אדום והיינו דתרגום פירוש מכתש סגירו יע"ש והיינו שאמו כנגרים בגלות זמן אחוך

יותר

יותר מכל הגלות נעמוד דמילתא כתן המדרש לפי שבח מכמו שכל זקן זכות ילחק אביו וכיבד את הוריו ע"כ זכותו גדול מאוד כמ"ש במדרש רב לכסה שוב את ההר הזה כמה לידד עשו לכבד את הוריו. וע"כ לריך לנו ג"כ נכבד את הר עשו שהוא זכותו זמן מרוך למאוד ואנו אסורים בגלות תחתיו. רק בחמת עשו כיבד את אריו רק בפה ובכלים המיטיוס אבל בלב אמר יקרבו ימי אבל אבי איקרב מיתתו של אביו כמבואר במדרש יע"ש והנה נגעים מ"ו בחים על מעשה הנגלה לכל ע"כ כתוב בי' לכל מרלה עיני הכהן דהיינו הנגע שהי' יכול הכהן לרלות הי' מעמא. אבל מה שאינו מרלה הי' עהור רק על מי שנגע בא עלי' הי' לריך לומר כנגע מרלה לי בבית ר"ל כמו שאתה רואה הנגע מבחוץ כן מרלה ג"כ בחדרי לבי ג"כ נגע לב מלוכלך בהרהורים רעים חעפ"כ לא כידון על זה רק על מעשה החלוכיות. ואל"כ לפי מעשה החלוכיות עשו ג"כ הי' לריך. וע"ז שיים שפיר המדרש והי' בעור לנגע לרעת והיינו כי בא על ישראל הנגע רק בעור הבשר מלד היל"ה אבל כל אים ישראל הגם שמהרהר בחעא מ"מ אח"כ עתחרט כי שורשן של ישראל נשמתן בא ממקום קדוש יהלכו אבל לא עשו וכת שלו כי המה ממקום עמא וע"כ עברתם שמורה לגלה וכתיב על רודפו בחרב אחיו הייכו במחשבה עשו הי' שוכא ליעקב שנאת עולמות. רק בעוה"ז הקב"ה דן על מעשה הפועל שכיבד הוריו. וזו שעשו ג"כ זכות על מעשה הפועל שכיבד הוריו. וזו שסיים המדרש לפי שבעוכם הזה הכהן רואה הנגעים והיינו על מעשה החלוכיות וע"כ עשו מאריך בשלוה ואנחנו מאריכין בגלות אבל לעתיד כשיבוא הזמן לגאול אמר הקב"ה אני מעהר אתכם אשר לפניו נגלו כל העלומות לב ע"כ הי' מפלה גדולה לעשו לפי לבו שרלה להרוג את אחיו וע"ב יעבור גלילים מן האדון במהרה והשי"ת ירחם:

במדרש דלעיל שאת ושפחת ובהרת ונגע לרעת על הי' מלכיות וקיימו לפי שבעוה"ז הכהן רואה נגעים אבל לעוה"ב אמר הקב"ה אני מעהר אתכם שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וכו' כדלעיל. יש לפרש באופן אחר ונראה ע"פ מ"ש במדרש שקודם חעא העגל הי' ישראל בלי שום מום וחשבון שנאמר כולך יפה רעיתי ומום אין בך שבתרפאו מכל מומין בשעת מתן תורה כיון שעשו העגל חזרו למומן ונעשו עלוריעים שנאמר וירא מעשה את העם כי פרוע הוא ואין פרוע אלא לרעת שנאמר ראשו יהי' פרוע יע"ש במדרש והיינו שמשיים הפסוק כי פרוע אהרן כי אהרן גרם בעשייתו העגל שישראל יהי' עלוריעים וכן הלרעת מורה על הגלות כמ"ש וזו ג"כ מכח חטא הע"ז כדכתיב ה' בקר ישלם תחת השור כמ"ש המדרש. ע"כ אמר בי פרוע אהרן לשמלה בקוניהם כי אהרן גרם לרעת זה שהי' נשמלה בין השוכאים דהיינו הגלות ככך שפיר אמרה התורה גבי נגעים והובא אל אהרן הכהן כי הוא הי' הגורם לנגעים ואמרו במד. ש כי זכה אהרן להיות כהן מכח עשיית העגל מפני שהיתה כוונתו לעובדה כדי שביני לביני ירד עשה

פ' מצורע

במדרש כי תבואו אל ארץ ונתתי נגע לרעת בבית ארץ אחוזתכם ה"ד אך עוד לישראל אלקים לבדי לבד יכול לכל ת"ל לבדי לבד הלנו שלבן בדי במלות ע"כ המדרש והוא תעוה איך יעלה על הדעת שהש"ת עוד לרשעים א"ב אין שכר ועונש א"ו ולראה לפרש ע"פ מ"ש בבר דבגעי בתים הי' מחמת שאמוריים הי' בונים בתיהם בעומאה ומשכו את הסיעדא אחרא

מן הבר יע"ש ע"כ רחיית כנעים תלאה התורה בו לעהרו או לעומאו כדי מחמת זכות שעשה עבירה לשמה וא"כ הי' יכולת בידו לעהר ג"כ מרלת הכנעים ולבעל הגליות שתלוי במרלות הללו רק אין קניבור נעשה סיליבור ע"כ לא הי' יכולת לבעל הנגעים מכל וכל וזו דברי המדרש לפי שבעוה"ז הכהן רואה הנגעים והוא הי' הקניבור וגרם הנגעים להיות ע"כ לא הי' יכול לבעל שלא יהי' בגליות ע"כ הייבו ב"ד בגליות אבל אבל לעתיד הקב"ה בעלמו יעהר וע"כ ישקיו כל מרלת נגעים משורשם ויהי'

חילות משיעבוד מלכיות אכי"ר במהרה:

עוד אמרו במדרש אשה כי תזריע ה"ד אחור וקדם ילדתי אדם ואוה דו פרטופין בבלאו תחילה יע"ש. ונראה להבין מה שייך זה לפסוק אשה כי תזריע ונראה המדרש רלה ליתן טעם להבין למה גבי זכר די בשבעה ימי עומאה וגבי נקיבה לריך יותר ע"כ אמר הטעם היות כי נקיבה מליאה דיכים וידוע הוא כי הדיכים נאחזים באחוריים וע"כ כשברא הש"ת את אוה נא רלה לברוא בשבי עצמה כי הוא מליאה דיכים והקליפות נאחזות בה יותר להטעות אותה וע"כ כולה בבריאת אדם להיות ביחד פרלוף אחד ואם פנים נגד פנים ביחד נא הועיל פלוס כי סוף סוף הדיכים נאחזים באחוריים שלה הגם שתהי' עם אדם כאחד ע"כ ברלה אחור בנגד אחור שיבן אחוריים של אדם לבד יאחזו בה הקליפה והבן זאת רק אח"כ שמוך לתוקפת שבת שגברו רחמים בעולם מחמת קדושת שבת נסרה הקב"ה שתהי' לבדד ואעפ"כ נא הועיל ובא הנחש והטעה אותה וזו דברי המדרש ה"ד אחור וקדם ילדתי והיינו מחמת שאוה הי' מלאה דיכים וא"כ אין חידוש במה שרטאה אפילו לאחר נסירה ואעפ"כ ותשת עלי' כפך להטעים אותו על אכילה עץ הדעת והנא מאחר שאוה הי' ראוי לחטוא שהיתה עטולה לאחז בה הקליפה אם היית כמעט מוכרח לאכול מפני שהיתה מיולת עלי' כמ"ש במדרש על פסוק כי שמעתי לקול אשתך יע"ש וא"כ שמוכח מזה דאשה מליאה דיכים ע"כ כבראה באחוריים של אדם ע"כ שפיר כתבה התורה לחלק בין זכר לנקבה ולהוסיף ימי עומאה בלידת נקבה וזו המשך המדרש כמ"ש. וזו ג"כ כוונת הפסוק בא"ש ונראה ממקור דמי' דלכאורה שפת יתר אבל לפמ"ש במדרש אוה שפכה דמיס של עולם לפיכך תשמור בידתה יע"ש יכל כשמות הנקיבות הי' כולים באוה בידוע ואלמלי היתה אוה בהתחברות אדם בגוף אחד לא היתה יכולה להוליד ע"כ נסרה הש"ת וזה גרם לחטוא בעץ הדעת ע"כ אמרה שיולדת מחויבת להביא קרבן לכפר על מה שחטאה כשהיתה כולה באוה ושפכה דמיס של עולם וע"כ נעשתה אוה בידה ולולי שחטאה לא היתה אשה רואה דם כלל אפילו בשעת בידה כמו הבהמות וחיות שיולדת בלא דם ע"כ אמר הפסוק ונראה שהוא לריכה עהרה על החטא ממקור דמי' על המקור החטא שהוא הי' גורם שבא דם לאשה שהוא מכח חטא אוה שלולי זאת לא היתה כלל

ודוק היטב:

מן הכלל יע"ש ע"כ רחיית כנעים תלאה התורה בו לעהרו או לעומאו כדי מחמת זכות שעשה עבירה לשמה וא"כ הי' יכולת בידו לעהר ג"כ מרלת הכנעים ולבעל הגליות שתלוי במרלות הללו רק אין קניבור נעשה סיליבור ע"כ לא הי' יכולת לבעל הנגעים מכל וכל וזו דברי המדרש לפי שבעוה"ז הכהן רואה הנגעים והוא הי' הקניבור וגרם הנגעים להיות ע"כ לא הי' יכול לבעל שלא יהי' בגליות ע"כ הייבו ב"ד בגליות אבל אבל לעתיד הקב"ה בעלמו יעהר וע"כ ישקיו כל מרלת נגעים משורשם ויהי'

חילות משיעבוד מלכיות אכי"ר במהרה:

עוד אמרו במדרש אשה כי תזריע ה"ד אחור וקדם ילדתי אדם ואוה דו פרטופין בבלאו תחילה יע"ש. ונראה להבין מה שייך זה לפסוק אשה כי תזריע ונראה המדרש רלה ליתן טעם להבין למה גבי זכר די בשבעה ימי עומאה וגבי נקיבה לריך יותר ע"כ אמר הטעם היות כי נקיבה מליאה דיכים וידוע הוא כי הדיכים נאחזים באחוריים וע"כ כשברא הש"ת את אוה נא רלה לברוא בשבי עצמה כי הוא מליאה דיכים והקליפות נאחזות בה יותר להטעות אותה וע"כ כולה בבריאת אדם להיות ביחד פרלוף אחד ואם פנים נגד פנים ביחד נא הועיל פלוס כי סוף סוף הדיכים נאחזים באחוריים שלה הגם שתהי' עם אדם כאחד ע"כ ברלה אחור בנגד אחור שיבן אחוריים של אדם לבד יאחזו בה הקליפה והבן זאת רק אח"כ שמוך לתוקפת שבת שגברו רחמים בעולם מחמת קדושת שבת נסרה הקב"ה שתהי' לבדד ואעפ"כ נא הועיל ובא הנחש והטעה אותה וזו דברי המדרש ה"ד אחור וקדם ילדתי והיינו מחמת שאוה הי' מלאה דיכים וא"כ אין חידוש במה שרטאה אפילו לאחר נסירה ואעפ"כ ותשת עלי' כפך להטעים אותו על אכילה עץ הדעת והנא מאחר שאוה הי' ראוי לחטוא שהיתה עטולה לאחז בה הקליפה אם היית כמעט מוכרח לאכול מפני שהיתה מיולת עלי' כמ"ש במדרש על פסוק כי שמעתי לקול אשתך יע"ש וא"כ שמוכח מזה דאשה מליאה דיכים ע"כ כבראה באחוריים של אדם ע"כ שפיר כתבה התורה לחלק בין זכר לנקבה ולהוסיף ימי עומאה בלידת נקבה וזו המשך המדרש כמ"ש. וזו ג"כ כוונת הפסוק בא"ש ונראה ממקור דמי' דלכאורה שפת יתר אבל לפמ"ש במדרש אוה שפכה דמיס של עולם לפיכך תשמור בידתה יע"ש יכל כשמות הנקיבות הי' כולים באוה בידוע ואלמלי היתה אוה בהתחברות אדם בגוף אחד לא היתה יכולה להוליד ע"כ נסרה הש"ת וזה גרם לחטוא בעץ הדעת ע"כ אמרה שיולדת מחויבת להביא קרבן לכפר על מה שחטאה כשהיתה כולה באוה ושפכה דמיס של עולם וע"כ נעשתה אוה בידה ולולי שחטאה לא היתה אשה רואה דם כלל אפילו בשעת בידה כמו הבהמות וחיות שיולדת בלא דם ע"כ אמר הפסוק ונראה שהוא לריכה עהרה על החטא ממקור דמי' על המקור החטא שהוא הי' גורם שבא דם לאשה שהוא מכח חטא אוה שלולי זאת לא היתה כלל

ודוק היטב:

לשכון בבתיו וע"כ כשבאו ישראל הי' מזיק זאת לשם לעבודת הש"ת כי אין הקדושה יכול לדור במדוך אחד ע"כ באו בגבי בתים לכתוב הבית ולבנות בקדושה ובדי שלא יהי' היזק לבעל הבית מלא מליאה ובכה בתו מזה כמ"ש כל זאת בזו"ה בפרשה זו יע"ש והנה הלשם ז"ל כתב בב"מ פ"ב על משנת דעלא בכותל ישן הבי של מוליאו דעעמא דלא זכי חלבו לב"ב משום דכל

החולרות

המולכות שכי׳ בא׳ הי׳ שייך לכל ישראל לחלק בשוה
וע״כ לא קנה ב״ב משום דבאיסורי אתא לידי׳ והוי יאוש
שלא מדעת וע״כ הוא של מלוקו דזכי מן השפקר יע״ש
היעב׳ . ולא״כ הי׳ עולה על הדעת לומר כפ״ז דאם האיש
שיבב לאחר חלוקה מ״י בבית ומצא לאחר כמה שנים
אולר בבית מהמת שכתן הבית ונחמת כעני הבית שלא
יקנה האולר. רק יחלוק עם כל ישראל דכולם שוים בביזה
כדברי הרא״ש אלו ולפי משום דבתיילתו הלא בתחילה
באיסורי אתא לידי׳ לדברי הרא״ש אלו והגם אם כיונא
דהרא״ש לא כתב כך אלא גבי אלר אבל לגבי דידי׳ עלמו
י״ל היתרה כיתא כי׳ דלקני׳ אסירי לא כיתא כי׳ דלקני׳
כמבואר סברא זו בא״ם סימן תע״ח יע״ש והוא גמרא
מפורשת בב״מ דף כ״ו יע״ש ולא״כ כשמצא לאחר יאוש
בסיתרה אתא לידי׳ מ״מ אם מצאו קודם יאוש ולפי״ל
שייך האולר לחלוק לכל ישראל לפי סברת הרא״ש הכ״ל
ודוק: מ״מ לפי דברי הזו״ה שכתבתי ולפי אינו כך דהרי
כל גבי ביתם לא בא אלא לאיש לדיק בכדי שלא ידור
בעוקם עומאה המזיקו ולא״כ הרי זכותו גרמה לו ומה לאיש
אחר מזכית בזכותו שלא הי׳ כדאי לבוא הכנע אלו הי׳
דר ששו וזו דברי המדרש דכתיב וכתתי כנע לרעת דמשמע
שהוא מתכה וקשה מה מתכה הוא זאת ועל״כ ל״ל שמתכה
הי׳ בעה שמלאו חוכר ע״כ אמר המדרש שזו ה״ד אך
עוד לישראל אלקים. ר״ל אפילו עדת הדין שהיא הכנע
הוא עוד לישראל בעה שמלא מלאה ע״כ אמר שפיר יכול
לכל ת״ל כולם יזכו במלאה זו שהוא שייך לכל ישראל
מ״ש בשם הרא״ש ע״כ אמר ת״ל לברי לבב שלבן ברור
עליהם במלות ר״ל שאין כנגו ביתם אלא לצדיקים שהעה
קדושים ע״כ מזיק להם העוומאה שבבית אבל לשאר בני
אדם אינו מרגישים כלל ולא״כ הרי הכנע זו לא בא אלא
בזכותו ואיך יזכו אחרים במלאה זו כל״ל ברור ונכון
מאוד :

עוד נראה כעין דרך זה שאמרו במדרש שם ונתתי
כנע לרעת בבית זו בה״מ כמ״ש ושברתי גאון
עוזכם יע״ש . ולכאורה יש לתמוה מה בשורה יש בזה
שבשר הב״ת שיחרב בה״מ ונראה כי אמרו בזו״ה כי אלו
הי׳ נתן אדם הראשון לדוד מאה שנים לא הי׳ נחרב בה מ
כי הי׳ עושה התיקון ומחמת שלא נתן רק שבעים שנה
ונמ״ד שנה הי׳ נרדף מפני שאול ע״כ נתבטל התיקון
יע״ש . והנה לא די שנתבטל התיקון כי גם בימי דוד
הראה הקב״ה שיחרב בה״מ כי אמרו רז״ל כשאמר דוד
אתה ולבא תחלקו השדה יראה בתיקון רחבעם וירבעם
יחלקו את המלוכה וידוע שמלכית ירבעם גרם לבה״מ
שיחרב ומחמת עון ע״ז והנה אומרו רז״ל כחזיק עובדה
לאבותיו שעשו העגל שאמלא כן דומים הייתו כאלו לא
באתו לעולם וכתב היעבוות דבש דאם לא הי׳ עושים העגל
הי׳ מיד עולם התיקון ולא״כ לא הי׳ שבר ועונש ע״כ
היא כמו הנשמה שאינו בעלה שבר ועונש וכן אמרו
רז״ל והגיעו ימים שאין בהם חפץ אלו ימות המשיח
שאין בו לא שבר ועונש וע״כ אמר שפיר הב״ת וכתתי
כנע לרעת בשורה עובה שיחרב בה״מ כי דוד המלך לא
יעשה עולם התיקון ולא״כ יחרב בה״מ ויהי׳ שבר ועונש
זמן אריך. וזו אך עוד לישראל אלקים דגם מדת הדין של
חרבן בית המקדש הוא עוד לישראל אבל לצדיקים
זמן אריך לקבל שכר מכח עשיית המלות וזו דברי המדרש
יכול לכל ר״ל כי החרבן בה״מ הוא עובה גם לרשעים
שיאמרו תירון לפיו יתברך כי מלך הגלות בברה
העוומאה ולא״כ יאמר חון לשיעה ת״ל לברי לבב לאלו שלבן
ברי במלות והיינו שרולים לעשות המלות בלב שלם רק
מלך הגלות אין בידם לעשות והרי המה בבלב מ״ש רז״ל
חשב לעשות מצוה ואנס ולא עשאה מעלה עליו כאלו
עשאה אבל מי שלא עשה כלל לזה אין תירון כלל כל״ל אז ״ל
יכול לכל ולאחר שהקב״ה גוזר על עתידות שיחרב בה״מ
ולא״כ הרי אדם מוכרח במעשיו לעשות רע בקישות
המפורשים על ידיעה ובחירה ולא״כ גם לרשעים אין עונש
כלל ע״כ אמר ת״ל לברי לבב כי דיקא לצדיקים הוא עובה
אבל הרשעים יקבלו עונשם כי אעפ״כ שהשי״ת יודע הכל
ומיד בתחילת הבריאה אמר ואחרן היתה תוהו ובוהו לרמוז
על ד׳ גלות כמו״ש לעיל מ״מ אין אדם מוכרח במעשיו
והבחירה חפשית כמ״ש המפורשים והאריכתי בזה בעקוב
אחר יע״ש ככ״ל נכון וכמדומה שכבר כתבתי כעין זה
הכוונה זו במדרש הכ״ל אבל ידעתי כי אין הדברים
מבואר היטב כמו שכתבתי עתה ת״ל :

גם בכאן חסר לכ׳ כתבתי זאת בעקומו לפי אחרי

פ׳ אחרי

איתא (בסוכה דף ע׳ ע״א) וב״ש ס״ל כמ״ד אין
עושין סוכה בחוה״מ יע״ש הנה הרשב״א ז״ל
בחדושיו לקמן דף כ״ז הקשה הלא ר״א דסובר שם
אין עושין סוכה בחוה״מ דרים כמו מתך קלא גופי׳ חג
הסוכות תעשה ז׳ ימים על כל שבעת יע״ש ולא״כ לריך
קרא לחכי לב״ש כמו לב״ה יע״ש מה שתירץ :

ולפע״ד נראה לתרץ דהנה התוס׳ ד״ה מה דלמה לי
דרש דר״י בן בתירה הלא מוכח מדרש של
ר״ע . והנה תרוכם דוחק יע״ש ולפע״ד נראה לומר
דמכח קושי׳ זו ילא להרמב״ם דימו בזה שפסק דעלי
סוכה אסורין מדאורייתא כל שבעה בין הסכך ובין
הדפנות יע״ש . והנה הרא״ש בכאן הקשה דקתם סוכה
דקרא קאי רק על הסכך יע״ש . ונראה משום דסי׳
קשה להרמב״ם קושיות התוס׳ הכ״ל ע״כ יתרץ לעלמו
דר״ע דרים לאסור הסכך מן התורה ור״י בן בתירה
אתא לאסור גם הדפנות ע״כ דאם מן חג לה׳ הכל
קדוש דנשלחן גבוה קא זכי כפרש״י יע״ש אף גבי
סוכה הכל קדוש אפילו הדפנות כל״ל ברור :

אבל לתירון הרשב״א הכ״ל נראה לפע״ד לתרץ
קושיות התוס׳ באופן אחר דמהך דשבעת ימים
לה׳ הי׳ אפשר לומר דדוקא היכי דעשה סוכה על
שבעת ימים כגון בערב סוכות הוא דיש לו קדושה
מדאורייתא . אבל היכי דעשה סוכה בחוה״מ דנעשה רק
על ה׳ וי״ו ימים אין בו קדושה דהי׳ ס״ד לומר דעיקר
קדושה סוכה גריר בתר יומא קמא כדאשכחן גבי לולב
כמי דעיקר היום ראשון דלריך לכם דוקא ע״כ הי׳ ס״ד
כמי לומר דגזירת הכתוב הוא דאם נעשה על ז׳ ימים
הוא דקדוש מן התורה. ע״כ בא ריב״ב לומר דיש עוד
היקש לחג מה חג לה׳ ור״ל דגבי חגיגה קי״ל מי שבא
חג יום ראשון הולך וחוגג כל שבעה ואיתא שמביא
חגיגתו יש לו קדושת קדשים שהי׳ הכל לה׳ . ע״כ גם
סוכה לעולם לה׳ אף שעשה הסוכה בחוה״מ ומתורץ
קושיותם . ע״כ לפ״ז גם קושיות הרשב״א לא קשה מידי
דכיון דסובר ב״ש דאין עושין סוכה בחו״מ אייתר לי
הך היקש דחג הסוכות דלגבל ע״כ יכול לדרוש מזה
סוכה לשם חג דבעי לשמה כל״ל נכון מאוד :

עוד נראה לתרץ ע״פ מה שהקשו התוס׳ בד״ה
ההוא דתיפוק לי דהוי מלוה הבא בעבירה יע״ש
והנה הרשב״א בחידושיו תירון הך קושי׳ דמהב״ע שייך
דוקא

דוקא אכל קרבנות הבא לרצות והגם שגם גולב פסול הבזול הייבו ועשוס שגם מחול פסול אבל גבי סוכה שמחול כשר ס"ד לומר שגם בזול כשר ע"כ לריך לומעט גזולה יע"ש ודוק :

והנה לקמן דף כ"ז ע"ב מצוחר דלר"ח דסובר אין עושין סוכה בחוה"מ וסובר דשמולה פסול גם בסוכה יע"ש . ולא"כ י"ל דהכי פרושי של הגמרא דב"ש סוברי' כמ"ד אין עושין סוכה בחוה"מ . א"כ לפ"ז לריך אזרה לבר שבתגייר ולא"כ אפשר לומר דסוכה שמולה פסול בחה מלבו כלומר ומולב דפסול בי' שמולה ואייתר לך דליבא לומר דאתא לומעוטי גזולה דא"כ קחה לה קושיות ההוס' דתיפוק לי' דהוי מלוה הבאה בעבירה וליבא לתרן כתירוץ של הרשב"א דהרי דומה הכל לגולב דגם שמול פסול בי' ע"כ הך יתורי דמילת לך אוקמינן בשם חובך דלריך לחמה כמו שמעיק הגמרא גבי לילית יע"ש כל"ל כבן מאוד :

הגם שברחה דלקמן ר"א מלך דרים לומעוטי שמולה מ"מ ברחה דביקר לימודו הוא מחה מלבו דגולב דאל"כ לחה לי' לומר כשם שגולב פסול וכו' ובפרע דרבנן קאמרי לי' שפיר דהאי לך לומעוטי גזולה אבא ודאי כמ"ש הגם לר"א ביקר דרשם שבו מחה מלבו

פרשת קדושים

במדרש (פ' קדושים) ג' פרשיות הכתיב לבו בתורי ואבו לבולין אותם מפרשה של אותו רשע כתיב והייתי רק לבעבה יבולבמוני ת"ל רק . ואבו לבולין מפרשה של חותו רשע אתה תהי' על ביתי ועל פיך יבק כל עבי . יכול כמוני . ת"ל רק הבקא אבדל מבך ועוד כתיב קדושים תהי' יכול כמוני ת"ל כי קדוש ה' קדושתי לבעבה מקדושתכם ואבו לבולין מפרשה של אותו רשע אבי פרעה ומבלבדיך בא ירים איש ידו וגו' יכול כמוני ת"ל אבי פרעה גדולתי לבעבה מגדולתך ע"כ והוא הבוה דמה אבו לבולין מפרעה יותר מבה שמבואר בפסבא דקרא וכבר אמרתי בזה דרכים שונים :

ועתה יראה לפע"ד כי הש"ת יסיב חבמתא לחכיבין ופותח לו שערי חבמה לעיין בחבמתו מה לבעבה ולתן לו מהלך בין העומדים האלה הוא עולם המלאכים עולם הילירה ולידע החמנות כל מלאך ומלאך על המשמר שלו ומי שמזכהו הש"ת כל עסקי שלו כל ימי חייו לידע עולמות עליונות והתקשרות כל עולם בעולם של מעבה היומו וליחד קב"ה ושביבתי' בכל מדות עליונות ע"י תפילתו כי תפילה לדבי גבוה הוא ולא שחלת לרבו לבד רק להמשיך שפע ע"י תפילתו כי כל דיבור ודיבור בתפילה הוא הכל שמותיו של הש"ת ולרופיו . והנה בזמן הביה מחנות ברבים ידעו החמנות של כל מלאך ומלאך לחמו כבד בביא המוכיחים מה יעשה לבו הש"ת לחמו ומשביעים בר של חם ומים וכדומה ע"כ הלריך הש"ת להחליף הסרים כמ"ש רז"ל בפסוק חילו ומלבי' ושרי' :

ובן כוונת המדרש בכאן שהש"ת מברך אותנו בברכותיו והייתי רק לבעבה שלא תפלה לשום דבר לעשיק בדברים גשמיים של מעה כמ"ש בקבלות ואתה תרד מעה מעה שתתגבש מאוד רק לעשיק בהבלי עולם הזה ולא תדע כבל מה לבעבה מעך . אבל הם תהי' עוב תהי' בהיפיך רק לבעבה לעשיק בעולמות עליונות ע"כ אבר המדרש יכול כמוני . ת"ל ביון שתדע התמנית כל מלאך ומלאך השמש עמו ע"י קבלה מעשיות כמו שאבי משמש עמו כמ"ש לכולם בשם יקרא ת"ל רק מיעוט שאין אתה רשאי להשתמש עמו כמו שאבי עושה . רק כל אים ישראל יעשה לרבו ע"י תפילה לבקש מלאת הש"ת שימלא בקשתו שישלח מלאך להושיעו כמו שעשה אברהם אבינו ע"ה הוא ישלח מלאכו לפניך וכו' ואבו לבולין זאת מפרשה של אותו רשע שבוחת הפסוק כך הוא מה שאמר פרעה תהי' על ביתי וע"פ יסק כל עמי כי על ידך יהי' הפרנסה מתחלק לכל עמי יכול כמוני ר"ל שאתה בעלמך תתן לכל אחד לבלתי לשאול ממני ת"ל . רק הבקא אבדל ממך כי לי יאות המלוכה לבות על הכל אני תתן וכמה תתן כן כמו כן הבוחה בברכות הגם שהשבעות כל העולמות הוא על ידי עמו ישראל כי הם הליטור של המשבת השפע בידוע מ"מ לריך כל זאת מהש"ת בתפילה ולא לעשות בעלמו ע"י השבעות מלאכים אז ע"י שמות הקדושות :

והנה הש"ת אמר והתקדשתם והייתם קדושים פרושו בתחילה לריך אדם לפעול פעולה בכל כחו להלחם כגד הילי"ה שרלה להחעיאו ע"כ כתיב והתקדשתם מבכין התפעל שילחם כגד הילי"ה בכל כחו וכיון שיבגיל א"ע ליבך בדרך עובים אח"כ והייתם קדושים ע"כ אמרו יכול כמוני שאחר הרגילות תהי' כאחד מן המלאכי' שלא תתירא עוד מילי"ה כלל שלא יחטיאך ובאמת הלא הילי"ה הוא אוד מולב מאש מי לבו גדול מאדם הראשון שהי' יליר כפיו של הקב"ה אעפ"כ חטא וגרם מיתה לכל הדורות רק אמרו רז"ל הבא לטהר מסייעין אותו וכן כתיב רבבי הסידו יסמור כיון שבבדו אל אדם רוב שבותיו ולא חטא אוב לא יחטא והייבו ע"י סיוע של הש"ת :

ובן שאמר ת"ל אבי ה' קדושתי מעבה מקדושתכם שיוע שבבלי אבי אי אפשר לך לעמוד כגד הילי"ה ולא דמי למלאך שאין לו גוף חיומי כאדם ע"כ אמרתי זאת מפרשה של אותו רשע ומבלבדך לא ירים את ידו ואת רגלו והייבו כמ"ש התרגום שאין שום אדם במלרים יכול לגבוה בלי מלחמה ולרבוב על קוש יע"ש והייבו

מבלי שהי' רשיון מיוסף לא יגבש ולא ירכב ע"כ יכול כמוני שאתה בעצמך יהא רשאי ליתן רשות למי שתרצה ר"ל אני פרעה גדולתי למעלה הייני שתצרך כשאול אוהי אם יכתן לך רשות על זה ואח"כ תאמר מעתה המלך שאדם זה יגבש כלי זיין וזה ירכב על סוס כב"ל ככון ודוק :

עוד יש לפרש המדרש הכ"ל באופן אחר ע"פ מה שאמרו במדרש בפרשה זו ויקחו אליך שמן זית וכו' ה"ד לדקתך אלהי' עד מרום כשם שהתחתונים לריכים לדק' כך עליונים לריכים. אשר עשית גדולות שנאמר ויעש מ' שני מאורות הגדולים . אלקים מי כמוך בעליונים ומי כמוך בתחתונים מי כמוך שאתה כובש מה"ד אתה מאיר לעליונים' ותחתונים וכו' ואתה מתאוה לאורן של ישראל ה"ד לו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך עכ"ל וכראה הכוונה כי כתיב בראשית ברא אלקים בשביל ישראל בברא העולם . והייתי כל העולמות כי תיקון כל העולמות תלוי בתקונים של ישראל . והייתי שאין יחוד בכל העולמות' עד שיגבר הסד ורחמים והתיקון הזה נעשה ע"י ישראל בתורה ובתפילה ובעשיית המלות כמבואר בזר"ה . והנה עולם הוא רובו דין ומיעוטו רחמים ועולם הילדה הוא מהלה ע"מ . ועולם הבריאה שהוא עולם הכסא . הוא רובו רחמים ע"כ ע"י ישראל נמתק עולם עשי' ואחד באחד יגשו ונתעלו למעלה בעולם הילדה ועל הסדר הזה כל העולמות כמו בשבת קודש שנתעלו כל העולמות כידוע בכתבי האריז"ל וע"ש הכתוב ויעש אלקים שני המאורות הגדולים מבואר בזר"ה שקאי על זעיר ונוקבי' בתחילה הי' שוה בשוה עד שאמרה הלבנה דהייתי מדת מלכות אי אפשר לשני מלכים להשתמש בכתר אחד . אמר לה לכי מיעטי א"ע . הייתי שהוא תמעט את קומתה וירדה לבריאה . וע"י תורה ותפילת ישראל מגיע לה קומה שלימה ונעשו שני מאורות גדולים בתחילה וע"כ זו עיקר הכוונה בהלכת המאורה בשמן זית להורת על המשכת אור אחד וזו נעשה ע"י ישראל . וע"כ להעלות כל הנוגד כי ישראל גורמים להעלות כל להוסיף על המאורו' והתברותא דלתתא איתער אתערותא דלעילא ובודאי אין סוף ב"ה א"ל לבל זה . רק כי אפן אחד הוא ע"כ רלה לזכות את ישראל שבל ידיהם יהי' התיקון לכל העולמות :

והנה לכל מלאך ומלאך יש גבול ואם יולא חוץ לגבולו אם שלמעלה שורפתו רק בעת התיקון אז עולין כל העולמות חוץ לגבולם . וע"כ המלאכים לריכים לדקה כמ"ש חז"ל שאמר מלאך גבריאל לכרוב שיעשה עמו חסד שיקח לו אם ממזבח של מעלה כי ירא פן ישרפנו אם בל חשמ"ל והייתי בזמן בחין יחוד לעולמות שאז יש קלבה וגבול בכל א' :

וזו דברי המדרש הכ"ל להבין כוונתו של ויקחו אליך שמן זית זך ע"כ אמר ה"ד לדקתך אלהים עד מרום שבשם שהתחתונים לריכים לדקה כמו כן העליונים כי יש גבול לכל אחד כמ"ש אשר עשית גדולות אלו שני מאורות שנאמר שני מאורות הגדולים ור"ל אימת יש גבול הייתי בזמן שנאמר המאור הגדול ומאור הקטן והייתי בזמן שאינה כבית קומה שלימה . אבל בזמן שנאמר שני מאורות הגדולים אז נתעלו כל העולמות ואינו לריכין זה מזה רק התיקון זה נמסר לישראל הגם שהש"ית מושבע ועומד עמו וה"ל תיקון מאחרים . מ מ אפן אחד הוא :

וזו אלקים מי כמוך בעליונים ובתחתונים ובודאי א"ר ל"ל תיקון מעשים בדר' ומי כמוך שאתה כובש מדת הדין ר"ל שיכולת ביד אין סוף ב"ה בעצמו לכבוש מדת הדין ומאיר לעליונים ותחתונים והייתי שיתעלו כל העולמות וילאו חוץ לגבולם רק אתה מאיר לבאי עולם לעפ"כ אתה מתאוה לאורן של ישראל שעשה תיקון ע"י ישראל כי אפן אחד הוא ע"כ כתוב לו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כמ"ש כב"ל ככון :

והנה עיקר התיקון שישראל עושין רק למהק בעלי דינים והייתי עולם עשי' שרובו דין וכן עולם הילדה שאלי' דין אבל עולם הבריאה שמיעוטו דין רוב הרחמים גובר לעולם ע"כ התיקון של עולם הבריאה ממילא נעשה :

וזו דברי דלעיל והייתי רק למעלה הייתי כל מעשיך לא יהי' רק לתקן ולייחד ולקשר העולמות של מעלה יכול כמוני ר"ל שתקיכך יהי' כולל כל העולמות אפילו עולם אצילות כמו שא"ש ב"ה עובה ת"ל רק מיעוטו . אבל אכתי לא ידענו עד היכן תיקון של ישראל מגיע ועד איזה עולם ע"כ אמר המדרש שאנו למידין מפרשתו של פרעה שאמר רק הכסא אגדל ממך יכול כמוני שהמלוכה של יוסף יכלול הכל . ע"כ אמר רק הכסא אין לו סוף שלעה ע"כ גם כאן תיקון של ישראל מגיע עד הכסא דהייתי עולם הבריאה כידוע אבל עולם הבריאה א"ל תיקון כי שם רחמים גוברים לעולם :

אמרו במדרש כי ג' קדושות יש ישראל שיש בהם יל"ה כתן להם ג' קדושות והתקדשתם והייתם קדושים ולמלאכים קדושה אחת . דכתיב ובמימר קדושי יע"ש : נראה הכוונה בזה דאלהנו מאמינים בבילת המשיח לדיקו במהרה ואז יתקיים בנו והי' הנשאר בציון וגו' קדוש יאמר לו הרי קדושה אחת . ואח"כ יהי' תחיית המתים ויתקיים והמשבילים יזהירו כזהר הרקיע וכו' הרי קדושה שני' והייתי מחמת שיש בנו יל"ה ע"כ יתקן הש"ית את ישראל שיעלו ממדרגה למדרגה ומקדושה לקדושה אבל כל המלאכים הנה עומדים במלב אחד כמו שכתוב אלו הרי רק קדושה אחת :

וזו כוונת הפסוק קדושים תהי' ר"ל שהש"ית מבשר אותנו שיגיע הזמן שבילת אלהי' קדושים הייתי בבילת משיח ואח"כ יתעלו עוד למדרגה גדולה יותר מזה בתחיית המתים . והנה בת"ה נעמוד בנוף בכל אבריה ובודאי שהש"ית אינו עושה שום דבר לבטלה ע"כ בודאי יהי' נוהג בנו שום דבר הנייך לאבר' הגוף הגם שאין דעת הרמב"ם כן מ"מ דעת המקובלים כמ"ש . וזו דברי המדרש בכאן קדושים תהי' דהייתי בבילת משיח ות"ה יכול כמוני דהייתי שלא תהי' בעלי גופים כלל רק כמלאכים שלא שייך בהם שום דבר בשמי ת"ל כי קדוש אני ה' . כי קדושתי למעלה מקדושתכם כי בשמים ומחנת שהוא למעלה אין קובל בו שום דבר בשמי אפילו כגרעון מדלא אבל כיון שאתה תהי' למטה בארץ ע"כ יהי' שום דבר בשמי כי המקום גורם שתהי' על ארץ וזו אנו למידין מפרשה של פרעה ע"ש שק כל עניי אני פרעה . יכול כמוני שאתה תדמה הכל לי . ת"ל אני כי גדולתי למעלה מגדולתך והייתי באיכות המלוכה יכמו כן בני ישראל הגם שיהי' קדושים מ"מ לא ישוו באיכות מאחר שתהי' על ארץ . ע"כ יהי' בעלי גוף ולזין מדברים בשמיים קלת כמו המן שירד לישראל במדבר כב"ל ככון מאוד :

ועפ"ז יובן ג"כ דברי המדרש קדושים תהי' הד"ד ישלח עזרך מקודש ומציון יסעדך והייתי כמ"ש דהמדרש מפרש דקדושים קאי שהי' קדושים בבילת משיח ובת"ה ע"כ אמר דכתיב ישלח עזרך הייתי לכלה הילה מקודש הייתי שכשוב לירושלים בבילת משיח שהוא מקום קודש ע"כ נהי' גם אנחנו קדושים כי אז יהי' עזר אלקי עליו לכלה הילה וגם ביותר בתחיית המתים שיתגלגלו כל המתים לארץ ישראל ולפע"ד נראה דת"ה יהי' ממקום שכבת

שנבראו אדם שראשון דהייכו מהר סיתים שאמרו ז״ל
ממקום כפרתו כנראה ע״כ גם שם תהי׳ לקיים וכפר אדמתו
עמו וזו מליון יקעדך שעיקר הסעד יהי׳ מליון דהייכו
ת״ה שיהי׳ בלתן כי אז המשכילים יזהירו כזוהר הרקיע
ככ״ל נכון :

בהפטורה אל פ׳ קדושים הלא כבני כושיים אתם
לי בני ישראל הלא את ישראל העליתי
ממצרים ופלשתים מכפתור וארם מקיר · ונראה ע״פ
מ״ש לעיל מיכי׳ הבוכה בשמים מעליותיו ואגודתו על ארץ
יסדה תקורא למי הים וישפכם על פני ארץ ה׳ שמו .
והייכו ע״פ מ״ש רז״ל במדרש רבה סוף פ׳ נח רפאלו
את בבל בימי מגול והפלגה ולא נרפתה עזבוה ונלך איש
לארצו זה אברהם שנאמר וילמר ה׳ אל אברם לך לך
מארצך יע״ש והייכו כי שלח הש״ת הפלגה על בבל אולי
יחזרו בתשובה ויתקנו דרכיהם הרעים ועמד נמרוד והמריד
כל העולם על הש״ת הגם כי מרגליות עובה הי׳ תלוי
בצוארו של אברהם אביו והורה את דורו דרכי מוסר
והשגחת הבורא יתברך ורצו הכל הכם שנעשה לו באור
הכשדים אעפ״כ לא אהבי להם ועמדו במרדם כי נופת
תעפנה שפתי זרה: ע״כ אמר הש״ת לאברהם אביו לך
לך מארצך ומולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך
לבדם והייכו להבנים תחת כנפי השכינה כי זו תולדותיהם
של צדיקים והמלמד את בניו תורה מצלה עליו כאלו
ילדו ע״כ כתבם התורה מיד שבא לחרן עשה פרי את
הנפש אשר עשו בחרן אלו הגרים · וגם האמת הוא
כפשעת ג״כ כי זכותא דר״י גרמו לי׳ להוליד כמ״ש רז״ל
בר״ה יע״ש :

ודהנה אמרו רז״ל אין אגודה פחות משלשה. ע״כ עכף
עין עבות הוא שלשה ומרגע בכבד ג׳ אבות
ומדגע כי תיקון התפילה להעלות העולמות אחד באחד
יגשו להיות ה׳ אחד ושמו אחד והנה האבות עולם תקנו
התפילה שחרית מנחה ומערב כמ״ש רז״ל א״כ הנה יחדו
העולמות להעלותם למעלה לעלה ע״י כוונתם הרצוי׳ :

ון הבוכה בשמים מעליותיו שיהי׳ לשמים עפי׳ עולם
בעולם הוא מכת זה שאגודתו על ארץ יסדה שעשה
אגודה דהייכו ג׳ אבות ע״כ הי׳ זאת ליסוד שיעלו את
עולמות שבשמים על ידם ומי גרם זאת שיהי׳ אגודה זו
ע״כ אמר הקורא למי הים וישפכם על פני ארץ והייכו
בדור הפלגה כי אמרו רז״ל בפ׳ נח שעצה הים על כיפי
עבריה יע״ש וזה גרם שהלך אברהם מסם בכדי לפרסם
שמו הגדול וזו ה׳ שמו כי בבבל לא הי׳ אפשר לעשות
פירות · והנה הבניא הקדים זאת בכדי להגדול התורה
על ישראל כי כבר פרשתי מ״ש בלעם כי מראש אראנו
ומגבעות אשורנו הייכו כי באמת הישראלים אם מערכים
אותם נגד העכו״ם המה לדיקים כמ״ש אל תראוני שאני
שחרחרת שזפתני השמש כי העכו״ם המה שחורים ומעם
אחין אפם תיקון כלל · אבל ישראל הגם שעושים עבירות
מ״מ גם פושעי ישראל מלאים מצות כרמון ע״כ המה דומים
לאדם שקדחה השמש את פניו מ״מ שאר הגוף ניכר בו
שאוא לבן וגם הפנים אפשר בתיקון לחזור לאיתנו הראשון
רק זה אינו מספיק לנו כי אנחנו בני אברהם יצחק
ויעקב כיון זרע אמת · ע״כ מגזע עוד כזה ה׳
לנו לאחוז בדרכי אבותינו הקדושים להיות בולם
לדיקים וזו דברי בלעם שהי׳ שופט ישראל מ״כ אמר
קרוב עליו כי מראש צורים אראנו כי רואה ומחקר
שרש שלשה מאבותם יצחק. רעקב. וגם מגבעות
דהייכו אמהות. שהי׳ לדקניות אשורנו ע״כ המה ראוים
להיות מלך עלמם לדיקים · וזו הן עם לבדד ישכון
ר״ל הנוף לבדו יהי׳ לדיקים מלך עלמם ובגוים לא יתחשב

ולא שיהי׳ אשורות מלך הגוים שהמה עובים מהעכו״ם
והוא נכון מאוד: וזו דברי הבניא בכאן כי מה שהקדמתי
שאתם בנים מעורם עוד הוא · הוא כדי להוכיח אחכם
כי לכאורה נראה הלא בבני כושיים ר״ל כמו שהמה בני
כושיים שהמה שחורים וגרועים מתולדתם הלא בגדם
אתם לי בני ישראל ר״ל אתם נחשבים כאלו לי המה
הי׳ כי בגד העכו״ם אתם לדיקים והי׳ לבם קלת עוד ע״כ
נאום ה׳ ר״ל בשביל זה קדמתי מ״ע בהקדמה זו שאמרתי
לעיל נאום ה׳. הדיבור של הבוכה בשמים כדי לשחור
דבר זה כי מלך שורשכם אתם ראוי להיות לדיקים בלי
שום חסרון · ואמר עוד הבניא מה לכם בתירון זה שאתם
עובים מהעכו״ם הלא את. ישראל העליתי מארץ מצרים
ועשיתי עמכם נסים ונפלאות ע״כ אראלוי לכם לעבוד
אותי באמת בלב שלם · שע״כ מתחיל היו״ד דברות באנכי
וכו׳ אשר הוצאתיך מארץ מצרים ועמ״כ פרישך שתקיימו
התורה :

והנה פלשתים הגלה הש״ת לכפתור ממנת שהי׳ לוררי
ישראל ומעוכים להם וכן ארם מבואר (בריש
עמוס) על בקעת הרות גלעד ע״כ הגלם קירה יע״ש -
ע״כ אמר הבניא כאן מאחר שעשיתי לכם כנים שילחר
מוצלים שאין עבד הי׳ יכול לבזות ואעפ״כ אתם בבל
הגוים בית ישראל ע״כ איפה זאת אעשה לכם כי אוליא
את הפלשתים מן כפתור להחזיר למקומם וכן ארם מקיר
כי אין סדין נותן לבטום אותם מאחר שגם אתם גרועים
מאוד :

עוד יש לפרש כעין זה כי באמת ישראל המה מלאים
מצות כרמון רק זו הוא בדברים שביכם לבין
הש״ת וגם אם ח״ו עושים עבירות מ״מ בימי התשובה
ויו״כ בוכים ומתחננים לפני הש״ת ו״כ מכפר אבל בעבירות
שבין אדם לחברו כבלו שערי תשובה כי הקנאה ושנאה
ולה״ר ולקחת פרנסת אדם לחברו שביא מאוד ורבו כמו
רבו בעו״ה · ואמרו רז״ל כי במלרים נגאלו ישראל בזכות
שלא הי׳. בהם רלעורין. כי מה שיאלו אדם מאת רעהו
הי׳ מופקד אלשם י״ב חודש ואעפ״כ לא גילה אחד למלרים
ע״כ בזכות זה נגאלו :

וזו דברי הבניא בכאן לבוכיחם על הקנאה ושנאה הלא
בבני כושיים ר״ל בגד הכושיים כמ״ש לעיל באמת
אתם לי בני ישראל חשובים אתם בבנים אבל רק נאום
ה׳ ר״ל באמת שטוגע להש״ת בעבירות שבין אדם למקום
אבל לא בעבירות שבין אדם לחברו כי בזה אתם גרועים
מן הגוים שאין בהם קנאה ושנאה ע״כ אמר הבניא אין
יש בכם מידה זו לאחר מתן תורה הלא את ישראל ר״ל
במדרגת ישראל כי עובים הייתם באמת שטוגע באדם
לחברו. ע״כ העליתי אתכם מארץ מלרים ואיך כשהטו
ניתה להיות. גרועים ממלרים שהי׳ קודם מתן תורה -
ובעו״ה. בהתחנות. ישראל. ראשים ועובים. יהבו הבער
בזקן והנקלה. בבבד ואין שום דרך ארץ לבני גדול ממנו -
וזה הדבר גרם חרבן בית המקדש. ג״כ בדרך העבב -
ובעו״ה לעכו״ם הדרך ארץ נותן להם שלוה מחמת שקנאן
מכבד את הגדול · ואפילו הגדולים שבהם מכבד אים
לחברו ואין אחד מהם בבבם לפרנסה שלו חברו :

ולפע״ד דלזו כיון קבלת בסיון ה׳ אם. עושק רב
ובזל. תראה במדינה. אל תתמה על החפץ
ודרשו רז״ל שקאו על. שלות אדום ועושק את ישראל
ומראה פנים למשפט ולדק שבשה עמהם הכל. ביושר
ומאריך בשלוה ואחמנו כבושים. בגולה וע״כ אמר ברוח
קדשו אל. תתמה על החפץ למה עושה. הש״ת זאת לנו -
כי תדע כי בגדה על בגדה שומר ר״ל שאין בהם קנאה
ותשבות · כי שברה שהוא בגדה בעיני מ״מ הוא שומר
ומלפה: ולאיו. עושה. שם. דבר. מה. שאינו. ממנוכה. עליו. רק
הוא

הוא שומר לחברו שגבוה ממנו ואינו נכנס לגביו ואפילו הסרים שם כמה שגבוהים על אותם הממונים על הנהגת המדינה מ״מ וגבוהים עליהם ר״ל גם אותן הגבוהים מקבלים אותן עליהם לשמור פקודתם ע״כ ויתרון ארץ בכל ר״ל שהנהגה הטבעי׳ של הנהגה מדינות בכל מועיל כמו שאנו רואים המלך המלך כי העיקר המלוכה תלוי בזה לשדה כעבד ר״ל אם שאיבר עובד השדה אז יכולהיות המלוכה אבל אם האדמה תשם הכל בטל כמו כן הנהגות מדינות מועיל למלוכה כמו עבודה לשדה · אבל בעו״ה גבי אומה ישראלית כל אחד משתדר על חבירו ואע״פ שהוא גדול ממנו ואין דרך ארץ ע״כ זאת לבד גורם מ״ו הירום :

ונחזור להפטורה הנה עיני ה׳ אלהים בממלכה החטאה והשמדתי אותה מעל פני אדמה ונראה פירושו דקאי על אדום שסרו הס״ם שהוא היל״ז והמ״ה ע״כ הס״ת משפיע טובה להם כי יהי׳ בהם כליה כדכתיב לא יהי׳ שריד לבית עשו וע״כ נקראים ממלכה החטאה כי המת מקור החטא מחמת הסר שלהם והמה שייעו גם בחרבן בית ראשון להחריב בנראה מבנואת עובדי׳ וע״כ אמר הנביא אפס ר״ל אב״ת שבאו לרות על ישראל ר״ל בחרבן ב׳ בתי מקד״ש וזו לא אשמיד ד״ג חורבנים הללו רק יזכו לבית השלישי במהרה שאמרו רז״ל עליו שיעקב קראו בית אין זה כי אם בית אלקים וזו את בית יעקב ומזבה לבית יעקב כמה שהבטיח לנו הס״ת בתורתו וזו בית יעקב נאום ה׳ כמו שדברי הס״ת בתורתו בכ״ל ודוק :

והנה אמרו רז״ל בפסחים לדקת פזרמו בישראל לדקה גדולה עשה הקב״ה שפיזר אותנו בין העכו״ם דאם זה עושה להם רעה יש להם מנוחה אבל אחרים · והס״ת מבטיח עליהם ע״ד שאמרו רז״ל כל מי שמקבל עליו תורה פורקים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ :

וזו שאמר כי הנה אנכי מלוה והכיעותי בכל הגוים את בית ישראל זו לדקת פזרמו כמ״ש · ועוד יהי׳ כאשר יגוע בבחרה שנופל ממנו רק העפרורות ודברים קטנים דרך נקבי הכבדה אבל לא יפול לדור ארץ כן הלדיקים הנלרים בלרור החיים בתורת הס״ת ובעבודתו לא יפולו אם לא בדרך כפרה כמו יו״ד ה״מ וכדומיהן · ואמר עוד בחרב ימותו כל חטאי עמי האומרים לא תגיע ותקדים בעדינו הרעה הכוונה בזה כי מוטל על גדול הדור להוכיח את דורו ואם לאו מ״ו הוא נתפס בעון הדור אבל אם מזהיר את דורו ואינם שומעי׳ לו את נפשו הניל כמבואר בחזקאל :

וזו נראה לפע״ד ג״כ הכוונה במ״ש בתורה הוכח תוכיח את עמיתך וגו׳ היינו כי ישראל חוטאים בעבירות שבין אדם לחבירו ומכח זה בא קנאה ושנאה ותחרות ואינם את רעהו חיים בלעו וע״ז נאמר אבל עתה יאשמו ועוד עבירות שאדם חוטא בינו לבין המקום והוא נוגע רק לו לבד ולא לכללות ישראל וע״כ אמרה התורה הוכח תוכיח ב׳ תוכחות אחד את עמיתך · היינו מה שנוגע לעמיתו עבירות שבין אדם לחבירו שהוא עם שאתך בתורה ולא תאמר מאחר שהי׳ שלום ביניהם לא תדקדק על עבירות שבין אדם למקום כי חבור עבדים אפרים הכח לו · ע״כ אמר לא תשא עליו חטא לפשעיכם שפירושו לא יענוש ע״כ גם אתה לא תישא למחול לו מלהוכיח אותו אפילו על חטא שהוא רק עליו בין אדם למקום שאינו נוגע לרבים שאם תמנע תוכיחה ממנו לא תיקום הוא מלשון חשבון כי אז תהא לריך ליתן חשבון על בטותיו ואולי קם במקומו לקבל עונש על עבירות והקב״ה מסלק אותו בעון הדור · וזו ולא תיעור

את בני עמך כי מ״ו תמות קודם זמנך ובא תהי׳ לרועה לרעות את בני עמך רק התוכחה לא יהי׳ מחמת שכאה לביים את חברו רק מלד אהבה וזו ואהבת לרעך כמוך שתוכיח אותו בשביל תיקון מעשיו אני ה׳ יודע המחשבות בחינה אופן הי׳ תוכחתך :

וזו דברי הנביא בבין האומרים לא תגיע להוכיח אותנו ומכח זה ותקדי״ם בעדינו״ו הרע״ה שהי׳ ראוי לבוא עליו מכח עוכיתיו אתה תקדים להיות כפרתנו ותבוא הרעה עליך ובעו״ה כמו שבדור הזה אין תוכחה ושוכחי׳ בשער את המוכיח · ובבר אמרו רז״ל עד היכן תוכחה עד הכאה עד הקללה וכן אמרו (בסוף סוטה) בעקבא דמשיחא אין תוכחה יע״ש ע״כ אמר הנביא כשיגיעו ישראל למדרגה זו בזוס הבוא אקים סוכת דוד הנופלת :

ונראה הכוונה בזה כי כתיב בתהילים שמן ע״ו ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון והיינו ע״פ מ״ש הזר״ה דאמלא ה׳ דוד מי מלא שכה הי׳ תיקון עולם אבל מחמת שאדם הראשון ויתר לו רק ע׳ שכה ועד למ״ד הי׳ בורח מפני שאול ע״כ נחסר התיקון וע״כ כשיבוא במהרה בן דוד אז יהי׳ כשלם התיקון וזו ויהי׳ בשלם סוכו ומעונתו יהי׳ זאת ומעונתו בציון דהיינו בימי המשיח כי יהי׳ כל ישראל מלוייכים בתורה ובמצות :

וזו שאמר כאן אקים את סוכת דוד היינו התיקון מיל״ה שרצה דוד לעשות רק הטופלת שכפל ונא כנגד התיקון בינו · וע״כ נקרא מעשה בר כפלי כי אחר מות דוד כפל התיקון ונהרס הבנין שעשה ואמר אם אתן שנת לעיני וגו׳ עד אמצא מקום לה׳ משכנות לאביר יעקב היינו שרצה להקן כמו שיהי׳ בבית השלישי שיהי׳ במהרה בימינו בזכות יעקב שקראו בית · ואמר הנביא ובדרתי את פרצותיהן היינו החטאים שנחרבו עליו מקדש ראשון ע״ז וג״ע וש״ד והסירותי היינו מה שהי׳ מהרסים את בית שני בעון שנאת חנם בין אדם לחבירו גם זאת אקים כי יהודה לא יגור את אפרים כמ״ש הנביא יע״ש ובביתיה כימי עולם כמ״ש הזר״ה כי גדול הבית האחרון מן הראשון הכוונה כי רצה הקב״ה להעמיד לנו בה״מ של אם כדכתיב מקדש ה׳ כוננו ידך וזו המקדש שעשה במחשבה לפנים · רק כי עונות גרמו שלא יצא לפועל ע״כ בימי המשיח יעמוד הס״ת שני בתי מקדשים של אם זו ע״ב זו ובית התחתון יהי׳ קרוב להשבה יותר ע״כ יהי׳ כבוד הבית האחרון גדול מהראשון שלא ישיבו כ״ב וזו שאמר כאן ובביתיה כימי עולם כמו שהי׳ הכוונה ומחשבה לפני כימי עולם בשעת ימי בראשית כי הבה״מ משבב דברים הקודמים לבריאת עולם וסוף מעשה במחשבה תחילה :

ואמר הנביא עוד לאמון ירשו את שארית אדום וכל הגוים אשר נקרא שמי עליהם וכו׳ נראה ע״ד שאמרו בזר״ה על פסוק זאת תהי׳ המגפה אשר יגפה ה׳ את כל העמים אשר צבאו על הר קדשי אשר לבאו לא כאמר אשר יצבאו כי כל העבו״ם אשר החריבו ושותפו בחרבן בה״מ הבם שהעבו״ם ליכם בחיים בגילגול אבל אותם שהרעו לישראל יבאו בגילגול לעשות בהם נקמה במקום אשר שם מסתה שמים שם ישתו משתה שמרים ושתו ולעו והי׳ כלא הי׳ וזו דברי הנביא בכאן לאמון ירשו את שארית אדום והיינו אותם הלרים לישראל כי רוב אדום נתגיירו כמבואר ביוסיפון רק מחמת שלפו בן אליפז ברח לרומי בימי יוסף כמבואר ביוסיפין ובברכאל ע״כ הרומיים מכוסים לאדום והמה שארית אדום כי רובם נתגיירו וכל הגוים שנקרא שמי עליהם היינו שהי׳ שלוחי הס״ת להחריב בית המקדש שם יפתו ויפלו בירושלים בימי נוב ועגוב וישראל ירשו אותם וזו נאום ד׳ ר״ל מה שכבר

דברתי ע״י הנביא ע״כ עושה זאת להביאם בגילגול
מה שאין דרכי לעשות בשאר עכו״ם ודוק :

הנה ימים באים נאום ד׳ הכוונה בזה כי אמרו
בזו״ה ויקרבו ימי ישראל וכו׳ כי הימים שעוסקים
בהם בתורה ובמצות ובעבודת הש״ת המה באים
בשלימות אבל מי שמבלה כל ימיו בשעותים בשהוא
מת אפילו יום אחד אין לו בשלימות וע״ז אמר הנביא
הנה ימים באים שכל הימים של בני ישראל יבאו לעתיד
לפני הש״ת והעניש נאום ד׳ כי כולם יתעסקו רק
בתורה שהוא הדיבור של הש״ת. וגם דיבור של הנבואה
יהי׳ שכיח אצל כל אחד כדכתיב אשפוך רוח חן וכו׳
וזו נאום ד׳ ואמר עוד הנביא ומיגם חורש בקוצר
והיינו כי המחשבה מכוונה בשם חרישה וקצירה מכוונה
לדבר שלא לפועל ע״כ אמר בכאן שבמה פעמים אדם
מחשב מחשבה טובה והיל״ה מעכב שלא לפועל במ״ש
רז״ל גנוי וידוע לפניך שרצונכם לעשות רצונך ומי מעכב
שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות. ע״כ לעתיד ומיגם
חורש מחשבה טובה בקוצר והיינו שיהי׳ תכופים המחשבה
למעשה טובה כי לא יהי׳ שום עיכוב ודורך ענבים
במושך הזרע כי יין עיקרו רע וגורם לכמה רעות אבל
אמרו רז״ל המתפתה ביינו מדעת קונו יש בו כי
הוא המשמח אלקים ואנשים ולעתיד יתקיים מ״ש רז״ל
ככסם יין יצא סוד כמו שמלינו בני יצחק ויצא לו יין
ויפת כדי לאחל עליו רוח הנבואה וזו דורך ענבים כי
ידרכו ענבים לעשות יין כדי שיגרום מושך הזרע דהיינו
סודות התורה שיהי׳ בלב חכם לב ועי״ש שיכנס היין יצא
הסוד ויתמשך הזרע שם בלב חכם נלאת לחוץ. ויעפו
הרים עסים כי אמרו רז״ל כל מקום שם הר בידוע
שעבדו שם ע״ז אבל לעתיד במהרה יגלו שם סודות
התורה וזו עסים כמ״ש רז״ל על פסוק דבש וחלב תחת
לשונך דברים שמתוקים מדבש וחלב דהיינו סתרי תורה
יהי׳ תחת לשונך :

ועל דרך הסוד כראה לפרש בימים ההם ימי בראשית
ו״ק דזעיר יהי׳ נאום ה׳ דהיינו קומה שלימה
הכולל הסם הוי׳ ב״ה דהיינו שיהי׳ מוחין בתמידית דאז
יהי׳ הדיבור עלוי דהיינו יחיד המכוכה בשם דיבור כמ״ש
רז״ל ראוה מדברת מה מדברת כצעלה וע״כ אמר
ומיגם חורש בקוצר ודרשו במדרש חורש זה יהודה בקוצר
זה יוסף יצ״ש והיינו כי יהודה כיסוי למלכות ויוסף
כיסוי ליסוד כידוע וע״כ זו הוא היחוד הגמור מלכות
ביסוד ונכנסים כיסוי לכו״ה דאימא ואותן חורת בלין
לעקביים דלאה והמה גבורות אם אין מיתוק ח״ו מאצא
וזו דאמר דורך ענבים היינו אצא המתיק הגבורות במושך
הזרע דהיינו יסוד דאצא שע״י נכנה קומת מלכות כי
אצא יסד ברתא וע״י עיקר היחוד נסוד האי מדכיל
הוא לעילא והוא לתתא ואז יתתקו הגבורות ע״כ יעפו
ההרים דהיינו חג״ת עסים הכל בשוה שגם הגבורה
יהי׳ הכל הקד כנ״ל וה׳ יכפר בעדי :

פרשת אמור

ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור במד״ר ר׳
אמי שאל לר״ש בר נחמן בשביל ששמעתי עליך
שאתה בעל אגדה מה דכתיב לדקתך אלקים עד מרום.
א״ל כשם שהתחתונים לריכים לדקה כך עליונים לריכי׳
לדקה אלו מאלו. אשר עשית גדולות אלו שני מאורות
הגדולים שנאמר את שני המאורות הגדולים אלקים מי
כמוך. מי כמוך בעליונים מי כמוך בתחתונים. מי כמוך
שאתה כונס על מידת דין אתה מאיר לע״ו ובתחתונים
אתה מאיר לכל בני עולם ואתה מתאזה לאורן של ישראל
הד״ד לו את בני ישראל וכו׳ ע״כ והוא תמי׳ מאוד :
והיינו עפ״י מה שהקשו המפורשים הרי הקב״ה כתב לנו
בתורה לא תלין פעולת שכיר. ביומו תתן שכרו איך
הש״ת כביכול אינו מקיים דברי׳ ולמה שכר מלוה בהאי
עלמא ליכא. ותרלו מקוש דהתורה כתבה ע״י שליח
דהיינו ע״י משה. ובעה״ב ששכר פועלים ע״י שליח.
שניהם אינם עוברים בלא תלין כמבואר בח״מ :

וזו כראה לפע״ד פשטא דקרא דכאן שמלוה הש״ת על
הדלקה בשמן זית הוא מרמז על לימוד תורה ועל
קיום המלות כי כר מלוה ותורה אור. וע״כ אומר לו
את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך והיינו שתורה
לישראל הדין שכל קיום התורה והמלות לישראל כתבו על
ידך והיינו ע״י שליח וזו ויקחו אליך וכו׳ וע״כ שכר
מלוה בהאי עלמא ל כא וע״כ כתיב למאור וע״כ יהי׳ בני
ישראל כתובים בעוה״ז בגרות וגלות הגם שיהי׳ למאור
שיקיימו אזה מלות ויהי׳ ביניהם לדיקים. ואעפ״כ אין
היזק מזה לישראל כי יפה שעה אחת בעוה״ב מכל חיי
עוה״ז וזו מה שאין נותן לישראל שברים בעוה״ז הוא
בשביל להעלות בר תנוי״ד והיינו לעוה״ב שהוא תמידי
להעלות אותם מעלה מעלה תמידית :

וזו ג״כ כוונת הפסוק (בפי׳ האזינו) אף חובב עמים
היינו מה שמשפיע שלוה לאוה״ע בעוה״ז יש בו
חיון אף לעובדים בעוה״ב. אבל כל קדושיו בידך היינו
ישראל שנקראים קדושים המה בידך בעוה״ב ותשתעי
בהם כאדם שיש לו חפץ יקר ערך ואינו זז מידו ומסתכל
בו תמיד. כך ישראל המה תמיד לפניו בעוה״ב ע״כ
המה תוכו לרגלך דהיינו בעוה״ז שנקראל רגלי הקב״ה
כדכתיב והארץ הדום רגלי ע״כ המה תוכו שנכתתים
ביסורין וגלות אעפ״כ ישא מדברותיך שיש לדיקים ומקיימי׳
מלותיו וכי תקשה הלא כתוב לא תלין פעולת שכיר ע״כ
תירון זה לא שייך בני הקב״ה דהרי תורה לוה לנו משה
ונתנה התורה ע״י שליח וע״כ לא שייך בו לא תלין ככ״ל :

וזו ג״כ כוונת הנביא (סוף מלאכי) זכרו תורת משה
עבדי אשר לויתי בחורב על ישראל חוקים ומשפטים
וגו׳ יע״ש היינו לפע״ש לגיל מיכי׳ ושבתם וראיתם בין
לדיק לרשע והיינו לעתיד לבוא יע״ש. וע״כ אמר בכדי
שלא תקשה לכם הלא הש״ת מחויב לקיים בעוה״ז ביומו
תתן שכרו ע״כ קיים זכרו תורת משה עבדי והיינו שהתורה
נתנה ע״י שליח ולא שייך בל תלין ככ״ל בכון :

והנה המדרש זה רלה ג״כ לתרץ קושי׳ זו למה שכר
מלוה בהאי עלמא ליכא דהרי אמרו בפסוק כתיב
למאור דהורה לנו שהגם שיהי׳ ישראל מאירים בתורה
ובמלות אעפ״כ יהי׳ כתובים ע״כ מביא דברי ר״א ששאל
לר״ש בר״כ מה דכתיב לדקתך אלקי׳ עד מרום והשיב
לו כשם שהתחתונים לריכים לדקה כך עליונים לריכים
לדקה. והיינו שהש״ת העמיד כל הנולמות על מדת
לדקה ואי׳ הי׳ שכר מלוה בהאי עלמא לא הי׳ לריכים
התחתונים לדקה וכמ״ש דוד המלך יפה עולם לפני אלקי׳
היינו שיקבלו כלם שפע מידך הרחבה והמלאה והשיב
הש״ת א״כ אחד ואמת מן יגלרוהו מי שמור מלות לדקה.
וע״כ בשביל דבר זה שכר מלוה בהאי עלמא ליכא : וכי
תיקשה מה עושה הש״ת בזה שכתוב לכו בתורה לא תלין
פעולת שכר ע״כ אמר הפסוק אשר עשית גדולות אלו
ב׳ מאורות הגדולים והיינו עפ״י מה שאמרו רז״ל על
פסוק לין אומר ואין דברים היום טוב מן הלילה בתקופת
תמוז והלילה טוב מן היום בתקופת עצת ואין מתכון

שטר חוב זה לזה כי המה בטוחים בשלם רק בתחתונים
כמה שטרי חובות יולאים יע"ש :

ועפ"ז יש לומר דע"כ קרא הכתוב בתחילה ב' מאורות
הגדולים היינו שהשמש וירח תשמישם שוה הגם
שבתקופת תמוז השמש משמש יותר מן הירח · ובגד זה
בתקופת טבת הירח משמש יותר מן השמש ומלד עלמות
האור קרא הכתוב לשמש מאור הגדול ולירח מאור
הקטן · וא"כ לפ"ז יש ליתן טעם דהא דהכתיב לגו בתורה
לא תלין פעולת שכר הייגו דוקא בני אדם שאינם
בטוחים לשלם דאפשר בלילה הוא יומות ויה"ר פעולת שכר
לבטלה ע"כ לזה הש"ת בבל בני תלין אבל בני הקב"ה שהוא
חי וקים לעולמי עולמים והוא בטוח בודאי לא שייך בני'
הך מלה וכבר כתבתי כן בדרוש אחר יע"ש וע"כ שפיר
מתרץ המדרש קושי' זו מכח זה אשר עשית בדולת
שלאמר את שני המאורות הגדולים והייגו מכח שמשתמשין
בשוה וכמ"ש והמה בטוחים לשלם וכ"ש הש"ת בודאי הוא
בטוח לשלם ע"כ לא שייך בני' הך בל תלין ככ"ל :

עוד יש לפרש מה דאמרו במדרש רבה על פסוק למוק
עשה לי אלקים והוא תמוה מאוד ואין לדרכיו
כראה כוונתו דמה שאמר הש"ת שני מאורות משוס דאלו
הי' רק אור אחד הי' אפשר לטעות שהוא אלקים אבל
מאחר שהם ב' אי אפשר לטעות · וכן מצואר במדרש
שאברהם אביגו בתחילתו עבד לאמה כל היום והי' סובר
שהיא אלהות כיון שקבעה אמר אין זה אלה · ואח"כ
עבד כל הלילה לבנה והי' סובר שהוא אלהות כיון
שהאיר היום ובכהה אור הלבנה אמר שאין בהם אלהות
רק יש אלהי שברא כל אלה יע"ש :

וזו ג"כ כוונת הגמר' (בבא בתרא ד' ט"ז) מרגליו' עובדה
הי' תלוי בלוחו של אברהם אביגו שבה הי'
מרפא את החולים כיון שמת תלאה בבגבל האמה והייגו
כי אברהם אביגו ע"ה הודיע אחדות הש"ת עפ"י חקירה
והי' הפה מפיק מרגליות לקרב לבות בני העולם לעבודתו
יתברך אבל כיון שמת פסק כל אלה ואין מי שודיע
שיש בורא ויש מ"ו לטעות על האמה שהיא אלהות אבל
מכח שאנו רואים שבכל יום האמה הולכת ומתבלבלת
למטה · אולי הי' אלהות היתה עומדת לעולם בתקפה
אלא ודאי מוכח מזה שאין היא אלהות וזו כיון שמת
תלאה בבגבל אמה הייגו הגם כי אחרי מות א"א אין
לנו מי שיחקור הדבר באר היטב בראיות השכליות על
אחדות הבורא יתברך מ"מ תלאה בבגבל האמה שאי
אפשר לטעות ולומר על האמה שהיא אלהות מאמת
שהיא מתבלבלת למטה אלו היתה אלהות היתה לעולם
עומדת בתקפה ככ"ל בכון :

והנה לכאורה הי' עוד ראי' מאמת שהמה שני
מאורות ואי אפשר לאלהות שיהי' שנים וכמו
שהוכיח החסיד בעל ח"ה בשער היחוד יע"ש · רק זה
ראי' אנו הי' השנים שוים אבל ידוע זאת שהלבנה אין
לה אור מעצמותה רק מאמת שמקבלת מהשמש וא"כ
העיקר היא השמש א"כ אין מזה ראי' כלל כי ליכא רק
אור אחד :

וזו אפשר לומר בכוונת הגמרא (בחולין) שאמרה
הלבנה אי אפשר בשני מלכים להשתמש בכתר
אחד אמר לה הקב"ה בני ומיעטי את עצמך אמרה
בשביל שאמרתי דבר הגון אמיעט א"ע אמר לה הקב"ה
עתידים הצדיקים שיקראו על שמך וכו' יע"ש וכראה
הכוונה בזה דבתחלה הי' אור הלבנה כאור השמש והי'
לה אור מלד עלמותה ע"כ אמרה הלבנה אי אפשר בשני
מלכים להשתמש בכתר אחד כי לא יהי' היכר כלל בין
יום ולילה בין שאורות שוים ולילה כיום יאיר · והי'
לשמש בל הלבנה שהש"ת יקצין אורה של אחת מהם
אבל מ"מ יהי' לכל אחד אור מלד עלמה אבל הש"ת
השיב לה בני ומיעטי א"ע והייגו שלקח ממנה כל האור
מלד עלמותה רק שמקבלת אור מן השמש ואורה חלוי
בזה אם מרחקת א"ע מן השמש הוא מקבלה אור ואם
מקרבת א"ע אין בה אור כלל · וזו בני ומיעטי א"ע
שהמיעוט שלך יהי' מכח הלוכך ע"כ אמרה שפיר בשביל
שאמרתי דבר הגון אמיעט א"ע אמר לה הקב"ה עתידים
צדיקים שיקראו בשמך והייגו כי אין לצדיק בארץ שום
שפע מלד עלמו רק מה שמקבל מאחרים כמ"ש כל
העולם כולו ניזון בשביל חכיכא בני וחכיכא בני די לו בקב
חרובין מע"ש לע"ש · אבל עדיין לא הי' פיוס לבבה בזה
כי אמרה אלו הי' לה אור מלד עלמותה לא הי' מקום
לטעות על האמה שהוא אלהות אבל עתה יטעו ע"כ כתיב
חטאת לה' הביאו עלי כפרה על שמעטתי את הירח כי
מכח זה יש מקום לטעות לעבוד האמה ולעשותה ע"ז
וע"כ צריך לזה כפרה והייגו שעיר ר"ח ודוק היטב :

ונהזור לדברי המדרש דלעיל והייגו קודם שפרסם
א"א אלהות של הש"ת בראיות בהירות הי'
מהם עובדים לאמה והייגו כי האמיגו בקדמת העולם
שידוע שעפ"י המזלות העולם מתנהג רק בדרך הטבע
ואין שום דבר חוץ לטיקם הטבע · והנה כשנעשה הש"ת
כם גדול עם א א ושרה אמנו שילדה ל"ל שנה והיתה
עקרה בטבעה והי' כל השרות מביאות את בניהם לשרה
ליניק שלא הי' מאמינים כלל שילדה רק אמרו שהביאה
אסופי מן השוק כמבואר במדרש · ומאחר שראו שהניקה
בניס שרה והי' דדי' כיבעת אבל כמעיין ובודאי כשראו
בם גדול כזו חזרו כולם להאמין במציאות הש"ת ובאחדותו
ובהשגחתו על העולם וכן מבואר במדרש שכל מי שבא
לש"ש חזר לאמונה יע"ש :

וזו כוונת ר' לוי במדרש הנ"ל לאיק עשה לי אלקי'
דהייגו שמאה גדולה שעל ידה נתפרסם אלהותו
של הש"ת יותר מאלו הי' ב' מאורות הגדולים שאז לא
הי' אפשר לטעות על המאורו' שהמה אלהות כי אי אפשר
לאלהות שיהי' שנים אבל מ"מ עדיין לא הי' מוכח שהקב"ה
משגיח על עולם התחתון אבל ע"י כם שנעשה בשרה
אמנו הוסיפה על המאורות הי' יותר פרסום אלהות יתברך
מאלו הי' ב' מאורות הגדולים כי מכם זה מוכח שהקב"ה
משגיח על העולם התחתון והוא יכול לשנות טבע העולם
ומוכח מזה שהעולם מחודש ככ"ל בכון מאוד ודו"ק היטב
כי קצרתי :

והנה לדרכיגו יבואר מדרש זה בדרך אחר כי מאורות
אלו רומזים לגוף ובשמה יקודש שהי' החטא אמרו
רז"ל תפוח עקבו של אדם ראשון הי' מכהה בגבל חטא
וכל זמן שהי' הגוף במדרגה כזו נילל מחטא כי הי' יותר
ממלאך · ע"כ אמרה הלבנה אי אפשר לשני מלכים
להשתמש בכתר אי' ר"ל מאחר שהגוף ג"כ רוחני אי אפשר
להיות לגו כתר מלד מעשיגו הטובים כיון שאין לגו בחירה
שאין יצר שולט בגו וע"כ מכח קטרוג זה בא חטא של
א"ה · וזו לכי ומיעטי א"ע וחטא בעון הדעת וכתב שם
ביותר ומכ"ש הדורות שאח"כ שהי' הולכים ומתמעטים
וזו לכי ומיעטי א"ע שהולכת ומתמעט בכל יום ויום
ובכל דור ודור וילה"ר מתבאר ע"כ אמרה שפיר בשביל
שאמרתי דבר הגון אמיעט א"ע כ"כ והשיב לה הקב"ה
עתידים הצדיקים לקרוא ע"ש ר"ל מכח מיעוטו זה יהי'
צדיקים רבי' לאו הכי לא הי' שכר ועונש ואעפ"י שהיא
יתגבר מ"מ יהי' בכל דור ודור צדיקים אבל הלבנה לא
קבלה פיוס מכח הרשעים שהי' בבלי כפליים וע"כ ליה
הש"ת להביא כפרה כי החטא יביא כפרה ויכפר לו
ככ"ל ודו"ק :

והנה האדם הוא בעל בחירה ובמעשיו העובדים מקשט את עצמו לעשות קומה לגוף כמו שיש קומה לנשמה שהוא אור כן ע"י רמ"ח מצות עשה ושס"ה ל"ת מקשט קומת הגוף כלו כי זה כל האדם כידוע ואלו יש לאדם עובדות עוה"ז הוא מתבזה בו יל"ה וגורם עבירה. וזו טעם שסכר מצוה בהאי עלמא ליכא. כי הי' מגרס גריס לבעונו בהש"ית:

וזו כוונת המדרש דלעיל אשר עשית גדולות שנאמר ג' מאורות הגדולים דהייגו שגם הגוף יאיר כמו הנשמה ע"י מעשים עובדים ואלו הי' שכר מצוה בהאי עלמא הי' בזה כח גדול ליל"ה לחטוא את האדם וע"כ שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כנ"ל ודוק. וזו ג"כ כוונת המדרש דלעיל והייגו כי אמרו חז"ל ויעש אלהים מאתם גדול ביום הגמל ביום שנגמל מיל"ה יע"ש והייגו כי ילחק הי' כולו ק"ק ולא הי' בו רק הברלה וכיון שנימול הי' כולו קודש לה' וזו ג"כ כוונת המדרש שם ילחק יצא חק יע"ש והייגו כי אין אדם לדיק באחרן אשר יעשה טוב ולא יחטא אבל ילחק לא הי' כלל מזה העולם כי גם לעת זיוג הי' צריך להתפלל שיהי' לו תאוה כמ"ש ויעתר ילחק לד' לנוכח אשתו וע"כ שפיר דרשו ילחק יצא חק והייגו כי ילחק זה שמיד הי' חוק וקביעות בצדקתו ולא כדרך שאר לדיקים שלפעמים משתנים. וזו ג"כ כוונת ר' לוי הוסיפה על המאורות והייגו כי עד עתה הי' מאור הקטן שהיא רומז על הגוף כמ"ש אבל שרה אמנו בלידה זו הוסיפה על המאורות שבגבי ילחק אבינו הי' הגוף שלו מאור כח הנשמה והי' שני מאורות הגדולים כמו גבי א"ה קדש שחטא. וזו ג"כ הכוונה בנוסח התפילה לתיקון הנימול אשר קדש ידיד מבטן דהייגו ילחק כמבואר בתוספת דמכחות דף כ"ד יע"ש וחק בשאר בשאר שם הייגו קדושה זו נעשה לו הש"ית חק וקביעות בשאר דהייגו בשבילו שלעולם הי' הקדושה הופף עליו ולא זז ממנו זו מדרגת ילחק אבל ולאלאיו אתם בחות ברית קודש דהייגו רק לפרקים כדרך אות שמשמין אותו לזכרון אבל לא תמידי כנ"ל ככון ודוק כי קלרתי. והנה מצות מילה לא מליגו בתורה בפירוש רק מילה בלא פריעה רק רז"ל דרשו המול ימול מילה ופריעה ואמרו מל ולא פרע כאלו לא מל. ונרלה דמילה ופריעה כנגד מה שלריך אדם להיות סר מרע ועשה טוב. וע"כ כריתת הערלה הוא מיד סור מרע שמעביר הטומאה ממנו והפריעה הוא כנגד עשה טוב כי הוא התגלות היוד שב שם שדי כידוע:

והנה רז"ל אמרו חיסד לעשות מצוה ולא עשאה מצוה עליו הכתוב כאלו עשאה היכי דנאנס. זו ודאי אסד מהש"י כי הרי לוה לנו על פריעה להורות שמחויב לעשות טוב וכל זמן שלא עשה הרי הוא בר כרת כאלו לא גזל אפילו היכי שיש קלת אונס. אם לא שמתו אחיו מחמת מילה:

וזו לפי דעתי כוונת הכתוב אחת דיבר אלהים שתים זו שמעתי. והייגו כי מצוה אחת דיבר אלקים נאמן. אבל שתים זו שמעתי כי קבלו חז"ל שלריך לעשות מילה ופריעה והטעם היא כי עוז לאלקים. כי המילה מרמז על העברת כח הטומאה לבד. אבל עדיין אין כאן פרסום הקדושה ע"כ ל"ל הפריעה כדי להגביר כח הקדושה בעולם. וזו בוז לאלקים שיוסיף עוז לקדושה להגבירה בעולם: ואע"כ לפ"ז היא כלל גדול לכל דבר שלא די להיות סר מרע שהיא כנגד המילה אלא ל"ל עשה טוב שהוא כנגד הפריעה וע"כ מסיים הפסוק אעפ"כ לך ד' החסד אתה מתחסד עם בני אדם כי אתה תשלם לאיש כמעשהו כי גם אם חיסד רק לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה אתה תשלם לאיש כאלו עשה וזו המעשהו בכ"ל ככון:

וזו ג"כ הכוונה בפסוק בפרוע פרעות בישראל והייגו שלוה הש"י לפרוע לעשות פריעה וזו בישראל מכוונה שמו בשם ישראל. אבל מל ולא פרע כאלו לא מל ולא"כ מזה מורה שלריך להגביר כח הקדושה במעלה בפירוש. וכן אותו הדור בימי דבורה לא פרעו במבואר בזוה"ק יע"ש. ובוודאי לא הי' כדאי לעשות להש כם אעפ"כ בהתנדב עם ברכו את ד'. ר"ל שהתנדבו רק במחשבה לעשות רצון הש"י עשה להש כם בימי מיסרא וע"כ ברכו ד' על החסד גדול כזה שעשה עמכם כנ"ל ככון ודו"ק:

ונחזור לפרש דברי המדרש הנלב פתח השער אלקים מי כמוך. מי כמוך בעליוני' מי כמוך בתחתוני' נראה פירושו דגם בזה רלה לתרץ קושי' דלעיל אין הש"י מקיים ביומו תתן שכרו כי הוא לוה לנו לשנים שכר שכיר כי השכיר עושה לצ"ב עובדה וגומר עבודתו. ע"כ אינו רשאי לעכב שכר עבודתו. אבל הש"י אין צריך לשום בריה כי הוא מושלם מעצמו ובריא הכל מרצונו הפשוט רק כדי להיעד לברואיו. וא"כ אין שייך אצלו לשנים שכר שכיר הלא לא עשה לו שום פעולה כי אינו צריך לכל זאת וכמו שהמתחיל בזה במקום אחר:

וזו אלקים מי כמוך בעליוני' ובתחתונים שאין להם שום ערך אליך וע"כ אינם צריך לברואים עליונים ומכ"ש לקרוני בשם. וא"כ אין שייך לנו לתבוע שכר והוא רק מחמת החסד שמתחסד עם ברואיו ורק דרך מתנה אבל לא ניתן לתבוע. ועוד אומר במדרש הנ"ל מי כמוך שאתה כובש על מדת הדין. גם בזה רלה לתרץ קושיא זו והייגו כי אדם אין לדיק באחרן אשר יעשה עוד ורובא דרובא הקילקול רבה על התיקון והמצות כי אין רגע בלא פגע לעשות עבירה:

והנה עפ"י הדין הי' ניתן לענוש על עבירה עונש נלחי לעוה"ב. רק הש"י חתן חסד הוא ומשלם עבור עבירות בעוה"ז כדי שיהי' שכרן של המצות מתוקן לעוה"ב וע"כ אי אפשר ליתן שכר המצות בעוה"ז אם לא ח"ו מי שהוא רשע גמור שהש"י משלם כשוכאיו על פניו להאבידו:

וזו דברי המדרש מי כמוך שאתה כובש על מדת הדין שהוא רצוי לעשות את האדם עבור עונותיו לעוה"ב ואתה מעכיב אותו בעוה"ז להיעיבו באחריתו א"כ אתה כובש מדת הדין ולעשות חסד עם הברואי' וע"כ אי אפשר ליתן שכר מצות בהאי עלמא כי צריך לשבול יסורי עונותיו וכמ"ש כנ"ל ככון:

עוד אמרו במדרש הנ"ל אתה מאיר בעליונים ובתחתוני' אתה מאיר לכל בני עולם ואתה מתאוה לאורן של ישראל. ונראה דבזה נא ג"כ לתרץ קושיא זו. והייגו ע"פ מה שאמרו חז"ל ילדו של אדם מתחדש עליו בכל יום להורגו ואלמלא ה' בעוזרו לא יכול לו. ואמרו חז"ל שאומר הש"ית פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. א"כ לפ"ז הש"ית עושה עיקר ואין לבני אדם רק התפלה ולפעמים גם התחלה של הקב"ה כמו שאכתוב לקמן ואיך שייך בזה ביומו תתן שכרו הלא אינו עושה כלום. והכתוב אומר הן במלאכיו ישים תהלה אף כי כתיב ומלאכיו שותה כמים עולה והן השמים לא זכו בעיניו:

וזו דברי המדרש הנ"ל אתה מאיר לעליונים ותחתונים כי לולי עזרך אפילו מלאכים אינם יכולים למלאות רצונך ואתה מאיר לכל בני עולם והייגו בני אדם אפילו המלוה שעושה בנתי על תיקונו לולי שאתה מאיר ועוזר לו לא הי' יכול לעשות כלום מפני חומת הנוליק זה הי"ה ואין לאדם רק הרצון התחלת המלוה. וזו ואתה מתאוה לאורן של ישראל דהייגו שיהי' מחשבה עובה לעשות המלוה

המלוה וא״כ איך שייך בזה לא תלין ביומו תתן שכרו כי מה שמשלם השכר לעוה״ב הוא חסד גדול מהש״ית כנ״ל נכון :

וזו ג״כ הכוונה של מדרש רבה פ׳ אמור משל למלך שהושיב שוערים למרתף של יין שכורים ואינם שכורים לעתות ערב נתן לשכורי׳ שכר כפול ולאינם שכורי׳ רק שכר יום אמרו לו מפני מה אתה נותן לאלו ב׳ חלקים · והשיב להם האיך אלו שכורים הנה ודרכם לשתות יין והיה להם לעבר כפול שהי׳ בבי יין ולא שתו ממנו ע״כ שכרם כפול · אבל אתם אינם שכורים איני מגיע לכם רק שכירת פשוט כך הש״ית נתן לישראל ב׳ קדושות שבאמר והתקדשתם והייתם קדושים שי קדוש אפי׳ ה׳ ולמלאכים רק קדושה אחת שבאמר בגזרת עירין קדישין וכן יע״ש :

ונראה דהכוונה להם בזה כמו שא״א לאדם לעשות המלוה כולה רק שהש״ית עוזר לנו ואעפ״כ לעתיד ישלם הש״ית השכר בעד מלוה שלימה בעד שני חלקים מה שהתחלנו לעשות המלוה ובעד הגמר של הש״ית · וזו דברי הפסיק והתקדשתם הייתי מבין המפעל שאתם עושים את עצמיכם קדושים שתתחילו לתקן לעשות מלוה ואח״כ אני אגמור הדבר והייתם קדושים אשייע לכם לגמור המלוה ואעפ״כ אתן לכם שכר כל המלוה וזו אז כי קדוש אני ד׳ הנאמר אלא קיום מלות נאמן בשלם שכר · וזו קיומת המלאכים לומה אתה מתן לאלו ב׳ חלקים דהיינו גם בעד החלק שעשית להם סיוע אתה נותן להם שכר כאלו עשו הכל וב״פ משיב הש״ית כי אלו הם שכורים ומחמת הלקי הרע המעשית אותם ע״כ אעפ״י שלא עשו רק התחלה הי׳ לריך לזו גיעה גדולה מפני חמת המליק כי גוני אני בעזרו לא הי׳ יכול לו וע״כ מגיע להם שכר כפול כנ״ל נכון מאוד :

ועפ״י מ״ש לעיל דלריך לסבול יסורין בעוה״ז כדי למרק העונות ושכר מלות כשתייר לעוה״ב · נראה דזו הכוונה במדרש רבה פ׳ אמור כי אעשה כלה בכל הגוים ובך לא אעשה כלה אבל אוסר אינם שמכלין שדותיהן אעשה כלה ובך לא אעשה כלה אבל אוסר אם שמכלין שדותיהן אעשה כלה יע״ש · ונראה עפ״י מה שאמר יצחק אבינו לעשו ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה׳ והיינו כי יצחק ראה בחוה קדשו כי מה שיעקב מבקש עופת הצוה״ז הוא לא עוד עבור ישראל אלא כי ישמן יסורון ויבעט והשבית כי לריך לאדם יסורין כדי למרק עונותיו ושכר מלותיו יהי׳ כולו קיים לעוה״ב · והנה שדה לריכה חרישה וזריעה וכל לרכיה ומכח זה עושה קמה והצואה · והנה כ״ז שהצואה והפירוש עומדים בקומתם בשדה יש הידור בשדה ונותן ריח עוד · אבל כיון שנכנסה והתבואה נעקרה נשארה ריקה מכל וכולה עלה הפשטים · וזו דברו ליעקב אתה מבקש שכר בעוה״ז הלא ראה הראה ראה ריח בני לעומת שאה נותן ריח עוד במלות ומצ״ע כריח השדה אשר ברכו ה׳ והייתו כ״ז שהתבואה בתוכה אבל אם נלקחה ממנו עוד אין לה ריח עוד כמו כן אתה ישראל כ״ז שאין אתה מקבל שכרך של המלות בעוה״ז ושכרך עומד בקומתו לעוה״ב אתה נותן ריח עוד ואתה מיסיף בכל יום ירחת שמים אבל אם יתנו לך כל עונת עוה״ז אני מתירא ומעך שלא תחמין ותלא חון בשיעה · רק אעפ״כ אי אפשר לקיים מלות אם הוא אינם עני כי כמה מלות יש בהם חסרון כיס ע״כ ויתן לך אלקים מטל השמים ומשמני הארץ ר״ל השפע שיתן לך הש״ית יהי׳ בו קדושה שלא יתקלקל אותך וזו מטל השמים והוא לריך כדי להיות לך משמני הארץ דהיינו שתוכל לקיים מלותיו כי זה בל האדם בא עלי הארץ ובשביל זה בא לעולם כנ״ל ודו״ק ;

וזו דברי המדרש הנ״ל ישראל שאין מכלין שדותיהן הייני שאין אוכלין שכר מלותיהן רק אוצה פרי פירות ע״כ לא אעשה כלה כי שכרם לעוה״ב אבל או״ה שמכלין שדותיהן שהש״ית נותן להם שלוה בעוה״ז בשביל קלת מלות שמקיימין וכמ״ש רז״ל על פסוק ונאמיס אין איש אחי ושער ריש״ת בתנ״ב חיור שהקב״ה מנקה א״ע מהם ליתן להם שכר מלותיהן בעוה״ז ע״כ אעשה כלה בכל הגוים לעוה״ב בעד עבירות שעשו כדכתיב ומשלם לשונאיו אל פניו להאבידו כנ״ל · וזו ג״כ כוונת המדרש שם בחדש השביעי מה כתיב לעצלה ובקלרכם כו׳ לא תבלה פלת שדך הד״ד אורת חיים לעצלה לעשכיל לעצן סור מ״ראל מעה כו׳ יע״ש והייתו כדבריו אלה פי׳ כי ר״ה היא יומא דדינא וכל איש ישראלי חרד מאימת יום הדין ומתקן מעלליו מה שאפשר ואעפ״כ יש לו מקל יום בכל שנה ואו״ה אינם חרדים ועלבים מיום הדין ואעפ״כ יש להם כל טוב ע״כ מתרץ זאת המדרש מה כתיב לעצלה ובקלרכם את קליר ארלכם לא תבלה פלת שדך והייתו כמ״ש שאין לישראל שכר בעוה״ז כי לריכים הנה לסבול על העבירות מעוכם לעוה״ב ע״כ יש לישראל יסורין וגלות בעוה״ז · וזו אורח חיים לעצלה לעשכיל מי שהוא משכיל לריך לידע שכל טובתו מוכן לו וזו אורח חיים לריך לישאר לו לעצלה בשמים דהיינו שכרו לעוה״ב אבל בעוה״ז לריך לסבול מקריים לעצן סור משאול מעה בכדי שיקבה אותו מעיכם גיהנם לעוה״ב שהוא מעה והש״ית ירחם על עמו אכי״ר :

ועפ״ז מ״ש לעיל בשאר דברי מדרש רבה (פ׳ בחוקתי) אם בחוקתי הד״ה חשבתי דרכי ואשובה רגלי אל עדותיך אמר דוד רבש״ע בכל יום הייתי מחשב לעקום פלוכי ולדיהם פ׳ אני הולך הי׳ רגלי עבילות אותי לבהכ״כ ולבתי עדרשות והד״ד ואשיבה רגלי אל עדותיך · ר״ה בשם ר״א אמר חשבתי מתן שכרן של מלות והפסידן של עבירות ואשיבה רגלי אל עדותיך : ר״מ אחבא דר״א בר אביא אמר חשבתי מה שבחבת לו בתורה אם בחוקתי תלכו מה כתיב תתן ונתתי גשם בארץ · ואם לא תשמעו לי מה כתיב תתן ויספתי ליסרה אחכם · ר״א ברי׳ דר״ח בשם ר׳ יוחנן אמר חשבתי ברכות חשבתי קללות ברכות מאל״ף עד תי״ו וקללות מן וי״ו עד ת״א · ולא עוד אלא שהן הפוכות · אמר ר׳ אבין אם זכיתם הריני הופך לכם קללות לברכות אימה כשתשמרו את תורתי הד״ד אם בחוקתי תלכו ע״כ המדרש · ויש תמוה :

ונראה דקשה לי למהפך מה שאמר שכתוב אם בחוקתי ודרשו שם במדרש לא כמלך ב״ו שהוא גוזר גזירה על אחרים והוא אינו מקיימה אבל הקב״ה גוזר גזירה והוא עצמו מקיימה שנאמר ושמור ושמרתי אני קיימתי מלות הידור פני זקן שהרי השכינה עמדה לפני אברהם יע״ש · וכן אם בחוקתי כביכול שאני בעצמי מקיימה וא״כ כמ״ז הי׳ קשה להמדרש הלא הקב״ה הכתיב לנו בתורה ביומו תתן שכרו וכביכול הוא אינו מקיימה כי שכר מלוה בחאי עצמו ליכא ע״כ מתרץ זאת שעל זה כיון דוד המלך ברוח קדשו חשבתי דרכי וכו׳ כמ״ש לעיל דאלו האדם בעצמו עשה המלוה כולה שפיר הי׳ אבל לולי ה׳ בעזרו לא הי׳ יכול לו ולפעמים אין התחלה אפי׳ מן האדם ע״ד דכתיב רגלי חסידו ישמור : וזו שאמר דוד בכל יום הייתי מחשב לעקום פ׳ ולדיהם פ׳ הולך הי׳ רגלי מבילות אותי לבה״כ ולבהמ״ד וכן עושה הש״ית עם אחר לדיקים · וא״כ איך שייך על מלוה כזו לא תלין פעולת שכיר הלא הש״ית הוא העיקר בזו המלוה כנ״ל : **ואידך** תכלת נותן עצם אחר לזה דהיינו כמ״ש לעיל שהש״ית אינו לריך כלל לעשיית המלות כי הוא מושלם מלה עצמו א״כ אין כל מה שנותן הוא רק על לד

מתנה בעלמא ולא עוד כי א"א לקבל שכר העוה"ז מחמת שעוטות רצו על הזכיות ולריך לפרוע ממנו בעוה"ז עבור עוטות של חדש וחש ח"ו לא יכנה ממנו בעוה"ז גדול עומו מכשול עוכם כלחי :

וזו שחמר חשבתי מתן שכרן ר"ל כל השכר שנותן לנו הש"ת הוא רק על לד מתנה בעלמא ולריך שייך בזה ביומו תתן שכרו ולא עוד אלא שהפסידן של עבירות מה שחדש מפסיד וקובל יקורים הוא על עבירות שלו וע"כ תו לא קשה כלל למה אינו משלם הש"ת בעוה"ז שכר מלוה . וע"כ אשיבה רבני אל עדותיך כי הש"ת דיין אמת ואינו קותר פסק שלו כבר דרכי תורה שכתב לנו ככ"ל ככון מאוד :

וזו ג"כ כוונת דוד המלך ע"ה אחת דיבר אלקי שתים זו שמעתי ר"ל כל מלוה ומלוה שדיבר ולוה הש"ת לנו שתים שמעתי יתכן והייכו כמו שהש"ת מלוה לנו לעשות כן הש"ת מקיימה ולא כמלך ב"ו ונעכש לזה כי עוז לאלוקים דמלותיו המה אמיתות והוא תורת אמת שהש"ת לא ליה אותנו לעשות ומחמה שלריך לזה כי עוז לאלוהי' ואינו לריך לברואיו כלל רק מחמת שדיבי התורה המה אמת לאמיתו ע"כ מקיים הש"ת בעלמו ג"כ ולא שייך להקשות למה אין הש"ת מקיים ביומו תתן שכרו כי כך הי' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו כי מאחר שאין הש"ת לריך כלל לברואיו אין מגיע לאדם שום שכר עפ"י הדרך וכל מה שמשלם הוא רק על לד החסד וע"כ לא שייך אלא הש"ת ביומו תתן שכרו ככ"ל :

או אפשר לפרש דברי המדרש הכ"ל חשבתי מתן שכרן וכו' ע"ד מה שאמר התנא בחגות הוי מחשב הפסד מלוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה כמבואר ברמב"ם פ"ד דאבות והייכו כי בתורה אינו מבואר כלל בכולם אם אדם אינו מקיים מלות עשה וכן אם אדם אינו עובר עבירה אינו מבואר שכרו כי לא נאמר בתורה רק אם בחוקתי תלכו ואת מלותי תשמרו דהייכו קיום מלות עשה . אבל מי שמשים אל לבו יכול לידע השכר מי שאינו עובר עבירה כי אפשר ללמוד מענוש עבירה דאם מי שבא על ערוה חייב סקילה אז כרת וא"כ מרובה מדה עובה ממדת פרעניית דאם על עבירה נענשין ממנו חיותו ממילא מוכח מכח זה שכר הגדול מי שאינו עובר עבירה . וכן להיפוך דאם שכר מלוה גדול כ"כ כמו שמבואר בתורה ממילא נלמוד למי שאינו מקיים הענוש להיפוך . כי ידיעת הפכים אחד הוא :.

וזו דברי התנא הוי מחשב הפסד מלוה בלומר תוכל לידע עונש מי שעובר ואינו מקיים המלוה כנגד שכרה . ר"ל משכר של מלוה אם מקיימה המבואר בתורה תוכל לידע העונש מי שעובר ואינו מקיימה . ושכר עבירה ר"ל מי שאינו עובר עבירה תוכל לידע השכר של כנגד הפסדה מכח ההפסד והעונש המבואר בתורה על עבירה . תוכל לידע להיפך השכר למי שאינו עובר ככ"ל ככון :

וזו ג"כ כוונת המדרש שבאלו שהי' קשה לו שאינו מבואר בתורה השכר של מי שאינו עובר עבירה ע"כ דלזו כיון דוד המלך חשבתי דרכי חשבתי מתן שכרן של מלות והייכו מכח השכר של מלות ידעתי מזה השכר של מי שאינו עובר עבירה וע"כ אשיבה רגלי אל עדותיך לקיימם . ור"מ חתנא דר"א בר אחיבא ר"ל מה שלכאורה יקשה דבוכסין של התורה המה גדולים מאוד כמבואר בתוכחות ושכרן של מלות המה מעט הכמות רק א"זה פסוקים וגם זאת כך בעובת עוה"ז בגדו . רק באמת זה אינו קושי' כי כבר כתבו המפורשים מחמת כי שכר של עוה"ב א"א לאדם להשיג התענוג בעודו בגוף ע"כ אינו מבואר בהדיא שכר עוה"ב בתורה מחמת שהוא נמוסר השגה אבל התורה הקדושה בטעם דברי' כתבה לנו הכל והגם שהוא מדברת בגשמי מ"מ רומזת בעליונים ותענוגי רוחני כמ"ש לנו התורה יד ה' עיני ה' ואחילה לה בגשמיות רק מגדרת את האוזן מה שיכול להבין כך התורה הגם שכתבה לנו ונתתי גשמיכם בעתם וכל הפרשה כיוונה הכל על תענוג רוחני רק שמדברת בגשמי כי שניהם אמת כי השכר היא בשני עולמות הן בגשמי והן ברוחני לעוה"ב :

וזו דברי המדרש חשבתי מה שכתבת לנו בתורה אם בחוקתי תלכו ונתתי שלום בארץ והי' קשה לי מה שכר הוא זאת רק חשבתי מ"ש ואם לא תשמעו ר"ל תשמעו רקפתי ליקרה אתכם שבע על חטאתיכם והיא עונש גדול עד למאוד וא"כ מאחר שראינו שעונש גדול לעובר עבירה ממילא מוכח דגם שכר גדול למקיימי מלותיה . והא רכתבה התורה ונתתי שלום בארץ הוא אינו שכר גשמי בלבד אלא כעלם בזה תענוג רוחני גדול מאוד ואם הוא מעט הכמות אבל הוא רב האיכות כי עיקר התורה שלנו מדברת בעליונים . כי התורה קדמה אלפים שנה לבריאת עולם ואיך יהי' דברי' מעולם הטפל הזה . אלא ודאי כוונת התורה לתענוג רוחני לעולם הבא :

וזו ואשיבה רגלי הייכו מה שבתחילה הביון עלה בדעתי לפרש הברכות שבתורה על גשמיות עוה"ז אחר"כ חזרתי בזה ואשיבה רגלי אל עדותיך להסתכל בזה שהתורה היא שלך ויש לנו לידע ממי יצאה שהיא מעליונים ובודאי כל דבריה מדברת עיקר בעליונים ככ"ל ככון מאוד ודו"ק :

ועפ"ז אפשר לפרש הפסוק דלעיל אחת דיבר אלוקים ר"ל הגם שהקב"ה דיבר לנו הברכות שבתורה רק מענין גשמי וכן התורה כולה מדברת מגשמיות מ"מ שתים זו שמעתי אלי מבין מדברי תורה ב' דברים שמדברת מעליונים ותחתונים והטעם לזה כי עוז דהייכו התורה שנקראת עוז ה' . עוז לעמו יתן הרי התורה היא לאלוקי' שהתורה הרי היא מעליונים כמ"ש קב"ה ואורייתא חד הוא ואיך אפשר לומר שעיקר התורה אינו מדברת בעליונים ע"כ ודאי הדבר ברור כל התורה כולה יש לה שורש בעליונים שכל העולמות העליונים נבנים על ידה כמ"ש אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה בי נסתכל וברא עולמו . וא"כ לפ"ז עיקר עשיית מלוה כדי לעשות תיקון בעולמות עליונים וכך הוא האמת כידוע ליודעי חן . וא"כ בני אדם הבבעלי' מדעת בעשית מלוה ואינו יודעים עד היכן הדברים מגיעי הא רק מלות בולמות והדין נותן שלא יגיע להם שכר כלל על עשיית מלוה כזו אבל מ"מ לך הי' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ר"ל הגם שרק עושה המלוה ואינו יודע לכוין בה מ"מ מתחסד עמו הש"ת ליתן לו שכרו כאלו כיון כל הכוונות וכמו שאנו אומרים כאלו כוונתי וכו' וכן הוא בזוהר הקדוש שדוד המלך התפלל ע"ז מעשה ידיו כוננה עליו ר"ל הגם שאין אנו יודעין לכוין התיקון שנעשה בעולמות עליוני' ע"י המלוה . מ"מ אתה הש"ת שלפניך גלוי וידוע הכל ע"כ תכונן מעשינו שיהי' נעשה התיקון הזה שהמלוה רומזת עליו כאלו הייכו מכוונים יע"ש כ"ל ככון מאוד ודו"ק :

עוד אפשר לפרש דברי המדרש הכ"ל והייכו שהי' קשה לכם על הברכות שהמה גשמיות ומענים וע"כ מתרץ והייכו עפ"י מ"ש הזו"ה דכל ד' מיתות ב"ד הוא לי"ה עיין בפ' שופטים ולהבין הדברים הוא ע"ד מה שאמר שלמה המלך אל תאמר אשלמה רע . והייכו כי כל כוחות הטומאה יש להם חיות מקדושה ולאדם יש נשמה הקדושה ע"כ רולה הי"ה להחניא את האדם בדרי שיהי' יכולת בידו להתקרב אל הנלוים הקדושים הטובע לנשמתו ולינק מהם בבדי חיותו . והנה הש"ת חפץ חסד הוא ורולה בתקונו של אדם וע"כ כשעובר עבירה גדולה

שהי״ש בונע כל הכלוטות שלו כפסק דיבו בחמת מ״ד מיתות ב״ד: והנה הגוף הוא כוחו של הי״ת כמ״ש דוד המלך הן בעון חוללתי ובחטא יחמתני אמי כי טולד ע״י תאוה. וא״כ כשאדם נהרג עפ״י ב״ד נחלש כחו של הי״ה וכל הכלוטות שבבלעו בקליפה שבהם הי״ה חיל בלע ויקיאלו וחוזרים כל הכלוטים למקום שורשם וא״כ לדקו שפיר דברי הזו״ה שכל ד׳ מיתות הוא לי״ה להתיש לחותו וכחו:

והנה הש״ית נתן יל״ה לאדם בכדי שתתבבר הנשמה ותשכיל עליו ולהכריח לחותו לעבודת הש״ת שיהי׳ בכלל הכל בקדושה ע״כ גם לעתיד בזהרה לא יבוטל הי״ה כמ״ש בזו״ה שיהי׳ נקרא לבן חרמלי יע״ש. וזו יהי׳ הכל בהליכת דרכי הש״ית. והנה אמרו רז״ל שיש לי״ה שבע שמות שטן רע מכשול שוחת וכו׳ יע״ש וזו כוונת הכתוב ויקבתי ליקרה לתכם ועיקר הבחינה ביקורין שלכם הוא בשביל שבע חטאתיכם הוא בכדי ליסר את הי״ה רע והוא בדרגות שבע בשביל חטאותיכם שהחטיאו לתכם בכדי שחיל בלע ויקיאמו:

וזו ג״כ כוונת המדרש הנ״ל חשבתי דרכי שהכתיב לבו בתורה אם בחוקתי תלכו וכתתי שלוש בארץ ובאמורה אין זה שכר גדול אבל כתוב אם לא תשמרו ויקבתי ליקרה לתכם שבע על חטאותיכם וקבה וכי כך דרכו של הש״ית ליסר שבעה פעמים כנגד חטא א׳ אבל ע״כ פרושו שכל העונשין יהי׳ ליסר שבע דהייבו הי״ה כי הש״ית חפץ חסד הוא וחפץ בתקבתיבו וע״כ משלח יקורין ועונשין בכדי ליסר את הי״ה ולהוליח ממנו מה שבלע מקדושה. וא״כ כמו כן כשרש מ״ש וכתתי שלוש בארץ הייבו שהש״ית יסייעו לבו עד רגלי חסידיו ישמור שבש הארץ הוא הגוף שהוא שורש של יל״ה יהי׳ לו שלוש עם הנשמה ולעשות הכל מה שהנשמה רולה לקיים מצות של הש״ית וזו ואשיבה רגלי עדותיך. ר״ל מ״ש וכתתי שלוש הוא מדבר מענין התורה שיסיב הי״ה המכוונה בשם רגל אל עדותיך לעשות מצותיך כנ״ל בכון:

וזו ג״כ כוונת הפסוק ביום הבכורים בהקרבתם מנחה חדשה לה׳ בשבועותיכם. והייבו עפ״י מ״ש מהחל חרמש בקמה תחל לספור שבעה שבועות והוא דבר תימה מאי ליתן למספר הספירה קימן בזה מהחל חרמש אבל כי דברי תורתיבו הקדושה עמוקים המה מדברת בתחתוני׳ ורומזת דברים עליוני׳ כי ידוע שהי׳ ישראל במלרים בנ״ע שע״ע ובלחת ישראל ממלרים ילאו משע״ע ולכה הקב״ה ליתן התורה לישראל שבדרשת בנ״ע שערי בינה ע״כ לוה לבו הש״ית לספור מ״ע יום עד מ״ע ובכל יום ויום הי׳ ישראל מכנסין בשער קדושה אחה עד מ״ת בחו בשער הנ״ע שערי בינה וע״כ הי׳ הענוי׳ משעורין בכדי להמתיק הדין בשורשו כי שערה בגימ׳ בפ׳ מנלפ״ך כידוע. והנה ישראל במלרים הי׳ כשדה שאינו זרוע וכולה עלה קמשונים כמו פכיו חרולים מלא החטאים והנה לבער הקולים מכרם ד׳ לבאות נקרא בזהר הקדוש מחלדי חקלא ומיד בהקרבת עומר התיבו ישראל כח מ״ע שערי הענוה וילאו מהם. והנה אין לבו שוחת גדול בעולם יותר מיל״ה:

וזו כוונת הפסוק מהחל חרמש בקמה ודרשו רז״ל ח״ת בקמה אבל בקומה והייבו מבת יל״מ שאז ילאמו מע״ע שע״ע וע״כ הנהב חרמש הייבו מגל להעביר הקולים כשוחים מכרם ה׳ לבאות. וזו בקומה כנד שוחת שקמה עליבו להכאיבו וע״כ הנס שילאמו מידו עדיין לא נכנסת בקדושה ע״כ תחל לספור שבעה שבועות בכדי לבטש. בכל יום בשער א׳ עד מ״ע שערי בינה:

זו נ״כ ביום הבכורים כשאתה תדבר מענשך לעשות מעשה וע״כ אז העולם נידון על פירות אילן כי לדיק נקרא אילן כמ״ש הש״ם בה ענן. וע״כ לריך כל א׳ מישראל לעשות אז פירות טובים לאביו שבשמים וכל ת״ח לריך לחדש בו כי אז היא קבלת התורה מחדש ואמרו רז״ל כי שבעה ספרי תורת המה. והייבו כי את זה לעומת זה כי ז׳ שמות יש ליל״ה ואמרו רז״ל שיאמר הקב״ה ברחתי יל״ה ברחתי תבלין דהייבו התורה וע״כ שבעה ס״ת המה. וזו זאת שאמר בהקריבכם מנחה חדשה לה׳ אינו עיקר הכוונה בהקרבת מנחה למקדש אלא עיקר מנחה החדשה יהי׳ בשבועותיכם שיש בה ז׳ ס״ת וכמ״ש כנ״ל:

ונחזור לדברי המדרש דלעיל ר״א בר׳ דר״ח בשם ר״י אמר חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך חשבתי ברכות חשבתי קללות. ברכות מאלף עד תיו וקללות מתי״ו ועד ה״א והייבו ע״פ דרך שכתב בזהר חדש שהקללות המה בדרך שאדם מגזים לבבו החביב ואומר אעשה כך וכך ותופס הרלועה בידו ורק מירא עושה לו ואינו רולה כלל להכותו. וע״כ הברכות המה מאל״ף ועד תיו כי המה באמת רב האיכות ומעט הכמות. וע״כ נכלל בהם כל האל״ף ב״ת אבל הקללות המה רק בדרך גיזום בעלמא וע״כ המה מו״ו ועד הא שאינו כלום. עוד להורות כביכול שבמו עמכם בלרה בי יד על כס י״ה וכביכול וה׳ בבלות. ואמר ר׳ אבין אם זכיתם הריני הופך לכם הקללות לברכות והייבו כמ״ש הזהר חדש (פ׳ בלבים) שכל הקללות ברכות המה רק לפי המדימה כראה כמו קללות והייבו מלד אויב אבל באמת המה ברכות יע״ש וזו דברי המדרש בכאן כנ״ל פשוט:

אמרו במדרש תנחומא בפ׳ בהר. וכן אתה מולא בימיהו בשביל שחילו השביעית ממכרו לגויים אמר הקב״ה למשה ראה איך ממכרים לגויים בשביל שחילו את השביעית אמר לפניו רבש״ע לא כך אמרת כי יומך אחיך קיים מה שקראת אחים וכי יומך אחיך ומעה ידו לבשיתמוטטו ידם לפניו כ כ. כביכול שביבה עמהם שנאמר למעבכם שלחתי בבלה וחזקת בו תפוס עמהם בדין שלא יאבדו. ואלא מה גר ותושב ומי אחיך עמך אע״פ שבעבי גרים ותושבים בבבל אם לא תהוש הרי אבודים בין האומות. אמר לי׳ הקב״ה בעוותיהם אני מוכר את ביתי שנאמר כי ימכור איש בית מושב עיר חומה וכו׳ וכן הוא שהקב״ה אומר וכי תשיג יד גר זה כ״כ ותושב זה מלכות מדי וממכר ליד גר תושב זה מלכות יון אי לעקר משפחת גר זה מלכות רביעית אמר משה לפני הקב״ה רבש״ע למה ממסרו אלו למלכיות אלו א״ל מפני שמחללין את השביעית שנאמר ויגל את שבתיה וכו׳ עד רלתה הארץ את שבתותי׳ לפיכך אמר הקב״ה רלוכך שלא יגלו אהיה על שביעית. וזו שאמר בסוף הפרשה את שבתותי תשמרו ואת מקדשי תיראו ואם לא אני עתיד לפרוע מהם ביד המלכיות. וכשתקרב שנת הגאולה אני גואל אתכם שנאמר כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה ע״כ המדרש. והיא תמי׳ מאוד וממילא יובן. מה שקשה בזה:

ונראה ע״פ מ״ש אומלא שמרו ישראל ב׳ שבתות מיד הי׳ נגאלין ונראה הכוונה בזה כי שבת מורה על חידוש העולם. ועוד מורה על השגחה כמ״ש הזהר כי בשבת כל העולמות מקבלים השפע. על שבת יצר המעשה וע״כ בכל שבת בא שבת בא מנוחה. והייבו מנוחה לכל שיהי׳ להם שפע וקיום וא״כ אם הי׳ ישראל חיזק וקיום אמונה זו בודאי לא הי׳ נעשה שום עול בעולם על עסקי מו״מ כי כל פרנסת אדם המה קלובות מהש״ית והוא בכל שאר עבירות הי׳ נזהרים מאוד אם הי׳ אמונת השגחה תקועה בלבבו כיון שהש״ית ליפה

ומביע

ומצינו כל מעשים וע"כ נדקו מ"ל שאם שמרו בי שבתות הללו מיד נגאלין :

וזו ג"כ הכוונה במ"ש דאם שומר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו כל עונותיו והיינו כי דור אנוש אמרו כדור המבול עצים סתר לו הנעד לחרפל יפפונו והיינו כביכול אין הש"ית מסניח על העולם וע"כ הותרה הרלועה לעשות הכל וע"כ אם שומר שבת כהלכתו דהיינו בכולה והרי מאמין בהשגחה ומילא שב מדרכו הרעה וע"כ מוחלין לו כל עונותיו :

והנה מלות שמיעה ג"כ מורה על השגחה פרטית דהרי הש"י נתן ברכה בשנה העשירית שלו שמיעה על ג' שנים ואין לך השגחה גדולה מזו עיין אלשיך הקדוש בפ' זו וצ"ל שפיר אמר ובשנה החרן שבת לד' דמלוה היא כמו שבת שמורה על השגחה ואין עשירות מן המלאכה אלא מה שנתן הש"ית בהשגחה פרטית וע"כ ממילא ישראל כשלא שמרו את השמיעה כפרו בהשגחה וע"כ הותרה הרלועה אלא ועשו ועברו כל עבירות שבתורה · והקיצם הי' לזה מה שביטלו תחילה מלות שמיעה וע"כ השבעים שנה של גלות בבל לא הי' ידי לכפר על עונות ישראל · כל זאת לא היתה כפרה רק על עון שמיעה בלבד :

וזו ג"כ כוונת הפסוק (בפ' בחוקתי) אז תרלה הארץ את שבתותי כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם אז תשבת הארץ והרלת את שבתותי וקשה כבל הלשון ע"כ נראה פי' כך כי אולי עין שמיעה לבד את תרלה הארץ את שבתותי כל ימי השמה ואתם בארץ אויביכם · ע"כ תענוש בשנים שנת בלא זריעה מאתכם · וע"פ יתי' כפרה על שעבדתם את הארץ עי שנת של שמיטה אבל מ"מ אינה כפרה ע"ז מה שכפרתם בהשגחה ועברתם על כל עבירות שבתורה · וע"כ אמר קוב אז תשבת הארץ · ר"ל שיעלה לכם השביתה לכפרה על כל עונותיכם אם תהי' השביתה בדרך זו · והרלת את שבתותי' שתהא השביתה כרלון של מ"מ הקב"ה כפירש"י יע"ש · והיינו שבאותן השנים תחזרו מדרכיכם הרעים ותאמינו הכל בקב"ה שהכל תולה ברלונו והיינו השבתתו · וזו הרלת הארץ את שבתותי' כנ"ל :

ועפי"ז נבאר כוונת המדרש הנ"ל שיאמר הז"ל שישראל רלו לפרוק עול מלכות שמים בבבל ואמרו עבד שגרשו רבו כלום יש לאדם זע"ז והיינו כמ"ש האלשיך הקדוש כיו באשה גרושה הדין אם הוא הלר שלו הוא קדשת מפני וע"כ אמרו מחמת שגרשו מא"י · וע"כ הייתי עצמה מפני שהוא אלר של הקב"ה ואשה שגרשה בעלה כלום יש לקח זע"ז · וע"כ שהרלה הקב"ה לעשה שבשביל עון שביעית הי' מוכרים לגוים לידע ברות קדשו שישראל רלו לפרוק עול מלכו בעצמה זו במ"ש כי אותם הדבר כי ע"כ גלו ישראל ומנקומם כדי שיכפר עליהם הגלות וחרבן היכמ"ק ע"כ אמר עשה רבש"ע קראתם אחים שנאמר כי יעוך אחיך וע"כ אין לאדם דיינון כלל לאשה גרושה · וע"כ אפי' לשיאתם שקברו בדין אשה יש לאדם לכביתהוטעו ידם לפני כ"ל כביכול שכינה עמהם שנאמר למענכם שולחתי בבלה על כן מנילא יראו הכל שלא גרשה אותם ויהי' נשאר דבריהם · זו הכוונה שאמה יחזקאל הנביא המרכבה בבחי' הגלות מלא ישראל שאין לאדם דין אשה גרושה שהרי שכינה עמהם ע"כ אמר וחזקת בו תפים עמהם בדין שלא יאבדו והיינו שישיגו מרלות השכינה ושאר הנסים שנעשה עמם בבבל כדי שידעו הכל שלא נתגרשו מעולם · והקשה לפ"ז ואלא מאי גל והושב ומי אחיך עמך והיינו כי אולי שהי' עושה השי"ת כל עמהם הי' נתערבו בגוים ומכל וכל והי' אדם בבל כמו כל אדומה של אחו"ה שהיה בחזקתן ואינו יכול כלל לגלות ממנו אבל מאחר שנעשה נסים ראו ישראל א"ע גרים באדם · רק שנתישבו על אישה שנים והי' מלפים לגלות ממנו אל אדם הקדושה · וזו דבר הכתוב וחזקת בו לעשות לאם נסים כנ"ל אז הי' יד גר ותושב שישראל א"ע גרים באדם בבל ותושב דהיינו שנתישבו רק על אישה שנים אבל דא"כ לפ"ז למה לי עוד ומי אחיך עמך דהרי זה נכלל בגר למה שאמר ומזקת בו :

וזו הוא קושית המדרש אבל מה גר ותושב ומי אחיך עמך אבל אנא אמ"פ שנעבו גרים ומושבים בבבל והייתי בגר שראו א"ע גרים באדם והמה מושבים רק לפי שעה מ"מ אם לא תהום הרי אבודים · והיינו ע"פ מה שמבואר בזוהר פרש דהדין הי' נותן שיהי' ישראל בגלות בבבל ד' מאות ותשעים שנה כמנין שבעים שמיעות בכלל יע"ש והיינו כמ"ש כי אכה עון שמיעה כפרו בהשגחה ועשו כל עבירות ע"כ הי' לאם לשבוע עונם על כל ימי השמיעה רק מחמת שהתחילו לישא נשים נכריות כמבואר בהמו' וע"כ לולי שקדמו רחמי הש"ית להוציאם מהר הי' אבודים עם ועמה בית שני ת"ק שנה שהי' לריכים לגלות בגלות יע"ש :

וזה דברי המדרש בכאן לעפ"ז שבעשו גרים ותושבי' וחכו לאש"ית ובפרט בימי המן מ"מ אם לא תהום להוציא מהר המה אבודים וע"ז השיב לו הש"ית דאם הי' ישראל בגלות ד' מאות ותשעים שנה כמ"ש הי' אח"כ גאולה שלעולם כמ"ש דיאיל לבלות פשע ולהתם חטאות ולהביא לדק עולמים וכן הוא בזו"ה יע"ש · אבל מפני שאנו יולאים מהרה יבשו ישראל עוד עונות וזו יהיה בית שני לחיות בחרב · וע"כ זו דברי המדרש אמר לי' הקב"ה ועונותיהם אני מוכר את בית דהיינו בית שני כנ"ל ודוק וע"כ הי' הגלות אחרון :

וזו מסיים המדרש וכן הוא שהקב"ה אומר ובפי הנביא יד גר זה כ"כ · ותושב זה מדי · ומבר לבר תושב זה יון · אז לעקר משפחת גר · זו מלכות ד' והיינו כמ"ש בתפילתו של משה שביקש להחנם גרמי ד' ומלכות וע"כ שאל משה לקב"ה בשביל מה יגלו ישראל בגלות אחרון בשלמא גלות בבל כבר הודיע לי בשביל עון שמיעה אבל גלות אחרון אמרו חז"ל שבתרבו מפני שלאת חנם יע"ש :

וע"כ הביא לו הש"ית מפני שמתגלין את השביעית ר"ל כל העבירות חלוי בעון שביעית שמורה על השגחתו של הש"ית · וע"כ גם עון שלאת חנם אם הי' אמונה תקועה בלבם שהש"ית משגיח ולופה הכל לא הי' מקנאים זה בזה שע"י זה באה שלאת חנם דאם זה עשיר או שאר בר מעלה הוא הכל בהשגחת הבורא ב"ה אבל ודאי כפרו בהשגחה וא"כ אבותיהן דכל עבירה הוא עון שביעית שהיא עורה על השגחה כנ"ל :

(וכן נראה דרך המתקנים ומקובל' לשרב זה לזה אומר לכפשם בעז"ה אראה לעשות בו נקמה · וזה ודאי עון פלילי · לא די שעוברים על לא תקום אומרים עוד שהי' יעזור להם לדבר עבירה · ולפע"ד לזה כוון הכביא (הושע י"ג) שאתך ישראל כי בי בעזרך ר"ל לא די שאתה ישראל משחית ועושה עבירה לעשות נקמה בזולתך · עד תאמר כי בי בעזרך שלמי אעזור לך להנקם רעתך ונראות נקמה בזולתך וכן דרך המתקנעים כל משפיל מעלת חבירו באמרו אם הוא עשיר כי בעשיר בא לידי לו העולם עוין בו שיאמר כך · ואם הוא אביון אומר ג"כ שהוא שקר · וזו לפע"ד כוונת המשנה לא עוקלין · לא מלא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אם הסלוס ר"ל בעה שמתבדך מהש"י אם בעוסק לו לקח

לו בגבורה · הקב"ה מחזיק אותה ברכה ולהיפוך הקטנים
ח"ו וזו ס' עוז לעמו יכן ד' יברך את עמו בשלום :)

נדחור לדבר מענין עון שבועות שכתבנו לעיל ועי"כ
אמר הכתוב את שבתותי תשמרו דהייט שגם
הקב"ה כביכול מקיים כמה שבתות כי אז החסן והרצון
להשפיע לעולמו בא שבת בא מנוחה כמ"ש לעיל ·
והייט שהאמיתי בהשבחה אבל אם לא תאמיתו ח"ו בזה
ומקדשי תיראו שלא יחרב בעונותיהם וכמו שסיים
המדרש ואם לאו אני עתיד לפרוע מהם ביד המלכיות
ודומה כי קנאה היא בלב גאוה עין קנאה ונפלאת חנם
עדיין לא זז מאחינו ועי"ז כחרב הבית מב"ש · שיתאחד
הגאולה דהייטו בעתה אני יוד אחבס שנאמר כי יום
נקם בלבי ר"ל כמו שאתם שומרים הנקמה בלב כך
כביכול גם אני שומר הנקמה על או"ה בלב ולא בפועל
כי אינכם כדאי למהר גאולתכם ונכנסים מהאומות רק
בעתה ח"ו · וזו יעשה הקב"ה למען שמו הגדול הגם
שח"ו הישראל לא יהי' ראוים לזה . וזו ושבת גאולי" בלא
ר"ל שיה" בשביל גאולי למען שמו הגדול הגם שלא חטי"
ראוים לגאולה הש"ית ירחם על עמו במהרה למען שמו
הגדול והטורח אכי"ר :

עד אפשר לפרש הך אמנא שמרו ישראל ד' שבתות
כי שבת דבילה היא שבת בפני עצמה וע"כ נוסף
שתפלה ויכוחו בה וביום השבת ויכוחו בו לשון זכר ואמרו
במדרש בראשית רבה כי בלילה הי' המחשבה וביום הי'
הפעולה וע"כ לוה הש"ית לשבות לילה ויום ככבר המחשבה
והמעשה ובגו"ה שמירת יום השבת עכ"פ שומרים העולם
אבל שמירת ליל שבת כמה פעמים מחללין בביאה בליל
שבת לבישון לילה וכבר קידש היום ובפרע ביום

בפי בחר דרוש לצדקה

ודרש רבה כי יעוך אחיך עמך הד"ד מלוה ד' חוכן
דא אמר ר"ח כתיב נותן לחם לכל בשר ובא
לחוטף לו המלוה אמר הקב"ה עני בשלם בגולו הד"ד
לגולו ישלם לו ע"כ · ולכאורה אין הבנה מה זה שחוטף
אלא חדא הרי מלוה על מלות לדקה ועוד מה רבותא
שיש לו גמולו מכל המלות שנותן הש"ית עליהם
עכר וכבר דברו המפרשים בזה :

ראה דהמדרש קאי לדלעיל ע"פ כי יעוך אחיך
ומעה ידו קמך והחזקת בו יד גר ותושב ויחי
עמך והני תרתי עמך אין לו פירוש כלל וע"כ
המדרש דהכא אמרו ר"ל אם אין טוהן לדקה סוף
לידי מדה זו אז בנו אז בן בנו וכן אמרו חקדימי
לבני כי היכי דלקדימו לבניך והייטו היכי דליכא
אז בני חיי ומזוני בעזרי תליא אבל ע"י זכות
אבות העזר וכמ"ש התוס' סוף שבת יע"ש דאל"כ
כל הברכות יע"ש · והנה בש"ע י"ד (סימן רמ"ט)
מי מעלות בני לדקה ומצלה הגדולה שאין לומלה
המחזיק ביד ישראל אמך וטוהן לו בתורת הטוהה
לדקה למחלים רווח יע"ש ומלד הסברא היא ג"כ
מעלות כי מי שיוד מכבסיו ונעשה עני גדול אוב
לו תקים לחזור למקומו להיות עשיר ומה שמוחכן
אוח רק לפי שעה אבל מי שבא להתמוטט ואחר
לידו שלא יפול יכול להיות שיהי' עוד עשיר ועכ"פ
הדבר שיהי' לו שלא יצטרך לבוא לידי הבריות
בגדול עושה עמו שמגיל אותו מן עניות כל
ועוד דבשלמא כשאר עני א"ל ליהן רק מעט
דרקי אל עני אבל כזה שמתמוטט ורלה לעזור
ליהן לו סך מסרים וע"ש שכמו גדול מאוד וקוי

או אפשר לומר כי עיה"ב דמי לשבת במ"ש חז"ל מי
שטרח בע"ש יאכל בשבת כי אין להמות בעוה"ב
אלא מי שהכין לעצמו לדה בעוה"ז כמו שאין לאדם
לאכול בשבת אם לא הכין לעצמו ע"ש ובעו"ה אנחנו
מוכחים כל ימי חלדינו אלי אין להכין לדה לדרך על
עוה"ב רק משוקעים בהבלי עוה"ז ואומרת הב הב וידוע
שבשבת היא דומה מענין עוה"ב וע"כ שפיר לדקו חז"ל
אלמלא שמרו ד' שבתות לבלות בעוה"ב ימיהם ולתקן ח"ע
מעשים טובים לעוה"ב בודאי יהי' נגאלין ככ"ל ככון :

אמרו במדרש כיון שבגע אדם הראשון בקין ואמר
לו מה עשית בחטאך והשיב לו עשיתי תשובה
ונתפשרתי מיד טפח על ראשו ואמרו כך גדול כוחה
של תשובה מיד פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת ·
וכבר אמרתי בזה דרכים שונים ושמה נראה לפע"ד
ע"פ מ"ש במדרש דב"כ בצרה אדם מעלומים ותחתונים
כדי שלא יהי' קנאה במעשה בראשית וכתיב אשר ברא
אלקים לעשות דמה שהי' לורך לברוא בשבת בצרה בע"ש
וא"כ אם הי' ג"כ בצרה בשבת לא לריך לאדם שהי'
מורכב מעליונים ותחתונים אלא בע"ש הי' מתחתונים
ובשבת מעליונים והי' ברוחי עליונים ותחתונים שוים
ולא הי' קנאה במעשי בראשית ודומה כי לולי שהי' אדם
מורכב מעליונים ותחתונים לא הי' שיך באדם שכר
ועונש כי מעליונים הי' מלאך ומתחתונים הי' בהמה וע"כ
הי' אדם הראשון מלער על יום השבת כי לולי זאת לא
הי' חוטא אבל כיון שאמר לו קין שהמשבה מועיל ויש
תקנה לעון אשר חטא מיד פתח ואמר מזמור שיר ליום
השבת והתחיל לשבחו כן נראה לי כפון מאוד ודו"ק :

בפי בחר דרוש לצדקה

ודרש רבה כי יעוך אחיך עמך הד"ד מלוה ד' חוכן
דא אמר ר"ח כתיב נותן לחם לכל בשר ובא
לחוטף לו המלוה אמר הקב"ה עני בשלם בגולו הד"ד
לגולו ישלם לו ע"כ · ולכאורה אין הבנה מה זה שחוטף
אלא חדא הרי מלוה על מלות לדקה ועוד מה רבותא
שיש לו גמולו מכל המלות שנותן הש"ית עליהם
עכר וכבר דברו המפרשים בזה :

ראה דהמדרש קאי לדלעיל ע"פ כי יעוך אחיך
ומעה ידו קמך והחזקת בו יד גר ותושב ויחי
עמך והני תרתי עמך אין לו פירוש כלל וע"כ
המדרש דהכא אמרו ר"ל אם אין טוהן לדקה סוף
לידי מדה זו אז בנו אז בן בנו וכן אמרו חקדימי
לבני כי היכי דלקדימו לבניך והייטו היכי דליכא
אז בני חיי ומזוני בעזרי תליא אבל ע"י זכות
אבות העזר וכמ"ש התוס' סוף שבת יע"ש דאל"כ
כל הברכות יע"ש · והנה בש"ע י"ד (סימן רמ"ט)
מי מעלות בני לדקה ומצלה הגדולה שאין לומלה
המחזיק ביד ישראל אמך וטוהן לו בתורת הטוהה
לדקה למחלים רווח יע"ש ומלד הסברא היא ג"כ
מעלות כי מי שיוד מכבסיו ונעשה עני גדול אוב
לו תקים לחזור למקומו להיות עשיר ומה שמוחכן
אוח רק לפי שעה אבל מי שבא להתמוטט ואחר
לידו שלא יפול יכול להיות שיהי' עוד עשיר ועכ"פ
הדבר שיהי' לו שלא יצטרך לבוא לידי הבריות
בגדול עושה עמו שמגיל אותו מן עניות כל
ועוד דבשלמא כשאר עני א"ל ליהן רק מעט
דרקי אל עני אבל כזה שמתמוטט ורלה לעזור
ליהן לו סך מסרים וע"ש שכמו גדול מאוד וקוי

מן חלק נשמעה וגם נשמעה כי לא תדע מה יהי׳ רעה על הארץ · והיינו כי חשבו בש״ע ח׳ מעלות בצדקה והעיקר הוא לעשות עם מדי דאורייתא כי המה עוסקים בצביני של עולם התורה שהוא שורש לכל הנברא׳ וזו שלא היינו אם תרצה ליתן לצדקה תשלח אותו על פני המים היינו למי שעושה פנים לתורה שנקראה מים כי אם תחזיק בו יהי׳ כמו זבולון עם יששכר וע״כ תיעול חלק התורה בע״ה :

וזו שמא זבולון בלאתך היינו בלאתך מן העולם לא תדאג כלל כי ערוס תשוב שמא שלא עסקת בתורה כי יששכר באהלך היינו מה שלמד יששכר תורה הוא אוהל שלך ויאיר לך לעולם הבא מלשון בהיאו כרו עלי ראשי · וזו ג״כ כי ברוב יגיע תמלאנו היינו בחריכות יגיע לעולם הבא שם תמלאנו שכרך כאלו היית אתה עוסק בתורה · ועוד תעשה מן חלק נשבעה כל שבעה מעלות של צדקה איזה דרך שיזדמן לך תעשה אבל גדולה מכולם גם נשמרה ר״ל מעלה השמימית של צדקה מי שמחזיק ביד אדם שלא יתמוטט מכל נכסיו שלא ילפיך לבריות כי גדולה מעלה זו כי לא תדע מה יהי׳ רעה על הארץ ר״ל אפילו כגזור עליך ג״כ שתבוא לידי עדה זו לא תדע ממנו כי זכות גדול כזה יגין עליך שלא תבוא לידי עדה זו כל״ל כנון :

וחוץ לדרכיו אמרתי לפרש פסוקים הנ״ל כי העבעיי׳ חלקו החכמות נשבעה והתורה היא החכמה השמימית והיא גדולה על כולם וכל החכמות כאין נגדה והמה רק לדקות לעבחות משרתי התורה וכמ״ש הרמב״ם ז״ל · והנה אמרו אין הקב״ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה והיינו שיהי׳ בקי בשבע חכמות שאז יבול להשיג בתורה יותר ויותר ממי שלא ידע בכל אלה :

וזו כוונת הכתוב חכמות כשיש בבתה בתיה חלבה עמודי׳ שבעה היינו שבע חכמות שהוא לורך לבנין העולם אבל תוציל ג״כ לתורה מאוד כי לא תשלח התורה ותקרא לבעיותי׳ היינו מי שמוציר מן התורה ומכח זה מה שלמדו חכמים אלו ישיג בתורה יותר ע״כ תקרא אותו התורה על גפי מרומי קרת שישיג בתורה הרבה אבל הרבה בני אדם נכשלים בלומדם חכמות אלו וזאת יגרום להם שיולאים חוץ לשיעה וכופרים בתורה · וזו דברי שהע״ה מי פתי יסור · הנה היינו מכח שלומד חכמות אלו מסירים את לבו מן התורה ועבודת הש״ת וזו וחסר לב אמרה לו מחמת שהוא שוטה ואין לו לב להבין דברי תורה על בורי׳ וזו ג״כ כוונת קהלת בסיף דבריו סוף דבר הכל נשמע וגו׳ כי פשטי דבריו של קהלת היא בכוי על כל החכמות אבל לא הי׳ כוונת שלמה לגמד אותנו חכמות העבעיית רק שמכח חכמות אלו יבוא אדם לכוונת התורה ולעבוד הש״ת במדרגת אהבה וכנ״ש דוד דע את אלהי אביך ועבדהו וזו כוונת קהלת ג״כ סוף דבר ר״ל מה שלמד אלי אותך חכמות העבעיית היא הכוונה רק על סופה דמילתא הכל נשמע ר״ל מכח זה תבין ביותר את אלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל אדם ר״ל מכח זה תגיע למדרגת אהבה לירא הש״ת ביתר שאת עד אם תעבה מעלה תעשה בכוונה גדולה ובכל כחך · וזו כי זה כל אדם שכל מצוותך תאמר ה׳ מי כמוך ולא יהי׳ לבך חלוק עליך שתעשה מלת אכשיס מלומדה ובהתרשלות גדול · וזו כי את ר״ל מעשה אלקי כלומר דאפילו מי שעושה מעשה אלהים דהיינו מצותיו אעפ״כ יבוא במשפט על כל מעלם אם עוב ואם רע והיינו על הכוונה אם עשית המצות בשלימות גדול או בהתרשלות ובלא לב אבל אם תשיג לדברי תלה שבתבתי ותעבוד את הש״ת ודאי תקיים מצותיו בזריזות ובכוונה גדולה כל״ל כנון :

והנה אמרו ר״ל בשבת כל מי שיודע לחשב תקופת ומזלות ואינו מחשב על זה נאמר ואת פועל ה׳ לא יביטו יע״ש ולכאורה אין לזה הבנה דמה יראת ה׳ מגיע לו מזה · ונראה לכוונה היא כך דהנה אמרו רז״ל (סוף שבת) דשמואל ואבלנו הי׳ רואים אים אחד והי׳ יודע אבלנו ע״פ חכמת אלטגימוס שלא ישוב עוד כי ישוך אותו נחש ושמואל השיב לו אם הוא יהודי ודאי יחזיר בשלום וכן הי׳ יע״ש וא״כ ראה אבלנו השגחתו של הש״ת שישראל אינם נתונים תחת המזל ומזה נתברר לאבלנו שיש גורל ומשגיח בעולם אבל אם לא הי׳ אבלנו חכם בחכמות אלטגימוס הי׳ יכול להכחיש שאין גורל ואין משגיח בעולם ח״ו :

וזה כוונת הגמרא כל מי שיודע לחשב חשבון תקופת ומזלות דהיינו חכמות אלטגימוס שמחמת זה יודע כל מה שיקרה לאדם ע״כ אם אינו מחשב ע״ז נאמר את פועל ה׳ לא יביטו ר״ל שלא יתברר לו שיש פועל ומשגיח בעולם וא״כ דבר גדול הוא שמביא לידי ביטול שיש גורל ומשגיח בעולם רק דוקא אם אנחנו שומרים התורה והמצות אז אנו בלתי שייכים תחת הטבע ומשגיח עלינו השגחה פרטיות אבל ח״ו בלא איכם עושים רצונו עליו השגחה אותנו תחת הטבע :

וזו ג״כ כוונת הפסוק בחוקתי ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים וכו׳ ודרשו ר״ל מה חכמה ובינה לעיני העמים הוי אומר זה חשבון תקופות ומזלות יע״ש כי מה שאנו יודעים אותה חכמה אינו כלל כיון שגם העכו״ם יודעים ומה רבותא יש בזה אבל אם אנו עושין רצונו של הש״ת אז הקב״ה מורה אותנו מחוץ מזלות שבהפך הדבר אז יש קידוש השם גדול אבל אבל עכו״ם וזו ושמרתם ועשיתם לקיים את כל דברי התורה הזאת כי אז אם תלמדו חכמות מזלות אז תהי׳ חכמתכם ובינתכם לעיני העמים שיודו לכם העכו״ם שאתם יודעים יותר מהם בחלי דשמואל ואבלנו ודוק · וזו אשר ישמעו את החוקים האלה ר״ל מי שיהי׳ מהאומות שיבין וישמע את חוקת שמים חכמות מזלות ואיש ישראל יאמר לנכרי שלא יהי׳ כחוב המזל ויתקיים כדבריו אז יאמרו בגויים רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה כה׳ אלקינו בכל קראינו אליו ויתקדש שם שמים בגויים כנ״ל כנון ודו״ק :

והנה אם ח״ו אין ישראל עושים רצונו של מקום לא אם המזל מורה לעוב מבעל הש״ת הולאת המזל והמפלה הוא שלא בדרך הטבע ר״ל וכמ״ש הכתוב כי לא באמיר מלכי ארץ כי יצוא לר ואויב בשערי ירושלים כי הי׳ חוץ לטבע הוא לה ועפ״ז אני מבין דברי הפסוק והי׳ כי תמלאן וכו׳ ואמרו על כי אין אלהי בקרבי מלאוני הרעות האלה וכו׳ והקשו המפורשים מאחר שהמה מתודים למה יאמר הכתוב ואנכי אסתר וכו׳ :

ונראה דהכוונה הוא על הדרך שכתבתי דהישראלי׳ יאמרו דהטוכם בא מחמת דרך הטבע שאין הש״ת משגיח עליהם כאדם המזל להיעיב להם ומכיח אותנו תחת המזל ובאמת אמרו רבות כגון גורל ומקרבא שהמה שני הפכים וזו חוץ לטבע וזה דברי הכתוב שישראל יאנו מבלתן להעיד להם וגם אם המזל בעלמו יורה לטוב אנכי אקלקל המזל להשגיח להרע להם מכאן ביאה לי׳ דלא נסתר עבדי׳ ובדרך זה כתב גם הבעל עקדה מודה מגילת איכה יותר ממ״ה כנילים שעמדו לישראל :

וזו ג״כ כוונת הכתוב ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה ר״ל שתשגיחו בעין שכל ותראו שהעובדה והרעה הוא היום ואינו תלוי כלל כי כשתהי׳ עובדים מי עמדד המזל להיעב לכם וכן אם תהי׳ רעים ח״ו אבי

ומשרד המורה לכם לעוד ולחי עושה להיפוך וזה ג״כ הכוונה במה שאמרו רז״ל הקיף והקפד ירחו כרוכים מן השמים היינו שלא יתלו הלרות ממנה רוע המז״ל והשי״ת לא עושה רק שמכיח לוחנו תחת המזל דזה לא״ל דקיף ממש דהיינו מ״ו השבחה לרעה זה יכד מעצת מתן תורה מיד מן השמים ולא הפרעיות הלו׳ במזל כלל :

וזה ג״כ כוונת המדרש פ׳ רלה מיום שאמר הקב״ה דבר זה בסיני מפי עליון לא תלא הרעות והעוד אלא העובה בא מאליו לעושה עוד והרעה ממילא לעושה רעה יע״ש והיינו כמ״ש שהוא בדרך עונש גמור ובהשגחה פרטיות ולא מלר שהקב״ה מכיח לוחנו תחת המזל המורה לרעה מ״ו עד ישראל כי כל מה שמלאנו הרעות וכל התוכחות הי׳ הכל שלא כדרך הטבע בכ״ל ודוק כי קלרתי :

ועפ״ז כבוא לכוונת קהלת בפסוק דלעיל שלא לחמוך על פני המים ר״ל דעיקר הלעוד יהי׳ רק בתורה כמו הלחם שהוא תדיר כך בתורתו יהגה יומם ולילה כי ברוב ימים כי אין סבר לאדם משום לימוד הכמה רק מהתירה שהוא מביאה לידי אריכות ימים לעוה״ב שם תמלאנו אבל לעפ״כ תן חלק לשבעה דהיינו שתלמוד שבע חכמות ג״כ כמו שאמר שמואל כשהייתי יולא למים הייתי משגיח אז בחכמה זו . אבל אם בלמוד חכמות אלו תהי׳ כוונתך וגם לשמה דהיינו התורה שהוא חכמה הי׳ וכולל כל החכמות ור״ל שעיקר לימוד שאר החכמות יהי׳ כוונתך רק לרקמות ולעבחות שיהי׳ משרתים לחכמות ההורה כדי לעסוק בתורה יותר ויבין כי ממנה תולאות חיים וקיים שורש כל החכמות ועוד יתברר לך בזה השגחה פרטיות מהשי״ת כי אם תלמוד חכמות אלטנגיו׳ כי לא תדע מה רעה יהי׳ על אדם דהיינו אם הי׳ ראוי ע״פ המזל לבוא אז דבר והשי״ת יליל אותך מזה לא תדע לשבח את השי״ת על זה כי השגיח עליך להליך מכל רע אבל אם תלמוד תוסיף שבח והודאה להשי״ת על כי שמרך מכל רע ותדע להוכיח את העכו״ם כי יש בורא ומשגיח כי הלי דשמואל נאבלנו בכ״ל כאן :

והנה אמרו רז״ל על אברהם אביו ע״ה שהי׳ לו אלטיגיות גדולה ומכח חכמה זו הביר את בוראו ועפ״ז נראה לי לבאר דברי רז״ל במד״ר פ׳ לך לך מארלך ומולדתך ומבית אבי׳ ך אל הארץ אשר ארלך הד״ר שמעי בת ורלי והמי אזנך ושכחי עמך ובית אביך ויתאו המלך יפיך כי הוא אדוניך ועשל לאדם שרלה בירה אחת דולקות אמר אמא תאמר שבירה זו בלא מנהיג הלין עליו בעל הבירה כך אמר אברהם וכו׳ יע״ש והיינו כנ״ל . שאברהם השיג בחכמה מהנהגת הובדי שמים שיש בורא עולם אבל עכ״פ הי׳ אברהם קובר שאין כאן השגחה פרטית והנהגה עליונה לשדד המזל ובו״ז אמר אמא תאמר שבירה זו בלא מנהיג כלומר בביכול תאמר שאין השי״ת יכול לעשות כל חפלו ולשדד המזל כמו שאדם עושה בפלגין שיכול לשתות אותו ולעשות בו מה שילה ע״כ הלין עליו בעל הבירה וכו׳ כך אמר לו השי״ת לאברהם לך לך ר״ל לא כמה קובר עד הנה שהמזל מוכרח הולאתו ואין יכול לשנות ולא״כ אין תלוי שום דבר בזכות אדם רק במזל ע״כ אמר לו השי״ת לך מדרך זה ואני ארלה לך שתלוי הדבר בזכיתך וזו : מארלך ומולדתך הייבר מליור המזלות שלמדת בבית אביך שכל העדינה הי׳ מאמינים בזה שהי׳ כל דבים אלא אבל לא״ז זו אל הארץ אשר ארלך אני מרלה לך השגחה עליונה והוא השגחה פרטיות : וזו דברי המדרש מעני בת ורלי שתרלה בחכמת מזלות ותלמוד אותה להבין הטבע שהם רק מזה יתברר לך כי הוא אדוניך שהשי״ת הוא אדון שלך ומשרד המזלות :

והנה אמרו חז״ל הכל בידי שמים חוץ מירלת שמים

ובאמת אמרו חז״ל אלו מלון דבולד במאדים יהי׳ שופך דמים אלו מלון דבולד בצדק יהי׳ גבר לדקן במלות רק האמת דהבחירה הוא ביד אדם רק מי שבולד במזל עוד יכול בקל לעבוד השי״ת ואין ליבע אי״ע וע״כ שפיר הביבו חז״ל במה שאמרו אמר הקב״ה שיבה אתה אומר על מפלתו של בחור אילמלי אתה שאול והוא דוד אבדתי כמה דוד מפכיו והייבו כי שאול נולד במזל שיהי׳ לדיק וע״כ כתיב ושאול בן שנה במלכו כידוע דברי חז״ל אבל דוד שבולד במזל מאדים ע״כ הי׳ אדמוני וע״כ אם עבר אזה עבירה לא הי׳ עונשו גדול כי גם המזל דוחקו וע כ אלמלי אתה שאול והוא דוד כי באמת שאול הי׳ לדיק ביותר רק מחמת שבולד במזל עוד דקדק השי״ת עמו ביותר אבל דוד עשה יותר משאול רק מחמת שבולד במזל רע לא דקדק הקב״ה עמו כ״כ :

וזו ג״כ כוונת הגמרא ביומא בא ולאה כמה לא אלי ולא מרגיש גברא דעריה שייעו דוד בשתים ועלתה לו שאול באחת ולא עלתה לו ולקה וכי יש עשה פנים בדברי אבל הגמרא בעלמו מפרש הענין כע״ש דדוד מחמת שבולד במזל מאדים לא דקדק עמו השי״ת כי המזל דוחקו והי׳ לריך שיהא מהשי״ת וזו לא אלי ולא מרגיש הייבו שלא דקדק עמו השי״ת כ״כ ואמר הענין מפני שדוד הי׳ גברא דעדי׳ שייעו הייבו מחמת שבולד במזל רע הי׳ לריך שיהא מהשי״ת ועי״כ דוד בשתים ועלתה לו אבל לא כן שאול שבולד במזל עוד להיות לדיק וע״כ דקדק השי״ת עמו דאמילו באחת לא עלתה לו בכ״ל ודוק היטב :

הנה אמרו רז״ל ברים ברכות לדוד שמרה נפשי כי חסיד אני מי קרי לנפשי׳ חסיד אבל כל מלבי מזרח וכו׳ ואני ידי מלבלבות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה . ויש להבין מה מקשה הגמרא ואי משום דבא הי׳ ליחס הגדולה לעלמו לקרות ה״ע חסיד דהרי דוד ברוח קדשו אמר כן ולא שייך בזה יהורא ועוד דע״ז לא משכי כלל :

ונראה דהכי פירושו דהכה חסיד מיקרי מי שעושה הכל לפנים משורת הדין וא״כ נאים כזה אין כלל שמירה ויילר הבע כי ודאי הילה בגוש תחתיו ולבו חלל בקרבו וע״כ דרשו רז״ל על פסוק רבלי חסידיו ישמור דקאי על אדם שעברו רוב שנותיו ובזה הוא מיקרי חסיד ולא חסיד ממש וע״כ מקשה הגמרא שפיר מי קרי לנפשי׳ חסיד מאחר שמבקש שמירה מהשי״ת איך הוא חסיד בזידותיו וע״כ עתרן הגמרא והייבו שדוד נולד במזל מאדים וע״כ הי׳ עלול לחטא רק הבחירה ביד אדם ע״כ עשה דוד עלות בנפשו הגם שמנלו עלולה ומורה להיות שופך דמים אבל מי מולים ידי מנוכלות בדם שהי׳ עסקי במיני דמים לטהר אשה לבעלה וע״כ ביקש דוד שפיל שמרה נפשי שלא יהיו מזלו דוחקו להיות שופך דמים . ומ״ת הרי הבחירה ביד אדם ע״כ אמר כי חסיד אני ואני עוסק במיני דמים כדי לטהר אשה לבעלה הרי אני עושה זה לפנים משורת הדין לאחת גם ידי המזל וע״כ שפיר תשיב לי שלא אהי׳ נכשל באיזה דבר לשפוך דמים שלא כדין כי שאני עושה בכל אמולי כחי לאחת ידי חובת

ומזל ג״כ בכ״ל כאן ודו״ק :

ועפ״ז בדין מקראי קודש בתהלים בתמיה אפי שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי . שם אנכי על אמרתך כמולא שלל רב . והייבו כי דוד ואחיתופל עמדו דוד על החזקת ואחר שאול במזל רע מסתמא כל מעשיו שלא כהוגן וע״ז אמר שרים רדפוני חנם הייבו שרים בתורה

דומג ומחיתופל אבל אני אדרבא מדברך פחד לבי לעשות
רצונך מפני שהמזל דומקני שם אנכי על אמרתך כמולא
שבא רב ידרשו רז״ל בשבת דקאי על מלות מילה ור״ל
הרי גם ידי מזל מולא מקום לגאת ממנו שאני מוהל
לשפיך דמים בדבר מצוה . וזו שם אנכי על אמרתך
כמולא שבא רב לגאת ידי המזל ג״כ יאמר שוב שקר
שנאתי ותורתך אהבתי ר״ל גם שאני חיו ומאמין שאם
הי׳ המזל רק לשפיך דמים בדבר עבירה הייתי מוכרח
לעשות כך דזה אינו דא״כ בעבירה הבחירה וזו שקר שנאתי
דהמזל הוא מוכרחני להיות שופך דמים רק מפני שיש
במזל זה ג״כ דבר טוב להיות מוהל וכדומיהן בדבר מצות
וע״כ תורתך אהבתי לגאת ג״כ ידי המזל כי בודאי אני
קובר שאין מזל מוכרח כי הלא שבע בכל יום הללתיך על
משפטי לדקך והייתי דאמרו חז״ל ז׳ ברכות בשחר לפני ק״ש
וז׳ לאחרי׳ ובערבית ז׳ לפני׳ ואחת לאחרי׳ והייתי שבע
ברכות כדי להורות לן הגם שבכל יום משמשין שבעה כוכבי
לכת שכ״ל מ״מ אין הוראתם מוכרח והקב״ה הוא
יחיד ומיוחד ושולט בכל וע״כ תקנו ברכות הכ״ל לפני
ק״ש העורה על יחודו כנ״ל :

וזו שבע בכל יום הללתיך דהייתי ז׳ ברכות אינו כדי
להורות על משפטי לדקך דהייתי שהש״ת יכול לשדד
המזלות וכי תאמר זו דוקא הש״ת יכול לעשות כנגד
המזל אבל לא לדש וזו שאמר דזה אינו כי הש״ת נתן
הבחירה לאדם לגאת מן חובת המזל וזו שלום רב לאוהבי
תורתך ואין לזו מכשול ר״ל מי שרולה לדבק בדרכי
הש״ת . המזלות עמו בשלום ואינם כנגדו וזו ואין לזו
מכשול מהוראת המזל כנ״ל ככון :

ובזה אפשר יש להבין ג״כ דברי המדרש רבה פ׳
בחוקתי חשבתי דרכי אם בחוקתי חלכו מה בתיב תמן ונתתי שלום
בארץ ואם לא תשמעו ויספתי ליסרה אתכם שבע על
חטאתיכם ואשיבה רגלי אל עדותיך והייתי כנ״ל דדוד המלך
ע״ה הי׳ בחקירה זו אם המזל מכריח אותו ח״ו להיות רע
ע״כ חשב דרכיו אם הוא אשם או לא אבל כיון שראה דכתיב
אם בחוקתי תלכו ונתתי שלום בארץ הבין דכוונה כך
הוא דאם ישראל יקיימו המצות הגם שיהי׳ המזלות ח״ו
נרעה על ישראל הקב״ה יעשה שלום במרומיו וישדד
המזל שיורו לעוד על ישראל וכן כשלא ישמעו לדברי
תורה ח״ו הגם שיש מזלות ביום שבעה כוכבי לכת המוריס
על הטובה מ״מ אמר הש״ת שיוסיף ליסרה אתכם שבע
על חטאתיכם דהייטו שישנה השבעה מזלות אשר יורו אז
על טובת ישראל ויוסיף ליסרה אתכם שבע וא״כ מזה
מוכח שאין המזל מכריח ע״כ גם דוד ע״ה הגם שמולד
במזל רע אין המזל מכרחהו וע״כ אשיבה רגלי אל עדותיך
לעשות רצונך כנ״ל ודוק :

ונחזור לענין מעלת לדקה לפמ״ש דע״י זכות גדול
משתנה המזל ובזה הבין דברי הפסוק נתן תתן
ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך ה׳
אלקיך . והנה רז״ל דרשו בגלל הדבר בגלל הוא שמוזר
בעולם אם הוא אינו בא לידי מידה זו בנו או בן בנו
בא וברחה דהך דרשות חז״ל הוא נגד המקרא דאדרבא
הכתוב אומר למען יברכך ה׳ אלקיך משמע דאינו בא לידי
עניות ועוד מה הי׳ קשה לחז״ל שהוליאו המקרא מפשטו
והוא בדרך אל תקרא בגלל אלא בגלל :

ונראה דקיומתם הי׳ דקשה להם למה לותה התורה
על הכוונה במלה זו שלא ירע לבבך ומה נועם
יש בזה בשלמה במלה שבין אדם למקום ודאי הכל הולך
אחר הכוונה דאל״ב לא עשה פלוס אבל בני מלות
לדקה שנותן עפ״פ לעני והעני מהיה נפשו בנתינה זו
מה ר״מ אם נותן בתוס לבבו או לא וע״כ ברחה דודאי
אם בא ירע לבבו בנתינתו ודאי מלה איקרי רק אינו
מלה בשלימות ונפקא מנה דזה לא איקרי זכות גדול
להשתנות המזל על ידי זה ועי״כ כך פירושו של הפסוק נתן
תתן לו אפילו כמה פעמים אבל לא ירע לבבך בתתך
לו דאם תעשה כן בתוס לבבך כי בגלל הדבר הזה
שתעשה בכל לב יברכך ה׳ אלקיך אבל אם לא תעשה
בכוונה זו לא יברכך הש״ת . והי׳ קשה לחז״ל למה תלה
זאת מלפניו הלא תעפ״כ שהוא בלא לב עשה מלות גדולה
להחיות נפש עני ועי״כ דרשו בדרך אל תקרא בגלל ר״ל
דאין אנחנו יכולים להבין פשטא דקרא זו מה ליך למלה
זו כוונה לזכות מ״ש לברכה אלא דאם נקרא אחיה בגלל
כנ״ל שבני ואני ומזוני במזל תליא וע״כ סוף שבא לידי
מדה זו אם לא ע״י זכות גדול כדברי התוס׳ וא״כ מאחר
שלריך זכות קיימין שפיר בגלל דאם לא ירע לבבו אזי
יהי׳ זכותו גדול ויעדד הקב״ה המזל שלו ויעשה עמו שלא
כדרך הטבע כמו שהיה זבח את ילדו לעשות רצון יולדו
כן בגמלהו כלדקו ודוק היטב :

ועל דרך זה נראה לפרש דברי שלמה (במשלי יו״ד)
שפתי לדיק ידעו רבים ואויליס בחסר לב יומתו
ברכת ה׳ הוא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה והייטו כנ״ל
כי שפתי לדיק מה שעוסק בתורה ובתפלה ידעו רבים
בזכותם הש״ת מפיע שפע על העולם וכמ״ש כל העולם
כיון בשביל חכיכא בני אבל אויליס הגם שעושים מלות
לדקה מ״מ בחסר לב שלבם בל עמם ע״כ יומתו כי בני
חיי ומזוני לריך זכות גדול כמ״ש . וזו שאמר ברכת ה׳
תעשיר שעיקר הברכה להיות היא ביד השם ב״ה כי
ע״י המזל אם הוא אינו בא לידי מידה זו בנו או בן בנו
בא וע״כ לריך שלא יוסיף עצב עמה הייטו בשעת הנתינה
שלא ירע לבבו בתתו לו כנ״ל :

והנה ראיתי בשו״ת הרמב״ן המיוחסת לרשב״ל שכתב
לתרץ התוס׳ דשבת דאם כימת דבני וחיי ומזוני
במזל תליא מילתא א״כ לפ״ז בעינו כל הברכות ואיזן
שכל שנאמר בתורה הוא רק בא״י דהנהגת א״י היא
ע״י הקב״ה בעצמו שנאמר ארץ אשר ד׳ אלקיך דורש אותה
תמיד . עיי׳ ד׳ אלקיך בפ׳ ובו׳ ע״כ שם ודאי הכל תלוי
בזכות אבל בח״ל הכל תלוי במזל יע״ש :

ועפ״ז אמרתי לפרש דברי דוד המלך ע״ה בתהלים
אשרי כל ירא ה׳ ביבא כפך כי תאכל אשריך
וטוב לך אשתך כגפן פורי׳ וכו׳ בניך כשתלי זיתים
סביב לשולחנך . הנה כי כן יבורך גבר ירא ד׳ יברכך
ה׳ מליון . והנה הך הנה כי כן אין לו ביאור כלל .
וע״כ נראה ע״ד שבתבתי והייטו דדוד חסיד מעלה של
ירא ה׳ הייטו יגיע כפיך כי תאכל אשרך וטוב לך שיפיע
לו מזוני וברלה נחת בעולמו אשתך כגפן פורי׳ שתוליד
בנים ובניך כשתלי זיתים סביב לשולחנך הייטו שיחריבו
ימים ויזכה לראות בנים ובני בנים יושבים על שולחנו .
ובאמת אנו רואים דלא כל אדם זוכה למדה זו ובמ״ש
רז״ל ממות ר׳ אמי אין אדם זוכה לשתי שולחנות וע״כ
מקשה דוד המלך בופי׳ . הנה כי כן ר״ל אם כך הוא
הדין יבורך גבר ירא ה׳ הי׳ הדין נותן שיבורך גבר
שהוא ירא ה׳ והלא בעינינו רואינו מעשה בכל יום שאינו
כן . וע״ז אתרץ דוד דבריו לא תדמה בנפשך שבני
וחיי ומזוני בכל מקום תליא בזכותו אפילו בח״ל רק
בא״י זו הוא יבורך ד׳ מליון הוא דוקא בא״י כישרא
שרוים על אדמתם ובעינ׳ ה׳ דורש אותה אבל לו כן
בח״ל כי אם אתו הכל במזל :

ועוד נראה לפרש הך מדרש הנלב פתח השער שכתבתי
לעיל דקשה אמרו אם במדרש אם ראה עני בן
מובים ואינו פולה לעשות לדקה יאמר לו אני מלוה לך
יע״ש . והנה אמרו רז״ל על פסוק עני הקיימו נאשנים

מי יתנו מציון ישע לא כתבי לו בית וכו' יב"ם ולא"כ גם
במצות לדקה הרי הוא הכל מהש"ית כמאמר דוד כי ממך
הכל ומידך נתנו לך כי הקב"ה נותן לאדם גם חלקו
של עני כדי לבשות בו מצות לדקה :

וזו פירושו אם כסף תלוה את עמי דהייטו שתלה
לעשות לדקה וילה הילה. להדיח מותך אוך
תחסר ממונך ע"כ תאמר להילה הלא את העני דהייטו
חלקו של עני הוא עמך כי מי הקדימני ואשלם כי
הש"ית עושה סילות מוריד לזה ומעשיר לזה בבדי
שיזכו אלו עם אלו וכמ"ש יסב עולם לפני אלקים
שפירשו חז"ל שדוד המלך התפלל שכל העולם יקבלו
השפע מהש"ית ולא מצבר ודש והשיב לו הש"ית אל"כ
חסד ואמת מן יצרוהו ולא יהי מצות לדקה כלל. וזו
לפע"ד פרושו דקרא נותן לחם לכל בשר ר"ל שהרן ת"
נותן שהש"ית יפרנס כל אים ישראלי מידו הרחבה
והעלאה ומה שאין הש"ית עושה כך הוא כי לעולם
חסדו ר"ל שהש"י רולה בזכותן של ישראל שיהי' העולם
עומדים חסדו של הש"ית לגמול חסד עם חברו ולזכות
במצות לדקה כנ"ל :

והנה מי שעושה לדקה בדרך זו שמעלים אל"ע לעני
שאינו רולה לקבל ממנו ואומר לו שנתן לו
בדרך הלוואה ולבסוף הוא נותן לו במתנה ע"ז אמרו רז"ל
המפייסו ומתברך בי"ל ברכות והש"ית מחשיב לאותו אים
כאלו הוא נותן משלו ולא מעל הקב"ה בביכול וב"כ
לאים כזה כעשה הש"ית כביכול ב"ח לשלם לו שכר :

וזו ג"כ דברי דוד המלך בתהילים עוד אים חונן ומלוה
ר"ל מדה עובה הוא זאת מי שחונן לעני ונותן
לו מתנה חנם ר"ל מחמה שיעני הוא בן עובים ואינו
רולה לקבל. ממנו מתנה ב"כ הוא מלוה אומר שהוא
מלוה ר"ל בדרך הלוואה ולבסוף הוא נותן לו במתנה
ואמר הענש דלאים אשר הוא עושה לדקה בדרך זה
יכלכל דבריו במשפט שהש"ית כביכול בעשה לאותו אים
ב"ח וע"פ הדין ומשפט מגיע לאים כי לעולם לא ימוט
כי ע"י זכות גדול כזה שעשה לדקה בדרך זה משתכה
המזל ודוק היטב :

וזו ג"כ כוונת הפסוק כאן כי ימיך אחיך ומעה ידו
עמך הייטו שאחיכו כנגדך מעה ידו שאינו רולה
לקבל ממך בדרך לדקה ע"כ אומר אני והחזקת בו דהייטו
שתחזיק אותו בדברים עובים ותסבב בדברך עמו לטובל
ממך בדרך הלוואה וע"כ אמר במדרש שפיר מלוה ה'
חונן דל הייטו שהוא באמת חונן את הדל ונתן לו בדרך
מתנה רק מחמת שאין העני רולה לקבל ממנו ע"כ אומר
שנתן לו בדרך הלוואה והנס שאין לו לשלם הוא אומר
שמלוה לו אם הש"ית ישזור לו ישלם לו וזו מלוה ה'
חונן דל ע"פ אומר הש"ית דלזה אני נעשה ב"ח ומחייב
אני לשלם לו כי אני כתבתי נותן לא' לכל בשר דהייטו
מי שהוא עני אני נותן לעשיר שיתן ג"כ לעני ואי"כ
אינו מגיע לעשיר מן הדין לשלם כי מי הקדימני ואשלם
אבל לזה שאין רלה העני לקבל ממנו בדרך לדקה ולא זה
ומעוף המלוה הייטו שהמליא לו דרך לעני שיקבל ממנו
מה שנתן לו בדרך הלוואה ועשה כל התעלות להמליא
אי"ע כדי שיקבל העני ממנו כמו מי שמוציא אחיה מלחמה
וב"כ אומר הש"ית לאים כזה אני נעשה ב"ח לשלם לו :

ועתה נבאר מדרש תמוה בפרשת לא המשפט שלכם שנאמר
שנאמר כי לכם המשפט הלדקה שלכם שנאמר
ולך תהי' לדקה. והרחמים שלכם שנאמר ונתן לך
רחמים ורחמך. והייטו ע"פ הנ"ל כי ודאי יש להש"ית
משפט על ישראל עמו שמחייבים בעשות לדקה כי הקב"ה
נתן לעשיר גם חלקו של עני בדרך מי הקדימני ואשלם

וזו המשפט שלכם. ואעפ"כ הלדקה שלכם שהקב"ה
מצוה עליכו כאלו הייטו עושים לדקה ומשלמו ואמר עה
עצם מעשים שהרחמים שלכם והייטו כנ"ל שאין העני רולה
לקבל ואתם ומעלים אל"ע לפייסו בדברים שאתם נותנים
לו בהלוואה וזו שהרשו רז"ל אין הקב"ה נותן רחמים אלא
למי שים בו רחמים שאתם נותנים לעני בדרך רחמים
שלא לגיים אותו ע"כ אלים כזה הש"ית בביכול בית
וע"כ הלדקה שלכם ומחיב הש"ית לשלם לו :

עיד יש לפרש מהרש זה בדרך אחר דאמרה אמרו יהי'
בתך בחזה לבוחה והייטי כי אמרו רז"ל תרבה
דלא פתיח לעלות הוא פתוח לאפיק כי מקבוטתו של
אדם קליצת מע"ה אם זכה נתן לה לבעיים ואם לא
עביים ומהדים תבא בית מ"ו. וזו שאמרו בתנה לעה
אתה מעתן עד שתזלה מ"ו ותלבשך לתן מעתיך
לרבא יהי' בתך בחזה לבוחה דהייטו בזמן שאתה ברא
אינם תתן לדקה ולא תבוא לידי מידה שתבול לעיבה
ולתן מעתיך לרבא ובדומה לו שלמה במדרש שמואל
שפירש כך כוונת המשנה זו :

ולפע"ד ב"כ לזה הכוונה אמר שלמה בשיר השירים
מה יפי פעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך
כמו חלאים מעשה ידי אמן והייטו כי יש מידות בני
אדם שאינם רולים לתן לדקה כל זמן שהלבים על
בריים רק מ"ו כשהנעלים לוטעה אז מחלקים מעות לבעיים
ומתנדים הון רב וע"כ הוכיח שלמה בשיר לבני אדם
שים בהם מידה זו. וזו מה יפי פעמיך בנעלים והייטו
יופי גדול יש לך בזמן שאתה הולך בנעלים ואתה מתחזק
על בוריך. ואעפ"כ אתה בת נדיב בתו של אברהם
אבינו ע"ה שהי' נדיב לב וע"כ גם אתה אם עשית
לדקה בזמן שאתה ברא אינם אז יופי גדול יש לך
אבל בזמן שאתה חמוקי ירכיך שאתה בעשה ירכין לבית
מתוכי דאלייתא וכמ"ש הנזר הקדוש על פסוק ויבא
בכף ירכי יע"ש כמו חלאים הייטו בזמן שאתה מ"ו הולה
וכפלת לעבב אז אין שבח בל כך כי אין אתה עושה
האלה זו ונעלמך רק שהשילך הש"ית לידי מדה זו שלא
עליך אזה עוכם. ואל"כ הוא מעשה ידי אומן הוא מעשה
אומנתו של הקב"ה :

הנה כתיב (בעמוס) רק אתכם ידעתי מכל משפחות
אדמה ע"כ אפקיד עליכם עונותיכם. כי הש"ית
מדקדק עם עמו ישראל בעולם הזה יותר מן כל אומה
ולשון והייטו לגבות העונות כמ"ש חז"ל ואמרו חז"ל אין
פרעניות מ"ו בא לעולם רק בשביל ישראל :

וזו דברי המדרש המשפט שלכם כי עם הישראלי' הקב"ה
מדקדק יותר מכל שאר אומות ואמרו רז"ל מקלת
כפש בכל כפש ולך הי' החסד כי אתה תשלם לאים כמעשהו
אבדה תרבוצאתא של אדם המה מרוב רחמיו וחסדיו כי מעבים אותנו
בעונות. והנה אמרו רז"ל שרשב"י רחה ברוח קדשו
שמשפחתו יפסידו ממון הרבה בזה השנה ולזה נהש
שיעשו לדקה ואח"כ בסוף השנה כתפקו ביד העכו"ם
ופשב מה שמגיע עוד להפסד שרחה בחלום ות"ל חסר
עוד שנה דיברים ופדה אותם בזה וע"כ אמר שהמשפט
שלכם לעמוס אתכם בעונה"ז בעונות ביד העכו"ם אעפ"כ
יש לכם להכלל מזה מה שתעשו לדקה ויה' נפקותא
שלא יהי' פקיח נפש ח"ו להיות חולה או ליפול ביד
העכו"ם ועוד יהי' לכם יותר כי מרחמים שלכם שהקב"ה
יקבע לכם שכר על מצות לדקה זו ואין הקב"ה נותן
רחמים אלא למי שים בו רחמים והמרחם על הבריות
מרחמים עליו. ועוד ג"כ פירוש הפסוק לדקה תרומה
בוי וחסד לאומים חטאת ודרשו רז"ל חטאת לישראל
והייטו בדרך כי אם אין בנזר על אדם שיעשה ממון יכול

ליתן מעותיו לצדקה וזו לדקה תרומה גוי היינו אם
יעשה לדקה אז מרומה אותה שאין אנו לריכים ליפול ביד
העכו"ם ולבוא לידי בזיון וקלף אבל אם אין אנו עושים
לדקה אז עניים מרודים תביא בית ולריך לעשות חסד לאומים
ליתן כהם חטאת כי המה ג"כ עושים עמנו חסד מה שמקבלים
לפיים אותם · ויותר הי' עוד לפרנסם בו עניי ישראל :

וזן ג"כ כוונת המשכה ד' מידות בכותבי לדקה והשב
אחר ונתם שלא יתן הוא ולא יהנו אחרים וקשה
איך יאמר בכותבי לדקה הרי אין כאן כתיבה כלל אבל
כפ"ז אתא שפיר דאם זוכה ניתן לרעבונו של יעקב ואם
לא נשבער של עשו או ח"ו יחלה ורפא ירפא וע"כ זאת קמ"ל
התנא ד"ד מדות בכותבי לדקה דאפילו מי שאינו נותן
לדקה הרי הוא לריך הלדקה זן נשבער שלו עשו או נדבר
אחר : וזו ג"כ דברי דוד המלך בתהלים ק"ל אשרי
שומרי משפט עושה לדקה בכל עת ויהיו שם בני אדם
בשאין מרדיפים כ"כ מלמלס א"ע ואין נותן כלל לעניים
ובמרלא אומרו להיפוך אם רואה אדם שמנכותיו מוועני'
יעשה מהן לדקה · וזו אשרי שומרי משפט מלשון ואביו
שומר את הדבר והיינו בכל עת ורגע דוחק ומתחין
ומתיילה שנא ח"ו בגזר שיבוא עליו איזה לרה ועושה
לדקה אפילו באין לו הרווחה וזו עושה לדקה בכל עת
לעולם וע"כ העידו אשר דשו אז"ל גדולה לדקה שמקרבת
את הגאולה והקשה המהרש"א הלא בכתוב תרתי כתיב
משפט ולדקה יע"ש · אבל כפ"ז אתא שפיר דהמשפט
קאי על הפרנסות א"ן :

וזן ג"כ כוונת של מיכה הנביא הגיד לך אדם מה
טוב ומה ה' דורש מיך כי אם עשות משפט
ואהבת חסד והלכת לכת עם אלוקיך והיינו כי אמרו
חז"ל הנפייסו מתברך בי"ל ברכות · והנה לעידה זו
לריך להיות עניו ושפל כדבר עם הענו דברים עובדים
ונחמים. וזו הגיד לך אדם מה טוב ואחר שאתה בן
אדם ועלול לטקריים ולגבול החוזר בעולם ע"כ אני
אומר לך שמובחר שבכל המדות טובות הוא מה טוב
שתחזיק במידת מה וכמו שאמר עשה ואלכנו מה כי
לעה תתגאה ואדם לבבל דמיה ומכח מדה זו תגיע למידה
כי אם עשות משפט שתעשה ונשפט עני ליתן לו לדקה
ולדבר עמו דברים עובדים ואהבת חסד ושתה' במדרגה
שלא יבוא בבדך בתהך לו רק תתן בלב שלם ותאהב
לעשות עם הענו חסד ומכח שתעשה כך תגרום בעשיך
הטובים והלכנו לכת ר"ל שתלכנו מדה זו לכת עם אלוקיך
כי יהי' מוכנו מדת הדין מעליך כנ"ל :

הנה כפמ"ש לעיל שבאמרה הלדק' אינו שלו אדם כי
מי הקדימני ואשלם וכראה לומר דאם השי"ת
נותן לאדם ממון מלך אבות הוא ודאי ממון שלו אדם וע"כ
שפיר עושה מלוה בממונו · וזו כראה פירוש שבר מלוה
מלוה והיינו כדפרינו אבל אז מגיע לו השכר של מלוה
ואח"כ עושה בזה דבר אחר זו הוא מלוה ודאי שהרי
עושה הכל ממון שלו :

ולפ"ז יש להבין מה שאמר הפסוק בני אבינו
ע"ה והאמין בה' וחשבה לו לדקה והיינו כי
הקב"ה הבטיח אותו בגלרים והוא הי' עושה בו לדקה
הוא כ הי' הנעות של הקב"ה וא"כ לא עשה משלו כלום
רק דיש לומר דזה דוקא אם הממון זה לא בא לידו
בזכותו אבל אם הוא בזכותו הרי הוא שלו ממש והנה
ח"ח ע"ה פי' סובר בתחילה שלא יהי' לו בנים דהי' סובר
דשבר מלוה בהחי עצמה ליכא כלל וגם דאה שהמזל
דומקו שלא יהי' לו בנים וע"כ הראה לו הש"ת שהוא
למעלה מן המזל ויהי' לו בזכותו וע"כ האמין ח"ח ע"ה
בזה דהש"ת יתן לו בנים בזכותו וע"כ אמר הכתוב
שפיר דנאחר שהאמין בזה אמר הש"ת שלא גם הנעשיות

בחמת נתתן לו בזכותו וע"כ ויחשבה לו לדקה חשב
הש"ת אז מידת לדקה שעשה הבל לו ר"ל כי עשה הכל
משלו כי הכל הי' בזכותו ודוק היטב :

וזה ג"כ כוונת הפסוק זרעו לכם לדקה וקראו לפי
חסד וכו' דאם אדם עושה מלוה בשלימות אז
יש לו זכות גדול וכמ"ש לעיל וע"כ יש לו פירות ג"כ
בעוה"ז והי' ממנו ממש וזו זרעו לכם לדקה שיהי'
הלדקה שלכם ויהי' כמו זריעה שיהי' לו פירות וע"ז אמר
קראו ויהיו אימת תקראו הפירות לפי חסד אם יהי'
בלדקה זו חסד שתתן לעני בשבר פנים יפות אז תקראו
בעוה"ז הפירות ויהי' אז הלדקה שלכם וזו ג"כ כוונת
הפסוק ולדקה תהי' לנו כי כשמור לעשות את כל המלוה
הזאת וכו' כאשר לוה ויהיו דאם נעשה המלוה של
הש"ת בשלימות ככל אשר לוה הש"ת אותנו אז מגיע
לנו שכר גם בעוה"ז ע"כ אז הלדקה תהי' לנו וחשב
כאלו עשינו הכל · ואון לדרכינו אפשר לומר דקאי
אהבעיל מיכי' דאמר ויצונו ה' אי לעשות את החיקים
האלה וכו' לעוב לנו כל הימים יע"ש · והנה באמת
זה כראה כעובד ע"מ לקבל פרס והתנא אמר אל תהיו
כעבדים המשמשין אם הרב ע"מ לקבל פרס רק בתחילה
לעולם יעסוק אדם בתורה ובמלות אפילו שלא לשמה
כי בחמת אין הכבוד ילבב דזכי' גדולה הוא לנו אם
אנחנו עבדתי הש"ת כי כמה שרים ופזרים הן רב
שיהיו עומדים בהיכל המלך להיות משרתים רק אומרו
חז"ל בחמת מתוך שלא לשמה בא לשמה וזו דברי הפסוק
וצונו ה' אי לעשות את החוקים לעוב לנו והיינו לקבל
פרס רק זה בתחילת עשיות המלות אבל אח"כ כשיכנס
אהבת הבורא בלבו אז אדרבא יהי' כאיפוך שלא יבקש
פרס כי אדרבא לדקה תהי' לנו כי כשמור לעשות את
כל המלוה הזאת ר"ל שאנחנו נקבע זאת כהש"ת לדקה
גדולה אשר עשה עמנו שאנחנו זכינו לזה לעמוד בהיכל
המלך לשרתו :

ועי"ש מ"ש לעיל אפשר להבין דברי המהרש בעוה
בה' ועשה טוב ר' חגי מקרם הקרא עשה טוב
ובעוה בה' עשב וכו' אי"ל מה כך להעמין עשה מידותיך
ביושר ואל התירא הד"ד עשה טוב ובעוה בה' ושכן
בארץ עשה שכיבה בארץ הוי זורע הוי כועב ורעה
אמונה אמונתן שכל אבות וכו' והיינו דלשון בעוה שלא
שייך אלא היכי שאבנו הבעיה לו והיושר מביא לקיים
דבריו וע"כ קודם שעובד את הש"ת לא שייך בעוה
על ה' כי אין מגיע לו ממנו כלום ולעבוד ע"מ לקבל
פרס ג"כ אינו מהמדה נע"כ ר' חגי מקרם המקרא עשה
עוב בתחילה ע"מ שלא לקבל פרס ואח"כ בעוה בה'
שהשי"ת יעזור כך בכל מה שתלעורך רק זה דוקא אם
תעשה המלוה בשלימות דאז מגיע לך הפירות בעוה"ז
וזו שכון ארץ הוי זורע הוי כועב כי אם אדם עושה
לדקה עם עם האדם זו מיקרי זריעה אבל אם עושה לדקה
עם ת"ח זו מיקרי נעיעה כי ת"ח עין מאכל כי תלמוד
תורה כנגד כולם דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז
ומכח זכות התורה ונשרה השכיבה בארץ. וזו שכון ארץ
ורעה אמונה כי אם אז תאכל הפירות בעוה"ז כמו
האבות העולם שהש"ת השגיח עליהם בכל לורכיהם
כמו שכאמר עיני בארמני ארץ והיינו עיני השגחתו הי'
על ארמני ארץ דהיינו אבות עולם להבל אותם מכל
רע ולהשפיע להם כל טוב ודוק כי קראתי בשובן :

ונשוב בבאר דברי המהרש הנעיל הלדקה שלכם וכו'
היינו ע"פ מה שדרשו חבל חבלנו כך זו ב'
בתי מקדשים שהיו משכון אבל הש"ת ונחרבו בעונינו
והנה אפשר אמר אנקים בא גוים בנחלתך כי ב' בתי
מקדשים היו משכון ואמן קי"ל ב"ה קונה משכון ושיעות

רש״י ז״ל דאפילו בחוכם חייב והש״ך בח״מ סימן ע״ב מקיים שיעות רש״י וע״כ הגם שחרב בעוניכו מיקרי חוכם לגבי השי״ת ובפרט שעל עוניכו בעו״ה בכל יום לוקים ונשתלחים בעון שולים והכה מהם דכתיב ולך תהי׳ לדקה מוכיח ר״י בש״ס דילן דב״ח קוכה משכון דאם חיכו קוכה לדקה מכין וזו כוונת המדרש המשפט שלכם ר״ל בכל יום ויום יש עליכו המשפט כביכול גודה חוב עוכותיכו מאתכו וא״כ המשכון חיכו פרעון על עוניכו ואע״פ שעוכותיכו גרמו שיבוא לר וחויב בשבדי ירושלים להחריב בית מקדשיכו מ״מ הרי הלדקה שלכם שכאמר ולך תהי׳ לדקה וא״כ מוכח מזה דב״ח קוכה משכון וא״כ הב״ה שהי׳ משכון אינה קוכה אותו כביכול וחייב אפילו באונסין וכשיעות רש״י ז״ל וא״כ חייב השי״ת לכו להחזיר לכו המשכון וע״כ הרחמים שלכם שע״פ הדין כביכול מחויב הקב״ה לרחם עליכו ולבכות לכו בית מקדשיכו וכן יהי רצון לפני השי״ת לקבץ נדחיכו במהרה מארבע כנפות הארץ כדכתיב וכפולים יהודה וישראל יקבץ אמן כן יהי רצון:

פ׳ בחוקתי

אם בחוקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם וגו׳ • ואמרו במדרש בחוקים שחקקתי בהם שמים וארץ יע״ש • נראה הכוונה בזה כי ידוע שעולם מתנהג על שתי דרכים ה״א הנהגה הטבעית וה״ב השגחה פרטיות לעמו ישראל ע״פ התורה • וע״כ אמרו רז״ל שמצוה לחשוב תקיפות ומזלות ומי שאינו מאמין ע״ז כאמר ואת פועל ה׳ לא יביטו יע״ש וכתבתי בדרוש אחד הכוונה בזה כי מי שיודע הילוך מזלות וסיבוי עתים ע״פ המזל כתברר לו השגחה של השי״ת אם רואה שאין הדבר כפי התחייבות המזל • ע״כ הביטו אשר דיברו כי מי שאינו מחשב ע״ז כאמר את פועל ה׳ לא יביטו • כי אינו מיכר לו פעולת השי״ת שהוא משגיח על העולם כי כל מה שבא על העולם יכול לומר שכך מחייב המזל • אבל אם יחשוב ויתברר לו ע״פ המזל שאותו זמן הי׳ ראוי להיות כך ואח״כ רואה שהיא להיפוך מכח זה כתברר לו פועל השי״ת כי הוא משדד המזל ומשגיח על התחתונים לנהוג ע״פ רצונו • ע״כ זה גורם לו ידאת השי״ת:

ועפ״ז נראה כוונת הכתובים בפ׳ וילך וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והי׳ לאכול ומצאוהו צרות רבות וגו׳ ואמרו על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעות האלה ואנכי הסתר אסתיר פני עד כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים • והיינו כי ידוע שאין מזל לישראל ואם השי״ת מניח אותנו תחת המזל א״ו רע ומר • ועוד ידוע שעונם הבא מן המזל אינו יולא מהיקש הטבעי וגם אין בו כפרה על העונות • אבל עונם שבא בהשגחה פרטיות יולא מהיקש הטבעי וקשה מאוד אבל בא לכפרה:

ז״ן כוונת הפסוק וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתי להכיח אותם תחת המזל וע״כ יהי׳ לאכול שיהי׳ לאכול ונשתות כמנהג הטבעי רק שעוד ימצאוהו צרות רבות א״ו היינו תחלואים וכדומה נזה ממקרה הטבעיים ע״כ יאמר כח ישראל על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה • ר״ל מכאן נתברר נמו כביכול שאין השי״ת משגיח כלל על התחתונים • שהרי כל הצרות שבאו הוא הכל טבעיית ואין זה עונש מהשי״ת רק מקרה המזלות וא״כ בזה הרעו לעשות להכחיש שאין השי״ת משגיח כלל בתחתונים • ע״כ יאמר השי״ת כי היו רחוים לעונש אותם בעונש השגחה פרטיות רק א״כ הי׳ להם לכפרה על עונותם אבל הבא לעומת פותחין לו ומהכים להם מקיים לעונות ע״כ אמר ואנכי הסתר אסתיר פני כמקור אותם תחת המזל שהוא רק הסתרת פנים על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים להכחיש שהשי״ת אינו משגיח בתחתונים ע״כ אפילו בעונשם אני נותן להם מקום לעונות בכדי שלא יהי׳ להם כפרה ויתבשו עוד יותר כי עבירה גוררת עבירה כנ״ל נכון מאוד ודו״ק:

ון כוונת הפסוק כאן אם בחוקתי תלכו שתחשוב המוקים והזמנים שים בשמים וארץ ע״כ אני אומר לך שאם מצותי תשמרו לקיימם • וגם ושמרתם זו מסנה ליעוד של התורה • אז ועשיתם אותם ר״ל החוקת שנים ישתנו אליכם לעשותם בדר׳ חדשה שגם אם ע״פ המזל יהי׳ מורה שלא יהי׳ בשם ונתתי גשמיכם הייכו בשבילכם שלא ע״פ הטבע ולא די שיהי׳ בשם כולל רק יהי׳ כמ״ש רז״ל לאיש עשב בשדה אפילו בשביל שדה אחת או עשב אחת יע״ש • וזו בעתם בזמנים הרבה בשביל שדה אחת או עשב אחד ע״כ כתב לשון רבים ודו״ק:

והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע וגו׳ נראה דברכה זו כאמרה על עתיד שאמרו חז״ל שעתידה א״י להוליא גלוסקאות שיהי׳ מוכן מיד לאכול כמו פר ואיל • וזו והשיג לכם דיש ר״ל התבואה שהיתה לריכה עד הנה לדושם אותה מעפולת ואח״כ לטחון ולאפות ישיג במהרגת בציר שיהי׳ כמו פרי עכבים שהוא אפשר לאכול מיד ובציר ישיג את זרע ר״ל שיעשו מענבים יין לשתות הגם שיין גורם תקלה לעולם וכל מקום שכתוב יין עשה רושם מ״מ אז בגילת משיח יהי׳ היין תקנה לעולם כמו שמלינו גבי יצחק אבינו שהביא לו יעקב יין כדי שיחול עליו רוח קדושה ככתב יין ילא סוד • וזו ובציר ישיג את זרע לעשות ממנו זרע קודש פרי הבולים להשי״ת לחול עליו רוח הקודש ויהי׳ מתקיים כל הממלא גרונו של ת״ח כאלו נסך יין ע״ג מזבח:

ואכלתם לחמיכם לשובע שיהי׳ אכילתו כמו אכילת מן שלא הי׳ בו פסולת והי׳ הכל נבלע באברים כמו כן יהי׳ אז אכילה רק לשובע שלא יהי׳ בו פסולת:

וישבתם לבטח בארלכם ונתתי שלום בארץ נראה הכוונה כי כתיב אשרי עמו׳ המשפט עושי לדקה בכל עת כי בכל אדם יש משפט בעצמו כי הילי״ה שופטו לעשות רק תאוות נפשו וילר עוב שופטו לעשות רק עוב והנה השכל הוא המכריע גבי לדיק גמור לתת לילה כדי לרכי הגוף ולילר הטוב שאר הזמנים לעסוק בילאת הנפש כל היום • ולאיש אשר אינה לו ומהנהג כך אז גם לרכי גופו למלוה יחשב לו כי עי״ז יכול לעסוק בעבודת השי״ת וזו אשרי שומרי משפט לעשות משפט ופשרה בין יל״ה ובין ילה״ט ויתן לכל אחד חלקו בזמנו • מכח זה הרי עושה לדקה בכל עת בין כשעוסק בלרכי הגוף ובין כשעוסק בלרכי נשמה לעולם היא עושה לדקה ונמלוה יחשב לו גם לרכי הגוף:

ון ג״כ כוונת מיבה הנבוא הגיד לדאדם מה טוב וכו׳ כי אם עשות משפט ואהבת חסד והלכת לבת עם ה׳ אלהיך והייבו לעשות משפט בין הילי״ה ובין הילה״ט נלאת כל הדיעות וכך אמרו רז״ל על הילי״ה כשרלה לאכול אמר שהוא הולך לגמול חסד עם אכסניא שהוא הגוף • וזו אהבת הסד מה שאתה עוסק בלרכי הגוף כדי לגמול חסד עם אכסניא שהיא כאורח הנעוי לגין ואם תעשה כן אז והלכת כשיגיע יום אמיתה להלכת את הגוף בקבר אז תלך הנשמה עם ה׳ אלהיך כבוד ה׳ יאסף אותו וגו׳

תדבק הכמה׳ וזו שאמר בכאן ושמתם לבבם בארבכם דהייגו הגוף שהוא מן הארץ ולא יהגיא אותך הגם שתאכל ותשתה וזו כי כתתי שלום בארץ שיה׳ לגוף ולנשמה שלום כי כל אחד יקח חלקו בזמנו הראוי לו ע״כ ויגילא ושבחתם ניים המיתה ואין מחריד כי כבוד ה׳ יאספך והכמה תדבק בשכינה בכ״ל :

וזו ג״כ הכוונה יעלזו חסידים בכבוד כי יש לחסידים המתחסדים עם גופם כמ״ש לעיל שמחה יש במה שדבקו נפשם בשכינה הנקראת כבוד ה׳ ע״כ ירננו ושמחה כאם על משכבותם ומלבים לייס המיתה שיביע לז להשגה יתרה כמ״ש רשב״י בחידוש זיעא שכל ימיו הי׳ מלפה לעת כזאת יום סיגוק יע״ש כ״ל כאן :

במדרש בפי׳ בחוקתי ה״ד חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותך חשבתי הדרכות · מה כתיב תיון ואתה שלום בארץ · חשבתי הקללות אם תשמעו לי מה כתיב המן ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאותכם ואשיבה רגלי אל עדותך יע״ש · וכבר בארתי מדרש זה בחיבור ועתה נראה לפרש לפע״ד בדרך אחר ע״פ מ״ש שדוד המלך הי׳ אחמוני כמו עשו ע״כ הי׳ עבעו חס להיות חיו בעל עבירות ואם כי הב ירה ביד אדם מ״מ באדם כזה אי אפשר לעמוד כנגד הי״ה כי הוא אור מולא עולם · ועפ״ז בארתי מ״ש (בעירובין) שירה אתה אומר על מפלתו של שאול אמלא אתה שאול והוא דוד איבדתי כמה שאול מלכי יע״ש · והיינו כי שאול הי׳ עבעו עוד ע״כ כתיב שאול בן שנה במלכו ודרשו רז״ל כבן שנה שלא עשה עשה חטא · ע״כ על קלת עבירות שעבר הי׳ עושהו להעביר המלוכה ממנו · אבל דוד המלך הגם כי עבר במעשה דבת שבע שהיא מעבירות חמורות מחל לו הש״ית · והיינו מעעמא כי מלך עבעו שהי׳ אחמוני לא הי׳ אפשר לעמוד כנגד הי״ה אם לא ע״י סיוע של הש״ית · ומחמת שאמר דוד בחכמי ובכלי לא שייע לו הש״ית במעשה זו ע״כ עבר · וזו אמלא אתה שאול מולך בעבע רע כמו דוד וזו והוא דוד איבדתי כמה שאול מעבעו כי באמת אתה עברת יותר משאול רק אדם כידון בפי עבעו כמ״ש :

והנה דוד שיער בעלמו שאי אפשר לעמוד כנגד הי״ה ע״כ בתחילה הי׳ מדמה בנפשו למה אירת הרתי גיהנם שלא יהי׳ לו עוה״ז ולא עוה״ב כי על הדוב יעבור עבירות · ע״כ רצה לעשות מה שבאו של המשית עם שהי״ה חפץ · ע״כ קאמר חשבתי דרכי איזה דרך אחר ועלה בדעתי חיו בדרך לא טוב · רק נתתי אל לבי דברי תורה שכתיב בה ונתתי שלום בארץ ומה ברכה הוא זה שכר מלוה וע״כ כ״ל שהבי פירושו שאם בחוקתי תלכו ותתחיל לברור לעלמך דרך טוב ואת מלותי תשמורו אז יהי׳ שכר מלוה מלוה לבייע כך שתעמוד כנגד הי״ה לא מבעי׳ בעלוה שהוא דבר שמים לבד בודאי יהי׳ שיוב מן השמים חיא אפילו בדבר עוה״ז כגון אכילה ושתי׳ ובילא שהוא מעשה יה״ה תאות הגוף אבעפ״כ אסייע לך ונתתי שלום בארץ דהייגו בדבר אחרי׳ וגופני׳ אתן שלום לגאה ידי שיהיה ידי יה״ה וגם שיהי׳ בהתשבה עובה שלא יהי׳ עוד לאחיקי אם לא תשמעו לי אז יעלא כביכול הש״ית עוקות כמו שאמר עתה בגלית שעונם גלות גרם לו לעשות עוקות וע״ד שבתב הרמב״ם בסוף ברכות עת לעשות לה׳ הפרו תורתך והייגו כשיראה לעבוס את האדם יעלא לו דרך להפר התורה יותר יע״ש · וזו נאמר ונעבדה אם אבוקים אחרים בפשוטו שהגלות יגרום לך יותר גלאה מן התורה · וזו בתיב כאן בקללות ויספתי ליסרה שבע על חטאותיכם הייגו ע״אתן

תוספת ומקים לחעוא יותר ז״פ כמו שהייתם עד פתח חוטאים ע״ד אם בגלים הוא יגין הבא לטמא פותחין לו וע״כ כשראה שהתורה אומרת שהש״ית מקייב להבא לטהר אפילו בדבר שהוא כולו יה״ה שייב הקב״ה שיהי׳ בו ג״כ יגר עוד כמ״ש ע״כ אשיבה רגלי אל עדותך ליך בדרך טובים כי הש״ית בודאי יקייב לו ולא עוד אלא כתיב רגלי חסידיו ישמור שהקב״ה מיבע את האדם מן עבירה כיון שעברו רוב שנותיו כמ״ש רז״ל ע״כ אמרו במדרש בכל יום הייתי מהרהר ליך לבתי עדויות וזו חשבתי דרכי לעשות דרכי יל ה שזו דרכי בעבבי ואעפ״כ ואשיבה רגלי אל עדותך הי׳ רגלי מוליכות אותי לבתי כנסיות כי רגלי חסידיו ישמור · וזו מרומז ג״כ בתורה בפסוק הכ״ל אם בחוקתי תלכו שתתחיל להיטיב מבשך בקביעות כמ״ש ואחבלו את חוקם ע״כ לבסוף אני מבטיח לך ואת מלותי תשמורו כי רגלי חסידיו ישמור לאחר שעברו רוב שנותיו כמ״ש כ״ל :

במדרש וזכרתי את בריתי יעקב וכו׳ ה״ד לפנים האדם יקדה ומעשה ידך שמים · והוא תמוה הגם מי שמביין שם במסקנא יש לו שייכות מ״מ אין הדומיות עולה יפה · ע״כ נראה להבין ע״פ שבבן תחילה דברי הנביא (ירמי׳ ע׳) כה אמר ה׳ אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל גבור בגבורתו ואל יתהלל עשיר בעשרו כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע וכו׳ כי אני ה׳ עושה חסד ומשפט וצדקה בארץ כי באלה חפצתי נאום ה׳ · והכוונה בזה דאל יתהלל חכם אם מחזיק החכמה לעלמו ואינו מרבין תלמידים להפיץ מעייבותיו חולה וזו בחכמתו אם החכמה בשאר לו לעלמו וכן אל יתהלל גבור אם הגבורה בשאר לעלמו בעסקי העוה״ז ולא קיים המשנה איזה גבור הכובש את יצרו · או אם ראה אדם שעשה לחברו שלא ביושר ולא עשה בגבורה לבבר מתגעות רשעים ולהוליא עושק מיד עשקו · וזו בגבורתו שבשאר הגבורה לעלמו וכן עשיר שהחזיק עשירות לעלמו וזו בעשרו ולא קיים דברי מוכבז אבותי גבזו לעמה ואני גבזתי לעמלה ע״כ מי שאלה לו אין בכל ג׳ הכ״ל אום הלוא בי הכל הבל רק בזאת יתהלל המתהלל ר״ל ב״ג אלו יש בהם ג״כ הלוא הייגו השכל וידוע אותי שיעשה עם ג׳ מדות הכ״ל דבריס הטובים נמלות הש״ית לדבק בדרכי הש״ית כאשר הוא עושה בהם בחכמה עושה חסד לברואיו כמ״ש ה׳ בחכמה יסד הארץ · ונתן לנו את התורה ולימד אותנו דעת וזו כי אני ה׳ עושה חסד ואח״כ במידת גבורה הש״ית עושה משפט לרשעים הבוגדים על מלותיו ובוקם לאויבי ישראל כפרעה ודומיהן · ובמדת עשירות עושה צדקה ן ומצרכם את עניים ואחתוניכ וזו עושה משפט וצדקה בארץ ואמר הש״ית הדע כי בזאת הבוגם יש מאין ולא הי׳ אום דבר ח״ו שיכרהני לברוא את העולם ולא אום קבלת עובה רק רצון הבוד כדי להטיב לברואי׳ וזו באלה חפצתי מכח מדות אלו הי׳ החפץ והרצון אלני שעלה ברצוני הפשוט נאום ה׳ לברוא את העולם בעשרה מאמרות כי מכח יו״ד מאמרות אלו נכלל יודה לעשות חסד ומשפט וצדקה בארץ כמ״ש התחל ליתן שכר עוד לצדיקים ולהפרע מרשעים יע״ש ודוק :

הנה אבותינו הקדושים אברהם יצחק יעקב היו ג׳ עמודי עולם והמה תורה ועבודה וגמילת חסדים והנה עמוד ג״ח הי׳ אברהם אבינו כמפורסם שהי׳ זן לכל בני עולם והי׳ בית פתוח לרוחה ולימד דעת את העם לאמרן באחדות הבורא ובהשגחתו והכנים הרבה גרים תחת כנפי השכינה ע״כ כתיב אלה תולדות שמים וארץ בהבראם ואמרו רז״ל באברהם נברא העולם כי הוא הי׳ עמוד העולם של ג״ח · וכן יצחק אבינו נסר נפשו בשמים

בגמרא לאתק הדיבור שהי׳ מחטא ח״ה כידוע וע״כ הי׳ הוא עמוד עבודה ׳ וכן יעקב לומד בבית סס ועבר י״ד שנה וגם בגלה לא שכב ע״כ הי׳ הוא עמוד התורה והמה ג׳ עמודים שהעולם עומד עליהם והמה ג׳ רבוי המרכבה ע כ בדית לאות לעולם עומדת כי המה יקודי עולם והן הן ג׳ דברים דין ואמת ושלום שלום נגד ג״ח שעשם שלום בין הבריות המתרעמים על מידותיו נמה הוא עני וחבדו עשיר ׳ וע״ז נאמר לו מי יחזיק במעמדו יעשה לי שלום שלום יעשה לי ׳ ותייו שלריך לעשות ג׳ שלומים ליתן לו לרכו וגם לגמדו דעת להכיר את בוראו ולשוב מדרכיו הרעים ודין הוא ככבד עבודה שהוא בא לאתק את הדיבור כידוע ואמת בא נגד עמוד התורה דכתיב אמת קנה וכו׳ :

והנה עמוד התורה הוא אבותיהן דכלהון ע״כ אמרו רז״ל גדולה תורה שמביא לידי מעשה ובזכות התורה יצאו מעים לתקיני כמ״ש זכרו תורת משה עבדו הנני אלכי שולח לכם את אליהו הנביא וכו׳ וזו מדת יעקב כי באמת הגלות אחרון בלוק העתים כתמעטו הספע ע״כ הקרו הב׳ עמודים ולא נשאר רק עמוד התורה אלא ידידי קבולה ׳ וזו כוונת המדרש שהי׳ קשה לו למה מתחיל מיעקב לומר וזכרתי את בריתי יעקב ע״כ הירן כי קאי על גאולה אחרונה אשר יהי׳ אז עיקר ע״כ אמר ה״ד נפנים האלן יבדת והיינו כי מקודש עשה הקב״ה יסוד לאלן שיהי׳ קיים והן הן אברהם יצחק ויעקב אבותיו הקדושים שהמה ג׳ עמודי עולם ליתן קוים לאלן לעמוד בזכותם הבל בדבות הימים זעיר שם זעיר שם כי ג׳ עמודים כתמעטו ולא נשאר לזכות לגילת המעשים רק זכות יעקב עמוד התורה אשר נפתחו בה אלבבות הנמים להבין סוד התורה והנסתרות עתה כמו הנבלות ׳ וזו מעשה ידך עתה הודש גילת המעשים מדת מעים דהיינו מדת יעקב הנקרא שמים ׳ ע ד סוד זעיר שם וכמו שמבואר בזו״ה שמי שאומר איזה דבר בנסתר הביית עושה מזה שמים בע״ש לבעות שמים וכו׳ ע״כ מקדים כאן יעקב דהיינו עמוד התורה אשר נפתחו היינו מידת יעקב ואבב זה מזביר גם בדית ילחק ובדית אברהם לאזכור בי ג׳ העמודים האלו א״ו לא נאחדו מישראל מכל וכל ׳ וע״ש המה יאבדו ואתה תעמוד היינו ע״פ מ״ש הזו״ה כי לאחר גילת המעשים יהי׳ לתורה נשמתא לנשמתא להבין התורה ע״ד הסוד עמוק עמוק יותר עד אין שיעור וע״ז אמר המה יאבדו שכל התורה שמביאים עתה יהי׳ בלא כחשב לפני תורה של מלך המעשים ואתה תעמוד לאחדם דרך התורה וזו בלבוש תחליפם ויחלופו והבן :

עוד יש לפרש עה שהקדים יעקב כאן ע״פ מ״ש רז״ל בסנהדרין דאמר אחי מיכה לר״א אלוקיכם כאן דאמר ליחזקאל ושבבת על לדך וכו׳ אדהבי אחא אחי תלמודא ואמר רבי מ״ע דשביעית אמר הקב״ה זרעו בית ותשבתי בשביעית כדי שתדעו שהאדון שלי והם לא עשו כן חטאו ובנו וכו׳ אם הוא מלך מלך רחמים מיקר הגדולי שבמדינה ׳ ע״כ אמר הקב״ה ליחזקאל לשבב על לדו כדי לבטול עונות בית ישראל יע״ש וכבר כתבתי זה כי אגדה זו קושי׳ ההבנה :

ועתה נראה לפנ״ד כי זה ודאי דבר פיפא דקיא ותשאו עונות בית ישראל ויהודה רק שהי׳ קשה לו עודי׳ חטא זיבבד מבגיד וע״ז לא תירץ לו ר״א כלל ע״כ נראה כי ג׳ דברים לבו הש״ת בתורתו לתורות כי העולם מחודש ׳ והמה שבת ר״ה שביעית כי שבת בפשטו מורה על חידוש העולם כי ששת ימים עשה ה׳ השמים והארץ ובדא ים מלון רק לא די באמונה זו

לבד אלא לריך לבאמין שגם שבדא הכל מ״מ התב״ת מבגיח על הכל בכל דבר לעשות בהם כרלונו ולא מסר הנהגה לגרמי השמים ושריהם. רק ביבי הש״ת בכל עת מבגיחים. ומבוח׳ בזו״ה דעליונים ותחתונים מקבלים השפעתם בכל שבת ושבת וזו הברכה הנאמרה בשבת ויברך אלהים את יום השביעי יע״ש :

ולן לפנ״ד כוונת הגמרא אמנא שמרו ישראל ב׳ שבתות מיד הוו בגאלן והייבו שיאמינו באמונה זו חדא שבת בראשית שהש״ת ברא את העולם יש מלין והשבת שהש״ת מבגיח על העולם בכל שבת ושבת להשפיע על ששת ימי המעשה ואם אנו מאמינים בזה אז הש״ת יבגיח עליבו לעובדה לבאול אותנו במהרה וזו מיד בגאלן׳ אבל אם ח״ו אין אנו מבגיחים ומאמינים בהשגחה איך יבגיח הש״ת עליבו׳ ע״כ על אמונה זו לוה הש״ת לעבב השבת להורות על רוב השפע שבא בשבת על כל ששת ימי המעשה ׳ וזו לאם מעשה ב׳ שבועות שמורה על ששה לאמים של ששת ימי המעשה רק אם אנו אוכלי׳ בדרך זה נריך לאכול בקדושה להמשיך השפעתו עליבו ע״ד שאכלו הכהנים הלחם הפנים בשבת ובזה נבין המדרש שאמרו שהמקבל יולא מפרשה של מעלה שאמר דרך המלך לאכול את חמה שמא לחם של יו״ד ימים שאין אפייתו דוחה שבת וי״ע הכוונה בזה שהמקבל הבין הסוד שמסדרין לחם הפנים בשבת להורות על קבלת השפע מלמעלה ׳ רק שעשה בזה מאחר שנסדר בשבת מורה שקבלת שפע הוא רק בשבת על ששת ימי המעשה וע״כ בעת בזה שבששת ימי המעשה אין הקב״ה מבגיח אבל כבר אמרו בזו״ה השער הפוכה קדיש ביום השבת יפתח וגו׳ והייבו על קבלת השפע עכ״ל ׳ ובי תאמר שהמה מחלקים כרלונם ת״ל הפוכה קדיש לקדמוני של עולם בכל עת לריכין הפרים של מעלה להשגחתו ולפי ראון הש״ת המה עושים יע״ש :

והנה המקבל הזה הקשה כי דרך המלך לאכול את חמה שהכהנים אוכלי לחם הפנים המה ראוי׳ לקבל השפע במקדש מידי יום ביומו וע״כ מראוי׳ שיהי׳ לחם הפני׳ חם ונאכל בכל יום שמא את של יו״ד ימים ח״כ זו מורה שהשגחתו רק בשבת ע״כ לעבותו שבביכול הקב״ה אינו מבגיח בימי החול רק מנסרו לשרי מעלה׳ קיבל ובזה מה זה עכין אלקות שאינו מבגיח בששת ימי המעשה אבל שקר דיבר כמ״ש ׳ וע״כ אמרו רז״ל אם ישראל היו עושין רלונו של מקום שי׳ הלחם הפנים לעולם חם שנאמר לשים לחם ביום הלקחו להורות כי לעולם מבגיח והבן :

הנה אמרו רז״ל יעקב אבינו שמר השבת שנאמר ויחן את פני העיר והנה באמת כל אבותינו הקדוש׳ שמרו השבת כמ״ש רז״ל קיים אברהם אבינו ע״ת ועוד הבלינו רז״ל כל המעבב את השבת מתבים לו נחלה בלי מלרים שנאמר והאכלתיך נחלת יעקב אבין שנאמר בי׳ ופרלת ים וקדמה מורה על זה כי יעקב שמר יותר השבת מכל האבות ׳ ע״כ נראה לפנ״ד כי הן הדברים שבתבתי למעלה כי יעקב אבינו פרסם לכל בני עולם השגחת הש״ת שזו השבת הבני כי יעקב ברח מעבי עשו אחיו וסלך יחידי בלא כסף והבד אל אחן עמלה אחרם נהרים אל אבי אבות הטומאה לבן הרמאי ובטח בהשגחת הש״ת שהוא יבגיח עליו והייבו מבאר מן המקור אל שבע שיום השביעי מורה עליו שהש״ת מידם העולם יש מלין ומבגיח על העולם ע״כ על הבטחה זו יולך הרבה למקום מוכן לפרנסות מקום שחרון שולע רשעים ומומאה ובטח בהש״ת כי הוא יוביע לו כמ״ש יעקב ה׳ ביום לרה יבגבך שם אי׳ יעקב :

ודן כוונת המדרש דגם שם וילא יעקב ה״ד לשון עיני אל ההריס מלין יצוא עזרי עזרי מעם ה׳ עושה שמים וארץ והייגו כי יעקב הסתכל בצלמו שהוא במעמד רע יותר מאברהם וילחק וזו אל ההריס וע״כ מלין יצוא עזרי אח״כ אמר עזרי מעם השם לית אלא מוציד סברי כי הש״ת מסגיח על העולם בכל עת ורגע וזו עושה שמים וארץ בכל רגע ועת היא עושה אותם · כי לא יקור הסגחתו מהם כי לולי זאת היו חוזרים לתוהו ובוהו · וזו כוונת הכתוב מבאר שבע כמ״ש ודו״ק · ע״כ הראה הש״ת מראות הקולם המורה על הסגחה והשפעה על שרי מעלה אבל הנה הי׳ כלב עליו להסגיח כי חלק ד׳ עמו יעקב חבל נחלתו ולא כמוכר לשרי מעלה וע״כ אמר ופרלת ימה וקדמה וכו׳ שלא בגבול · כי הסגחת הש״ת אין לו גבול ולא כן השפעה הבאה ע״י שרים שמוגבל ע״פ הענין כידוע :

ודן הכוונה ג״כ ויחן את פני העיר כי יעקב הי׳ גם שם גר בארץ ככרי׳ והי׳ בעתי מצע אין לא ירא לנפשו לעשות חנה שם על זמן אריך הלא הכל שולטי׳ את ישראל ומה גם בימים ההם רק בעוה״ש כי הוא יהי׳ בעזרו ולא הי׳ ירא מעשות דבר · וזו ויחן את פני העיר בלי שום פחד ומסוכלים לפי שקבע תחומין מצבור יום שלא יקרב ברבוטמא אלינו וזו שכוונו חז״ל שקבע תחומין כי ידוע ע״פ סוד שתחומין הם להבדיל בין הקדושה לטומאה שלא יכנסו זריס לתוך הקדושה ועל הכוונה זו בטח יעקב בהש״ת שלא ירבו ולא ישחיתו לו כמ״ל כאן ומלוה והרומה ירלה בפלאות ומתורת הי׳ שסובל הכל :

הגה ר״ה מורה ג״כ על חידוש העולם ע״כ בחודש השביעי קבע הש״ת יום הדין לשפוט את העולם כי בו נברא העולם כמ״ש זה היום תחילת מעשיך ולא בדימוס כמ״ש במדרש בה״ש הד״ד לעולם ה׳ דברך נצב בשמים יע״ש וברלה הכוונה כי באמת פליגו ר״ל ור״י לי בגיסן אי בתשרי נברא העולם והנה הגאון יערות דבש כתב כי דבר ברוחם אמת כי בגיסן הי׳ תחילת הבריאה רק לחנוה ולבנה הי׳ מהירות ובהירות בהלוכם עד שהגלו מיום א׳ עד יום השני מה שמהלכים עתה בשעה חדשים ע״כ בשעה שנברא אדם הראשון הי׳ לפי הילוך החמה תשרי יע״ש ל״כ לפ״ז לתחתונים לא הי׳ מתחילת הבריאה עד בריאת אדם הראשון רק שעה ימים והיא שעה בגיסן אבל לפי מהלך החמה בשמים הי׳ שעה חדשים ול״ה נברא בתשרי :

ודן כוונת המדרש בחודש השביעי שהי׳ קשה לו הלא ל״ה נברא בשעה בגיסן ואיך אנו עושין ר״ה בלחד בתשרי ע״כ מתרץ המדרש ה״ד לעולם ה׳ דברך נצב בשמים ר״ל מה שקבע הקב״ה היום הדין בר״ה אלו היתה בריאת א״ה היא נצב בחמה בשמים כי לפי מהלך החמה בשמים מעמל הי׳ אז תשרי כמ״ש לעיל :

והגה מעיטה ג״כ מורה על חידוש העולם כמ״ש רבינו בחיי דמורה על שית אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב יע״ש והייגו כי הש״ת ברא העולם מרלונו מלין ויכול ג״כ להחריב אבל מי שאומר שהעולם קדמון כיפר גם זה והוא פשוט ע״כ כתוב ושבתה הארץ שבת לה׳ דשביתת הארץ בשביעית הוא מעשה שבת לה׳ שברא העולם בשבה ימים וביום השביעי שבת והוא חדשו ע״כ ליום ב״כ על שמיעה להודות שהוא חדשו והוא ימריבו בחלף השביעי · והנה כל ב׳ עניגים האלו מורים על חידוש והסגחה והנה מלאחר שמאמינים בחידוש העולם לריך ליתן טעם למה ברא הש״ת את העולם אחר אבסו ולא לפי שרלונו הטוב הי׳ להיטיב לברוחיו ע״כ קודם הבריאה לתי הי׳ יכול להיטיב ע״כ ברא העולם כדי להטיב לברוחיו ולה״ מלכותו בכל מעלה ת״כ לפ״ז יאמר הלדיק הדבר להדביק בדרכי הש״ת כמו שהש״ת ברא העולם בכדי לעשות חסד ומשפט ולדקה באלן כן כל לדיק מחויב להוכיח את דורו ולספר מלתעות רשעים כפי כחו להודות לשם דרך ה׳ כפי יכולתו וכמ״ש הזו״ת על פסוק וירדוף עד דן שמחויב הלדיק לרדוף אחרי רשעים ולהודיע לשם עונש של גיהנם להחזירם בתשובה יע״ש שהאריך · וע״כ לפ״ז יש מוסר על לדיקים מכח חטא הדור שלא הוכיחו בכל כחם אפילו מלה פעמים עד הקללה אז עד הכאת ואם אינם עושים כן מעילים ח״ו מוס בבריאה שהש״ת ברא העולם להטיב לאחרים והוא אינו עושה כן מורה שהוא שובר ח״ו שהעולם קדמון :

ודן כוונת הגמרא דלעיל דודאי המין ידע סיפא דקרא רק שאי׳ קשה לו הלא יחזקאל הי׳ לדיק ולמה יקבול עבור אחרים ואם יש בזה שמן דופי שהי׳ לו להוכיח את דורו ע״ו מה כולי האי לעוכם בזה ע״כ כדאתא תלמידא ושאיל מ״ע דשביתת אמר השתא אמינא מילתא דשווי׳ לתדוייהו אמר הש״ת תזרע שית ותבצור בשביעית כדי שתדעו שאין שלי שאני מבניה ואני ברחתי אותה יש מלין וע״כ עתיד אני להחריבה ג״כ והמה לא עשו כן וממילא סברו שעולם קדמון ומתבאר בלתי הסגחתו וע״כ לא פחד ה׳ כבד ציוהם וע״כ עברו על כל התורה כולה כי לא על שמיטה בלבד עברו אלא על הכלל כולו ילא · והנה על הלדיקים הי׳ מוטל להדריכם בדרך ישרה בכל אמלי כחם ע״כ אלא רחמים מייסר את הגדולים כדי לכפר על המון עם כי גם הם חטאו בזה ע״כ עונם את יחזקאל עבור ישראל להקל העונש מעל ישראל וע״כ כאן שהגלות בא על שמיטת אדון שמורה על חידוש עולם ועל הסגחה פרטיות כמ״ש ויעקב אבינו שמר השבת וקמך על הסגחה יותר מכל אבות ובכה אותו הש״ת בכל עת כמ״ש אעשה שם המזבח לאל העונה אותו ביום לרתי והי׳ עמדי בדרך אשר הלכתי ע״כ הקדים כאן את יעקב לומר וזכרתי את בריתי יעקב שהסגחתי עליו בכל לרותיו והלכתי אותו כן אעשה לכם להסגיח עליכם לרחם אתכם במהרה בימינו כמ״ל :

ועפ״ז כאן מ״ש רש״י ומה ענין שמיטה אצל הר סיני כמ״ש בת״כ רק לפ״ז אתא שפיר כי שמיטה מורה על חידוש העולם ע״כ לאחר שבת אלפים חד תרוב מרלונו הפשוט כי על תנאי זה ברא העולם בשבת יומים ע״כ לפ״ז כיון שבכל מרלונו תלוי קיום העולם והבריאה הלא כתב בראשית ברא א׳ בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל ע״כ אמרו רז״ל בשבת מה דכתיב בשמים השמעתי דין אדון ירחם והקטה בתחילה ירחם שעל תנאי זה נברא העולם ע״מ שיקבלו ישראל התורה שאם לא יקבלו יחזור לתוהו ובבסוף שקבלו התורה א״כ לפ״ז ל״ל בישראל קבלו התורה באומם כמ״ש רז״ל אין זה אומם כלל כי רק הקב״ה הראה להם לישראל התנאי שברא בו העולם שאם לא יקבלו יחזור עולם לתוהו ובוהו וזו כוונת חז״ל מ״ש ואם לאו שם תהי׳ קבורתכם ר״ל העולם כולה ומה אומם שיך בזה וכי אם אדם נתן ומתנה לאחרו על תנאי לומר שבאם לא תתקיים התנאי המתנה בטלה וכי שיך בזה אומם ע״כ מה שאמר רבא מכאן מודעה רבה לאחריתה לאו אומם ומעם הוא רק להקל דין ישראל לעתיד כ״פ מה שאמרו חז״ל על פסוק רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקוד עליכם עונותיכם ומבל לומי שהי׳ לו־אדם וקרא לאחר שיקבל פרדיסו לעבדו בכל לבבו ולא רלה לקבלו קרא לבני וקבלו פרדיסו של מלך על מי רחוי שיתרגז המלך

יותר

יותר על מי שקיבל וקילקל אותו כן רק אתכם ידעתי שקבלתם תורתי ולא קיימתם לשקוד עליכם עונותיכם יותר מכל העכו"ם יע"ש וכנגד זה שפיר יש לענות לענות לומר כי היינו מוכרחים לקבל כי ידענו כי קיום העולם תלוי בקבלת התורה ע"כ אנו עוברים על תורתך והדין נותן מעיקרא לחזור העולם לתוהו ובוהו א"כ גם העכו"ם בכלל ושוויס לנו רק הש"ית רולה לרחם עליהם מחמת שעיקר הבריאה הי' בשבילנו ע"כ מעכיב את ישראל בעונ"ז בכדי להיעיד באחריתינו ולא כן לעכו"ם שיבוא לדרון וזו ענין שמיעה אבל הר סיני שמכה שמיעה מיכה שאין להם עונות לומר על קבלת התורה

כמ"ש ודוק היטב :

ועפ"ז כדין איזה פסוקים בהפטרת בחוקתי ה' עוזי ומעוזי ומנוסי ביום לרה הכוונה בזה ה' עוזי שנתן התורה לישראל שנקראה עוז כמ"ש ה' עוז לעמו יתן הייתי שבתחילה אמרו מעצמם נעשה ונשמע רק אח"כ חזרו בהן מפני אם הגדולה כמ"ש התוס' בשבת אז עלי התורה שבעל פה יע"ש ע"כ ומעוזי כי הש"ית כפה את ישראל בעל כרחם לקבל התורה שכפה עליהם הר כגיגית והייתי ומנוסי ביום לרה כדי שיהי' מקום נס והמלטה ביום לרה כשיביא עליהם עצור עונות יכול מדת הרחמים לעמוד נגד ישראל הלא מודעה רבה לאורייתא ולומר אנוסים הייתי : אלא יבאו גוים מאפסי ארץ וילחמו אל שקר נחנו אבותינו הבל אין בם מועיל היעשה לו אדם אלוקים והמה לא אלקים הכוונה בזה כי הגוים יעמדו בערדם עד בילת המשיח וכמ"ש כל אחד מעבעו בסוכתו ולא יע"ש וע"כ יאמרו הגוים כשיראו גדולתן של ישראל יאמרו דשקר נחנו אבותם זאת לעבוד שום אלהות כי הכל הבל אין בהם ממש כי יחזיקו בשבילא זו שעולם קדמון וא"כ כל הברואים אלקים ולמה לו לעשות לעצמו אלקים והמה לא אלקים וכי האדם העובדים להם לא אלקים הלא הכל אלהות כי כולם קדמונים לפי סברתם ע"כ אמר הפסוק לכן בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתו שאני יתברך ידי בכל וכל חפצי אעשה בבריאים שלי ומכח זה ידעו כי שמי הוי' שאני בראתי הכל ושמי מהוה כל הוויות כאשר שם העצם הוי' מורה על זה

כמ"ל ודו"ק :

(פיליפוכא דאורייתא)

התוס' במגילה דף ק"ה הקשה על הקליר שיסד לדקו אותו ואת בנו בל תשחתו הלא המלות אינם אלא גזרות כמבואר שם במשנה יע"ש • ולפע"ד נראה שדברי הקליר ברור מיכלו והם הם דברי המשנה מפורשת והובא בש"ע ב"ד סימן י"ז סעיף ו"ו דב"ד פרקים בשנה לריך אדם להודיע אמו מכרתי לשמוע ולחבוב אחת ערב פסח יע"ש וע"כ שפיר לאן לפסח משכו ושחטו וא"כ כיון שקונה כל אחד קרבנות בערב פסח ע"כ לדקו ר"ל תשגיחו ותראו שלא יבוא מכשול על ידיכם להודיע הולד מכרתי לשחוט לו אמו לבל תגרמו אותו ואת בנו בל תשחתו אם לא תודיעו ושפיר קאמר לדקו ר"ל לדקו אחרים שלא יעשו עון בכ"ל ברור • לו יאמר דש"ד מחמת שהוא דבר מלוה קדשים לא שייך בו איסור אותו ואת בנו ובמשנה מפורשת בחוקין שנהג ע"כ אמר לדקו ר"ל הגם שהוא דבר לדק ומלוה אעפ"כ אותו ואת בנו בל תשחתו כי נוהג בקדשים ודוק היטב :

הש"ך וכן הע"ז ב"ד סימן ס"ת הקשו דברי הרמב"ם מהדדי דבפי' ע' מהלכות בכורים הלכה י"ח פסק הרמב"ם דאם אמר כהן לישראל ע"מ שהמתנות שלי אפילו הכי נותן הנוקח לכב מי שירלה יע"ש ובפי' מהלכות מעשר הלכה י"ט פסק דאם אמר הכהן שדה לישראל ונאמר ע"מ שהמעשר עלי הרי זה שלו דהוי שיור יע"ש ותרולו של הש"ך דאוק מאוד יע"ש • ולפע"ד נראה לתרץ דדאי ע"מ לאו שיור הוא ע"כ דייק הרמב"ם בהלכות מעשר וכתב כעשה כמי שפייר מקום המעשר דמשמע דלאו שיור גמור הוא אלא כעשה רק מעמא של הרמב"ם לפי שהי' קשה לו קושיות התוס' בחולין דף קל"ד ע"א ד"ה חון דא"כ ליבעל המבירה וע"כ ניחא לי' להרמב"ם בתירץ של התוס' דהוי מחנה על מה שכתב בתורה וכן כתב הרא"ש יע"ש וקובר הרמב"ם דדוקא גבי מתנות שהתורה עמדה המתנות ברשות עצם ובפרש"י שם דאם מכר ישראל לישראל אפילו אמר חון עלי דעבדא רמי' ל"מ יע"ש ע"כ מה שמתנה הכהן ע"מ שהמתנות שלי הרי בועל זכות מה שזיכה התורה לעצמו ע"כ שפיר התנאי בעל אבל גבי מעשר שלא זיכה התורה לעני שקולר ועושה גורן בשדה שיתבע ממנו את התרומות ומעשרו רק הוא של בעלים והבעלים יש להם עובדא הנאה ליתן לכל מי שירלה ע"כ כאן התנאי רק לעובדא הנאה ע"כ מהני תנאי שפיר כי אפילו מתנה ע"מ שכתוב בתורה בדבר שבמנון תנאו קיים מכ"ש כאן דלא הוי כלל מתנה על מ"ש בתורה ע"כ מהני תנאי כאלו הוי שיור ודברי הרמב"ם בכוכים ומדויקים היטב בכ"ל בכון • ורלתי בח"מ סימן רמ"ב סעיף ג' שכתב בע"ז שם בגליון מהגאון חכם לבי ז"ל שרלה לחלק דגבי מתנות מייבי שהוא שותף בבהמה ע"כ בלא תנאי חלי מתנות לכהן ע"כ מוכח דלאו שיור הוא דהרי בלא תנאי של שיור חלי מתנות שלו יע"ש . ולפע"ד דאם נאמר כן למה לא תשני הגמרא בחולין דף קל"ד שהקשה הברייתות אהדדי דתני דע"מ שהמתנה שלי הרי הוא שלו ומשני דשלינו בע"מ אי הוי שיור אז לא למה לא תשני הגמרא דכאן פלוגתא אלא דהך ברייתא מיירי במכר הבל ורק על מתנות הותנה שיהיו שלו ע"כ מהני דאז אמרינן דהוי שיור עוד אפשר לומר דאמוראי יתבעל ותנאי שלו אינו כלום ואפילו הכי יגרע כחו מאלו לא אמר כלום דהרי אמרו שם במשנה דמשתתף עם הכהן הרי זה פעור מן המתנות רק שיעבוד כחו וגם על הרמב"ם בע"מ גופי' קשה לפי דברי ח"ל ז"ל למה לא מחלק הרמב"ם בע"מ גופי' בין הי' לו חלק בבהמה או לאו ע"כ כבוד הגאון במקומו מוכח ודבריו אינם מוכנים ותירון שכתבתי הוא ת"ל כבון ודו"ק :

הרמב"ם בפי' יו"ד מהלכות בכורים הלכה ג' כתב כילד הרי שהקדים בהמה לבדק הבית וגזזה יכול יהי' חייב לפדותה ולתן לכהן או הקדים בהמה חון מגיזתה יכול יהי' חייב בראשית הגז וכו' יע"ש בכסף משנה שהביא בשם הר"י קירקס למה השמיט הרמב"ם ז"ל דמיירי שהקדים חון מגיזתה וכתשה כי כך המסקנת הגמרא בחולין יע"ש ועוד למה כתב בריש דס"ד דיה' חייב לפדותן הלא לשיטת הרמב"ם דפוסק דגם קדשי ב"ה בבלא העמדה והערכה א"כ איך תפשר כפדהון יע"ש • והנה הב"מ הירן דוחק גדול יע"ש • ולפע"ד נראה לתרץ דקובר הרמב"ם דמלד כחשה מ"מ בר גיזה היא כיון דאיכי איכור מלד גיזה עצמו אלא מלד שיש כחש לבהמה הקדש וע"כ בדיעבד בר גיזה היא ושפיר אלערך לאיך למעט וקושיתו הוא רק על ר' מני בר פעים דאוקמי בחקומתי אמריכא דגם איסור דרבנן ליכא ומיתר לגזזם לכתחילה ע"כ מקשה שפיר דלכתחילה אסור ומשום כחשה אבל בדיעבד ודאי בר גיזה היא אפילו בקדשי מזבח (ודאי בכרלה מגרסת רש"י שלפניו יע"ש הגם שהמרש"ל קיים הגרסא מ"מ תמוה אלא דילמא ר' מני לא רלה לאוקמי בחש עבר ע"כ מוקי בקדשי ב"ה יע"ש ודוק) ע"כ לענין ו' ע"ר שפיר הרמב"ם תרולו של ר' מני הגם שלא אמר חון מכחשה הגם שלא בחר הרמב"ם בדין דס"ד

בעבר וגזון מ"מ עכ"ל מ"ש בריש יע"ש ודוק. עוד מרלה כפע"ד כ"ש בדור דהא דשייך כחשה בגזיז הכמר שכ"ל הכמן היינו בגזיז סמוך לבשר וכבלרה הכמן צרומה ע"כ שייך שפיר כחשה אבל בגזיז מעבע וכשאר הרבה סמוך לבשר לא שייך כחשה והחום יעיד על זה וא"כ י"ל דהגמרא רלה לתרץ אליבא דכ"ע הא דהכי דאיתו כיהב בעוקדשין והרי לר"ד בן הרכיעים ה' רחלות בוחות מכה מכה ופרס חייבין בר"ה וא"כ שיעור בגיזה של כל רחל ורחל כ"ז סלעים וחכי הו הפחות שבגיזות כפרש"י יע"ש ע"כ ודאי לריך לגזוז סמוך לבשר ושפיר קאמרו בגמרא דאיכא כחשה אבל לפי מה דפסק הרמב"ם שם כשמואל דשיעור בפ' וכל אחת אין לריך רק מעקל י"ב סלעים יע"ש א"כ ודאי עכ"ל גיזה כזה א"ל לגזוז סמוך לבשר ואיכא כחשה ודברי הרמב"ם לכיעים לפ"עתי' ולא קשה כלל מהגמרא כקושיות של הר"י קירקס ודוק וגם הקושי' הראשונה יתורץ בדרך זה והייטו שהי' קשה להרמב"ם קושיות התוס' דחולין (דף קל"ה ע"א) בתוס' ד"ה הא בעי העמדה והערכה דמה שייך העמדה בזה הלא היא כאלו הקדים עלים ואבנים והי' דוחק להרמב"ם תירץ התוס' וע"כ כיאא לי' להרמב"ם מהמת שנעילת הלמר גורם כחשה לבשר הכמן ע"כ כידן הלמר כמו הבהמה גופי' לענין העמדה והערכה דהרי לריך לשום בפדיון דמי הבחשה וגם בלא זה הכהן לא ישום דמי כחשה לבד בכדי שיהי' מותר לגזוז הכמן קדשים כי מאחר שמדרבנן אסור בגזיזה לא יעבור הכהן על איסור דרבנן ע"כ הכהן אינו שם רק הבהמה כולה כדי שילא הכל לחולין ע"י פדי' ע"כ מתורץ ג"כ קושיות הה"כ"ל בד"ה הכ"ל דלמה לא מוקי בהעמיד והעריך ופדה וגז יע"ש. ולפ"ז לא קשה מידי דהכהן לא יקבל הפדי' של הגיזה לבד ואם יעריך הוא מעריך הבהמה כולה ואינו מקבל פדיון רק כל דמי בהמה וא"כ הרי בהמה חולין ואיבה בראשית הגז וע"כ לא קשה כלל קושיות המרש"ל ודוק היטב:

ולפ"ז גם דברי הרמב"ם כבוכים מאחר שפוסק שדי בגיזה של י"ב סלעים וגזה ליכא כחשה כלל ע"כ קובר הרמב"ם דאם עבר וגז בר פדיון הוא שלמר כזה אינו לריך העמדה והערכה דהוי כאלו הקדים עלים ואבנים בחמת כקושיות התוס' מ"מ בבודו מחיבר בלאן לא ישום אותו הכהן מאחר שבשאר קדושה על הכמן גופי' אסור מדרבנן בגיזה אפילו לאחר פדיון ולא דמי להקדים הון מגזיתי' שמותר לגוז היכי דליכא כחשה כמ"ש כ"ל בדור לתרץ כ' קושיות של מהר"י קירקס הכ"ל ודוק היטב:

עוד פסק הרמב"ם שם הלכה י"א הוי ג' מיני גיזה וכו' זכרים ונקיבות ומבר מין זה והכיח מין אחר המוכר נותן לבעלו והלוקח נותן לבעלו עכ"ל הקשה הכ"מ הלא בגמרא מבואר דזכרים ונקבות חד מינא היא והיינו דקובר הרמב"ם דלא גרע זכרים ונקבות מתאנים בחורות ולבינות יע"ש ותמהתי על מרן הכ"מ ז"ל הא מבואר בגמרא דתאנים שחורות ולבינות ג"כ חדא מינא נכהו אליבא דר"ה כמ"ש ר' אלעזר יע"ש בגמרא וכן פסק הרמב"ם להדיא בהלכות תרומות בפ"ה הלכה ג' דכל מין תאנים אחת היא יע"ש ומרלה בהולא דבריו מן הסוגיא זו בר' אלעזר אליבא דר"ה:

ועכ"כ קשה לי עוד על הרמב"ם כמה פסק דלאן שחורות ולבינות יפרים כ"א כעלמו יע"ש ומרלה כמה יגרם מכי מיני תאנים כל ע"כ כמ"ה כ"ל דקובר הרמב"ם דבמסקנא דסוגיא דמסיק הנעם דאי ביר לעלמו אינ ליתן לאנית הגז דמסקנא לא מבר בהן יע"ש וכן כתב הרמב"ם פלן הלכה יו"ד חזקה אין אדם מוכר מתנות כהיכה יע"ש ע"כ סובר הרמב"ם דאדמי הסוגיא דלעיל דאמרו מנום עלה עובה קמ"ל יע"ש היינו דאם מוכר לעלמו השחורות אי הזכרים אין בזה חזקה דאם בא לתלינו אפקל לו כל הגיזה ואי כיון חזקה זו דהיינו שיפרים מן המשויר לעלמו עכ"ל הכל הרי יפרים מן הרע על היפה דהרי לאר של נקיבות עובה יותר אפילו הכיח הלבינות והנקיבות אלמו ליכא כאן חזקה דמהיכי תיתי ימא דיהי' עין יפה כזה להפרים מן היפה על הרע הלא גבי תרומה לריך לומר אם הוא עין יפה אי רע וכו' ע"כ סובר הרמב"ם דסוגיא דלעיל הי' סובר כתירץ ר"מ לקמן דף קל"ח ע"א דר' יהודה הוא דהיכי דאיכא שיורא גבי מוכר בתר מוכר אזלינן ע"כ אין הענין מנום ג' מינים רק מנום דאיכא שיור גבי מוכר ע"כ לעולם חיוב על המוכר ומפ"ר קאמר עלה עובה קמ"ל אבל לגבי דמה דמסיק שם מנום דאמר ליקח למוכר מתנה דכהן גבך יע"ש והייטו מלד חזקה כמ"ל ע"כ אם מבר כל הזכרים אי כל הנקיבות אא שייך חזקה דמקחמא לא הי' דעתו ליתן לא מן הרע על היפה ולא מן היפה על הרע עיכ הלוקח לריך ליתן מעטו לעלמו כ"ל בכון ובדור שיעות הרמב"ם ודוק היטב:

והנה הרש"ם סובר דאם מבר הגיזה בעודו מחובר בלאן המוכר וגם הלוקח פעורים מחלקו אל הלוקח דבל זמן שהיא עדיין על הלאן אין חיוב על המוכר בראשית הגז וגם הלוקח פעור דאין הלאן שלו דמיירי דמוכר רק הגיזה לבד כמ"ש הש"ך ביו"ד סימן שכ"ב ס"ק ח' יע"ש והנה לשיעות הרמב"ם הלוקח חייב דהרי מחולק על הרש"ם וסובר דהלוקח לגוז לאחו אל חבריו חייב בראשית הגז הגם שאין לוקח בהלאן כלום כמו שמבואר בפ"ע סימן הכ"ל סעיף ז' ובדרמ"א וי"א יע"ש. ולפ"ז תמהתי על מרן הרב"י שכתב בסימן הכ"ל על דברי העור שכתב דיש אל הרש"ם ז"ל וכתב הרב"י שכן נראה מדברי הרמב"ם יע"ש זה אינו כי לשיעות הרמב"ם ודאי הלוקח חייב אבל המוכר פעור מאחר שפירש שמוכר לו הכל לא שייך חזקה זו דאינו מוכר מתנות כהוכה דהרי אינו שמבר בפירוש כ"ל ועכ"ל תמהתי ג"כ על הרמ"א שכתב שיעות הרש"ם הכ"ל על דברי המחבר שהעתיק בפ"ע סעיף ח' יע"ש ובאמת הרמב"ם לא ס"ל כרש"ם כמ"ש ואולי דברי הרמ"א יש לתרץ מאחר שכתב לעיל סעיף ז' שיעות הרש"ם בשם יש חולקים יע"ש ע"כ גם דבריו שבאלן אזלי אליבא דשיעה זו ואינו מהלוקח לפרש בלשון ויש אומרים מאחר דקמוך לי' כבר הודיע דעת החולקים שהוא דעת הרש"ם כ"ל אבל דברי מרן הרב"י ל"ע ודוק היטב בכל זה:

הרמב"ם בפ' י"ד מהלכות שחיטה הלכה י"ג כתב היתה מעופפת אם בכפי' מוגעות בקן חייב לשלח ואם לא פעור מלשלח יע"ש והנה העור יו"ד סימן רל"ב גורס אם בכפי' מוגעות מן הלד בקן חייב לשלח והנה הכ"מ וכן הרב"י שם תמהו וכתבו דמוסקה מסובשת מדמן להעזר ברמב"ם כי הוא נגד הגמרא יע"ש ולפע"ד נראה דמוסקה ברורה הוא וגם מוסקה דידן מורה כך מדלא חילק הרמב"ם בפירוש בין שגעות על הקן ובין מוגעות בלד הקן ולא כתב רק אם לא פעור דמשמע שאם איכו מוגע כלל אפילו מן הלד פעור ע"כ נראה לפע"ד דהרמב"ם לוה אחרת עמו בסוגית הגמרא דף ק"מ וכן קמ"ח ע"א שהי' קשה לו הסוגיא זו כמו שמקשה המרש"ל ז"ל בנראה מהגמרא שם דמה דמקשה שם הא תנן בזמן שבכפי' מוגעות בקן חייב לשלח אם בלא קוש' זו אינו במה שמסיק לעיל מיני מעופפת אינכרך כי' יע"ש ע"כ כיאא להרמב"ם לתרץ זאת כתירון המרש"ל ז"ל דאם בינא דבין בי' רובדי

אינן חייב לשלם אם תיפול על הקן אפשר לפרש הסיפא דברייתא היתה עופפת אפילו אם כנפי׳ טוגעות בקן היינו שאם היתה הולכת במקום פריחתה חבש שהי׳ טוגעות בקן פעור מלשלם כיון שעתה אינה טוגעות ובמשנה דתני חייב עיירי בחמת בשטוגעות בשעת פריחתה וע״כ לא קשה מידי משנה לברייתא אבל השתא דאמרת דבין ג׳ רובדי אינן פעור וסיפא דתני היתה מעופפת קמ״ל דאפילו טוגעות ומשם פעור מלשלם ע״כ ומקשה שפיר ומשנה דתנן דטוגעות חייב ע״כ הולכך הגמרא לחלק בין טוגעות מן הלד אל בין לטוגעות על הקן כל״ל כוונת מהרש״א (כי כפי הגרחה חסר הרבה יע״ש) א״כ לפ״ז שיעות הרמב״ם כאן ואחר דסובר לפי מה דקי״ל דיוסבת על ג׳ גדי אינן חייב בשלים הקן א״כ הוא גופי׳ קמ״ל הברייתא ותו לא ניחא סיפא אילערך לי׳ דאפילו טוגעות פעור אלא דיל״ל דסיפא עיירי בלא טוגעות דקן עיירי דומי דריסת שאם היתה כה הי׳ טוגעות בקן ע״כ פעור דלע״ע אינה רובלת והמשנה עיירי בחמת טוגעות גם בשעת עופיפה הקן ע״כ חייב לשלם גם אפילו אינה טוגעת רק בגדי הקן ע״כ לפ״ז פסק הרמב״ם דהיתה מעופפת אם בקן חייב והיינו דין על הקן ודין בגדי הקן וע״כ אומר הרמב״ם ואם לאו היינו שאינו טוגעות כלל וכדברי הרמב״ם מבואר בגמרא ע״כ לא פליג העור עליו כי ראה שאינו כאן ומ״ש הרמב״ם לקמן ואם היתה בלד הקן וכו׳ זה עיירי בישבת בלד הקן ובדבר מעופפת כי לפעמים גם בגד הקן היא ויכולה לגבע גם על הקן לפעמים כל״ל כאן ובדור בכוונת הרמב״ם ז״ל ודוק:

כיעב:

בחולין דף קל״ע מ״ח וע״ב יע״ש דעסיק דהכל מודים בגדי עירובין דחב״ב דכח חוזר הרי עלי מחייב בחחריות וכן פסק הרמב״ם בפ״ב מהלכות ערכין הלכה י״ב יע״ש. ועכ תמהתי מחוד על מחוד עיינו רש״י ז״ל שכתב ריש חולין דף ג׳ ע״ב דבגדי ערכין הרי עלי היא דלכא לעיער בהו הרי זו עד דאמר בריסא ערכי עלי וכו׳ יע״ש והוא תמי׳ הבנא ופנא דהרי מבואר כאן דיכול לומר הריני בערכי וגם למסקנא הרי מסיק הגמרא דלשולם חייב בחחריות לע״ב דלא אמר הרי עלי וכן הלכה והרי הגרי רש״י ז״ל בגד כל הסוגיא זו והוא תמי׳ גדולה שלא רחיסי כמותו:

הרמב״ם בפ״ב מהל״ע הלכה י״ח כתב המוכר ערכי עלי וחזר ואמר ערכי עלי והי׳ בידו יו״ד סלעי׳ ונתן השעה לשני׳ וסלע לרחשונה יצא ידי שניהן שערכין לאו כחובות הן וכו׳ שהקדש ומאוחר מה שנתן נתנה יע״ש. והלה הרב המ״מ מפרש דברי דמיירי בקרקע דיש בהן דין קדימה ונצטוף מסיק שהרמב״ם סי׳ ער גרסא אחרת בגמרא יע״ש. ולבע״ד לראה דולמי מיירי הרמב״ם בחטלטלים כמ״ש בהדיא והי׳ בידו יו״ד סלעים וכו׳ רק כוונת הרמב״ם כאן על ענין אחר דבריהו דאין קדימה בחטלטלים היינו בשני בעלי חובות אבל כאן הרי חייב כמו לעלוה מ׳ דהיינו ההקדש א״כ הגם שנתן מעתה סלעים על ערכו השני הרי יש פקידה בזה להקדש כי אלו יעשיר ויהי׳ לו בשלם ערך השני מעכשו ע״כ ס״ל דבעינא דבגי׳ שנתן לא מהני כלום אלא

פתיחה לפרשת במדבר

תנן רבנן שני שנים ומחצה נחלקו ב״ש וב״ה הללו אומרים טוב לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים טוב לו לאדם שנא נברא יותר משנברא נמנו וגמרו בית לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרו לה יתעסק במעשי ע״כ דברי הגמ׳. והנה כל הרואה יתמה על דבר כזה יחליף המחלוקת ב׳ שנים ומחצה - ועוד איך נחלקו בזה הלא בתיב וירא א׳ את כל אשר עשה והנה טוב מאוד

הכל יה״ו ומשובד לערך הראשון וע״ז עולה הגבי׳ וערך השני עדיין לא נתן כלום עליו ע״כ אם יעשיר לריך לשלם כל ערכו השני ע״כ ע״ז כתב הרמב״ם שאין הקדש כשאר חובות שאפשר לשלם לשנות דבריו היכי שים פקידה. וכמבואר בח״מ סימן ר״ד ס׳ י״ח דאם מכר מעלטלים יכול לומר עשיתי זאת כדי שאגבה את חובי יע״ש אבל כאן מה שנבה נבה ודיבור הנזכר קיים במה שאמר שנקח התשעה סלעים על ערך השני כל״ל נכון ומפרש הרמב״ם כן מ״ש בגמרא דערכין דף ז׳ ע״ב מ״מ ב״ה מאוחר שקדש ונבה מה שנבה נבה היינו על לד הדמיון דכמו דבגי ב״ח מה שנבה הב״ח מהני אלינא דחד מ״ד הגם שיש חיזק למי שמשעבד לראשונה לב״ח הקודם כאן בגי הקדש מהני אלינא דב״ע הגם שיש חיזק להקדש בגביית הנזכר מ״מ מה שעשה עשה כי אין הקדש כחוב בענין זה ודברי הרמב״ם כפולים ומאוד בפירוש זה דלפרשי׳ אין יאמר ר״ל בר אהבה הלכה פסוקה מה שהוא שלא אלינא דהלכתא דקי״ל מה שנבה לא נבה ודוק:

ונם כפי שיטת הרמב״ם ז״ל אחא על נכון דאין מוקש לקושיות התוס׳ שם ד״ה בעידנא וכו׳ דכאן שאני מאחר דערך השני לא הקדש נתן ולא שייך לעלמו כלום והנזכר קבל ממנו על ערך השני ע״כ מאחר דאין דין קדימה במטלטלים מהני מעשה הנזכר לזה שיקרא הנותן עכי שאין לו רק סלע אחד ע״כ כפעור בנתיכתו על ערך הראשון בסלע כן ראה לי נכון מאוד ודוק:

ברמב״ם בפ״ו מערכין הלכה ז׳ כתב מכר הכהן שדה חרמו והקדישה לוקח יכו׳ יע״ש. והנה הלח״מ הקשה שם שהרמב״ם השמיט דין הברייתא הראשונה שדה שיצאה לכהנים ביובל והקדישה הכהן ואחו הבעלים למערקה וכו׳ יע״ש. ובפע״ד נראה פשוט שהרמב״ם ז״ל כלל בדין זה שכתב מכר הכהן וכו׳ כל הדינים ש״ש שתי הברייתות שהרי אמרו בגמרא דף כ״ו ע״ב דאלו נאמר לאחר קנהו דלא קא יהבי בעלים דמי אבל הכא דיהבי דמי תקים בידייהו יע״ש בפרש״י והיינו דברייתא השנית מיירי דגאלה אחר ולא הבעלים הראשונים יע״ש ע״כ ס״ל לומר דאם גאלו בעלים הראשונים ישאר תחת ידם ע״כ לריך הברייתא ראשונה לאשמעינו דאפילו הכי חוזרות לכהנים כשדה מקנה יע״ש והרי הרמב״ם ז״ל כתב בדין שני ברייתא דאפילו הי׳ הלוקח בעלים הראשונים ודין זה הולא הרמב״ם מברייתא הראשונה הכ״ל דכמו דאם קנהו הבעלים הראשונים אחר שהקדישה הכהן אינו חוזר להיות נקרא שדה אחוזה אלא שדה נבנד וע״כ מחוזרת לכהנים ביובל כמו כן כאן אין אנו אומרים כיון שבעלים הראשונים חזרו וקנאו עוד הכהן חוזר לשמו הראשון להיות נקרא שדה אחוזה ע״כ אם הקדישה אח״כ יהי׳ דינו שיתחלק לכהנים שמשמע אלא דזה אינו אינו חוזר רק לכהן שקנה מאתו כי אלו נקרא שדה אחוזה ע״כ מעיקרא נשמע דין של ברייתא הראשונה דנלד מה שכתן דמים עבור השדה לאחר שנא לכהנים ביובל אינו נקרא שדה אחוזה אלא שדה מקנה כל״ל נכון: נשלם בזה ו׳ עם״ק י״ח ניסן כן יתן לי ה׳ אמונן וכח עד״ל לכתוב עוד שאר ספרים:

ודרשו במדרש מלוד זה האדם ובפרט שממנו יצמח היפך כוונת הבריאה כמ"ש במדרש רבה צורחן משבחן מי מכין יע"ש:

ונראה לפענ"ד לפרש עפ"י מה דאמרו בשבת דף פ"ט ע"ב בשיאמר הש"י לעתיד בניך חטאו. יעשה יצחק אבינו חשבון על הע' שנה של חיי אדם. עד עשרים שנה ליכא דלא ענשינן ומחצה שנים הנשארי' המחצה הוה לילות. ונשתייר כ"ה שנים דל פלגי דהיינו י"ב שנים ומחצה דצלויי ואיכול. ובית הכסא ופשו להו י"ב ומחצה אם סובל אתה את כולם מוטב ואם לאו פלגא עלי ופלגא עליך יע"ש. והנה אך י"ב ומחצה דתפילה ואכילה וב"ה נראה לפענ"ד לחלק כך עפ"י מה דמבואר בש"ע א"ח סימן כ"ב דאם צריך לנקביו אם יכול לעמוד א"ע עד פרסה יצא בדיעבד יע"ש משמע מזו דשיעור תפלה הוא ד' מילין וע"כ הקפידה נותנת דאם יכול לעכב א"ע על כל שיעור התפלה אין תפלתו תועבה וכן משמע קצת מהא דקודם ר"י דשיעור מנחה עד פלג המנחה ומבואר בש"ע סס סימן רל"ג יע"ש והוא שיעור שעה ורביעי' והיא שעה ג"כ שיעור פרסה בקרוב דמהלך פי' מהלך אדם בינוני יו"ד פרסאות ביום שעה שיעור עי"ז מכוון וכן ג"כ שיעור סעודה יש ללמוד ג"כ מש"ע דמבואר שם בסימן קפ"ד דזמן המזון עד תחלת עיכול ופסק המג"א שם ס"ק ע"ח דשיעור הוא ד' מילין והיינו דעד ד' מילין המזון שלם במעיו ולא התחיל להתעכל וע"כ בזמן זו יכול לברך ב"ה ולא יותר וע"כ משמע דזו נקרא זמן סעודה שיכול לברך על הסעודה שאכל. וא"כ ממילא הכך י"ב שנה ומחצה יש לחלקם על חמשה חלקים דהיינו שלשה חלקים על זמן תפלה כי מחויב להתפלל ג' תפלות בכל יום שחרית מנחה ערבית ולכל א' שיעורו ד' מילין ושיעור סעודה ביום (כי הלילה אינו עולה לחשבון כמבואר בגמרא שכתבתי) הוא ג"כ ד' וחלק החמישי הוא על צורך הנקבי' כמו שיעור סעודה וא"כ לתפלה מגיע שבעה שני' ומחצה ולסעודה וב"ה מגיע לכל אחת ג' שנים ומחצה. והנה חשבון של יצחק אבינו הוא צודק שפיר למי שמקיים בשבת שאוכל וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' אבל מי שתוקפו תאות הבהמיות ואוכל כבהמה ואינו מדקדק אם הוא איסור או היתר ואוכל אף בלא ברכה ראשונה וברכה אחרונה או אינו מברך בכוונה כהוגן לאדם כזה לא מהני חשבון של יצחק אבינו דהרי אמרו חז"ל בברכות פ' הרואה מן העולם הזה בלא ברכה כאלו חבר לאיש משחית לירבעם שחטא והחטיא את הרבים יע"ש ומעתה דמבואר כאלה לפענ"ד דמבואר במקובלים וכן בזוהר הקדוש דע"י הברכה מעלים הניצוצות הקדושים שיש במאכל למקום שורשם וא"כ מי שמברך גורם לקבץ הניצוצות במהרה ומכח זה גורם שיהי' הגאולה מקודם וזו שאנו אומרים בתפלה בכל יום מקבץ נדחי ישראל כי בכל אכילה מקבץ הנפזרים דהיינו הניצוצות הנ"ל אבל מי שאינו מברך גורם פיזור הניצוצות הנ"ל לקליפות ומכח זה מתארך הגלות ועי"כ יעשה בכל אכילה עונות יותר ועי"כ מי שאינו מברך נעשה חבר לירבעם ג"כ שהחטיא את הרבים וגרם גלות כנ"ל. וזו ג"כ כוונת הגמרא השנית פ"ק גדול יום הגשמים שאפילו ישועה פרה ורבה בו יע"ש והיינו כנ"ל שע"י הגשמים צומח הכל ונכנסו הניצוצות בפירות האדמה וזו גורם לישועה כנ"ל. ואם מי שאינו מברך פש לי' ב' שנים ופלגא דהיינו חלק החמישי וי"ב ומחצה ותירוצו של יצחק אבינו לא מהני ואפילו מי שמברך שלא בכוונה ואינו אוכל לש"ש הכתוב קראו בשם רשעים תחסר וע"כ על ב' שנים ומחצה הנ"ל של תיקון סעודה נחלקו ב"ש וב"ה ומשמעות הגמרא ב"ש סובר דנוח שנברא משלא נברא ונמשמאת הלכה כב"ה וע"כ אפשר לומר ב"ש לשיטתו אזלי דאמרו בפלם בכל ימים הי' אוכל לכבוד השבת אבל ב"ש מדה אחרת היתה בו שכל מעשיו לש"ש יע"ש והיינו שב"ש רצו לעשות תיקון ואכלו מאכילת גסה ואכילת פרשות ע"כ המשיכו על אכילתם קדושת שבת ולא נקרא תו בשם רשעים וכן אמרו בזוה"ק פרס סגיבם ולא פרס בשבתם דאפי' מי שאוכל בשבת בלי שום כוונה לא איקרי בשם רשעים אבל ב"ה מדה אחרת היתה בו שכל מעשיו לש"ש היינו שעשה תיקון סעודה הסמיך לינם ואכלו בכוונה שיהי' שלחן אשר לפני ה' וע"כ לא הי' צריך לזה ובוודאי גם ב"ש עשו כן רק ב"ש הוכחו א"ע בתיקון זה שהוא דבר קל כדי שילמדו מתמי הבריות ויעשו כמותו וב"ה לא השגיחו ע"ז ע"כ ב"ש לשיטתו סוברי דנוח לו לאדם והיינו שהמה דיברו על אותן בני אדם שהמה פחותי ערך וזו מדויק כמ' לו לאדם היינו שהוא אדם פשוט אבל לא לגבי אחרים אינו נחשב לבנים ויותר האדם מן הבהמה אין אבל וע"כ אפי' לזה אמר ב"ש שיותר טוב שנברא שהרי ביום הדין יעמוד עליו יצחק אבינו וגם האדם מפחותי ערך יכול לקיים שיהי' קצת תיקון סעודה שאוכל לכבוד שבת אבל ב"ה לשיטתי' אינו סובר תיקון זה רק צריך לאכול לש"ש ומי הגיע לידי זה ע"כ אמר דנח יותר שלא נברא לאדם כזה וע"כ אמרו דכמנו ר"ל כאלו אחר מין אנשי' פחותי ערך אם עושים שתיקון של ב"ש ונמדו לתכן ורצו שאיכם עושים גם זאת ע"כ גמרו דטוב שלא נברא משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ר"ל הגם שהוא עושה כל ימיו מעשה בהמה מ"מ יעשה זאת שיחקור אחר מעשיו והיינו שיחקור אחר מעשה ידיו כמו שדרשו חז"ל וחיבל את מעשה ידך איזהו מעשה ידיו של אדם הוי אומר זה בניו ועי"כ כוונתו שיחקור אחר בניו לגדלם לתורה ולעבודה:

וזו יפשפש במעשיו שישגיח על בניו לגדלם לתלמוד תורה. וזו אפשר כוונת חז"ל בסוף נדרים מפני מה אין ת"ח בניהם ת"ח מפני דקרי לאינשי חמרא. והיינו דקשה לת"ח מפני מה נבראו עמי הארץ שאינם עוסקים בשום דבר הנוגע לעבודת השם יתברך וע"כ מתרצים דבריהם שנבראו רק לעסוק בישובו של עולם כחמור למשא וכמ"ש שאלמלא פשעים לא הי' קיום לעולם אבל באמת ראינו כי כמה ע"ה יצא מהם זרע כשר ת"ח גדולים וע"כ מפני שת"ח מטילים דופי בבריאה באומרם שלא נבראו רק כחמור למשא ע"כ נענשים מידה כנגד מדה שאין בניהם ת"ח ורוב ת"ח יוצאין מע"ה. וזו ג"כ כוונת הגמרא והזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה והיינו מבני עניים שהמה עניים בדעת והם ע"ה לא תאמרו שנבראו למען כי מהם תצא תורה ומדקדק לקבוע שושן ולפי דברי הגמרא דנדרים הנ"ל אפשר לומר מה שאמרו בפסחים פ"ג שאמר ר"ע כשהייתי ע"ה אם ראיתי ת"ח הייתי נושכו כחמור והקשה הגמרא לימא ככלב יע"ש. אבל לפ"ז יש לומר תירוץ אחר לפי שת"ח קראו לע"ה חמור כדלעיל ע"כ אמר אם מחזיקים אותי לחמור הייתי נושכו כחמור כנ"ל. וזו אפשר ג"כ כוונת הפסוק יששכר חמור גרם וכו' והיינו מפני שבני יששכר היו בעלי שכל גדולי' בתורה וע"כ כדי לפרנס אותם העמיד הש"י שבט זבולון לעסוק בישובו של עולם כחמור למשא וזו יששכר שבט יששכר חמור גרם הוא גרמו לעמוד שבט זבולון שיהא כחמור למשא כדי שיהי' פרנסה לתם:

ונחזור לדברי הגמרא דלעיל ואמרו לה יפשפש במעשיו כוונת דבוונתם ז"ל לפי מה שנראה מפשוטי' בישובו של עולם אין להם שלב בתורה אבל בעסקי'

במשא

נעשה ונתן יש לתם שכל לתמות בני אדם. וזו ג"פ כוונת הגמרא בשבת בפ"ב תמיה דיבו של אדם עד ד"ת שלאחר פורר עיים הלשית נדון והקשה התוס' שם הלא אמרי' שאוחלין עקקה באמונה עי"ש. והנה בדרך פשוט יש לתרץ קושיות התוס' דודאי הכל חד הוא שאוחלין את האדם אם נמד תורה רק בעו"ה. הרבה ת"ת עוסקים בתורה לשמה פילפול של הבל כדי להרחות לפני הבריות שיש פשם יד ושם בפילפול ותת"ח בעלמא יודעים שכל דבריהם בנבו על קו תהו ואין בדבריהם דבר נכון וע"כ שואלין אותו עקקה באמונה ר"ל בשעקקה בתורה עקקה באמונה של תורה ולא בפילפול של הבל בלבתיב. והי' אמונת עתך ר"ל הבתים שקבעת לתורה יהיו באמונה בתורה אמת ולא בדברי הבל וכמו"ש רבא לתלמידיו במעוחא מנייכי לא תירתו תרתי גיתכם והייתו מי שאינו עוסק בתורה באמת בל"ל. אבל לדרכינו יאמר באופן אחר והייתו ת"ת שואלים אם עקקת בתורה הייתו לשמוד ולמוד לשמוד ולעשות ולעשם אחרי שהרי יש לו תירץ על הקורת שלא למד כי לא הי' שפל לשמוד וע"כ שואלים אותו אם עסק בעו"מ באמונה אם לא הי' מרמה לשום אדם שהרבה בני אדם שאין להם שכל בתורה אבל יש לתם שכל לרמות בעו"מ ע"כ שואלים את עיה ע"ז. וזו דברי הגמרא הכ"ל יעשם בעשיו והייתו עסקו בעו"מ יתן לתם ממשות שיעשה עסקי שמו בהמה ובעסוק באמונה אבל לא יהי' מבני אדם שאין להם שכל בתורה ולרמות בני אדם ובעו"מ יש להם שכל א"כ עסקו בעו"מ רק בשמשה ובהשפל ואין בו דבר נשמע' עיב קודיע לבו הגמרא ז"ל שלא כך יעשה רק מעשיו יהי' דבר מעם ולא בערמה ומרמה ואם יעשה כך גם בעסקו בעו"מ עושה מפורסם אשתו ובניו והוא בבלל עושה לדקה בכל עת ואם יעשה כך מהחלי שחושב ולחק אדיבו על עצמו יחשוב לו בתוך הזמן גם מה שעוסק לצורכו כמו תפלה ומחלק לחק ומוכה כל"ל והד"ק והנה בחשבון שעשה ולחק אדיבו דהבילות אינם בכלל יבולר עפ"ז דברי בראשים רבה ויקרא א' לחוך יום אלי מעשיהם של צדיקים ולחושך קרא לילה זה מעשיהם של רשעים ולילו יודע בחיה חפץ כשלמר וירא א' את האור כי טוב הוי לחוכר חפץ במעשה הצדיקים ולילו חפץ במעשה הרשעים יע"ש והיל דבר תמוה דודאי ידוע לכל שהש"ת רולה רק במעשה הצדיקים ולא במעשה הרשעים ומה לריך קרא ע"ז אבל לדרכינו יאמר דהנה אמרו רז"ל לא אירבי לילה אלא לשכתא ופיירו לפי שבלו וידוע לפני הש"ת שיהיו רשעים בעולם שיכעיסו אותו במעשיהם הרעים וע"כ בראו לילה כדי שישקעו מרשעתם ואמרו רז"ל שיהם של רשעים פלה לם ולאה לעולם אבל יש בזה חסרון אלא הצדיקים שאינם יפולים לעסק בתורה בלילה כ"כ ופני השינה. וזו פירש המדרש ויקרא א' לאור יום אלו מעשיהם של צדיק' ר"ל מפני מעשיהם שנקראי אור. ע"כ ביום יש מעלה אלא הצדיקים העוסק' במלות ובתורה ויש חסרון אלא הרשעים שעושים עבירות והלילה יש לה מעלה אלא הרשעים שאינם עושים עבירות ויש חסרון אלא הצדיקים שאינם עושים מלות. וע"כ אמרו שפיר כשלאמר וירא א' את האור כי טוב הוי אומר חפץ במעשה צדיק' והייתו ביום חשוב אלא יותר שהצדיקים עושים בו מלות ולא מסתכב כבזכות בחסרון שבו שהרשעים עושים עבירות אבל אינו חפץ במעשה של רשעים היינו מה שבלילה ישקעו הרשעים ואינם עושים עבירות בזו אין הש"ת חפץ כ"כ כמו בהיום שהצדיק' עושים בו מלות בכ"ל ודו"ק. והנה תבין חשבון של לחק אדיבו הי' טוב אם הרשעים היו ישנים בלילה אבל בעו"ה נהפך הוא כי עוסקים רוב הלילה בדברי בעורים ושוחקים בעינו שחוק וקולם שהאיר היום הולכים לביתם ולשנים בזמן התפלה ואינם מתפללים בעשרה ומ"כ נהפך כל החשבון של לחק אדיבו ע"ה: וזו ג"כ דברי הבבלי הוי שנים לאור חושך וחושך לאור והייתו שביום הנה שנים ע"כ שנים לור לחושך ויעברו זמן התפלה וחושך שהוא לילה הנה שנים לאור הנה בעורים ועוסקים בשעותים בכל עיבו שהוק ומ"כ על זה אין תירץ לילחק אדיבו מ"ר:

וזו כוונת אדם בעבנה אליהו הפך לילה וידכאו יע"ש והייתו שהרשעים הופכים הלילה ליום ועושים מעשי' מבוערים זה גורם לתם שידכאו ליום הדין שאין לילחק תירץ ע"ז וזה ג"כ כוונת הגמרא בשבת בדף הכ"ל מה דכתיב אם יה' חטאיכם כשנים וגו'. אם יה' חטאיכם מסודרות כשנים הללו שמסודרים יום ולילה ומטאיכם ביום אז כשלג ילבינו אבל אם יאדומו כתולע והייתו שהכתוב אחז תולעת ע"ש שמורה על עבירה שמבוכה בשם אדומה רק הכוונה הוא על כל מיני שרלים שהנה רומשים בלילה יותר מביום וע"כ אם תעשו כך שתהי' עבורים בלילה בעשות עבירות אז אין לכם כשרת על זה ולא יועיל מלילת ילחק אדיבו ככ"ל:

והנה אמרו חז"ל לא בערא לילה אלא לברכה וכתבו תוס' בעירובין בלילה תקיפת עבת הוא לברכה. ולילה תמיד' הוא כשיתא יע"ש ולפע"ד נעיל בשיתא. הייתו בשביל הרשעים. ובברכה הוא לקלת ת"ת שעוסקים בעו"מ ביום וע"כ בלילה יקבעו עתים לתורה ות"ת שתורתו אומנתו בודאי עוסק ביום ובלילה בתורה ע"כ כפי"ז אשר לפרש דברי דוד המלך ע"ה עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו תשת חושך ויהי לילה. והייתו שהשמש מורה על ה"ח שכל עסקו אינו בתורה והיא אומנתו. וירח שאין לה אור כ"כ מורה על ת"ת שעוסק בעו"מ וקובע עתים לתורה. ע"כ אמר ד"ה עשה ירח. הייתו שהש"ת ברא הירח בשביל מי שברא שיהי' אור בלילה הייתו למועדים לתורות מי שקובע עתים לתורה שיעסוק בלילה בתורה שלא פנוי מעו"מ. אבל השמש דהייתו הת"ח שתורתו אומנתו ידע מבואו. ר"ל ת"ח בזה יודע בבוד בעה בא בעולם הזה וע"כ עוסק בתורה ביום ובלילה כדי להכין לו לידה לדרך בעולם הבא. אבל מה עשה זאת הש"ת שיש קלת לילות שאין הירח מאיר בו בכל בקוף חודש ע"כ אמר

הזו מורה ג"כ בכבד הרשעים:

וזו תשת חושך דהייתו הרשעים שהנה בולם חושך ע"כ ויהי לילה שג"כ כולו חושך לתורות על מדרגתם בכ"ל וע"כ אמר אבל אם בו תרמוס כל מיתו יער דהייתו הרשעים האלה אם יהיו כמו חיות היער שגם בלילה לא ישקעו אלא יעשו כמעשיהם ביום אז חי' גורמים שהבהמות שולבים לערף. והייתו שתובעים דין עליהם. וזו נבקש מאל אבלם ודו"ק:

וזו ג"כ הנוסח שתיקנו אנשי כנסת ג"ב בשבת א"ח עובדים ומחורות וכו' והייתו בבגד ת"ח שתורתם אומנתם וכבגד שקובעים עתים לתורה והייתו השמש הירח כמ"ש וע"כ עובדים ג"כ. וזו ילרש בדעת בבינה והשכל בבגד ת"ח שתורתם אומנתם וכח וגבורה נתן בהם להיות עוסקים בקרב תבל. הייתו בבגד ת"ח שעוסקים בעו"מ וקובעים עתים לתורה ג"כ כ"ל. וע"ש מה שבארתי ת"ח שתורתו אומנתו ברך לעמוד על המשמר בתורה

ובירלת

ובירלת ה' הן ביום והן בלילה יש לבאר ע"פ סיום דברי המדרש דלעיל ואיכי יודע בלילה מהם חפן בדרך היותר נכון. והיינו דלכאורה הי' נראה הס"ת הלילה כסיבה. ח"כ לפ"ז איכי יודע בלילה מהן חפן דהנה הלילה והיום שווין המה דכל אחד יש לו מעלה וחסרון וכמ"ש לעיל. ע"כ אמר דבאמת זה איכו דהרי נאמר וירא אלקים את האור כי טוב. ר"ל האור המכוכה בשם מעשה לדיקים לעולם לריך להיות טוב וע"כ מוכח מזה שחפן במעשיהם של לדיקים. ר"ל שגם בלילה חפן במעשיהם שיעשקו בתורה ואיכו חפן במעשיהם של הרשעים. ר"ל הא שברא הס"ת לילה היא מעשה שאיכו חפן במעשה הרשעים. ע"כ אולי בלילה יבכו ונא יעשו עבירות כנ"ל:

ואבשר לפרש מדרש הנ"ל ג"כ בדרך אחר שמבשים של הרשעים. ר"ל המלות שעושים הרשעים כגון שמתפללים בלא כוונה כלל ומשימים באמלע תפלה ואיכם יודעים כלום אם עומדים לפני הס"ת והקים עכ זה כל המלות שאין בהם לא מעשה ולא ריח. וע"ז אמר המקום ויבכו בלא כח לפני רופא. והיינו שאם לפעמים עשו עלות הי' אלכם יגיעה גדולה כמ"ש הנביא כי יגעת בי ישראל שהי' לסם לצור ולמשא. וזו גרם בעו"ה הבלות. וע"כ מעשה מלוה בזה נקרא לילה שאין בר ליכך לאורו שאין בה כח לעלות למעלה. הע"ז קיים שפיר לא כי יודע באיזה מהן חפן. מי שהוא רשע והביע למדה זו. נראה לכאורה שזו חידוש יותר מה שעכ"פ מתפלל יהיה איך שיהי' המה שהלדיק מתפלל בכוונה. קיים שפיר שבאמר וירא אלקים וגו' עוד הוי אומר חפן וגו' והיינו שאין מעשה של רשע בזה בכלם כי אין לו כח כלל בשלקא לעילא. ואמ"כ ראיתי שהמדר"ש יפה כתב ג"כ בענין דרך זה יע"ש:

ועפ"ז באמרתי דברי דוד המלך ע"ה בפתיחתו לתהלים אשרי האיש וגו'. כי אם בתורת ד' חפצו וגו' והי' כעץ וגו' אשר פריו יתן בעתו וגו'. ר"ל שהלדיק מאחר שעסק בתורה בא"ש ועושה מלוה בכוונה. ע"כ יהן פריו בעתו היינו שבכרו שמיר לעולם הבא וכל אשר יעשה יצליח גם בעוה"ז. ולא כן הרשעים כי אם כמוץ אשר תדפנו רוח. ר"ל דומה שכרם ליתן לאם מיד להעבדים מן העוה"ב. ואמר הענש שע"כ לא יקומו רשעים במשפט וחטאים בעדת לדיקים. ר"ל דהנה לכאורה המשפט מבוקש דשכר מלוה בהאי עלמא ליכא ולעה יתן ד' כל שכרם לרשעים בעוה"ז ולמה איכו עושה כמו כן אלא הלדיקים. ולמה אין המשפט שוה. וע"כ עתרן כי יודע ה' דרך כי המלות של הלדיקים סלקא לעילא ובורם יחוד לתעלה מלמטן ואדם ידע את הוה. ועי"כ שברם ג"כ רוחני ושמור לעו"ה אבל דרך רשעים שאבד נאבד מלפניו ולא סלקא לעילא אלא נשאיר בעולם הזה ע"כ שברם ג"כ בעוה"ז:

ועוד ג"כ כוונת הבתוב עשנו לשוכאיו על פניו להאבידו על פניו ישנם לו ר"ל הקב"ה מתן לרשעים שברם מיד בעוה"ז. וכי תקשה דיש בזה משפט מעוקל ח"ו וכמ"ש ועי"ז מתרן על פניו ישנם לו ר"ל כמו שעשה רשע פנים כנגד מעלה שעשה מלוה בלא כח ובלא ירלה כלל. ע"כ פנים בזה מרלה לו הס"ת ג"ב נותן לו שכר עוה"ז שאין בו שום קיום רק הבל הבלים ואין בו ממש כנ"ל:

עוד לפשר לפרש בדרך אחר דברי הגמרא הנלב פתח השער. והיינו ע פ דאמרו בגמרא (דף פ"ח ע"ח) בדקה עשה הס"ת שהקדים שתי שנים מוגבין מלכתם בדי שלא יתקיים בי אבוד תאבדון יע"ש:

ודגה באמת אם בעוה"ז לאכין שנים לא היו תת"ן שנים במלואה שהרי חשבון בכין הבית מוכח במלבים שבחשב מכיסן וכן מכיסן מלכות שלמה הכל מכיסן וכמבואר בגמרא דיש ר"ה יע"ש ואמרו ג"כ שם דמלכות ישראל מכיסן מכיסן והרי לאחר הבית בתשעה באב וא"כ הי' חסר עדיין קרוב ח' חדשים לחשבון תת"ן שנים. רק אמרו חז"ל דגדלי' בן אחיקם שהרב אחר חרבן הבית חשוב כשריפת בית אלקינו ע"כ מתענין ל"ב. והיינו דכל זמן שלא נשרב גדלי' הי' עדיין שארית באדרן ולא כיכר כ"כ חרבן ב"ה אבל לאחר הריגתו נתדלדלו ישראל מכל וכל. ואחרו ובאחו למלכים במבואר בסוף ירמיהו. וע"כ הי' אז תקפו של חרבן כיכר שגם אותן שברחו למלכים נהרגו ולא הי' פליטה כלל לשארית ישראל. ואם כ נהרגו בימי אלכסנדר מוקדין כמבואר בסוף מוכה יע"ש. ולפע"ד דע"ז כיון ג"כ המקומן לא אלכם כל עובדי דרך וגו' מוהוס שלא אש בעלמותי. והייני חרבן ב"ה ואח"כ פרש רשת לרגלי. היינו מעשה דגדלי' בן אחיקם שהרבו ישמעאל בן נתני ומכח זה הסיבני אחור. והיינו למלכים בדרך אשר אמר הי' לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד וע"כ שייך ע"ז לומר הסיבני אחור בדרך שבאתו ומשם לא"י. ומתוך זה דיה כל היום שנהרגו במלכים ואח"כ בימי אלכסנדר ובימי אנטיוכס כמבואר במדרש איכה מחמת שדלקו נרות בחנוכה ביום שמת בנו של מלך יע"ש:

וזן שנים שם שילה כל אבירי ה' בקרבי והיינו שנהרגו רוב ישראל והי' אז ה' דהיינו מדת הרחמים בקרבי שהקדים ב' שנים לטושנתם ובעו"ה נתקיים אבוד תאבדון וכילה כל אבירי הגם שהקדים וע"כ אין לחשוב ביקר חרבן בה"מ רק מיום שנהרב גדלי'. והיינו מתשרי של אחרי'. ואי"כ חסר עוד אלי שנה עד כיסן שהי' השנה במלואה. ועוד ב' שנים לחשבון טושנתם וע"כ חסר ב' שנים ומחצה ועל כן עלו שתי שנים ומחצה אלו נחלקו ב"ש וב"ה. והיינו שהי' עשה לנו עובה בהקדמה זו שלא יתקיים ואבדתם. והנה אנחנו בגולה בעו"ה יש עלינו עול מלכות וגזרות רעות ושמדים שעברו על אבותינו זו אחת. והשנית הרי אמרו רז"ל בחגיגה כיון שבנו ישראל ממקומם אין לך ביעול תורה גדול מזה. והרי אמרו רז"ל על ג' דברים העולם עומד. על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים והכל עמוד' לפפו בגולה. עבודה אין לנו בלל וגם ביעול תורה וגם גמילת חסדים אי אפשר לקיים כראוי מאחר שאנו בדוחקת. ואי"כ הבלות גורם הירוס עמודי עולם. וגם אין בנו כח כלל לעמוד נגד הילה. דהרי אמרו שאמר הקב"ה ברחתי ילה ברחתי תבנין. ועתה בעו"ה כתמעטו התבנין הנ"ל ועוד כיון שאנחנו שרוים אל אדמה עמאה מקום שהש"ל גיבר אין בנו כח כלל לעמוד כנגדו:

וזן ג"כ כוונת המדרש רבה סוף פרשת מטורע אשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים זש"ה ימים רבים לישראל נלא אלקיו אמת ולא כהן. מורה שעתידה כהונה גדולה ליבעל ולא תורה וכו' יע"ש. והיינו שאמרם מפרש הפסוק ע"ד רמז שמרמז על בני ישראל כי מביאים בשם אמה. ואם חוטאים אמה כמו אשה בזב דמה ומטמה ונלמודה מבעלה. והיינו אשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים. והיינו בזמן שהי' בני ישראל באדרן ומטאו לפני הקב"ה וע"כ גלו מא"י ובעו"ה בגילה מוסיפין לחטוא ומחמת בגולה מכוסים בשם בדה ודוה באשר יורו הפסוקים. ע"כ לכידה היתה על זה וגו' דוה לביו וגו' יע"ש:

ולו לו כי תזוב על כידתה · ולי"ל שגם בגולה אנחנו מועטים והטעם לזה אומר המדרש כי יומים רבים לישראל עלה לי' אמת שאין לנו לא תורה ולא עבודה ע"כ אין בנו כח לעמוד כנגד יל"ה · ובאמת יש לדעת על מה עלה הי' כבה רק אמרו רז"ל במשנה סוף ברכות · ר"ל אומר עת לעשות לה' הפרו תורתך · ופירוש הרמב"ם שם דכשבא עת לבער כביכול הש"ית גורם שייפר תורתו עוד יותר ע"ד שאמרו רז"ל עבירה גוררת עבירה וזו אפשר כוונת רז"ל דבר זה בשאל לחכמים ולנביאי' ולא פרשו על מה אבדה הארץ כלתו במדבר ונבלי עובר ויאמר הי' על עזבם תורתי ולא הלכו בה ואמרו שלא בילו בתורה תחילה יע"ש סוף כלדיס וכבר כתבתי בזה במקום אחר : ולדרכינו יאמר דהשאלה הי' הלא הקב"ה לא כפרע מישראל אלא לפי שחטאו וא"כ מה תיקון בזה לאחריב א"י מכל וכל ולא תשאר שארית בארץ · שלא אדרבא בגולה המה מועטים יותר שאין לנו לא תורה ולא עבודה · וזו על מה אבדה הארץ וגו' וא"כ יותר ויותר הי' להש"ית לפרע מישראל במקומם בא"י · וע"כ מתרץ הש"ית את דבריו מפני שעזבו את התורה ולא הלכו בה והיינו שלא בארו בתורה תחילה שלא הי' התורה נחשבת אצלם למעלה כלל שהיא תורת אמת ובה אדם יודע כל הנסתרות והנהגות מה למעלה ומה למטה וכל קפדי הענין · ומגיל ועליל מן החטא ע"כ עכשו הש"ית אותנו מדה כנגד מדה וכעל מאתנו הרבה שבאדי שבאין למפרע ההפרש שהי' בינו בין כשהיינו במקומינו והי' התורה פתוח לפניו שאפילו רשעי הדור היו יכולים להשגיח כל שרי מעלה ובין עתה כשאנו בגולה כי יתרון האור לוכח מן החושך · ובלי שנבקש רחמים מהשית בל זה ורזי התורה שבאבדו ונאתנו יחזור לנו בתורה בימינו אמ"ר :

ולו ג"כ דברי המקום הנב"ה להשמיע חוות את פיון והיינו מה שהריב הש"ית את בה מ הי' ג"כ מחשבה אחרת · כי מציון תצא תורה אבל עתה שאנו בגולה אין ביעוד תורה גדול מזה ובמה עשה הש"ית כן ואמר הטעם כי כבר קו היינו קו המשפט מדה כנגד מדה · וע"כ לא השיב ידו מבלע ר"ל אחר חרבן בה"מ לא השיב ידו מבלע עוד איזה דבר · והיינו כי ויאבל חיל יחומה היינו הכח שהי' בנו בתורה לידע מה פעל אל בשמים ובארץ אבל עתה בעו"ה יחדיו אמלנו · היינו בה"מ שהיא עבודה והחיל דהיינו התורה יחדיו אמלנו שהיה בו ביעוד בפעם אחת · ואמר עוד כי בזמן הבית היו יודעים כל אדם ישראל כי התורה מדברת בעליונים ומגלה לנו כל מספטיו בעולמות של מעלה אבל עתה בעו"ה עבינו בארץ שעריה היינו שערי התורה עבינו בארץ כי עתה אין אנו מציים בתורה רק שמדברת בתחתונים ונפקרת לנו מעלה שהי' כמעשה פרעה ובגן ובגעם · וע"כ אבד ושבר בריחי' ר"ל התיקון ובא של התורה כביכול נשתבר כי אין לנו כח בתורה כזו לעמוד נגד הילי"ה ולא מבני' שאין בנו השגה זו שהי' ביני הרחשונים שאפילו רשעי הדור היו יודעים רזי התורה כמ"ש על אחאב שהי' יודע מ"מ פרש בת"ל · וכן אחז שאמר לו ישע"ה שאל לך אות העמק בשאול · ודרבו בזו"ה

ריש פי' ויקרא שהשאלה הי' ברזי התורה יע"ש :

אבל עתה בגולה בע"ה אפילו מלכה ושרי' היינו רבנן שהמה מלכי ושרי התורה ועוסקים בה יומם ולילה ואפ"ה אין תורה כפי בדורות הראשונים ואין אתנו יודע עד מה בפנימיו' התורה רק מגמגמי' בה · והא דאי' שגם הנביאי' לא מלאו חזון מ"ה והיינו מפני שרזי התורה סגורים ומסוגרים שאין אתנו יודע בבהיות להמשיך עליו רוח הקודש כנ"ל · והטעם לזה כי אנחנו שורים על אדמה ממאה מקום שלעת הילוכים ואין אתנו ג"כ אפר הפרה לטהר וכל זה גורם מלעת השלימות מאתנו כי לריך לנו שמירה גדולה מכל סוג כמו מלבוש של שש ושאר דבר חשוב בענין היקר הדעת ממנו ימלא עלי' כתמים :

ועפ"ז אבי מצין דברי הגמרא בפסחים דף פ"ז ע"ח שאמר הקב"ה להושע בן באארי בניך חטאו וכו' אמר רבש"ע כל העולם שלך העבירם באיזה אחרת וכו' יע"ש והנה כל רואה יתמוה על זה איך יאמר כביכול הי' כדברים האלה על עם ד' ועוד אם שבירם מ"ו גם הוא בכלל וע"כ נראה לבאר דאוונתו הוא כמ"ש משה בתורה בהוכחה ונתתי אותם בארץ אויביהם או אז יכנע לבבם הערל וע"כ פעמא דקרא מורה שהגלות גורם הנושה לפני הש"ית ובשוב בתשובה רק בנגד זה י"ל דמ"ו גורם עוונאה יותר מאמת שהיא ארץ עונאה והשראת האילוכים וע"כ ע"ז אמר הושע בן באארי בבש"ע כל העולם שלך ר"ל שמלכותו בכל משלה וכל מקום שבנו ישראל הסכינה גלתה עוניהם והטעם כדי לשמור אותם שלא להתערב בגוים מ"ו אבל וכל במ"ש לאמרכי שלחתי בגלה והיינו לעוזבתכם כנ"ל וע"כ אמר אחר שכל העולם שלך ואתה שניע בכל גם בעוונאה וע"כ העבירם באומה אחרת שילכו בגולה אבל האומות ואתה יכול להשגיח עליהם גם שם בגולה וע"כ הבעיה הש"ית עליו מאחר שהמה בני אברהם יו"י המה דברים חשובים מאוד ויקר הערך וע"כ בענין היקר הדעת יכולו לקבל כתמים ע"כ אמר לו הש"ית ליקח אשה זונה ואחר כך כשילדה אמר הש"ית שיגרש אותה ואמר הושע שאין יכול לגרשה מאחר שיש לו בנים ממנה יע"ש · והכוונה מאחר שיש לו בנים ממנה אינו יכול לגרשה מאחר שלא ישגיח ולא יהי' אבל בניו ילאו לתרבית רעה וע"כ לריכין שמירה וע"כ השיב לו הש"ה מה בניך שהם בני זונה וכו' שהיה כמו בגאות שחופות שלא יקבלו כתם ומעט רק כתמים גדולים אתה אומרת לריכין שמירה ובש"כ בני שהמה בני אברהם יו"י על אחת כמה וכמה שלריכי' שמירה שלא להשיא דעת מהם שבשבירה קטנה שבקטנות פוגם הרבה ואיך אפשר להניח אותם עד אדמה ממאה שאויר ומטמא ע"כ ביקש הושע רחמים עליהם · רק מאמת שלא הי' עוד שום שבירה לאחר שהאריך הש"ית אפו והתרה אותנו על פי כל נבואיו ולא הועיל לנו כלל וע"כ מלך עונם הגלה אותנו הגם שיש בו ביעוד מלות ותורה כי כביכול עת לעשות לה' הפרו תורתך דמ"ש לעיל · נשוב לדברינו שעל אותן ד' שנים ומחנה שהקדים הש"ית להגלות אותנו לעובדתינו נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים טוב לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והיינו שהנשמה כשתלחה כמנה כדי שלא להנות מהנעמת דבקופא וע"כ עתה שאנו בגולה ואי אפשר לקיים המלות ויותר עלול אדם לעבור עבירה וע"כ יותר טוב הי' לנשמה אם לא היתה באה למנה כי אינה מתקנת מה שלריכה אבל הקילקול רבה על התיקון ואמרו בזה"ק בשר אדם אדם נקרא הפכיות דהיינו הנשמה ובשר הוא הגוף ע"כ אמר לו לאדם היינו הפכיות של אדם הי' ניחא יותר אלו לא הי' נברא והי' נשתייר הנשמה בנהמא דבקיפא רק הש"ית עשה כן לנו בדרך עונש כנ"ל · אבל תנא הסכי סובר דטוב לו שנברא דאפשר להיות טוב בכל מיני השלימות וע"כ אמרו דמנמנו ר"ל הדברים שהעונש מתקיים עליהם והנה עמוד אחד מקר מכל וכל והשני עמודים תורה וג"ח ירופפו וכמ"ש לעיל ע"כ גמרו דטוב לו לאדם יותר שלא נברא, ונשנברא אבל אמרו עכשיו שנברא יפשפש במעשיו כי באמת בגולה אי אפשר להנצל מן

החטא אבל בראש השנה רפואה לזה לעשות תשובה ובפרט יום המיוחד לזה דהייטו י"כ וזו יפסקם במעשיו לעשות תשובה:

ועפ"ז אחי מבין דברי המד"ר ריש בראשית ויקרא ד' לאור יום זו יעקב ר"ל כשהי' עת וזמן שכינת יעקב דהייטו כשהייטו שרוים על אדמתיטו אז קרא ד' לאור יום שהי' אז אור גדול ומוכן הי' לעבודתו יתברך שמו והי' אפשר בקלות להגיע להמדרגה העליונה אבל לאושך קרא לילה זה עשו הייטו כשאכתטו בגולה ובפרט בגלות עשו שמכוסה בשם לילה אז האושך העומאה שולטת ואין אדם כולל מעבירה ואעפי"כ אין תיקן לעתיד לבוא מלך הגלות עשיטו כל אלה כו' ויהי ערב זה עשו ויהי בוקר זה יעקב ר"ל בין כשאתי בגולה זמן שכינת עשו ובין כשהייטו על אדמתיטו שהי' יעקב שלבו נתן הקב"ה לכו יום אחד ואיזה זה יום כיפור והרי אפשר לעשות תשובה ביום שמוכן לתשובה וע"כ אמר שפיר יפסקם במעשיו ואמרו לה יעמעם במעשיו והכוונה אלבי שהרי אמרו חז"ל פעמה פי' בלי חק לבי שמעייר חק אחד בתורה ואיטו נקייס ור"ל אמר לא כיחא לבריייטו לומר הכי אלא לבי שאיטו מקייס אפילו חק אחד והכוונה אלבי ע"ד מה שכתב הרמב"ם בפירש המשניות סוף מכות מי שמקייס מלוה בשלימות בכל פרטי' אפילו מלוה אחת די והוא בן עולם הבא יע"ש. וע"כ לאחטו בגולה שאי אפשר לקייס כל המלות בשלימות יש לסמוך על דבריו שדי במלוה אחת בשלימות בכל פרטי' וזה ברור ג"כ דעת רז"ל בא חבקוק והעמידן על אחת לדיק באמונתו יחי' והייטו בכוונה הכ"ל שאם עושה מלוה אחת באמונה דהייטו בכל השלימות כמו פועל שעושה מלאכה אבל ב"ד באמונה דהייטו בשלימות אז יחי' דהוא בן עוה"ב ע"כ שפיר השיב לו ר"ל דלא כיחא לבריייטו לומר הכי דא"כ מה כעשה בגולה שא"א לנו לקייס כל המלות אבל אאי אאיטו מקייס אפילו חק אחד דהייטו

בכ"ל שאיטו עושה אפילו מלוה אחת בשלימות:

וזו דברי המדרש הכ"ל יעמעם במעשיו דהייטו כשעושה מלוה אחת יעמעם בה בעיב שיבים בכל חלקי המלוה בעוב ויעשה בכל פרטי' ודקדוקי' ואז די לו במלוה זו לבד הגם שאיטו עושה שאר המלות כתיקונם ככ"ל והיא ברור. וע"פ מה שכתבתי לעיל יש לפרש סוף דברי מיכה תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותיטו מימי קדם והייטו דהכה אמרטו לעיל דהבית נחרב כמכן ומושקתם חסר שתים והיו ישראל באלכס כמכן תת"ן וכ"ז הי' לעובתיטו שלא יקייס ואבדתם מהרה ובעוה"ר הרי כמטו ונמרו להיפך זה דלאחר החרבן הי' עוב יותר אם לא בראש ליום לרה ובגלה להיות בגלות שמוכע השלימות מאאתטו רק שאאטו מקייס אי"ה שהלכות יסובבו לנו כל העובות אי"ה בביאת משיח לדקיטו במהרה והייטו מחמת שהקדיש השי"ת לאברהם

הבית יעמוד לנו התקנה הזו בביאת משיח:

והנה אמרו רז"ל ב' אלפים שנות המשיח וזו תתן ר"ל

מה שקדמת לאורבן הבית כמכן תת"ן לעובתיטו

תהי' זאת אמת ליעקב לבין בית שניי שיבנה בזכות

יעקב כמאמרם ז"ל לא לאברהם שקראו הר וכו' אלא

ליעקב שקראו בית ע"כ אאטו מבקשים שיהי' הקדמה

זו עובת אמת לבין ב' המכוכה בשם יעקב וע"ז מפרש

הקרא מה עובה עשה הש"ת לנו ומפרש הפסוק חסד

לאברהם ר"ל הבית הראשון שנמדה בזכות לאברהם ע"כ

נעשה שיהי' ניכר החסד שנעשית עם אברהם שחרבת

הבית שנמדה בזכותו לעובתיטו אשר נשבעת לאבותיטו

ר"ל שבשבעת לנו שלא לעזוב אאטו בגלות רק תשלח לנו

הגואל במהרה וע"כ אאטו מבקשים אאתך שיהי' זאת מימי

קדם הייטו שני ימים מימי קדמוטו של עולם דהייטו

שתשלח לנו המשיח שיהי' ב' אלפים שנות המשיח (שיהי'

ב' אלפים שנות המשיח בעלומה) וזו מימי קדם ומה גם

לרז"ל שאמרו לכך בראש השנ"ת עולם בשנה ימים כדי

לסורות על שתא אלפי שנין הוי עלמא וזו מימי קדם

הייטו שתעשה לנו כמו שמורה ימי קדם של בריאת עולם

והייטו ב' ימים יהי' שנות המשיח ויקיים בנו במהרה

שמחנו כימות עניתנו אבי"ר:

עוד אפשר לפרש הך דשני שנים ומחצה והייטו כפי

מה שכתבתי לעיל דמעשרים ועד שבעים שנים

הוא חשבון של ילחק אבינו ע"ה דהייטו על חמשים שנה

והנה ימים המסובגים לתשובה הם בכל שנה בא פחות

משבעה עשר יום דהייטו יוד ימי תשובה ועוד ד' ימים

שמתענין בהם לפני ר"ה וגם ב' תענתים דהייטו י"ז

בתמוז ת"ב יוד בעבת על כל הני כתב הרמב"ם והובא

במג"א ריש הלכות ת"ב שהעשם הוא לעורר הלבבות

לתשובה יע"ש ס"ה י"ז ימים נמצא בחמשים שנה עולה

שמונה מאות וחמשים ימים ולפי הקביעות לפעמים חל

יום ראשון של סליחות שבעה לו שמונה ימים קודם ר"ה

והמה הכל ימי תשובה וע"כ פסק ותני התנא שתי שנים

ומחצה כי מ' מאות וחמשים יום עולה ב' שנים ומחצה

פחות ל"ה יום ולפעמים ימי הסליחות אחוכים וע"כ

מעלים חסרון ימים הכ"ל וע"כ על אחת ב' שנים ומחצה

אעפ"י שהם ימי התשובה אמרו נח לו לאדם שנא

בראש יותר מבראש והייטו שבעו"ה אין איש מתעורר

לעשות תשובה גמורה ואפילו אם עשה תשובה הייטו

בעבירות שבין אדם למקום אבל בעבירות שבין אדם

לחבירו אין איש שם על לבו לשוב להוציא הגזילה מידו

אם גרם לחבירו היזק משנגם לו והנה אפשר כמו מאחר

שעושים תשובה על רוב עבירות א"כ מעוטא כמאן

דליתא דמי. ע"כ אמרו כמטו עבירות שאדם רגיל לעשות

ואלו שבעבירות שבין אדם לחבירו יותר מעבירות שבין

אדם למקום שהרי אמרו ז"ל רודפ בגזל וכו' וכולן בלשון

הרע ע"כ מכו חז"ל עבירות הרגילים ובמרו כוח לו לאדם

ר"ל אדם שהוא רק לבעלמו ושב בעבירות שבין אדם

לקוטו אבל לא בעבירות שבין אדם לחבירו וע"כ עוב

יותר שלא בראש משבבה כי באמת אמרו רז"ל דעבירות

שבין אדם לחבירו מעכבין את התשובה אפילו על עבירות

שבין אדם למקום וזו כוונת התנא אשריכם ישראל לפני

מי אתם מטהרין ר"ל בתחילה לריכים אתם לטהר את

עלמיכם שתהיו הכל באגודה אחת ותמחלו זה לזה הזיקו

שעשו זה לזה אז שאר דברים ואח"כ מי מטהר אתכם

אבינכם שבשמים כמו אב שמוחל לבנו כן מוחל הש"ת

עוונות שבין אדם למקום אבל אם א"ו יש שנאה ותחבות

בין ישראל זה מורה שאמו ח"ו במדרגת עבדים ע"כ מעכב

מעילא המחילה והש"ת גם כ"ל וזה שמביא רבי' ממקום

מה מקום מטהר את הטמאים וכו' יע"ש ר"ל כמו

שמקום אינו מטהר מיד עד שיוקדם לו טהרת עלמו

בתחילה כהוגן כגון הזאת מי חטאת אז טהרה שתהו' ביעו'

כגון כלים וזב וזבה כמוכן לריך בכפרת הש"ת להקדים תחילה

טהרות עלמו דהייטו עבירות שבין אדם לחבירו כ"ל

וע"ז אמרו עכשיו בראש יפסקם במעשיו ר"ל נמעשה

האמונה דהייטו שבין אדם לחבירו יחקור ע"ז לדקדק

במעשיו אם אא גזל לאוס אדם וכדומין לזה ויעשה

תשובה עליו ואמרו לה יעמעם במעשיו ר"ל ידקדק תחילה

בשעשה אוס דבר שלא יהי' אוס כדמוד עבילה שבין

אדם לחבירו כ"ל בכין ודוק:

ועפ"ז אחי מבין דברי הגמרא בשבת אם יהיו

מעולים בשנים שקדורות מעשת ימי בראשית

בשלג ילבינו וכבר כתבתי בזה לעיל ובדרכים יאמר

דהכה

דהכא אמרו רז"ל הגילה לה מן היום והיום לה מגילה שנאמר יום ליום יביע אומר יע"ש והכא גבי אדם שעטל לעבירות יחד הפי"ת ימי הסובה וכמלא מה שמחייב להפי"ת הוא פורע בימי התסובה וזו אם יהיו חטאיכם כשנים שסדירות משמש ימי בראשית והיינו כמו שמסודר בימי בראשית שהגילה לה מן היום ופורע כך אתם אם תעשו עבירות ותפרעו אותו בתסובה כשנג יבינו אבל אם יאחזו בתולע והיינו עפ"י מה שכתבו רז"ל אל תרא תולעת יעקב מה תולעת אין כחו אלא בפה אף ישראל אין כחם אלא בפה והיינו בתורה ובתפילה אבל מ"ו יכול לקנקל בפה לדבר לשה"ר ורכילות ולקפח אחד את חבירו וזו אם יאחזו כתולע דהיינו לשון הרע ובהוציאן וקשה ע"ז לשוב בתסובה ע"כ כלומר יהיו ולא כשנג לפי שקשה לשוב כי הגוזל את הרבים אי אפשר בתסובה הגם אם נעשה לרבי רבים מ"מ אין זאת תקנה גמורה כמבואר במפורשים עיד יש לפרש בענין זה דהכא על עבירה שבין אדם למקום יש תיקון ע"ז התחות הילל הסיתו כי אדם בעצמו מבקש מותרת אבל שבין אדם לחבירו אדרבא עצמו של אדם מבקש אהבת רעים כמ"ש הענעייס כי אלו רואים התכיקות אוהבים זה את זה וע"כ זו פירש הגמרא אם יהיו חטאיכם כשנים הכלו שמסודרות מימי בראשית דהיינו אם יעשה החטא שמה שהבנע שהבנע שהיבנע הבורא בשמת ימי בראשית ע"כ משנג יבינו ומועיל ע"ז התשובה אבל אם יאחזו כתולע מה שתלוי בפה כדפעיל למקור את חברו להרחיק אהבת רעים אז כלומר יהי' ולא כשנג ברי"ל :

ובדרך אחרת כי אם נפע"ד לפרש הך ד' שנים ומגילה עפ"י מה דאמרו במדרש ג' לא האריכו בשלותן שם שעות ושביב ישראל אחד מהם שנאמר וירא העם כי בושש משה יע"ש דלכאורה הוא תמי' מאוד דאדרבא הפסוק מורה שעבר שם ולא בא משה וא"כ הרי האריכו בשלותן שם שעות . וכראה לפע"ד עפ"י מה דאמרו בפסחים דע"כ אסור חמץ מ"ד שעות ולמעלה משום בזירה דיום המעונן דאדם עוזה ד' שעות ותכה רש"י פירש בחומש דהשעון עשה עכן והראה את משה באויר יע"ש . והכא לפי"ת י"ל דבאמת הי' רק ד' שעות על היום רק הישראל עשו מ"ע ד' שעות משום בהי' יום המעונן ע"כ שביר אמר במדרש שלא האריכו בשלותן שם שעות כי הפסוק אמר כי בושש הייכו לפי עשותן . והכא משה ירד מן ההר ביום של אחריו בבוקר מיד לאחר שם כי עד שם שעות כחשב הגילה למלא כי עשו ישראל בעגל עשרים שעות דוק ותשכח . והכא כתבו המפורשים דלמה מי משה רק מאה ועשרים שכה ואמרו הענים כנגד שנאה פעמים ארבעי' יום שפי' משה בהר והכא מה שחטאו ישראל בעגל הי' משה קלת גורם לזה מ"ש שלא בירר דברין היעד שלא יחשבו יום עלייתו בהר רק ממחרת והא דאיתי דבני נחות אחרונות נזהר בזה כדאיתא בפרקא דר"א שתקע להכריז כמבואר בעיל מ"ח דיש הלכות ר"ה . וע"כ נראה לפע"ד דזה שאמר משה ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני מספרך והיינו שהחטא תלוי בי . שהוא גרם לכם החטא מה שלא הודיע ביום עלייתו אינו עולה לחשבון . והכא אמרו רז"ל קשה יום שנתלקו בו ב"ש וב"ה כיום שנעשה בו את העגל ונכתב בספר יצרות דבש הטעם דאלו לא עשו את העגל לא הי' שכתה בעולם ולא הי' מתלוקת כי המתלוקת הי' רק מחמת שעשאו הלבה לשמה אין היתה . וע"כ בהך מילתא אם עוב לאדם שלא נברא הוא ודאי רק מחמת שאדם בעל חטא וזה מושך מחטא העגל . כי קודם לזה בעקל י"ה מלבם כמ"ש בע"ז פ"ל יע"ש : והכא חטא העגל האריך עשרים שעות כדלעיל ומאחר שאלו לא עשו העגל הי' הי' עשה ג' שנים ביום אחד ע"כ מגיע לעשרים שעות ג' שנים ומקלה . וע"כ בהך מילתא דכתב שלא בארה הבא מכח חטא העגל נתלקו ג' שנים ומחלה מדה כנגד מדה כנגד עשרים שעות הכ"ל שהי' העגל בעולם ונעשה הי' בהר שכנגד זה נקלב לו לחיות ג' שנים ומחלה אלו לא חטאו בעגל ככ"ל ודו"ק :

והנה ראיתי עעם וכמדומה שהוא בילקוט הראובני שכתב מי משה ק"ך שנים לפי שמשה הי' המובחר שבילורים והי' תרומה של עולם ולפי שם אלפים שנה של עמידת העולם מי משה אחד מחמישים שהיא תרומה לאדם ביומי כמבואר במשנה דתרומות . ועפ"ז בארתי דברי הפסוק בסוף בראשית ויאמר הי' לא ידון רוחי באדם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה והיינו ע"פ הכ"ל דמשה מי ק"ך שנים מפני שה' תרומה של עולם והרי אמרו במשנה דעין יפה תורם אחד מארבעים ומי עין יפה גדול מהש"י ב"ה שבנה העולם בחסדו הגדול רק לעובת הבראי' . וא"כ מהראוי הי' שיהי' משה רבינו ק"ן שנים שהוא אחד מארבעים ומשה אלפים שנה :

ולפע"נ דיש לתרץ אלו לא נמלא על משה שום עון הי' באמת מי ק"ן שנה רק כביכול כתבה התורה חטא מי מרובה וחטא דהלא ן ובקר וכדומי' לזה ע"כ לא נהג הפי"ת בעובת עין רק כמדת ביומי :

ולו דברי הפסוק ויאמר הי' לא ידון רוחי הייכו שלא אתנהג כמידתי שהיא עין יפה אבל לא אתנהג כך אפי' באותו אדם שהוא לעולם . ר"ל שהוא מיבתר שבעילם והוא תרומה של עולם אעפ"כ לא אתנהג עמו בעין יפה כמדתי והטעם לזה בשגם הוא בשר . ר"ל בשגם זו בגימטריא משה הוא ג"כ בשר נמלא עליו בתורה כדכוד עוטה כמו בשר ודם וע"כ יהיו ימיו רק ק"ך שנה כתרומה של אדם בעוטי אחת מחמישים וכתבה התורה זאת בכאן דהרי האריך כדור המבול בשביל זכות משה וע"כ חיי שנים של משה האריך עמה וע"כ אלו לא הי' במשה שום כדור חטא והי' חי ק"ן שנה הי' האריך הפי"ת ג"כ כדור המבול ק"ן שנה אבל מפני שנמלא במשה חטא לא חי רק ק"ך שנה ע"כ לא האריך לדור המבול ג"כ רק ק"ך שנה כפרש"י בחומש יע"ש :

ועפ"ז אפשר לפרש דברי הגמרא בסנהדרין (דף כ"ט) שאל אחי מיכא לר"א אלוקיכם כהן הוא שנאמר ויקחו לי תרומה כי קבר למשה במאי עבל ואא"ת במיא והלא כתוב מי מדה בשבלו מים א"ל בתורא עגיל שנאמר הנה ה' באש יבוא ומי שלקח לי' עגילתא בתורא א"ל אין דכתיב כל אשר לא יבוא באש תעבירו במים ע"כ דברי הגמ' . והיא מילתא דחמורא דהמין הזה האמין בשמעות הי' הלא הוא שוטה וכתיב אל תען כסיל באיולתו : ועי"כ נראה דהכא אמרו במדרש בשנה שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה והוא תמוה . ונראה ע"פ מ"ש בספר אור החיים על התורה שע"כ כתב ויקחו לי ולא ויתנו לי תרומה שאמר הפי"ת שיעשכנו עם זה . וע"כ ויקחו פרושו בחזקת יד יע"ש :

והנה מבואר במשנה דערוכין דחייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן דכיון דלכפרה אתא לא מעלה לי' יע"ש . וא"כ קשה למה משכנו על תרומת ולדת המשכן הלא הי' לכפרה לכפר על עון העגל כנ"ל . רק הא תיתא אם לוי המשכן הי' לאחר שנעשה העגל ולא הי' לכפרה . וע"כ זו דברי המדרש שהי'

קשה לו למה כאמר ויקחו ולא ויתנו וכי תימא כדברי ר"מ שמשכנין . הלא חייבי חטאת אין ממשכנין אותן . ובי"כ מאחרן דמיד שאמרו ישראל נעשה ונשמע מיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה והרי אז לא הי' עדיין העגל בעולם והי' רק כמו עולה ושלמים שמשכנין כמבואר במשנה שם יע"ש . וע"כ שפיר ויקחו לי תרומה ודוק . והטעם דוקא כשאמרו נעשה ונשמע עשוס דאז כתבשם העולם לחטרות שכיתו בתחתונים . כדברי חז"ל בשבת מי גילה לו זה לפניו כשון שמלאכי השרת משתמשין בו שנאמר גבורי כח עושי דברו והלא כשמוע בקול דברו . וע"כ היו אז ישראל דוגמות מלאכים וע"כ שפיר לוה אז לבנות המשכן כנ"ל לכון ובדוק :

והנה כהן הוא מדתו חסד כידוע וחסדיו שב הש"ת גברו עליו מאוד וע"כ נקרא הש"ת כהן וע"כ אז שאלת המין מלוקיכם כהן הוא . ר"ל שהוא מוהג במדת החסד לברותיו והא דאי' שנאמר ויקחו לי תרומה וקשה דהוי לי' למימר ונתנו לי תרומה . אלא ע"כ שהכוונה הי' קודם חטא העגל לעשות המשכן וע"כ אמר שפיר ויקחו למשכן כדברי ר"מ כי היו רק כחייבי עולה ממשכנין כנ"ל . ר"ל קשה כי קבר למשה והיינו דהא דזכה משה שהש"ת בעצמו עפ"ל עמו הי' סיבר המין משוס דמשה הי' תרומה שב עולם והוא שייך לכהן ע"כ עפ"ל עמו הש"ת בעצמו כי כל ישראל היו כגדו חולין כביכול ומשה הי' חלקו של הש"ת כתרומה לכהן וצ"ל שאלת המין הי' דאם משה הי' התרומה של העולם וצ"כ כי קבר אותו הש"ת היינו שמתי בשיקה ונתעלם מן העולם כי הי' גם גופו רוחני : ול"כ קשה במה נבל ר"ל במה מעיר הש"ת ל"ע כעגילה שמעהרת את הגוף כמו כן במה מנקה הש"ת ל"ע כגד העולם שהחי' את משה רק ק"ך שנה הלא הש"ת עין יפה מאוד דהרי הקדיש כפרת ישראל להחטא והקדיש רפואה למכה וכביכול איך לא נהג עם משה בעין יפה שיהי' ק"ן שנה ומשם"כ לעיל . וזו קושיות המין כנ"ל ואח"ת במיה נבל ר"ל שאלו הי' אי משה ק"ן שנה הי' ג"כ צריך להאריך בדור המבול ק"ן שנה . אבל הש"ת רצה להביא עליהם המבול עפי שכל הדורות היו מכעיסין ובאין ובזה הקשה הלא כתיב מי מדד בשעלו מים . והיינו כמ"ש במדרש רבה (פ' שלח) כתוב ובסביהם חלי ההין . אל יעלה הילה שים לפניו אליקה ושתיה . הלא כל מי בראשית המה רק מלא שעלו של הקב"ה הא לא אמרתי לך אלא לזכותך שאמרתי ונעשה רצוני ועיין בילקוט מה שהובא שם וע"כ שאל אלי אין שפיר דאם כאמר בשעל דור המבול מת משה הלא כתיב מי מדד בשעלו מים ואי"כ יקשה דגמה לוה הש"ת על נסכים הלא אין מספיק לו כלום . אלא ע"כ צריך לומר לזכותך וכדברי המדרש הנ"ל ואי"כ אין אפשר שיקפח הקב"ה מחייו של משה ויפקיע ממנו זכות המלות שהי' אפשר לעשות עוד בשביל שיהי' כפרע מדור המבול מקודם . וע"כ השיב לו באם עבל דכתיב ה' באם יבוא . והיינו ע"פ מה דאמרו במדרש מי זאת עולה מי זה האומה שעולין באם ויורדין באם אמרו יש להן על שיסוכו מקוטרת מור זה אברהם ולבונה זה יצחק ולכל אבקת רוכל זה יעקב ודברי המדרש הנ"ל תמוה וכראה דשאלת האומות דהקב"ה נתן התורה לישראל שכל דברי' כנאלי אם . וע"כ כיתנה התורה באם ואי"כ אם ישראל חוטאי' מוסר אותם כהאומות בגלות הלכאו' זה היפוך הכוונה דבגלו' ואלו לו אפשר נקיים התורה שהרי האומות גוברת וכמ"ש מזה לעיל רק באמת יש לומר דאנחנו עליו דהבדולים שלנו דהיינו אבותיו הקדושים לא נתבדלו רק באמה עמלה דהיינו בא"ל דהכי אברהם אבינו הנם שהי' בארץ ישראל שלא הש"ת רעב על העולם בבדי שירד למצרים . ומבואר בזוה"ק כי לולא זה לא הי' אפשר לאברהם להגיע למעלתו יע"ש . וכן יצחק ע"ה גר בארץ פלשתים ג"כ ונעלם שהי' רעב וכן יעקב ע"ה עבר במקלו את הירדן וכשבב מה"ל כעשה לשאי מחנות כמבואר בזוהר הקדוש יע"ש . והרי אנחנו רואי' כמה קדושי עליון הנמהנו בגלו' ממש אלא הי' דבמתם בא"י . דמילא ואבירוכן בכל דורות הראשונים . והייני כי כבר כבוש לנו הדרך מאבותינו הקדושים להתבדל דוקא בארץ אויבנו :

ולו דברי המדרש מי הוא האומה שעולין באם הייני שם ליישראל עלי' מחמת התורה שנתנה באם וכל דברי' כנאלי אם וקשה לקיימן ואעפ"כ כשאומרין יורדין באם דהיינו בין האומות בגלות להבלות נקרא אם כאשר יודו כמה פסוקים . עב זה אמר הנביא מי יבוא לנו עם מוקדי עולם דהיינו האומות . וכן אמר יחזקאל הנביא כי מהאם ילאו ואם תאבלנו דהיינו האומו' וכתיב באם ובמים ותולאמו גדו' דהיינו הגלות :

ולו שיורדין באם הגלות . קשה הלא כיון שמחמת שעברו על התורה נעשה בגלות הלא הגלות מוכן יותר לחטוא בו . וצ"ז תרצו האומות שים לחם עב שיסמכו כי אברהם יצחק ויעקב כולם היו בגלות בין האומות וילאו יותר שלמים ממה שהיו בתחילה כנ"ל ככון :

והנה ידוע מ"ש המפורשים דאנו ככנס משה לא"י הי' בונה בה"מ ולא הי' כחרב מעולם והש"ת רצה שיהי' גלות בכדי לבנות פעמים ולהתם החטאים . וע"כ מת משה במדבר . ול"כ אנו הי' אי משה ק"ן שנה הי' צריך לעבור לא"י שלא הי' יכול הש"ת לעבב את ישראל יותר במדבר עלבעני' שנה . ול"כ לא הי' כחרב הבית ולא שנבל באם שרצה הש"ת שיהי' הגלו' וע"כ בזה נקה הש"ת ל"ע מה שלא אי משה יותר מק"ך שנה כדי שיהי' גלות שנאמר הי' באם יבוא דהייני עם הגלות . והכוונה בפסוק שהש"ת יהיה כפרע מהאומות שעבדו עם ישראל יותר מדאי ל"ל מי מהכי עבילותא בטורא . ר"ל עב הגלות נופה שואל אותך מה עובדה הי' זאת לישראל הלא עוד יותר הי' שישראל נאחרו באחלם ומם הי' כפרע מהם ממה שילכו בגלות כי מאחר שכתערבו בגוים ילמדו מעשיהם כי העקום גורם העוותה והשיב לו ר"ל אין דכתיב כל אשר לא יבוא באם תעבירו במים ועבר . ר"ל דהפסוק מרמז לנו כל אשר לא ילכה לבית בגולה שנמשלו לאם תעבירו במים . הייני שיקיים התורה שנמשלו למים הוי כל למא לכו למים אז ועבר לא הי' צריך להיו' בגולה אבל מי שאינו מקיים התורה יצטרך להעבירו באם הגלות אז ועבר כי הגלות ג"כ מעבר והעמידו לנו גם כן לדיקים גדולים יותר מזמן הבית כמ"ש כי רבים בני שומם מבני בעולה אמר ה' כי בגלות יותר לדיקים העמידו לנו מבני בעולה דהייני בזמן הבית כנ"ל ככון כוונת המדרש . ואפשר לפרש הך מדרש שעולין באם וכו' בדרך אחרת ע"ד הפסוק שמבני באשישות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני . ואמרו במדרש באשישות בשר חיות באם של מעלה ובאם של מטה יע"ש . והוא תמוה . וכראה דאמרו בזוהר הקדוש שאין ירחה ואין ירחה ומאן דירח את ה' משוס דיחיו בניו אז שיהי' עשיר אז שלא יחיה הוא . לא ירחת ה' עיקר אלא רק הוא ירחת עצמו ובשביל הכאתו ירח את ה' אבל מאן דדחיל הש"ת משוס דהוא עיקרא ושרשא דכל עצמין אלי שוי' ירחת ה' לעיקר . והנה בלחורה נמה אינה חשובה ירחת ה' שירא פעולתו הלא ע"מ הוא מאמין בהש"ת שהחיה והמות וכל הלחה בידו וע"כ ירא ממנו וכראה הטעם דהעיקר שכר על הבחירה המעשית הנתנה ביד האדם . ע"כ אנחנו עם

בני ישראל שהוה בני אברהם ויעקב הילה מוסרשת לנו מאבותינו בעבע · וב"כ אין חידוש אם יש בנו קלת ילה ע"כ לריך יראה ואהבה גדולה להש"ית וזה תלוי בבחירתינו אבל על ילה קטנה מחמת עונש כמעט כעשה טבע מאבותינו כמ"ש :

ולן דברי הכתוב תחת לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל ובחב הש"ה הקטן את ה' רק שלא הי' בשמחה כתחייבנו על זה גלות · וז דברי העדרש והפסוק שאכלו בלשיות בשחי לשות בלא שם של מעלה והייבו התרוממת מחמת שסי"ת עיקרא ושרשא דכל עלמין ובלא שם מה דהיינו ילה קטנה בשביל הכלה עלמו רק הרי רפדונו בתפוחים כי אמרו בזוה"ק כי מרלה תפוחים מורה על האבות מרלה לבן מורה על אברהם ומרלה אדום מורה על מידת יצחק · ומרלה ירוק מורה על מדת יעקב · וע"כ אמר מאחר שרפדונו בתפוחים שעיקר שורשיו היא מאבותיו הקדושים אי"ו וילה מוסרשת לנו מאבותינו וע"כ אם אנחנו ילאים את ה' ילה קטנה ופחותה אין זה חידוש · ע"כ כי חולת אהבה אני · ר"ל אם אני אינו אוהב להש"ית אהבה גמורה מחמת שהוא עיקרא ושרשא דכל עלמין · אז אני חולת אהבה ונרס זאת לכו להיות בגולה · וכדברי הש"ה הנ"ל :

ולן דברי המדרש האומות שואלים מי זה שעולין בלא שם · ר"ל כשיש לישראל ילה התרוממת הש עולין בטעלה ויורדין בלא שם · והייבו ילה קטנה מחמת עלמן וילאים לנפשם שלא יביע להם היזק אמת בירידה בגלות שקשה מה נעשה לזה · הלא מ"מ המה ילאים את ה' ב"ה ותירץ כי על ילה קטנה יש לנפש על מה שיתמוכו והייבו כי ילה קטנה מוסרשת לנפש מאבותיהם אר"ו · וב"כ אין זאת חידוש לנפש וכמעט שבעל הבחוה בזה וב"כ המה חייבים גלות על הילה קטנה כנ"ל ודוק :

עוד לפשר לפרש סיום דברי הגמרא דלעיל ואת דמיא עבול · והייבו דיש לבחורת תירץ על מה שלא אי מסה קיין שכה · משום דמעשה בא הי' לריך להיות רק עד בילת משיחנו · אבל אח"כ יהי' מלאה כל ארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ואי"כ יהי' כל ישראל כולם קדושי עליון :

ולן דמיא עבול דהיינו בבילת משיח שמלאה ארץ דעה כמים לים רק אי"כ לפ"ז הי' לריך להיות בילת משיח עוד אחר אי מאות שנה בלא שם החמישי שהיא בשתייל לסוף קיץ עולם י"ב מאות שנה שהתרומה שלה לא"ד שנה וחיוב אותם שכם · ואמר על זה המין דזה אינו דא"כ לא יהי' ישראל בגלות אפילו אלף שנה בגלילה · וא"כ אין אדום כ"כ הגאולה ואדי הפסוק מורה להיפוך שאמר אל תתעב על הגאולה שהוא דבר פלא גדולה אחר אריכות הגלות כזה · הלא גדולה מזו עשה הש"ת מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תיכון יע"ש הפסוקים וא"כ יהיה זמן קלר כזה אין כ"כ חידוש · ולפי דרכינו יש רמז במילת במיא ולא במים רק במיא הוא ר"ת בילת משיח יתהר אחא מלכון אתאלר לך ד' אלוקיך שהיא לשון בלא ואיינו ככ"ל · וע"כ השיב לו ר"א בלא עבל ואיינו ע"פ מה שאמרו חז"ל שאין לך דור שאין בו כמשה ובא בשוד העיבור בנשמת לדיקים כמ"ש בעל מגלה עמוקות על פסוק ויתעבר ד' בי למענכם · והיינו שהוא בא בשוד העיבור והחודש נקראת אם כדלעיל · ואלו תיקון משה שכל לא הי' בא עוד לעולם הזה :

ולן בלא עבל כדי שיבוא בשוד העיבור לגלות רזי אתורה לצדיקים · ואמר מי מהני עבילותא בטורא · כ"ל מי מהני תיקון זה למשה · הלא לכאורה שתיקון הנשמה רק כשהוא בלא גוף · אבל לפ"ז נשמת משה לא בלא רק בנשמה בלא גוף · והשיב לו ר"א אין שכאמר כל אשר לא יבוא בלא תענורו נמיס ועבר · ומימה לבי בזה שתנשמה לריכה לבוא לזה בגוף · אבל הנשמה הלריכה עדיין קלת תיקון היא בלא רק בנשמה לבדה · והנה הגוף המכוסה בנפש מיסבשביל שבא מעיפת ארע · וע"כ נבי אבילה כתיב ויבקה בפני' המורה שאינו רולה היבא לבנות גוף המת · אבל מי שאפשר לו לבא בלא שהוא הנשמה לבד הוא ודאי עדיה מעולה ביותר כי מאחר שאינו לריך תיקון כ"כ ע"כ הי' בנשמה יבדת כנ"ל ודוק בכל זה :

קשה לו למה כאמר ויקחו ולא ויתנו וכי תימא כדברי ר"מ שמשכנן · הלא חייבי חטאת אין ממשכנין אותן · ובי"כ מתרץ דעיד שאמרו ישראל נעשה ונשמע עיד אמר הקב"ה ויקחו לי תרומה והרי אז לא היו עדיין העגל בעולם והי' רק כמו עולה וסלתים שמשכין כמבואר במשנה שם יע"ש · וע"כ שפיר ויקחו לי תרומה ודוק · והטעם דוקא כשאמרו נעשה ונשמע משום דאז כתבשם העולם להשרות שכינתו בתחתונים · כדברי חז"ל בשבת מי גילה לז זה לפניו כשון שנאלחי השרת משתמשין בו שנאמר גבורי כח עושי דברו והדר נשמוע בקול דברו · וע"כ היו אז ישראל דוגמת מלאכים וע"כ שפיר לוה אז נבנות המשכן כנ"ל נכון וברור :

והנה כהן הוא מדתו חסד כידוע וחסדיו שב השי"ת גברו עליו מאוד וע"כ נקרא השי"ת כהן וע"כ אז שאלת המן לשוקיבם כהן הוא · ר"ל שהוא מוהג במדת החסד לברותיו והא דאי' שנאמר ויקחו לי תרומה וקשה דהוי לי' למימר וכתבו לי תרומה · אלא ע"כ שהלווי הי' קודם חטא העגל לעשות המשכן וע"כ אמר שפיר ויקחו למשכן כדברי ר"מ כי היו רק כחייבי עולה שמשכין כנ"ל · א"כ קשה כי קבר למשה והיינו דהא דזכה משה שהשי"ת בעצמו עפב עמו הי' סיבר המן מסוס דמשה הי' תרומה בל עולם והוא שייך לכהן ע"כ עפב עמו השי"ת בעצמו כי כל ישראל היו בגדו חולין בביכול ומשה הי' חלקו של השי"ת כתרומה לכהן וע"כ שאלת המן הי' דאם מתו השי"ת היינו שמת בשיקה וכתעלם מן העולם כי הי' גם גופו רוחני : וא"כ קשה במה עבב ר"ל במה מערער השי"ת א"ע כבביכה שמערבת את הבוף כמו כן במה מנקה השי"ת א"ע כגד העולם שהחי' את משה רק ק"ך שהם הלא השי"ת עין יפה ומאוד דהרי הקדיש כפרת ישראל להחטא והקדיש רפואה למכה ובביכול איך לא כהב עם משה בעין יפה שיהי' ק"ן שהם וכמש"כ לעיל · וזו קושיות המן כנ"ל ואת"ת במיה עבב ר"ל שאלו הי' חי משה ק"ן שהם הי' ג"כ לריך להאריך בדור המבול ק"ן שהם · אבל השי"ת רלה להביא עליהם המבול מפני שבל הדורות היו מבעיסין ובאין ולזה הקשה הלא כתיב מי מדד בשעלו מים · והיינו כמ"ש במדרש לדה (פ' שלח) כתוב ומסביהם חלי הרין · אל יעבך הילה שים לפניו אבילה ושתיה · הלא כל מי בראשית המה רק מלא שעלו של הקב"ה הא לא אמרתי לך אלא לזכותך שאמרתי ונעשה רלוני ועיין בילקוט מה שהובא שם וע"כ שאל הלי מין שפיר דאם כאמר בשביל דור המבול מת משה הלא כתיב מי מדד בשעלו מים וא"כ יקשה דלמה לוה השי"ת על נסבים הלא אין מסביק לו כלום · אלא ע"כ לריך לומר לזכותך ובדברי המדרש הנ"ל וא"כ איך אפשר שיקבה הקב"ה מחייו של משה ויפקיע ממנו זכות המלות שהי' אפשר לעשות עוד בשביל שיהי' כפרה מדור המבול מקולם · וע"כ השיב לו באם עבל דכתיב ה' באם יבוא · והיינו ע"פ מה דאמרו במדרש מי זאת עולה מי זה האומה שעולין באם ויורדין באם אמרו להן על שיסמכו מקוטרת מור זה אברהם ולבונה זה יצחק מכל אבקת רוכל זה יעקב ודברי המדרש הנ"ל תמוה וכרחה דשאלת האומות דהקב"ה נתן התורה לישראל שבל דברי כבחלי אם · וע"כ כתבה התורה באם וא"כ אם ישראל חוטאי מוסר אותם להאומות בנבות לבאור' זה היפוך הכוונה דבנבו' ודאי אז אפשר לקיים הדברי הנועלאה בוברת וכו"ש ומזה לעיל רק באמת יש לומר דאמרו מלינו הבדולים שלנו דהיינו אבותינו הקדושים לא נתבדלו רק באלמה עמלה דהיינו בא"ל דהכי אברהם אבינו הגם שהי' באדון ישראל שלא השי"ת רעב על העולם בבדי שיבד לאברהם להביע לבעלתו יע"ש · ומבואר בזוה"ק כי לולא זה לא הי' אפשר לאברהם להביע לבעלתו יע"ש · וכן יצחק ע"ה גר באדון פלשתים ג"כ מעבים שהי' רעב וכן יעקב ע"ה עבר במקלו את הירדן וכשבב מא"ל כעשה לשחי מחנות כמבואר בזהר הקדוש יע"ש · והלי אחחו רוחי"כמה קדושי עליון הבמדבר בגלו' ממש שלא הי' דבמתם בא"י · דיחאל וחביריו וכן בכל דורות הראשונים : והיינו כי בבר כבוש כמו הדרך מאבותיו הקדושים להתבדל דוקא באדון אויבנו :

ולן דברי המדרש מי זאת האומה שעולין באם היינו שם לישראל עני' מחמת התורה שבתבה באם וכל דברי' כנלחי אם וקשה לקיימן ואעפ"כ כשחטאין יורדין באם דהיינו בין האומות בנבות דהגלות נקרא אם כאשר יולו כמה פסוקים · על זה אמר הכביל מי יבוא לבו עם מוקדי עולם דהיינו האומות · וכן אמר יחזקאל הנביא כי מהאם ילאו ואם תאבלנו דהיינו האומו' וכתיב באמו באם ובמים ותולילאנו לרוי' דהיינו הגלות :

ולן שיורדין באם הגלות · קשה הלא כיון שמחמת שעברו על התורה בעבשו בגלות הלא הגלות מוכן יותר לחטוא בו · וצ"ל תרבו האומות שים לחס על שיסמכו כי אברהם יצחק ויעקב כולם היו בגלות בין האומות וילאו יותר שלמים ומה שהיו בתחילה כנ"ל ולכון : **והנה** ידוע מ"ש המפורשים דאלו בכבש משה לא"י הי' בוכה בה"מ ולא הי' כחרב מעולם והשי"ת רלה שיהי' גלות בבדי לבנות פשעם ולחתם החטאים · וע"כ מת משה במדבר · וא"כ אלו הי' חי משה ק"ן שכה הי' לריך לעבור לא"י שלא הי' יכול השי"ת לעבב את ישראל יותר במדבר מחבעני' שכה · וא"כ לא הי' כחרב הבית וזו שעבב באם שרלה השי"ת שיהי' הגלו' וע"כ בזה נקה השי"ת א"ע מה שלא חי משה יותר מק"ך שכה בדי שיהי' גלות שנאמר ה' באם יבוא דהיינו עם הגלות · והבוונה בפסוק שהשי"ת יהיה כפרע מהאומות שעבדו עם ישראל יותר מדאי א"ל מי מהבי עבילותא בגרא · ר"ל על הגלות גופה שואל אותך מה עובה הי' זאת לישראל הלא עוד יותר הי' שישראל בשאר באמלם ושם הי' בפרע מהם מעה שיבבו בגלות בי מאחר שבתערבו בגוים ילמדו מעשיהם בי המקום גורם העומאה והשיב לו ר"א אין דבתיב בל אשר לא יבוא באם תעבירו במים ועהר · ר"ל דהפסוק מרמז לבו בל אשר לא יבלה להיות בגולה שבמשלו באם תעבירו במים · היינו שיקיים התורה שבמשלו למים הוי בל למא לבו למים אז ועהר לא הי' לריך להיו' בגולה אבל מי שאינו מקיים התורה ילעריך להעבירו באם הגלות אז ועהר בי הגלות ג"כ מעהר והעמידו לבו גם בן לדיקים גדולים יותר מזמן הבית בי"ש בי רבים בני שומעה מבבי בעילה אמר הי' בי בגלות יותר לדיקים העמידו לבו מבבי בעולם דהיינו בזמן הבית בכ"ל בבון בוונת הגמרא · ואפשר לפרש הך מדרש שעולין באם וכו' בדרך אחרת ע"ד הפסוק שמבוני באשיות רפדוני בתפיחים בי חולת אהבה אני · ואמרו במדרש באשיות בשני אישות באם של מעלה ובאם של מטה יע"ש · והוא תמוה · וברחה דאמרו בזוהר הקדוש שאין ירחה ואין ולחן דירח את ה' משוש דיחיו בביו לו שיהי' עשיר לו שלא יעית הוא · לא ירחת ה' עיקר אלא רק הוא ירחת עלמו ובשביל הלחתו ירח את ה' אבל מתן דדחיל השי"ת משוש דהוא עיקרא ובראשא דבל עלמין האי שוי' ירחת ה' לעיקר · והבה בבחורה במה אבבה חשובה ירחת ה' שירא לעובתו הלא ע"מ הוא מאמין בהשי"ת שהחיים והמות וכל הלחה בידו וע"כ ירא ממנו ובראה הטעם דהעיקר שבר על הבחירה החפשית הנתנה ביד האדם · ע"כ אחחו עם

בני ישראל שהמה בני אברהם ויצחק ויעקב הילחה מושרשת לנו מאבותינו בטבע · וע"כ אין חידוש אם יש בנו קלת ירלה ע"כ לריך ירלה נאמנה גדולה להש"ית וזה תלוי בבחירתינו אבל על ירלה קטנה ממחת טובה כמעט כעשה טבע מאבותינו כמ"ש :

ולן דברי הכתוב תחת לא עבדת את ה' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל וכתב השל"ה הקדוש את ה' רק שלא הי' בשמחה כתחייבנו על זה גלות · וזו דברי העדרם והפסוק סמכוהו באשיות בשתי אשות באש של מעלה והיינו התרוממות מחמת שהש"ית עיקרא ושרשא דכל עלמין ובאש של מטה דהיינו ירלה קטנה בשביל הנאת עלמו רק הרי רפדונו בתפוחים כי אמרו בזוה"ק כי ירלה תפוחים מורה על האבות ירלה לבן מורה על אברהם וירלה אדום מורה על מידת יצחק · וירלה ירוק מורה על מהם יעקב · וע"כ אמר מאחר שרפדונו בתפוחים שעיקר שורשינו היא מאבותינו הקדושים אי"ו וירלה מושרשת לנו מאבותינו וע"כ אם אנחנו ירלים את ה' ירלה קטנה ופחותה אין זה חידוש · ע"כ כי חולת אהבה אני · ר"ל אם אני אינו אוהב להש"ית אהבה גמורה מחמת שהוא עיקרא ושרשא דכל עלמין אז אני חולת אהבה וגרם זאת לנו להיות בגולה · וכדברי השל"ה הנ"ל :

ולן דברי המדרש האומות שואלים מי זה שעולין באש · ר"ל בשיש לישראל ירלה התרוממות הש עולין במעלה ויורדין באש · והיינו ירלה קטנה מחמת עלמן וירלים לנפשם שלא יביא להם היזק אמת בירידה בגלות שקשה מה נעשה לזה - הלא מ"מ המה ירלים את ה' ז"ה · ותירץ כי על ירלה קטנה יש בהם עוד מה שיתמוכו · והיינו כי ירלה קטנה מושרשת להם מאבותיהם אי"ו · וע"כ אין זאת חידוש להם וכמעט שבעבי הבחוה בזה וע"כ המה חייבים גלות על הירלה קטנה פכ"ל והוק :

עוד אפשר לפרש פיוס דברי הגמרא דלעיל ואת בלא מי משה קיון שנה · משום דמשה לא הי' לריך להיות רק עד בית אמתו · אבל אח"כ יהי' מלאה כל ארץ דעה את ה' כמים לים מכסים ואז"כ יהי' כל ישראל כולם קדושי עליון :

ולן במיל עבוד דהיינו בביאת משיח שמלאה ארץ דעה כמים לים רק לפ"ז הי' לריך להיות ביאת משיח עוד אחר מ' מאות שנה באלף החמישי שהיא נשתייר לסוף קץ' עולם ש"ג מאות שנה שהתרומה שלה למ"ד שנה וחזק ותשכח · ואמר על זה המין דזה אינו דא"כ לא יהי' ישראל בגלות אפילו אלף שנה במלאה · וא"כ אין חידוש כ"כ הגאולה ואדי הפסוק מורה להיפוך שאמר אל תתענג על הגאולה שהוא דבר פלא גדולה אחר אריכות הגלות כזה · הלא גדולה מזו עשה הש"ית מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תיכון יע"ש הפסוקים וא"כ יהיה זמן קלר כזה אין כ"כ חידוש · ולפי דרכינו יש רמז במילת במיל ולא במים רק במיל הוא ר"ת ביאת משיח ימהר אחת מבאון אתאלו לך ד' אלוקיך שהיא לשון בא והיינו ככ"ל · וע"כ השיב לו ר"א בא מבל ותיינו ע"ש מה שאמרו רז"ל בא אין לך דור שאין בו כמשה ובא בסוד העיבור בנשמת לדיקים כמ"ש בעל מגלה עמוקות על פסוק ויתעבר ד' בי בגעבכם · והיינו שהוא בא בסוד העיבור והחורה נקראת אש כדכתיב · ואלו תיקון עשה שכל בא הי' בא עוד לעולם הזה :

ולן בא בל בדי שיבוא בסוד העיבור לגלות רזי התורה לצדיקים · ואמר מי מתני תיקון בארה · ר"ל מי מתני תיקון זה למשה · הלא לכאורה התיקון הנשמה רק בשהוא בא בגוף · אבל בפ"ז בשמת משה לא בא רק בנשמה בלא גוף · והשיב לו ר"א אין שאמר כל אשר לא יבוא בא תעבורו במים ועתה · ומימן לבי בזה שהנשמה לריכה לבוא לזה בגוף · אבל הנשמה הלריכה עדיין קלת תיקון היא בא רק בנשמה לבדה · והנה הגוף המכוכה בשש מיסבשביל שבא מעיפת זרע · וע"כ נבי חבילה כתיב ויקבר בפני המורה שאינו רולה היבא לבנות גוף המת · אבל מי שאפשר לו בבא בא שהוא הנשמה לבד הוא ודאי עדיה מעולה ביותר כי מאחר שאינו לריך תיקון כ"כ ע"כ הי' בנשמה לבדה ככ"ל והוק בכל זה :

במדבר

וידבר ה׳ אל משה במדבר סיני וגו׳ . הי״ד משפטך תהום רבה וגו׳ יע״ש וכבר כתבתי בזה דרכים שונים . וברלה לפרש בי״פ מ״ש בילקוט שלומו האו״ה מה רלה לקרב את אלו יותר מאחבו אמר ההב״ה הביאו ספר יחוסיכ׳ שנאמר הבו לה׳ משפחות עמים וכו׳ והכוונה בזה כי ידוע שאצל האו״ה לא מהני תשובה מירלה ע״כ הקשה הש״ת את לב פרעה מפני שאין תשובתן שלמה כפרש״י אבל בני ישראל מהני והטעם בזה כי״פ מ״ש הרמב״ם בהלכות בירושין כי בשעת ישראל רולה לעבוד את הש״ת רק היל״ה מעכב ע״כ אם נכנע היל״ה יהי׳ מירלה מ״מ הפשטה רולה שלהבה ע״כ מהני תשובה יע״ש שב״כ מהני כפי׳ ובנו מעשה בסר בישראל יע״ש . והייבו כי בשעת ישראל ממקום קדוש יהלכו וחלושות מתחת כסא כבודו ע״כ היא ודאי מבקשת לעבוד את הש״ת ולא כן בשעת אל או״ה שבאו ממקום עומלה ע״כ לא מהני תשובה מירלה :

ובן מירלה לפע״ד מעמא דכתב י״ה בכולם להורות כמו שם אב ואם לגוף כמו כן יש אב ואם לבשמה וע״ז מורה שם י״ה אשר היא ע״פ סוד אבא ואמא . וכן אמרו רז״ל בי שותפין באדם :

ודבנה ישראל מעלו בעגל ויד לאחר עתן תורה ואם עשו תשובה ועשו המשכן הלא כל זאת הי׳ מירלה כי הי׳ במדבר באבן לא זרועה ואעפ״כ קבל הש״ת תשובתן ע״כ שאלו האו״ה מה רלו לקרבן יותר מאחבו שלא מהני אלליבו תשובה מירלה ולמה אבל ישראל מהני ע״כ שאלו האו״ה מה רלה לקרב יותר מאחבו ע״כ הביא לבם הש״ת הביאו ספר יחוסיכם שאין שום משותף בקרבכם כי אתם ממקום עומלה שורשיכם . ולא כן עמי ישראל ממקום קדוש יהלכו המניבי וכו׳ ע״כ בשמותיהם חפלים לעבוד הש״ת בתהבה גמורה רק שאור שבעיסה מעכב היא היל״ה . ע״כ מהני תשובה מירלה בכ״ל בכון :

רק לפ״ז לבאורה יקשה א״כ למה דן הש״ת בשמת ישראל בבהיבם מאחר שהיא רולה בעבודתבו . אבל התירון בזה כי מבה שחטא בעודו בגוף קבלה הבשמה כהמים ולבלוך מן הגוף ע״כ הש״ת מתקן הבשמה בגיהבם שהיא כמו כיבוס שילאו ממנה הכתמים בבגד שאח״כ תחזור הבשמה לשורשה ומלחם אבי׳ תאבל . וא״כ לפ״ז הבלוך שילא מהבשמה היא הבה שבתן בה היל״ה וא״כ עיקר הגיהבם שהיא ליל״ה ובמ״ש חבמי אמת ד׳ מיתות ב״ד הוא בדין את היל״ה וזו תשלים במלוות יש בל חטאתם ובשא השעיר עליו בל עוונותבם והבן היטב :

ובן דברי המדרש בבאן אמר הש״ת לבשה במדבר סיני ר״ל הגם שקבלו את התורה על הר סיני מ״מ מאחר שעשו העגל בעשה מזה מדבר ובחרב הבל מ״ת מאהבל מודמחמת שעשו המשכן אבי מוחל להם עוונותיה׳ ע״כ שאו את ראש בני ישראל והגם שבל זאת הי׳ מירלה ול״ל במ״ש שבשמה רלוה לעשות רלוני ע״כ תמבה אותם החטוני הפלאי בי שבעי י״ה עדות לישראל בי בשמת ישראל ממקום קדוש אלבו רק שאור שבעיסה מעבב רק לפ״ז קשה איך בידובת הבשמה בגיהבם ע״כ מתרץ המדרש ה״ד משפטך תהום רבה ר״ל שעיבר המשפט גיהבם לתהום רבה דהייבו המלאך המות בי השטן היא היל״ה ותהום הוא אותיות המות ע״כ ואומר ע״פ תהום והיא בידן בגיהבם שיבבשו הבהמים ויהשלבו בחלוות יש מקום העיבופת :

עוד מירלה לפרש המדרש הנ״ל בי המחקרים שאלו שום שיבוי שמחה ובעם ומאתו לא תלא הרעות רק מוב א״ב אבל מביא עובם אל החוטאים ואתלו דהשיבוי בא מלד המקבלים ועדיין הדבר אינו מובן על בורי׳ . ומירלה בי אמרו רז״ל מבל עבירה בעשה מלאך ועי״ז נאמר בי עוונותיבם מבדילים וכו׳ והמה מפסיקים ומקבלי׳ שפעו הש״ך לאים החוטא בא״ש המקובלים ראבה שמש ומבן ה׳ אלקים . והבה בעבם לחשבו אל לילה ומחמת בי השמש מהלבת בלילה תחת ביפת הרקיע ע״כ זורחת על ארן מלד השבי ומבח זה בא אל מן הארן למעלה על חופק שבבו ע״כ מזה בא החושך בדרך הבל שבא לבית לו אילן אם השמש זורחת ובעשה חושך מעבר ע״כ מזה בא החושך בבדור ארן ובבשה חושך אל לילה ע״כ בביכול בדמיון הזה מאחר שהשפעת הש״ת אל אותו איש מבשת לאחילה המבדלת ביבו לבין האילוים ממילא יביע חושך לבעבל החוטא בדמיון השמש שבתבתי :

ובן לפע״ד בוונת הבתוב וידעת היום והשיבות אל לבבך בי ה׳ היא אלקים בשמים ממעל וכו׳ הייבו בי עשה רבייבו הבין לבו מאחר שהש״ת מלא רחמים איך יתחבף ממבו דין ע״כ אמר וידעת היום שתבין השמש שמבו בא אור וחושך והי בו מבח הארן שמפסקת ביבו לבין השמש אבל אם השמש זרחה על החופק שבבו בא ממבו האור . א״כ אם תבין היטב והשבות אל לבבך יתודעו מבח זה איך היא בי ה׳ הרחמים הוא אלקים מדת הדין . והייבו בשמים ממעל בלא מחילה מבדלת אם הוא אור לבו מהשפעתו ועל ארן מתחת הייבו חיו אם יש מחילה מפסקת בדמיון ארן אז בא החושך חיו ע״כ הוא השיבוי מהמקבלי׳ אבל הש״ת אין עוד בי הוא יחיד ומיוחד במ״ש :

ועפ״ז בבין בוונת המדרש שהי׳ קשה לי מה לשון שאו את ראש . והייבו בי בני חטא בתיב ובזוס פקדי ופקדתי עליהם את חטאתם א״ב ודאי המקעריבי׳ שבברלו ע״י לא בתבטלו לגמרי . והבה הש״ת רלה לעשות דבלים לישראל שיהי׳ בדמיון המלאבים שבאמר ודבלו

והגלו עלי אהבה שכתלוני ישראל שראו מיכאל והגלו בגבריאל ודגלו בשעת מתן תורה כמ״ש במדרש ע״כ חפץ הש״ית לעשותם כדוגמת של מעלה • והנה חטא העגל הי׳ מפסיק ביניהם וגין מעלה והיינו מלך ומחילה מפסקת מקטרגים כמ״ש רק משה רביני הי׳ כחו יפה ע״כ אמר הש״ית שאו את ראש בני ישראל ר״ל מישאו את ישראל למעלה ומחילה המפסקת ע״כ יקבלו ישראל השפעת הש״ית להיות דוגמת המלאכים :

ון כוונת המדרש ה״ד משפעך תהום רבה ר״ל המשפע דהיינו המושך הצא על אופק שלנו שצא מתהום רבה שהוא המושך שצא על שונאי ישראל דוגמות המושך הצא על אופק ע״כ אמר הש״ית למשה מישאו אותם למעלה שלא יהי׳ הפסק ועי״כ יקבלו השפעתו ויאיר לנו הש״ית להיות דוגמת המלאכים כנ״ל. ככון מאוד ועיין במדרש ותראה שכתב בפירוש כי המושך צא מתהום יע״ש כי קלרתי ודו״ק :

ועוד יש לפרש המדרש הנ״ל באופן אחר במדרש רבה ריש פי׳ במדבר סיני באחד לחדש השני ה״ד משפעך תהום רבה וכו׳ יע״ש במדרש שמפרש על שמפרשים באיזה יום ובאיזה מודש מנה את בני ישראל ע״ש לדקתך בהרבי אל יע״ש ע״כ הי׳ קשה דהי׳ למדרש לכאן ריש דקרא לדקתך בהרבי אל ולא הסיפא דקרא משפעך תהום רבה :

ונראה לפרש ע״פ מ״ש בילקוט והובא בספר ארבע בדרך בשנה שקבלו ישראל את התורה אמרו אוי״ה מה ראה ד׳ לקרב ישראל יותר מן האומות שתש הקב״ה פיהם אמר להם הבאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר הבו לה׳ משפחות עמים כשם שמביאים ישראל וכו׳ לכך מכאן בראש הספר אחר אלה המלות אשר לוה הי׳ את משה אל בני ישראל בהר סיני וכו׳ כשבאו בשעים שמתו אוי״ה הכתיב ויאל העם לזכות אל בעות מואב ואמרו אותה עצורה שהי׳ בישראל כבר הוא כמולה מהן ואותו הבעה שהי׳ משבחין הרי בעל • אדון הס לנו כשבאו לידי נפילה נקבן המקום וכו׳ גנב המקום את כל מי שתילבל והעמידן על מהרתן וכו׳ עכ״ל • ונראה לפרש כי האו״ה ידעו שישראל בא רצו לקבל את התורה עד שבפה עליהם הר כגיגית ואכסן ע״כ מעצו האו״ה הבס שלא רצו לקבל את התורה מרצונו כמ״ש חזיל שחזר הקב״ה על כל אומה ולשון ולא רצו לקבל מ״מ שפיר עצו מה ראה לקרב את ישראל יותר מאתנו ראש הי׳ הקב״ה כפה עליהם הר כגיגית גם אנו הי׳ מקבלים את התורה וכמ״ש רז״ל ברים עיז שיעצו האו״ה כך רק שאנחנו שם בגמרא שיסוב הקב״ה להם שבע מצות שקבלתם היכן קיימתם ואחת משבע מצות הוא ודבק באשתו ולא באשת חברו וכן שאר עריות ע״כ השיב להם הקב״ה הביאו לי ספר היוחסין שלכם כדרך שמביאים ישראל הלא כולכם בני זכרים אתם ולא קיימתם ז׳ מצות ב״נ • והעצה שתלה הקב״ה דוקא ביחוס שלא יהי׳ בני זכרים הוא משמי שרצה הקב״ה שיהי׳ לבאות ד׳ דוגמת של לבאות מעלה דהיינו כמלאכי שמכירין שורשן וכל עצמן מכיר את עצמו • ע״כ הי׳ לריכין להיות שיהי׳ כל אחד מכיר את אביו באמת • וב״כ לפי שהי׳ ישראל בחלרים גדולים בעריות ע״כ זכו לקבל התורה ולהיות בתכסים עליונה דנגלים למעשה דוגמת מלאכי מעלה ע״כ הודו האו״ה לזה כי רואים ישראל לקרב יותר מהם וכיון שבאו לבעים וזכו אל בעות מואב שמתו האו״ה ואמרו כי אותה עצורה שהי׳ בידן כי הי׳ דבלים שלהם דומן מלאכים טעל מהן כי אותו השבח שהם הי׳ משבחין בעל מהם דהיינו מה שהי׳ בהורים בעריות בעל הם ע״כ מעילה בעל נס העצורה להיות דבלים דוגמת לבאות של מעלה • אבל כיון שבקש השי״ת את הזוכים אחרי בעות מואב ממילא חזר ויחסן שראוים עתה שוב שבית לקבלת התורה ולהיות דבלים ע״כ כתיב ויהי אחרי המגפה ויאמר ה׳ שאו את ראש בני ישראל להורות שהמה מיוחסין כמו שהי׳ בכ״ל כוונת המדרש הנ״ל :

ועפ״ז מבואר המדרש דבעיל שבל מכן בני ישראל לעשות אותו דבלים מפרקס אחזה יום ואחזה חודש ואחזה שנה כי עיקר כוונה בעשיית הדבלים כדי שיבאו במשפע עם האו״ה שלא קבלו התורה וכו׳ יאמרו כלום כפית עליהם הר כגיגית יאמר הש״ית ז׳ מלות ב״נ היכי קיימתם וזכות בראש כולם • ע״כ אמר המדרש שפיר ה״ד משפעך תהום רבה דבזו את ישראל יבא מזה משפע על האו״ה שיגיע עד תהום רבה על שלא קבלו התורה ומה שלא כפה עליהם הר מפני כי בני זכרים המה ואינו ראוים להיות דבלים דוגמת לבאות של מעלה אבל בני ישראל לדקתך כהרבי אל מפרקס בהרים הללו להורות לכל באיזה זמן מנו את ישראל שהי׳ כולם כשרים ומכירים את אבותיהם וראוים לקבלת התורה • גם שבטי וידוע לפניו שאח״כ יתקלקלו כמו בעגל שעיים מ״מ לדקתך כהרבי אל נדון את ישראל כפי שעה באשר הוא שם שם כנ״ל :

ועפ״ז נראה לפרש מדרש רבה • במדבר סיני ה״ד משפעים בל ידעוס וכתיב וירם קרן לעמו וגו׳ יע״ש לפמ״ש הוי׳ פשוט • כי מכח זה שמנה את ישראל להורות לכל שהמה כשרים בני אביהם מכח זה ממשך שם תירן על האו״ה שמשפעים בל ידעוס שלא כתן לתם התורה ולא כפה עליהם הר כגיגית כמו שעשה לישראל • והיינו מכח שישראל המה מיוחסין כדברי המדרש הנ״ל ספר יחוסיכן ולא תקשה הוא גיפת למה תלוי קבלת התורה ביוחס רק התירן הוא כמ״ש שלא הקב״ה שיהי׳ לבאות של מעה דומין לבאות של מעלה • ע״כ מסיים המדרש דכתיב וירם קרן לעמו להשוות אותם לדבלים של מעלה • ע״כ התורה ממשך מיחוס וכן הדבלים ממשך והכל חד הוא ודוק היטב :

עוד יש לפרש מדרש דבעיל משפעך תהום רבה ע״ד שאמרו בגמרא דשבת מה דכתיב בתפוח בעלי היער כן דודי בין הבנים • כמה ממשלו ישראל לתפוח לומר מה תפוח פריו קודם לעליו כך הקדימו ישראל נעשה לנשמע וכבר הקשה התוס׳ שם דשקיק וריח אפך בתפוחים הי׳ להגמרא להביא שבו ממשלו ישראל לתפוח אבל הך בתפוח בעלי היער ממשל הקב״ה לתפוח יע״ש :

ונראה לפרש דברי הגמרא בדרך אחר פשוט והיינו ע״פ מ״ש (במדרש ס״ה) בתפוח בעלי היער כמו תפוח שאין לו לא בלהרים ומקדים אחמה והכל בורחים ממנו כן דודי בין הבנים בין האו״ה שברחו מן הקב״ה ולא רצו לקבל התורה יע״ש ואמרו בגמרי דשבת שם דישראל שהקדימו נעשה לנשמע דמו ח״ע למלאכים שנאמר גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו והכוונה בזה כי לכל המלאכים יש גבול התקרבות לשכינה ואינם רשאים לגאת חוץ לגבולם • רק בשבת שאומרים שירה ושליחות של הקב״ה הם רשאים לעלות חוץ לגבולם • והנה בהשבה גדולה יותר ממה שהשיגו תחילה וזו שכרם ותענוג שאין למעלה היותר וזו גבורי כח שמגבירים כח כשהם עושי דברו ואומרים שירה לשמוע בקול דברו להתקרב לשכינה יותר ולהשיג יותר ממה שהשיגו שלא הי׳ להם כח לקבל עד עתה וגבי ישראל הוא זאת

העמוד עולם הבא שע״י תורה ומצות ומע״ע בחיים אח״כ להשגה גדולה בחות בגמעם ה׳ ולבקר בהיכלו להתקדש בשכינה :

ובן שאמרו ישראל נעשה ונשמע כדי לזכות ע״י זה ונשמע להשיג ולהבין מאור הגדול של שכינת הקדוש ע״כ כשאמר הקב״ה למשה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך והוא השגה כל שהוא כמ״ש בעב הענן שמורה על גשמיות השגה ע״כ כתיב ויגד משה את דברי העם הייו שפירש משה לפני הקב״ה את דברי העם „ במה שאמרו נעשה ונשמע הכוונה הי׳ לישראל בזה אל ד׳ שיגיעו להשגה גדולה בחות כבוד מלכיו והייו שיגלה הקב״ה שכינתו בעיני כל העם ולא בעב הענן והבן זה :

ובן כוונת הגמרא בשבת מ״ד כתפוח בעלי היער שבו נמשל הקב״ה לתפוח לאו״ה כדברי המדרש לאיזה ענין נמשל הקב״ה לתפוח בין הצנים דהייו האו״ה ע״כ אמרו בגמרא הרי יש להבין עוד דבר אחר למה נמשלו ישראל לתפוח והייו בפסוק ריח אפך כתפוחים אלא מה תפוח פריו קודם לעליו כך הקדימו ישראל נעשה שזו העיקר לעליו דהייו נשמע שזו השכר והייו שעיקר השכר שבקשו ישראל להגיע לידי השגה גדולה ולא עובדת עוה״ז כי באמת עובדת עוה״ז אין ראוי לישראל כי היא חלק של יל״ם חלק הנופליות • וע״כ כיון דפרוסת הכי ממילא יהיו ג״כ פירות הפסוק כתפוח בעלי היער והייו מחמת כי האו״ה עושים עיקר מתאוות עוה״ז והוא ודרגה רחוקה מן התורה שאינה מבקשת תענוגים רק פת במלח תאכל ע״כ כתפוח בעלי היער שאין לו לב בשעה שהאדם מקדיח הכל בורח ממנו כן הייו האו״ה שאם יקבלו התורה לא יהי׳ להם כל להנן עליהם מתאוות גופניות עוה״ז כן דודי בין הבנים בין האו״ה ודרחו מלקבל התורה כדי שיהי׳ להם עוה״ז כל לרבים כנ״ל :

ובן כוונת המדרש בבאן כי השי״ת עשה לישראל דגלי מלאכי והוא רק תענוג רוחני לבוא לידי השגה גדולה ושלימה ע״כ נתן להם מן במדבר כי לחם אבירים שמלאכי שרת אוכלים אותו כדי שיהי׳ כמו אבים ע״כ ממדבר מתנה מתנת שהי׳ במדבר מקום אין זרע וכל תאוות הגופניות לתענגו שם מלד המן זכו למאכל לקבל התורה להשיג השגה גדולה ולעשות דגלים מלאכי שרת :

ובן שאמר המדרש במדבר שיני אחו רחם בני ישראל הד״א דכתיב משפטן תהום רבה כשהקב״ה עושה דין בתהום ליבה להבנים כל הקליפות מקטרת דמלאכא שבכלנו במקבא דתהום רבה ממילא גם כל הגויים שבאים מלד ל״ה נכנעים ואז יש התגברות לנשמת הבאה מן שיורש דמילא ממילא אז לדקתך כהרי אל הקב״ה עושה לדקה עם ישראל לבוא לידי השגה גדולה מעין תענוג עוה״ב שעשה אותם במדבר דגלים כעין מלאכי השרת כנ״ל ודו״ק • כתיב והי׳ מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר ובו׳ אמרו במדרש אמר ר׳ ברכי׳ הכהן ברבי והי׳ מספר הסופר במספר התורה כתבקש לפס שכך אמר להם ע״י משה ברוך תהי׳ מכל העמים וכו׳ יע״ש :

נראה הכוונה כי כמעט עוד עין הוא יצורך אית יצורך אלא יצרך • הכוונה בזה כי אנו רואים כמה עובדי עין שאמה עכיים ולא נתקיים בהם יצורך רק אמרו חז״ל המתפלל על חברו והוא לריך לאותו דבר הוא כענה תחילה והוכיח אחת מחיוב יע״ש • וזה שאמרו כאן אל תקרי יצורך אלא שאנו רואים אלא כמה עובדי עין שאמה עכיים • אלא אם תקרי תחילה יצרך שאותו עוד עין יצרך אית אחרים • וא״כ אם מתפלל על אחרים והוא לריך לאותו דבר הוא כענה תחילה ע״כ קרינן שפיר יצורך תחילה • והנה כל הברכות שצריך בלעם לא נתקיים בו ואחרבא נהפכו לקללות כמ״ש רז״ל מחמת כי הי׳ רע עין שנאמר שתוס הענין ע״כ אמר הכתוב דאם יהי׳ ישראל עושין רלונו של מקום אז ברוך תהי׳ מכל העמים ולא תחלב אח״ו לקללה יחשב כי המה רע עין אלא לא יהי׳ בך עקר ועקרה והסיר ד׳ ממך בל חולי וכל מדוה מלרים כי יתקיים בך הברכות כנ״ל ככון :

והנה בעוה״ז עדיין לא נתקיים בנו ברכה ע״כ אמר הנביא בביאת משיח לדקינו והי׳ מספר בני ישראל ר״ל המספר והחשבות שנתנו לנו האו״ה שהי׳ עד עתה מזיק לנו כחול הים שמזיק לעינים אעפ״כ יבוש לנו ברכה להרבות שנהי׳ אשר לא יספר מרוב וגם מלינו שברכות של בלעם ברמו לנו שיגביה לב בני ישראל לחעות ונפלו בשנים ד״ר אלף ע״כ אמר שעתה לא יהי׳ כן אלא במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם ע״י ברכות של בלעם • אבל עתה אע״פ שיתברכו ע״י או״ה יאמר להם בני אל חי שכעבד דרכיו גם לאחר הברכה ור׳ כוונת המדרש :

אך יאמר הכוונה בזה ע״פ מה שפרשתי במקום אחר כי אמרו בזמן שהקב״ה רוחה שישראל עובין לרונו של מקום אם רוחה חיזה נעיתה יפה באו״ה מכנים אותן לפרנס ישראל דהייו שיתביירו כמו רחב שיתדו יע״ש • וזה שאמרו ברוך תהי׳ מכל העמים דהייו שבתרבה ותהי׳ ברכת רבו בך מכל העמים שכל אחותות שבתרבה יע״ש :

ודבנה אמרו רז״ל קשה בריס לישראל הלא הערב רב שקבלו אותם משה בדמו לנו כל הגליות והלרו רק לעתיד יתוקן הכל ולא ירבו ולא ישחיתו בכל הר קדשי ור׳ דברי הפסוק והי׳ מספר בני ישראל שיהי׳ במספר בני ישראל כחול הים דהייו שהע״א וגם הגרים יכנסו במספר שהי׳ לנו קשים עד עתה כחול הים שקשה לעיני כן נעלו אלו מרחות עיניו להשתבש אותנו בדרך לא עובים אבל לעתיד יתוקן הכל :

ובן דברי המדרש שיהי׳ נתבקש מספר המבואר בספר בכוך תהי׳ מכל העמים שיתביירו הרבה מן האו״ה מכח זה נהי׳ אשר לא ימד ולא יספר והי׳ במקום אשר יאמר לא עמי אתם יאמר להם עמי אתם ואמרו במדרש דכתיב לך רד כי שיחת עמך אשר הולאת ולפ״ז יבוא מתן חומר כי הערב רב עשו הענגל לכך אמר הקב״ה רד כי שיחת עמך אבל לעתיד אותו ערב רב יתוקנו ולא ישחיתו עוד ע״כ במקום אשר יאמרו להם לא עמי אתם עתה יאמר להם בני אל חי כי יבאתו בזה והי׳ לדיקים גמורים בכלל כל ישראל ודו״ק :

פרשת נשא

בהעלותך נשא בעמך שאמר מנוח בעלרה נא אותך ולעשה לפניך גדי עזים ויאמר אם העלריני כא אוכל בדברך ואם תעשה עולה לה׳ תעלנה כי לא ידע מנוח כי מלאך ה׳ הוא • וכבר דיברו המפרשים נראה כי פסוק זה כי לא ידע וכו׳ כאחד עלא במקומו יע״ש :

ונראה לפע״ד כי הכתוב מגלה לנו שמנוח ה׳ מגמגם בדבריו ולא האמין למלאך עד כל אלה כי אשתו הרה כלל מלאך שהיתה עקרה עד הנה • ועיב

שאל לשמו כי יבוא דבריך וכדבוך הרי להדיא שהי׳ מסופק שלא יבוא דבריו כלל רק בדרך אחת מלבו ועי״כ שאל לשמו והי׳ סובר שאם שמו ומקומו הרי מילתא דעבידא לבטל׳ ולא משקרי איכפי ע״פ השיב לו כמה זה השאל לשמי כדי שיתברר לך מזה שדברי כנים המה הרי ממילא תדע זאת מיד והוא פלא הרי אני כתעלם ממך מיד לעלות לשמים כמ״ש אח״כ ויעל בלהב המזבח א״כ תדע שדברי אמת אבל מנוח לא הבין דבריו כלל ע״כ אמר כעלה נא אותך וכו׳ והי׳ סובר שמתוך כך יתברר אלו ויהי׳ כיכר מתוך אכילתו ושתייתו אם לדיק הוא או לאו ע״כ ירחה אם בדבריו ומשות או לאו ע״כ בשהשיב לו המלאך שלא יאכל ואמר לו שיקריב עולה לה׳ והייבו כי עולה בא על המחשבה ומחשבת שהי׳ חושב שדבריו כוזבים ע״כ אמר לו שיקריב על עצילה זו קרבן עולה להשי״ת רק עולה בא דוקא על שוגג והוא הי׳ מזיד מלהאמין בדבריו . ע״כ אמר הפסוק כי לא ידע מנוח כי מלאך ד׳ הוא ע״כ מה שלא האמין הי׳ שוגב . וע״כ שפיר עולה מכבדת על זה וע״כ אח״כ כשראה שעלה בלהב המזבח וכתברר לו שמלאך הוא ע״כ אמר מות נמות כי אלקים ראינו והייבו מחמת הנוא שבלא השי״ת מלאך לבשר לו . ואעפ״כ הי׳ מגמגם מלהאמין בדבריו ואי׳ משום שהוא שוגב הלא אין מיתה בלא חטא דהייבו שוגב והכפש החוטאת היא תמות . אבל היא אשתו חידשה לו לו אבן ה׳ להמיתנו לא לקח מידנו עולה ומנחה כי מאחר שנתקבל קרבנו ובא אש מן השמים א״כ מוכח מזה שנמחל השוגב שהי׳ לבו כבר :

פ׳ בהעלותך

במדרש פ׳ בהעלותך את הנרות ה״ד ירחו את קדושיו . את מולא י״א שבעים הקריבו וכו׳ אמר אהרן אז כי שמא בשבילי נדחה שבעי וכו׳ אמר לו הקב״ה אל תתירא לגדולה מזה אתה מתוקן הקרבנות הנה רק בזמן שבה״מ קיים אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו ז׳ הנרות וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אין בטלין לעולם ע״כ המדרש :

והקשו המפרשים הלא בזמן החרבן גם הנרות בטלין יע״ש ובאמת עיקר הכוונה בזה על שבעה מדות עליונות המתחילין במדת חסד ומסיימין במדות מלכות והנה ז׳ יומי הבנין והנה מדות חסד הוא יומא דכולל כל יומי כמבואר בזה״ה יע״ש . ועכ אהרן שמדתו חסד . ע״כ הוא הי׳ המדליק כי עולם הסד יבנה וע״כ הבלעים שמדתם חסד המה הי׳ מברכין לישראל כי המה הכלי שמריק השי״ת השפע על ידם לעולם . והנה המנורה היא רמז על גוף אדם כמ״ש הסל״ה הקדוש וחוץ לזה תיבת ונטר״ה בגימטריא ג׳ מאות ואחת והמה כנגד רמ״ח אברים שבאדם וג״ן פרשיו׳ שבתורה כמבואר בזה״ה אדם בפי׳ כי תבא . והייבו אם ישראל ליודים התורה שהיא ג״ן פרשיות אז המה כלי המוכשר לקבל השפע על הרמ״ח אברים שבהן ע״כ ממילא יבואר דברי המדרש אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו ז׳ נרות והייבו השפע על בני ישראל שנקראים פני המנורה וכי תימא א״כ אהרן מה שייך הכי ע״כ אמר כל הברכות שנתתי לך לברך את בני אין בטלין לעולם ואיך אתה הליכיר שעל ידך בא השפע לעולם ואיך זה נופה הוא ונעשה המנורה שהשפע בא ע״י הכהנים שמדתם חסד ואיך הכהנים מדליקין הנרות לעולם גם בזמן החרבן ואתא שפיר דברי המדרש וע״כ מבואר ג״כ דבריהם תחילת הפרשה וז״ל אמר מוליאין בהרבה מקומות לוה הקב״ה על הנרות ועל הדלקתן בשמן זית וכו׳ זש״ה הי׳ אבן כמען לדקו יגדיל תורה וילדיר יע״ש והייבו כי לכאורה יהעקש המתבקש לומר א״ו כי מה שנתן לבו השי״ת התורה הוא א״ו לכבוד עצמו וא״ו כי יש בקיום תורתו תיקון להשי״ת כביכול אבל האמת כי השי״ת נתן לבו התורה רק לזכות אותנו שיהי׳ אחמנו ראוים לקבל השפע מאתו יתברך והנה מעשה המנורה יוכיח כי ז׳ נרות רומזים לז׳ מידות ושמן מורה על אור הבהיר שמאירים השפע על ידם וע״כ אמר בהרבה מקומות . לוה הקב״ה על הנרות והדלקתן בשמן זית ש מורין על השפע על ידם וע״כ איכפל השי״ת כלות ע״ז כדי להורות שהשי״ת חפץ חסד הוא להשפיע ונטיבו לעולם כי יותר מזה שהעגל רומה לאיל וכו׳ וע״כ שיים שפיר הי׳ חפץ כמען לדקו בהי שיהי׳ עמו ישראל ראוים לקבל השפע מאתו יתברך כמ״ש ולא א״ו שיגיע מזה עובה להשי״ת כנ״ל נכון :

הנה כבר כתבתי בדרוש אחד הברכה כהנים ג׳ פסוקים רומזים לג׳ בתי מקדשים ופסוק יאר ה׳ פניו אליך רומז על בנין ג׳ שעתיד להיות במהרה בימינו ויש בברכה כ״ה אותיות ע״כ אמר כ״ה תברכו את בני ישראל כי עיקר ברכת כהנים הוא על בתי המקדש שאז יעיר לבי השי״ת שלום מכל לד מיל״ה ונע״ה מעשיבוד מלכיות . ואמרו חז״ל אפילו לא קרא ק״ש אלא שחרית וערבית קיים והגית בו יומם ולילה ועיקר ק״ש הוא פסוק ראשון שמע ישראל ויש בו כ״ה אותיות וע״כ אמרו במדרש מאימת זכו ישראל לברכת הכהנים בימי אברהם שנאמר כה יהי׳ זרעך והייבו שהשי״ת הודיע לאברהם אבינו ע״ה עיקר ברכת כהנים שהוא על בתי המקדש שאז יעיר לבי הי׳ כבוכבים שנאמר דרך כוכב מיעקב וכו׳ ע״כ אמר השי״ת הבט השמימה וספור את הכוכבים וכו׳ ואחיות יתקיים זרעך כה יהי׳ זרעך הייבו כשיתקיים ברכה ג׳ בל ברכת כהנים שיש בו כ״ה אותיות אז יהי׳ ככוכבים רק לזה לריך ג״כ תיקון שמירת אות ברית שלא יעמוד בבית אל ככר והוא נקרא ג״כ שלום כידוע דכתיב הנני נותן לו את בריתי שלום ואמרו במדרש ואומר לך בדמיך חיי כי משיח יבוא בזכות המילה הייבו שמירת אות ברית כמו שהי׳ בעלייה דכתיב גן נעול ובו׳ והנה הברית הוא התבלות היחד מעשה הוי׳ ב״ה וזו שמשיים אחר ברכת כהנים ושמו שמי על בני ישראל הייבו שיתקבו שהוא שם הוי׳ ב״ה על בני ישראל בשמירת אות ברית אז אני אברכם שיתקיים ברכה שלשית ואנא אשיא לדקיבו במהרה אמי״ר ודוק כי קלרתי :

והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה כראה לפרש לפי המדרש שהמה הי׳ הערב רב גם בזה״ה מבואר דלא ירד המן לבע״ר וכן כל העובות שהי׳ לישראל במדבר לא הי׳ להע״ר וע״כ הם הי׳ מחוסרים כל עובה וע״כ מן הדין הי׳ להם להתאוות כי הי׳ מחוסרים כל עוב . אבל גם כן הישראלים כי הי׳ עוב מן השמים ומן האדם ומה הי׳ חסרים שהי׳ להם להתאוות . ע״כ אמר ויסובו ר״ל כי ישראל סבו מדרך הע״ר להתאוות בדרך שלהם אבל אדרבא המה התאוו להיפוך כי מחמת שאכלו מן שהי׳ עוב מאוד מאוד והי׳ מן השמים . ע״כ מאסו בכל גדולי קרקע לאכול לאן ובקר ושאר הדברים ע״כ אמרו מי יאכילנו בשר ר״ל מי יעשה לנו פעולה זו בקרבינו שיהי׳ לנו תאוה אפילו לאכול בשר שהוא המובחר מגדולי קרקע ומכ״ש שאר דברים הייבו שהוגים הי׳ שהי׳ דעתם לכנים לא״י ושם יפסק המן

והמה הורגלו באכילת מן שהוא עודנה מאוד ע״כ הי׳ אומרים איך יהי׳ באפשר לאכול אפילו בשר לאחר אכילת המן שהבשר אלו כלא נאפה וע״כ רואה גם רואה איך נשתנו טבעם זכרם את הדגה אשר נאכל במצרים הייתם כי שם במצרים הי׳ להם תאוה גדולה לאכול אפילו דגים מתים כדכתיב והדגה אשר ביאור מתה וכתיב ויהי יונה במעי דגה ג׳ יומים יע״ש הרי דשם דגה שייך בדג מת ע״כ הי׳ אומרים שהי׳ להם תאוה גדולה לאכול אפילו דגים מתים ובא תאמר אלו הי׳ רעבים מאוד ע״כ מחמת רעבון אכלו בלא בריה ע״כ. אמרו דזה אינו דגם לאחר שנתמלאו כרסיהם ובכל מעבדים אכלנו את הדגה חנם ר״ל בלא טורח שהי׳ מלוי הכרס גם מקידים. רק מחמת תאוה גדולה לאכילה אכלנו גם בלא טורח כו׳ ע״ד שאמרו רז״ל לבשומי שכיח. וכן השומים והבצלים והאבטומים וכו׳ שאין דרך לאכול רק לרעבון אעפ״כ אכלנו אותם במצרים למעבדים כי הי׳ תאוות גדולים אכילה גדולה מאוד. ועתה כשבאו יבשה אין כל ר״ל תפילו אכלנו מרעיבים את עצמינו ואינו אוכלים כלל אעפ״כ אי אפשר לנו לאכול שום דבר בלתי אל המן עינינו כי אין לנו תאוה רק למן אבל שאר דברים עובשים אי אפשר לנו לאכול אפילו אכלנו רעבים מאוד מאוד וכי תאמרו מה איכפת לכם מאחר שיש לכם המן לאכול ע״כ אומרים דזה אינו הלא המן כזרע גד. ואמרי בזו״ה מה זרע לא עבר את הירדן ג״כ המן לא יעבור הירדן א״כ הי׳ דואגים מה יעשו לאחר שיפסוק המן ויבאו לא״י יצטרך להם לנוות בדעב וכי תאמר כי בשתנו דעתינו לאהוב גדולי קרקע ע״כ אמרו ועינו כעין הבדלח כי התאוו התאוה של המן נחקק בדעיונכי כ״כ כמו אחדש נחקק בזכרונו איזה עכין ומצייר זאת בנחשבתו וזו שאמרו בבאן כי. נחקק בזכרונכו תאוות המן כ״כ עד שבאתי אל המן עיניכו שנדמה לכו תמיד כאלו הי׳ המן בכל עיניכו. וזו שאמרו גם בבאן ועינו כעין הבדלח הנקרא ״שפיגעל״ והיינו שתמיד נראה לכו כמו המדמה רק המן לנגד עיניכו כרואה בנראה ברואה דבר שאין בנראה וא״כ איך אפשר לתאוה גדולה כזה שתשתנה לכו הטבע לאכול גדולי קרקע. וזו שאמר אח״כ ראה גם ראה איך תאותנו במן הלא שנו העם ובקטו ובחנו בריחים וכו׳ והלא המן הי׳ בו כל מיני טעמים כמ״ש רז״ל אפילו הכי נעשו כשועים לתאוות המן שהי׳ עורמים בכל מיני העבדות לעשות בו ומאכלים משונים אף שלא לצורך. רק להבה ובקבלת את הטורה ובכ״ כעשו כשועים בזה ובחמת התאוה וא״כ מתאוה גדולה כזה איך אפשר להשתנות הטבע כנ״ל בכון ובאוד:

וממילא מבאר זה יובן דברי משה שם מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ואתה אמרתי בשר אתן להם ואכלו חדש ימים הלאן ובקר ישחט להם וגו׳. ר״ל משה הבין מאחר שהשי״ת יתן בשר ודי היורד מן השמים שאמרו חז״ל גבי אחד הראשון שהי׳ מלאכים לבלין לו ע״כ אומר משה איך יהי׳ זאת הלא שם מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו היינו שהמה דור דיעה ויש להם שכל גדול. והרי אמרת בשר אתן להם והיינו בשר יורד מן השמים. וא״כ קושיותם במקומה עומדת שיאמרו ישראל כבשר זו יש לנו תא ה מאחר שהוא רוחני. אבל הלאן ובקר ישחט להם וכל דגי הים יאסף להם ומלא להם שכל אלו גדולי קרקע לזו לא הי׳ לנו תאוה ומה רבו׳ להם מבשר שתתן להם מלאן ובקר שהם גדולי קרקע. והשיב לו השי״ת הי״ה ה׳ תקצר הגם שבאמת אין להם תאוה לאכול גדולי קרקע וכי ח ו קצרה יד ה׳ אני אתן להם גדולי קרקע. וכן הי׳ באמת שהבשר שנתן להם השי״ת הי׳ מן היש במ״ש אפילו אבי הי׳ להם תאוה לאכול ודוק בכל זה כי כבון הוא: עוד אפשר לפרש ע״פ מה דאמרו בסוטה בפ״א שם מאות אלף רגלי בשבילי בלאתם כולכם יע״ש והקשה התוס׳ שם אדרבא בשבילו גזרו להפיל ליאור כי ראו אלעיגיבי פרעה שמושיען של ישראל יצקה במים ותרלו שהוא ה׳ הראשון שהושלך ליאור וכמדומני שהקשה המהרש״א בחדושי אגדות שמבואר במדרש שעיש רבוא תיבוקת השלכו ליאור שלא כדברי התוס׳ יע״ש. ולפע״ד נראה לתרץ קושיות התוס׳ ע״פ מה שכתבה מדברי הזו״ה דמשה הי׳ שורשו מים עליונים חסדים ורחמים גמורים וגם תחתונים נקרא מים יע״כ הולרך משה שיהי׳ בשלך ליאור כדי לדבק בשורשו גם למעה. וע״כ זכה למעלה עליונה וכן דור המדבר שהי׳ משורשו ולא יהי׳ כדרא דא עד דרא דמשיחא אשר זכו לגילוי שכינה עין בעין במעמד הר סיני הולרכו ג״כ למעה להשלכם ליאור ע״כ זכו למדרגה זו ואמרו במדרש (פ׳ ויחי) וידבו לרוב בקרב הארץ מה בקרב הארץ ס״ר אף בקרבי דגים שמים רבוי שהושלכו ליאור יע״ש וא״כ הא דאמר אלעיגיבי פרעה שמושיען יצקה במים הוא ונעשה הפי״ת כדי שישלכו ליאור שיהי׳ להם תיקון בשורשו העליון רק מחמת שלא הי׳ מע״ע ע״כ הושלכו ס״ר ובלעו אותם הדגים כי לא הי׳ להם זכות להכלל ע״כ כשנשלך נעשה ג״כ ילאו כולם מכח זכותו ע״כ שפיר אמר בשבילו נלאתם ולא קשה מידי. א״כ לפ״ז הי׳ שורש ישראל מים עליונים ע״כ גם למעה אכלו דגים אפילו מתים כמ״ש זכרנו את הדגה כמ״ש בעיל. ואולי לא הי׳ להם תאוה רק לדגים אשר ביאור כי הוא שורשם אבל דגים מתיכי אחרי׳ אינו מתאוים לאכול כי הוא אינו שורשם ע״כ אמר משה שם מאות אלף רגלי העם אשר בשבילי בלאתם כדברי הגמרא וכי תאמר בקושיות התוס׳ אדרבא בשבילי בגזרה הגזרה. ע״כ אמר הלא אשר אנכי בקרבו ר״ל שהמה מעשרשי ע״כ כמו שאני הלרכתי להישלך ליאור מחמת שורשי מים עליונים כתו כן גם המה וע״כ בזכותו בלאתם כולם כולם. א״כ כיון שהמה מעשרשם אחד עמי מים. הלאן ובקר ישחט להם ומלא להם דהוא גדולי קרקע ולא מים ע״כ לא יהי׳ להם תאוה כלל בבשר ואפילו אם כל דגי הים יאסף להם ומלא להם כי שרשם דיקא לאכול מן דגי היאור. ע״כ הבינ כי השי״ת היד ה׳ תקצר הרי אני יכול ליתן להם תאוה גם מדגים שבים ע״כ כהן השי״ת השלו דוקא מן הים כדי שיהי׳ הכל ביחד בשר גם דגים ודו״ק:

ותדבר מרים ואהרן במשה על אודות האשה כושית אשר לקח כי אשה כושית לקח להבין הדברים למה לא הוכיחו עד עתה הגם כי רש״י ז״ל מתרץ זאת ע״פ הספרי מ״מ מ׳ פנים לתורה:

ונראה ע״פ מה שאמרו רז״ל ג׳ דברים עשה משה מדעתו פירש מן האשה שיבר את הלוחות הוסיף יום אחד יע״ש. ונראה כי בכאורה אין הדברים מסודרים כסדר דהרי מתחילה הוסיף יום אחד של פרישה ואח״כ הי׳ שבירת לוחות:

ונראה לתרץ ע״פ מה שאמרו (ביבמות דף ס״ח:) סובר דאינו מקיים פו״ר רק בים לו זכר בנקיבה ולא בלעוד ומשה שלא הי׳ רק ג׳ זכרים כי מדעתו עשה רק בלאורה יקשה איך רבן של כל הנביאי׳ יעשה דבר נגד דין תורה ובפרט שהסכים הקב״ה עם זו כמבואר שם. ונראה לתרץ עם ג׳ דרכים אחד ע״פ מ״ש האחרי׳ הקדוש שאמרו רז״ל על ג״ם ובית הילל

אע"פ שחולקים אלו על אלו · אלו ואלו דברי אלקים חיים היינו כי לעתיד יהי' הלכה כב"ש ע"פ סיד · וא"כ י"ל במשה הי' סובר שיכוים לא"י כמ"ש רש"י ז"ל על פסוק לכה אתנו והי' העובד אשר ייעיב ה' עמנו והעבנו כך יע"ש · וא"כ לא יחרב הבה"מ כמ"ש המפרשים ז"ל · וא"כ יהי' אז כמו לעתיד שלא יהי' סוס גבות ע"כ יהי' הלכה כב"ש · וע"כ שפיר קיים פו"ר וזה פירוש משה עשה מדעתו ר"ל לפי סברתו שהי' סובר שלא יהי' גבות

וע"כ הלכה כב"ש ודו"ק :

ועוד יש לתרץ ע"פ מה שכתב אלה תולדות אהרן ומשה ביום דיבר ה' אל משה בהר סיני · פירש רש"י ז"ל כי המלמד את בן חברו תורה כאלו ילדו וא"כ כל ישראל תולדות משה · ושפיר קיים פו"ר וזו ג"כ פירוש משה עשה מדעתו ר"ל מלד ידיעתו בתורה יותר מישראל והי' רבן של כל ישראל וע"כ פירש משה מן האשה כי כבר קיים פו"ר · והנה שיעות הגמרא לסדור טעם ג' שכתבתי כי החזקוני הקשה למה שבר משה הלוחות כי לגוד ק"ו מפסח כמ"ש בגמרא הלא יש לפרוק דק"ל דפסח כשחט לגמאים ולע הוריים · ויהנם שלא ידע דשבע לוי לא עבדו לעגל מ"מ הרי משה לא ה' כלל בעיגל הזה כשעבדו את העגל והי' הוא ודאי עהור מזהומא זו :

ונראה לפע"ד משה לא הי' נכנס בכלל ישראל כי שקול משה כנגד כל ישראל והמה רק נעפים וכן הוא ע"פ סוד כי משה הוא יסוד אצל והוא נקרא ע"פ סוד בכתב · ע"כ תורה שבכתב היינו יסוד אצל שמאצו מוחין לזעיר אשר הוא התורה · וע"כ התורה שעמידתו ע"י כתב היינו יסוד אצל · ועיכ שפיר הי' משה רבן של כל ישראל שקבלו רק שורש התורה כמ"ש וע"כ דברי חז"ל משה פירש מן האשה מדעתו כי הי' דעתו יפה שהי' רבן של כל ישראל ע"כ קיים פו"ר כי העלמד בן חברו תורה כאלו ילדו · והא ראי' לך על זה דהרי עשה עוד אחת שסיבר את הלוחות וקשה קושיות החזקוני כמ"ש לעיל · אלא ע"כ שהי' רבם מוכהק של ישראל

ושפיר קיים פו"ר בשני זכרים :

רק תאמר שהרי יש ליתן עוד טעם אחר שמא הי' סובר שלא יחרב בה"מ ע"כ הלכה כב"ש ושפיר קיים פו"ר בשני זכרים ע"כ אמר דזה אינו דומה לי ידע משה מחרבן בה"מ והיינו ע"פ המג"א בא"ח סי' תל"ד דעה שהוסיף משה יום אחד כדי לרמז על י"ע שני של גבות יע"ש א"כ אמר שפיר בכאן דכיכא לאיתר טעם זה שהי' סובר משה דיהי' הלכה כב"ש שהרי הוסיף יום אחד מדעתו כדי לרמז על י"ע שני של גבות הרי מוכח דידע מחרבן ולכא לאיתר טעם זה אלא ע"כ כ"ל כטעם הראשון משה שהוא רבן של כל ישראל וע"כ

סידור של ב' דברים עולה יפה כנ"ל ככון מאוד :

ולפ"ז כבין כוונת הפסוקים אלו כי אמרו חז"ל אבדר ומידד מתכבדים את ישראל · והנה המגיד אל משה ה' סובר שגם המה קבלו נבואתן ומשה כמו שבעים הזקנים ע"כ אמרו אדוני משה כלאם מנשון ויכלה הנשם ר"ל ומאחר שמאצ קבלו הנבואה איך מתכבדים לרעתך שתמות ע"כ תמכא מתם הנבואה · והשיב משה דזה אינו מי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם כמו אבדר ומידד שקבלו הנבואה והקב"ה בעצמו ולא היינו לריך למות וכמ"ש כבר דמשה הי' פני חמה וכל נביאים פני לבנה ואין לנבנה אור גמור אצל בזמן שהשמש החמה · ע"כ הולך משה לעות כדי שיהי' אור גמור וע"כ בשמעם

אהרן ומרים שיעות משה ממילא יחרב הבה"מ ואל"כ הלכה כב"ה דאינו מקיים פו"ר אלא בזכר ונקבה א"כ שפיר קשה על משה למה פירוש מן האשה כי בל"ז הי' אפשר לומר דהלכה כב"ש אבל עתה נסתר סברא זו כמ"ש :

הנה הבא בילקוט שמשה מלך ארבעי' שנה בכוש וגם נתנו לו שם אשה · אבל משה מ"ו לא כנע בה וגם האצן עזרא מביא שם יע"ש · וע"כ אהרן ומרים בהולדתם שיעות משה ע"כ נתרץ קושי' זו שלא קיים פו"ר תרלו לעלמם כי בא משה על האשה הכושית והוליד ממנה בת וע"כ קיים פו"ר · אבל איך עשה משה זאת ליקח אשה כושית · וזו וידבר אהרן ומרים על אודות אשה כושית אשר נקח ר"ל על ענין אשה כושית אשר נתנו לו אנשי כוש להיות לו לאלהה והי' אהרן ומרים סבורים עד עתה שלא נגע בה משה אבל עתה נתברר להם כי אשה כושית נקח נקיחה גמורה והוליד ממנה דאל"כ קשה עליו שלא קיים פו"ר · וכי תאמר מאמת שמשה הי' רבן של כל ישראל א"ל נקיים פו"ר כי כל המלמד לחברו תורה מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו · ע"כ אמרו הרק אך במשה דיבר ה' הלא ג"כ בנו דבר (עיין בעירובין דף כ"ד ע"ב) יע"ש ומשתמע גם מרים היתה לוודת לנשים ע"כ אמרו הלא גם בנו דיבר ה' ואמתו רבם של כל ישראל ואעפ"כ לא פרשנו מדרך ארץ כי לא די בפו"ר בזה רק לריך לעסוק להוליד בפועל ע"כ אמר הכתוב וישמע ה' והאיש משה עניו מאוד כי הי' יכול להשיב שאין ראי' מנשי כי הוא למד תורה מפי הגבורה והוא רבו של אהרן ג"כ ע"כ הי' לו בפו"ר בזה כי מלד מדת ענוותו לא רלה להחזיק עיבותא לנפשו' עד שהשיב הש"ת בעלמו כי משה עב כולם ע"כ די לו בפו"ר כנ"ל

ככון מאוד :

והנה אהרן התחבן למשה אח"כ אל לא תהי כמת אשר בלאתו מרחם אמו ויאכל חלי בשרו · כראי' לפע"ד הבוונה בזה כי גם משה אולי אמר לה"ר על כלל ישראל · הן לא יאמינו ולא ישמעו כי יאמרו לא נראה אליך ה' וע"כ נלקה ג"כ בצרעת דכתיב והנה ידו מצורע' כשלג ע"כ ניקש אהרן את משה אל נא תהי כמת שלא תהי' מרים מצורעת בהתמדה כמת שהוא לעולם רק יהי' עוכשה לפי שעה ואמר הטעם אשר בלאתו מרחם אמו כי אמרו רז"ל וכמדומה שכן הוא בזו"ה שע"כ נצטרע משה ושוש שנגעה בו בתיה בת פרעה הבוונה בזה לפע"ד מאמת שמשה כתבדל בביתו של פרעה ע"כ שנע בו

קלת הי"ה שידבר לה"ר על ישראל :

ולן דברי אהרן אשר בלאתו מרחם ר"ל כי משה יצא מרחם של אמו לבטוש ברשות אחרים אבל פרעה וע"כ זה גרם לו שיאמר לה"ר על ישראל שלא יאמינו ואעפ"כ הי' הפסק רק שיאכל חלי בשרו שלא הי' הצרעת רק על ידו לבד ע"כ מהרחוי הי' מרים שנלקת בכל גופה שלא יתעיד עליה הצרעת לעולם ח"ו :

או יאמר כעין זה כי רוב עבע הבנים שהמה מאם אחת הם שוים ע"כ אמר אהרן אשר בלאתו מרחם גם היא יצאה מרחם אמך ר"ל כי עבעך שוה לה גם אתה אמרת לה"ר על ישראל ואעפ"כ הי' הפסק רק שיאכל חלי בשרו שלא יהי' הצרעת רק על ידו לבד ע"כ כשקבל משה את כל זאת נזכר בחטאו ע"כ וילעק משה אל ה' כמי שלועק מכאב לב מאחר שנזכר גם היא הי' כעין זה ואמר אל נא רפא נא לה ר"ל עכשיו לפי דברי אהרן הרי אני אומר שדין תורה שהדין נותן לרפוא

אותה מיד כמו שנרפאת אתה מצרעת כנ"ל ככון :

וע"ז השיב הש"ת למשה כי אינו דומה לחטאך עם ישראל כי מחמת שהי' ישראל עובדי ע"ז במצרים

הי'

הי׳ מקיים לומר שלא יאמינו בני ישראל עש״ה יגאלם אבל מריים הרי התנבאת בעצמו על עשה שעתידה אמה להוליד בן המושיע את ישראל א״כ עשה הוא המושיע א״כ מדרגתו של עשה יותר מכם כי למה לא הי׳ הגאולה בזכותכם והה״י אתם המושיעים אלא עשה גדול מכם ואמרו רז״ל כשהלך עשה ליאור בא אליו ועפה על פניה ואמר לה בתי היכן כבואתך וא״כ עמרם עשה נזיפה למריים על כבואתה שהי׳ קובר שלא תתקיים כבואתה · א״כ אמר הש״ת הלא אם אביה עמרם הי׳ בחיי עוה״ז ודאי ואביה ירוק ירק ר״ל כמו כבר ירוק בפני היכן כבואתך גם עתה הי׳ כזף ורוקק בה היכן כבואתך שקבורה אתה בדמות א״ע לעשה אחיך א״כ הוא הגואל וא״כ ודאי הי׳ כזף בה ואין נזיפה פחות מעבירה יניס · ע״כ הלא תכלס ז׳ יניס ע״כ הדין שגם עתה תהי׳ חון למחנה ז׳ יניס כי בעלמה קברה את דברי כמ״ש בכ״ל נכון והוא בס״ד דבר נפלא והש״ת ירחמי כפלאות מתורתו אכי״ר :

עוד בפי׳ בהעלותך במדרש מחיות זכי ישראל בברכת כהנים מאברהם דכתיב כה יהי׳ זרעך וכתיב כ״ה תברכו את בני ישראל וכו׳ וכראה לי לפרש בנקדים בהבין דברי רבה בב״ח (בפי׳ הספיר) בדידי חזי לי אלי כוורא דיתבי אכלה עיבא באוקיינא ודאחוהו מיא ואדיר׳ לגודלא וחריבו שיתין מחוזא ואכלי מיכי׳ שיתין ממחוזא ומיכאו מיכי׳ ממחוזא ומיכאו מחד גלגלי׳ דעיבא תבת מלא חביתא דמשחא וכי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא חזיכן דהוה קא מכסרי מברני ומעלתא למבביהו הכי מחוזי ע״כ דברי הגמרא :

והנה דברי חכמים וחידושם ז״ל כראה לפע״ד לפרש ע״פ מה שאמרו במדרש שם המה מלכות אלו בני עשו ובני ישמעאל וקטורה ע״ש והנה אלו בבלות אחים היינו עשו וגם בבלות ישמעאל ובני קטורה בבלל בבלות ישמעאל כך כתב הרמב״ם ז״ל בסוף הלכות מלכים כי בני קטורה בלעווי על המילה ולא בני ישמעאל רק מחמת שנתערבו בבני ישמעאל והמה רובא ע״כ כולם חייבים במילה יע״ש ובפרט בדברי הזו״ה שכתב שמכח בבלות ישמעאל ים לנו חריבות הבלות כדי ליתן שכר על מלות מילה והרי כדברי הרמב״ם ז״ל ישמעאל היינו מלוה בלל על המילה רק בני קטורה א״כ מוכח מזה דגם בני קטורה נכללו בבלות ישמעאל ובשביל עיקר הבלות כמ״ש ודו״ק :

ואמרו במדרש הנה מיעתו של שמה שלים גיבורים סביב לה אלי מ״ך אותיות של ברכת כהנים יע״ש · והנה בעו״ה מיום אשר גלינו מארצינו ביעב מאתנו כל הברכות והשפע וכתבו לאו״ה והיינו שהשכינה הקדושה מתבבשת בשר של אדום וישמעאל והמה מקבלים עיקר השפע והשירים זורקים לנו · ע״כ אמרו רז״ל ח״ת אין חכמה בגוים אל תאמין והיינו כי השר שלהם הוא מקבל השפע של החכמה והעושר ומשפיע לאומתו וכן מבואר בזו״ה בתיקון קטורה יע״ש · והנה אמרו רז״ל בי בית שני נחרב מפני שנאת חנם ע״י דברי שקרים שהיו מקבלים לה״ר וע״כ הי׳ כועסים זה על זה עד שהרגו את עלמם · והנה הכעס יולא מנחירי האף כדכתיב וחרה אף ה׳ בכם · והנה ישראל מכוסים בשם כוורא דגי כי כמו דג שאין לו חיות אלא במים כך אין חיות של ישראל אלא בתורה שמכוסה במים · והנה בית חייבו הי׳ ירושלים ובה״מ ע״כ אמרו במדרש ע״פ עבר לוארנו כרדפנו כמו אדם אם חותכים לוארו אוב אין לו חייס כך ישראל מיום שנחרבה בה״מ בעו״ה כיעל מלאתנו חיותינו ואמרו רז״ל מיום שנחרב בה״מ נחלקה של ברזל מפסקת בינינו לבין אביהם שבשמים;

והכוונה בזה כי השפע לריך לבוא אלינו ע״י השר של אדום שנקרא ברז״ל כי הוא חרב ד׳ וכתיב עב חרבך תחי׳ · וע״כ השר שהוא מחילה של ברזל הוא ומפסיק ביניכו ואין אנו מקבלים רק שיורים ופרורים ועלמות מה שזורקים האו״ה :

ולן כוונת רבה בב״ח בדידי חזי לי האי כווכא הייכו בכל ישראל המכוסה דג דיתבי אכלא עיבא באוקיינא הייכו ישראל בבית שני כמו דג הגדל במים ונתרבה המחלוקת ובעבור שיין בבחיריו הייכו יל״ה הרבה להם חיות וכבש כבעוים על חברו בשנאת חנם ומחלוקת עד שהרגו זא״ז והרבו ש״ד · וע״כ נגזר על בית שני שיחרב וע״כ אדאוהו מיא שנפלדו ומקיים חיותם שהוא ירושלים ובה״מ ושדיה לגודלא הייכו שנעשה מחולה מפסקת ומכח זה חרב שיתין מחוזי הייכו שסים אותיות של ברכת כהנים בעו ה כתבעל מלחתו ואכלה מיכי׳ שיתין מחוזי׳ הייכו שסים מלכות שהמה אדום וישמעאל שהמה מקבלים עיקר השפע שרשוי לנו מברכת כהנים ואל תאמר שהוא רק לזמן קלר זה אינו כי מלאו מיכי׳ שיתין מחוזי כי ראה לבה בב״ח ברוח קדשו כי הי׳ בגלות זמן אריך ע״כ מדמה זאת למלחה שהוא ראוי להתקיים יניס רבים :

והנה אמרו רז״ל מה שכתוב וראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך ויראו ממך זה תפילין שבראש · וראה הכוונה בזה כי אמר רז״ל כי ש״ן של תפילין הלכה למשה מסיני הייכו בלד ימין המניח ש״ן ב״ג ראשים ובלד שמאל המניח ש״ן של ד׳ ראשים כמבואר בא״ח סימן ל״ב יע״ש ואע״פ שיש בזה סודות גדולות כראה עינם לפי הפשעות כי יש שבע חכמות והמה נחלקו לג׳ ראשים הייכו עבעיות להבין כל הבדואים שהמה בל אדן מאדם אשר בלבבון עד אחוב אשר בקיר ועד אחת הייכו חכמות מזגות שהיא נמעלה בשמים · ועוד חכמות אלהות הייכו חכמת פלוסופי׳ והנה בהיותנו על אדמתינו כל אנו החכמות הי׳ שלנו כי כל האו״ה באו לשמע שמה והוא רק חכמה לבד ולא חכמת התורה · ולזה מרגז ש״ן של ג׳ ראשים · והנה התורה כדרשת בפרד״ס פשע־רמז דרוש סוד והוא ש״ן של ד׳ ראשים וכתיב ושמרתם ועשיתם כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים מוכח מזה כי כל החכמות כלא הוא נחשב רק העיקר הוא חכמות התורה שע״י לימוד התורה הש״ת משרה שכינתו בתוכינו ועושה לנו ניסים ע״כ זה העיקר וע״כ יפה אמרו רז״ל על פסוק וראו ממך הן הן התפילין שבראש המרמזים על זה בחכמות התורה שבדרשת בפרד״ס כנ״ל :

ולן הכוונה במ״ש רבה בב״ח ואלאו מחד גלגלי׳ דביכי׳ שהוא ביכוי לדבר חכמה ע״ש שלאמר והי׳ עיני ולבי שם כל הימים החכם עיניו בראשו וע״כ רבה בב״ח דמלר דבר חכמה של דרכי ישראל מלאו ג׳ מלה גרבי דמשחא הייכו ש״ן ד״ג ראשי׳ הבולה ג׳ מלות הייכו ז׳ חכמות שמבוכה בשם שמן כדכתיב שמן על ראשך אל יחסר ר״ל דאותן ז׳ חכמות שיש לאו״ה המה בבוכי׳ מלחתו בני ישראל ובבולה השר שלהם מספיע להם חכמה הנותן לנו · אבל רק ז׳ חכמות לבד ש״ן ד״ג ראשי׳ אבל ש״ן של ד׳ המורה על התורה שבדרשת בפרד״ס אין להם חלק :

והנה אמרו רז״ל דמשפע מלחמות גוג ומגוג יהי׳ י״ב חודש והנה עד גמר מלחמה שהוא לא יהי׳ תיקון העולם כי אחר זאת יכתבו האיתים למזמרות ויה״י שלום באחרן כמבואר בנביאים ואז יתקיים בנו ברכת כהנים ישא ה׳ פניו אליך וישם לך שלום · והנה אלהנו בגלות נקראים עלמות היבשות כמ״ש ביחזקאל

אמרנו

אומרים יבשו עלמותינו אבדם חקיתיכו וכו׳ והכה ברכת כהנים לא׳ בברכות • ברכת דלאזנה יברכך ה׳ ויסעדך מתקיים בבית הלשון בימי שלמה שה״י כסף מוכן כאבני בחולות ולא הי׳ כנכבות כמ״ש אין כסף נחשב בימי שלמה וזו יברכך בזמון ויסעדך שלא יצאו עליך שודדים ועי״כ יש בברכה זו ע״ו אותיות כי בימי שלמה נתמלא דיסקא שלו בכנה בהי׳ דור ע״ו ונאבדהם תבינו ומעבלה כמ״ש המדבר • יאר׳ פניו אליך ויחונך מתקיים בנו בבית שכתן לו הש״ת הראות פנים לאליל חן בעיני מלכות אר״ה ברוכים ודרוש ליתן רשות לבנות בה״מ ולתן כל מחסוריו כמבואר בנחמי׳ בהדיא וכן כתיב גדול יה׳ בבוד הבית האחרון מהראשון כי בבית שני הי׳ ישראל מפוזרים מאחד בעבי אחו״ה ושלחו ונחית לירושלים לבנ בבית הבנים שיבנה בעהרה בימינו יתקיים בנו ברכה ס״ישית ישא ה׳ פניו אליך הייני שישא מאתנו פנים שלא כעבד שלא יהי׳ עוד שום גלות והיינו מחמת שיהי׳ אז הבולם הסיקון ולא יהי׳ יל״ה בבולם לעבור חי״ו על מלות הש״ת :

וזו ושם לך שלום בישים לך שלום בין שני הי״ה ולא יהי׳ מתבבדים זו לזו רק הי״ה יהי׳ נכבד אלה בוב בנו״ש בזו״ה שלעתיד יהי׳ יל״ה נקרא לבן החדשי יע״ש • ע כ יש בברכה זו כ״ה אותיות כי ידוע ע״פ קוד כי מידת מלכות נקרא כה הייני בשבועה דין דבחיב כי לא שבעת עד כ״ה כי״ה אמר ה׳ וכי׳ ובחיב מכה רבה ואמרו בזו״ה מן כה לבה כי מכה לא מידת כה יע״ש • ועיב מחמת שישראל שבלו בגלות פרעניות מהבה זו הנקראת כ״ה עי״ב נזכה בבנדו לברכה זו של כ״ה אותיות :

ועוד יש עצה כי אז יהפוך כל הצרות שבה בדורה לעבדו שבם אחד ויתקיים הפסוק שונא ישראל וכו׳ ה׳ אחד שיש בו כ״ה אותיות ע כ יש בברכה זו כ״ה אותיות שע״ב מחמת שיכלו וידעו כל העמים שהש״ת יחיד ומיוחד יה׳ שלום בעולם :

וזו דברי רבה בב״ח כי הדרן לבתר תריסר ירחא שתא הייני כי נהדר מגלות זו ויעברו ב״כ תריסר ירחים ומנחמות בוב ומבוב פי אז יכפרו מגרמי הייני מחמת זכות ישראל שהי׳ בגלות יה׳ עלונית יבשות באחריות הגלות ע״כ מזכות זה יכפרו מעבלתא יוזלו עלינו מגלי ישרים לזכות לעשות לנו סוכה ולא להגן בעדינו ונזרם ותמעבר הל״ה וע״כ יבנה ע״י זה שיתן מחוזי הכ״ל הייני שיתקיים בנו כל אותיות של ברכת כהנים ביתר שאת ומה שהי׳ מקדש כן נראה בפע״ד נכון מאוד ובדיוק היעב בשומו הקדש ועיין היעב ודו״ק :

הנה אמרו רז״ל שהש״ת הראה לאברהם אבינו ע״ה ד׳ גליות • הו כראה לפע״ד שאומר אברהם הן לי לא נתת זרע כי ראה ברוח קדשי כי ישראל יבוא בדרך לא עוב • וע״כ בן ביתי יורש אותי והייני כנען אשר בידו ומחזי מרעה • והוא הקב״ה המוכיח כך ואליעזר הי׳ מכנען וע״כ אביב לו הש״ת לא ירשך זה כי מעביר העומאה מהבולם כי ישראל יסבלו ד׳ גליות ובזכות זה שיעמדו באמונתם אחרם עליהם להלילם • וגם מעבור גלולים מן הארץ וזו ויולא אותו החולה והוא רמז הגלות דבחיב הן אראנים לעקו חילה כי עם גלות מגרים שבלמו הי׳ גליות הו חולה חון ה׳ ואח״כ ויאמר הבע השמיעה וכו׳ ויאמר כה יהי׳ זרעך כדבחיב והמשכילים יזהירו כזוהר ברקיע ומפדיקי הרבים כוכבים והיינו שלא יהי׳ שום שמיעה בעולם ועי״כ פה״ לוחכי כמו א״ה בג״ע שאמרו תפיח ניקבו שלא א״ה הי״ מבהה בגלגל חוות :

וזו שאמר כה יהי׳ זרעך שלא יהי׳ נתקיים בישראל ברכה שלשית שלא ב״כ העולם כ״ה אותיות מחמת שובבו ישראל הגלות ומידת כ״ה לעיל ע״כ בהשגם את כל אלה והאמין בה׳ שיגאל אותנו ולא ישתקעו ח״ו ישראל בגלות ובעוונה לעולם וימסבה אברהם להש״ת לבדקם ר״ל מה שה״ה שבנו יבנו גלות חשבה לבדקם כי ע״כ הזכו לימות המשיח :

וזו דברי המדרש דלעיל מחמת זכו ישראל לברכת כהנים והיינו על כל העכן יומי הגלות החרוך הזה וגם לגאולה אחרונה בעהרה ע״כ אמר ואברהם שאומר כה יהי׳ זרעך כי בזה עיקר של ברכת כהנים שהוא ב״ה אותיות כי הוא תיקון העולם והש״ת ירחם עלינו בעהרה אכי״ר :

ואמרו רז״ל בברכות אמרו מה״ש לפני הקב״ה כתבתי לישראל • אמר הקב״ה איך לא אשא להם פנים אני כתבתי ואכלת ושבעת וברכת והם מדקדקים עד כזית עד כגרה :

ונראה לי כי כתבו המפרשים כי עצות חזה הי׳ שהחטא לו אשבול עבדים ונתנה לו לפי שהי׳ קבלת שפתי׳ אינו בכלל אכילה ע״כ לא בלעווה א״ה על שתי׳ • והכה הנם אם כיוון בקבלתה ע״מ אינה יש בכאן דהרי תולא ונזיתים ועבדים הנשקין כמותם עיין בא״ח סימן ש״ך בפ״ז אשר לפרש דברי הגמרא בשבת שאלו המלאכים מפני קנאת מיתת נא״ה והביב הש״ת עלוה קנא פיותיו ועבר וכבר הקנו המפרשי׳ מה זו שאלה הוא זו הלא מבואר בתורה שעבר על לוי של הקב״ה שאכל מעבן הדעת • אבל לפ״ז יבוא על כפון המלאכים הי׳ סוברים שאין שהי׳ בכלל אכילה והי׳ סוברים שלא הבא א״ה כלל ע״ש שבר שאלו והביב הש״ת ע״ע גם לדברים יש בו מחלוקת שהוסקה יולא מן אחיקר של עבדים לו הי׳ שלא לאכול והבה בהדרש הקשי יבוזר מיתה על ולא הרשעים על תלדיקים ומעבי כל שלא יעשו השובה של רעות ועי״ב הוכיח מזה שלא מהני תשובה ע״י הכרח רק קושיות המדרש הוא דוקא אם כיוון שפתי׳ אלו בכלל אכילה והי׳ רק בדרך קנס מיעות אי״ה ותולדותיו ע״כ שבר מקשה דלא יבוזר מיתה כי אמות אכלו בוסר ושיני בנים תקהנה • אבל אם כיוון שפתי׳ בכלל אכילה הרי בתרים אמרה התורה כי ביום אכלך ממנו מות תמות והדרשה מיתה לו מיתה לתולדותיו כי כל הכשעות הי׳ כלולים בא״ה א״כ י״ל שאין כאן קושי׳ כלל • וע״כ י״ל שבר דגם תשובה ע״י הכרח מהני ואל דלא עשה תשובה כי לאחר בזר דין אפילו תשובה לא מהני כמ״ש רי״ל הכתיב נכתב עוכך לפני הרי הי׳ כאן בזר דין מות תמות אבל אי כיוון דשפתי׳ לא בכלל אכילה הרי לא הי׳ הבזר דין רק על אכילה בעורה אבל לא על שפתי׳ רק קנס בעלמא ע״כ פריכין לומר כדי שלא יעשה תשובה של רעות וע״כ מזה שתשובה ע״י הכרח לא מהני כנ״ל :

ישא ה׳ פניו אליך והייני שמשא פנים שאפילו תשובה ע״י הכרח מהני ואם לאו בעמיד עליהם ועלך כהנון ואז ונחזירם למוטב ויביא נשיא מוכח ומזה בקוברי שתשובה ע״י הכרח מהני • וע״כ זו שאלת המלאכים כי אמרו חז״ל ואכלת ושבעת אכילה שיש בו שביעה ואם״ה קובר ושבעת זו שתי׳ ואם המלאכים שהי׳ יודעי׳ מזה שישראל מברכין על כזית הי׳ סוברים שהוא מן הדין כי שבעה זו שתי׳ ואכילה שיעיר בכזית • ואם״כ לפ״ז אדם הראשון לא חטא כ״כ "דשבעה לו אשבול מעבים והו אינו בכלל אכילה • ועי״כ ל״ל שהי׳ רק דרך קנס ע״כ קשה שפיר קושיות המדרש יבוזר מיתה על

לשנים שמכניסים לפניו ואל יגזור על הצדיקים וע"כ מוכרחים אחר לתרץ כדי שלא יעשו הרשעים תשובה ע"י הכרח וזה לא מהני וא"כ קשה שפיר איך אתה נושא פנים לישראל ושפיר הקשו המלאכים להשי"ת • והשיב להם דאינו כמו שאתם קוצרים דישראל שמברכין על הכזית המה מאמינים כי גם המה יודעים שאחי כתבתי ואכלת ושבעת וברכת שלריך אכילה שיהי' כדי שביעה כי שבעת קאי על אכילה ולא ושבעת פרושו שתי' כי שתי' בכלל אכילה הוא לעולם רק המה מחמירי' ומדקדקי' על עצמם עד כזית עד כ"ילה • אבל לעולם שתי' בכלל אכילה וא"כ הגם שסתרת חוה אשכול ענבים ונתנה לא"ה לא אחנית כלל כי גם על השתי' הי' אליוי :

וא"כ לפ"ז שפיר י"ל דהשובה ע"י הכרח מהני • וקושית המדרש דיגזור איתה על הרשעים ולא על הצדיקים מעיקרא ליתי' • כי מאחר שעברו כולם על מאמר השי"ת כי ביום אכלך ממנו מות תמות כי כל הנשמות הי' נכללים בא"ה שלאחר מ"ת כמ"ש לעיל בשם המדרש ואחר זה לא מהני תשובה כי הי' אחר גזר דין אבל תשובה קודם גזר דין מהני אפילו תשובה ע"י הכרח וא"כ שפיר נושא פנים לישראל לקבל תשובתן ע"י הכרח גם להעמיד מלך וכו' כדברי חז"ל ואתה שפיר ודו"ק היטב בכל זה :

בהפטורת בהעלותך (זכריה ד') ויאסר המלאך הדובר בי וגו' ואומר אלי מה אתה רואה ואומר

ראיתי מנורת זהב כולה וגלה על ראשה ושבעה נרותיה עלי' מוקצות לנרות אשר על ראשה והיינו כי מנורה מרמז על עשיית המלות ורובן שלו מלות יש בהם חסרון כיס • וע"כ ראה מנורת זהב שבעה נרות היינו כי המלות המה מהתורה שנכללה בשבעה ס"ת וגלה על ראשה הספל שבו כנוס השמן והוא מרמז לנקוד החכמה והוא התורה דכתיב בהו שמן על ראשך אל יחסר וע"כ שבעה מזלקות כי התורה כדרשת במ"ע פכ"ב • והיינו ז' פעמים ז' ושני זיתים עלי' אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה • והוא מרמז לי"ב מדרגות ת"ח הלומדים התורה ומקבלים מאחיהם בה ולומדים שלא לשמה ומקבלים משמאלם ולומדים שלא לשמה :

והנה זכרי' הנביא בודאי למד תורה לשמה במ"ע פנים וע"כ כשנאמר למלאך מה אלה אדוני הביב לו המלאך הלא ידעת מה המה אלה כי מרמז על התורה ע"כ דברי המלאך אמת • והשיב לו זכרי' ואומר לא אדוני כי מאחר שלא בי המרלה זו • ע"כ חוזר שאינו יודע אבל המלאך אומר ג"כ אמת שבל מה שמרמז היינו התורה הרי היא יודע התורה וע"כ השיב המלאך לומר זה דבר ה' אל זרובבל כי בודאי זרובבל חכם גדול בתורה הי' ע"כ הראה לו השי"ת כי עיקר הוא הלימוד של תורה לשמה ומכח זה הגם שיש שמה מלות אשר אי אפשר לאדם לעשות מ"מ יעלה לימוד התורה

כאילו עשה כל המלות :

וזו שאומר לא בחיל ולא בכח ר"ל שאין תיקון הנשמה תלוי דוקא בעשיית המלות שלריך הולחה מרובה הנו וכח בשם חיל כדכתיב כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה היינו עשירות • וכן לא בכח היינו הגיעה בעשיית המלות רק כי אם ברוחי אומר ה' לצבאות בלימוד התורה לבדה שיולא הדיבר ע"י נשימת הריאה שגם בזה די לחזות בנועם ה' ויהי' מלאכתו עשה כמו שבני מלאכי' לא שייך עשי' כן בני אדם במלות שלא בא לידו מזכה הוא נשמתו בלימוד התורה לבד • רק זה דוקא אם הוא לומד תורה לשמה אבל שלא לשמה ודאי אינו עולה כלל והרי הי"ה עשית אם האדם דוקא על לימוד תורה שלא לשמה להתגדר ולקנות שם ע"כ אומר מי אתה הר הגדול לפני זרובבל ר"ל הגם שהי"ה הוא הר הגדול ומעשים לשמוד תורה שלא לשמה ע"כ אומר דודאי זרובבל הוא כדיק גמור בודאי יכלא את הי"ה ויהי' אלו למישור וע"כ מפרש דברין כי הר הגדול הוא הי"ה • וזו והוליא את האבן כי זרובבל ודאי יוצא את האבן שמפתח האדם לגמוד תורה שהוא ברחשו של אדם שילמוד לשמה ואז יקבל שכרו אחת שהוא שתים שכר הלימוד ושכר המעשה וזו תשובות חן שהבל יאמרו בקול שמי שלומד התורה לשמה חן חן לה לאותו לשמה מגיע לה שני חיות שכר הלימוד ושכר המעשה ואפילו בעלי הדינים יסכימו לזה וזו תשובות הייו לותם המגביהי' קול לקטרג על הנשמה אעפ"כ כאן יסכימו לומר חן חן כה שבכרה יהי' בשביל בי' חיות בכ"ל ככון :

ולפי הדרך שכתבתי לעיל במדרשים נראה לפרש ג"כ

דברי המדרש רבה ד"ח אל אול פני המנורה יאירו שבעה נרות • שלא תה' מזגזן על המנורה דכתי' מי בז ליום קטנות ושמחו ופלו את האבן הבדיל ביד זרובבל שבעה אלה זו המנורה שבעה אלו שבעת בכבד ז' בוכבים המשוטטין בכל הארץ כך הם חביבים שלא תה' מזגזן עליהם לכך נאמר אל אול פני המנורה יאירו שבעת הנרות :

ונראה הכוונה כי כתבתי דמנורה מרמז על עשיית מלות כמו כן מרמז על הטבע הארץ שהתורה שהת"ח לומד יעלה ג"כ לגיה ע"כ בשביל זה רוב ת"ח המה עניים כדי שיליריכו הספקה מע"ה ומכח זה יהי' לגיה זכות חנם בתורה • וע"כ המנורה מרמז כנד ע"ה שהוא נולס על זה • היינו הספקה דמספיק לת"ח • וע"כ הנרות יאירו אל פני המנורה שזכות התורה יעלה ג"כ לגיה וע"כ לריכין הת"ח להוסיף ולאמן כח לגמוד תורה כדי שיה' רואי לחנם • והכח לת"ח הדבר קשה מאוד למה אין הש"ת נותן לי עשירות שלא אהי' לריך לקבל מהה' וע"כ לכאורה יתרץ לעלמו כי בני חי ומזוני לאו בזכיתא תליא אלא במזלא תלי' מילתא • רק הת"ס כתבו (סוף שבת) שע"י זכות גדול משתכה המזל • והתורה ודאי הוא זכות גדול בשבילה נראה ב' עולמות וע"כ יתרץ לעלמו שקשה לפני הש"י לשדד המזל אבל לפ"ז התירון מבואר כי הש"ת רולה שת"ח יהי' עניים כדי שיהי' לגיה ג"כ זכות התורה :

וזו דברי המדרש אל פני המנורה לאה הי' אל מיל כדי שלא תה' מזגזן על המנורה והיינו המנורה בבלה שהוא הנרות שחולקין שלא יביא לזה מזגזן ע"כ לתרץ זאת לוה הש"ת להאיר הנרות אל מול פני המנורה שלאמר מי בז ליום קטנות הייו מי שהיא עני ויהי' מבזה ומדבר כנד הש"ת לאה אימו מתן לו עשירות • ועתה ישמחו ולאו את האבן הבדיל ביד זרובבל שבעה אלה אלה זה המנורה ז' אלו ז' נרות • כי המנורה שהיא אלה ומרמז לגיה ע"כ בשביל זה המה ז' נרות כ"ז ס"ת כדי להשפיע זכות התורה גם לגמי הארץ • וע"כ מאיר מול פני המנורה וזו עשיים ז' נרות בכבד ז' כוכבים המשוטטין בכל הארץ • ר"ל ודאי אכית התורה עומד לשד"ד כח ז' מזלות רק שלא יעבה ח"ו כי כך הם חביבין כי עיניהו רואות שלא נתבטל המזל גם עבור זכות התורה • וע"כ לוה הש"ת להאיר מול פני המנורה

נרמז על הע"ה ודו"ק :

ועפ"ז יובן ג"כ כוונת הגמרא (בסוטה) שדרשו על פסוק זה מי גרס לצדיקים שיתבזה שלחנם לעתיד לבוא קטנות שהי' בהם שלא החמיר בהקב"ה יע"ש והיינו שמ"ל מפרש שהצדיקים ודאי מחמירים שהש"ת הוא כל יכול כשדד המזלות רק שהם מתרבמי'

ע״ז שהמתן עכו״ם שמבח זה מוכרחים לקבל מע״ה ולא״כ יקופח סכרם לעתיד לבוא ולא״כ יסתיר כלם רק סכר מעבר כן יאמרו הלדיקים · אבל באמת זה אינו כי הס״ת ידאי אינו מקפח סכר כל בריה ובודאי מתן כהס שכרו משפם רק לע״ה יש ג״כ שכר על הפקה והוא כדומה כי מע״ר ואין אורו על ראשון חסר כלום · וזו נמי שמאמין בהס״ת שהפן חסד לאבל כמי שמגבים בזה ומובר שיטול הס״ת חלק החורה שלו ומותן למסקיקים ע״כ הלדיקים המה מחוסרי אמונה בעמוה בכל לבבם ע״כ כאלו יהבזו שולחפם ולא יהי׳ שכרם במלואה חי״ו וע״ כאין ליודעי חן ודוק בכל זה :

פרשת שלח

במדרש ע״פ עד מתי לעדה הרעה הזאת מהו לעלמל הינוק שאבן בידו כך שנו רבותינו ביעל אדם את בנו ואבן בידו וכו׳ מדור המדבר אתה לומד שהי׳ הקב״ה נושאם במדבר כביכול באשר ישא איש את בנו וה׳ ע״ז בידם שנאמר כי עשו עגל מסכה וכו׳ ואמר למשה קראתי להם אה היש והבעקומו אף כאן הופיאו עב״ ח״י שם רע ואינו יכול לסבול עד מתי לעדה הרעה הזאת והוא אמוה :

ונראה ע״פ מ״ש בבר כי הישראל לא עשו העגל במדבר רק להיות ממוכב בינהם לבין הס״ת להוריד הטבע על ידו וכן אמרו במדרש מסכה לשון שרה להיות יש״ם · והנה בים אמרו ואמרו כשם שאינו עולין מלד זה כך הם עולין מלד אחר והכוונה בזה כי המה הי׳ מאמינים בשיתוף ע״כ אמרו כשם שאינו עולין מלד זה הינו מכח הס״ת כך המה עולין מלד אחר מכח אל מלרים מבחינ שנהם עד שהראה להם הס״ת את מלרים מת עב שפת הים הינו שר שלהם במ״ש רז״ל א״כ הורה להם הס״ת כי הוא שליח גם בעליונים וא״ל ממוכב כתיבוק שים לו בגנוען עב אבן לפי שעותו הגם שהראיתי להם באלבע שאינו כך כמו שמוכח שהפלתי השר של מלרים · ואמרו במדרש שישראל קבלו נעשה ונשמע· כשעשו את העגל בינלו נעשה ע״כ אמר הכביל שמעו ותחי נפשכם שאם בעלתם נעשו תקיימו נשמע גם בזה יש ברכה להחיות את נפשיכם · אבל עתה שהולילו א״ה בל אחרן ישראל גדולה לשון הרע כמו ע״ז וג״ע וש״ד כמ״ש רז״ל הי׳ מבעלים גם כשמע ע״כ אמרו במדרש עב שיאוח מרגלים כחומן לשנים וכעשן לעיניים כן העלל בשולחיו ר״ל שליח שקר אומר תשובה בשולחיו מה שלא דברו ולא ראה ע״כ אמר כחומן לשנים שמשם יולא הדיבור וכעשן לעיניים לומר מה שלא ראה · והנה הי׳ קשה דמוכח דאחרבים שנה הי׳ נחשבים מחטא העגל כמו שפירש רש״י ז״ל · וקשה מעם כמה ישוב כמה הלכו אחרבים יום ואי הס״ת קילר לפניהם הדרך כמה הי׳ דוקא אחרבים ולא פחות ע״כ סובר המדרש לתרן זאת כי בחטא מרגלים גמרו חטא העגל וחטא העגל הי׳ בסוף אחרבים יום ואז בעלו נעשה רק שהי׳ להם תירן שלא עשו רק מבחינ ולא ע״ז ממש ע״כ אתה שדברו לה׳ שהיא כמו ע״ז וג״ע וש״ד ובעלל נשמע הרי פרקו עול מבל וכל · ע״כ הזדמן להם הס״ת שיבאו לאחרן ישראל בסוף מ׳ יום כמו בני עגל · ואם יאמרו עוב על ח״י הרי יתקנו מה שפגמו בחטא העגל ואם כאו יגלגל עליהם גם חטא העגל · ע״כ שפיר בגזר עליהם מחטא העגל ע״כ אמר הס״ת עד מתי לעדה הרעה הזאת שאינו יכול לסבול עוד שהרי פרקו עול שניהם בעשה ונשמע :

ודנה משה רבינו ע״ה לבודל מעלתו יש ג״כ קלת גרם מחטא העגל מחמת שלא פירש דבריו אינת ירד מן ההר · ועי״כ מכח חטא מרגלים בגזר גם על משה ואהרן שלא יכנסו לאחרן כמ״ש ולתי כלב בן יפונה ויהושע בן נון דאשמעו דמשה ואהרן לא · והעעם בזה כי בילגל עליהם ב״כ חטא העגל שהי׳ קלת שותפים בו ואי׳ משלא ומטאחו של אדם כמותו · ע״כ אמר הס״ת שלא לך אמרים שבגם אתה חרגים בשליחות זה שאם יאמרו עוב יהי׳ תיקון לחטא העגל · ואם לאו גם עליך יהי׳ הגזרה וזו ג״כ דברי המדרש שלא לך אמרים הה״ד אשאולו אבירי לב כמו שנאמרים ולא מלאו כל אנשי חיל ידיהם היינו כי כוונת המדרש מילת לך שהוא מיותר ע״כ אמר אשאולו אבירי לב היינו שנתקו קלת מעורשם מכח חטא העגל כי אהרן עשה את העגל ומשה הי׳ קלת גורם במה שלא פירש אינתי ירד מן ההר ע״כ כמו שנאמר כי גם המה יש להם שמן מן העגל ע״כ מתו במדבר ומן שנאמר לשון במדבר ע״כ כשבאו המרגלים לא עלאו כל אנשי חיל ידיהם אלו ונשם ואהרן לדאות את דברי מרגלים כמו שעשו יהושע וכלב כי מחמת חטא העגל כתרשלו ידם :

עוד נראה לפרש מדרש דלעיל כי לבאורה יקשה למה מחמת חטא העגל לא גזר הס״ת עליהם שימותו במדבר וכן שאר גליות ועל חטא מרגלים בגזר כמ״ש ויפל ידו להם להפיל אותם בגוים ולזרותם באדמות · אבל באמת יש לתרן כי משה התפלל עליהם למה הי׳ יחרה אף בעמך אשר הולאת מארץ מלרים · ואמרו במדרש הלא מלרים כחגרלו שהי׳ שטופים בע״ז ע״כ ההרגל נעשה להם עבע · ע״כ אין להאשימם כ כ אבל דלעורין לא הי׳ במלרים כי אמרו רז״ל כי בזבות זה יצאו ממלרים והיינו אפילו לומר האמת כי הי׳ מופקד לי״ב חודש קודם שישאלו ממלרים כלי כסף וזהב · אעפ״כ לא הי׳ אחד מהם מגלה סוד זה למלרים ולאן הוציאו לחטוא לאוליא דינה של שקר עב שבת ח״י · ועי״כ גדול עונם מכאוח וכגזר עליהם הכל :

ון דברי המדרש לתרן קושי׳ זו כי נועל אדם את ישראל הגם שעשו העגל כי הגמרא בשבת מוקי בבן שים לו בגנוען עב אביו אאם יעלה ממנו יחלה וימות יע״ש כמו כן כאן הי׳ לישראל בגנוען עב ע״ז מחמת שהורגלו בזה במלרים ואי׳ בזה כתיבוק ועי״כ מחל להם הקב״ה עון זה · אבל עתה הוליאו שם רע עב אבן מה שהי׳ במלרים להיפיך ע״כ אמר עד מתי לעדה הרעה הזאת יכול לסבול ולפיך אחת דברי המדרש ודו״ק :

ועפ״ז יובן ג״כ דברי המדרש ויבכו העם בלילה הוא אמר הקב״ה אתם בכיתם בכי׳ אל חנם אני אקבע לכם בכיה לדורות כי מודע כי בית שני נחרב מפני שנאת חנם ובעו״ה כתאחך הגלות מאוד מאוד כי עדיין עון זה בנו · ועי״ עון זה יש דלעורין · ע״כ אמר הס״ת אתם בכיתם בכי׳ אל חנם שאמרתם דלעורין עב שבת ח״י רק הי׳ לכם שנאת חנם עב ח״י ומאמתם בארץ העובה · ע״כ אני קובע לכם בכי לדורות בשביל שנאת חנם וחרב בית שני שהוא בכי דורות אריכות הגלות מאוד ולא כן בית ראשון שלא הי׳ בחרבנו רק י״ב שנה · ובעו״ה עדיין אותו עון מרקב בנו וע״כ יבכה · ע״כ הוי זאת בעון פוקד עון עב בנים בשלוחזין מעשה אבותיהם בידיהם רק שנאת

בחצות הי׳ עכ״ל ל״ו נופל בשלחת הבנים ביום בצין חבילו ועון זה גורם הפסק שחיי לנו ניחי חצותיו. שלח לבנוף לא״י:

וזה ג״כ כוונת המדרש אלו זכיתם הייתם קיימים לא שמורים לה׳ להוליאם מארץ מצרים עכשיו שלא זכיתם אתם קיימים בכח תבבה בגלות. והיינו ע״פ מ״ש לביל דחשבו רז״ל ד׳ דברים שבזכותן נגאלו ישראל אחד מהם שלא הי׳ בהן דלעורין ומיגלא לא הי׳ שלחת חכם. יזו אלו זכיתם שלא הי׳ בכם דלעורין ושלחת חכם הי׳ קיימים לא שמורים לה׳ כמ״ש רש״ל בר״ה שהוא שמור לעתיד להיות הגאולה בזכות כמו שנגאלו ממצרים בזכות. אבל עכשיו שאין לכם מעלה זו שלא לכם במצרים. אלא יש בכם חטא שלחת חכם ודלעורין ע״כ אתם קיימים בכם על מדבר בית שני מפני עון זה. וגם תבבה על הריסות הגלות. וזו בלילה כי הגלות נמשל לילה וגם הפסוק גופי׳ מפרש דבריו כי אחר כל הבכיות לא מהני כלום כי דמעתה על לחי׳ אינו עולה למעלה רק נשחרים על לחי׳ והמעשה לזה כי אין לה מנחם מכל אוהבי׳. היינו מלילי ישראל שיש לנו למעלה והוא כי כל רעי׳ שלו מעה בגדו בה הגם שלילה בעם בפה כלחים ורעים אבל בחדרי בטניה הי׳ לה לאויביה המה שונאים זה לזה בעון שלחת חכם ודלעורין ואיך יבא מעיק עד יעורר ה׳ את ריחו ומרוח עליהם וירחם על עמו ישראל אבי״ר במהרה בימינו:

במדרש הבה ר׳ תנחומא דרש את הפרשה של נפשים שנאמר אז נאיל תעשו מנחה ויין נסך וכו׳ ומכאן ואילך והי׳ באכלכם מלחם הארץ הרי חלה למעלה ונפשים למעלה פתח ר״מ לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייכך כי כבר רצה אלהים את מעשיך יע״ש ובאחורה אינו מודגן מה פתיחה הוא זאת ולמה הולרך שלמה לרמז על סעודה זו:

ונראה דאמרו במדרש ומפני מה נשנה שיאה לרגלים למעשה המרים להורות כמה קשה עונשו של בשין הרע ואעפ״כ המרגלים לא נקחו מוסר יע״ש בפרש״י ויש להבין וכי בלא עונש לא ידעו דעונשו קשה ע״כ נפלה ע״פ מ״ש הזר״ה דע״כ הוליאו דיבה מפני שאנו הי׳ נשיאים והי׳ מתירלים לנפשם דלמה במדבר זכו למדרגה זו להיות נשיאים אבל אם יבנסו לארץ יסתלקו ע״כ הוליאו דבה:

והנה הר״ן כתב ריש נדרים דע״כ התירו הסנהדרין הסנועה לנדקי׳ כי רצה לאכול בשר אחרבת חי כדי לבזות את נבוכדנצר בעיניהם ולהגדיל מעלתו ומכח זה שלא גילה לא הי׳ יכול לעשוק בתורה ע״כ הסבו לדבר מלוה שמתירין אפילו בפניו. ול״כ המרגלי׳ הסבו זאת ג״כ לדבר מלוה שישאלו במדבר בבשילתן דאם יורידו אותן מגדולתן יפגלו את דעתן ויהי׳ מכח זה בעל תורה כמו נגי׳ לדקי׳. וע״כ אפשר לומר דפנינו לדבר מלוה מותר לדבר לה׳ ע״כ שפיר אמרו רז״ל דאקמוני׳ לנשיאה מרים דהיא בודאי נתכוונה לדבר מלוה לעשות שלום בין משה לאפורה שפירם ממנה ולפי דעתה לדקה שאמרה הרק במשה דיבר ה׳ הלא גם בנו ולא פרשנו מדרך אחרן ואעפ״כ בעבשה ח״כ אין לא נקחו המרגלים מוסר מדברי לומר שקר ודו״ק:

והנה על כל ישראל שהאמינו לדבריהם לבאורה הי׳ אפשר לומר שודאי ידעו ששקר דיברו המרגלים רק נתפו מקום לדברי המרגלים כי לא רצו לבטוח לארץ כדי שלא יהי׳ עול מלות התלויים בארץ ואם כן ח״ו הרי פרקו עול התורה מעליהם וגדול עונם מנשוא. אבל יש לומר שודאי לא פרקו עול התורה רק האמינו לדברי המרגלים שאין אוכלת יושבי׳ הוא מדרך הטבע. וגם קשה מאוד לבבות מדרך הטבע כי עד הנס עתה ע״כ הי׳ מתירלים לנפשם אולי לא יהי׳ כדאי לעשות נסים בכל יום ויום וא״כ אין עצירה גדולה כ״כ. רק נגד דרך המדבר אפי׳ שה״ר מורגלים בנסים בכל יום הי׳ נסים לעצות בהשי״ת כי ודאי ובלילה הרבה כאשר הבטיח להם ולאבות נתן ארץ ח״י להם:

ולפע״ד זו דבת המדרש ומדמליו שמיד אחר הטא מרגלים כתבה לנו התורה דין קרבנות והלא שנוהגים רק בארץ כמ״ש בבי קרבנות וכי תבואו אל ארץ מושבותיכם ומכם לבדיה שלא נאלתו ישראל בגלות התלויות בארץ וע״כ אין מעשה לק כמו שוגג וע״כ קבלו עונשם שיעותו במדבר וכופר להם. וזו שרות שלמה לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ר״ל הישראלי׳ קבלו המלות התלויות בארץ בשמחה וכן נספים של קרבנו׳ ולא מאסו במלות ולא הי׳ רק שונגים לבאמין לדברי המרגלים שארץ אוכלת יושבי׳ ע״כ כבר הלה לבקים את מעשך כי כבר קבלו עונשם שיעותו במדבר גדי בזה וע״כ דור המדבר יש להם חלק עולם הבא כמבואר בסוף סנהדרין ודברי המדרש נכונים מאוד:

כתיב פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם נראה פירושו כי תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה ואין לה כח לבטלות למעלה רק בשיש לדיק בדור המתפלל בכוונה הוא עושה שביל ואחוזים בתפילתו גם תפילות ישראל שלא הי׳ בכוונה ועולים עמו וזו פנה אל תפילת הערער היינו תפילת הלדיק שרואה איזה ערער ויחיד בעולם כבר בארץ ובכרי׳ לחזור למקום ביאתו מעולם עליון. ואינו תפילתו ולא בזה את תפילתם מה שהתפללו שלא בכוונה עליהם עמו:

וזו ג״כ פירוש הפסוק שומע תפילה עדיך כל בשר יביאו כי הש״ת שומע תפילת לדיק שהוא לק תפילות יחיד כי לא רצה יחמנו להתפלל בכוונה ומכח תפילתו עדיך כל בשר יבואו להעלות עם ת ילתו הגם שהמה רק בני בשר ומשוקעים בתאוות עוה ז אעפ״כ מכח תפילת לדיק גם תפילתם עולה להכחיל את מלך הכבוד ואין עדיך אלא כתר כמבואר במדרש רבה פ׳ בשלח יע״ש:

ועוד ג״כ פירוש הכתוב תפילה לעני כי יעטוף וכו׳ והיינו מי שהוא לדיק מתפלל לפני הש״ת בהפכה גדולה ע״כ הוא במדרגת עני שאין לו כלום אלא הש״ת רק בוטח בחסדו הגדול וע״כ אם במדרגה כזה הוא מתפלל אז הוא עוטף את כל התפילות ישראל הנידחים ומקבץ אותם תחת כנפות שלו ועוטף לשון סיבוב הוא המקבב ומכסה הכל תחת כנפיו וע״פ זו לפני״ ה׳ ישפך שיחו היינו התפילות שהי׳ רק שיחה בעלמא בלא כוונה כולם נאים לפני הש״ת:

חבקוק הנביא אמר ה׳ שמעתי שמעך ירא׳ וכו׳. נראה לי כי חבקוק ראה הגלות והלרות של ישראל והי׳ מתרעם על מדותיו כמ״ש על משמרתי אעמודה וע״כ כשהראה הש״ת מפלתו של נבוכדנצר ראה שגם אחרי גאולה זו יהי׳ גלות אדום ובבית שני יעמוד זמן קצר ע״כ ואחר ה׳ שמעתי שמעך ירא׳ ונגלית בבל הגם שראיתי מפלתו ושיבה בית שני אבל ה׳ פעלך בקרב שנים אני רואה שפועל זה של רחמים לא יהי׳ רק בקרב שנים. היינו שנים ולא זמן ארוך כי יהי׳ אחריו עוד גלות אדום ע״כ אמר מבקש אני מעך ה׳ חייהו ר״ל הן נשפלא כח שיהי׳ יכולת להם לבטול הלרו׳ הגזרות בחיים שלא יומתו מחמת הלרות ועוד אני מבקש בקרב שנים תודיע ולשון ויודע בהם אם אכשי קוכת שהוא לשון עונש ע״כ אמר בקרב שנים היינו שנים מועטות

מחדיש תענית את ישראל הנס שעשו בא מנחו שב ילחק שע"כ אמרו רז"ל ויבא לובן זה בגות אדום יע"ש מ"מ הרי אנו באים מנחה מדתו שב יעקב שהוא רחמים גמורי' נזו בהוגן רחם תזכור ובנו"ה אמן. מובטחים ביהיה זמן אחוך מאוד ע"כ יהי' רצון לפני שאמר לעולמו די אמר לגלות די אבי"ר אמן:

במדרש רבה (פי' בלה) כך פתח ר"ת בר אבא בשם ר"ח אחי' שב ר"א ב"ח. זאת הפרשה שב נסכים אז גאיל וגו' ויין לנסך חצי ההין ומנחתן ואיבך והי' באכלכם מלחם הארץ תאכלו תרומה ערים תיכם הלה הריעו הרי חלה לנועה ונסכים לנועלה לפיכך פתח ר' תנחומא לך אכול בשמחה ושתה בלב טוב ייכ. אכול בשמחה לחמך זו הפרשת חלה. ושתה בלב טוב ייכ. זו פרשת נסכים ומנהו כי כבר רבה אלקים את מעשיך זו הכנסת ישראל לארץ שנאמר כי תבואו אל הארץ ע"כ דברי המדרש:

הנה בדרך פשוט נראה לפרש ע"פ הסוגיא (דקדושין דף לז) דאליבא דר"ע דסיבר קרבים נסכים בנדבר סיבר דפרשה דכאן אתא להעשיה נסכים לבנות יחיד דהייט בגבול כל י"ד שנה שבשנו יע"ש. והנה בחלה אמרו שם דאליבא דר"ע מיד בכניסתן לארץ נתחייבו בחלה יע"ש. וכן פרש"י ז"ל בתחלת ביאה זו ונכל ביאות שבתורה וגו' יע"ש. והנה המדרש זה רצה לכתוב דבריו כר"ע הכ"ל ב"כ פתח לך אכול בשמחה לחמך ר"ל בשמחה שב עלות ליהן מנחה מיד בכניסתן לארץ וגם שתה בלב טוב ייכ והייט נסכים לקרב מיד דהייט יחיד בבנות יחיד וגם בנ"ש בנדבר רק בנות ליבור. והייט כי מוכח הכי מסתיבות פ נסכים לפרשת חלה להקים כמו חלה שביהב מיד בכניסה לארץ אליבא דר ע כמ"ש כמו כן מני נסכים נוהג מיד בכניסתן לארץ:

וזו כי כבר רבה אלקים את מעשיך. ר"ל אפילו תעשה בנות יחיד יתרבה הפי"ת להקריב בו נסכים. וע"כ שאל מה כבר ר"ל אין שייך מילת כבר רבה. וע"כ מתרץ זו הכנסת ישראל לא"י. ר"ל שיהיה הקב"ה בנסכים בבנות יחיד מיד בכניסתן לארץ ולא כמ' ישמעאל דסובר בקידושין שם דלאחר ירושה וישיבה בתחילה יחידים בנסכים ודוקא בבנות ליבור יע"ש ע"כ קונ"ל דזה אינו. כי כבר רבה אלקים את מעשיך מיד בכניסה לארץ ובבנות יחיד זו מוכח מנשמעא דקרא דכתיב כי תבואו לארץ דמשמע מיד. וגם מיקיש לחלה.

וקמ"ש כנ"ל כמון ודוק היטב:

אבל יש לפרש ג"כ דרך אחרת בנקדים דברי המדרש פ' בהעלותך את הנרות זה שאמר הכתוב ה' חצן לעמן לדקו יגדיל תורה ויאדיר בהרבה מקומות לה הקב"ה על הנרות ועל הדליקתן בשמן זית ושתה הלים וגו'. וכן הוא אומר על המנורה הטהורה יערוך את הנרות ואף כאן בהעלותך את הנרות. זש"ה ה' חצן לעמן לדקו וכו' וכבר כתבתי בבוהות מדרש זו דרכים קומים. ושתה נראה לבאר ד"ל. והייט כי הנרות הנה מהומים על התורה כי כל מלה ותורה אור והא דהי' שבעה נרות נראה ע"פ מ"ש הזה"ק שיף פ' שלח ואי תימא שתיקא אמאי קרי לי' מנורה הכא בדברוא לה שבעה שיפין דמשבעטן בהדי' לבא ראה קנה לבון שייס בשר יע"ש עב"ל. וע"כ נראה לפרש דהי' ז' נרות כנגד ז' אבות דהדיבר שב לימוד התורה כנגד בהם והשמן מרמז שהי' אבות נקיים ולבנים ונקי חטא כי יעשה תורתו פרי למעלה. וזו בהעלותך את הנרות בהעלה התורה למעלה וגם שתשאר למעלה קמ"ש הזה"ק כי אוריתא בלא דאיהו ורחיטו בא

שלקא לעילא. ובכה המנורה מרמז על מי שחזיק תלמידי חכמים והכרות עומדים עליהן נשען על ידם.

והנה אמרו רז"ל בכל החכמה ובכל הכשף שעתיד להושיב הקב"ה מחזיקי ת"ח אלא ת"ח ומ"כ לריך הת"ח לגמוד הרבה כדי שיקניק בשבילו ובכל המחזיקים אותו וע"כ אומר הכתוב אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ר"ל דת"ח לריך להשגיח שיהי' תורה מספקת גם למחזיקים בשבילו וע"כ יגמוד הרבה ולהה לוב בני תורה הנה עכיים והיא דרך הטבע מפני שא"א לזכות לכתרה עד שיבנה לבנו ובכל עסקי מו"מ. אל עוה"ז כמ"ש רז"ל כל מעבר לים הוא וע"כ לריכים ב"ת הספקה מאחרים דהייט מהמון עם. וכל זה מחנות שבתורה אלוכה מאחרן מידה ולחבה מני יש ע"כ לריך הת"ח לעסוק כל יומי' בתורה בלי שום ענין עסק אחר. והשי"ת עשה זאת לטובת המון עם כי כל המון עם הנס שה' התורה ומעמ הכחות אבל כל הי' לומדים ומחנות מעמות המעמות זה הילים שילך שובב בדרך לבו וא"כ ח"ו פא הי' לחם תקנה ולא חלק בתורה. וע"כ עשה הש"ת תורה אלוכה מאחרן מידה כדי שיהי' לורך לת"ח ליקח הספקה מעמ"ה ומכח זה יהי' בן עקש' רלה הקב"ה לזכות את ישראל שיהי' לע"ה ג"כ חלק בתורה. לפיכך הרבה לחם תורה ומלות כדי שיהי' הת"ח מוכרח לבמות א"ע ומכח זה יהי' לחם ג"כ חלק בתורה כנ"ל:

וזו ג"כ כוונת המדרש בהרבה מקומות לה הקב"ה על הנרות ועל הדליקתן בשמן זית. ומקשה לומה לי הרבה לריכים. אלא ע"כ דהכתוב מזהיר אותנו על קיום המלות שבמשלו לנרות ועל התורה שבמשלה לאור שהי' הכל בשמן זית שהי' זית אור נקי ולבנה והייטו התורה והמלות בשלמות לשמה וע"כ אומר הכתוב ג"כ על המנורה הטהורה יערוך את הנרות. והייטו שיעלה תורת חכם גם להמחזיקים שבמשלו למנורה. וכן כאן בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו והייטו כמ"ש שיקניק תורתו גם להמחזיקים רק הא גופא קשי' למה אין הת"ח מפרנס א"ע מיגיע כפו לבל יצטרך לבו"ה ע"כ מסיים זש"ה ה' חצן לעמן לדקו יגדיל תורה ויאדיר. והייטו כי לה אלקים לזכות את הקב"ה שיהי' לו חלק בתורה ע"כ הרבה התורה לישראל כדי שיהי' מוכרח הת"ח לקבל הספקה מעמ"ה ומכח זה יהי' לבו"ה חלק בתורה וכמ"ש כנ"ל כאן:

ועתה יוצאו הפסוקים. ויעמ כן אהרן אל מול פני המנורה הלבה נרותיו. והייטו כי שתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו שפקיק תורה לכל המסתפקים אותו כי כהן ג"כ הספקתו מכ"ד מתנות כהונה. וזו שאמרו רז"ל מגיד שבחו של אהרן שלא שינה והייטו שהי' כזו יש להפסיק לו ולאחרים כנ"ל. ואמר עוד וזה מעשה המנורה ר"ל מל כאן אמרתי לך מ"ג בת"ח מחדיש בעשות לע"ה. אבל זה מעשה המנורה דהייטו מה שהמנורה שה"ת הע"ה מחדיש לבנות לת"ה מקשה זהב. ר"ל הוא דבר קשה מאוד מחמת שלריך זהב בת"ה ובזותר לריך הכתוב לזכר בזקים שיש חסרון כים. וע"כ הוא מקשה מאוד. והנה אמרו בזה"ק דמי שמחזיק ת"ה מקרמים ירכים ובחבתי כמה פעמים זה בדרוש יע"ש. והנה הע"ה אין לזה שלריך לזהן הספקה עוד לריך שלא יהא לבנו בתתו לו ילזהן בספר פנים יפות. וע"כ אומר הכתוב עד ירכה דהייטו הבתים גורם שמעמיד את הת"ה על רגלו כיוך. עד פתח

והיינו לפרוש ממעשיו שיהי׳ כמוכן ומרוצה ליתן לו בסבר פנים יפות הכל ומקשה הוא דבר קשה מאוד אבל המון עם באומרם כי אם צריך כחם שהוא מיגעים א״ע במלאכה או במו״מ ולאדם שלא עמל בו יתן חלקו ע״כ הכל מקשה ועי״כ צריך הת״ח להבין הדברים לע״ה שבזכות זה יהי׳ לו חלק בתורה והתורה נקראת אש שנאמר מימינו אש דת למו · וזו המנורה של אש שהראה הקב״ה למשה · והיינו שמכח שיהי׳ הע״ה כמסורה להעמיד את הפרות עליהם שיספיקו לת״ח כדי צרכם יהי׳ להם ג״כ חלק בתורה שנקראת אש · וזו כמראה אשר הראה ה׳ את משה כן עשה את המנורה · ר״ל שיאמרו הת״ח לע״ה שבזכות שתספיקו לנו יהי׳ לכם כמראה אשר הראה ה׳ את משה מנורת אש שיהי׳ לכם חלק בתורתינו כי בצל החכמה בצל הכסף כנ״ל נכון בכוונת רמז תורתינו הקדושה :

ועפ״ז אפשר לפרש דברי המדרש ששמעתי בשם הגאון מוה׳ אלי׳ מווילנא זצ״ל וזה מעשה המנורה הלא דכתיב פתח דבריך יאיר וגו׳ ופירש הגאון הנ״ל לפי דרכו · ולפענ״ד נראה לפרש ע״פ דברינו אלה דמנורה מכוונה בשם המון עם שמחזיקים ת״ח וקשה עליהם ההספקה והתורה הקדושה מגיד דעת לאדם כי הטובה על רוחם לא נכון כי אע״פ שהמה מיגעים א״ע במלאכה והת״ח יושב בטל ממלאכה מ״מ להיפוך ממה במיגע הת״ח בתורה נותנים ג״כ חלקם להמספיקי׳ להם כל צרכם · ועי״כ הוא מו״מ טוב לקנות בחיי שעה חיי עוה״ב · ולזה רמז שלמה כי לקח טוב נתתי לכם והיינו למחזיקים וזו תורתי אל תעזובו להחזיק ת״ח :

וזו כונת מדרש פתח דבריך יאיר דהיינו פתיחת דברי הכתוב זה מעשה המנורה מאיר דעת לאדם באומרו דברים כאלה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה הכל קשה אצלו ליתן לת״ח בסבר פנים יפות · ע״כ התורה מאירה לנו הדרך הנכון כי לא כן הוא כי אשרי לו שעושה מו״מ כזה לקנות חיי עוה״ב וזו מבין פתיים מבין להם דעת ומחכים אותם במה שאמר כמראה אשר הראה ד׳ את משה כן עשה את המנורה שיזכו להיות מנורה של אש לעיל חלק בתורה שנקראת אש דת כנ״ל נכון :

ולזו רמזה התורה בפתיחת דבריו בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ אבל הארץ היתה תוהו ובוהו כי התורה מונחת בקרן זוית ובני אדם עוסקים רק במו״מ שהוא הבל ובוהו ועי״כ לא הי׳ כדאי לברוא העולם · ע״כ ויאמר אלקים יהי אור כי יהי׳ בכל דור ודור ת״ח שיתעסקו בתורה שנקראת אור וגם יהמון עם מלא הש״ית תקנה ויהי אור הייני כי הע״ה מתהוה אור מכח שיחזיקו אותם ע״כ יהי׳ להם נכון ופנוי ללמוד תורה · וא״כ המון עם גורמים להתורה שיהי׳ · וזו ג״כ שהוסיף אות וי״ו כי הוא אות אמת כמבואר בזוה״ק וכתבתי במ״א מקומות ורומז ג״כ לענין היום המחזיקים בה כי אות וי״ו דומה לאילן וכן הוא ע״פ סוד כי רומז לגופא דאילנא עמודא דאמצעיתא · ועפ״ז מבואר המדרש דלעיל וכן הוא במדרש רבה (פ׳ בראשית) על פסוק יהי אור פתח דבריך יאיר וכו׳ יעי״ש והכוונה כמ״ש כנ״ל נכון מאוד ודו״ק :

והנה לכאורה הוא הונאה לת״ח ליתן לע״ה חלק בתורתו שהוא אור גדול חיי עוה״ב בשביל שנותן ע״ה לת״ח דבר שהוא תוהו ובוהו שמחזיק אותו לפי שעה · וכן מבואר בש״ע הלכות ת״ת דאם מכר אדם חלק עוה״ב שלו בתורה המקח בטל משום שיש בו הונאה יתר משתות יע״ש רק בלא דכאן ע״י הספקה יכול ללמוד ולהוסיף בגמרא · וא״כ ההספקה גורם לתורה על כן הוי הונאה · וכן מבואר בש״ע שם יע״ש · ולדעתי לזו כיון שלמה המלך ע״ה (במשלי סימן י׳) קנה חכמה מה טוב מחרוץ וקנות בינה נבחר מכסף · והיינו דוודאי קנות חכמה דהיינו לימוד תורה היא טוב יותר מחרוץ כי יפה שעה אחת בעוה״ב מכל חיי עוה״ז · וכי תאמר א״כ לפ״ז מה אהני ההספקה לת״ח הלא הוא הונאה גדול׳ ויש בו ביטול מקח · ע״כ אמר דת״ח שיש דאגות פרנסה הגם שאפשר לו לפנות על המנורה וללמוד תורה · מ״מ מאחר שאין לבו פנוי ורעיוניו אינו מיושבים אינו יכול להגות בתורה ולהבין דבר מתוך דבר רק די לו בלימוד התורה גופי׳ כאשר הנסיון מעיד על זה אבל אם יש לתלמוד חכם הספקה יכול להבין תורה הכל לפי מה שחננו הש״ית דעת · וא״כ שפיר גורם לו הע״ה בהספקה זו להבין בד״ת וא״כ שפיר מגיע לו חלק מזה :

וזו שאמר קנות בינה דהיינו להבין מתוך דבר בד״ת נבחר מכסף · והיינו אם יש כסף כדי להחיות את נפשו יכול להגיע לידי מדה זו ואם לאו לא ועי״כ שפיר נוטל המספיק חלקו מזה כנ״ל נכון מאוד ודו״ק :

והנה הש״ית בתחילת הבריאה עשה דמיון לבריותיו במה שברא השמש וירח הנה השמש הי׳ כדמיון עשיר שיש אור מעצמו והירח הי׳ כדמיון עני שמקבל אורו מן השמש כידוע · וכן להיפוך השמש מכונה לת״ח שיש לו אור תורה והירח מכונה לע״ה שמקבל אורו מת״ח ע״כ אמרו רז״ל היום לוה מן הלילה והלילה לוה מן היום · והיינו להורות על שני מדריגות אלו כמ״ש וזו ג״כ כוונת הכתוב (פ׳ בראשית) ויאמר אלקים יהי מאורות ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והי׳ לאותות ולמועדים ולימים ושנים כי מאורות הנ״ל מורים על שני מדריגות אלו על ת״ח והע״ה · וזו להבדיל בין יום אלו מעשיהם של צדיקים ת״ח ובין הלילה אלו מעשי׳ של ע״ה · וזו והי׳ לאותות · והיינו הת״ח שהמה גופא אות כמ״ש רז״ל על שבת שהוא גופא אות וגם הת״ח נקראים שבת כי כמו ששבת קולט שפע לששת ימי המעשה כמבואר בזוה״ק כמו כן בזכות התורה העולם והשפע של עולם מתקיים ולמועדים היינו העניים שהמה מועדי רגל וכן ת״ח שאין להם במה שיתפרנסו אם אין נותנים להם · ומכח זה עשה הש״ית תקנה להע״ה במולים ימיהם בעסק עוה״ז ואין פונים לתכלית למה שנשתלחו למטה ואח״כ כשחוזרים יש אדם שאין לו אפילו שעה אחת אשר יאמר כי הוא זה שעסק עבור נשמתו · אבל מכח מדת הצדקה והספקת ת״ח יהי׳ לימים ולשנים · יהי׳ להם ימים ושנים כמ״ש אברהם זקן בא בימים שבאו עמו כל ימיו למעלה שסיגל בהם רק טוב :

וזו ג״כ כוונת הפסוק · שמש ידע מבואו כי מי שהוא ת״ח ידע למה באתה למטה לעוה״ז והיינו כדי לסגל בתורה ומצו״ע · אבל תשת חושך והיינו ע״ה ויהי לילה במחשך מעשיהם ועוסקים כל ימיהם בעסקי עוה״ז רק עשה הירח למועדים שיהי׳ מוכן למועדי רגל דהיינו להסתפק לת״ח ואז יש להם תקנה ליטול חלק בתורה כנ״ל · ועי״כ אכפי קדוש שיד עני ואביון לא החזיקה ידם לפרע מהם הש״ית בעו״ו בניסן בשעה שחמה ולבנה עומדים שניהם למעלה בכיפת הרקיע כדי להורות על רוב מעשיהם כי הלבנה שהיא עני לא קבלו האור מהשמש שהמה עשירים וע״כ לפרע הש״ית יוהם בשעה שעומדי׳ שניהם למעלה ואין הלבנה מקבלת אור מהחמה כמו שעשו המה כנ״ל נכון :

ועפ״ז אפשר לפרש דברי מד״ר ע״פ ויהי ביום כלות משה ויקריבו ואח״כ דבר אל אהרן בהעלותך את הנרות זש״כ יראו את ד׳ קדושיו כי אין

מהקור לירחיו את מולח לעבלה י״ח שבעים הקריבו
ושבע לחפרים הקריב וכל הנשיאים הקריבו חוץ מנשיאו
של שבט לוי ומי הי׳ נשיאו של לוי זה אהרן שנאמר ואת
שם אהרן תכתוב על מטה לוי . ואהרן לא הקריב עם
הנשיאים והי׳ אומר אני לי שמא בשבילי אין הקב״ה
מקבל שבעי . אמר לו הקב״ה לעשה אמור לו לאהרן
אל תתירא לבדולה עזו אתה מתוקן . ולכך כאמר דבר
אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות הקרבנות כל
זמן שבה״ע קיים הם מהגיס אבל הנרות לעולם אל מול
פני המנורה יאירו שבעת הנרות וכל הברכות שנתתי לך
לברך את בני אין בעילין לעולם ע״כ . והוא תעוה
מאוד . ומצלי מעורר בדקדוקים כי ממילא יודע והייתו
כי מבואר במדרש דשבע לחפרים הקריב בשבת כי מכוכת
הנשיאים התחיל ביום א׳ . כי אותו יום נעל עשר עערות
יע״ש . וע״כ אלו לא הי׳ הקריב שבע לחפרים ביום שבת
אלא הי׳ מדלגין עד יום א׳ כמעלה הי׳ משתייר שאה
שבעים גם על השבוע ה״ב והי׳ משייר ע״כ קרבנות נשיאי
ביום ו״ו ע״כ לא הי׳ דבר קשה לאהרן לומה לא הקריב כי
ביום השבת אין להקריב קרבן יחיד והי׳ לריך לדלג
עד שבוע ג׳ ולהקריב ביום א׳ של שבוע השלישית .
והקב״ה לא רלה שיעבו מני דלוגים ע״כ לא הי׳
קשה לאהרן . אבל מאחר שרלה ש״ח שבעים הקריבו
וגם שבע לחפרים הקריב ביום השבת וע״כ פרע שבע
לחפרים שבע כי הוא ליחיד הי׳ מקריב ביום השבת
אבל י״ח שבעים הקריבו בימי החול ומ״כ נסתיים הנוכת
הנשיאים ביום הי׳ של שבוע ב׳ והי׳ עוד אפשר לאהרן
להקריב ביום ו״ו עש״ק . וע״כ שפיר הקשה הדבר
לאהרן לומה לא הקריב כי הי׳ עדיין יום אחד פנוי מימי
החול ע״כ אמר שפיר אני לי שמא בשבילי כפתח שבעי
ודוק והשיב לו הש״ת דבר אל אהרן ואמרת אלי׳
ע״כ כתיב בכפל דיבור ואמירה כי אמירה לשון שבח
וחיבה . כמו את הי׳ האמרת היום . והייתו פיוס לאהרן
שגדולי מזו אתה מתוקן הקרבנות המה דוקא כ״ז שבה״ע
קיים . אבל הנרות בערומים על התורה ועל המזחיקי
לומדי תורה וע״כ לעולם אל עול פני המנורה יאירו שבעת
הנרות . והייתו ע״פ ע״ש ביומא (דף כ״ו) דלומרא
מרבנן דמורי אלא דאתי מלי שנאמר ישרו מעפעיך ליצקב .
וע״כ אמר לו הש״ת במעשבו יעמדו מורה הוראת ולומדי
הורה במצוי׳ בתורה׳ גם על עמי האדן :

וזו לעולם יאירו עול פני המנורה אלו ע״ה כמו ש״ב ליל
רק בהי׳ קשה להמדרש לפ״ז א״כ אין מעלה לו
לאהרן לבד ולא שבעי דהרי אמרו רז״ל דגם מאחר
שבעים עומדים מורי הוראות יהודה גם שבכר יע״ש .
וע״כ מקיים המדרש דמעלה יתירה יש לאהרן בזה כי
לשאר מורה הוראות הע״ה מפקיקים בת״ח מעלהם .
אבל הברכות שנתתי לך דהייתו ברכות כהנים אינם בעלים
לעולם שלעולם הש״ת מברך לעמו בשפע פרנסה הבא
על ידי ברכת כהנים וא״כ מעלה גדולה יש לכהנים הגם
שמקבלי הקפקה מ״מ מעלתם נותנים להם מה בהשפע
הש״ת על ישראל ע״י ברכת כהנים ודברי נבואים מאוד
ומבוארים לפ״ז מבלי שום קושי׳ עוד מבואר לעבין
והי״ק :

ועם ז יבואר דברי המדרש הבלב פתח השער כי בזכות
התורה ולומדי׳ הבולם מתקיים הן לעולם
בהשפעה והן לעבלה הקרן קיימת לעולם הבא . וא״כ
המחזיקים לומדי תורה הנה זוכים לנחלת ד׳ עולמות
ותבונה ערוכה על התורה כמ״ש הוא ה כי המה אותיות
תורה מ״ו . והייתו כי בתורה כתיב ל״ע יום יב״ש . ע״כ
קיבל ר׳ תנחומא כי תבונה ונקבים ערוכים על התורה
והייתו הקפקה בת״ח כי ובח זה יש להם חלק בתורה הן
בעוה״ז והן לעוה״ב . וכן אמרו רז״ל הלומה לבסך יין על
גבי המזבח יעלה ג״כ בת״ח והתורה מעלה כ״ין
הביאלי אל בית היין . וע״כ ויין לנסך חלי ההין כי תומכים
מאוסר והוא כמו מקל של עץ המחזיק את האדם מבלי
שיפול כמו כן הע״ה מחזיקים לומדי תורה מבלי שיתמוטטו
ע״כ אות ה״א אם מעלים הקו שבתוכו הוא דלת ומרומז
על ת״ח שהוא דן מעלמו . אבל אם מחזיקים אותם
הוא הקו שבותיים דלת שהוא כמו מקל הוא עץ חיים
למחזיקים בה כשבה אות ה״א וע״כ יין לנסך הייתו עה
שמעלה גדולו של ת״ח הוא חלי ההין הוא חלי של ה״א
כי בל״ז בסמיכת ע״ה הוא דל״ת וע״כ ז׳ כה ע״ה ע״ז זה
לעולל שכר חלי תורתו . וזה שאמר כתיב והי׳ נאבלכם
מלחם ארץ דהייתו שתזכו להשפעת עוה״ז חלה תרומו
הרי חלה לעוה בעוה״ז . והא דאמר יין לנסך חלי
ההין דהייתו שיעול שכר תורתו של ת״ח . הייתו נסכים
לעבלה בעוה״ב לכך פתח ר״ח כך אבול בשמחה לחמך .
הייתו אם תתן בהפקה לת״ח תתן לו בשמחה ושתה
בלב טוב יינך . הייתו בלב שלם כי הוא עיקר כמו״ש כי
ע״י . כבר רלה אלקים את מעשיך כי בלא לב שלם אין
לו שכר לעוה״ב . וזו שהייתם כי כבר רלה אלקים את
מעשיך זה הכנסת ישראל לארץ כי עיקר הכניסה לארץ
ישראל שיזכו ע״י לתורה . כי אין תורה כתורת א״י .
ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל כמבואר במדרש בראשית
על פסוק וזהב ארץ ההוא טוב יע״ש . ואמר המעקיק
מלבב ושרי׳ בנוים אין תירה :

אז כוון את המדרש על דברי המשנה . כל ישראל יש
להם חלק לעוה״ב ואמר ועמך כולם לדיקים
לעולם ירשו ארץ . והייתו ארץ עליונה וזו עוה״ב שהוא
ארץ השייך לישראל דוקא . וזו שכיון כאן המדרש ז
הכנסת ישראל לארץ והייתו ארץ עליונה שהחזיקו ת״ת
זוכים לזה ע״י מה שמתיים בלב טוב כל״ל אחוד ודוק
היטב :

הנה כתבתי דבלי ההין ומרמז על מי שמסביק בת״ח
נראה דאות ה״א על כתיבה כי״ם הא לבם זרע
הא דרבך בראש כתבי . והייתו מי שמסביק בת״ח
שיכול לעמוד ע״י זה . הא לבם זרע עבה זה זוכה ע״ה
שהקב״ה נותן לו שכר כאלו הי׳ ת״ח ולומד תורה . וזו
הא עבה שאתה תהי׳ נותן לת״ח ע״כ אשלם דרבך בראש
כתבי שאתן לך שכר תורה שתלוי בראש ובשכל של אדם
והקב״ה קיבל לו שכר כאלו הי׳ לו ראש לומד ולמד
כ״ל נכון :

הנה בעו״ה בדור האחרון הזה ביוד קיבוריא בת״ח
ובתוכבו הפקה ותפילו מבו שבתים היא
בבזיון גדול ובני קדם לא ומתי וחולק׳ על ת״ח על אחין
ותרין עורבא . והנה אמרו במדרש רבה אל הכ״יתו
את שבע ומשפחות הקרתי זה״ה כמנן ביי אחריך אבי
ותהלתי אחבוים לך גלוי וידוע לפני הקב״ה שבתוך
קרח לחלוק עם משה . ומשה יתפלל להכרית את כל
השבע ואמר הקב״ה לקרח אני אשמע לך אבל לא אל
כל השבע . וזו כאשר בוד ומשה לו דהייתו אני שומע
לך אבל לא לכל השבע . וע״כ הטיל הקב״ה אש ״ה בראש
התיבה הקרתי כי שני מבין עלה׳ ע״ש במדרש כי בתבתי
רק תורף המדרש . והנה לבאורה הוא תמיה איך יעלה
על הדעת שיעשה רבינו יתפלל להכרית כל השבע והא
התפלל להיפוך אים אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף . ועוד
מה שייך זאת לבאן שהקב״ה אמר לאהרן ובכו יבואו
ויבקו את הארון ובלי קדם ומה ענין זה למחלוקתם .
ובבר כתבתי בזה כוונה בדרוש . אבל עתה נראה בפשוט
בדרך אחרת ע״פ שבבן ומקראי קדש ויקבל על עשה
ואמרו להם רב לבם כי כל העדה כולם קדושים וגו׳ .

ואמרו רז"ל שאמרו יותר מעשיעבוד מלרים שעבדתם בפו וכרלה דהכוונה הוא דאמרו רז"ל ויקבל עליהם קבל שאינו להם כבבוריים אתם שאני חולק בשבילי. אבל שהגדולה תחזור על כלנו יע"ש וא"כ הי' רולה קרח שבכה אחת לו יותר יה"ר זה מלך וכ"ג ובשבה הבכית יחזור על אחרים. וזו שאמרו לעשה שהי' מלך ואהיו כ"ג כמה שנים ע"כ. אמרו להם רב לכם זמן רב לכם שאתם כיבנים בשררה ודי זה כי כל העדה כולם קדושים וע"כ תחזור השררה על כולם. והנה שבט לוי לא הי' בכלל שיעבוד ומלרים לא נטלו מעל ישראל כלום כמ"ש ומעבדה בל"י לא עת אחד וכן הוא במדרש יע"ש. והנה ומה ואהרן מהנו שררה גם על שבט לוי וגם מתכית כהונה הי' לריכים גם הלוים ליתן מקלתם וע"כ אמרו שפיר יותר ומשיעבוד מלרים שלא הי' ככלל שבט לוי בשיעבוד וגם שלא נטלו ומלהם כלום. אבל אתם מהנים שררה על כולם ומטלים מכולם ומה גם לחז"ל שאמרו שהשדוהו באשת איש והייטו מה שאמרו כל העדה כולם קדושים כי כל מקום שאתה מולא גדר ערוה שם אתה מולא קדושה. וע"כ כל העדה קדושים בערוה. אבל לא אתם הוי. וזו יותר ומשיעבוד מלרים שהרי הבידה התורה שלא שלטו בבשותיהם החטוכי הפלאי יע"ש. והנה אמרו רז"ל ביומא דלדיקים הי' הנן מופל קיומך לאהליהם ולביתי' בתוך המחנה ולרשעים חוץ למחנה. וע"כ כשאמרו כי כל העדה כולם קדושים ולאוים בגבולה ולהיות כהנים גדולים אמר להם ומה בוקר ויודע ה' את אשר לו ר"ל לאחר בירידת הנן יתוודע לכם מי הוא להשי"ת והוא לריק כי יהי' ביבר ומקום ירידת הנן כמ"ש. וחוץ לזה אמר שלשה חלוקים על שאלקו על ומה ועל אהרן בהוא כהן גדול ועל כשיאתו שלא אלילפן בן עוזיאל. וע"כ אחר בוקר ויודע ה' את אשר לו מי רלוי לגבולה כי לה' הגבולה ואת הקדוש והקריב אליו על כהונה גדולה ואת אשר יבחר בו יקריב אלי' על הכשיאים כנ"ל. ומה שנתן עלה להקריב קטורת. והייטו שהי' קובר שע"כ רולה קרח בכהונה גדולה ומקום דכתיב הכהן הגדול מאחיו ודרשו רז"ל בעוקר גדלהו מעל אחי'. וע"כ שקרח הי' עשיר שבבולם ע"כ הי' קובר שראוי לו הכהונה גדולה יותר מכל ישראל: וזו ג"כ כוונת המדרש (פי' תרומה) כבחר שם מעשר כבחר שמו של ומה ומעשרו של קרח והייטו כנ"ל שהי' קובר קרח שגדול מאחיו קלי על עשירות לבד. אבל באמת אמרו רז"ל בחוי ובחכמה ובעושר ובלבתן הי' בומה שהי' שמו מפלרים וגדול בישראל ואעפ"כ אמר הבי"ת שאהרן יהי' כ"ג:

וזו כבחר שם מעשר שמו של ומה כבחר יותר ומעשרו של קרח והי' ראוי מכח חכמתו יותר להיות כ"ג מקרח. ואעפ"כ לוה השי"ת שאהרן יהי' כ"ג בכנ"ל. ע"כ מחמת שומה רלה קרח מתלה בשיאתו ע"כ נתן להם עלה להקריב קטורת שאמרו רז"ל מומרת כי הדשים לקטורת כדי שיהי' ג"כ שאר שבט לוי' בשרים כ"כ לענר להם כשתקריבו קטורת רב לכם בני לוי ויהי' לכם הון רב כי קטורת ומעשרת וע"כ אמרו רז"ל כי ומה כמנם על זה עדה בבבד עדה ברב ביבר ברב בשאתו. והוא בגורלו דקטנה יע"ש. וכן הוא במדרש יע"ש והייטו כי ומה רלה לכבוש לא"י כדי להיות עלות התלוים בארץ. ואמר לו הקב"ה כלום אתה ומקבל רק בשביל הבבר עלות ומעלה אני עליך כאלו קיימת יע"ש. וזו היא מעשיות של ומה לעומת לבוד בודאי ומה הי' עובד את השי"ת במדרגת אחבה ולא על ומת לקבל פרס. רק ומחמת שבמן ומה עלה להקריב קטורת שהוא עבודת פנים וגרים מן העבודה כדי שיהי' עשירים.

ע"כ כתיב ברב בשרוהו שאמר הש"ת רב לך שאתם עשיר גדול כי מעלה אני עליך באלו קיימת המלית התלוים בארץ. ע"כ אל תוסף דבר אני עוד בדבר הזה לבבים לארץ. והייטו עוסק ומה בבבד עדה כי בוכח המולקים על הכהונה לא הי' בשביל עשירות ודוק היטב:

אמרו רז"ל מ"ל שמש וירח עמד זבולה מלגד שבלתה השמש וירח לזבול ואמרו אם אתה עושה דין לבן עמרם בלא ואם לאו לא בלא. והיא בגורלו דבדרים. ובן היא במדרש רבה יע"ש ובלאה ע"פ מה שאמרו רז"ל שאמר הקב"ה הביאו עלי בבבר על שמיעתי את הירח והוא תמוה. ובבר בתבתי במקום אחר אבל במדרש אמרו שע"כ מיעטו השי"ת את הירח בשביל שבבבקה בתחום המנה שזורחת בזמן שהמנה זורחת. והבבבם בתחום הבבו לריך לנעבו מ"ע ובעו"ה הוא זה מלבי מאוד ע"כ לא בתפיבה הלבבה שעתידים הלדיקים שיקראו על שמה ומבני מידבה שגם לדיקים יבבלו בחוא זה. על בן לא בתפיבה אמר הקב"ה הביאו עלי בבבר ר"ל בשביל שבקתי הדין שהבבבם בתחום הבבו לריך לנעבו מ"ע ובבו"ה החוא זה מלבי ע"כ בשביל בבן לריכים אתם לבבבה בזמן שמיבר לבל מיבוע הירח דהייטו בר"ח בדי שיתבבר לבם חוא הבבבם בתחום הבבו והבה קרח בבבם בתחום אהרן ולא בבהונה גדולה והוא לא הי' ראוי להקב"ה ואלו הי' הוא המקריב בבבר ר"ח לא הי' לרלון לבבי הש"ת לבבר על בון הבבבם בתחום הבבו. וע"כ עלתה השמש וירח לזבול והוא מקום בה"מ שבם ומבאל בבר הגדול עומד ומקריב בשמותיהן של ישראל. ואמרו אם אתה עושה דין לבן עמרם ואהרן יהי' כ"ג ויהי' לישראל בבבר על הבבבת בתחום הבבו אז ילא ואם לאו לא בלא עד שתחזור הלבבת בבראשונה להיות גדולי ולא יהי' מחבב לבון בבל על הבבבם בתחום הבבו ואז יבול להיות כ"ג מי שילא בבל"ל והדו"ק:

ומה שאמרו דתן ואבירם לא בעלה בראה דהבוונה שרולה לאחד אותם ולעשות אותם מנוגים על ישראל ומבה זה הנם יקבנו הנריבה אבר עבו ע"כ מנדו במנדם ואמרו אין אבחנו רולים להיות גדולי ומנוגים על ישראל ולא בשבילנו אבחנו מתקיבעים כי אם בלבן בבבר גדולי ישראל הראוים יותר להיות מנוגים וגדולים על ישראל. וזו לא בעלה אין אבחנו רולים להיות גדולי ולהיות לנו עליה כי לא בשבילנו המחלוקת. והייטו שאמרו הביבי האבשים ההם הנבר. ר"ל ע"ד שאמר בחם מלך עמון בנקיר לבבם עין עין: והייטו שאבקה הגדולי מבבם ובתיב ואם מביבי הבדה בבעבתה בשבבה והייטו שבעבו הבבהדרין ב"ד הגדול בדין. וזו שאמרו הביבי האבשים תנבר הייטו הגדולים והמבובים בישראל אתם רולים לבבר ולהבבון אותם ובבל שיבהבו שרלה על הלבור ואתם רולים ליתן לבו שיחד לעשות אותבו מנוגים בדי להשקיע הריב בא בעלה אין אבחנו רולים בבלי' זו כי אבחנו מריבים בשבילל בל ישראל הראוים לבבבה יותר ומאתנו בל"ל בבון בבל זה:

ועי"ז זה אמרתי לפרש דברי הבתוב בבגילת רות שאמר בועז לרות עיבך בשדה אשר יקלרון והלבת אחריהן הלא לוויתי את הנערים לבלתי לבעבך ולבת אל הבלים ושתית מאשר ישאבון הנערים והייטו בי בועז רעת לבדיקו של עולם והוא הקב"ה. וכן הוא ב"ה ק יע"ש. ורות מרמז על אשה בבבר בבשים והבה הדבר הבבבר ומחבק שיבא ת"ח אשה בי אינו בר הבי לעשיק בפרבסה ולפרבם אשתו וכו"ש עבשה אהן

הנה

הנגב בתתי על עתניאל בן קנז וכמ"ש חז"ל: והנה יצחק לבנו ע"ה אומר ליעקב רחם היא בני כריח השדה אשר ברכו ה'. וכרלה הכיולה שאומרו רז"ל אין הבטחה לצדיקים בעוה"ז כי אם עולה בהאי עלמא ליכא ועל זה עון בעיבה בפרע והצדיקים בעוה"ז. ע"כ הצדיקים תמילהן יסורין והיא בעיה"ז. וקופן שלום לעוה"ב. ואומרו שנכנס ריח ג"ע עם יעקב אבינו וזו שדה מקל תפיחין שאומרו רז"ל. וזו שאומר יצחק ליעקב רחם ריח בני דהיינו ריח מעביר הטוביס שבידך היא בריח השדה אשר ברכו ה'. והיינו ריח ג"ע ור"ל הרשע אם עושה עלה בעוה"ז הוא מנשים העולה ומעשה בלא כיונה לו להתפאר ע"כ גם שברו הוא גשמי כלשון המרכתי בזה בעוקים אמר. אבל הצדיק הוא עושה עלה והוא ברוח רוחני בע"כ גם שברו רוחני בע"ע לעוה"ב:

ווו ריח בני בעלות הוא רוחני כריח ג"ע שהוא רוחני וע"כ שכיר זו דבר זה שאע"פ שיבדך אותו ברכת גשמי ג"כ לא יתקיים בו רק מעט מזעיר כי עיקר השכר שמור לעוה"ב. וזה שאומרו ברוח הקודש מגילה יו שאומר לדיקו של עולם נרות שהיא אשה כשרה בכל הנשים עיניך תעיר הצדיקים שתעה עיני העדה בשדה אשר יקלורון. ר"ל שכל עסקיהם של הצדיקים הוא רק בעסקי עוה"ב והו השדה הידוע אשר ברכו ה' כי שמיה יקלרון לקבל שכרן אבל לא בעוה"ז. מ"מ אי אומר לך והלכת אחריהם כדבק בהם ליקח לך ת"ח לבעל הלא לוויתי את הכעריס. הייו בני אדם שעטערים ומהלית לבלתי בנבך כי לא יכוח שבע הרעב על גורל הצדיק ובודאי אם כשרה את יה' בן זה העוכן לך הוא ת"ח ולא תעלה בגורלו של עשו. והכה אשה המשאת ת"ח היא לריכה להיות אשה חיל לפרנס את בעלה. ואומרו חז"ל כל העולם מיזון בשביל חביבת בני והוא די לו בקב חרובין. והנה דרכה של אשה רוצה בהשפעה ערוכה ואיכו סיבלת שעה הדמוקה. והנה ברכה של צדיקים פועל הרבה הנס שקשה לפעול לבעלון אבל לאחרים פועלים כידוע ונאמר חז"ל. ע"כ אומר לדיקו של עולם נרות אשה כשרה ולית. והייכו כשיהי' לך השעה דמוקה והלכת אל הכלים הייכו הצדיקים שנכוסים בשם כלים כדכתיב הבדן כישאי כלי ה' וכן הוא בהדי' בנדרים כאן בנעלת רות יע"ש שיברכו אותך ושתית ואכר ישאלון הכעריס והיא השפע הטובה לעולם לרעון עם גם אתה תקבל ונזה וע"כ תלך לצדיקים ולא תעלה לך לאבדון כי שכרך לא יקופח לעוה"ב כי אתה מועל בעוה"ז רק מעבע של המון עם כל"ל כבין:

ונהזור לדברי המדרש דלעיל. הנה אשה רחם ברוח קדשי שיבארו הרבה בעלי מחלוקת וכולם מעבפאת הקדמי וכמ"ש יעקב אבינו ע"ה אחור אחפש כי אז ובארתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואחלקם בישראל. והייכו כי רחם בחוח קדשו שיבאו בעלי מחלוקת ומשבע טי ומשבע שעונין והנה קרח חלק על משה וקי' חכם גדול ולא להפוך הקערה על פניה וכבר בעיקר ובכל הדת כמ"ש במדרש. ומבואר יותר בבעל עקידה יע"ש ואם הי' כל בעלי מחלוקת ת"ח כבין קרח לא הי' קיים לעולם. ע"כ אמר יעקב מתפילתו ואם עברתם קשתה אחרה לעולם תקנה קלה והייכו כי אחלקם ביעקב ויסי' הרבה בעלי מחלוקת מהמון עם שמכוסים בשם יעקב. ואחלקם בישראל. ר"ל מיעוטא דמיעוטא יסי' הבלה שהיא לרוחות קעניס בישראל שיהי' בעלי מחלוקת ג"כ ת"ח. וע"כ משום דבר זה הי' מתירא משה מאוד שלבבה מחלוקת בישראל ולא יהי' עי שיעמוד בפרץ

בדור החוא כמשה. ע"כ רלה משה רבינו לתקן בדורו שיהי' כל בעלי מחלוקת שיעמדו על ישראל שתבלע אותם האדמה ובפרע כשיחלקו על ת"ח שהוא התורה. ע"כ אומר הסי"ת אל תבריחו שבע עשבות הקחתי והייכו מה שיעבודו בכל דור ודור כי אולי יחזרו בתשובה הנס שאומרו חז"ל כל מקום שבתו חבשים עשיתם אז מיתה אז עוכי. ואעפ"כ לה הש"י לעשות קלת תחבה לנס. ומליכו ג"כ שהקביל הש"י על כבודו של לדיק יותר מעבל כבודו כמ"ש בילבעת ותיבע ידו ע"ש. כי על עבודן ת"ח מהרחוי להבדע מיד וע"כ חבן לתקן זאת ואומר להם זאת עשו ואז. דהייכו לבקות האדון הרוגז על התורה שעוכחת בתוכי והאדון רוגז על הת"ת שהתורה עוכחת בקרבו. והייכו לבקית אותי לבל ירחו חולה ולהורות כתן בזה שבבור התורה יהי' מביאה לבל יופרע מיד על החולקים על הת"ח רק אליריך אף אולי ישובו. ואז ולא יבואו לרחות בבלע את הקודש. והייכו מיד שילבו בעלי מחלוקת לבלע את ת"ח הי' הדין ומתו מ"ו כי בבור התורה עדיף אבל בזה יהי' להם תקלה קלת לבל יעותו מיד רק לעמן שמי אחריך אבי כי אולי ישובו כמ"ש בכ"ל ודו"ק:

ווו הבוחה לבצ"ד ע"ש חז"ל שבבעם דוד בעה שקלה התורה זעירות שאומר זעירות הי' לי חוקך בבית עגורי וע"כ עבה ובשא את האדון על עבלה. ובבר עמדו הבעבורים בזה עם זו עובא מדה בבנד מדה. ובראה לבצ"ד ע"ד זו כי אומרו חז"ל אין הקב"ה מהן חבמה אלא לבני שיש בו חבמה שבאמר יהב חבמתא לחבמין והייכו כי התורה אחובה ואחרן מדה ואחבה עבי יש ר"ל כי התורה בולבת בל שבע חבמות והעה בראקות ובעבחות עשרתים לתורה. וזו אחובה ואחרן מדה בל החבמות שיש בעבע העולם הבל מבאיאר בתורה והעה עשרתים לה ואחיבות חבמת התורה ראבה עבי יש אחין שיעור לחבמות הזילה כי הב"ה ואורייתא בולא חד הוא. וע"כ מי שבולה לזבות קלת לבתרה של תורה צריך להיות אין בבון ואחבה בעבע העולם ואז יבול להבין ג"כ סוגן עבהו מדת אחין שיעור וע"כ אומרו חז"ל. אדם בי יעות באהל. אין אדם זובה לבתרה של תורה עד שמונים אמה ע ע והייכו מי שהוא אדם גבר בבולה אפשר לו לזבות בבתרה של תורה אם עמיה אמה עליה. אבל מי שאינו בגדר אדם המעלה אי אפשר לזבות בבתרה של תורה ולבואה זו לה הש"י שיעשאו את האדון על בתבי אדם לבהורות שאין לזבות לבתרה אמ"ת אלא אדם הנעלה כמו שהי' הלוים אבי' מעולאים בבל החבמות:

ולבא"ז מלד חיאר התורה קשה לקנות בבלי זבה ובים לאחרן בבלי זבוכית בינ"ש רז"ל ע"ש לא יערבבה זהב והזבוכית ע"ש. וא"כ בזמן שאין לבו אל אדם פבוי מבל לה ש"ר הבוחה אמ"ה לו לבמוד. אבל דוד המלך אומר זעירות הי' לי חוקך בבית עגורי הלי הקבין מעלת התורה אמ"ר ומהמת שהיא רק זעירות ע"כ אפשר לבמוד אף בעת בבר. ואע"כ אם אין לתתורה עמוקות גדול יבול לבמוד תוכה אחילו מי בחיבו אדם המעלה. ע"כ בעבבם מדה בבבד מדה שלוה לבחה את האדון על מעלה והבהמות לבי שיעתו אחילו מי שהוא בהמה בעבע העולם יבול לבמוד תורה וע"כ בעבם בעבבם הזה בכ"ל בבין מאוד:

ועב"ן יבואר ב"כ דברי המדרש שבמבתי שאומר קרח מהקוחתו. ולא עוד אלא שעשה אותי שבבן להיות מעשאי האדון שבאומר ובבני קרח לא בתן כי עבודת הקודש עליהם בבסף יאמר. והייכו כמ"ש כי קרח רלה להיות מלך אם הכ"ב והבך הרוויהו לריבן

לחכמה בחכמת הטבע כמ"ש רז"ל הכהן גדול מלחיו שיהי' גדול בחכמה וכמו ובעושר - וכן גבי מלך ובפרט שהי' לריך בהיות מלך וכביל כמשה ואמרו רז"ל אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר וכלן במשה - ואמר קרח הרי אני ממולא בכל אלה ומשה בעצמו לריך להודות על דברי דהרי עשה אותי סגלן להיות המשלי אהרון במנורה בהדיא כי אדם המעלה עוכן בתורה ולכל דבר חכמה כמ"ל ככין :

אמרו רז"ל (בכורות דף ח' ע"ב) בשאלות בקבי דבי אלכוכא לריב"ח אימא לן מילי דכדיבו אמר להו הוה לן כודכייתא וילידה והוה תלי לי' פתקא וכתב בי' דמסיק מבי אבא מלה אלפי זוזי, אמרו לי' כודכייתא מי ילדה אמר להו אלי כיהו מילי מילי דכדיבו וכו' יע"ש - והכה מהרש"ל בחידושי אגדות אימו ת"י לעיין - וע"כ אכתוב כפי מה שחכני הש"ת מה שראלה לפע"ד להבין דברי חכמים וחידותם - והיינו כי הנך קבי כפרו בהלכתא ישראל כי אחמתו עם הנבחר להש"ת - רק אמרו מיום שחרב הבה"מ נחר בחו"ה ולותנו דחה ח"ו מכל וכל וכמו שקבת או"ה אומרים גם עתה כן - ע"כ אמרו לריב"ח שיאמר מילי דכדיבו דהיינו מעשקי אמונת ישראל ושכרם לעוה"ב שהי' אלא הנך קבי מילי דכדיבו - והכה אמרו רז"ל חייב אדם לברך מלה ברכות בכל יום - ואמרו רז"ל בחולין פ' כיסוי דם שחייב ר"ב שכר ברכה עשרת אלפים : ול"כ מלה ברכות שכרם אלף אלפים - והכה ודאי שכר ברכת לריק הוות ברכה בראוי - ובכוונה ככוכה ומי יאמר זך לקחי שיברך בכוונה הראוי - רק אחד בדור רק הש"ת לחמיו על כל מעשיו אם מבין רק פירוש המילו' ומכוין אלת הקב"ה קיבע לו שכר :

והנה אמרו בזוה"ק (פ' אחרי) ת"ח זימנין אית בשתא דלעולא מסתכם יב"ש ופירוש בהגהות דהיינו ד' אדשים אדר כיקן אייר סיון יע"ש והוא שלים שכה מבואר בעצרת אקיים בא"ח סימן כ"ח דש"ן שב תפילין מרמז בש"ן ימים בשכה שמקיים תפילין יב"ש - וע"כ ד' אדשים מקיאים בו מלה ימים ומברכות תפילין בשלם מלה ברכות עיין במג"א א"ח סימן מ"ו מקיח יב"ש - ול"כ שכר ברכה שב מלה ימים הוא מלה אלף אלפים וה' קובר ריב"ח הגם שמלך בנשפע יעמיד אדון שבא לימן שכר לעולם הבא על הברכה שאינה בכוונה ככוכה מ"מ בא"ו ד' אדשים דרעולא מסתכם כמ"ש בזודאי הש"ת בעל הרחמים וקובע לו שכר ע"ז לעוה"ב - והכה אמרו עם בני ישראל לריבים לברך על דבר שברא הש"ת לענגת העולם - ולא כן האו"ה הרשעים שאין מברכים על שום דבר - ול"כ איך יעלה על הדעת אמרו לומר שבהם אי"ה בחר הש"ת הלא פשעי ישראל המה ג"כ מלאי מלות כרימון כי יש עת שמעיש על לבו ומתחרט ומעשיו הרעים - והכה כל האו"ה כלולים בהנך ד' האומות אדום וישמעאל כמ"ש רז"ל וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן מלמד שהחזיר הקב"ה על כל אומה ולשון לקבל התורה ואחרי הסקוק לא פרע רק אדום וישמעאל - והכה ישמעאל כמשל לחמור כדכתיב שבו לכם פה עם החמור ועליו אמר זאת יכתיב קום מוכן ליום מלחמה ואדום לא רלה לקבל את התורה דכתיב ביה לא תרלח ואמר דלפ"ז בעל הברכה שלי עב תרבך תחי' וע"כ כמשל עשו לקום אוהב מלחמה וכלם אוהבים את הזכות - ומשה דברים כאמרו בפיס - דאותב הזכות וכו' כמובאו' בג"מ דשבתי' וכתיב בא"ח וזרעת קיסים ברומתם והכה עשו לקח את מקלת בת ישמעאל - וע"כ בהתחברם יחדיו קום וחמור מולד פרדה וע"כ מעמיל ריב"ח כל מי"ה לכודכייתא שהוא פרדה - וע"כ אמר להם מילי

דבדיאי דכודכייתא ילדה - והיינו לרמז על או"ה הבאים מלחים ויסמעאל שהמה אמרו כי מעשיהם עוד בבני הש"י והוא הילדים - הפירות מעשי' והוה תלו בי' פתקא דמסיק מבי אבא מלה - היינו שיש זכות לאות כי יש לכם חוב אלא הקב"ה מלא אלפי זוזי דהיינו עכ"פ שכר של מלא ברכות ומשלום שכה דאז רעוות אשתכח כמ"ש - ועי"ז הסיבו וכודכייתא מי ילדה הרי הוא לועה עקרה לא תלד לעולם ואמר להם א"כ הי כיהו מילי דבדיאי ר"ל א"כ אפשר לכם שאתם עם הנבחר לאחר חרבן בה"מ הרי ישראל מודים ומבחים להש"י על כל דבר ומברכים מלה ברכות בכל יום ואתם כלם מזמרים כמו הפרדה ואוכלים ושותים ופיחזים ואינם מברכים כלל להש"י ואיך אפשר לכם לומר כי אתם עם הנבחר הלא בוטו והכלמו לכם שגם בשעת מ"ת אמרתם שאי אפשר לכם לקבל התורה וא"כ בודאי דבריכם מילי דבדיאי המה - אבל ישראל המה עמו וקנולתו לכל יחלפנו ולא יעיר אותנו לעולם כי לא אים אל ויכזב ובפרט מה חילוף הוא זאת עוד ברע כי אתם גרועים מאד כמ"ל ככון :

עוד שאלו שם לריב"ח מלחא קריא בתאי מלחו בה - אמר להו בשילתא דכודכייתא - ומי איכא שילתא לכודכייתא - א"ל ומלחא מי קריא ע"ש מראה הכוונה בזה לפי מה שהשיב להם ריב"ח מן השכל שאמרתו ב"י עמו שכל השם לעולם - וע"כ שאלו הרי הבעיה גבי כ"ד מתנות כהונה ברית מלח עולם וא"כ הבעיה זו היא דגם מלחא שלכם קריא ובעל ברית מלח עולם כי כבושים בגולה ואין לכם בה"מ שיקריבו כהנים ולוים כ"ד מתנות כהונה וכמדומה שפ"ל ראיתי שגם המהרש"ל ז"ל הלך דרך זו והשיב להם ריב"ח כי אמרו חז"ל ע"פ רב לכם קוב את ההר הזה הרבה שיבד עשו את ההר ויש זכות לאות מילחק שביבד את הריו - וכן ישמעאל יש לו מלות מילה וקלת מלות השבלות - רק את כל מלותיו יאמר רוח - כי עשו אמר יקרבו ימי אבל אבי והרגתי את יעקב אחי - ואמרו רז"ל בתחילה אהרוג את אחי ומעמילא אקרב בזה מיתת אבי מיעות מלעבו והשידוך שעשה עם ישמעאל הי' ג"כ על כוונה זו כמבואר כ"ז בעמ ר ע"ש :

רק אין הקב"ה מקבל שכר כל בני' ומחמת שיש בו קלת יוסר ע"כ כותן להם שכר ושלוה בעוה"ז כדי לעוררן לעוה"ב - ובע"פ מלות ריקנות שלהם אינו מכוכה בשם לידה גמורה שהי' תולדה פרי לדיק בן חיים - כמו שהרה והוליד רוח - וע"כ מכוכה אותו למילדת שליא בלא ולד ואמרו רז"ל ומצמים אין אים את כשיקבה הש"י א"ע מקלת מלות ריקנות שלהם ויגמור השבעה שלהם בעוה"ז אז אדרכם באפי ואחמשם בחמתי - וזו דברי ריב"ח דאם יוגמר זכות של או"ה המכוכה רק לשליא דכודכייתא אז יתוקן ברית מלח עולם ויבוא הארון להיכלו בב"א :

עוד שאלו ואמרו לריב"ח בני בית בחורא דעלמא אמר שם תלא בין רקיע לארעא אמר להו אסיקו לי לבני ועילא - כראה דהכוונה בזה ע"פ מה שמעמו בקבלה מחכמי ישראל שלאחר מיתת האדם הנפש שוכבת בחלר מות כגד בי קברי - ושם מתענגת לקבל שכרה והרוח בג"ע והנשמה בג"ע עליון כמבואר כ"ז בזוה"ק (פ' אחרי) ובשאר מקומות ע"ש - והכה הנפש של אדם מתנשם קלת כי הדם הוא הנפש ובו אחנן - ולא כן ברוח ונשמה - ע"כ פקרו הכי בבי בזה דאיך אפשר דבר האחוז בגשמי ומילא יש לו תלק עבדי איך יסכון בחורא דעלמא - וע"כ שאלו לריב"ח בני בית בחורא דעלמא - וזו אי אפשר מחמת שהוא גשמי - ול"כ איך אתם אומרים שנפשו של אדם שוכבת ומתענגת בחורא

באורלא דעלמא · וע״כ אמר ריב״ח שם ותלא בין רקיע לארעא כאורות שלים הישראלי אפי׳ בגופו יכול לשכון באויר כי גוף הישראלי כל אבריו רוחניים לדברים גדולים ויוכל להזדכך ונאורו להיות כמלאך אלקים כמו שמליצו בחכוך ואליהו ומשם רביצו שפי׳ ברקיע ק״ך יום · אבל אתם המה מכוחות העולמים שבולו עפרי · ע״כ אמר להו אסיקו לי לבני ועיולא כי לכם אי״ל לעשות זאת כי אתם כולו חומריים ועלור הגשם שלכם להתעכב בגוטם עליון רק אל עפר תשובו כי עפר אתם ואין לכם חלק בעוה״ב כל״ל ככון ואחוד · ובעלומה שבבר כתבתי בבקבון הזה בעוק״א רק שם קרוניים הדברים וכאלן מבואחרים הישב לבל עבין :

עוד אפשר לומר דהני קני כוונו לומר חז״ל ע״פ וזה שער השמים בה״ו של מעלה גבוה מבה״ו של מעה אי״ מלין כמכין וז״ה ע״ש במדרש והני קנא שקרו בזה כי שברו מה שתחת גלגל הירח הכל בשמי ואיך אפשר לעמוד באויר · וע״כ הראה להם ריב״ח שאינו כן רק מחמת שהמה בשמיים א״א להם לעלות באויר הרקיע ע״כ הוא דבר רק מהם וב״כ אמר להו אסיקו לי לבני ועיולא וכיו״ש לעיל כל״ל :

עוד שאלו מלבותא דעלמא היכי · זקנה לאלבעתיה א״ל הכא הוא · א״ל מי יימר א״ל אייתו אקני ונשחא · כראה הכוונה בזה כי אלו האמינו הכי קנא ע״ד שבנו פילוסופים הראשונים כי כדור האדן עומד על הנוים כשבעא דקרא כי היא על יוניב ישרה ואין ישוב רק בנעלה ובבית הקיבע הראה לנו · אבל ריב״ח ה״ל לו קבלה אמיתית כי כל העולם כולו היא ככדור הן בלעלה והן בלעה כולו ישוב וכמו שבאו על נקיון זה ונחבשי העולם בנלאם ישוב תחת כפות רגליו והיא כל מדינת לעבריקא · ופוד ד׳ ליריאו מבואר (בזה״ק) דאתים עלמא ויבוצא לתחא באלבעא וכל האדן עגול כמו כדור וא״כ כדבר עגול אין לו אמצעי מיוחד כי כל מקום הוא אמצעי שלו כידוע לכל מבין ומבנו · ע״כ כשאלו אמצעיתא של עולם לפי עשותם זקנה אלבעותיה ואמר הכא הוא כי כן היא האמת שבכל מקום אמצע של עולם היא כנ״ל · אבל כלפי״ד עוד כוונה בזה עפי״ ע״ש הז״ל (ביומא דף כ״ד) דקרי ליה אבן שתיה שעונו הושתת העולם · ור״א סיבר כי העולם ואמצעותו כבראה ע״ש · וכלפי״ד דמי אמר אחד ומר אמר אחד ולא פליג כמו שראיתי שהבאתי מי יהיכתן ז״ל כתב בשבו״ע תחת מעוה הוס והייבו אמצע העולם והיא שם הלילה והוס ביין · וע״כ אחד״ר כשילא ושם בשתנה מדת יום ולילה · אמר עולם חשך בעדי ע״ש · והכה הש״ל לא קרא העולם אבל כדי להיעב לעמו ישראל להכניסם בב״ע וא״כ שפיר אמר כי העולם ואמצעותו בבראה · ר״ל אחמת ב״ע שעמוד באמצעותו ש״ב ע״ב עי״ז בבראה העולם כדי להיעיב לברואיו כמו״ש מקדם לב״ע כי הב״ע עלה במחשבה לעיקר שע״י בבראה העולם · רק הב״ע הוא עולם הבבר ולריך האדם לקבל מעלות ומע״ע בדי לזכות לקבל שכרו בב״ע · והכה מלות אבלי בארן ישראל והעיקר בא״י היא מקום המקדש כי שם עומדים על התורה והעבודה · וע״כ שפיר אמר ומקום המקדש בבראה העולם כי הוא הנוסה שיקבל האדם במלות ומע״ע כדי לזכות לשכר ב״ע ועתה בעו״ה שאין לנו מקדש וכהן שיכפר בעדינו וע״כ לא פיר תתפרלה האדן כי אבן ד׳ לבדקיו שוכל לתקן מעוותיו כמו״ש חז״ל גדולה תפלה יותר מבל הקרבנות כי אדם מקריב עולה שכר עלה בידו · ומי שהוא כמיך רוח בתפלה בחלו הקריב כל הקרבנות ותפלתו לרוי כמו״ש לב כשבר ונדכה אלהים לא תבזה · וא״כ לפ״ז בבל מקום מוקבע

ומוגע לשמו של הקב״ה וכל האומר פ׳ עולה כאלו הקריב עולה :

וזו שאלו אבני בבא דאתוכא אמגיעתו של עולם · ר״ל עתה שאין לכם בה״ע להקריב קרבנות ומקום התורה מהיכי תזכו לב״ע שהיא אמצעיתו של עולם ע״כ זקפה לאלבעותיה ואמר הכא היא ומקום דכתיב הרימותי ידי נאל עליון · ומתרגמינן אחרמתי ידי בלבותי · וכן היא בזוה״ק (פ׳ יתרו) דאסור לאדם להגביה אלבעותיו רק בתפילה יב״ש · וע״כ השיב להם דע״י התפילה בבל מקום מוקבע ומוגע לשמו ושוכה על ידו לב״ע שהיא אמצעי של עולם · וע״כ שאלו מי יימר דבר היא כדבריכי אמר אייתו אקני ונישחו · והיינו כי שורש כשמת ישראל ממקום המקדש ושם עולה תפילתן של ישראל כי זה שער השמים · ע״כ כתב והתפללו אליך דרך ארצם לריך כל אדם לכוין כנו כנד ירושלים · וע״כ כל מקום שישראל מפוזרים בא״ל היא כאלו חבל קשיל בבמות כל ישראל מעירם כשמתו במקום המקדש עד מקום כשמתו שהיא בגופו במקום שהיא · וכן כתב האלשיך הקדוש על פסוק לך לך מאלבך יע״ש וכן הוא בבמה מקומו׳ בדבריו :

וזו יעקב חבל נחלתו שיעקב קשיר בחבל במקום שהיא נחלתו שהיא ירושלים · וזו שהשיב להם כי ע״י אבני שהיא חבל נחלתו ושמו ידעו זאת כי כל איש קשורה בשמתו בשורשו · וא״כ בבל מקום מכוון תפילתו כנד ירושלים ומקום המקדש כנ״ל בכון ועאמר :

עוד שאלו אית בירא בדברא עילא לעתא · והשיב להם אפשרו לי חבלי ואיבילי יע״ש · וכראה דהכוונה בזה כשאמר להם ריב״ח דירושלים וא״י כולו קודש ומשם שורש כשמת ישראל ולכו לזה כיתבה האדן ולא יתברב זר בתוכיכו וכן באמת בזוה״ק (פ׳ ויקהל) דיש לעבלה ב׳ רקיעים עגדן ובבלן שם כולו קודש והיא מבבד א״י ושרי אר״ה שובבים שמוך לו ואין להם בת להתקרב לתחיתו יע״ש · וב״ב שם הקשה הזה״ק אם כן איך שלבה יד זרים לחריב הבה״מ · ותירן ר׳ אבא שאז כיתן להם קלת בשבת האדבן וכבזת פתח קטן וכבכם בו ומיד לאחר האדבן כסתם הפתח היה · והבה דהשרלת בחות העומאה היא במדבר · וב״כ כתיב בזוה״ק דע״כ הלבו מעבלים דרך המדבר כדי לבטל כל החילוכים כי אם לא תבאו בבבל בי״ תיקון עולם וכמ״ש בזה בבמה מקומות · וזו שאלו הבך קבא לדבריך שא״י מקדש כ״ב ואין לזר בחות העומאה חלק בה וא״ב בחות חילוכים שורים במדבר · וא״ב אית לן בירא דהייבו מקיר השבע שבא לאו״ה בדברא דהייבו במדבר · א״ב עיילא לעתא ר״ל איך אפשר לעייל זאת לעתא כי הוא מבבע · וא״ב לפי דבריך איך בחרב בה״מ שבבם ע״י בחות העומאה איך הי׳ אפשר להם לבבוס שם והיא קושית הזוה״ק בא״ש לעיל · ע״כ השיב להם אפשרי חבלי מבלי מפתחי :

והכוונה בזה כמו חבלי מפתחי א״ל לתתקיים ומשוך עמו רק לפי שעה · אבל לאח״כ בתפרד ומופל לפרורים כן שלעת החילוכים לא הי׳ רק לפי שעה בשבת האדבן וכתירון הזוה״ק שבתבתי · ועוד כיון כמו שפתחי הוא מבורב באוכל והיא רק לפי שעה והיא רק שומר לחיות ולתבואה ולא״ב מפרדין לוחן ולחיו מלאכל אדם · כך בחות העומאה הנה הפקולת והבשם שהי׳ מעורבים בעיקר הפרי שהיא אדן ישראל הי׳ רק לפי שעה אבל לאחר האדבן לעתא שהיא א״י רק לפי שעה בשבת האדבן בה״ע ובמ״ש ודו״ק :

עוד אמרו שם אית לן ריחיא דתבירא חייבי׳ והשיב להם כדוכי לי מיל׳ גדדי וחיחייביה · וכראה דהכוונה ע״ד שכתבתי לפי מה שהשיב ריב״ח שאין לבחות

לכמות העומאה חלק בח״י וח״ל להם לכמוס רק בשעת המורכן בה״ע לבד ח״כ קשה לפ״ז הרי כל הטפעות בחיים גם עתה מלי״ כדכתיב עיני ד׳ מלוקיך בה מרחשית השנה ועד אחרית השנה ומבואר בזוה״ק שעכשיו בגלות עיקר הטפע בא לחו״ה ולישראל כותבים רק התחלית ובזמן שבה״ע קיים הי׳ להיפוך שהמחמנו הי׳ מקבלים עיקר הטפע ולהם הי׳ זורקים העלמות יע״ש ומ״כ איך אפשר לחו״ה לקבל עיקר הטפע מאחר שאינם רשאים לכמוס הרי החילוקים בא״י • וזו שאלתם אית לן ריחיא דתבירא ר״ל לפי הבריך הרחיים שמכוה על הטפעת המה תבירא כי אי אפשר להגיע עליהם • ע״כ עונה לך לחייבי ולאבר אותו • ר״ל ע״כ אתה לריך לחזור מדבריך ולהודות שיש לנו התחברות עם א״י לקבל הטפע דהיי מרחה בעינים שאליהו בא עיקר ואתם כל חיותיכם רק מאתנו יע״ש • והשיב ריב״ח כרוכי ליגרדי מ״כ׳ והייבו ע״פ הידוע מחכמי קבלה שעיקר גלות השכינה כביכול עדת מלכות שבכל העולם • ירד למעה לעולם התחתון עד שורדת מלכות שעולם ילדה ירדה למעה לעולם עשי׳ וכביכול שורדת מלכות רולה להשפיע מתלבשות בשרי החילוקים להשפיע להם ע״י לימוד אחת מרגע ואחת מרגע • וע״ד אמרו בזוה״ק על פסוק ויבא אלוקים אל בלעם ומשל למלורע שהולה לכמוס לפלטין של מלך והמלך מתירא שלא יעבוף היכלו • ע״כ מקדים אותו ומלא לקראתו ומותן לו • כן מדרגת מעשה לפי שהי׳ ק״ק ככנס לחיכל המלך ודבר עמו הש״י פא״פ • אבל בלעם שהי׳ עמוד מעומאה בא אלוקים אליו שלא יעבוף היכל המלך : וזו שהשיב להם ריב״ח בשם שאל״ל כרוכי גרדי מריחיא והוא מרמז על לחיבו בעשיך מעומאה לימוד לקדושה בעו״ה ע״כ אל״ל לחמרייא דהייבו שיעשוך הריחיי של העומאה לקדושה כביכול • ומ״כ ש״ים העומאים אל״ל להם לכמוס לירושלים לקבל מעשה שפעה • רק השפע כשתבא להם הין לקדושה ע״כ. יש להם מה להשפיע לאומה״ע כל״ל בכאן :

עוד יש לפרש מלה אלפי זזי דלבאל מעשה דיוני שעותיו בהם שבעים שנה ועד שהוא בן עשרים אין לו דעת בכוונה להתפלל בכוונה וכשתייר חונים שנה עד שבעים • והנה ולקיי מלה ברכות כהוגן וכשהוה אינו כל השנה כולה אבל הנוון עם • רק בימי ר״ה ויו״כ שאינת הדין עליהם ומעשי הכל בכיוה גדולה ומתיות שאין

כ״כ חשבון מלה בכוונת בה״ה בי בשחרית ומנחה עולה ש״ה רק ע״ז ברכות ומנחה ומעריב חסרו הרבה מכ״ל י״ל ברכות • בשפרע שיש שמתעטן ברה״ה וחסר הרבה • וע״כ מחשיב לת זו״כ לתשלום מלה ברכות של שני יומים שב״ר ה״ה • ומ״כ ש״ה מלה יום בשבע שנה חיי אדם ושבר ברכה עשרה זהובים כדלעיל ע״כ מלה אלפי זזי וכמו״ש לעיל כנ״ל :

ונפשים בדברי הרע״ה (תהלים קל״ב) זכור לדוד את כל עמלתו וגו׳ והיינו ע״פ מדרש אחר מהיהודע כי א״ה נתן לדוד שבעים שנה ואלו הי׳ לדוד מעלה כל השבעים שנה הי׳ תיקון עולם ולא הי׳ גלות כלל • רק מחמת שהי׳ בדרך מעני שלול עד שהי׳ בן פוד שנה ע״כ לא הי׳ יכול לעשות עולם התיקון כן היא בזוה״ק ע״ש • ואמרו רז״ל שיעקב קראו בית ומ״כ הבה״מ הסליסי יהי׳ בזכות יעקב ועתיד להתקיים לנצח בב״י • ע״כ דוד הע״ה התפלל לפני הש״י הנם שהייתי בדרך מ״מ הא גופא רחוי׳ לחשיב בי׳ התיקון די הרי שנלה כמה כרות ואבדתי עבדתי את הש״י בכל כח • וזה זכור לדוד את כל עמלתו הלרות שסבל אותן הימים יעלו ג״כ בחשבון יחי׳ התיקון ע״כ אשר כשבע לה׳ שאבכה הבה״מ יתקיים אותו כדר לאחיר יעקב שיעמוד הבה״מ בהתבזות גדול כמו הבה״מ שיהי׳ בזכות יעקב • וזו שמתרש דבריו כי כשבעתי אם אבוא באוהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי עד אמנה נוקם לה׳ לבמות בה״מ ע״כ אלי ונבקש שיהי׳ ונשכמות לאחיר יעקב שיתקיים לעולם כאשר יהי׳ בזכות יעקב : אבל אומר דוד ברוח קדשו שרואה שלא יהי׳ כך הנה שמעמה באחרתה שריא לשון חשיבות כמו אחפתים • ר״ל כי מתחילה דעתי שיהי׳ הבה״מ בחשיבות גדול ולא יחרב לעולם • אבל בעו״ה ונלאתה בשני יער שנעשה בו כיער שהוא ונהר לחיות רעות כל בה״ש שלמו בו האו״ע יחרבו אותו • אנפ״כ אמר דוד אלי ונשים בעמוני בהש״י כי כבואה לנשבנותיו כשתחות להדוס רגלו כי עתיד להבנות בב״י ואז כהיך יבנשו לדק כי בגדי כהונה ונבפרים כמנ״אר בגני • ואז לא יולרך לכפרה כי לא יהי׳ עון ע״כ הלבישה תהי׳ לדק ואם ח״ו עדיין לא הגיע הזמן אלי ונבקש בעבור דוד עבדך תמהר בילת ונשים ואז אל תשב פני ונשיחך שיבוא בנוהלה בימינו אבי״ר :

פרשת כרח

אמרו רז״ל בסנהדרין ויקח קרח שנעשה קרחה בעולם בן יצהר שהרתיח כל העולם כלהרים בן קהת שהקהה שני עולדיו בן לוי שלוות עלמו לגיהנם ולישאוב מיי בן יעקב שעיקב עלמו לגיהנם ומשני שבבר התפלל יעקב ע״ז בקהלם אל תחד כבודי • ונראה לפרש״ד דבוגת הז״ל דהנה אמרו רז״ל דקרח הי׳ מתגברים ומכבנים כדי שלא יעל קנאה ביניהם יע״ש ובחוות אלינת דרינת קי״ב מי שמתחיב ב׳ מיתות יודן בחמורה לבד ואמרו ויקח קרח שמשך ר״ב אלו בדברים והם הי׳ המקריבי קטורת וגם קרח הקריב מנחה וע״כ נעבה בו ב׳ דינים שבשלם ובכנע ומ״כ תרגום שפיר ויקח קרח ואיתפלג קרח שנפלג לשני לדין בהי׳ מן הכנבין ומן הנשרפין • וזו ג״כ כוונת הגמרא שנעשה קרחה בעולם כאדם שנקרח שער ראשו ונשני לדדים כן קרח נעשה שיה לכל הנבנעים והנשרפין בן קהת שהקהה שני עולדיו כי מנאחר שנשים על אדם ונרמזים על שרש החכמה ע״כ יש לכל אדם ג״ב שנים בנגד ג״ב בתיבות פלילות החכמה וע״ב בתיב

לכן שנים מחלב כי כידון החכמה שרשו מעשרם השנים ואמרו רז״ל אב זוכה לבן לחכמה וכו׳ וקרח נפלאו בתה ע״י שהתחכם ביותר כמו״ש רז״ל וקרח שקיבל הי׳ וג״כ כשאו לבו לחלוק על משה ע״כ חטאו של קרח ע״י חכמת פנס והקהה שני עולדיו משה שורש החכמה והלב זוכה את בנו בחכמה כמ״ש עולם חסד יבנה כי ע״פ מדת הדין אין קיום לעולם ע״כ שיתף הקב״ה מדת הרחמים לבחינת עולם והנה קרח הי׳ שרשו מי הדין ע״כ הי׳ לו כידוע ולכה ג״כ לחנות גם כן כ״ב שיהי׳ מכבר על ישראל • והנה ע״פ הדין בפה החיעלת תמות ע״כ אלו הי׳ כהן הי׳ גורם חרבן עולם ע״כ אמרו שפיר בן שהרתיח כל העולם כלהרים ר״ל לפי דעתו שלל קרח שהנהגה תהי׳ על ידו אל״כ יהי׳ הנהגה ע״פ מידת הדין ואין קיום לעולם אל״כ הרתיח העולם כלהרים ר״ל לפי דעתו להתמוטט על ידו ע״כ אמרו רז״ל שוש וירח עמד זבלה שבלתה השמש וירח לזבול ואמרו אם אתה עושה דין לבן עמרם כלא ואם לאו לא הייבו ע״ש ע״ש בעבלת ע״ז כתיב כי אל קנא

כמה

לומה אינו מקבל צו״ז והשיב אלו הי׳ עובדים לדבר שאינו לריך עולם כך הי׳ אבל הוה עובדי׳ בשעת ולילה שהוה לריך עולם ואחבד את עולמי מעבי השוני׳ יע״ש. והכה כל זה נאמת שהעולם מתנהג ע״פ מדת החסד אבל לפי דעת קרח שלא שיתנהג העולם ע״פ מה״ד ולא״כ יפרע הקב״ה מן הנעבדים ע״כ אמרה השעם וירח שביר ואי׳ נאו שיה׳ בדברי קרח שלא שיתנהג העולם ע״פ מה״ד לא כלא כי האו״ה עובדי׳ אותנו ויאבד עולמו וא״כ לומה כלא:

והנה אמרו רז״ל כי הש״ת מעביר את האדם לפי מדרגת אדם והייבו עובם לפי שעה ולא עובם כלחי אבל גבי שכר ומשלם הש״ת לפי כחו הייבו שכר כלחי וע״כ מקשה הגמרא שביר ולחשוב כמי בן יעקב שלא יהי׳ לו תקומה גם לעתיד כי הוא גרם להתעורר להתנהג העולם במה״ד ועי״כ מגיע לו ע״פ הדין עובם כלחי ובאמת אמרו רז״ל ובעיבם נאמר מוריד שאול ויעל וזו שעיקב א״ע לגיהנם כי גם בעקב וסיף כסיבות מסיח יהי׳ כיון בגיהנם ובעיבם נאמר מוריד שאול ע״כ אמרו שהתפלל יעקב על זה שיהי׳ לו תקנה לעתיד לבוא:

ובזה נבין דברי המדרש ויקח קרח כ״ד אח כשבע ומקרית עיז ומדנים כבריח ארמון יע״ש: והייבו כי קרח הי׳ מסיעת דגבורה כמ״ש ולא נהיות כהן שהוא מסיעת דחסד ואמרו רז״ל עיל קטנה זה הגוף וזו אח כשבע כי פשע קלח בנדחו שהיא קרית עוז שגופו הי׳ מסיעת דגבורה שנקלה עוז ולא להיו׳ כהן לעבוד עבודתו של כהן בנקדש והכה הבולם כבריח מלון שנאמר מלון מבלן יופי כמ״ש ביומא וכ״ה נאום הי׳ אשר אור לו בלון ותכול לו בירושלי׳ כי שם יש פתחו של הגיהנם כמבואר בזו״ה ע״כ קרח שלא להיות כהן שלם לו הש״ת כונידתו. ומדנים אחו המחלוקת ברמה כבריח ארמון שעלתה בר מיתה והייבו פתח של גיהנם ומארמון הייבו במקום המקדש וקרובי פתחא לחכא לבוב את קרח ומחנת שלא לעבוד עבודת ארמון בבה מ כמ״ש:

ועפ״ז נבין ג״כ דברי רבה בב״ח שהראה האי עייצא תרי בזבי ולקח עוברי ואנשי בעיח ואכח בריש רוגחא ואכח׳ בבזבי ואיחרך ובכל ואמר לי׳ אלית ועאי אמרו ואמרו עשה אמת ותורתו אמת ואמו בדאין יע״ש כי הראה עיקר כוונתו מחלוקת קרח כי הלא להיות כהן הגם שהוא לוי מסיעת דגבורה. והכה אמרו במדרש שאמר קרח אני בנו של יצהר שנקרא שמן והייבו שאמר שהגם שהוא לוי מסיעת דגבורה מ״מ הוא בכלל ג״כ בחסד שמורה על זה מדת שמן ע״כ אמר שהוא בנו של יצהר וע״כ הלא להיות כהן והכה עמרא מרה על דין ע״כ הכלת הוא עמרא שמורה על מה״ד שמכלה את הכל וע״כ נקרא עמרא שמורה על דין ואנשי בעיח שמורה על חסד ואכח׳ בריש רוגחא להורות כי אם כולל בדין הוא מנוחג וכבשה מנגו רמנים שהוא מנוגע בין הגדות כידוע וע״כ אכח בריש רוגחא שהיא אותיו לעת וגם אות ויו מורה על מדת הרחמים שהוא תפארת כידוע ואעפ״כ אחרך ובכל ובברה בו אם הדין כי באמת קרח הי׳ מדתו רק דין גמור בלא רחמים ואמרו במדרש באמר הקב״ה לעשה שאם אין אתה גואלם אין אחר גואלם וע״כ נקרא עשה הגם שהי׳ לו כמה שמות כמאמרם ז״ל מ״מ עשה מורה על העשבים כמ״ש כי מן המים משיתיהו והייבו להורות כי בזכותו עשה את ישראל להיליאם ובגלות מלרים. והכה קרח חלק על עשה ואמר כי כל העדה כולם קדושים א״כ מנינא הקטין מצות עשה כי לא בזכותו יצאו ישראל ממלרים

וע״כ ממילא חלק על שם עשה כי לא באה לו ליתן שם זה וזה תרי בזבי כי המחלוקת הי׳ בשני דברים אחד על הכהונה וכפר בבכורות עשה שהש״ת לא ליה לו היי׳ אהרן דוקא כהן. ומחלוקת השנית להקטין מצות עשה כי לא בזכותו יצאו ישראל ממלרים וע״כ אמר לו הלי עייצא אלית עה אמרו ושבע שאומרים עשה אמת כי שם עשה אמת בזכותו יצאו ישראל ממלרים ודוק בכל זה:

ויקח קרח אמרו במדרש רבה ה״דד אח כשבע ומקרית עיז זה קרח שחלק על עשה ומרד וירד מן כבוד שהי׳ בידו וכו׳ ומדנים כבריח ארמון שהבלתה הארן בריחיה בעבדו ארמון שחלק על עשה ועל המקום ע״כ המדרש. וכבר אמרתי בזה דרכים עוכים. ועתה כלאה לבע״ד עפ״י מה שאמרו רז״ל שהתקנא על בשיאותו של אלעזר בן עוזיאל שאמר קרח עמרם הבכור ונעל עשה מלכות ואהרן כ״ב ומי ראוי ליעוב הגדולה אחריו לא אני שאני בן יצהר כפירש״י. והכה קרח הי׳ סובר שאמלעי הוא חשיב אצלו מן הבכור וע״כ הי׳ סובר מאחר ש״ד אחים הי׳ ע״כ יצהר ואחרון הוה האמלעי ורואים יותר ליעוב גדולה מעוזיאל שהוא האחרון וע״כ כנס ג״כ קרובי מועד דהייבו אליצור בן שדיאור שהי׳ נשיא ונשבע ראובן שהוא הבכור ואעפ״כ הקריב בקרבן נשיאים שבע יהודה קודם לראובן ע״כ הביא קרח עצה ראי׳ לדבריו וע״כ נקח את אליצור נשיא לו לאחבוקת:

והנה יותר ראיה לדברי קרח מאהרן ישראל שהוא אמלעי על עולם והוא החשוב שבכולן ומכדור אהרן והי׳ סובר קרח כמ״ד עולם מאמלעי כבראה עיין (ביומא דף כ״ד) ובאמת אין מכל זה ראיה כי מעשה הש״ת בתחבית גדולה לאחד מישראל אינו לפי שאליפן בן עוזיאל הי׳ זכותו יותר גדול מקרח ע״כ בחר הש״ת בו להיות נשיא בישראל. ואין לזה גם לפי הבריאה אין ראיה למ״ד עולם מן הגדדין כבראה (שם ביומא יע״ש) אי״כ יש לומר דהתחיל הש״ת במעבות נשיאי שבע לוי מן הגדדין דהייבו מעמרם ועוזיאל כמו בבריאת עולם דלא הי׳ הבריאה לפי המעבלה שהרי אי״ה חבוב מן הגדדין כמ״ש וכן נראה מבריאת אור וחושך שאינה הי׳ קדם ליום שנאמר ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד הרי שלא הי׳ הבריאה לפי המעשה דיש לאור יתרון מן החושך

וזו הכוונה של עשה שאמר בוקר ויודע ד׳ את אשר לו ואמרו רז״ל כשם שא״א להפוך בוקר לערב וכו׳ כפירש״י. ולפי דבריו הכוונה לשאור דברי קרח מזה דלפי דבריו הי׳ לריך להתחיל הבריאה עולם ולא מן החושך שהוא ערב אי״כ לפי דבריך אתה לריך להפיך סדר הבריאה לעבות מן האור אי״כ וחושך אור ודו״ק:

ועי״ב זה הענין שעשה פסק נקרח שיבלנו מאהרן ופלאה אהרון את פי׳ והייבו כי שיעת קרח שאהרון מן אמלעי כבראה אין נאהרון פה דהרי התחילה מאמלעי להתפשט לד׳ נגדדין. אבל אם כינה מגגדדין כבראה הרי התחילה מעפי נגדדין להתפשט בד׳ הערבו אמלעי ושם הקביר ד׳ בעדה הרי יש לה פה ודו״ק. ע״כ שפיר אמר מעשה דפלאה אהרון את פי׳ שיש לה באמלעי כדי לאחות את קרח את סדר הבריאה שהי׳ מן הגדדין רק הגיהנם הי׳ מן הגדדין. ע״כ אמרו רז״ל קרובי פתחא לחכא דהייבו שיקרב הגיהנם קרוב אמלעי עולם שיכנס קרח לתוכו כי באמת אמרו חז״ל (בתנני)

כי העולם כולו כמקום קדירה לגיהנם יע״ש:

וזה כיונת המדרש בבאן שהי׳ קבה לנה כבלע קרח דוקא ולא שיעם אחר ע״כ אמר הד״ד אח כשבע

מקרית שוה כי אם שירד קרח לחלק על מקום וזה גרם לו שירד מכבודו הוא מכח בריית עוז דהייטו לשון דכתיב מעוה עוזך ישלח ד' מליון והייטו מכח שהי' שבור קרח מחמת שלשון הוא החשיבות של עולם וע"כ הי' בריאת עולם משם דהייטו מאמלעי ומשם מוכח שאמלעי יותר חשיב מן הכדדין • ע"כ חלק על משה שעשה חלילפן לנפשיה ולא אותו שהוא אמלעי שבאחים כמ"ש • ע"כ כדי להורות לו שלא ילדק בזה כי בנ"ז אין כדמות שכן לשכן כי השי"ת עשה חלילפן לנפשיה ומחמת לדקתו ונפי זכותו כמ"ש • רק להורות לקרח שגם הדמיון שקר • ע"כ מדרשים כבריה אחרון שהעלה האדם בריאה הייטו מה שנכנרה באמלעי כי הטולם מן הכדדין נברא ומשם נבלע קרח להורות • כי גם הנחה אינו אמת ונקרבה פתח הגיהנם לכאן מכח שחלק על משה ועל המקום שחזקש כביכול כאחרון כנ"ל נכון מאוד ודו"ק היעב :

אר יש לומר שהיה הקב"ה אמלעי של עולם דהייטו אבן שתי' שהיא בקדשי קדשים הביא לכאן למדבר משם אמלעי של עולם ומשם נתחברה האדם וזו מדרשים כבריה אחרון ר"ל בנקום אחרון שהוא ק"ק משם נכנרא האדם הביא בריאה לכאן והקריב פתחא של גיהנם ג"כ נשם וע"כ ירד ומשם לגיהנם כנ"ל נכון ודוק :

עוד יש לפרש עפ"י מה שמבואר בילקוט רמזכי דקרח זה קין יע"ש ואמרו בתדרש דקין נטל קרקעות והבל נטל מעלעלין ע"כ אמר קין להבל שיברח בחוץ כי אין לי דריסת רגל בקרקע יע"ש • ועתה נתפך הנגנל וה' רולה קרח שהוא גילגול קין לשיות כ"ב לנבוש בגדי כהונה שבשמו מלמר וגם להקריב בהמו' שה' הכל חלקו של הבל כמ"ש הכתוב והבל הביא גם הוא מנכורת לאמו ע"כ דן אותו הש"ת כפי אשר בחר בגילגול ראשון שהוא קרקעות ע"כ הוריד אותו הש"ת חיים שאולה בבדי שילאה חלקו אשר בחר בבל לדי לדין גם בעובי הקרקע ולראות המדורין שבו ע"כ אמרו רז"ל כי לא נאבד פחדות' שבעשה שר גיהנם יע"ש כי הקרקע היא שלו ע כ שילנו בבל ודו"ק :

וזן דברי המדרש אח כפשט מקרית עוז שהוא באמת אח למשה כמ"ש ועתה הלא לזכות גם בחלק של הבל להקריב קרבנות מעלעלין ע"כ מדרש ר"ל אותו מדרש שהי' להם כבר שבירם את אחיו מקרקע שלו כתעורר עתה כבריה שהעלתה האדם את בריאה לירד קרח לנעוה לראות את חלקו בפרים בעובי הקרקע • אחרון כדי שיבוא המלך בהיכלו שישלנו בגיהנם שגם הוא לחלקו כנ"ל נכון :

עוד יש לפרש דהנה קרח שרלה להיות כהן אחיך עלה בדעתו הלא ה' מסורת דבגדרה כשמתו • והכהן כ"ל מסורת דהקד ע"כ יכול למשוך הקד בעולם רק זה כיחא אבינא דאמת בנו שאהבתו ב"י מאמינים כי אין שום שיטי בעלמותו יתברך וכן הסכימו המחקרי' רק השיטו מלד המקבלים • ע"כ שפיר מי שהיא מסורת דבגדרה אינו יכול לעורר דבר שאינו מסרשו אבל קרח האמין כביכול בשיטי רלון כמו אדם שמפייסים אותו ומתפייס ע"כ אם הקרבנות הנה לפיוס מה לי לשורש הכשמה • ע"כ נראה לפענ"ד שע"כ שאל עלית שכולה תכלת חייב בלילת והי' שסובר שפעורה ומשה השיב שדווקא לריך חוט אחד של תכלת • דהנה אמרו במדרש על פסוק ויאמר אלקים יהי אור ה"ד שמחה לאיש במענה הי' שנאמר ויאמר אלקים יהי אור ודבר בעצמו מה עוב • וירא אלקים את האור כי טוב יע"ש והוא תמי' :

ונראה פירשו דכתיב עוטה אור כשלמה והכוונה דעולם חסד יבנה כי הקצות אין סוף ב"ה הוא תמיד בלי הפסק עכ"פ מדה רחמנות שהאלילה הי' מדה חסד רק לפ"ז יהי' לדיק ורשע שוה ע"כ ויפה אלקים את האור כי טוב • ר"ל שהשביח הא"ס שאור החסד לא יקבלו הפרוחים • רק מי שהוא כי טוב שיהי' לומי שהוא טוב • ע"כ אמרו רז"ל גנזו • אבל בביכול האלילה ג"כ מדת גבורה ע"כ ובדל אלקים בין האור ובין החושך דהייטו בין הלדיקים שראוים לקבל את האור ובין הרשעים שראוים לקבל החושך ודו"ק בזה • וע"כ נקרא מדת גבורה לפון הייטו משום שא"ש ב"ה אין הפסק לשפעת תמידי רק כשבא לעולם הגבורה שם נבדק מי הוא הראוי להשפעה ומי שאינו ראוי ע"כ נלבן השפעתו ע"כ נקרא לפון כי מלך בגשפע יעמיד אחרן :

והנה תכלת מורה על הדין שהוא לשון תכלה ע"כ כתיב ורחיתם אותו וזכרתם את כל מלות ד' כי ירא לנפשו ומחמת הטוכם ע"כ יזכיר לקיים מלותיו ע"כ לפי שעתו הי' סובר כביכול שיש שיטי רלון לפניו ע"כ כתענוף בעלית שבולה תכלת להורות שאדם דוגמת עליונה דכתיב ועל דמות כסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה מעוטף בתכלת דהייטו שיש שם גבורה כמו שיש חסד כי לפעמים הרלון בחסד ולפעמים הרלון בגבורה כביכול ובאמת התורה אמרה הכלף פתיל תכלת • ר"ל מלשון ולא יכלף עוד את מורך ר"ל שלא יהי' כיסוי מלראות את מורך • וע"כ בוודאי אבל ל"ש הוד והדר לפניו ומשפיע מידת עוזו לעולם בלי שום הפסק רק עשה מחילה מבדלת דהייטו עולמות של מעה ששם המה בעלי דיבים כי מלך בגשפע יעמוד אחרן ע"כ הכלף דהייטו רחמים מגוף הטלית שם יש פתיל תכלת מידת הדין והייטו לאחר כמה הפסקות כאשר מורה מילת כלף כמ"ש ע"כ הסיב נשה שחייב בלילת כמ"ש ודו"ק היעב :

וכן בזה שאמר בבית מלא ספרים אם פעור מנזרה והסיב לי משה שחייב ג"כ הולך וקובב על דרך זה דקרח הי' סובר דמנזרה לריכה בין מנפרים ובין מבחון כי הלך לשיטתו שאולנו דין בכל מקום ובן חסד אבל באמת זה אינו כי מאתו לא תלא הרעות רק עוב רק להלן מן הטמיעות הבית שולטים מדת הדין כמו בעולם הנשיה ע"כ כדי להורות ע"ז לרבו הש"ת לקבוע מנזרה בתחילתה הסמוך לחון כדי להורות שאם לריך שמירה ע"כ מנזרה כתב הזה"ק כי ב' תיבות זו מות כי בחון שרוי המנזיק כמ"ש אבל בפרמיות הבית אין אם רק חסדים ורחמים והשיטו הוא מלד המקבלים כמ"ש והבן היעב כ"ז :

ואמרו רז"ל מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן וכו' ומאימתי קורין את שמע בשחרית משכיר בין תכלת לבן • ופירש"י דהייטו לבא הלבוש תכלת ומקיים שלא קבעה הלבש יפה כשאר לבן • ולהבין דברי חכמים וחידותם כי כתיב דע את אלהי אביך ועבדהו כי מלוה לך לחקור את הש"ת ובהבין אחדותו ע"כ כתיב שמע ישראל מלשון תשמע הכוס לפתור אותו שפירושו לשון הבנה וע"כ פירושו תבין ישראל היעב כי ד' אלהינו ה' ר"ל אע"פ שנראה מאת הש"ת דברים שונים ה' אלקינו דהייטו אלקים שהוא דין וגם רחמים שהוא הו' פשוט מ"מ תדע כי הוא אחד אחדות גמור כי אין בו שיטי כביכול כי השפעתו בלי הפסק והשיטו בא מלד המקבלים :

ולן כוונת חז"ל מאימתי קורין שמע בשחרית לשון חקירה ר"ל לשחר הדבר ותבין שאין הבינוי בא כביכול מלדו רק מלד המקבלים ע"כ אמרו משכיר בין תכלת לבן ר"ל כשתבין היעב בין עמרת הלבוש

תכלת

הכלת שהוא מורה על דין ודין מקיים שלא נתנו הלבנה יפה וכשאר לבן המורה על רחמים שאין השיטוי בא מלד הלבנה אלא מלד המקבל שמקיים זו שלא לאור לא קבלו הלבנה כמו כן מדין שהבורא ב"ה הוא עלם פשוט והשיטוי באים רק מלד המקבלים בכ"ל ודו"ק :

והנה אמרו רז"ל בריש חגיגה שרבי ור"מ הלכו לקבל פניו חד סבי כהור ואמר להם כשם שקבלתם פניו הכרחין ואינו רואה כן תזכו לקבל פניו הרואה ואינו כרחה. אמרו לו מנא לך הא אמר כתיב ויחי עוד לבלתי לא יראה השמש כי יראה חכמים ימותו אם רואין חכמים במיתתן כך בהיהון לא כ"ש יע"ש :

נראה הכוונה בזה כי כתיב ד' ממית ומחיה ואמרו בזוה"ק כי מדת הרחמים עושה זאת מלחמר שכל זמן שהלדיק בחיים הגשמי שלו מעכב והשיג עדוכים לחזות בטעם ד' ולבקר בהיכלו. ע"כ מכח מה שממית את הגוף הוא מחיה את הנשמה. ע"כ לפי"ז מוכח שדין היורד מן השמים הוא ג"כ טוב ורחמים. והנה העולם חופשין את המיתה לדין כי מ"ו סוברים שאין אחר המיתה כלום רק שהגוף ירקב באדון ואין מקיים לנשמה. והנה אמרו שאין בין מיתת לדיק לעובד בחיים רק הדיבור בלבד וכ"ש חז"ל שנשמת לדיק יולאת כמשאל בכיתה בחלבא. וע"כ מי שרואה מיתת לדיק גמור יתברר לו שיש שכר לפעולת לדיק והדין המיתה שלו הוא רחמים גמורים לחזות בטעם ד' לבקר בהיכלו ומגילה כתברר לו שיש נשמה ושכר ועונש ע"כ רשעים שרואין במיתת לדיקים יחזו לבלא כי ודאי חוזרים בתשובה מיד ועובדים את השי"ת כי נתברר להם שיש שכר לפעולת אדם ואין דבר רע יורד מן השמים :

וזו דברי התנא מאיר קורין את שמע שהוא להבין שהשי"ת יחיד גמור ויש שכר ועונש והיינו בערבית היינו. הנס שמעשו ו ערב וחושך שהוא רשע גמור. ואעפ"כ יצוא לידי תשובה ליחד השי"ת ולהאמין כי יש שכר ועונש ע"כ אמר משנה שהכהני' ככנסין לאכול בחרומתן כי הלדיקים נקראו כהנים כדכתיב ואתם תהי' לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וגם חין לזה המה עובדי השי"ת וע"כ נקראו בשם כהנים. והנה כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב ומה גם לדיקים כי לכל לדיק יש עדוד בפני עצמו כ"ש הכתוב כי הולך אדם לבית עולמו דהיינו העיוסד לו יע"ש. ותרומה פירושו כפרש. וזו אינה יכה הרשע לחזור בתשובה ולקבל עליו עול מלכות שמים דהייכי אם עומד בשעת מיתת לדיק וזו בשעה מהכהנים ככנסין דהיינו שנשתלק מן העולם לאכול בתרומתן דהיינו כדי לקבל חלק העוה"ב שזה התרומה שלהם בהיכל הנפרש לכל לדיק ולדיק ע"כ אם עומד הרשע לא בשעת הפרידה משיג זאת עין בעין שנשמת לדיק נפרד ממנו כמשאל בכיתא מחלבא ובקל. ע"כ נתברר לו כי יש שכר לעובדי השם וגם המיתה הוא עוב ויודע כי ד' הוא חלקים כי הדין הוא רחמים ע"כ מקבל עליו עול מלכות שמים כי ד' חלקיו ד' אחד שהיה יחיד ומיוחד וחוזר בתשובה גמורה לפניו בכ"ל כמון מאוד :

והנה אמרו רז"ל חלמלא לא חטאו ישראל בעגל לא היה מיתה בעולם שנאמר אני אמרתי אלקים אתם בני עליון כולכם. ואי"כ ל"ל שאז היו ישראל לקבל שכר עוה"ב אפילו בעודו בגוף כי לא יעלרהו הנשמה כי גם הגוף כזדכך בעתן תורה רק לאחר חטא העגל חזרו לזהומתן והגוף נתגשם ומצוחר בחלשיך הקדוש כי לעתיד יעשה הקב"ה שלום בין גוף לנשמה כי גם הגוף יהיה עהור וע"כ לא יהיה מיתה והשלום זה בא אלא התורה וזו ה' עוז לעמו יתן דהיינו התורה וע"כ אם לא יחטאו ד' יברך את עמו בשלום שלא יהיה מיתה בעולם. וזו כוונת המכא סוף עוקלין לא מלא הקב"ה כלי ממזיק ברכה לישראל דהיינו שיתעכב בברכה דהיינו בקיבול שכרו אלא שלום ר"ל דהיינו שיהי' שלום בין הגוף לנשמה שלא תהפרד הנשמה מן הגוף כדי לקבל שכרו אלא בעודו בגוף יקבל אז הוי כלי הממזיק ברכה שהי' אז זמן שמחה בעולם כמו שכתוב ישמח ד' במעשיו. ואמרו ז"ל שמח בא כאמר אלא ישמח דהיינו לעתיד והשי"ת חפץ חסד הוא ורלה עיד בעתן תורה שיהי' כך שנאמר ד' עוז לעמו יתן ד' יברך את עמו בשלום. רק אחמו קבלנו בחטא העגל ע"כ אין הברכה לע"ע בעולה ולריך לסבול לער המיתה ויש בכי' ולנה בעולם. וע"כ שפיר יש סמיכות לתחילת סדר הש"ס מלמתי קורין שמע וכן במ"ש שפיהם כשמעות לדיק וכעון תחילתו בקומו דמיתה אין רק לע"ע : אבל לא מלא הקב"ה כלי הממזיק ברכה אלא שלום לעתיד שיבלע המות לנלח ויהי' שלום בין גוף לנשמה ולא יהי' מיתה בעולם כי"ל מלפניו בב"ח :

אמרו (במגילה דף ג') אמר רבינא ס"מ בחי' מאן דמבעית אע"ג דאיהו לא חזי מגלי' חזא מלי תקנתא לקרא ק"ש. ואי קאים בעוקים הטיוטא לנשמה מדוכתא אחרנא גרמידא ואי לא. לימא הכא עיזי דבי עבחא שמיכא מנלי .

וכ"ל להבין דבריהם כלפי"ד דהוא ע"ד שאמרו בברכו' אם פגע בך י"ה יקרא ק"ש ואם לאו יזכור יום המיתה ופירשו המפרשים דבתחילה מדחה את הי"ה מכח אהבת האל יתברך ויקבל עליו יחודו. אבל אם לאו בר הכי היא יזכור את יום המיתה ע"כ באבר היא ס"ק כל האדם יהי' לבו כשבר בקרבו ולא יתאוה לעשות עלת הי"ה :

וזו נראה כוונתם הכא ע"ד זה דכתיב פחדו בלון הנוחים ס"מ האי דמפחיד בעל עבירה היא ולריך לעשות תיקון לנפשו שיעשה תשובה. וזו כוונת חז"ל כאן ג"כ ס"מ האי מאן דמבעית אע"ג דאיהו לא חזי כי מאחר דמפחיד בעל עבירה הוא אע"ג דאיהו לא חזי ואין מתירא בעצמו שבעל עבירה הוא ומקבל עכשי לעתיד אבל מגלי' חזא. דהיינו כשמתו של אדם דאיהו עיקר מגלי' וכפלה בגורל גופו איהו חזא ויודעת פגמה ומכשה כמ"ש מבוכבת חיקך שמור פתחי פיך ודרשו רז"ל בתענית כי כשמתו של אדם מבירה עליו על עבירה שעשה גופה. ע"כ אמרו מאי תקנתי' יקרא ק"ש היינו שיבין ויסכיל בעבודת הבורא י"ת ויקבל עליו יחודו ומורלו לעבדו באהבה כמ"ש כ"ז בק"ש מגילה יהי' שם ורפא לו. אבל אי לאו בר הכי הוא שאין לו דעת להסכיל וזה שכיון מגל ואי קאים בעוקים הטיוטא דהיינו שאין בו דעת להשיב לבו את כי אלה אי גבר בו הי"ה ולא כתן השיב רוחו ולבו אל הי"ת לחזור בתשובה מכח ירלת הי"ת ואהבתו שביקרא ובירשה דכל עלמין. ע"כ מגלאו תקנה לנפשו מדוכתא ד' גרמידא והיינו שיזכור את יום המיתה מכח זה יבור לבו בקרבו ולא דמי לו בגלי' שמות והוא פרידת הנפש מן הגוף אלא כאדם מורכב מ"ד יסודות אבר"מ אבל כשמות יתבטל מכל וכל. וכל יסוד ויסוד שבאדם תחזור לשרשו כמ"ש ויש. האדם עפר אל האדמה כמו שהי' וזו ד' גרמידא שכיוונו חז"ל. וכן אמרו רז"ל אין להקב"ה בעולמו הלא ד' אמות של הלכה בלבד ג"כ נראה לי הכוונה כי התורה נדרשת בפרד"ס פשט רמז דרוש סוד והן קן ד' אמות של הלכה ודו"ק. ואי לא לימא הכי ר"ל אי גם זאת לא מהני לי' שהוא מכח שאומרי' הרוג בקר ושחטו לאן

כי לאחר מות שיאמר לו הי״ה אדרבא כיון שתמות ותתבטל מן העולם ע״כ מה שתמלא לעשות בכאן עשה כל התועבות · ע״כ יאמר לי״ה דבר אחר והוא עיזי דבי עבחא שמילא מכלי והייכו כי העיזים שהמה עזי פנים כמו שכתבו רז״ל (בסוף בילה) והוא דרכם לילך ולהזיק כשעבה רולה לשחוט אותם בתחילה משמן אותם שיהי׳ בשרם שמן ויפה כמו שדרך בכל הבהמות ואח״כ כשהם שמנים שוחטים אותם וא״כ רוב אכילתם ומה שמעשה בשרם יפה · הוא קיבת מיתתם · וזו שאומר הכתוב ואויבי ד׳ כיקר כרים שמפטמין אותם לרעתם כדי לשחוט אותם · א״כ כן יאמר האדם לי״ה שבו העפתה אותו לילך שובב בדרך לבו הלא עיזי דבי עבחא שמילא מכלי והיא היא קיבת מיתתן ע״כ אין אשמע לך לעשות כל התועבות והתאוות הלא הן הן קיבת מיתתן כמו שהפיעוס הוא קיבת שחיטת הבהמה ובודאי זו טעבה גדולה לשבר בלעום תאוות תיבר כמ״ש

כל״ל כאין בכוונת דבריהם אלו :

נחזור לענייכו הנה קרח הי׳ שובר שיש שיבוי אלנו

כביכול יתי׳ · והייכו מלד שראה ברואים שוכים גשמיים רואכיים כ״ש חז״ל שאומר האי מיכא מי שברא אור לא ברא חושך הייכו כי חשך שהוא שיבוי ע״כ אומר אם כאמין באחדות ע״כ כ״ל להאמין בשיתוף · וכן מי שבראו הרים לא ברא מישור כמ״ש מלך אדם אלהי הרים אלוהיהם · אבל האמת שאין שיבוי בו רק מלד המקבלים והרחוקים מהשפעתו כמ״ש רז״ל נעל שלג מכה״כ וברא האדם ע״ש והייכו כשבירא יתי׳ רלה לברוא גשמיים ברא ע״ז השתלשלות מקיבה לקיבה עד שכתבשם

הדבר והשיבוי בא מלד המקבלים :

והנה אנו רואים בחוש כי האדם שהוא גשמי מ״מ

הנהגתה ע״י רוחני כי השמים ולבאיה שאינם גשמיים מפעיעים בה · ומיתכים מעבר ומכל שיבוים שיש באדם · הכל עפ״י מזלות שהמה מיחכיים לו בשם מנויי לדעת הקדמונים מבואר בזה כי אל אחד ברא את הכל הרוחני והגשמי והשיבויים הוים רק מלד המקבלים :

ולו כוונת הפייטן אחד מי יודע · ר״ל מי יעיד ע״ז

שהש״י הוא יחיד ומיוחד ואין הרבה רשויות ח״ו כדברי המיכים · וע״ז מעיד אחד הוא אלהינו בשמים ואדם · ר״ל מנה שאנו רואים כי הנהגת האדם היא לבא השמים · ואנו הי׳ שתי רשויות ברא שמים וברא האדם איך הי׳ מפרנס ברא זה מה שבראו ע״י ברא אחר והוא האדם · וצ״ז שאומרו בסנהדרין שהשיב לאין שאומר שאדם מחי׳ ומעלה הוא ברא ומחי׳ וממית בברא ע״י ברא אחר והשיב לו א״כ איך מכיח הברא שממית שילך המלאכ שאוכל ומעלה שילך דרך מעה ע״ש וכיון שאנו רואים שבריכים ז״ז מוכח דאל אחד ברא וכמו כן בשמים ובאדם כמ״ש ודוק · והנה קרח הגם שרלה בהנהגה גדולה הייכו שרלה לחלוק עם משה אבל הוא הי׳ עין ופקח בכל ולא האמין · ואולי האמין בקדמונות הייכם כבראה מדברי המדרש עז״ל עין וכן גשזי ואחיתופל יע״ש בפי׳ קרח · וע״כ אומר התנא באבות כל מחלוקת שהוא לש״ש סופה להתקיים ר״ל שיש קצת לש״ש הגם שבתערב בו ג״כ דברי זיוף סופה להתקיים לעולם הגם שבטתיד אומרו המקובלים דלויים יהי׳ בהנים בע״ש בב״ד מקוונות נקראים הכהנים בשם לויים · והייכו כי לעתיד יהי׳ כהנים ע״ע קרח ושייעתו הגם שהם לויים לא יהי׳ הכהנים · ואיזה מחלוקת שהוא לש״ש נאור מעבי לדרין כגון הלל ושמאי ג״כ יתקיים הכל כי בזמן הזה הלכה פב״ה ולעתיד יהי׳ הלכה כב״ש כמ״ש לעיל פכ״ל ;

ועב״ר מ״ש יתבאר כוונת הלי טייעת שהראה לרבה

בב״ח בליעי דקיים תרי בזני בחרעא וכעלי עמרא ומעשי בנים ויפבי על רוחמא ואיחרך וכפל יע״ש הייכו שהראה לו כוונת קרח ותלי בזני רמז שתחר תחתיו בשני דברים אחד שתקבא על כשיחותו שלא אלילפן בן עוזיאל · והשנית שרלה להיות כהן ועורר על הכהונה והייכו דלקח עמרם שהיא בגדי כהונה שהמה מלמר ואמרי׳ בנים הייכו להיות כהן שמדתו לכפר על בני ישראל שהוא מלד החסד · אבל אלמי על רומחא ר״ל איך הי׳ אפשר לקרח להיות כהן כיון שמדתו מלד הגבורה שמתנגד ממנו כלי ומשחית שהוא רומח וכדומה לו · ע״כ איחרך וכפל בגיהנם כפי מדתו כמ״ש הזוה״ק פ׳ בראשית שבא רלה קרח להיות ככנע אל חסדים המוחיקי׳ את הגבורה · ע״כ כפל למעה בעוקש שהוא דין גמור

בלי ויחוק כלל שיפיתא דזהב יע״ש :

ואמרו רז״ל כי כל מעשי בראשית לרעתן כבראו וכן

בלביונן והייכו דא״כ הי׳ עבעה לאדם בעת כבראו

איכה בעל מי מדבר אודבדומה לזה · ע״כ כדעתו כבראו בפי׳ משה שהיותר שבהם · והנה קרח לא רלה בעודה אשר כבראה בה ואמר שיבול להיות כהן שמדתו הקדאו שבבר שבשיבוי אינו אלא מלד המקבלים רק כביבול כלפי מעלה א״כ לפי שיעתו יש לאדם מעבה גדולה שהוא היבול היותר גשמי ומכל ד׳ יסודות · לבה לא ברא אותה הש״י להיות בע״ח מדבר · ע״כ אמר מעה לפי דברי קרח · אם בריאה יברא ד׳ ויפתח האדמה את פיה כי כך כתב התוי״ט בפירושו לאבות שהיתה האדם מדברת ולוטקת לקרא ע״ש ע״כ נשתנתה האדם לדעתו שלא קרח לפי שעה לבלוע אותו להיות מיורדי בור מדה כנגד מדה

כמ״ש לעיל ודוק בכ״ז :

ולו דברי המדרש דלעיל אם נפשע מקרית עוז ר״ל

קרח שהי׳ אחוז במדת החסד להיות כהן ומכח זה מדלים ר״ל גרם מדלים ומחלוקת בעשי בראשית דכל אחד יאמר כן אני רולה להיות כהן ומכ״ש לאדם שיש עבעה גדולה יותר ע״כ בבריא אדמון שפתחה פיה כאדמון

ומעשית בעל אי לפי שעה במ״ש ודוק :

והנה קרח ור״ל אבשיו ראו בכהונה מלד גבהות

ולהגביה שרה על הציבור · ולא באנה אבן הש״י רק שכל מעשיו שלא אדם יהי׳ לשיש אפילו כה העובד עבודה ל״ל כאבא אל הבנים ובברוח מעבדה אם לא שהשעה לריכה לכך כמ״ש הלבונין מושכין ידיהן והגלגלין חוטפין ע״כ דזו כוונת הכתוב לאבן לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן ולא יהי׳ בקרח וכעדתו כאשר דבר ד׳ ביד משה לו · והכוונה בזה כי מה שאומר משה הן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי הי׳ הכי כוונתו לפי שהי׳ עמו ע״כ הי׳ בורח מן הסרה להתנגות עם ישראל והי׳ כאשר בעלמו כלא · ע״כ אומר בילמר לא ישראל מי היא זה אשר יבחר בו ית׳ להיות שליחו להתנגות עם ישראל עמו · ע״כ הראה להם הש״י האומנם כי מדת עניות היא טוב ומחוד · אבל לפעמי׳ לריך אדם להגביה א״ע אם השעה לריכה לכך כמ״ש ביהושפט ויגבה לבו בדרכי ד׳ ע״כ הראה הש״י כי עם שמואל ומומן א״ע מבלי לילך בשליחות הגם שהוא מלד עניות הוא אינה מדה מובה בעולם כי לפעמים הוא לרעת לאדם ע״כ אמר הבא לא ידך בחיקך עד שהי׳ מחבא א״ע לילך בשליחות · ויולילה והנה מנורעת כשלג ולפעמים הוא מדה מובה וע״כ אמר לו עוד הש״י שיטוב ידו עם חיקו ושבה כבשרו והבן זה :

ע״כ אמר כאן לאמנן לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן רק כהנים יעבדו את העבודה וגם עבודתם

יהי׳

יהי׳ בס״ד דייקא אם הסעם לריכה לכך ולא להגביה שרה כמ״ש ע״כ שגם הכהנים יהי׳ על מדרגה זו בחסר דיבר ד׳ ביד משה ר״ל כאשר הראה ד׳ בידו של משה דלפעמים טוב הוא להיות נחבא אל הפלים רק למשה לא הי׳ טוב זה המדה כי אמרו בגמ״ר ע״פ לכה ואמלאך אל עדעה אם אין אתה נוחנים אין אחר נוחנים כי לך קיימא שעתא - וזו כחשר דיבר ד׳ ביד משה לר״ל כי לא קיימא שעתא ע״פ המיאון בזה הוא כמו לרעת להיות נחבא אל הכלים. ע״כ גם כהן העובד יש לו להיות עמו ולא יעשה עבודה למען שרה אלא מי קיימא שעתא לי׳ בלין כאן הראוי לעבוד והשעה לריכה לו כפ״ל בכון:

כבר כתבתי בענין חטא מי מריבה מה ראה משה רבן שלא כל הכבילים לשמות מדברי הש״י ולהכות הסלע ועתה אכתוב דבר שנתחדש לי בו הבס שהוא ג״כ ע״ד שכתבתי כבר והייטו שהש״י לווה אותם ליקח את המטה להראות שהוא שלים במלאכות יולרו ומול והשקית את העדה ואת בעיריה. והייטו שלא להראות זכות משה ואהרן שהוא יותר ונזכות של מרים שהיתה הבאר עד עתה בזכותה כי המה הי׳ זכות שניהם וגם זכות תורה שלא הי׳ למרים ע״כ רלה הש״י שיהי׳ המים בשפע יותר ובקלות יפתו ממנו ולא כמו שהי׳ ע״ע בזכות מרים ע כ אמר השם ית׳ והשקית את העדה ר״ל כי יהי׳ כ״כ רבוי מים על ידי דיבורך שיהי׳ ברחה כאלו אתה משקה את כל אחד מהם. כי ילא מהשלע מים כמי נחל גדול כמ״ש ונחלים יסעופו והלכו בלות נהר והי׳ המים מגיעים ממילא לפיו של כל אחד ואחד מהם. וזו והשקית את העדה כאלה אתה בעלמך משקה אותם. וזו שאמר לו הש״י ודברתם אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו והולאתם להם מים מן הסלע. ר״ל שבתחלה תדבר אל הסלע ויתן מימיו ר״ל כמו שהו רגיל ליתן בתחלה בזכות של מרים. ואח״כ והולאתם להם מים בדיבור שפע עד שמים יביא להם לתוך פיהם. והנה משה הי׳ מתירא ומה כי ידע כי המרים בעם רחוים לעוכם להיות נענע במים כמו שנעולר בדרש כאן שדרשו ונחלים בעופו שפעם הנהר את כל מי שדיבר נגד משה ע״ש. ע״כ זו שאמר להם שמעו נא המורים המן הסלע הזה מוליא לכם מים וכי הולאת מים מן הסלע יהי׳ לכם לעובחכם הלא תהי׳ בני המותה ע״י מים זה ומשה הי׳ רחמן רלה שלא יתוחו על ידו ע״כ שם עלות בנפשו לשמות מדברי הש״ת שלא יהי׳ הכתיבת מים ע״י דיבורו רק וירם את המטה ויך את הסלע במטהו פעמי׳ כי לא ירד בהכאה ראשונה רק מיפין מיפין. ועשה זאת כדי שלא יהי׳ רבוי מים כ״כ מאחר שעבר על דברי הש״ת לא יתוחו המורים וגם אם יהי׳ רבוי מים ומיותו מ״מ לא הוא פעל כל זאת רק המטה שהי׳ מחקק עליו השם. ואעפ״כ אמר הכתוב שילאו מים רבים ותשת העדה והייטו העדה הקטנה. אבל המורים שמבוני בשם העם לא שתו ממנו רק כעבנו במים כמ״ש בשם המדרש ע״כ כתוב העדה ולעיל שיף פי בשלא בהכאת לור כתוב ושתה העם יע״ש:

ויש דמיון לדבר זה כמו שעשה משה בשבילת הנחשת שאמרו במדרש רבה רלה משה שלין לישראל הקנה שיתף ח״ע עמהם להעוות ולשבור את הנחשת יע״ש. אבל באמת לא דמי כי כאן לא הי׳ המעוותים רק מיעוטא והש״ת מלך המשפט הוא שלחו כל הטוקים חוץ הנורו את הש״ת לבא בתלונה עלי׳ ע כ כתוב לעיל וירב העם עם משה ולא העדה רק העדה הקהילו על משה ואהרן לראות בלעדם כדי שיתפללו עליהם ע״כ אמר הש״ת יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לעבור על דברי כדי שלא ישותו הרשעים כי בשקב״ה עושה משפט ברשעים שמו מתגדל ומתקדש הלא הי׳ להם לידע כי אלהי משפט אני ואף אם השמו את דברי יכולני להפרע מן הרשעים לכן לפי כוונתכם שלא יהי׳ משפט ברשעים ע״כ לריך מיתת הלדיקים לכפר עון הדור ע״כ לא תביאו את הקהל רק תמותו במדבר לכפר על עונם כנ״ל לכון מאוד:

והנה חפשר להיות הנס שמתחילה יצאו מים רבים כמו כחל זה לא הי׳ בשעוף המורים וכדי שיגיע המים לישראל הכשרים ובני יגיעה כי הי׳ אז לוחים למים מאוד. אבל הבאר לא הי׳ מספיק רבוי מים לעולם רק הי׳ לריכים לשחוב מימו זה אחר זה כדרך שאר הבארות:

ואפשר לפי זה לפרש דברי הפסוקים בפרשה זו ומשם בחרה הוא הבאר וכו׳ והייטו הודיע כי הודיע לנו הכתוב כי שם מלאו הבארה לשון נקיבה כי תש כחה כנקיבה ובני ליתן רבוי מים אבל אמר הכתוב הוא הבאר אשר אמר הש״ת למשה אקוף את ואתנה להם מים ר״ל בשעה שאמר הקב״ה למשה לאקוף את בני ישראל רלה הקב״ה שתהי׳ במדרגות באר כזכר ליתן שפע מים להעלות מים למעלה שישתו ישראל בקלות לך כשראו ישראל כך אז יאר ישראל עלי באר ר״ל שתעלה מימך לרוב שתהי׳ במדרגת באר זכר ולא תשה כחה כנקיבה. כך עמו לה ואמר הכתוב למה הי׳ לריכה לשירת ישראל ע״כ אמר באר חפרוה שרים ר״ל משה ואהרן שהמה שרים בתורה בישה בשם שהכה אותה ע״כ לא נתנה שפע מים שבוכותם. אבל כרוה נדיבי עם דהייטו רחשי ישראל במחוקק במעה שלהם והי׳ רבוי מים. זה הי׳ מלד מעשיותם כי זכיתם במעשן זאת לגרום בשירת שיהי׳ ריבוי מים אבל לא מלד זכות משה ואהרן. כי המה פגמו במה שהכה כמ״ש ע״כ ביאר עוד מדבר מתנה כי מיד שנכנסו למדבר זכו לנתנה זו להיות להם בזכות מרים. ואז הי׳ ישראל בלא תורה כמדבר שמש. ואעפ״כ נתן הש״ת הבאר בזכות מרים. ואח״כ כשמתה מרים ממתנה נחלילאל ר״ל נחלו אל כמו שדרשו רז״ל בכדרים יע״ש:

ולפי דרכינו יאמר עפ״י מה שאמרו חז״ל שחזרה הבאר בזכות שניהם משה ואהרן וזו נחלו הלוכה זו של הבאר אנשים שהמה במדרגות אל שפירושו בש״ן חוזק כמו ואת אילי הארץ והייטו משה ואהרן שזכותם גדול מאוד. והנה מן הסוגר הי׳ מנחלילאל במות כיון שבזכותם הוא שיהי׳ המים במדרגה גבוה וזו במות שיהי׳ שפע מים שיגביה אל״ע למעלה כמו לאר ונחל וזו בחמת לא הי׳ רק מגמות הגיא ר״ל בשעת נתינת מים פעם ראשון הי׳ במות שפע רבוי מים אבל אח״כ מיד ירדה מדרגה זו להיות כמו גיא שהי׳ לריכים לירד למעה לשתות ומאכה וכעשה באר ואם כחה כנקבה והייטו מחנת שחעלו משה ואהרן בהכאת הסלע ע״כ פגמו. ולא די בזה בבבד אלא אשר בשדה מואב ר״ל שנגזר על משה ואהרן שיפטרו במדבר מבח חטא זה כמ״ש יען לא האמנתם בי וגו׳ וע״כ נקבר באהרן מואב כמ״ש ויקבור אותו בני באהרן מואב מול בית פעור. וכ״ז גרם חטא מי מריבה ולא די בזה בבבד אלא ג״כ מכח שמת משה במדבר הלב ביהו״ק כמ״ש כבר כמה פעמים והוא הי׳ מבטל ישראל ז״ז ולא הי׳ נחרב בית ראשון וגם בית שני שהי׳ ג״כ נתבטל חטא של בית הראשון כמ״ש המפרשים וזו שאומר בבאן מיתת משה במדבר ונשקפה על פני הישימון וזה נשקף שיהי׳ עומס שמש ומלכו ישראל בגלות כמ״ש ורחיתי את האחרן

והנה

והכה סוהו וכן דיסו בנדרים ע״פ טוהו ובוהו בכנגד ד׳ גלות יע״ש וע״כ סיפר הכתוב כסדר כמה גרס המנאם מי מריבה כנ״ל נכון מאוד לפי שמיבן ונעים לחיך ודו״ק :

עוד לענין מחזיק לומדי תורה כמ״ש ג״כ דרך זו בדרושים בחר חפרוה שרים והייטו מי שרוחה מ״ע שר מבוזה דעתו והוא מציים את התורה בכל הלדדים לא שלומד בעצמו ולא שבוחן לדקה להחזיק לומדי תורה ע כ מציישים הבחר של תורה בכל לידי לדדים • אבל כרוה כדיבי עם מי שיש לו לב עוב להתבדב המה חופרים את התורה הגם שאינם עשיריי כ״כ והייטו במחוקק שיגעים מ״ע בכל אבריהם לעשות הצולה אבל אחרים לדבר על לבו שיהנו ממנו כדי להחזק לומדי תורה • ובדול המעשה יותר מן העושה • וגם מה שאפשר לפי יכולתו המה בעצמם מותנים :

וזו בזמעבוחתם שהמה בזמוכם משען לתלמידי חכמים

כפי האפשרי והעיקר לסייע לת״ח בשמתחיל לפנות מעכיבי עולם ושם אל לבו ללמוד ואז המחזיק אותו כיעל שכר כזבולון עם יששכר אבל למפרע מנה שלמד כבר מזו אינו מועל שכר כמבואר בש״ע יו״ד מהלכות ת״ת כי מה שכבר למד מ״א לזכור יע״ש • ע״כ אמר מנדבר מתנה אם הוא נותן מתנה לת״ח כשיש עדיין מדבר שיש ריק מתורה רק מכח מתנה שהוא נותן לת״ח ומחזיק אותו נחלו אל יעשה הת״ח

כנאל המושך אור תורתו לבולם :

או יאמר שיורש הת״ח אח התורה לקיים ובתורתו

יהגה יומם ולילה ויהי׳ כאלו אל לשון ירושה אז מי שמחזיק אותו נוחל אל באות כי כעשה עשיר גדול כמ״ש עשר בשביל שתעשר ובפרט ע״י זכות התורה ע״כ הש״ת מגביה את המחזיק להיות עשיר יותר • וזו באות ולא די בזה שכרו לעוה״ז כי מבאות משכר עשירות שיש לו בעוה״ז עוד בני בשיבה בני דהייטו בקבר ג״כ יקבל שכר בעוה״ב • וזה לשר בשדה מואב דהייטו בג״ע ואז הש״ת בנדרבת אב וזו מואב מן האב כמ״ש רז״ל אשריכם ישראל וכו׳ • ומי מעהר אתכם אביכם שבשמים ולא די בזה הרי אמרו חז״ל גדולה לדקה שמקרבת את הגאולה • וזו ומשקפה ע״פ הישיעון דהייטו הגלות כמ״ש לעיל נשקף מעשיו לעודם

כדי לקרב הגאולה כמ״ש ודו״ק :

והנה יאמר הת״ח למה לריך אני להתפרנס ומשל

אחרים למה אין הש״ת נותן לי עושר ויהי׳ התורה שאלמוד שלי הכל וגם אזכה למדת לדקה ליתן לאחרים ומשלו רק התירץ מבואר כי הש״ת הוא יודע שאם יהי׳ עשיר לא ילמוד רק יעסיק בעניני עוה״ז וגם

לדקה לא יתן כראוי ע״כ עוב לו עניות :

ועפ״ז כראה לפרש דברי הגמרא (בבא בתרא דף

ע״ד ע״א) ר״י משתני זמנא חדא הוי אזלינן בספינתא ואזינן האי קרעיתא דהאי קא מקבעי בה אבנים עובות ומרגליות והדרי ליה מיני כווני דמקרי כרשא וכו׳ • ר״ל דהרי ראה בעין שכלו דאלבן שיש בו עמון • ודייטו מי שהוא עשיר עי״ז יכול לזכות לחיי עוה״ב • וזו דמקבעי אבנים עובות ומרגליות דהייטו תורה ומלות ולדקה אבל ראה בעולם כי העשירות היא אבל בני אדם דמקרי כרשא • ר״ל שהמה רע מעלים והמה רק אוכלים ושותים ומפעמים א״ע וכמ״ש ואיבי ד׳ הי׳ כיקר כרים • וזו כרשא כי שא פירושו נושא כמ״ש שנים שא מים • וזו כי כשאים עליהם שם כרי מפעמים ע״כ כחית בר אמורלי והייטו ת״ח שיודע לשון בתורה ולישא וליתן בהלכה לאתויי היא שהי׳ מתפלל ג״כ שיהי׳ עשירות הגם ובעי לשמעתי׳ לאמעי׳ •

ר״ל השמן הבנים בזה וקש לקטרג עליו • לא די שלא יהי׳ לו עשירות אלא השמיבה קלת שיש לו מבני אדם בנוסים ואמה נקראים ירך כמ״ש הזה״ק על פסוק ויגע בכף ירכו כמ״ש כבר כ״פ יע״ש • וזו בעי השמן לקפח פרנסתו שלא יהי׳ שיבה כלל כי עבן הש׳ מ מה לו עשירות כי דולה לפרוק ממנו עול תורה ע״כ אדי זיקא דאלא ונחית ר״ל כי הת״ח בעבן דכתיב כחונן לבניים וכו׳ כן העלב בשולחיו ע״כ ואחר שנשלא לעגה״ז לריך לזרז מ״ע לקיים שליחותו • ועמוד ג״ח • ומאחר שהוא עני מ״מ לקיים ע״כ הדין נותן לבקש עשירות ע״כ מכח בעבנה כחית השמן ולא הי׳ אפשר לקטרג עליו כי בא בעבנה נכוכה • אבל יאל בת קול ואמר לן מה אית לכו בהדא קרעיתא שאשתו של רחב״ד דעפידה דאדי׳ תכלתא לאדיקי לעלמי דאתא • והייטו כי אמרו (בתענית) דר״ח ס״ל עני והתפלל ויהבי לי׳ חד כרעא • ואמרה אשתו של כל לדיק יהי׳ כשא של ג׳ רגלים ולו רק ב׳ רגלים ע״כ התפלל ונעלה ממנו • וכתיב ביערות דבש שהכוונה שאשתו אמרה לו שאם יהי׳ כך עשירות אי אפשר לך לעלות ידי מלות ג״ח ע״כ יהי׳ כשא שלך חסר שהוא ב׳ רגלים עבודה ג״ח יע״ש היעב ע״כ זו הוא דברי בת קול מה לכם הקרעיתא של עשירות שלא אדרבה מכח שאין לכם עשירות תזכו לדברי אשתו של רחב״ד שעתידה למשדי׳ תכלתא לצדיקים והייטו כמ״ש חז״ל תכלת דומה לבשא כבוד שהוא של שלשה רגלים ע״כ עתידה למשדי׳ לקיים דבריו שכל לדיק שהי׳ עני יזכה ע״י״ז לבשא של ג׳ רגלים ואדרבה אם הי׳ עשיר לא זכו לזה כדברי הנ״ל כנ״ל כנון ודוק היעב :

ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ד׳ (תהלים ק״ו)

ואמרו רז״ל מלמד שכל אחד קנא לאשתו

עם משה ואמר אל תשתרי עמו • ובראה הכוונה לזה דהנה אמרו רז״ל כשבאה הנבואה למרע״ה לא הי׳ מיבר בו שום השתנות אטשיות שיה״ו בעל הנשמי • רק פניו

בוערת כלפידים :

וזו ודיבר ד׳ עם משה פנים אל פנים וגו׳ ושב אל

המחנה • ר״ל מיד שב אל המחנה לאמור לבני ישראל את אשר ליוה ד׳ אלא כן אחר הנבואה׳ כאשר בא הדיבור להם הי׳ נתבטלים מבדה אנוש כמי שנתחלש באפיסת הכוחות ונפלו לארץ • ולא שבו תיכף לבוריים עד זמן אריך כ״א כפי כחו ועבעו • וע״כ מחמת גבהות מרע״ה במדרגת נבואה הי׳ מקום לאיבו מאמינים לדבר בו ולומר מה נשתנה משה מכל הנביאים • ע״כ פקפקו בנבואתו לאמור שלא דיבר הש״י עמו כלל ולקחו ראיה לדבריהם מאהרן הי׳ ג״כ נביא למשה מוקדם ממנו והוחזק אצלם עוד ממלרים כמ״ש רז״ל ע״פ הנגלה נגליתי לבית אביך וגו׳ ואעפ״כ כשראתה הנבואה עליו

נתבטל מנשמי ומה נשתנה משה ממנו :

ועפ״ז יובן הכ״ל כי אם הי׳ מאמינים בנבואת משה

ובמדרגתו הי׳ נותנים אל לב שמרע״ה היה

במדרגת אמנם רק בגופו נזדבך ג״כ כמו מלאך • ועכ״כ פירש מאתו הי״ה כי לא הי׳ לו שום גשמי (ובין בזה בפי׳ עשרה מאמרות מאמר חקור דין ח״ג פי׳ גד״ה ותרווה מעדנים לנפשך) ע״כ הגם שיחוד אשת איש אסור לבני אדם אפילו מוחזק לצדיק כי אין אפטרופוס לעריות •

מ״מ משה היה אלא מלאך ולא אסור לו יחוד :

וזו דברי הנביא ויקנאו למשה שכל אחד קנא לאשתו

שאסור להסתתר עמו כי הוא איש ואינו מלאך הספק זו בא להם במחנה • ר״ל בשביל מחנה שהי׳ מיד שב אל המחנה לאחר שדיבר עמו הש״י ע״כ בא להם הספק שלא דיבר עמו הש״י כלל רק בודה הכל מלבי שדבר ד׳ על מילתו ורחי׳ לקחו מאהרן קדוש ד׳

ביאיים

ביים מכבר לקדוש ומהור ולעפ"כ לתצטל מגשמי כשקבל
כבודתו ולמה יסתכה משה ככ"ל ככון :

עוד כלפע"ד כי הגם שכפרו בגבודתו מרע"ה הוכרחו
להודו' שחכם גדול בחכמת הנבע הנסתרת הי' כמו
שגם החו"ם יאמרו כך דאל"כ איך עשה את כל הניסים
והנה קיימו חז"ל דדווקא ספק עומאה בר"ה עומא כי
למידין מסוטה דכתיב ונסתרה והיא נטמאה וסתירת
ניכח אלא בדשות היחיד יע"ש • והנה סברא זו שייך
לבני אחר אדם אבל מי שבקי בסתרי הבנע שייך אצלו
סתירה אפילו בדה"ר כי דבר קטן אינם לעשות ח"ע
רוחה ואינו כראה • ע"כ קראו על סתירה גם בדשות
הרבים ככ"ל ככון :

במד"ר את כפשע מקרית עוז ומדכים כבריח ארמון
את כפשע זה קרח ומדכים כבריח ארמון
שעלתה הארץ בריחים כארמון יע"ש • וכראה לפע"ד
דעיכם הזה היה מדה כנגד מדה דהרי קרח אמר כי
כל העדה כלם קדושים • ואמרו רז"ל שאמר כלם שמעו
מהר סיני אנכי ולא יהי' לך הרי דקרח משוה המדות
דכיון דכלם שמעו כל אפין שווין • ובאמת זה איכו
דגם שמעו כשם מ"מ כל אחד השיג לפי מדרגתו
ולפי ערכו • כי כלל אמרו כי שני לדיקים איכם שוויס
במדרגתן • כמ"ש חז"ל על ת"ח שעת אין אנו מולאין
תמורתו • ואעפ"כ הרחיב קרח את פיו לדבר כנגד משה
שהיא כמוהו • והרי אנו רואין בגשמי בחדש שהוא גוף
עומד לצפ"כ יש תשיבות אבר על אבר וכן בגוף האדמה
הוא גוף חומר עפר אחד • אעפ"כ אמרו חז"ל דיש
לה אברים כמ"ש היושבים על עבור הארץ וכתיב ורחש
עפרות תבל • הרי שיש לה רחש וכן יריכים שנאמר
עירכתי ארץ וכן ידים • והארץ הנה רחבת ידים וכן
פה ופלתה האדמה את פיה גבי הבל • וע"כ כשכש
קרח שבבר בל אפין שווין וע"כ הרחיב פיו לדבר כנגד
משה רבינו • ע"כ כדי להוליח עדעתו דאלו כל אפין
שווין אמר מרע"ה אם כמות כל אדם ימותון אלה לא
ד' שלחני • ואפשר להיות כדברי קרח אבל אם בריאה
יברא ד' ופלתה האדמה את פיה הרי מוכח שגם
לחומרי גשמי יש אברים ואבר כנגד על אבר וע"כ לפי
עדפו של קרח יראה השי"ת כי יש לאדמה אבר חשוב
פה והבטע את קרח על שהרחיב פי' לדבר כנגד משה •
ע"כ כנגדו גם כן פתחה ארץ את פי' לבלוע אותו :

וזן כוונת המדרש את כפשע מקרית עוז פשע במשה
מכח קרית עוז זו התורה שכולם שמעו אמרי
ולא יהי' לך • וע"כ שבר כל אפין שווין ע"כ ומדכים
הפה שעשה מדכים ודברי ריבות עם משה גרמה
כבריח ארמון גם הפה של ארץ שהי' משבר כבריח פתחה
את פי' לבלוע אותו כמ"ש ככ"ל ככון מאוד :

ומזה שמאל מבית מלא ספרים אם חייב במזוזה וכן
עלית שכולו תכלת וכמ"ש רז"ל • נראה לפע"ד
כי המשכן הי' מורה על השראת שכינה בין ישראל והי'
מורה ג"כ על שמירה ע"כ נאמרו ברכת כהנים יברכך ה'
וישמרך וגו' • ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן
שאז הי' הברכה והשמירה וכן היא במדרש יע"ש וכן
אמרו רז"ל ביום כלות משה ביום שכלו המזיקין מן
העולם יע"ש • ובאמת כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי
בתוכם • ודרשו רז"ל כי השכינה בכל אים ישראלי כי
היכל ה' הוא • ע"כ מלא קרח מקום לחלוק עם משה
היות להנשיאים וכן הדגלים לא נעשו אלא בשביל משכן
וזו גרם שהי' ממנה את אליפן בן עוזיאל שהי' קרח
עלי' ע"כ נכנס לחבר בשאלה זו • בית מלא ספרים אם
חייב במזוזה כי נראה לריך שמירה יותר וכי משום דיש
ספר תורה שלמה וגם פרשת מזוזה בתוכה מגרע גרע
ע"כ הי' סובר קרח שכל התורה מלוי אלכס וקב"ה
ואורייתא חדא הוא וע"כ השכינה שרויה אלכס בלא
משכן כמ"ש ושכנתי • א"כ משכן למה וכל התמנו' הנשיאי'
למה שלא נעשה אלא בשביל המשכן ובאמת עצה בזה
כי סבולת כל מלוה ומלוה מיוחדת במקומה המיוחדת
לה ובפרט המשכן שנעשה בה דוגמת לבא מלאכי מרום
ע"כ הי' השראת השכינה דוקא על כנפי הכרובים שהיא
דוגמה עליונה ומזה הלירה בכל ישראל וכן המזוזה שכל
זמן שאינה במקומה המיוחדת לה על מזוזת הבית אינו
פיעלת שמירה • ע"כ נעשה הכל קרח בזה וכן בעלית שכלו
תכלת הי' כוונתו כי תכלת מורה על זכירה שנאמר
וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' • והייכו כי
תכלת דומה לים עד כשא הכבוד שנאמר במשפט יעמיד ארץ
ע"כ מעוש כשא דין עושה מצות ה' והנה קרח הי'
סובר שמשה לא הי' ברקיע כלל ק"ל יום כי אין יעלה
אדם בשמי מעבל רק יש בל הר סיני וגם דיבר הש"ת
עמו ונתן לו שם ב' לחית הברית רק שיהי' לזכרון לבני
ישראל שמשה יקבל התורה מן הש"ת ע"כ עשה פעולה
חזקה להתבודדת ולהעלות אל הר סיני ולאמר שעלה
למרום והי' במחילת מלאכי שרת :

וזן דברי קרח עלית שכולו תכלת שכולו מורה על
זכירת המלות וכמו שאמר שמעו ולא יהי' וגו' וכתיב
ולמען תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו היא זכירה
גדולה מזו וא"כ אתה הי' לריך להיות בתוביכו ולדבר
הש"ת עמך יתר המלות רק עלית א"ע גדול להתבודד
בדבר שאינו כלל אבל משה השיב לו כי גם זה אינו כי
גם לזכירה לריך מקום מיוחד כמו תכלת באחדבע בכפות
הכסות להורות שהי"ת משכיח על אחדבע בכפות ארץ וכן
במתן תורה יש מקום ראוי יותר לקבלה והשראת השכינה
ממקום אחר ובאמת כי גם כמות משה עלה לרקיע
והי' לו מהלך בין עומדים אלה אנו המלאכים כמ"ש
רז"ל שאמרו מה יבוד אשה ביניכו רק בשעתו השיבו כי
גם דברי' אינו ככ"ל ודו"ק :

פרשת חקת

במדרש רבה פי' חקת זאת חקת התורה הד"ל ומי
כהחכם יודע פשר זה הקב"ה שפירש התור'
למשה חכמת אדם תאיר פני' • גדול כח הנביאי' שמדמה
הלורה ליולרה שנאמר ואל הכסא דמות כמראה אדם
עלי' ונמעלה ועוז פני' יאיר שתשתכם מדת הדין
לעדת הרחמים ליסראל ע"כ המדרש יע"ש • והוא תמוה
וכבר כתבתי בזה בדרושים הקודמים יע"ש • ועתה נראה
לפע"ד כי רז"ל פרשו הרומז של פרשת פרה אדומה
שרומז לתחיית המתים כי אמרו רז"ל על פסוק ואדם
עלי עפר ישוב שאפילו לדיקים חוזרין לעפרן שעה אחת
קודם ת"ה ועצמה דמילתא הוא כי כל הנופים של אדם
בגרמי כ"י הי"ה כמ"ש כי בגון חולבתי ובחטא יחמתני
אמי שאפילו לדיקים גמורים אי אפשר בלא י"ה וע"כ
למרק הזהומי הנחש מכל וכל שיהי לאחר ת"ה עהור מכל
זהומא ולריך לחזור לעפרן • וזו רמז בפרה אדומה שרומז
על גוף אדם שבשעה כפרה קוررה ומחמת י"ה שאדום
שנאמר אם יהי' חטאיכם כשנים וגו' על כן לריך שיהי'
כשרף עד שישוב עפר כמו שהי' שאם יפרחו ממנו
הטומאה

העומאה עומאת הל"ה ויתן עלי' מים חיים רמז על על שלא תחיה כמ"ש כל העוסק בתורה על תורה מחייהו ומזה הדבר כי ישראל בעונם הזה יש להם אחיזה במדה מלכות שמרמז עלי' הוא אחרולה של שם הוי"ה וכביכול הוא מלאה דין - ע"כ כרמזה לומר פ"ר דיבים יש בה"א אחרונה כידוע - אבל לעתיד יהי' כשמת ישראל מלמעלה לקבלה מזעיר אנפין הכרמז ביו"ד ה"א וא"ו של שני הוי' צ"ה העולה על ויפציע לה"א אחרונה ואז יהי' נשלם שם הוי' העולה מ"ה כסכום אדם ואז נהי' אדם שלם ולא יהי' בו מיתה כי הוא מקור חיים עץ החיים ולא כן כביכול מדת מלכות שרומז עלי' עץ הדעת טוב ורע שביום אכילה ממנה נגזר מיתה כי נחש כרוך בה ואחריתה דרכי מות והבן זאת - ע"כ אמרו במדרש שהש"ת אמר לאהרן לקח פר בן בקר פעמים קולאה פר ופעמים קולאה פרה הדא דכתיב גדולים מעשי ה' דרושים לכל חפציהם יע"ש - (בפי' תלוה) והוא תמוה - ולפ"ז אתה שפיר כי ע"י חטא אהרן שעשה העגל חזרו ישראל לזוהמתן וכביכול מדת מלכות נתמלא דיבים שעולי פ"ר ועי"כ בחה המיתה לעולם ר"ל ע"כ אמר הש"ת לקח פר בן בקר לרמז על הדיבים וע"כ מתו כדב ואביהו ביום ההוא - אבל פרה אדומה מרמז מה שיהי' לאחר התחיה עולם התיקון ויתקן ע"י שתתקבל מדת מלכות השם העולה על כמ"ש ויהי' השם הוי' צ"ה בעלותה ויוספע חיים לכלים לעולם על ידי' - ע"כ נקראת אז

פר"ה התחלת המיתוק :

וזו כוונת המדרש גדולים מעשי ה' שלומו לעשות דוגמא עליונה דרושים לאדם לכל חפציהם לכל פעולתם שיעשה כי פ"ר רומז על עוה"ז שסולנו בו מדת הדין ופרה אדומה רומז על מיתוק שתהי' לאחר התחיה שיהי' אדם שלם הרומז לשם מ"ה העולם אדם ולא יהי' אז מיתה ודין בעולם - וע"כ על אפר מים חיים הרומז על חיי עולם - והנה רז"ל אמרו שהתורה קדמה ב' אלפים קודם הבריאה וע"כ ודאי לא הי' התורה כתיבה כמו שהיא לפנינו אלא כמ"ש רז"ל קב"ה ואוריתא חדא הוא כי התורה כולה שמותיו של הקב"ה רק לאחר הבריאה כשנתן התורה לעמו ישראל חקק והעלים את התורה ועשה לה מין לבוש לכתוב בה קיפורי ונעשיות כדי ליתן לבני אדם גשמיים והעלים בה תחת לבושה קודות התורה - וע"כ מועל על כל אדם להפשיט לבושי הקדרת ונעלי' ולהשתכל בנה שבתוכה - וע"ז נאמר כל כבודה בת מלך פנימה - ע"כ גם בזו הפרשה של פרה אדומה עשה לך כעין לבוש והפכיעות היא הכוונה מה שיהי' לעתיד לאחר תחיית המתי' ויתבער רוח הטומאה מן הארץ ויהי' העולם כולו עהור לחיות חיים נלחיים - והנה גבי התורה כתיב מימינו אש דת למו והכוונה שהתורה בפכיעות שלה שהוא ימין של הקב"ה הוא אש דת וקב"ה ואוריתא חד הוא - רק ליתן לבני אדם שאינו ביכולתם לקרב אל אש גדולה כזאת פן תכלנה עשה לה הש"ת לבוש כתוב מלות ותוקים ואיזה ספרי ונעשיות ש"ש בהם מוסר השכל ויכולת של הקב"ה כמעשה דור המבול ומלחמת מלכים וכדומיהן - ע"כ עשה הקב"ה מהתורה כעין פשר לא חמימי ולא קרירי - רק כמו מים פושרין לשבר את האדם מה שיכול להבין :

וזו כוונת המדרש זאת חקת התורה ופרשו לפי דרכם כמ"ש שפרה אדומה רומז לת"ה וזו חוקת חוקה אחת שכל התורה עומד עלי' ודאי לאו ת"ה - כל אדם יאמר מה לי לעבות את גופי בקיום המלות מאחר שאין שכר לגוף שסוף כל אדם למות ומרקב הכל - אבל מכל מקום זה שכל ת"ה כל אדם מעשים בפשע בפשע לקיים מה דאתפשי לי - ע"כ מלה זו היא העיקר שכל התורה נעומד עליו :

וזו דברי המדרש ה"ל ומי כהחכם ומי יודע פשר דבר והיינו שכל התורה הוא שמותיו של הקב"ה ויש בה רמזים גדולים רק שאי אפשר לכל אדם לשמוע ולהבין כי היא אש גדולה ע"כ עשה הקב"ה בחכמה ועשה פשר לעשות לתורה כעין לבוש שיהי' פושרין ולא יהי' ככוין בו - וזו לשאר אדם אבל לעשה רציכו שמאסר לו מ"ע שעני ביה פירש הקב"ה התורה באר היטב הסודות שבה כמו שהיה קודם הבריאה כמ"ש לעיל - ע"כ אמרו רז"ל ויקחו אליך וכו' לך אני מגלה עצמי פרה ולאחרי' חיקה - חכמות אדם אחיר פניו כי גדולה ועצלת הבריאי' במדרגים הלורה ליולרה כי אדם הוא השם הוי' צ"ה בעלותה שם מ"ה וע"כ נקראו בהוא ג"כ בשם אדם לרמז שמקבלים חיים מעשם מ"ה אשר ממנו חיים נלחיים

וכתיב החכמה תחי' את בעליה :

וזו אדם ביקר שקרא הש"ת לשמו אדם כדי להורו' על יקר תפארת גדולתו שיהי' חיים נלחיים - אבל לאחר שחטא בעץ הדעת בל לין אינו בעוה"ז אבל אי' חי' לילה אחת אבל לעתיד בעהרה יחזור הש"ת מאור פניו ויקיים חכמת אדם תחיר פניו להשפיע חיים נלחיים משם מ"ה - וע"ז נאמר יעל ה' פניו אליך להשפיע חיים ונעקיר החכמה ומילא ישים לך שלום שיהי' שלום בין הגוף לנשמה וע"כ יהי' חיי עולם - וזו חכמת אדם תחיר פניו שכוונתו של הש"ת להחיר מעדות חכמה חיי עולם על מין אדם - רק עוד פניו ישוה מכח מ"ה שאבל מצן הדעת בשתנה ממדת הרחמים למדת הדין לגזור עליו מיתה וע"כ בא הש"ת בפרשת פרה אדומה שלעתיד יחזור כביכול למידתו הראשונה להשתנות ממדת הדין למדת הרחמים לישראל להחיות את המתים ויהי' חיי נלחיים וזו יהי' רק לישראל ולא לאו"ה ויבער רוח הטומאה מן העולם כן יהי' לכן שיהי' בטהרה ביינינו אמן :

עוד אמר קהלת שימן עיה עוד לחיתי תחת השמש וגדולה הוא אלי עיר קטנה ואנשים בה מעט וגו' נראה הכוונה בזה היות שברא הש"ת השמש והירח לאותות ר"ל לדוגמא להבין מהם רמי' לנעשה בני אדם כי השמש נולד עלמו הוא אור גדול אבל הירח אין לה אור מעצמותה כלום רק מה שמשפיע עלי' השמש לפי קרבה ורחוקה ממנה - וזו דוגמא לעשיר ועני שישפיע העשיר לעני לפי קרבה ורחוקה וכן ת"ח ועי"ה לדיק ורשע שמשפיע זה לזה לקרבו לתורה ולעבודה ולירלת שמים דוגמת השמש שמשפיע אור על הירח :

והנה שלמה המלך ע"ה הי' דוגמת השמש שהי' דורש דרשים והי' משפיע חכמתו ותורתו על אחרים וכן שמים וכל אלו שקבלו ממנו הי' דוגמת הירח שהיא תחת השמש - ע"כ אמר כאן זה לחיתי תחת השמש שמה שלריכין המקבלי' תחת השמש לקבל מן המשפיע שהוא השמש וגדולה הוא אלי כי אלי הוא דבר גדול כי אני חבם גדול ע"כ לריך עני להשפיע יותר לכל אי' לפי מדרגתו וע"ל דבר גדול מועל עלי - וזו עיר קטנה ודרשו רז"ל זה גוף של אדם ואנשים בה מעט אבר אברים - והכוונה בזה לפי שיש באדם רמ"ח אברים וכנגדו יש רמ"ח מ"ע ובכל מלוה שעושה מקדש אבר א' : והנה אנשים ההולכים אחר שפילות בשם הלב ומעטים מאוד במלות ע"כ יש להם אברים מקודשים מועטים וע"כ נאמר כאן ואנשים בה מעט מחמת שהמה אינם בגדר אנשי להתחזק על הל"ה ע"כ אברים המקודשי' מועטי' המה ובא אליה מלך גדול זה הל"ה כמ"ש רז"ל וסבב אותה בתחזות נגד ובנה עליו מלודים גדולים כי

לא הי שהלכו אחר תאוות לבם. עוד הכתיב בהם קושיו' אפיקורסות לפרוק עול לומר לית דין ולית דיין והם הנה מלודים גדולים לנכוד אותם ברשת הי"ה ממלא בה אים עסקן והייטי כמ"ש חז"ל אחי נכזתי למעלה כי שכר מלוה בהאי עלמא ליכא. רק שכר כל מלוה נכנס באוצר למעלה במקום שאין יד אדם שולטות בו. וזו האים נקרא מסכן ע"ש שהוא בעל האוצר כמ"ש לך בא אל הסוכן ופירש"י הממונה על האוצרות וזו מסכן וחכם והוא אומר ושכר השכל ג"כ ומילא את הציר בתכחתו והחזירן למוצב אבל ואדם לא זכר את האים המסכן ההוא שהחזיקה לא עשה בהם רושם רק לאיזה ימים ואחרי שנו לכיסלה כברראשונה:

והנה דרך ת"ת למלא אוצר על כידון כזה כמ"ש רז"ל האי ת"ת דרתת אוצרתא ערתחי לי' מה שמגיע לכבוד הש"ית מלא כעס כבד הפוסעים ע"כ אומר שלמה בחכמתו כי לא זו הדרך הכבון כי אם ישפוך כעסו עליהם לא יפעל כלל ע"כ אמרתי עובה חכמה ומגבורה אם תאמר מוסר תעכב כעסך ותה"ל גבורי למעוז ברוחך כמ"ש איה גבור הבוטח את ילדו. והנעים כי חכמת המסכן בזוה כי מה שאחד דומה שאין לאדם שכר מלוה בעוה"ז רק בעוה"ב. היא דברי שאינו מתקבל כל כך לבני אדם. כי הי"ה נותן שכרו מיד תאוות לבו וגם קלתם אינם מאמינים כלל בשכר עוה"ב ע"כ אם יוסיף לומר מוכחתו בכעס אינם נשמעים כי דיבר לשון כעס כמ"ש דיבר אדוני אדון אתנו קשות ע"כ אחת העלה היעולה דברי חכמים בנחת אם תאמר תוכחתו בנחת בפה איך אז נשמעי' ריקבלו תוכחתך יותר מזעקת מוסל בכסילי' כנ"ל כון כוונת מקרא קודם האלה:

ועפי"ן זה נראה לפרש דברי מיכה הנביא הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי"א עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם ה' אלקיך. הכוונה בזה כי בתחילה לריך לאים שיהי' בעל הכונה עובה שלא יהי' קמלן ולא יהי' ווחרן בדול. וגם לא יהי' כעסן בדול. כי אז חיו אינו חיים רק הכל לריך להיות בדרך ממולצע כמו שהאריך הרמב"ם בפרקי אבות על המעלה מאוד מאוד הוי שפל רוח ייע"ש ואז חיו חיים טובים בעלמו. וזו הגיד ר"ל אני מגיד לך שמדה מדה לך אדם שתהא אדם בעלמך ואם תהי' כך מה טוב בוודאי טוב לך בעוה"ז. כי רגזן לא עלה בידו רק רגזנותו. וכן שאר מדות המריעים לאדם עלמו אבל מה ה' דורש ממך מכח מידות אלה כ"א עשות משפט ואהבת חסד כי אם יהי' בך מידות טובות אתה מוכן לעשות טוב גם לאחרים ולמאוס ברע אבל מ"מ אלו הדברים אל תעשה לקבל שכר בעוה"ז כי והלכנו לפון השכר ובגנוז למעלה לעוה"ב דהייטו. לכת עם ה' אלקיך כשאתה נמקום מוכחתך לאחר מיתתך והייטו עם ה' אלקיך כנ"ל כון:

פרשת בלק

לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל. וכתי' מהלכות גיהוסין דע"כ גנו המעוגה בישראל כשר מעוש דכשמת ישראלי רלונה לעשות רלון בוראה כי ממקום קדוש באה חלובה מתחת כסא כבודו ב"ה רק השאור שבעיסה היא הי"ת מעכב נקיים את עלית בוראה ע"כ אם כופין את הבוף עד שיאמר רולה אני הרי הכשמה וגם הבוף מרולים נקיים ועלית הש"ת יע"ש. ועי"כ מהני לשפאל ג"כ תשובה בי"ש הבית כנ"ל ולא כן בני אד"ם כי חיותו ממקום עוממאה עי"כ לא קבל הש"ת תשובה על פשעה כי הי' ע"י הכרח אל מכות. וזו לא הביט און ביעקב אם אינם עושים רלון בוראם אין הש"ת רואה אותו עמל ותוכחת אל יסורין המגיאים בידי תשובה. והנעים לזה כי ה' אלקיו עמו ר"ל המידת רחמים נעשה אלקים לעמוד אותם ומכח זה הוא עמו ומזזרין בתשובה ואעפ"י שהיא ע"י הכרח כמ"ש מ"מ הרי תרועת מלך בו. תרועת ר"ל רלון והכוונה הרי הרלון של הש"ת בהם הייטו הכשמה היא בוראי רלונה לעשות רלון קונה רק הילה מעכב ומ"כ היסורים גורמין שגם הבוף יקרלה לעשות תשובה הרי הכשמה והבוף גם שניהם רולים בתשובה כמ"ש ודו"ק. **ולו** ג"כ הכוונה בדברי יהושיקו זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כסלותיך לבתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה שמכח זה מוכח שיש בישראל נשמות קדושים שמתהפכו בעעבי זמן שהי' בעלים בוי ומיה נעשו כלם לדיקים ומשקו אחרי הש"ת למדבר בארץ לא זרועה ע"כ ודאי קודם ישראל כה' אחים תבואתה דהייטו עלה הכשמה שהיא אחות בבוף וגם הוא אחים לבהיאה

כמ"ש במי כמוך בקשמת הלדיקים יע"ש ע"כ כל אוכליו מהגוים את ישראל יאשמו רעה תבא עליהם והייטו שיבוא מעשיה לדקיטו ויכקו' מהם נקמת עמו רק בתנאי שיכירו וידעו ישראל שכל הלרות באו עליהם מלד כאים די שהש"ית הענגיד עליהם מלך כהמן כי אז ודאי יעשו תשובה ויגלמו ע"י בילה מעיה ולא כן כשיאמו הדבר בדרך הטבע כי אז כתקיים תי' אם תלכו עמי בקרי לומר מקרה והלכתי גם אני עמכם בקרי שלא יהי' נחשב היסורים אלו לכפרת עונם והש"ת ירחם עליהם ומהרה אכי"ר:

במדרש חזית אלו זכיתם הייתם קורלים אם תמיד הוקד על המזבח לא תכבה עכשיו שלא זכיתם אתם קורלים מגרוס שלא בעלמותי וירדכה. והיא חמי' וכבר אמרתי בזה דרכים שונים כמבואר בדרושים שלי ייע"ש ועתה נראה לפע"ד ע"פ מ"ש בגמ' הלי ת"ת דפתא אוריתא קא מרתחי' לי' והייטו שכל אדם הוא בנבנו בעל כעס מלד מרה אדומה שלו כי קוא עורכב מ"ד יסודות פה לתי"ח אפשר להניח כעסו על עובדי רלונו וזו אוריתא מרתחי' לבקיה לכעוס על עובדי רלונו אבל מי שאינו ת"ח כועס על שאר דברים שאינו אפי' רשות שאמרו עליו כל הכועס כאלו עובד ע"ז ע"כ אמרו רז"ל בדברים בתנא אחד שראה שאחד שאנו את חבירו בבשם אמר תמה אני הלא ונתן לך הגז בבבל בקיבל יע"ש. והיינו עפ"י מ"ש חז"ל (בקדושין) כי עניות דתורה לבבל יהד יע"ש. ע"כ יש לאם לב רגז כאחד הריקים והפוחזים ונתקבב כאלו עובד ע"ז. ע"כ תמוה שבאמ' לא הי' לו להיות לב רגז כזה רק בא"ל. אבל באמת כיון שבלו ישראל אמרו רז"ל בחבינה שאין לך ביעוב תורה גדול מזה יע"ש ע"כ גם בארץ ישראל יש לב רגז על שאר דברים. ורז"ל אמרו רגזן לא עלה בידו אלא רגזנותו פירש"י כיאם בשר יע"ש ע"כ זו קוונת המדרש אלו זכיתם הייתם קורלים אם תמיד תוקד על המזבח לא הבבה כי שלאנו של אדם שלומד עליו תורה הוא נקלא מזבח כפרה כמ"ש רז"ל ע"כ אלו

זכו הי׳ האש והכעס בא להם מחמת התורה ולכעוס על עוברי רצונו של הש״ית • אבל עכשיו שלא זכיתם כתוב ממרום שלא אש בעצמותי ורדכם • והיינו שהבעס בא מצד שאי דברים ולכעוס על דברי שעותי׳ ע״כ גורם חולי להוריד עצמותיו למות על ידו בזה ובבא ר״ל • וזה פרש רשת לרגלי לפרע ממני בעוה״ב שהיא הכועס כאלו עובד ע״ז ואין לך עון גדול מזה כנ״ל ככון :

והנה בעו״ה בזמן הזה כפלה קרן התורה ביותר ומי שלומד תופס התורה כפשוטו • ובאמת הקב״ה ואורייתא חד הוא וכל התורה כולה שמותיו של הקב״ה כאשר פירשתי בכל דברי המקובן עבינו בארן שערי׳ כי׳ הכוונה בזה כי מ״ע שערי ביכה נמשכו למקום דביכו • ע״כ התורה בודאי עמוק עמוק מי ימצאכה ומדברת בעצמות העליונים ושמותיו של הקב״ה • אבל העולם תופסים עתה כל התורה כפשוטו שמדברת רק בתחתונים :

וזו שבעו בארן שערי׳ שערי התורה עשו עמנה מעבע שבעבעו בה שהיו מדברת רק בארן הייו מתחתונים׳ ונפלה קרן התורה ביכר ושיבר בריחי׳ כל הגדרים שעשו רז״ל שכולם ביתנו מסיבי התורה שבעל פה המה סודרי׳ אותו הבריחים וגדרים וסייגים באומרם כי זה עשו רק לבכן ולא הש״ית לזה לבל זאת • ומלבה ושרי׳ בגוים כי לומדי׳ התורה רק לחכמה בבדי שיחכם להיות ככבד אבל הגוים • אבל בעו״ה אין תורה אין מי שילך בדרך התורה לחורו׳ התורה שילבו בה כי מומדים רק לחכמה בל״ל ודו״ק :

ע״כ דיבר דוד המלך ברוח קדשו באומרו זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה • ר״ל שעיקר דרישת בל הדורות שיבנה בה״ע במהרה שיעמוד בזכות יעקב כמ״ש רז״ל אלא כיעקב שקראו בית שיבנה עולמו׳ יע״ש ואז שאו שערים ראשיבם הייו מ״ע שערי תורה יהי׳ בגלה לעולם ויבשאו לעמוד כי המה פתחי עולם שבהם בארא הבולה ומבח התורה יהי׳ בגלה מלך הבבוד שחלק מבבודו ליריאיו שמסר לו גבזיו בתורה שקב״ה ואורייתא חד הוא • וע״כ שואל מי זה מלך הבבוד ר״ל בגם בדורות שמוך למתן תורה הי׳ בגלה שערי הבמה ושערי תורה אעפ״כ בתקלקל וע״כ למיחש בעי שמא יהי׳ ג״כ בך ומה מהבי התבלות לפי שעה ע״כ מסיב דלא בראשונה אחרונה רק ה׳ לבאות שיהי׳ ישראל לבא של הש״ית כמלאבי מעלה והוא יהי׳ מלך הבבוד שלא לעולמי עולמים שלא ישובו ישראל לבבלה עוד ויבער הי״ה מן העולם ובבש ידעו את הש״ית מבקטנם עד גדולם אכי״ר במהרה בימינו אמן :

וזו ג״כ כוונת ד״ה קול ה׳ חולב להבות אש וכו׳ ר״ל בעתן תורה הי׳ קולות של אש כן התורה ביתנה באש להורות שבולה אש שמותיו של הקב״ה ע״כ קודם בילת מעשיה יהי׳ אבלי מעשיה ויפרע מוי שתפש התורה בפשוטו וזו קול ה׳ באבלי מעשיה יחיל מדבר יתן אבלים ולה לבי שהי׳ התורה אבלו כמדבר שמעה שאין בה רק הפשוט • וכן ג״כ יחיל ה׳ אותם שתפשו התורה לבמדבר קדש הייו מי שהאמין ולבוד הפילפול של התורה שהיא קדוש אעפ״כ היתה כמדבר אבלו ואחר שלא האמין ולמד הפבימיות של תורה • קול ה׳ יחולל חילות הייו לפרוע מוי שהי׳ רחמיו לר שהי׳ בידו להיטיב לעבייס ולבעלי תורה והי׳ אבזרי עליהם מלרהם • ומבח אבלי מעשיה אלו ויחשוף יערות אלו אבשים שהי׳ בהיה יער עלהאמין בהש״ית ובתורתו רק שהי׳ מבוסה מעבי אדם והרלו קיבון בבר בהזיר אז יבלו מעמוכי לבם ולא חוץ בד״ת כמ״ש בפוף דניאל והרשיעו רבים וכו׳ יע״ש ואח״כ יבא מעשיה לדקיבו ובה יהי׳ בולו אומר בבוד אותו שישאלו יתבו בבודו ושבה והודי׳ להש״ית על בל מה שבבלו אריבות הבלות הי׳ הבל לעובדת ישראל הי׳ לעובדת יבב היינו בלתי בזיתת מעשיה יהי׳ שמיית המעשיה ויבולבע המות לבלה ע״כ בל מה שבבלע עד הבה ובדקב הן בבי אדם העומדים לעיתה לעולמי עולמים על בל בריאות אדם ומה טעם בי מבולם יבב ה׳ לתקן אותם שיהי׳ לעולם במו קודם חטא אדם ראשון ויבב ה׳ לעולם שתתקיים המלוכה שלו לעולמי עולמים על בל ברואיו ומה טעם ה׳ עוז לעמו יתן יעקוד לבו שערי תורה ומחדש ויפתח לבם של ישראל בפתחו של אולם שערי ביבה וזו יהי׳ עוז של ישראל ע״כ מבח התורה שבולה חיים ה׳ יברך את עמו בשלום שיהי׳ שלום בין הגוף לבשמה וידורו באחוה וריעות ולא יתפרדו זה מזו לעולם ויהי׳ קשורים יחד אכי״ר :

ואולי זה ג״כ כוונת המקובן איבה יעיב באפו ד׳ את בת ליון השליך משמים ארץ תפארת ישראל וכו׳ והיינו עיקר התורה היא הסוד של התורה ובעו״ה בגלות המר בשתמו מעיבות התבמה זו להביבה על בוריו וע״ז אמר ג״כ המקובן במחשבים הוסיבבי ודרשו חז״ל זה תלמוד בבלי והיינו כי רז״ל דמזו בבל דבר סידות התורה וכמ״ש הזוה״ק בל מילי דחז״ל עפ״י רזי התורה המה אבל בגולה אין אתנו יודע עד מה ואתנו לוחזים הפשוט דבריהם ע״כ חשבו עיבינו מרחות באחרובות הפנים שבל דברי חז״ל ומדברת בעליונים ע״כ שפיר אומר המקובן בומחשבים הוסיבבו זה תלמוד בבלי וזו שאמר ג״כ בלון אבה יעיב באפו ד׳ את בת ליון הייו הבת עין שלשם יולא עיקר הרחי׳ אבל חשבו ומאתנו שאבחנו עם המליבי׳ בתורה ובעולות ע״כ קרא אותנו בת ליון ומופת דבריו שלא תעבה שבלקח ומאתנו הפילפול התורה אדרבא היא להיפוך שבל הקושיות שהביאו התוס׳ בתיבה ובשאר הראשיב׳ בדוד האחרון מתרלים הבל אבא אל זו יש לקובן השליך משמים ארץ שברי בל התורה ומדברת בעליונים שהוא בשמים ועתה השליך בי אבחנו אין מביבים בתורה רק מה שרוא״ה בתחתונים וזו השליך משמים ארץ להבין רק מן הפשטות שבה אבל בעו״ה אבד תפארת ישראל עיבור התורה להבין סודה ועי״ז קטרגו המלבים לומר מה אבות בי תזבבו תבה הודך על השמים ובתה אבדו מאתנו אותה תפארת שחזרו המלאבים ה׳ אדוננו מה אדיר שמך בבל הארץ • ואולי תאמר שבבל זמן שהי׳ בה״מ בייים הי׳ עליונים לעמה ע״כ הביו התחתונים דברי התורה המדברת בעליונים ולא בן לאחר הארבן שאמר השי״ת אבבה ואשובה אל מקומי • ע״כ אומר המקובן ולא זבר הדוס רגליו ביום אפו • בי אינו בי גם ביום אפו בגלות : השבינה שורה בתחתונים במ״ש הבה זה עומד אחר בתליבו ולא זזה שבינה מבותל מערבי לעולם א״כ קשה שפיר מה טעם בשתר מאתנו הסוד התורה בכנ״ל :

אמרו רז״ל (בשבת) לעולם לא ילא דיבר מפי הש״ית ואזר בו רק פ״א במ״ש והתוות תי״ו על מלאות אבשים המעלים אמרה מדר״ה לפני הקב״ה מה בשתמו אלו מאלו וכו׳ יב״ש ע״ד שאמר הקב״ה גלוי וידוע לפני שאלו הוביאו בא הי׳ מקבלין • אמרה מד״ה אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי מיד אזר הקב״ה ואמר ומקדשי תהלו יע״ש :

נראה להבין מה הי׳ סובר הקב״ה בתחילה ובסיף מה בבר ולא עוד בבמזרה הקדיש הבדיקי׳ בתפשים בעון הדור • מעטם שבל ישראל ערבים זה בזה ואם קיי״ל • בפרבין מן הערב תחילה ואחיבו היא ערב קבלן הרשות לאלוה לפרוע מאחיה מהם שילבה בבמבאר ב״ז בח״מ יב״ש • וע״כ אמר הש״ית בתחילה שיתחילו אלוה

הדין מרשעים ולא מלדיקים כדין תורה שכפרעין מן הטוב תחילה: אבל מדת הדין קטרגה על הלדיקים שאין להם דין ערב רק דין טוב ממה שלא הוכיחו את הרשעים ס"מ כיחא להו ע"כ כשקטרגה הנ"ד אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי גברה מד"ה להיות הלדיקים וגם הרשעים גם שניהם דין לוזין. ע"כ שפיר אמר הקב"ה מעקדמי תחלו כי אין להם דין ערב רק דין לוזין כנ"ל:

וזו כרחה לפע"ד כוונת המדרש באיכה ב' אמרה מד"ה איזה מהם כחרב על קידש השם ואיזה מהן כפלע מוחו על שמך אמר הקב"ה אין בהם כדי שעור ר' איבו אמר הקב"ה יחרב בה"מ ואל יגע ידו בלדיק. ר"י בר שמון אמר הוא והם יש בהם כדי שעור וכו' יע"ש. וכרחה דר' איבו סובר שהש"ת הש"ב למד"ה שאין בהם כדי שמר ר"ל אפכי זה שלא מסרו הלדיקים א"ע על קידוש השם עדיין עומדים רק בדין ערבין ואין עליהם השעור חוב וזו אין בהם כדי שע"ח ע"כ לא יפרע מן הערב תחילה רק מעקדמי תחלו. היינו מבית המקדש שיחרב אבל ר"י בר שמון סובר כש"ם דילן שהש"ת חזר בו שאמר אלו ואלו יש בהם כדי שעור. ר"ל החוב על שניהם הן על הלדיקים והן על הרשעים ע"כ דרש מעקדמי תחלו דהיינו מהלדיק"

כי גם הן לוזין גופי' כנ"ל:

וזו ג"ב דברי המקומן לא עליכם כל עובדי דרך זכו' מעורדים שלא אם בעלמותי וירדכה הי' בבני אדם שהמה עלוזים בתורה ובמלות כי המה לדיקים גמורים ושכח למדת הדין. לקטרג עליהם להמית' ר"ל. וזו מעורדים שלא אם וכו' ומעמ תאמר ע"כ הי' מד"ה שולטות בהם שאולי אם היכיחו הרשעים הי' מקבלים מהם ע"כ מעמרם בשיפא דקרא דזה אינו כי שיבה כל אבידי דהיינו הלדיקים שהי' בקרבי והש"ת הוא בקרבי ויודע כל מחשבות שאפילו הוכיחו אותם לא הייתי מקבל מהן. ואעפ"כ גברה מד"ה לקטרג עליהם להמיתם ע"כ אתי שפיר לא עליכם כל עובדי דרך וכי תאמר שהי' הדין כך שהלדיקים נתפסים כדי לכפר עון הדור ע"כ אמר מעקומן אלו לא ה" רק לדיקים הי' קלת תכחומון אבל בעו"ה גת דרך ה' לבסולת בת יהודה שכולם נהרגו ע"כ אין לך לרה גדולה מזו וזו אמר לא עליכם וכו':

ונסיים בתוכחת מעם דבריו ז"ל שאמר אלה הדברי אשר דבר משה אל כל ישראל במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תופל ולבן יחצרות ודי זהב. כרחה הכוונה עפ"י מה שאמרו בזוה"ק דע"כ הלכו ישראל במדבר ארבעים שנה כדי להתים כח הס"מ וכת דילי להעביר אותו מן העולם בכדי שיהי' עולם התיקון עיד. רק מחמת שהתגבר עליהם והתים אותם בעגל ובמרגלי ובשאר עבירות. ע"כ כגזר על ישראל הגליות ובפרט בגלות האחרון האחרון הזו אשר אחמנו כלאים בשתי אדומים אלו גלות אדום וישמעאל. ולעתיד כאמר והי' העקוב למישור והרכסים לבקעה והיינו שיתבטל כל הרע מן העולם שהי' הל"ה משוה פגעים כהר ופגעים לבקעה כי אז יהי' הכל שוה בי אין רע בעולם. וע"כ על דמיון זה הי' ג"כ במדבר שהי' הענן הולך לפניהם ומשוה כל ההרים לבורות על דוגמה לעתיד שיהי' הכל למישור בערבה נהשוות כל ההרים. והבוונה להורות נתן כי מול סוף מול לשון ברית שיכרת את הס"ע דהיינו הקליפות שהעה באחרי מיה. במ"ש גער אית קנה היינו על הדוש יע"ש קנה. סוף קנולו אבל בי מחמת שיראל המיבו מעשיהם. הי' בין פארן דהיינו גלות ישמעאל דכתיב בו הופיע מהר פארן כי ישמעאל פרון בעריות במ"ש הזוה"ק שהרתה הקב"ה לבשר שב ישמעאל מלות לא תנאף ולא מלה מקום זה לקבל את התורה כי ח"ל לו לעמוד בזו יע"ש. גם בעו"ה בישראל הי' הטא זה כמ"ש רז"ל אל פסוק ויקומו לצחק כל מקום לחוק אינו אלא ע"ז וג"ע וש"ד ומעשה שיטים יוכיח:

וזו בין תופל שתפלו אל הש"ת דברים אשר לא כן הוא ומעמו מיד הטבל ושאר עבירות שהי' מועמ אמונה בהש"ת ואמרו אלה אלוקיך ישראל שהתפו שם שמים ודבל אחר כמ"ש רז"ל. וכן הוא אמונת אדום: ע"כ כגזר על ישראל. לבן שיסבלו בושת פנים לומר לא ח"ו על מגן תחבו על בילת מעיה בלרות להיות מופקרי' להריגה כמו בתי חלרים שאין להם חומה שהוא מופקר לכל דבר. אבל בסוף גלות יהי' רק די זהב שלא יהי' הריגה רק באו"ה די זהב בעשים ואחרכיות כמ"ש הזוה"ק בגלותא בתחלה לית מיתה אלא עכיותא שיהי' על ישראל. וזו ודי זהב הלא יבנו דים כנ"ל כגון הש"ת ברחמיו הגדולים יעזור בעהרה כי אזו בנים עד מגבר אכ"ר.

עוד כרחה לפרש דברי המדרש דלעיל כי ה' הוגה יכוח על ר"ל על רוב פשעיה היינו שהי' קשה להמדרש לומה לי הך כי ה' הוגה וכו' פשיעת דכל הפרעניות הבא לעולם. הוא בשביל עבירות וכי חשוד קב"ה דעביד דינא בלא דינא. ועוד למה כתיב כאן ה' הו"י ב"ה שמרה על מדת הרחמים דכתוב אלוקים שהוא מדת הדין. ע"כ חלו כי באמת כל דין דעביד הש"ת לישראל הוא רחמים בכדי למרק עונות לקבל עונכם בעוה"ז שלא ישאר רושם עונות לעוה"ב כמ"ש רז"ל על פסוק. רק אתכם ידעתי מכל משפחות אדמה ע"כ אפקד עליכם עונותיכם והיינו לעונת ישראל להתם פשע ולמרק עונות בעוה"ז יע"ש. רק זו דוקא לישראל המשיגים על לבם שפגעי הזמן אינם בא במקרה רק בהשגחה פרעות מאת הש"ת ומלעורין על עונותיהם. אז הוא בא למרק עונות בעוה"ז. אבל בעו"ה ככל הגויים המה בית ישראל לומר מקרה הוא ככל פגעי בשתנות הזמן. וע"ז אמר משה רבינו בתורתו אם תלכו עמי בקרי לומר הלרת הבאים מקרה המה לכו אז גם אני אלך עמכם בחמת קרי שיהי' המה זה נידון רק במקרה ולא למרק עונות בעוה"ז ותלעורכו לקבול עונכם לעוה"ב על עונותיכם משלם ולא די בזה אלא גם על אמירה זו יהי' לכם חמה לקבול עונכם עבירה בעו"הב ודו"ק:

וזו כוונת המדרש בכאן שהי' קשה לו כמ"ש לעיל. ע"כ מתרץ כמ"ש שודאי כל פורעניות הבא לעולם הוא בשביל ישראל לקבל עונשם בעוה"ז והיא דוקא לגוי שמגין ומשים אל לבו זאת לגער על הפרעניו' פתלות לכפרת עונות בא בהשגחה פרעות מן הש"ת וזו יכול על מגן ר"ל אם הי' בתיב הך סיפא כי ה' הוגה וגו' הגם המילתא דפשיעת הוא שבל עונשם באו למרק עונות. יכול על מגן. ר"ל שמרק עונות גם על עם מי התולה הפורעניות על מגן כומר מקרה הוא לנו ולימ מגער כלל לחלות בעומת שגרמו כל זאת תלמוד לומר. ר"ל הבתוב מלמד אותנו לומר כל אים ישראל שפרעניות באו לנו על רוב פשעי' ולגער על זה ואז מבפרם וזו הי' לרי' כרחם וכו'. והיינו לכפר על עונות רק אימת מכפרת הוא דוקא כי הוגה אותם לגער ולומר כי פרעניות זו באה מאת הש"ת מדת הרחמים לכפר רוב פשעיה אז דוקא באה לכפרה

ולא באלו התולין במקרה כמ"ש ודו"ק היטב:

במדרש חטאו בכפלי ולקחה בכפלים ונחמו בכפלי' מכאמר חטא חטאה יוסלים. לקחה בכפלי' מכאמר בי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתי' ונחמה בבפלים מכאמר נחמו נחמו עמי יאמר וגו' וכרחה

הכוונה בדבריהם כי נמתן תורה נעשה ישראל בני חורין פרוחות ממ״ה וחירות משעבוד מלכיות רק משעבוד העבודה אזהו לדין הראשון והייטו הגם דבתפי מיתה לא קבלינן רק גם החטא הוא חטא כפול כי זו בגדר שעשה העבד הוא חטא חמור כדי עשו עד שהמלך במסיבו בתוך הרבעים לנתן תורה נרדי נתן ריחו לעורר בהקב״ה · וכן כשהי׳ ישראל בירושלים שהוא מקום מליאה עשר קדושות הארץ אשר עיני ה׳ בה ומושך קדושה על כל אדם חטאו בפלטין המלך וזו חטא כפול מלך עבירות ומלך קדושת הארץ ע״כ כבר עליו גלות ויסורין ומיתה · אבל לעתיד יבולע המיתה לנצח ולא יהי׳ גלות בעולם רק ישראל יושבין איש תחת גפנו · וזו פירוש המדרש חטאו בכפלים כמ״ש חטאו חטאו ירושלים דכיון שעשו בירושלים החטא כחשב כפול ע״כ לקתה בכפלי׳ דהייטו גלות ויסורין ומיתה וכמה בכפלים שלעתיד לא יהי׳ לא מיתה ולא גלות כלל :

וזן התכת הפסיקים כחמו כחמו עמי · ר״ל הס״ת אומר לנביאיו וכן לכל לדיקי הדורות תאמרו לכל תאמרו שיהי׳ לעתיד חירות ממ״ה וחירות משעבוד מלכיות · וזו כחמה כפולה · וזו יאמר אלוקיכם כי כהי׳ כמו אלוקיכם מה הוא מי וקיים לעולם וכמ״ש רז״ל הן אחד הי׳ כאחד ממנו כיחודו של עולם יע״ש רק תפלי שבוכיחו את ישראל בכל דור ודור לומר להם · זו דברו לישראל על לב ירושלים שישים כל איש על לבו לנצר על חרבן ירושלים ולהתפלל על בניה וגם קראו אלי׳ ר״ל כשתתפללו לפני הס״ת תחזירו פניכם לירושלים כמ״ש · והתפללו דרך אלכם · וזו קראו שהוא תפילה יהי׳ אלי׳ דרך ירושלים כי אז יתקבל תפילתם לפני כי תדעו כשאחזור גלותכם כי מלאה לצאה יהי׳ כל לצאה במלואה שלא יהי׳ עוד מיתה לעולם ולא גלות וכמ״ש כל תולדות שבמקראה חסר רק אלה תולדות פרץ אלא כי בזאת משיח יהי׳ כל תולדות במלואה · וכי תאמרו אולי יחטאו עוד ויהי׳ כבראשונה ע״כ כי כרלה עונה שיעבור הס״ת את הילה״ מן העולם רק מה שיהי׳ מוכרח לקיום המין אז לעתיד יהי׳ הילה״ נקרא לבן האדמי כי יהי׳ לבן ועיהור אעפ״כ יהי׳ רמאי :

וזן כי נרלה עונה כי הילה״ יהי׳ רק לרצון לעורך העולם כי תדעו כי המיתה והגלות לא הי׳ רק כי לקחה מיד ה׳ כפלים בכל חטאותיו הייטו שהמיתה והגלות גלו הכפלים לא הי׳ אלא בשביל חטאותי׳ ועי״כ עתה שיבטל הילה״ מן העולם ממילא יתבטלו הכך תרתי כמ״ל :

וזן ג״כ כוונת הכתיב זכריה באחינו ונחל יהודה את חלקו על אדמת קודש הנו׳ ר״ל שהס״ת מנחל להם בתורה נחלה שאין לו הפסק עולמות כי לא יהי׳ עוד גלות בעולם ובחר עוד בירושלים הייטו שהס״ת יבחר עוד שיהי׳ ישראל חיים וקיימים לעולם כמו שהי׳ לאומו קודם שחטא אדם הראשון שע״כ כבר אז״ה ממקום המזבח מקום הכפרה לחורות על הנלחי שלו כמ״ש ר״ל ת״ח אין אם של גהינם שולטת בו ק״ו ממזבח הזהב וכו׳ יע״ש · וזו ג״כ לחורות כתן שאין האש של הילה״ שולט לעתיד שהוא העבן הוא המלאך המות להפריד הנפש מן הגוף רק יהי׳ שלמים בגוף ובנפש · וזו יבחר עוד שיראה שיהי׳ שלום בגוף ובנפש וזו בירושלים כמ״ש יראה שלום והבן · וזה שאמר כי לעתיד הם כל בשר מפני ה׳ הייטו שיהי׳ הילה״ כימים שמעמו מלרי כבראשונה כל בשר דהייטו הגוף שנאמר הן בעון חולכתי ובחטא יחמתני אמי אבל לעתיד יהי׳ כימים ונתבטל ולא שיהי׳ העולם שעם מבני לפרות ולהרבות · רק כיעור ממקום

קדשו הגם שיהי׳ ילים יהי׳ התעוררות מלך קדושה כאלו כתאו שד לתעמיד המין כמ״ש רז״ל כב״ל :

וזן אפשר לפרש ג״כ דבני המדרש דכעין אלו זכיתם תיתם קולאים אם תמיד על המזבח לא תכבה וכני היינו אלו זכיתם לתקן חטא של אדם הראשון הי׳ פתבעל המיתה מן העולם כמו שמלינו דמיון זה במזבח שממנו נברא א״ה שאם תמיד הי׳ עליו אנפ״כ לא הי׳ חסר כלום רק זו הי׳ שהי׳ בו אש מן השמים ומלוה להביא מן הדיוט ג״כ כמו שכתבו רז״ל ולחורות כחן לנו הס״ת שאלו נהי׳ במ אש מן השמים לקיים מלותי׳ גם אש של הדיוט זה הילה״ לא יקבלו אותנו כי יהי׳ הילה״ רק על לד התכרחי וב״כ הייטו קיים לעולם · אבל עכשיו שלא זכיתם וגבר במ אש של הדיוט אתם קולאים ממרוס שלא אש בעלמותי וידבנה כי אפילו המלות שאנו עושין מאחר שאינו כעשה בשלימות גם המה מקטרגים עליו לסייע את המלאך המות לשטנו להמית את הגופים ומנפש עד בשר יכלה וכמ״ש רז״ל על פסוק שם יכאנו יגיעי כחו כי עובה לצדיקים המיתה כי לבות ממלאמת הילה״ וכל זמן שהגוף קיים בקבר א״ל לכשמה להביע למקומה הנכון לה עד שיבקר הכל כמ״ש בספר הזה״ה יע״ש · ע״כ אש של מן השמים לקבל שכר המלות מסכים עם המלאך המות להיריד ב״כ העלמות שיבקר הכל כדי להביע הנשמה למנוחתה הנכונה כמ״ש כב״ל

נכון ודוק והבן בכל זה דברים רבוין לאומרן :

כתיב ידין בגוים מלא גוויות מחץ ראש על ארץ רבה וגו׳ (תהלים קי״ו) · נראה פירושו כי עתיד הס״ת לדין על שהרגו מבני ישראל הגם שלא הי׳ עדיין לדיקים גמורים כי קבלו יותם להיעד כי נהרגו קודם זמנם יקבלו האו״ה עונש כאלו נתמלא גוויותיהם לקיים כל הרע״ח עשה כי זה כל האדם ברע״ח אברים · וזו מלא גוויות · ויפקוד ה׳ על לבא מרוס במרוס להעביר גם שר של אדום והוא השטן והוא הילה״ רק מחמת שאי אפשר להתקיים העולם בלעדי׳ כמ״ש לעיל · ע״כ מה שנקרא עכשיו שמאל יסשון אותו הס״ת ויעבור ממנו אותיות ס״מ וישאר בו רק שם של כמ״ש המפורשים · וזו שאמר מחץ ראש הייטו שר של אדום יקח ממנו ראשי אותיות שלו דהייטו אותיות ס״מ · והנעשה על ארץ רבה מפני שכבר אלו אותיות הי׳ מתרבה על הארץ להגדיל כמו להחטיאם · ע״כ גם את המת יחלון וכתיב ומעיין ילא מבית ה׳ והשקה את נחל השטים · ודרשו רז״ל זש״ה הנחל מגדל זכות ועתיד הקב״ה לטהר אותו ע״כ לא יהי׳ עוד ילי״ם דעריות :

וזן שאמר מנחל בדרך ישתה · הייטו אותו נחל שטים שהי׳ מגדל זכות שהיה בדרך כל ארץ ישתה ממעיין היולא מבית ה׳ כדברי רז״ל ע״כ ירים ראש כב״ל אחד להיות מנוקה מעון זכות שסותה עד עתה מעמוקה של זוכה · וע״כ איך במי שנקי מעון זה הרוגה ראש · ועוד כתיב אים תשעה אשתו אזכות הא דרך שעות כמי שאין בו ראש ע״כ כשיה׳ נקי איך כומר הרמת ראש כב״ל כבון :

כתיב בשמואל בהמלכו לשאול בחצידת החתונות לקום אבו והלך שאול לחפשם כמבואר · ונראה להבין למה נכתב מעשי זו כדברי הנביאים · ע״כ נראה כוונה מיוחדת לזו כי אמרו בזוה״ק אלו הי׳ דוד המלך יש בנמוחה על כסא מלכותו היה אז עולם התיקון רק מחמת שהיה נרדף מפני שאול עד שהיו בו שבשים ע״כ לא נגמר התיקון · ונבר כתבתי זאת כ״פ · והנה אם לא מלך שאול מקודם לא הי׳ ממלא דוד נרדף והי׳ נגמר התיקון בימי דוד בשלימות אבל ישראל

בקשו

בקשו מקמוחל להמליך להם מלך : וע"כ הוכרח להמליך לא שאול . ע"כ סגיד לבו מרלאשית אחרית דבר כי לסיבת מלוכת שאול נמשך שלאדבו האתונות דהרי הכתוב אומר על מעשים לדקיבו הנה עני ורוכב על החמור ועל עיר בן אתונות . ע"כ מלך מלוכת שאול נאדבו אותן האתונות וכן דוד לא יבוש . ובעו"ה נתאחר הזמן כאבדה המתבקשת ועדיין לא נמלאה . רק שלא יהי' יאוש ח"ו בדבר אמר לו שמואל בעורה עובדה שיאומרו לאביו כי נמלאו האתונות שם"ו לא אפס תקוה ממלכו שנמלאו אתונות שנאמר עני ורוכב על החמור ועל עיר בן אתונות ככ"ל הכוונה ברמזי תוה"ק הש"י ירחם עלינו במהרה :

(שייך לפרשת קרח)

במדרש רבה אל כשעה מקריב עוז זה קרח שפשע מן התורה שנקראת עוז ומהכים כבריה אמרון שהעלתה ארן בריה' . ונראה ע"פ מה דאמרו במדרש שם שהתעלה ר"ל איש בעליותו שכולם תכלת ועמדו לפני משה ושאלו אם פטורה מלילת או חייבת והשיב משה חייבת והתחילו לשחק עליו חוט אי שם תכלת פטורה זו שכולה תכלת לא כ"ש וכן שאלו בית שכולה אלא ספרים אם חייבת במזוזה וכשהשיב משה שחייבת התם לו לשחק עליו פרשה אחת פטורה . כל התורה שהיא הע"ה פרשיות לא כ"ש יע"ש . ונראה להבין למה בהר בשאלת אלו וכי לא אלאו דברים כדומה להם כגון פרה אדומה שכל העוסקים עמאים והיא מעברת את העמאים ועוד שאלות אחרות אשר יש בשאול להמתעקש ומתרים נגד דרכי התורה :

אבל נראה לפע"ד מלאחר דעיקר מחלוקת קרח הי' על הכהונה כמבואר בפשוט . והנה באמת יש להשיב עליו כי כפש הסתלאת תמות ע"פ הדין רק מלד החסד אמר הקב"ה יציא קרבן ויתכפר ואי"כ דווקא באהרן בחר הש"ית שהיא מלד החסד כי כך הי' מדתו ג"כ אוהב שלום ורודף שלום אבל הלוים שהמה מסורת דגבורה איך יפיקו רצון מהש"ית לכפר על המעלים רק באמת מענת קרח הי' שאין כאן חוטאים ככל . וזו שאומר כי כל העדה כלם קדושים כלם לדיקים ורבול העולם להתנהג עפ"י מדת הדין ואם כן מדוע תתנשאו על קהל ה' ליטול לבם הגדולה לבזות אהרן דווקא כ"ג ואתה עושה כל ישראל חוטאים וכלכם לדיקים ע"כ אי אפשר להעולם להתנהג רק עפ"י מדת חסד והנה אמרו ז"ל בקולין בזכות שאומר אברהם אביו אם אמצא ועד שרוך כבל זכי בכו לחוט של תכלת . ונראה הכוונה בזה כי תכלת רומז על מדת הדין כעו שפירש רש"י כי תכלת דומה לים ולרקיע והוא דומה לכסא הכבוד והוא כסא המשפט וב"כ ראיתם אותו שם דין ודיין וזכרתם את כל מצות ה' שתתירא . מן הראיה כן נראה לפע"ד פירושו . ואם אי' הש"ית הי' מדקדק בדין אי אפשר לעולם להתקיים ועי"ז בזכותו של אברהם אביו שהאמין ע"ע ולא רצה ליהנות משל מלך סדום הנם שהי' מגיע לו עפ"י הדין כי הי' אחר יאוש וקבה ביאוש ואין לזה הקבה בעלאמה וע"כ מלד חומרא זו נכה להקל על בניו וע"כ אמר הש"ית שיהי' די רק באחד של תכלת כדי להורות לן שהוא יכולל רחמים בדין ע"כ הי' גי' חוטי לבן המורה על רחמים ואחד אחד של תכלת המורה על דין להורות ע"י מזיגה דין ברחמים . וזו ג"כ הכוונה לחז"ל כל חוטא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חוטא כי הוא מים מורה על רחמים ויין מורה על דין כידוע וע"כ הי' הרחמים לגבור בו ג"פ כמו גבי לילת שהי' גי' חוטי לבן כנגד חוט אחד של תכלת כנ"ל ודו"ק . ואי"כ קרח לשיטתו שהי' רולה להיות כהן וע"כ הי' ר"ל שגם ע"פ המשפט אפשר לעולם להתקיים כי ישראל כולם לדיקים . וע"כ הי' מתירא קרח כי משה יכול להביא רחי' לעלמו ואחוט של תכלת שמורה שלא אפשר לעולם להתקיים רק ע"י מזיגת דין ברחמים וע"כ הקדים אי"ע והתענף אותם בבולה תכלת והתחיל לשחק עליו משה כי לא נאמר הדברים על אותה הכוונה שבולה תכלת חייבת כי אי אפשר לעולם להתקיים כולה לחייב בדין בעור ככ"ל . ולזה קרח ליתן עוד תבלין לדבריו כי למה יותר הש"ית כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול :

והנה אמרו במדרש שלה הש"ית להכיר מזוזה מבחין שמלך ב"ו הוא יושב מבפנים ועבדיו שומרים אותו מבחון אבל הש"ית אמר לבו אתם תשבו מבפנים ואני אשמור אתכם מבחון . והנה העדה זאת נראה כאלו מחל ע"כ . והנה קרח לשיטתי' שאינו שאין הדין נותן שהש"ית יתחול על כבודו ע"כ לא רלה לעבור עשה זה במזוזה בהכפתה מבחון כמ"ש ועי"כ התחיל משחק על משה באומרו שבית מלא ספרים חייב במזוזה ככ"ל

נכון ודוק היטב :

והנה כתוב כך ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ופרשו המפרשי' שאין העונש כלאי לפי ערך מי שחוטאים כגדו דהיינו הש"ית שהיא כלאי רק הש"ית מענים לפי ערך העושה שהיא בלא כלי . וזו כי אתה תשלם לאיש כמעשהו לפי ערך העושה עבירה וזו מלד מדת החסד אבל קרח חפץ בדין ואמר שהעולם יכול להתנהג בדין ע"כ מגיע לו עונש כלאי בגוף ובנפש ועי"כ בלעתו האדן וירד חיים שאולה לידון שם בגוף ובנפש וע"כ אמר משה אם כמות כל אדם ימותון אלה לא ה' שלחני ולודקים בדבריהם שיכול העולם להתנהג בדין אבל אם בריאה יברא ה' שתבלע אותם האדן וידעו כי נאצו את ה' ר"ל ידוע כי כפי דבריהם להתנהג בע"כם בדין

הדין נותן לידון בגוף ובנפש :

ובתיב מן השמים השמיעת דין אדן ארלה שאינה

יכולה להתקיים בדין אי"כ כשמיתה מדת הרחמי' ושקבה ומה שבלה בתחילה במה"ד לבד כתקיימה בלדיקים והיינו שהקב"ה מדקדק עמם בעוה"ז כדי להיטיב להם לעוה"ב . וזו להוטיב כל עמי אדן שלם . דמה"ד הוא כדי להוטיב ללדיקים לעוה"ב וע"כ ע"פ מה"ד האדן היתה תוהו ובוהו ע"כ הי' דינו שלקרח לבלוע אותו האדן . שזה בא מלד הרעדה וירלאת האדן ועוד כפי שיעת קרח דהא דהש"ית דן במדת הרחמים היינו אם שלום בישראל . כי חבור עלבים אפרים הנה לו אבל אבק לבם . עתה יאשמו . והנה רוב המחלוקת בא ע"י ממון שמשיא את חברו ע"כ מלאחר שאמר אבדהם אביו אם מחוט ועד שרוך כבל ולא רלה לבבה ממנו שלום כלום . ע"כ אמר הש"ית אם כבו יעשו כמדתו יזכו לחוט של תכלת דהיינו שיגברו רחמים על דין וכמ"ש לעיל . אבל מלאחר שקרח הרבה במחלוקת העולם

כידון ע"פ הדין :

ולו אם כפשע מקרית עוז . דהיינו מהתורה שלומו

על השלום שאמר גבי' ד' ואברך את בנו בשלום והוא פשע בזה ומדבים שהרבה מחלוקת וע"כ העולם כידון בדין . ע"כ כבריה אמרון שעלתה האדן בריה' כי ע"פ הדין האדן היתה תהו ובוהו . וכמ"ש ככ"ל כבון בכל זה הדוק כי קבלתי בדרוש לסמוך על הענין הדברי :

עוד אפשר לומר כעין דרך זה וגייסו ע"פ מה שאמרו במדרש רבה דמחלקותו של קרח הי' על מה שקיבלו את אהרן ככלה בחופת המשכן ומה מלך אהרן אחי כ"ג ובניו סגני כהונה · תרומה לכהן · ומעשר לכהן · כ"ד מתנות לכהן מיד ויקבלו על מה ואהרן יע"ש · וזו אפשר לומר מה שאמרו רז"ל דאמרו יותר משיעבוד מלכים הבדלת עליו יע"ש · כי במלכים לא הי' רק שיעבוד הגוף אבל ממונם לא נעלו כלום דהרי הכתוב אומר ומקנה בני ישראל לא מתו אחד וכן הוא במדרש · אבל אתם נוטלים תרומות ומעשרות וכ"ד מתנות כהונה הרי יותר משיעבוד מלכים · רק הי' לעשה לתרן שזה הוא חלק עבודתם כמבואר בקרא ע"כ כדי לסתור תירץ זה התנעמו כולם בעליהות של תכלת וכשאמר להם משה שחייב התחילו לשחק בו וא"ל לשיעתך הרי הוא כ"ם מה חזו אחד של תכלת פוטר מכ"ם כולה תכלת ואי משום דדוקא חוט ומשום שאמר א"א אם מחוט ועד שרוך נעל · א"כ אדרבא משם ראי' לסתור דבריכם על מה שאתם נוטלים מתנות כהונה דהרי לאדרבה אבינו ודאי הי' מגיע כל הרכוש של מלך סדום דהרי הליל לעלמו ומסר את נפשו עלי' אף על פי כן החזיר לו את הכל ואם מכ"ם שלא יגיע לאהרן מתנות כהונה שהוא עבודה כל שהוא · וא"כ במה נפשך אינו הדין כן ורק עדיין הי' אפשר לטשה לומר מחמת שהם עוסקים בתורה ובעבודה ומכפרים ומרלים על כל ישראל · ע"כ מוטל על ישראל לפרנס אותם והוא כמו כפרה דכתיב ואכלו אשר כופר בהם הכהני' אוכלים ובעלים' מתכפרי' ע"כ בנגד זה טען קרח וכי דין נותן כך לנני שחטא בכגד מלך שיתן מחנה לאחד מעבדיו ויתכפר הרי דינו מדין למיתה · רק יש לומר דמלך אינו יכול למחול על כבודו אבל הש"ית מוחל על כבודו · והא ראי' מעזוזה דהוא משמר מבחוץ וכמ"ש לעיל דברי המדרש · ע"כ חלק קרח גם על זה ואמר דבאמת בית מלא ספרים פטור מעזוזה כי אין הקב"ה מוחל על כבודו להיות משמר מבחוץ · ע"כ בא קרח בטענה דוקא בחלו ג' דברים תכלת ומזוזה ובמ"ש ודו"ק :

והנה אמרו רז"ל על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל עבודה וגמילת חסדים והמה ג' עמודי עולם ועמוד עבודה הוא אמלעי ביניהם כמו הבריח התיכון המגריח מן הקלה אל הקלה כי תורה לבד אחד וג"ח לבד אחר ועמוד עבודה מחבר את שתיהם כי כהן העובד עבודת ה' לריך לידע בכוונת עבודה וע"כ הי' ל"ל ת"ח וישראל לריכים ליתן לו מתנות כהונה הרי ג"ח · וא"כ האדם שיש לו ג' עמודים החלה עמוד התורה הוא בחד מן הקלות ועמוד ג"ח הוא קלה אחרון א"כ זה מושך לכאן וזה מושך לכאן והמה כמו שני לידי האדם ע"פ דעת המפקרים רק אבל כהן המה מתיחדים כי המה ת"ח וגם המה ג"ח עם ישראל לכפר עליהם וגם ישראל ג"ח עמהם ליתן להם מתנות כהונה ע"כ לפי דעת קרח בעל א"ו עמוד עבודה וא"כ אין להאדם הבריח התיכון וא"כ שפיר דברי המדרש אח כפשט נקרית עוז שפשט בתורה שנקראת עוז כי ה' עוז לעמו יתן הבט בארון כל ישראל ת"ח מ"מ ה' יברך את עמו בשלום כי עמוד עבודה מחבר תורה וג"ח שניהם יחדי' ע"כ יש לעמי האדם ג"כ זכות התורה וא"כ קרח שרלה לחלק על עמוד עבודה וא"כ אין שלום וא"פ מדכים כבריח אחרונן שעלתה האדם את בריחי' כי עמוד שהוא מבריח מן הקלה אל הקלה מועל מן האדם ע"כ לא הי' לעני שתחבר האדם ע"כ מתפרדה] ופתחה שאדם את פיה ובלעה את קרח ואת עדתו כי לא היתה לאדם

התחברות כי מועל ממנה הבריח שתיכון וכמ"ש כנ"ל בכון ודוק היטב :

והנה בשיעת קרח דבבני הש"ית אמרינן מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול לא מהני ג"כ תשובה לעוברי עבירה כמו דאמלך ד"ו לא שייך תשובה כי נפש החוטאת הוא תמות :

ועפ"ז יובן ג"כ דברי המדרש משמעתי אומרים דקרח שחלק עם משה אבל לא על פי פרח אדומה · ולדידי ניחא כי עיקר פרשת פרח אדומה מורה על בעל תשובה ועזיבת החטא הוא דמי לשרפת הפרה וא"כ קרח סר"ל דלא מהני תשובה ודאי לא מפרשה זו והוא פשוט והנה אמרו רז"ל דהעולם מתקיים על קרבנות · והנה קרח שחלק על עמוד עבודה אין קיום לעולם ע"כ לדקו דברי חז"ל שעלתה השמש והירח ואמרו אם אתה עושה דין לדין עמדם כלה ואם לאו לא כלה כי אין קיום לעולם כנ"ל ודו"ק :

הנה משה הש"ית עלה להקריב קטורת ואמר בוקר ויודע ה' אשר לו והייגו כי הנה אמרו שיבול הענוש להתקיים ע"פ הדין ואמרו בזוה"ק כי קטורת נקרב בעת הגבורת הרחמים כי שמן וקטורת ישמח לב והוא מגבורת החילוניים ע"כ נקרבת בעת הגבורת הרחמים · וע"כ אמר להם משה בוקר ואפילו בשעת הגבורת הרחמים יודע ה' את אשר לו כי אתם אינם ראוים להקרבה כי את הקדוש והקריב אליו לחיים והייגו מי שהוא מלך מדת החסד · אבל מי שהוא מסטרא דגבורה לא יחי' ואם תהי' כמו שאמרתם רב לכם בני לוי יהי' מעלתכם רב כי אתם כדאי להקריב לפני המקום הגם שאתם בני לוי מסטרא דגבורה · ובאמת הי' למשה להתיירא כי מאחר שהקטורת נקרבת בעת הגבורת הרחמי' דילמא ירחם עליהם הש"ית ולא ימותו ובאמת זו כראה הטעם שאמר משה אל תפן אל מנחתם והייגו על הקרבת קטורת כי משה הי' מתיירא מזה כמ"ש דילמא יגברו רחמי המקום עליהם שלא ימותו :

וא"כ לפ"ז אמו מצין דברי חז"ל ברב ביסר ברב ביסרהו שמשה אמר להם רב לכם בני לוי ברב ביסר אותו הש"ית ואמר לו רב לך אל תיסף דבר אלי עוד בדבר הזה והייגו כמ"ש כי משה אמר להם שאם לא ימותו בהקרבת קטורת המה רב המעלה ובאמת אולי זה שלא כהוגן אמר כי הדין הי' מותן בזמן הקרבת להיות רחמי הש"ית גבר עליהם להחזותם וע"כ חזר משה להתפלל על זה שלא יקובל בלון ע"כ שיש לו יתברך מדה בגדה כי ודאי תפילתו של משה שהתפלל שיכוסם לא"י הי' בודאי לבטל הגזרה רק מאחר שמשה לא רלה שיגברו רחמי הש"ית בזמן הראוי לרחם ע"כ לא מיחם הש"ית ג"כ על משה בעת שהי' ראוי לרחם עליו כי באמת כשבע הקב"ה שלא יכיים משה לא"י כמ"ש חז"ל לכן לא תפילו וכו' אין לכן אלא שבועה יע"ש · ע"כ אמר לו הש"ית רב לך אם אבטל את הגזרה הרי יהי' מעלת רב לבטל הגזרה שיש עמה שבועה והוא כנגד מדה שאמר משה רב לכם בני לוי · ובאמת מלינו שהש"ית בטל גזרה תפילו הי' עמה שבועה כמ"ש (ירמי' ד"ב) חי אני נאום ד' כי אם יהי' יכיים מלך יהודה חותם על יד יויכי ונשם אתקנו · ודרשו רז"ל במד"ר (שה"ש) ע"פ שיומי כחות' שהתיר הש"ית את שבועתו וע"כ נקרא בני אלתיאל שאל הקב"ה על שבועתו ובודאי הי' תפילתו ראוי יותר לגדרגה זו שישאל הקב"ה על שבועתו הק כביכול החטא גרם שאמר רב לכם בני לוי · ע"כ כאמר לו ג"כ רב לך להגיע לגדרגה זו שישאל הש"ית על שבועתו כנ"ל נכון :

הנה משה אמר אל תפן אל מנחתם לא אמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם · ונראה

דכוונתו

דכוותה. דזה לפמ"ש לעיל מאמרו הרבה יותר מישראל מלריכים הכנעתם עליו והיינו דמה שלוקחין מהם תרומו' ומעשרות וכ"ד מתנות כהונה ומלריכים לא כעלו ממון של ישראל כלום - חה שה' כדי בזיון וקלס למשה ואהרן רז"ל המדרש ת"מ אין רשותה למוכתו והיינו שאפילו בקרבנות אין מתכפר עלי' דהא כתיב גבי עלי אם יכופר עון בית עלי שבזו קדשים בזבח ומנחה ומליגו שהקב"ה הקפיד יותר בכבוד לדיקים מכבודו ע"כ אין מתכפר בזיון לדיקים בזבח ומנחה - ע"כ אמר משה אל תפן אל מנחתם שלא יתכפר עליהם התמיד של שחר ולא הקטורת כי אפילו אם כעלתי מהם - הדין הי' נותן לפרנסם אותי כמ"ש רז"ל מלך שסלח אנשים לעיין בגורכי מדינה מועל עליהם לפרנסם - ואני לא נעלתי אפילו כשהייתי הולך לגורכם למלרים - וזו לא אמור אחד מהם כשאתי כפרש"י והנה שמואל הנביא הי' במדרגת משה בענין זה שאמר ג"כ לא לקחתי מיד איש מאומה ורוח הקודש השיב ויאמר עד :

וזו הכוונה משה ואהרן בפסוקו ושמואל בקורא שמו והיינו כי משה ואהרן הי' עבודתם רק לש"ש ולא לשום תשלום גמול מישראל כמ"ש לא אמור אחד מהם כשאתי - וזו משה ואהרן בהכיו כי עבודתם לישראל שה' ממונם עליהם הוא רק בהכיו שה' עובדים בזה להש"ת וכל כוונתם הי' רק לש"ש כי לא לקחו מישראל כלום רק זה היו מבואר בתורה שיעיד הש"ת עליהם שלא לקחו כלום מישראל רק שהאמת ודאי כן הוא - אבל בשמואל יש עדות בזה ונקורא שמואל שמו של הקב"ה ואמר עמו די נגד ה' וכנד משיחו שלא לקח מאומה הרי הי' שם עדות שנאמר ויאמר עד מה שלא מליגו מעלה זו לגבי משה שיעיד הקב"ה על זה כשאמר משה לא אמור אחד מהם כשאתי כנ"ל נכון :

וזו הכוונה נראה לפע"ד במה שאמר בשמואל שם ויאמר שמואל אל העם ה' אשר עשה את משה ואת אהרן ואשר העלה את אבותיכם מארץ מלרים ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה' וגו' יע"ש - ולכאורה הוא משולל הבנה דברי פסיקים אלו - ונראה הכוונה בזה לפי מה שרוח הקודש העיד עליו שלא נקח כלום והי' במדרגת משה ואהרן ואמרו רז"ל דמלך ב"ו כשסולח אנשים לעיין בגורך מדינה מועל על המדינה פרנסת האנשים האלו - אבל הקב"ה שלח משה ואהרן לא די שלא נעלו מהם כלום אלא בזכות משה חי' כל ישראל שהמן הי' בזכות משה ועכשי כבוד בזכות אהרן ובזכותם יצאו ישראל ומלריכים כמ"ש רז"ל שדים נכטיו זו משה ואהרן ואת עירום ועריי רק בזפותם יצאו - והנה בדוגמא זו גם בימי שמואל חי' כל ישראל רק בזכותו - וע"כ לא הי' לריכים ישראל למלך בימיו כי המלחמה שה' להם עם כחם מלך בני עמון בזכות שמואל לבד הי' כובשים אותו - וע"כ זו דברי שמואל כי בתחילה לא רלה להגדיה דעתו ולומר שבזכותו תלוי הכל כמו בימי משה - אבל עתה מאחר שהעיד רוח הקודש עליו שהוא במדרגת משה אלא הנה משל ישראל כלום אפילו כשעשק בעשקם ועבדתם - והלך מדי שנה בשנה לשפוט ישראל - ע"כ אמר עתה הוי יודעים כי אני במדרגת משה עם הכל :

וזו ויאמר שמואל אל העם ד' אשר עשה את משה ואת אהרן ר"ל שבכח כזרתו משה ואהרן אשר העלה את אבותיכם ממלרים כי בזכותם יצאתם מלרים כי אני ג"כ בדוגמא זו להשפיע כל עדה בשבילי - יע"כ לא הי' לריכים למלך כלל - וע"כ עתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ד' ואת כל לדקות ה' אשר עשה אתכם - והיינו בזכותי - וע"כ הוספתם על הרעה בשאול לכם מלך - רק מחמת שעדיין לא הי' ישראל מאמינים בזה שמואל דוגמת משה - ע"כ אמר אח"כ גם עתה התיצבו וראו את הדבר הגדול הזה אשר ד' עושה לעיניכם - הלא קליר חטים אקרא אל ה' - ר"ל מזה יתברר לכם שהכל אתם בזכותי כמו משה בדורו שהי' היום קליר חטים ואקרא אל ד' ויתן קולות ומטר ותתקנקל התבואה מכח זה תדעו מאחר שהכל בזכותי ישמע ד' לקולי הנס שיתקנקל הכל - ואף גם לעת הזאת יתברר לכם כי דברי כנים המה וזו גם עתה ע"כ לעון גדול נחשב לכם מה שבקשתם מלך :

וזו ג"כ שאמר הש"ת כי לא אותך מאסו כי אם אותי מבלי שהבין שמואל שמאסו בו אבל האמת שמאסו בהש"י ובשמואל כי הי' סוברים משמואל שיהיו בני בתבקשי מלחמה - ע"כ לריך הכל שיהי' ע"פ הנבואה והש"י וע"פ זכות - וע"כ אמר להם תנו כבוד לה' לשוב מדרככם הרע פן תפסו במלחמה - וכ"כ בהשו מלך כדי שילחמו ע"פ הטבע ככל הגוים אח"כ כשראו הדבר הגדול מקולות ומטר וידעו כי לדקו דבר שמואל בכל - וע"כ כתיירא משמואל מאד - וגם אמר כי הוספתם על כל חטאתיכם רעה לשאול לכם מלך כי חטאתם כנד ד' וכנדך ככ"ל נכון מאד ומתורץ כל הקושיו' שיש בה זו מה שנמדו המפרשים ז"ל בהם ודוק כי קלרתי במוכן (ע"כ מפ' בלק) :

(שייך לפ חקת)

הנה מליגו כמה פעמים כשדברו ישראל לה"ר על המן נאמר וידבר העם באלקים ובמשה לאמר העליתנו למות במדבר כי אין לחם ומים ונפשנו קלה בלחם הקלוקל - אמר הש"ת למשה עשה לך שרף ושים אותו על הנס והי' כל הנשוך וראה אותו וחי ויעש משה נחש נחושת וישימהו על הנס והי' אם נשך הנחש את איש והביט אל נחש הנחושת וחי - והנה הדיקדוקים רבו עיין במפורשים :

ונראה דהטעמו שם ישראל בשני דברים אחד בלשון הרע שדברו על הש"ת ועל משה ומשפטו על המן ודוא עון המור מאוד שאמרו רז"ל שהוא שקיל כנד ע"ז וג"ע וש"ד וגם נקרא ליכנא תליתאי שהורגת שנשה וחין נזה הי' נהם שהרגו דבתם שבהומים אחר תאות בהמים אבילה שלא רלו בלחם מן השמים שהיא רוקני רק מאכל גשמי לחם מן האדם כדי שיהי' בעלי תאוה והיא דוגמת חטא אדם הראשון שחטא מעץ הדעת מחמת כי תאוה היא לעינים - והנה רז"ל אמרו לא יהי' בך אל זר זו יצ"ה שבגב האדם היום אומר לו עשה כך - ולמחר אומר עשה כך עד שאומר לו כפור בכל התורה - והנה הש"ת הלך אחר גמר עון ע"כ אמר עשה לך שרף דהיינו עון לשון הרע שהיא כחש שסורף הכל ופורח באויר לתרוב מרחוק כמן ע"כ נשוס אותו על הנס לרמז זאת שפיעל באויר ובעין זה חטאו גם כנדך וע"כ כתיב עשה לך בשביל מה שחטאו לך ג"כ וע"כ אם ישראל שהיא עון פליל וגדול מאוד מיד יהרהרו בתשובה - ואין הנחש מעית אלא החטא מעית - וע"כ מיד שיראו אותו כי הוא שרף יעשה תשובה ע"כ וחי - אבל מעשה רבינו חשם נעשות תיקון מעיקרא לשורש החטא שבא אז מן התאוה - וע"כ הכנים בהם יצ"ה מידי יום ביום חטא גדול עד שדברו לשון הרע

הרע וע"כ עשה עשה רק כחש של כחושת לרמז שהשורש הציל להם מכח שטעו כמו ל"ה שרלה בתלות שפיתה הכחש לת חוה ונחמת שזו החטא הוא עון קטן בעיני המון עם . ע"כלא כתעוררו עיד בתשובה רק אם הביע אל כחש הכחושת שהתחכלו יפה כי מעון קטן של תלוה יכולים לבוא לידי עון גדול לכפור בהשי"ת כמ"ש שדרשו רז"ל על פסוק לא יה' בך אל זר ע"כ לא הרהרו ישראל עיד בתשובה רק אם הביע אל כחש הכחושת דהייטו הסתכלות יפה עה שאפשר להביע מעון קטן אל עון גדול ואחר וע"כ אחר הסתכלות יפה בזה הרהרו בתשובה ע"כ ומי הי' מאריך להם הרפיאה כנ"ל

כנון ודוק (ע"כ) :

ויגר מואב מפני העם מאוד כי רב הוא ויקיצו מפני בני ישראל וכו' הכיוכה בזה כי הי' מואב קובר הנם שבלעווי בני ישראל אל תגר את מואב הייטו ישראל שבעי יה אבל הערב רב מוחר ליקח מהם כמו עמון ומואב עיהרו בסיחון וע"כ אמר וירא בלק את כל אשר עשה ישראל ר"ל גם מה שבעלו חשבון ובמותיה שהי' עיר מואב בעלו ישראל ע"פ דין . כי ישראל עשה לאמורי כי עיהרו בסיחון וע"כ שיש תקנה לזה ע"כ ויגר מואב מפני העם זו הערב רב כי רב הוא ועי"פ דרך הטבע יהי' מולחים אותם . ועוד קשה ביותר ויקיצו מפני בני ישראל שהי' ישראל בקיצים בעיניים ופברו שאם יקחו הע"ר כחלתם אח"כ יקחו ישראל מהם כמו עמון ומואב עיהרו בסיחון . ועוד אמרו עתה יאכלו הקהל את כל סביבותיו הייטו הערב רב שנקהלו לעדת ישראל ולא מבני ישראל הוה יאכלו בתחילה ואח"כ הי' כלאוך הסור אל ירק הדם כי הירק לאו רמוי לאכילת אדם אבל מ"מ כשאוכל הסור תחילה וכשתנה אלבו להיות שמן ודשן ואח"כ אוכל אותו אדם ונהנה מירק יותר מהסור כי הערב רב הוה יאכלו תחילה כחלתם וכשהי' אבלם אז יקחו מהם שהוה נקראים אדם . ועיכ הוסל דומה לבומה והוסיפו עוד לומר כי שלאת ישראל גדולה עליו לאמור כי בלק הי' בן בנו של יתרו ונחמת שביו של יתרו כתגיירו ע"כ מעלתו כביר מעה ובלק לא רצה להתגייר ע"כ בשביל זה המעיכו אותו עליהם וע"כ מאחר כי נחמת שדבק בדתם ע"כ יגדל שלאת ישראל עליהם לומר לערב רב שילחם ועכ אמרו עם ילא מוצרים הוא הערב רב והוא יוסב ומוכי . ר"ל כי אין להם חלק ונחלה באדמת ישראל ומעם שניתן רוקא לזרע אברהם

ל"כ אין יבוא לערב רב עם הדו ק :

בפסוק כי מרחם לוריס מרחו וכו' כראה כי בלק שלח לבלעם לקלל את ישראל ונחמת שלמד את שמות הטומאה אלא עזא ועזאל כמו"ש הזר"ל וזו שאמר מרחם הרבי קדם והעה עזא ועזאל שהרוים תחת הרי חושך ע"כ שלחו אליו לבה אדם כי יעקב אבל הדע כי אין בו כח על ישראל כי עם אקוב לא קבה אל כי ישראל אחזים בשמו הגדול ועם אל מעותף בשמם ואיך אפשר לקלל עם שהוא לבעלה ממנו ואין כי הסבה בו . והבה בתחילה האליל ב"ה עשר שבירות וכשעת ישראל יש בהם אחוזה וזו מרחם לוריס מרחו ר"ל תחילת לידה עליונים הייטו יוד שבירות מעם אדמה שישראל יש להם שורש בהם וכחיב לוריס עלא כי המה בינודגת זכר מעפיע והבן . וזו ג"כ מבעות אשורו הייטו עולמות עליונות ופירש דבריו יותר הן עם לבדד ישבון הייטו יוד שבירות שבגימטריא"ח בדד כי הוא אחדות גמור עם ישבנו ישראל ויש להם אחוזה עם אבל בגויים לא יתחשב כי הגויים המתבלבלים אינו חושבים זאת כלל בהי' עולם אליות רק חושבים לא"ש רלון הפשיע ע"כ בשתבו בבעה קושיות ולא להם

מעפנו ומעוקל לכפור בבורא של עולם עלך מילותיו - אבל עם ישראל קבלתם כי מדותיו המה בחלילות וקשורי' כשלהבת בבחלת והוא מ"ש רז"ל שבתעבף הקב"ה בעלים והבהיק אור לבושו כ"ש עוטה אור כשלמה והבן : ולאמר עוד מי מנה עפר יעקב ר"ל התורה שיש בו כו"ן שערי בינה בגימטריא"ח מ"י הוא מנה והזמין והקבע את המלות אשר בעפר יפורש : וכן שמות תחבות ואמהות וכל המעשה שכתב בתורה שהוא לבאורה דברים גשמים מ"מ יש פנימיות רזין דרזין הכוגע בכל עולמות עליונות ע"כ לוה הש"ת המלות לבו כדי לעורר הסדרים כי כל מלה יש לו שורש למעלה ומספר את רובע ישראל כי הש"ת ברא די עולמות ח"ב"ע וכשעת ישראל פולכים את כולם כפם רוח כשמה יחידה חיה וזו ומספר את רובע הייטו המספר של די עולמות כולם ככלים בו ישראל כי יעקב חבל נחלתו מעולם עליון עד למטה עולם עשי' וע"כ מי יכול להם ע"כ שיש תמות כפשי מות ישרים שיכלל בעדת ישראל והבן : כי לא כחש ביעקב ולא קשם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל . כראה ע"פ מה שאמרו בזו"ה כי בלק ראה בכישוף שדוד המלך עתיד לבלות ממנו ומילא קדירה מלאה כישוף וכעומק הארץ חפר אלף ואחת מלות אמה כדי לבטל זאת שלא יבוא דוד לעולם וכשדוד בכה הסיתין כעל אותה לחון ורחן אותה מכישופי' וע"ז כאמר מילא סיר רחלי והבה אמרו בירושלמי כעת יאמר ליעקב מלמד שעומד בלעם באמצע זמן של הטולם ולפמ"ש יבוא על בכון כי לפי מה שאמר לעיל מיכי' אל מולים ממלרים וכו' הייטו כי המלרים התקשרו את ישראל בכל מיכי כישופים שלא יוכלו לבלות מעם וזו מה שכיתו חז"ל בלחן עבד יכול לברוח ממלרים והייטו ע"י כשפים ע"כ אמר כאן מכח שרלחו שהש"ת הולילו את ישראל ממלרים מוכח כי לא כחש ביעקב שהרי לא הוציל למלרים כלל וגם אתה בלק מעשית כחש וקשם שלא יבוא דוד לעולם וגם זה לא יועיל כי לא קשם בישראל ואדרבא כעת שיתעורר דוד לבוא לעולם ע"י שבתביירה רות מואבי' אם כחשוב מתחילת בריאת עולם עד שיתעורר מלכות בית דוד לבוא לעולם יהי' לערך שני אלפים ושמנה מאות ואדרבעים שנה וזו אמצע זמן של עולם התיר ואם יעבור עוד זמן כזה יעלה לערך יותר מת"ר לאלף השני חיים אז ק"י שנה כי החשבון אינו ידוע אי כחשב ונשבע עובד לעולם אז מעיבא ישי אבי דוד וע"כ עכ"פ לערך כזה יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל והש"ת ברחמיו המרובים ירחם עליהם כי אבדה אמונה בזו"ה עד שהוא חיו לאחר יחיה מן הגאולה רק שיחידים אשר ה' קורא עוד רד עם אל

ומלבים לגאולה בכל יום אבי"ר :

בפסוק ויסע מבלעם ויאמר קיש בלק ושמע האזינה עדי בנו ליפור והבוונה בזה כתב בזו"ה שבעולם לא דיבר כלל הברכות על ישראל רק פתח פיו והוליא קול וכביכול השכינה דיברה וזו הבוונה שיב אל בלק לברך את ישראל ולא אתה תברך בפיך אלא מדת כ"ה הייטו השכינה תדבר והשכינה נקראת כ"ה מפני שמנה כשלם היחוד שנע ישראל עד אחד שיש בו כ"ה אותיות אלא שהשכינה מדבר וזה ויסע מבלעם שהוא רק דמיון ואמר קוש בלק ושמע אמרו חז"ל דשם בלק מורה כי בו יפיקת דמים של ישראל ואמרו בזו"ה כי כישופו של בלק הי' ע"י כיפור שהוא מבלה קוד ובאותו זמן בילה לו פרעניות שיבוא ועיו ואמר לו קיש בלק ושמע דברי שאומר אני מפרעניות של ישראל ותאזינה עדי ובמין האזנה מקרוב שלא ישמע אחרים כי

יש בנבואה ג"כ פרעניות על החו"ה ועי"כ החזיקה עדי
מה יה' בסופך כמו שהקדמתי לראות בנו ליפור כמו
שהבאתי מליפיל הפרעניות שיבא על החו"ה כן ג"כ
אומר אני לך בנבואה. והתחיל לומר לא אים אל ויכזב
מלשון כמולא מים אשר לא יכזבו מימיו שפרושו פיקוק
כי מלת הסי"ת נמשך כל הספרות רק עוד. והרע
נמשך מלד המקבלים כמ"ש כל המחקרים כי מי שחיבו
בלי מוכן לקבל הטובה ע"כ ישתנה מלדו לרע. וזו בן
אדם ויתכחש ר"ל מלד מדת מי שהוא בעדרכת בן
אדם שהיא רע כמ"ש בנוי דאדם קדמאה. וזו גורם
ויסכחש כאלו ניחם הסי"ת על הטובה אבל מ"מ הטוב
שהבטיח הסי"ת מוכרח לבוא ולהתקיים עכ"פ כמו כל
הבטחות של הנביאים רק בעון רחוק כי עוכותיכי גורמי
זו הביא לאמר לפעיב ולא יעשה בודאי יקיים הדבריו
ואכמו מאמרי שהתורה לא תשתנה לעולם וכל הקללות
שנאמרו בתורה יאיר הסי"ת את עיניו בעאור תורתו
וראלי כפלאות מתורתו. ועתה התחיל לדבר מלד
מדת בלק עורה על פרעניות ע"כ אמר ע"פ מ"ש התוס'
בברכות וכמה זעמו רגע ואי"ת מה אפשר לקלל
ברגע. ותרלו דהי' יכול לומר כלם. אבל הסי"ת הפכה
לטובה וכעשה ממנו איתיות מלך וזו ואחן מלך באחפי
ר"ל שהסי"ת הפכה לטובה לומר מלך שיהי' לישראל
מלך:

והנה אדום נמשל לחזיר היער ואמרו ז"ל כי
לפעמים חזיר היער וכו' כן אכמו בבולה
בלרות ופעמים יולאי' לדת ומחברי' רשעי ישראל לאו"ה
להיות לעם אחד ואעפ"כ כשיבוא משיח לדקיבו יקומו
עליהם כמ"ש האברבנאל ז"ל על פסוק גם עתה אקח
בהמים ולוים יע"ש. והנה לגלות אדום יבוא משיח ב"י
ולגבולות ישמעאל משיח בן דוד ע"כ על משיח ב"ד אמר
כאלי יתכשא כי מבבנו יהודא שמעשא באלי' ע"כ אמר
לא ישכב עד יאכל עוף ע"פ מ"ש הזו"ה ישכב הוא
מורה יחוד גדול ויש כ"ב אותיות עיין בפי' ויאל על
פסוק ויסכב בעקום ההוא. והנה כל זמן שטועמא בטולם
כרגן מפריד אלוף והנה רפ"ח נלולים יש בביפוא יונקים
ממנו כחות הטועמא אבל א"ו בשמתבדי' רופים ביונק
עוד ומכילון הטולה רפ"ע וע"כ עדיפה אמור כי
הטועמא ומקליפה מתבדי' בו שיונק מרפ"ע נלולים
ע"כ אמר כאן לא ישכב הייבו לגמור היחוד עד יאכל
עוף בלכות כחות הטועמא היונקים מרפ"ע ואז דם
חללים ישתה שיתבער כוחות הטועמא מן הטולם שיונקי'
מחלל הקדושה כמ"ש הזו"ה על מחללי שיוכיבים
הקליפות בחלל וזו דם חללים ישתה שלא יוקו עוד וה'
ירחם עליבו בזהרה אבי"ר:

עפ"ד כדן החטוא של ישראל שלאו בימי שמואל
מלך דכתיב וירע הדבר בעיני שמואל באשר
אמרו תבה לנו מלך היינו כי הסי"ת כתב לנו בתורה
ואמרתי אשימה עלי' מלך שוש תשים עליך מלך והיינו
שאם כל ישראל יהרגו למנות עליהם מלך שרשות בידם
למנות הגם שעלבי וידוע לפני הסי"ת שכל הרעות
יתעוררו מכח מלכות ישראל מ"מ הבחירה חפשית הן
לטוב וחן לטוב כמו כל המעשים שטולם שטעורב
בטוב ורע. אבל מלחר שהמה בחו לפני הנביא ובפיבו
שמואל שהי' שקול כמשה ואהרן הי' להם לבחוח לפניו
ולומר דבוש כח לת פני ה' האם יש לנו למנות מלך
עתה אבל ישראל אמרו שלא כחונן בלשון חיוב שבודאי
יתנה להם מלך וזו שאמר וירע בעיני שמואל כאשר
אמרו תבה לנו מלך ומשמע שיהי' חיב שיהי' מובטח
למנות להם מלך. וע"כ אמר לו הסי"ת כי לא אותך
מאסו כי אם אותי ממלוך עליהם והנה זמן מלכות

בית דוד עדיין לא בא ע"כ הולרך למנות עליהם את
שאול שהי' המלכות שאולה בידו לפי שעה. וזו שאמר
לשם שמואל שם בשמון י"ב ועתה הנה מלך אשר בחרתם
אשר שאלתם והנה נתן ה' עליכם מלך ר"ל מכח שאתם
בחרתם ובאתם לפני בלשון חיוב להעמיד מלך ע"כ
גרמת בזה אשר שאלתם שהמלוכה זו יהי' שאולת בידו
וחוזרת בעיני' ואמר הטעם בזה והנה נתן ה' עליכם
מלך ר"ל הלא כבר נתן הסי"ת היינו משבט יהודא
כמ"ש לא יסור שבט מיהודא רק מחמת שעדיין זמנו
לא בא היתי מוכרח למנות מלך משבט בנימין והמלוכה
שאולה בידו ואעפ"כ אם תראו ה' והייתם גם אתם והמלך
גם לאבות שני מלכים מלכות ב"ד ומלכות בנימין
כי אם ה' ישראל עושן רלוי של מקום ה' אז תיקון
לעולם כמו שיהי' בהרה בימיו עשיה בן יוסף ומשיח
בן דוד. והנה ב"ד יהי' עיקר המלך ומשיח ב"י יהי' כמו
שר הלבא וזו שאמר כאן גם אתם היינו ב' מלכים
אחר ה' אלקיכם ר"ל בביטול כמו הסי"ת עשה ב'
פעולות רחמים המורה על שם ה' ודין המורה על זה
שם אלקים כן אתם עשיה ב"ד יהי' על רחמים ומשיח
בן יוסף על דין ' וזו שאמר הלא קליר חטים היום
ואקרא אל ה' ויתן קולות ומטר ודעו וראו כי הרעתכם
רבה כי בחטאת מה שנתן הסי"ת מלך לישראל הוא מלד
קלות בלעם ונהפך לברכה כמ"ש ובאמת זו הוא קללה
כי מלכי ישראל גרמו לנו זאת כמו ירבעם ואביו.
רק שהוא לוכך העולם להתנהג ע"י מלכים ושרים שלא
יתרבו רולחים. וכדומה לזה כי הסנהדרין לא הרגו
אלא בעדים ובהתראה והנה אמרו ז"ל קשה יומא
דמיטרא כיומא דדינא ואומלא לא הי' לוכך העולם יש
לבקש רחמים לבטל ע"כ אמר הנביא הלא דמיוכבם הוא
דומה למעיר שהוא ערחה לעולם ויש לבקש רחמים שלא
יהי' רק לריך לבריתא ואתם אמרתם בלשון חיוב כן
דעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם לשאול מלך ודו"ק:

וזו ג"כ הכוונה במה שאמר הנביא והי' אחרית יעקב
בקרב עמים רבים כטל מאת ה' וכרביבים עלי
עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם. והיינו
ע"ד שאמר ילחק אביבו ע"ה ראה ריח בני כריח השדה
אשר ברכו ה' ויתן לך האלקים מטל השמים. והיינו
כי ראה ילחק ע"ה שיעקב אביבו מיהר לקבל הברכות
כמ"ש רז"ל על פסוק מה זה מהרת בני לקבל הברכות
יע"ש. ובאמת ישראלי מ"ח לו לקבל הסבעת
העוה"ז כי יש מקום ליל"ה להתגרות בו. וע"כ אמרו
רז"ל שגאולתן של ישראל נמשל לשדה בשמים שאינו אותו
בשדה עד שכתביש אז מותן ריח עוב. אבל אם קולרים
אותו קודם זמני אין לו ריח כן גאולתן של ישראל בזמנו
ריח עוב והיינו כשיבבור הסי"ת העומאה מן העולם אז
הוא זמנו להסבעת ישראל לקבל כל עוב ועכ"ב יהי'
ישראל אז במבנה עליונה יחיו מתי הלו"ה כיון שהסי"ת
מחי' מתים של ישראל ע"י על של תחי' וכמו שאמרו
רז"ל כל הבוסק בתורה על תורה מחייבר יע"ש. וזו
שאמר ילחק ע"ה ליעקב אחה סובר לקבל הברכות
תדע ממולא דבר כי העוה"ז הוא לא עוב כישראל כי
מביא אם הלדם לידי ליה. ע"כ ראה ריח בני ליתן
ריח עוב בתורה ומע"ע הוא כריח השדה אשר ברכו ה'
ליתן ריח עוב דהיינו שדה שב בשמים ולומת מותן ריח
עוב כשהביא זמני להתבים והיינו בזמנו כן אי"א לישראל
לקבל עובת עוה"ז רק בזמנו והיינו כשתבביר העומאה
מן העולם ואז יהי' לישראל מדרגה עליונה שיעשה
פעולת הסיית להחיות מתים. וזו ויתן לך אלקים
דהיינו ויתן לך אלהותו להחיות מתים. וזו מטל השמים

כמו שהי׳ת יחי׳ מתים ע״י על שם תחיה כמו כן הצדיקים יחי׳ מתים שם החו״ה :

וזן והי׳ שחרית יעקב גבורים בקרב עמים רביס שיה״י בפטירות שלהם לפעול בהם דבר גדול כעל מלחת ה׳ והייכו כמו שיעשה הקב״ה תחיית המתים ע״י על שם תחי׳ כמו כן יהי׳ ישראל בקרב חו״ה להחיותם ולחבר הפחי׳ יכמדו לותם דעת לעבוד את הש״ת . וזו כרביים עלי עשב . והייכו שילמדו וכפי דרכם מה שחפצר להם נקבל כי לעולם לא יביעו למדרגת ישראל להשיג ההורה כמו לים ישראלי . ע״כ מדעה את החו״ה יק כמו לעשב וכל זאת שיעשו ישראל לחו״ה לא יהי׳ לתשלום גמול כמו בעוה״ז שרוב לדיקים לריכים לקבל חצב לעתיד אשר לא יקום כלים לקבל שכרו בעד ת״ה ולא ייחל לבני אדם לקבל שכרו על לימוד דעת לבני אדם כנ״ל ככון עחוד :

ועפ״ל יש לפרש ג״כ דברי בלעם לא הביט עון ביעקב והייכו כי יש ב׳ יל״ה . אחד שמפתה את האדם לעבור עבירות הייכו שמחמם את האדם בקום ועשה ומה שלוה לבלתי עשות והשלית המפתה את האדם לבלתי קיים מלות הש״ת והייכו שגורם עלות לאדם . ע״כ על הראשון אמר כי לא הביט און ביעקב ר״ל הגם שהיל״ה מפתה את אדם לעשות עבירה בשעה מ״מ אינו מלפה היל״ה שישאר אדם חי במדרגה זאת בי ידוע שיכולת ביד איש ישראלי לעשות תשובה וכן לא ראה עמל בישראל והייכו יל״ה שמעמיל כח איש ישראל ובורס לו עלות לבלתי עשות מלות הש״ת מ״מ לא ראה שכשאר בזה כי אפשר בתשובה לכל הנ״ל ואם עושה תשובה מעלמו מה עובראם לא . הש״ת מזדמן לו סיבות אשר יפעול בשבלו כי שבע אלוקי׳ עלי׳ על מה שהלך בדרך לא טובים וזו ה׳ שהוא ארחמים בהפוך לו לחות אלהי׳ להתהגג עמו במידת הדין ע״כ חוזר בתשובה וזו גרם לו לחות עמו הש״ת ואז כשבושה תשובה הוא חביב אצל הש״ת יותר מלדיק גמור כמ״ש רז״ל מקום שב״ת עומדי׳ לדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד וזו ותרועת המלך בו . ר״ל הרלון של מלכו של עולם בו בבעל התשובה זה יותר מלדיק גמור והרמ״ל לכל זה שהרי אל מולילים מלרים שהי׳ גוי מקרב גוי . ואע״פ באו למדרגה גדולה כחועפת ראש לו שעפפו כמעלה למעלה יותר ממדרגת מלאכי השרת פמ״ש ואשא אתכם על כנפי נשרים הייכו יותר ממדרגת מלאכים עד שאביא אתכם אלי לפנים ממחילת מלאכים והייכו מחמת תשובה שעשו בלאת ישראל ממלרים . והעעם לזה בי בשעת ישראלי מעקים קדוש יהללו וע״כ אינו חועה אלא בעקרה . וזו כי לא נחם ביעקב כי השלעות הנקרא בהם בפטירות של יעקב . לא קפם בישראל והייכו מלך של עוולה כמ״ש הזה״ק הקדוש על הפסוק הילדים אשר חבן אלקים את עבדך ע״מ אמונה על מיתת קטנים והם ע״ז גופי׳ שהוא מלך שלו ומעמוכה על מיתת הגדולים וזו לא קפם בישראל שאין לו שלעה גם למלך של עולמה על בחינת ישראל רק על הגוף לבד ולא כך בחמת גדולי ערך . ע״כ בעת יאמר אליל חמת ביאמר ליעקב וישראל מה פעל אל . ר״ל אומר דברים שפעל אל דהייכו ה׳ ה׳ ואמר ג״כ לישראל שגם הגם יהי׳ בתחיית המתים את החו״ה וח״כ יעשו ישראל אותה מעשה גופה שיעשה הש״ת וזו מה פעל אל אותו פעולה שעשה אל הש״ת גופה מילת קפם כמו קפם על שפתי מלך וכן אמרו הנפילים שקפם פרושו לפעמים מלך כנ״ל ככון . ולפמ״ש לעיל דהדיבור של פנינ מרמז על לימוד תורה בקולות . נראה דזו הכוונה

בזה שאמר בלעם בפיק בעותו וידע את הקני ויאמר לאמן מושבך :

ונראה לפמ״ל דהתכלה על בני יולב בן רבב ועל בני מעם שהוגלו לבבים מן בהל שבעיון שאי אפשר להגיע עליהם שום שוכח ואין להם גלות בגלו ואדרבא כל החו״ה הקרובים לשם מתיראים מהם ויש להם מלך ישראל כמבואר כל זה בספר אלדד הדני וזו אמרן מושבך שאי אפשר לשום שוכח ליגע רק מחמת הקפת בהר שבעיון ושים בקלע קבן . הייכו כמבואר בספר הנ״ל שלמידן תורה מפי יהושע מבי מעם מפי הגבורה ואין להם רק הלכות פסוקות בלי שום מחלוקת וע״כ קן שלהם היא בקלע שמואבים בחר הבורה בכל יום בקלות בדול ומדעים סוד התורה מהתמדין בבת קול כאשר ראיתי במכתבים הכתובים על זה . כי אם יהי׳ לבער קין עד מה אשור תשבך . כראה דהכוונה בזה ע״פ מ״ש הר״י הקדוש דיתרו הי׳ גילגול ועוד שבקין וע״כ נקרא קני והחטא של קין שהרג את הבל אחיו לא יבער מן העולם עד בילת מעה לדקיו . ואמרו רז״ל שעתידה מלכות פרס לשלוט על ירושלים בימי בילת מעה וכמ״ש מקרת מלא (במיכה ה׳) אשור כי יבוא בארלינו וכי ידרוך בארמנותינו והקמנו עליו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם וזה יהי׳ אחר בילת מעה ויקבלו אז שוכאי ישראל לרות ואולי אז יהי׳ בשביל אלל מלך אשור :

וזן כי אם יהי׳ לבער קין דהייכו כשיבער החטא של קין שהרג להבל אחיו דהייכו בבילת מעה במהרה והגם שישלוט אשור על ירושלים הלא יהי׳ זאת רק זמן קלר מאוד וזו עד מה אשור תשבך הלא יהי׳ רק זמן מועט וזו שאמר ויבא מעלו ויאמר אוי מי יחי׳ משומו אל הייכו שראה הבבילה שיגבהו ישראל על אשור ויהבנו כל האומות במלחמה גוג ומגוג ע״כ אמר על זה אוי מי יחי׳ משומו הייכו שהש״ת יעשה את ישראל במדרגות אלוהות כמ״ש עתידים לדיקים שבקראו על שמו של הקב״ה א״כ מי יחי׳ אז מאו״ה . אז אל פרושו חוזק מלשון ואת אלי אלן לקח והייכו כנ״ל שיתן הש״ת כח ואומן לישראל להבדיל על שונאיהם ומי יחי׳ אז מהאומות כנ״ל ככון . ואמר עוד ולים ויד כתים ועבו :

אשור ועבו עבר וגם הוא עדי עובד :

נראה דהכוונה בזה ע״ד שאמרו רז״ל עתידה מלכות אדום שתתפשט בכל עולם כולו תשעה חדשים ועתידים פרסיים שיבוא ביד אדום והם יהי׳ אחר בילת מעה ואז יבוא ישראל כמשה לרות כמ״ש חבלי יולדה יבואו לך אז ולים ויד כתים דהייכו אדום ועבו אשור דהייכו הפרסיים שיבוא בידם ועבו עבר דהייכו ישראל שבאים מאברהם שבא מעבר הנהר אבל גם שלעה זו יהי׳ רק עד יאבד מן העולם כי יהי׳ לפני עבר בחון ושלעה זו יהי׳ מפלתו כן יהי רלון שיהי׳ במהרה בעינו אמן . ובאמת הימים האלה מתמעטין ובאין הזמן קרוב לת״ר המביא בזוה״ק שהוא קן האחרון שבכל הקלים ואין הדבר תלוי רק בתשובה כי מי יאמר זך בלבבי לבבי כי אין רגע בלא פגע עשית עבירה אז הראוי עבירה הבא אמר מיכה בבטחתו הגיד לך אדם מה טוב ומה ה׳ דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והלבע לבת עם אלקיך . ונראה הכוונה בזה כי מי שהיא מעורב בין הבריות אי אפשר להבלל מלה״ר או מחבק לה״ר או עכ״פ הקם לבו מדביקות הבורא ית״ש :

וזן דבר הבביא הגיד לך אדם ר״ל אבי מגיד שדרך היפר שבבל עבודת שתהי׳ לך אדם דהייכו אדם בפני עלמך בהתבודדת דרך זה מה טוב לפניך כי תבבל מבמה דברים רעים ואבע״כ אין אתה פטור מלהשגיח על מעשה עולם כי עם ה׳ דורש ממך כי אם עשות

מעשה לעשות משפט בן אדם להגידו כי בזה אין מוב להרמיק מן הבריות מלהסגיח עליהם שלא יהי' עון בזה ביניהם וגם אחבת חסד שיהי' חשק ואהבה לזה לעשות חסד שאז אע"פ שלא תעשה כגון שאתה איש עני ואי אפשר לך לעשות ג"ח השי"ת יקבע לך שכר כאילו עשית ואע"פ שיהי' לך כל המידות אעפ"כ תהרהר בלב

שמא לא יגאת ידי חובתך ותתירא בכל עת ועוקם שמא יבא עליך כי שמא קלרת מעבודת הבורא וזו והלכנו דשייכו בהסתר לבך תהרהר לבת עם אלוקיך שאתה הולך בכל רגע מידת הדין שמא יעמוד אחרך כי"ל נכון והשי"ת יעזור לכו לעבוד אותו עבודה תמה ועבודה שלימה :

פרשת פינחס

במדרש לפי שהתעלל מעה בזעשה זמרי לפיכך לא ידע איש קבורתו והוא המוה וכבר כתבתי דרכים שונים ועתה נראה לי לפע"ם חז"ל דלכך לה יעקב שלא יקברו אותו המלרים בכדי שלא יעשוהו ע"ז :

והנה בחמת כתיב כי לא יטה הרשע על גורל הצדיקים ובודאי לא הי' נעשה ע"ז רק הצדיקי' חושבין לעצמן ביותר דאיכו מחזיק א"ע לצדיק גמור ע"כ חשש לזה והנה מה שנכתתר קברו של מעה הי' ג"כ מועעם זה בשאל יעשוהו ע"ז מ"ו וכו"ש (בפ"פ קמא דקיומה) דאו"ה הי' חפילים בזה והנה ע"פ הדין היוסר הי' ראוי להיות לדיק כמעה שלא יעשוהו מ"ו • רק מחמת שמעה כתעלל בזעשה זמרי ומכח זה לתרבו העובדים לפעור כו"ש ויאמר ישראל לבעל פעור א"כ אי א"ו לא הי' נכתר קברו הי' גורם מדה כנגד מדה ע"כ נכתר קברו :

עוד אמרו במדרש פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אמר הקב"ה בדין הוא שיעול שברו לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום והוא נראה לפע"ד ע"פ הידוע מהאר"י הקדוש שבאהו מעשה שעשה פינחס כתעברו בו בשמת כדב ואביהוא לפי שהם כנגמו בברית שלא בשאו בשים רק לפ"ז הי' די לתקן התיקון שעשה אבל לא ליקח עוד שכר ע"ז רק זה הי' ביאת חלו בשמות כדב ואביהוא הי' באים בגילגול בפינחס מתחילת ילידה ע"כ הי' קברא לומר שדי במה שתיקון אבל בחמת פינחס הי' בו בשמה אחרת מתחילת ילידתו • רק אח"כ בשעת מעשה זו כתעבר בו ג"כ בשמת של כדב ואביהוא וא"כ מגיע שכר ע"פ הדין לפינחס :

ועוד דברי המדרש פינחס בן אלעזר בן אהרן כ"ל פינחס הי' בן לתרוייהו לאלעזר מקודש ואח"כ נעשה בן אהרן הכהן הרי בשמת פינחס לא חטא כלל ע"כ בדין הוא שיעול שברו • לכן אמור לו הנני נותן לו את בריתי שלום :

עוד אפשר לומר כי יהיו שיליחת מלאכים הי' בזכות מעה והנה ישראל בשהי' בגלות בעשה תרעומו' כלפי מעלה שנאמר ויזעקו בני ישראל מן העבודה א"כ לפ"ז אם יגאלו ישראל בזכות מעה הרי עשה מעה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים וא"כ הי' ראי' בגלות האחרון כמו שיהי' משיח לדקיון בשמת מעה כמו"ש נמכון שבתו הסגיח ר"ת מעה"ה כן המעבר הגאולה יהי' מעה • ואמרו ז"ל אין אליהו בא כי אם לעשות שלום בעולם ועיקר השלום נגד אחיכו בני ישראל הנופכים תרעומות נגד הש"ית על אריכות הגלות ועל הלות אשר סבלו • והנה מן הראוי הי' להיות מעה רבינו יהי' המעבר רק בשביל מעשה זה שנתעלל מעה ע"כ נלקחה הנשורה אחת ממנו וכיתן לפינחס זה אליהו :

ועוד דברי הכתוב פינחס בן אלעזר וכו' השיב חמתי מעל בני ישראל שהי' קנא על כל ישראל אבל מקשים שאתה אלא זמות אבדריל מוקשיא בא לעולם והורגת וכו' ומפח מעשה פינחס גרם שלום ביני בני ישראל לכן אמור ר"ל אתה עשה תאמר שאתה נותן לפינחס אתה

בריתי שלום ר"ל אותו הבריה שלום שאתה הי' ראוי לבשר את ישראל בגאולה אחרונה אותו בשורה תתן לפינחס שיהי' הוא המבשר במהרה בימינו ועיין בזו"ה שפירש ג"כ הך לכן אמור כך וזו דברי המדרש פינחס בן אלעזר וכו' אמר הקב"ה בדין שיעול שברו מעשה שהשיב חימה יעשה שלום ע"כ בדין מגיע לו שיהי' הוא המבשר שלום בגאולה אחרונה רק כבר הדבר נמסר למעה לכן המסור עתוך שכתתי לך לפינחס וע"כ לכן אמור שאתה ברעות נפשך אתה נותן לו בריתי שלום

שפינחס הוא אליהו יהי' המבשר הגאולה :

ועוד נראה לפרש דברי המדרש הנ"ל דאת יו"ד מורה על מחשבה כדכתיב אז ישיר עלה בשחשבה לומר שירה וכן הרבה והנה כתבו המקובלים שיש שם שם שדי בגוף רק קודש שמל ישבו רק ש"ד ואחר שביעול בהתבלות העערה נתבלה הי"ד והנה אהרן חטא בהתעבל רק בשעשה אבל מחשבתו הי' לעובדה ואמר ז"ל דפינחס כשנכנס ודקר לתוך הקיבה והי' שם שבעו של שמעון אמר להם שנם הוא לעשות לרכיו מ"ו נכנס • אבל המחשבה היתה לעובדה כדי שידקור בהיסה ע"כ אמר הש"ית לעשה להודיע לפינחס ר"ל הנני מוסיף יו"ד על שמו המורה על המחשבה כן פינחס בדומה לו רק להורות לרבים שלא ידעו מזה שבתחילה הי' שמו בלא יוד לכן אמור הנני נותן לו את בריתי כי פינחס זה אליהו והוא עם העולם ש"ד פריחות על כל ברית וילה :

שיש בישראל ואז נשלם שם שד"י בגוף ישראל :

וזו הנני נותן לו את בריתי שלום כשיהי' שלום נשלם הש"ד ובן כשיבא הזמן לבער ע"ז מן העולם יהי' אליהו המבשר וזו לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום היינו עולם התיקון ויתקיים ונתתי שלום בארץ אז יבוא אליהו המבשר וזו בריתי שלום :

בהפטורה ויהי דבר ה' אלי לאמר עם אתה ראיתה ירמיהו ואומר מקל שקד אני רואה ואומר ה' אלי הטבת נראות כי שיקד אני על דברי לעשותו • נראה הכוונה בזה לפי מה שכתב לעיל מיני' ראה הפקדתיך היום הזה לנתוש וכו' והיינו שאומר הקב"ה כי כאשר יגזור כן יהי' ככך אמר לו הקב"ה מה אתה רואה ר"ל בדעתך איך לנהוג עם ישראל שחטאו לפני והשיב ע"ז ירמיהו כי אני רואה עוד לישראל כי עכה שהשפעת להם רוב טובה וע"כ ויעמן יעורון • וע"כ יפה עניותא לישראל שיהי' להם הרבים בלוחים רק שיהי' ברחמים גדולים הכאה מוועעת רק מקל בעלמא והשיב לו הקב"ה ודאי הטבת בראות שיהי' כן בגלות והייני כי שוקד אני על דברי שבבר דברתי ע"י נביאים לקיים לעמוד אחרם בשעשה כאשר עשו והקב"ה לעשה כאשר דברתי לשלוח אי"ו לרות קטנות הביאות זה לזה בכדי שלא יבא מון לשיעה לגערי כאשר עשו עד הנה כנ"ל • ועוד נראה לפרש כענין זה כי ירעיהו אמר שרואה תבלית ישראל שיהי' עליהם מקל בשקידה והייני לרות קטנות מכת זה יעשו רלוה של מקום והשיב לו הש"ית דידאי הטבת לראות דזה יגרום לישראל להיות עוזים אבל ע"מ אין בזה מעלה דא"כ לפ"ז

בעלה

בעלה הבחירה דמוכרחים להיות עובדים מחמת רבוי לרות ובכדי שיכלו מהם ח"כ לין ישראל עושים רצונו של מקום רק כי שוקד אחי על דברי לעשות ר"ל מחמת שקידה של לרות אחי גורם לעשות דברי הייכו רצון הבורא אבל לפי זה לין זאת מצלה לישראל כנ"ל:

ואמר עוד ויהי דבר ה' שכית מה אתה רואה ירמיהו

והכוונה בזה לומר כי הש"ית הראה לו מרכן בית ראשון ובניו ואח"כ חרבן בית שני. ואחריכית הגלות אחריו כמו שאכו בו עוד היום. ואמרו במדרש שבשעת חורבן הי' הקב"ה מעייל עם אברהם אביו אחרוכות וקלרות. וכתב הערות דבש שהראה לו הקב"ה ג' גליות כי גם חרבן בית שני הי' לתשלום עונות של בית ראשון רק מאחר שבבית ראשון לא למדו תורה כלל כמו שכתוב שמלא חלקי ספר תורה בהיכל כמבואר בגלבים. ע"כ אם הי' אריכות הגלות הי' ישראל נעשים גוים גמורי' וע"כ עיהר הש"ית להוליאם מבבל. אבל בבית שני רבו התורה בישראל ע"כ יש כח לישראל לסבול אריכות הגלות. וזו שהראה לאברהם אריכות הייכו גלות בית שני וקלרות בית ראשון והקדים בית ג' כי הוא לתשלום חרבן בית ראשון וזה בארה ראשונה ראה מקל שקד. אמר לו הקב"ה הבטת לראות ר"ל לין הכוונה בזה המקל להרע לישראל לתכות אותם אלא אדרבא מורה על יליאת מגלות בבל וזה כי שוקד אני על דברי שהבטחתי לגאול את ישראל אני שוקד ומתאחר לעשותו להוליאם מעם כי לין לישראל כח לסבול אריכת הגלות ע"כ בארה השנית הראה לו אריכת הגלות האחרון ומה נעשם יש בה לאריכות כ"כ עד שכלו כל הקלים כי ידוע דזכות גאולת זו הוא יהי' בזכות מעשה

פרשת מטות

במדרש כל הנביאים התנבאו בכה הוסיף עליהם

מעשה שהתנבא בכה ובזה הדבר זש"ה עוד אבר לא תידור מפתידור ולא תשלם וכו' יע"ש ביאלקוט וכראה לפע"ד ומכח זה יובן הפסוקה שמעו דבר ה' בית יעקב וכו' ואמרו במדרש לפי שחטאו בבשמע לפיכך אמר להם הנביא שמעו והיא דבר תמוה וכי בבעשה לא הלא עקו כמה ע"ז וג"ע וש"ד:

ונראה לי כי המפורשים כתבו כי החילוק שבין כ"ה לזה הדבר. דזה הדבר הוא דיבור של הש"ית

ממש והייכו באשפקלריא המאירה או שכיכה ונדברת מחוך גרונו של משה אבל כ"ה הוא רק דמיון לדיבור של הש"ית וגם אני אענה חלקי בדרך זה אבל כוונה אחרת. כי ידוע לכל כי יש לנו כמה בדרים מדרבנן כגון שבות בשבת ושביות לערוב וכדומה לזה בכל המצות יש חומרות דרבנן והמה בדרים וסייגים לתורה כגון בשר עוף בחלב חלב שחיטה. והנה הש"ית מסר הכל מסיני למשה רבינו אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד להדש ידע ומשה מבל זה כי הי' במדרגה גדולה והשיג כל זה:

והנה מליצו שיומיהו הוכיח את ישראל מה שקבו

בירושלים ביום השבת והלא ממכר בשבת הוא רק דרבנן ואי מקום הולאה הלא אמרו רז"ל שירושלים הוא רק כרמלית יע"ש אלא ודאי גם בימי הנביאים הי' נוהגים בכל איסורי דרבנן כי מסיני כתיבה רק שנמסרו לחכמים ולנביאים שהמה יע"פ יתחדשו הדברים לגדר ועומד בפרץ לפי לורך הדור ואין זאת הבחדשת למבין. וכן אמרו בעלמול בימי נחמי' אסרו והנה כל איסורי דרבנן יש להם דמיון לאיסור דאורייתא אמיתה לנכרי בשבת לעשות מלאכה בשבת דמה לי אם הוא עושה או קטנו או מעשה שלו

רק מלד דין תורה אפילו הכי אינו אסור כי אין שליחות לנכרי וגם אין נופו קנוי לי ע"כ לא הוה בכלל עבדך ועכ"פ קרובים הדברים דאם כתיר לעשות מלאכה ע"י נכרי שיבעו באיסור דאורייתא לעשות בעצמו מלאכה או ע"י שליח ישראל או ע"י עבד שנופו קנוי לו. וזה כוונת המדרש כל הנביאים התנבאו בכה והייכו שהוכיחו על עבירות העתיד לבוא אפילו על אותן עבירות שיש להם רק דמיון לתורה. וזו מדת ב"ה וכן כמה גדרים וסייגים אבל מעשה הוסיף שהתנבא בכה ובזה הדבר הייכו מה שכתוב בתורה הוא מידת זה הדבר שלעתיד מפי הש"ית גם הגדרים והסייגים שיעשו החכמים והנביאים ג"כ הראה הש"ית למשה בנבואה וזו מידת כח דמיון וגדר לתורה וכן רמזה משה בתורה לא תסיר מן הדבר אשר יגידו לך וכן אמר אביך ויגדך כמו שאמרו רז"ל יע"ש:

והנה קהלת אמר עוד אבל תידור וכו' ודרשו רז"ל אפילו מכידר ומשלם כי עוד מזה ומזה שאינו כודר כל עיקר יע"ש ולכאורה קשה הלא בתורה לא כתוב כך אדרבא כתוב כי תאחל לנדור לא יהי' בך חטא. דמשמע דעבירה אין כאן אבל ג"כ אינו מצוה. רק האמת הוא כך דמן התורה מלוה לנדור כי התורה לא חשבו לאסור הנדר על ספק שמא ידור ולא ישלם. אבל אח"כ בימי שלמה בתחדשו מחמת עונם כדרים חידש ע"פ רה"ק שעוד מזה ומזה שאינו כודר כי עיקר והוא גדר לנדרים. וזו כוונתו מלחתי שכל הנביאים התנבאו בכה כי חידשו דברים הרבה בגדרים וסייגים שהם קרובים ודמיון שאם יעברו ע"ז שיעברו על איסור דאורייתא ומשה ג"כ רמזה באורייתא והתנבאו ג"כ בכה וידע כל איסורי דרבנן וכתבה בתורה ג"או דלא

חטוד וע״כ זש״ה עוד אסר לא תדור וגו׳ שלמה לא אמר זאת רק בדר לתורה והוא ע״י רש״ק מידתו וגם עשה רעזה בתורה כמש״ל · והנה ישראל אמרו כעשה ונשמע וקדמו עשי׳ לשמיעה רק האמת בזה כי כל אסר דבר ה׳ כעשה היינו מה שילוה השי״ת בתורתו אבל ב״כ ונשמע אח״כ מה שיתחדשו הנביאים וחכמים שבכל דור נדרים וסייגים ע״כ אמר שפיר השי״ת מי גילה רז זה לבני שעוד יה׳ משמרת לתורה :

והנה אמרו רז״ל בשבחדרין דירבעם שאל בקשים אם יכיתו אפי׳ לעבוד ע״ז ואמרו אין · וכבר תמהו המפרשים איך אפשר בדור ההוא שתיכף יה׳ מרוצה לזה אבל לפע״ד נראה כי אמרו רז״ל כי מה שירבעם העמיד ב׳ עגלים כי התירא פמא אם יעלו לרגל תשוב המלוכה לרחבעם כי הוא יסב בעזרה כי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב״ד לבד וירבעם יעמוד · ואמרו עליו שהוא עבד · ובאמת הך שאין ישיבה בעזרה הוא איסור דאורייתא רק חז״ל חלקו כבוד לבית דוד כי המלוכה שלהם עיקר וע״כ כתיב ויסב דוד לפני ה׳ ואנו עלו ישראל לרגל הי׳ אומרים שגם ירבעם יסב בעזרה לא הי׳ רק אופפה יתרה ומידת גאוה · ואמרו חז״ל כל המתגאה כאלו מעבד ע״ז וגם זאת הוא רק בדר וסייג לתורה כי פמו שהוא נגד חבדו תבגאה כנד השי״ת כי אם הי׳ עשים אל לבו כי הבי״ה בכל מקום ואין אחר פרוי מיני׳ מה יתגאה וע״כ הי׳ סובר שאין השי״ת עשגיח על עולם והרי הוא כאלו עובד ע״ז ובאמת הגאותן לא שם אל לבו אלה דברים רק כי מתגאה נגד הבריו הגם שידע שהשי״ת עשגיח בעולם רק חז״ל אמרו שהוא דרך קרוב לבוא לידי כפירה וע״כ מה שאתנו א״ע הקים לבית ירבעם אפילו לעבוד ע״ז היינו להתגאות על מלכות ב״ד שיסב ירבעם בעזרה בעל כרחה כי כן בתגאו גם תחילה ואומר אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי אבל בסוף העמיד ע״ב ב׳ עגלים בדן ובי״ש אבל הי׳ בשמרו ישראל מתחילה שלא לעבוד אפילו איסור דרבנן הי׳ מילים וז״ל המדרש כפי שחבילו בנשמע שעיקר החטא הי׳ מחמת שעברו על איסור דרבנן והה הי׳ גרם לכל עבירות ע״כ הוכיחם בנשמע ודו״ק :

והנה דוד המלך אמר עון עקבי סובבני היינו עבירות שאדם דש בעקביו ואמר רז״ל אמרא דפרגמתא וחמין קבחו את עברת השבעים שהי׳ הולכים אחר העמוני עולם · וכן הכתוב מגמה המלבושי׳ בל בנות ליון כי זה חה גורם מאחר שהי׳ מתעצבים א״ע ע״כ הי׳ מלבשים א״ע בהרבות את הילה וע״כ הלכו ממדרגה למדרגה עד שעברו על כל עבירות המורות שבתורה · והיא הדבר אשר כתבתי כי כמה דברים יש שאין בהם עבירה בכל פה מי שעושה כן הי״ה מוכן וקרוב לפתות אותו לבביה ומבביה לעבירה החמורה עד שאומר לו לכפור בעיקר ע״כ לריך כל איש הירא להוסיף גדר על גדר בדבר המותר שלא יהי׳ מיקל בהילה והייבו מידת כה דמיון לתורה וזו שאומר שמעו דבר ה׳ בית יעקב אלו הנשים הקרובים להתפתות מילה״ה מחמת המלבוש׳ והתכשיטי׳ שמותר להם להתנאות בעניהם ע״כ הולכים למדרגה אחרת לבבוש מלבושי כבריות המורין על חליפות ואפילו הנשים הבשרות כשרואין כך המה מתאוין ליכך כך כי אומרים שהוא נאה ומותר לאשה להתקשט לפני בעלה · וע״כ אמר הנביא וכל מספחות בית ישראל כי מספחה פרושו לשון דבקות כי דבוקים זה לזה ע״כ איתן מלבושים שלבשו לבושי פרילות הנשים המכוונות בית יעקב ג״כ נספחו לזה ונתפתו הנשים הלמעות וזו מספחות בית ישראל היינו הנשים הבשרות ע״כ הוכיח אותן הנביא כה אמר ה׳ ר״ל הלא תדעו שלאו דוקא מה שאסרה התורה בפירוש הוא אסור אלא ג״כ כה אמר ה׳ ר״ל דבל מה שיש לו דמיון לתורה לריך כל אדם לעשות לעצמו גדרים וסייגים שלא יפתה אותו הילה ממדרגה זו למדרגה וע״כ לריך משמרת למשמרת וזו מה מלאו אבותיכם בי עול כי באמת מאחר שאתם רואים מאבותיכם עושים כך אין כ״כ תלונה עליכם כי מעשה אבות ירשו הבנים אבל עיקרה דמילתא לא ידעתם מה מלאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי והייבו שבבשו מידות גסות הוא שהוא מרחיק השכינה מעליהם כמ״ש רז״ל כי המתגאה כאלו דוחק רגלי השכינה וילכו אחרי ההבל כי מי שהוכיחן לומה אתם עושין כן השיבו הלא אין זו עבירה רק הבל יפלה פיו כי מי שאמר שאסיר לעשות כן היכי כתוב זאת בתורה אבל באמת ויהבלו שהיל״ה עשו אותם בועים כי אין אדם חוטא אלא א״כ נכנס בו רוח שעות הלא הי׳ להם להביא ראי׳ לעצמם כי אמרו רז״ל בזכות נשים לדקניות נגאלו ישראל שהי׳ מחבבות את בעליהן מאוד הגם שהי׳ בעלי עוונן כי עבדו בהומר ובלבנים והי׳ מעוכרים ואפילו הכיה מובבות לבידתן כיו״ש הז״ל שע״כ בא על עלדים מכת דם מחמת שמנעו בני ישראל לעבוד והרי לא הי׳ מלוי על איסור כידה בלל כי אין ע״ז מלוה בני לא אפילו הבי הוסיפו גדר לעלמן :

דו״ שאמר הנביא ולא אמרו אין הבמוליא אותנו ממלרים · והיינו בזכות נשים לדקניו׳ שבדרו א״ע לשמוע אפילו מדבר שלא לבעוו וכי תיקשה מ״ע לא כיתבו הגדרים וסייגים וכל מילתא דרבנן מיד על הר סיני · ע״כ אומר מאחר שהמה רק משמרת למשמרת לא הי׳ לריכין כי הוולך אותנו במדבר בארץ ערבה ובמומה בארץ ליה ולצמות והיא מקומות שאין הילה״ה מתברה כ״כ ובפרט שאבנו הנן לחם במלאכי שרת אוכלים אותו ע״כ לא גברה התאוה וכמ״ש והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה שהתאוו שהי׳ להם תאוה כמ״ש בשביל יבשה אין כל בלתי אל הנן העינינו ע״כ לא התאוה בשום דבר כי כל עבירות מה שעשו ישראל במדבר הי׳ מחמת שמקום תהו וימותו ברעב אבל לא עשה עבירה מחמת תאוה · והש״י יאיין בבביו להתאוות בכל המלות וירחם עליו בעבדה בעינו :

פרשת מסעי

אלה מסעי בני ישראל וגו׳ נראה פרושו כי מה שהי״ת הוליך את ישראל במדבר ארבעים שנה · הענין כי בשישראל יצאו ממלרים היו גוי מקרב גוי הגם שראו גדולות הבורא בשביל שעשה עמם בי הכה את מלרים ב״י מכות מ״מ אינו הי׳ נבנסים מיד לארץ מחמת שהי׳ רק זמן קטן בשביל הי׳ שוכחים הבל אשיו באותו דור ומע״ש בדורות שלאחריהם ע״כ הכניסם הבי״ת למדבר ונהן להם מן ובאר ושנו מ׳ שנה והי׳ מוריבלים בשביל שיבאו לדורי דורות ;

ופרשתי עפ״ז הפסוק ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים מה ענין כי קרוב מפני שקרוב הוא ויבאו מיד לארץ כי על כן אמר אלקים פן ינחם העם לחזור לקיבוקולם הראשונה בראותם מלחמה שלא יל״ה לפתותם לעבירה ושבו מלרימה להכחיש השגחת הבורא · וע״כ ויסב אלקים דרך מדבר יס סוף להרגילם בנשים מוריבלים בנשים זמן ארוך כזה ע״כ נקרא בהם אמונת העבד לדורי דורות ;

בביקוש מי שבא שיהי' נשרש בהם שורש אמונה לכל הדורות:

וזו שאמר אלה מסעי בני ישראל במקום המדבר והמעמד ומקום שריית הקליפות להכמיעם כמ"ש בזה"ה הענין הוא אשר יצאו מארץ מצרים הי' גם מקרב גוי ונא הי' זכות בדים: רק לגאותם ויפני שהי' זרע כשל והעמידו הרבה לגאות במ"ש במרחות הבודאות: ואמר רז"ל בשכר כשים לדקניות נגאלו ישראל ונא הי' רחוים לגאולה עצול זה לבד. רק בזד ומשה ואהרן בזכותם נגאלו ישראל כמ"ש לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל מארץ מצרים. ע"כ ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם ואיינו כי משה כתב (בפ' בשלח) ויבאו מרתה ויהוו שלא יכלו לשתות מים ממרה ע"כ קרא שמה מרה. וכן קברות התאוה כי שם קברו העם המתאוי' וכן ויקרא שם המקום ומשה ומריבה על ריב בני ישראל ע"כ קרא משה המסעות על שם מה שמצאו אותם:

יע"ש הקורות אותם בדאותו מקומות:

וזו ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם שהמסעות נקראים ע"ש מה שמצאו אותם והשיגם אבל עתה ויכתוב משה ואלה מסעיהם למוצאיהם כלומר דעתה כתב המסעות הללו מה שמצאו אותם כאלו אותם הי' נקראים מקודם גם קודם שבאו ישראל לשם בשם זה מרתה קברות התאוה וכאלו הי' המסעות הללו שיבה למוצאיהם מה שמצאו אותם כי הי' שם קדיפה חזקה שורה שם. וזו מסעיהם הי' שיבה למוצאיהם למה שקרה אותם:

וזו ג"כ כוונת המדרש כמ"ש רש"י ז"ל משל למלך שהי' בנו חולה וכו' בשעה שמוליכו אצל רופא מחמת רחמנות שיש לו על בנו חולה החולי בבנו אתה גרמת לעלמך שלא היית מזהר על שמירת גופך. אבל לאחר שכתרפא מרחה לו אהבה ושמחה כאן הוקרבו כאן חשבת ברחשך כאלו המקום הי' גורם לו לחולי זה כן הש"ת כי כל הליכות ישראל במדבר הי' ע"ש רפואת הנפש כדי שאותו חולשת אמונה שהי' להם אז בשלאו מוצרים תפקע מאתם וירחו כיסי הש"ת ויקרבו בליבותם אמונתו ע"כ כשהלכו במסעות ואמרו בהם תלה הש"ת בחולת הנפש כי לא יכלו לשתות מים ממרה כי שם קברו העם המתאוים. אבל הדור שנכנס לארץ הי' כולם לדיקים ונתרפאו מחולת הנפש ע"כ קורא הש"ת לאותן מקומות שם מוצאי שיבה רק שהי' נקראים כך מתחילה מרה קברות התאוה כאלו המקומות הי' שיבה לחטוא וכן מבואר בזו"ה בחמת יע"ש והוא כפתור ופרח:

בהפטורה שמעו דבר ה' בית יעקב וכל משפחות בית ישראל וכו' מרחת הכרכת הבנית בכה לחוכח את בשים התחורת שאמרו לו מעת הבלמו לקבר מלעשות כוכים לנאלבת שמים חסרו כל עוד כמ"ש בסוף ירמיהו. וע"כ רל"ל לבן תוכחה ולמה זה מתיר ביד בסיל להוכיח בת כאלה בשם בשיחים על לב רע אבל יש לבעמים שבא מתשפחה הבוכה ובשרה הק הולך שיבב בדרך לבו לאיש כזה מעיל לבעמים תוכחה מאחר שהוא עכ"ת מגזע ישרה:

וזו דברי הנביא לבשים הכ"ל שמעו דבר ה' בית יעקב אלו הנשים רק אם איזה אחי מדבר תוכחתי היינו וכל משפחות בית ישראל שבאים ומשפחה ישרה הנקראים בית ישראל אי"ש כולי אתי ואולי יועיל התוכחה לבת זו הנה אתם אומרים מעת הבלמו לקבר וכו' זה הי' דבר ה' ומחמת שהי' רשעים מכנו הש"ת העמד מהם זו הי' הסיבה לחסרון מובה מכח רוע מעלליהם. וזו שאמר כה אמר ה' מה מצאו אבותיכם בי עול מה שלא הסבעתי להם מובה כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל לעשות מעשים אשר לא יעשו א"כ עונותיהם מכנו העמד מהם ואח"כ מהבלו לבת בכיכול כי חסרון בונה שאינו משפיע להם מובות ולומר מעת אשר הבלנו לקבר וכו'. ואיך אפשר לכם לתלות הסבעה בנלאכת שמים בזמנות הלא הכל ממנו ולא אמרו איה ה' לבה לא שמו על לבם לומר שהש"ת שורש הכל ולומר הלא ה' מעלה אותנו מארץ מצרים שהי' מלאה גלולים וכשפים. ואעפ"כ לא יכלו לעמוד כנד נכי הקב"ה א"כ מוכח מזה שהש"ת משרד המזלות וכן הי' להם לבשים על לב המוליך אותנו במדבר בארץ ערבה ובמקום בארץ ציה ולמות שלא הי' בה מים דבר להחיות את נפשם אם לא בדרך נסי בנון שירד ליישראל ובאר ושלו. וכן הי' ציה ולמות ארץ מכוכנת מאוד ומחמת נחשים ועקרבים לא עבר בה איש ומחמת שבנה ולא ישב אדם שם. אולי הכוונה אפילו ישמעאל שבתיב בו והוא יהי' פרא אדם וכתיב וישב במדבר פארן אעפ"כ לא ישב במדבר זו שעברו בו ישראל כי נקרא בשי חז"ל מדבר כוב שהוא מ' מאות פרסה וא"כ רחו עיניכם שהשנאתי למעלה מעבר ובתה ואביא אתכם אל ארץ הכרמל לאכול מפרי ומובה שם אפילו העבב מקשיב הייתם הסרים כל מובה הי' לכם לדעת כי הסיבה לזה מחמת ותבואו ותטמאו את ארצי בעבירות ואח"כ הוסיפו לחטוא ונחלתי שמתם לתועבה וגו' וד' יעזרני לימים שאמר ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ ולעבדו שכם אחד א"ש:

נשלם ספר הפקודים · ורגלי הצבאות · בעזרת ד' צבאות · הוא יעזרני לקץ הפלאות ולהתחיל ולסיים · ספר אלה הדברים · קרן ישראל ירים:

פרשה לספר דברים

בהפטורה אנכי אנכי הוא מנחמכם אמרו פיקוח בפיוט קבלו ד׳ אנכי • אנכי ה׳ אלקיך כי אנכי ה׳ אלקיך אל קנא לפיכך מנחם הקב״ה בשני אנכי אנכי״ל וכבר אמרנו שתי זאת דרשים שונים ועתה נראה לפרש כי ידוע כי תיקון שמונה עשרה ג״ב דברים שהם מרות מעשעבוד מלכיות וחירות מע״ה שלא יהי״ עיתה בעולם והיינו כי הוא השטן והוא היל״ה והוא מ״ה בעהרה יבער השי״ת העוועלה מן העולם ולא יהי״ ה״ה בעולם ממילא יבטל הכל והיה עיקר שיבער הרע מהעולם ויהפוך כל העניים שפה ברורה לעבדו שכם אחד • והנה בילאת מלרים נעבדו מרות משעבוד מלכיות אבל לא מרות עליה שהיו עשיו עיר הענל והנה התורה אמרה כי ה׳ אל קנא ואמרו בגמרא אם מקנא בע״ז לנה אינו מאבד אותה יע״ש • והנה באמת המנהג והלבנה עם המלו שבני אדם עוועים אחריהם רק העיקר המועלת בזה הוא היל״ה המנסים לאדם ע״ב אמרו בזו״ה כי לעתיד יהי״ בידוים הכמות העוועלה בד״ ניתות ב״ד וכתיב והפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה׳ בהר ציון והיינו כי באמת המה לא עשו רק היל״ה ע״כ הי״ להם שיתביישו לגבד אבל הכחות העוועלה המנסים לאמרו המה יאבדו מכל וכל • וזו כוונת המנהגים בפיוט קבלו ד׳ אנכי היינו אנכי ה׳ אשר הוצאתיך מא״מ וזו שיעבוד מלכיות ועוד כי אנכי ה׳ אלהיך אל קנא לנקמא בע״ז להאבידם מן העולם והיינו המנסים שהוא היל״ה וכל הכחות העוועלה ע״כ ב״ב אנכי הקב״ה מנחם שלעתיד בעהרה השי״ת יכסה לעשות כל ד׳ אנכי להיות מרות מע״ה ומרות משעבוד והמה עיקר הנחמה • וזו שאמר הנביא שם מיהר וכו׳ להפתח ולא יניח לשתת ולא יחסר לחמו כי״ל שאתה מתפלל להשי״ת מחמת שאתה מתירא מעוקרה העולם וע״כ אמרו בזו״ה כל הסד דעבדין אוה״ע לגרעי״ המה עבדין ולית מאן דאתרע בל כבוד השכינה כ״ם ד״ם אם אתן שמת לעיני וכו׳ עד אמלא מקום לה׳ וכו׳ וכו״ז מקומן השכינה נתנני ה׳ ביד לא אוכל קום אלא תתפלל על גלות השכינה ומילא יהי״ לך לא יחסר לשתת כי יהי״ בולע המות לנצח ולא יהי״ מיתה בעולם פלא וגם לא יחסר לחמו פי הלחם שאמו אוכלים הפסולת מרובה על האוכל ומדהה לחזן רק הסר שבו ממנו כעשה הדמים אבל לעתיד בהרה יהי״ המאכל שלמו כמו המן שאכלו ישראל בהדבר שלא הי״ בו פסולת וזו לא יחסר לחמו שלא יהי״ בו פסולת שיהי״ נבלע באדרים :

והנה באמת בלאת ישראל מעלרים הי״ ג״כ הכוונה שיהי״ גאולה שלמה כמ״ש רז״ל בשעת מתן תורה פסק הזונתן ונעשו חירות מע״ה כמ״ש אני אני אלהים אתם בני עליון כולכם ע״כ לא ניתנה התורה עד חמשים יום בכדי שיעלו ישראל למו״ן שעבי בינה שעם מקום החירות וזו שאמר והמעים עלת בני ישראל • ובאמת אנו לא הי״ מתקבלל יני העסרה בינתים ודאי הי״ כן אבל בעו״ה פגמו בינו הנקיים מה שהיו השבת דכתיב ויכלו מן הנעם בנקיון ע״כ בעון זה מיד בא מלך וידוע שבר של מלך הוא היל״ה: ועפ״ז נבין כוונת הכתוב זכור אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתך מלרים אשר קרך בדרך ויזנב בך כל הנחשלים אחריך והיינו כי ילאת ישראל מלרים לא כמו עד מ״ת כי אז יצאו מן מ״ט שע״ו וכנסו לנו״ן ש״ב והנה בא עמלק והמעיר את ישראל ונצטרף פירוד בין הדבקים • וזו זכור לא אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם מלרים ר״ל שעשה לך היליה מעוועלת מלרים בא עמלק ועיקר עליך בדרך והוסיף לך עוולה וזה גרם שעבו הגבל וא״כ עמלק הפסיק לך הדרך של ילאת מלרים כי כשאירעו בו בני אדם אשר ירחם השי״ת עליהם ועזרו ונשלה לנו מעיהו הוזך תמיד וזו כל הנחשלים ר״ל לא די מה שעשו לך עמלק בעלמו אלא אחילו כל הלרות הבא עליהם הוא מלוחו • ואמרו במדרש כתיב זכור את יום השבת לקדשו וכתיב זכור את אשר עשה לך עמלק כילד יתקיימו בי כתובים אחר לא הם מעה אינו דומה כוס קידושין לכוס של חומן זה זכור לקדשו ולשומרו וזה זכור להשמידו ולהכנו ולאבדו יע״ש נראה לפרש בדרך זה כי אמרו במדרש בי שבת חייב אדם לעלך ומלכה שבת״ ביתה ומי שמהלך בדרכים ומשקיקים אינו חייב אדם מעלה מזה מה שישראל שומרים ומכבדים את השבת הבה כי שבת מלכתא ע״ע אלכתו בני מלכים המה ע״כ נראה לנו ליסד עם המלכה ביחד והנה דרך הבן לכבד את אביו ואמהבה ולא מראה כי הוא דרך עבדים לעבוד את רבו מראת האדון שלו והנה אמרו בילקוט מחנות שאמרו ישראל היש ה׳ בקרבנו אם אין • בשביל חטא זה בא עמלק • מראה אותנו דרך שתחייב מתזכור את אשר עשה לך עמלק כשהעתה מדרך עוביים יע״ש • א״כ הך זכירה הוא לעשות לנו מורא והוא לעבוד ה׳ מראה וב״כ מקשה המדרש שפיר כתיב זכור את יום השבת לקדשו דזה מורה שחייבים אנחנו לעבוד את השי״ת אהבה כבן העובד את האב יכתיב זכור את אשר עשה לך עמלק והוא לירא מחמת הרלועה ח״ת הרי שהבהוני׳ מכחישים זה את זה ע״כ מתרץ דבאמת אינו דומה קרדיטן לכוס של חומן ר״ל ודאי אם יש לאדם כוס יין עוד עם בשמים ודאי מה עיד אבל אם אין לו והוא לאמ ובינ״ ע״כ מוכרח לשתות גם חומן ודאי הדין כותן לעבוד את השי״ת במדרגת אהבה כבן אם האב רק לא דברה תורה אלא ככבד היל״ה שלא יפתה לעבור על מלותיו ע״כ אמר זכור הרלועה המלקה אותך וע״כ תתירא מן הרלועה זו שאמר זה לקדשו לשומרו שבאת שבת מורה שתהי׳ קדש ומהור לעבוד את השי״ת מאהבה וזו הזכירה של מעלק הוא להכנו ולאבדו ר״ל שאם יפתוך היל״ה שהוא שורש ושר של עמלק להחטיא אותך תזכור את הרלועה כי בזה תהרוג אותו • עוד אפשר לפרש ע״פ מ״ש רז״ל אמרו ישראל בי׳ שבתות עיד המה בגאלין :

והנה פ״א כתיב מחה תמחה את זכר עמלק דמשמע השי״ת ימחה אותם מן העולם ופ״א כתיב תמחה את זכר עמלק משמע שבל ישראל למחותם ולכאורי ה״ל אפשר לאדם בזמן שישראל עושין רצונו של מקום אז השי״ת ימחה ולא בחרב ולא בחנית רק ישלח מלאך מן השמים כמו שהי״ בסנחרב שישראל אבל כשאין ישראל עושין רצונו לריכים אז ישראל למלחמה ע״כ כתיב מחה תמחה בעצמך וע״כ מקשה המדרש כתיב זכור את יום השבת לקדשו וא״כ אם ישראל יעשו את השבת ממילא יבוא מעיה ע״פ זכות של ישראל וא״כ איך כתוב זכור את אשר עשה לך עמלק למחות שמו מן העולם הלא כשישראל עושין רצונו של מקום אינם לריכים למלחמה כלל ע״כ תיי דאינו דומה כוס של קידושין לכוס של חומן ר״ל דודאי בינלחמה אחרת שייך טוער כשזכאין ישראל השי״ת עושה בשבילם מלחמה אבל עמלק שהוא כוס של חומן שהוא מזיק המטיא את ישראל והוא השטן והוא היל״ה ע״כ אחרבא מי שקותה כוס של קרדיטין שהוא עיד מאוד ומלאה כוס רע לפניו מראלוי לו לשפיך בצאנו הכוס הרע דילמא יעבה ויקתה אותו ויזיק לו • כן עמלק שהוא כוס רע וגורם לחטוא ע״כ אחרבא ואחר ישראל שומרים את השבת שהוא כוס עוד מלוה עליהם לעבור הכוס רע מן השונים לבל

יעבה

יעזעה אדם ויעמדה אותו ע"כ עלה עליו להכרית זרעו
על עמלק הגם שישראל עושין רצונו של מקום וע"ש
כי מחה אמחה סמך המדרש על מ"ש במקום אחר תמחה
כזעה ואני אמחה את שמו לעולם ככ"ל עכון בבווכת
המדרש זו ודוק :

בהפטרה רני עקרה לא ילדה פצחו רנה ולהלה לא
חלה כי רבים בני שוממה מבני בעולה

אמר ה' . ונראה הכוונה דהנה אמרו במדרש כל מי
שיודע לחשב כמה שנים עבדו ישראל ע"ז יודע לו כמה
שנים יהי' ישראל בגלות . והנה בעו"ה פגר עבר הזמן
המועד דאפילו אם נחשב מילאת מצרים עד חרבן בה"מ
הראשון הוא שולה ה' מאות ותשעים שפה ובית שני
עמד ת"ך שנה וגם יתר הגלות בבל ע' שנה ס"ה אלף
שלש מאות ושמים והרי אנחנו שקועים בגלות יותר
מי"ז מאות ושבעים רק התירץ בזה כי חבלי משיח
גדולים עד מאוד כמבואר בדברי חז"ל דאמר יתי ולא
אחישיה וגלוי וידוע לפני הש"ת כי הדורות חלשים מאוד
ואי אפשר לסבול עוד לרות וח"ו יבלו חוץ לשיעה ע"פ
הוסיף הש"ת לנו ליחש במספר הגלות עוד כמה מאות
שנה בכדי לפעור אותנו ומחבלי משיח ולזה פירש הכתיב
בעורם יבוא לפ חבל והמלכות היינו שלא יהי' חבלי
משיח כי אריכות הגלות מבאר על הכל וז"ל הכתיב בראש
שרשה ברוח קדשו שיאריכו ישראל בגלות בשמה מאות
שנה יותר מן הקלוב ע"כ אמר כי עקרה לא ילדה
שלא תעבר שעל שה"ת כאשה עקרה שלא ילדה בזמן
הקלוב לך לילד ואמר הטעם כי פצחו רנה ולהלה לא
חלה שלא הי' לך חבלי לידה גדולים כי רבים בני שוממה
ר"ל שישראל יותר ירדיכו בגלות לחיות בקרבים בני
שוממה מבני בעולה מאותה זמן שהי' בקרבים בני
בעולה כי הכל לעומתך להקל מעליך חבלי משיח כמ"ל ;

ואמר עוד שם הלא מי את זאת מי וגו' כי פלאות
מלכו בדמיתל שלא הי' הבחולה לזמן שחשב
נתן פניו מיד להתעות ע"ז וכעבה מיד בתפילתו .
ובעו"ת בדורות הללו אין חיים שם עב לב ואיש לדבקו
יפנה אפילו הוא פריק . הוא פריק לעצמו אבל אינו
פוחת לקבץ חיש ישראל בתפילה ובתחנונים כשפוך
תחנונים לפני הש"ת :

והנה אמרו בזו"ה שע"כ נקרא מי את מפני שהי' לו
להתפלל עבור דורו שלא יבוא המבול וע"כ זו
דברי הכתיב הלא מי כה זאת לי ר"ל מפני מתריכים
בגלות כ"כ הלא זאת הוא דמיון למי כה שנקרא עבור
שלא התפלל על דורו כן הצדיקים שבימיהם ג"כ בדמיון
זה שאינם מתפללי' על דורם כראוי ולקבץ דורם עמהם
נבקש רחמים עמהם לפני הש"ת על קץ הבחולה מ"מ
הלא נשבעתי ועבור מי כה עוד עלי לחן כי כתיב
בזו"ה כי ע"כ כתוב ד' פעמי' ובגבו המים כנגד ד' גלויות
כי הזו"ה המה מי המבול הקיפים אותנו . ומה שאמר
הש"ת אחר נשבעתי ועבור מי כה עלי הלא יבאו
המים עוד כן נשבעתי ונקלוף עליך ומגער בך כי
שבועת הגלות נכלל בשבועת המבול שלא יבאו המים
יותר מ"ד פעמים על העולם והמה ד' גלות ולא יותר
ולא עוד אלא כי הרים יזוזו ואין הרים אלא מלכיות
כמ"ש רז"ל על המרכבות והרים (בזכריה ו' ו') ע"כ
אותן ה"מ ימוזו מן העולם ובגבעות תמוטה הם אחר
הסרות ותסרי עלתך לא ימוש אחע"ש שיאמרו שרי
הא"ה מה נשתנו אלו מלכי יתחשב הש"ת עמנו ליתן
אחרית ליום הגדול והנורא שיהי' בעמק יהושפט כמבואר
בפסוק . וגם לאחר גילת משיח יהי' העולם כמנהגו
עוכב שאחד מי"ג עקרים שזאת התורה לא תשתנה .

וזו ברית אלוהי שהיא התורה שנשתה אלוה בעולם כי
לולי שקבלו ישראל התורה הי' העולם חוזר לתהו ובוהו
וזו לא תמוע כי יהי' התורה כוהג בין ישראל אמר
ערחמנך ה' וזו ערחמנך ה' כדי שאחרים עליך מן הדין
שזו החילוק בין חסד שזו מהדין . וזו ע"ל החסד :

והנה אמרו רז"ל כלו כל הקלים ועדי ן ד"ד לא נא
והנעים לזה כי כל הקלים המבוארים בזו"ה
הימו אם יזכו ישראל בתשובה ומע"ע לעת כזאת יבוא
משיח והנך קלים גלה הש"ת לבניאל' ורמזו הזו"ה אבל
אם ח"ו לא יעשו תשובה . אמר הש"ת לאעני למעני
לעשה לעצן שמי הגדול . ואותו הקץ לא גילה לשום
אדם אז כניא ע"ז אמרו רז"ל לבא לפומי' לא גליא וע"ז
אמר השבעתי אתכם בנות ירושלים וכי' אם תעורו אם
תעוררו את האהבה עד שתחפץ . והיינו כי לשון
העורו הוא כמו מתעורר כאזרח מענן שפרושו כשרש
הוא ע"כ אמר בכאן השבעתי לבלי היות הדבר בשרש
ביאיכם לדבר אמת וליבא אם תעוררו את אהבה לבלי
לעורר את אהבה לא לאמתיך הזמן עד שת זמן הייו
שתתרלה מלכות שמים מעצמו לגאול אותנו והיא הקץ
לבא לפומי לא גלי אלא לבעות תשובה בבדי שבא משיח
באחד מן הקלים שגילה לפו פתורה שבע"פ ע"י רשב"י
ותבריו . וזו ב"כ פוזכת חז"ל שאמרו שלא ידחקו
את הקץ :

וזו ג"כ דברי המקובן זכר עני ומרודי לעבה ורלם
שהשי"ת ירחם לפניו שאנחנו עניי הדעת וחסרי
שכל . ע"כ ומרודי אנחנו מעשים מורדים לעבור על
העולות ע"כ זו שישראל עוברים על התורה הי' זאת
ויאלם לגרוש לנו התכפלות רחם לגאול אותנו כי כביכול
עה ירוח הש"ת זה שאנחנו בגלות הער החרוך בזה
כי לא די שאינו כופף ירחם אלא חדבא העומלת בגבורות
ובעו"ה הד"פ כתוגעע ותרד מכבודה . וע"כ כ"ז שיש
עדיין בנו לחלוחית ירחם שנים יליל אותנו הש"ת כאוד
מולל מאש והיינו הקלים שמבואר בזו"ה שבוא משיח
אבל לא בא וזה גורם ותשוח עני נפשי שהנפש מתחוחת
ומתנשא כתה בגוף להשתרר על הילה לעבוד את
הש"ת אבל מבביר כחות הגוף ויאמר אכול בקר ושחר ע
לאן כי ח"ו אבדה התקוה אבל מ"מ זאת אביב אל נפי
ר"ל כמו שיש לאדם ב' מיקים מחשבה ומעשה כן כביכול
נגד הש"ת כי גם שאילה בפועל הזמן הקץ מ"מ נשאר
עדיין המחשבה והיינו כמ"ש כי הקץ שאילה אלוי בזכות
ישראל אבל עדיין יש קץ אחר שתלוי במחשבה והוא רק
מרלינו של הש"ת ומבלי שום זכות . וזו וזאת אביב לא
לפי כמו שיש בי מחשבה מה שאינו נראה בעליל בפועל
כן אמנם לך כי אלא הש"ת עדיין נשאר קץ במחשבה
מה שלא גילה לנביאיו . וזו חסדי ה' לא תמנו כי
הש"ת יגאל אותנו בחסד כי לא פלו רחמיו כי אנחנו
רוחי' בדירום שלהלבו רחמיו ועדיין ידו נטוי' עלינו לאחוב
ונקרב אותנו והיא חדשים מקרים כי הגאולה נקרא
בוקר . והנה הדשים מקרוב באו . ועברו כמה קלים
בשנת ת"ר יגם קידם לזה ואתה זה עברו הו חדשים
כי חדשות שמעתו לנקרים על הגאולות שאנו חוגרים
בזה שעת יבוא ומשיח זה בכה וזה בכה וגם כי עברו
כבר כל המבטחות לעפ"כ רבה אמונתך רבה אמונה
בכלל ישראל להאמין בך שתגאול אותנו ע"כ גם את
זאת שמע לאות ונמוסת שלא יכונו לנלח כל החוקים בך
כי מתיקי בא אמונה זו לישראל באריכות הגלות כזה
אלא ודאי בגם שגלו לנו קלים וכבר עברו וכלו מ"מ
חלק ה' אחרת כפשי ר"ל עדיין נשאר חלק הקץ אבל
הש"ת מה שלבא לפומי' לא גלי ע"כ אין כי ודאי
באותו הקץ יבוא ומשיח בודאי עיין ותבין :

ועפ"ז

ועפ"ז אני מבין מסורה אחת זכרון תרועה · ואין זכרון לראשונים אין זכרון לאחרים עם הכסיל והיינו כי לכאורה יתמיה לבב אמנם לומר מה היא זאת עולם הפוך ראיתי כי הדורות הראשונים א' סר מעם עבה מעתני שחרורי והי' לדיקים וחסידים גדולים ולא זכו לביאת משיח ודורות הבלו אשר הנה מקולקלים יזכו לביאת משיח איך יהי' זאת אבל מבואר כי אדרבא היא כותבת כי הדורות הראשונים הי' לדיקים והי' להם כח לעמוד במעבר בנים כי יראת הש"ית פחד בוער בקרבם וע"כ מסרו נפשם על ק"ה ולא הי' להם לורך הגאולה כ"כ אבל אחרונו חלושי אמונה ורבים פרלו גדר מבל וכל · ע"כ ח"ו אם לא יגאל אותנו הש"ית הרי אחרונו משוקעי" בטומאה כזה שהיינו במלרים ע"כ יעשה הש"ית למענו שמו הגדול וישלח לנו משיחו הולך תמים כי חריכות גרמו לנו אחת שבועל הסכל מאחנו ואחרנו כשיכור עברו ייני אשר לבו בל נמו והנה ידוע כי תקיעת שופר מרמז על ביאת משיח שיתקע בשופר גדול לחירות כי בעקרה ע"כ אחרנו תוקעים בר"ה שיעלה זכרונו לטובה לפלוח הבוחל בעקרה :

ע"כ זו כוונת המסורה זכרון תרועה דתפיעה הוא זכרון לפניו שישלח לנו משיחו בעקרה שיבוא ויאבר כל מלבתם ועי"כ הקשה המסורה איך אפשר לנו לנפות לזה הלא אין זכרון לראשונים ר"ל דורות הראשונים שהי' לדיקים גדולים אעפ"כ לא הועיל להם זכרון שופר לבוא משיח בימיהם ואיך אפשר לנו לחבות על ביאת משיח · ע"כ מתרץ דזה אינו כי אדרבא כהפיך הוא כי אין זכרון לחכם עם הכסיל כי מי שהוא חכם ומבין הדברים היטב הנם שלבעמים מבקש איזה דבר מאוהבו ואינו נותן לו אעפ"כ לא עזב אחבתו ומנמו כי יודע מסתמא שיש לאוהבו עצם הנון שלא מילא שאלתו אבל מי שהוא בסיל אם אין מונאין בקשתו מיד שופך קוללה ומדבר דברים אשר לא כן הוא ע"כ יש ליתן לו מיד כן הש"ית מחמת שהדור גרוע והעומאה גבהה ימלא הש"ית שאלתו יותר ויותר כי אין לנו שבל וח"ו יהי' התרשלות גדול באמונה :

ועפ"ז נראה לפרש ג"כ כוונת הכתוב תקעו בחודש שופר וגו' ר"ל בשביל חודש של שופר לעורר השופר הגדול של חיות בביאת משיח בעקרה · אבל בעו"ה בבקה ליום חגינו כי אמרו רז"ל בנינן נגאלו ובנינן עתידין לגאל היינו בפשה כי ע"כ נקרא ליל שמורים תרתי כמ"ש חז"ל בר"ה והנה אותו השופר בבקה מאתנו זה כמה מאות שנה וזו בבקה שהוא בבקה ליום חגינו בזמן פסח ברג שאז ראוי לבוא הרי בבקה מאתנו וח"ל תקיעת שופר שלנו אין לו טעם ואחר שמשיח עדיין לא בא · ע"כ אמר כי חק לישראל ר"ל בל זמן שהי' במדרגת ישראל כמו שהי' בדורות הראשונים באמת הוא רק חק מבלי טעם ואחר שמשיח לא בא בימיהם אבל מעבנו לאלקי יעקב ר"ל בדורות הבלו שמבינים בשם יעקב שברע משם ישראל אז ודאי יהי' הש"ית בעל המעבנו וישלח לנו הגאלה בעקרה ואחר שאבס עלור ובזבב ואין בנו בח לבלח הילה ואנחנו מתיאשים מן הגאולה ע"כ יבוא בהיסח הדעת ויעשה הש"ית מעבנו באו"ה והביא רמי' ע"ז כי ישראל בשם יוסף יכונה כדכתיב אלי יחבן אחרית יוסף ולא נחנו על סבר יוסף והיינו הסיבות של יוסף הנה רמז לנה שאירע לנו בגלות האחרון וא"כ הרי עדות ביהוסף שבלה לו הש"ית הגאולה שהי' אחר יאוש בן יבוא משיח בדור גרוע שיהי' אחר יאוש אמן ולנה הי' זאת · הי' להש"ית ליתן בבב שריו שלא ודקדקי אחרי יוסף הנם אם לא ידע כל הלשונות אבל ודאי שגאולת יוסף עולמו על הגאולה אחרונה שיבילו

כל הגוים מנחה לה' אחת ישראל בלבים ובפרדים עבל לשונות הגוים · אשר ידברו ישראלים דשם בלשונות הגוים שהי' מפוזרים שם וא"כ שפת בלא ידעתי אשמע כי בקיבון גלות ישמעו ישראל זה מזה שפת שלא ידע : נשמע כי כל איש ישראלי ידבר בלשון האומה אשר הוא שם ע"כ יאמרו זה מזה כל הלשונות ע"כ על זה רמז שלשלח הש"ית גבריאל ולמדו ע' לשון כי יהי' בקיבון גלות במהרה :

(ראוי להזכיר מה שמעתי בשם חידי ה"ה הנופלא מוה' ליב כי' בעל של אחות אחנו"ו ז"ל מי' עילא ומאוהבא מה שאמר הכתוב שפת בלא ידעתי אשמע כי בתורה יש כו"ן שערי בינה וכל נביא בא הי' במדרגה כזו להבין כולו ע"כ אמר דוד המלך ע"ה קלת אני ואביר אבל כל בלא ע"כ שפת בלא ידעתי אשמע ודוק) :

ונהזור לענין ראשון שאמרו רז"ל בר"ה שגם האו"ה נידונים בר"ה שנאמר ונשפע נאלקי יעקב נו"מ יע"ש : ובדרשינו נאמר הכוונה בזה כי בחמת גם אם ישראל אינם עושין רלונו של מקום היינו אם מתבלים בישראל לבדם אבל אם מערבין ישראל נגד או"ה שגרועים ביותר וישראלים הם בנגדם · וזו כי חק לישראל הוא היינו אם דנים רק ישראל לבדם ע"כ תקיעת שופר רק חק מה עצם בלא בא מעשה לדקינו אבל בשהש"ית ירחם על עמו ונשפע לאלקי יעקב ישפוע הש"ית גם את האו"ה ע"כ גם אם ישראל גרועים אשר בשם יעקב יכונה · אם יעריבו אותם נגד האו"ה אשר גרועים מאוד יהי' בני יעקב לדיקים ע"כ יעשה הש"ית ונשפע ויבוא משיח · ועי"ז הכוונה אפרש דברי הפייטן באומרו היום הרת עולם וכו' כי אמרו חז"ל ז' דברים קדמו לבריאת העולם יש מהם שנברא ויש שעלה רק במחשבה וחשב שמו של משיח שנאמר לפני שמש ינון שמו ע"כ אמר הפייטן היום הרת עולם היום תגזור אומר על דבר שעלה במחשבה לפניך קודם בריאת עולם כי הרת לשון מחשבה ומכוונה בשם הריון והייבו שיגזור הש"ית לשלוח לנו גואל לדק ביאת משיחנו וכי תאמר הלא ישראל אינו מעולים ח"כ ואיך יבוא משיח ע"כ אנו אומרים רבש"ע אתה דן אותנו לכדנה ע"כ לא יכאנו בדין · אבל לא כן תעשה היום יעמוד במשפט כל יצורי עולמים היינו גם או"ה ותערוך מעשינו ברבדם ואנו אומרים לפני הש"ית במה נפשך תרחם עלינו · אם בבנים ואם בעבדים דאם בבנים שאנחנו לדיקים בודאי תרחם ברחם אב על בנים · ואם בעבדים שאינו לדיקים ח"כ מ"מ תרחם עלינו בזכות זה שעינינו לך תלויות כי אנחנו בגולה זמן ארוך ואעפ"כ אנחנו מצפים לתשועתו של הקב"ה עד שתחנינו ולא נזנחו כלל ישראל מלהאמין בך ואלא האו"ה כתיב והי' כי יבעט ויתקלף וקיבל מאלבו ובאלוהיו ואנחנו כבושים בגלות זמן ארוך בזה ואעפ"כ יש בנו בעלי אמונה ואם שם מאמינים בעו"ה הוא כי אדבו הימים לנו מאוד מאוד · אבל אם תתחוב עמך ישראל בגאולה שלמה אז אמינו הפייטנים יחזרו לנועב ותוכיח בחור נשפעינו ר"ל שיהי' עמך ישראל כדמיון חור אשר יאיר מעבו ואח"כ יאיר יותר עד שיהי' אורו מאוד כן הפוסעי' אם ירלו התחלת ביאתו יחזרו מדרכם הרעה מעבו מעבו עד שיתברר ויתלבנו ויהי' בעלי תשובה גמורים וזו היום קדוש שהש"ית הוא קדוש ועשור יהי' גם אבל הפוסעים היום לירא מפחד ה' ומהדר גאונו :

הנה יש דיעות שהפייטן הי' ר"א בנו של רשב"י כמו"ש התוס' ראי' ממדרש רבה כד דמך ר"א כומר אמרו עליו מי זאת עולה וכו' מכל אבקת רוכל זה ר"א שה' פייטני יע"ש בתוס' דחגיגה וא"כ איך רחוק

עדעת לומר בכיון ר"ל בדברין הקוד ברמזו בזו"ם דבסכת ת"ר לחיי נמ כפתחו כל מצוות תצום רבה בפתחו כל תרצין דחכמתא דלעילא וכפתחו כל מבוצין דחכמתא לתתא כבר כם דמכין כפסי' בע"ם לעייל בסבתא:

והנה אמרו דבן מחדש ועייל בגזא דעלפא כן מה שמסר לנו הפי"ת קודות התורה אכתו במדרגת בנים ע"כ אמר היום הרת עולם כמ"ם הוא מקום המספנו על ביאת משיח שעלה במחשבה קודם בריאת עולם ואגב אורחא מרמז לנו על הגלות שיאריך עד ה' אלפים ושבת ת"ר לאלף הפסי' וזו הר"ת ע"כ היום יעמיד במספנו כל יצורי עולמים הייכו עליונים ותחתונים שרי האומות עם האומות שבמעה שיבוא ומשיח ויתבטלו מלבם. וזו שאמר אם כבנים ואם כעבדים שתוליא לאור דיכנו להיות במדרגת בנים שיומרו לנו כל קודות התורה כי בא מועד ואם כעבדים שאם אכתו עבדי הפי"ת לא נהי' עבדים לעבדים לא יהי' עליכו עול הגלות ותוליא כאור מספנו שנהי' לך לעבדים ולא עבדים לעבדים שאין זה מספנו להיות עובד ל"ב אדוני':

והנה זה כמה אבר אכתו מחכים בביאת הגואל ובכין בה"מ ובעו"ה הוא תוחלת ומשכה וכראה דתורתיכו הקדושה רמזה לנו כל אלה בתחילת הבריאה כאומרו אלה תולדות בנים ואחר ר"ת תהו כי בכל הבראים העבר קודם לחוי'. והנה הגלות מבוכה בשם תהו וזה העבר גורם לחוי' שיא' מכפר על עונותיכו וא"כ התהו עושה תולדות בנים ואחר לאחיר. אותן העולמים שנפגמו יעבור חטא ע"כ תולדות זו מלא וי"ו כי הגלות גורם לתקן הכל ומה שנפגם בהבראים. ואמרו רז"ל בה"ל בראש מכח שהסכיכם עמכו בגלות שברמז בה"ל אחרונה שבשם הוי' מכח זה יאמר הפי"ת לעשה למען שמי ושבת גאולי באה:

ועוד כי לריכין ישראל לעשות תשובה ואמרו רז"ל כרעי' דה"ל תלוי רמז לבעלי השובה ובודאי אין ביכולתיכו לעשות תשובה כדבעי רק הפי"ת יטה חסדו עליכו לקבל תשובה כזי מחמת אריכות הגלו' יעפיק תשובה כזו הגם שאיכו תשובה גמורה. וזו בהבראים כדרשו בהבראם"ם מידת חסד ובזכותו יקבל הפי"ת תשובתיכו וכתיב שמים חדשה וארץ חדשה. וזו ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים כי יהי' עשיה חדשה בלי שום פקולת כי רוח הטומאה יתבער מן הארץ ע"כ יהי עיקר שכיכה בתחתונים וע"כ כתיב ארץ תחילה ואח"כ שמים כדכתיב כעת יאמר ליעקב וליסראל מה פעל אל כי עליונים ישאלו ליסראל. ואמר הכתוב וכל שיח השדה. זה אומת כי כמה מלות שכה קודם ביאת משיח הכל מעיחים על עסקי השדה ומכין בה"מ. אבל עדם יהי' בארץ אע"כ תשובות בל כעשה בארץ. והנה אכתו מקוים שהפי"ת יוריד לנו ב' בתי מקדשות של אש ככבד מקדש ראשון ושני והנה מקדש א' ה' בזכות אברהם ומקדש ב' בזכות יצחק וזו ב' מידות חסד וגבורה ולזה כוכו חז"ל דמקדש ב' יה' בזכות יעקב כי יעקב ככלל מ"ב מידות ומהם כעשה רחמים. והנה אם הפי"ת יוריד ב' מקדש אם חסד ודין ביחד יהי' ככלל דין בחסד. ואי"כ יהי' רחמים גמורים מדת יעקב: וזו כוכת הכתוב וכל עבד השדה ערם ילמח כי ע"ב הוא חסד בגימטריא ושם אלקים עולה לב' מאות בחוכיות מפורשים אל"ף הי' לע"ד יו"ד מ"ם וזו עבד הייכו ב' מקדשים שמכוכה בשם שדה ערם יהי' בארץ כי לא הטעיר ה' אלקים על הארץ כי לא השפיע הפי"ת עוד רחמים וחסדים על העולם. ועני החסד מבוכה בשם מעיר במ"ם גדול יום הבשמים שאשיבו יכוכה

פלה ורבה וכן אמרו בחולין פ' אלו עליפות כי בבאה רשומה בא רחמים לעולם. ופכס"י מעיר יע"ם ואמר הטעם כי ואדם אין לעבוד את האדמה כי לא מזרו עדיין בתשובה. אבל ואד יעלה מן הארץ שיבבדו ישראל את לבם לפני אביכו שבשמים ואז והשקה פני אדמה יראה הפי"ת עליכו ויפציע רחמים וחסדים על העולם וילכ ה' את האדם הייכו מלך המשיח יהי' רצון שיהי' במהרה בימיכו:

הנה אמרה בסיום תפילתה ה' יחתו מריביו עליו בשמים יעשה ה' ידין אפסי ארץ ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו. וכראה הכוונה ע"פ מ"ש רז"ל שמן ופכיכה לפ"ם בתכוכו השמן אמר משוח בארן ומתהלך בה שלא מלא מלא לדיק כאברהם שאמר לו הפי"ת קום התהלך בארן לארכה ולרחבה ואח"כ בשמתה שרה לא מלא קרקע לקבור אותה עד שקבה בדמים יקרים והייכו כדי להזכיר זכותו של אברהם באמת הוא דבר פלא ביום ר"ה שהוא יום דין דכתיב ויבא גם השמן בתוכם יהי':

הוא מלין יוסר היאומן כי יכופר:

ע"כ כראה הכוונה בזה דבאמת בחד לד מזכיר זכות של אברהם אבל הכוונה בזה לשפיך קוללה על ישראל ע"פ הידוע דכל המעשה של איוב היו אלא משל על ישראל שהמה בגלות ועוברים עליהם לרות ושופכים תרעומות כנגד הפי"ת על היסורים שסובלים ועל אריכות הגלות. וע"כ מזכיר השמן זכות של אברהם כלומר ראה גם ראה לדקת של אברהם שהבטחת לו ליתן א"י ואח"כ שלחת עליו יסורים שמתה שרה ולא מלא קרקע בא"י עד שקבה בדמים יקרים וישראל הנה בני אברהם. ואעפ"כ היו דומים לאביהם שהרי שלחת עליהם היסורין והגלות על שחטאו ופשעו כנגדך ואעפ"כ שופכים תרעומת כנגדך על היסורין ואריכות הגלות וא"כ זכות של אברהם שמזכיר בזה שופך כאש עברתו על ישראל לקטרג עליהם. וזו כוונת לשם שמים כי ידוע זאת שהשמים כבראו מאש ומים והנה מה שמזכיר זכות הוא דומה למים שהיא חבר אבל כוונתו להוליא אש ומים לקטרג בזה על ישראל וא"כ כוונתו לפ"ם לעשות אש ומים שיתעלף אש של קטרוג:

הנה קיטרוג זה עושה השמן בר"ה בבל שבה ופכה ע"כ חכה שראתה זאת ברוח קדשה אמרה בתפילתה ה' יחתו מריביו כי העולר ליסראל כאלו מילר לשכיכה כדכתיב להתילב על ה' וכי על ה' עומד אלא מפני שמקטרג על ישראל כאילו עומד על ה'. וע"כ הקרי מריביו וכתיב מריבו מפני שקלי על השמן שהוא חד ואמר עליו בשמים יעשה. ר"ל שבזה גופה שהוא מקטרג ועושה אש ומים מזה גופה יבבר כח השמן כי עיקר תרעומות שלו שסופכים לפכיו יתברך היא על גלות השכיכה ועל מיעוט כבוד שיש כביכול: ולא על לרותיכו לבד כמו שמוריס התפילות שסידרו לנו אכשי כה"ג ובכן הן פחדך וכו' ע"כ כל התפילות הם על עסקי שיש לבד. וע"כ עליו בשמים יעשה לומר לשמן הרי ישראל מני שופכים תפילה רק על עסקי שיש לבד ע"כ ה' ידין אפסי ארץ ר"ל שתבריך את ישראל כנגד האו"ה שהמה גרועים בזותך וע"כ ישראל כנגדם לדיקים ע"כ יתן עוז למלכו הייכו למלכות שיש שיעשה ג"כ לשמן שמו הגדול המחולל בעיים ועי"כ וירם קרן משיחו לשלוח לנו במהרה אכי"ר:

אמרו בגמרא דברכות מפני מה לא אמר כי"ן באשרי מפני שיש בו מפלתן של שונאי ישראל שכאמר כפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל. אעפ"כ שמכה דוד שכאמר שומך ה' לכל הנופלים. ויש להבין הלי

בב

כל אותיות שבאל"ף בי"ת יש כח לעובדה ולרעה מ"ו דומתפס עונג לבנע כידוע בבל"ח שערי שבאל"ף בי"ת :

ונראה לי דהכה רשב"י וחברו גילו לנו סמיה קילים אשר כבר עברו ובעו"ה אחי רואים שכלו כל הקילי' ועדיין ב"ד לא בא וברלה ע"פ מ"ש חז"ל במדרש שבשעת ברילת אדם נעשו מלאכי השרת כתות כתות חסד אומר יברא לאות אומר אל יברא שכולם דברי שקרים לדק אומר יברא שלום אומר אל יברא שכולם עושים ריב וקטטה שנאמר חסד ואמת נפגשו לדק ושלום נשקו מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ שנאמר ותשלך אמת מארצה יברא העולם אמרו מה"ש רבש"ע מה אתה מבזה עוכשים שלך אמר הקב"ה א"כ יעלה אמת מן הארץ שנאמר אמת מארץ תצמח והוא מאמר תמוה :

ונראה דמה"ש הי' שוברים מאחר שהשי"ת אוקיס בודאי יהי' שכר למעלה בהאי עלמא ג"כ ויפפיע לישראל כל טובות עוה"ז ולא יהי' לישראל כלל בגלות כי המלות מגיעה ומלכי ע"כ אמרו הגם שישראל יעשו ג"ח ומצות לדקה מ"מ אין אמת ושלום ביניהם ואתה השי"ת אוקי אמת לשלם שכר בעוה"ז ג"כ בעבור מצות וא"כ יוסיפו לחטוא ויהי' העולם מתמוטט והולך - והכה כתיב יומים רבים לישראל בלא אוקי אמת ולא כהן מורה והייכו כי אחמו כבושים בגולה זמן ארוך כזה ונתקיים בנו די מיתות ב"ד שהי' כהרגים הקדושים עבור קידוש שמו הגדול וכל זה עוכותיו גרמו כל זה הלרות שסבלנו עד הכה - וזו דברי הכביל יעיש לישראל בלא אוקי אמת כביכול כי השי"ת אינו עושה עשפע אבל השי"ת דיין אמת ורולה לזכות את ישראל שלא יהי' עליהם שום חוב מעוכותיו ע"כ אריכות הגלות מכפר הכל - ועוד אם הי' למעה עידת אמת שלום ג"כ השי"ת הי' עושה עמנו אמת ושלום אבל מאחר שהשקר וקטטה מתרבה ע"כ השי"ת דן אותנו עידה בעידה וזו כוונת המדרש נטל הקב"ה אמת והשליכו לארץ ר"ל כביכול שגם למעלה לא יהי' אמת לשלם שכר בעוה"ז ומתילא יהי' גלות ויסורין שנאמר ותשלך אמת ארלה ר"ל אם אין על ארץ עידת אמת גם למעלה לא יהי' ואריכו בגלות וע"כ ברא את האדם וע"כ אמרו מה"ש רבש"ע למה אתה מבזה חבשים שלך ר"ל שמא יעשו בוכות כל יומי עולם וא"כ ובי לא תעשה אתה עידת אמת ושלום לבאול אותם ולימן להם עונת עוה"ז ויעות המעיה ע"כ אמר הקב"ה יעלה אמת מן הארץ ר"ל במ"ש שאם אין ישראל יעשו תשובה מעלמן יעמיד מלך בהמון ויחזרו בתשובה שנאמר אמת מארץ תצמח מיראה הקב"ה לעשות כן ולמה האמת מן הארץ שיעיבו לעשות תשובה :

והנה אמרו רז"ל בשבת שדרשו אותיות מלכ"ך תרי כו"ן כו"ן הייכו מנאמן לבאמון הייכו שהי"ת נאמן אבו עושים מעשיהם ג"כ באמונה הייכו עידת אמת ע"כ דיבר דוד המלך אות כו"ן שמורה על אים נאמן כי אז יעשה השי"ת ג"כ לנו אמת ואמונה אבל בעו"ה כי אין אמונה ואמת ביננו כי אים רעהו חייב בלעו מלך השקר והכזב שאומרים ל"ה מאים על חבירו ועל כל אלה נרמז באות כו"ן שפרושו דג כמ"ש הבביל ותעשה אדם כדגי הים בל הגדול מחברו בולעו וע"כ מעביים הגמרא שם בערבה אמרו הכי כפלה ולא תוסיף אז קיים בתולת ישראל והייכו כי כל אים ישראל שם עיניו ולבו על הקן המע אר בא זה מדרש שיורה שיבוא מאים ביעו עומד ומלפה מתי יגיע מועד זה וח"ו כשבא הזמן ההיא וב"ד לא בא בעו"ה כשמעמו אמונה אבלו ולא כ בופל מאמונה ובעבו מקבלי אמונה - אבל בבר בתבסי לעיל שים קן אחד שלבא לפומי' לא גלי' והוא הקן האחרון כשגיע אותו הזמן בודאי יבוא מעיח לעמן שמו הגדול וזו כפלה ולא תוסיף שאי אפשר לך להפיל יותר מאמונה שכבר כלו כל הקילים אז יאמר השי"ת קוס בתולת ישראל כשיבוא הקן שגלוי לפניו שלבא לפומי' לא גלי' וזו שאמרו בגמ' אפילו הכי חזר דוד ומסכן סומך ה' לכל הנופלים ר"ל כשיעברו כל הקילים יעלה השי"ת בקן הגלוי לפניו שלא נגלה לשום בריא וחוזה כמ"ש :

וזו סוכת הגמרא בסנהדרין שבאל אימת אמת אחת בר כפלי ואמר בר כפלי מי הוא והשיב לו שהוא מעשיה ואמר לו מ"ע קרית בר כפלי והשיב מעשה דכתיב ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת שהמה רחו ברוח קדשם שיעברו כל הקילים ועדיין ב"ד לא בא וע"כ אז יפלו ויתמעטו אמונה ע"כ בר כפלי הגורם לנפילת אמונה וזו סוכת דוד הנופלת שיפלו מאמונה במאוד מאוד ואז יבוא הגואל במהלה בימינו אכי"ר :

דוד המלך אמר פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם הכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה ברלה כוונתו כי רלה דוד ברוח קדשו שיתקבלו הדורות ויתמעטו אמונה ע"כ אמר לפניו יתברך הבש"ע אתה רולה שכל ישראל יחזרו בתשובה שלימה ואז יבוא ב"ד הלא בארכות הגלות בזה הלא די אם יש יחידי סגולה המתפללים אליך בלב שלם מ"מ יהי רלון לפניך שאגב תפילת יחידי סגולה יעלו כל תפילות ישראל ותרחם על עולמך לשלוח לנו משיחנו וזו שאמר כי פנה אל תפילת הערער הי' יחידי סגולה המתפללים אליך בכוונה ומכח זה לא בזה את תפילתם הייכו תפילת שאר העם המתפללים בלא כוונה אבל אמי מבקש לפניך תכתב זאת לדור אחרון ר"ל עיד כשיבוא ישראל למדרגה זו כייהי' רק יחידי סגולה - אבל שאר העם לא ידעו ולא יביני לשוב אליך בלב שלם תכתב זאת שהמה יהי' דור אחרון שיבוא משיח בימיהם והיות כי אמרו רז"ל אין משיח ב"ד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף - ע"כ רבש"ע אפילו יהי' עם שבארץ כבר הייכו נשמות שהי' באדם הראשון שזה הכוונה נשמות שבגוף כמ"ש המפורשים אעפ"כ יהבל יה כמתים שאינו מזכירי' שם י"ה כמ"ש דוד לא אמות כי אחי' ואספר מעשה י"ה ע"כ אימת יהי' כך כי השקיף מערוס קדשו והייכו מבה"מ שלא מעלה במ"ש רז"ל לא תבוא בירושלים שלא מעלה עד שאבנה ירושלים שלמעה :

אמרן במדרש ירא אלקים בני ומלך ועם שוים אל תתערב עם אותן האומרים שים ג' דבורות . והוא תמוה כי אין להתחבר עם שום רשע אפילו אם מאמין באחדות כי אוי לרשע אוי לשכנו :

ונראה דהכוונה היא דהנה המלאכים קטרגו על בריאת אדם מעשה דכל שתה תחת רגליו - ר"ל תחת ההנהגה שלך וכן דרשו ת"ר אלף רגלי בשבילי נלאתם כולכם - וע"כ אמרו מלאכי מרום מה אנוש כי תזכרנו דנוה יבוד על התורה נמלא פוגם כל העולמות ע"כ קטרגו בבריאתו :

ומעם לדבר האלו כי האדם כלול מכל העולמות לכמוה מעולם אליות - מעולם הבריאה רוה מילירה כפש מעשי' - ע"כ הי' מתיירא שאם יחטא יביא הפגם לכל העולמות אבי"ע - והנה אמרו בזוה"ק שמה שאמר הקב"ה נעשה לאדם שאמר השי"ת דכל ד' העולמות יתנו חלק בבריאת אדם - ע"כ הודיע השי"ת מאחר שים אליה וקין בה - ואי"כ לפ"ז שפיר כתוב נעשה במ"ש ולא ח"ו שים ב' דבורות :

וזו דברי שלמה המלך ירח לחקים בני · לא ומלך
כי תמליך על כל עולמות כמו מלך שמחלק מזון
ופרנסה לבריותיו כמו כן אתה תמשוך שפע לכל
עולמות · ולא"כ כפ"ז מנילא יוכן שאם ח"ו יחטא יפגום
בכל העולמות · וע"כ סיים שפיר ועם שוכים אל תתערב
עם אותן שאומרים ח"ו כי יש ב' רשויות והיינו מכח
שכתוב נעשה לשון רבים אבל לפי שאמרתי לך כי
אתה מלך על כל עולמות כשתעיד מבשיך · נמצא
מוכח מזה שאתה כולל מכל העולמות ולא"כ כתוב שפיר
נעשה לשון רבים ושפיר הולך להתיצב כי אין מבין
לאדם שלא בפניו כנ"ל נכון :

הנביא אמר קומי אורי כי בא אורך (ישעיה ס')
והיינו ע"פ מ"ש חז"ל שאדם חייב לפדות את
אשתו כשנשבית רק קי"ל דדוקא פעם ראשון אבל פעם
ב' אינו חייב לפדות אותה · והכא אם כיונא כביכול
שאנחנו דין אשה יש לנו ח"ו לאבדה תקותינו כי אין
הקב"ה חייב לפדות אחר שנשתבינו כמה פעמים אבל
באמת השכינה עמנו בגלות ובביכול הכתיב גאולה
לעולמו שנאמר שכת גאולי באה · ע"כ מובטחים אנחנו
כי הש"ית יגאל אותנו בקרוב :

וזה שאמר המקום חסדי ה' כי לא תמנו כי לא
כלו רחמיו ר"ל אנחנו בטוחים בחסדו יתברך
שלא כלו רחמיו שבודאי יגאל אותנו וכ"ת הלא אינו
מחויב לגאול אותנו רק פ"א כדין אשה שנשתבית
שבטלה חייב לפדותה ע"כ אמר דזה אינו דהרי
חדשים לבקרים ר"ל שהש"ית חידש עלינו כמה בקרים
של גאולה שכבר היינו בגלות כמה פעמים וגאל אותנו

ת"כ אינו מחויב ע"פ הדין רק יגאל אותנו בחסדו
הגדול זה טעם אחד :

ועוד אמר כי יש עוד טעם אחר לגאולה כי חלקי
ה' אמרה נפשי כי אנחנו חלקו של הקב"ה ולא"כ
אם אנחנו בגולה כביכול יש חילול לשמו הגדול וזו גלות
השכינה ע"פ הפשוט נמצא כביכול מחויב לגאול את
עצמו ע"כ אומרת לו · וכבר כתבתי שמשיח הוא אחד
מהדברים שעלו במחשבה והכה אות יו"ד עורה על
המחשבה כידוע ע"פ קבלה והכה תהו ובוהו ומזה
אמרו במדרש שהוא מרמז על ד' גליות ואמר חלקים
יהי אור היינו אור של משיח וגאולה :

וזו שאמר קומי אורי היינו אור יו"ד אותו אור שהי'
במחשבה היינו מלך משיח דכתיב לפני שמש ינון
שמו ע"כ קום להוליד את ישראל מגלות · הגם כי בא
אורך · כי כמה פעמים גאלתיך ובא עליך אור של
גאולה ולא"כ ע"פ הדין אם כשבית אינו חייב לפדותה
אעפ"כ גאלתיך אנכי ואמר הטעם כי הכה החושך יכסה
ארץ וערפל לאומים לפרוע מהם על מה שינקו לך
לרות בגלות עליך יזרח כבוד ה' להיטיב לך · והטעם
לזה כי וכבודו עליך יראה · כי מכח זה שיגדל ומעלתך
בביכול יהי' ג"כ לכבוד השי"ת כי מגדולת העבד ניכר
גדילת האדון · ולא"כ ה"ה להיפך כי בשפלות ישראל יש
בזיון כביכול לשמו הגדול ולא"כ הגאולה זו מוגע ג"כ בכבוד
עצמו כי למה יאמרו הגוים איה אלקים וע"כ הגאולה
חייבת ומוכחת לומנן שמו הגדול ע"כ ודאי אנחנו
בטוחים על הגאולה כמ"ש שכת גאולי באה וכתיב
ישראל אשר בך אתפאר אמנן כן יהי רצון במהרה בימינו :

אלה הדברים

אשר דיבר משה וגו׳ במדבר בערבה בין פארן ובין תופל ולבן חצרות ודי זהב׳ והנה דברים אלו הנה תבלים מצלי מלח למה אמר החוכחה ברמז ואם משום שלא לציר הלא מבואר אח״כ בכל משכת תורה שהוכיחן בפירוש על כל המעשים שעשו כמבואר לכל קורא :

ועי״כ נראה בזה כוונה אחרת ע״פ הזוה״ק כי לולא הי׳ חוטאים במדבר הי׳ תיקון עולם להעביר גלוים מן הארץ . אבל מחמת שחטאו נגזר עליהם גלות כמ״ש ויעל ידו להם להפיל אותם בגוים ולזרותם בארצות . וזו שאמר כאן במדבר שע״כ הלכו ישראל במדבר בערבה היא מקום מיקור : אם הי׳ הלכו במיקור עם השי״ת שלא הי׳ ברים מדרך היסר אז הי׳ עת ותיקון העולם . וזו מול סוף ופירוש מול הוא כריתה שב סוף כמו קנה וסוף קמלו והייגו שהי׳ כריתה לרע מן העולם שמכוונה בשם סוף שהוא מקום תחו ונעבע רגלו שב אדם בתוכו בין הקליפות . אבל הבורח לבעל תיקון זו הי׳ בין פארן הייגו חטא מרגלים שכשתלאו ממקום פארן ובין תופל . והייגו חטא על בשר תאוה בתפלו על המן דברים שאז כחמו השבעים זקנים ונתנבאו שמה משה את ויהושע מכנים ומיתת משה במדבר גרם לחרבן בה״מ . וע״כ בין החטא שב המרגלי׳ ובין החטא שב בשר תאוה שניהם גרמו לרעה על מוכאי ישראל כמו שדיברו על שבח א״י ועל שבח המן כי גזר ה׳ עליהם לסבול חרפה . וזו לבן ע״ש המלבין פני חבירו פי נשתלקה השמירה מעליהם ונעשו כעשב פרולה בלי חומה . אבל בדור אחרון אמרו בזוה״ק דלית מיתה אלא פובד מעים ואחריות : וזו שאמר משה בסיום התוכחה ודי זהב שאח״כ בדור האחרון יתנו ישראל די זהב לאו״ה ואלת תהי״ כפרתן והבן :

ואומר אליהם בעת ההוא לאמור . נראה הכוונה במקראי קודש האלה כי קודש שחטאו ודאי הי׳ די במעשה בגד שיהי׳ שופטו ישראל אבל אחר כך בקבלו ורבו המחלוקת בישראל וא״כ כל אחד מבקש גדולה לעצמו ונכלה אח חבירו . וע״כ ואומר אליכם בעת ההוא לאמר והייגו כי כוונתו שב משה בל בגמר דבריו ליתן טעם למה שלא אוכל לבדי לשפוט אתכם : והייגו כי אומר הדברים כי ה׳ אלקיכם הרבה אתכם כי כל איש ישראל הוא במעלה גדולה ועליונה מ״מ הי׳ ראוי ראיכון שבכל איש ישראל יחשוב את חבירו ג״כ באדם המעלה שלא ידלו אחד להגביה שפלה על חבירו : אבל אנכי הרואה כי לא כן אתם . אלא והנכם היום כבוכבי השמים שמתהירים כל אחד . אבל נרוב שבכל אחד מרבה ומתנשא א״ע על חברו ורוצה לסחוב מעלות חברו כמו הכוכבים הללו שהמה ע״ג מעלות ומי שהוא למעלה לפי ראות אדם הוא מכסה את אור חברו . כן אתם מרבים להתפשט לבל ידלו המעלה מעלות חבריו ; ע״כ אינכם משה וגו׳ במדבר בערבה בין פארן ובין תופל ולבן חצרות ודי זהב׳ והנה דברים אלו הנה תבלים מצלי מלח למה אמר החוכחה ברמז ואם משום שלא לציר הלא מבואר אח״כ בכל משכת תורה שהוכיחן בפירוש על כל המעשים שעשו כמבואר לכל קורא :

ועי״כ נראה בזה כוונה אחרת ע״פ הזוה״ק כי לולא הי׳ חוטאים במדבר הי׳ תיקון עולם להעביר גלוים מן הארץ . אבל מחמת שחטאו נגזר עליהם גלות כמ״ש ויעל ידו להם להפיל אותם בגוים ולזרותם בארצות . וזו שאמר כאן במדבר שע״כ הלכו ישראל במדבר בערבה היא מקום מיקור : אם הי׳ הלכו במיקור עם השי״ת שלא הי׳ ברים מדרך היסר אז הי׳ עת ותיקון העולם . וזו מול סוף ופירוש מול הוא כריתה שב סוף כמו קנה וסוף קמלו והייגו שהי׳ כריתה לרע מן העולם שמכוונה בשם סוף שהוא מקום תחו ונעבע רגלו שב אדם בתוכו בין הקליפות . אבל הבורח לבעל תיקון זו הי׳ בין פארן הייגו חטא מרגלים שכשתלאו ממקום פארן ובין תופל . והייגו חטא על בשר תאוה בתפלו על המן דברים שאז כחמו השבעים זקנים ונתנבאו שמה משה את ויהושע מכנים ומיתת משה במדבר גרם לחרבן בה״מ . וע״כ בין החטא שב המרגלי׳ ובין החטא שב בשר תאוה שניהם גרמו לרעה על מוכאי ישראל כמו שדיברו על שבח א״י ועל שבח המן כי גזר ה׳ עליהם לסבול חרפה . וזו לבן ע״ש המלבין פני חבירו פי נשתלקה השמירה מעליהם ונעשו כעשב פרולה בלי חומה . אבל בדור אחרון אמרו בזוה״ק דלית מיתה אלא פובד מעים ואחריות : וזו שאמר משה בסיום התוכחה ודי זהב שאח״כ בדור האחרון יתנו ישראל די זהב לאו״ה ואלת תהי״ כפרתן והבן :

ואומר אליהם בעת ההוא לאמור . נראה הכוונה במקראי קודש האלה כי קודש שחטאו ודאי הי׳ די במעשה בגד שיהי׳ שופטו ישראל אבל אחר כך בקבלו ורבו המחלוקת בישראל וא״כ כל אחד מבקש גדולה לעצמו ונכלה אח חבירו . וע״כ ואומר אליכם בעת ההוא לאמר והייגו כי כוונתו שב משה בל בגמר דבריו ליתן טעם למה שלא אוכל לבדי לשפוט אתכם : והייגו כי אומר הדברים כי ה׳ אלקיכם הרבה אתכם כי כל איש ישראל הוא במעלה גדולה ועליונה מ״מ הי׳ ראוי ראיכון שבכל איש ישראל יחשוב את חבירו ג״כ באדם המעלה שלא ידלו אחד להגביה שפלה על חבירו : אבל אנכי הרואה כי לא כן אתם . אלא והנכם היום כבוכבי השמים שמתהירים כל אחד . אבל נרוב שבכל אחד מרבה ומתנשא א״ע על חברו ורוצה לסחוב מעלות חבריו כמו הכוכבים הללו שהמה ע״ג מעלות ומי שהוא למעלה לפי ראות אדם הוא מכסה את אור חברו . כן אתם מרבים להתפשט לבל ידלו המעלה מעלות חבריו ;

וע״כ אינכם אשה לבדי מרחבם ומשאכם ורבכם שבל אחד מוצר בעלמו שיודע דין תורה כאותי ע״כ אמנה עליכם דייגים שיפפטו מהם ומכם כך הוא תורף דבריו שב משה ביבו בעבין מיבו הדייגים רק בתוך דברים האלה מרמז לישראל שלא תשקוע מידה זו מקנאה ומריבות שב בני ישראל עד שיבוא משיח לדקיבו ואז יהי׳ כל ישראל באגודה אחת ויהי׳ קטנים כשמעים לגדולים :

והנה כתיב דבר לזה לאלף דור כי התורה נתנה לאלף דור ואין דור פחות מ״ש רבוא וכשילאו כשמות ישראל אלף פעמים שנים רבוא אז יבלו כל הנשמות שבגוף ובוא משיח . הגם שבבר הי׳ ישראל בעולם יותר מש״ר פעם ס״ר ויותר . מ״מ אין אחת נשמות חדשות רק בי הן יפעל אב פעמים ושלוש עם גבר להביא בגילגול :

וזן דברי משה ה׳ יוסף עליבם בבם בתו שאתם ש״ר אלף פעמים בתותבם . אז יברך אתבם בשאר דיבר לבם שתהי׳ ממלבת בהנים וגוי קדוש ותהי׳ בולם באחדות ואהבה וריעות ושלום . אבל בל זמן שלא ילא לפועל שבוש בזה גלא יהי׳ תיקון לעולם ויהרבה המחלוקת בישראל ויסתרר זה על חברו עד בילת העשיה והשי״ת ירחם עליבו במהרה להסיר לב עיפש מאתבו ויעה לבבבו לאהבתו ולירתו לעבדו שבם אחד באמת ובלב שלם אבי״ר :

במדרש רבה ה׳ הרבה אתבם זה שאמר הבתוב אשתחוה בהיבל קדבך בירתך וכו׳ יע״ש שאין לדברי מדרש המשך ישיבות בלל לדברי הפסיק . ובראה לפע״ד לפרש בנקדים איזה פסוקים מדברי ישעיהו הנביא השייך לפרשה זו שמצו שמים והאזיבו ארץ בי ה׳ דיבר בבים גידלתי ורוממתי והם פשעו בי :

ובראה הבוונה בזה בי אמרו במדרש ואעשך לגוי גדול אותו גוי גדול שבאמר מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו אבי מצמיד ממך הרי דלשון גדולות שייך בישראל מבוש שהשי״ת קרוב אליבו בתפילתיבו להיות בבבים בש״ש בבל בראיבו אליו . ע״כ זה תורה בישראל המה גדולי ערך וחשובים לפבי השי״ת . ואמרו במדרש ע״פ חיל ממלבה ובי׳ שהי׳ ישראל אומרים אין אבו מתייראים מן השונאים בי זה אומר שיבביע שר של אם וזה אומר שיבביע שר של מים אומר הקב״ה בשבי אתם רוצים לבטע בבדי . אחליף השי״ת הדרים של אם בתמונה על מים וכן בל הדרים זו חיל ממלבה הייגו ישראל המה בולם בעמוד בבד האויב והוא מבעם שגם חיל שרי׳ שהאליף המומים ע״כ בתבעל אומותם של ישראל שהי׳ מתפארים בו :

והנה באמת השי״ת חשבה לעובה שבאן תורה לבמו ישראל ומשר לבו פתרים שלו בי הבל היא מבואר בתורה וקבלה ואמונתא חד הוא . וע״כ אמר השי״ת

הש"ת בנים אתם לה' אלקיכם • כי כמו כן מציב לאדם ומוסר לו כל האומות ויודע ומכל הפורות אל אביו כך מסר הש"ת לישראל כל הרצים אלו והכל הוא מצוה בתורה • אבל בעו"ה אנו לא כן עשינו ומחמת שהדורי הראשונים ידוע וגלוי הי' לפניהם כל העובות העליונים ע"כ אמרו כביכול מה שדי כי נעבדנו • הלא גם אנחנו יכולים לעשות מה שבלבוכינו ע"י מלאכי מרום • זה גרם להם שילמו מון לשיטה שכל רז לא אנים להם • ואמרו רז"ל יודע אחאב מ"ע פנים בתו"כ ואחיתופל ג' מאות הלכות במגדל הפורח באויר והוא קודות התורה לזן דרזין • וע"כ אמר הש"ת מחמת שהבהתי אתכם והודיע לכם הכל כבן מציב לאביו וע"כ מרדתם בי • ע"כ אסתיר מכם הרזים ובעו"ה מיום שמרד ב"ה כיעלו

מאתנו רזי התורה רק מגמגמים בה :

וזו דברי הנביא שמיום ר"ל השמים יהי' רחוקי מאתנו כי מי יעלה השמימה ולא כמו דורות שלפנים שהוי נהירו להו שבילי דרקיע אבל עתה השמים המה רזי התורה יהי' רחוקים ממנו והאדמה ארץ כי יגברו החומריות יותר ויותר בעולם ויהי' ממיכים לארץ ע"כ בקשו לרולן את מוחו כי הערי מעלה חפצים בעובות ישראל כי בלאמים ברא אלוקי בשביל ישראל שנקראים ראשית ע"כ הכל נכספים לעובת ישראל • ע"כ אמר הדעו כי גם זאת שמרחיק ה' אתכם מתחתוני שבל ישלמו בכם • וזו כי ה' שהיא מידת הרחמי' דיבר היא קשות ר"ל אותו קשות שאתם מביים בנבואה זו היא רחמים אצל הש"ת • והטעם כי בנים ר"ל עשיתי את ישראל במדרגת בנים ע"כ גדלתי נתתי להם גדלות גדול להיות נעבים בתפילה • וגם רוממתי אותם למעלי מכיפת הרקיע להיות כאילו להו שבילי דרקיע לפעול ע"כ בזה פשטו בי כי מחמת שהי' יודעים בעליונים הורידו כחות עליונים למטה וע"כ עובדה היא לישראל שהי' מסתיר מהם מעיות החכמה :

וע"כ אמר המקום גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי כי אין אחתנו יודעים לרלות את בוראינו ולכוין הכוונות שהי' יודעים אבותינו :

וזו כוונת הילקוט חזיון ר"ת אלי זעק ואלי אחמה כי מה שנקשתם מאתנו רזי התורה היא בודאי זעק אבל יש בו ג"כ אחמה כי הדורות ראשונים הי' מכשיקים בו הש"ת ובעמו על הכמתם ידע שור קנהו כי דוד אמר אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני תדבק לשוני לחיכי אם לא אזכרכי והיינו דכתיב הביט אחור ימינו מפני אויב כי הפעמות הראשונות הי' תחילה לישראל • ועתה נהפוך הוא השמאל מקבל תחילה הפעם והיינו הלו ה וע"כ יש בהם חכמים בכל מדע והשיריים זורקים לנו • וזו הביט אחור ימינו כי הגבורות קודמי' לחסדי' וכתיב נאלמתי דומי' ופירוש חזו"ה כי יו"ד ה"י מאלקי' נקתלק למעלה ונשאר אותיות אלם ע"כ נועל מאתנו הדיבור בתורה ונהבין בה כמו שהי' יודעים אבותינו • וזו אם אשכחך ירושלים נומר מה אכפת לי אם לא יבנה ירושלים הלא יש לי בגולה עשירות • אבל בעו"ה תשכח ימיני דאתנו שוכחים זאת כי בגולה נהפך הטיעם והאו"ה מקבלים השפעה תחילה ואח"ת מה אכפת לי ע"כ אמר תדבק לשוני לחכי ר"ל כי נקתלק ה"ה נעלמה ונשאר אלם וזו שאמר בבלן כי בגלות ידע שור קונהו כי בני שור שהוא מגבורה הוא מקבל תחילה השפע כי הגבורות קדמו לחסדים • וע"כ ואמור היינו הו ה אשר בשר מגיעים בשרם אבוש בעליו המה מקבלים האבוש היינו השפע מהשרים שבמעלה וז"ש ישראל לא ידע דהיינו מי שהוא במדרגת ישראל היינו ת"ח לא ידע כי נקתמו ממנו מעיות החכמה • וגם עמי לא התבונן

ר"ל כי המון עם שמכוכים בשם עמי יש היזק רב כי נודב הטיעלת מחמת שהשפע בא ע"י שרי עולמים • ע"כ רוב המון עם אילם אותנו את בשיתם לגמוד תורה : **הוי'** גוי חוטא והייכו כי אמרו רז"ל מקדם לאמון כחרב מפני ע"ז וג"ע וש"ד • ומקדם שני מפני שנאת חנם והנה שם גוי עורה על אחדות דכתיב מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ואמרו רז"ל עשו שם נפשות הי' וקורא נפשות ביתו מפני שהי' עובדים לאלוהות הרבה • ויעקב שבעים נפש הי' לו וכתיב נפש מפני שעובדי' לאל אחד • וזו גוי חוטא הייכו שהגוי חוטאי' ופגמו מדרגי' ישראל שנקראי' גוי אחד מפני שעו בדי' לאל אחד :

אז יאמר כי פגמו ע"י חטא ע"ז בה"א אחרונה שבשם הוי' ב"ה כי הוא מידת מלכות וע"כ נקתלקה מהשם ונשאר הוי • וזו גוי חוטא מלשון קולנו אל חוטא ולשון יש ג"ע שמשה מולידים ממזרים אפילו שופך זרע נקרא רע ר"ל וכן זה עון של דור המבול דכתיב רק רע כל היום • ועוד יש בהם כי עזבו את ה' הייכו ת"ח כמו שדרשו רז"ל את ד' אלהיך תירא לרבות ת"ת • כזרע אחור כי אמרו רז"ל המשבר קומי הזקן ה"ז מדרכי אמורי • וכתב הרמב"ם ז"ל בפי"א מהלכות עכו"ם הייט שמשבר השערות שלפניו ומניח לאחריו יע"ש • והנה כזיר הוא מגדל כל שערות ראשו והייכו לש"ם כתיב קדוש יהי' גדל פרע שער ראשו • אבל בעו ה הישראלים הי' ג"כ כזירים בגידול שער ראש אבל רק כזורו אחוריו של הראש נחגר בו ומנהג כזירים שלא לגלח וזו כזורו אחור :

ונהזור לדברי המדרש הנלב פתח השער הנה דור המדבר הי' עובדים את הש"ת במדרגת ירא ולא במדרגת אהבה וע"כ עשו את העגל מחמת ירא שסברו שמת משה ואין להם מי שיהנג אותם וכל מה שהי' מתלוננים על משה בחסרון אזה דבר עורה שלא עבדו רק מחמת יראה דאלו במדרגת אהבה הי' מקבלים גם את הרע כי נאמנים פעמי אוהב • ול"כ הי' עובדי' ע"מ לקבל פרס הייטו הכל לעובדתם ולהבדיל אשרם :

וזו שהוכיח אותם משה הי' אלקיכם הרבה אתכם

כי אתם גדולי האיכות ואתם במעלה עליונה ככוכבי השמים שנאמר ומלאיקי הרבים אבל אינו במדרגת אהבה רק שיגדיל אתכם עוד יותר ויותר וזו כרוב • אבל הש"ת אמר לאברהם ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים ר"ל אע"פ שאגדל אותם למעלה מ"מ יהי' חשובים בעיני כלא כמו גוש עפר • וזו הכוונה ג"כ המתפלל לריך שיתן עיניו למעה שיהי' נחשב בעיני עלמו כלא וזו שאמר להם משה כיון שאתם עובדים רק על לד הירא להגדיל שברכם א"כ לשוני מלותיו אין זכותם עומד רק לאלף דור ע"כ יוסף ד' עליכם ככם אלפ פעם זכותכם עוד לאלף דור ס"ה אלפיים דורות שתעבדו ד' אהבה שאז עושה חסד לאלפי' ואומת יהי' זאת ויברך אתכם כאשר דיבר לכם שתהי' ככוכבי השמים • וגם כחול שלא תהי' נחשבו שלכם לכלום ואז תעבדו את הש"ת במדרגת אהבה כמ"ש :

וזו כוונת המדרש הנ"ל כי דוד המלך הי' נחשב לכלום כאמור מי אנכי כי הביאתני עד הלום ודוד הוא הקטן ודאי הי' עובד את הש"ת בדרך אהבה וגם הירא שבו הי' על לד ירא העונש וע"ז הוכיחם משה ע"כ להבין דברים אלו אמרו במדרש זה שאמר הכתוב אשתחוה אל היכל קדשך כי דוד הי' מקבל עליו מלכות שמים לא מלד ירא עונש שלו רק בירא אתך הירא הי' של הש"ת מחמת שהיא עקרת ושורשת דכל עלמין וזו בירא אתך :

במדרש ד׳ אלהים אתה המילוה מהו ה׳ אלהים אר״י בן קפחה בשני עקומות דימה משה לאברהם אבינו ולא היעיל לו כלום בני עקדה אמר לאברהם הבני הבני לכהונה הבני למלכות. ונתן השי״ת לו הכהונה והמלכות. וכן משה כשאמר משה והשיב הבני הבני לכהונה הבני למלכו׳. והשיב לו השי״ת אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד וכן כתן שאמר מרע״ה אתה החילות. עונן בן במידת הדינובין במידת הרחמנים אבכום לא״י. והשיב לו השי״ת רב לך אל תתהדר לפני המלך לדמות א״ע לאברהם שאמר ה״א מה תתן לי בן במידת הדין ובין הרחמים אן לי בנים. ויש להבין הלא מדרגת משה עכ״פ הי׳ שוה לאברהם כי הוא הי׳ מובחר הילודים ואיך ישוב לו השי״ת אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדולים אל תעמוד וכי הי׳ אברהם גדול ממשה וגם איך שייך הכל ב׳ דברים הכהונה והמלוכה והכנסת לא״י להדדי:

ונראה לפע״ד כי אמרו ז״ל מפני שאמר משה שלא לו הלא אהרן אחיך הלוי היודע מכם שסכבתי לילך בשליחות יהי׳ אהרן כהן ואתה לוי ויש להבין מה עוכם זה שייך לכאן: ונראה כי ידוע כי מעמדם נעל את יוכבד דודתו שאסורה לאחר מתן תורה רק ודאי לקיימתו ה׳ ע״פ נביא רק עתה שבישה מחמת גזרת פרעה הי׳ אסור להחזיר מחמת היתר ראשון אם לא ע״פ נביא אבל מלינו שאמרו ז״ל וילך אים שהלך בעלת בתו: ואי״כ לפי״ז אין שום שמן דופי בבעולין שהותר ע״פ נביא היתר הוכחת שעה רק כל זה כיחא אם משה מאמין בבעולת אחותו אבל אם אי״ו משה הי׳ מגמגם בבעולתה הדרן השמן דופי לדוכתי״. והנה אמרו ז״ל בודקין לכהונה שלא יהי׳ בה שום דופי ואי״כ אתה שביר עאחר שאמר משה שלא כת ביד השלא ואי״כ לפי״ז גמגום בבעולת אחותו שאמרה שעתידה לילד בן המושיע ואי״כ אם א״ו אין בעולתה אמת הי׳ אסורה יוכבד לעמרם יהי׳ א״ו בבעולי איסור. וזה שאמר השי״ת כי לפי דברך אינו הגון לך להיות כהן אבל אהרן אחיך שהי׳ מבעולי הראשונים שהותר ע״פ נביא אין בהם שום דופי ע״כ הוא יהי׳ כהן ואתה כוי וזו עולם שלך מידה בכבוד מידה. ועי״כ כשבקש משה להיות כהן. ומלך בדמות א״ע לאברהם אבינו אמר לו השי״ת אל תתהדר לפני מלך ר״ל אתה סובר שיש לך הידור בזה שתהי׳ מלך ובבוד. כי אמרו חז״ל אין מעמידין מלך אלא א״כ קופה של שרצים תלוים לו מאחוריו ועי״כ נמשכה מלכות צ״ל אבל לא מלכות שאול ואי״כ אם תהי׳ מלך זה עורה שיש א״ו דופי במשפחתך א״כ אין זה הידור לפניך וגם לא תהי׳ כי במקום גדולים אל תעמוד. כי הנס שאין בך דופי כי קודם מתן תורה הי׳ מותרת יוכבד לעמרם מ״מ אין זאת מקום גדולים יחוסי ערך כי שמן דופי אשבר כישא מה שהתורה עתידה לאסור ב״כ אין אתה יכול להיות כהן אבל אהרן יכול להיות כהן שאין בו שום דופי כי הבעולים הראשונים הותרו ע״פ נביא:

וחנה כתבו המפרשים המשוש הכי לא בכנס משה לאהרן ישראל כי מלות אלקי בארון ע״כ בא ה׳ הי׳ גבאי גדול למשה שבא מבעולי שנאסר לאחר מ״ת תורה ע״כ לא נקבר באהרן והנה משה רבינו אמר אתה החילות והיינו כי משה עצמו מלד הדין ראוי שיבנס לא״י בי נקח אהרון אל יוסף עמו הדין המתחיל במלוה מומרין לו גמור ע״כ הדין נותן שתכנס לא״י ואלקי הנעל מי מריבה בנזר עלי׳ לכן לא תביאו הקהל הזה אינו בדרך עכהיב תעפ״כ יכול אתי לכנס לא״י

בדרך אים פשוט ויהושע יכניס את ישראל. ואי״ת שגם זה הי׳ בכלל הגזירה שלא אכנס לא״י מ״מ תפילה עושה ומחלה. ע״כ אני מבקש בעידת הרחמים לבטל אלי הגזירה ע״כ השיב לו השי״ת אתה מדמה א״ע בזה לאברהם שאמר א״ל מה תתן לי הן בעידת הרחמים הן בעידת הדין. כי מאחר שאמתו שרה נסתרה ב״פ וכתיב ונקתה ונזרעה זרע א״כ עמו הדין להיות לו זרע משרה. ואי״ת כמ״ד בסוגיה יולדות שחורות יולדות לבנים אבל לא עקרות יע״ש. א״כ לעפ״כ תן לי זרע בעידת הרחמים עכ״ה התפילה אז זכות אחר. ועי״כ השיב השי״ת לומשה אל תתהדר לפני מלך שלא ידעה א״ע בזה לאברהם אבינו כי במקום גדולים אל תעמוד כי ביאת האדון לא לכבודו יחשב לך מאחר שיש שמן דופי. ע״כ רב לך אל תוסף ר״ל כבוד גדול יש לך יותר אם אל תוסיף לדבר אלי עוד בדבר הזה כי יותר טוב לפניך שלא תכנס לארץ ועי״כ שייכי הכי תרי דמיוכות להדדי ודוק היטב:

ועפ״ן אמרתי לפרש דברי המדרש שם שאמר משה מפני מה עלמות יוסף נכנסים לארץ ישראל ואני איני נכנס והשיב לו השי״ת יוסף הודה באחלו שלפיכך נקבר באחלו אבל אתה לא הודת באחלו שנאמר אים מלרי הלילנו מיד הרוגים יע״ש. והוא תמוה מה שאלה הוא ומה תשובה וכי משום שהמה אמרו אים מלרי מהיכי מוכח שמשה גופה לא הודה באחלו:

ונראה דקושיות שלא משה רבינו הי׳ מפני מה נקבר יוסף בא״י הלא גם הוא בא מאיסור ב׳ אחיות ואי״כ גם לו גבאי שיקבר בא״י ועי״כ השיב לו השי״ת כי יוסף הודה באחלו והיינו ע״פ מ״ש הגאון בעל פ״ד כי יוסף הי׳ סובר דין ב״כ. ע״כ אמר על אחיו שאוכלים אבר מן החי. ובעד מבואר שם דאם דין ב״כ הוה קדושי לאה בהיתר ונקדושי רחל באיסור ב׳ אחיות יע״ש. והנה יוסף כשלא חטא עם אשת פוטיפר ומסר נפשו על קידש השם כי יסורים המה יתריס ממיתה כמאמרם אמאלא כבדוהו אמנו״ע הוה פלאי כלמא ואי״פ שאחר ייסף מעשיהו וסובר שדין ישראל יש להם ואי״כ שייך קדושי כסף וקדושי רחל הי׳ בהיתר כי קדשם בשכר עבודה של שבעה שנים וע״כ הודה באחלו ר״ל שחזר ממה שהי׳ סובר בתחילה דין בן בת ע״כ היה נקבר בא״י כי לפי דין ישראל בקושי רחל המה בהיתר. ומבואר במדרש אים מלרי הייכו מכת שהרגתה את המלרי מכת זה בא לכאן שהולרך לברוח. ואי״כ לפ״ז אולי יש מין דופי בבעולי עמרם רק י״ל דהותר ע״פ הנביא והולרת שעה היתה. ולפ״ז ל״ל שבעולי השנית הותרה ע״פ מנים והרי לא הודת באחלב כי אמרתי שלא כת ביד תשלא הרי לא רלית לקיים בבואתה של מרים וע״כ ל״ל שקבור היית שבחולה לארץ אין איסור בקרובים קודם מתן תורה לא הודית באחלב כמ״ש המה אים מלרי כי לפי דבריהם שהרגתי המלרי מכת דין ישראל אין חילק בין ארץ לא״ל כמ״ש הגאון הכ״ל ג״כ וגם שבעבה ע״פ נביא לא הודית אי״כ בביכול יש שמן דופי יותר ע״כ אין אתה בכנס לא״י כמו יוסף שבכנס לא״י

והמעיין יסדר הדברים ויבין לאשורו:

ועפ״ן יבואר ג״כ דברי המדרש שאמר הקב״ה למשה חבס קראתיך שנאמר חבס לב יקח מלות ואתה רולה לכנס לארץ ישראל. ובדרכיו יבואר כי כאב הגאון בעל פרשת דרכים דבן בת אינו עלוה על שבועות שיש בעם הירושלמי ע״ש. והנה יוסף השביע את ישראל שיקחו עלמותיו וישראל לא ידעו מקומו אים ע״כ לא חשו לקיים מלד השבועה כי בל״ז ב״כ אינו עלה אבל משה לבינו מסר נפשו והלך ג׳ ימים בדרך

אותו

אותו כמבואר במדרש • ע״כ אמרו חז״ל אכס לב יקח מלות זה משה כל ישראל הי׳ עוסקים בביאה ומשה הי׳ עסוק בעלמות יוסף כי משה הי׳ סובר שדין ישראל יש לנו גם קודם מתן תורה • ע״כ הי׳ ישראל מבוטש לקיים השבועה שהשביע יוסף לאחיו וע״כ מתילה מבואר דברי המדרש אמר הקב״ה אכס קראתיך שכאמר אכס לב יקח מלות והיינו מה שהיית עסוק לקיים השבועה ליקח עלמות יוסף וא״כ אתה סובר שדין ישראל יש קודם מתן תורה וע״כ בשואי עמרם אומר יש כידוע שמן דופי ומכ״ש באדם ישראל ואתה רופה לפמש לא״י הרי שם השמן עוד גדולה כי מלות אלקי באדם כמ״ש הרמב״ן ז״ל על התורה וכן פרש״י בפ׳ עקב שעשיות מלות בפ״ל הוא רק לזכרון לקיים בא״י יע״ש כנ״ל כאן :

ונפרש איזה פסוקים בהפטרת ואתחנן קול קורא במדבר פנו דרך ה׳ ישרו בערבה מסילה לאלקינו • כראה הכוונה דהכה ישראל המה מפוזרים בכל ארצות א״ל וכן בא״י במקום קדוש • והנה אין משיח ב״ד בא עד שיעשה תשובה כמ״ש והי׳ כי ישובו אליך וגו׳ ושבת אל לבבך ושבת עד ה׳ אלקיך וכתב רבינו בחיי ז״ל ב׳ תשובות המזכרים כאן היינו תחילה יעשו תשובה הדליים בא״י • וזו העיקר וכן בני א״י יעשו ג״כ תשובה • אבל לא כ״כ כי בני א״י יותר פנויים אל התורה והעבודה ורוחין החרבן לפניהם כתיב ליון מדבר היתה • ירושלים שוממה • כל המקודש מחבלו יותר חרב :

וזו דברי הנביא קול קורא במדבר היינו א״י שנעשה כמדבר פנו דרך ה׳ היינו שתעשה תשובה גמורה הוא כבולם כעין דרך הכבוש לרב״ס אבל ישרו בערבה היינו א״ל עפ״כ מסילה לאלקינו כמסילה הכבוש ליחידים שיהי׳ יחידי סגולה בא״ל שיעשה תשובה גמורה וע״כ בזכות זה יבוא משיח לדקינו ויהי׳ קיבוץ גליות • הגם לכאורה נראה דבר תימה איך תחזיק א״י אשר אומרים שאין בה בכללה רק לע״ד פרשאות כל אלו אוכלסין ע״כ אמר לא תדאגו מזה כי עתה גמדה לה א״י ע״כ היא מעט הכמות אבל כל בית ישראל וכל הר ובעה ישפלו וע״כ יתרחב כי ירושלים הרים סביב לה וכולה הרים וגבעות וע״כ והי׳ העקוב למישור והרכסים לבקעה ותתפשט א״י מאוד מאוד לעולם ; והנה בהתורה ע״כ אם התורה רחבה מכי יש אז גם קדושת א״י אתרחב • אבל בעו״ה גמדה התורה ורובם מביאים התורה כפשטא א״כ גם א״י שהיא עיקר הבולם גמדה לה ובאמת מי שיש לו מוח בקדקדו איך יקבל דעתו ויתן בעבר פיהו לומר שהתורה כפשטא הלא כל מעשה אומן צריך כל איש להשיש לבו אל האומן דאם ידוע שהעושה זאת הוא אומן גדול הגם שמראה מוצלחה אחד בהשקפה ראשונה שאינו אומנות גדול צריך לעיין היטב בו שבודאי החסרון הידיעה היא ממנו כן בתורה שכתוב בה ואהי׳ אלקי אומן שהוא אומנותו של הקב״ה ואיך נאמר בינים מראות להבין התורה כפשטא • והנה לעתיד בהתרה יגלה לנו הבי״ת הנסתרות שבתורה ואז יבינו הכל כי אומנות יש בתורה ותקרחב התורה עד אין שיעור ע״כ כמו כן תתפשט א״י :

וזו שאמר הנביא הנעשה לזה כי כבלה כבודו שלא יכירו הכל כבודו יתברך היינו התורה שנקראת קדושת התורה • אבל כשיבוא משיח ישיב כל בשר בגוף ובנפש כי כל פרטיו הנפש שהיא הכוללת של בשר ואיתו ; וזו כל בשר יחדו שהוא מתחבר בגוף ובנפש וישיגו כולם כי פי ה׳ דבר כי כל התורה היא אמותיו של הקב״ה ומהראוי להתייחס אומנות על תורה להבי״ת כי אומנות גדול יש בה וזו כי פי ה׳ דיבר שראוי שפתי ה׳ ודבר תורה עמה :

ואתחנן לתיב אקול קול יעקב ודלשון ר״ל אם קול יעקב כשמע בתי כנסיות ובתי מדרשות אז אין מידים ידי עשיו שולטות • והכה אמרו ר״ל אם יאיר לך אדם אין חכמה בגוים אל תאמין אין תורה בגוים תאמין והפירוש בזה כי הכל בחרו בפשטות התורה היינו חריפות גפ״ת כי יש בזה חכמה גדולה עד למאוד אבל לעיין באמיתה של תורה היינו הנסתר רבים מתיירא״ים לבשה הנוס פן תאכלנו האש הגדולה ועד יום פקודתם אין לחס ידיעה כלל מהנסתר של תורה • וזו אם יאמר לך אין חכמה בגוים היינו בישראל הבכרו׳ בגוים היינו לימוד גפ״ת אל תאמין • כי יש חריפים ובקיאים גדולים בתורה • אבל אין תורה בגוים היינו תורת אמת הנסתר של תורה תאמין :

וזו דברי הנביא בלאן קול אמר קרא היינו קול יעקב שישראל לומדין תורה בבתי מדרשות אומר לי קרא כדי שלא יהי׳ שולטות ידי עשו עליו אלא שיבוא משיח ב״ד • ואומר מה אקרא כי אמת הדבר מי שליט לומר הפשטות של תורה ולהיות חריף ובקי בג״פ לזה ודלי אי אפשר לכולם לחדרי פנימיות כי איך יבא לחדרים פנימיים אם לא יכוון תחילה לחדרי״ החילוים אבל זה שבכבס רק לחדרי החילוי״ הוא דומה לתבואה שמתחיל לצמוח ואחר שגדל מעט בעורם שהזריק שבולים לתיבש אז נקטף • וזו דברי הנביא כל בשר הייט מי שיש לו הכוללת מי שהוא ת״ח שהיא המובחר אעפ״כ המה רק חציר שמתחילים לצמוח כן המה לומדים רק תחילת הלימוד • וכן כל חסדו בתפילה ובשאר מ״ע הוא רק כלין הסדה • שעדיין אין בו שום פרי • רק לעולם ילמד אדם שלא לשמה כי מתוך שלא לשמה בא לשמה • אבל המה איכם מגיעים לזה כי כל ימיהם מבלים בזה כי יבש חציר • כי הוא רק בעודו רק חציר ירק בעלמא וכן כבל כן כי עד יום מותו אינו יודע מתורה לשמה ומתורת אמת • ובאמת כמה לומדים הרולים להיות להם ידיעה לבסוף מתורת אמת רק מאמת כי עורדא דלידורא עליהם החפצים באגדה המושך לבו של אדם • ע״כ אריך לשום עינו ולבו לזה כל הימים • ע״כ אמר הנביא כי רוח ה׳ נשבה בו ר״ל הגם כי לפעמים רוח ה׳ נשבה בו ללמוד תורת אמת ויש לו חשק לזה אכן כי חציר הנעם כי המון עם החפצים רק בפשטות התורה המה גורמים לא״א שישאר רק חציר • וע״כ אמר הנביא יבש חציר כבל כן הגם שהמה עוסקי״ בפשטות אבל דבר אלקינו היינו סודות התורה יקום לעולם הבי״ת בחוד חמנו ומקדו יעשה לו הקמה לסודות התורה שהוא דבר ה׳ יהי׳ לו הקמה על העולם כי יערה תורתו ומצוה עליו ליתן לבו לב אחד לעסוק בסוד התורה ובזכות זה יבוא הגואל במהרה בימינו אמ״ר ;

איתא בזוהר הקדוש פוף פרשת ואתחנן דף ע״ד ע״ח • כתיב והי׳ באחרית הימים נכון יהי׳ וגו׳ • ודא הוא יום ומדשאר לב למעבד בשירותא דיומא אחרא כמה בזמנא דאתחרב מקדשא קום וקנה לב למעבד אדיך אוי לא כמ כי פכה קיום פי יכנו לבני ערב יום ולב היא סוף גלותא ושעורא דהאי לב שית קנלן ובלבא ובגודל דמשחה דבי בם בגר בין גוברין ואוכרכא דהאי רזא דבין חברא דכתיב כי תמול אחמנו בגלותא ולא הוינא ידעי כי לב ימינו עלי אדן לאשרלה לון קב״ה עלי אדן ; ע״כ דבריו הקדושים • והנה בספר מקדש עולם לא פירוש כל הלוזך יע״ש • ורחיתי בספר אור ישראל בסוף הלכות ח״ב מביא ג״כ דברי הזוהר הנ״ל ופירש בו כוונה בשם לדיק אחד ז״ל וכבר עבר הזמן :

ולפע״ד

ולפע״ד נראה זו כוונת אחת ואבקת סליחה מאתם יתברך ח״ו אם שגיתי אתי תלין מקומתי כי הבני אלם המה רק בדרך אבשר כי תורת הוא ונתנה כשות לבשר בדרך היסר שניתן להאמר - ע״כ אומר אני להיות כי מבואריים כמה מאמרים בזוהר הקדוש על פרות כשיבו בגלות האחרון. האחרון הנזה שיהי׳ בעוה״ז בשנת ת״ר לאלף הששי וכמבואר בהדיא בפרע בפ׳ וירא. יע״ש ע״כ אני אומר עצמה דמילתא להיות שגלותנו בא בעו״ה מחמת הדינים וידוע שיש ק״ך לרופי אלקים שמשתבשים ויורדים שמחם יניקת החילונים: וזו שרומז לנו התורה כי יבעו לבני ערב היינו בביבול שיש יניקה לחילונים ומהאי לא בביבול ק״ך לרופי אלקים. והנה סכום של הלרופים הכ״ל עולה שמם מאות אותיות:

ועי״כ בזוהר הזוהר הכ״ל יום ולא הוא סוף גלותא ר״ל שלריכים להיות בגלות המר יום היינו אלף הממשי כי מה שבחרב הבית באלף ד׳ הוא אינו נכנל בחשבון במבואר בזוהר הקדוש וגם הגלות יתארך כמנין לא היינו בכבד ק״ך לרופי אלקים הכ״ל העולה במנין ת״ר וזאת ידוע כי אין הדינים נמתקים אלא בשורשם והיינו ע״י שמות שמיים קלת כדין. ומבואר בזוהר הקדוש (פ׳ כח) ובשאר מקומות שאומר דלא יכנה לרבני מעיה עד דיראה הקשת בגווני דהירין יע״ש:

ולפע״ד כוונתו כי קשת עכינה מדת מלכות ומבואר בזוהר ש״ב ונאות שנה הי׳ מקוביים ישראל להיות בגלות בכבד י״ב שבטים ועי״פ קודם ג׳ ונאות שנה לאלף השני לא הי׳ אפשר לבוא מעיח לדקיבו והנה לאחר ג׳ ונאות שנה התחיל מדת מלכות לאבל בדורה ונדא. תפארת הנקרא עמודא דאמלעיתא וע״כ לריכה היא בתחילה לקבל מעטי הקוויים ש״יבו יעין ושמאל חסד וגבורה ואח״כ מבעלה מדת תפארת. והנה מדת הסד משפיע בה שם ע״ב העולה כמנין חס״ד ומדק גבורה משפיע בה כמנין גבורה העולה ל״ו היינו שם של ע״ב תיבות של ויס״ע ויב״ח וי״ע העולה ר״ו ומדת תפארת לריך להשפיע בה שם של מ״ה שהיא במידת תפארת כידוע - והנה השם הכ״ל עולה ק״ל במידת אחוריים כמו שמבואר בכוונת האר״י ז״ל על פי ע״ד אב״ה בב״ה בליון יע״ש ואי״כ כשתקבל מדת מלכות

מהנה ג׳ מדות הכ״ל אז תאיר באור מופלא:

ובן כיונת הזוהר עד שנראה הקשת היינו מדת מלכות בגווני כהירין היינו שתקבל האורות הכ״ל ב״ג קורן ומיבורא דהאי לא ר״ל סוף המתקת של ק״ך הלרופים הכ״ל הוא שית קמלין ופלגא - היינו על שם מ״ה העולה במספר אחוריים כנ״ל כ״ו אותיות דוק ותשכח. וע״כ הוא בחבדין שית קמלין כל הקומץ הוא ד׳ אלפעות ופלגא קמץ הוא ב׳ אלפעות עולה ס״ה ק״ו כמנין אותיות שב הסם הכ״ל. וע״כ אמר שהוא גבר בין גוברין ור״ל הסם הכ״ל הוא במדת תפארת שנקרא בכל מקום בעלה דשכינתי׳ ויחיד קב״ה ושכינתי׳ והנה היחוד הוא ע״י מדת יסוד כידוע. וע״כ נקרא מדת תפארת גבר בין גוברין והבן. וע״כ יה׳ העתקת אלי לב ע״י שבשם אותות הכ״ל העולה סך הכל כמנין תרי״ח רק מדת יסוד טעל ממנו במנין ת״י וכשאר ס״ה ת״ר:

וזו כי תמונל אלחנו היינו שלריכים אלחנו להיות בגלות ב׳ ימים רק כשיהי׳ העתקת הלב שב יום השני היינו לאחר מספר ת״ר אז נהי׳ עני אדון ואסוד לאחריו הקדושה ומשנון ק״ל הכ״ל עם כ״ו אותיות שבו עולה במספר רכ״ו והסימון רכ״ו ליצקב שמחה וכן מבואר בזו״ה פ׳ פינחס יע״ש והסי״ת ימאר ויחיש גאולתינו ופדות כפשינו בנהרה בימינו אבי״ר ויכבר בצדי שפצלתי פי לדבר בדברים כנגבים כאלו כי הוא יודע תעלוומות כי מוכתי לאוות בפם המלאה ומשתוקקת לראות בטעם ה׳ ולבקר בהיכלו כולו אומר כבוד אבי״ר:

פרשת עקב

אדין אשר לא במסקנות האבל בה לחם לא תחסר כל בה. נראה הכוונה בזה כי לחם שם הפולל לעצוה כדכתיב עבד לחם רב וכל הסעודה קרוי׳ ע״ש הלחם. ודרכו של עני לאכול פתו במלח ע״כ אומר כי לא במסקנות תאכל בה לחם שפה״ הסעודה רק פתו במלח רק כי הלחם שיאכל באדון יה״ר סעודה גדולה:

או יאמר כי אומרו בומדרש על פסוק כשיתי עוקה ומין וכשאי גווכא הי׳ יודעין לעשות ובעו״ה כשיבו בוזה ואין אתנו יודעים כלל לתקן עיני מחכלים. רק כדרך עניים לאכול לחם ולבשל בשר. ע״כ אמר הפסוק בשבח ח״י כי לא במסקנות תאכל בה לחם כי יה׳ יודעים לתקן מאכלים לסעודה עיניים מאירים שונים ולא כמו עתה בחי״ל אין אתנו יודעי׳ מאומה:

או יאמר ע״פ הידוע שארץ ישראל היא ארץ הקדושה אשר עיני הי׳ בה ודורש אותה תמיד. וע״כ אמרו בזו״ה כי בח״י אבינו בחול שולנו אור הילוך ונקרא לבוש שבת אבל בח״ל שולנו בחול אור עשי׳ ונקרא לבוש חול והעיר״ה רבה על הקדושה ע״כ כל מאכלים שיש בח״י שירה עליהם קדושה ע״כ קיבה הקורה שם בתרומה ובמעשר ואם והיינו להוסיף קדושה על קדושה:

ועב זו דברי הפסוק ארץ לא במסקנות תאכל בה לחם כי אין עניות גדול מזה אם כתרבה הטומאה בנאכלים ואין כך עני בדעת יותר מזה ואין אדם מיעוד אלא א״כ נכנס בו רוח שעות. אבל בא״י נהיפוך מחמת שנתרבה בו הקדושה ושולנו אור ילירה וע״כ המאכל גורם לקדושה יתרה ונתרבה הדעת לעבוד הש״ת. וע״כ מקיים ואכלת ושבעת וברכת את ה׳ אלהיך. רק בעו״ה ישראל משבו עליהם הטומאה בא״י להכעיס את בוראם כי שבחרים חפשית. ע״כ זו דברי ירמיהו הנביא ואביא אתכם אל ארץ הכרמל שהי׳ כי נרחב ומלא קדושה ע״כ היתה מוכיח לאכול מעשי ולשבוע ונעוזה והיינו הטוב להמשיך עליכם קדושה יתרה אבל אתם עשיתם להיפך ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה ונאחר שהבחירה חפשית בחרתם להמשיך טומאה על א״י מה שאינו פה ונעבעה:

עוד י״ל כעין זה כי אמרו רז״ל כי ב׳ דברים אדם עושה כבהמה אוכל כבהמה ופרה ורבה כבהמה ואי״פ כמו ש״פור הוא בלבעה כן הי׳ נדראו אכילה ושתי׳ שב״כ מעשה בהמה לעשות בלבעה וכל זה בח״ל אבל בא״י עשו תקנות גדולות ע״י אכילה ושתי׳ ויקיימו ויחזו את אלהים ויאכלו וישתו וכן אמרו חז״ל הבהמים אוכלים ובעלים מתכפרים וא״כ ודאי אכילה כזו אין בה בושה כי המה כיזוכי מזון השכינה. וזו שאומר כאן אשר לא במסקנות היינו שבוא יבוא בחדר - לפנים ובחדר חיות שתרלה לאכול מחמת כי הוא מעשה בהמה כי כא כן אי״י שאכילתו כחשב לקדושה ע״כ כא תלטרך לבוא במסקנות לאכול לחם כע״ש:

אז יאמר כי אומרו תז״ל (רש״ז מדרש אסתר) מי שיש לו תבואה על ג׳ סכים ע״ז כאומר והי״ מיקר תלוים לך מנגד והייטו מ״ו יהי׳ אמ״כ רעבון ואל״כ מחויב כל איש להסיים תבואה באוצר על כמה שכים מדאתם ליני רעבון אבל בא״י שהיא ארץ אשר עיני ה׳ דורש אותה ואינו מתנהג ע״פ הטבע כלל . אם ישראל עושין רצונו של מקום הי׳ בעותים שלא יהי׳ רעבון לעולם ע״כ אינו מהצורך לאוצר התבואה רק בשנה השביעית של שמיטה כתיב ונתתי את ברכתי ועשת התבואה לשלש השנים . אבל חוץ לזה אינו צורך ע״כ אמר שפיר שא״י היא ארץ אשר לא במסכנות בתבואה הבאה מן האוצרות תאכל בה להם כי לא תצטרך לאוצר התבואה :

ארץ אשר אבני׳ ברזל ונהרייה תחצוב נחשת . הנה שבח זה הוא עיקר דתמי׳ דנחשת וברזל שניה ברוב עדיות ואינו יקר הערך ואמה לא מעצבן בכסף וזהב שידאלי הי׳ שם :

ולפי הגלאה קושי׳ זו דחקו לרז״ל (בתענית ד׳) ואומר א״ת אבני׳ אלא בוניה כל א״ח שאינו קשה כברזל אינו א״ת רק לפ״ז איך כפרש חחצוב נחשת וגם איך עשיים חז״ל הנקודות שתיקון עזרא ואיתנו בקיבי :

ונראה לפע״ד כי כתיב מי יתן טהור מטמא לא אחד כגון אבנים מתרא חזקי׳ מאחז ומבואר בזוה״ק כי אותו הבוד היולא מן הטמא הוא מסובא מאוד לפני הש״ת יתברך כי ניכי׳ וכי׳ אבא ליזל בי׳ כרגא ובגון עובדי׳ מאדום . דוד ומעוזא . רחב עם מ׳ כבילים מאו״ה כמ״ש חז״ל . והנה באמת קדושת א״י גורם זאת להוליד עוב מרע כי לפי הגלאה לפנים אם אביו רע מכ״ש שהוא גרוש ורע ביותר ואיך ילא חזקי׳ הצדיק מאחז שהי׳ רע מאוד . רק כי ה׳ פעל כל זאת מלד קדושת א״י . והנה חזקי׳ גירר עלמות אביו וכן כיצא מה שבולדו רע מאוד ביערו את הרע . ע״ד מילי׳ וכי׳ אבא ליזל בי׳ כרגא :

ור שמשבח מעשה רביו בשבח א״י ארץ אשר אבני׳ ברזל הן הנה הרשעים גמורים שבב האבן בשם ומבאי׳ מחלת זהומה הרע הנה כעשים ברזל . וע״כ הביאו אשר דיברו אל תקרא אבני׳ ר״ל כי אותם שהם אבנים ולבי הרע קשורה בבשר הנה כשאבו אבנים ברשעם עד סוף העולם רק בניהם דהייטו זרעם הנבנו מהם כמ״ש לעיל הנה כעשים ברזל על האבנים להחיש כחם ולהעבירם מן העולם . וכן דרשו רז״ל על ת״ח כי הזהרו בבני עכים שמהם תלא תורה . כי רובא דרובא אביהם של ת״ח הנה עכיי הדעת והולכים בדרך לא טובים וע״כ קרי בי׳ שפיר א״ת בניך אלא בוניך . כי באמת הנה בנים של עכיי הדעת ומה שאבותיהם קלקלו הנה מתקנים . וע״כ קרי בי׳ בוניך שהנה בונים הפלכה בעבו אבותיהם וכן מהרייה כי הי״ה נקרא הר כמ״ש לגדיקים כדמה כהר והוא נחם הקדמוני ומשה רביו עשה נחם נחשת לשון נופל על הלשון כי נחושת מבוכה בשם קליפת נוגה וכל רע״ים בו קלת ביוב וזו היותו כידוע . וע״כ כשמתיאין כח הרע אזי נבונים של הרע שהיא העוב שברע בבלב בנוגה ומשם עוגה לעגלה . וזו לשון הייטו העוב שברע של נחש שהוא אינו כמו הלשון שהיא המוצחר שבאדם . שע״כ היא ה׳ מדבר נגבל על הלשון הייטו מלשון ע״פ כל אחיו נבל שהבוגה כי העוב שברע עיבה ושוכן עם קליפת נוגה שבקליפת בשם נחושת . וע״כ אמר מהרייה הייטו מרע שבישראל יהי׳ תקון שיתליב נחשת שיבטל העוב שבו בשם נחשת ומשם יעלה לעגלה מעגלה ודוק היטב :

במדרש רבה פ׳ עקב . וברך פרי בטנך ופרי אדמתך שיתברך פרי אדמתך על פרי בטנך שבאמר ובירר אדמתו עמו . ובראה לפרש ע״ד שפרשתי בדרוש בשקוק . ברוך אתה בשוך וברוך אתה בלאתך . שיהי׳ ליאתך מן העולם בלא חטא כביאתך לעולם בלא חטא כמ״ש רז״ל : רק לריך להבין לפי זה איך יתפרש אחור אתה בשוך . רק הבוונה כי כתיב הן יפעל אל פעמים ושלש עם גבר . הייטו לבוא בגילגול וא״ה בשוה פעם שפית בבר עשם טעם חטא . וע״כ בברכות היא אומר ברוך אתה בשוך כי יהי׳ ביאתו לעולם בלא חטא כי לא תהי׳ נשמה מגולגלת ע״כ הוא ברוך כי לא טעם עשם חטא . והייטו כי ברוך אתה בלאתך : ועי״כ לא תצטרך לבוא בגילגול . אבל אבל הקבלות הוא לפיוך אחור אתה בשוך כי תהי׳ נשמה מגילגלת ועשתה עבירות והטעם כי אחור אתה בלאתך שעשית עבירות וע״כ תצטרך לבוא בגילגול . הגם כי כתבו חבמי אמת דבשביל חסרון מלות לריך לבוא בגילגול מ״מ יהי׳ ברוך כי קודם מיתה יעשה תשובה על עבירות שלו ויהי׳ נמחל לו א״כ בבואו לעולם שכית יהי׳ ברוך כמו שלא עשה חטא . והמשך של פסיקי׳ האלה בפרשה זו הכי פרושו לפע״ד . דהנה אמרו רז״ל הבומד ע״מ לעשות מקייקין בידו לגמוד ולגנוב לשמור ולעשות כי מבלית הגימוד היא ע״מ לעשות ולא ע״מ להתגדר לקרות רבי וילמוד לאחרים גדול מעשי׳ כמ״ש חתום׳ בקדושין וב״ק . וזו שאמר כאן והי׳ עקב תשמעון את המשפטים האלה והייטו מה שחשמעו תלמוד לעלמך יהי׳ בשביל העקב . דבר שהוא מבלית הענין והייטו ושמרתם זו משנה שתלמוד לאחרים וגם ועשיתם אותם וא״כ תהי׳ לומד ע״מ לשמור ולעשות . וע״כ גם הש״ת יעשה לך חביבה ושמר ה׳ לך את הברית ואת החסד והוא כמו ואביו שמר את הדבר כי הש״ת יהי׳ עומד ומלפה מתי יביע הזמן לעשות לך חסד . ואהבך וברכך . רק לי אפשר לבעל הבשר לקבול רוב עובדה ע״כ אמר מאחר שהש״ת נותן לך ברכה יתן לך כח לקבל רוב עובדה . וזו והרבך ירבה אותך ברוב עובדה וברך פרי בטנך שלא תהי׳ נשמה מגולגלת :

עוד יש לפרש ושמר ה׳ לך וכו׳ ע״ד שפרשתי אחת דיבר אלקים אמיים זו שמעתי והייטו כי שכר מלוה מלוה . ר״ל בשביל השכר שאדם מקבל גאת הש״ת בשביל מלוה על זה השכר גורמי׳ שקבל יש לו ג״כ מלוה כי יותר מזה שהבטל רולה לגיק פרה רולה להניק . וחזן לזה כי מכח שאדם מקבל שכר מאת הש״ת כתפרסם שמו הגדול כי הוא תקיף ובעל יכולת וזו אחת דיבר אלקי׳ מלוה אחת . ושמים זו שמעתי ששכר מלוה מלוה : וזו מועתים דבריו ולך ה׳ החסד כי אתה כי אתה הש״ת מחזיק לאדם עובדה מה שעשה מלוה מלוה על מלוה כמעשהו כמו שהי׳ עושה ב׳ מלות . וזו שאמר כאן ושמר ה׳ לך את הברית והחסד שיחזיק ה׳ לך עובדה כביכול כי אי אפשר לו לאהוב אותך וברך וברכך כי שכר מלוה מלוה :

ועפ״ז נפרש ג״כ דברי המדרש הנה בפרשה זו אמר רשב״ח לנוה הדבר דומה לאדם שנשא מטרונה והכניסה לו ב׳ אחוסין אף הנלך זקף כנגדה ב׳ אחוסין וכו׳ וכן אתה מולית באבותם כתן לבניו ב׳ אחוסין שנאמר כי ידעתיו למען אשר ילוה את בניו לעשות לדקה ומשפט גם הקב״ה כתן לו ב׳ אחוסין חסד ורחמים שנאמר ושמר ה׳ לך ואומר ונתן לך רחמים וכו׳ עמדו ישראל וכשרו אליו גם הקב״ה הביא אלו שלו אמר הקב״ה אלו ואלו יעשו מעשה ויתנו בראשם של ישראל שנאמר ואמרתיך לי בצדק ומשפט וחסד ורחמים וכן הדברים שכתבתי ודוק היטב :

ועל קוד הגילגול מכתבתי כעיל ברלה דרמזו רז"ל סוף סנת שלמר לחיים לי הקפדתי דהתם קלמינלא שיעסה לו תיקון בהקפהו שלם יש לו קלת בכיכות שיתקנו שנכה זה יפעול לו עובה דהתם קלמינלא שיעמוד בעולם העליון ולא יצטרך לבוא בגילגול • וזו ג"כ דברי קהלת ושבח אני את המתים שכבר מתו מי פעמים ואינם צריכים לבוא עוד בגילגול רק עוד פעם אחד מן החיים אשר הם חיים עדכה היינו שמתו פעם אחד ועתה המה חיים שילמרכו לעות ועוד לבוא בגילגול וג"כ לעות ועוד משכיחם מי שאינו צריך לבוא בגילגול כלל והיינו שמקיים בפעם הראשון בביאתו לעולם המצות ומשמר א"ע מכל עבירות שאינו מתענב בתאות עולם הזה כי הוא שרקיר הילה • וזו אשר עדן לא הי' שלא התענג בתאות עולם הזה ומכח זה אשר לא רחם את המעשה אשר נעשו תחת השמש כי אין הילה שורה בגוף האדם אלא מתוך גשותא דבשא ועי"כ לא יצטרך לבוא בגילגול דאל"כ איך יאמר עוד אשר עדן לא הי' שלא בא לעולם כלל וזה נגד רצון הבורא יתברך שאמר וירא אלהים את אשר עשה והנה טוב מאוד בורא מעשהו מי מנגן • אבל לפ"ז אתא שפיר ולזו רמזו רז"ל הקפדה יקרא דשבבי כי הוא דבר יקר כמולא שלא רב את המתים כי עשה לו תיקון גדול

וזה דרך נכון כדעתי בפסוקים האלו :

בהפטרה ותאמר ליון עזבני ה' וה' שכחני • אמרו בגמרא היינו עזובה היינו שכוחה אלא אדם טשא אשה על אשה זוכר מעשה ראשונה ואתה עזבתני ושכחתני והגמרא זו תמיה מאוד עה קשי' ועה ת"ן :

ונראה לי ע"פ מה שאמרו במד"ר (ר"פ במדבר) שמפרש הפסוק בחיזה שכה ובחיזה יום ובחיזה מקים כיעבו ישראל ע"כ אמרו משל למלך שכשא אשה וגירשה ולא הי' יודע לא יום של כשולין ולא יום של גרושין ואח"כ כשא את עובים אמר לכותב לכתוב לה כתובה ויפרשם בחיזה שכה וחודש ומקום של כשולין • ואמר המלך הראשונה היתה בזוי' ע"כ הי' נבאי לפרשם אבל זו את עובים ומיוחסת ע"כ מפרשם הכשולין • כך הקב"ה ברא דור המבול ושאר דורות ולא ידע בחיזה זמן היו ובחיזה זמן מנחו מן העולם • אבל עתה אבל כשולי ישראל ליה הקב"ה לפרשם בחיזה יום ובחיזה שכה מתו לעשות תכשיט של הקב"ה להיות דבלים דועי' למלאכי מעלה יע"ש ואי"כ ברחה מהמדרש הנ"ל שבר מכון תורה הי' כבון לכשולין להשי"ת עם אחו"ה כי עכ"פ הי' להן ז' מלות ב"כ אבל אחר עתן תורה הי' לאו"ה כמ"ש רחה ויתר גוים רחה שאינו מקיימין ז' מלות התיל להם הכל • וע"כ כלל ישראל אומרים להשי"ת בחמת אם קלת מעשינו לא עובי' עכ"פ תעריך אותנו כגר או"ה שאלמנו מעם ולהי' לדיקים ביותר והנה הגמרא בתחילה הי' שיבר דמילת עזבנו כשעוא שעזב השי"ת אותנו • ע"כ מקשה שפיר היינו עזובה מלאחר שעזב ה' אותנו מהלאי הוא כשבוח ת"ו אותנו וא"כ היינו שכוחה מה חידוש יש בזה וע"כ מתרץ דעזובה פירושו כשון כשולין כמ"ש רז"ל (ריש הדומן) עזובתי מעזו דהוא לשון קדושין דכתיב ע"כ יעזוב איש ואמר • וע"כ אומרים ליון והוא כי אדם כשא אשה היינו בתחילה הי' לו אשה רעה וגירשה ואח"כ כשא אשה אחרת שב"כ אינו מעיבת כל מעשי' אבל אינו מתרעם עליה כ"כ כי זוכר מעשה ראשונה ר"ל כי זוכר מעשי' של הראשונה שהיתה גרוע מאוד מאוד וכנד מעשי' • האשה בזלת כשא עתה היא לדיקת ביותר • ע"כ גם רבש"ע עזבני ר"ל קדשתני לאחר הגרשה אשה הראשונה ונגדש אחתו לדיקים ואבתי"כ עזבתני ואתא שפיר דברי הגמרא ומעיב הש"ת התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה ר"ל אתה מדמים א"ע לעדרגות אשה הלא אתה מביבים עלי ביותר במדרגת בנים כי מצי המו עליכם וזו התשכח אשה עולה שמתפעל אותה וכתיב חדשים לבקרים רבה אמונתך כי בכל לילה הנשמות כביכול בעון השכינה ומשתעשעת בה • וזו מרחם בן בטנה וגומרים היחוד כידוע ע"פ הזו"ה • ואמרו רז"ל שאמרו ישראל שמע א"ו תזכור מעשה עגל • ע"כ אומר הכביל גם אלה תשכחנה שאמרו אלה אלקיך • הנה בזה לדרכנו כי אמרו במדרש כי ע"כ שיבר משה הלחות כדי שיהי' כידוען כפנוי' ולא כחשת אים יע"ש • ואי"כ אם כיעון שישראל נקרלים בנים למקום נשתר תירן זה • וע"כ שפיר אמרו ישראל לפ"ז שאנחנו בנים למקום שמע א"ו תזכור לנו מעשה עגל • ע"כ מעיב הש"ת כי בחמת אמרו רז"ל שישראל לא עבדו את העגל כלל רק הערב רב דאל"כ יאמרו אלה אנוקינו ישראל • ובחמת אמרו בזו"ה הסיון שלהם עכ"ג ר"ע עד שיזדמו מן העולם :

לא יבוא מעיה :

וזו שאמר כאן גם אלה תשכחנה • ר"ל גם לרבות כי מי שאמר אלה אלהיך כי בחמת אשכח אותם מן העולם וזה תיקון לישראל רק יאמרו לא ישראל הלא גם אנחנו מעולנו שרשינו הע"ר ונבעיים אותך ושהקנו למחות בידם • והנה בחמת שבלנו ע"ז כל הגליות כמבואר במדרשים וא"כ הרי כפרה על השתיקה זו • וכתיב אני ה' מדבר בלדקה שיאמר השי"ת בביאת משיח לדקה גדולה עשו עמי ישראל שקבלו התורה כי לולי זה הייתי מחזיר את העולם לתוהו ובוהו • וע"כ קאמר ואנכי לא אשכחך בזכות קבלת התורה יבוא משיח במהרה :

ואמר הכביל עוד הן על כפיס חקותיך והומתיך נגדי תמיד • מהרו בניך מהרסיך ומחריבך ממך יצאו • כראה הכוונה בזה דאמרו חז"ל ראיתי עפ קטנה ככף אים עולה מן הים כי הנשמים מעלים אם פוסקין לדקה והיו מתנים ע"כ הנב קטנה מיעוע נשמים ככף אים • ר"ל כמו הכף בכתיבת לדקה כן הנשמים • והנה אמרו גדולה לדקה שמקרבת הגאולה דאנחנו מחזיקים א"ע בנים למקום דאי' לאו הכי קשה קשיות המין עם • ואמרו חז"ל כי אשה עניה כרה בחורחים • ועוד אמרו הסרוי בלא אשה שהוי בלא חומה ובלא תורה • וזו דברי הכביל שמבעיה אותנו על הגאולה וכהמה במהרה • הן על כפיס חקותיך והיינו מה שכחקק עליך חיוב לגאול אותנו • אבל החסרון יש בכם שאין אתם נותנים לדקה הגם שאתם רולים ליתן אבל הומותיך היינו האשה שמגינה על בעלה כחומה המה כגדי תעיד המה מתנגדים ובעיניהם לרה בחורחים ומוחין בבעליהן ליתן לדקה ומתנים עצם לדבריהם מה כך ליתן לדקה לאחרים תן לבניך כי זה העושה לדקה בכל עת זה המפרנס אשתו ובניו • וזו מהרי בניך ליתן להם ע"ש אמר הכביל מאחר שאתה לרה בחורחים הלא ידוע תדע כי רוב בני עשיריס המה רעבים מחמת כי הפרוטה מלוי' להם • וע"כ מרגילים אי"ב לבזר ממון מביהם שלא לגורך ואוכלי' ובוחים ופיחזי' • זו שאמר הכביל להאשה שמידתה כך הלא תדע כי מהרסיך ומחריבך ממך יצאו כי מה שאתה מקמן בשביל בניך ואין אתה נותן לדקה זה יהי' גורם כי בניך יהי' זוללים וסובאים ויעמידו אותך ריקן מנכסיך וגם יגרום שיהי' רשעים גמורים ואיך כך מחרם גדול מזה כי בן בסיל חוגת אמנו :

ואמר הכביל עוד שם מי בכם ירא ה' שמע בקול עבדו אבל הלך חשכים ואין נוגה לו יבטח

בשם

בשם ה׳ יסען באליקו · כלאה הכוונה בזה כי גילה לנו הש״ת בתורה שבעל פה כמה קילים כמו שמבואר בזוה״ק · ובעו״ה עברו כמה קילים ועדיין בן דוד לא בא וזה גורם רפיון חלוה ע״כ בא הנביא מרחשית אחרית להתנבאות על זה אי בכם ירא ה׳ ומחמת זה שעוסקים בתורה שבע״פ שומע בקול עבדו הילו דברי חכמים אשר כתבו כמה קילים ע״כ אותו ירא שומע בקול עבדו מחזין ומקביל לדבריהם שאמר בהגיע זמן זו אשר הלך חשכים של גלות ואין נוגה לו שכבר עברו כמה קילים הרבה ועדיין ואין נוגה לנו בגלות · ע״כ אמר יבטח בשם ה׳ כי יש לנו חסדון גדול כי יד על כס יה והשם אינו מלא ואי״כ יבטח בזה שבודאי הש״ת יפדה שמו הגדול ויסען באליו כי מלך מדת הדין שנתקיים בנו בכל אלות הבריה הכתיבה בתורה כן יתקיים בנו כל הברכות והחמות שבתורה ובנביאים וכמ״ש חז״ל שר״ע שמח כשראה שועל יולא מבית ק״ק ונתן טעם על אריכות הגלות כי ידוע שבית שני כתיב מפני שנאת חנם ונחלוק ואם זאת גרם לגלו׳ וכ״כ אם עדיין זה החטא בנו שיגרום שלא יבא מעיה · ע״כ אמר הנביא הן כולכם קודחי אש מאירי זיקות והייטו שקנאה והשפאה ומחלוקת זאת יגרום לכם לנו בגלות באור אשכם ובזיקות בערתם הייטו אי״ה שהמה עליטו כאש דבתיב אי מי יגור לנו עם אוקדי עולם ואומר עוד שמטו עלי פודפי לדק הייטו בית המשיח הכתוב בי׳ הן לדק ימלוך מלך ומשקי ה׳ שיתמלא שמו הגדול הביטו אל לור אלבתם ואל מקבת בור מוקרתם והייטו כי אמרו רז״ל אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף עה שה״י נכלים באדם הראשון ובחיה כי

כולם לריכים תיקון שמעת חטא א״ה · וזו הביטו אל לור אלבתם הייטו נשמת הזכרים שה״י כולם נכלים בו ובגמו בחטא א״ה · וכן מקבת בור מוקרתם כי חוק הביאה מיתה · לעולם וכל כשעת הנקבות בה הי׳ נכלים שעדיין לא ילאו כולם והוא מחמת קילקול הדורות והביטו אל אברהם אבינכם כי הבטיח הש״ת את אברהם על קיבון גלות שנאמר וגם הגוי אשר יעבודו דן אנוכי · ואמרו במדרש גם נרבות ד׳ מלכיות · ואל שרה תוחלכם והייטו כי אמרה שרה גרש את האמה האזאת ואת בנה כי לא יתחלק בנות קדשה בשמעאל ישתעבד עם ישראל בגלות ואחרי הש״ת הקבים עמה לגרש לאהות כתן שכן הי״ בשוף שלא יירש בן האמה זאת עם יצחק כשהי׳ לאוק ושמחה בעולם כמ״ש הזוה״ק באלה תולדות יצחק על זמן שמחה לבתיד ממילא תדע ממולא דבר זה כי ביחס ה׳ את ליון כי כבר ביחס ה׳ כי הבטחה של הש״ת הוא כאלו כבר נעשה כי אין מי שיעבב בידו היכולת לעשות ויש מדברה כעדן · כי אמרו רז״ל כל המקודש מחברו יותר חרב וב״כ ליון מדבר היתה ובכה עדן גדול מבן בידוע בגמרא · וע״כ יש מדברה הייטו ליון שהיא מקודש הי״ כעדן ובריבתה הייטו שאר א״י הי״ רק כגן ה׳ ולא כעדן :

ון וביחס ד׳ את ליון ביחס כל עוב כמו גבן עדן מ״מ לא יהי׳ ח״ו מוכן לחטוא כמו אדם הראשון בג״ע ושראל בהיותם ברוים על אדמתם כי יהי׳ בה רק תודה להודות להש״ת וקול זמרה כן ירחם הש״ת עליטו בטהרה בעינינו אמן כן יהי רצון :

פרשת ראה

אמרו בפ׳ ראה אנכי וגו׳ · הה״ד שמעו והאזינו ואל תבגדו שמעו לד״ת והאזינו לד״ת ואל תבגדו הטובה מלבות עליכם כי ה׳ דיבר היבן דיבר אם תאבו ושמעתם עוב האמרן תאבלו ואם תמאנו ומריתם חרב תאבלו כראה הכוונה בזה כי התרי״ג מלות נחלקים לי״ב חלקים · חלק אחד אין לכהנו בין אדם לחבירו והשאר מלות שבלוות וחלק ב׳ בין אדם למקום ויש בהם מוקים בלי עשה והשאר מלות · והנה מקדם ראשון חרב ומחטא ע״ז הי׳ הגלות רק שבעים שנה כי הוא עבירה שבין אדם למקום אבל בית שני כחרב מבני שנאת חנם בין אדם לחבירו :

וזה אפשר הכוונה בדברי הנביא אותו עזבו ותורתי שמרו אותי עזבו הייטו עבירות שבין אדם למקום ותורתי לא שמרו הייטו עבירות שבין אדם לחבירו שהש״ת מורה לנו הדרך איך להתנהג · וזו שאמרו רז״ל הלואי אותי עזבו רק תורתי שמרו ואמרו בתענית ע״ד בקרבך קדוש לא אבוא בעיר לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא בירושלים של מטה · והכוונה דירושלים מורה על ירא שלימה והנה המלות המוגעים לכבוד הש״ת הוא בשם ירושלים של מעלה כי הירא והשלמות בזה שמוגע למעלה אבל מה שמוגע לבין אדם לחבירו הוא ירושלים של מטה הירא והשלמות מה שמוגע למטה והנה הש״ת אמר אז מי יחזיק במעוזי יעשה לי שלום יעשה לי והייטו שיקיים כל הדברים הן בזה שמוגע בין אדם למקום והן מה שמוגע בין אדם לחבירו יע״כ יעשה לי שני שלימות והנה העיקר הגורם יותר לעוכם באים עבר בזה שבין אדם לחבירו כדכתיב חבור עלבים אפרים הלא לו חלק לבשם עתה יאשמו הייטו בין אדם לחבירו וזה שקיים בקרבך קדוש רז״ל שתרלה להתנהג

בקדושה בין אדם לחבירו אז אם תעשה כך ולא אבוא בעיר ר״ל לא אבוא לדקדק עמך כל כך על עכין ירושלים של מעלה הייטו מה שחסר עמך השלמות שבין אדם למקום כך הוא פשטא דקרא :

והנה רז״ל דרשו על תיקון כל המעשים ע״ב דרשו להיפוך והייטו כי ישראל ודאי חזרים בתשובה בר״ה וי״כ על כל עבירות שבין אדם ומקום אבל עבירות שבין אדם לחבירו בעו״ה אין מי שישוב להחזיר הגולה אי כדומה לזה וזה מעכב בית עשיה לדקיטו וזו שדרש ר״י שם בקרבך קדוש והייטו שתשוב על עבירות שבין אדם לחבירו שלא יהי׳ מעכב בית עשיה כי דע לך הגם שתשוב על עבירות שבעלת כבר המקום לא אבית בירושלים של מעלה למחול על העבירות שבעתה כביכול שיהי׳ שלימות בין אדם לחבירו עד שאבוא תחילה לירושלים של מטה שיהי׳ שלימות בין אדם לחבירו וזו שכתבו התוס׳ בתענית שם לפרש בעיר בשין שכתה כמו חומה בשכתך ופשרא כערך והייטו איך שיהי׳ החטא השכתה אלוכם אי אפשר לשכיבה להשרות ביניכם וזו בקרבך קדוש אם תרלו שיהי׳ השכיבה שורה אלוכם תראו שיהי׳ אחוה ורעות ושלום אלוכם כי לא אבוא בעיר כל זמן שיש שכתה אלוכם :

נחזור לכוונת המדרש הנ״ל כי הי׳ קשה למדרש מה זה שפתח בלשון יחיד ראה ושיים בלשון רבים לפניכם רק בזו״ה כי הקלות שבתו״ך הוא כנגד בית ראשון וקלות בשכנה תורה הוא כנגד בית שני יע״ש ועי״כ נראה לפע״ד שבע״כ הי׳ כפולים בפי׳ מ״ע כי בבית ראשון הי׳ לחם אחדות הי׳ כולם כגוף אחד די הי׳ במ״ע אבל בבית שני שנעשה פירוד בין הדפקים ע״כ נחלקו ה קלות ב״כ · והנה עיקר החטא של בית שני הי׳ קנאה

ושנאה

ומלחמה ותחרות בין אדם לחבירו ע״כ אומר שלא יקשה עליכם למה אני כופל הקללות כי דעו לכם כי עיקרם של הקללות אינו הוא על פירוד לבבות ע״כ אני אומר רחה שתהיי כולכם כאיש אחד באחוה וריעות ורחה בדתי׳ מבליות כי אותן הקללות אנכי כותב לפניכם והייתי בעיני שמוגע בין אדם לחבירו הן לעובד אם יהי׳ אחדות ואם יהי׳ פירוד יהיו ה״ו קללה. וזו אני נותן היום כי את הברכה הייתי מה שכתוב בת״ם בת״כ היא אשר תשמעו אל מצות ה׳ אלהיכם והייתי בונה שבין אדם למקום וכן הקללה אם לא תשמעו וכו׳ נלכה אחרי וכו׳ הכל מה שמוגע בין אדם למקום. אבל מה שאני נותן היום היא הכל מה שמוגע בין אדם לחבירו:

וזו דברי המדרש כי שמועה הוא מרחוק והאזינה מקרוב כמו שפירש רש״י והנה על דבר מה שמוגע בין אדם למקום שייך בו שמועה שהיא מרחוק כגד הש״ת השוכן בשמים חון לזה אין הטעם ידוע לנו כי רוגש המה חוקים. וע״כ רחוק אלינו להבין טעם המצוה אבל האזינה הוא מקרוב כי הוא מה שבין אדם לחבירו וע״כ מצוה אותנו נעשה רבינו אל האחדות ע״כ אמר לשון יחיד כמ״ש. וזו שאמר הד״ד שמעו הייתי הענין שבין אדם למקום והאזינו מקרוב שבין אדם לחבירו ר״ל הנם שאתם שומעים למצות הש״ת מ״מ כי אם האזינו לא תעשו כן אל תגבהו הטובה מלבות עליכם כי אם אין שלום אין כלום וע״כ אמר כי ה׳ דיבר והיכן דיבר אם תאבו ושמעתם ר״ל אם תאבו לשון אהבה והייתם שייחי׳ אהבה ושלום בין אדם לחבירו אז טוב האדם תאבלו. אבל אם תמאנו ומריתם שייחי׳ מורים ומחלוקת בין אדם לחבירו אז מ״ו יהי׳ לאיפוך:

ולפ״ן יל כוונת הכתוב ירושלים הבטוי׳ הייתי ירושלי׳ על מנה כעיר היא כמו ירושלים של מעלה כי נפמ״ש דעל המצות שבין אדם לחבירו הוא מכוונה בשם ירושלים של מטה ובמצות שבין אדם למקום הוא מכוונה ירושלי׳ של מעלה. וע״כ עיר הקודש ירושלים הי׳ בה ג׳ שלימות בין אדם למקום ובין אדם לחבירו כמו״ש מלחתי משפט לדק יכון בה ח״כ ירושלים של מטה היא בכלל ג״כ בירושלים של מעלה ואמר הטעם שחברה לה יחדיו. ומפרש דבריו שם עלו השבטים שבטי יה עדות לרגל עדות לישראל להודות לשם ה׳ הייתי לקיים המצות שבין אדם למקום שכל המצות המה כללים בכל הודי׳ להכיר את בוראינו שברא עולמות יש מלחן ומשבים ומחי׳ עליונים ותחתונים וכן כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לב״ד והייתי המצות שבין אדם לחבירו ככלל בזה וע״כ מבקש דוד המלך בדוח קדשו. שאלו שלום ירושלים הייתי שמהרה יבנה בה״מ. אבל לריך תקנה לזה ישליו אוהביך לריך עכ״פ שייחי׳ שלום בין אדם לחבירו הייתי אותן המצות שמוגעין בין אדם לחבירו כי המצות שבין אדם למקום הרבה תלויים באדם וע״כ אמר אם תעשו כן יהי׳ שלום בחילך ושלוה בארמנותיך וירחם הש״ת עליהו להחזיר שכינתו לציון במהרה אמן כן יהי רצון:

פרשת שופטים

במדרש רבה. אמר ר״י ג׳ דברים בינינו של הקב״ה לדקה ותורה. לדקה דכתיב לדק מלאה ימיכם. תורה דכתיב ויתיצבו אם דת לנו. ג׳ דברים בידו. ואלו הן הכסף והדין. הכסף דכתיב אשר בידו כסף כל חי. והדין דכתיב ותאחז בנשפטו ידי. אמר הקב״ה הכסף והדין כתובים בידי שמרו הדין ואני ונשמר כפסותיכם ע״כ מזהרים והוא תנוה. וכראה לפע״ד לפרש בנקדים לפרש דברי הפסוקים (בעזרת קאפיעול ג׳) רק את ידעתי מכל משפחות אדמה ע״כ אפקוד עליכם את כל עונותיכם הילכו שכיהם יחדיו בלתי אם כועדו והייתי דבתחילה אמר הנביא ומחמת שאתכם ידעתי מלשון מודע לאשה שהיא קרובה ואהבה ומחמת שה״ת אוהב אותנו ע״כ אפקוד עליכם את כל עונותיכם לשרינו בעוה״ז כדי שנחזור לפני׳ בתשובה להביא אותנו לידי עוה״ב אבל האו״ה נתן להם שלוה בעוה״ז כדי לעוררן מעוה״ב. רק לכאורה ה׳ מקום לבעל דין כחלוק ואחר שהיקורים בחיים בשביל עונות הלא יש תירץ על זה וכיונאמר חז״ל קוף שבת שהשמה עוונה הרי מיום שיפאתי מן הגוף הרי אני פורח באויר ואיני חועא. וכן הגוף אומר מיום שילאה הנשמה ממנו הריני מוטל כאבן דומם יע״ש. ובאתי במקום אחר שטעמותם היא אינה דר״ש דסובר בשבת שיש שעשו מלאכה זה אינו יכול וזה אינו יכול פעוריים. ע״כ זאת היא טעמותם ואחר שהנשמה לבדה וכן הגוף לבד א״א להעוות רק בלירוף שניהם ע״כ המה פעוריים ומה שהש״ת מרכיב מיגר על הסוטה קובר הש״ת ואחר שהנשמה והגוף יש להם התקשרות אחת והוי כמו גוף אחד ואפילו ר״ש מודה לזה שהייב כך כתבתי בדרוש:

ועתה אני אומר בקבלתם היא ואחר שהנשמה והגוף המה ב׳ הפכים בנוסף אחד שהנשמה רוחני אין לה שום הנאה בעבירה רק מתוכלות. והגוף גשמי ואין לו הנאה רק מלרכי גופני. ושנים יחד עלו הבעילות ע״כ המה רולים לפעור כי הנשמה אומרת מאחר שהיא מתוקים קדוש ואיר אם עושה עבירה הרי יש לער להשמה ומזיק לה והרי אמרו אין כי יאכל פרע למזיק. ע״כ גם הנשמה פטורה מעשה זה שהרי מזיק לה ואינו נהנית כלל מעבירה. והגוף עונן הגם שהיא נהנה מ״מ הרי היא כאבן דומם ומחמת שהיא קרוב ומחומר ע״כ אין לו כח כנגד הי״ה למנוע אותו מלבשות מדבר שהוא מלשרשו. והשיב להם הש״י מאחר שהגוף והנשמה שני הפכים אין אפשר להיות להם התקשרו׳ וע״כ לריך להיות ממולע ביניהם ובאמת היא כך כי יש מדרגת הנקרא כפש השורה על הדם הלבוש והיפה שבה והוא ממולע לקשר הגוף והנשמה ביחד. וע״כ אם הדמים שבאדם מתקלקלים א״א להכפש להאחז בי כמו אור הנר שאם החלב או הפתילה מקולקל אי אפשר לאחוז לשכשך בו. וע״כ מקבן ובולה וע״כ גם אדם הוא מת. ואע״כ לפ״ז ע״כ המעולע הזה ע״כ יש לו קלת עניני גוף וקלת עניני נשמה ע״כ יכול להבריא בניהם לקשרם זה בזה. וא״כ מעילא בשהגוף חוטא בעבירה לקבל הנאה ע״כ יש להכפש המקשר ג״כ הנאה מעבירה. א״כ מעילא מנון הנאה זו בשמן מה גם לנשמה מאחר שהכפש כולל רוחני וגשמי ומדומה בנשמה בקלה אחד. והגוף בקלה אחרת. וע״כ כתיב בתורה כפש כי תחטא כפש החוטאת היא תמיד כי עיקר החטא תלוי בנפש שהוא מקשר הכל. וע״כ זו הוא תשובת הש״ת שמרכיב חגר על הסוטה. ודייקו שמורה לכם שע״כ ממולע בין הנשמה להגוף דא״כ אין להם התקשרות דהייתי הכפש וע״כ רחוים להעניש בכיל בכון כי היא דבר ברור לכל מבכיל ומבין:

וזו דברי הכביא בבכון כי שני אני אדם שסונאים זא״ז א״ל להם כיחד בלתי ממולע המתוך שלום ביניהם. וזו הילכו שניים שהיה מהיבך להיפך איך ילכו יחדיו

יחדיו להיות התקדרות ע"פ הוא בלתי אם מועדו דהיינו
איזה מקום המעולם בהיסם לקבר אותם כמו כן הכשמה
והגוף שהנה מהופכים אי אפשר להם להתקבר בלתי
מעולם שהוא הכפם וע"כ ראוי לעונם א"כ שפיר אמי
מיקרם בגוה"ז בכדי לעשות תשובה . רק יש מקום
לומר איך אפשר לגוף ולכפש להתקומם כנד הי"ה שהוא
איד עולם מאם וכמו חזק מאוד שהרי מביא את האדם
לידי עבירות חמורות כלאת מן הדת ולכפור מ"ו בהשי"ת .
וא"כ מוכח שכחו חזק וכן אמרו איזה גיבור הכובש
את יצרו . רק אמרו חז"ל לא יהי' בך אל זר איזה
אל זר שיש באדם הי' אומר זה יצ"ה היום אומר עשה
כך ולמחר אומר עשה כך עד שאומר לו לך עבוד ע"ז
ועוד אמרו הי"ה בתחילה כחוט של עכביש וכו' . עד
נעשה כעבותות :

וזן דברי הכביא בכאן הישלא אריה ביער . והיינו
הי"ה שבקרא אריי' כמ"ש ביומא שהתפללו אנשי
כנה"ג על יצרא דע"ז לעסור בידם וכפק כמין אריי' קטן
מבית ק"ק יע"ש . וזו הישלא אריי' היינו הי"ה לומר
לאדם לך עבוד ע"ז ביער דהיינו בגוף שהוא הי"ה כמו
יער לחיות שהולכים בו בלי פחד כן משוטטו הי"ה בגוף
וע"כ וכי אפשר הי"ה לשוטט בגוף ולומר לו לך עבוד
ע"ז אם ערף אין לו היינו אם לא בל"ז בתחילה ערף בו
לפתות אותו לעשות שאר עבירות ע"כ יכולת בידו
אח"כ לומר לו לעבוד ע"ז וא"כ איך מוכח מזה שהי"ה
קשה כ"כ כמו אם הלא האדם בעצמו מחזיק אותו במה
שמשטט אותו בתחילה עליו בעבירות קטנות והא ראיה
דהרי יש כמה וכמה צדיקים בכל דור ודור הי"ה שולט
בה . והיינו ממה שבארו בו בתחילה בעבירות קטנות
ולא כתבו הי"ה מקיים להתגבר . וזו היתן כפיר קולו
מיושבתו דהיינו הצדיק נקרא כפיר כדכתיב לצדיקים
ככפיר יבטח . ואמרו בזוה"ק דהכפיר היא חיה קטנה
רק שיש לה אומן לב ואינה מתיירא מעשה דבר יע"ש .
והיינו היתן הכפיר שהיא צדיק קולו ומשבחתו ליתן קולו
בתורה ובתפילה במשבחתו בבתי כנסיות ובהמ"ד בלתי
אם נכר כי בודאי אין לו כח זה ככבד הי"ה לעשות
כך אם לא נכר את הי"ה כשביתה אותו בעבירה קטנה
ולא שמע לדבריו ובא בתחזק עלי' . וא"כ אפשר לאדם
לגבור על הי"ה בתחילה וכן אמרו רז"ל כי לא יכוח
בבנו הרשע על גורל הצדיקים שאין הי"ה נייחה בלב
חבורה של צדיקים אלא בלב חבורה של רשעים יע"ש כנ"ל :

שוב מקשה הכביא הלא לכאורה קשיתי בתוקפה
מומדת ואי מקום שיש צדיקים וכמ"ש הלא
גם הצדיקים עושים עבירות כי אין צדיק בארץ אשר
יעשה טוב ולא יחטא דאין לנו גדול ממשה רביני והרי
כתבה התורה כי' הטא מי מריבה והלאן ובקר וגו' .
וזו שאומר התפול ליפול על פח אדמה ר"ל כי וודאי א"א
לכשמה שנקראת ליפול על פח אדמה כאבא בגוף
ולהתבשם בו אם מוקם אין לה דהיינו הי"ה שאי אפשר
להבלל ממנו והא הראי' דהרי היעלה פח מן האדמה
דהיינו הגם שיש צדיקים מ"מ הגם דבושים מלות ומצוי'
מעבירות מ"מ לא יעלו מזה שיעלה כח של הי"ה הבא
עלד האדמה דהיינו הגוף ולכוד לא יכוד שלא יכד את
הצדיק במלודתו הגם שיהי' גדול שבצדיקים בע"ש :

ועז מתרץ הכביא שאמת הוא כי לא יעלו ממה שלא
יהעה אדם מ מ הרי הקדים הש"ת רפואה
למכה דתשובה קדמה לעולם ומשבעה דדברים שקדמו
לבריאת עולם וא"כ הרי לאדם לעשות תשובה . וכי
תאמר הגם על התשובה מפתה הי"ה מבלי בשוב וזו
היתקבע שיפר בעיר והעם לא יחדו . ר"ל הגם שיש
איזה התנלות על התשובה בכל השנה פולה מ"מ בראש
השנה בעת תקיעת שופר הרי אז מעוררב השנן ומשבר
כמו כמ"ש רז"ל ומ"כ אם יתקע שופר ואעפ"כ ואעפ
לא יחרדו לעשות תשובה א"כ שוב אין שום התנלות
כי הנה חטאו בנפשותם ע"כ אם תהי' רעה בעיר וה'
לא עשה כי שוב אין לתלות כלל בהש"ת בזה שבראם
יצ"ה כי האנשים הרבעי' האלה איבדו א"ע לדעת והש"ת
לא עשה כלום בזה בגוף עליהם הפרעניות . וכן אמרו
במדרש קהלת : משל לגנבים שנתוכים בבית אסורים
ואחרו מחתרת וברחו רק אחד נשאר ולמחר כשבא שר
בית הסוהר אמר לאותו שנשאר בית גדול שלך הרי
מחתרת תחורה לפניך למה לא ברחת גם אתה . וזו ודע
כי על כל אלה יביאך אלקי, במשפט דעל זה גופא יענש
מה שאיבד א"ע לדעת שהי' תשובה מוכנת לפניו ולא
עשה ולוק :

רק על כל זה יש לגמגם על עיקר הבחירה בקושיו'
הרמב"ם ז"ל . דאם יש ידיעה אין בחירה כמ"ש
כמה פעמים . ע"ז מתרץ הכביא כי לא יעשה ד'
אלקים דבר כי אם גילה סודו אל עבדיו הנביאים והיינו
ע"פ מה שחירץ האלשיך הקדוש כי לדיק ורשע לא
קאמר בהדי' רק במחשבה יודע והמחשבה אינו פועל
בגשמי ואין זה חסרון בחוקי יתברך רק מעלה כי מלך
גדלתו ורוממתו ומחשבתו הקדושה אינו מתפעל בגשם
יע"ש וזו שאומר כי לא יעשה ד' אלהים דבר הייני
שאינו עושה ומעשה בפועל על הבחירה דהיינו דבר
שידבר בהדי' שאדם זה יהי' כך ודיבור של הקב"ה חביב
ומעשה אבל אלא הבחירה אין כאן דיבור . ע"כ אדם
נשאר בבחירתו ואין לו הכרח כלל . ובילאר הנביא הדברי'
היעב דהרי ידעתו שכל הנביאים קבלו נבואתם מעיני
כמ"ש רז"ל . וידוע זאת כשנביא רלה שתחול הנבואה
עלי' הי' צריך להתבודדת ולבשמו א"ע מעניני גשמיות
ובשנבואה באה עלי' הי' מתבטל ונדר אדם . וא"כ
הגם שקיבל נבואתו מעיני אעפ"כ אם לא עשה הנביא
הכנה הצריכה לנבואה לא הי' מקבל חלק הנבואה שלו
וא"כ כעין זה הוא ג"כ בידיע' הגם שהש"ת יודע הכל
מ"מ על הכל צריך הכנה מאדם הן לטוב והן למוטב .
וזו הבחירה של אדם :

וזן דברי עמוס כי לא יעשה ד' אלקים דבר שאין עשי'
ברורה רק ע"ד כי אם גלה סודו אל עבדיו
הנביאים שצריך הכנה גדולה לקבל נבואתו ולא יעשה
הכנה זה בוודאי לא תבוא הנבואה אליו בן כך היא
הבחירה הכנה לקבל ידיעתו של הקב"ה וע"כ שפיר
הבחירה חפשית כנ"ל נכון מאוד בפסוקים אשר אחת
אל אחת ידובקו בקישור הדברים ודוק היטב :

וזן לפע"ד כיון ג"כ ש"ה ע"ה בחכמתו (בקהלת ד')
עובדים השנים מן האחד היינו כי הגוף והנשמה
המה שונאים זא"ז ורחוקים זה מזה הרחק רב ואין שום
בניהם אבל יכול להיות עובדים השנים הגם שנים הגוף
והנשמה יהי' עובדים והיינו מן האחד דהיינו מלך הכפש
שהיא המעולם שביניהם ע"כ מלך הכפש יכולים להיות
שנים עובדים הגוף והנשמה אשר יש להם שכר עובד
בעולם והיינו כי גם שניהם יכולים לקנות לעלמם שכר
עובד לעוה"ב . ואם יבכו שניהם ואם להם וגו' .
והיינו שרלה שלמה המלך ע"ה להודות אותנו כי ההכרח
מביא לזה להודות כי אין הנשמה שיש לאדם יש ג"כ
מדרגת נפש דאל"כ בשעת שיבה מסתלקת הנשמה ועולה
למעלה כידוע וא"כ הי' ראוי לאדם שישאר פגרים מתים
הרי אנו רואים שבשעת שיבה יש לאדם חיות אלא ע"כ
שיש ג"כ מדרגת נפש שסורה בתוך הגוף אפילו בעת
השיבה והיא נקרא בזוה"ק קיסנא דחיותא וזו שאמר

אם

לא יתכבד אפילו מכיכה ומיכה המה מכים דהייטו הגוף והנפש והא לא׳ וחס להם דהרי אדם חס בשעת מיתה ולאחר מיתה יחס ר״ל אם הי׳ כאמר הגוף לגבי מיתה יחס לו הרי הי׳ כאלו מת כנ״ל:

ואמר עוד אם יתקפו האחד וגו׳ והייטו ע״פ מש״כ בזיה״ק כי יש ליל״ה ג׳ כחות כח המתאוה וכח המתעורר וע״ז מאמר ותהרן ג׳ בכות לוט מאביהן יע״ש. והכח הכחות הנ״ל אינו מזרין פעולתן רק בנפש וזו אם יתקפו הג׳ כחות הנ״ל האחד דהייטו הנפשי שהוא׳ השני כחות הנ״ל להתגבר על נפש לחטוא אותו השניים יעמדו כנגדו. והייטו כי אמרו רז״ל כי ג׳ שמות יש לנפש נפש רוח נשמה ואז אם ירצה להתגבר ג׳ כחות הנ״ל כנגד הנפש הרי השמים דהייטו הרוח והנשמה יעמדו כנגדו שלא להחטיא ואז אם יעשו כן יהי׳ חוט המשולש נפש רוח ונשמה לא במהרה יתפק והנה כי שוב לא יהי׳ כח ליל״ה להחטיא אותו כי לא יכוח שבע הרשע על הצדיקים כנ״ל נכון ודוק:

ועפ״ז נכון לבאר דברי המדרש דלעיל והייטו מעשה דלבאורה יקשה איך אפשר לאדם לעמוד כנגד ליל״ה אשר הוא אור מוצל מאש. רק אמרו רז״ל ברא׳ ליל״ה ברא׳ תבלין דהייטו התורה והייטו כי הליל״ה הוא מקטרג דשמאלא כי לב כסיל מעמאלו והתורה הוא מלך הימין וע״כ כשאדם נוגע בתורה מגביר הימין על השמאל וזו מיינוטו אם דת למו כי התורה שכתובה בימין הוא אם דת לשרוף כחות הליל״ה. וזו שאמר המדרש ג׳ דברים המה ביעיטו של הקב״ה דהייטו התורה והצדקה ע״כ אם אדם עושה זאת מגביר הימין על שמאל ויכול לנצחו על הליל״ה כנ״ש. ועוד ג׳ דברים הנה בידו של הקב״ה דהייטו שמאלו והנה הדין והנפש ע״כ הנפש שהנפש משמאלו וקרוב להטות כנ״ש נפש כי תחטא. מ״מ הטעם שהנפש חוטאת היא מעשה שהליל״ה מקביר לה שאינו יכול להעמידה בדין מטעם זה אינו יכול וזה אינו יכול וע״כ שכיחים פעורים וכנ״ש לעיל. ע״כ אומר הקב״ה לנפש אם תשמור את הדין והייטו כד׳ תיב ותאחז במשפטו ידי כי משפטו ממולא בין דין ורחמים וכן הכתוב אומר לדק לדק תרדוף. והייטי שתלדיק לזכות ולעשות צדקה כדין ע״כ כתב בזוה״ק שבקרא ב״ד בית זכותא נופכי שנתפכין בזכות יע״ש. וא״כ אם תאחז במשפטו דהייטו ממולא וא״כ תדע שעיקר היא הממולא וא״כ גם הנפש שהיא ממולא בין הגוף לנשמה הוא העיקר כי הוא המקשרת גוף עם הנשמה א״כ ממילא יצטל מעלות הליל״ה שלא תעמיד בדין וא״כ תפחד מזה ואז אני מעיינך לגלה את הליל״ה וזו אני אשמור לך את הנפש כי הנא לעזר מעיינין לו כנ״ל נכון עאוד ודוק בדברי אלו:

ובדרך פשוט י״ל דברי המדרש שאמרו הדין וגו׳ הייטו ע״פ מ״ש הז״ל על פסוק לא תעיב לך אשרה אצל מזבח ה׳ אלקיך כל המעביד דיין שאינו הגון באלו מעיב אשרה והייטו כי אמרו רז״ל כל המתגאה ראוי לנדעו באשרה וכאלו עובד ע״ז והייטו ע״פ מ״ש הפרשת דרכים כי כתיב נעשה אדם נכון רצים להורות על מדת עכיות אבל מי שהיא עכיו אינו מוכר נעשה נפשיו וה״ו ג׳ רשויות וע״כ המתגאה כאלו עובד ע״ז וע״כ ראוי לנדעו כאשרה כי הוא ע״ז ממש ומעמיד דיין שאינו הגון הייטו שיש בו גאות רוח ופוסק הדין לבדו ואינו רוצה להעלות מ״ע מאחרים בדין וע״כ כפי דבריו מוכר לעבוד ע״ז כי היא נעשה כביכול על ג׳ רשויות וע״כ אפיר הוי כאלו מעיב אשרה אצל המזבח שהרי המזבח מורה על מדת עכיות כי עיקר הקרבן הוא לב נשבר ונדכא. וכמו בן דין הגם רוח המה תרתי

דקתרי אהדדי מאחר שאלקים נלב בעדת אל לריך להיות לבו נשבר כי הקי״ת מעשמש בכלים שבורים. וע״כ זו דברי המדרש אם תשמרו הדין דהייטו שיהי׳ נכנס מדת הדין שלריך להיות עכיו ואמרו רז״ל מה שעשתה אכנה עשרה לראשה עשתה עכיה עקד לנכדלה מעילה אני אשמר כפשכם מש״ה כי אני את דבא כנ״ל נכון:

וזו הכוונה שראה לפנ״ד ג״כ במ״ש (בפ׳ שופטים) ועשית ע״פ אשר יגידו לך מן המקום ההיא ושמרת לעשות ככל אשר יורוך והיא כפל בעלות שוטות. ומראה כמ״ש בשיטאל דבר מן הב״ד הגדול והמה יתכבר בפלפולם זה עם מדת עכיות כמו שהמקום נורם כי מקום המזבח אז ודאי אלקים כלב בעדת אל ע״כ ודאי דבריהם דברי אלקים חיים. וזו ועשית ע״פ אשר יגידו לך מן המקום הייטו כשתראה שהאגדה הוא כראוי להיות ממקום המקדש והמזבח שהי׳ דבריהם בעכיות גדול ואז אין לזה עה שיאמרו לך הדין אלא ושמרת לעשות ככל אשר יורוך. הייטו מדות עכיות. שראית מהם תיקון ק״ו בעלמך שגם תחזא במדה וזו כנ״ל נכון:

(שייך לפרשת ואתחנן)

אמרו במדרש אתה החילות להראות את עבדך. אתה בא אלי תחילה שכאמר וירא ה׳ אליו בלבת אם מתוך הסנה והיא תמוה עוד איתא שם במדרש רבה תמהנים ידבר רם זה משה ועשיר יענה עצות זו הקב״ה שהיא עשירו של עולם וזו תמוה יותר. ונראה לכב״ד דעליו שאמרו רז״ל דכעבם משה בשביל שאמר שמעו נא המורים וקלתם הוערים בשביל שהכה את הסלע ונראה דשכיהם לדבר אחד כיוונו דהרי אמרו רז״ל דבאמת משה דיבר אל הסלע כפרש״י בחומש יע״ש. והייטו כי אמרו רז״ל שכינה מדברת מתוך גרונו של משה וע״כ הי׳ יכול לפעול הכל בדיבור שלו אבל כיון שאמר משה שמעו נא המורים בא לכלל כעס ונתקלקה השכינה ממנו שוב לא פעל בדיבור ע״כ הולרך להכות הסלע וא״כ דברי רז״ל לדקו יחדיו ודוק:

והנה משה הבין שע״כ לא פעל דיבור שלו כי נחמת הכעס לא הבין מ״ע לנבואה. וע״כ זו שאמר להשי״ת מה בכך שלא הכיותי מ״ע לנבואה הלא אתה החילות להראות את עבדך ואתה עני תחילה בכנה הגם שהי׳ זאת בלא הכנה שהרי אמר אקורה נא ואראה המראה הגדול וגו׳. הרי מבואר שלא הבין בכל כי היא מראה נבואה וע״כ שפיר עתן משה שמעשי זה לא הי׳ ראוי לקנים מליו מיתה שאינם ע״כ הי׳ לו לפעול בדיבור אבל השי״ת הביב לו דאיכו דומה דשם במראה הנכה הגם שלא הייתי מוכן לנבואה מ״מ הרי לא היפך מדרגת הנבואה כי לעולם התנהגת במדת עכיות:

וזו דברי מדרש תמהנים ידבר רם זה משה שאינם ע״כ הי׳ רואים שם הבין מ״ע לנבואה מ״מ הי׳ לו להשרות שכינתו עליו שיפעול דיבורו וע״כ ביקש שפיר לבעבור לאדון ישראל כי לא מעלו לפי דבריו. ועשיר זו עשירו של עולם השיב לו והוא הקב״ה יענה הרי לא הלכת בדרך שלך לחזות במדת עכיות אלא עצות הנהגת במדת עצות לכבים על ישראל וכן מבואר במדרש שאמר הקב״ה אני כתבתי עליך שאתה עכיו מכל אדם ואתה מקפיד בגי. עתה תראה יע״ש וכביכול עבירה גורמת עבירה ע״כ הקפיד גם כאן על ישראל וכעס כנגדם ע״כ כגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל. וזו יענה עצות וקאי על משה. ועפ״ז לדקו דברי חז״ל במשה כי נחמת שאמר לנה הרעות וגו׳ לכן כגזר עליו שלא יכנס לא״י והרי מבואר לפיזוך דבשביל מי מריבה הי׳ הגזרה אבל לעמ״ש הכל אד כי הקפדה על מי מריבה כמ״ש ודו״ק:

ואגב אחרת נפרש ג״כ דברי המדרש רבה בשני דברים דיומה ומה א״ע נאבדתם רלה שיהי׳ כהן ומלך והשיב לו הקב״ה אל תקרב הנוס • אין הנוס אלא מלכות וגו׳ • וכן אמר כאן ד׳ אלקים אתה החילות אם תרלה במדת הרחמים אכנוס לא״י ואם לאו במדת הדין א״ל הקב״ה אל תתהדר לפני מלך • ובמקום גדולים אל תעמוד יע״ש במדרש • וכראה כי עצבות ומה הי׳ ע״פ מ״ש חז״ל המתחיל במלוה אומרים לו גמור וכ״כ רלה לגמור הדבר להכניס את ישראל לארץ • אבל כראה זו הוא דוקא אם ומה דין מלך יש לו וע״כ הוא כמו מלך שהגיל את השבויים ממלך אחזר ע״כ לריך לגמור הדבר להביאם אל מקומם בשלום אבל ומה הוליא את ישראל רק ע״מ ליתן להם את התורה והרי כתן התורה להם בהר סיני וחזרו וכשבית בערבות מואב וידעו היעב הרי גמר המלוה ומה לריך להעלותם לארץ • והכה ומה נשיעתי׳ אזל שביקש להיות מלך • וע״כ נפ״ז לריך לגמור להכניסם לארץ וע״כ שפיר אמר ומה אם אתה אם אתה מב״ק במדת הרחמים ואם לאו במדת הדין כי כך היא הדין המתחיל לומר לו גמור • אבל הש״ת השיב לו אל תתהדר לפני מלך שלא תהא קובר שדין יש לך שאין כך מזה הידור כי ת״ח הוא הדור יותר כאה לו וע״כ לריך לך להיות עניו כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול • וע״כ במקום גדולים אל תעמוד להתנהג בגדלות כדרך מלכים רק להיות שפל ועניו ואפשר דמזה גופא הי׳ ומה רולה מה שהקפיד וכעס על ישראל ומאחר שהי׳ קובר שדין מלך יש לו הי׳ מותר לו לכעוס מפני שישראל דקדקו אחרי׳ שאמרו יודע ומה מנהגו של שלע כמצואר במדרש ע״כ חידש לו הש״ת שאין לו רק דין חכם ולא הי׳ לו להקפיד :

וזו ג״כ דברי המדרש דלעיל שקובר ומה שדין מלך יש לו ע״כ לריך לגמור הדבר ולהכניס את ישראל לארץ • ע״כ אמר הקב״ה ומה חכם קראתיך שאין אתה רק חכם ולא מלך ולא״כ כבר גמרת השליחות שלך ואתה רולה לכנוס לארץ ישראל • או כעין שכתבתי ומאחר שאתה חכם ולא מלך לא הי׳ לך להקפיד כמ״ש כנ״ל כאן ודוק היטב :

עוד אפשר לפרש דברי המדרש אתה בחת עלי תחילה וכו׳ • והייט כי הש״ת רלה לגאול את ישראל ממלרים והמה הי׳ גוי מקרב גוי הלנו עבדו ע״ז והכנו עבדו ע״ז: ולא הי׳ ראוים לגאולה רק שעשו תשובה כמצואר במדרש שאמר וידע אלקים יע״ש • ואין לך דבר שעומד בפני תשובה • וע״כ זאת הראה הקב״ה למשה כי הסנה כמשל לרשעים במעשיקם הרעים וכן דרשו רז״ל (בב״ק כ״ב) על פסוק כי תלא אש ומלאה קוצים יע״ש • וע״כ וירא ה׳ אלין בלבת אש ומתוך הסנה הייטו עם שהי׳ עד הנה רשעים כעשו לדיקים ותלו כבש להש״ת • וזו בלבת אש להש״ת ומתוך הסנה דהייטו רשעים חזרו בתשובה • ועכ״פ מיכת מזה דהש״ת הורה למשה דתשובה מהני והייטו דכתיב ויזעקו ותעל בועתם וגו׳ • וא״כ מה שודאי עשה תשובה על הנוא אי מריבה והרבה להתבלבל כמכין יתחכן מכ״ש שיבעל הגזרה ויקובל תפילתו :

וזו שאמר ואתחנן אל ה׳ בעת ההיא לאמור שיומחל לו הקב״ה על אותו עכין • ויאמר שלחתי כי אתה החילות להראות את עבדך בסנה ובאת עלי תחילה להורות שתשובה מהני כמ״ש וירא ה׳ בלבת אש ומתוך הסנה וא״כ למה לא תקלא לעוני • והשיב לו הש״ת כי אמת תשובה מהני לכל אדם • והנה ע״פ היושר אם אדם חוטא למלך ב״ו אם דבר שחייב עלי׳ ויתה הגם שמפיים אותו בכל מיני פיוסים לא מהני עד שיהרג • אבל הש״ת מלך מקבל ב״ת מיד ומדרגתם יותר מלדיקים גמורים כמאמר חז״ל • רק זה למין אדם • אבל אבל מלאכים לא מהני תשובה וע״כ על מה שאמרו כי משחיתים אנחנו את המקום כדאי ממחילתם קל״ח שכה כמצואר במדרש • והנה משה נקרא איש אלקים שתי׳ באחות במדרגת מלאך ויותר וע״כ כמו גבי מלאך לא שייך תשובה כמו כן גבי משה כמי • וזו שהשיב לו הקב״ה רב לך כי מדרגתו רב ע״כ לא שייך גבך תשובה כנ״ל :

וזו ג״כ דברי המדרש דלעיל תחנוניים ידבר רם • זה משה והייטו כי עשה א״ע במדרגת רם ערך קטן וע״כ דיבר בתחנוניים לבעל הגזרה בתשובה אבל עשיר הקב״ה שהוא עשירו של עולם יענה עזות והייטי כי אמרו רז״ל בשביל משה נברא העולם דכתיב וירא ראשית לו והייטו כי הי׳ מובחר שבילדים של אדם שבזכותו נברא העולם וע״כ אמת אמר הש״ת שלא הי׳ לו לחטוא כמו מלאך • וע״כ אי׳ מהני למשה תשובה וזה עשירו של עולם דהייטו הקב״ה שהוא עשיר של עולם שברלו בזכות משה ע״כ ענה אותו עזות רב לך אל תוסיף וגו׳ • ר״ל מכח שמדרגתך רב כמלאך ובריאת העולם הי׳ רק בשבילך ע״כ הי׳ זאת עזות לך לחטוא כי לא הייתי רלוי כלל לחטא • וזו עשיר יענה עזות וקאי על משה כנ״ל ככון ודו״ק :

והנה תשובה היא אחת משבעה דברים שקדמו לבריאת עולם כמצואר במדרש ועניינו כי בלא זה אין קיום לעולם כלל כי אי אפשר לאדם שלא יחטא • וע״כ יחד הש״ת יני תשובה מר״ה עד י״כ לשוב כל אדם על חטאי׳ ויתחרט עליהם ושב ורפא לו :

וזו לפי דעתי הבוכה במ״ש הכתוב לא הביט עון ביעקב • והייט שאין רלונו של הש״ת שיאחר למעלה לחשם עון של יעקב הייטו ומדרגה קטנה מבוכה בשם יעקב והבטה היא מעטה למעלה וכן לא ראה עמל הייטו הלדיקים שעושים לפעמים איזה מלוה בלי כוונה ובעגלות ורפיון ידים וזו לא ראה עמל בישראל הייטו מי שבשם ישראל מכונה דהייטו לדיקים אין רלונו של הש״ת לראות העמל דהייטו המלוה בלא כוונה שנעשה שהי׳ נשאר להפרע ממנו לעוה״ב כי הי׳ אלקיו עמו דכל איש ישראלי מאמין בזה שהש״ת משגיח על עולם התחתון ואינו מוותר כגד שום אדם בלא תשובה • וזו שהיא רחמים אלקי׳ עמו יודע אדם שאז הוא בעל חוטא והפך הרחמים לדין כגדו וע״כ בימי התשובה שאז נקרא הש״ת מלך המשפט אז ותרועת מלכון שבירה כי משבר את לבו לפני מלך מלכו של עולם • וזו תרועת מלך בו כי אז מתיירא לפני מלך מלכי המלכים הקב״ה יש לפניו בתשובה גמורה והש״ת מרחם עלי׳ ומוחל עונות עמו ישראל כנ״ל :

והנה אמרו רז״ל בעון מבקולות בא עמלק דכתיב כי תועבת ה׳ כל עושה אלה כל עושה עון וכתיב מיד אחריו זכור את אשר לך וכראה דהכוונה היא בזה ע״ד שאמרו חז״ל • לעולם יעוד אדם א״ע חלי זכאי וחלי חייב וכן את העולם עשה עבירה אחת הכריע א״ע ואת העולם כולו לכף חוב • עשה מלוה אחת הכריע א״ע והעולם כולו לכף זכות . ואם לריך לבער א״ע אז היא מחלה על מחלה מב״ש שיש לדקדק על עלמו אם יש רב עונות לתקן מעשיו ולעשות מלות במדי שיבוא במשקל השוה מחלה על מחלה • אבל אז אדם קובר בעלמו שהוא לדיק ויש לו רוב זכות אז אפשר לפתות אותו היל״ת ולעמר הלא אם תעשה עבירה עדיין לא נכון כלל :

ובאמת אין לדיק באדם אשר יאמר כן אים רוב זכיות כי אל דיינות ה׳ ולו נתכנו עלילות כי לפעמים עבירה אחת יכול להכריע כמה מצות • וזו בי עמלק בא ע״י עבירות כמ״ש רז״ל בשביל שחילל את השבת בתפילין בא עמלק ואם משקר במשקולות היינו ג״כ שמשקר במש״קולת מעשיו וקובר בטלמו שהיה לדיק ואם לו רוב זכיות ויכול לעשות עבירה כי לא יכריע את עולם לכף חוב :

ון דברי הכתוב כי תועבת ה׳ כל עושה אלה משקר במשקולת כי מכח זה יקבר ג״כ במשקולת מדותיו ומעשיו שלו • וזו כל עושה עול כי ודאי יעשה עול וידמה בנפשו שהיה לדיק גמור :

ון שאמר זכור את אשר לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים והיינו כי לעולם עמלק רלועה מרדות לישראל משום שיש לו ג״כ זכות אבות כי היא בא מעשו בן יצחק אבינו . ועוד כי שר שלו הוא ס״מ ע״כ בתחילה מפתה את האדם לחטוא ואח״כ בא וכפרע ממנו • וזו שאמר כי עמלק בא עליך משום שהוא ג״כ בדרך לאתכם ממצרים • ר״ל כמו שלאתכם ממצרים הי׳ בזכות אבות כמו כן עמלק יש לו ג״כ זכות זה • ועוד בתחילה אשר קרך עשה לך קרירות מהשי״ת לחלל את השבת • ועוד אמרו במדרש שרצו ישראל לשוב למצרים לאחר קריעת יס סוף וע״ז נאמר ויקע ויסע משה את ישראל יע״ש • ע״כ ע״ז אמר אשר קרך בעשות עבירות הכ״ל ואח״כ ויזנב בך כל הנחשלים דהיינו כי מכל עבירה כבדא עזיק והמה הולכים אחרי אדם כמו הנחשול שבים שהולך לנגדו הסביבה וע״כ עמלק מאחר שאבו הוא הס״מ הוא הילי״ה ע״כ הנהיג אחרי ישראל כל המחבלים שבדרכו ע״י העבירות • וזו ויזנב בך זנבן אחריך כל הנחשלים והיינו המזיקים שבדרכו ע״י עבירות • וגם באותו הזמן שרחים הפרעניו׳ אתה עיף ויגע כי חטאו בחוב כמבואר יע״ש • וגם לא ירא אלקים הגם עה״ד מקום מגדך אעפ״כ לא חזרת מיד לשוב מעוכך עד שמשה התעורר אותם לשוב כמבואר בר״ה וכי ידיו של משה עולות מלחמה אלא אמונה אלא וכו׳ יע״ש ככ״ל בכון :

והנה הפי׳ בשבוקל הבעות והמעות הוא מעבר הכל לפי עיקר האדם ועבנו ונפעני׳ עבירה אחת נקבב יותר מכמה עבירות באדם אחר וקע״ש הרמב״ם בהלכות תשובה יע״ש • וע״ז תכוונה ברחה לפע״ד בא״ש אתם נלבים היום כלבם לפני ה׳ אלקיכם ראשיכם שבטיכם וזקניכם כל איש ישראל • ואמרו רז״ל בשמעון ל״ח קלות הוריקו עליהם ואמרו מי יעמוד באלו התחיל משה לפייסן אתם נלבים היום כיום שמאיר ומאפיל ובו׳ יע״ש • ובראה דישראל שברו דל״ח קלות שוה לכל נפש כל איש שיחטא באו עלי׳ ח״ו כל אלו קלות ובאמת זה איננו כי כל אדם יפקב עיונות שלו לפי מה שהוא בעדרגה ובעבנו ;

והנה הבמם מאיר בכל בחי עולם אבל לא בכל מקיומות באה רק לפי הראוי המקבל ולפי המקום • ע״כ זו עיקר שכל מעשה רבינו מה אתם מתיראים הלא אתם נלבים היום ; ר״ל אתם נלבים לפני הש״ת בעיקר הזה שהוא מאיר ומאפיל לפי המקום ובעבנו כך מעמדכם לפני הש״ת אינו מעשה כי אחד מעיב יותר מקבינו ויש לו קרבת יותר • וזו ראשיכם שבטיכם וזקניכם וא״כ כמו שמדרגתם אינו שוה כך העולם אינו שוה כי כל איש כידון לפי ערכו ובעבנו • וא״כ אין לכם להתיירא כ״כ כי הל״ח קלות אינו על הכל רק על שרחוי שלא לאמות • ואעפ״כ בעבר ובעבל הוגעת זה • ראוי לעולם אמור

כזה • וכן אמרו חז״ל שגגת ת״ח עולה זדון כי הוא ראוי להשגיח על מעשיו יותר :

ון נראה לפי דעתי מה שאמר משה שם פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה והי׳ בשמעו את דברי האלה והיינו כנ״ל שאין על הכל בשוה רק על ס״ח שידע הכל הצוכם אמור ע״כ שהדרך בלבבו לאמור שלום יהי׳ לי כי בשרירות לבו אלך והיינו שלא אלמוד כלל רק אלך שובב בדרך לבי : וא״כ לא אדע איזה אסור ואיזה מותר וזו לעצן שבות הרוה שהיא שוגב הלמאה דהיינו מזיד כי מאחר שלא אלמוד אם אעשה עבירה היא שוגג כי האומר מותר שוגג הוא וא״כ יהי׳ לי רוב עבירות שוגגים ולא אהי׳ בכלל עוכשים אלו • וע״ז משיב משה לא יאבה ה׳ סלוח לו שאפילו תשובה לא יהי׳ לי׳ כי יעשן אף ה׳ וקנאתו באיש ההיא ורבצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה דהיינו כל ל״ח קלות מאחר שבמרד ובמעל עשה את עצמו שוגג במה שלא רצה ללמוד בכדי לידע מה אסור ומה מותר והבדילו ה׳ לרעה מכל שבטי ישראל והיינו הגם שאלו הי׳ לומד מ״מ לפי מעשו יכול להיות שהי׳ עושה עבירות ולא הי׳ כידן עלי׳ כ״כ כי אל דעות ה׳ ולא המשפט ולו ראוי להיות משפטו רק כשאר שבטי ישראל ולא כמו הראשים שבעם או הזקנים • אבל הרשע הזה מאחר שהתרים כנגד הש״ת ולא רצה ללמוד בכדי שיהי׳ שוגג דינו חזק יותר מכל שבטי ישראל כמ״ש ככ״ל בכון ודוק :

ון ג״כ לפע״ד הכוונה (בתהלים ס״ב) בעוזו בו בכל עת עם שפכו לפניו לבבכם • והיינו לעשות תשובה כי אחינו יום המשפט מר״ה עד יום הכיפור המה ימי התשובה וע״כ יחד הש״ת אלו הימים למשפטו בבדי לעורר את בחי עולם לתשובה להתיירא מיום הדין • וזו אלקים לנו מחסה סלה מה שהש״ת מראה לנו מדות אלקים שהיא משפטו הוא בשביל שהוא מחסה לנו סלה שרופה שבשוב ממעשיו הרעים • ואמר עוד אך • ר״ל הגם שאמרתי לך לעשות תשובה והש״ת רולה בתשובה • אבל דע לך שאין כל ב״ח שויים בתשובה כי יכול להיות שאדם אים לו ויעוות עוות ולדק לעשות תשובה יותר מאדם אחר אים לו רוב עוות • וזו שאמר אך הבל בני אדם כזב בני איש בזמאזנים לעלות ר״ל בשהש״ת שוקל העוות של לדיקים ורשעים דע לך כי המה מהבל יחד • ר״ל כי אלל כל עבירה ועבירה הש״ת מעבר את האדם העושה עבירה לפי מה שהיא אם בעבנו אך קר בעבנו • וזו הוא מהבל יחד דמעבר את האדם כנד הבל שעשה וע״כ כל איש יהא לבשו ואלו לפי מעבנו וערכו בחשוב עבירה שלו גדול הערך וע״כ יעשה תשובה גמורה ואחר׳ כנ״ל בכון ודו״ק :

הנה כבר כתבתי בדרוש מאחר שהש״ת אין ראשית לראשיתו-ואיכ לומה לא בדא העולם מקודם • וקושי׳ זו מבית ג״כ בעבן החיים • ואני תלתי בזה מאחר שרלה הש״ת לגהות עולם הבחירה שיהי׳ עוד ורע וע״כ יש לומר שגלוי וידוע לפני הש״ת אם בדא עולם מקודם הי׳ כולו רע ואי׳ לריך להחריב עולם דהרי ראינו הגם שבדא הש״ת עולמו טוב כח הפדיק הי׳ כל העולם חרב • ע״כ אין קושי׳ כלל וכן אמרו רז״ל מלמד שבדא הקב״ה עולמות מקודם והחריבן ואמר דין הניין לי ודין לא הניין לי יע״ש והיינו בע״ש הכוונה בשקוק בראשית בדא אלקים את השמים ואת הארץ רק הקשה לתה לא בדא מקודם • וע״כ והארץ היתה תוהו ובוהו כי גלוי וידוע לפני הש״ת שאין לה קיום אלא מעשה הרשעים • וכן דקשו רז״ל יע״ש • ע״כ המתין הש״ת עד אותו זמן כי ויאמר אלקים יהי אור והיינו מעשיהם של לדיקים הגם זאת ויהי • ר״ל בתחילה

יהי׳

יהי׳ לדות כמו דור המבול והפלגה ומח״כ יחיל וזו ויהי
אור כי על אברהם נאמר מי החיר ממזרח צדק:

ולכוונה זו כראה דכיוונו אנשי כנה״ג בתפילה מוסף
על ר״ה אתה זוכר וגו׳ • כי תציא חוק
זכרון הייכו יום הזה שהיא ר״ה שהיא חוק קבוע לזכרון
מעשי אדם מראשית כזאת הי׳ דעת דכתיב והארץ היתה
תהו ובוהו וחשך רז״ל אלו מעשי הרשעים וע״כ מיד
בתחילת הבריאה ידעת שיהי׳ רשעים וגם קודם הבריאה
ידעת מזה וע״כ לא ברא את עולם מקודם מפני שידעת
שיהי׳ כולם רשעים • וזו ומלפנים דהייכו קודם הבריאה
אותה גלית שידעת כל הבחירות וע״כ זה היום תחילת
מעשיך שברא את העולם בחסדי ולא קודם והייכו מעשה
הש״ל שגלוי לפניך שיהי׳ כולם רשעים וע״כ אלו מבקשי
אותך הש״ת זכרון ליום ראשון דכתיב בי׳ יהי אור אלו
מעשיהם של צדיקים ע״כ תעזריכו לעשות תשובה לפניך
כהוגן כי חק לישראל • ע״כ קבעת יום הדין הגם
שהכל גלוי וידוע לפניו עשה זאת רק לעובדת ישראל •
והייכו שיחזרו בתשובה ויהי׳ בשרגת ישראל • אבל אם
לאו ח״ו משפט לאלקי יעקב והייכו אם בשם יעקב יכוכה
כל אח עקוב יעקב אז ח״ו משפט לאלקי׳ הוא כנ״ל:

ועפ״ז אפשר להבין דברי ד״ה ע״ה (בקאפיטל כ״ד)
מי יעלה בהר ה׳ ומי יקום במקום קדשו •
מי היא שמוכן לעלות למעלה לטעם העליון ג״ע ולא
יצטרך לשוב עוד בגילגול רק יאמר למעלה • וזו ומי
יקום במקום קדשו אלא ישוב בזה העולם . ע״ז משיב
נקי כפים אלא גזל ושוא חמדת ממון וכר לבב הייכו
שעבד את הש״ת בשכי ילדין וקיים בכל לבבך • וזו
וכר שהוליא הפסולת משכה וכשאר בו רק עוד וכו׳ רז״ל
שמש גדול אבד העולם כאשר • והייכו כנ״ל כי לא ברא
הש״ת דבר רע כי גם הי״ה יכול להיות כולו עוד אם
מתגברים עליו • וזו אשר לא נשא לשוא נפשו לפי
שדרך הי״ה לפתות את הצדיק ולומר לו הלא אתה
צדיק גמור ומה לך להתמיד בתורה ותפילה תכוה גופך
ג״כ להיות לו מתאות עוה״ז ומכח זה שמגביה דעתו
מפפילו לחטוא • וזו אשר לא נשא לשוא נפשו אלא
הגבה דעתו כדי לעשות שונו • ולא נשבע למרמה כמ״ש
בכידה שחפילו כל העולם כולם יאמרו לך לדיק אתה
תהי׳ בעיניך כרשע וע״כ מי שעושה כן מקיים את
השבע שישבע לטוב וע״כ יבא ברכה מאת ה׳ להתענג
בדשן נפשו הגם שאמרו חז״ל אלמלא ה׳ בעוזרו לא
יכול לו • ע״כ אמר אז פירושו של פסוק מ״ה מלעדי
גבר כוכנו והייכו מי שנקרא גבר שמגבר על יצרו הוא
הכל והש״ת כי הש״ת עושה הכל התחלת היא מן
האדם שרצונו וחפצו לעבוד את הש״ת • וזו ודרכו יחפץ
שאדם אינו עושה רק שחפץ בדרכי ה׳ והבא לטהר מסייען
לו וח״כ הביקר עושה הש״ת וכמו כן אמר הפסיק הגם
כי יבא ברכה מהש״ת מ״מ הכל הוא רק בתורת לדקה •
דהייכו מתנת חנם הגם שקיבל מעשה הרבה עלות
ומעשים עוד מ״מ נקרא לדקה מחמת שהוא מאלקי
ישעו כי כל המעשה שעשה היא בישועת הש״ת כנ״ל:

ואמר על איזה דור אני מדבר זה דור דורשיו מבקשי
פניך הייכו דור אחרון שיבוא מעיה לדקיכו בו
ויבכה ד״ה הבאים שהיא בזכות יעקב כמ״ש חז״ל וזו
מבקשי יעקב שלא שמתפללים על בנין הבית שיהי׳ בזכות
יעקב ואם הש״ת ירחם עליכו יקייב לכו לתשובה וכמ״ש
רז״ל ומעמיד להם מלך כהמן ומחזירם לעובד:

ועתה התחיל לדבר מי יאמר לכו שיבוא מעיה ויגאל
את ישראל ויהי׳ עולם התיקון דילמא ח״ו
יהי׳ כך לעולם גלות • ע״ז אמר שאו שערים ראשיכם

והיכי׳ כמו הסגר שנכנסין בו כך לאיך אדם לתת לב
ולשער לזה ברא הש״ה את העולם בזמן שברא ולא
קודם • וח״ו לומר שלא הי׳ ביכולת לברא לקודם •
וזו והנשאו פתחי עולם • והייכו הפתיחה והתחלות
העולם לזה הי׳ אז ולא קודם • אבל התירון על זה
הוא ויבוא מלך הכבוד שרצה הש״ת לברוא עולם לכבודו
ע״כ שיערה חכמתו יתברך שאם הי׳ ברא קודם לא הי׳
לכבודו כי הי׳ כולם מכעיסין והי׳ לורך לחרוב העולם
וע״כ שואל עוד הפעם מי זה מלך הכבוד • וכי איזה
כבוד יש כביכול להש״ת הלא הגוים רקדו בהיכלו ומבזים
ומחרפים כל ימי הגלות • וזו שאמר וכי איזה היא אלא
הלא הש״ת שהוא עזוז וגיבור שהוא שורש כל הגבורות
ועתה בעו״ה הי׳ גיבור מלחמה ע״ז הן הן גבורותיו
שכובש כעסו ומאריך אף • וזו ה׳ שהוא רחמים וכובש
כעס הוא נקרא גיבור מלחמה מפני שמתגבר הרחמים
על המלחמה מלהנקם מהאו״ה וח״כ סוף סוף כביכול
אין זה כבוד להש״ת שברא העולם ועומדים האו״ה
וכופרים בו מכל וכל • ע״ז אמר שאו ראשיכם ושאו
פתחי עולם ויבוא מלך הכבוד • והייכו שבאמת שברא
הקב״ה את עולמו ויש לו ראשית לבריאת עולם הייכו
מפני שהכל ברא לכבודו והייכי שיהי׳ בעלי בחירה
ואעפ״כ יכלאו את הי״ה לעשות רצונו של הש״ת ואם
כי אחכאו עתה בגלות ואיכו כיכר כבודו של הש״ת מ״מ
מי הוא זה מלך הכבוד והייכו ע״פ מה שכתבו המקובלי׳
כי לעתיד יהי׳ הגאולה ע״י מדת ביכה שנקראת מי כי
כו״ן שערי ביכה יש וזו כי גדול כיס שברך מי ילפא
לך ע״י מי יהי׳ הרפואה וגם השם חסר וה׳ וגם הכסא
חסר אל״ף כי יד על כס יה והוא אותיות הו״ל • וזו מי
היא מי ע״י מדות מי יהי׳ היא מה שאתה חסר בגלות
יהי׳ מלך הכבוד ולא יהי׳ גאולה זו שיהי׳ ח״ו אחריה
גלות רק גאולת עולם תהי׳ כי לא יהי׳ רע בעולם כי
יהפוך כל העמים שפה ברורה ועמו ישראל יהי׳ לעולם
מרכבה לשכינה • וזו ה׳ לצאות שכהי׳ עמו עמי בני
ישראל לבאותיו ולא כחנוא עוד לעולם כי לא יהי׳ עוד
יל״ה וע״כ יהי׳ הש״ת מלך הכבוד סלה אלא יהי׳ עוד
גלות וכילם יעו שכם אחד לעבדו באמת ויבעה הש״ת
בעבשיו כן יהי׳ ראין שיהי׳ בעסרה בעיכו לעבן שמו
הגדול אכי״ר:

ולכוונה זו כיוון ג״כ שלמה המלך (בקהלת ג׳) את
הכל עשה יפה בעתו דהייכו העולם בכללו
מה שברא הש״ת הוא הכל בעתו ולא הי׳ ראוי להבריאו׳
קודם וכן דרשו רז״ל • ואמר עוד לזה גם את העולם כתן
בלבם ר״ל העולם בכלל נברא עם התורה ונמילה יש
לאדם בחירה חפשית וא״כ העולם כולו כתן בלבם חלוי
דבחירת אדם הבא מן הלב ע״כ לא הי׳ אפשר לברוא
קודם כי גלוי וידוע לפני הש״ת כי לפי מה שברא
עתה בזמנו מבלי שיעלה אדם את מעשה אלקים
אשר עשה מראש ועד סוף הייכו אלא הי׳ מי שיבוא׳
העולם בבלבו שיגרום בעשיו שיכלה העולם והייכו עד
סוף שיהי׳ לעולם סוף כי השגית הש״ת שהי׳ לדיקים
בכל דור ודור שבזכותם יעמוד העולם כי אע״פ שיש
בחירה יש ידיעה כמ״ש רז״ל • אבל אם ברא העולם
מקודם שיעור ידיעתו יתברך שיצא אין שיהי׳ כולם רשעים
וילטרך להחזיר העולם לתוהו ובוהו ע״כ לא ברא קודם
כנ״ל ודו״ק:

הנה הגם שהצדיק יסוד עולם ובזכותו העולם עומד
מ״מ אל יתגאה בעשיו כמבואר בחז״ל ואמרו
חז״ל אמר הקב״ה כל העולם כולו כיון בשביל חיבלא
בני ודי לו בקב חרובין מע״ם לע״ם כי אלא הצדיקים
הש״ת מדקדק עאוד:

דעת״ן לימו מדין מס״כ חז״ל • ודוד בא עד הרחם ביקש דוד לעבוד ע״ז והנה חוטי החרבי לקרחתו אמר לו מלך שכמותך יעבוד ע״ז • וכבר כתבתי בזה • ובדרכנו יאמר דהנה כתיב שם אשר ישתחוה שם לאלהי׳ ודרשו בירושלמי שקבע מקום לתפילתו כי דוד רחם ברוה״ק כי בהר הזיתי כביכול שם מושב השכיני וזה שער השמי׳ וע״כ התפלל שם • והנה ע״כ בגזר הגזרה להיות ברדף מפני בא לחשלום ובוודאי עשה דוד תשובה ותפלה ולדקה כמבואר • גם בירושלמי כמ״ש ואני בעבי הכיותי אלף אלפים ככרי זהב וכו׳ • היינו שביום התעבית הפרים לבדקה שיער שעודה של מלך וע״כ עלה לקכוס גדול כזה: וזו בעבי דהיינו בתעבית והנה אחר כל זה לא הועיל לדוד לבטל הגזרה והנה דוד כשראה שבא עליו הגזרה. הרהר כנגד הש״ת אחר כל אלו שעשיתי לומה לא הועיל לבטל הגזרה וע״כ רלה דוד לפרסם לדקתו ולבא בקובלנא לומה לא הועיל לו • וזו גרוד בא עד הרחם אשר ישתחוה שם לאלקים • היינו שרלה לילך לשם למקום התפילה ולזעוק כנגד מדותיו של הש״ת לומה לא ביטל הגזרה • ואמרו רז״ל כל המתבאר באלו עובד ע״ז מכ״ש מי שמתבאה ופרסם לדקתו ומתרעם כנגד מדותיו של הש״ת ע״כ אמרו רז״ל שביר ביקש דוד לעבוד ע״ז שכאמר אכת הוא ריקא דדהבא והיינו שרלה דוד לפרסם אז ג״כ מה שהפרים זהב מלה אלף ככר והשיב לו חוטי החרבי מלך שכמותך יעבוד מחמת שאתה לדיק גדול ואתה מרכבה לשכינה כמבואר (בזוה״ק פי׳ משפטים) שע״כ נערך דוד מירושלי׳ מפני שפגם במדה שמורם כשמתו בו הי׳ דהיינו במדת עלבות ע״כ לא מחל לו הש״ת מכח שמעלתו עליונה מאוד וכמ״ש לעיל אבל מלא עשה רציונו • הו שאמר לו מלך שכמותך יעבוד ע״ז לפרסם לדקתו ולהתבאות ולהתרעם כנגד מדותיו של הש״ת כנ״ל:

והנה לפענ״ד יש גפי רוח בין המון עם ולומר על ת״ח שיכול לחורות כמו שרולה אם רולה אוסר אר מותר • ולפענ״ד זו כוונת התורה (בפ׳ כי תצא) השמר בנגע הלרעת והיינו כי אם לא יעשה כן כמו שרולה הפרשה הוא לרעת עמלרת וקרוב לו להיות פוקר בכל התורה כולה ע״כ מלוה לנו לשמור מאוד ולעשות ככל אשר יורו אחכם הכהנים הלוים דהיינו כל דיני התורה אשר שואלים מצ״ד הגדול תלמוד כך כי שמילה זו משמה וגם תעשו כך ולא תרמה בנפשך כי היא דבר בדוי מלב מדרכי שכל אבא כאשר לוחים תשמרו לעשות שתעשה על בחינה זו כאלו שמעתם מפי אחני מלוה לעשות כך ובאמת מבואר ברמב״ם (הלכות עמרים) דלפעמים הוליאו הב״ד הגדול הדין ע״פ י״ג מדות שהתורה בדרשת בהן ואי״כ יש להתעקש ולומר מחמת שרלו הב״ד כך ע״כ דרשו הב״ם בדרך זו ואם הי׳ רולים בדרך אחרת הי׳ ג״כ אפשר לדרוש בדרך אחרת כי בדרך שאדם רולה לילך מוליכין אותו ע״כ הרחה להם הש״ת הב״ם בדרך שרלו וע״כ אמר עשה דזה אינו זכור אם אשר עשה ד׳ אלקיך למרים שהלכה ב״כ בשיעה זו כמ״ש התוס׳ בשבת פ׳ י״ד שהקשה איך דיברה מרים על משה וכי לא האמינה בדברי משה שלעומת מפי הקב״ה ואתה פה. עמוד עמדי ואתלו שהי׳ קוברים שמשה כנגדיה דעתו ורלה לפרוש מאשתו ע״כ הסכים הקב״ה ע״י כי בדרך שאדם רולה לילך מוליכין אותו יע״ש ע״כ אמר הפסוק בס אתה. ר״ל על הקבהדרין עתמת שרלו כך ע״כ הרחה להם הקב״ה הב״ם בדרך זו תקח כך רלוי מרים שבנשה מפני שקברה כך וגם ישראל גופי הלכו בדרך זו שהרי כמה פעמים שרלו לשוב למלרים וקשה איך עלה על דעתם כך הלא רחו הנסים שעשה עמדם הש״ת בהוליאו מלרים ואם ח״ו מבלתי יכולת הי׳ למה הוליאם ממלרים וע״כ שברו לומר מחמת שהי׳ בקושי עבודת מלרים זעקו אל הש״ת שהוליאם מפני שרלו מלאת אבל בחמת כביכול אין יכולת בידו להביאם לארץ ע״כ אמר הפסוק זכור אשר עשה הי׳ לעמרים שהוליאה דיבה על משה והיא הלכה ג״כ בדרך זו כמו בדרך. לאתכם ממלרים ר״ל שהלכה בשיעת אותו דרך שהלכתם ג״כ אתם בה בילאת מלרים שלא באל אתכם הש״ת ממלרים אלא משום בדרך שאדם רולה לילך מוליכין אותו כנ״ל ככון ודו״ק:

אמרו במסכת שבת לא מחבה ידושלים אלא מפני שביזו ת״ח שבתוכה וברחה דהכוונה בזה על חרבן בית שני שכתרבו האפיקורסים וכחשו בתורה שבע״פ וזו פרשו שביזו ת״ח שכן פרש׳ בכל מקום שאמרו משמש ת״ח דהיינו גמרא יע״ש וע״כ אמרו שם שפיר המבזה ת״ח אין רפואה למכתו כי מי שהוא אפיקורס שבר בדעתו שאמת אתו ואם יעברו עליו כל הלרות שבעולם אינו בא לידי תשובה כי איך יעשה תשובה עלאחר שבכלו העקום מהייב אותו להאמין כדבריו וזו שברחה שתוכחת משנה תורה בא על עון תורה שבע״פ ע״כ הם ל״ח קללות כפולים אח״כ כי שפוקר בתורה שבע״פ אי אפשר לו לקיים שום מלוה כתיקונה מעילא

עובר גם על תורה שבכתב:

וזו ג״כ שאמר משה רחם אבבי נותן לפניכם היום ברכה וקללה והיינו על תורה שבע״פ ע״כ אמר אבבי דייקא והנה האפיקורסא בא מלד הבאוה שאמר גם אבי יש לי לב כמותו לומה אסמוך על דבריו • וזו שאמר משה רבינו והקללה אם לא תשמרו אל מלות ה׳ אלקיכם והיינו מכח שסרתם מן הדרך אשר אבבי מלוה אתכם היום ר״ל מה שאבי מלוה אתכם בעל פה על מלוה איך לעשות ואתם תכתבו בזה כי תדרשו התורה לעלמיכם וזו לבבת אחרי אלהים אחרים היינו בבא זאת מלד מדות הבאוה שאמרו רז״ל כל המתבאה כאלו עובד ע״ז:

וזו ג״כ הכוונה בא״ש משה לישראל אתם נצבים היום כלכם לפני ה׳ אלקיכם • היינו כי אמר לישראל לביל ולא נתן לכם לב לדעת ועיניים לראות ואזנים לשמוע עד היום כי אז לומד להם בסדר תורה שבעל פה וע״כ אמר להם שלא ההרהרו לפי כך אבי אומר לכם זאת כי אתם נצבים היום כולכם לפני ה׳ אלקיכם נו׳ לעברך בברית ד׳ אלהיך כי התורה שבכתב והתורה שבע״פ כולם מרועה אחד נתנו ואל אחד אמרן:

וזו שאמר מרע״ה פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה • והי׳ בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמור שלום יהי׳ לי • ר״ל אבי לא שמוע אשמע לדברי קבלה רק אבי בעלמי אחכים להבין כל עלוה על בורי׳ ולהבין עצמו של דבר היעב כי אז לטען קשות הרוה את הלמלה • ר״ל כי שכל של אדם הוא למא להבין עצמו של דבר היעב ואינו מולא כחת לומר מלוה זו חוקה היא ואין בה טעם • וע״כ בזה שאעיין בתורה להבין כל דבר עצמו וכימוקו אז אבי מוסיף רות להשביע את השכל שהי׳ למא ע״ע • ובאמת ליתן טעם לכל מלוה ומלוה עפ״י השכל יש בו סכנה עלומה ואפיקורסות ברורה כ״ש כי חזיר היא דבר מזיק במדינו׳ חנים כמו מלרים • וא״כ במדינת קרים הי׳ מותר לאכול ח״ו תאר וכדומה לזה מה שלמת אפיקורסת מטעמי המלות • ע״כ אמר משה לא יאבה ד׳ סלוח לו כי אז אחר שבא לכלל אפיקורסת לא יבוא לעולם לידי חרטה לשוב מדרכו הרעה ע״כ בוודאי לא יאחול לו הש״י • והנה כי טפת תתפנה שפתי זה ודברים רעים כזה כתקבל אלל העולם להיו׳ דבו שתו ושתו דברי׳ כאלה וא״כ היא כירבעם בן נבט שחטא והחטיא את הרבים ואמר

מפיר ואמר הדור האחרון וכו' כי בעו"ה דרך זו גרם
מרבן הבית שנזדבו לפקרים :

וע"כ מפיר קיים הנקתרות לה' אלקיו דהייט בעמי
המלות אבל הנגלות לבד ובביו עד עולם
לעשות את כל דברי הזאת שהתור' נלחי היא ולא תשתכח
לעולם וא"כ אי אפשר ליתן טעם ע"פ השכל כי מיד
לא תהי' התורה טהגת בבל יקום וזמן והיא מבואר
לכל מבין ככ"ל ודו"ק :

והנה אמרו רז"ל מליבו שהקפיד הקב"ה בבבוד לדיקי
יותר מכבודו שהרי ירבעם בן נבט עבד ע"ז
ולא נענש מיד כיון שפשט ידו נגד הנביא מיד ותיבש
ידו וזו לפע"ד כוונת הכתוב (נקוף ואתחנן) ומשלם
לשונאיו אל פניו להאבידו . והייטו כי פקוק זה קאי
אדלעיל מיני' דאמר שומר הברית והחסד לאוהביו וכו'
ע"ז קאמר ומשלם לשונאיו הייטו שונא לצדיק הכ"ל ולא
תאמר שטונא אותו שלא בפניו כי על מעמ זה לא כפרע
מיד אלא אם הוא שונא לצדיק אל פניו דהייטו בפניו
כמו ירבעם בן נבט הכ"ל אז הש"ית משלם לו לרשע
להאבידו דהייטו שהוא פשט יד נגד הנביא ע"כ ותיבש
ידו ואבד ממנו אבר זה לולא שהנביא התפלל עליו
כמבואר שם יע"ש . וזו שאמר לא יאחר לשונאו כ"ל
שלא יחליף ה' לפרוע ממנו מהרשע הזה באבר אחר
ובדבר אחר רק אל פניו ישלם לו כ"ל בדבר הזה שהרשה
פניו של זעם נגד הצדיק באותו אבר גופא הש"ית
משלם לרשע זה מיד כמו שתיבש ידו מיד כמ"ש ככ"ל :

ואעפ"כ אתה הצדיק לא תאמר המלות על מנת
כדי שיעשה הקב"ה נקמה בשונאך רק
ושמרת את המלה ואת החוקים וכו' היום לעשותם
ולמחר לקבל שכרם כפרש"י יע"ש ככ"ל ככון :

אן יאמר דקאי על הקב"ה והייטו ע"פ מה דכתיב לא
יהי' לך אלקים אחרים על פני כלומ פרושו משום
דיש בני אדם שהוא רע לשמים באיתגלייא תא מעוה
מורא שמים לעורא הבריות ואינו דיבו חמור כ"ב כמו
שהקילה התורה גבי גזל . אבל מי שמראה שיון ניהרה
נגד הבריות ובקרבו ישים אלהו ומחשב על הש"ית דבריים
אשר לא כן . זה גרע יותר ודיבו כמו גבב שמשלם ד' וה"ל
ון לא יהי' לך אלקים אחרים אל פני דהייטו לפני
שאני רואה ומתבונן אני יודע שאתה מחשב
בע"ז אבל לפני הבריות אתה מראה ירא שמים ע"כ
זה מעמ גדול ע"כ כי אל קנא ה' וכו' . וזו שאמר
כאן ומשלם לשונאיו על פניו והייטו שנגד הבריות מראין
ירא שמים רק הש"ית שיודע המחשבה . וע"כ לפניו
המה שונאיו כי בקרבם יעיינו מחשב . וע"כ אמר כאן
לשון רבים כי עבירה זו שייכת לרבים וע"כ אמר בעונש
זה להאבידו שאבד מן העולם . אבל לא יאחר לשונאו

פרשת תצא

בילקוט ס"פ אמרו ישראל מעה רבינו כתב אחד זכור
את יום השבת וכתוב אחד אומר זכור את אשר
עשה לך עמלק כילד יתקיימו שניהם זה זכור וזה זכור
אמר להם מעה אינו דומה בוגם קבדמוין לבוגם של חומן
זה זכור לשמור ולקדש את יום השבת וזה זכור להשמיד
ולהכרית זרעו של עמלק והיא תמוה מאד ;

ונראה ע"פ מה שכתב במדרש רבה (פ' עקב) את
שבור שלרעתך כתתי לך השבת לא כתתי לך
אלא לעונשך כילד את מקדש השבת במאכל ומשתה
ומהנה את נפשך והקב"ה נותן לך שכר שאמר ונקראת
לשבת עונג מה כתיב אחריו אז תתענג על ה' והיא
ג"כ תמוה . ונראה פרוש דהנה ע"פ פשוטין של דברים
והייטו מי שמונח ומוכר עצירה בפרהסיא ע"פ אין עונשו
חמור כ"כ . ע"כ בזה אל פניו ישלם לו הייטו כמו שהיא
חטא באיתגלייא ונגלה רשעתו על פניו כמו כן יהי'
משלמין של פרעניו' בפרהסי' אבל אינו עונש חמור כמו
החוטא בפנימיות כן נראה לי ככון :

ונסיים במדרש אנכי אנכי הוא מנחמכם בשני קבלתם
ב' אנכי אנכי הי' אלקיך כי אנכי אל קנא
בשני אנכי אלקים היא מנחמכם והיא תמוה וכבר כתבתי
בזה בדרוש אחד ועתה נראה לפע"ד לפרש בדרך אחר
דהנה אמרו במדרש דבפסוק לא יהי' לך אלקים אחרים
על פני וכו' מרומז ד' גליות יע"ש והייטו ע"ד שכתב
ונעבדת אלקי' אחרי' עץ ואבן ואחר שאנחנו עובדי' לאו"ה
ושונה עובדים ע"ז הרי היא כאלו אנו עובדים . ובמרמה
אמרו בית שני נחרב מפני שנאת חנם . והנה לפ"ז
אין תקנה לשונאי ישראל אי"ו כי הרי עדיין עון זה
מרקד בנו יותר ויותר ואם נחרב ונשום חטא זה מכ"ש
שלא יבנה הב"ה אם עדיין חטא זה קיים רק באמת
מבואר בספר יצירה דבש . כי עיקר אריכות הגלות
שלנו הוא בשביל חטא ע"ז שעשו בבית ראשון רק שלא
אפשר לו להיות גלות אחוך כי אי"ו הי' כעמבר בגוים
מכל וכל ע"כ לא הי' גלות בבל רק שבעים שנה יע"ש
שהאריך בזה :

והנה באמת כמה וכמה לרות שבלו ישראל בגלות
אמר הזה האחוך ואו גופא מכפר על חטא
שנאת חנם ומה שאנחנו מאריכים בגלות היא בשביל
חטא ע"ז ולדורות הראשונים ואו דברי הכתוב אנכי ה'
כ"ל מדת הרחמים אז טוב עמך מה אחי אנקיך מה
שאני טוב עמך במדת הדין זו גופא היא רחמים לכפר
על עונותיך ותדור לך שהרי הולאתיך מאלהים ולא
הי' לך זכות רק יסורין שבגלות הי' לכפרה על עונותיך
וע"כ גם היסורין שבגלות הוא ג"כ לכפרה על
עון שנאת חנם הגם שחטא זה עדיין בנו הרי גם
בגלות הי' גוי מקרב גוי . ואעפ"כ לשנה קלה ומשבר
ידיהם מע"ז ובגאלו ואם תימא ע"כ נמה אנו מאריכי
בגלות הזה רק בשביל חטא שנאת חנם היא בשביל ע"ז של
דורות ראשונים ומכח חטא זה בחר כל ד' גליות גלות
מדי כמ"ש רז"ל מפני שהשתחוו לצלם וכן שאר גליות
וכמו שמרומז בפסוק לא יהי' לך ועי"כ פוקד עון אבות
על בנים ובני בנים ועל שלשים ועל רבעים והייטו ד'
דורות כנגד ד' גליו' ואו דברי המדרש בשני קבלת ב' אנכי
בשני אנכי אלו היא מנחמכם כי הלות מכפרים עליכם
על שנאת חנם ואריכות הגלות היא בשביל חטא ע"ז
של דורות ראשונים כמבואר בפסוק כי אנכי אל קנא
וכו' וכשיתמו התשלומין של עון אבות הוא מנחמכם
יבוא משיח לדקינו במהרה בימינו אמ"ר אמן ואמן :

ס"פ אמרו ישראל מעה רבינו כתב אחד זכור
את יום השבת וכתוב אחד אומר זכור את אשר
עשה לך עמלק כילד יתקיימו שניהם זה זכור וזה זכור
אמר להם מעה אינו דומה בוגם קבדמוין לבוגם של חומן
זה זכור לשמור ולקדש את יום השבת וזה זכור להשמיד
ולהכרית זרעו של עמלק והיא תמוה מאד ;

ונראה ע"פ מה שכתב במדרש רבה (פ' עקב) את
שבור שלרעתך כתתי לך השבת לא כתתי לך
אלא לעונשך כילד את מקדש השבת במאכל ומשתה
ומהנה את נפשך והקב"ה נותן לך שכר שאמר ונקראת
לשבת עונג מה כתיב אחריו אז תתענג על ה' והיא
ג"כ תמוה . ונראה פרוש דהנה ע"פ פשוטין של דברים

שמירת שבת וע"כ אם שומר השבת כהלכתו ודאי מזר מקבלתו זו המשובחת ע"כ מוחל לו כי עשה תשובה:

ועי"כ זה כוונת המדרש דכעיל את קובר שלרעתך כתתי לך השבת כדי שתדע שהש"ית ברא העולם שלא תוך בשברא ושבת ותהי' אים רע שהעולם קדמון לא נתתי לך אלא לעובדתך לבדו אתה עודה בחידוש עולם אתה מלוה לשמור השבת תדע לך שכן הוא דאי רק להודות חידוש עולם הלא אתה מקדש השבת במאכל ומשתה וכסות נקיים והקב"ה קובע לך שכר. ואי על חידוש עולם לא הי' לריך רק שלא לעשות ל"ע מלאכות. אלא ודאי יש דברים בזה והיינו כל השפעות שלכל הטבוע שהי' מעביר בשבת וכל העולמות נתעלים בשבת וכללא עולם בעולם חידוש לבעלי הקבלה. ע"כ יש שמחה לפנים יתברך שכל העולמות מודים בשרשם ע"כ לוה ג"כ הש"ית לשמור את השבת לעמו ישראל כי המה בנים למקום ומגיע לישראל כשמה יתירה. וזו לעובדתך. וזו מ"ש רז"ל ויכפש ו' שאבד כפש והיינו כי הנשמה יתירה נהנה מעונג שבת ובפרע בתורה ובתפילה שנעשה בשבת ומה גם לת"ח שמחדש חדושי תורה בשבת אז הנשמה יתרה אומרת אותה חדושי תורה שנעלה אם אומרה לשם שמים והנה לנשמה יתרה אין רק מה שקונה לעלמה בשבת אבל בחול אין לה כלל חבק ע"כ בזמ"ש כשהולכים לעיבה ווי לה לאבדן כשאה שאין לה התחברות בחול עם כשם שלא אדם שיהי' לה חלק בתורה ובתפילה מה שנעשה האדם בחול ככ"ל נכון:

וגם בכוונת המדרש דלעיל יובן כך כי אם יהי' נברת זרעו שלא עמלק מעולם יפקוד ה' עלי לבא מרוס עלי שר שלא עמלק ומעולם להעביר מן העולם וכיון שאין יל"ש בעולם ומעולם יהפוך העולם כולו שפה ברורה להאמין בהש"ית ולעבדו. הכל שהעולם מחודש וע"כ זאת שאלתם שלא ישראל שהי' קוברים ג"כ משמירת שבת היא רק עלי חידוש העולם בלבד ע"כ אמרו אם נזכר להברית זרעי שלא עמלק כולל יתקיים זכור את יום השבת להודות עלי חידוש העולם. הלא כולם מגדולים ועד קטנים כולם יאמינו בלא שמירת שבת בחידוש העולם ע"כ הביב עשה רצונו דאמרו דומה זה לשמור ולקדש היינו במאכל ומשתה וכסות נקיים להודות עלי עליות כל עולמות שיש שמחה לפני הש"ית ואי"כ לעתיד יגדל השמחה יותר ויותר עכ"ל שלריך לקדש השבת כן נראה לי כנון מ"ל:

עוד יש לפרש כעין זה דהנה בזכירת עמלק מסיים הפסוק לא תשכח ונראה פרושו ע"פ מ"ש (בשילוהן) אמנלא לא כשתבנו הלוחות הראשונות לא הי' בכחה בעולם שלשמור מדות עלי הלוחות והיינו כי השכחה בא מכחו' העוונות וכח שכירת הלוחות כתבנה העוונות בעולם כידוע והנה לעתיד כשיבער הרע מן העולם לא יהי' שכחה בעולם כמ"ש וכתתי את תורתי בלבם והנה בני שבת פתיב זכור את יום השבת נראה לפע"ד לפי הפשוט כי דיני השבת הנה מרובים מאוד ע"כ הזהיר הש"ית לזכור הלכות לשמות ולשמות כי מרובים הם ע"כ וזו כוונת הפסוק כשאמר זכור אשר עשה לך עמלק לעמהתו מן העולם ומעולם גם כל כחות העוונות לא יהי' ע"כ מסיים כשהעשה כך אז לא תשכח שלא יהי' שכחה בעולם וזו שאמרו זרעו של עמלק מעולם זה זכור וזה זכיר ר"ל כיון שנזכור לעתות זרעו של עמלק מעולם לא יהי' שכחה ואיך יתקיים זכור את היום השבת שלא לריך זכירה כי מעולם לא יהי' שכחה והביב לו עשה רצונו כ"ל מ"ש הזה"ה שלעתיד שלא יהי' לא בעולם יהי' כל אחד מתיסר אחות ויהי' לריך להתפלל שיהי'

לו אחות לכל דבר לאכילה ושתי' כמו שפירשו בפסוק ויעתר ילחק לנוכח אשתו ע"כ אמר ועשה זה לזכור ולקדש השבת היינו במאכל ומשתה וכוס נקיה שזאת לריך זכירה מאחר שלא יהי' מחוסרים עלאוד. ולפ"ז ג"כ אפשר לפרש הסמיכות שלא תירה לעיני כל ישראל בראשית ברא ע"ש מ"ש בתקונים ברא"שית הוה אותיו יל"ש שבת"ת והכה דרשו חז"ל אשר עשה עשה נעיני כל ישראל שכשאלו לבו בשבור הלוחות ע"כ אמר לפ"ז שבשברו הלוחות מכח זה גברה שכחה בעולם ע"כ לריך לחזור את פרקו עלה פעמים ואחד ע"כ תשגיח מאוד בראשית שתהי' ירא שבת שלא תחלל באיזה מלאכה ותחזור כל הימי שבת כמה פעמים והא דתלוי הביקר בשבת ושמוס דאמרו כל המחלל את השבת כאלו כפר בעיקר שבשבת שקיל כנגד כל התורה כולה וע"כ נתנה התורה בשבת:

עוד יש לפרש הסמיכות ע"פ מ"ש המפרשים דע"כ לא אמר הש"ית אבי ה' אלה ברא"שית העולם ומשום דלא ידעינן זאת רק מפי קבלה ע"כ אמר הש"ית אשר הוצאתיך מארץ מצרים דזאת ראינו בעינינו ומה שעשה המכה את מצרים בי"ד. ונכות שנעשו הכל מופתים בכל ד' יסודות להודות שהש"ית ברא העולם"ם מאין וע"כ יכול לשנות כל היסודות כפי רצונו ע"כ הי' יו"ד מכות בכנד יו"ד מאמרות שבברא בהם העולם כי המכות המה רמ"ז בתורה על הבריאה שבברא מרצונו העוב ע"כ כתיב אשר הוצאתיך מארץ מצרים המה דבר הרמב"ם ז"ל דכל המופתים שעשה משה לישראל הוא ומחמת שהי' הפעה לריכה לכך שהי' לריכים מים ולחם ע"כ הוליח מים מן הסלע ולחם מן השמים ותפקו עליו כמה הי' לריך. יו"ד מכות בעלמים הלא הי' אפשר להש"ית להוליא מבלי שום מכה אלא כדבתיב אלה שהראה הש"ית את יכולתו להיות רא' בתורה שהש"ית ברא העולם ע"כ יכול לשנות מצב העולם כפי רצונו וזו לכל המופתים ודיד החזקה אשר עשה משה לעיני כל ישראל וקשה הלא הי' אפשר להוליאם מבלבדי מופתים החלו ע"כ תירץ דכל האותות שעשו במצרים היו להודות שבראתי' ברא אלקים את השמים ואת הארץ ע"כ חידש בו אותות ומופתים להראות לכל שהש"ית ברא העולם ויכול לשנות הטבע ולעשות בו כל חפצו בכל ככון:

איתא במסורה שלשה זכרונות זכרון תרועה. אין זכרון לראש"ש. אין זכרון לחבב עם הבסיל ובתה כראה לפע"ד דשופר שאנו תוקעין בר"ה שיעלה זכרונינו לפני הש"ית לטובה לבחול אותנו ולשמוע העבשל כתקוע בשופר גדול לחירותינו:

והנה לכאורה יפלא הדבר אם הדומות הראשונו' שהי' קנים עבה מעתים שלנו לא זכו לבילת המשיח ואיך מזכה לעתה. רק הדומות הראשונים הי' ביהם לדיקים גדולים ע"ע לא הי' בולם לדיקים והלא אין מעמיד ב"ד בא אלא בדור שכולו זכאי אי כולו חייב. ורובו כבולו ע"כ לא בא ב"ר אבל בעו"ה בדור אחרון היא רובו חייב ורובו כבולו ר"ן עוד בו עשירי' לדיקים לפי הדור ע"כ בראשון הש"ית יכול לבנות יותר מדומות הראשונים וזו כוונת המקום זכרון תרועה ר"ל בתקיעו' שופר אחתו עבולה' שעלה זכרונינו לפני הש"ית לטובה שיהי' ראשון לבניו לבחול אותנו ותרועה עלשון ראשון ובמו תרועת עלקנו ומקשה המסורה הלא אין זכרון לראשונים ר"ל דומות הראשונים שאחתו ושבו לא הי' זכרון שלא גאולה ולא זכו ואיך אחתו בדור אחרון יותר ע"כ מתרץ אין זכרון לחבב עם הבסיל ר"ל הדומות הראשונים הי' לדיקים אבל לדומות האחרונים שהמה לא כיה לדיקים ע"כ יכול מעשה לדיקי בימינו אמרו:

הכוונה בהבאת בכורים. כראה לפע"ד כי הסי"ת הבטיח ליעקב האדון אשר אתה שוכב עליו כך אתננה ולזרעך. והכוונה בזה כי שכב במקום המקדש וע"כ יש כאן עיקר הבטחה איתן יתברך את עבודתו לישראל עמו ולאהבה ופירשה שמו הגדול במקום הזה שהיא מקום המקדש. וע"כ אמר יעקב כל אשר תתן לי אעשר אעשרנו לך להקריב קרבנות במקום הזה לקיים האדון אשר אתה שוכב לך אתננה וגם אמרו רז"ל כי גם את לוי הפרים מעשר מבכרו יע"ש. והיינו להיות לעבודתו יתברך במקום הקדוש הזה. והנה יעקב אבינו ממשל לאחל הבטחה פירות כי ממנו בא כן זרע ישראל וגם ע"פ סוד נקרא יעקב גופא דאילנא. וע"כ אז בבטחות נגד יעקב לזה הסי"ת להקריב בי לחם ואמרו רז"ל שאז ר"ה לאילנות כי הוא מדת יעקב כמ"ש וע"כ על דרך זה לזה הסי"ת להקריב בכל שנה בכורים מפירות אילן שהיא מדת יעקב כמ"ש ולהודות עלי' את הסי"ת. כדי לקיים האדון אשר אתה שוכב עלי' לך אתננה. וכן מי שמביא בכורים עובד את הסי"ת במקום המקדש. בהבאת הבכורים וזו שפירש ומעשר ואומר הגדתי היום לד'. כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו. כי באמת רק ביום הזה בא אל הארץ מקום המקודש שהבטיח הס"י לאבינו יעקב כמ"ש האדון אשר אתה שוכב לך אתננה ולזרעך אחרך. אבל הכהן שהוא דר שם ועובד עבודתו נתקיים בו נשר. וע"כ אומר לד' אלהיך שיחד בשר שמו עליך לקיים בך הבטחתו ית"ש:

והנה רז"ל אמרו פתח בשלחן וסיים במזבח בזמן שבה"מ קיים מזבח מכפר ועתה בבטות שלחנו של אדם מכפר עליו כמו מזבח. ואח"כ יש מקום לומר דאע"פ שאין אכתו במקום המקודש. מ"מ גם ביתו ושלחנו נקרא מקום קדוש. רק זה הוא אם אדם אוכל בקדושה ובטהרה ואומר על השלחן ד"ת ויושב לפני המלך מש"ע בחיותה. כמ"ש ויבדר אלי זה השלחן אשר לפני ד' אבל אם לא יסיים על לבו כ"ז ואוכל אכילה גשמי למלאות כרסו מעדנים כמ"ש וכי תאכלו ושבעתם אלא אתם האוכלים אתם השותים. וע"כ כל זמן שהי' בביתם לא בא למקום שהבטיח הסי"ת רק עתה מתעורר בהבאת בכורים לעבוד את הסי"ת במקום המקדש באכילה זו שמאכיל לכהן הבכורים שלו ובאמת הכל הולך אחר המחשבה כמ"ש שכיס שאכלו פשחיהן אחר אכל לכם מצות פסח ע"ז נאמר לדיקים יבאו בם. ואחר אכל לשם אכילה גשמי ע"ז נאמר ופשעי יכשלו בה:

והנה כבר כתבתי לפרש מ"ש יעקב ראובן בכורי אתה וגו' פתח כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך אז חילל יעקב עלה היינו מכת המעשה שעשה לבן הארמי ליעקב אבינו שהחליף לו לאה ברחל וכוונתו של יעקב הי' לשמש עם רחל ע"כ כביכול ראובן דגמה מ"ו לבן תוכה. ועי"ז אמר יעקב מה זאת עשית לי דיקא שהיא מרכבה. עליהם וע"כ הי' זאת פגם גדול במיעתו השלימה מה שהחליף כי ראובן מוכר מיד מכיפה ראשונה כמ"ש רז"ל וע"כ המעשה זו גרם ג"כ שראובן ביבל יעבי אבי' והייני כמ"ש הזוה"ק שיעקב אבינו רלה לשמש עם בלהה. ואז נכנס ראובן וביטל אותו מתשמיש המיעה. וע"כ זה דבריו ראובן בכורי אתה והי' לך להיות מעלת גבוהה. אבל פחז כמים בביבול מעשי בלהה אל תותר. ובאמת אין מיב כ"כ בדבר הזה רק אבי הגורם כי מחמת שהעלית משכבי אביך רז"ל כשהייתי משמש עם אביך ומתעבדה עמך הייתי מ"ו מהרהר על ד' מעשיותה כי באמת היתה משמש עם לאה אמך והיה יעקב אבינו הי' על אחל וא"ו דומה זאת לפי גדלות מדת יעקב. אבל אם הי' בי מעשיות ע"כ לאבי הי' בי מעשיות. ע"כ לדבר זה גרם בך פגם ע"כ אז חילל עלה כי אחר שהיה אוכן לבלבל מחשבתי בעבודה הזה כמו שהי' ביבלבל בשעת יצירתך ע"כ כביכול עבירה גורלת עבירה:

ועוד מבואר בילקוט ראובני כי יעקב אמר במחשבתו מאולר הפשעות כשעות לאבריס ומכשף נמעה וכשבא ראובן ובילבל הענוה ידו הכך שני בשעות נמלריס. וזה גרם ירידת יוסף למצריס לקבץ פרחים בי בשעות אלו. וע"פ שפיר אמר יעקב אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהי' לי כי בחשת בכיו המה פמ"ש. וע"כ כאן בהבאת בכורים שאומר שרק הוא בא אל הארץ אשר נשבע ד' והייו שלא מתקיים ויבדר אלי זה השלחן אשר לפני ד' כי לא הי' מחשבתו עהורה וזכה שיהי' מחשב אכילתו כאלו אוכל לפני הס"י ע"פ אומר אוי לבו כי עיקר הכל היא המחשבה הזכה. ע"פ לועק בקול וגוכם מלבו כלומר תדע לך עד היכן הדבקי' מגיעים אם המחשבה אינה זכה:

ון ועכ"ת ואמרת הרי אמרתי אודיע אבי ר"ל לבן הארמי גרם לאבינו יעקב שיחבא את יוסף ויהי מלריה. והייו מחמת שהחליף לאה ברחל. ומכח זה מוכר ראובן וע"כ ביבלבל ג"כ יעבי אבי וירדו בשעות אפרים ומנשה מלריה. וע"כ הוכרח יוסף לרדת שם לקבץ נדחי ישראל. וא"כ הרי אמרתי גרם כל זאת מחמת שגרם ליעקב מחשבה אשר לא זכה היא וא"כ ודאי הכל הולך אחר המחשבה ע"כ מתורה ג"כ על מחשבתו הלא עהורה היתה עד הנה ולא נתקיים בו שאכל לפני הס"י עד בואו אל מקום המקדש. וע"כ קודם הודוי לא נתנה התורה רשות להכיר בעלמו לפני מזבח ד' רק הכהן נועל מידו ומניחו לפני המזבח כמבואר בפסוק אבי אחר הידוי. אמר הכתוב והנחתו לפני ד' אלקיך כי קרבו הס"י לעבודתו. מאחר שהתחרט על מעשיו ובא ולפא לו. כמ"ל לכון מאוד בכוונת פסוקים האלו ובירושיהם ע"כ ודוק. פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה והי' בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר שלום יהי' לי כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוה את הצמאה וכו' וכבר מבואר בדרושים הקודמים פרושים שונים ע"ז:

ועתה כראה לפע"ד כי אמרו רז"ל בזו"ה כי קבלות שבמשכי תורה היא נגד תורה שבעל פה והנה תורה שבע"פ נחלקו לשני דברים א' להבין פירוש כל מלה ומלה וכלל דבריהם ז"ל אינו מבואר שום מלה בתורה איך נעשית. והשנית הגדרים וסייגים שהוסיפו חז"ל כגון בשר עוף בחלב וכדומה לזה. ועי"כ באו על אלה הדברי עשה בתורה כל יאמר אים בשמועה על פיהם העלוה איך היא פרושו בתורה מאויב אבי כלית דברי הז"ל אבל בגדרים משני שתקנו חז"ל דאם לא נעשה גדר יבוא לאכול בשר בחלב ע"כ ע"ז יעיז אים רשע ולומר. וזו והתברך בלבבו לאמר שלום יהי' לי כי בשרירות לבי אלך בחזקת לבי מבשון שריר וקיים. והייו כי אני בעות בלבי כי ודאי לא אעבור על איסור דאורייתא ועי"כ מה כי לגדרים של חז"ל. וזו למען ספות הרוה מלשון פן תספה ור"ל לאסר דברו חז"ל שעשו גדר מה שאינו מלוה עליו מן התורה כי התורה לא חשבה שיעבוד ע"ז. כמו אם ברוה ואכל דר בבנו שמה לי לאיש שיאכל אכילה גשה מאחר שדי אכל. וזו למען ספות הרוה לאסר הגדר מן הצמאה דהייבו איסור דאורייתא שהי"ל לומר לעבוד עליו כמו שים לו גן עם פרות יפים. ואם אין גדר כגון זה כל מי שעובד לפניו מחאוה לגבוה ולאכיל מעשי. וע"כ נקרא איסור דאורייתא

דאוריתא למלחמה. ע"כ אמר לא יאבה הי' סלוח לו. כי לא יעשה לחם. הי' ופי' כי העובר על דברי חז"ל חייב עיתים ואמורים דברי חז"ל ודברי ד"ס כי ודאי כל גדר שעשו חז"ל יש לו סיבה למעלה ע"פ סודי רק לא רלי לגלות ע"כ אמרו בלשון גזרה וכמ"ש חז"ל ע"פ יסקני מנסיקי פיהו פי יש. ודברי רז"ל סגולות גדולות הכמ"ל רק נעמה לאחז שאין לפרקם. וזו כי עובדים דודיך עייכה של תורה יע"ש. ופיהו כי ודאי המעם הפשוט ג"כ מסקיק גזו ייכה של תורה רק לא על זה לבד שמכו חז"ל לאסור רק יש בו ג"כ דברים כעובדים וע"כ כל המתעקש לעבור על גדרים. יאמר בלבו שאין בו עשה רק הנגלה ע"כ עובדו חמור:

ויד שעיר בסוף הפרשה הדבר לך כי הכתובות לפי אלקיהו שיש בכל דבר שב חז"ל טעם כתוב בתורה גלוי לרבים הק לפני הש"ת אבל הנגלות טעם הגלוי לבו ולבביו לעשות מחזיק אבו לקבל עליו ולייחד הדבריהם כי ודאי כהיום לבו שפלי דקיע וכל העולמות פתוחים לפניהם כשנזהו ויש בו טעם סודם גדול לכל דבר רק לא ידע לגלות לכל אבל רק הטעם הפשוט ע"כ עובל עליו לקיים דבריהם מפני לראהו על סוס דבר:

ויז ג"כ מ"ש חז"ל אותי עזבו ותורתי לא שמרו אותה אותי עזבו רק תורתי שמרו והיינו כי אנו עבדו על אסור דאוריתא לבד לא הי' עכשיו חמור כ"כ אבל תורתי לא שמרו שעברו על דברי חז"ל במ"ש והי' מלעיבים במלאכי אלקים. ואמרו חז"ל שביו ת"ש שבהם והמבזה ת"ח אין רפואה למכתו. כי מאחר שפוקה בדברי חז"ל מעיל פוקר בכל התורה כי אין סוס מלוה מבואר בתורה בכל פרעותי וזו גרם חרבן בית המקדש גלות זמן אריך כזה וגלות בבל שעברו על ע"ז וג"ע וש"ד לא הי' רק שבעים שנה כמ"ל:

פרשת נצבים

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם. אמרו במדרש. והנה ברש"י כיון שמעמדו ישראל מאה קלות חסר שתים הוריקו פניהם התחיל ומשה לפייסן אתם נצבים היום כהיום הזה שהוא מאתיל ומאיר כך יאיר לכם לעתיד יע"ש:

ונראה דהנה קלות שבת"כ הלא נגד עה שהעמדו בבית המקדש ומס. יודעין את רבוכם כמ"ש שמאחר דרש מ"ע פרים בת"כ וכן ידעעם ואחז כולם הי' בני אדם גדולים בתורה. רק הי' יודעים השבעות מלאכים שרים וכדומה לזה מעשה כשפים. ע"כ אמרו עה לו לעבוד את הש"ת ולמענו בתאות עוה"ז הלא יש לפניכם דרך אחר להכות עכל תאות עוה"ז ויהי' לכו ג"כ כל עוב עסל ה טוב עיני השכל שלהם. ולא כתבו על לב כי הש"ת יכול לשמות הכל ולא יועיל כל מעשיהם כמ"ש בשעת חרבן בה"מ בחליף הקב"ה השפים של מעלה. וע"כ הי' קלות שבת"כ מ"מ כי הוא בע"ע שעם עיניהם מרחות כי על פיתעים פלאתים. מתרגמין מעוכין פלאתאי ע"ש. ועי"כ כשבאו עליהם הלבות והחבן בה"מ הי' קבורים שם"ו אבדה תקנתם. ע"כ הולך הש"ת לפיים בתמות ולא גם זאת ובוא וכן וזכרתי את בריתי יעקב. וגו'. וכן אמרו בזו"ה שהמלאה הקב"ה ליחזקאל הנבואה המרכבה כולם שיהי' כתוה ליחזקאל אבל עוד הש"ת אותם אבל בבית בני הי' רבו האפוקרסים ד"שבאל ופקרו בתורה והמוינו בקדמונו הבולם ע"כ כפ כזה קשה לבם התשובה כמ"ש רז"ל אמרו להשיב:

ועוד אפשר לפרש כי אמר בדרך הפרשה אתם נצבים ואמרו רז"ל שאמרו מי יוכל לעמוד בחלו וכו' והיינו מ"ש כי אנו הקלות הי' על תורה שבע"פ ואשר מאחר שהכל כאמר רק בע"פ אולי יסכחו כי לא כיהן לבהוב. ואע"כ יהי' נעשה קשה ע"כ התחיל משה לפייסן ואמר אתם נצבי היום כולכם לפני ה' אלהיך לעבדך בברית שודאי לא תשכח שע"פ ואתנו וע"כ מוטל עליכו לקיימם ולעשות ככל אשר הורה אותנו התורה שבע"פ. וזו ג"כ מחוצב עלך עד שואב עיניך כי הת"ח גופא נקרא ענן. כמ"ש רז"ל על פסוק כי אדם ענן השדה. והנה המלמד תורה נקרא חוצב עלים כי מקביר עצמי תורה לתלמידיו שיהי' מוכן לפניהם כמו שנבקע עלים שיהי' מוכשר לאדם לבשל ועד שואב עיניך הייו התלמידים שהמה שואבים מימי' של תורה מרבם וע"כ כרת ברית הן על הרב שלא ילמוד עמו דברים המנבדים לדברי חז"ל וכן התלמיד שלא ישמוע דבריו ומ"ש שלא יאמר דבר שקר שלא שנוא מרבו:

ודהנה האפיקורסי' עשו פרושים לתורה המנבדי' מה לדברי חז"ל וטופת תעופנה שפתי זרה ע"כ יכול להיות שדבריהם יתכן יותר לפי משמעות הפסוק ע"פ ע"ז גופא ונזהיר מעה רבינו פן יש בכם שורש פורה וכו' והי' בשומעו את דברי האלה שהיא על עונם תורה שבע"פ והתברך בלבבו לאמור שלום יהי' לי כי ודאי אני מקבל עלי לעשות כמו שקבלו חז"ל פירוש הקרא. ואעפ"כ אפרש פירוש אחר המבנד לדבריהם לענין שפות הרוה את הצמאה כי התלמידים מאחים לדברי שאביו פירוש התורה שיהי' הלשון עדיוק. וע"כ אני מרוה לפרש דברים ע"ד דקדוק הלשון ואחונת כי התלמידים למאלם לזה הדרך אבל אחמת אני לעבמי אלך בחזוק לבי שלא לזוז מדברי חז"ל ולעשות ככל אשר קבלו מעלא זה מרבה תלמידים המקדימים הבטיחם ברבים ע"כ לא יאבה הי' סלוח לו כמ"ל:

ועוד ואמרו רז"ל שאמרו מי יוכל לעמוד בחלו וכו' והיינו מ"ש כי אנו הקלות הי' על תורה שבע"פ ואשר מאחר שהכל כאמר רק בע"פ אולי יסכחו כי לא כיהן לבהוב. ואע"כ יהי' נעשה קשה ע"כ התחיל משה לפייסן ואמר אתם נצבי היום כולכם לפני ה' אלהיך לעבדך בברית שודאי לא תשכח שע"פ ואתנו וע"כ מוטל עליכו לקיימם ולעשות ככל אשר הורה אותנו התורה שבע"פ. וזו ג"כ מחוצב עלך עד שואב עיניך כי הת"ח גופא נקרא ענן. כמ"ש רז"ל על פסוק כי אדם ענן השדה. והנה המלמד תורה נקרא חוצב עלים כי מקביר עצמי תורה לתלמידיו שיהי' מוכן לפניהם כמו שנבקע עלים שיהי' מוכשר לאדם לבשל ועד שואב עיניך הייו התלמידים שהמה שואבים מימי' של תורה מרבם וע"כ כרת ברית הן על הרב שלא ילמוד עמו דברים המנבדים לדברי חז"ל וכן התלמיד שלא ישמוע דבריו ומ"ש שלא יאמר דבר שקר שלא שנוא מרבו:

ודהנה האפיקורסי' עשו פרושים לתורה המנבדי' מה לדברי חז"ל וטופת תעופנה שפתי זרה ע"כ יכול להיות שדבריהם יתכן יותר לפי משמעות הפסוק ע"פ ע"ז גופא ונזהיר מעה רבינו פן יש בכם שורש פורה וכו' והי' בשומעו את דברי האלה שהיא על עונם תורה שבע"פ והתברך בלבבו לאמור שלום יהי' לי כי ודאי אני מקבל עלי לעשות כמו שקבלו חז"ל פירוש הקרא. ואעפ"כ אפרש פירוש אחר המבנד לדבריהם לענין שפות הרוה את הצמאה כי התלמידים מאחים לדברי שאביו פירוש התורה שיהי' הלשון עדיוק. וע"כ אני מרוה לפרש דברים ע"ד דקדוק הלשון ואחונת כי התלמידים למאלם לזה הדרך אבל אחמת אני לעבמי אלך בחזוק לבי שלא לזוז מדברי חז"ל ולעשות ככל אשר קבלו מעלא זה מרבה תלמידים המקדימים הבטיחם ברבים ע"כ לא יאבה הי' סלוח לו כמ"ל:

אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם. אמרו במדרש. והנה ברש"י כיון שמעמדו ישראל מאה קלות חסר שתים הוריקו פניהם התחיל ומשה לפייסן אתם נצבים היום כהיום הזה שהוא מאתיל ומאיר כך יאיר לכם לעתיד יע"ש:

ונראה דהנה קלות שבת"כ הלא נגד עה שהעמדו בבית המקדש ומס. יודעין את רבוכם כמ"ש שמאחר דרש מ"ע פרים בת"כ וכן ידעעם ואחז כולם הי' בני אדם גדולים בתורה. רק הי' יודעים השבעות מלאכים שרים וכדומה לזה מעשה כשפים. ע"כ אמרו עה לו לעבוד את הש"ת ולמענו בתאות עוה"ז הלא יש לפניכם דרך אחר להכות עכל תאות עוה"ז ויהי' לכו ג"כ כל עוב עסל ה טוב עיני השכל שלהם. ולא כתבו על לב כי הש"ת יכול לשמות הכל ולא יועיל כל מעשיהם כמ"ש בשעת חרבן בה"מ בחליף הקב"ה השפים של מעלה. וע"כ הי' קלות שבת"כ מ"מ כי הוא בע"ע שעם עיניהם מרחות כי על פיתעים פלאתים. מתרגמין מעוכין פלאתאי ע"ש. ועי"כ כשבאו עליהם הלבות והחבן בה"מ הי' קבורים שם"ו אבדה תקנתם. ע"כ הולך הש"ת לפיים בתמות ולא גם זאת ובוא וכן וזכרתי את בריתי יעקב. וגו'. וכן אמרו בזו"ה שהמלאה הקב"ה ליחזקאל הנבואה המרכבה כולם שיהי' כתוה ליחזקאל אבל עוד הש"ת אותם אבל בבית בני הי' רבו האפוקרסים ד"שבאל ופקרו בתורה והמוינו בקדמונו הבולם ע"כ כפ כזה קשה לבם התשובה כמ"ש רז"ל אמרו להשיב:

לאפיקורס ישראל כי הוא מחזק דבריו ע"כ כתב במשנה תורה ל"ח קלות והוא עמעם שמעמם לבבי מאוד מאוד להאמין בקדמונו הבולם. ע"כ אין לזה תקנה רק בראות הבולם בא עליו שבבר שהיא בהשגחה פרטית אז לבו נכנע ונשבר בקרבו בראותו שיש נבאים:

ועי"כ אמר יתרו עתה ידעתי כי גדול הי' מכל אלקי' כי אלקים בגיעוריה הבבע כידוע. כי גם יתרו הי' מכת המאמינים בקדמונו והבבע כוהב מכהנו מ"ע. אבל עתה ידעתי שיש בורא והוא כי בדבר אשר זדו עליהם מדה במדה מוכת מזה שיש מכהנו ובורא. וע"כ בחרבן בית שני כתיב תם עונך בת ציון לא יוסיף להגלותך שוב כי על זה שהי' המאמינים בקדמונו ובבבע הרי נתברר להם שאינו כך כמ"ש לא האמינו מלכי ארץ כי יבוא לר ואויב בשערי ירושלים ע"כ מעיקה ראו כי קבלו בזה. ע"כ אמר אשיר תם עונך בת ציון כי מעכיה יהי' מיכר ונתברר לך כי עבית בשבתך:

וזו ג"כ כוונת רז"ל בבאן כיון שמעמו ל"ח קלות חוק. ומ"ע שבת"כ ר"ל שהמה חוק לדרך זה כי שם שייכים בבחמות ובאן אין בחמה רק כולם קלות. ע"כ אמרו מי יוכל לעמוד בחלו ח"ו שמרה אבדה תקנתינו מאחר שאין בחמה ע"כ התחיל משה לפייסן אתם נצבים היום כולכם שהיא מאתיל ומאיר ר"ל כי אינו לוקח בחמות כי תקלות גופי' הנה בחמות כי מכח זה. יתברר שיש מכהנו ובורא בהשגחה. ואע"כ יאיר עיני שכלכם לעבוד את הש"ת. ואע"כ הך אופן

על הקללות היה בעלמו אחור כמו השמש שהולכת בגלגלה תחת אופק שלנו כדי שתחזיר למזרח ותאיר להעולם ע"כ המושך גורם לאור שיצא כמו כן הלכות בעלמן יאירו לכם לתשובה כי תראו שיש בורא ומשגיח ע"כ ומילא הוא נחמה כי ודאי השי"ת גומל טוב למי שעובד אותו ככ"ל ככון :

ואמר פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה והייתי עתה הפורקים עול בחמרם הנם שיש שכר ועונש הייתי לכמה אבל הגיף הרי כלה ואבד ומה הנאה יש לו ע"כ הלא טוב יותר כל זמן שהוא בחיים יהנה עכ"פ מעובדת עוה"ז כי סופו לקבר יובל ורימה תאכלנו · ע"כ התברך בלבבו לאמור שלום יהי' לי דהייני לגוף כי בשרות לבי אלך עכ"פ יהנה הגוף בעוה"ז · והייתי לעמן קפות הרוח דהייני לרוות את הגיף אשר הוא לוח וערום ומכל שכל ע"כ אוסיף כל ימי חיותי שיתענג בדשן נפשו ומהעונג יגיע לו שימות הלא בין כך ובין כך לקבר יובל · ע"כ אמר השי"ת לא יאבה ה' סלוח לו ר"ל כי סברתו שאמר שימות הלא מיתה מכפרת כמ"ש רז"ל ע"כ לא יאבה השי"ת כי אדרבא הקב"ה יהן בו כח וחיות לסבול יסורים כי אז יעשה אף ה' וקצפתו בחיים הרשע ורבלה בו כל האלה הכתובה בספר הזה . כי השי"ח יהן לו כח להביא עליו כל הקללות וירלה כל הכלות בחייו ואח"כ ומחה את שמו מתחת השמים גם לעוה"ב · והייתו כי לכאור' קושיות הענין הכ"ל חזקה רק בהנות כי אנחנו עם בני ישראל מאמינים בתחיית המתים ויתענגו הגוף והנשמה ביחד בעתיד בהרה רק האמת כי ת"ה אינו מצוחר בתורה רק ברמז ורמיזא כמ"ש רז"ל רק הטעם כי היא דבר שיולא והיקש הטבעי כמ"ש עפרי מי קא חיי · ע"כ בדברים כאלה קצרה התורה ולא כתבה אלא ברמז ע"כ מי שמקיים הפלשה הנסתרות לה' אלקינו כי ודאי יש ת"ה רק ונחנות שהוא דבר נסתר ע"כ נשאר לאלקי' ולא מצוחר בפירוש בתורה ע"כ הנגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת :

עוד נראה לפרש פן יש בכם שורש וכו' ע"פ הידוע דעת מחקרים בדרשה ובחירה בחומרם שידיעת השי"ת את בחירת בני אדם רק אלא לומר הרי מיבחים כאשר קדמה ידיעת הבורא ע"כ אומרים המחקרים שאלא השי"ת לא שיך קדימה ואיחור ומפני שאינו תחת הזמן כמ"ש כל זאת גם התוקי"ע על המעבה הכל לפני וכו' יע"ש · אבל זאת אינו בוה כי כאשר הוכחתי בדרוש הקודם כי גם שהוא אמת שאלא השי"ת ל"ש קדימה ואיחור מ"מ יאמרו כל בני אדם על מה נראת אותם בני אדם שידועים לפניך שיהי' בתורתם לבוא רק לריב ומלה והבה ופטוש וזו הי' עצות איזב נראת רשעים בדאת לדיקים כי מכח שהכל גלוי וידוע לפניך לגמה נראת הרשעים להכעיס אותך :

ע"כ כתבתי שהתירץ הכתוב בזה שיש לכשי"ת ב' ידיעות רע וטוב ומכח שיש לכל אדם ב' נשמות אחת מקיטרא דרע ואחת מקיטרא דטוב · ע"כ יודע השי"ת כי מלך הנשמות הטובה אם ימשוך על עלמו הי' טוב וזבל אם ישאר בחלק הנשמה הרע הי' רשע · וע"כ גמר כאן פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה וב"כ בשומעו את דברי האלה הזאת והתברך לאמור שלום יהי' לי כי בשרות לבי מלכון שריר וקיים ר"ל כי לבו כבר נתקיים אצל השי"ת איך יהי' ע"כ אלך ברשעות נמנען קפות הרוח את הלמאה · כי כמו שאדם שהוא כמוא ומבקש נשתונו אם נותן לו אחד נשתות הרי עשה רצונו · כמו כן אני הרי כבר יודע אצל השי"ת בחירתי שלא יהי' השע · רק שלא יצא עדיין לפועל ע"כ אהי' רשע בפועל כדי למלאות ידיעת השי"ת שכבר ידע כן · ע"כ אמר הפסוק שלא יאבה ה' סלוח לו ורבלה בו כל האלה הכתובה בספר הזה לא יעשה לפעור מעשיו :

וע"כ שיש בסוף הפרשה כי אין אומת כדברי המחקרי' רק הנסתרות הייתו לה' אלהינו כי השי"ת יודע נסתרות הייתו ב' דרכים דרך טוב ודרך רע. כמ"ש · וע"כ הבחירה שפיר הוא ביד האדם וע"כ הנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת כי תלוי בבחירת אדם כמ"ש. ודו"ק :

וע"כ בזה יובן ג"כ דברי מדרש שאמר הקב"ה למשה חכם קראתיך ואתה רולה לבטל לא"י וכבר כתבתי בזה יע"ש · ועתה י"ל בדרך זה כי עשה הי' קובר אחין השי"ת לריך התורה על בדר מחמת שלא שיך קדימה ואיחור וע"כ הנם שנשבע הקב"ה שלא יבטל משה לא"י הי' קובר משה אחין השי"ת לריך התורה · ובאמת אמרו רז"ל במדרש ויחל משה שמשה התיר כדרו של השי"ת בשבע יע"ש · ולא"כ דין משה כדין יחיד מומחה שיכול לבדו להתיר את הכלל · וע"כ אמר השי"ת חכם קראתיך שהתרת לי כדר כדין חכם יחיד מומחה ואתה רולה לבטל לא"י בלא התרה והרי נשבעת ואין כאן עתה מי שיתיר לי הבדר כנ"ל בכון · דוד המלך אמר (תהלים ס"ה) לך דומי' תהילה אלקים בציון ולך ישולם נדר וכו' · נראה הכוונה בזה כי כל הגלות ה' זמן הקץ מבואר לכל אבל הגלות המר הזה נסתר כל קץ ובאה לפומי' לא גלי' · וכתבו המפרשי' הטעם כי בגזר עליו אריכות הגלות מאוד כאשר אנו רואין שעדיין ב"ד בא וע"כ אלו ידעו ישראל זאת בתחילת הגלות כי כך יהי' · רובא דרובא ח"ו הי' יוצאין מהדת הלהן תשברנה על אריכות זמן בזה ע"כ עשה השי"ת ברחמיו המרובים שיהי' נסתר הקץ · ע"כ יאמר כל ישראל אולי יבוא משיח בשנה זו או עכ"פ בדורי וכך מלפין מדור לדור עד שצימדין אנחנו תר"ה לאלף השבי ומ"ל יש בישראל ירלים ושלימים · וע"כ בשהשיב דוד זאת ברוח קדשו אמר על זה שבח לבשי"ת לך דומי' תהלה אנחנו מחויבים להודות ולהלל לשמך הגדול על דומי' זו שנסתר הקץ ולא פרשת בפירוש מתי יבא ומשיח :

וזו אלקים בציון ר"ל מה בשלמות מדת הדין בציון שבגזר עלי' אבדן אר ך ע"כ מה שנסתר קץ זה מחרבים אנחנו תהלה לאלקינו עבור זה כי ודאי לך ישולם נדר ר"ל כמ"ש בתיקונים בקבו כביכול שהשי"ת עשה נדר עד אומת יהי' ישראל בגלות הזה יע"ש ע"כ הנדר ודאי יהי' נשלם ואעפ"כ ישראל יעמדו באמונתם וזו שומע תפילה כי ישראל מתפללים בכל יום ויום ג' פעמים על בנין ירושלים והייתו מכח שנסתר הקץ ע"כ קוברים אולי יקבץ נדחי ישראל בזה השנה אבל אם הי' ידוע הזמן לא הי' מתפללים כלל כי יאמרו הוא תפילה של חנם ע"כ עובדא יש לנו בתיעות הקץ :

וגם עדך כל בשר יבאו והייתו ישראל שיש נפש בל בשר רק לשכניע לבם להשי"ת והייתו הכל מה שנסתר הקץ אבל גלוי זה הי' רובא דרובא יבאו מן הכלל ח"ו כמ"ש · אבל בשביה בגלות יש לנו הרבה עזרות כמ"ש ישראל עובדי ע"ז בעהרה וב"כ יש לכל אים ישראל להתוודות הרבה · וזו דברי עזרות בברו מכי יש הרבה דברי עזרות להתוודות עליהם בגלות אבל השי"ת מלך מלא רחמים הבא גלוי וידוע שהרבה בעבור מלכות בורמים ע"כ פעמו אתה תכפרם אפילו הפעמים תכפר כי יש לנו ההגלות על אריכות הגלות

שגרמו

שברמו לכל עוכם · ע"ע רבש"ע הלא אתה מדבר על ההרים כמ"ש רז"ל שאינו מביא בחשבונות כמו ב"ע לעי"פ שהי' הבזרה ד' מאות עשה הש"ית חשבון לעלמו לחשוב ומשולב ילחק לו קיבי שיעבוד הבלים הזמן · ע"כ הש"ית יכול להביא עלות מרחוק לחקדים הזמן בחולה · ע"כ אומר אחרי ר"ל לישורך הי' זאת תבחר ותקרב לקרב הזמן בחולה ישכון בחלרך להשיבנו ותחזה בלין עיניו במהרה יע"ש כשבעה בעוב ביתך ר"ל כי דוד אמר זאת על הדורות שיהי' עד ביאת משיח אשר כבר מתו וקרי לא יהי' תחיית המתים מיד לאחר ביאת משיח לכל עולם · ע"כ לבאורה אין כ"מ להמתים בביאת משיח אבל זה כי בביאת המשיח יתרבה האור והשמחה גם בעולמות עליונות כמ"ש רז"ל כשבע הקב"ה שלא יבוא לירושלי' של מעלה עד שיבנה ירושלי' של מטה וע"כ בבנין ירושלים של מטה תשכון השכינה בירושלים של מעלה ובזה נאמר גבי לדיקים ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם עוד ע"כ אומר מכח ביאת משיח גם המתים כשבעה בעוב ביתך כי יתרבה גם שם שלוות מאוד וזו קדוש היכלך דהיינו עולמות עליונים שהמה קדושים והמה היכלות כנ"ל :

ועפ"ז לפשר דזה ג"כ ליתן טעם למה קללות שבמשני תורה לינו מסיימין בנחמות מיד סמוך לקללות רק שפ' לבים שם יש הנחמות בפ' והי' כי יבאו עליך הברכה והקללה וכו' יע"ש . והיינו כי הקללות שבמשנה תורה היא כנגד חרבן בית שני שהיא לריכות הגלות ע"כ הנחמה לרוקה מאוד כי נשתם הקץ · ע"כ לא סמך הנחמה סמוך לקללות רק בפרשה לחרת · וצ"ל אומר המקומן כי רחק ממני מנחם ומשיב כשני היינו הפרשה שמנחם ומשיב כשני רחוק ממני ולא סמוך לקללות הכה זה מורה כי יהי' גלות לחוך כנ"ל :

וזה ג"כ הכוונה למודרש רז"ל כיון שבמעמד לא קללות וכמו"ש לעיל הייטו מ. כי שלא שמעו הנחמה לחרי' מיד ע"כ הוריקו פניהם כי מורה שנשתם הקץ · ע"כ אמרו מי יוכל לעמוד בלתו כי ח"ו לבדה תקיתינו ע"כ התחיל מעשה לפייסן ואמר לסם אתם נלבים היום כהיום שמלפיל ומאיר ר"ל שע"כ נשתם הקץ מפני שמורה על לריכות הגלות וכי תיקשה יאמר הש"ית בהדיא לריכות הגלות ומתי יבא משיח : ע"כ אמר דזה אינו דאם יהי' הקץ מבואר בתורה יתייאשו הדורות שלא לחר הגלות מן הגאולה וילא מן הדת ח"ו לבל מכח שאינו מבואר שבר כל דור ודור שבעוניהם יבא משיח · וע"כ אתם נלבים כהיום שמלפיל ומאיר כך יאיר לבם לעתיד לשביבם ושבעיבם וכו' כל לים ישראל לבל אם היה כתוב הקץ בפירוש ח"ו לא תעמדו כולכם לפני ה' אלקיכם לעתיד כי הוצא דיבוא לא יעמדו בחטוכתם כמ"ש לעיל :

וזה שמשיים בסוף הפרשה הנשתרות לה' אלקינו מכח זה מה שהקץ הוא בנשתרות לבא לבוא לא גלי' ע"כ והבלות לבו ולבניו לעשות את כל דברי התורה הזאת ר"ל שבלא לבו עצמו אם דבר כדי שאנו ובני בנינו יקיימו את כל דברי התורה · חבב לא כך הי' אלא ה' הקץ מבואר בתורה כי אז חו הי' יולחין מן הדת כמ"ש בנ"ל בכן :

רק בל זה ביעיה הקדמונים שהי' זמן אחוך עד ביאת המשיח ושייך לעשה זה אבל בעת שאין לנשמוס בעשה אלפים שנה רק ד' מאות שנה ודאי אין לבאין הבעשה לעה אין הש"ית מבלה לאחידי קובלה שבדור מתי קול הדור בעמנו בארלינו כי אם ידבר ישראל בבירור מתי יבוא · הנם שיהי' עוד זמן הרוק ע"ע ודאי נעבוד את הש"ית בלב שלם יותר ויותר :

ולפע"ד דזו דברי המקומן על זה היה דוש לבבל על אלה חשבו עיניו · ואומרו במדרש דוש בחשה זנה יע"ש · ובתב היערות דבש והעתם דמשל לזנה כי אם אשה נעשית זנה בדולה אין זמן קבוע לעהרתה מאחר שבריבה בקיים ע"כ יש לחוש שמא תרלה ותקתור לעולם יע"ש · והיינו מכח שעל גלות אחרון אין לנו קן קבוע ע"כ הי' בלבנו שבעשינו כמו זנה ע"כ על אלה חשבו עיניו שבראה מזה לריכות הגלות מאוד רק לבאורה קשה יהי' איך שיהי' וי"מ הי' לו להש"ית לגלות זמן הקן ע"כ אומר ואתה ד' לעולם תשב בשלחך לדור ודור ר"ל כי עשית זאת בביבול כדי שתשב לעולם על הבשלה המלוכה שיאמינו בך ישראל כי יבאו בכל דור ודור על מעשיך אולי יבא בדורי אבל אם הי' מבואר זמן הקן בבר הי' מ"ו יאמר מן חדת מבל ובל רק הא תיבה בדורה הראשוני' אבל בדור האחרון אנו מבקשים רבש"ע השיבנו ה' אליך ונתחיל אתה להשיב אותנו ואנחנו בבר הדבר לשוב בתשובה שלימה לפניך · וזו ובשובה אבל אין אנו מבקשים שתתן לנו לב עהור כי בזה שבאיה בידינו רק כה תעשה אבינו שבשמים חדש ימינו בקדם שחודיע לנו קן הגאולה והיינו אינת שתחדש עינינו לאלת מן הגלות בעונו שעשית מקדם שהי' בכל הגלויות זמן וקן לגאולה בעוי בן עשה עתה ואין בזה מורא אולי מבבר ברע בילאו ח"ו מן הדת · כי אם אחוש מאשרנו קלבת עליו עד מאוד שעברו ימים רבים מן הגלות ולא הבבר בהתאלך ע"כ השיבנו להודיע לנו הזמן בע"ש הדוק היעב :

ועפ"ז מבואר דברי המדרש חלקים אל דמי לך · והיינו כי אמרו בעקבות משיחא בית ובד יהי' לזכות ובור מרע מבחולל ואמת תהי' בעדפת ואין תיבתה יע"ש :

ע"כ אחת שביר אנו דומים שבאמר יבנו לאחרן ידעו

זקני בת ליון והיינו הת"ח שבקראו זקני בת ליון לאחרן יבנו בשבל קול העתבה כי שמה לעבד בבשיבו ואין דברי ת"ח בשמעים בכל ואמת יושבים ודומים ולא"כ סיא ודאי זמן קבוע לבילת משיח ע"כ אלקים אל דמי לך מבואר שבאמת אמת יבוא משיח בדקינו יבואר בחדיא דבריו כי הנה אריבך יהמיין ומשבאך בבאו רלם והיינו אפקורסי ישראל שבינאים להש"ית ע"כ יעריינו סיד כי לא יבוא משיח ותופסים אותנו לבירים ויתעבנו לומר בן שלא יבוא משיח על לפיבך נבח שבלפין זמן הגאולה גם בדור האחרון ע"כ ואמרו בנוים שזה מורה שח"ו לא יבא בלל וגם כי בזו"ה מבואר בנוים קלים ונפרע זה הקן אל עבת ת"ר העבר בעו"ה ולא בא ע"כ על הבלל בינו יעלו בדבר קרה על סודות שמבואר בו וזו על עון יעריינו סיד שלא בהאמין בבל דבריו ע"כ מהרלוי שיראם הש"ית לבעשת לעמן בבוד הלדיקים כרשב"י וחבריו ולו יתיבלו אל אחזן שבמה לפיבך שבלפנו אחך תחת בבא בבודך בדבר קרה עליהם והש"ית חס על בבוד לדיקים יותר מבבודו ע"כ ירחם הש"ית על עמו לעשות לעמן בבוד תורתו עב"ש לודיעם הזמן אל דאת מעשה אבי"ר :

וזו ג"כ הכוונה בע"ש דמינו אלקים הקדם בקרב היבבך וכו' ר"ל מה שדמינו אלקים ולא ידענו זמן הקן זו היא הקדם בקרב היבבך בי אחד בחוב בעשית עמנו שלא הודעתנו מתי יבבה הבא"מ ואמר הנעשה כי בבמבך אלקים ר"ל בגלות אשה שמך אלקי' ובביטול מדת הדין מתוח על הצולם אבע"כ בן תשיבתך אבתנו מודים ומתבלים לשמך הגדול ונזמרים בתמנתיו אבל לא בן הי' אלו הודיע הש"ית זמן הקן מימי קדם אלא הי'

ה׳ יגלה׳ חון לדת רוצה דרוצה ח״ו כמ״ש לעיל והכה בדרגא כמוב מעמת הוסר תמיד וכו׳ יעיש חלק מחתים ומשנים אמרי המחכה ויביע לימים חלק ג׳ מחוס לים יע״ש · ויכוך חין לחמו יודע מתי מתחיל המשבון זה כי פחומים ומחומים המה רק כרחה הא דחנקי נמי חלקים ביינו כי מחד חלק ד״ן יודע מתי יבוא משיח וע״כ שייך לומר אפרי ומחכה וכו׳ בהיינו שמחכה

על זמן קבוע :

ואמרו בזו״ח כי מיכא חרן הוא ר״ת חלק ר״ן כמבחר בתקונים יע״ש וע״כ אמר כאן על קני חרן כשיגיעכו לסוף משבון חרן אז ודאי לדק מלאה ימיך להודיע לנו מתי יבוא ומשיח אז יאמר הר פיון תגלה בנות יהודה לעמן ומשפטיך ה׳ וכמו שכתבתי בדרוש הקדש כי בכל השנה ביום הדין על ר״ה חיים נפרע לומר כי יבוא בזמן פלוני רק כפסק הדין מ״ו שעדיין לא יבוא ומשיח בזה השנה ומ״כ חין זה פסק ומשפט רק חכמנו יושבים בגלות בלא פסק ע״כ פרשתי דברי הפייטן שאמר ותולים בחור ומשפטיכו שיהי׳ הפסק ומבורר מתי יבוא ומשיח כאור בהיא בהיר ומבורר יע״ש ע״כ אמר כאן כשישבים זמן חרן אז יהי׳ שמחה לנו לעמן ומשפטיך ה׳ כי יהי׳ ומשפט מפסק ומבורר מתי ירחם אדת הרחמים עליכו ע״כ יודע הדבר ג׳כ לתחבוכי׳

כנ״ל נכון :

ואמרו רז״ל היתר כדרים פורחין בחויר ואין לבם על שיקומכו וכרחה דברי חכמים וחידותם כי ידוע ב״פ סוד כי כדר הוא בחידת ביכה שהיא בו״ן דר שבם המשים שבריי ביכה ומידה זאת נקראת יובל שמבם יוצאים עבדים לחירות ומשם יהי׳ הגאולה העתידה בחרה ויקרא דרור לכל הבולם חירות מע״ה וחירות מעשיעבוד מלכיות · והכה מקדם שלשי יהי׳ ביכות יעקב שקראו בית ומדת אברהם נקראים מים ומידת יצחק אש ומידת יעקב אויר שיכולים מים ואש לישבק הים בקו המלבני כידוע ולבם משפיע ביכה מוחין ליעקב בכה וכתיב ביום ההוא יהיה מקור נפתח לב״ד כי עדות ביכה הים מ״ם שתוחה אבל כשמשפעת המוחין נפתח המקור ולעתיד לבוא במהרה יהי׳ נפתח גם שער הבו״ן ע״כ קאמר יהי׳ מקור נפתח ויצאו לחירות והכה היתר הוא לשון פתחה פתיחה שיהי׳ הותר הקבר ונפתח ע״כ אמרו רז״ל היתר שיהי׳ נפתח ומדת ביכה שהיא בדרים דהייבו שער הבו״ן כדר ר״ם פותחין בחויר היא נמשך על מידת יעקב שנקרא אויר ופורח עליו · וע״כ יהי׳ מדת יעקב נבכה קומה שליומה גם לעתה המקדם שלשי במהרה · אבל בעו״ה זה הגלוי אם הי׳ לעתה ישראל מעוררין מים מוקנין אתערותא דלתתא אבל אין להן עכ״ל מה שיסמכו כי אין בישראל מי שיעשה סמיכה לקיים סומך לנופלים וע״ז השכיבה לויתת סמכוני באשישות בגרגא דאמרא לסמיך עלי מידת ביכה שב״ז נאמר ויבא לו יין ושמן ואחר רחיקא כמ״ש הזו״ה יע״ש · והעיקר להמשיך גם ה׳ תחת חסדים ג״כ למידת ביכה שהיא מידת חכמה ובפרט כי המה ריעים דלא אתפרשו כידוע ע״כ אז גר ר״ע אשריכם ישראל לפני מה אתם מעברין רז״ל להמשיך חסדים ומידת חכמה שהוא לפני ביכה שנקראת מי כי אז מ״י מעבר אתכם מידת ביכה יעבר אתכם והייבו אבינכם שבשמים כי מידת ביכה מפשיע מוחין לשמים שהיא מידת זעיר לעשותו ע״ש קומה שליומה שנאמר וזרקתי עליכם מים עהורים דהייבו ביכה כלול בחכמה שאין שם מגע בוי ע״כ בהשפיעו לעתה יהי׳ ישראל חירות מע״ה ומע״ה ומשעבוד מלכיות :

ע״ב ועברתם מכל עונותיכם שלא ישמעו עוד ואומר מקוה ישראל ה׳ כי יהוה שמידת ביכה הוא מקוה עליהם זע״כ תטהר את העולם שלא יהי׳ עוד מומאה בעולם :

מרשיעו בעת לרה מלחה ע״פ מ״ש בזו״ר פ׳ ואתחנן למה״ד לבן מלך שילא בתרבות לעה והי״ לו ג׳ פרבונין ח׳ אחר יעשה לו כבנים של מלה לעורין כך מעה רביו אחר ומלאוהו לעות רבות ולרות והשני אחר יעשה בבנים של י״ב לעורין כך דוד אחר יעבך ה׳ ביום לרה והשלישי אחר איך יכול לעמוד בבנים של י״ב לעורין יעשה כבנים של ליעורא אחת כך אחר ירמיהו עת לרה

הוא ליעקב ומעמו יושע יע״ש :

נראה הכוונה בזה כי ודאי מעה רביו אוהב ליישראל יותר מכל הבנים כי מקר כפנו על ישראל כמה פעמים רק מעה לא רלה באחריות הגלות ע״כ אמר שיותר עוד שיקבלו ישראל יסורין וזה שאמר ומלאוהו לעות רבות ולרות רק שיגאלו בזמן קלר אבל חוד דידע שקשה כח הסבל לקבול לרות שונות זו אחר זו ע״כ אמר יעבך ה׳ ביום לרה כי די יום אחד בשנה לקבול לרות ומילא לפי דברי דוד נלרך אחריות הגלות יותר מעה שרלה מעה אבל ירמיהו רלה ברבות הימים באחריות הגלות אם יהי׳ לרות ח״ו ילאו ישראל חון לשימה ע״כ התפלל לפני השי״ת שיותר עוד שיקבלו אחריות הגלות לכלה הנצח ולהתם מעלת · וזו שאמר והי׳ עת לרה ליעקב ר״ל שהנת גופא שהוא אחריות זאת יהי׳ לרה ליעקב שילבו ישראל על אחריות הגלות וזו הוא לרתו של יעקב ומעמו יושע

כנ״ל נכון :

וזה שאמר ר״ע כאן הנס שנעשה ר״ע והי׳ קובר שבן כזיבא יהי׳ מעים מיד לאחר החרבן ע״ע אחי אמרו עקיבא יעלה עפר בלחייך ועדיין ב״ד לא נמצאו בגמרא ובמדרש ע״כ חזר בו ואמר שודאי יהי׳ ל ישראל אחריות הגלות מאוד ולא יסבלו לרות כל כך ע״כ מביא הפסוק מקוה ישראל לעתה אותנו מושיע התשועה יבוא לישראל מכח בעת לרה כי הנת גופי׳ דהייבו אחריות הגלות זאת תהי׳ לרתן של ישראל וזו בעת לרה כנ״ל

נכון והבן בכל זה :

וזו ג״כ הכוונה בפסוק לך דומי׳ תהלה אלקים בציון על בחה שאתה דומם כביכול באחריות הגלות הרי עליו מוטל לבודות לך עבור זה כי מכח זה הלרות כתמעטו רק אחריות הגלות לבד מבחר וגם ע״ד סוד דומי׳ דומי״ה כי בגלות יד על כס יה והייבו כי אין חכמה ביכה שנקראו יה מפשיעין כ״כ מוחין גמורים לקב״ה ומכמתי׳ וע״כ כביכול אין יחוד גמור ג״כ בין זעיר ומכמתי׳ אבל בחנת כי ראוי הוא שלך ישולם נדר ר״ל שיבנים הנדר דהייבו המוחין של זעיר הנאין ע״י ביכה שנקראת נדר והייבו ישלם שיבואו מוחין ביתר שאת ועוז בני הפסק כלל וכלל ויהי׳ זעיר לעולם קומה שלימה וכן מלכות והעשה שומע תפילה שתבוא תפילת ישראל שמתפללין על אחריות הגלות עדיך כל בשר יבאו הייבו מלכות עדי שהוא תבשיר ומכתר והייבו שאז אם תשלם לנו ומשיחנו אז כל בשר יכתירו אותך בכתר המלוכה והשי״ת ירחם עליכו במהרה אמ״ר :

אמרו רז״ל בשבהדרין דמנא לן שיהי׳ ת״ת והשי״ת יודע עתידות והשיב תרוייהו מוכח ממד קרא דכתיב בכל שוכב עם אביתיך וקם מבאן לת״ה וקם הנם הזה וזכה אחרי אבקי אבר אחרן מוכח שהקב״ה יודע עתידות · א״ל דילמא וקם קאי רק על וזכה אחרי · וכו׳ והשיב לו נקם עיבו פלגא בידך שהשי״ת יודע עתידות והקבו המפורשים הרי הוא שאל על תלוייהו ומה תשובה היא זאת רק לחת להשיב לו וכי חו

ת"ס לין מוכח מן התורה ולמה לא פשיט מפסוק לחכר רא"ל על ס"ה כמבואר בגמרא יע"ש וכבר לחרתי בזה דרכים קומים רק כפמ"ש לעיל דידיעת הש"ית היא מלד הנסמות שיש לכל איש ישראל כמה כסמות מכל עולם ועולם לחי"ע וא"כ הש"ית יודע דאם ישאר בנסמה של עולם עשיה יה' רוחו רע ומעולם יצירה יה' מחלה רע ומחלה עוד ומעולם הבריאה יה' רוחו עוד ומעולם חלילות יה' כולו עוד ע"כ כתבתי דע הכוונה כי כאשר נבחו שנים מלרן כן נבחו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם - ר"ל דרכי ומחשבותי לידע דרכיכם ומחשבותיכם היא לאיכו מלד הלרן שהיא הגוף כי בחמת הבחירה היא נמעה אלא הגוף רק ידיעתו מלד הנסמה שהיא בשמים ומעל לדעת כל חלקי הנסמות לפי כל כשמה שיחשוך על עלמו איך יה' וע"פ קבלה ע"ם דאדם בא כמה פעמים בגילגול עד שיתקן הכל וא"כ איזה גוף יקוס כמ"ש כבר בזה :

אבל לפ"ז אחא שפיר דהש"ית רוצה לבל ידח ממנו כידח ומביא לא שאדם בגילגול עד שמושך כל חלקי הנסמה לגוף אפילו כסמת חלילות יע"כ אותו הגוף שלא יקון רק כפם דעש' יעמוד בת"ה רק עם כפם דעש' ומי שתיקון רוח דילירה יעמוד בת"ה עם חלקו שתיקון וכן כולם :

ואי"כ לפ"ז אחא שפיר דברי הגמרא הכ"ל דתנא שאחל ודאי ידע רחיות מפסוקים שיש' ת"ה כמ"ש אז אר לא כאמר אלא שיר מכאן לת"ה רק הוא שאל מכן ת"ה מן אחורה היינו בל כשמה שבא עם נופים בגילגול והי' קנה לו אדם מבחת בזה ת"ה בחיזה גוף תקיס הנסמה לעתיד - וע"כ הביב לו דמוכח מכאן תרוויהו דמאחר שהש"ית יודע עתידות דזכה אחרי חלקי נכר הלרן ח"כ קנה קושיות המחקרים שאם יש ידיעה אין בחירה וע"כ ל"ל כמ"ש לעיל דידיעת הש"ית היא מלד חלקי הנסמות והיינו שאמר לאם אם כי ידעתי את ילדו אשר הוא עושה בטרם אציאנו אל ארץ הרי כי הש"ית אמר רק דבר של קבלה וכ"ל מה שאין לו כל הגוזמת של עוה"ז לא מעכו בל עלמם הנסמות שבולו עוד מכ"ם אם יה' כל עוזבת עוה"ז הרי שדבר הש"ית לא הי' רק מלד חלקי הנסמות בהם עוד ורע אז רוחו רע - וזו היא ידיעתו של הש"ית א"כ מוכח שפיר ג"כ החיית העתיד מן התורה היינו לכל הגוף כי כל גוף יעמוד עם כשמה שלו הגם שבא אחרי כן בגילגול אז יוסיף אז יגרע ולמשל אם הי' בתחילה פלגא על פלגא והי' רוח מעולם ילירה ואם בגילגול יגרע ויהי' רוחו רע יעמוד עם כפם מעולם עש' וגוף הראשון עם רוח מעולם ילירה ואם יוסיף להיעד מעשיו בפגם הנסיה אז הוא מסך עליו כשמה מעולם הבריאה ויעמיד ת"ה עם זה החלק ולא עוד אלא שגם בעולם יש כמה וכמה חלקי כפם לכל אחד ואחד וכן בכל עולם ועולם כמבואר בזו"ה בכמה מקומות וע"כ אפילו מאה נופים לפורם כשמה אחת יש לכל גוף וגוף חלקו לעמוד בעו בת"ה ובפרט דכתיב הן יפעל אל פעמים ושלש עם גבר אורח שאינו בא בגילגול רק ג"פ וע"כ שפיר דמוכח שהש"ית יודע עתידות מוכח מעילא שיה' ת"ה לכל הנופים כמ"ש ודו ק :

ועפ"ז אני מבין ג"כ דברי דוד המלך במ"ש גלמי ראו עיניך וגו' וכבר כתבתי פרושו שהיא על ידיעה ובחירה שתיקון תחילה כדרך המחקרים שבחירה אדם היא ידיעתו של הש"ית ואינו קשה לאדם בא אחרי ידיעתו מוכרח להיות כפי אשר קדמו ידיעת הש"ית כי אבלו לא שיך קדימה ואיחור וזו גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו מה שאחרי אור לדיק אור הפע וסיינו שידיעתך היא בחירתי רק שלא תיקשה מעדיין הקוש' במקומו עיומד שאדם מוכרח מלד שבא אחרי ידיעת הש"ית ע"כ אמר יעיס ילרו הרי יעיס אינו רק ילירה מכח מהלך חמה וכבה - אבלא אחד בהם שש"ית שהוא יחיד מיוחד אינו תחת המון ע"כ לא שיך בו קדימה ואיחור כתירון המחקרים וזו הקדים דוד בתחילה אבל אח"כ אמר דוד וכי מה יקרו רעך אל כי הכשמה נקראת כביכול רעו של הש"ית בדכתיב לעמן אחי ורעי ע"כ אמר שהכשמות אלו דבר יקר מה עלמו ראשיהם שיש לכשמה במה ראשים וחלקים אספרם מחול ירבון הקלותי היינו לבל הקלות שאני טוה הן לעוד הן להיפוך ועודי עמך זאת הי' מבדיל אלך עוד בזמן שהיתי עמך מי שידעה היא מלד הנסמות שהמה לעלה ולא מלד הגופים שהם לעמה כי בגופים כשתכה לפי הבחירה לעשוך אבל אחם אלק בשמה שרולה בבחירתו :

אז יאמר ולי מה יקרו רעך אל סיינו המחשבה כמ"ש העפורשים יע"ש ומה עלמו ראשיהם ר"ל לפי חלקי הנסמות כך כתרגם המחשבות שבלוי בפניו אם יעשוך זה שחלק כשמה יה' כך אז אל הבחירה היא חפשית אבל הגוף ע"כ אמר אם תקעול אלקי הבב אשר יומרך לעזימה בחומר שהש"ית גדול מאוד אבל יודע הכל ומכח זה אין בחירה ע"כ מותר לאם לעשות זימה כי אין שכר ועונש והבן :

דוד המלך בתהילים (שמון קל"ב) שיר המעלות זכור ה' לדוד את כל עניתו אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב וגו' כראה לפב"ד דדוד ראה ברוח קדשו שיחרב הבית ראשון ושני עד הבית השלישי שיה' בזכות יעקב כמ"ש לעיל - והנה מעיה לדקיו חלילו הוא טשא יסובל יסורין בשביל כל ישראל כמ"ש בגמרא ע"כ על ענין זה סידר דוד המזמור ברוח קדשו יאמר זכור ה' לדוד והיינו מעיה בן דוד את כל עמותו הסורין שסובל כי זאת לכפרת ישראל ע"כ תרחם על עמך ישראל ועוד תזכור אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב כמ"ש לעיל כי נדר הוא המקיים אשר יוכלין בו עבדים לחירות ועשה יהי' הבאולה וע"כ נדר דוד כדי להעשיך עשה עניין ליעקב - וזו תוקשא דיעקב כי מודרין בנדר עלוה כי בזה מעשיך מוחין לגידת יעקב ומוסיף כח בפעולה של עבלה - וזו אביר יעקב כח של יעקב כי גם מקדש שלשי שיעמוד בזכות יעקב וזו כחו של יעקב הפשטו והסוד הכל הולך למקום אחד והבן :

ודנה כבר כתבתי בדרוש אחד כי דוד המלך רלה שיהי' תיקון בימיו רק מחמת שהי' נהרג מלחמת ע"כ לא כמר הדבר - ע"כ אמר אם אתן שנת לעיני ולעפעפי תנומה עד אמלא לה' משכנות לאביר יעקב כי לא עבר חלות לילה בשיכה כדי לקשט קומת מלכות וי"ל תיקון בימיו - וזו למלוא מקום ה' כי השכינה נקראת מקום כמ"ש ויפגע במקום כי הוא מקומו של עולם - וזו משכנות לאביר יעקב שיהי' מקדש ראשון הרגה משכנות שחרב עליו משמים מקדש של אם כמבואר בזו"ה על פסוק גדול יה' כבוד הבית הראשון מן הראשון שירדו ג' מקדשים זה לעבלה מזה יע"ש - וזו משכנות - גם ע"ד סוד משכנות היינו ליחד מידת יעקב עם השכינה וזה משכן אחת מכח אמוחין בקבל מידת בינה - וזו משכן ג' וזאת תוקשא דיעקב כמ"ש לעיל :

ואמר עוד ברוח קדשו הנה שמעתה בארתה לשון חשיבות למו אפרתים והיינו שהיינו חוסנים בימעוד

שיעמוד הבה"מ בחשיבות ולא יחרב וירקבו גוים בהיכבו· אבל בעו"ה מלאכה בשדי יער והיינו החו"ח שנקראים חיות יחד ובפרע אדום דכתיב בי' יכרסמנה חזיר מיער ובעו"ה שכנו רומיים על ירושלים והחריבוה ע"כ מלאכה בשדי יער גלות אדום ואכמו סובלים אריכות הגלות עד כבואה למשכבותיו ונשתחוה לאדום דגלו שיבנה בהרה בימינו · וע"כ בעבור דוד עבדך זכות דוד שרלה לעשות תיקון עולם רק מן השמים עכבוהו ע"כ אל תשב פני משיחך שתלרף היסורין של משיח לדקיטו וזכות אב וכמו יחדיו יהי' תמיד למהר הגאולה בהרה בימינו אכי"ר:

ולעתיד ישנם דוד המלך נדרים שלו כמ"ש נדרי לה' אשלם נגדה נא לכל עמו יקר בעיני ה' המותה לחסידיו · נראה הכוונה בזה כי קיבץ גליו' לא יהי' בפ"ח רק בזה אחר זה כמ"ש והביאו את אחיכם ונתנה לה' וגו' ע"כ אלו הקרבנות שיקריב דוד המלך עם מלך המשיח זכות זה יעזור לקבץ נדחי ישראל מכל המקומות וגם להיות חירות מנ"ה ומשעבוד מלכיות · וזו נדרי לה' אשלם נגדה נא לכל עמו כי בזכות זה יעשיך הש"ית לכל עמו מבלות נגדה בעין משיבה כמו בהר כביד קדמוני וגם מכח זה יקר בעיני ה' המותה היא לגזור עוד מיתה לחסידיו כי כולם יהי' צדיקים וחסידים · והנה משיח לדקיטו שסובל יסורין יש ליתן טעם משום דנשמת דוד הי' משוקע בין הקליפות ונא מדות מולאי' ע"כ צריך יסורין להחיך הזהומא מכל וכל · ומון כזה סובל בעבור ישראל כמ"ש בגמרא · ע"כ אמר כאן אנה ה' כי אני עבדך בן אמתך אני עבדך לעבוד אותך באמת מ"מ יש לי פגם ג"כ שאני עבדך בן אמתך נא מלך רות המואבי' וע"כ אני ראוי ליסורין יותר ויותר בדי להחיך הזהומא ואעפ"כ אתה בחסדך הגדול פתחת לנוסרי כי הנני היסורין מעני דהוי שרי ואסיר כמ"ש בגמרא שהוא מלא פגעים ע"כ ראוי לי להודות אתך יותר ע"כ לך אזבח זבח תודה כדין היולא מגיה אסורין · ונשם ה' אקרא שם הרחמים שבמלכו בחסדו הגדול ומון כזה נדרי לה' אשלם עם קיבוץ גליות וזו נגדה נא לכל עמו כנ"ל כאן:

כתיב כי יעבור איש את בתו לאמה וכו' נראה לפרש ע"ד רמז דקאי על גלות האחרון · כי יעבור איש · זהקב"ה כ"ם ה' איש מלחמה · את בתו אלו ישראל · לאמה לאדום ושמעאל שעליהם כאמר שפחה כי תירש גברתה · לא תלא כלאת עבדים כי אחר גלות זה לא יהי' גלות עוד רק יהי' שור חירות ע"כ לא כלא עוד בשם עבד כי יהי' חירות מנ"ה חירות ומשעבוד מלכיו' · ואם רעה בעיני אדוני' אשר לא יעדה והיינו כמ"ש כי לכל הגאולות הי' זמן קבוע לגאולה אבל בגלו' האחרון לא יעד לנו הש"ית זמן קבוע וזו אמרו אם רעה בעיני אדוני היינו הש"ית אשר לא יעדה זמן לגאולה · ונפ"כ ותפדה כי מקיים · בזה בפדיונינו דאלו הי' ידוע לנו הזמן רחוק לגאולה כבר חיו אולי ילאו הרבה חון לדת כמ"ש לעיל · ע"כ בזה והפדה מקיים לנו לעמוד בדת ובשום מע"ע כדי שנהי' ראוים לגאולה · בעם נכרי לא ימשול למכרה כמ"ש קודם אלא יהי' עוד גלות והמעם בבגדו בה כי הש"ית יחזיר לנו אותו בבד ונעורה שקבלנו בשיני לחיות חירות מנ"ה ומשעבוד מלכיות:

ולן ג"כ דברי הכתיב (ישעי' מ"ח) כי הלבישני בגדי ישע והיינו אותן בגדים שהמה לישע ממ"ה ומשעבוד מלכיות ואם לבנו יעדה · והיינו הגם שיהי' גאולה זו ע"י מלך המשיח שנקרא בנו של הקב"ה כמ"ש הי' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך דקאי על מלך משיח במלחמת גוג ומגוג · מ"מ לא יהי' נקרא גאולה זו ע"י שלית דאיכ אין לה קיום רק כמשפט הבנות יעשה לה ליחד שפיכתו בתוכיכו כאב שמיחד עם בתו הקטנה · ואם אחרת יקח לו והיינו כמ"ש הכתיב וכלו גוים רבים אל ה' וכו' אבל ומכתי בתוכך אמרו ד' והיינו הגם כי בימי משיח יסתיר כל הנמים שפה ברורה לקבל עול מלכות שמים עליהם · מ"מ לא יהי' רק משרתים של ישראל · וזו אם אחרת יקח לו ר"ל הגם שיקבל הש"ית גם את הגוים לעבודתו מ"מ שארה כסותה ועונתה לא יגרע ממנה מ"מ מ"ו לא יהי' זאת גרעון לישראל וגמלי כי בביכול יתיחד הש"ית עמם כמ"ש ומכתי בתוך בני ישראל והיינו אשר הוא קודות התורה כמ"ש את כתבה תורה אלא לאוכלי המן וכסותה היינו כמ"ש כגיל להיות חירות ממ"ה ומשעבוד מלכיו' שהיא ע"י שילבים הש"ית את עמו ישראל · ועונתה היינו יחוד שייחד שכינתו בתוכיכו ויקיים בנו והי' עינך רואות את מוריך ולא יכנף עוד וכו':

או יאמר אז אחרת על עשרת הדברים מחנת שאמרו חז"ל בגמרא ע"פ ויתנם מעל אדמתם בעוה"ז ובעוה"ב יע"ש ע"כ כתבה בנו התורה דאמת אינו כן אלא אם אחרת יקח לו הגם אלו שהמה בביכול אחרת ג"כ יקח לו · וגם שארה וכסותה ועונתה לא יגרע כי מלך עלא רמים הש"ית ויקרב הכל ויביאו למעלות גדולות כנ"ל:

או יאמר כי בתחיית המתים יקום כל אחד עם חלק כפם שתיקון בעודו בחיים חייתו והגם הרשעים יש שלא יהי' להם אפילו מקלת כפם שתיקנו ע"כ מבואר בזוה"ק על פסוק · ויוסף אבריהם ויקח אשה ושמה קטורה · שהש"ית יוסף לו מלך החסד כל חלקי כפם יע"ש · רק מחמת שהי' מבעיים כשהי' בחיים ע"כ גם לאחר התחי' יהיו מעשיהם · ע"כ אמר הפסוק ותלד את זמרן ואת יקשן כולם לבין מדות הם יב"ש בזוה"ק ותבין · ע"כ אמר הכתוב ע"ז אם אחרת יקח לו הייט הרשעים שהמה מסיטרא אחרא שארה וכסותה ועונתה לא יגרע והיינו ככבר ג' חלקים כפם לזה כמוה כי הש"ית יתן להם מלך החסד כמ"ש אבל אם השלם אלה לא יעשה לה ר"ל הגם שיהי' להם אלו ג' חלקים מ"מ לא כעשה תיקון להם שיעוזו מעשיהם ע"כ אז וילאה מהם הייט שיוקח מהם אלו חלקים אין כסף בביכול שלא יהי' להש"ית הנאה מהם מלשון נכסף כבקפת · אז ר"ל אין לאותן רשעים בושה לפני הש"ית לא די חסד שעשה להם הש"ית ליתן להם מתנת חנם · עוד הרעו מעשיהם גם אחיכ והוא מלשון כסופא כנ"ל:

בני קרח אמרו (תהלי' פ"ד) מה ידידות ה' מבכותיך ה' לבאות נראה דהמה אמרו זאת כנד תחיית המתים ור"ל הגם שודאי ידידות מבכותיך מה שהבאתה בעולמות עליונים מ"מ נכסף וגם כולה כפני לחלות חלקי והיינו לידד לעולם של מעלה שנקרא חצר כנד עולם העליון · והעניש לזה כדי שלבי ובשרי ירננו לאל חי כי בעוה"ב אינו מקלקל רק הנשמה לבדה אבל אני הילא לקלם בגוף ובנשמה · גם לפור מלאה בית וכו' והיינו שמא תאמר הלא עוד לאדם שלא נברא מבטרא · ע"כ אמר דבל זה בעולם הזה קודם התיקון אבל לעתיד יהי' חירות ממ"ה ומשעבוד מלכיות ע"כ ודאי כעבוד את הש"ית בגוף ובנפש וזה גם לפור דהיא הנשמה מלזה בית לכון שהוא הגוף כי בת"ה דרור קן לה דהיינו הגוף שהיא קן לנשמה הלא יהי' דרור בן חורין מיל"ה ורולה לבוא עוד פעם לעולם ומפני שכל המלות לא נכתבה בשלמות מלד הילה · וזו אשר שתה אפרוחי, את מזבחותיך והיינו כי המלות לא הי' רק כמו אפרוח

קנון שלא פרחו ע״כ רולה הכשמה לבולא עוד לעולם כדי לעבוד לת הש״ת במדרגת מלכי ולחנקי כי יהי׳ ניכר מלכותו ע״כ יהי׳ עבדות הבורא בשלימות גדול כמ״ש לשכי יומבי וכו׳ עוד יהלוך קלה בתמידית והבן־ והכם מר״ת לחלל שתוקעין עד הב״ר יש מ״ן יוס כי נפתחו שערי תשובה שהוא מ״ן שערי ביפה ע״כ כי׳ נוכם זלת בלמת לחירות כי הוא יובל כמ״ש לעיל רק היתר כדרים פורחין בחויר לין מי שפותח השעריס חו ולין לכם על מי שיקמוכו להכיל החירות לתעה עד שיערה עליכו רוח ממרום לחכ״ר :

פרשת וילך

וילך משה כתיב וחרה לפי ביום ההוא וכו׳ ומלאוהו רעות רבות וצרות ואמרו על כי לין לנקי בקרבי ומלאוני הרעות הללו ולכני הסתר לסתיר פני על כל הרעה לשר עשה כי פנה לאלקים לחרים - והקשו המפורשים מלחר שישראל מתוודים על פשעיהם לומה יחרה לף ה׳ בהם שלא יקבל תשובתם :

ונראה לפרש כי יש ג׳ מיני עיכוים - לחד לם מקבל הש״ת השבחה ומילא ע״פ הטבע הוא ח״ו לרוב לישראל כי ע״פ הטבע לא הי׳ ישראל בעולם כי לחרים לינו מולד - עוד יש דרך שני שה״ו הש״ת מצנים לת ישראל בהשבחה פרטיות - והנה דרך זה מוב יותר כי לא מוציים ישראל לפוכי גדולה על מומותיהם והיסרים ממרקים וגם כי לא לחבר יחבב ה׳ יוכיח רולה הש״ת בתקנתם - ע״כ לחרו חז״ל במגילת לוכה כי לפוכי גדולה כעלו ישראל על מומותיהם כי הי׳ הבוכם בהשבחה גדולה כי לא הלחיכו מלכי לרן כי יצא לר ולוב בשערי ירושלים ולא הי׳ הבוכם בדרך הטבע ובעין זה כתב בעל עקדה ייב״ם - והנה רבים מתבלבלים לומר מלחר שמתי עליון לא תלא הרעות לי לחבר לבוכם בהשבחה רק בהסרת השבחה לבל הבל יבלה פיהם כי הש״ת כל יכול הוא ולם מבנים בהשבחה היא לכפרה על הבוכות ישראל. ולא״כ לין זלת רבה שלא מוכה לכפר וב״כ שביר כתב מפי עליון לא תלא הרעות :

והנה רז״ל לחרו רעות רבות וצרות רבות שהמה לרות לו לו כבון ובורלו ובקרבו יב״ש - והנה ודלי בוכם כזה לינו בא לחלא בהשבחה פרטיות - הטבע לינו מתחייב שיהי׳ בחכה ג׳ הבנים בנוסח ל׳ ע״כ ודלי הוא בוכם בהשבחה לבל ישראל יחמר על כי לין לנקי בקרבי ומלאוני הרבות הללו והיינו בהסרת השבחה כי לינם מלחרים כלל בזה שהש״ת יבוים בהשבחה בלחרים כי הוא רק פועל ביב ולא רב - ע״כ לחר ולכני הסתר לסתיר פני על כל הרבה לשר עשו כי עבדו לנקים לחרים כי בזה נופל שלחרים כך המה עובדים ע״ז ולחדם בלחרים שלין הש״ת בבל הכחות לבעות רב ועב וב״כ מביא להם עבור זה הסתרה כפולה כבל כבון :

עוד נראה לפרש כשבאר תחילה דברי מדרש והבאתי בדרוש הקדש וה׳ כתן קולו לפני חילו הנלחבים כי רב מלוד מחנהו לבו ישראל - כי יש ה׳ ומרא מלוד זה י״כ - ומי יכילנו ג׳ קפדי׳ בפחים ומרא פרוסו ע״פ מ״ש כמה פעמים כי ע״כ לחנהו מלוים מל ע״ז יותר מכל הלו״ה שלינו מלוים על הבית״ק והיינו כי ישראל בקרבים בנים לנקים והיינו מלד הבטחה כי לנקי ה׳ לחמרה כפלי וב״כ לחמר הש״ת כביכול לם לים ישראלי עובד לו עובה עמי כי בכפם הלב כפם הבן :

ועפ״ז פרשתי הפסוק לחתם רלחיתם כי מן השמים דברתי עמכם לא תעשון לתי לנקי כסף וכו׳ היינו כי הש״ת הכין השמים וכל לבא ומצלה לבר בחוכו לתן הסרה לישראל ומ״מ לא הבטיח הר סיני לומבלה לבא ודלי בהורה כתן בלביו כי כל הטולות בבנים לישראל כי בשביל׳ נברלו הכל והיינו כי ישראל בקרבי׳ בנים לנקים לבל שלא עולמות המה מסרתים לפניו כעבדים וזו לתם רלחתם כי מן השמים דברתי עמכם והיינו שהכין הכל לומנה להורת כי ישראל בקרבים בנים ועיב לא תעשון לתי לנקי כסף ר״ל שלחור לבס לבעות ולעביד שים תמונה כי לם לתם עושים לו עובדים הרי לתם עושים לת עמי כי בכפם הלב כפם הבן ע״כ לחור לכם שיתוף כמ״ש ודו״ק :

והנה בישראל ומכי לפיכו תשובה ע״י הברה לבבלא בלו״ה ע״כ הקשה הש״ת לבו על פרעה כי תשובתו הי׳ ע״י הברה העכות שבא עליו והטעם בזה כמ״ש כבר ע״פ הרמב״ם שב״כ בנו מעוסה בישראל כבר כי בשמת ישראל ודלי מבקשת לבעות לתן הש״ת כבן המקיים לתן לבינו רק הלחור שבביקה מעבב שהיא הילה״ה ע״כ יש להכות הילה שבחו בנוף עד שיחמר רולה לבי ומעילא הבלה ודלי מרולה - והנה בר״ה ודלי כל לים ישראל עושה תשובה ומתחבן לפב הש״ת בבל כחו והנה הבני לו״ה מקטרגים עליהו לומר כי תשובתיהו הוא ע״י הברה מלילות יום הדין :

ע״כ זו דברי המדרש ו״ה כתן קולו לפני חילו לתו מלבים המקטרגים עליהו לומר שתשובה ע״י הברה מהכי בבי ישראל והטעם כי רב מחנהו לתו ישראל שהמה רבו בעבלה שבקרבי׳ בנים לנקים ולבוכם לבעות רלוהו רק הילה״ק מעבב ע״כ די בתשובה ע״י הברה כמ״ש ומבילה הש״ת רלי׳ לדבריו כי הקבו המפורש״ על שבר מלוה בחלי עלמה לכלא הא כתיב בתורה לא תלין פעולת שביר : רק הקשי׳ היא לם מחנהו בקרבים עבדים לבל מלחנו בנים לנקים לין כלן קושי׳ כל עיקר כי לין עבודתו ע״מ לקבל פרס ודו״ק. וע״כ לחמר הש״ת תדע לכם שבן אם שישראל בקרבים בנים שהי׳ כל עלים עושי דברו שמבלם הש״ת כלן בל לריקים שבשו רלוהו והיינו הנם שבלו הלריקים כל ימים בחע״ע לבבש״ם עלם הש״ת כלן ולא כלן לתם שבר בבוה״ז כלל ולא עוד לא שבהבו על קדוש השם ולא״כ לך הו עבר״ל בל לא תלין פעולת שביר לא ודלי שהמה בני וע״כ מהכי תשובה בהברה וכי תיקשה לא״כ לפ״ז הי׳ רלוי כבר שיבלבו ישראל מבלות ובבים כל הטובות עליהו ע״כ לחמר כי גדול יום ה׳ ומורא מלוד זה י״כ שלא הקב״ה שופע בילמו לת ישראל ומי יבילנו זה ג׳ קפדים בפחים והיינו שלינו הש״ת דן לא רק מי שהוא מי לא ג׳ קפדים לא כילנים כל לים ישראל שהי׳ מתחילת הילדה ובמה פעמים הי׳ בילבול הלא בלוי וידוע לפניו ע״כ הוא יום מורא כי מי יודע מה פעל בילבולי׳ הרלשוני׳ וע״כ מעבב לבילת מעיה בבל בכון מלוד :

ועפ״ז יבואר ב״כ כוונת הפסוק דלעיל דבשביל פרבנות על ישראל מקבלת יעבר תשובה רק הי׳ ע״י הברה ולחר שיראו שלא מהכי יאמרו בנפשם מדלא מהכי תשובה ע״י הברה מוכח עזה כי לין בשמתיהו ממקום בבה שהי׳ תלק לנקי ממעבד בכפם הלב כפם הבן לא בפעולתיהו ממקים בשמת הלו״ה - הו על כי לין

אין אלקי בקרבי שאין בטמאתיו כשמאת אלקי כיון שבאתנו מקודם ע"כ זה הגורם כי מלאתיו רעות האלה שלא כתקבלו תשובתיכו ע"י ההכרת שעשיו · ויאמר כל הש"ית כי זה ודאי שקר כי כשמתכם ממקום גבוה היא רק אני דן אתו אדם מידה במדה ואכני הסתר אסתיר פני על כל הרעה אשר עשה לא הייתי מסגיח ע"ז מאחר שעשו תשובה אבל איך אקבל תשובתם ע"י הכרת מאחר שפנה אל אלקים אחרים לעבוד ע"ז ואם הייתם קטורים שבשמתכם מעלתה גבוה שהיא אלקים ומעל איך הייתם עובדים למדרגה פחותה מכם ע"כ מפני זה אני דן אתכם מידה כנגד מידה שלא נקבל מכם תשובה ע"י הכרת כמ"ש כנ"ל כאן ודו"ק :

תפילה לעמי כי יעטוף ולפני ה' יפפוך שיחו כראה

פרושו כי קוף אדם למות רק לריך אדם לבקש מאת הש"ית שלא ימות בשנים קלרים וימי שנותיכו עכ"פ שבעים שנה והנה עטוף הוא מאחר כמו והי' העטופים בלבן וע"כ תפילה לעמי בשים א"ע עלי לפני הש"ית הגם שהיא עשיר גדול כי יבקש ממנו דבר שאינו בדשותו שלא אדם והייתו כי יעטוף שיאחר זמנו שלא ימות בקלרות שנים רק יאמר נא לפני הש"ית כי מבקש אריכות ימים כדי שיכול לעבוד את הש"ית וגם ילריך את בניו בדרך עובים וזו לפני ה' יפפוך שיחו אותו שיחה שמבקש אריכות ימים יהי' לפני ה' בכדי שיה' יכולת בידו לעבוד את הש"ית · וזו ג"כ כיון שלמה המלך ע"ה (במכלי שמן כ"ז) שאמר תחילה אם מכתוב את אויל במכתש וכו' והייתו הל"ה שנקראת כסיל לא תסיר אולתו ממנו כי מפתה את אדם לילך בדרך לא טוב :

ואמרו רז"ל אם רואה אדם שילמו מתגבר עליו יזכיר לו את יום המיתה הוא שאומר שם יהיה תדע פני לאלהך שית לבך לעדרים ר"ל אם אתה רואה שאין הל"ה רולה לילך ממך יהוא מלטון תוכחה ושבלין כמו ויודע בהם את אנשי שוכת ר"ל בזה תשבר הל"ה מעליך אם הדע פני לאלהך דהייתו הבנים קטנים שבמשמו אחריך כלאן אחר הרועה · והייתו שתאמר להש"י אם אעבור עבירה זו הרי יש לי בנים קטנים ואינו חיו חמות בחטא זה ומי ירעה אותם ואל מי יפנו בעזרה וכי יאמר הל"ה הלא אתה עדיין בחר בשנים ע"כ שית לבך לעדרים כמה וכמה אנשים שבדרו מן העולם ומתו בקברות שנים ואם יאמר לך הל"ה הלא יש לך עושר גדול שתניח לבנים ע"כ אמר כי לא לעולם חסן דהייתו בעשירות ואם כזר לדור ודור והלא כמה עשירות גדולי שמתו ואח"כ בניהם חוזרים על הפתחים והלא אנשים כאלו הקדה בן יאין כי רוח עברה בו ואינכו · וזו שאמר עם גלה אליר ונראה דשא ר"ל אע"פ שאנו רואים שגלה אליר ודשא הרבה אעפ"כ פתאים יבוא הדם ונאספו עשבות הרים כי רוח עברה בו ואינכו ע"כ אל יבעיח אדם במה שהוא רך בשנים יגם על עשירות · ואם יבא אדם לא עבר עבירה נחשב לו כאילו עשה מלוה · וזו שאמר שם בנעים לבטשך ר"ל מה שאתה כובש את הל"ה מזה יראה לך הש"ית בבטוש שותך לעולם הבא בזכירוך שאר מלות שבעשה מהם לבוש אל הנשמה וג"כ יעמוד זכותך להגן על הדור לאחר מיתה כי גדולים לריקים במיתתם יותר מבחייהם כמ"ש רז"ל · וזו מחיל שדה דהייתו כשתגיע יום מיתתך שתתחלף מעולם הזה ומציתך לעשות דיתך בשדה בקבר ושם תהי' עתודים בחזק עתודים לעמוד במרק לבטל הגזרה עם שאר לדיקי העולם הנקראים עתודי ארץ ומתביין בשקוק יבין עם שפרשתי :

והנה אמרו דאין מיתה בלא חטא ועוון אמ"ר רב ל' דיש עבירות דאתיין יו"כ אינו מכפר אלא עם מיתה · וזו כוונת הכתוב לאמרת הבנות בתשובה כי ביום הזה יכפר עליכם באמת כי ב"פ מכפר אבל לעיבר אתכם מכל חטאותיכם ואי"כ אין יש לדאוג אולי יש בחטאים חטא מיתה ואי"כ לפני ה' תטהרו ר"ל שיהי' הטהרה רק לפני ה' הייכ שיעות אי"ו ותעלה בשמתו לעלה אז יהי' כנגד הטהרה ע"כ כל אים ירא ודאוג מזה וכשוב תשובה שלימה לפניו :

אז יאמר תפלה לעני ע"ד שאמרו בזו"ה כי מביה נקרא עני וכן אומר עני רוכב על החמור ואמרו רז"ל שמשים לדקיו שובל יקרים בעבור עוטת ישראל והוא מלא פלצים ומעוטף בתחבושת ומרעוטין · וזו תפילה לעני נמשיח שהיא עני כי יעטוף בשהיא מעוטף בפלצים ומרעוטין ולפני ה' יפפוך שיחו כי עני זה עומד לפני הש"ית למעלה ומבקש רחמים וזו ג"כ דברי יעשיהו הנביא (שמות כ"ז) כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעטוף ר"ל כי מלך המשיח שנקרא רוח כמ"ש רז"ל על פסוק ורוח אלקים מרחפת יע"ש ועי"כ מה שהוא מעוטף ביקורין בשביל אחרים עב יסבלו · ועוד כי אמרו רז"ל ג' מתחרט עליהם הקב"ה בכל יום א' מהם מה שברא הל"ה כי כל הנשמה מאחר שהיא בלה ממקום גבוה כזה ודאי ראוי שלא יחטא רק הל"ה הוא אוד מוכל מאש ויש לו קיום גדול מן הגוף ע"כ אי אפשר לנשמה לקום בפניו · וזו ונשמות שהמה ממקום גבוה אני עשיתי שיחטאו מאחר שמסרתי אותה לל"ה וגם בקיום הגוף ואמר עוד שם בעון בלעו קלפתי ואכהו הסתר ואקצף והייתו כי רוגן בגזל מכח קלפתי עליהם ושלחתי אותם לגלות ושלחתי מעל פני וילאו וזו ואכהו הסתר הייתו שיהי' לסתר מאחרן הקדושה שהיא עב פני תמיד ועוד בגלות גרוע מזה עד שלריך אני לקלף עליו יותר כי וילך שובב בדרך לבו · ובאמת אנו עשו ישראל תשובה רק על עבירות שבין אדם לחברו שיהי' להם שלום ודאי הי' בא אמרת כי הצור עלבים אפרים הנה בו ע"כ אומר דרכיו ראיתי שבגלות גרמו לו להרע מעשיו יותר ע"כ ארפאהו ואנחהו ולילך בדרך עיבים ואשלם נחומים לו ולאבליו והייתו לאמיק המתאבלים על גלות השכינה ועל כבוד ישראל שבעל מאחנו · והתקנה לאמאלה יה' כי בורא כיב שפתים שלום שלום אדשות יהי' אחרן בחלו בארא שיהי' ישראל בתשובה אחת שיהי' שלום ביניהם ויומחלו זה לזה מה שבשו אחד לחברו רק בתחילה יה' רק שלום לרחוק ר"ל הגם שיאמר שמותל לו מ"מ לבו בל עמו ועדיין שוכן אותו בלב רק אמ"כ ולקרוב יהי' בתקרב יהי' בלב אחד רק דבר זה בחוק שיתמול אדם בכל לבו מחילה גמורה ע"כ אמר ה' רפאתיו דאמת שיחבר אותו בלבו אני מרפא אותם לאדם בקרב הבנות הרחוקות ואת יהי' שיבא בידי שמים בכדי בקרב הגאולה בזכות שלום :

ורן ג"כ שאלו שלום יבוסלים הייו בגרום שיבוא שיבא לבקיו התקנה לזה יעלו אזהביך שיה' שלום בין ישראל המחבים בגאלת מצרים ובזכות זה יבוא הגואל כי העיקר העבבב היא עבירות שבין אדם לחברו שזה גורם פירוד בגבות וישראל לריבן אחדות כי המה בנים לאקום כי מעקום אחדות שורשם כמ"ש בשבטים נפש רק נפש אחת המה :

ורן ג"כ דברי הנביא הושע שובה ישראל עד ה' אלקיך ר"ל דע לך ישראל כי אחה בר"ה וי"ב עושה תשובה מה שחטאת כנד הש"ית אבל זה לא תוציל לך כלום כי לריך אתה לתשובה גדולה עד ה' אלקיך ר"ל

קודם

קודש שחבור לירי מידם זו נבקש רחמים מהש״ת לריך
שתה לשוב מעבירות שבין אדם לחברו להשיב את
הגזלה אשר גזל וכדומה לזה לו לפיים את חברו אם
הקניטו בדברים כי תדע לך כי כשלת בעונך כל
המכשולים שבאו עליך הוא רק בעונך והייתו בעבירות
שבין אדם לחברו · רק אם אדם עובר עבירה כגון נואף
וגוזל הרי עובר גם כנד הש״ת ג״כ ע״כ תחילה לריך
לפיים את חברו ואח״כ יבוא לבקש רחמים לפניו יתברך
שימחול לו ג״כ · וזו דברי הכתיב אם תפיים את חברך
אח״כ תבוא לפני הש״ת · ואמרו לפנין כל חיטא עון
ר״ל מלחר שחלי עבירה תקנתי בעלמי שפייסתי את חברי
וקבלתי לו ע״כ אתה הש״ת תיסלח עון זה מכל וכל גם
חלי החחרת ואמרתי גם כנדך וקח עוד · ואמרו במדרש
עוד בגיטעריה כפש בחיים ב״ם יע״ש · ונראה הכוונה
כמ״ש דמלחר שיש שנוס הרי כל ישראל ככפש אחת
ומקראים בנים למקום · וע״כ הגם שהתשובה ע״י הכרת
מהבי כמ״ש לעיל לפי דברי הרמב״ם · וע״כ זו דבריו
וקח עוד התשובה שעשיתו ואת הרי הוא ע״פ הכרת
מלומת היום הדין · ע״כ אמרו במדרש עוד בגיטעריה
כפש ר״ל שאלהתו ככפש אחת כי נקראים בנים למקום
וע״כ יש להבות תשובה ע״י ההכרת ולא עוד אלא מלחר
שרלתיתו לעשות רלונך אלא שאור שבעיסה מעכב
הילה · וא״כ אלהי עושים בלי דעת כמ״ש אין אדם
עובר עבירה אלא א״כ נכנס בו רוח שעות והרי אלהי
שגגים וא״כ נשלמה פרים שפתיתיו כדין שונג כמ״ל
כאן ותבין הדברים :

בני קרח אמרו (בתהילים קיומן פ״ד) אשרי אדם
עוז לו בך מסילות בלבבם כו׳ יע״ש · נראה
דהכוונה בזה שמדבר נגד המוכיחי׳ ומנהיגי׳ של ישראל
המעוררים לבות בני אדם בתוכחתם לגער על בטות
הסביבה ועל אריכות הגלות · והתבארות המועלה בעולם
ע״כ אמר אשרי אדם עוז לו בך שיש לו אמונה עזה
בהש״ת ובתורתו ומאמין בכל הבחמות שאמרו לנו
הנביאים וע״כ לריך שלא אמונתו יהיה ולא די בזה שמדריך
א״ע בדרך היטב אלא גם מסילות בלבבם שבושה
מסילה גדולה בלבות בני אדם בתוכחתו לגער על
בטות הסביבה והייתו בדורות אלו שבמעטו היא אבילות
יבבה ונאחר יאוש · וזו עיקרי בעמק שעוברים בעמק
בטות שבתאלרנו הימים ימי בטות מאוד מאוד ואבש״כ
אם עוכים את כפשו בכפו לעורר אותם לבכי · וזו
הבכא עד כי פועל בתוכחתו כי מעיין ישיתיהו שמרבין
בבכי להוריד בעיין דמעות · ולא עוד אלא מלדיקין
עליהם את הדין שהש״ת דיין אמת · וזו גם ברכות
יבעה מורה המה עוטפים את הש״ת בברכות שורלי
אמת מעפעו רק שמבקשים רחמים לפניו לכמוס אחם
לפיים משורת הדין ונראה על עולמו בהיה ונתקן
עונם בעלכות עדי ע״כ המוכיח עם ליבור כזה יזכו
יבו מחיל אל חיל ר״ל כמי שעשו חיל וכח לשפוך לבם
בחזקה לפני הש״ת על בטות הסביבה כן יוסף להם
הש״ת כח ואמין ירלה אלקים בליון כשיבלה עלכיתו
עניני בעהרה יוסף הש״ת לאכשיס בחלה הבנה גדולה
ונחת גדול עד שיי אפשר לסבול תענוג גדול כזה
רק הש״ת יחזק אותם ליתן להם כח לסבול התענוג
כמ״ש ר״ל כשם שנותן הש״ת כח לרשעים לסבול
עונשם כן יתן כח לצדיקים לסבול שברם והייתו כמ״ש
ובא ליבור ומובים כזה מתבלים בני קרח על הדור
ההיא שרחוק מהם מאוד כמי שאמרתו בגמרא בשבת ת״ל
לאלף הבשי ביב אומרים ה׳ שמעה תפילתי כי שמועה
היא לרחוק והייתו כי התבלו על דור שה׳ רחוק
מהם יותר מעבי אלפים שנה ע״כ אומרים לבש״ע

כשיעמוד לפניך דור כזה כשפוך לבם כמים לפניך על
בטות הסביבה אמו מבקשים החזיבה · ר״ל מקרוב (כמ״ש
רז״ל כי החזיבה הוא מקרוב יע״ש) שיהיו בזמן קרוב כעבים
בתפילתם והייתו אלקי יעקב סלה שתהי׳ נקרא עליהם
אלקי יעקב שתבנה להם מקדש שליש שהיא בזכות
יעקב כמ״ש רז״ל וזה יתקיים לעולם ע״כ אתה הש״ת
תהי׳ נקרא אלקי יעקב סלה :

הנה באמת אם אין שום זכות ליקראל רק מה
שקובלים הבלות זמן אלוך כזה ועומדי׳ באמונת׳
ומלפיס לביאת משיח זכות גדול הוא זאת וכדאי זאת
לעמוד לנו הש״ת מלילים ישרים לפניו כשלות לנו משיח
לדקינו · וזו נראה דרמזה לנו תורתינו הקדושה באומרו
ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם וכו׳ והייתו כי גם
במדרש דרשו על הגלות יע״ש ובדרכינו יאמר כך
להיות כי הבאולה תהי׳ בזכות יעקב אשר שבל מילעול
ובטות יותר מאבות הקדמים ע״כ יאמר כח לישראל
המבקשים ומלפיס לבאולה ע״כ אומר אחי מאין אתם
ר״ל מהיכי ראוי לכם לבות נקרא אחי בשותפות שאלי
שבלתי הבלות ותרי״ב שלות שמרתי ולא כן אתם א״כ
איך אתם אחי ורצי שיבות הבאולה בזכות לכם והשיב
רוח הקודש בשם בנשת ישראל הלא מחמת אלמתו ר״ל
אלמתו שובלים בכל עת וכבר אדון אש של הקב״ה
והכבדת עול בטות עליהו וא״כ מהיכי תיתי שיתעסקו
ישראל במלות הש״ת וע״כ אומר הידעתם את לבן בן
אחות כמ״ש רז״ל במדרש הידעתם מי שבתיד לבן
עומתיכם יע״ש ולדרכינו יאמר הידעתם את לבן עם
שמלבן עומתיכם ויהי׳ לכם כפרה היא ע״י בן כאמר
שתהי׳ כיאר גרונכם לבעוק לפני הש״ת על הבאולה
כי יתאלך הבלות מאוד מאוד ויאמרו ידעתו ר״ל אלמתו
מקבלים עליהו הבש כי יתמאמה נחמה לו ולא נסוב
אחור מאמונתיהו ח״ו ע״כ אומר רוח הקודש בזכות זה
והנה רחל בתו שהיא הבשיבה הקדושה באה עם הלאן
עם הבלן ישראל הייתו כמו שאמו היום שבנו כל הקלים
לק שבת תיר לבד כמ״ש בדרוש הקודש ע״כ אם עומדי׳
ישראל באמונתם אומרת לנו התורה הקדושה עודנו
מדבר עמם והנה רחל באה עם הלאן וכו׳ כי בזכות זה
יאמר הש״ת בליתו בעהרה בזמן קרוב אבי״ר :

עוד רמזה לנו תורתינו הקדושה כי יפתח אים בור
או כי יכרה אים בור וכו׳ ונראה לפרש כי הש״ת
נקרא ה׳ אים מלחמה ע״כ אומר כי הש״ת ברא אל״ם
וכל הכחות העומאה שהמה שייעתו דיל׳ ואמאלא כת
מעמ אדם הראשון הי׳ נכנע לקדושה כי אמרו רז״ל
שמש גדול אבדה העולם כי הי׳ שולטים הכחש בשליחות
יע״ש וכוונתם כמ״ש רק מכח החטאת כתבבר וזו כי
יפתח אים דהייתו הש״ת בור תקלה בזה שברא אל״ם
או כי יכרה אים בור להביא בורה אחר בורה והייתו
מעשה שפעת אדם הראשון וכל הדורות שלאחריו ·
ונשבר שמת בור ואמור והייתו ישראל שקבל התורה
שמחויבים להיות לעבודת הש״ת בבור לעיל ובאמור
המשל מאמת חטאיתו כמשקיתו ליבול בבור הגלות נאו״ה
שחייתם מכחות העומאה שבאים מלד הילה והזו״ה
מפרש על עשיה ב״י ועל מעיה ב״ד שבקראתי בור
ואמור יע״ש :

ולדרכינו יפורש כפשוטו על הבלן ישראל ע״כ בעבר
הבור דהייתו בעבר התקלה כביכול הש״ת
שברא את הילה ואיל מכשול לכל בחי עולם · ע״כ
יבלם הש״ת לישראל בעד כל הלות שבבור מחמת
הילה מכסף יסוד לבעליו והייתו מלמין בכופתא ובזום
דכל עבדי בעל וכל הכחות העומאה אחיתו ביום ולרות

שבכל ישראל ומחמתו יצוב להם השי"ת גמולם צריכים ויעביר גלולים מן הארץ. והיינו שכחות הרע יתבערו והגלולים העובדים שבהם ישלחו מזו פירוש אחת הקב"ה ומחבר כמ"ש. וזו והמת יהי' לו כשיעות כחות העוולה ממנו לז הנשאר יהי' להש"ם כי הקדושה ישאר כמ"ש

כנ"ל נכון:

בתהילים (ס' ע"ד) אותותיו לא ראינו וכו' ונראה דהתכנאו בכאן שיבלו כל הקולים אפילו

קן זה דשכת ת"ר דמרומז באותיות השם הוי' ב"ה כמ"ש בדרוש הקודם בשם הזו"ה כי ו"ם מרמז הא' אלפים וי"ו ת"ר לאלף השני. וזו שאמר אותותינו הקן של הגאולה הנרמז באותיות שם הוי' ב"ה לא ראינו ואין עוד כביל ר"ל על קן אחר אין עוד כביל גדולת יותר כמ"ש כי לבא לפיעת לא גלי' ואין אתנו יודע עד מה אמתי יהי' הקן זה שנאמר על שכת גאולי בתה כמ"ש בדרוש הקודם ע"כ מבקש עד מתי אלקים עד מתי יהי' מתוח כנדינו מידת הדין שיחרף לך באומר ח"ו אחד תקותינו גם כי יכלה שמך לנצח כי יאמר מאחר שקן האחרון הי' מרומז בשם הוי' ב"ה ירמיב פיו לדבר נגד שמך הגדול כמה תשיב ידך הימנו השמאל לעשות גבורתו בקרב הארץ כמו שבשית מקדם וגם ידך הימנית גיעגליה ר"ת אתה גבור לעולם ויעיבך מקרב מקך ר"ל אותו יעין שכתת רשות לאויבים להחריב הבה"מ. כדי שיהי' רמעים על ישראל מחמתו שהפכת חמתך על עלים ואבנים כמ"ש רז"ל והבה"מ נקרא חיק שהיא בחיק העולם באולם העולם ע"כ אותו יעין שעשית בחיק כלה שיבנה במהרה. וכי תיעל שאין זכות ישראל גורם ע"כ אומר רבש"ע ואלקים מלכי מקדם הייו שפרסמת המלוכה שלך עליו בעבותך מידת הדין בעולם ולא די מה שהי' לישראל. אלא פועל ישועות בקרב הארץ אפילו מה שלא לורך לישראל רק לפרסם ישועתך לכל בני עולם כי בעזך פורדת יש והייו שנקרא כי"ב קרביים וכן נקבנו כל מיעות שבעולם כמ"ש רז"ל:

ולפי הפשוט לא הי' זה לורך לישראל רק לפרסום מלכותו כי הוא כל יכל כמ"ש רחב שמעבו אשר הוביש ה' וכו' ע"כ עשית נסים גדולים לפרסם אלהותך מכ"ש עתה לאחר אריכות הגלות כזה שנאה שחרתם עליו בזמרה אבי"ר:

איתא בזמרש הלא בני אחרון ב"ח בניסן ומתו נמה נסמכו מיתתן לי"כ לומר לך כשם ש"כ מכפר כך מיתתן של צדיקים מכפר ומכן ש"כ מכפר שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם וכו' ומכן שמיתתן של צדיקים מכפר שנאמר ויעבר אלקים לאחרן וכו' יע"ש והקשו המפורשים מה שאלה הוא זאת מכן ש"כ מכפר הלא שמו מוכיח עליו שע"כ נקרא י"כ. ועוד מאחר שמיתת צדיקים מכפר מוכח נקרא דויעבר על לאחרן

ח"כ מה לורך תו לומר כפרתו מ"כ יע"ש:

ולפע"ד נראה ע"פ מ"ש לעיל דיש חטאים שאין י"כ בלבד מכפר אלא עם מיתה כגון שעבר

על איסור כרת ויש בו חיוב השם ואם אין בו חיוב השם י"כ תולה ויסורין ומרקין כמבואר בגמרא פוף יומא ואמרו רז"ל עליהם שם י"כ מכפר. והנה הש"ית נוה אותנו להתעבות ב"כ בכדי שאם בו ב"כ השובה שלימה הרי זה בעקום יסורין ומיתה וזו דברי בתוב שבת שבתון היא לכם ועניתם את נפשותיכם ונעיל ויכי אמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם לפני ה' תטהרו. והייו כמ"ש בעיל דיש עונות שאין י"כ בלבד מכפר עד לפני ה' הייו ח"ו כשתמותון לז יהי' כמו הכפרה וזו תטהרו. ע"כ

זאת הטבלה הינולה מאת השי"ת שבת שבתון סוף לכם שתעבו בו חשובה גמורה מלבון ושבת עד ה' אלקיך ועליתם אל בפשותיכם לז יהי' כחשב לכם מקבלת הנפש שכתמעבו דמוכם בכל הנפש ויהי' לכם כפרה על כל עונותיכם בחיכם:

ולפ"ז אתה שפיר דברי המדרש הנ"ל ודאי מיתת צדיקים מכפר על עבירות קלות אבל אם

מבר עבירה שלריך יסורין ומכ"ש ח"ו מיתה זה לא שמעבו שיהי' מכפר מהך פסוק ויעבר אלקים לאחרן ע"כ אומר כאן מדכשמבו מיתת צדיקים כי"ב מיכת דהוקש לכל כשם ש"כ מכפר הייו אם עשה תשובה ומעבו דמו בתעבית אז מכפר על כל עבירות כמ"ש מיתת צדיקים בתשובה ובתעבית מכפר על כל עבירות וע"כ אומר מכן ש"כ מכפר על כל עבירות שנאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאותיכם א"כ מוכח דמכפר על הכל והייו בתנאי שיהי' שבת שבתון וגם ובעיתם את נפשותיכם כמ"ש ואם לא חיו לפני ה' תטהרו דהייו מיתה כמ"ש לעיל כן מיתת צדיקים לריך לבער עליהם ולהתחבר על כל מעשיו הרעים ותעבית לדיקים אז מכפר על הכל כנ"ל נכון:

ואמרו רז"ל לומה נקומכה מיתת מרים לפרה אדומה

לומר כשם שפרה אדומה מכפרת כך מיתת צדיקים מכפרת. נראה דכוונה בזה דאמרו רז"ל שלעם לבבי שבצה לבשבד והייו להתעורר א"ע במיתת הצדיק והנה פרה אדומה אינו מכפר עד שיזה עליו מי חטאת בשלישי ובשביעי וא"כ דמיון גמור יש למיתת לדיקים שיכפר לפרה אדומה שלריך שלישי ושביעי לבבי ולהשפל ואז מכפר אבל בלא ב"ז היא מחיקר כפרה כנ"ל נכון

מאוד ודו"ק:

ישעי' הכביא אמר ועוד בה עשירי' ושבה והיתה לבער כאלה וכאלון אשר בשלכת בם זרע

קודש מצבתה. ואמרו רז"ל סוף כתובות דור שבא דוד בא קעוברית בת"ח שנאמר ועוד בה עשירי' וכו'. ונראה פרושו דהנה בדורות הראשונים הי' ביקר ת"ח ובפרע מי שבתמכה להיות אב"ד ובכתר הרבנות הי' מעבירים שיהי' גדול הדור ואו לא מידי אבל עתה מלשים מקרוב באו להשבית הביקר להיות מעורב בין הבריות בלשון עדברת גדולות ולידע חכמות פילספיא ואחר חכמות והביקר שיהי' ת"ח הוא העופל. והייו כי הביקר הכוונה בעמידת הרב אב"ד שיהי' לו כח לעמוד בהיכל הסריס ולהראות את יפיס כי גם לנו יד ושם בכל החכמות ביחר אחת ומעבו שכוונתן לש"ם וב"ב הרבנים עוסקים בספרים של בכרים ובילדי בכרים יפפיקו לעשות עסקיהם בספרי עריעיות שלהם ובדומה לזה

והנה בעו"ה מי שהיא ת"ח באמת אין לו התבאמות

ופרנסתו בדוחק ומי שאינו מגיע לקרסולין יש לו תלוי ראש. וזו כוונת חז"ל קעוברית בת"ח שיהי' תערובות בת"ח שמי שאין ת"ת גדול המון עם יאמרו כי הוא זה החיים אשר ראוי לבחרו ולהדרו ומי שת"ח באמת יהי' בזוי אבוש. וזה דברי הנביא ועוד בה עשירים שיבחר שאריה בישראל שיהי' ת"ח אבל ושבה והיתה לבער שבתורה ת"ו עתיד להתעבו ולהתבער והייו כאלה וכאלון ר"ל מי שהיא כאלה כאלון שמעם אילני סרק רק כי גובה אריזים בשם וכן ת"ח שיעבו בגבהות לעיני המון עם אשר בשלכת בם כי הבריס שלהם אינו בתורה אלא בשלכת הייו כמו העלים של האילן הנטבש מהם כן כל מי שיש בו לימוד ספרי גוים שלהם אשר ראוי לכבד אים ישראלי לפשיך זאת מהם ולא לעסוק בספריהם. אבל בעו"ה תהי לתוכך שבל עי שעוסק בספריהם המה זכים להיות זרע קודש מלבתה

דרשו

דהייטו שיעמידו אותם לאיות לבנים הגם שאינו ת"ח כיכ וא"כ מלבם של אנשים רבנים כאלו המה זרע קודש להתמנות על ישראל להנהיגם ויש להם שפע גדול בפרנסתם אבל ת"ח באמת הוא מיעוט שאינו מצוי לזהות לזה כנ"ל נכון ע"ד אמת והגולי שלא יהי' גרוע והילך :

ונראה דלזה כיון דאמר"ה ג"כ בתשלי' שאנו טורדך בקרב מועדך והייטו כי מרבן בה"ע גרמו לנו כל זאת שיכטם קול טוריים וקפיאים בקרב הת"ח שבקהלי' מועדי ה' כי אין לשכיבה כי אם ד' אמות של הלכה בלבד ושם השרלת השכיבה וזו שמו אותם אותה הייטו אותה שלהם שהיא הלימוד בחכמה עצביות מזו אותה נפלאים שלהם גרמו שגם עם בני ישראל יתעסקו בזה הגם שבתחילה לא עשו הגויים זאת לנו רק בדבות הימים . וזו שאומר אסף . יודע כמדיא לאעלם מלשון ויודע בהם את חכמי קוכת שהיא לשון עוכם ע"כ אומר ישכנו האו"ה כאלו הביאו דבר זה שכתבתי לאעלה שמו אותם אותה הגם שלא עשו רק בשבך ענן

קדומות ל"ל שבעו שבשבך הת"ח שבקרא ענן הים בה ענן בקדוש הייטו שאו"ה גרמו בחרבן בה"ע שאין לת"ח פרנסה עלד עלמו רק לריכים לעשות תורה שלהם קדוש לחיות בה ב"ב מלד זה באו לידי מידה לעסוק בשפעי הגויים כדי שימלאו חן בעיני המון עם אשר אינם יודעי' מהתורה אבל טופת הטופה שפתי זרה . הגם שהמון עם זאת ג"כ לא יביטו מ"מ כושא חן בעיניהם יותר . והנה הסתכל הכביא לדורות הללו ואומר ועתה פיתומים יחד ר"ל בתחילת הגלות לא הי' מזה רק שמן מכהו ומי שלמד זאת לומד בהסתר אבל עתה בדור הזה פיתומים כעשה כחותם בולעת על זרוע של אדם וגם יחד כי לומדים ברבים ועושים בית ספר לזה בבסיל וכלפות יהלומון כי קולו כשמע לרבים בקול הקורבן ורוב העוסקים בזה כי כן ג"כ בקלת עדיות פקודת שאין להתמנות שום הרב אב"ד עד שילמוד פלוספיא ומביא אסף רמה כל זאת ברוח קדשו הכל באר היעב עה שיה' בדור אחרון כנ"ל נכון .

פרשת האזינו

במדרש רבה האזינו השמים ואדברה וכו' הלכה אדם מישראל שה' מושם באזני מהו שיהא מותר לרפאותו בשבת כך שמו חכמים כל קפק נפשות דוחה את השבת וזו מכת אזן אם סכנה הוא מרפאים אותה בשבת רבנן אמרו מצקה אתה שלא לחוש באזנך ולא אחד מאבריך הנה אזנך ל"ת וכו' יע"ש וכבר כתבתי לפרש מדרש זה ועתה אבאר בביאור יותר וגם הפסוקים על הסדר והייטו כי המפורשים חקרו איך כל המלאכות נעשה בשבת בידי שנים והלא הש"ת שומר את השבת כדכתיב את שבתותי תשמורו וכתיב כי בו שבת מכל מלאכתו ות"ל שכל המלאכות נעשה ממילא כי מיד בתחילה הבריאה מקר הש"ת הטבע לברואיו שיה' מתרבה והולך וזו אשר ברא אלקים לעשות שיעשה א"ע מכאן ולהבאה והוי כמ"ש מיתכין כלי תחת המוכנו והם מתגוררין והולכין כל השבת יע"ש :

ודגנה אמרו ר"ל שמשה את בשבת וכן אמרו שמשה הפתיק עצומים ותתיבים השנים ואמרן בשמיע דבריו וא"כ נתבטל סיבוב הגלגלים לפי שעת שדיבר שבת האזינו והנה אם כאמר שהביטול מלאכה אינו מלאכה ואינו דומה למיתה כי המיתה ובנה יש להם מיות כמ"ש הרמב"ם בהלכות יסודי תורה יע"ש ואולי דומה למקבלו שבעור מ"מ בו ביום השבת התחילו ליכך שהרי לא הצמיד אלא לפי שעה וא"כ לא חשיב הגורלא שנעשה הצמיד החמה ג' פעמים א' בגלחות עמון ואחד בשמות כי ביום הניתה לא הי' יום שלם רק לפי שעת כמ"ש וא"כ הרי הדבר דומה למצמיד רחיים של מים בשבת ואח"כ מסיר מה שמבע את המים מליכך ודאי חייב חטאת כי זה הוא מלאכה גמורה גם כאן בתחילתו כעל מהם חיותם אלא יכו ואח"כ כשפסק השילה החזר להם והתחילו ליכך ע"כ הרי זה מלאכה . ואם יאמר המתעקש דזה דומה למצמיד בחמה ג מלבד מלאכתה ואח"כ הלך ממנה אינה בעצמה גורמת מלאכתה א"כ ודאי פטור האדם שהצמידה דלא עשה מלאכה כלל . אעפ"כ נראה דלא דמי כאן לזה מטום דבזה שמביא החמה ובנה בית עשה גרם לאם חוקצת בה ונעשות מלאכתם בהיות וכמו שכתבתי בשמוך בביאור הפסוקים . א"כ ודאי זה דומה למלאכה כי הוקף לאם כח הליכה בשבת והסתיק אותם כדי שיקבלו כח זה אלא עכ"ל ליכך כונה דה' עותה לעשה לעשות זאת מכוס

דים בזה פורך גביה חדא לכותם עדים בדבר כמ"ש הבידותי בכם השמים וארץ וגם כי השמים מספרים כבוד אל ע"י מעשיהם וע"כ בזה שמעו דברו וקבלו כח יותר כי הכל נברא בחורה ע"כ יש בו כבוד שם שמים ב"ה ע"י זה וע"כ הי' מותר לו לחלל את השבת כמו שהי' נעשה כמה מלאכות בהקדש מפני שהמה לרבי גביה ע"כ מותר :

ועיכ זו דברי המדרש דודאי מי שהי' חושש באזנו ויש סכנה בדבר זאת ידע השואל דמותר לחלל שבת דמיעוד שיחלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה אבל כאן בפתקק המדרש באין סכנה רק שיש לו חולי שיעקר כח השמיעה ממנו וזו ג"כ לרבי גביה כי אם לא ישמע לא ישמע את הדרש מוסר וגם לא יהי' באפשר לעשות אמן ש"ר וכדומה לזה . וע"כ מקופק מאחר שמלינו שאנשה הוסף כח בשמים ואמן ונשמו מלאכה בשבת בהוספה זו ואפילו הכי היתר לו מחמת שהיא לריך גדול כנ"ל . או דילמא יש לחלק בין לרבי עולם כולו כחמה ולבנה לגלרבי יחיד וע"כ פשוט לי דדוקא בשבנה מותר לחלל אבל אלא בזוקים סכנה אחזן שזה כשאר אברים שאין לחלל והייטו מעשה כי ליחיד לא הותר חילול אפילו יש לו לרבי גבוה כמ"ש אבל רבנן באו והיקיפו עשה אחר והייטו דבנן אמרו אם מצקה אתה שלא לחוש באזנך הנה אזנך לתורה ואת נוחל הייה וכו' ול"ל דכאב האזן לא בא לו אבל מחמת שלא היתה אזנו לד"ת שאנו היתה לא הי' בא לידי חולי . א"כ לפ"ז אין לחלל שבת עבורו כי יותר יש לחוש שגם לאחר רפיאה יעשה כן מאחר שכך עשה כבר ומה לרבי גבוה יש ברפואתו ע"כ אסור מעשה זה כנ"ל נכון מאוד :

ולכוונת הפסיקים נראה לפרש כי אמרו רז"ל שפילפול מיתן לעשה לבד רק נהג מיבת עין ופתנה לישראל וידוע כי רוב הטולם רולים באגדה ולא בפילפול רק לאזה עתים והנה מעט אינו עוב לבולם רק לפרקים ולא בתמידית ע"כ התחיל מעשה ליעד יערוף כמטר לקחי ר"ל מה שלקחתי אני מהש"ת דהייטו הפילפול של תורה ערבתי לישראל לבוד בעמם רק כמעט שאות עוב לבתים ידעים לא תמיד אבל תזל כטל אמרתי דהייטו אגדה שלא למדתי בעמם בתמידית כטל אשר בעלה לבולם והבעים כי הוא דבר אחת

ונתקבל

וכתקבל לכל וזו שאומר כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב שהם מלוסי כח כן רוב העולם הלוסי כח לשמוע הפילפול רק לבדם :

והנה עתה הי׳ ומה רולם לגלות ישראל הסוד של התורה כמ״ש ולא כתן לב לדעת וכו׳ עד היום הזה והייתי מפני שלא ידעו אז סודה של תורה וכמדומי שכן איתא בזר״ה. וזה שאומר כאן כי שם הי׳ הקדש והייתי סודה של תורה שכולה שמותיו של הקב״ה הבו גודל גאלקיכם הייבו כי ע״י זה שגילה סוד התורה היקיף חיות לכל לבא לבא השמים וע״כ השתיק אותם בבדי לשמוע ולהוסיף להם הארה. והנה אמת בתחילת בריאה הי׳ לאמה ולבנה בהירות ומאירות גדול רק מפני חטא של א״ה נתקלקל הכל וע״כ בא עתה להגדיק דין על מיכת א״ה כי לכאורה קשה הלא בן יומא בשמעתא הי׳ ואין עוכש לקטן רק לאמרו אדם ואוה כבן עשרים כבראו וכן אמרו כי כל מעשה בראשי׳ בקומתן כבראו א״כ לפ״ז ליכא עונה כלל. וזו שאומר הלור תמים פעלו כי בריאתו הי׳ בתמימות כי כשלם כל הברואים בבריאתן ובקומתן והייכ כי כל דרכיו משפט ואיך יאמר לאדם כי ביום אכלך ממנו מות תמות הרי הוא קטן. אבל לפ״ז לדיק השי״ת בדיני רק לכאורה קשה א״ו על משפטו השי״ת ומה שסכר עלוה בחאי ליכא הרי משפטו בהורה ביומו ההן שכרו וכמ״ש לעיל. אבל התירון שהשי״ת רולה ליתן שכר לאחי בעו״הב כי עיקר העולה עושה הנשמה של אדם עם הילר עוד והמה רוחניים ע״כ גם השכר רוחני וזה לדיק בדין זה. והעיקר כי יש הוא פועל יקוותה ליתן לעולה רוחני שכר רוחני ע״כ אל אמונה מה שאנו פועלים אבל השי״ת רק באמונה שאין משלם שכר מיד אין עוד בזה כפ״ם. רק יש איזה האומרים להשי״ת כלום אתה עושה זאת רק לעובדיהו ליתן שכר לאחי אי אפשר בתקנה זו רק אחי מנקש שכר על איזה מלות וא״כ מה טעם יש בזה בעה שאין השי״ת נותן לו שכר בעו״ז רק כבר כתבתי ע״ז תירן מאחר שישראל נקראים בנים לעקים ובן מחויב לעבוד את אביו בחכם ובא ע״מ לקבל פרס :

וזה שאומר כאן שיחת בא לו והייתי קלת רולים להשחית הדבריהם מכה מעכה זו כא לו ר״ל לאה אינו משלם השי״ת לו שלמו בעודו בגוף ובכשם השכר וזו בא לו ע״כ אמר הלא מוס שלהם דהייתי דבר המבטל מעבתו זה נקרא כמו שובר שנקרא שופטן וגם מוס נקרא שופטן כידוע דברי חז״ל ע״כ אמר כי מוס המבטל מעבה זו הוא שנקרא בבו של השי״ת ולכן חיבו מביא פרס כלל ולא שייך ביומו תתן שכרו רק יש כמה שהשיתו דרכיה׳ עד שאינו רלוי להקרא בשם בן והי׳ לו איזה מעשה עוד ואעפ״כ הוא עני עדוכא. א״כ כפ״ז הקושי׳ במקומה עומדת וע״כ אמר מעה בחורה דזה אינו דאפילו דור עיקש שמעקשים דרכיהם בעצמי הרעים שלהם אעפ״כ ופתלתול הקושי׳ זו היא פתלתול ואין בו מעם כי הלא השי״ת הלא הוא אביך קנך היא עשך ויכוננך ר״ל מאחר שהשי״ת בראך ומחים אותך הרי יש לו דין אב ודין אדון שנופך קנוי לו לשלם בעבד כבעני שלבולם בהם תעבוד והרי יבול לומר עשה עמי ואיני זכך וא״כ מה מעמה היא שמביא לך ספר מלוה ע״כ הקושי׳ זו לית בי׳ ומשות כלל וספר כתבתי קלת עזה על פסוק זו בדרך זה אבל זה מבואר יותר וכמן למדין :

ומ״ש כשעירים עלי דשא כרוה דאבדה הוא עלי בי דרכים דרך אחד בדרך חריפות והעלאה וע״כ הוא לומיב כפם להשומעים וע״כ נקרא דרך זה שעירים מלשון אחזו אמר כי משתומם השומע רק דרך זה את עוב לנו שמבין וזו מכוסה בשם דשא שהוא מלובש בשכל. ולרך אשר דברים פשוטים והיא עוב לפשוט עם וע״ז אומר כרביבים עלי עשב שמכוסה ע״ה בשם עשב לכתיב ואתה עשב בשדה לבשתך והייתי שמעשך כבהמה וכמ״ש רז״ל בבוה מקומות בש״ם יע״ש :

כתיב תתפך כמו מור חותם ותהילבו כמו לבוש וכרחה דמוסף נקרא הנשמה של אדם כי הוא הלבש אבקים ע״כ כפי מה שאומר השי״ת באיוב לעיל מיכי לאחוז בכנפות ארץ ויבעבו רשעים ממנה אמר אותן לשעים אני מכנר שמספרים כאומר אותם שעושין הכשלה ומגשמים אותם כמו המומר של הגוף ותילבו בתחיית המתים עם נשמה כזו שהוא כמו הלבוש של הנשמה דהייט הגוף שהוא לבוש לנשמה ע״כ אותן עתידין להתגעל אחר ת״ה עיין בזו״ה פ׳ חיי שרה עב פסוק אלוף אבלים ויקח אשה ושמה קטורה ותבין הדברים :

האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב וגו׳ כראה הכוונה בזה כי משה רבינו השתיק עליונים ותחתונים לשמוע את דבריו והייט כי כל עילמות עומדים על התורה כדכתיב בראשית ברא אלקים בשביל התורה נברא העולם. ע״כ חיות העולמות היא התורה ע״כ השתיקם כדי שיהי׳ הכנה לתכיכם ח״ע לקבל השפעת התורה ע״כ אמר האזינו השמים וכו׳ שיכינו ח״ע לשמוע ואמר הענש בדבריו יערוף כמטר וכטל שיורדים עלי אדם וכמו שהאדם לריכה הכנה בלא מורשים וזורעים גו אח״כ כשיורד המטר עליו עושה פעולה לגדל :

וזו כשעירים עלי דשא וכרביבים עלי עשב הייט כי דשא היא מה שגדל מעצמו בש״ם וכתתי עשב בדרך לבהמתך ע״כ כמו מי שמכין ח״ע לקבל ד״ת עושה בו פעולה יתרה כי הבל תלוי בהכנה ע״כ השתיק אותם להכין ח״ע לכך ע״כ כי שם ה׳ אקרא והייט לאחר שהשמעו ד״ת שהוא כולה שמותיו של הקב״ה. הבו גודל לאלקינו ביתר מעלה גדולה לחדין גדולת הבורא ביתר שחת ביתר עז ואמר הענש שגם עליונים תלוים בתורה :

שלומדים בני אדם אשר בעפר יסודם והייטו :

כי הקשו המפורשים על ע״ש כשמה אדם בלמיד בדין רבים והתירן המוכחר בזה ע״ש הזר״ה. כי דלה השי״ת שיהי׳ האדם כולל כל עולמות אביי״ע ע״כ אמר השי״ת לשלשה עולמות יב״ע התכון כל אחד עכם חלק על בריאת אדם דהייטו עולם עשי׳ הנפש. ועולם יצירה הרוח. ועולם הבריאה הנשמה. וגם השי״ת יתן מעולם אצילות יחידה חיה. וזו נעשה בשותפות וגם שהכל של השי״ת והוא בדא כל עולמות יש אחין מ״מ מאחר כי בלוי ודוע לפניו שבחיד אדם לחנות ומכח זה יהי׳ קלקול בעולמות עליונים ובאיב יאמרו מלאכי מעלה מה אנוש כי תזכרנו לפקוד על ידו במלאכי מעלה ע״כ לקח השי״ת מלאכים העונד שלא יהי׳ אח״כ תרעומות כי השי״ת עושה שלום במרומיו ולכון השי״ת הי׳ בזה כי בלוי לפניו שיהי׳ ב״כ כמה לדיקים בכל דור ודור. ע״כ ע״י לדקתם יוקיפו כח בגבורה בפעולה של מעלה ויעבו מעלה מעלה ע״י חורתם ותפילתם. ע״כ קשר השי״ת עליונים בתחתונים ויהי׳ לאחדים ביחו כדי שיהי׳ כל עולמות תלוים במשפט ע״י אדם התחתון שבכולם :

וזו הלוד תמים פעלו כי השי״ת רלה להיות פעלו דהייטו כל העולמות שיהי׳ תמים בלחדות גמור והייטו כי כל דרכיו משפט ולא שיהי׳ כל העולמות

חלוים נמשפט ע״ד הסכר ועוכם זע״כ חלוים כולם בחדם כי על יחי לבקשו יעלו כל עולמות מעלה מעלה לקרב אל ח״ם לא ת״ו לבחינה · ומעמת כי הש״ית אל לאומכם כי כבר נתן לכל עולם ועולם אם סלו ועתה בשעת בריאת אדם רלה ליקח מהם ולקבר לוחם בתחתונים ע״כ · ואין עול לא רלה הש״ית לעשות להם עול ולקח שלא ברלונם ע״כ לדיק הרחה מידת לדקתו לעולמות עליונים ושר הוא היינו כביכול שהשות א״ע להם ואמר נעשה כולו וזו ויעבר הוא ודוק :

ווזן ג״כ הכוונה בעש״ם ויקרא אדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי והיינו כי אמרו רז״ל כי כל הנרואים אכלו מעץ הדעת כי היא נתנה להם יע״ש והיינו ויקרא אדם שם אשתו חוה לשון חיות כאם כי הסיתה את כל הנרואים לאכול ממנו והטעם כי היתה אם כל חי כי שורש של הנרואים כמו האם שהיא שורשה של ילדי ע״כ כיון שנפגמה היא כולם נפגמו וע״כ אכלו כולם כנ״ל ככון · הנה בבר כתבתי שמחקרי אמרו שידיעת הש״ית הוא בחינת אדם והקשתי עליהם דא״כ איך ברא הש״ית את הרשע אחר שנלוי לפניו בעתיד נחטוא הלא לטעל ויגון בברא . ע״כ מלכתי מחמת שאדם כולל עבל עולמות ע״כ אפשר בכל אדם נמשך לעלמו כמה עד עולם אלילות ואז יהי׳ כולו עוב · ודיעת הש״ית הוא בכל אדם לפי אלוקי כל עולם והיינו אם לא יעשה אדם לעלמו רק בשם דעשי׳ בנבד יהי׳ רוטו רע אז כולו וכן הוא עעולם ילידת יהי׳ מחלה על עחלה וכתו שתירן הזי״ת יע״ש :

ועי״ב זו דברי הפסוק בכאן שיחת לו לא בניו מומם דיר עיקש ופתלתול והיינו כי עשת רבינו דיבר בבד כת כשעיר הנתפלפי׳ בחומרים שיחת דחש אדם עכחים דרכו לו לא ר״ל אין ליחס את הרע לאדם עכמו כי מאחר שבלוי ודיבר לפניו שיחי׳ רשע לעמה ברא אוחבו הברי מלינו דחזקי׳ לא רלה ליחס אחם מחמת ברחה שיחי׳ לו בנים דלא מעלי ומב״ם הש״ית שאין לעשות כן כי ישראל נקראים בנים לעקום ע״כ חס המב רשעים כביכול בנאי לפניו שברא בנים עכחיים וזו דברי הרשעים בבנו מומם דור עיקש ופתלתול אם היא דור עיקש ופתלתול דהיינו רשעים המום הוא שנקראים בנו ר״ל בנאי לפניו כביכול שברא בעלמו בנים כאלה · ע״כ הנה עוסים עיקר תרעומת על הש״ית ומב״ם לוגב ברחת לדיקים ברחת רשעים כמ״ם בעקים אחר יע״ש · ע״כ עשיב לבת זו עשה רבינו בשם הש״ית הלה׳ תגמלו זאת בביכול ליחס הרע להש״ית הלא הדבר שקר מעיקרא כל אדם יכול להות כמו שילדה הלא הוא חבין מלד עולם אלילות קבן אבד עולם הבריאה הוא עשך ויכוונך מלד עולם ילידה ועשי׳ ובכל עולם יש בך חלק וע״כ יכול לחיות לדיק ולעשוך כמעה מעבוכם אלילות וידיעת הש״ית אלוקי כדברי העתפלפי׳ בק ידיעת כל עולם ועולם ומלד חלקי כמעה של כל אחד והבחיה אלוי ביד כל אים ואים כדברי הזי״ה

חמר עוד כי ידוע כי הש״ית רולה לבל ידח ממנו כידח והן יפעל אל פעמים ובאים עם גבר להבינה בגילגול עד שיחזור לאומנד ולהבינה כל חלקי כפשות עד עולם אלילות בגוף אדם · ועי״כ בזה ים לקיים ג״כ דברי המחקרים הכ״ל דכיהן דידע הש״ית שיחי׳ רשע בבחירתו ע״מ מביא אותו לעולם ומשוש תיקון אל אחריו בשאר גילגולים :

והנה ידוע ע״פ הר״י הקדוש דכל הדורות הראשוני׳ כגון דור המבול ודור הפלגה הי׳ תיקונם בגילגול בדורות שאי׳ בגלות מלרים וכבלו בזרע ישראל וזו שאמר כאן אפילו לפי שיטתך דלעיל אין כאן קושי׳ על הש״ית כי זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור והיינו הראשונים אחריהם ימים ולא אחרונים והיינו כי המה תחילת בריאתם לעולם אבל אחרונים המה בלים רק לתקן מה שפגמו ע״פ אין להם אריכות ימים כ״כ נזו בינו שנת דור ודור שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך מעמו אל דבר כי דע לך · בחכמה עליון גוים היינו דור המבול שהי׳ להם עוה״ז כמו נחלה עולמות שהאריכו ימיהם ובהפרידו בני אדם שלא האריכו כ״כ דהיינו דור הפלגה הגם שהבנים כולם להש״ית · יבא גבולות עמים למספר בני ישראל והיינו שכל הדורות הכ״ל נכללו בבני ישראל כי חלק ה׳ עמו יעקב חבל נחלתו ר״ל הגם שהי׳ עתחילה רשעים אח״כ כולם בבני ישראל והמשיכו להם קשות גדולות עד עולם העליון וזו חבל נחלתו שקשרו לעצלה וכשעותיהם סולם עולב אחלה ולאשו עגיב השמימה עד בהגיע לעמה עכעבע עד לעצלה :

וזן שאמר ימלאהו באחרן עדבר והיינו בתחילה בגלות מלרים ע״כ הי׳ עובדים יע״י לבר הגלות לקבל הטהורה במדבר וכן כל גלות וגלות היה רק לזכך הזהומא ולהבינה לידי תיקון · וזו ג״כ בתורה שהיא גלות בבל כמ״ש במדרש פ׳ בראשית על פסוק תולדו ובזהו יע״ש · יגיל ישימון מדי ויון שהי׳ אלה להשמיד ולהרוג וכן יון הלה לבעל עתורה ולבשות עולם עדבר וזו ישימון · ואח״כ בגלות אדום שהוא גלות אחרון עתיד יקובבנהו יבוכהו ויקיף אותנו עתילת ברזל מבלי לאלת חפצי ע״מ ילרנו כחיים עיני לא סר הסבתתו מאתנו והשביבה חופף עליהו ואומרת לנו בוטו בנים · וזו בבסר יביר קנו מעבירת אותנו לתשובה ולהבינה הגואל בי אחר זה לא יהי׳ עוד גלות :

וזן הי׳ בדד ישבו ואין עמו אל נכר כי יעבור גלוי׳ מן האדון ע״כ הוא אריכות הגלות כדי לשעוף כל הזהומא שקבלנו הי׳ כעמר נקי והש״ית ירחם עליהו מהרה כי עת לחנכה כי בא מועד אב״ר :

ועי״ב מ״ש יצואה דברי העדרש רבה פ׳ בראשית רשב״י פתח שמחה לאדם בעבנה פיו וכו׳ שמחה לאדם זה הקב״ה שנאמר ה׳ אדם מלחמה בעבנה פיו ויאמר אלקים יהי אור ודבר בעתו מה טוב וירא אלקים את האור כי טוב יע״ש :

וראה פרושו דהנה דרשו רז״ל על ויקרא אלקים לאור יום אלו מעשיהם של לדיקים יע״ש וכן אמרו רז״ל שהשיב הקב״ה לעה״ש שאדם שרולה לברחות לדיקים יעמדו ממנו והעלים מהם שנם רשעים יעמדו כמ״ש בדרוש הקודם יע״ש שבחתי שעמו של דבר מפני שהש״ית רואה לבל ידח ממנו כידח ויש לכל אדם ד׳ חלקי נשמה כמ״ש לעיל ע״כ סופו להיות לדיק כשיתבונן לעלמו כשמה מעולם אלילות · ועוד אני מוסיף דהברי בזמן שמקדש הגם שחטא הי׳ יכול קרבן ויתכפר לו וגם עתה יכול רשע גמור לעשות תשובה ויהי׳ עדיף עלדיק כמ״ש רז״ל :

והנה אמרו במדרש רבה שם מי שעשה כתיב אחר במעשה בראשית ומסיב וירא אלקים את האור כי טוב היא כנגד ספר ויקרא שהוא מלא הלכות יע"ש ולפענ"ד שרשב"י ופרש ע"כ פסוק זה כנגד ספר ויקרא מפני שהם עבודה דיני קרבנות חטאת וכן תשובה כתיב שם דכתיב והתודה יע"ש ע"כ היא טוב . ע"כ פתח רשב"י בכאן שמפרש ויאמר אלקים יהי אור הייט התשובה שהשיב הש"ית לאומ"ש שלדיקים עתידים להיו' מבריאת אדם . וזו שאומר הד"ד שמאה לברוח העולם כדי להראו' כחו וגבורתו לברואיו כמ"ש ה' איש מלחמה ע"כ אומר לאה"ש רק שלדיקים יעמדו והעלים את הרשעים כדי שלא יקעקעו על בריאתו מ"מ דבר אמת הי' בפיו יתברך כי דבר בעתו מה טוב שנאמר וירא אלקים את האור כי טוב דהיא ספר ויקרא שם כתוב קרבנות שחוטאת ואינה קרבן . וע"כ אפשר לרשע ג"כ להיות טוב ושפיל ועומד כולם לדיקים רק הוא בעתו בזמן שהבא"מ קיים :

אז לדרכינו שכתבתי לעיל מאחר שהש"ית רואה לבל ידה ממנו כידה הרי עתיד להיות לדיק כשיבוא בגילגול . ע"כ דבר בעתו כשיבוא עת הגילגול מה טוב ג"כ עתיד להיות טוב שנאמר וירא אלקים את האור כי טוב שעתיד להיות טוב כמ"ש כנ"ל כאן :

אמרו במדרש על פסוק הן אדם הי' כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו וכו' אין עתה אלא תשובה שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך וכו' מגיד שפתח לו הש"ית פתח של תשובה ואמר אדם הראשון אלו אין פן אלא לאו ואמר א"כ ע"כ ושלח ידו ואכל מעץ החיים ואי לעולם יע"ש . והיא תמוה וכבר אמרתי בזה . ולפמ"ש לעיל נפלאת הכוונה לפי דעת המחקרים שידיעתו של הקב"ה הוא בחירתו של אדם והקשה לעיל א"כ למה ברא אותו הש"ית ליוש עברה ולרע בעיני את צורתו ונשמתו עושים רק ד"ל אולי יעשה התשובה ע"כ כבראו ואם גם תשובה לא יעשה אולי כפיק עיני' זרע עצליח והכא אמרו במדרש הן אדם הי' מוכן לעיה' מעשה הי' מוכן לגאולה וכו' יע"ש ע"כ נראה שהי' יודע להקב"ה שעתיד לחטוא וא כ קשה למה ברא אותו :

ועוד דברי המדרש שמפרש דברי הפסוק הן אדם הי' כאחד ממנו ר"ל גם כשה' כאחד ממנה"ם שהי' כולו טוב ומכון הי' לחטוא כדאית טוב רע שיאכל מעץ הדעת טוב ורע וא"כ למה ברא אותו אלא כדי שיעשה תשובה וזו ועתה שפתח פתח של תשובה וכן הוא האמת שעשה תשובה כמ"ש רז"ל שקר"ל שם יבא בתענית בנהר גיחון אבל אדם הראשון הטיב פן ר"ל אולי אינו גלוי וידוע לפניך מעשה אדם מאחר שהדבר מגוי בחירה וע"כ אמר לאו לא תעשה תשובה . כי אמרו רז"ל דאי"ם כשיכול עין הי' :

אז ר"ל פן לאו לא תעשה תשובה רק בראתיכי כי בשביל בשביל אברהם שעתיד לתקן החטא של אדם יע"ש . ע"כ אמר הש"ית אל ישלח ידו ואכל מעץ החיים ואי לעולם ואל יהי' עניו מורח מיתה א"כ ודאי לא יעשה תשובה ע"כ גרשו מג"ע בדי שיעשה ע"כ יעשה תשובה כמו שעשה באמת לבסוף כנ"ל ככון :

אמרו במדרש שפגע א"ש בקין בטו ואמר לו מה עשית מעולם והשיב עשיתי תשובה ונתפשרתי אני כך גדול כחה של תשובה מיד פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת ע"כ וכבר אמרתי כמה דרכים . ועתה נראה לפרש ע"פ מה שכתבתי המשנה בעשרה מאמרות נברא העולם וכו' כדי ליתן שכר עוד לצדיקים וכו' ולהפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בז"ד מאמרות והיינו דאם הי' נברא במאמר א' והרי כל העולם חלוי בבחירת אדם הן עוד והן א"ו לרע שבשביל נברא העולם ול"כ אם הי' רשע מקבל מעשיו הי' הקילקול בבריאה גדול מאוד מאוד עד שלא הי' אפשר לתקן ודי' הדין מיד שיחרב העולם ולא הי' מהרי תשובה כלל . והכה אין לדיק אשר יעשה עוד ולא יחטא באשר הוא אדם קרוב מחומר ע"כ לא הי' שכר לצדיקים כי אין אפשר בלא קילקול וגם עפ"ז לא הי' אפשר להפרע מן הרשעים כי יאמר מה הי' אפשר לי לעשות כי הי"ה מתחדש על אדם בכל יום ויום להפילו לשחת אבל כיון שנברא בעשרה ומהרי תשובה הרי יאמר הש"ית . הלא הי' דרך התשובה פתוח לפניך ולמה לא עשית תשובה וכמ"ש במדרש קבלת חתימתא קמך למה לא עלקת יע"ש . וע"כ אפשר להפרע מן הרשעים מכח שנברא העולם בז"ד ע"כ מהרי תשובה כמ"ש ואלו הי' העולם נברא במאמר אחד לא הי' שייך שיהי' שבת כי הי' הבריאה ברגע אחת ולא בששה ימים ע"כ יובנו דברי המדרש הנ"ל כיון שאמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי והיינו מכח שהי' הבריאה בששה ימים ויום ומאמרות ע"כ מהרי השובה . ע"כ פתח מיד ואמר מזמור שיר ליום השבת לבדה ולסלל את יום השבת שנעשה מכח שנברא העולם בז"ד מאמרות וע"כ מהרי תשובה כנ"ל :

וזו שאמר עוד להודות וכו' עלי עשור וכו' היינו מכח שנברא בז"ד מאמרות כמ"ש וזו ג"כ כוונת ד"ה בתהלים גלמי ראו עיניך וכו' יומים יצרו ולא אחד בשם והיינו בראה הש"ית גלמי שאני גולמי כלי ועתיד לחטוא ועל ספרך כולם יכתבו גלמי לפניך כל עוכ"מ גם קודם שבאתי לעולם ע"כ יומים גלמו הי' הבריאה בכמה יומים בלי מאמרות ולא אחד בשם ולא במאמר אחד ומפרש דבריו לולי מה יקרו רעיך אל ר"ל מכח זה הלדיקים שנקרא רעיך יקרו מאוד להוסיף להם שכר וגם עובה לרשעים והיינ כי אם אדם יבן בשביל אולתו לחטוא לפני הש"ית כל יומין מ"מ אם גם מתעורר אינ לעשות תשובה אבל לא זה והקיומי אם אני מקין משיבת אולת פעבית תשובה ועוד עמך אפשר לי להגיע לגדולה גדולה להיות עמך כמ"ש רז"ל מקום שב"ת עומדים לדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד ככ"ל ככון עאל ודו"ק :

עוד אפשר לפרש מדרש שכתבתי לעיל שפתח פתח של תשובה והוא ע"פ מ"ש רז"ל די שפ אמו בחף ואחד מיכיו הכתם שאמרה אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן וכו' ואחדו בחף . וכראה לפע"ד הכוונה בזה כי הש"ית אמר מכל עץ הגן אכל תאכל והכה אכילה אינו אכילה גשמית לבד כי כתיב ויניחהו בגי"ע לעבדה ולשמרה ואמרו רז"ל לעבדה זו מ"ע ולשמרה זו עלית לית ע"כ מוכח מה דאכילה גופי' הי' אלוה כי ע"י אכילה כזו נפרי עץ של ג"ע עלה בהשגה מעלה מעלה מה שלא השיג קודם אכילתו ומכח זה הי' יכולת בידו לאחד ולקבל המידות עליונות ביתר שאת ולהריק שפע בכל העולמות . וזו הדרך שישראל לריכין לעשות בתורה ותפילה הי' אדם הראשון יכול לתקן באכילתו וע"י הי' אפשר לא"ה לקשר מ"ע בעלמות' אל אור יותר מעה שהי' בשבראה בדרך שבעשו חלוקת דרגין ע"י תורה ומלות ע"כ אכילה גופי' הי' מ"ע ובלת לאכול מעץ הדעת הוא לית :

וע"כ נראה לפע"ד שכוונת תכתוב ריבי אדם ואשתו שכיפס ערומים ולא יתבוששו הייט שלא אכלו מפרי ג"ע שע"י הי' כעשה לפה מלבושים אבל המה לא אכלו ולא קיימו מלות הבורא ית"ש ולא הי' להם

נוסף לעבור על דברי הש״ית וע״כ כשרלה הכתב שלא אכלו ע״כ אמר שפיר אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל העץ הגן שהרי אכי רוח ז שאין אתם אוכלים כלל והשיבה מפרי עץ אכל נאכל ים לנו עוד עת וזמן לאכול אבל מעץ בתוך הגן אינו השאין לאכול • והכח אדם והוה המה יליר כפיו של הש״ית א״כ מהראוי הי׳ שהש״ית רגלי חסידיו ישמר שלא יה׳ כח לנתם לפתות אותם רק מכח שעברו על מלות עשה כמ״ש מעלמם ע״כ הי׳ כח לנחש כי עבירה זו גוררת אחרת :

והנה אמרו ר״ל דבעידן ראתחל מעבירין על עשה כמ״ש כמה פעמים ע״כ מחמת שפתחה הנחש באף ועשתה בכוונה לעורר עידן ריתחא ע״כ הי׳ לה כח לפתות את חוה מכח שעברו על עשה וע״כ שפיר אמרו ר״ל מחמת שפתחה באף ומכח זה חטאו אדם וחוה ע״כ נענשו • גם הנחש עמש • הגם שהי׳ לה תירוץ דדברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין כמ״ש ר״ל מכ״מ מחמת האף שעוברה הנחש כי לא שמעו לדברי הש״ית בקיום מלות עשה של אכילה וזו עשו מעצמן בלי שום פיתוי ובעידן ריתחא אין חילוק בין עשה לא תעשה ע״כ בעל עבירה זו כי מכח עבירה של מ״ע לא הי׳ בהם כח לעמוד נגד היצר הרע וע״כ עברו וע״כ שפיר נאבדו באף כנ״ל נכון ודוק היטב :

וזו ג״כ דברי הש״ית לנמוד זכות על ח״ה הן אדם הי׳ כאחד ממנו ר״ל כאחד מעה״ם שלא אכל מפרי ג״ע וע״כ נשאר במדרגת עומד כמלאך ולא במדרגת הולך וע״כ זאת גרם לו לדעת טוב רע שנתפתה בדברי הנחש • והרי מ״מ הי׳ לי לשיעור אותו וכי אין די אם אוא במדרגת מלאך • וא״כ ועתה פתח לו פתח של תשובה שיעשה השובה ויקבל אותו מחמת שראוי הי׳ שהש״ית יהי׳ בעזרו שלא יחטא • אבל אד״ה השיב פן • אין פן אלא לאו • ר״ל לפ״ז אין אני רולה כלל בתשובה מאחר שראוי הי׳ לך לעזור אותו • ובאמת לא לדקו דברי א״ה בזה מאחר שעבר על עשה כמ״ש אין הדין נותן לעזור לו בגד היל״ה רק הש״ית ברוב רחמיו לדד לזכות בכדי שיבני תשובה כמ״ש ודו״ק :

וגם המדרש דבעיל שפתח א״ה ואמר מעזור שיר ליום השבת אפשר לבאר ע״ד סוד כי בעיל שבת מתחיל עליות עולמות ומלכות בבנה קומה שלימה וגם הקליפה רולה לעשות כן ע״כ בא שלהבת יה על ראש דשניים יחוד ומוריד אותן לבוקבא דתהומא רבה • וכן כל עולמות מתעלים בעולם אצילות כמו שמבואר כ״ז בכתבי הר״י הקדוש • ואמרו ר״ל כי מזיקין בבראו בב״ש בא״ש בלא גופים • והיינו ע״ד כי רלחה הקליפה לעלות למעלה לינק מן הקדושה ח״ו ומחמת החטא של א״ה ע״כ השפיע הא״ס פתאום אור הקדושה והשלהבת הכ״ל ע״כ ברחה הקליפה לבוקבא דתהומא רבה כמ״ש לעיל וזה נעשה בכל ע״ש ע״כ לא נברא הגופים שלהם • וזו ויכל אלקים ביום השביעי וכו׳ אשר ברא לעשות כי תחילה בשעת בריאת הרוחות שלהם הי׳ חול רק מפני שרלו להתגבר • ופתאום השפיע הא״ס קדושת שבת ונעשה לילה ע״כ הי׳ לנפרע בריאת הרוחות ביום השביעי שהוא בין השמשות • וזו אשר ברא אלקים דהייבו מזיקין הכ״ל לעשות לעשות להם גופים רק מחמת שרלו להתגבר הפסידו ונתקדש השבת ודוק והבן :

והנה בעליות עולמות בשבת נמתקי׳ כל הדינים כי אפילו עשי׳ נתעלה רק הרע גמור נשאר למעה בלא כח עד ע״ש כידוע וע״כ שבת הוא יום התשובה כי אז בקלות תשוב ה׳ למעלה שהוא אותיות השובה כי בל״ז נתעלו כל העולמות כמ״ש וזו מאמרם

שב אלעלה שמרו ישראל ג׳ שבתות מיד הם נגאלין • ר״ל כי שבת ג״כ אותיות תשובה דכתיב ושבת עד ה׳ אלקיך ואז בריקל נתקבל התשובה • וזו ג׳ שבתות לשמור שבת ולעשות תשובה שהוא ג״כ לשוב מידת מלכות למקומה שהיתה בתולה קודם שפגם אז ודאי הי׳ בא ב״ד • וע״כ כשראה אדם הראשון שתשובה הוביל לקין בקלות גדול רק במה שאמר גדול עוני מנשוא ע״כ הבין א״ה כי לתשובה מועיל קדושת שבת מחמת כי אז בעל בח העומאה וכל הדינים נמתקים וכל העולמות מתעלי׳ לקרב לא״ס ב״ה ורחמים גוברים ע״כ זאת מהני ג״כ אפילו לימי חול שכשאדה בו האדם מקדושת שבת כמ״ש ז״ל ע״כ אהני תשובה לקין ע״כ שפיר פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת עוב להודות לה׳ במה שנתן קדושת שבת כמ״ש כי הנה אויבך ה׳ ובו׳ יתפרדו כל פועלי און והיינו הקליפה שפועלת לעשות עבירות אבל בשבת היא מפורדת ואין לה התחברות בסוד שלהבת יה המוריד אותה לנוקבא דתהומא רבה כמבואר כל זאת בכתבי הר״י הקדוש • וע״כ דברי המדרש נכונים ופשוטים לדרך זה והוא נכון למי שמבין •

אמרו במדרש לא נתקררה דעתו של איוב עד שהראה לו סוכה של ג׳ דפנות ורביעית אפילו טפח ונראה לפע״ד בבנין תחילה פירוש הכתוב בסוכת תשבו שבעת ימים כל אזרח בישראל ישבו בסוכות למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים אני ה׳ אלקיכם הנה חוץ לדרכינו נראה פרושו כי אמרו ר״ל האזרח להוציא את הנשים :

ונראה להבין איך דרשו מאזרח לפטור נשים מסוכה ונראה כי דורשי רשומות אמרו כי ר״ת ישר״אל הוא ים שמים רבוא אותיות לתורה והנה אשה פטורה מן״ע שהזמן גרמא וא״כ אין לה אחיזה בס״ר אותיות של תורה ע״כ אמרה התורה כל אזרח שמושרש בישראל דהייבו בנילת ישראל שיש בה ס״ר אותיות המה יבשו בסוכות אבל נשים שאינה מושרשים בחיבת ישראל פטורים מסוכה כמ״ש ודו״ק :

והנה הסברא החילוקה הי׳ לחייב נשים בסיכה כי סוכה זכר לילית מצרים והרי אמרו ר״ל בזכות נשים לדקיות נגאלו ישראל ולזו כיונכו חז״ל בקדושין דכילף ע״ו ע״ו מתב המלות יע״ש רק באמת הסוכה היא בשביל שישבו במדבר בסוכות אז עכשי הכבוד כדברי ר״א בסוכה וזו לא הי׳ בזכות נשים רק בזכות ישראל זכרים ע״כ נשים פטורין רק מחמת שהיא עכ״פ זכר כי״מ ע״כ אמרו ר״ל תשבו כעין תדורו אים ואשתו להזכיר זכות נשים לדקיות שלא שלטו מצרים בגופם רק דבקו בעיקם אים ואשתו ודוק • וזו דברי הכתוב בסוכות תשבו דהייבו כעין תדורו אים ואשתו כל אזרח בישראל למען כנים ע״כ הפסוק גופי׳ מפרש דא״כ למה אמרתי לעיל שחייב הבעל ליסב עם אשתו כעין דיבה ע״כ אמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל ר״ל בזכות הזכרים ולא בשביל הנשים רק בהוציאי אותם מא״מ שהי׳ בזכות נשים לדקיות ע״כ בדי להזכיר זאת אמרתי כעין תדורו ותרווייהו נכונים כנ״ל נכון ודוק :

ולפי דרכינו נראה דהנה הסכך של סוכה רומז להגנה שמגין הש״ית על עמו ישראל ובפרט בימים האלו שעמדו בר״ה בדין וקטרגו עליהם שרי האו״ה אבל הש״ית מהפך לעמו • והנה ד׳ מחיצות של סוכה שכשעשים מדבר מקבל עוונאה נראה לפע״ד שמרמזים כנד ד׳ גליות דהייבו מצרים וגלות בבל ומדי

מד חציב להו כי הי׳ בפ״ע כידוע גלות יון וגלות חדוס וכתיב ועמדו זרים ורעו לאנכם ורי״ עלכים חומנך וכו׳ ול״כ כולם יהי׳ עשרתים לנו עמעת מקבלנו מהם ע״כ הנה יהי׳ לנו להגנה עזרם ומעוזר ולזה רומזים ד׳ מחילות הקיבה שהמה מקבלים עומאה כי הנה גוים עמאים וידוע כי לחוד הוא רמז על כלל ישראל שהמו מאריכים בגלות הנר אלו לחדוס ב״כ כביכול אמו מתרעמים על מידותיו של הקב״ה אך מניח לותנו בגלות זמן חרוך כזה כי גדול הכאב ונאוד: **וזו** שאמרו אזוב ונאל הי׳ כמ״ש הרמב״ן וכן הוא בזו״ה והכה התירון על אריכות הגלות היא מחמת כי אדום קרוב לנו מלד שהיא בנו של יצחק אביו ע״כ יש בו הרבה כלולים וע״כ לריכים אנו לקבץ לוחן כלולים ע״כ זאת גורם אריכות הגלות וא״כ עכ״פ מן הראוי שלא יהי׳ שריד לבית עשו כי ע״י אריכות יגלה בלעו מפיו הכלילים הקדושים ע״כ כל הרשעה כולה בעשן תכלה וכן היא האמת כי רבי הציב לאמנוכימוס שעשל דאין לו תקנה ונכח פסוק זה דלא יהי׳ שריד והציב לו בעיסה ונעשה עשו יע״ש וכן כתיב גער חית קנה זה עשו שדר בין קנים שלא יקבל הפי״ת ונתה מהם כמובאר בנדרים יע״ש:

וע״כ זי כוונה לחז״ל כי חוב שהכוונה לכלל ישראל לא כתקרה דעתם על אריכות הגלות עד שהגלה הפי״ת לו סוכה של ג׳ דפנות לרמז כי מתגרים ובבל ויון יתחיל בגילת מעיה שיהי׳ הגבה לישראל מתגרים אבל מחילה ד׳ דהייטו אדום לא יהי׳ רק עתה כי לא יהי׳ שריד לבית עשו רק ונעו הכשרים שבהם ע״כ לריכי׳ אנו להחריך בגלות להולילי הכלילי הכ״ל:

והנה כתיב מודע בישראל אלקים ובישראל גדול שמו והייטו כשיבוא מעיה לדקיטו אז ויהי בשלם סוכו אז כשב בסוכה שלמה אבל עתה בגלות הלי הקיבה חקרה בלא מחילות כלל כי האו״ה לסיון מכ״ל לנו ולין לנו הגבה מהם ולאחתו גרים גרוים בתוכם וע״כ אמרה לנו התורה כי בחמת בגלות אתם יבאים בלא סוכה כלל אבל כל אזרח בישראל בסכתי אזרחים ולא גרים אז יבאו בסוכה הייטו בגילת מעיה כמ״ש רק ע״כ לנה אנחנו יושבים כלל בסוכה עתה בגלות מחין לנו הגבה ע״כ אמר הבקיק לעמן ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהולילי אותם מא״ע. והוא עורה על הגבה שהבאתי עליכם מכל רעות שהי׳ אפשר לעולם בעבור בחרן לים ולגמות ע״כ יהי׳ לכם לאות ולזכרון כמו שילאתם מעלי׳ הגבתי עליכם אח״כ כמו כן אני ה׳ אלקיכם כאמן בהבטחתי שהבטיח אותנו לגאול ויהי׳ כל האו״ה מעשרתי לו ואז כשב בסוכות שלם כמ״ש ודוקי:

אז יאמר בסוכות תשבו שבעת ימים וכל האזרח בעלות בסוכה בחגן יזכה ליבב בסוכה של לויתן רק אמרו רז״ל יש שלא יהי׳ רק כמו לגלות כיוביאר בפ״ת פי׳ הפסיקה יע״ש ע״כ אמר כאן כל האזרח בישראל והייטו שהיא לדיק גמור ישבו בסוכת לעתיד בסוכה של לויתן רק לבאורה הוא דבר נפי וכמה אבנים מתוקרים אמנה ע״כ אמר למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני בהולילי אותם מא״ע וזו עכבי כבוד וזו דבר נפי יותר ע״ל אבל לבי הבקיק כאמן נקיים הבטחתי כל״ל כבן:

אמרי נעמים לבי בטחתי ונקחת בכם ביום הרחמין לבנה לבנה בסכות הרי״ב לכם מן הרחמין זה עשו והוא לבנה בסכות ונשמתם רחמין זה מלך המשיח ונחלתי לכם לבנה לבנה לבנה הפי״ת ד׳ מיני אמו עשה אחת לחמאר מלך בנה לבנה גרמז על הפי״ה שנאמר בו סוד הלבנה לבנה

לכו רחמון ושיבו ישלח לכו לבנה הלבנות לחבוקת לחדש ימיו כקדש לבחוב אותנו אחרה ובלב סמיה בכנגד שדיו שב אדם מכמו כי יפרע מן הרחמנן שהיא עשו שמולך בקומה זקופה הבם שקיים כיבוד אב כי ליד בביו שב ילחק מ״מ הרי הכל הי׳ רק לפנים דהרי אמר יקרבו ימי אבל אבי. ואמרו רז״ל אקבב מיתת אבא יע״ש ובכל עשיותיו לבו בל הי׳ עמו ע״כ מולב לו בב ר״ל וכי הי׳ לב שב עשו כפיו כי לבו בל עמו הי׳ בכל מעבשיו ע״כ לא יעמיד לו זכות ילחק ויברע הבי״ת מנמו ובוכה לו בא״מ כי מקדם שליבי יעמוד בזכות יעקב כמ״ש רז״ל ע״כ מרמז על זה הדם שהוא עכף עם אבות בכבד אבות שבשה כמ״ש רז״ל. ובערבי כחל מרומזים על שני משיחים מיח ב״י ומשיח בן דוד כי ערבה דומה לשפתים שהיא מעוך כפה כי בכל דור ודור אומרים בפה ומלפים שיבא ב״ד אבל היא מעוך מדור לדור ע כ הנה בשם ערבי כחל וגם משיח ב״ד אין לו חיים כי הוא בר כבלי רק יהן לו הבי״ת חיים מלמעלה מכחל הצלון שהוא מידתו ע״כ יריס רחם ע״כ בפיד הנה ומכוים בשם ערבי כחל שישלח לנו הבי״ת רחמון. ול״כ אם הי׳ ישראל מקיימים מלות ד׳ מינים כהוגן הי׳ כתקיים בנו מקרא שכתוב ונקחתם לכם ר״ל ע״י מלוה זו נקחתם בעצמיכם ללאת מן הגלות אבל בעו״ה החילה לריך נקיים שיהי׳ לכם מעלכם ולא מן הגזול ואחרי בעו״ה רומס בגזל ע״כ זו מבכב בילת מעיה: **וזו** אשר כיוונו חז״ל בגמרא שם ונקחתם ה״ד קמו מיני ולא כסף אמה תשקלו כסף לעשו יע״ש ונפ״ז הדברים נדרשים כיון חומר כי הי׳ קשה לחז״ל הרי כתיב ונקחתם לכם בעצמיכם שבזכות ד׳ מינים אלו יבא ב״ד ואחרי עברו כמה דורות ועבדן ב״ד לא בא ע״כ אמרו ה״ד קמו מיני ולא כסף שלא יהי׳ עון גזל בישראל והי׳ מקיים ונקחתם מעלכם ע״כ הי׳ ג״כ כתקיים לכם בעצמיכם אבל בעו״ה עכה עין גזל מעיבה הגאולה ע״כ לריכים אנו לשקול הכסף לעשו בגלות בגוסים ואלמוכית ב״ל כהן: **ועפ״ז** יהן ג״כ דברי המדרש דבה שהובא בעור אין סימן תקפ״ג ונקחתם לכם ביום הרחמין וכי רחמון הוא הלא ע״ז הוא יע״ש והקשה הרב״ם שם הלא הוא רחמון לאב יע״ש אבל לפי״ד פרוש כי ידוע זאת לחז״ל כי מלות ד׳ מינים גורמים לבילת מעיה ב״ד והכה מלבית ב״ד מעבל לירח כמיש וכירח ירן ובו׳ ואמרו רז״ל בגמרא על פסוק המודם הזה לכם כי עד ע״ז מצות הבאו ישפלא מצבה מעבה עד שלמה ב״ד ואז כתוגלא דיסקס שב הלבבה ע״כ כתיב ויעב שלמה עב בבא ה׳ לעמך אבל מעם ואילך כתמעבו אורה עד לדקיהו שהחשיך מכל וכל הלבבה שלאמר ואת ביבי לדקיהו ביור יע״ש. ואיב לבתיד כביהא ב״ד יהי׳ כתוגלא דסקס שב לבבה לבולם כמו בא״ולב המדם שלבבה בגלוה ע״כ המלוה שב ד׳ מיני אלו הוא ביום ע״ו לחדם להורת שבזכות מלוה זו יהי׳ הלבבה לבילם בגלוה ובע״כ מקשה המדרש שביר וכי רחמון הוא לומה לו ליחם מלוה לרחמון שב אב הלא ע״ז הוא כי אז הוא מבוי הלבבה והוי לי׳ ליחם המלוה לבוא לחדם להורת כי ע״י מלוה זו יהי׳ הלבבה לבילם בגלוה דהייטו מלבות ב״ד ועכ״ל מתרן כי אחת לחשמעיבן התבלי שב מעשה שהוא רחמון לחבבן עומות והי׳ שלא יהי׳ עין גזל ב״ד מיני אז לחבבר שיבות מעשה אבל אם ד׳ מינים הנה בגמרן שב גזל אין הסכיגור בעבה קבבור כיגבור בגמרא שם ואיך יבוא מעשה והם״ת ידחם עבלו בחבדו הגדול ליתן מלות לבפשיו לע״ד בלב שלם ונבלוה לבי מעשיו הולך תמים בגמרא ביומו אבי״ר:

ולגד

ולגד אמר ברוך מרחיב גד וגו׳ כראה פרושו דאמרו
רז״ל במדרש דאליהו את משבט גד ואמרו
במדרש דבזכות מילה יהי׳ הגאולה אחרונה דכתיב
ואומר לך בדמיך חיי יע״ש והנה עשו שונא המילה
דכתיב אם לא דם ברית ע״כ דם ירדפך שהרג לדיקים
שבישראל כן דרשו במדרש יע״ש :

והנה גד מרמז על המילה כמו שפרש״י פ׳ וילא כי
היא מלשון גודו אילנא ע״כ לגד אמר היינו
אליהו שבא משבט גד ברוך השי״ת שיתן הרחבה
לישראל לגאול ע״י אליהו המבשר והרחבה תהי׳ מרחיב
גד בזכות מילה ע״כ ערף זרוע של עשו הגס כי בידים
כיבד עשו את יצחק אביו ע״ע ערף יוערף את זרוע
אף קדקוד כדכתיב קדקד שעיר מתהלך באשמיו כי
גם אם בקדקד כיבד את הורו ואיך אלך ליד לבביה -
ע״ע פניו לא כן הי׳ כי באמת הי׳ שונא לאביו ואמר
יקרבו ימי אבל אבי כמ״ש לעיל - ואמרו רז״ל כי אבל
כל ברית ובלית עומד אליהו ומעיד לישראל מקיימי
ברית מילה והיינו כי עיקר שורש ישראל הוא מילת
מילה כי היא חותם המלך והיא מלוה הראשונה שעושה
אדם ומי שלא ימול אין לו חלק בבנין ישראל וזו
חוקיו דהיינו אות ברית דכתיב אשר חק בשארו עם
לא מי שהוא ימול מעפעיו לישראל שייך בו התורה
שכתן השי״ת לעמו ישראל וכן הוא במדרש :

וזו שאמר כאן וירא ראשית לו ר״ל אליהו בחר
לעלמו שיהי׳ עומד אבל מלוה ראשונה דהיינו
מילה שישראל עושין כי שם חלקת מחוקק שפין כי
התורה היא חלקת מחוקק דכתיב זכרו תורת משה
עבדי - וע״כ התורה היא חלקת מחוקק שהוא משה
רבינו כי עיקר שורש ישראל בזכות הוא אם מקיים
המילה מלות מילת כי בלתו הכי לא אהבי לי׳ כלל כל
המלות וע״כ בחר לאליהו מלה זו - וגם כי לדקת ה׳
עשה בקבלו על הברית פנחס זה אליהו - וגם מעפעיו
עם ישראל בימי אחאב המלך שאמר קנא קנאתי כי עזבו
בריתך - ע״כ אמרו במדרש שאמר השי״ת לאליהו עד
מתי אתה מקנא לי חייך שאתה בעצמך תראה שישראל
מקיימים מלות ברית מילה ותעיד לפני על זה וע״כ
שפיר עומד על המילה והוא יהי׳ המבשר על הגאולה
כמ״ש בכ״ל אבי״ר :

ואכתוב מה שאמרתי לאחר סוף תורה עם אחיתי׳
בראשית ברא דהנה המפרשים הקשו למה
אמר השי״ת אחר הולאתיך מארץ מצרים ולא אחר
בראתיך - ותרלו הבריאה איננו רא״י מוברחת עליו כי
יאמר אפקורוס שהעולם קדמון אבל יציאת מצרים הוא
רא״י שעולם מחודש שסיבה השי״ת הנבע בכל ד׳
יסודות ובשמים ומעבל ע״כ רא״י על בריאת עולם שהוא
מחודש - וע״כ שלא ה׳ יתברך יוד מלות על פרעה
ומצרים כנגד יוד מאמרות שבהם נברא ובדי לאמת
הבריאה :

וזו כיונת התורה ולכל יוד החזקה ולכל המורא גדול
אשר עשה משה והיינו המופתים שנעשה במצרי׳
ובמדבר וגם רבו רבו הנסים שנעשה אינו עשה זאת מדעתו
ע״י איזה תחבולה כדברי אפקרסים רק - וכל המורא
גדול שהי׳ גילוי שכינה שהגיבו הכל שיעשה ידיו של
הקב״ה הוא ולמה הי׳ לריך לאלו מעשים היינו בשבי
שיהי׳ כתבר לעיני כל ישראל - כי בראשית ברא אלקי׳
את השמים וארץ שעולם מחודש שהי׳ אז בעיניהם
כל המופתים ולי הי׳ העולם קדמון לא הי׳ אפשר
לשנות הטבע כמ״ל כאן :

ועוד יש לפרש ע״פ מ״ש במדרש לכה ואשלחך עליהם
לכה ודבי אם אין אתם גואלים אין אחר

גואלים והיינו כי בזכות מעשה יצלחו ישראל ומצרים כי
הוא שקול כנגד ש״ר מישראל והוא הי׳ המובחר שבתין
אחשר כמ״ש לא קם כביא בישראל כמשה עוד אשר ידעו ה׳
הוא מלשון אהבה פנים אל פנים שגילה אהבתו לו
באומר לי לכה ודאי בא״ש - וכן לכל אותות ומופתים
גילה אהבתו לו כי אמרו במדרש מה תלעק אלי למה
לך לעבר בגזר ואני עושה יע״ש ע״כ כל מופתים ומורא
גדול הכל אשר עשה משה היינו בזכותו רק שהי׳ לעיני
כל ישראל בנעמד כולם אבל לא בזכותם כי תדע
שזכות משה גדול מאוד - כי בראשית דהיינו בזכות
משה שנקרא ראשית שנאמר וירא ראשית לו כמ״ש
במדרש ברא אלקים את השמים ואת הארץ וע״כ אין
לתמוה אם בשבילו מידם השי״ת אותות ומופתים ככ״ל
כאן :

וזה ג״כ דברי קהלת בסופו סוף דבר הכל נשמע
את אלקים ירא ואת מלותיו שמור היינו מה
שכתן ע״י כי זה כל אדם שקול כנגד כל העולם
והיינו משה רבינו שבשבילו נברא העולם . וזה שאמרו
רז״ל כל העולם לא נברא אלא לכות בזה היינו כי לא
הי׳ ניכר מעלת משה באם הי׳ יחידי ע״כ נברא בכדי
שמשה יתגבה ויהיה לכם תורה ומלות מפי השי״ת
ויהי בישרון מלך וזו לכוות בזה שהשי״ת יהיה לשמשה
איך יהיה את ישראל והיא מלך עליהם ככ״ל :

עוד אפשר לפרש כי משה שבר הלוחות אמרו רז״ל
שלמד ק״ו ונפסח יע״ש - והנה באמת התורה
לא נתנה אלא לשמשה רק הוא נתן עין כמ״ש
רז״ל וכן במדרש אמרו שמשה עשה לפני השי״ת מי לויתי
ולא להם יע״ש וא״כ הקובי׳ בעקומה עומדת למה שבר
הלוחות - ע״כ נראה לפע״ד כי א״ה נברא בדין א׳
בתשרי כדברי ר״ח ואפילו לר״י עכ״פ עלה בעתבה
בתשרי כמ״ש התוס׳ בד״ה יע״ש - וכ״כ קבע השי״ת
ענים האלה לימי דדינא ע״כ רלה משה רבינו להעתיק
הדינים שיהי׳ ימי רצון ע״כ שבר הלוחות בכדי שיהי׳
גזר לוחות אחרונות בי״ב וכל אחרעיס יום אחרונים
כשעשה ימי רצון וגבר חסדו עליהם ונעתה יכול העולם
להתקיים וע״כ הי׳ כוונת משה בשבירת לוחות לתיקון
עולם וקיבול ע״ע לתקן לתפיך הדין לרחמים :

וזו מעיבת של התורה לכל יוד החזקה ולכל המורא
גדול שמורה שעשה הי׳ הכל ועיקר כתיבת התורה
הי׳ לעשה וא״כ יקשה אשר עשה משה לעיני כל שבר
הלוחות כפרש״י יע״ש ויקשה לזה שברה כמ״ש ע״כ
מתרץ דע כי בראשית ברא אלקים וטיני בראשית הוא
אי בתשרי הוא אותות בראשית כמ״ש הזו״ה יע״ש וע״כ
ברא אלקים כברא בעידת הדין אבל עכשו זה ניתנה
לוחות אחרונות בי״ב ונהפכו ימי הדין לרחמים וזו ויאמר
אלקים יהי א״ר זו עשה דכתיב ותרא אותו כי טוב
וכתיב וירא אלקים את האור כי טוב כי יהפוך הכל
לרחמים ככ״ל כאן והבן :

ונבאר עוד קלת פסוקים מקהלת - הבל הבלים
אמר קהלת וכו׳ ונראה דהנה שבעה אמר
כנגד שבעה שבתי תורת שהיא בתורה כמ״ש רז״ל שבו
כל המלות - והנה תיקון המלות תלוי במחשבה שהיא
בוחה הן להרע הן להיטב הכל העיקר הי׳ המחשבה
והמחשבה בא ע״י האידים שעולה עלב אל העוה והוא
רק הבל - וע״כ שפיר אמר קבל הבלים שתלוי רק
בהבל איך הוא אם לטוב או ח״ו לרע - וזו מותר אדם
מן הבהמה אין אם לדיק עושה עליה שהיא במדרגת
אדם אז רשע עושה עליה כי גם פושעי ישראל מלאים
מלות כרמון ע״כ אין המותר אל לדיק על הבהמה
שהיא ברשע אין תלוי רק באי״ן דם כי המחשבה שהוא

אין

אין איש נתפס ביד · כי תדע כי הכל כל מידותיו
של אדם וכן המלות שעושה הכל תלוי הבל הוא תלוי
במחשבה שבא מהבל של הלב ע"כ אותיות הבל הוא
אותיות הל"ב :

ודון שאומר מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול הגם
שעושה תורה ומצות אם כוונתו הוא רק תחת
השמש רק מה ממנו מגלויו בפרסום כמ"ש הוקע אותם
כגד השמש והייט שעשה הכל רק בחילוניות אבריו אבל
לבו בל עמו והגם שאומרו ר"ל לעולם יעסוק בתורה
ובמצות שלא לשמה וכו' מ"מ אהני רק שיבוא עכ"פ
בגילגול לקיים המצוה לשמה כמ"ש בזה בסוד הגלגול
עשרה מאמרות וא"כ דור הולך הדור שהולך הוא הדור
שבא בגילגול אבל זה לאחרך תיקון העולם וזו והארץ
לעולם עומדת בנוסקל שזה מבלי תיקון · אבל דרכו של
צדיק וזרח השמש כי גם שהצדיק מלאה לדקתו גם
באבריו החלוטים מ"מ ג"כ ובא השמש יש שקוע לשמש
גם באברים הפנימים ומאיר ג"כ מבפנים ע"כ שכרו אל
מקומו שולף זרח והייט כשיגיע פקודתו להסתלק מן
העולם הוא שם נשאר בעולם העליון וא"ל לבוא עוד
בגילגול: הולך אל דרום הייט איש שמשתדל רק בתורת
ה' שאומרו ר"ל הרולה לחכים ידרים אבל מ"מ סובב אל
לפון מקבן ג"כ ממון בשביל תורתו כדכתיב מלפון זהב
יאתה ואומרו הרולה להעשיר ילפין על כן אומר קהלת
בחכמתו שדימו כך סובב סובב אם כראה מאדם זה
שהוא סובב סובב כי מקבב שיבות הרבה כדי לקבץ
הון רב ע"י תורתו ולדקתו ע"כ בחיים כזה · הולך הרוח
הולך הרוח העוב ממנו ואין לו רק כפם בלא רוח
מכ"ש שכשמה אין לו כי תורתו הוא רק קרדום לחפור
בה ועושה קהורה בתורתו כמו בשאר מו"מ ובעוה
ביותר להרויח אבל אם מקבל מעות וכדבות ורק הוא
על שביבותיו ותחת השיבות שיש לו שלריך לפרנסה
ונופלי תבוי בי' אז לריך לעשות חתונה ולרבי בנות
ישראל מרוגים ע"כ נאים כזה שב הרוח כשאר אנשי
הרוח חלק הרוח שלו · ואפשר דכוונה במילת שב שהגם
שיוכל להות בשעה שהולך לקבץ עבור לרכיו הולך
ממנו הרוח כי מבטל אז מחפצו שמים על הדרך מ"מ
בבואו לביתו ומוזר לעסוק בתורה כמו שעשה מקודם
שב הרוח אלו כבתחילה כל"ל כאן הגם שאפשר

שכבר מבואר בכתבים שלי בענין פירוש זה אבל מ"מ
עכשיו מסודף יפה פירש הכתובים ומבוארים למבין :

עוד אומר קהלת ושבתי ראיתי תחת השמש כי לא
לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה גם לא
לחכמים לחם וכו' · יש להבין למה בתחילה לא אמר
גם לא לגבורים ובשלשה אחרונים אומר גם בכולם
יע"ש ע"כ נראה דדבר שלמה בחכמתו כנגד בני אדם
העומדים בימים של בחרות וע"כ עושים מעשי זמרי
כי הזמן לזה ואם היל"ט יאמר לו מה תעשה ליום
פקודה יבוא הרי יש עוד זמן לימי הזקנה ואז אתקן
לעשות תשובה וכן לדקה ג"כ לא רלו לעשות באומרי
שהכל יעשה בימי הזקנה ועתה הוא לריך הכל וע"כ
אומר קהלת :

ושבתי וראיתי כי לקלים שהמה עוד בימים קלים
ימי בחרות אינו בידו המירון שיעבדו הימים
עד ימי הזקנה · ולא לגבורים המלחמה הייט שיאמר
כי בימי הזקנה יכולת בידו להתגבר על יצרו לעשות
עמו מלחמה כי יכול למית עוד ח"ו בימי הבחרות וגם אם
יזקין לא יעשה תשובה כי הרגל כעשה טבע · וגם לא
לחכמים לחם כי יש מי שאומר רק בשביל להרחות
חזיתו לרבים שיש לו לפלפל אבל אינו לומד למלאות
כרסו בש"ס ופוסקי' כי זה לחמה של תורה כי מכיה זאת
לימי הזקנה · וכן מי ולא לנבונים עושר שלא רק לחבין
דבר מתוך דבר ולא לגמוד תורה לשמה שיהי' ע שר
לומעלה כי מכיה זה לימי הזקנה כי ילמוד לשמה · אבל
באמת בשאר קרא מכאן ומכאן כי עת הגם שיש לאדם
קלבה שני הדורות אבל עת ופגע יקרה את כולם כי
ממתת בעתון שלו יומות בלא עתו · ע"כ אומר כי גם
לא ידע אדם את עתו לומר שודאי יבוא לימי הזקנה
כי הוא מדמה בנפשו שדינו כדגים שנאחזים במלודה
רעה באם הי' לדג שכבי שנא ילך למלודה וכליפרים
האחוזות בפח · ע"כ בני אדם מדמים א"ע לזה הענין
ואומרים שיש להם לשמור ולא ילך לנוקוס היזק וזו
בהם יוקשי' בני אדם לומר שלא ימותו בלא זמנם רק
לעת רעה והמה ימי הזקנה כמ"ש ר"ל אומר שלמה
בחכמתו מה יעשו בני אדם אלו בחם הש"ית בחן בנו לקנות
עליומי בכל עת ורגעויחים יבוא בעתה אכ"ר :

חסלת ספר הדברים · בעזרת נוטה שמים וארקים ·
היא יעזרני לסדר יתר החידושים · אשר אתנו כתובים
על התורה והיש"ם חקוקים · מדבש ונופת מתוקים :

ז"נ נחום ב"ר צבי זילבערשטיין
ליזניש גלאטע בת ר' משה ליב
זילבערשטיין ב"ג אלול תשיט
SEPTEMBER 17, 1949